

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

DAMASCENE CHRISTENSEN

VIAȚA ȘI OPERA PĂRINTELUI SERAFIM ROSE

Traducere din limba engleză de Prof. Grația Lungu Constantineanu

APOLOGETICUM 2005

Damascene Christensen

Culegere de text și tehnoredactare computerizată

Grația Lungu Constantineanu
email: gracelavin@yahoo.com

Traducere după *Not of This World. The Life and Teaching of Fr. Seraphim Rose* by Damascene Christensen, Fr. Seraphim Rose Foundation, 1993.

Digitally signed by Apologeticum

DN: cn=Apologeticum, c=RO, o=Apologeticum, ou=Biblioteca teologica digitala, email=apologeticum2003@yahoo.com Reason: I am the author of this document Location: Romania Date: 2005.12.20 21:53:03 +02'00'

© 2004-2005 Grația Lungu Constantineanu pentru prezenta traducere. © 2004-2005 Apologeticum pentru prezenta ediție.

PREFAȚA

9

Părintele SERAFIM ROSE este cunoscut și iubit astăzi în întreaga Rusie. Oricare om din Rusia, care cunoaște cele despre credința sa strămoșească - creștinismul ortodox - cunoaște numele Părintelui Serafim. Cei de acolo spun, cărțile sale schimbă viețile oamenilor.

Un ortodox american convertit, care a petrecut de curând câteva luni în Rusia, a scris: „Când făceam cunoștință cu ruși, întotdeauna, după ce aflau că sunt american, mă întrebau cu emoție: ‘L-ați cunoscut pe Părintele Serafim Rose?’ Este un lucru minunat că aproape toată lumea știe de el, chiar și copiii. Ei îl socotesc pe Părintele Serafim, scrierile sale și înțelepciunea vieții sale în Hristos, ca fiind esențial pentru învierea Rusiei Sfinte din zilele noastre.”¹

În vremea când religia lor era batjocorită și subminată de statul ateu, Părintele Serafim vorbea deschis poporului rus, împotriva duhului necredinței din întreaga lume, făcându-i să nu se rușineze de credința strămoșească, întărindu-i și încurajându-i să ducă lupta mai departe. El a vorbit inimilor și sufletelor lor într-un chip care își lua sensul din deceniile lungi de prigoană, suferință și curățire. De curând, un călugăr care viețuiește într-o mănăstire rusească veche din Valaam, a spus: „Fără Părintele Serafim Rose vom muri cu toții.”

De mai bine de zece ani, lucrările Părintelui Serafim au ajuns din America în Rusia, au fost traduse și s-au răspândit pe ascuns, în copii bătute la mașină, dintr-un colț în celălalt al Rusiei. Astăzi, fiind mai multă libertate, lucrările lui se publică deschis, în tiraje de masă în cărți și reviste, și se vorbește despre ele pe posturile de televiziune și la radio. Cărțile sale se găsesc pretutindeni - chiar și pe tarabele din stațiile de metrou și la chioșcurile de pe stradă. Nu exagerăm dacă spunem că Serafim Rose este scriitorul ortodox contemporan cel mai cunoscut în Rusia. I se pictează portrete; iar în Mănăstirea Optina, redeschisă de curând, chiar în chilia în care Bătrânul Ambrozie cel sfânt a primit vizitatori ca Dostoievski, Tolstoi și Gogol, se află acum o fotografie de-a lui.

Părintele Serafim este foarte iubit și în alte țări ortodoxe - mai ales cele fost comuniste - lucrările lui sunt publicate și cercetate, iar numele său este ținut la mare cinste. De curând, un călugăr din Serbia a scris: „Isihastul athonit și îndrumător al rugăciunii inimii, Episcopul Amfilohie a spus oarecând că Părintele Serafim a fost dăruit cu cel mai mare dar care i se poate dăruia omului pe pământ - darul dreptei socotințe duhovnicești.

CINE era acest om care, deși era cunoscut numai unei mici părți a oamenilor din apusul bogat și foarte felurit, a făcut o impresie atât de uimitoare asupra țărilor ortodoxe răsăritene în suferință? Cine era acest filosof duhovnicesc pătrunzător care părea să fi ieșit din vreun Pateric vechi? Cine era acest călugăr „sălășlucitor al pustiei” al cărui nume este acum în Rusia împresurat de legende despre viața sa retrasă din pustie?

Răspunsul este acela că acest om, care a fost să se numească Părintele Serafim Rose, era în esență un american obișnuit, bun, și mai presus de toate *drept*. A fost crescut în California însorită de sud, la câteva mii de km de Hollywood și Disneyland,

¹ Cititorul James Barfield, „Părintele Serafim Rose și învierea Sfintei Rusii astăzi”, Fr. Seraphim Rose Foundation Newsletter (Winter, 1992-3), p. 1.

din părinți care nu auziseră niciodată de ortodoxia răsăriteană. Mama voia ca fiul său să ajungă om mare, iar tatăl voia ca fiul său să fie fericit.

Povestea Părintelui Serafim Rose nu este numai povestea unui om, ci este povestea celor ce se pot petrece în conștiința sufletului american, când Dumnezeu trezește corzile simțului de dreptate american.

Cinstea de bază a Părintelui Serafim i-a îngăduit să pătrundă în întunericul vremurilor sale, nu numai pentru americanii săi, ci și pentru cei din țările îndepărtate, înrobite. Când era mai tânăr, s-a răzvrătit împotriva superficialității lumii americane moderne: împotriva deșertăciunii lumii, a materialismului, a ușurătății și a raționalismului supărător. Răzvrătirea sa a luat chipul neliniștii, deznădejdiei, nihilismului și fărădelegii „furioșilor” generației sale: intelectualii progresiști, boemi și non-conformiști. Totuși, firea sa de „cowboy american” deschis, jertfelnic, l-a oprit de la fuga pe care și-o îngăduiau cei din preajma sa. Chiar și „fuga” în tărâmul exotic al iluminismului budist i-a lăsat sufletul gol și chinuit.

Atunci Dumnezeu i S-a descoperit sufletului îndurerat al Părintelui Serafim, și a început schimbarea de la răzvrătirea americană modernă la ortodoxia veche, apostolică. Când a venit la ortodoxie, el a mers de-a dreptul prin toate aspectele exterioare - toată mentalitatea deșertăciunii lumesti și a rânduiei supărătoare care se află și în Biserică - ducându-se până la esența și inima creștinismului lumii celeilalte. El a luminat cărarea pe care trebuie să o urmeze și alte suflete americane curate, deschise, căci ei țin seama de „sensul american al dreptății” pe care îl au.

Dar mai este un chip al Părintelui Serafim, unul care, cu osebire s-a făcut iubit inimilor creștinilor ortodocși din spatele *corinții de fier*. Așa cum arată călugărul împreună ostenitor cu el pentru o perioadă de mulți ani: „Părintele Serafim a fost omul care a știut cum să sufere.” El a cunoscut măsura suferinței mântuitoare, a văzut-o lucrând în mucenicii și duhovnicii creștini din vremea sa, și a primit-o din voia sa - nu numai pe din afară, prin greutățile vieții sale călugărești din pustie, ci și lăuntric, în „durerea inimii” care caracterizează dragostea creștină adevărată. Înainte de a fi aflat Adevărul, el suferise pentru că îi lipsea, acum aflându-l, el suferea pentru El.

Autorul acestor rânduri a fost fiul duhovnicesc al Părintelui Serafim, întorcându-se la dragostea pentru Iisus Hristos prin el. Și eu voiam ceva mai adânc decât se oferea de către lumea de suprafață - și creștinismul fără adâncime - din jurul meu; iar eu m-am aplecat către răzvrătirea tinerească a vremii mele, și m-am adâncit pe calea alternativă a budismului. Dacă Părintele Serafim nu mi-ar fi arătat singura cale adevărată - retezând toate împiedicările conștiinței noastre apusene cu spada aprinsă a suferinței sale pentru Adevăr - eu aș trăi, ca mulți dintre cei de o seamă cu mine, o viață fără nici un scop de „deznădejde liniștită”. Poate că am urmat deja duhul vremii și am primit alcătuirea vreunui înlocuitor de credință care să mă facă „să mă simt în desfătare”.

Când stăteam lângă coșciugul Părintelui Serafim, în biserica simplă a mănăstirii sale, văzând chipul strălucitor, ceresc al feței sale adormite, am vărsat lacrimi de recunoștință, mulțumindu-i „că îmi dăduse Adevărul” - piatra de mare preț pentru care merită să vinzi toate cele din lumea aceasta.

Scriind aceste rânduri după zece ani, în ajunul celei de a zecea pomeniri de la adormirea sa, văd toate lucrurile cele minunate pe care le-a săvârșit în viața sa prea scurtă de 48 de ani. Viața mea este numai una dintre milioanele de vieți pe care le-a mișcat adânc.

Mă simt dator să fac cunoscut mesajul său, să dau înapoi altora ceea ce el mi-a dat mie. Căci așa cum Rusia a adus odinioară întregul Adevăr - ortodoxia - în America, tot la fel acum America, prin Părintele Serafim, aduce acel Adevăr înapoi de unde a

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

venit. Prin acest om, care a fost miezul conștiinței americane, America modernă zămislește un rod al creștinismului vechi, mistic, din pământul său. Este o adâncime a creștinismului pe care America a cunoscut-o foarte puțin până acum: zămislită în inima tăcută a catacumbelor, ascunsă de toată tulburarea și deșertăciunea pământească, iar prin fire *nu este din lumea aceasta*.

Nota autorului

Ca războinic al minții și inimii, Părintele Serafim Rose s-a ridicat adesea în apărarea Adevărului, când a fost batjocorit. Capcanele și înșelările asupra cărora a atenționat Părintele Serafim, rămân să pândească oamenii ca să-i afle pe picior greșit și să-i arunce de pe cale. Nădărdim că această carte îi va ajuta pe oameni să se izbăvească de aceste primejdii.

Luptele Părintelui Serafim nu s-au purtat atât cu oameni, cât cu idei greșite despre creștinism, teologie și viața de biserică. De aceea, pentru a domoli chipul luptelor, am tăinuit numele celor care au fost nemijlocit lucrători, în afara acelor care au plecat în lumea cealaltă. Am făcut la fel și cu alții care nu se găsesc aici cu numele lor adevărate.

PARTEA I

1

Λ

începuturi

Omul acesta ... nu este mădular ales al unei familii vestite; este unul din cei mulți și totuși o adevărată viță nobilă.

- Euripide²

PĂRINTELE SERAFIM ROSE - care a fost numit prima legătură americană cu înțelepciunea Sfinților Părinți din vechime - s-a născut într-o familie obișnuită de protestanți albi, din clasa de mijloc, în San Diego - un orașel obișnuit californian de pe Coasta de Vest. La naștere i s-a dat numele Eugene - ceea ce înseamnă „de neam ales“ sau „nobil”.

Părinții lui Eugene erau imigranți americani de generația a doua. Bunicii dinspre mamă veniseră din Norvegia. Bunicul său, John Christian Holbeck a pășit pe pământul american dimpreună cu familia, când avea 13 ani. Bunica sa, Hilma K. Helickson, deși se născuse în Norvegia, era de origine suedeză; a fost adusă în America la vârsta de 3 ani. Familiile Holbeck și Helickson s-au așezat în orașelul Two Harbors, statul Minnessota. Aici, John și Hilma au crescut, s-au cunoscut și în 1896 s-au căsătorit. John a lucrat ca frezor într-o mină de diamante, după care și-a încercat norocul ca fermier. Au avut împreună 5 copii. Al treilea copil, născut în 1901, o fată pe nume Esther, a fost mama lui Eugene.

Esther a crescut la o fermă de peste 16,2 ha de pământ, pe care tatăl ei o cumpărase la un preț de 400 de dolari. Era un pământ neroditor - „bolovănos”, cum obișnuia ea să spună - și își aducea aminte cum tatăl ei folosea dinamită ca să scape de bolovani. Pentru a spori veniturile familiei sale care se mărea, John a trebuit să-și ia o slujbă de noapte în oraș. Mai târziu, și-a cumpărat câteva vaci și vindea lapte din casă în casă.

Familia Holbeck și-a botezat și și-a crescut copiii în cadrul Bisericii Luterane. În familia lor se punea mare preț pe buna creștere. Indurănd mari lipsuri bănești, și-au trimis fiul cel mai mare, Jack, să învețe la un colegiu, iar el le-a dat banii înapoi mai târziu după ce a avut o stare materială trainică. Deși numai doi dintre copiii Holbeck au putut să învețe la colegiu, aproape toți nepoții și strănepoții au dobândit măcar o diplomă de colegiu. Ca un lucru al mândriei, de la toți se aștepta să izbutească!

J. Holbeck a fost unul dintre acei luptători care și-a dat viața pentru construirea Americii. Fiindcă trebuia să asigure hrana familiei sale din lucrarea pământului, nu a mai avut timp pentru petreceri. Odată, pe când fiica sa Esther se întorcea cântând și cu flori de la pădure, a socotit folosul pe care îl are de acolo și în obișnuitul său dialect norvegian i-a spus: „Florile și muzica nu țin de foame!”

După ani și ani de la această întâmplare, Esther a reușit să-și facă timp și pentru muzică și pentru pictură. Inșă faptul că a trăit într-o familie în care trebuia să muncească atât de mult pentru o bucată de pâine, a lăsat asupra ei o urmă pe care nu a mai putut-o șterge niciodată. Se îngrijea mereu de partea materială a lucrurilor.

Frank Rose, omul cu care s-a căsătorit, era de o cu totul altă fire. Era smerit, tăcut, deschis, și lua viața așa cum era.

² Din *Electra*, în Euripide, *Medea*, *Hecabe*, *Electra*, *Heracles* (Penguin Books, 1963), p. 118.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

Frank era de origine franco-daneză. Dinspre tată a avut un strămoș francez, care luptase în armata lui Napoleon și care se căsătorise cu o țigancă unguroaică. Dacă se găsea și sânge fierbinte de țigan în neamul familiei Rose, acesta a sărit peste o generație, în persoana lui Frank.

Tatăl lui Frank, Louis Deseret (L. D.) Rose, imigrase din Franța în Canada și apoi în S.U.A., a deschis un chioșc de înghețată și două magazinașe de dulciuri în orașelul Two Harbors. În urma unui accident de tren din tinerețe, își pierduse un picior, având în loc unul din lemn. „Nimeni nu-l căina pentru asta și nici nu se vorbea despre asta”, își amintea cineva din familie; „era un fapt împlinit și viața își urma cursul ei”. Deși se trăgea dintr-un mediu romano-catolic, Louis se declarase ateu convins cu aplecări spre socialism. Spunea că citise Noul Testament înainte de a împlini 12 ani - voind prin aceasta, în chip limpede, să întărească și mai mult ateismul său. Totuși, părerile sale religioase nu l-au împiedicat să ia în căsătorie o bună creștină romano-catolică, de origine daneză, May Vandendboom, a cărei familie se stabilise în Marquette, Michigan.

Louis și May au avut 4 fii, dintre care unul a murit înecat la vârsta de 12 ani. Frank, al doilea dintre copii, s-a născut în 1890. Dorind să împlinească una dintre dorințele mamei sale, acesta a slujit ca băiat în altarul bisericii catolice vreme de câțiva ani. May a murit la 48 de ani, pe când Frank era doar de 14 ani, acesta continuând să mai slujească în biserică vreme de patru ani.

Frank Rose a luptat pentru țară în armată, în primul Război Mondial în Franța și s-a întors acasă cu gradul de sergent. Pe Esther Holbeck a întâlnit-o pe vremea când lucra la magazinul de dulciuri al tatălui său, „Rose’s Candy Store”. Era cu 11 ani mai tânără decât dânsul și tocmai absolvise liceul. S-au căsătorit în 1921 în orașelul Two Harbors. Frank a încercat să se ocupe de afaceri cu bomboane și înghețată, deschizându-și chiar un mic magazin, după ce tatăl său a ieșit din afaceri. Mai târziu, s-a angajat la General Motors, perioadă în care i s-a născut și primul copil, Eileen.

În 1924, când Eileen avea deja 2 ani, Frank și Esther s-au mutat în însoțita Californie de sud, departe de iernile aspre din Minnessota. În San Diego au mai deschis un magazin de dulciuri, care a început să fie o afacere bună doar când flota navală s-a așezat în oraș. În cele din urmă, au fost siliți să închidă magazinul, iar Frank și-a găsit o slujbă sigură de portar al Parcului și Departamentului de distracții din San Diego. El trebuia să aibă grijă de stadion.

În San Diego, li s-au mai născut doi copii: Franklin jr., după 4 ani de la nașterea lui Eileen, și Eugene, care s-a născut cu 8 ani mai târziu. Toți copiii familiei Rose erau inteligenți, frumoși și mai înalți decât media obișnuită.

Eugene Dennis Rose s-a născut pe 13 august 1934. Era în toiul marii crize economice. Familia Rose cumpăraseră acțiuni pe care le pierduse și uneori nici nu prea aveau ce mânca. Deși Eugene era poate prea mic ca să-și amintească de anii aceia, Eileen își aduce aminte cum stăteau la rând pentru pâine. „Când îți vin greutăți din lipsa banilor, nu poți uita prea ușor,” zicea ea. „Reușita înseamnă plata banilor.” Cunoscând deja măsurile „muncii grele” și „cumpătării”, Esther a început să facă prea mare economie. A rămas așa toată viața, chiar și după ce Eileen și Franklin jr. își întemeiaseră o familie și aveau o stare materială bună. Nu s-a lepădat niciodată de obiceiul, căpătat în timpul crizei, de a strânge toate rămășițele de săpun din casă și de a le fierbe din nou, pentru a face noi calupuri. Toți cei trei copii ai ei au fost crescuți să nu ia viața de loc în ușor.

Când s-a născut Eugene, Frank avea deja 45 de ani. Fiindcă el era cu mult mai mic decât fratele și sora sa, Eugene a crescut ca și cum ar fi fost singurul copil din familie. Atunci când a venit pe lume, părinții l-au numit : „*Extra Dividend*”.

Când Eugene avea doar 4 ani, sora sa Eileen (de 16 ani) a dat bacalaureatul și a plecat la un colegiu de afaceri din Los Angeles. S-a căsătorit cu doi ani mai târziu și de

atunci și-a văzut fratele mai mic foarte rar. Când era acasă, avea grijă de Eugene, când părinții lucrau la magazinul de dulciuri. „Mi-aduc aminte că era un copil fericit și foarte drăgălaș”, spunea ea.

Bunicii lui Eugene s-au mutat în San Diego, după ce se mutaseră părinții lui. Louis Rose a murit când Eugene avea doar 7 ani, dar John și Hilma Holbeck au trăit până când Eugene s-a făcut bărbat. După câțiva ani a primit și o moștenire de familie: un ceas de-al bunicului, pe care Louis și May Rose îl primiseră ca dar de nuntă. Eugene a păstrat acest ceas până la sfârșitul vieții sale, ca pe o legătură cu tradiția familiei și obișnuia să-l întoarcă în fiecare noapte, chiar și atunci când nu mai mergea bine.

ESTHER, cu firea ei hotărâtă și voința puternică, a fost cârmuitorul de netăgăduit al familiei. Ea trebuia să știe mereu toate câte se întâmplau. Nimic nu era ascuns de la fața ei, căci socotea că avea dreptul de părinte de a intra în camera copiilor ei oricând, de a le scotoci prin sertare și de a le citi scrisorile și hârtiile. Le cerea foarte multe copiilor, însă mult prea rar le aducea vreo laudă. Făcea parte din generația de părinți care credeau că nu e bine să-și laude copiii peste măsură, ca nu cumva să se facă plini de sine. Însă chiar dacă nu-i lăuda pe față, îi lăuda cu mare cinstire în fața prietenilor și rudelor, în lipsa lor. Dintre toți, cel mai mult se mândrea cu Eugene.

„Nu eram o familie care să-și arate simțămintele pe față”, își amintește Eileen. Chiar și Frank, deși era foarte cald și iubitor, se simțea strâmtorat să-și arate dragostea. Eileen zicea că nu a sărutat-o niciodată după ce a mai crescut.

„Mama era foarte aspră când cineva i se împotriva”, spune Eileen „iar tata se ferea din calea răului”. Se părea că nu avea încotro decât să fie dominat. Ocolea cu purtare de grijă toate împotrivirile, și totdeauna își arăta învoirea printr-un zâmbet. Arareori se întâmpla să țină supărarea sau reaua-voință către cineva.

Ca și tatăl său, Eugene i se supunea mamei sale fără împotrivire. Toată lumea și-l aducea aminte ca „fiul desăvârșit”, copilul ascultător care poate intra în legendă. „Dacă era ales vreunul dintre noi toți”, își amintește Eileen, „acela era Eugene, căci el se străduia din răsuputeri să facă ceea ce i se cerea și să n-o supere pe mama”.

„Eugene a fost o bucurie”, spunea mama lui. „Tatăl său avea credința că soarele a răsărit deasupra sa”.

Potrivit spuselor soției sale, Frank „se mulțumea cu foarte puțin; voia să stea acasă cu mine; era fericit doar ca să fie acasă și să se îngrijească de grădiniță. Era un om mulțumit, fără să poarte de grijă de vreun lucru din afară. Totdeauna alegea o slujbă mai mică și niciodată nu i-a spus lui Eugene ce să facă în viață, nici nu l-a îndemnat să câștige bani”.

„Frank nu era un om practic”, spune Esther. „El era ‘mintea’, pe când eu eram cu ‘simțul practic’.” În comparație cu Esther, Frank era un cititor lacom, citind două ziare pe zi și ținând corespondența cu reviste ca: *U.S. News and World Report*, *Business Week* și *The Wall Street Journal*. În schimb nu citea multe cărți.

S-ar mai putea spune multe despre însușirile alese ale lui Frank decât despre roadele minții sale. Ca toți băieții, Eugene se uita la toate cele ale tatălui său; și ca mulți alții, a luat de la el însușirile lui cele mai bune. Crescând, Eugene aprecia obiceiul tatălui său de a nu dori niciodată să se înalțe în fața celorlalți. Mai târziu, când a ajuns și el la cinstirea cea lumească și la lucrurile cele materiale, „se mulțumea cu puțin”.

De la mama sa, Eugene a primit acea însușire lucrătoare a dreptei socotințe, un strop de încăpățănare și o grăire limpede, scurtă, vie, care deși folosea cuvinte și expresii populare, vorbirea era foarte limpede. De la amândoi părinții, Eugene a primit vechea dreptate și neprefăcătorie americană bună, care l-a ajutat mai târziu să vădească felurite chipuri ale fățarniciei.

Frank Rose era bărbatul obișnuit american, deși cam prea cu capul plecat. Se vedea la el acea fire sfioasă, stăruitoare în întregime, adânc iubitoare, care nu se simte în largul său atunci când trebuie să spună cele ale sale, însușirea omului obișnuit, care (așa cum pretindeau cărțile și filmele populiste ale vremii) *ar putea* fi erou dacă s-ar afla în împrejurări prielnice. Eugene a primit aceste însușiri: dispoziția sa lăuntrică împreună cu întreaga lume a copilăriei în care a trăit, arătau că trebuie să crească după chipul lui Gary Cooper. Însă în mijlocul acestei Americi alcătuită numai după modele, se vestea o făptură care nu era alcătuită după *nici un* model. Era ca și cum într-o familie de oameni obișnuiți, s-ar fi născut un om de neam împărătesc. Într-un fel, Eugene era cu totul aparte de restul familiei, deși în copilărie, înainte de a i se dezvolta întreaga personalitate, aceste deosebiri nu erau atât de evidente, cum s-au făcut mai târziu. Mai întâi se putea vedea că era un copil neobișnuit de tăcut și gânditor, cu o stăpânire firească în purtare, lucru care era neobișnuit la băieții de vârsta lui.

„Eugene era un băiat serios și însetat după învățătură de când era mic”, povestește mama lui. Avea o înțelepciune cu totul aparte. Darul său firească s-a văzut mai întâi în puterea lui de a înțelege lucrurile de îndată, cu mult înaintea copiilor de vârsta lui sau uneori, chiar înaintea celor mari. Unul dintre profesorii săi de școală elementară a spus: „Simt că sunt împins de la spate când intră el în clasă. Simt că trebuie să mă apuc de treabă de îndată, ca să nu piardă vremea”.

Firea stăpânită și însetată de învățătură l-a împiedicat pe Eugene să ia parte la oarecare petreceri și lucrări obișnuite ale băieților americani. Pe când era copilăș o făcea pe cowboy-ul pe un căluț de lemn; mai târziu s-a înscris la Cercetași începători, unde ținea socoteala scorurilor la jocul de baseball. Când a împlinit 6 ani, a început să ia lecții de pian, pe care le-a continuat și la Colegiu. Între 10 și 12 ani a făcut parte din patrula agenților de circulație la școala unde învăța, îndatorire pe care a împlinit-o cu dreptate, după cum spunea mama sa. La terminarea școlii elementare i s-a dat titlul de recunoștință de „sergent” - cum primise și tatăl său în armată.

Eugene iubea foarte mult natura. În timpul celor trei veri de licean, a urmat cursurile de zoologie la Școala Științifică de vară pentru tineret, organizată de Societatea de istorie naturală a orașului San Diego. La aceste cursuri a putut cerceta pe viu animalele, la vestita Grădină Zoologică din San Diego. Locuind aproape de ocean, la tras mai ales viața mărilor și aduna caracatițe și alte animale de mare în camera de acasă. A strâns și fluturi. Minunându-se de cerul nopții, a plănuț să-și picteze tot tavanul cu stele, toate la locurile lor.

În serile de vineri, mergea împreună cu tatăl său la biblioteca din apropiere. Era ca un ritual săptămânal - seara în care ieșeau împreună. Eugene se întorcea acasă încărcat de cărți. În timpul verii lua parte la „Clubul de vacanță al cititorilor”.

Era încă destul de mic, când a început să citească romanele lui Charles Dickens. Mama și-l amintește răzând în gura mare când citea *Documentele postume ale Clubului Pickwick*. Când venea vremea de culcare, mama intra și-i stingea lumina. Mai târziu, se trezea de hohotele lui de râs. Intrând în camera fiului ca să vadă ce se întâmplă, îl afla citind sub pătură cu o lanternă. *Documentele Clubului Pickwick*, carte care îi adusese faima lui Dickens peste noapte, era mult prea atrăgătoare pentru micul Eugene, ca să o lase din mână.

Eugene avea un câine, care se numea „Ditto”. Acesta nu era prea deștept, dar era *al lui* și de aceea avea pentru el o dragoste aparte. Îl privea în ochi ca pe un om. Când Ditto a fost lovit de o mașină, Eugene a plâns nemângâiat. Aceasta a fost cea dintâi întâlnire a lui cu moartea. Unii socoteau că supărarea lui a întrecut măsura. Cineva chiar a spus: „Este nefiresc să iubești un câine în chipul ăsta - un câine!”

³ La „Cercetașii începători”, „mama sa” s-a întâmplat să interpreteze rolul mamei actorului Gregory Peck. Ea zicea că Eugene era cel mai deștept dintre toți copiii pe care îi avea în grijă.

Pe lângă această dragoste de natură „nefirească”, tânărul Eugene avea aplecări înflăcărate spre religie. Mama sa, o bună creștină protestantă i-a încurajat această aplecare. Tatăl său părăsise Biserica Catolică pe când avea 18 ani. Nimeni nu aducea vorba despre aceasta și nimeni nu cunoștea pricina. Deși Frank Rose nu era ca și tatăl său, un antireligios, (căci Frank nu se împotriva la nimic), el nu a avut niciodată imboldul de a merge la biserică. Mult mai târziu, a început să meargă la o biserică protestantă, dar așa cum spune Esther, doar ca să-i facă ei plăcere.

„Pe când eram copii”, își amintește Eileen, „mergeam cu mama pe la felurite biserici: luterană, baptistă, metodistă și presbiteriană, unde mama cânta întotdeauna în cor. Inșă obișnuiam să le schimbăm, căci mama ajungea la neînțelegeri cu preotul”.

Când era mai mic, Eugene a urmat lecții de Biblie la biserica presbiteriană de lângă casă. Iși uimea deseori părinții cu cunoașterea Scripturii, din care le dădea citate din minte. Cărțile Estherei și ale lui Samuil din Vechiul Testament i-au lăsat o impresie adâncă, după cum zicea mama lui. Când era în clasa a VIII-a, din voia sa, a fost botezat și confirmat creștin al bisericii metodiste.

In liceu, Eugene a pus capăt interesului pentru religie. „Eugene nu era religios deloc”, își amintește Walter Pomeroy, cel mai bun prieten al său din vremea aceea. Pentru a umple acest gol religios, s-a avântat cu înflăcărare în cunoașterea științifică și matematică: biologie, algebră, trigonometrie, etc. După cum spunea și Walter, „Noi am intrat în liceu într-o vreme când toată lumea nădăjduia ca știința să mântuiască lumea”. Majoritatea tinerilor care se pregăteau să intre la colegiu, voiau să se facă oameni de știință, fizicieni, ingineri sau medici.

Liceul din San Diego era cam ceea ce astăzi am numi o „școală cu circuit închis”. Elevii care se pregăteau pentru colegiu erau într-un număr destul de mic. Acești viitori intelectuali mergeau la aceleași cluburi și participau la aceleași cursuri în cadrul pregătirii pentru colegiu însă, între ei era o împărțire socială foarte limpede. Grupul principal, care era cel mai numeros, era alcătuit din elevii familiilor bogate din partea „cea bună” a orașului. Grupul cel mai mic era alcătuit din 6 ori 7 băieți din familii din clasa de mijloc, până la cea săracă, trei dintre ei fiind evrei și unul mexican. Eugene și Walter făceau parte din cel de al doilea grup.

Elevii din grupul celor bogați luau parte la conducerea școlii, căutând să fie aleși ca reprezentanți ai claselor, și pentru a face parte din cluburile sociale ale liceului. Deși erau prietenoși cu ceilalți elevi din liceu („la urma urmei”, spune Walter, „reprezentai un vot”) țineau să aibă legături apropiate cu cei de-ai lor. Reprezentau elita socială a campusului.

Grupul mai mic era unit prin aceleași preocupări pentru muzică, literatură și artă. În timpul pauzelor de masă, băieții vorbeau despre cărțile pe care le citiseră sau lucrările muzicale care le plăcuseră cel mai mult. Nu ascultau niciodată șlagărele care erau la modă atunci, („Aproape nici nu existau pentru noi”, spunea Walter) și nici nu mergeau la dansurile liceului. Deși Eugene împreună cu vreo câțiva erau buni la sport și primiseră cele mai mari note, nu făceau parte din nici o echipă sportivă. Walter zicea: „Eram ceea ce astăzi s-ar numi ‘pe tușă’”.

Tot Walter a fost acela care i-a găsit și porecla de „Oign”,⁴ după titlul renumitului poem narativ al lui Pușkin și opera lui Ceaikovski, „Evgheni Oneghin”. Este un lucru minunat dacă socotim legătura sa cu Rusia de mai târziu, în urcușul său duhovnicesc.

Elevii din grupa lui Eugene citeau foarte mult și aveau o cultură foarte bogată pentru vârsta lor. Walter simțea că este o cinste pentru el să face parte din grupul acela de băieți și să învețe de la ei, căci înainte de liceu avusese puține prilejuri ca să-și

⁴ Se pronunță “Oig-n”.

agonisească vreo cultură. Băieții evrei primiseră o educație muzicală clasică, despre care aveau cunoștințe foarte temeinice. Aveau o prețuire aleasă pentru Mozart, Beethoven și Brahms, însă nu ascultau de loc piesele compozitorilor moderni. Pe de altă parte, Walter îi prețuia mai mult pe moderni, împotrivindu-se celor care îi prețiau pe oarecare compozitori ca Debussy sau Brahms.

Care se plasa Eugene în aceste convorbiri? „Era atras mai mult de clasici decât de moderni”, spune Walter, „însă îi asculta pe toți și le dădea un bun prilej tuturor”. Chibzuia îndelung ca să facă vreo apreciere.

Cel mai mult îi plăcea aria din ultimul act din *Tosca* de Puccini, în care eroul, în pragul execuției, scrie o scrisoare iubitei sale începând cu cuvintele: „Și stelele străluceau”. îi plăcea mai ales înregistrarea acestei arii, așa cum era interpretată de Farrucio Tagliavini. „O ascultam de multe ori,” spune Walter „și socoteam că este minunată”.

Când grupul de prieteni începea să-și îndreptățească interesele intelectuale, Eugene nu avea obiceiul să-și spună părerea. „Mai ales el analiza lucrurile, însă dacă argumentarea nu era temeinică, le-o spunea de îndată. Era cel mai tăcut și mai interiorizat dintre noi toți, făcut mai curând să tâlcuiască decât să facă agitație”.

Eugene a învățat cu râvnă în liceu - „arzând gazul toată noaptea”, cum spunea mama sa. Odată i-a și spus:

- După felul cum studiezi, vei ajunge un om deștept într-o bună zi!
- Dar eu nu vreau să ajung om deștept, i-a răspuns el, eu vreau să fiu înțelept!

„Cu inteligența sa firească, putea să obțină cu ușurință note foarte bune, fără să învețe aproape nimic”, spunea Walter, „însă el învăța mai mult decât oricare om pe care l-am cunoscut eu vreodată. Era foarte conștiincios în toate câte le făcea. Odată, când a trebuit să facem un raport științific, el a fost acela care a prezentat toate subiectele. Cerceta lucrurile în chip analitic. încetineala cu care-și exprima judecățile, îi era de mare folos mai ales la chimie, căci cerceta cu mare atenție toate etapele experienței înainte de a-și exprima o concluzie”.

După spusele nepotului său, Mike Scott, care pe atunci avea doar de 7 ani, „Eugene era foarte academic. Era neîntrecut”. Uneori notele sale întreceau atât de mult notele celorlalți din clasă, încât era singurul care primea calificativul maxim. în același timp, se arătau în el tot mai puternic calitățile tatălui său. Mama sa și-l amintește spunând: „Să nu lași pe nimeni să te creadă important”.

Sally Scott, nepoata sa, își amintește următoarele despre el: „Pentru mine a fost întotdeauna unchiul Genie. Era foarte tăcut și foarte învățat. Te învăța mereu ceva, avea mereu răbdare și chiar de tânăr avea o structură interioară aparte care îl deosebea de ceilalți. Cât a fost mic, probabil că această deosebire i-a adus oarecare neajunsuri, dar aceasta numai până când și-a găsit locul adevărat...”

îmi aduc aminte de o întâmplare în legătură cu niște cărți. De sărbători, când familia se aduna la masa de seară, Gene obișnuia să vină împreună cu toată lumea, după care se retrăgea îndată în camera lui și se apuca de studiu. Cum și mie îmi plăceau foarte mult cărțile, m-a găsit într-o zi în camera lui, citind prin cărțile sale. (Aveam vreo 9-10 ani și m-am speriat foarte tare că fusesem 'prinsă'). M-a întrebat ce cărți mi-au plăcut cel mai mult. I-am spus că două: *Un câțel pe nume Chips* și *Charlie* de Albert Payson Terhune. Atunci mi-a făcut o propunere: dacă până la următoarea mea vizită voi putea să țin minte numele autorilor și cărților care mi-au plăcut, îmi va dăruia mie cărțile. Le-am citit de multe ori în anii care au urmat și le-am citit și fetelor mele. Mai am și acum cărțile”.

în liceu, Eugene a dat dovadă de o mare ușurință în învățarea limbilor străine, învățând spaniola, germana și franceza. Până la absolvire, scria deja poezii în limba

germană. Era foarte bun și la matematică, fapt explicat de Walter prin aceea că această disciplină cerea o minte analitică și multă introspecție. Profesorul său de matematică spera ca el să urmeze o carieră în domeniu și l-a propus pentru titlul de student merituos, în vederea obținerii unei burse.

Profesorul său de engleză, d-nul Baskerville, era de asemenea preocupat de viitorul lui Eugene. Din ceea ce povestește Walter, aflăm că acesta încuraja un fel de viață liberă, cu simț artistic. Ii plăcea mult muzica și poezia romantică spaniolă. Printre altele, l-a apropiat pe Eugene de poetul american Robinson Jeffers, care s-a împotrivit lumii și războaielor ei, într-o vreme în care, spre deosebire de zilele noastre, nu era potrivită o asemenea purtare.

D-nul Baskerville i-a găsit lui Eugene o slujbă pe timpul verii la o librărie din San Francisco. Vreme de trei luni de zile, cât timp a lucrat acolo, a locuit la *Hotel de France*, un loc unde toată lumea vorbea franceza și mânca mâncare europeană.

În timpul anilor de liceu, a citit romanul lui Dostoievski, *Crimă și pedeapsă*, dar așa cum a spus mai târziu, nici nu-l înțelesese și nici nu-l prețuisese în profunzime, la vremea aceea.

„Eugene nu-și pierdea timpul cu lucruri mărunte”, spune mama lui. Deșertăciunile cu care-și umpleau timpul elevii de liceu, cât și fastul activităților din cadrul liceului, îl supărau peste măsură. Mike Scott își amintește cât de uimit era că Eugene nu dorea să conducă vreo mașină, să aibă o mașină a sa, într-o vreme în care era la modă să fii „pe roți”. Eugene avea impresia că până și prietenul său Walter nu era destul de serios și îl muștra pentru chefurile și nopțile pierdute „ca un fluture de noapte”. Când a sosit bacalaureatul cu toate ceremoniile și strălucirea lucrărilor celor deșarte și cu toată mândria părinților, Eugene n-a voit să închirieze un smoching, așa cum se obișnuia. A luat totuși parte la serbarea artistică a școlii, care a avut loc în ziua înmânării diplomelor. Împreună cu alți 12 colegi și sub îndrumarea unui profesor, a ajutat la scrierea unei piese, a avut și sarcina vânzării билетelor. Piesa intitulată „Crescut puțin cam prea mult”, a fost scrisă cu scopul de a fi pe placul părinților și rudelor care veniseră să vadă. Exprimând visul american, care era încă foarte răspândit la începutul anilor '50, susținea idealurile familiei, religiei (pe bună dreptate), progresul economic și profesional, responsabilitatea și munca susținută, împletită cu lucrări umanitare în spiritul lui Albert Schweitzer.

Eugene a absolvit liceul din San Diego în iunie 1952. Din punct de vedere intelectual era socotit cel mai bun din clasă. În cartea de amintiri a școlii, colegii săi scriseseră: „Eugeniu... Geniu... Mult noroc și nu-i da nici o șansă lui Einstein!” A primit și câteva merite școlare, dintre care cea mai importantă a fost bursa de 4000 de dolari „George F. Baker” ce i-a fost acordată prin stăruințele profesorului său de matematică. Când a primit acest premiu, n-a vorbit prea mult despre asta. Aflând despre premiu, mama l-a întrebat entuziasmată:

- Unde este diploma?
- În sertar, i-a spus liniștit.

Aducându-și aminte de această întâmplare ca și de multe altele, mama lui a spus: „N-am mai văzut un băiat așa modest!” În plus, a înapoiat școlii alte premii mai mici, spunându-le: „Mi-e de ajuns cât am!”

Pe vremea aceea, în afara gândului de a intra la Colegiul Pomona, nu avea o idee limpede despre profesiunea sa viitoare (profesorul său de matematică a rămas destul de dezamăgit când a aflat că Eugene nu s-a specializat în matematică). „Eugene putea reuși în orice domeniu”, spunea Walter „însă nu avea trageră de inimă nicăieri. Avea nevoie de ceva care să-l înflăcăreze.”

San Diego era plin de canioane; în multe dintre ele crescuseră copaci, tufișuri și ierburi. Lângă modesta casă de periferie a familiei Rose, era o vale numită de localnici „Valea ienupărului”, în care Eugene obișnuia să facă plimbări lungi, de unul singur. Câteodată ieșea și noaptea, gustând din desfătarea cerului înstelat, de deasupra copacilor. La ce cugeta în timpul acestor ceasuri de singurătate, rămâne neștiut. Totuși, este foarte posibil ca aceste lungi plimbări să fi fost legate nu numai de cugetare, ci și de un oarecare chip al suferinței. Pr. Paul Florenski, un mare om de știință și mucenic rus, spunea cândva, că „soarta mării este suferința venită de la lumea din afară, pe când suferința lăuntrică vine din tine însuși. Așa a fost, așa este și așa va fi.” Eugene trecea acum prin acea suferință lăuntrică negrăită, ca urmare a faptului că se făcuse conștient că era deosebit de cei din jurul său. Fiindcă mintea sa putea înțelege lucrurile cu mult înaintea altora, era chinuit de urâciunea lucrurilor obișnuite pe care le trăise și le pricepuse deja. Avea poftă de mai mult, voia să meargă mai departe, dar încotro? Avea în el acea sămânță aleasă, care nu-l lăsa să se simtă împlinit în lucrurile cele mărunte, materiale - lucrurile lumii acesteia.

„Eugene avea o privire profundă,” își amintește Walter. „Nu doreai să te uiți în ochii lui căci te ardeau. Părea că vrea mereu să privească în miezul lucrurilor. Întotdeauna mi-a dat impresia unui ceainic gata să explodeze. Simțea că fierbe ceva înăuntru, așteptai să dea pe din afară - dar asta nu se întâmpla niciodată. Era întotdeauna liniștit, cerceta lucrurile cu luare aminte, mereu în căutare de ceva care să-l stăpânească.”

Se făcuse gânditor, „iubitor de înțelepciune”, cerând răspuns la întrebarea „de ce?”. Și oricare era răspunsul, el trebuia să-l simtă și să-l pună întru lucrare. Știa atât de bine - sau mai degrabă simțea - chiar de îndată; și aceasta a fost și pricina care i-a hotărât drumul întregii sale vieți, până în clipa morții sale.

2

Semințele Răzvrățiri

*Greșelile oamenilor mari dau mai mult
rod decât adevărurile oamenilor mici.*

- Friedrich Nietzsche

N

În toamna anului 1952, Eugene a intrat la Colegiul Pomona, din sudul Californiei, și a locuit într-unul dintre căminele studențești.

Eugene se făcuse un tânăr înalt, suplu și bine alcătuit trupește. Avea fața albă, bărbia hotărâtă, dinții albi, sănătoși, nasul lunguiet și neobișnuit de drept, fruntea înaltă și părul castaniu foarte des, pe care și-l pieptăna spre spate. Însă ceea ce uimea și atrăgea cel mai mult la el, erau ochii - mari, cugetători și de un albastru adânc. De obicei purta o cămașă albă cu mânecile suflecate.

Alături de Colegiul Stanford, Pomona era socotit cel mai bun colegiu particular din California. Era apreciat de asemenea și ca unul dintre cele mai bune colegii americane de arte liberale. Ca și Harvard, fusese întemeiat de Congregația Protestantă din New England. Cunoscut și ca „Oxfordul dumbervei portocalii”, a fost structurat după modelul oxfordian al colegiilor independente asociate⁵. Mulți dintre profesorii Pomonei veneau din Liga Ivy a Colegiilor; unii chiar aveau titlul de învățăcei Rhodes. Întrucât fiecărui profesor îi revenea în medie cam 10 studenți, se dădea multă atenție

⁵ Pe vremea aceea colegiile asociate erau: Scripps (pentru fete), Claremont (pentru băieți) și Pomona (mixt). Eugene s-a înscris la cel de al doilea.

fiecăruia în parte. Însă întrecerea era foarte mare: pentru fiecare student admis, trebuiau să cadă alți trei.

Colegiul Pomona, cu fundalul său congregaționist, încă mai constituia un cadru de valori conservatoare, când a intrat Eugene. În anii care au urmat războiului, atmosfera era liniștită și calmă. Clădirile acoperite cu iederă, șirurile de eucalipt și arbuști de piper, ca și gazonul bine întreținut, erau frumos așezate sub cerul albastru, într-o climă mediteraneană caldă și blândă. Orașul din imediata apropiere avea numai câteva mii de locuitori.

Ca și în oricare colegiu american mic, studenții dădeau o mare importanță popularității. Toată lumea știa cine este „popular” și cine nu. Studenții care erau cei mai apreciați de către conducerea colegiului erau porecliți „Fantome”: adică pilde de dăruire și cinste și care serveau de sfătuitori tainici „bobocilor” cu ifose. Și după cum își amintește un student din vremurile acelea, „visul oricărei fete era să se mărite cu o ‘Stafie’”.⁶ Majoritatea Stafiiilor erau și „Nappies” - adică membri ai celebrei frății „Nu Alpha Phi”.

Ca și în liceu, era foarte la modă „să fii pe roți” și să faci escapade prin tot locul. Printre activitățile sociale ale mulțimii „populare” erau dansurile, petrecerile de pe plajă, cele de la schi și mai ales meciurile de fotbal. Înainte de începerea meciului, se organizau întreceri în jurul unui foc de tabără pe terenul de fotbal, timp în care se cânta imnul Colegiului.

(Bum, bum, bum, bum)

Bătăi de tobă străpung liniștea adâncă

Deasupra Colegiului Pomo-ho-na, peste Pomo-ho-na

Cântând frumos, răsunând ecoul

Deasupra Colegiului Pomo-ho-na, peste Pomo-ho-na....

Alte întâmplări importante care însoțeau instruirea bobocilor mai erau și întrecerile între fete, dar și o sălbatică încăierare între „bătrâni” și „boboci”, într-o groapă cu noroi.

Pentru Eugene, care avea doar 18 ani, toate aceste activități, toată această goană după faimă și succes, îl lăsau cu totul indiferent. Dacă asta însemna „viața adevărată”, atunci el se scârbea de ea tot mai mult. Și deși continua să arate aceeași demnitate rezervată și personalitate cugetătoare din anii trecuți, patimile începeau să fiarbă în lăuntru său. Acum îl preocupa doar un singur lucru: să afle mai întâi de ce exista, să *cunoască*, să înțeleagă realitatea în sensul ei cel mai înalt.

Pentru a găsi un răspuns la această „întrebare de bază”, Eugene și-a folosit bunul său cel mai de preț: mintea. A început să cerceteze foarte serios filosofia occidentală, urmând chiar câteva cursuri la facultatea de filosofie. Unul dintre profesorii săi a fost Frederick Sontag, om perseverent și exigent, care ajunsese o adevărată legendă vie a Pomonei.

La sfârșitul primului său an de facultate, a scris o lucrare în care și-a arătat concluziile filozofice la care ajunsese, folosindu-se numai de mintea sa logică, de cunoștințele sale științifice și matematice și inspirându-se puțin din geniul lui Spinoza. În această lucrare intitulată „Dumnezeu și omul: legătura dintre ei”, Eugene scria: „‘Universul’ este cuvântul pe care îl folosesc eu pentru ‘Dumnezeu’. Este o îmbunătățire a termenului anterior căci, după părerea mea, redă mult mai bine conceptul de *impersonal, unificat*, pe care doresc să-l prezint.... Știința întregă arată existența unui Univers, totalitatea tuturor lucrurilor. Nici o știință nu arată existența unui

⁶ Ved Mehta, *The Stolen Light [Lumina furată]*, (New York: W. W. Norton & Co., 1989), p. 157.

Dumnezeu ieșit din Univers. în ceea ce mă privește, de vreme ce nu mi-am elaborat propria mea teorie a cunoașterii, socotesc că pot primi cunoașterea (cel puțin atât cât se poate dobândi) prin știință. De aceea, cred în căutările științei care arată existența universului; resping conceptul de Dumnezeu independent, din pricina dovezilor puține”.

Aceasta era concluzia la care l-a putut duce înțelepciunea sa bazată pe trăirile sale; nici măcar mintea lui Spinoza nu putea face mai mult. în ceea ce privește scopul vieții, Eugene scria: „Scopul omului în viață este acela de a exista - și nu oricum, ci fericit.... Omul trebuie să trăiască pentru această fericire și să socotească vremurile când nu este fericit doar ca o trecere către vremuri mai bune; dragostea sa pentru univers îl va duce către vremuri mai bune”.

Pe lângă afirmarea acestor idei, Eugene ajunsese să se lepede în întregime de creștinismul protestant al copilăriei sale. Cu toată dragostea pe care o simțea pentru părinți, începuse să urască această cultură prozaică, plină de sine și îndreptată spre consum, a clasei sociale de mijloc în care crescuse. Simțea că ideea lor de Dumnezeu este de suprafață și provincială, nefiind vrednică de cineva care aspiră la culmile cele mai înalte ale intelectului; religia lor era doar o acceptare tăcută a unor răspunsuri facile date de oameni înfricoșați sau care pur și simplu nu erau în stare să privească mai adânc în firea lucrurilor. Pentru Eugene, protestantismul reprezenta status quo: oameni care trăiesc pentru această lume, desfătându-se într-o fericire pământească, împodobind existența lor de fiecare zi, îndreptățind-o și făcând-o mai ușor de răbdat, folosindu-se de „partea religioasă” a vieții lor. De vreme ce lăuntric se simțea deosebit de acel status quo, era conștient că nu se va putea niciodată micșora la măsura părerii lumii americane protestante de „familie fericită”! Numai gândul la o asemenea viață, îi era de neîndurat. Nu primea cu nici un chip răspunsurile „potrivite”. Dorea să se elibereze, dar neaflând un loc unde să fugă, a rămas doar în starea de răzvrătire. în același timp, fie că-și dădea seama ori nu, sufletul lui înseta după ceva mult mai *spiritual* decât intelectualismul uscat al lui Spinoza.

Tinerii idealști care se răzvrătesc împotriva creștinismului copilăriei lor, care nu pot primi nimic mai presus de minte și care totuși caută altceva care să le potolească nevoile lor sufletești, se pot lăsa furați de felurite ispite. în căutările sale prin filosofia occidentală, Eugene a fost atras de una dintre cele mai uimitoare dintre acestea: Friedrich Nietzsche. în timpul anilor de liceu, citise în original în limba germană *Așa grăita Zarathustra* și fost foarte impresionat.

Eugene avea câteva lucruri în comun cu Nietzsche. Amândoi erau căutătorii idealurilor înalte, prinși într-o cercetare intensă și pasionată a lucrurilor fundamentale; amândoi se născuseră în climatul religios al protestantismului care, deși promisesese să le dea toate cele pentru care însetau sufletele lor, nu putuse să le dea nimic; amândoi erau interiorizați, simțindu-se înstrăinați de oamenii din jurul lor, trecând prin suferințe lăuntrice pe care ceilalți nu le puteau înțelege; amândoi urau cele ce erau obișnuite, slugărnicia și „mentalitatea de turmă”, pentru care creștinismul protestant putea sluji ca pildă. După mulți ani de la terminarea colegiului, Eugene scria despre răzvrătirea lui Nietzsche împotriva creștinismului: „Avea o fire foarte romantică și era deschis tuturor ideilor mărețe... în tinerețile sale a fost seminarist protestant, însă ajunsese să-l urască fiindcă văzuse în el principiul slăbiciunii. De bună seamă că era adevărat, căci Luther luase din creștinism ideea de luptă [ascetică], lăsând în loc ceva foarte slăbănogit care nu bucura nici inima și nici mintea... Nietzsche n-a putut vedea pe nimeni luptându-se, n-a văzut mari asceti și nici eroi ai creștinătății și de aici, a socotit că întreaga creștinătate era o batjocură urâcioasă, o înșelare ce apăsa asupra omenirii și care nu putea împlini mintea care dorea adevărul și care era plină de superstiții. Nietzsche socotea că numai cu mintea se poate cunoaște, de aceea el a respins toate cele ce erau mai presus de minte. Pe de altă parte, el a văzut că, creștinismul nu vorbește inimii fiindcă este atât de subțiat, încât s-a făcut cu totul nepotrivit. El vedea în creștinism doar

un mijloc simplu de a-i liniști pe oameni și de a-i împăca cu soarta lor și tot el zicea că toate acestea erau pentru mulțimile mari de oameni.

Nietzsche avea cel mai bun simț firesc pentru noblețe și luptă. Era un student foarte bun la literatură greacă. Una dintre primele sale lucrări vorbește despre elementul dionisian în Grecia. Până la el, Grecia fusese privită ca patria tradiției clasice a lui Apollo, însă el a arătat că Grecia mai avea și străduință, și un simțământ romantic pe care el l-a simbolizat prin Dionisos. Și el asta a dorit, să fie asemenea lui Dionisos, străduindu-se neîncetat, luptând mereu pentru ceva mai înalt.”

Dorința lui pentru luptă și nevoiță de care nu și-a dat seama până atunci, era de fapt o năzuință după acea „ascesis” respinsă de protestanți. Lupta lui Nietzsche adăugată respingerii creștinismului, l-a dus în cele din urmă la noțiunea de „supraom”. Omul, spunea Nietzsche, este mic și slab; el nu este veșnic; el trebuie să fie depășit și supraomul trebuie să-i ia locul. În anii care au urmat, Eugene a trebuit să spună că „răspunsul la problema lui Nietzsche este Sf. Antonie cel Mare, care a fost mai presus de lume (de firea omenească) viețuind ca un înger în trup”. Pe atunci însă, Eugene nu cunoștea chipul ascetismului creștin.

„Nietzsche”, spunea Eugene odinioară, „a scris niște poezii minunate despre partea întunecată a vieții, adâncul miezului de noapte, singurătate, etc.” Aici se referea la poezii ca: „Cântec de noapte” în care Zarathustra dă glas sentimentelor sale: „A venit noaptea; acum toate fântânile grăiesc mai tare. Și sufletul meu este o fântână... Se află în mine ceva neliniștit, ceva neliniștit; tânjește să capete chip. Se află în mine o sete de dragoste.... Dar, vai, pretutindeni în jurul meu este numai răceală, îmi arde mâna de

răceala gheții A venit noaptea: dar vai, căci trebuie să fiu lumină! Și setea de noapte!

Și singurătatea!” De bună seamă că în timpul acestei nefericite vremi a tinereții, Eugene trebuie să fi simțit și el asemenea tânjiri întunecate și chinuitoare ale sufletului.

Ultimii 12 ani din viața lui Nietzsche au fost marcați de nebunie, timp în care nu a mai fost în stare să scrie nimic. Deși mulți scriitori au spus că nebunia lui Nietzsche a apărut dintr-odată, au fost și unii, ca Thomas Mann, care au văzut această sporire treptată în cariera literară a filosofului.

Ideile nebunești ale lui Nietzsche erau rodul firesc al semeției filosofii a nemților idealști și chiar a lui Spinoza, care, în negarea sau micșorarea adevărului lui Dumnezeu, au dus la idolatrizarea sinelui, la absurd și nihilism. Iar Nietzsche, profetul nebun, s-a scufundat în adâncuri precum dragonul nebun al lui Wagner, în focul poetic al noii religii a supraomului, Antihristul. Și oricât de nebunească ar fi fost această religie, pentru tânărul Eugene avea mai mult înțeles decât ceea ce vedea el în creștinismul fără vlagă și moleșit al vremii sale.

⁷ Dintr-o transcriere a unei serii de conferințe despre filosofia apuseană, ținute de Pr. Serafim în 1974.

⁸ *The Portable Nietzsche*, selectat de Walter Kaufman (New York: Viking Press, 1968) p. 217, 219.

3

Nonconformiștii

Adesea Dumnezeu îi îndepărtează pe aceia pe care și-i alege, ca să nu se poată întoarce decât spre El, și astfel să ni Se arate.

- Alison

EUGENE și-a început căutările filosofice îndepărtând tocmai obiectul căutărilor sale. Cele mai mari adâncimi ale sufletului său îl duceau spre aflarea lui Dumnezeu; însă mai trebuia să parcurgă un circuit întreg până să se întoarcă la locul de unde a plecat.

Tineri ca Eugene, aflați la vârsta conștiinței de sine și a foamei spirituale pântrunzătoare, pot să cadă oricând în deznădejdea de a nu-și găsi rostul în lumea materială și, ca să-l cităm pe J. Keates „să fie aproape îndrăgostiți de moartea cea alinătoare”. Deși nu sunt semne că Eugene ar fi avut aplecări spre sinucidere (adică ar fi plănuit cum să-și ia viața), este sigur că a existat și în el o dorință de a muri. În miezul acestei îndoieli și tulburări, a existat o singură persoană careia a început să-i deschidă porțile lumii sale lăuntrice. Aceasta era o studentă pe nume Alison.

În noiembrie 1952, Eugene a mers la un concert de muzică clasică la Bridges Auditorium. Cerul de iarnă se întuneca pe când urca treptele și înainta pe sub arcadele înalte. Pe atunci, clădirea Bridges era cel mai mare amfiteatru din California, cu coloane înalte grecești în față, pe care erau săpate nume de mari compozitori.

Concertul pentru pian al lui Schumann a fost foarte tulburător. În drum spre casă, se întâlnește cu o cunoștință pe nume Dirk Van Nouhuys. Era împreună cu prietena lui, Alison. Eugene o știa de la un curs de „Istorie a civilizației apusene”, dar nu avusese prilejul să-i vorbească până atunci. Pe de altă parte, Alison i-a remarcat de îndată demnitatea, socotindu-l că este un bărbat foarte frumos, însă ceea ce a impresionat-o cel mai mult, a fost acea profunzime necunoscută și melancolică din ochii lui.

După ce Dirk a făcut prezentările, l-a invitat la o cafea împreună cu Alison. Primind invitația, s-au îndreptat cu toții prin frigul nopții către „Sugar Bowl”, o cafenea micuță și ieftină, ținută de două doamne foarte respectabile. Încălzindu-se cu cafea, au vorbit despre concertul pe care îl ascultaseră și impresiile ce le lăsase asupra fiecăruia dintre ei.

După acea întâlnire importantă din noiembrie, Dirk, Eugene, Alison și încă vreo câțiva, au început să meargă să învețe la Sugar Bowl. Și-au alcătuit un grup de prieteni format din studenții nonconformiști care căutau altceva decât „popularitate și succes”. Ca și vechiul grup de prieteni din liceu, și acest grup se adunase din pasiunea comună pentru muzică, artă și literatură.

Ca și Eugene, Alison era o ființă tăcută și foarte însingurată. Provenea dintr-o familie de artiști, în care mama fusese cântăreață de operă, iar unul din unchi, scenarist. La vârsta de optsprezece ani, trecuse deja în viața sa prin multă suferință. În viața ei existaseră momente prea cumplite, de care nu voia să-și mai amintească; iar până la vârsta de 8 ani, nu-și mai amintea nimic. Personalitatea dominatoare și uneori nemiloasă a mamei, care se iubea numai pe sine, o făcuse să se retragă ca într-o cochilie, fiind foarte timidă față de ceilalți. Încercă să o urmeze pe bunica sa - o creștină evlavioasă; întorcându-se la credință mai ales datorită poeziilor lui T.S. Eliot, ajunsese o creștină foarte cucernică. Văzându-i trupul subțire și fața fină, cu trăsături bine conturate și părul blond până la umeri, unii ziceau că seamănă foarte bine cu actrița Lauren Bacall. Ea

însă, ar fi preferat să semene mai curând cu Jennifer Jones, actrița care o interpretase pe Sf. Bernadette de la Lourdes, când era de vârsta lui Alison.

Dirk Van Nouhuys (care stăruia ca numele să i se pronunțe „Dairk”) era un tânăr neobișnuit. Inzestrat cu o minte strălucitoare, începuse facultatea la vârsta de 14 ani (avea 15 când i-a întâlnit pe Eugene și pe Alison). Avea o bogată cultură muzicală și dorea să ajungă scriitor. Deocamdată, notele primite la lucrările de creație în limba engleză nu erau prea bune căci avea o ortografie foarte proastă. Însă când Alison a început să-i culeagă textele, fără să-i corecteze altceva în afară de ortografie, a început dintr-odată să ia note maxime. Provenea dintr-o familie foarte bogată, care nu-l silise niciodată „să devină cineva”. De Sărbătoarea Recunoștinței, tot grupul a plecat să-și petreacă vacanța în somptuasa reședință a părinților săi din Berkeley.

Fiind cel mai sociabil din grup, Dirk avea un foarte dezvoltat simț al umorului și un talent deosebit de a pune porecle oamenilor (de pildă, prietena sa era „lucrul cu capul împăiat”). Totuși, Eugene a rămas și în noul grup cu porecla primită în liceu - „Oign”, semnându-și scrisorile către Alison în felul acesta.

Din grup mai făcea parte Albert Carter, student la literatură engleză. Deosebit de matur pentru vârsta sa, Albert era foarte echilibrat, întotdeauna solidar, înțelegător față de ceilalți și gata să le asculte păsurile. Urma cursurile la Universitatea Princeton ca să poată preda engleza la colegii mai mici.

Printre tinerele fete din grup era și Lee Van Deventer, viitoarea soție a lui Albert care, ca și el, era o ființă plină de compasiune. O mare iubitoare de conversație aleasă, studia Literatura comparată, devenind mai târziu profesoară.

Mai era și Claire Isaacs, o fată foarte deschisă și cu picioarele pe pământ, studentă la teatru și care luase rolul de „mamă” a grupului. Deși nu era religioasă, Claire era totuși foarte mândră de originea ei iudaică. Se bucura de faimă și succes public în organizarea spectacolelor.

Grupul mai avea și un student la muzică, Laurence McGilvery, un tânăr modern și sofisticat, care studia pe atunci artele. Mai târziu a devenit publicist independent și furnizor de cărți de artă.

Mai era și John Zeigel, urmând să se facă preot în Biserica Anglicană. Foarte bine educat pentru vârsta sa, John studiase limba latină vreme de 4 ani într-un seminar pentru băieți condus de Episcopia Ordinului Sfintei Cruci. Avea un glas minunat și noaptea își cânta rugăciunile în limba latină, din cartea romano catolică de slujbe. Iubea arta bună a bisericilor apusene, cântul lor gregorian și rânduiala lor străveche. După cum spunea Alison, care era tot anglicană, el nu-și găsisese adevărata pace și bucurie în credință, și încă mai încerca să o înțeleagă. Studia limbile clasice la Pomona și ca și Albert, urma să se facă profesor de engleză.

Dintre toți cei din grup, Eugene îl aprecia cel mai mult pe Kaizo Kubo, american de origine japoneză. Kaizo avea 24 de ani, cu mult mai mare decât ceilalți, și era venit la Pomona prin transfer. Deși nu făcea parte din aripa „populară”, era unul dintre cei mai respectați studenți din campus, pentru înaltul simț al onoarei și cinstei față de oameni.

După incidentul militar din Pearl Harbour, când Kaizo avea doar 14 ani, el și familia lui fuseseră „evacuați” împreună cu mulți alți japonezi americani într-un lagăr de concentrare și un centru de schimbare a domiciliului. „Nu port pică Americii”, obișnuia el să spună. „Dacă japonezii ar fi fost în locul americanilor, ar fi fost mult mai nemiloși”.⁹ Familia sa era săracă: amândoi părinții munceau ca zilieri, ambalând fructe și culegând roșii sub arșița soarelui. În 1950, îndată după moartea tatălui său, a intrat la Colegiul Reedley Junior din San Joaquin Valley. În anul II s-a mutat la Pomona la secția de istorie, primind și bursă întreagă. În anul III, ca să-și poată plăti masa și cazarea, a trebuit să lucreze ca pedagog într-unul dintre dormitoare.

⁹ Ved Mehta,

Ca și Eugene, Kaizo era singuratic, își stăpâna emoțiile și era de nepătruns, dar atunci când vorbea, o făcea cu simplitate și înflăcărare. Nu s-a simțit niciodată cu adevărat în largul său printre prieteni și oriunde se afla, se simțea ca și cum era pe din afară - lucru explicat de Albert prin nefericitele experiențe pe care le trăise în lagărul de concentrare. Totuși, petrecea mult timp cu Eugene.

Colegii de la facultate și-l amintesc pe Eugene ca fiind „genial” și relațiile cu el purtau pecetea unei demnități aparte. Își aminteau de spiritul său viu, de capacitatea sa de a vedea lucrurile în chip deosebit și vorbea despre viață cu totul altfel decât se vorbea de obicei, ceea ce pe atunci îi făceau pe prietenii săi să se tăvălească de râs. Toți băieții îi apreciau calitățile sale atletice. („Era foarte puternic,” spunea Dirk.) De câte ori se adunau în curtea pătrată ca să joace - volei sau baschet, etc. - Eugene se arunca în joc cu atâta înflăcărare și îi întrecea pe toți, încât socoteau că era o adevărată nenorocire să te afli în echipa adversă.

Cu toată prietenia pe care o arăta, Eugene a rămas în mintea multora ca un „enigmatic”. Observau cum adesea pornea nopțile în lungi plimbări de unul singur, cugetând ore în șir. John își amintea cum „de multe ori părul îi cădea în ochi în neorânduială, dându-i aproape o înfățișare de nebun”. După mai mulți - în afară de Alison - au aflat cei din grup ce adâncimi de singurătate, amărăciune și disperare zăceau în prietenul lor cu vorbă domoală.

Așa cum am mai spus, în afară de Alison nu mai era nimeni în lume, în fața căruia Eugene să-și poată deschide sufletul și să-și arate întreaga sa durere. Sentimentele care s-au aprins în urma primei lor întâlniri de la Sugar Bowl, nu aveau nici o legătură cu interesele lor comune. În multe privințe erau foarte deosebiți unul de altul. În vreme ce Eugene era ateu de factură nietzscieană, Alison era o bună creștină, care mergea la biserică. În vreme ce el era mișcat doar de idei și trebuia să se socotească îndelung până ce lua o hotărâre, ea era mișcată de sentimente și era mult mai nestăpânită. Și în vreme ce el studia filosofia, ea studia clasicii romantici, scriitoarea ei preferată fiind Emily Brontë. „Totuși”, spunea Alison, „ne înțelegeam unul pe celălalt. Amândoi eram greu de înțeles de către ceilalți. Erau amândoi solitari și se simțeau stânjeniți în prezența altora. „Nu simțeam nevoia să ne explicăm stările sufletești unul altuia - ci părea că întotdeauna ne înțelegeam fără explicații. Nu trebuia să ne prefacem sau să ne îndreptățim unul în fața celuilalt”.

IV

ÎN PRIMUL an de facultate, Eugene a stat în cameră cu un student de la matematică. După cum spunea John, „acest tânăr studia neîncetat probleme de matematică, nu zâmbea aproape niciodată și nu avea simțul umorului. Eugene nu se înțelegea deloc cu el și nu se potriveau deloc ca tovarăși de cameră.” Este interesant de observat că acest coleg al său de cameră reprezenta tipul de student cum și-ar fi dorit să ajungă Eugene, profesorul său de matematică din liceu. Și după cum tot John spunea: „De îndată ce Eugene a descoperit filosofia, toate s-au schimbat pentru el”.

După primul an, Eugene abia aștepta să plece din cămin, astfel că a închiriat o cameră ieftină, cu intrare separată. Ca și Kaizo, a trebuit să muncească în toți acești ani de studenție ca să-și poată plăti chiria.

Pe lângă Sugar Bowl, camera lui Eugene a devenit al doilea loc de întâlnire pentru grupul de prieteni. Una dintre manifestările nonconformiste ale grupului era să-și prelungească întâlnirile mult peste ora 10 seara - ora de stingere în cămin. Deși aceste fapte cu greu ar putea fi numite revoluționare, grupul stârnea un fel de antagonism în complexul studentesc. „În toamna anului 1953,” își amintește Laurence McGilvery, „un coleg cu aspirații politice a candidat și a fost ales ca președinte al studenților din ultimul an, cu platforma: ‘Cum să devii nonconformist?’ Cu siguranță că noi eram cei vizați,

bieții de noi, cu aspirațiile noastre nedefinite și înflăcărătele noastre conversații de la Sugar Bowl și petrecerile nocturne din incinta teatrului grecesc și din Walsh”.

Când mergeam la Eugene, stăteam toată noaptea ascultând muzică clasică și vorbind despre „lucruri mari”; cum spunea Alison, „vorbeam mai ales despre sensul vieții” - deși după unii musafiri ocazionali, „se vorbea despre cărți, muzică, pictură și sculptură”. Când venea vorba de Dumnezeu, John se plângea întotdeauna că a trebuit să renunțe la femei ca să se poată face preot. Alison spunea că „el socotea că cei mai buni preoți erau necăsătoriți și dorea ca toată lumea să știe ce sacrificiu urma el să facă.”

La aproape toate întâlnirile acelea, Eugene rămânea tăcut ca de obicei, ascultând totul cu atenție. Aprecia cu adevărat compania și nivelul intelectual al grupului, dar uneori simțea că toate aceste discuții despre sensurile vieții nu erau decât vorbărie goală. El dorea să facă ceva, chiar dacă nu știa ce anume. Lua parte la discuții doar când John își expunea ideile despre Dumnezeu. „Eugene era un iconoclast”, își amintește John. „Spunea dinadins lucruri care știa că ne vor uimi și apoi aștepta reacțiile noastre.” Uneori rupea tăcerea, și chiar în mijlocul unei discuții făcea o afirmație care ne lăsa fără glas.

4

Căutarea realității

*Toate cele ce vedem sau ni se par sunt
numai un vis într-o visare?*

- Edgar Allan Poe

Studiind filosofia, lui Eugene nu i-a trebuit mult timp să-și dea seama de mărginirile rațiunii discursive. Răspunsurile pe care și le dăduse la întrebările despre existență din eseul „Dumnezeu și omul: legătura dintre ei”, probabil că nu-l convinseseră nici măcar atunci când le scrisese. Nu rămăsese deloc impresionat de lucrările raționaliștilor pe care-i studiase la cursul de filosofie și nici de argumentele scepticului Hume, care a schimbat credința raționaliștilor în rațiune, doar pentru că se putea sprijini pe o capacitate inferioară: „simțul obișnuit”. Într-un eseu asupra filosofiei lui Hume, Eugene a spus despre aceasta: „Este obișnuit. Emană un iz de rând... Afirmând obișnuitul, el neagă neobișnuitul. Și atunci cum rămâne cu trăirile omenești înalte din artă, religie și oricare alt domeniu în care se cere oarecare imaginație, o interpretare mai presus de obișnuit?”

Eugene și-a mai dat seama că nu prea are de cules multe nici din filosofia lui Schopenhauer. Într-un eseu intitulat „Schopenhauer: sistem; comentariu”, scria: „Noi nu-i acceptăm pesimismul lui Schopenhauer, nu pentru că am avea noi o viziune mai impunătoare, ci fiindcă Schopenhauer nu ne vorbește ca unul care cunoaște, ca unul care a avut cu adevărat o viziune asupra firii lucrurilor.... Firea lucrurilor nu se poate înțelege în esența ei și nu poate fi cunoscută cu mintea.... Se cere o altă relație între individ și această ‘realitate’; care trebuie să fie oare? - sentiment, intuiție, ce? Nu putem ști....”

Eugene își amintea mai târziu: „Eram doar un student în căutarea unui anume adevăr în filosofie, și nu l-am aflat. Eram deja plictisit de filosofia occidentală.” Chiar și Nietzsche (deși acesta nu putea fi numit plictisitor niciodată), nu putea să facă mai mult decât să-și hrănească această răzvrătire lăuntrică împotriva societății. Cercetările sale nu puteau ocoli din nou intrarea în sfera religiei.

„De ce studiază omul religia?” - s-a întrebat el odinioară. „Sunt multe pricini neînsemnate, însă există numai o singură pricină în care omul se adâncește cu dreptate:

într-un cuvânt, acela de a veni în legătură cu realitatea, de a afla o realitate mai adâncă decât cea de fiecare zi, care este atât de schimbătoare, care putrezește nelăsând nimic în urmă și care nu aduce o fericire trainică sufletului omenesc. Orice religie care este curată încearcă să deschidă legătura cu această realitate”.

^{IV}
în noiembrie 1953, pe când era în anul II, Colegiul Pomona a fost vizitat de Dr. Allan Watts, un englez fascinant și foarte inteligent ce urma să devină unul dintre cei mai populari lideri spirituali ai tinerei generații. În anii '40, Watts fusese preot anglican, timp în care i se dusesse vestea ca unul dintre cei mai progresiști și mai inteligenți teologi. În cartea *Vederea duhului*, lucrare cu care și-a luat și examenul de licență, spunea că: „Religia bisericească este moartă din punct de vedere spiritual” și că ea trebuia să fie înlocuită de o „înțelegere lăuntrică, spirituală și mistică a străvechii esențe tradiționale a înțelepciunii ... de o experiență conștientă de a fi una cu însăși Realitatea”.¹⁰ Recenziile asupra cărții au fost entuziaste. Un scriitor romano-catolic scria: „Socotesc că este una dintre cele mai bune cărți - de fapt o lucrare de primă mărime - din ultimii ani în domeniul religiei. Merge la miezul problemei, vede cu dreptate slăbiciunile bisericii protestante contemporane și încearcă să definească și să vindece răul în singurul fel prin care se poate face și anume printr-o doctrină metafizică de bază.

Merge și mai departe, admițând contribuții ale religiilor orientale care nu se află în religia apuseană contemporană. Mai mult decât atât, ne arată cum tradiționala dogmă apuseană a întrupării și Răscumpărării se poate înțelege cu religia intuitivă a Orientului cum ar fi de pildă budismul zen. Acestea sunt realizări foarte importante”.

Un inspector episcopal, Canon Iddings Bell, spunea că lucrarea lui Watts se va „dovedi una dintre cele șase cărți importante din domeniul religiei, publicate în secolul XX”.

În 1950, în toiul unei controverse publice, Watts a fost silit să renunțe la preoție, părăsind în același timp și Biserica Anglicană. Un an mai târziu, și-a găsit un post de profesor la nou înființata Academie Americană de Studii Asiatice din San Francisco, iar în 1953 a devenit decanul acesteia. Acum era orientalist specializat în budismul zen.¹¹

Așa cum am mai spus, începutul anilor '50 a fost în general de mulțumire intelectuală. Cu toate că Statele Unite tocmai puseseră capăt unui război cu Japonia - sau poate tocmai din pricina aceasta - budismul zen nu era deloc cunoscut în occident, fiind cercetat doar de câțiva scriitori și poeți dintr-o generație anterioară mișcării beat. Însă brațul balanței începea deja să se încline în partea cealaltă, iar Allan Watts a fost printre primii care a simțit această schimbare de direcție și a alergat în întâmpinarea ei.

John, care îl cunoștea pe Watts din Biserica Anglicană, i-a lămurit pe toți nonconformiștii din Pomona că trebuie neapărat să vină să-l asculte pe acest om. Cinci dintre ei - John, Dirk, Albert, Laurence și Eugene - au asistat la conferința ținută de Watts într-un amfiteatru al Colegiului Pomona.

Watts i-a uimit pe tinerii care îl ascultau, spunându-le că întreaga structură a gândirii apusene pe care o studiau ei era greșită. Occidentalul, spunea el, s-a obișnuit de mult timp să privească realitatea într-un chip conceptual, mijlocit, întotdeauna cunoscând *despre* ea, însă niciodată *cunoscând-o* cu adevărat. De îndată ce te *gândești* la un lucru - schimbându-l într-un simbol sau o lecție de morală - l-ai și pierdut. Lumea gândurilor folosește simboluri și cuvinte pentru a reprezenta lucruri concrete, nefiind

¹⁰ Pr. Serafim Rose, *God's Revelation to the Human Heart [Revelația lui Dumnezeu în inima omului]* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987), p. 13.

¹¹ Alan Watts, *Behold the Spirit: A Study in the Necessity of Mystical Religion [Vederea duhului: un studiu pentru folosul religiei mistice]* (New York: Random House, Pantheon Books, 1947), p. 29, 15.

același lucru cu realitatea însăși. Taina vieții stă în a nu te gândi la ea ci doar a o *trăi*. Acesta este și zenul. Nu este o filosofie, ci felul de a fi cu adevărat al lucrurilor. Și în timp ce spunea acestea, Watts a luat un pahar cu apă de pe masa din fața lui. „Nu este totul să privești acest pahar cu apă și să-l definești, ci ...”, spuse el - și vărsă paharul cu apă pe podium. Din câte-și amintea Eugene mai târziu, acel moment a fost „foarte dramatic”.

„Watts era un vorbitor foarte convingător,” spunea Albert. „Eram cu toții foarte impresionati.” Pe lângă faptul că era foarte inteligent, răscolitor și antrenant, Watts era și foarte citit, atrăgând atenția studenților cu multe nume de sfinți, înțelepți și scriitori mai puțin cunoscuți.

Părăsind amfiteatrul, Eugene și prietenii lui nu au vorbit cu înflăcărare de ideile lui Watts care le-au stârnit interesul. Totuși, Eugene era singurul care nu era bucuros să plece. O nouă și neașteptată cale i se deschidea în căutările sale, una ce părea să-și croiască drum prin toate cele ce-l plictisiseră până acum. Dacă scopul religiei era de a deschide realitatea către cel care o caută, atunci zenul îi apărea ca ceva ce-l putea duce chiar la miezul problemei. Într-un eseu pe care l-a scris pentru cursul de engleză din 1954, Eugene nota: „Ca să fim sinceri, zenul nu are cărți sfinte, dogme, ritualuri sau concepte despre Dumnezeu, suflet, rai - toate acestea fiind niște concepții inutile, năzuind prea adesea să se așeze între om și iluminarea sa, decât să-l ajute să ajungă la ea... Zenul poate fi privit ca însăși esența civilizației Orientului îndepărtat.”

Probabil că era necesar ca un tânăr ateu ca Eugene să fie atras de budismul zen, care nu cerea nici credință, nici dragoste față de un Dumnezeu personal și care de fapt cerea să se creadă în trăirea fiecăruia numai prin simțuri. Așa cum își dădea el seama, zenul avea o profunzime intelectuală mult mai mare decât protestantismul pe care-l respinsese; avea o *practică* concretă, răscolitoare, care cerea o oarecare înfrânare dar și o mare osteneală a trupului și a minții (*asceza* pe care o căuta); și în plus mai avea și o tradiție cu o vechime de mai bine de o mie de ani înainte de reforma protestantă. În plus, era *deosebit* de semicreștinismul cartierelor mărginașe americane; iar a înțelege o concepție despre lume care era exotică și atât de necunoscută lui, era o adevărată chemare pentru mintea sa. Până la urmă, practica zen putea duce la iluminare, la o bruscă *trezire* la realitate. Potrivit învățaturii budiste, lumea materială, lumea simțurilor, era doar o iluzie, după cum era și oricare idee despre sine. Pentru Eugene care se simțea străin în lumea din jurul său, trezirea din această „iluzie” însemna o adevărată mină de aur.

Deși practicile sale nereligioase se adresau mai degrabă minții decât inimii, zenul țintea totuși către experimentarea fundamentală de dincolo de logic și rațional. Într-un alt eseu, Eugene scria: „Se poate ajunge la această cunoaștere universală fără nici un fel de ‘metodă’; nu se înaintează pas cu pas, ca în cazul cunoașterii discursive - ci acesta se arată în chip nemijlocit și în întregime, într-o clipă, ruptă de timp. Este o *trezire*, o conștientizare a unei stări de lucru ce există dintotdeauna; prin urmare, ea nu poate fi ‘căutată’ și nici ‘dobândită’, ci doar pregătită”.

Lui Eugene moartea i se părea un mijloc atrăgător de a scăpa de chinuitoarele sale sentimente de însingurare. Dar oare, iluminarea budistă nu era o „moarte” mult mai promițătoare? „Nirvana”, scria el, „reprezintă încetarea sentimentului de agățare, ‘explozia’ flăcării dorinței. Este o moarte, o ‘săvârșire’ - săvârșire atât în sensul de ‘terminare’ cât și de ‘desăvârșire’. Odată cu încetarea dorinței, se termină și toate

¹² Vezi Monica Furlong, *Zen Effects: The Life of Alan Watts* [Efectele zen: Viața lui Alan Watts] (Boston: Houghzon Mifflin, 1986).

¹³ ER, „Arta, mitul și doctrina budistă: note introductive despre natura tradiției budiste”, 26 mai 1956, lucrare semestrială pentru Probleme orientale Ch'en Shou-yi's, cursul 140.

Omul din spatele măștii

*O, minte, mintea are înălțimi, faleze tomnatice,
însăimântătoare, diafane, neînțelese de om.*

- Gerard Manley Hopkins¹⁴

PRIETENII Dirk și Albert apreciau cel mai mult la Eugene înclinația sa pentru limbi străine. În primii doi ani de facultate, Eugene a continuat să-și desăvârșească cunoștințele de germană și franceză, iar în anul următor s-a apucat de chineza manciuriană.

Albert povestește că „la cursul de chineză venea și o tânără cantoneză din comunitatea chinezească din San Francisco, care spunea că după un an de curs, dacă închideai ochii și-l auzai pe Eugene vorbind, nici nu-ți dădea seama că nu este chinez. Se simțea destul de stânjenită pentru aceasta, căci vorbea chiar mai bine decât ea, și pentru ea era limba ei maternă. Eugene avea o intuiție și un simț deosebit al vizualizării caracterelor chinezești, susținând că reprezentau cu adevărat ceea ce arătau, deși nimeni altcineva din jurul său nu-și putea da seama de aceasta.”

Eugene se hotărâse să-și ia licența în limbi orientale. De bună seamă că hotărârea sa a pornit de la noul său interes pe care-l arăta pentru zen și filosofia orientală, însă Albert o mai atribuia și faptului că învățând cu atâta ușurință limbile europene, Eugene căuta o chemare potrivită. Pe vremea aceea, Colegiul Pomona avea a doua mare colecție de texte chinezești din țară (cea mai mare se afla la Universitatea Berkeley, California), dar fiindcă secția de chineză era foarte mică, multe dintre acele texte rămâneau nefolosite, pe rafturi.

Fiindcă la Pomona raportul numeric profesor-elev era destul de scăzut, aproape fiecare student avea câte un profesor care se ocupa de instruirea sa. Profesorul cel mai important pentru Eugene era instructorul său de limba și civilizația chineză, Shou-yi Ch'en, cu care a purtat apoi vreme de ani de zile o prietenească corespondență.

Tot datorită interesului pe care-l avea pentru zen, Eugene a practicat și tirul cu arcul, devenind după spusele lui Albert „un minunat arcaș”, datorită iscusinței atletice și puterii sale de concentrare.

DEȘI ocolea cu grijă toate funcțiile sociale ce puteau aduce popularitate, lua totuși parte la producțiile teatrale ale colegiului cu piese clasice. L-a interpretat pe Ajax al lui Sofocle, într-o montare universitară. Această piesă l-a impresionat atât de profund încât a plâns la scena finală, când Ajax moare, după cum a mărturisit mai târziu. A mai jucat și într-o piesă a lui Molière, în limba franceză.

În anii aceia, Pomona avea câțiva studenți care urmau să devină celebri. Eugene și Alison l-au cunoscut pe Frank Capra jr., fiul marelui regizor de film creștin.¹⁵ Alison își amintea de Frank jr., care urma să facă filme de pe când era doar un băiat romano-catolic foarte cucernic. Și actorul Richard Chamberlain era coleg de an cu Eugene, iar Kris Kristofferson era cu un an mai mic decât ei.

Eugene mai lucra și ca citeț pentru un student orb talentat din India, pe nume Ved Metha - cel care a ajuns mai târziu unul din vestiții scriitori ai editorialului *The New-Yorker*. Cele mai apreciate cărți ale lui Ved urmau să fie o biografie a lui Ghandi și

¹⁴ *Poeziile lui Gerard Manley Hopkins (New York and London: Oxford University Press, 1948), p. 107.*

¹⁵ *Vezi Viața lui Frank Capra în The Orthodox Word, nr. 137 (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987), p. 371-394.*

câteva volume de memorii personale. Pentru o scurtă vreme fusese coleg de cameră cu John; Eugene îi fusese prezentat de Kaizo - cel mai bun prieten al lui Ved de la Pomona.

„Am avut mare noroc să-l gădesc pe Gene ca cititor,” scria Ved în memoriile sale. „Munca sa era atât de bine organizată, încât părea să aibă multă vreme de petrecut cu mine și îmi citea cu asemenea limpezime de parcă îmi și explica lucrurile”.¹⁶

Deși Eugene și Ved erau studenți foarte serioși (erau membri onorifici ai societății științifice Phi Beta Kappa), în alte privințe erau total opuși. Ved, care venise în Lumea Nouă cu patru ani în urmă, dorea să se integreze în sistemul de viață american. După cum se arată în amintirile sale, îi era acum rușine de cultura și religia sa indiană și aprecia tot ce era occidental. Tânjea să facă parte din *aripa* populară a colegiului, să aibă cea mai râvnită fată, să se găsească în cele mai bune relații sociale, să fie „stafie” și să ia parte la întrecerile de mașini din sudul Californiei. Acestea erau, așa cum știm, lucrurile pe care Eugene le ura cel mai mult. Și cum i se făcuse deja greață de stilul de viață american, se îndreptase spre cultura orientală.

Totuși, la fel ca și Eugene, Ved avea o mare admirație pentru nobilul Kaizo Kubo. Ved băgase de seamă „că, Kaizo studia știința de dragul științei,” în timp ce el făcuse progrese fiindcă „se concentrase pe rezultate”. „Orice persoană serioasă ar fi fost atrasă de personalitatea lui K[aizo]. Era liniștit și demn; era sincer și vesel și avea o fire stăruitoare.”

La sfârșitul anului trei, grupul de prieteni a fost lovit de o mare tragedie; cu un an înainte, la sfatul profesorilor și prietenilor, Kaizo își luase licența în istorie. El cam muștră conștiința pentru aceasta, căci plănuse ca după absolvire să intre de îndată în învățământ, ca să-și poată întreține familia. Iși făcea griji și pentru mama lui care era văduvă și trebuia să muncească din greu ca să-l poată ține în școală. „Ambalatul fructelor este o îndeletnicire sezonieră” povestea el „și grosul banilor vine din munca de pe câmpurile cu ceapă. Nu mai suport s-o văd scoțând ceapă în fiecare zi. Este o bătrână atât de plâpândă.”¹⁷

Când a început să se apropie timpul de predare a tezelor de licență, a început să crească îngrijorarea. Tema aleasă s-a dovedit a fi prea cuprinzătoare pentru el, iar profesorul care-l sprijinise și îl ajutase întotdeauna, se afla în cel de al șaptelea an, în care era liber și nu avea obligații de predare. Iși dădea seama că nu va termina la timp. Era foarte chinuit de puternicul simț japonez al onoarei. Avea în față numai chipul mamei sale muncind la câmp și simțea că nu-și îndeplinea datoria de fiu față de ea. Fiind și o fire foarte singuratică, a ținut totul foarte ascuns în el, până ce aproape a atins limitele disperării.

În seara de 2 mai 1955, data când ar fi trebuit să predea teza pe care nu o terminase, Kaizo a pus pe pat câteva rânduri de așternuturi și s-a întins pe pat. Și-a îndesat pe stomac și pe piept două perne și și-a tras două focuri în inimă cu un pistol. Deși fuseseră înăbușite de așternuturi și de perne, împușcăturile au fost auzite foarte deslușit de studentul din dormitorul alăturat. Studentul a dat fuga în camera lui Kaizo, pe care l-a găsit întins pe prag, murmurând: „M-am împușcat... Așa trebuia să fie!”

Vestea sinuciderii lui Kaizo l-a afectat puternic pe Eugene. Ca și la moartea câinelui său din copilărie, moartea avea un efect puternic asupra lui. Însă această moarte a lovit foarte aproape de țintă. Kaizo îi semăna în multe privințe, un suflet nobil, pe care Eugene îl iubea în chipul său tăcut. Viața își urmase ca întotdeauna cursul ei, sub o pojghiță subțire de normalitate și deodată Kaizo a plecat - într-o stare pe care Eugene o socotea de preferat celei prezente.

¹⁶ Ved Mehta, *Lumina furată*, p. 125.

¹⁷ *Ibid.*, p. 383.

Alison auzise și ea de moartea lui Kaizo și se strânsese cu un grup de prieteni la „Sugar Bowl”. Eugene a intrat și s-a așezat singur lângă teighea. Alison s-a apropiat de el așteptând să-i spună ceva, însă el nu scotea nici un cuvânt. În cele din urmă, după ce cugetă vreme îndelungată, spuse cu privirile pierdute în zare: „Fiecare dintre noi purtăm o mască ... și nimeni nu știe ce se ascunde înapoia ei.” S-a ridicat, iar Alison l-a urmat. S-au plimbat ore întregi, fără ca vreunul din ei să spună vreun cuvânt.

6

Urmărit de Dumnezeu

*Umblam pe întuneric, prin locuri alunecoase și Te
căutam în afara mea, negăsindu-L pe Dumnezeul inimii
mele; m-am pogorât în
adâncurile mării, neîncrezător și deznădăjduit
de a mai afla vreodată adevărul.*¹⁸

- Fericitul Augustin¹⁹

*Imaginați-vă cum eu... noapte de noapte ori de câte ori
mintea mi se odihnea vreo clipă de la lucru, percepeam
neîncetata și necruțătoarea apropiere a Aceluia pe Care
nu doream să-L întâlnesc.*

- C.S. Lewis²⁰

TĂCERILE prelungi erau un lucru obișnuit la Eugene. Relația dintre ei era astfel că nu simțeau nevoia întotdeauna să vorbească. „Petreceam ore întregi cercetând stelele”, își amintește Alison. „îmi arăta constelațiile, pe care le știa pe de rost. Îl uimeau furnicile și păsările”. Și-l amintește odată cum stătea jos la marginea drumului privind un mușuroi de furnici, în timp ce ea se uita la el. „El iubea foarte mult marea. Priveam amândoi marea ore întregi în tăcere. Iubea noaptea și plimbările lungi...

îmi vorbea despre multe dintre trăirile lui: simțea că nu-și găsește locul nicăieri - că nimeni nu-l înțelege. Și eu simțeam același lucru - cred că dintre toți, numai eu îl înțelegeam și invers. Simțea că viața n-are nici un rost.... în anii studenției, nesocotea oamenii, dar se și temea de ei. Se simțea ocolit de oameni, mai ales de familia sa. Și ei îl *ocoleau* cu adevărat, neputând să-l înțeleagă.”

înstrăinându-se până și de părinții pe care îi iubea, Eugene părea venit dintr-o altă lume și dintr-un alt timp. Alison își amintește cum ura civilizația modernă și mai ales progresul tehnologic. „Nu-i plăceau automobilele, electricitatea și ceasurile”, zicea ea.

Ca și T.S. Elliot, Alison a intrat în Biserica Anglicană și se socotea „anglo- catolică”. „Când eram mică eram foarte încăpățânată”, spunea ea. „îi spuneam [lui Eugene] că nu trebuie să judece creștinismul după ceea ce vedea el la diferitele persoane pe care le cunoștea, și care îl puneau întru lucrare în chipuri foarte felurite. Simțeam că

¹⁸ în anii de mai târziu, Eugene a subliniat acest citat împreună cu alte citate din Fericitul Augustin în *Confesiunile sale*.

¹⁹ Sf. Augustin, *The Confessions of St. Augustine [Confesiunile Sf Augustin]*, trad. Edward B. Pusey, D. D. (New York: Collier-MacMillan, 1961), p. 79.

²⁰ Clyde S. Kilby, *Cuvântul Ortodox al lui C. S. Lewis*, (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans, 1964), p. 19.

interesul lui pentru zen era doar un capriciu din vremea facultății, care nu era luat în serios”.

Repetând binecunoscuta expresie a lui Nietzsche, Eugene îi spunea lui Alison că

21

Dumnezeu a murit . „Credea și faptul că Dumnezeu *exista*, dar că fusese ‘închis într-o cutie’ de către oameni.” Oamenii credeau într-o idee de Dumnezeu, pe care o născociseră ei înșiși, iar nu într-o realitate a lui Dumnezeu. Câteodată era foarte înverșunat. Eu cred că-și dădea seama că era ceva în neregulă cu el și că nu reușea să-L găsească pe Dumnezeu - căci a înlocuit cercetarea cu înțelegerea nemijlocită a adevărului, încercând să se retragă din viață și să se ascundă”.

Ca să putem înțelege ideea de Dumnezeu a lui Eugene de pe vremea aceea, trebuie să citim una dintre cărțile de început ale lui Allan Watts: *Identitatea Supremă: eseu despre metafizica orientală și religia creștină*. Dintre toate lucrările lui Watts, aceasta era preferată de Eugene. În ea, Watts afirmă că, creștinismul modern nu este în stare să-l ducă pe om spre o conștientizare a adevăratei sale firi și spre adevărul lui Dumnezeu. Ceea ce în apus este numit Dumnezeu nu este altceva, potrivit părerii lui Watts, decât nivelul transpersonal al cunoaștinței umane, adevărul „Sine” al omului. La sfârșitul cărții, Watts prezintă căile de a ajunge la acest „Sine”, spunând că metoda zen este mai potrivită culturii moderne decât practicile religioase ale creștinismului.

Watts se lepădase de aceeași ramură anglo-catolică a Bisericii Anglicane, de care aparținea și Alison. Cărțile sale creștine încă se mai găseau în standurile Bisericii Anglicane, până când Watts a părăsit credința iar preotul lui Alison i-a dat afară. Nu mai este nevoie să spunem cât de puțin respect avea Alison pentru Watts. Ii spunea lui Eugene că „Zenul nu era decât un mare nonsens iar creștinismul (mai ales cel catolic) era singurul lucru adevărat pe care merita să-l ai”.

Intotdeauna Eugene se enerva când Alison critica zenul și râdea în gura mare ori de câte ori ea făcea vreo încercare de a-l converti la creștinism. Totuși, îi puna multe întrebări despre deosebirea dintre protestantism și catolicism. Fiind anglo-catolică, Alison, nu avea o părere bună despre protestanți și socotea în același timp că Biserica Romano-Catolică căzuse într-o mare greșală din pricina papalității.

Încercând să-l convertească pe Eugene, Alison l-a sfătuit să citească *Frații Karamazov* de Dostoievski. Ea spunea că „încerca să-i arate că există și o altă cale către Dumnezeu, pe care el nu o cunoștea”. Nu putea să nu vadă că Dostoievski avea aceleași concepții filosofice ca și Nietzsche - și tot la fel de puternice - numai că dintr-un punct de vedere creștin. Afirmatia lui Nietzsche potrivit căreia „nu este Dumnezeu - de aceea toate sunt îngăduite”, răsuna ca un ecou, în cuvintele aproape identice ale lui Ivan Karamazov - scrise cu trei ani mai înainte în Rusia, de Dostoievski. Nietzsche l-a numit pe Dostoievski cel mai profund psiholog din literatura universală.

Deși avea discuții aprinse cu Alison, fără îndoială că Eugene aprecia convingerile ei tinerești și treapta ei de credință, la care el încă nu reușise să ajungă. Cu toate părerile lor opuse, amândoi aveau aceeași năzuință spirituală; și aceasta era pricina pentru care Eugene putea să-și deschidă sufletul în fața ei ca în fața nimănui altcuiva. Cu ceilalți prieteni ai săi își împărțeau preocupările intelectuale, însă fără acea năzuință mai adâncă - și astfel, ceilalți nu i-au putut înțelege niciodată adâncimea mai profundă a sufletului său. Mulți ani mai târziu, când Eugene a spus că Alison „l-a înțeles”, ea l-a socotit ca pe cel mai ales compliment cu putință.

„Toată viața am dorit să mă iubească cineva,” spunea Alison. Lui Eugene îi era milă de ea, ca una ce era la fel de nefericită ca și el. Plimbările lor lungi, tăcute, erau un fel de împărțășire comună a suferinței lor și în același timp o mângâiere. Dragostea pe care o simțea pentru ea îi influența dezvoltarea spirituală, deși schimbările produse de ea s-au făcut văzute numai după ani de zile.

²¹ Nietzsche a folosit această expresie, dar ea a fost folosită prima oară de revoluționarul catolic Joseph le Maistre, în zorii Revoluției Franceze.

Alison își amintește de clipele fericite care au luminat esența tristă a relației lor. „Odată ne plimbam noaptea prin parc și am văzut stropitorile care udau noaptea parcul. Îmi plăcea la nebunie să alerg printre stropitori, așa că am sărit gardul și am alergat. El se distra întotdeauna când făceam vreo năzbâtie. Oricum, el niciodată nu ar fi făcut așa ceva - avea demnitate!”

Alison avea și oarecare îndreptățiri când îl acuza pe Eugene că doar se „distra” cu zenul. Ea își amintește cum el „și-a aruncat ceasul și aspirinele (două ‘nevoi’ ale sale, care erau disprețuite de zen).” Ca urmare a acestei „renunțări”, Alison a trebuit să-i dea aspirine și să-i bată la ușa ca să-l trezească și să-i spună când să meargă la ore.

„Zenul l-a ajutat pe Eugene într-un fel *negativ*”, spunea Alison. „El a intrat în toată treaba asta cu gândul de a se cunoaște pe sine, însă a aflat că era un păcătos. Cu alte cuvinte, l-a făcut să înțeleagă că avea nevoie de *ceva*, însă nu a primit un răspuns adevărat.”

Spre sfârșitul vieții, chiar Eugene a trebuit să admită acest lucru despre zen, atunci când cineva l-a întrebat despre originea conceptului de „zeitate impersonală” (cum ar fi „Sinele” despre care scria Watts): „Conceptul acesta vine de la oamenii care nu vor să cunoască un Dumnezeu personal, fiindcă Acesta, de bună seamă, le va cere fapte. După părerea mea, atunci când oamenii spun că au astfel de experiențe, este un fel de iluzie - un anume fel de gândire visătoare. Aceasta este mult ajutată de meditația zen, în care ‘te liniștești’. - Iar dacă nu este nimic adânc în lăuntru tău care să iasă la iveală, atunci intri într-o stare liniștitoare în care îți închipui că L-ai întâlnit pe Dumnezeu sau orice altceva cauți. Este un fel de pruncie spirituală; dar cred că dacă ai ceva cu adevărat împătimit în tine, până la urmă înnebunești și îți ieși din fire.”²²

Cuvintele de mai sus l-ar putea arăta pe Eugene pe vremea când era la Pomona. El *avea* în lăuntru său ceva împătimit - și chiar se poate spune că el nu a încetat niciodată să creadă cu adevărat în realitatea lui Iisus Hristos; ci că, răzvrătindu-se împotriva chipurilor creștinismului cu care venise până atunci în contact, mintea sa încerca să-i convingă inima că el nu credea. Sau, cum spunea Dostoievski ironic: „Dacă trebuia să se convingă că el credea în Dumnezeu, atunci înseamnă că el credea în El; dar

23

fiindcă el știa că credea în El, aceasta însemna că nu credea în El.”

Alison l-a văzut în împrejurări care arătau deslușit că Eugene „înnebunea” și încerca să „rupă lanțurile”, fără să-și dea seama. Își amintește de o noapte în care discuțiile în contradictoriu dintre John și Eugene au atins un punct culminant. John, Alison, Eugene și alți câțiva urcaseră pe muntele Baldy, înalt de 3000 de m, un alt loc unde se întâlneau prietenii. Se îmbătaseră cu toții cu vin, în afară de Alison. „John plângea și vorbea cu îngâmfare despre faptul că trebuia să renunțe la femei pentru Dumnezeu, iar Eugene privea toate astea cu toată scârba.”

Apoi s-a întâmplat ceva neașteptat. Eugene s-a ridicat în picioare și a început să strige la John: „Nu este nici un Dumnezeu! Dumnezeul tău este o fabulație! *Dacă* Dumnezeu ar exista cu adevărat, nu i-ar chinui pe cei care-l urmează. Tu crezi într-un Dumnezeu care se distrează chinuind oamenii. Un asemenea Dumnezeu nu există!”

În furia beției, Eugene a început să verse vin în capul lui John zicând: „Eu sunt Ioan Botezătorul!” Apoi, ridicând pumnul la cer, de acolo de pe vârful muntelui L-a blestemat pe Dumnezeu, provocându-L să-l arunce în iad. „Vedeți? Nu s-a întâmplat nimic,” striga el în gura mare, uitându-se cu o privire sălbatică la Alison, care stătea mânănită. Toți ceilalți au luat-o ca pe un fel de glumă, însă numai Alison a înțeles ce luptă cumplită ducea Eugene cu Dumnezeu. În disperarea sa, ar fi preferat să fie osândit pe vecie de mânia lui Dumnezeu, dacă L-ar fi cunoscut în chipul acesta - decât să rămână într-o stare neschimbată de neputare de grijă. Dacă Dumnezeu îl arunca în

²² Răspunsul la întrebarea unui student, pe care l-a dat Părintele Serafim în cadrul unei conferințe despre Apocalipsa, la Universitatea din California, Santa Cruz, în 1981.

²³ Fiodor Dostoievski, *Demonii*, partea a doua, capitolul 1, secțiunea 5 (parafrazat).

fundul iadului, putea să simtă măcar așa pentru o clipă binecuvântată, atingerea lui Dumnezeu, și să cunoască cu adevărat că putea fi atins.

Alison a mai avut parte și de alte manifestări ale zbuciumului și goliciunii sale lăuntrice. „Se îmbăta din disperare. Nu cunoscusem niciodată pe cineva care să poată bea atât de mult. Bea până nu mai putea și apoi plângea nemângâiat.” Însă numai Alison știa de asta. Toți ceilalți știau că Eugene bea ca să se mai „relaxeze”.

Uneori când se îmbăta, îl citea pe Nietzsche și i se părea că se întărește. Era ciudat că acele cuvinte aveau un efect cu totul opus decât cel urmărit de autor. Împărtășind răzvrătirea lui Nietzsche, Eugene simțea - ca și el de altfel - că nu se răzvrătea doar împotriva unei idei sau a unui învechit sistem religios hărăzit „turmei”. Era o răzvrătire mult prea pătimasă, prea esențială și prea *personală* pentru acest scop. Nietzsche lupta împotriva a ceva real, de care nu putea scăpa nici el și nici Eugene.

Deși Eugene era cel mai înverșunat ateist din grupul ei de prieteni de la Pomona, Alison îl vedea ca fiind cel mai spiritualizat dintre ei. „Chiar și când era ateu, o făcea cu toată convingerea”.

„Ateismul,” scria Eugene mai târziu, „adevăratul ateism existențial, clocotind de ură împotriva Unui Dumnezeu aparent nedrept și nemilosiv, este tot o stare spirituală; este o adevărată încercare de a se lupta cu un Dumnezeu adevărat ale Căruia căi sunt atât de necunoscute chiar și pentru cei mai credincioși; și nu o dată s-a întâmplat ca asemenea împrejurări să se sfârșească cu o viziune nedeslușită a lui Dumnezeu, pe Care ateii autentici îl caută cu adevărat. Hristos este Acela care lucrează în aceste suflete.... Numindu-se „Antihrist”, Nietzsche nu a dovedit decât foamea lui adâncă după Dumnezeu...”

7

“Noapte bună, Lume!”

Ori de câte ori sufletul omului se întoarce spre sine și nu spre Tine, Doamne, este atras înspre dureri, însă este atras totuși spre lucruri frumoase.

Confesiunile Fericitului Augustin²⁴

Dacă s-a spus că Dostoievski i-a dăruit lui Eugene ortodoxia, atunci pe bună dreptate se poate spune că Bach i l-a dat pe Hristos.

Alison

Ca și zenul, filosofia lui Nietzsche îi amintea lui Eugene, în chip mijlocit, de adevăratele nevoi ale sufletului său. Însă mai era o înrâurire care îi amintea de suflet în chip nemijlocit: muzica. Așa cum ne învață Părinții Bisericii, muzica este limbajul cel mai apropiat sufletului.

„Eugene nu citea atât de mult pe cât asculta muzică”, scria Alison. În 1954, a luat-o la opera rusească Boris Godunov de Musorgski; care l-a uimit, cunoscând un alt chip al creștinismului, care l-a făcut să spună, „Credeam că nemții sunt profunzi, dar se pare că rușii au o profunzime mai mare”.

Cu toate acestea, compozitorul german Johan Sebastian Bach, a fost compozitorul esențial în viața lui Eugene. „Muzica pe care o ascultam, era aproape în întregime Bach”, continuă Alison. „Prietenului nostru Albert Carter îi plăcea foarte mult Bach: el ne-a apropiat pe amândoi de muzica lui. Eram un grup de vreo zece care uneori stăteam toată noaptea și ascultam muzică de Bach. Lui Eugene îi plăceau mai ales: „Marea misă în Si minor,” „*Patimile după Ioan*,” „*Patimile după Matei*,” „*Magnificat*”, cantantele, „*Oratoriul de Crăciun*”.... Mai întâi i-a plăcut muzica, mai apoi *cuvintele* iau copleșit mintea.... Cuvintele folosite de Bach erau luate direct din Evanghelii și alte Scripturi, așa că se auzeau cuvintele Bibliei transpuse pe muzică, care au avut cea mai adâncă înrâurire asupra lui”.

Mai ales Cantata nr. 82 a lui Bach — a ajutat la schimbarea vieții lui Eugene. Se numea *Ich Habe Genug* („Mi-e de ajuns”) și avea ca temă principală moartea. Compusă pentru voce și orchestră, a fost scrisă în cinstea sărbătorii „*Întâmpinarea Domnului*” când bătrânul Simeon întâmpină Sfânta Familie și-I spune Domnului că acum poate să moară. Bach a dat o expresie tulburătoare setei omului pentru împărăția cea cerească, pentru a merge dincolo de această „vale a plângerii”. Baritonul cântă trei arii, cuvântând sufletului său, pe melodii simple, de o frumusețe negrăită. Prima arie este un suspin de ușurare că sfârșitul vieții este aproape: „Mi-e de ajuns! L-am primit în brațele mele chinuite de dor pe Mântuitorul, nădejdea celor credincioși. Mi-e de ajuns! L-am văzut! Credința mea l-a îmbrățișat pe Iisus și chiar astăzi m-aș lepăda bucuros de această lume. Nu am altă nădejde decât că Iisus va fi al meu și eu al Lui. Mă prind cu credință de El și întocmai ca Simeon, aproape că și văd bucuria celeilalte vieți. Să ne lipim inima de el! De-ar fi acum vremea plecării mele de aici, cu bucurie aș spune lumii, ‘Mi-e de ajuns’.”

În partea a doua, muzica devine liniștitoare și blândă ca un cântec de leagăn, iar sufletul este îndemnat să-și închidă ochii pe vecie în fața vieții: „Adormiți acum, ochi obosiți - închideți-vă ușor în pace. Lume, nu mai zăbovesc. Plec de la tine, ca sufletul meu să poată spori. Aici totul este în suferință, dar acolo voi vedea pace dulce și odihnă desăvârșită.”

Între timp se aude o rugă fierbinte: „Doamne, Dumnezeu meu! Oare când mă vei chema, ca în pace să vin la Tine, să stau în pământul rece și să mă odihnesc în Tine?!” Sufletul moare lumii și își ia rămas bun: „Lume, noapte bună!”

Melodia se oprește, lăsând să se audă doar acordul slab al unei orgi, semnificând trecerea morții. În partea a treia, sufletul eliberat de legăturile pământești, iese din trup și intră în veșnicie. Muzica înseamnă ușurarea, libertatea și avântul păsării

25

în zbor: „Cu bucurie îmi întâmpin moartea.”

„**ICH HABE GENUG**” era bucata preferată atât de Alison cât și de Eugene. Când mergea la el, îl ruga să pună această melodie. Era de acum un lucru obișnuit pentru ei și întotdeauna o mai ascultau o dată înainte de plecarea ei. Însă, nu o puneu niciodată dacă mai era și altcineva în cameră. Când era timpul ca ea să plece, el se ridica în picioare și de fiecare dată o întreba același lucru: „N-ai vrea să ascuți niște muzică înainte de a pleca?” Fără să mai aștepte răspunsul ei, el lua discul acela, întrebând-o ce parte dorea să asculte. Și din nou, orice răspuns dădea ea, el puneu partea cu *Ich Habe Genug*. Apoi el se afunda adânc în fotoliu, fără să se uite în jurul lui și fără să vorbească. Îl puneu iară și iară. Când Alison se ridica să plece, el rămânea tăcut în fotoliu, ascultând. Stătea ore în șir fără să se miște, contemplând cele ce i se arătau lui prin cantată și care îi grăiau lucruri atât de profunde încât orice altceva din viața sa nu mai însemna nimic pentru el.

²⁵ O parte a acestei descrieri o datorăm manuscrisului nepublicat, „*The Dulcimer Is the Heart*” [Țitera este inima], de Starețul Gherman.

Am văzut cât de puternic l-a tulburat realitatea morții pe Eugene și cât de mult tânjea după ea. Și lui „îi era de ajuns” cât trăise din această viață; se simțea nefericit aici. Într-un anume fel, în suferința lui, el „murise deja lumii”. Iar muzica lui Bach îi arăta o altă lume dincolo de moarte, care era pentru el deocamdată *terra incognita*. Nu era doar o muzică frumoasă compusă de un geniu fără de asemănare; ci mai degrabă fusese scrisă în chip limpede de un om care îl cunoscuse pe Dumnezeu cu adevărat și nemurirea sufletului său și care se folosea de limbajul muzicii pentru a-și înfățișa propria sa experiență.

Alison crede că Bach a avut cea mai mare însemnătate în întoarcerea lui Eugene la credință. „Sunt sigură de asta”, spunea ea, „căci îl chinuia cu adevărat”. Dumnezeuul creștinismului contemporan, pe care-L găsea plictisitor și fără putere de convingere, era cu desăvârșire mort pentru el. Nu mai putea să dea înapoi niciodată. Însă ce putea spune despre Bach, luteranul din veacul al XVIII-lea? Eugene nu putea alunga cu atâta ușurință cele ce muzica aceea îi spunea sufletului său, în chip nemijlocit.

Îl „chinuia”. „Se îmbăta”, povestește Alison, „de cădea pe jos și bătea cu pumnii în podea, strigându-I lui Dumnezeu să-l lase în pace”.

În romanul „Demonii”, al lui Dostoievski, se află un personaj de factură nietzschiană pe nume Kirilov, care pornește de unul singur un război împotriva Lui Dumnezeu; iar un alt personaj, Piotr Verkohovski, face subtila observație că Kirilov, în dorința sa sfâșietoare de a dovedi că Dumnezeu nu există, dovedește de fapt „că are probabil mai multă credință decât oricare preot”.²⁶ Dacă ne gândim și noi la tânărul Eugene trântit pe jos și bătând cu pumnul în podea în disperare, gândul ne va duce la aceeași observație. Pentru el, lucrul cel mai important era *dacă Dumnezeu există sau nu*. Căci, oricât de mult mintea i s-ar fi ascuns într-un „Sine” impersonal născocit în chip rațional, inima îi spunea că, fără un Dumnezeu personal, cu adevărat viața nu avea rost.

8

Gustul iadului

Păcatul meu - și al altora - a fost că nu în El, ci în zidirile Sale mi-am căutat plăcerile, desăvârșirile, adevărurile și așa au dat năvală peste mine suferințe, tulburări și greșeli.... Am umblat, o, Doamne, prea mult departe de Tine în zilele tinereților mele, și m-am făcut mie însumi pustiu.

27

- Fericitul Augustin

De mă voi pogori în iad, Tu de față ești.

- Psalm 138:8

N

ÎN 1955, pe când încă mai era student la Pomona, Eugene a urmat și cursurile de vară ale Academiei Americane de Studii Asiatice din San Francisco. A urmat un curs ținut de Allan Watts: „Religii contemplative, apus și răsărit”, și un curs de caligrafie orientală ținut de un preot japonez zen. A închiriat o cameră pentru vară la Hotel de France.

²⁶ Fiodor Dostoievski, *Demonii*, partea a 3-a, cap. 6, secțiunea 2.

²⁷ Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 25, 35.

Fondată în 1951, Academia de Studii Asiatice, avea sediul într-o clădire spațioasă din zona de lux Pacific Heights a orașului San Francisco, cu o deschidere spre podul Golden Gate și dealurile Marin County. Absolventul unei instituții afiliate la Colegiul The Pacific (cea mai veche instituție de studii superioare din California) putea obține titlul de Master sau Doctor în studii extrem orientale, sud orientale, ale orientului apropiat și ale nordului african. Erau cursuri de religie, filosofie, psihologie, arte și despre instituțiile sociale din Asia și asigura și instructori în limbile clasice: sanscrită, hindu, chineză (manciuriană și cantoneză), arabă și japoneză. Pe vremea lui Eugene, institutul avea un corp profesoral foarte distins, venit din toată lumea și mai puțin de o sută de studenți.

Potrivit celor dintâi sponsori financiari, Academia a luat ființă ca un serviciu de informație culturală, de nivel universitar. Scopul său, așa cum se menționează în *Cronica orașului San Francisco* era „de a asigura o instruire practică pentru posturi de conducere în guvern, învățământ, politică, industrie, comerț exterior, servicii publice.” Însă fondatorul ei, Prof. Frederic Spiegelberg de la Universitatea Stanford, decanul ei, Allan Watts, și mare parte din conducere, nu doreau cu adevărat să transforme Academia într-un centru de pregătire pentru diplomați și oameni de afaceri. Watts spunea: „Ne ocupăm de schimbarea practică a conștiinței omului, de o trăire adevărată a căilor hinduiste, budiste și taoiste, la o înaltă treaptă a misticismului.... Aruncând o privire retrospectivă, se poate vedea că Academia de Studii Asiatice era o instituție de tranziție, care a apărut din neputința universităților și bisericilor de a satisface nevoi spirituale importante.... În general, studenții nu mai voiau decât să intre într-o așa numită lume a afacerilor; nu mai râvneau să lucreze în Departamentul de Stat și cu atât mai puțin să facă avere din comerțul cu extremul orient. Însă se pot gândi, pe de o parte, că o diplomă de doctorat (Ph. D.) le-ar putea fi de folos în obținerea unui post de profesor, ca o cale modestă de a-și câștiga existența. Însă pe de altă parte, voiau numește în chip felurit: *moksha, bodhi, kaivalya* sau *satori*” * 28 altceva - ceea ce se

Academia oferea un program de informații publice în afara cursurilor, susținute prin conferințe și prelegeri publice, spectacole de muzică orientală și expoziții de artă. Erau ținute trei prelegeri pe săptămână de către facultatea gazdă cât și de invitați, printre care se număra și renumitul specialist zen Dr. Daisetz T. Suzuki. Prin acest program, Academia a început să atragă treptat intelectualitatea din San Francisco: poeți, artiști, scriitori, studenți.

În miezul tuturor activităților era decanul Academiei, Allan Watts, care deși se baza mai puțin pe tradiția orientală decât ceilalți specialiști, putea vorbi mai grăitor, mai captivant și mai convingător decât oricare dintre aceia. Era deja vestit în zona golfului San Francisco. Unul dintre biografiile săi spunea: „Nimeni nu poate prezenta tainele orientului într-un fel mai misterios decât el, lăsându-i în același timp pe ascultători să

29

creadă că au atins deja culmile înțelegerii.”

De bună seamă că Alan Watts l-a atras pe Eugene la Academie. Chiar el a spus că pentru a-și putea scrie lucrarea semestrială pentru cursurile de vară din 1955, s-a folosit de lucrarea lui Watts, *Identitatea Supremă*.

Întors la Pomona pentru a-și termina lucrarea de licență, Eugene i-a scris lui Watts, cerându-i să-i recomande un program de burse necesar viitoarelor sale studii. Watts i-a răspuns, cerându-i să „fie mai explicit” în ceea ce privește viitorul său program de studii, recomandându-i propria sa Academie, ca unul dintre cele cinci locuri potrivite în care „putea face studii folositoare atât de filosofie chineză cât și de budism extrem oriental”. Watts s-a scuzat că nu-i trimisese mai devreme o copie a cursului său

²⁸ Alan Watts, *În My Own Way: An Autobiography, 1915-1965* (New York: Random House, Vintage Books, 1972), p. 286, 315, 318.

²⁹ David Stuart, *Alan Watts* (Radnor, Pennsylvania: Chilton Book Co., 1976), p. 148.

însă, „ca să fac tot ceea ce ar trebui pentru munca mea, ar trebui să am cele zece brațe ale lui Shiva, în timp ce eu am numai două.”

Eugene a absolvit studiile de la Pomona Magna cum Laude în 1956, înscriindu-se de îndată la Academia de Studii Asiatice, ca student la zi. S-a mutat într-un apartament în San Francisco.

ÎN San Francisco, Eugene a încercat să-și caute un apartament de la periferia societății pe care mai înainte o respinsese. Incepuse să se înstrăineze și de *status quo*, de mărginirea lumii contemporane. Prin legăturile pe care le avea cu Academia, intrase în chip firesc în elita intelectuală a orașului și începuse să-i împrumute și comportările fățarnice. Făcea mari economii ca să poată merge cu prietenii la tot felul de restaurante exotice de artă culinară, și ajunsese cunoscător de vinuri scumpe. Uneori, fuma exoticele țigări balcanice Sobranie - care, după părerea lui Watts erau „cele mai bune țigări din lume”. Mergea cât putea de des la spectacole de operă, la concerte de muzică clasică, la expoziții de artă, la piese de teatru, atât clasice cât și avangardiste, asemănându-le și comentându-le cu alți literați. În unele dintre scrisorile sale a folosit stilul direct al noilor scriitori progresiști, cu propoziții incoerente, fără reguli de gramatică și de ortografie. Așa cum mărturisea mai târziu, toate acestea nu veneau din lăuntru său, din ceea ce era el cu adevărat. „Mimam doar”, spunea el.

Elita intelectuală în care intrase Eugene se considera foarte cultă. Unul dintre prietenii săi de atunci scria recent: „După atâta timp, și în aceste vremuri grele, parcă suntem niște fluturași - snobi și diletanți. Era un oarecare adevăr aici, dar noi aveam și o iubire adevărată și adâncă pentru muzică, scris, distincții înalte și importante, experiență. Sub masca elitismului, cred că făceam ceea ce educația liberală voia ca noi să facem: să cercetăm.”

San Francisco devenise centrul avangardismului național, o mișcare anticulturală de cercetare care ajută lumea să iasă din perioada anilor '50, cu o oarecare curăție și mulțumire de sine. Intelectualitatea „boemă” din San Francisco a răspândit mișcarea „beat”, care s-a mărginit la intelectualitate. Noile idei și feluri de gândire ale elitei s-au scurs încet către masele mari de tineri, dând naștere uriașului fenomen internațional numit mișcarea „hippie”, care și-a avut unul din primele sale centre în San Francisco.

Pentru înzestrările lui Allan Watts, Academia de Studii Asiatice a ajutat cu adevărat aceste schimbări culturale. Watts scria în autobiografia sa: „Academia a fost una dintre principalele rădăcini a ceea ce la începutul anilor '60 avea să fie numită Renașterea din San Francisco, despre care trebuie să se spună, ca și Sf. Augustin când era întrebat despre firea timpului: ‘Știu ce este, dar dacă mă întrebați despre ea, nu mai știu.’ Am fost prea aproape de cele întâmplătoare, ca să mai pot privi lucrurile cu detașare. Știu doar că între 1958 și 1970 orașul și împrejurimile lui au fost pătrunse de un uriaș val de energie spirituală în chipul poeziei, muzicii, filosofiei, picturii, religiei, comunicațiilor, tehnicii radio, televiziunii, și cinematografului, dansului, teatrului și felului general de viață, care apoi au influențat America și lumea întreagă, în care eu mam implicat foarte mult. Aș da dovadă de o falsă modestie dacă aș spune că am avut de-

30

a face puțin cu toate astea.”

Mult timp înainte ca noțiunea „hippie” să-și facă loc în dicționar, intelectualii progresiști din San Francisco se îndepărtaseră de visul american, cu idealurile sale de familie și religie iudeo-creștină. Ei se străduiau să pătrundă în ceva cu totul diferit, pornind de la religiile orientale. Respingând moralitatea apuseană și luând numai cele ce voiau ei de la religiile orientale, își deschiseseră drum liber către nenumărate forme de desfrânare - neacceptate de nici o lume civilizată, punând la un loc nevoile culturale cu ceea ce Eugene avea să numească mai târziu „spiritul fărădelegii”. Unul dintre cei mai

³⁰ Alan Watts, *În My Own Way*, p. 284.

influenți predicatori ai acestui nou relativism moral era Allan Watts. Fiind un neîncetat împotrivor al religiei apusene, el propovăduia o nouă „libertate” față de „Dumnezeul Cel mâniaș al creștinilor și evreilor”.³¹ Hedonist recunoscut, el spunea că „vinovăția” adusă oamenilor de religia iudeo-creștină, era o forță care strâmtora și înțepenea firea omului și care ar trebui să fie înlăturată din lumea apuseană.

Chiar din prima vară pe care a petrecut-o la Academie, Eugene a îmbrățișat codul moral anticultural (cu alte cuvinte lipsa unui cod) al elitei intelectuale, care peste treizeci de ani urma să fie cadrul standard al moralității întregii națiuni. Sub influența lui Watts, el gândea logic aceasta cu ajutorul învățăturilor orientale. Într-o scrisoare din 1955, scria:

Omul occidental este un om al neliniștii și al păcatului prin excelență; el se apropie de Dumnezeu doar cu frică și cutremur - sau se face pe sine o mașină care produce din ce în ce mai mult, „înaintând” astfel spre osândă. Este omul cu un puternic simț de vinovăție.

Înțelepciunea orientală îmi temperează simțămintele de păcătoșenie; prin urmare, poate că eu nu trebuie să-l caut pe Dumnezeu : ci să încep să pun problema în alt chip. Dar adevărul rămâne neschimbat: nici un scop mărginit nu este de ajuns.

Potrivit interpretărilor lui Allan Watts asupra doctrinelor budiste, omul nu trebuie să „caute” nimic, în căutare se pierde chipul a ceea ce ESTE deja. Căutând ceva - inclusiv pe Dumnezeu și mântuirea - te faci conștient că ești căutător și că sinele este numai o amăgire. Mai mult, obiectul căutărilor nu este decât o abstracție și prin urmare nici acesta nu este real. În timpul cercetărilor îndrumate de Watts, Eugene a pus bazele acestei filosofii fataliste, pe care o expune într-o scrisoare către un prieten de la Pomona:

Socotesc că „nu există” cele ce am cunoscut prin vreun simț ori am gândit vreodată; mărturisesc că practic toate cele ce am simțit sau am gândit vreodată, sunt abstracte, deci de o oarecare irealitate (căci concretul este singurul real), fiindcă sunt cunoscute de simțurile mele învăluite de abstracțiuni. Tot ceea ce se poate numi lucru este ceva; dar nici un lucru nu este cu adevărat lucru, el este doar numit lucru. Așa cum afirmă budismul, lingviști moderni: ÎN NATURĂ NU EXISTĂ NICI UN LUCRU, realitatea ca „lucruri” este o plăsmuire a imaginației noastre și vederea realității ca „lucruri” este (după părerea mea), ceea ce simbolizează iadurile creștine și budiste. Iadul este o abstracțiune și îl urăsc; și nu voi înceta să vorbesc despre aceasta, tocmai pentru că știu că vorbele mele sunt zadarnice și nu vor mântui pe nimeni. Și voi încerca pe cât îmi stă în putință, sau pe cât cred că-mi stă în putință, să stăvilesc idolatrizarea acestor „lucruri”, oricare ar fi formele înălțătoare pe care le pot lua - fie că este însăși abstracțiunea lui Dumnezeu.... Mântuirea înseamnă să vezi lucrurile așa cum sunt, iar nu să privești lucrurile în culori trandafirii și apoi să spui lumii întregi: Uitați-vă ! Dumnezeu Cel Unul este Trandafiriu! A fi cinstit cu tine însuși este o abstracțiune, este Iadul însuși, atâta vreme cât îl slăvești ca un scop în sine, pe care-l ascunzi în ochiul minții și spui: Aceasta este realitatea.

Dacă amândouă sunt abstracțiuni poți începe cu tine sau cu

³¹ Ibid., p. 326.

„Dumnezeu”. Ceea ce contează, este să te trezești prin forțe proprii - un bud din budism.

Dacă omul nu se poate mântui prin „Dumnezeu”, prin „sine” sau prin oricare dintre aceste abstracțiuni, atunci CUM se mântuiește?... Omul NU se mântuiește pe sine. Este cu neputință și zadarnic. Dacă Dumnezeu, „Dumnezeu” vrea să ne mântuiască pe noi, păcătoșii, o va face, dar noi nu putem face nimic pentru aceasta; însă, în același timp nu este cu putință să NU facem nimic - a face ceva este zadarnic însă la fel de zadarnic este și a nu face nimic.

Dacă iadul nu este altceva decât un simbol pentru înșelarea abstracțiunii și dacă este zadarnic să încerci „să faci” ceva pe calea adevărului, a iluminării sau a mântuirii, atunci cu adevărat nu poți opri pe nimeni să trăiască cum îi place. Tocmai aceasta urmărea fostul preot creștin Allan Watts și pusese întru lucrare - iar Eugene urma această filosofie, cu urmarea ei îndreptățită. Ca mulți dintre contemporanii săi tineri, a început un fel de viață hedonist. El nu făcea aceasta din pasiune, ci mai mult dintr-o plănuire „intelectuală”, ca pe un joc pe care-l juca pentru a spori în această lume căzută și pentru a-și găsi locul printre răzvrățiții ei. Cum bine a observat Alison, făcea toate astea ca o parte a răzvrătirii lui împotriva lui Dumnezeu. Ca și odinioară pe Muntele Baldy, Eugene îl provoca pe Dumnezeu, de data aceasta fluturându-I în față chiar poruncile Lui, gustând dinadins din fructul oprit.

Dacă comparăm viața pe care o ducea în subcultura boemă din San Francisco cu faptele de nonconformism ale prietenilor lui Eugene de la Pomona, atunci acestea din urmă erau destul de nevinovate. În scrisorile pe care le scria prietenilor săi de la Pomona, Eugene abordase deja tonul unui tânăr nebunatic și obraznic de 22 de ani, care făcea acum tot ceea ce-i fusese interzis mai înainte; toate acestea însă nu erau nimic altceva decât bravură. Așa cum a mărturisit mai târziu, aceștia au fost cei mai nefericiți și mai întunecați ani ai vieții sale. Fructul oprit îl scârbise chiar în timp ce-l mânca; sufletul său nobil ca și întregul său trecut, i-au dat un gust respingător.

Ca să scape măcar o vreme de simțămintele de „vinovăție” - date de glasul conștiinței și al lui Dumnezeu din inima lui - Eugene a început să bea din ce în ce mai mult. Cumpăra vinul cu sticlele. La unul dintre chefurile cu băutură, organizate de Allan Watts, Eugene s-a îmbătat atât de tare, încât nu-și mai aducea aminte nimic din câte făcuse în acea noapte. Chiar și în cele mai crunte clipe ale beției sale, Dumnezeul pe care-L respinsese ca o abstracțiune, nu-l părăsea. Beat fiind, într-o scrisoare pe care a scris-o unui prieten de la Pomona, după ce i-a înșirat tot felul de lucruri drăcești și păguboase numai ca să sfârșească cu acest joc, îi scrie : „Știi de ce sunt eu în San Francisco? Pentru că vreau să aflu cine sunt eu și cine este Dumnezeu. Și vrei să știi de ce? Pentru că sunt singurele lucruri pe care vreau să le știu.” Într-o altă scrisoare, scrisă tot la beție, el recunoaște: „Sunt de bună seamă ‘bolnav’, bolnav ca și toți cei lipsiți de dragostea lui Dumnezeu.”

După cum a mărturisit mai târziu, Eugene a fost foarte nefericit în vremea aceea, încât nu mai avea mult până să-și iasă din minți. La toate acestea l-au ajutat scriitorii existențialiști ai curentelor nihiliste și absurde - Nietzsche, Kafka, Camus, Ionesco - dar și ideile sale orientale. Dacă, potrivit învățăturilor lui Watts și ale budismului, gândirea abstractă este o înșelare și cunoașterea este neștiință, atunci poate că destrămarea procesului gândirii logice ar putea sfârși în eliberarea din înșelare și într-o străfulgerare a adevărului. Într-o scrisoare, scria:

Cred că simțul umorului, cere o foarte bună sănătate mintală (sau o sănătate obișnuită, oricum te-ai gândi), pe care am pierdut-o în ultimele luni prin țopăieli și aiureli de tot felul. De bună seamă, sunt mai multe

feluri de nebunie: unul care te scoate în afara realității, cum este starea celor care se potrivesc cel mai bine la civilizația noastră; altul care te scoate și din realitatea, cât și din civilizația noastră (Nietzsche); nebunia divină („posedarea” de diverse tipuri), etc.

Și în altă scrisoare:

Mă prefac că sunt de neînțeles aproape dinadins, ca să pot surprinde la mine vreo schimbare neplănută; de fapt tot ce scriu este mai mult pentru mine; iar alții ar risca să nu înțeleagă - nu fiindcă de cele mai multe ori mai fac altceva decât să ghicesc.

Viteza, neliniștea, noutățile, sunt o ultimă formă de cunoaștere, ca să nu mai vorbim de timpul în care cunoașterea a devenit neștiință; negând-o sau poate punându-le pe toate la un loc, ca să vedem cu toții că această cunoaștere ESTE neștiință cu adevărat, topindu-se nu numai pe ea, ci și totul în jur.

Vom mai fi noi oare în acele zile? Sunt oare acestea semnele timpului? Vremea noastră nu este fără „direcție” ; este în JOS și mergem atât de repede că nu ne putem mișca, ci ne frământăm cu mintea.

Cine mai caută „înțelesul”? - NEBUNIA este înțelesul; suntem progeniturile HAOSULUI. Și nu numai în minte ci și absolut în toate.

Bineînțeles că noi nu facem nimic, ci îi urmăm doar pe alții.

Eugene a cercetat starea aceasta de lucruri până când începuse să se întrebe dacă el era singura realitate existentă, închipuindu-și lumea din afara lui ca fiind plâsmuitoare de vise în timpul somnului.

Unul dintre prietenii care-l cunoșteau bine pe Eugene așa cum era el atunci, a spus: „Era o persoană de nepătruns și în mare parte a rămas o taină pentru mine. Putea să petreacă în tăcere desăvârșită săptămâni sau luni întregi, părănd să cugete la vreun chin fără nume din lăuntru său.”

Provocându-L pe Dumnezeu prin viața pe care o ducea, în afara poruncilor Sale, Eugene a început să fie muncit de chinurile iadului. După ani de zile, arătând sfârșitul acestor căutări și trăiri în afara voinței lui Dumnezeu, a spus doar atât: „Am trăit ca în iad. Acum știu cum arată iadul.”

Înainte de aceasta, filosofia lui Friedrich Nietzsche fusese doar o teorie intelectuală pentru el, idei care-i alimentau revolta împotriva civilizației. Acum însă, el gusta din rodul acelor teorii, văzându-le chipul întru lucrare. A început să-și dea seama că Nietzsche nu era doar un filosof căruia îi veneau felurite idei. El era mai curând un poet a cărui poezie avea o putere mai presus de închipuirea omenească. Însăși lucrarea *Așa grăita Zarathustra* avea ceva supranatural în ea. Colindând prin munții Elveției, lui Nietzsche îi venise o inspirație pe care, spunea el, nu o mai cunoscuse din vremurile cele mai vechi. Scria foarte mult cu mare ușurință și foarte repede, aproape fără să se miște, ca și cum nu ar fi venit toate de la el, ci de altundeva, el fiind numai cel care le așternea pe hârtie. Numindu-se pe sine „purtător de cuvânt sau medium al unei țării atotputernice”, el scria: „Auzi - și nu cauți; iei - și nu întrebi cine dă: răsare un gând cu

32

iuțea fulgerului, hotărât și fără șovăială - n-am putut niciodată să aleg.”

În starea de păcătoșenie și de disperare în care se afla, și Eugene a avut aceeași trăire citind *Așa grăita Zarathustra*. Într-o zi, după ce petrecuse ore întregi citind-o în limba germană în original, a ieșit la o plimbare prin oraș. Era deja seară, iar cerul era roșiatic. Când a ajuns într-un loc oarecare, a început să audă poezia lui Nietzsche

³² Friedrich Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra* [Așa grăita Zarathustra] (New York: Boni and Liveright, Inc., 1917), p. 18.

răsunând în lăuntruul său. A simțit cum „Zarathustra” a prins viață în el cu adevărat și îi vorbea, suflând cuvintele în el. A simțit puterea acelor cuvinte așa cum se simte puterea curentului electric și s-a înfricoșat.

Abia mai târziu a înțeles Eugene pe deplin de unde venea „spiritualitatea”, puterea ascunsă și înflăcărea poeziei lui Nietzsche. Pe cât de înalte au fost idealurile sale la început, tot pe atât respingerea pătimasă a lui Dumnezeu, l-au supus pe Nietzsche unei stări nedesăvârșite de demonizare, devenind cu adevărat un „purtător de cuvânt” al puterilor întunericului, după cum a crezut Eugene mai târziu.

DEȘI suferințele îi dădeau să trăiască cele ce sunt în iad, ca și Nietzsche, Eugene nu voia să se întoarcă pentru izbăvire la religia primilor săi ani de viață, căci Hristosul pe care-L propovăduia nu era destul de cutezător pentru el. Pentru Eugene, Tatăl Ceresc al doctrinei protestante semăna oarecum cu propriul său tată: blând, bine intenționat, dar slab și gata să se înmoaie ca să împlinească capriciile oamenilor, temător că i-ar putea supăra pe oameni, temător de curajul său, fiindu-i teamă chiar să-și sărute și să-și îmbrățișeze copiii. Odată cu trecerea timpului, Bisericile principale l-au secătuit într-atât de mult pe Dumnezeu pe care-L slăveau, încât unii nu mai voiau să-L numească „Tată”, ci îl numeau printr-un abstract „Tată-Mamă”. Eugene trebuia să sfărâme acest chip sentimental, trandafiriu și moleșit al creștinătății, pentru ca mai târziu să poată agonisi din plin Tainele Lui Hristos, adevăratul Dumnezeu, la Care poți ajunge doar pe drumul suferinței și al Crucii.

Creștinismul modern american i se părea fățarnic lui Eugene, căci nu avea nici suferință și nici jertfă; totul era prea profitor. Căutările pe care le-a făcut în nebunia lui Nietzsche i-au dat tocmai acea suferință. Chiar și atunci când gusta desfătarea care în același timp îl scârbea și îl făcea să se urască pe sine, era tot o căutare a suferinței, prin care îl putea cunoaște pe Dumnezeu. „Eu sunt omul extremelor,” scria el pe vremea aceea. „...Dacă ești înconjurat de desfătate, trebuie să-ți pricinuiiești suferință și să suferi neîncetat dacă trebuie.”

S-a spus că acele flăcări chinuitoare ale iadului nu sunt altceva decât dragostea lui Dumnezeu, dragostea care a fost respinsă de cel chinuit. Acesta este adevărul și despre Eugene, și aceasta este pricina pentru care făcea dinadins acele lucruri, ca să simtă iadul. Era un fel sucit de a-L căuta pe Dumnezeu pe care-L credea de „negăsit”; i se aducea aminte de El simțind o nevoie aprinsă după El, prin suferință, întuneric și disperarea, care vin din lipsa Lui. Tot așa cum Fericitul Augustin își istorisea risipirea din tinerețile sale: „Uram ocrotirea și calea fără înșelări, căci în lăuntruul meu era o

33

foame mare după hrana duhovnicească, după Tine, Doamne al meu.”

Acesta era iadul pe care Eugene nu l-ar fi dorit nimănui. După ani de zile, a spus că anumite realități păcătoase pe care le cunoscuse pe când se afla în acel iad, n-ar trebui nici măcar pomenite, numele aceluia n-ar trebui nici măcar rostite, ca să nu plutească prin aer și astfel să prindă viață. Urmându-l pe el, să le lăsăm întunericului celui mai din afară, unde le este locul.

Când prin harul lui Dumnezeu, Eugene s-a schimbat în cele din urmă într-un om nou, omul cel vechi al păcatului, care fusese întotdeauna străin de sufletul său, a murit pentru el pentru vecie și l-a îngropat fără păreri de rău. Înșă experiența iadului - stricăciunea morală, prostia și disperarea care creșteau ca un val ce sta să inunde America și lumea - i-au dat o ascuțime a minții pe care a folosit-o mai târziu. Intrând cel mai adânc dintre toți contemporanii săi în nihilismul care creștea, al vremii sale, el i se va împotrivi într-o zi cu tărie mai mare, căci îi cunoștea răul adevărat. Luptându-se cel mai înflăcărat pentru stărpirea lumii creștine tradiționale, tot el s-a luptat cel mai înflăcărat mai târziu pentru așezarea pe calea întoarcerii.

³³ Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 36.

9

Adevărul mai presus de toate

Oricare chip al nestatorniciei, neîntreg sau trecător, trebuie numaidecât să sprijine marea statornicie a întregului și în esență, nimic nu poate izbuti asupra puterii adevărului.

- René Guénon

Citându-l pe Confucius, Eugene și-a pus următoarea întrebare: „Să te învăț ce este cunoașterea? Când cunoști un lucru, păstrează-l; când nu cunoști un lucru, admite că nu-l cunoști. Aceasta este cunoașterea.”³⁴

Alison remarca: „Eugene se cunoștea pe sine; își cunoștea în întregime mărginirile, cu mult mai mult decât majoritatea oamenilor.” Cu tot elitismul intelectual al tinereții sale, Eugene a fost cel dintâi care recunoștea că tot ceea ce învățase până atunci cu mintea sa nu însemna nimic pe lângă adevărata înțelepciune, pe care el o numea „viziunea asupra firii lucrurilor”. Într-un eseu pentru cursul de filosofie de la Pomona, scria: „Autorul acestei lucrări își mărturisește neiluminarea în această cunoaștere metafizică... în esența ei, firea lucrurilor nu se poate înțelege, nu se poate cunoaște niciodată cu mintea... între om și aceasă ‘realitate’ se cere o altă legătură ; care poate să fie aceea? - simțire, intuiție, ce anume? Nu putem ști.”

La Academie, unde se găsea o mare colecție de cărți filosofice și religioase, Eugene a avut prilejul de a cerceta cu atenție operele unor metafizicieni, străduindu-se să afle opinia lor despre adevărata cale către înțelepciune - conștientizând totuși că o asemenea cercetare era un biet înlocuitor al înțelepciunii adevărate. Îl interesau scriitorii ca Evelyn Underhill, Ernest Fenellosa și alții câțiva, care îi dădeau hrană cugetătoare; dar dintre aceștia, unul era mai presus de toți. Era metafizicianul francez René Guénon, care murise în Cairo, când Eugene era la sfârșitul liceului. „I-am citit și studiat cu mult interes toate cărțile pe care le-am putut procura”, își amintea Eugene. Pe unele le-a găsit în engleză, pe altele le-a citit în originalul francez.

Și Allan Watts cunoștea lucrările lui Guénon, care făcuse chiar o scurtă mențiune asupra lor în *Identitatea Supremă*. Pentru Watts însă, Guénon era un filosof ca atâția alții, cu idei care puteau a fi luate în considerare. Pentru Eugene acesta devenise cu mult mai mult: singurul loc favorabil de unde putea vedea miriadele de roade ale căutării străvechii a omului, legate de rostul său. Influența lui Guénon în îmbunătățirea spirituală a lui Eugene nu poate fi subestimată. Toți ceilalți scriitori asupra căror opere a cugetat în anii tinereții sale - incluzându-i pe Nietzsche și Watts - au însemnat numai o vreme trecătoare pentru el; Guénon l-a format pentru viață cu adevărat. Fără ajutorul lui Guénon, în această cotitură importantă din viața sa, sporirea lui duhovnicească ar fi fost oprită definitiv.

Într-o scrisoare pe care o scria unei alte persoane interesate de personalitatea lui Guénon, după mulți ani de zile, Eugene a trebuit să-i explice ceea ce însemnase acesta pentru el: „René Guénon a avut cea mai mare influență în formarea mea intelectuală (care era foarte departe de creștinismul ortodox)... El a fost acela care m-a învățat să caut și să prețuiesc adevărul mai presus de toate, și să nu fiu mulțumit cu nimic altceva.” Guénon, care socotea că era nevoie de o elită intelectuală pentru a restabili adevărata cunoaștere metafizică în apus, nu-l putea ajuta pe Eugene să scape de

³⁴ De la o lecție neoficială de cultură chineză, pe care a ținut-o Părintele Serafim în 1979 sau 1980.

„elitismul” său. De vreme ce se folosea numai de căile intelectuale, învățăturile sale nu-i puteau aduce o însănătoșire morală lui Eugene, o slobozire din iadul în care era prins și totodată să-i deschidă plinătatea adevărului pe care-l căuta. Totuși, Guénon a fost cel dintâi care l-a așezat pe cărarea acestui adevăr, arătându-i calea adevăratei filosofii. S-ar putea spune că lucrările lui Guénon au fost pentru Eugene ceea ce au fost sfaturile scrise ale lui Cicero pentru tânărul Augustin, care spusese că prin aceste sfaturi „fusese puternic ridicat, aprins cu foc ca să iubească și să caute și să primească și să îmbrățișeze

35

și să păstreze nu vreo sectă oarecare, ci Înțelepciunea însăși, oriunde s-ar afla ea”.

După întâlnirea cu Guénon, Eugene nu a mai fost niciodată același, nu a mai înțeles lucrurile în același chip. De acum înainte - fie că citea, că asculta muzică, că privea opere de artă și arhitectură sau doar observa viața din jurul lui - le făcea doar cu scopul de a vedea în ce fel fiecare lucru este legat de Adevărul transcendent și veșnic.

În definirea problemelor civilizației apusene, Guénon se aseamăna cu Watts, însă el privea aceste probleme cu mai multă profunzime decât Watts. În vreme ce acesta căuta întotdeauna să arate că toate cele din occident erau mai jos decât cele din orient, Guénon lămurea că greșeala stătea nu în occidentul însuși, ci în spiritul modernist care cuprinsese occidentul. În vreme ce Watts era mai înainte de toate un critic al occidentului, Guénon era înainte de toate un critic al modernismului.

Cercetând lucrările lui Guénon, Eugene a aflat lucrurile pe care le *simțise* întotdeauna în lăuntru său, fără să le poată înțelege din destul; nu le văzuse niciodată chipul într-o lumină limpede. *Simțise* întotdeauna că ceva era strâmb în lumea modernă, dar de vreme ce aceasta era singura lume pe care o cunoștea în chip nemijlocit, nu avea nimic cu care să facă vreo asemănare și astfel încercase să creadă că el nu era într-o stare potrivită.

Prin Guénon Eugene a aflat că el se împotriva cu totul duhului lumii vremii sale și filosofiilor moderne pe care le cercetase mai înainte. Când a citit operele lui Guénon pentru prima oară, a scris într-o scrisoare: „Cei 16 ani de ‘școală’ m-au învățat să gândesc nedeslușit; cu o asemenea luminare a minții, nici nu știu ce să fac.” În esență, Guénon l-a convins că păstrarea vechii tradiții era bună și că nu trebuia socotită ca un semn de neiluminare, așa cum pretindeau modernii. În vreme ce mentalitatea modernă vedea toate lucrurile în termenii *progresului* istoric, Guénon le vedea în termenii *stricăciunii* istorice. Potrivit spiritului vremii, cu cât un lucru este mai nou cu atât este mai bine; potrivit lui Guénon, poate fi mai bun dacă este mai vechi.

Guénon arăta că societatea occidentală modernă se bazează pe îndepărtarea duhului tradițional al culturilor străvechi. Spunea că omul poate să cunoască din nou Adevărul numai prin întoarcerea la tradiție, la formele *ortodoxe* ale principalelor religii ale lumii, fie ele apusene sau răsăritene. Căci, fără înțelegerea tradițională asupra lumii, care să le pună pe toate la un loc într-un întreg bine întemeiat, viața modernă se fărâmițează, se așează în neorânduială, tulburare, iar lumea modernă se îndreaptă către surpare.

În cartea sa *Stăpânirea cantității și semnele vremii*, Guénon explică cum înlăturarea principiilor spirituale tradiționale a dus la o mare stricăciune a lumii. El arată cum știința modernă, cu tendința ei de a reduce totul la un înțeles cantitativ, a strâmbat concepția omului despre adevărata cunoaștere și i-a micșorat înțelegerea psihologică numai la ceea ce este trecător și material. Așa cum am văzut, în primul său an de studii la Pomona, Eugene și-a pus nădejdea în perspectiva științei moderne (neavând altceva mai bun, spusese el); însă odată cu cercetarea lucrărilor lui Guénon, toate s-au schimbat în întregime. Încă mai socotea știința modernă ca o cale de cunoaștere, dar acum o privea ca o „cunoaștere de pe treapta cea mai joasă, cea mai obișnuită.”³⁶ Guénon scria

³⁵ Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 39.

³⁶ Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism” [Realismul creștin și idealismul lumii], *The Christian Word*, nr. 128 (1986), p. 133.

unde va că „în încercarea de a micșora totul la măsura omului luat el însuși ca etalon, civilizația modernă s-a prăbușit pas cu pas, până la treapta cea mai de jos a părților sale alcătuitoare, și năzuiește puțin mai mult deasupra împlinirii nevoilor firești din partea

37

materială a existenței sale.” Și astfel, încercând să astupe golul lăsat de știință și materialism în epoca modernă, au răsărit „pseudo-religiile”; însă amestecând intelectul cu realitatea spirituală, au ascuns și mai mult adevărul.

Dându-și seama de acest curent coborâtor, potrivit eshatologiilor religiilor tradiționale, Guénon scria: „în vreme ce lumea modernă este socotită o abatere și chiar un fel de urâciune, nu este mai puțin adevărat că, privită în legătură cu întreg ciclul istoric din care face parte, se potrivește întocmai însușirilor unei anumite faze a ciclului,

38

faza care conform tradiției hinduiste ar corespunde ultimei perioade a *Kali-Yuga*.

Potrivit tradiției hinduiste, acum lumea modernă ar fi la capătul celei de a patra și ultime ere a marelui ciclu *Manvantara: Kali Yuga* sau „era întunecată”. Guénon scria că odată cu începutul erei *Kali Yuga*, „adevăruri care la început erau la îndemâna întregii lumi, acum s-au ascuns tot mai mult și sunt tot mai greu de înțeles; iar cei care le pot înțelege sunt din ce în ce mai puțini”.

Aceste cuvinte au avut un efect extraordinar asupra lui Eugene când le-a citit prima oară. Acestea au adus o explicație stărilor prin care trecea : de ce adevărul părise pururea că se ascunde de la fața lui, de ce el căutase mereu să afle mai mult, de ce se simțise că nu-i este locul în mijlocul civilizației și tehnicii moderne.

Guénon, catolic francez, privea doctrina *Kali Yuga* în lumina învățăturii creștine. Stricăciunea și îndepărtarea de la adevărurile lumii străvechi, așa cum se spunea în eshatologia hindusă, era asemenea cu ideea creștină de *apostazie*; pierzarea și surparea lumii actuale care vor marca sfârșitul erei *Kali Yuga*, era același lucru cu *Apocalipsa*. „Toate astea,” remarca Guénon „trebuiau socotite ca atare, nici cu optimism, nici cu pesimism, de vreme ce... sfârșitul lumii vechi va fi începutul uneia noi”. După părerea lui Guénon, această lume nouă descrisă în străvechile texte sanscrite va fi împlinirea făgăduinței biblice „un cer nou și un pământ nou” - o realitate cu totul diferită de cea

39

existentă acum. În cele din urmă, Guénon vedea înșelările și amăgirile obișnuite ultimei perioade a *Kali Yuga*, ca fiind cele ale lui Antihrist. Apărătorii moderni ai progresului, arăta Guénon, se înșeală așteptând să răsară o „epocă de aur”, în vremurile noastre. „Greșeala lor cea mai mare va fi însuși Antihrist, când le va pretinde că le va aduce ‘epoca de aur’ prin puterea celor care erau ‘împotriva tradiției’, și când îi va da o aparență de adevăr, oricât de înșelător și efemer ar fi, prin strâmbarea ideii tradiționale de *Sanctum Regnum*”⁴⁰

Spre deosebire de Watts, Guénon nu avea nimic împotriva creștinismului, socotindu-l ca o moștenire spirituală adevărată a apusului. Numai cu protestantismul și cu alte câteva îndepărtări moderniste de la creștinismul tradițional, Guénon nu era de acord.

„De fapt”, scria Guénon, „religia fiind în esența ei o formă a tradiției, spiritul antitraditionalist nu te poate ajuta să fii antireligios; de obicei începe prin răstălmăcirea religiei și sfârșește prin înăbușirea ei întregă, oriunde îi stă în putință să o facă. Protestantismul este ilogic prin aceea că, în timp ce face toate cele ce-i stau în putință ca să facă religia mai „omenească”, îngăduie totuși, cel puțin teoretic, supraviețuirea unui lucru supra-omenesc și anume a revelației; șovăie să o tăgăduiască, dar, dând revelației tot felul de tâlcuiri și interpretări pur omenești, o reduce de fapt la nimic.... Este firesc

³⁷ René Guénon, *Crisis of the Modern World [Criza lumii moderne]* (London: Luzac and Co., 1975), p.

8

³⁸ René Guénon, *The Reign of Quantity and the Signs of the Times [Domnia cantității și semnele vremii]* (London: Luzac and Co., 1953), p.8.

³⁹ Cartea Apocalipsei 20:1

⁴⁰ Ibid., p. 331.

că protestantismul, însuflețit de un duh de tăgăduire, să fi dat naștere la o ‘critică’ pierzătoare, care, ajunsă în mâinile așa zișilor ‘istorici ai religiei’, s-a făcut o armă de temut împotriva tuturor religiilor; și astfel, pretinzând că nu recunoaște o altă putere decât cea a Scripturilor, tocmai ea s-a făcut părtașă în mare măsură chiar la surparea acestei puteri, a puținului de tradiție, pe care o mai are. Odată pornită, răzvrătirea împotriva concepției tradiționaliste, nu mai poate fi oprită din drum.”⁴¹

Acest chip întunecat al protestantismului l-a adus pe Eugene mult mai aproape de adevăr decât îndepărtarea neîndreptățită a creștinismului, întâlnită la scriitori ca Nietzsche și într-o măsură mai mică la Watts.

După mărturia lui Eugene, Guénon l-a ajutat să-și găsească linia directoare în studiile sale. „Datorită influenței lui Guénon”, scria el, „am studiat chineza veche și eram hotărât să fac pentru tradiția spirituală chineză ceea ce făcuse el pentru cea hindusă.” Vrând să fie cel dintâi care să facă cunoscută tradiția hindusă adevărată în occident, Guénon a făcut un studiu cuprinzător asupra tradiției hinduse, fără să facă

42

același lucru și cu tradiția chineză . „Studiam din ce în ce mai profund tradiția chineză”, scria Eugene, „fiindcă nimeni până la mine n-o mai prezentase din punct de vedere tradiționalist.” În legătură cu interesul pentru zen, Eugene începuse cercetările chineze înainte de a cunoaște scrierile lui Guénon, dar Guénon i-a rânduit un scop precis în cercetările sale, un țel care i-a dat avânt.

Către sfârșitul vieții, Eugene a explicat de ce fusese atras mai mult de tradiția chineză decât de cea indiană (orientală): „Odată, profesorul meu de chineză mi-a spus că mintea indianului este destul de deosebită [de cea a chinezului]. Indienii sunt cu mintea numai în ceruri căutându-l pe Brahma, năzuind către tot felul de experiențe spirituale și câte altele, în timp ce chinezii sunt întotdeauna cu picioarele pe pământ. Iată de ce aceștia din urmă mi-au plăcut mai mult la început. Deși în felul ei este foarte spirituală, cultura chineză de bază, nu pierde niciodată calea realității prezente.” Putem vedea la Eugene ceva din simțul practic al mamei sale, pe care îl moștenise de la bunicul său, țaran cu fire luptătoare, în înclinarea sa către latura practică a vieții. Această înclinare l-a ajutat mai târziu să se așeze pe calea spiritualității creștine adevărate, ocolind *înșelarea de sine* spirituală.

Mai era și o altă pricină pentru care Eugene s-a simțit atras de filosofia chineză: *Tao Teh Ching* a înțeleptului Lao Tzi. Această lucrare filosofică chineză clasică din sec. al VI-lea î.H. l-a impresionat atât de mult încât și-a dorit să o poată citi în originalul chinez ca să-i poată prinde înțelesul. „Este atât de profundă că te poți rătăci în ea,” spunea el. Așa cum explica el mai târziu, potrivit filosofiei lui Lao Tzi, „centrul universului este Tao - Cărarea Vieții”. Această „Cărare”, „Cale” sau „principiu conducător al naturii” - întocmai ca și Cel care a dat chip naturii - se caracterizează prin simplitate și smerenie. În aceasta - ca și în învățăturile sale care se aseamănă cu cele ale lui Hristos,⁴³ ca și în înfrânarea sa de a vorbi despre cele ce nu sunt încă cunoscute - *Tao Teh Ching* este o preînchipuire a ceea ce mai târziu se va revela prin Hristos. De vreme ce *Tao Teh Ching* nu are în sine nici o revelație supranaturală, nu poate fi numită „mistică” cu adevărat. „Unii cred că este foarte mistică”, scria mai târziu Eugene. „Eu

⁴¹ René Guénon, *Crisis of the Modern World [Criza lumii moderne]*, p. 58-59.

⁴² Vezi René Guénon, *Introducere în studiul doctrinelor hinduiste și Omul și devenirea sa* (publicate în franceză în 1921 și 1925 și în engleză în 1945). Guénon a cercetat amănunțit tradiția chineză în ultima sa lucrare pe care a publicat-o în timpul vieții, *Marea triadă* (franceză 1946; engleză 1991), dar acest studiu s-a axat pe un concept din filosofia chineză.

⁴³ Numai un exemplu, Lao Tzi a spus: „Pentru a fi mai presus de oameni, înțeleptul trebuie să vorbească ca și cum s-ar afla mai jos ca oamenii. Pentru a-i îndruma, el trebuie să se așeze în urma lor.” Lucrul acesta ne aduce aminte de cuvintele lui Hristos: „Care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă” (Mat. 20:26-27).

socotesc că este mai degrabă firească.” Totuși, se poate spune că reprezintă rezumatul celor ce ființa omenească poate cunoaște *fără* o revelație directă, ceea ce înseamnă o cunoaștere prin înțelegerea principiilor universale așa cum se manifestă ele în natură, în rânduiala creată de Dumnezeu. Pentru Eugene, care ca și Kirilov, încă nu „știa că el credea” în revelația creștină, *Tao Teh Ching* a fost cel mai bun prilej care s-a ivit și el să străduie să se folosească din plin de el.

10 *Doi profesori*

*Adevărul este obiectul de studiu al filosofiei, dar nu
întotdeauna și al filosofilor.*

- John Churton Collins

N

în 1955, în timp ce urma cursurile de vară ale Academiei, un preot zen l-a luat pe Eugene să viziteze câteva temple budiste și shintoiste din cartierul japonez al orașului. Ca urmare a acestor vizite, au început să-l intereseze și alte forme de budism, în afară de zen: 1) îl interesau jode-shinshu, ramura care-l venera pe Amida Buda, ca personificare a milei divine; 2) apoi ramurile esoterice shingon și tendei cu metafizica lor foarte complicată; 3) ramura exclusivistă nichiren fondată în sec. al XII-lea de un călugăr japonez prigonit și care spunea că „zen este făcătura dracilor” și care punea accentul pe doctrina *Mappo* sau „a vremurilor de pe urmă”; și 4) budismul tibetan.

Despre interesul lui Eugene pentru acesta din urmă, unul dintre colegii săi de la Academie spunea: „Estetic vorbind, Eugene socotea iconografia tibetană (picturile, însă nu și statuile - lui Eugene nu i-au plăcut niciodată nici un fel de chipuri sculptate) foarte plăcută, mai ales desenul și îmbinarea culorilor. Se mai minuna de felurite forme de spiritualitate și ascetică tibetană - cum ar fi levitația, teleportarea, crearea și manifestarea ‘formelor gând’, cât și capacitatea asceților tibetani de a petrece ore în șir în meditație și rugăciune în aer liber, la temperaturi cu sub zero grade. L-a interesat foarte mult ‘Cartea tibetană a morților’. Aceasta descrie călătoria sufletului după moarte prin așa numitul ‘Plan Bardo’. Pentru budiștii tibetani, aceasta înseamnă de bună seamă ‘reîncarnarea’ și se poate vedea că și Eugene a fost pentru o vreme foarte preocupat de ‘reîncarnare’.... Acesta era un subiect asupra căruia cugeta îndelung, dar despre care niciodată nu vorbea prea mult. Îmi aduc aminte cum spunea că întreaga problemă era greșit înțeleasă de toți, fie că erau pentru sau împotriva ei, că era extrem de complicată și că nu era ceea ce părea să fie la prima vedere. De bună seamă că el respingea aspectul ei popular ezoteric, cu toate acestea, el credea că se ascundea o taină de nepătruns dincolo de ea și astfel era mai bine să fie acoperită de tăcere”.

Același coleg spunea că metafizica hinduistă, obiectul cercetărilor lui Guénon, „îl atrăgea puternic pe Eugene, deși nu-i găsea de loc atrăgători pe zeii panteonului hindus, ci numai interesanți, ca niște alegorii ce arătau oarecare întâmplări din lăuntrul sufletului omenesc. Nici de arta religioasă hindusă nu era prea interesat. Îl interesau cu adevărat două aspecte în hinduism: 1) idealul și realitatea ‘sfinților’ sau asceților hinduși - care erau adesea hoinari singuratici deși uneori viețuiau și în ashramuri; 2) conceptul hindus despre *kali-yuga*.

„Pe lângă budism și hinduism, Eugene era foarte interesat și de taoism, de cartea sa sfântă *Tao Teh Ching* și de autorul ei, Lao Tzi. Acesta devenise pentru Eugene un fel de model al înțeleptului sau ascetului sfânt, al pustnicului care se retrage undeva în creierul munților ca să se facă una cu Tao și să învețe ‘armonia desăvârșită’ cu natura.”

ÎN studiul pe care l-a făcut asupra religiilor comparate, Eugene a urmat câteva cursuri de filosofie ținute de Allan Watts, de la care a primit calificative foarte bune; însă după o vreme, a început să-și schimbe impresia despre talentatul său profesor și autor. Învățat de Guénon „să caute adevărul mai presus de orice”, Eugene a început să vadă că Watts, cu toate declarațiile sale, nu împărtășea acest scop. La început, acest fost preot anglican dorea o religie care să-l facă să se simtă în largul lui, care să-i aducă roade spirituale, dar care să-l lase în același timp, să facă toate câte le dorea; și astfel, el și-a folosit mintea sa foarte ascuțită, atât ca să exprime, cât și ca să îndreptățească această religie fără nici o formă. Zenul cu pornirea sa asupra dogmei, s-a dovedit modelabil în mâinile sale.

În februarie 1957, Eugene scria într-o scrisoare: „Urmez cursurile de zen ale lui Allan Watts, după ce mai întâi am citit în manuscris noua lui carte în legătură cu acest subiect. Ei bine, dar tot nu înțeleg de ce mai trebuie [el] să atace creștinismul (catolic), chiar dacă era la modul superficial?!”

În vreme ce Guénon încercase să studieze religiile orientale în contextul în care acestea existau, Watts încerca să le facă accesibile pentru occidentali. Astfel, „budismul” adoptat de el ca o îndreptare a răului spiritual al occidentului era o expresie neadevărată și scurtă a acelei tradiții menite să hrănească mentalitatea modernă a slăvirii sinelui.

Un prieten al lui Eugene scria: „În ceea ce-l privește pe Allan Watts sau mai bine zis influența [îndelungată] pe care a avut-o asupra lui Eugene, pot să spun că de fapt nici nu era vorba de așa ceva, deși pe timpul acela Eugene era foarte impresionat de două dintre cărțile sale, cu titlurile *Identitatea supremă* și *Mit și ritual în creștinism*. Fără îndoială, Watts putea încuraja lucrarea minții, dar în cele din urmă cred că Eugene nu a văzut în Watts nimic mai mult decât ceea ce era el cu adevărat, și anume - un englez încântător, spiritual, și neobișnuit de femecător... un ‘adevărat budist’, cum îl numise odată Eugene.”

Watts însuși spunea despre sine că este un șarlatan, numindu-se un „bun povestitor de subiecte filosofice” - deși zicea aceasta clipind șiret din ochi, ceea ce făcea să se creadă că era mai mult decât atât. El nu accepta învățăturile religiilor orientale pe care le preda și venea cu argumente ale maeștrilor zen și swamis, care îi deslușeau cerințele religiilor lor.

În 1960, la trei ani după ce Eugene terminase Academia, iar Watts se lansase deja în carieră, acesta nota în jurnalul său: „Filosofia lui Watts este temeiul unui hedonism firesc, oricât ar fi de ascuns. Acesta cercetează doctrinele a numeroase religii, le neagă atunci când consideră că acest lucru este potrivit, socotind totul după propriile sale măsuri hedoniste. Nu este cu dreptate. Dacă dorește să citeze doctrine religioase le poate face în context și trebuie să le ia în considerare pe toate. Alegând și culegând de peste tot, este limpede că nu le ia în serios; sunt ca niște jucării pentru el, socotindu-se pe sine asemenea lui Dumnezeu. El intră în rândul propovăduitorilor unor așa zise religii”.

Cât timp i-a fost profesor, Watts încă mai avea aerul unui englez erudit respectabil. Din 1960 însă, datorită sporirii interesului occidentalilor pentru religiile orientale, a căpătat o mare popularitate, ajungând la faima națională a unei vedete pop a tinerei generații. După spusele biografului său, „el a fost unul dintre primii din America care a dat o lovitură bărbii creștine, care a purtat sandale și kimono vechi, care propovăduia amorul liber, vinul liber și spiritul liber și ideea de ACUM - toate acestea el le-a numit budism zen.... Mii și mii de tineri au început să cumpere cărțile lui Watts, încercând să înțeleagă ce dorea acest erudit să le spună despre lumea orientală și cum se

poate adapta aceasta la civilizația occidentală.”⁴⁴ Watts a fost ridicat la rangul de „cel mai mare guru al culturii oculte”.

La începutul anilor '70, Watts începuse deja să culeagă roadele a ceea ce Eugene văzuse cu un deceniu în urmă. Deși mii de oameni îl mai priveau ca pe un maestru spiritual oriental, și-a sfârșit zilele ca un alcoolic, înfrânt și cinic, care spunea: „Nu sunt împăcat cu mine când sunt treaz.”⁴⁵

După moartea lui Watts, petrecută în 1974, Eugene l-a menționat într-o conferință, vorbind despre impresia copleșitoare pe care o avusese Watts la început asupra lui: „Acum, privind înapoi, este limpede că el a prins lungimea de undă potrivită, a mers după ea tot drumul, și și-a făcut o carieră din ea, a scos o mulțime de bani și și-a făcut o mulțime de adepți. O parte dintre lucrurile propovăduite de el erau adevărate, mai ales cele despre relele civilizației contemporane. Însă el ne-a oferit doar o mică și jalnică părțică de adevăr amestecată însă cu o mulțime de păreri personale, care au sfârșit într-o mare adunătură de minciuni; și prin aceasta el a ucis multe suflete, și împreună cu acestea, fără îndoială, și pe al său.”⁶

Hotărând să studieze filosofia chineză, Eugene și-a dat seama că avea nevoie de un îndrumător adevărat. Odată, referindu-se la tâlcuirea unor texte vechi, spunea: „Trebuie să-ți fie predate numai ție de un profesor. Chinezii nu acceptă ideea de a citi doar din cărți; ai cărți, dar numai profesorul îți poate preda învățătura din cărți”.

De vreme ce-și dăduse seama că Watts nu era îndrumătorul pe care-l căuta, Eugene a găsit un adevărat reprezentant al spiritualității tradiționale chineze, în persoana unui învățat taoist chinez, pe nume Gi-ming Shien, care în 1953 venise să predea la Academia de Studii Asiatice. Ca să-l cităm pe Eugene, Gi-ming Shien cunoștea „despre filosofia chineză mai mult decât oricine din țară și studiasse cu filosofi și înțelepți adevărați, în China”. (Printre acești înțelepți se numărau Ju-yang Ching-wu și Ma Yei-fu.) Petrecuse câțiva ani și într-o mănăstire taoistă din China și fusese vindecat de tuberculoză prin rugăciune și meditație taoistă laolaltă cu exerciții de respirație, sub supravegherea călugărilor taoiști. Când a izbucnit revoluția lui Mao Tse-tung, familia lui Gi-ming a fost deposedată de bunuri, fiindcă făcea parte din aristocrație. Împreună cu cei mai mari filosofi și învățați, Gi-ming a fugit în China centrală, unde încă nu ajunseseră comuniștii. Deși acești învățați ar fi putut să-și ia o parte din cărți cu ei, aceștia învățaseră pe de rost operele clasicilor chinezi. Ajunși în orașul Chungking, au format provizoriu o universitate, unde Gi-ming Shien a predat filosofia și unde a scris trei cărți în limba chineză. În 1945, comuniștii au ocupat orașul Chungking, universitatea a fost închisă, iar Gi-ming a părăsit țara, mergând mai întâi în Japonia și apoi în Statele Unite. În 1948 a obținut titlul de Master la Colegiul Haverford din Pennsylvania, a predat filosofia în Pennsylvania și New York, vreme de câțiva ani.

Unul dintre prietenii lui Eugene își amintește: „Gi-ming Shien avea un defect de vorbire (cred că avea cerul gurii despiciat) care-l făcea foarte greu de înțeles în chineză, ca să nu mai spun de engleză, pe care o vorbea destul de rău. Eugene îl iubea pentru sinceritatea lui ca persoană și pentru înțelepciunea lui daoistă și îl socotea aproape un sfânt.” Eugene spunea că studiind cu acest reprezentant al tradiției chineze „a înțeles foarte bine ce voia să spună Guénon atunci când făcea deosebire între profesorii adevărați și „profesorii” numai cu numele, care predau în universități”. Mai târziu, amintindu-și de oamenii pe care îi cunoscuse în anii de tinerețe, Eugene n-a vorbit despre nimeni cu atâta prețuire ca despre Gi-ming Shien.

⁴⁴ David Stuart, *Alan Watts*, p. vii-viii.

⁴⁵ *Ibid.*, p. 236.

⁴⁶ Transcris după seria de conferințe a Părintelui Serafim despre filosofia occidentală, 1974.

Sub îndrumarea acestuia, Eugene a început să învețe chineza veche, așa cum ⁴⁷sugerase odată Guénon. Și-a dat seama că, deși această limbă nu are ceea ce noi numim gramatică, este poate limba cu cea mai desăvârșită construcție din lume. Împreună cu Gi-ming, a tradus în engleză *Tao Teh Ching*, din textul original vechi. Lua explicații amănunțite despre înțelesul fiecărui cuvânt, folosindu-se de comentariile vechi pe care Gi-ming le cunoștea atât de bine. Colaborarea lor a fost foarte bună căci Gi-ming îi spunea lui Eugene adevăratul înțeles al textelor, iar acesta îl ajuta să găsească cele mai potrivite cuvinte englezești pentru a le da sens traducerii în limba engleză.

Notițele lui Eugene de la cursul de filosofie chineză al lui Gi-ming erau într-o totală contradicție cu cele de la cursurile lui Watts. În vreme ce Watts se plasase în afara tradițiilor, mărginindu-se doar să facă comentarii asupra lor, spunându-și de fiecare dată părerea, Gi-ming se afla în lăuntrul tradiției sale și a mers direct la învățătura adevărată a școlilor străvechi. Astfel, chiar și atunci când vorbea despre marile probleme filosofice ale omenirii, o făcea cu o simplitate înviorătoare. Mai ales atunci când vorbea despre confucianism și neoconfucianism, te aducea cu picioarele pe pământ, scoțând în evidență simțul datoriei și menirea ființei omenești, predând o filosofie care avea la bază bunătatea, credința, cinstea și iubirea.

Când le vorbea studenților despre felul de a învăța chineza veche pentru a înțelege scrierile lui Confucius și Hsün Tsu, Gi-ming spunea: „Omul *este* ceea ce este învățătura lui, iar nu ceea ce are el. Este înțelepciunea lui, nu cunoașterea lui. Ceea ce *este* omul, se arată în felul său de a se purta. Purtarea nu este importantă în sine, ci *pentru că arată omul*.....”

Scopul învățăturii este acela de a fi *om bun*. De o foarte mare importanță *este* un îndrumător sau un prieten, căci scopul educației nu stă în idei, ci în schimbarea caracterului. În persoana îndrumătorului și prietenului se află o pildă vie. Numai un suflet poate influența un alt suflet.”

Când au început să studieze străvechea învățătură chineză despre iubire, Gi-ming le-a spus: „Pentru a-ți ‘desăvârși propria persoană’, trebuie mai întâi să-i iubești pe ceilalți. Dragostea pentru ceilalți îți aduce pace, pe când lipsa ei, tulburare. Minte care este în pace, desăvârșește omul.”

Părerile lui Gi-ming despre relațiile dintre soți, sunt foarte potrivite astăzi. El socotea că dragostea dintre soți „exclue dragostea celorlalți, dacă *respectul* nu susține afecțiunea. Dorința îi face să se atragă, respectul îi separă; unirea celor doi este afecțiunea sau dragostea care se sălășluiește. *Respectul* este forța care pune dragostea într-o bună rânduială”.

Citind ceea ce scria și învăța Gi-ming Shien, rămâi uimit de cât de puțin seamănă toate cele ale lui cu învățătura numeroșilor „guru” ai zilelor noastre, care se pretind a fi reprezentanți ai înțelepciunii orientale. Transmițând tradiția vie a străvechii filosofii chineze, Gi-ming părea să se asemene mai mult cu filosofii Greciei antice, ale cărei învățături, în multe feluri, au pregătit lumea pentru deplinătatea revelației lui Dumnezeu, ce urma să se arate prin Iisus Hristos.

Gi-ming arăta adeseori cât de mult se asemăna, în esență, vechii filosofi greci și chinezi cu privire la înțelegerea pe care o aveau asupra universului. Făcea o paralelă între Tao din filosofia lui Lao Tzi și Unul al lui Parmenide, „Binele absolut” al lui Platon și „Prim motorul imobil” al lui Aristotel. „Potrivit filosofiei daoiste chineze”, scria Gi-ming, „Tao sau Unul, este anterior tuturor lucrurilor, iar ordinea tuturor lucrurilor vine din Tao sau Unul. Deci putem spune că Tao sau Unul întocmai ca și Substanța sau Dumnezeu postulată de filosofii greci este cel care produce toate

48

lucrurile”. La cursurile sale, Gi-ming Shien mai arăta cum în vechile culturi ale

⁴⁷ La colegiul Pomona el studiase chineza modernă.

⁴⁸ Gi-ming Shien, „Existența și inexistența în filosofia greacă și chineză veche”, *Philosophy East and West* [Filosofie est și vest], vol. 1, nr. 2 (iulie 1951), p. 17, 19.

Greciei și Chinei, teoria politică era în strânsă legătură cu metafizica, cum statul era modelat după „chipul raiului”.

După ani de zile, Eugene nota: „în istoria veche a Chinei sunt momente în care este necrezut cum aceleași lucruri s-au petrecut în China la fel ca în Occident, cu toate că nu a existat nici o comunicare între cele două civilizații. Primii filosofi greci, (Thales și ceilalți) au trăit cu aproximativ șase veacuri înainte de Hristos, deci cam pe timpul când Confucius era în China și Buda în India.. Este ca și cum ar fi existat cu adevărat un *spirit al vremurilor*.

Ca și Guénon, Gi-ming sublinia nu contrastul între est și vest, ci între antic și modern. El scria: „Principala diferență dintre filosofii Greciei și Chinei antice și oamenii de știință moderni este că primii acționau din punctul de vedere al întregului, luând natura ca un tot unitar - ajungând la o imagine a întregului sau a simplității - în timp ce aceștia din urmă au pornit cu aspecte particulare derivând definițiile și legile pe calea inducției sau generalizării.”⁴⁹

Acesta a fost și subiectul unei lucrări pe care a scris-o Eugene la sfârșitul anului 1956, intitulată „Considerații asupra relativității, contemporanului și tradiționalului”. În prima parte, inspirându-se din Guénon, dar mai ales din cercetările sale proprii, făcea o critică amănunțită a științelor moderne. În partea a doua, făcea o comparație între conceptul modern științific de „relativitate” și conceptul său chinez tradițional, cum apare în scrierile lui Lao Tzi. În esență, Eugene spunea că, în vreme ce știința modernă are dreptate când afirmă că lucrurile din lumea percepută prin simțuri sunt relative și trecătoare, face totuși o mare greșală presupunând că lumea simțurilor cuprinde întreaga realitate și că astfel toate lucrurile sunt relative. Vechea filosofie chineză, deși admite firea trecătoare a lucrurilor prin percepția omului, recunoaște totuși existența unei realități mai înalte, dincolo de cele ce vedem.

Într-o lucrare intitulată „Unele observații asupra lui Jung și asupra gândirii orientale”, Eugene sublinia greșeala care se făcea în încercarea de a introduce filosofii tradiționale în forme moderne de gândire, care nu le sunt potrivite lor. Încercarea psihologului elvețian Carl Jung de a așeza gândirea orientală pe propriul său sistem psihologic, a spus Eugene, a însemnat din partea lui „o înțelegere cu totul greșită a adevăratei esențe a doctrinelor indiene și chineze”. Eugene a arătat că Jung „nu acceptă să înțeleagă un text metafizic în elementul său”, așa cum făcuse Guénon, și că el „nu citește în nici o limbă orientală și că nu a făcut niciodată nimic pentru a cunoaște mai bine filosofia orientală”, așa cum experimentase Eugene. Folosind citate lungi din operele acestuia, Eugene a dat la iveală mândria și lipsa de întregime filosofică, atât de necunoscută smereniei și dreptății unui adevărat reprezentant al înțelepciunii orientale cum era de exemplu, Gi-ming Shien. În ultima parte a lucrării, Eugene arată că sistemul psihologic al lui Jung nu este decât una dintre pseudo religiile care, potrivit afirmațiilor lui Guénon, reprezentau unul dintre semnele vremii.

Este interesant de observat că Eugene a scris această lucrare pentru ultimul curs ținut de Allan Watts, care era un mare admirator al lui Jung. La un an după ce a părăsit Academia, Watts l-a întâlnit pe venerabilul psiholog la Zurich, când Jung l-a întrebat dacă nu cunoștea cumva niște noțiuni din religiile orientale care s-ar putea potrivi cu propria sa terminologie psihologică.⁵⁰

La cursul de religie comparată al lui Allan Watts, Eugene aflase faptul că în timp ce taoismul era ridicat în slăvi, confucianismul era tratat cu bunăvoință. Totuși, el învățase de la Gi-ming, că între școlile chinezești era o unitate temeinică. „Există o unitate a tradiției”, explica Eugene mai târziu, „chiar dacă este exprimată sub diferite

⁴⁹ Ibid., p. 16-17.

⁵⁰ Alan Watts, *In My Own Way*, p. 391-392.

forme. Invățaților le place să cerceteze lucrurile în amănunt și numai astfel se explică faptul că ei văd în China tot felul de filosofii diferite - confucianism, taoism, cultul strămoșilor, venerarea zeilor și a spiritelor, ca și multe alte filosofii. Profesorul meu [Gi-ming Shien] spunea stăruitor că toate sunt una. De fapt, în mintea chinezului se află o idee foarte puternică a ortodoxiei și anume, că există o învățătură dreaptă și că lumea întreagă atârnă de acea învățătură dreaptă. Această idee ortodoxă este exprimată în felurite forme. Profesorul meu mi-a explicat limpede că taoismul este partea esoterică iar confucianismul este partea sa socială. Taoismul se ocupă de viața spirituală în timp ce confucianismul se ocupă de viața socială, publică.”

Un student de la Academie își amintește că Gi-ming Shien era în chip hotărât taoist și confucianist, dar în nici un caz budist. Confucianismul și taoismul erau chinezești autentice și deci aparțineau întregii tradiții chinezești, în timp ce budismul era străin, fiind introdus zece veacuri mai târziu, din India.

Incepând cursurile cu Gi-ming, fumurile zen-budiste care fuseseră în capul lui Eugene au început să se risipească. În mai 1957, Eugene scria : „Am descoperit că zenul este foarte plictisitor față de bogăția taoismului și confucianismului clasicilor timpurii. Zenul are prea multă vorbărie și nu este dintru începuturi.”

Gi-ming i-a mai predat lui Eugene și o importantă lecție de reconstituire a istoriei. După cum relatează acesta: „Profesorul meu de chineză mi-a spus că ori de câte ori există vreo nepotrivire între arheologie și textele scrise, oamenii trebuie să dea crezare textelor scrise, fiindcă arheologia este doar țărână, păreri și interpretări, în vreme ce textele scrise sunt alte ființe omenești - în care poți să ai încredere. Aceasta este atitudinea de bază chineză.”⁵¹

Intr-un eseu redactat și scris la mașină pentru Gi-ming, Eugene scria: „O parte dintre învățații chinezi contemporani... își iau mărturiile - nu din cărțile clasice, ci din săpăturile arheologice - de pe inscripțiile vechilor vase de bronz. Acceptând aceste mărturii, a fost o vreme când acești învățați puneau la îndoială existența dinastiei Yin și au crezut că dovezile istorisite în... textele clasicilor sunt greșite. Când, totuși, în 1928, în timpul săpăturilor de la Yin Hsu au descoperit niște vase cu înscrisuri din timpul dinastiei Yin, au fost siliți să recunoască încă o dată existența dinastiei Yin.”

Gi-ming nu a luat parte niciodată la disputele scrise sau controversate fără nici un folos, ale savanților moderni, nici în interiorul, dar nici în afara Chinei. Acești savanți, scria el, „și dedică întreaga lor viață criticării textelor chinezești clasice, încercând să dovedească care dintre ele sunt adevărate texte clasice și care nu, sau chiar, care pasaje sunt adevărate și care false, încercând să identifice și autorii acestora. Drept urmare, ei au nesocotit pur și simplu înțelesul și valoarea textelor clasice....

Sunt student și urmez cursul de filosofie chineză; cred că trebuie să mă bazez mai curând pe punctul de vedere tradițional chinez decât pe argumentele nou inventate și netradiționale ale savanților moderni. Dacă m-aș lua după aceștia, ar însemna să lipsesc filosofia chineză de toate criteriile ei de înțelegere și valoare, aceasta ar afârși într-o stare de confuzie care nu ar duce nicăieri.”

După cum se poate presupune din trecutul lui, Gi-ming era un anticomunist convins. Intr-un articol intitulat „Înțelepciunea tradițională și filosofia revoluționară în China contemporană”, scria: „Potrivit comuniștilor, principiul care susține societatea este lupta de clasă. Evoluția sau progresul societății sau al ființei umane în general, depinde de nivelul acestei lupte, astfel încât comuniștii chinezi propovăduiesc ura în locul iubirii. Aceasta însă se opune fundamental firii poporului chinez. Potrivit filosofiei chineze, progresul societății se bazează pe iubirea aproapelui, căci numai prin iubire se

⁵¹ Cercetătorii biblici moderni ar face bine dac ă s-ar ghida după acest capăt de învățătură chineză.

poate obține pacea în lume, după cum lupta de clasă și ura dintre oameni sunt sursa

52

răului și a războiului.”

Gi-ming i-a spus lui Eugene cum comunismul va fi groparul orientării spirituale chineze - prin care el probabil înțelegea acele învățături tradiționale chinezești, al căror susținător era. Eugene împărtășea părerile lui Gi-ming asupra comunismului, socotindu-l ca un fel de materialism nemilos, care avea ca scopuciderea năzuințelor omului spre o realitate mai înaltă, spirituală. Totuși, până acum, el nu aflase nimic care să se împotrivescă unui asemenea atac nemaipomenit al spiritului antireligios.

Gi-ming Shien era un om modest, drept, care mai târziu a intrat în anonimat. Fiind un adevărat îndrumător care nu a reușit în viață, socotind după măsura lumii, s-a aflat într-un contrast nemijlocit cu Watts, un fățarnic care a ajuns un om de mare succes. Eugene l-a ales pe primul în timp ce lumea alerga după celălalt

11

Multe râuri ne așin calea

Pentru omul superficial și împătimit este mult mai comod să se scalde în apele puțin adânci ale gândirii omenești decât în adâncimile primejdioase ale lui Hristos.

53

- Sf. Nicolae Velimirovici

DEȘI budismul rămăsese religia cea mai importantă pentru intelectualii progresiști din San Francisco, Academia de Studii Asiatice îi atrăgea pe tinerii intelectuali spre o întreagă varietate de alte căi spirituale. Prin acești oameni și prin propriile sale căutări, Eugene descoperea aproape toate tradițiile posibile și aspectele lor cele mai ascunse.

În timpul studiilor, Eugene s-a împrietenit cu un coleg de la Academie, un ortodox de origine iudaică, care l-a ajutat să înțeleagă mai adânc tradiția hasidică. A început astfel să citească operele filosofului tradițional evreu Martin Buber. Cartea lui Buber *Umbrirea lui Dumnezeu*, „din punctul de vedere pe care și l-a asumat”, scria el, „pare o descriere limpede a modernismului sau cel puțin a acestei faze a ei”. Îi plăcuse apoi și cartea *Eu și tu*, însă cel mai impresionat fusese de *Baal Shem* - povestea celui ce a inițiat secta mistică hasidică a evreilor din Polonia - cât și de traducerile lui Buber din scrierile și anecdotele spirituale hasidice.

Unul dintre scriitorii indieni ortientali asupra hinduismului, pe care Eugene îl aprecia foarte mult, era și Ananda Coomaraswamy, prieten al lui Guénon, restaurator de artă indiană la muzeul de artă din Boston și tâlcuitor al principiilor metafizice obișnuite care se desprindeau din artă. Dintre toate centrele hinduiste din San Francisco, Eugene a vizitat doar templul Vedanta, deși nu peste mult timp, sub influența scrierilor lui Guénon, avea să-și dea seama că această „Vedanta occidentalizată” nu era decât o altă formă de pseudo-religie modernă.

Unii colegi ai lui Eugene erau atrași de sufism, ramura mistică a islamismului. El, deși nu era prea interesat de islamism, era totuși fascinat de practica sufistă de a recita cele 99 de nume divine ale lui Alah.

⁵² Gi-ming Shien, „înțelepciunea tradițională și filosofia revoluționară în China contemporană”, *Notas y Estudios de Filosofía*, vol. II, nr. 7-8 (iulie-decembrie, 1951), p. 327. Trad. Daniel Berry.

⁵³ Episcopul Nicolae Velimirovici, *The Prologue from Ochrid* [Prologul de la Ohrid], partea I (Birmingham, England: Lazarica Press), p. 251.

Datorită scrierilor lui Guénon, Eugene ajunsese să socotească creștinismul ca una dintre adevăratele tradiții ale lumii vechi, deși încă mai privea protestantismul ca ceva în afara creștinismului, ca ceva anti-tradițional. Printre autorii săi preferați, era și un evreu elvețian convertit la romano-catolicism, Max Picard, care privea lumea modernă la fel ca Guénon. În biblioteca lui Eugene se mai aflau și cărțile lui Picard, *Fuga de Dumnezeu*, *Hitler în noi înșine*, *Chipul omului*.

Dintre curente spirituale studiate de către studenții de la Academie, nu era ocolit nici misticismul creștin. Eugene cunoștea cel puțin doi studenți care cercetau spiritualitatea creștin ortodoxă răsăriteană. Unul dintre ei, Crist Lovdjeeff, sârb de origine, era om bun și generos, de vârstă mijlocie, cu trăsături slave și cu o personalitate puternică, harismatică. Lovdjeeff câștigase adepți devotați din rândul celor care trăiau între zidurile închisorii San Quentin, unde predase și organizase cursuri de religie comparată. I-a luat odată pe Eugene și pe alți prieteni de la Academie să viziteze închisoarea împreună cu el. Câțiva ani mai târziu, în foarte cunoscuta carte de protest social, a lui Eldridge Cleaver, *Suflet înghețat*,⁵⁴ Lovdjeeff a fost supranumit chiar „Hristosul din San Quentin”.⁵⁵ Deși se considera un fel de discipol al lui Allan Watts, el a avut propria sa cale spirituală, inspirată din multe tradiții diferite, dar în cea mai mare măsură din creștinism. Interesul său pentru creștinismul răsăritean se datora în mare parte filosofiei lui Nicolae Berdiaev, un gânditor religios rus, modern, care trata religia în care s-a născut în chip liberal și non-conformist.

Un alt student de la Academie, James,⁵⁶ arăta și el un interes deosebit pentru textele tradiționale ale creștinismului ortodox răsăritean. El a fost acela care l-a îndrumat pe Eugene către *Filocalie*, o alcătuire de scrieri ale părinților și asceților timpurii ai Bisericii, cât și spre *Pelerinul rus*, care istorisea experiența de rugăciune a unui pelerin rus din veacul al XIX-lea. Prima reacție a lui Eugene a fost aceea de a observa asemănarea aparentă ce exista între Rugăciunea Lui Iisus înfățișată în *Filocalia* și rugăciunea budistă shinshu către Amida Buda, numită „recitarea numelui divin”. Probabil că la început, înțelegerea pe care a avut-o asupra spiritualității creștinismului răsăritean nu mersese mai adânc decât această treaptă, dar măcar acum știa că religia sa autohtonă - creștinismul - avea ceva care se putea asemăna cu ceea ce nădăjduise odinioară să găsească în alte religii.

Interesul pe care-l arăta Eugene pentru adâncimile mistice ale creștinismului a crescut și mai mult, cu numai câțiva ani înainte de a veni în San Francisco, odată cu publicarea în limba engleză a cărții filosofului franco-elvețian, Frithjof Schuon: *Unitatea transcendențială a religiilor*. Pe vremuri, Schuon îl urmase pe Guénon. Se pare că acesta cunoștea puține despre creștinismul răsăritean, care fusese numit cu dreptate „taina cea mai bine păzită a lumii”.⁵⁷ Venind cu o generație mai târziu, Schuon dobândise cunoștințe bogate în această spiritualitate atât de ridicată în slăvi, și l-a făcut pe Eugene să o vadă ca pe cea mai pură formă a tradiției creștine. Ca și Eugene pe vremea aceea, Schuon cunoștea creștinismul numai din afară, ca unul ce era încă prea „înțelept și precaut” ca să poată vedea cum lucrurile cele ascunse sunt dezvăluite pruncilor. Eugene avea agerimea de a se folosi din bogata cunoaștere a lui Schuon, chiar dacă încă nu avea *experiența* de a-i vedea greșelile.

INTR -O zi, James, care îl îndreptase pe Eugene spre *Filocalia*, i-a spus să meargă amândoi la o slujbă ortodoxă răsăriteană. „Știu că te interesează religiile orientale,” i-a spus James. „Ar trebui să arunci o privire și spre partea răsăriteană a

⁵⁴ Lovdjeeff a fost pomenit și în autobiografia lui Alan Watts, *In My Own Way*, p. 308.

⁵⁵ Eldridge Cleaver, *Soul on Ice [Suflet înghețat]* (New York: Dell Publishing Co., 1968), p. 31 -39.

⁵⁶ Numele său i-a fost schimbat.

⁵⁷ O expresie inventată de Părintele Alexander Schememann.

creștinismului.” Format în spiritul guénonian de a aprecia adevăratele tradiții religioase, Eugene a primit invitația.

58

Catedrala ortodoxă rusă din centrul orașului San Francisco, fostă biserică episcopală, avea ferestre înalte cu vitralii în față și de-a lungul pereților. Tavanul boltit fusese construit din scânduri luate de pe vapoare vechi; și într-adevăr, stând sub arcade, te simțai ca și cum te-ai afla în marea Arcă a lui Noe.

Eugene venise la Catedrală în seara din Vinerea mare, în timpul slujbei de vecernie. Candele roșii licăreau în fața iconostasului auriu, luminând chipurile sfinte ale lui Hristos și ale Preacuratei Sale Maici. Din partea stângă a Catedralei și dinspre cor venea o frumoasă cântare antifonică, într-o limbă necunoscută urechilor lui Eugene. Pe o mică platformă din mijlocul navei stătea un bătrân neputincios, gârbovit, cu barba albă, înveșmântat în straie purpurii. Era Arhiepiscopul Tihon. Adâncit cu totul în slujbă, își ținea ochii închiși într-o stare de atenție desăvârșită. De câte ori își deschidea ochii, vedeai că aveau o căutătură severă, insuflând o stare de trezvie neîncetată celor ce slujeau împreună cu el.

Silueta mărunță a Arhiepiscopului Tihon a făcut o impresie extraordinară asupra lui Eugene. Poate că Eugene văzuse încă de atunci că el nu interpreta un rol după un ritual bine învățat, ci că se afla într-o stare de rugăciune profundă. Ceea ce Eugene nu știa pe vremea aceea, era că Arhiepiscopul Tihon fusese un om al rugăciunii toată viața lui, și că primise îndrumare duhovnicescă de la de Dumnezeu luminatul Bătrân Gabriel de Kazan și Pskov din Rusia. În mica sa locuință de lângă Catedrală, Arhiepiscopul Tihon petrecea cea mai mare parte a timpului în rugăciune și făcea privegheri de toată noaptea.

Intensitatea evenimentelor din Catedrală au impresionat profund sufletul lui Eugene - vizitatorul de ocazie. A remarcat frumusețea muzicii și artei tradiționale și chiar mai mult - a simțit împlinirea acelei dorințe de a muri, căci ceea ce-i era dat să vadă, aparținea unei alte lumi. Trecerea de la supraaglomerata metropolă San Francisco la strălucirea cerească și pacea slujbei religioase nu era oare una și aceeași trecere plină de bucurie la odihna cea veșnică pe care Bach a descris-o atât de emoționant în *Ich Habe Genug?*

După două decenii, Eugene istorisea prima sa întâlnire nemijlocită cu ortodoxia:

„Ani de zile, în timpul cercetărilor mele, am fost mulțumit la gândul că mă aflu ‘deasupra tuturor religiilor’ și, într-un fel, le eram credincios.... Când am vizitat o biserică ortodoxă, am făcut-o doar ca să mai văd o altă ‘tradiție’ - știind că Guénon (sau unul dintre discipolii săi)⁵⁹ descrieseră ortodoxia ca fiind cea mai autentică dintre religiile creștine.

Totuși, când am intrat prima oară într-o biserică ortodoxă (o biserică rusească din San Francisco) s-a întâmplat cu mine ceva ce nu mai simțisem în nici unul dintre templele orientale sau budiste ; ceva în inima mea îmi spunea că sunt ‘acasă’, că toate căutările mele luaseră sfârșit. Nu știam ce însemna aceasta cu adevărat, căci slujba religioasă îmi era cu totul necunoscută și într-o limbă străină. Am început să particip mai des la slujbele ortodoxe, deprinzând treptat limba și obiceiurile, fără să renunț încă la concepțiile guénoniene despre toate tradițiile spirituale autentice.”

Ceea ce a simțit Eugene în Catedrală nu a produs o schimbare imediată în el. Fusese aruncată doar o sămânță care urma să crească în lăuntru și să-l schimbe într-o zi într-o nouă ființă. Au mai trecut cel puțin doi ani până a ajuns să-L cunoască cu adevărat pe Acela care dintr-o icoană din Catedrală, părea că privește drept în sufletul lui.

⁵⁸ Cu hramul pentru Icoana Maicii Domnului „Bucuria tuturor celor necăjiți”, și care se afla pe Str. Fulton, lângă Fillmore. Astăzi, după construirea noii Catedrale din oraș, Bucuria tuturor celor necăjiți, se vorbește de regulă despre „Vechea Catedrală”.

⁵⁹ Aceasta este fără îndoială o referire la Frithjof Schuon.

/V

INTR-UN eseu pe care l-a scris în 1957, Eugene încerca să-și împace mintea cu ceea ce îi spusese inima. Intitulat „Pseudo-religie și epoca modernă”, eseu începea printr-o prezentare a învățăturilor teosofiei, ale Vedantei occidentalizate și ale „Noii gândiri”, concluzionând că aceste exemple de pseudo-religie, cu împotrivirea lor față de ortodoxie, cu slăvirea implicită a sinelui și cu tâlcuirile lor sucite asupra gândirii răsăritene, puneau bazele pentru falsele religii ale Antihristului. Un capitol foarte important pentru evoluția spirituală a lui Eugene se numește „Pierzarea creștinismului tradițional”. Aici Eugene afirma că formele religioase ale Bisericii Romano-Catolice au fost parțial golite de „dimensiunea lor interioară” și astfel „Biserica trebuie să revină pe dimensiunile sale exterioare, pur oficiale”. „Biserica”, scria el mai departe, „a continuat să existe până în zilele noastre într-o stare de decădere”, deși a mai păstrat formele tradiționale. „Totuși, acum un nou și mult mai puternic atac se dă asupra ei.. Obiectul acestei pierzări este acela de a transforma creștinismul într-o altă ‘pseudo-religie’ care să poată fi adăugată la tot mai moderna și crescândă ‘sinteză’ a ideilor... Spiritul ‘sincretist’ al epocii nu va îngădui Bisericii nici un fel de pretenții ‘specifice’, ci va insista să fie ‘lărgită’ ca să poată satisface noua ‘conștiință a lumii’”.

Impotriva acestei teorii, Eugene susținea ideea „micșorării” creștinismului, ca o soluție bună pentru mentalitatea occidentală, de vreme ce aceasta limitează oricare lucru care nu duce de îndată la mântuire. „Creștinismul”, scria el „a luat naștere tocmai pentru a se potrivi acestei îngustimi [a minții occidentale] și să formeze între limitele sale căi de mântuire potrivite occidentalului; acesta, respingând creștinismul, și-a respins propria mântuire și astfel și-a strâmbat propria fire”.

Eugene nici nu respingea creștinismul, dar nici nu primea credința lui într-o Intrupare unică și dumnezeiască, o singură cale de mântuire, etc. Deși el susținea că aceste pretenții erau doar niște soluții bune pentru mântuirea occidentalului, și el, ca un occidental ce era, se simțea deasupra lor.

Eugene ajunsese la acest fel de a înțelege lucrurile prin aceeași carte care i-a adâncit aprecierea pentru creștinismul ortodox: *Unitatea transcendentă a religiilor* a lui Frithjof Schuon. Deși Schuon se despărțise definitiv de Guénon, din pricina unor deosebiri de netrecut cu vederea, el susținea ideea lui Guénon care spunea că, nici o religie autentică nu este neapărat superioară alteia. El a continuat de unde a rămas Guénon, dar cu toate că avea o cunoaștere mai bogată a creștinismului ortodox, totuși a pornit-o într-o direcție greșită. În timp ce în principiu, Guénon se străduise să întoarcă occidentul către principiile metafizice tradiționale și către o dreaptă înțelegere a doctrinelor orientale, Schuon a mers și mai departe, alcătuind o nouă înfățișare și învățătură religioasă, una în care aspectele feluritelor religii erau explicate sistematic și interpretate potrivit unei noțiuni *a priori*, cum că toate sunt una, privite unui nivel esoteric. La Schuon, elitismul intelectual al lui Guénon a atins o mare înălțime, dându-i- se o râvnă *religioasă* desăvârșită. „Pentru marea masă a omenirii”, scria Schuon, „nu e nimic mai bun decât calea obișnuită a mântuirii.”⁶⁰ Totuși, pentru ființe ca el, datorite cu o minte aparte, Schuon spune că există și o altă cale: prin „transcenderea” tuturor religiilor, topind punctul de vedere tradițional, pentru a-l putea reabsorbi potrivit interpretării esoterice a fiecăruia. Schuon pretinde acest drept pentru „oamenii care au fost înzestrați de Dumnezeu cu acel fel de inteligență care poate atinge nivelul de transcendență”.⁶¹ El încearcă să demonstreze cât de „naive”, „illogice” și greșite sunt „vederile particularizante” ale adeptilor religiilor tradiționale, mai ales creștini, dar

⁶⁰ Frithjof Schuon, *The Transcendent Unity of Religions* [Unitatea transcendentă a religiilor] (Pantheon Books, 1953), p. 25.

⁶¹ *Ibid.*, p. 29.

susține în același timp că este „necesar ” și „providențial ” ca ei să aibă astfel de vederi”.⁶²

Punctul de vedere religios formulat de Schuon este foarte atractiv pentru aceia care, pe lângă faptul că sunt foarte inteligenți, nu au aflat niciodată ce înseamnă să fii în interiorul unei religii vii. Eugene împlinea ambele cerințe. În lucrarea sa „Pseudo- religia” el privea cu încredere către „răsăritul unei ‘ortodoxii universale’, către o demonstrație a ‘unității’ adevărate și ‘transcendentale a religiilor’”, spunând că această mișcare „transcende toate tradițiile deși nu neagă nici una” și contrastează cu sincretismul „pseudo-religiilor”.

La sfârșitul eseului, Eugene punea în discuție menirea intelectualului modern și a curentelor religioase: adică domnia Antihristului. El scria: „Dacă ‘psihicul’ este socotit la fel cu ‘spiritualul’, așa cum a făcut omul modern cu amândouă, într-o totală necunoaștere, atunci știința și pseudo-spiritualitatea se unesc iar adevărurile spirituale devin ‘fapte’ științifice.... Știința, cu noua și ‘mai înalta’ ei cunoaștere a lumii ‘spirituale’, va instaura o tiranie asupra oamenilor, nevisată până acum, și va fi o domnie absolută într-o lume despărțită în întregime de o realitate pe care o transcende, iar o revoltă împotriva ei ar fi fără folos, căci numai știința este aceea care posedă arma supremă: pe ‘Dumnezeu’.... ‘Mintea cea stăpână’, care va conduce întreaga lucrare nu va fi alta decât a lui Satan, ‘vrăjmașul’, ‘măimuta lui Dumnezeu’, care va domni asupra împărăției sale perfecționate după chipul lui Antihrist.... Antihrist va cuceri pe toată lumea, căci el va fi ‘bun’ și ‘plin de binefaceri’.... însuși Antihrist, personificarea forțelor ‘care se opun’ lui Satan, va fi supremul ‘rezolvitor al tuturor lucrurilor’ veacului, cu un ‘răspuns grabnic’ pentru toate problemele grele și aparent fără rezolvare; iar oamenii prinși cu totul în mreje de ‘înțelepciunea’, egocentrismul și acea veșnică căutare a ‘luminii’, va fi gata să se adune în jurul lui, a celui care îi oferă singura ‘soluție’.”

Alison spunea că „Eugene a conștientizat existența răului și a greșelii, înainte de a recunoaște existența binelui și a adevărului”. Prin Nietzsche el a simțit spiritul drăcesc al lui Antihrist și i-a cunoscut puterea. Prin Guénon, văzuse această putere într-o lucrare în lumea modernă, oprindu-l pe om să meargă la o realitate mai înaltă, stricându-i tradițiile prin care putea ajunge la ea, ținându-l înlănțuit în materialism și în mișcarea numită „psihism”, care ascunde spiritualitatea. El vedea omul modern - în miezul tensiunilor politice și foametei spirituale - așteptând sosirea „rezolvitorului de probleme”. Pentru Eugene, Antihrist era o realitate. Și de aici, el a ajuns la o concluzie de neocolit. „Când mi-am dat seama că Antihrist există, atunci am înțeles că și Acela căruia i se împotrivesc trebuie de asemenea să existe. Atunci am cunoscut că Hristos există.”

Dar iarăși, deși era bogat în cunoaștere și înțelegere, nu avea încă *experiența* întru Hristos. Era de așteptat ca odată ce ajunsese atât de departe, aceasta să nu întârzie prea mult.

⁶² Ibid., p. 25, 31.

^
În impas

Marele oraș este centrul Fugii. Străzile se aseamănă cu niște conducte prin care au fost absorbiți oamenii; odată cu oamenii, în oraș au fost târâți și câțiva copaci. Aceștia stau temători pe marginea străzilor. Ei nu mai știu drumul înapoi la țară și astfel, încearcă să pătrundă sub asfalt și apoi să dispară....

- Max Picard, Fuga de Dumnezeu⁶³

Eram tot mai nefericit, iar Tu, Doamne, tot mai aproape. Dreapta Ta era mereu gata să mă scoată din noroi și să mă curețe, dar eu nu știam.

- Fericitul Augustin, Confesiuni⁶⁴

La sfârșitul anului 1956, Academia de Studii Asiatice trecea printr-o perioadă de criză. După spusele lui Eugene, cu toate aspirațiile înalte pe care le nutreau atât profesorii cât și studenții, Consiliul de conducere încerca să transforme facultatea într-o „instituție plicticoasă și respectabilă de fabricat titluri academice”. După o dispută publică cu președintele Consiliului, Allan Watts și-a dat demisia din funcția de decan, continuând totuși să predea încă un semestru. Președintele Consiliului a amenințat cu transferul și pe alți câțiva profesori, printre care și Gi-ming Shien.

Noul decan, Ernest Egerton Wood era teosof bătrân. Pe vremuri, candidase pentru funcția de Președinte al Societății Teosofice, petrecuse peste 38 de ani în India și era autorul a peste 20 de cărți în probleme asiatice, unele publicate și în cadrul Societății. Era un fel de fosilă vie printre studenții facultății, făcând parte dintr-o ramură pe cale de dispariție din marea familie a orientaliștilor apuseni, care nu mai avea nici o legătură cu căutătorii spirituali ai noii generații. „în cursurile pe care le ținea”, scria Eugene, „vorbea de ‘Emerson ca de un unificator între est și vest’, învelind toată problema într-o spoială teosofică... iar studenții săi (în cadrul secției de Indianistică și Teosofie) erau câteva doamne bătrâne care veneau la Academie când nu era vreo altă ședință de spiritism în altă parte.” Nu este astfel de mirare că lucrarea de semestru a lui Eugene „Pseudo-religii și epoca modernă” a început cu o expunere în care teosofia era tratată ca o înșelăciune spirituală.

„Dacă Academia va supraviețui”, scria Eugene într-o scrisoare, „va fi un fel de instituție pseudo-indiană... Acum este o instituție oficială de ‘specialiști’ - ceea ce nu este adevărat, de vreme ce Berkeley o întrece cu mult.... Eu voi rămâne acolo atâta vreme cât va rămâne și Gi-ming, dar și el este foarte descurajat.”

În primăvara anului 1957, Gi-ming a părăsit Academia și Eugene l-a urmat. După vreun an, Colegiul Pacificului a rupt legătura cu aceasta, și după spusele lui Allan Watts, „proiectul a intrat în anonimat”.⁶⁵

Acum Eugene era student fără facultate. Nu vedea nici un rost să studieze filosofia chineză într-o universitate americană, dacă nu o preda un profesor autentic cum fusese Gi-ming Shien. „Voi sta cu profesorul meu de chineză”, scria el, „singurul învățat chinez pe care-l cunosc, pregătit pentru a preda filosofia chineză.” Eugene a

⁶³ Max Picard, *The Flight from God [Fuga de Dumnezeu]* (Chicago, Illinois: Henry Regnery Co., 1951), p. 170.

⁶⁴ Sf. Augustin, *The Confessions [Confesiuni]*, p. 94.

⁶⁵ Alan Watts, *In My Own Way*, p. 320.

scris aceste rânduri fostului său profesor de limba chineză de la Pomona, Shou-yi Ch'en, întrebându-l totodată dacă era vreun post liber de filosofie sau religie la Celegiul Pomona, cu regret aflând însă că nu era nici unul.

Gi-ming a început să predea ca profesor particular în San Francisco, iar Eugene a devenit studentul său cel mai important. Eugene îl ajuta la traduceri, editări și dactilografieri de lucrări în engleză. Printre acestea era și o valoroasă tâlcuire asupra celui mai vechi manuscris din China, *Cartea schimbărilor*, în care Gi-ming arăta cum etapele în evoluția istorică a acestei cărți exprimă foarte bine esența culturii chineze din fiecare perioadă, demonstrând cum o civilizație se schimbă de la o stare de puritate la trepte tot mai crescute de stricăciune.

N

În toamna anului 1957, când încă mai studia cu Gi-ming Shien în San Francisco, Eugene s-a înscris la Universitatea californiană Berkeley, pentru a-și putea da masteratul în limbi orientale.

Orașul Berkeley este situat de cealaltă parte a golfului San Francisco. Universitatea sa, esența sistemului de universități californiene, era numită pe scurt „Cal”. Cu cei peste 20.000 de studenți ai săi, Cal era mult mai mare decât Pomona. În timp ce la aceasta din urmă domnea o atmosferă de comuniune, Cal era mult mai cosmopolită și instituționalizată, iar studenții mult mai anonimi. Și în timp ce Pomona, fondată de congregaționiști, avea ca deviză „susținerea civilizației creștine”, Cal, fiind condusă de stat, avea o stare dominantă de scepticism umanist față de religie.

Cal avea un program bine organizat pentru studierea limbilor orientale; însă atracția cea mai mare pentru un student ca Eugene, era biblioteca, care, așa cum am mai spus, avea cea mai mare colecție de texte asiatice din țară.

Eugene nu a ales Cal pentru a studia filosofia chineză, pentru că socotea că nu putea fi studiată acolo așa cum se cuvine. El urmărea doar să stăpânească limba Chinei vechi, pentru a o folosi ca mijloc prin care să prezinte occidentului, în spiritul lui Guénon, esența filosofiei chineze. În timpul șederii sale la Berkeley, a mai studiat japoneza, latina și greaca veche.

În 1958, a urmat un curs bun de poezie chineză, pentru care a făcut niște traduceri foarte reușite din poezia chineză veche. Il aprecia mult pe profesorul care ținea acest curs, Shis-Hsiang Chen, care după spusele lui, avea o înzestrare deosebită pentru literatura chineză și „nu încerca să-i dea o importanță mai mare decât aceea pe care o avea cu adevărat”. Comparați cu Gi-ming Shien, ceilalți profesori de Sinologie de la Facultatea Berkeley îi păreau „foarte plictisitori”. „Dacă China este ceea ce cred ei că este,” scria el „nu pot să pricep cum pot ei supraviețui acestei priveliști. Însă ei supraviețuiesc și chiar devin ‘pasionați’ și ‘originali’ în acest domeniu; deși, de bună seamă că pasiunea este închipuită, iar originalitatea foarte scăzută.... Din fericire, cele mai serioase ore de studiu le fac în afara cursurilor.”

La mijlocul anului 1958, Gi-ming a plecat la New-York, unde locuise și mai înainte, lăsându-l pe Eugene fără profesor în studiile sale filosofice. „Din nefericire, sunt încă la începutul studierii filosofiei chineze,” nota cu tristețe Eugene.

La New-York, Gi-ming a ales Institutul Est-Vest. Dacă la început îi scria lui Eugene scrisori optimiste despre noua sa poziție, după câteva luni s-a dovedit că Institutul nu era potrivit pentru el. Eugene a continuat să-i dactilografieze și să-i editeze manuscrisele lui Gi-ming Shieng, și-i dădea vești despre progresele pe care le făcea în chineza veche la Universitatea californiană. În noiembrie 1958, a primit de la Gi-ming următoarea scrisoare:⁶⁶

Dragă Eugene,

⁶⁶ Originalul este într-o engleză stricată, pe care am îndreptat-o.

Sunt mai mult decât fericit să aflu că ai urmat cinci cursuri în toamna aceasta și că ele au fost mai interesante decât cele pe care le-ai urmat anul trecut. După părerea mea, toate cursurile pe care le urmezi anul acesta la Universitatea californiană sunt folositoare în ceea ce privește limba chineză. Ele te vor ajuta să stăpânești bine chineza. De bună seamă că limba reprezintă numai un mijloc și nu scopul în sine.

Totuși, fără mijloace, scopul nu poate fi atins. Dacă cineva dorește să cunoască sensurile ascunse ale filosofiei clasicilor, comentariile făcute de neo-confucianiștii dinastiilor Sung și Ming, toate acestea sunt foarte importante fiindcă aceste comentarii sunt legate de sensurile ascunse ale cuvintelor.

Mă bucur să aud că D-nul Chen are o asemenea aplecare firească spre poezia și cultura chineză și e de preferat așa, decât să o aibă adunată în minte. N-am mai auzit de el până acum. Sper să-l pot cunoaște într-o zi....

În ceea ce privește Institutul Est-Vest, nu cred că este un loc potrivit pentru mine, căci cursurile sunt foarte amestecate (sunt și cursuri de gătit și de dans). Nu cred că e un semn bun pentru viitor.

Deci, până acum, în afară de lectură, sunt încă în căutarea unui post pentru anul viitor. Toate cele bune,

Prietenul tău în Tao,
Gi-ming

ÎN TRE TIMP, sub influența lucrărilor lui Guénon, Eugene devenea din ce în ce mai conștient că lumea modernă nu era altceva decât o „urâciune” și îi era din ce în ce mai greu să trăiască în ceea ce el numea „nebulia și iadul lumii moderne”. Ca un semn de protest împotriva frivolității lumii moderne, nu și-a scos dinadins permis de conducere. Nu-i plăcea să meargă cu autobuzul, dar accepta să meargă cu trenul; cel mai mult îi plăcea să facă plimbări pe jos prin oraș. Nu suferea televiziunea, ca una ce supunea nenumărate minți omenești prin acea minte bolnavă a veacului. Orice părere care era foarte populară, era privită cu neîncredere de Eugene sau chiar cu un dispreț vădit. Era foarte necruțător mai ales cu aceia pe care, dintr-o pricină oarecare îi numise „Lucies” - oameni care-și însușiseră mentalitatea de „turmă”, care nu au nimic de spus, dar care vorbesc neîncetat. Pentru el, un „Lucy” era o persoană care întrerupe discuția la un curs pentru a-și expune propriile păreri plicticoase, silind pe toată lumea, ca din politețe, să asculte și să ia în considerare tot felul de nerozii. „Democrația” spunea el „este guvernarea făcută potrivit părerilor acestor „Lucies”.

Pentru a scăpa de societatea modernă, Eugene trecuse în rândul nemulțumiților societății; dar acum s-a dovedit că nici această idee nu era bună. Începea să-și dea seama că, cultura contrafăcută a generației sale era doar un alt curent la modă, mai degrabă un produs și un simptom al civilizației moderne decât o alternativă viabilă a sa. Astfel, el se simțea înstrăinat nu numai de societate ci și de cei ce se răzvrăteau împotriva ei. „Este destul de interesant”, scria el, „să vezi felurile trepte ale vieții sociale din San Francisco - de la cele mai rău famate până la cele foarte moderne (și felurile căi de a socoti pe cineva de reputație proastă sau la modă) toate existând unele lângă altele, fără să-și dea seama cu adevărat de existența celeilalte. Mă simt destul de nedumerit, gândindu-mă la care nivel m-aș putea situa.”

Până în 1958, „mișcarea beat” ajunsese la apogeul ei, încercând fără odihnă să extindă forme artistice tot mai libere în artă, muzică și literatură și îmbrățișând după cuvintele fondatorului ei, Jack Kerouac „o independență mistică și o relaxare a tensiunilor sociale și sexuale”. Poeți și muzicieni de jazz au început să se întâlnească în

zona North Beach a orașului San Francisco. A fost și Eugene acolo, dar nu l-a impresionat. „De curând”, scria el într-o scrisoare, „am fost la o petrecere a generației beat. Destul de monoton totul, cu seturi de tobe „bongo” (sau cum le-or mai numi), împreună cu Herb Caen”⁶⁷ Ca un mare iubitor de muzică clasică, Eugene nu putea suporta jazul.

Odată, într-o împrejurare, Eugene l-a cunoscut chiar pe Jack Kerouac, cel care cu 10 ani în urmă dăduse numele acestei mișcări. „Așa cum am fost noi, o generație de secretoși” spunea Kerouac pe atunci, „... cu un fel de puls propriu, plictisiți de toate tiparele și formele și de toate conveniențele lumii... Așadar cred că ai putea spune că suntem o generație bătută.”⁶⁸ Ca și Eugene, Kerouac avea o puternică conștiință creștină și se simțea foarte nefericit încercând să trăiască în afara voii lui Dumnezeu; ca și el, a avut o scurtă legătură cu budismul, pe care însă l-a considerat neputincios pentru a vindeca rănilor sufletului său.

Eugene l-a cunoscut și pe Gary Snyder, eroul zen al cărții lui Kerouac *Hoinarii Dharma*, și bun prieten al lui Allan Watts, care a vizitat Academia de câteva ori. Potrivit relatărilor unui cronicar „beat”, portretizarea pe care a făcut-o Kerouac valorilor și stilului de viață ale lui Snyder au devenit un adevărat model de viață al culturii hippie, 10 ani mai târziu.⁶⁹

De îndată ce mișcarea „beat” a devenit populară, turiști și curioși au început să se strângă la North Beach, ca să vadă un beatnik „adevărat”. După spusele lui Eugene, locul a început să se populeze cu „tineri bărboși și războitori, care descoperiseră dintr-odată că sunt ‘beat’, și sunt ultimul răcnet”. Intre timp, beatnicii adevărați ca Kerouac - veterani îmbătrâniți de căutările lor nesfârșite și neobosite - au văzut în locul energiei lor, nestăvilite până atunci, încremenire și disperare. Viața nu putea avea sens, numai prin simpla încercare de a o trăi din plin. Deci Eugene se putea identifica cu dezgustul pe care-l simțea Kerouac pentru lume, cu căutările sale și cu prețul mare pe care-l punea pe suferință. („M-am născut ca să sufăr”, obișnuia să spună Kerouac) însă ajunsese să-și dea seama că *acel* fel de căutare și suferință nu urmăreau nici un scop decât prelungirea lor în timp, îl adânceau în sine și erau pierzătoare de sine. Intr-o scrisoare de pe vremea aceea, Eugene scria: „Generația beat... pare bătută foarte tare.”

Totuși așa cum am mai spus, valorile generației beat nu au dispărut. După cum spunea Kerouac, „... viziunea bop a devenit ca o proprietate colectivă a vieții comerciale și culturale... Consumul de droguri a devenit un fapt oficial (tranchilizante și toată celelalte); și chiar și stilul de îmbrăcăminte inspirat după maniaci beat, toate au condus la noul val rock’n’roll, iar generația beat deși moartă, a fost astfel înviată și susținută.”

Ca o parte componentă a acestei căutări spirituale inaugurate de mișcarea beat, drogurile halucinogene au început să fie folosite pentru așa zisele lor valori spirituale. Primul lor model a fost romancierul Aldous Huxley, autorul cărții *O lume nouă cutezătoare*, și care în 1953 publicase *Ușile percepției*, o carte despre experiențele halucinogene cu mescalină. Cel de al doilea care a făcut mare popularitate drogurilor, era un vechi prieten al lui A. Huxley, nimeni altul decât Allan Watts. În 1958, la un an de la plecarea sa de la Academia de Studii Asiatice, Watts a început să se drogheze cu LSD, ca parte a unui experiment ținut sub control, care a avut loc la Universitatea din Los Angeles. A continuat însă să ia droguri și după aceea, iar în 1962 a scris cartea *Cosmologia bucuriei*, despre pretensele „experiențe mistice” obținute cu ajutorul drogului LSD. (Despre deosebirea dintre tradiția chineză și cea indiană pe care a văzut-o Eugene, este de remarcat ce a scris Watts despre aceste experiențe: „Destul de curios este faptul că, deși eram preocupat de zen la vremea aceea, experiențele acelea aveau un

⁶⁷ Redactor la San Francisco Chronicle, cel care a mediatizat cel mai mult termenul de „beatnik”, prin care desemna pe membrii mișcării beat.

⁶⁸ Joc de cuvinte în limba engleză: „to beat” = a bate; mișcarea beat = mișcare non conformistă din SUA.

⁶⁹ Ann Charters, ed., *The Portable Beat Reader*, (New York: Penguin Books, 1992), p. xxix.

caracter mai mult hindus decât chinezesc. într-un anume fel erau pătrunse de atmosfera

70

mitologiei și a chipurilor hinduse.”) Tot în 1962, Watts a primit o bursă de studii și călătorii de doi ani de zile, din partea Universității Harvard, unde l-a cunoscut și pe profesorul Timothy Leary de la Harvard. Acesta a luat LSD pentru prima oară în 1962 și a continuat să susțină experiențele halucinogene ca fiind noua religie a lumii. Deși spunea că lui Watts îi era frică „să-l vadă pe Timothy transformându-se într-un mesia publicitar, cu numele așezat în lumina reflectoarelor,”⁷¹ el făcuse deja foarte multe ca să atragă tânăra generație către drogurile halucinogene, făgăduindu-le atingerea unei iluminări mistice.

Chiar din primii ani când începuse să se consume LSD (aproape cu un an înainte de a fi scos în afara legii), Eric, unul dintre prietenii lui Eugene, a încercat să-l convingă să-l încerce și el. „Tânărul acesta”, își amintește Eugene, „căutător spiritual obișnuit, mi-a spus într-o zi: ‘Orice mi-ai spune despre primejdia pe care o reprezintă drogurile, trebuie să recunoști că *orice* este mai bun decât viața americană de zi cu zi, care este moartă din punct de vedere spiritual.’ N-am fost de acord cu el, căci încă de pe atunci începeam să văd că viața spirituală are două căi: îl poate duce pe om *mai sus* decât această viață stricăcioasă de fiecare zi, dar în același timp îl poate duce și *mai jos*, ducându-l la o moarte adevărată atât spirituală cât și trupească. Eric și-a urmat drumul său și înainte de a împlini 30 de ani era o epavă de om, cu mintea pierdută și se lepădase

72

de orice încercare de a căuta realitatea.”

ERIC, prin „căutarea” sa mult sporită de substanțele chimice, a atins în câțiva ani o stare, către care o întreagă societate a fost împinsă treptat, câțiva ani mai târziu. Chiar și Eugene, în acei ani de început, a făcut parte din această mișcare anticulturală care, departe de a opri acest „progres” al societății, a făcut tot ce i-a stat în putință să-l accelereze. La sfârșitul veacului în care trăia, Eugene a văzut o strânsoare, nebulă și desfrânare. într-o zi a scris următoarele:

„Ne vin prea multe informații ca să mai vedem că iarna este singurul anotimp, căci așa este și așa va fi mereu.

Fără îndoială, orașul este încă o mașină de făcut barbari; însă pe lângă oraș, o mare importanță o are și orbirea *noastră*. Nu se putea ca pământul să nu fie asfaltat iar omul dezumanizat, dar vai de aceia prin care vine sminteala! Este cu adevărat o ironie că în zilele noastre, nimeni nu mai crede în osânda veșnică și mai mult decât atât, toată lumea privește către ‘viitor’. De asemenea, este interesant că imaginația noastră s-a micșorat într-o asemenea măsură încât nu ne putem închipui nimic mai ‘îngrozitor’ decât o lume nouă cutezătoare, sau anul 1984 sau un ‘război nuclear’. Trebuie să învățăm foarte mult noi, cei care am uitat atât de mult..

O, nouă și cutezătoare țintă lipsită de viață!”

Dincolo de ținta lipsită de viață a lumii moderne, Eugene a văzut iadul și osânda veșnică. Totuși cu toate că respingea această lume, el încă mai făcea parte din ea și încă mai era prins în deznădejdea care i se furișă. Trenul în care se urcase mergea către iad, însă el nu se putea da jos din el.

Totuși, nădejdea îl însoțise tot timpul. Nu mulți ani mai târziu, recunoscând în sfârșit aceasta, a scris: „Hristos este singura nădejde din lumea aceasta; toate celelalte soluții - graba experiențelor sexuale, utopiile politice, independența economică - sunt numai niște căi întunecate, în care putrezesc stârvurile celor mulți care le-au încercat!”

⁷⁰ Alan Watts, *In My Own Way*, p. 399.

⁷¹ *Ibid.*, p.

⁷² Părintele Serafim Rose, *God's Revelation to the Human Heart [Revelația lui Dumnezeu în inima omului]*, p. 13-14.

13

Adevărul ca Persoană

Nimeni nu a căutat cu dreptate adevărul, dacă nu l-a aflat la capătul acestei căutări - dacă să-L primească sau să-L alunge - pe Domnul nostru Iisus Hristos, „Calea, Adevărul și Viața”, Adevărul care stă împotriva lumii și osândește tot ceea ce este lumesc.

- Eugene Rose

Uneori Dumnezeu îmi trimite clipe în care mă simt cu adevărat în pace. În acele clipe mi-am construit un crez în care totul este limpede și sfânt pentru mine. Iată-l: să crezi că nimic nu este mai frumos, mai profund, mai înțelegător, mai potrivit, mai cutezător și mai desăvârșit decât Hristos; și nu numai că nu este nimic, ci îmi spun mie însumi cu dragoste purtătoare de grijă, că nici nu ar putea fi vreodată.

- Fiodor
Dostoievski

Multe religii orientale sunt bune atâta timp cât durează, însă numai creștinismul îți poate deschide poarta raiului

- Pr. Seraphim
Rose

După prima vizită la Catedrala Ortodoxă Rusă, Eugene a participat la câteva slujbe aici și în alte Biserici Ortodoxe. Trăind zilele de sărbătoare ortodoxă, spunea că nu văzuse niciodată atâta bucurie și „unire” (*sobornost*) între oameni. După ce a luat parte la Săptămâna Patimilor și la sărbătoarea Paștilor în Catedrala Rusă, a scris: „După toate acestea, lumea din afară este cu adevărat îngrozitoare. Peste tot oamenii sunt niște piese, bucăți dintr-un întreg spart; după o astfel de Săptămână a Patimilor îți dai seama cu mare putere de lucrul acesta”.

Chiar și Eugene era una dintre acele bucăți, alcătuire a „lumii din afară” care putea numai să privească înăuntru, neîmpărtășind pe deplin bucuria și unirea celor de acolo. Totuși, îndelungații săi ani de deznădejde, înstrăinare și suferință l-au pregătit pentru vremea în care putea intra în sfârșit și el. „Când are loc convertirea”⁷³, scria el după ani de zile, „revelația lucrează în chip firesc: o persoană se află în nevoi, suferă și atunci într-un fel oarecare, lumea cealaltă se deschide pentru el. Cu cât suferințele și greutatele sporesc și se aruncă la picioarele lui Dumnezeu, cu atât mai mult El va veni în ajutorul aceluia, i se va descoperi Cine este și îi va arăta calea de a ieși din toate cele rele.”⁷⁴

„Eugene fugise de Dumnezeu vreme îndelungată,” spunea Alison, „și cu cât păcătuisese mai mult înaintea Lui, cu atât mai mult îl urmărea Dumnezeu. Până la urmă, când n-a mai putut fugi, s-a predat.” Acum, chiar dacă se mai chinuia prin adâncurile iadului, Eugene a cutezat să se întoarcă și să-L cheme pe Acela împotriva căruia se

⁷³ Nota trad.: Convertire = schimbarea lăuntrică conștientă, conform Sfinților Părinți.

⁷⁴ Max Picard, *The Flight from God* [Fuga de Dumnezeu] (Chicago, Illinois: Henry Regnery Co., 1951), p. 170.

răzvrătise odinioară. Străduindu-se să-și îmblânzească firea răzvrătită prin supunere și smerenie, pe 28 februarie 1959, scria următoarea observație de o mare importanță:

„Câtă suferință nu a păstrat Dumnezeu oamenilor în vremurile noastre! Ca și cum omul nu ar fi suferit îndeajuns de-a lungul veacurilor - nu, se întâmplă aceasta numai fiindcă omul nu și-a dat seama de prezența lui Dumnezeu în suferința sa. Dumnezeu îi îngăduie omului să sufere acum fără să Se descopere ca pricină a acelei suferințe; El dorește ca omul să cadă pe cea mai de jos treaptă a deznădejdiei. Ce Dumnezeu nemilos trebuie să fie Acesta!? - Nu, este dragostea nesfârșită și nemăsurată a lui Dumnezeu, care îl face să ne îngăduie atâta suferință. Omul se socotise pe sine îndestulat și chiar și acum, el - noi - credem că putem scăpa de soarta noastră prin strădaniile noastre proprii. Să scăpăm! - este singurul nostru gând. Să scăpăm de nebulie, de iad, de viața modernă - este toată dorirea noastră. Dar *nu putem scăpa!!!* Trebuie să călătorim prin iadul acesta și *să-l primim*, știind că dragostea lui Dumnezeu este aceea care ne pricinuieste suferința. Ce chinuire îngrozitoare! - să suferi atât de mult - socotind cu adevărat că nu există nici un temei. Temeiul este dragostea lui Dumnezeu - o vedem noi strălucind în întuneric? - noi suntem orbi. Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-ne; Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Marie, roagă-te pentru noi păcătoșii.”

Pentru prima oară, romanele lui Dostoievski, pe care Alison îi spusese odinioară să le citească, începeau să-l lovească pe Eugene cu întreaga lor putere spirituală. Dostoievski se ocupase de toate marile dileme existențiale ale omului modern, aducând răspunsuri care au înfrânt mintea omului, venind de-a dreptul din Evanghelia lui Hristos. În personajul Ivan, din romanul *Frații Karamazov*, Eugene s-a văzut pe sine însuși, așa cum fusese el în toți acești ani: un occidental prea intelectual, care încearcă să înțeleagă totul cu mintea și de aceea sfârșește în șovăială, în ateism. Într-o scurtă lucrare pe care a intitulat-o „Un răspuns pentru Ivan”, Eugene încerca să dea răspuns îndoielilor lui Ivan, răspunzând în același timp îndoielilor „omului celui vechi” din el:

„Odată ce te-ai ridicat la înălțimea îndoielilor, ți se deschid înainte două căi: calea întrebărilor, a îndoielilor, a încercării de a *înțelege* și asta până când vei sfârși în a te îndoii de toate cele, fiind sfâșiat de îndoieli, ori dând crezare vreunei științe greșite, care ‘explică’ - adică, lămurește paradoxul de neîmpăcat al existenței noastre; ori calea acceptării și a rugăciunii, a acceptării până și a îndoielii (fără să născocеști mai mult decât îți dă dreptul experiența să te îndoiești), rugându-te să ți se dea încă și mai multe încercări de trecut, cerând cu strigăt viață mai lungă, ca să primești încă și mai multe, pentru care să plângi, răbdând și rugându-te în vârtejul îndoielilor, știind că poteca îndoielilor are tot atât de multe capcane ca și calea acceptării.... Pentru cel care explică numai cu mintea suferința omului - hedoniștii, ‘filosofii’, aceia cărora pur și simplu nu le pasă - există cel puțin unul care [cade în aceste capcane ale îndoielii], care este atras de îndoeli, mai mult decât se îndoiește el cu adevărat (din punct de vedere existențial), care explică cealaltă parte a paradoxului vieții omului (bunătatea și pocăința adevărată și chiar păcatul care îl împinge să se îndoiască la început) dobândit la fel de ușor ca și falșii ocrotitori (pe care-i disprețuiește), explică suferința și păcatul și răutatea.”

Căci am ajuns la vremea celei din Urmă îndoieli, a celei din urmă și celei mai mari dintre toate: îndoiala de toate, tăgăduirea tuturor înțeleșurilor, renunțarea la încercarea de a da ‘înțeles’ lumii și vieții omului.

Însă omul celei din Urmă îndoieli, cade, în cele din urmă, în aceeași capcană ca și falșii ocrotitori, cei care explică suferința: căci amândoi au gândit prea mult, s-au străduit din greu să ‘înțeleagă’, să ‘explice’ viața. Unul o explică prea în ușor, celălalt socotește, poate, că lipsa explicației este un lucru prea în ușor. Însă amândoi au încredere în minte, amândoi cred că viața *trebuie* înțeleasă, *trebuie* să fie explicată - iar dacă eu, un om obișnuit își pune întrebări, care poate (sau nu poate) să o înțeleagă, asta e tot ce este de folos.

O, om mândru și prost! Tu nu poți să înțelegi nimic, nici un înțeles adevărat al vieții până nu ai trăit-o cu mult mai adânc decât îți arată îndoiala ta. Este adevărat, ai mers mult mai mult decât falșii mângâietori, n-ai dorit să te mulțumești cu fățarnicia vădită care ne ține departe de suferința chinuitoare a aproapelui nostru; dar și tu, la rândul tău, te-ai oprit, te-ai oprit chiar în pragul tainei vieții....

Ești într-o strânsoare, fiindcă te-ai apropiat de taina existenței cu mintea, cu întrebări și cereri de explicații, în vreme ce singura apropiere înseamnă numai metanii, smerenie, rugăciune - și înțelegere. Primește totul, ia totul în lăuntrul tău - tot ce-ți este dat. Dacă nu faci așa, dacă te ascunzi până și de cea mai mică undă de suferință ca să te adăpostești în lucrarea de îndoială a minții, atunci să știi că greșeala se sălășluiește în tine iar lumea nu mai poate fi înțeleasă tocmai din pricina ta, care te uiți la ea, și nu înțelegi nimic. Ești urăcios și te împotrivești neîncetat, și totuși te aștepti să vezi lumea pură și să o înțelegi!”⁷⁵

Eugene a suferit ani de zile fiindcă Adevărul îl ocolise. Căutase Adevărul mai presus de toate, dar îl căutase cu mintea: prin mijlocirea filosofiei occidentale, prin metafizica lui Guénon, prin religiile orientale și chiar încercând să ocolească procesele de gândire logică din mintea sa. Acum, că prima sa experiență ortodoxă începea să lucreze în sufletul său, el începea să-și dea seama că Adevărul nu era deloc ceea ce își închipuise el că este și că el folosise mijloace greșite pentru a-l afla. „Odată cu deschiderea mea către ortodoxie și ortodocși,” își amintea el mai târziu, „în cugetul meu a început să-și facă loc o nouă idee: că Adevărul nu era doar o idee abstractă, căutată și cunoscută cu mintea, ci era ceva personal - chiar o Persoană - căutată și iubită cu inima. Și așa L-am cunoscut pe Hristos!”

Când se afla sub influența lui Allan Watts și a religiilor orientale, Eugene credea că principiul unui Dumnezeu Personal era nevrednic de Absolut, un produs al minții oamenilor și că dincolo de lucrul acesta se afla „Sinele” Impersonal. Totuși, cu noua sa conștiință, el a aflat că tocmai reversul problemei era adevărat: credința într-o zeităte impersonală „era un fel de mărginire spirituală”, cum spunea el, și că dincolo de asta se afla Ziditorul lumii, Cel Care S-a descoperit pe Sine ca Absolut Personal, Al Cărui Nume este „EU SUNT”.⁷⁶

Adevărul pe care Eugene îl căutase întotdeauna era cu adevărat o Persoană - Cel Care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”⁷⁷ - și cât de frumos și minunat, cât de cutezător era acest Adevăr! Fericitul Augustin, căutând Adevărul ca și Eugene, se întrebese odinioară: „Este așadar Adevărul un nimic, fiindcă nu este răspândit nici prin spațiul mărginit, nici prin cel nemărginit?” - iar Adevărul i-a răspuns din depărtări: „Și cu adevărat, EU SUNT, căci SUNT”. Văzând slava Aceluia Care este Adevărul, Fericitul Augustin a putut spune numai: „O, Adevărul Care ești Veșnicie! și Dragoste,

78

care ești Adevărul! și Veșnicie care ești Dragoste!”

Acest Adevăr Se pogorâse pe pământ și se întrupase tocmai pentru ca omul, ca și Eugene, să poată deveni una cu El. După cum spune Sf. Efrem Sirul, „Adevărul s-a pogorât în pânțele, a ieșit din pânțele Fecioarei și a izgonit păcatul din om”. Acum, pentru a cunoaște Adevărul, Eugene trebuia să intre într-o relație personală cu El, să se

⁷⁵ Eugene Rose, „An Answer to Ivan Karamazov” [Un răspuns pentru Ivan Karamazov], *The Orthodox Word*, nr. 120 (1985), p. 31-33.

⁷⁶ *Ieșirea 3, 14. Vezi Arhimandrit Sofronie, His Life Is Mine [Viața Lui este viața mea] (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1977), p. 116.*

⁷⁷ Ioan 14, 6.

⁷⁸ St. Augustine, *The Confessions*, p. 107.

pocăiască de păcatele sale și să se curețe de toate necurățiile și să-L iubească cu toată ființa sa.⁷⁹

Eugene scria în jurnalul său: „Generația noastră a fost învățată să nu creadă în nimic altceva decât în mintea omului și în ideile izvorâte din această minte; de aceea conflictele epocii noastre sunt ‘ideologice’ și de aceea Adevărul nu se află în ele. Căci Adevărul se află numai într-o comuniune vie cu Adevărul viu, Hristos; în afara Lui nu există viață, nu există Adevăr.”

Multe influențe l-au adus pe Eugene la poarta Adevărului: Bach cu muzica lui creștină înălțătoare, Guénon cu importanța pe care o dădea tradițiilor străvechi și critica modernismului. Însă numai ortodoxia - fiind plinătatea creștinismului - ea singură l-a adus la cunoașterea întregă a Adevărului, a chipului nestrâmbat al lui Iisus Hristos. Până atunci nimic nu-l mulțumise; dar când a cunoscut prima oară ortodoxia în chip nemijlocit, inima sa a spus de îndată: „Aici mă simt acasă”, chiar dacă mintea a mai avut nevoie de timp până să răspundă.

Spre sfârșitul vieții, Eugene punea următoarea întrebare: „Există oare vreun organ anume care să primească revelația de la Dumnezeu? Da, într-un anume sens, există un asemenea organ, deși de obicei noi îl ținem închis și nu-l lăsăm să se deschidă: Dumnezeu se descoperă numai inimii celei iubitoare....

Nu este vorba mai înainte de toate de minunile prin care Dumnezeu se descoperă oamenilor, ci este ceva despre Dumnezeu care se descoperă inimii gata pregătite pentru

80

aceasta. Aceasta se înțelege prin ‘inimă înflăcărată’”.

LA unii oameni, convertirea era legată de o clipă cumplită a vieții lor, însă cu Eugene nu s-a întâmplat așa. Convertirea sa a fost mai mult o trezire treptată a ceea ce Dumnezeu sădise deja în inima lui. După mai mulți ani, răspunzând unei persoane care avea frământări spirituale și îl interesau lucrările lui René Guénon, Eugene îi scria : „Acum sunt recunoscător că apropierea mea de ortodoxie s-a făcut în câțiva ani și că nu s-a petrecut dintr-o pornire emoțională - aceasta a fost iarăși influența lui Guénon, și asta m-a ajutat să pătrund mai adânc în ortodoxie fără suișurile și coborâșurile unor convertiți, care nu sunt prea bine pregătiți pentru ceva atât de profund ca ortodoxia.”

Chiar și în drumul domol și fără greutate al convertirii sale, Eugene a atins o măsură necunoscută de Guénon. Potrivit unui biograf, „Guénon nu putea fi convins să accepte că cea mai înaltă formă a cunoașterii era cea obținută din unirea minții cu sentimentele, din unirea minții cu dragostea. Așa stând lucrurile... el a stăruit să-și

81

urmeze calea singuratică a intuiției intelectului pur.” Această înclinație l-a făcut în cele din urmă pe Guénon să intre într-un ordin contemplativ sufist, însă „convertirea” sa nu se putea asemăna cu trăirea lui Eugene. „Contrar sensului obișnuit al cuvântului ‘convertire’,” scria Guénon, „acesta nu înseamnă superioritatea unei religii față de alta, ci pur și simplu pricini de folos spiritual, ceea ce înseamnă cu totul altceva decât vreo

82

preferință individuală.”

Ce i-a îngăduit lui Eugene să dobândească ceea ce nu au putut intelectuali cu mare putere de pătrundere ca Guénon și Schuon? Un prieten care îl cunoștea de mulți ani a dat acest răspuns: „Era foarte inteligent - un asemenea geniu cum puțini oameni pot înțelege. În același timp însă, era un om foarte simplu, nu era deloc complicat,

⁷⁹ Vezi Arhimandrit Kallistos Ware, *The Orthodox Way* [Calea Ortodoxă] (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1979), p. 19-20.

⁸⁰ Părintele Serafim Rose, *God's Revelation to the Human Heart*, p. 25, 22.

⁸¹ Robin Water, *René Guénon and the Future of the West* [René Guénon și viitorul occidentului] (Britain: Crucible, 1987), p. 48-49.

⁸² *Ibid.*, p. 57.

semăna cu părinții săi. Vedea lucrurile întocmai așa cum erau cu adevărat. Era un om cu picioarele pe pământ, cald și cinstit.”

Urmăind convertirea sa treptată, această latură a lui Eugene nu a ieșit la iveală decât după câțiva ani, când a fost descoperită și pusă întru lucrare de către creștinii săi. întorcându-se la creștinism, a rămas același om tăcut, cugetător. Dar mai rămăseseră în el așezăminte de amărăciune și apărare rafinată pe care și le construise în lume. încă îl mai preocupa negura marii îndoieli existențiale a lui Ivan Karamazov; se afla, după cum ne spune și Fericitul Augustin când vorbea despre convertirea lui „în acea fază îndoielnică a credinței”. Totuși, acum Eugene putuse să vadă strălucirea căminului său, lumină de bucurie și nădejde la capătul unui tunel întunecos, și nu a putut face altceva decât să-l urmeze până la capăt. Era ca și cum ar fi auzit Glasul pe care îl auzise Augustin atunci când și-a dat seama cât de departe era de Dumnezeu: „Eu sunt hrana celor maturi; crește și te vei putea hrăni și tu din Mine.”

Trebuia să urmeze și multă suferință, dar acum, întrucât începuse deja să experimenteze „noua idee” a Adevărului ca Persoană, ca o realitate vie, suferința aceea avea și un înțeles. Suferința lumii, scria Eugene, „are un ‘sens’, dar nici într-un caz ea nu poate fi experimentată prin cuvinte; ‘sensul’ ei trebuie *trăit* și nu vorbit despre el”.

Devenit creștin, Eugene continua să nesocotească lumea modernă și nu aștepta nimic de la ea; nu dorea decât să scape. Mai pe scurt, se simțea înstrăinat de creștinismul în care fusese crescut, căci în timp ce *acel* creștinism se afla în mediul său în lume, creștinismul lui era cu totul în lumea cealaltă. Aflase până la urmă menirea existenței omului: omul este sortit lumii celeilalte.

Credința lui Eugene era una ascetică. Dorea un creștinism care să pună accentul nu pe bunătățile și răsplătirea pământească, ci mai degrabă pe o mântuire cerească, printr-o puternică suferință pe pământ. Nimic nu vibrase în sufletul lui, care suferise atât de mult. Numai un Dumnezeu Care-și lăsa copiii să se desăvârșească prin suferință și Care, El însuși se dăduse pe sine ca pildă, venind la o viață de suferință - numai un asemenea Dumnezeu era în stare să tragă această lume bolnavă către Dânsul și merită să fie slăvit de către cele mai înalte însușiri duhovnicești ale omului.

înainte, Eugene negase existența unui Dumnezeu care Se bucura „să-i chinuiască pe oameni”. Acum el își confirma credința în Cel Care, în timp ce îngăduia suferința în lume, luase asupra Lui o suferință cu mult mai mare decât a zidirii Sale. Adresându-se din nou celui ce se îndoia în persoana lui Ivan Karamazov, el scria: „Și omul- Dumnezeu, Cel Unul Care dintre toți a suferit ca un Nevinovat în întregime - tu cauți o ‘explicație’ de la El? Explicația Lui este viața Lui - privește-o.... Ne merităm cu toții suferințele sau cel puțin ar trebui să le privim cu bucurie, ca un prilej ce ni se dă pentru a trăi mai profund, de a pune întru lucrare iubirea de aproapele nostru și de Dumnezeu. Dar Iisus Hristos nu a meritat să sufere. Nu avea nici o pricină, căci El era fără de păcat și El nici nu avea nimic de învățat și nici de câștigat din suferință. Fapta Lui a fost de bună voie, așa cum noi nici nu ne putem închipui și El a suferit cum noi nu ne putem închipui pe cineva să sufere, căci El nu fugea după milă ori suferință de la oameni. El nu Și-a oferit nici o mângâiere înșelătoare, nici o scăpare ușoară, cum facem noi în fiecare zi. Numai El a fost Cel Care a trăit în întregime toată durerea și suferința pe care o poate răbda omul.

El știe și ce se întâmplă cu noi.... Noi știm că viața înseamnă suferință și știm că Dumnezeu ne iubește și pentru această dragoste a suferit chiar mai mult decât cel mai mare sfânt; noi știm asta, și totuși ne ‘îndoim’, și punem întrebări mărunte despre ‘sensul’ vieții. O, omule ticălos! Primește viața așa cum este și suferă și mai mult și roagă-te lui Dumnezeu - nu te ruga pentru nici un lucru, pentru nici o pricină, ci numai

83

dă-I Lui, rugăciunile și lacrimile tale din inimă. El știe ‘de ce’. El le știe pe toate.”

⁸³ Eugene Rose, „An Answer to Ivan Karamazov”, p. 33.

^N**I**NTR -O seară, plimbându-se singur pe o stradă din San Francisco, s-a trezit deodată în același loc în care simțise odinioară acea putere drăcească, din poeziile lui Nietzsche, care vorbeau în lăuntru său, și cunoscuse în clipa aceea înfricoșările iadului. Ca și atunci, soarele apunea în zare; dar de data aceasta, Eugene se gândea cum trăia el apusul creștinătății și își amintea cum și el îl răstignise pe Hristos cu păcatele sale. Se minuna cum Dumnezeu Și-a arătat milostivirea și cum S-a descoperit unui păcătos ca el. Cu cât se simțea mai mic și mai neînsemnat cu atât era mai înnobilit și mai înălțat de măreția și frumusețea lui Dumnezeu.

Când Eugene se oprise în acest loc, odinioară, auzise glasul satanic al profetului Nietzsche, care, ca răspuns la suferința și singurătatea din lume, își ridicase pumnul la Dumnezeu. De data aceasta, Eugene a auzit alt glas, acela al profetului rus Dostoievski, care, ca răspuns la aceeași suferință, propovăduia închinăciunea până la pământ cu pocăință, mulțumire și evlavie înaintea Ziditorului, conștientizând că propriilor sale păcate au sporit suferințele lumii. Străduindu-se să scape de îndoielile lui Ivan, Eugene a urmat pilda unui alt frate Karamazov - Alioșa. Pe strada întunecată din San Francisco, Eugene a plâns de bucurie și pocăință, închinându-se înaintea Domnului nostru Iisus Hristos.

PARTEA A II-A

14

Rămas bun!

*Nu-mi pot ridica ochii până la tine
capul plecat nu mi-l pot înălța
și nici să grăiesc cuvintele ce ar trebui spuse.
Însă când vântul toamnei răscolește frunzele
moarte, și trebuie să ne despărțim, vom ține în
inimă vreun înțeles: tăcut, căci amândoi am crezut
în El, Care, din dragoste a adus din nimic și din
tăcere,
lumea pe care a zămislit-o.*

84

Fiindcă ortodoxia rusească era foarte departe de experiența părinților lui Eugene, nici acestuia nu i-a fost ușor să le spună despre noile sale preocupări. În mintea tatălui său, ortodoxia era una și aceeași cu Biserica Romano-Catolică și așa cum era de șteptat din partea lui, discuția în legătură cu acest subiect a fost foarte deschisă și plăcută. În februarie 1959, îi scria următoarea scrisoare fiului său: „Ți-am urmărit de multă vreme aplecarea către religia catolică, și n-am nimic de spus împotriva ei.”

Pe de altă parte, mama lui Eugene, temându-se de amenințarea războiului rece, identifica ortodoxia rusă cu comunismul, și la început nu a vrut ca Eugene să aibă vreo legătură cu aceasta. Frank, ca fiu al unui tată socialist, a înțeles deosebirea dintre cele două și a încercat să lămurească greșeala. În aceeași scrisoare, Frank scria:

„Mamei îi este foarte frică de Rusia și de tot ce este rusesc. În capul ei este un mare amestec între faptele guvernărilor trecute și prezente ale Rusiei și doleanțele poporului ei. Pentru că tu ți-ai arătat interesul pentru catolicism, mai ales pentru ortodoxia rusă, ea le-a încurcat și cu altele. Fiind crescut într-un mediu socialist și sub influența lui Karl Marx, care este și creatorul mișcării comuniste actuale (așa mi se pare) și știind că în crezul lui Marx, cel mai important punct este că nici o religie nu are o bază sănătoasă sau vreun temei de a exista, știu că Biserica Catolică Rusă și mișcarea comunistă trebuie să fie dușmani de moarte. Pentru aceasta, niciodată n-am făcut vreo legătură între interesul tău pentru acea Biserică și mișcarea comunistă. Nu știu de unde i-a venit mamei tale ideea că cele două ar avea vreo legătură - decât poate fiindcă amândouă sunt în Rusia.

⁸⁴ Poezia „Silence” [Liniște], de Monahul Damascene Christensen.

...Deci, când vei mai primi astfel de vești pesimiste din partea mamei tale, ține minte că sunt de partea TA. Nu te lăsa descurajat de lucrurile astea. Sunt doar niște abateri ale unui curent mai mare.

Al tău pentru totdeauna,
tata”

Mișcătoarele cuvinte ale lui Frank s-au dovedit a fi adevărate. Eugene a reușit să treacă peste suspiciunile mamei sale în legătură cu ortodoxia rusă și deși urmau să apară multe alte „abateri” de acest fel, până la urmă „valul cel mare” a biruit.

ÎN TIMPUL zilelor de Crăciun din 1959, Eugene a plecat să-și viziteze părinții în noua lor casă din orașelul maritim Carmel, unde se retrăseseră de doi ani. Când era acolo, a invitat-o și pe Alison să vină și să stea trei zile.

Eugene păstrase legătura cu Alison în timpul primilor ani din San Francisco, însă scrisorile pe care acesta i le scrisese erau atât de pesimiste, încât le-a ars pe toate. Când socotea că-l pierduse cu adevărat, a fost nespus de bucuroasă să afle că încetase

85

„să izbească cu piciorul în țepușă” și că se întorsese la Hristos. Fiind de-acum creștin, îi spunea că se ruga pentru ea în fiecare zi; dar în ulima vreme, ea îi spusese să aibă mai multă încredere în ea. Pe 17 august, ea i-a scris următoarele: „M-ai întrebat odată dacă pari distant, și ți-am răspuns că, da.... De ce nu vorbești niciodată despre tine?... Poate că răceala pe care o simți față de oameni, se referă și la mine?... Și eu mă rog pentru tine în fiecare zi. Ți sunt recunoscătoare pentru rugăciuni. Să nu spui că nu au putere. Simt că suferi, dar nu-mi spui.”

Alison a sosit în orașelul Carmel pe 27 decembrie. Vizita ei de neuitat a fost umbrită doar de relația încordată pe care a avut-o cu Esther. Alison nu suporta să vadă presiunile pe care le făcea mama lui, ca Eugene să devină ceea ce voia ea, adică „un om de succes” în lume. „De ce nu poți fi și tu ca fratele tău Franklin? El are deja benzinăria lui”, o auzea Alison pe Esther. La acestea, Eugene răspundea simplu: „El are mai multe probleme decât mine.”

Carmelul, cu coastele sale stâncoase și abrupte și pădurile verzi prin care sufla vântul mării, era un loc minunat pentru plimbări lungi și meditative, care îi plăceau atât de mult lui Eugene. Impreună cu Alison petreceau multă vreme, plimbându-se de-a lungul plajei. „Îi plăcea mult coasta Carmelului”, își amintește Alison, „însă nu suporta felul de viață de acolo”. Carmelul fusese centrul unei mișcări avangardiste „beat”, unde se aflau cei deopotrivă cu Jack Kerouac și Gary Snyder, dar în ultima vreme fusese acaparat de „noii îmbogățiți”, cu șirurile lor de magazine și restaurante moderne. Intr-o seară, s-au întors ca de obicei dintr-o lungă plimbare de iarnă. S-au așezat în salonul bine încălzit al familiei Rose. Eugene, cu un aer meditativ, a pus la fonograf *Ich Habe Genug*. Mama lui, suspicioasă că s-ar putea întâmpla cine știe ce în cameră, i-a pândit pe geam; a văzut însă numai doi tineri care stăteau nemișcați, privind țință la podea și ascultând o muzică cu un subiect despre moarte. Când s-a sfârșit cantata, Alison s-a ridicat, a închis fonograful, fără să scoată vreun cuvânt, știind că lui Eugene nu-i place să i se vorbească în astfel de momente. A plecat în camera ei, lăsându-l singur cu vuietul valurilor care se spărgeau de coasta carmeleză și cu amintirea vie adusă de Bach, a unei alte lumi, care-i răsuna în urechi.

Eugene îi vorbea foarte puțin lui Alison despre trecutul său. Mai târziu și-a dat seama că el nu a pomenit nici măcar o dată de vreun prieten comun de la Pomona. Eugene intra acum într-o nouă viață, iar cea de dinainte se risipea treptat. I s-au lămurit multe lucruri. I-a mărturisit lui Alison că fiind fără Dumnezeu, obișnuia să bea atât de mult. Acum, găsindu-și credința în El, nu mai avea nevoie de acele stări de intoxicare.

⁸⁵ Fapte 9, 5.

I-a povestit despre Biserica Ortodoxă și despre schimbarea care se petrecuse în el. Odată chiar a spus: „Ortodoxia este mai bună decât Bach!” A rugat-o să meargă cu el duminică la o liturghie ortodoxă. Ea a fost de accord, dar a spus că voia să meargă și la o slujbă anglicană, ca să se poată împărtăși. Duminica aceea au petrecut-o mai mult în biserică. Au participat mai întâi la slujba anglicană, după care, Eugene i-a spus lui Alison, „N-a fost așa de rău.” Apoi au participat la liturghia ortodoxă în Biserica rusă Sf. Serafim situată cam la 8 km de casa familiei Rose în zona litoralului, la Monterey. într-adevăr, Alison a fost foarte impresionată de frumusețea slujbei, totuși era o problemă: în Biserica Ortodoxă nu există bănci, și începuseră să o doară foarte tare picioarele stând alături de Eugene. Cu o mișcare ușoară a capului a încercat să se uite către niște bănci așezate lângă perete. Ca și cum i-ar fi ghicit gândul, Eugene i-a șoptit foarte serios: „Acelea sunt pentru *bătrâni și infirmi!*” A trebuit să rămână în picioare. După slujbă, ca s-o mai împace, a invitat-o să ia prânzul în oraș. În general, ea și-l amintește că era „foarte atent” cu ea.

Alison a văzut că în Biserica Ortodoxă toată lumea își făcea cruce de la dreapta la stânga, invers decât catolicii și anglicanii.

- De ce-ți faci cruce invers? îl întrebă ea pe Eugene.

- Dar *tu* de ce? îi întoarse el întrebarea cu un zâmbet.

Văzând că Eugene se apropiase de Biserica Ortodoxă, Alison l-a întrebat de ce nu intră în rândul ei. „Lua decizii foarte greu”, spunea Alison. își dădea seama că trecerea lui la ortodoxie va schimba, sau cel puțin așa *trebuia*, să schimbe totul în viața lui și de aceea nu dorea să ia lucrurile prea ușor. În plus, el era deocamdată străin într-o biserică plină de imigranți, din care majoritatea știau foarte puțină engleză. însă Alison a stăruit: „Nu poți doar să te duci la biserică, fără să faci nimic pentru ea. Trebuie să te botezi sau să faci vreo mărturisire de credință ca membru al ei, ca să poți lua Sfintele Taine.

După 6 luni, în vara anului 1960, Eugene i-a făcut o vizită lui Alison în Long Beach, unde ea închiriasse o locuință ieftină de la un imigrant ungar infirm și fiica sa. Deja ea a văzut o schimbare la el. Era mult mai hotărât, socotea că era ortodox și era conștient că era doar o chestiune de timp ca să poată deveni pe deplin ortodox. Totuși, era încă nesigur de viitorul lui: „spunea că s-ar putea să se facă preot, cândva în viitor. Spunea că își dorea mult o soție și copii, dar nu putea face față problemelor pe care le implica o familie: bani, servicii, mașină, etc. Nu credea că ar fi putut sta la un serviciu 8 ore pe zi. Detesta lumea universitară, căci simțea că oamenii aceia trăiesc într-o mică lume a lor, ruptă de realitate. își cunoștea limitele. Știa că nu e făcut pentru lume, însă pentru ce anume *era* făcut, nu știa.”

Eugene i-a spus toate acestea lui Alison, ca să-i explice de ce nu se putea căsători cu ea. „I-am spus că-mi voi lua un serviciu din care să ne întreținem amândoi, însă mi-a răspuns că nu poate fi de acord cu așa ceva; n-ar fi fost demn din partea lui.”

După ani de zile, amintindu-și de vizita lui Eugene la Long Beach, și-a dat seama că a fost făcută cu un scop anume: „Știa că nu se putea căsători cu mine, însă ținea la mine. Așa că venise să-și ia rămas bun.” Alison crede că el știa chiar de atunci că o vedea pentru ultima oară. Era foarte trist, mai ales la despărțire. Și într-adevăr, deși i-a mai scris, nu a mai văzut-o niciodată în această lume.

15 *Adevăr sau Modă*

In lumea academică modernă, nu poți iubi nimic cu profunzime și cu adevărat, căci nu se socotește dovadă obiectivă. Principiul este următorul: mai întâi UCIZI subiectul și apoi îl analizezi. Trebuie să-i scoți sufletul înainte de a-l studia „obiectiv”, ca să stabilești ce este. Odată lucrul terminat, nu poți să-l aduci din nou la viață. Ai primit cunoașterea lui, da, dar acesta zace fără suflare și tăiat în bucăți în fața ta.⁸⁶

- Eugene Rose

DEVENIT creștin, Eugene a scăpat de transevaluarea valorilor falselor culturi, devenind foarte conservator. Din afară părea că rămăsese același tânăr distins și nobil; cel mai adesea era văzut purtând un sacou reiat, cravată și când pornea în lungile sale plimbări, era nedespărțit de umbrela sa neagră.

În perioada în care se pregătea să-și dea masteratul la Universitatea Berkeley, Eugene s-a întreținut ținând niște cursuri la Departamentul de limbi orientale. Unul dintre studenți, își amintește : „Domnul Rose’, așa cum îi spuneam toți, era foarte rezervat - sau poate pur și simplu nu-i prea suporta pe nătărași, sau era prea timid - era o persoană foarte importantă pentru mine; și în afară de biblioteca extrem orientală, arareori s-au întâlnit drumurile noastre.... În ceea ce-l privește, un lucru m-a impresionat dintotdeauna: în felul său tăcut, părea întotdeauna că vrea să ne spună ceva de mare importanță și mereu mi-a părut rău că nu am fost destul de norocos ca să-l aud spunându-l.”

Nu sunt semne din care să reiasă că Eugene vedea vreo contradicție între implicarea sa în Biserica Ortodoxă Rusă și studiile sale de limbă și filosofie chineză. Nu și-a pierdut niciodată aprecierea pentru cultura chineză și într-o bună zi și-a pus chiar întrebarea ce s-ar fi întâmplat dacă această cultură rafinată, cu multe valori „creștine” nu ar fi îmbrățișat budismul hindus ci creștinismul ortodox. Era convins că dacă Lao Tze l-ar fi cunoscut pe Hristos, l-ar fi urmat, căci ar fi văzut în El, Calea Tao către Ceruri. „În anii în care mă bătea gândul să-mi dau doctoratul în limba chineză, singura temă pe care aș fi ales-o, ar fi fost comparația între un împărat bizantin și unul chinez. Între ei există multe asemănări. Atât în societatea bizantină cât și în cea chineză, împăratul trebuia să fie apărătorul ortodoxiei.”

În timp ce Eugene preda și studia la Universitatea Berkeley, Gi-ming Shien se întorsese la San Francisco unde a rămas câțiva ani, însă tot ca profesor particular. În toți acești ani, Eugene a fost într-o neîncetată legătură cu el, ajutându-l la traducerea lucrărilor în engleză.

Deși afirmase că Gi-ming rămăsese „singura sa legătură reală cu tradiția chineză”, la Universitatea Berkeley, Eugene a fost influențat de un strălucit filolog chinez, rus de origine: Profesorul Peter Alexeievici Boodberg.

Născut în 1903 la Vladivostok, Boodberg a fost cadet într-o școală militară din St. Petersburg, în timpul primului război mondial. Datorită grozăviilor războiului, în 1915, școala s-a închis, iar Peter împreună cu fratele său a fost trimis pentru siguranță în orașul Harbin din Manciuria. Tatăl său, înrolat în armata țarului, a rămas să lupte

împotriva bolșevicilor. în Manciuria, Peter a început să învețe chineza, studiu pe care l-a continuat și la Universitatea din Vladivostok iar mai târziu la Universitatea californiană Berkeley, după ce în 1920 imigrase în Statele Unite.

Apropiindu-se de ortodoxia rusă, Eugene a început să-l aprecieze pe profesorul Boodberg cu mult mai mult decât înainte, nu numai pentru că acesta era rus, ci și pentru că era un adevărat gentleman care reprezenta valorile lumii vechi, tradiționale. Descendent al unei vechi ramuri nobiliare estoniene, Boodberg purta titlul de baron. Din spusele studentului și colegului Edward Schafer, aflăm că „ceea ce a dăinuit din moștenirea cavalerismului lui Boodberg era un adânc înrădăcinat simț al onoarei, politeții și loialității care a pus o amprentă de neșters pe toată cariera sa de om de știință

* * 87

*

și de ființă umană.”

Ca și Eugene, lui Boodberg nu-i plăceau „realizările” modernismului. Schafer notează: „Boodberg deplângea viața universitară computerizată și uneori, în chip ironic, semna scrisorile către birourile administrative cu ‘numărul său de angajat’. Detesta cartelele IBM și nu suporta să completeze chestionare. Socotea toate aceste lucruri ca fiind dezumanizante. A refuzat până și indexarea și glosarizarea: trebuia să cunoști foarte bine clasicii și alte contribuții aduse literaturii și istoriei ca să te poți lepăda de un asemenea sprijin. Un om învățat avea nevoie doar de o minte bună, cărți bune și de conversație aleasă.”

Deși Boodberg ținea cursuri de „Civilizație chineză” și despre „Mari opere ale Extremului Orient”, Eugene nu-l privea ca un transmițător viu al filosofiei chineze, ci mai degrabă ca unul care înțelege limba. Ca filolog, Boodberg era pur și simplu extraordinar. Pe lângă faptul că era bun cunoscător al dezvoltării istorice a câtorva limbi extrem orientale - inclusiv mongola și chineza manciuriană - era specializat și în străvechile limbi ale Asiei centrale și Orientului Apropiat. Cu mintea sa enciclopedică, a fost susținător al „sinologiei globale”: studiul „relațiilor lingvistice, istorice și culturale dintre China antică și medievală și vecinii ei din stepă și prin ei și cu ‘vestul îndepărtat’ euro-asiatic”.

Potrivit mărturiei lui Edward Schafer, în cercetarea istoriei timpurii a limbii și a textelor chinezești, Boodberg „a devenit un specialist fără egal și nerecunoscut - în afară de Universitatea Berkeley.... Studenții săi erau mult peste nivelul obișnuit al acelor instruiți de alți sinologi.”

Câtă vreme a studiat cu Boodberg, Eugene a făcut un studiu complet al limbii chineze în cartea *Tao Teh Ching*. A scris un eseu intitulat „‘Goliciunea’ și ‘plinătatea’ în opera lui Lao Tze”, ca o parte a cerinței pentru obținerea titlului de master. Profesorul care i-a citit lucrarea a văzut de îndată cât de aproape l-a urmat Eugene pe Boodberg în analiza lingvistică. Pentru partea de filosofie a eseului, Eugene i-a cerut ajutorul lui Gi- ming Shien, folosindu-se de notițele pe care le-a luat în timpul cursurilor de la Academie.

în capitolul introductiv, Eugene arată că a făcut o abordare „filologică- filosofică”, o cercetare alternativă a cuvintelor și ideilor”. Lao Tze, spunea el, „nu este preocupat de idei abstracte, ci mai degrabă de așa numitele idei poetice: idei puternic încărcate de asociații dinamice”. Deși lucrarea lui Eugene a avut un scop restrâns, a scos la iveală aceste idei poetice din obscuritatea netrebuincioasă caracteristică multor traduceri și interpretări ale cărții *Tao Teh Ching*. El scria: „Studiul nostru asupra limbajului cărții - întotdeauna potrivit ideilor cuprinse în ea - va servi, nădăjduim, ca un antidot parțial împotriva deselor abordări superficiale, chiar nesăbuite asupra lui Lao Tze - ‘misticul’ și izvorătorul ‘înțelepciunii esoterice’ care a marcat multe opere populare despre el. Ideile lui Lao Tze sunt adesea vagi și paradoxale, iar nu fantastice și contradictorii cum părea uneori să se creadă.” Interpretarea pe care a făcut-o Eugene

⁸⁷ Edward Schafer, „Peter A. Boodberg, 1903-1972”, *Journal of the American Oriental Society* [Jurnalul Societății Orientale Americane], 94.1 (1974), p. 1.

cărții *Tao Teh Ching*, nu numai că a adus mai multă claritate și accesibilitate, dar a adus

88

la suprafață și multe aspecte profunde și subtile

Cu cât Boodberg și Eugene s-au cunoscut mai bine, au început să discute și despre alte lucruri decât cele legate de facultate. Ca și Eugene, Boodberg avusese și el o dragoste arzătoare pentru Adevăr și petrecuse multe nopți plimbându-se pe malul oceanului, sub bolta înstelată, cugetând asupra marilor probleme ale existenței. Totuși, după cum i-a mărturisit lui Eugene, grijile zilnice ale căsniciei și vieții de familie au pus capăt acestor frământări.

Deși primise educație de creștin ortodox rus, când l-a cunoscut Eugene, încetase să mai meargă la biserică. Profesorul Cyril Birch, colegul lui Boodberg, îl considera un agnostic, însă aceasta se datora probabil faptului că Boodberg, ca majoritatea profesorilor din facultate, socotea primejdios pentru poziția sa, sau cel puțin „neprofesional” să-și arate înclinațiile sau convingerile religioase în cadrul cursurilor de la facultate. Eugene era convins că în felul său, Boodberg îl iubea pe Dumnezeu. Așa cum arăta și profesorul Birch, Boodberg era rus „până în măduva oaselor” și asta poate i-a stârnit lui Eugene interesul pentru valorile spirituale rusești⁸⁸. Se știa că el făcuse semnul ortodox al crucii asupra studenților care s-au înrolat voluntari în războiul împotriva comuniștilor, cum făcuse tatăl său.

Este posibil ca Eugene - cu interesul său pentru „cele rusești” și cu aplecarea către filosofie, să-i fi adus aminte lui Boodberg de tinerețea sa. Totuși, o întâmplare a scos la iveală nepotrivirea lor cu privire la „valorile spirituale rusești”. Odată, au pornit o discuție foarte aprinsă asupra a doi mari romancieri ruși: Tolstoi și Dostoievski. Boodberg susținea cu tărie că Tolstoi este de departe cel mai bun, însă Eugene îi replica că Dostoievski era mai profund. Boodberg era atât de neclintit în părerile sale, că Eugene a început să se întrebe dacă nu cumva îi scăpase o adâncime mai profundă a operelor lui Tolstoi. L-a întrebat pe Boodberg „Ce carte arată cel mai bine adâncimea lui Tolstoi?” *Război și pace*, a răspuns Boodberg. Vrând să afle cine are totuși dreptate, Eugene s-a dus acasă și s-a apucat să citească romanul. Inflăcăratul căutător de adevăr, Eugene, a citit din nou *Război și pace*. După câteva zile, Boodberg aude un ciocănit la ușă. Era Eugene cu romanul în mână. „V-ați înșelat. Dostoievski este mult mai profund.”

Ocupându-se mai îndeaproape de Eugene, Boodberg a văzut cu câtă ușurință înțelegea subtilitățile interpretărilor lingvistice, și cu câtă repeziciune învăța limbile clasice și moderne. Acest dar al său, dimpreună cu înclinația spre filosofie, l-a făcut pe Eugene studentul său preferat. Speranțele lui sau cel puțin cele ale soției sale au mers mai departe, căci aveau o fiică ajunsă la vârsta căsătoriei, cu care voiau să-i facă cunoștință lui Eugene, care a fost invitat în casa lor la cină. După o discuție vie cu Profesorul Boodberg, a fost invitat în salon, unde fiica lor a cântat la pian muzică clasică.

⁸⁸ De pildă, Eugene socotește că ideea „golicunii” din Lao Tze nu este „o extremitate, o golire, o lipsă”, ci mai degrabă un „punct de convergență”, „un punct de mijloc” unde s-a atins „minimum” de la care există o „întoarcere” către întreg. Eugene face o analogie, spunând că acesta este „acel punct trecător de echilibru, când expirația a luat sfârșit, iar inspirația încă nu a început, când nu mai este nici un fel de respirație”. Numai această interpretare a „golicunii” din *Tao Teh Ching*, în care expresiile lui Lao Tze ca „bara orizontală [adică ‘punctul de convergență’ al acoperișului] a expirației slabe” se fac înțelese. Unde alți traducători l-au tâlcuit pe Lao Tze spunând „este în partea goală a roții de care depinde utilitatea ei”, Eugene a tradus acest pasaj mult mai clar: „Treizeci de roți se adună într-un singur centru și tocmai în acest punct minim stă utilitatea mașinii.” Eugene scrie, „Aici *mjwo* [‘emptiness’ = golicione] este singurul punct care este cel mai mic, punctul de convergență al acoperișului, care este ‘axa’ pe care se învâрте roata și mașina se mișcă”.

Au existat însă câteva pricini care au stat în calea dorințelor familiei Boodberg. Una dintre acestea a fost deslușită de doamna Boodberg, care l-a sfătuit astfel: „Nu te mai amesteca cu rușii aceia!” Fiind ea însăși rusoaică, a început să vadă că interesul lui Eugene pentru creștinismul ortodox începea să pună în umbră toate celelalte preocupări ale sale. Era limpede că Eugene era cu mult mai aprins pentru ortodoxie decât pentru domnișoara Boodberg.

Însă pricina cea mai importantă pentru care Eugene nu l-a putut urma pe Profesorul Boodberg, a fost marea dezamăgire pe care a simțit-o față de lumea universitară modernă. Deși predă ca profesor netitular la secția de chineză, Eugene a văzut înaintea lui perspectiva unei alese cariere universitare; însă el se îndoia sincer că va putea merge pe drumul acesta. Multe dintre lucrurile care se petreceau în lumea universitară modernă, nu veneau din dragostea de adevăr, ci din felurile curente academice moderne. Intrarea lui în ortodoxie, făcuse ca Adevărul cel veșnic să aibă înțeles pentru el; și cu cât îl deslușea mai mult cu atât lipsa tulburătoare a Lui din lumea academică era de nesuportat. La un an după absolvire, scria cu asprimea venită din experiența amară, următoarele cuvinte critice:

„Tineretul care - până când este „reeducat” de lumea academică - este însetat de adevăr, i se predă în loc de adevăr o ‘istorie a ideilor’, sau interesul lor este abătut către studiile ‘comparative’, astfel că, relativismul și scepticismul lor atotcuprinzător din aceste studii ajunge pentru a ucide în ei întreaga lor sete firească pentru adevăr.

„Lumea academică - și îmi este greu să spun aceste cuvinte - a devenit astăzi, în mare măsură, o sursă de stricăciune. Este degradant să auzi sau să citești cuvintele oamenilor care nu cred în adevăr. Dar este și mai degradant să primești în loc de adevăr pur și simplu învățatură și erudiție, care dacă este prezentată ca scop în sine, nu este altceva decât o imitare a adevărului pe care voiau ei să-l slujească, o fațadă în spatele căreia nu se află nici un fel de substanță. Este mare stricăciune, în chip nefericit, numai să fii părtaș la singura virtute rămasă lumii academicienilor, integritatea celor mai străluciți reprezentanți ai ei - dacă această integritate nu slujește adevărului, ci unei învățături sceptice, ademenind astfel oamenii cu mult mai puternic către subiectivismul și necredința ascunsă în aceasta. Este mare stricăciune simplul fapt că trăiești și lucrezi într-o atmosferă străbătută în întregime de o concepție falsă a adevărului, în timp ce Adevărul Creștin este socotit fără importanță față de preocupările academice, astfel că cei care mai cred în acest Adevăr, pot numai uneori să-și facă glasurile auzite deasupra scepticismului promovat de lumea academică. Răul, de bună seamă, se află înainte de toate în sistemul însuși, care este întemeiat pe neadevăr, și numai întâmplător în mulți

89

profesori, în care acest sistem le îngăduie și îi încurajează să-l propovăduiască.”

Chiar și profesorul Boodberg se făcuse părtaș la unele dintre aceste critici, însă într-o măsură mult mai mică. În ultima parte a vieții, devenise pesimist în ceea ce privește viitorul lingvisticii chineze. Speranțele sale pentru revoluționarea acestui domeniu și ridicarea nivelului științific al acestuia, au fost umbrite de realitățile lumii universitare. Munca în domeniul său era o marionetă a oportunistului. Fiecare domeniu de cercetare era supus și zdruncinat de un nou curent, prin care universitarii își câștigau un nume și faimă. Cu mintea sa înclinată atât către filosofie cât și către filologie, Boodberg nu a putut răbda asemenea josnicie. „Până la urmă”, povestește Schafer „s-a retras încetul cu încetul din lumea universitară, din pricina neîncrederii, a perfecționismului său și a amărăciunii sale.”⁹⁰ Și-a continuat totuși activitatea în cadrul academic modern până la sfârșitul vieții; iar Eugene a fost martor al dezamăgirilor și goliciunii prin care a trecut, după o viață întreagă pusă în slujba unei lumi care nu mai avea loc pentru idealurile sale.

⁸⁹ Din manuscrisul cărții lui Eugene *The Kingdom of Man and the Kingdom of God [împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu]*, cap. 7, despre Nihilism.

⁹⁰ Edward Shafer, „Peter A. Broodberg, 1903 -1971”, p. 7.

Influențe timpurii

Indestulându-ne de dorința de a agonisi Slava nepieritoare,
să ne curățim ochii minții de necurățiile pământești.

- Sf. Grigorie Palama

CINEVA care-l cunoscuse bine pe Eugene în anii aceia, scria: „Chiar de la început, s-a aprins în el o venerație adâncă pentru Maica Domnului, și chiar înainte de a folosi Rugăciunea lui Iisus, obișnuia să spună Rugăciunea ‘Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi’. Eugene începuse să învețe limba rusă fără profesor, lucru destul de ușor, datorită pregătirii lingvistice și darului pe care-l avea pentru limbi. Intr-un fel, îi venea mai greu să meargă la slujbele de la Catedrala Ortodoxă Rusă. Temându-se ca mersul la biserică să nu devină o rutină, trebuia să se silească să participe la slujbe. Duminica dimineață, își umplea toată ființa cu Misa în si minor a lui Bach, în apartamentul său, și apoi, sunându-i încă în urechi, mergea repede la liturgia ortodoxă. Astfel își păstra vie flacăra de la început, dorința de a-și putea imprima în el ceea ce văzuse el în tradițiile ortodoxe: slăvirea, învățăturile duhovnicești - deschideau calea nemijlocită către Dumnezeu. Puțini pot vedea, așa cum a putut el, să vadă ce este Biserica cu adevărat - raiul pe pământ. Dar șovăia să intre în acest rai, temându-se că obișnuindu-se cu el, să nu-l piardă. Influența lui Guénon și măsurile esoterice ale religiilor extrem-orientale, i-au dat puțința de a merge de-a dreptul la chipul ascetic, mistic al creștinismului ortodox, de a-i înțelege esența, și de a se putea ridica deasupra aspectelor prozaice, lumești ale vieții: meschinăria, politica, etc. El nu dorea să se implice în deșertăciune eccleziastică, să fie silit să privească Biserica ca pe o altă instituție a lumii, să fie ca aceia care-și îndeplinesc îndatoririle bisericești ca niște funcționari oarecare. Făcând așa, simțea că strălucirea puterii mistice pe care o văzuse, „ar dispărea, topindu-se în lumina unei zile obișnuite”.

ÎN acești ani ai formării sale, muzica a fost pentru el o treaptă spre viața duhovnicească. Parafrazându-l pe Confucius, Eugene obișnuia să spună că „află ce gândește omul, după muzica pe care o ascultă. Auzi muzica lor, și poți spune dacă sunt oameni stricați sau curați.” Deși Eugene nu a socotit nici un compozitor clasic mai mare decât Bach, totuși, preferatul său era Händel. În muzica lui este o demnitate măsurată, curgătoare, care îți aduce o stare de liniște și ordine lăuntrică. Această muzică găsea sprijin în sufletul lui Eugene, pe care Confucius o numea a „oamenilor curați”.

După părerea unui apropiat din acea vreme, „operele preferate ale lui Eugene erau cele timpurii, mai ales cele ale lui Monteverdi și Händel. Operele lui Händel pe care le asculta Eugene erau mai puțin cunoscute și se interpretau rareori. Ii plăceau *Didona și Enea* de Purcell și *Orfeu* de Glück. Mai avea înregistrări și cu *Indiile galante* a lui Rameau. Ii plăceau toate operele lui Mozart, mai ales: *Don Giovanni* și *Flautul fermecat*, deși când a aflat că acesta avea implicații masonice, nu a mai ascultat muzica lui niciodată. Ii plăcea mult *Fidelio* de Beethoven, ca și *Boris Godunov* al lui Musorgski. Dintre operele mai moderne prefera *Turandot* și *Tosca* de Puccini. Ii plăcea foarte mult muzica de cameră barocă, cât și lucrările de cameră ale lui Mozart și Beethoven, mai ales frumoasele cvartete ale lui Beethoven.” Eugene avea talent la muzică; pe lângă lecțiile de pian pe care le luase la colegiu, mai învățase să cânte și la

chitară clasică. Studiase istoria muzicii și având o minte analitică, aplecată spre asemenea lucruri, a făcut și cercetări asupra teoriei muzicii.

Îi plăcea mult și poezia. Dintre poeții englezi îi prefera cel mai mult pe barzii perioadei clasice, dintre care cel mai iubit era Alexander Pope. Dând chip poetic înaltelor cugetări filosofice, cu o măsură desăvârșită, Pope a fost contemporan și perechea literară a compozitorului englez de origine germană, Händel.

Dintre romancierii secolului XX, singurul care părea să stârnească admirația lui Eugene, era scriitorul german Thomas Mann. Deși nu-i dăduse răspunsuri reale la problemele lumii moderne, acesta era „foarte conștient de curentele gândirii moderne”. Pe Eugene îl preocupa curăția cu care privea apariția peliculei cinematografice și felul în care cercetase formele moderne de spiritualitate. Dintre toate romanele lui Mann, cel mai mult îi plăcuse *Muntele vrăjtit*, în care el a văzut o alegorie a bolii de care suferea civilizația apuseană; urma apoi *Doctor Faust*, povestea compozitorului modern care își vinde sufletul diavolului, pentru a compune o ultimă bucată muzicală.

Colegii săi de generație se dădeau în vânt după un alt scriitor german, Herman Hesse; dar se pare că acesta nu avea nici o influență asupra lui Eugene; el vedea că acesta nu era un căutător al Adevărului, ci al sentimentelor, impresiilor și trăirilor.

Eugene a citit toate izvoarele creștin ortodoxe, pe cât i-a stat în putință, deși pe vremea aceea nu fuseseră traduse prea multe în limba engleză. Până când a căpătat cursivitate în limba rusă, a citit puțin din filosofii ruși ortodocși: Kireevski, Komiakov și Leontiev. El a citit mai întâi operele a doi filosofi ruși foarte cunoscuți și traduși în occident: Vladimir Soloviev și Nicolai Berdiaev. Amândoi se abătuseră mult de la ortodoxie, deși după spusele lui Eugene, Soloviev a devenit mai „realist și mai serios în ultimii ani de viață”.

Una dintre ultimele scrieri ale lui Soloviev, „Scurtă relatare despre Antihrist”, lăsase o impresie profundă asupra lui Eugene, prin felul cum acesta îl zugrăvise pe Antihrist: ca un conducător chibzuit, plin de binefaceri, marele ajutor în toate greutățile oamenilor, care unește toate Bisericile sub conducerea lui, făgăduindu-le lucrurile deșarte pe care și le doresc cel mai mult. Unității înșelătoare a Bisericii „oficiale” sub conducerea lui Antihrist, Soloviev i-a opus adevărata unitate duhovnicească a creștinilor din catacombe din vremurile de pe urmă.

Eugene îl respecta pe Berdiaev pentru simțul pătrunzător cu care cerceta curentele sociale și istorice, dar nu era deloc de acord cu părerea lui despre „New Age al Duhului Sfânt”, în care Biserica urma să sfințească până și comunismul. Martin Buber, filosoful evreu ale cărui lucrări le aprecia Eugène în facultate, nutrea aceleași speranțe pentru lumea aceasta, însă Eugene găsea că eroarea acestuia este „mai ușor de înțeles” decât cea a lui Berdiaev. Eugene explica acest lucru prin faptul că „Adevărul se descoperă în întregime numai creștinilor. Evreul revine mereu la Legea veche, vremea în care lumea era (sau părea că era) încă întreagă. Însă după venirea lui Hristos, sfârșitul acestei lumi este de neocolit. ‘Vremurile noi’ deschise de Hristos își vor găsi împlinirea numai în afara timpurilor.”⁹¹

Citind lucrările unor filosofi romano-catolici, Eugene i-a găsit „mai mult sau mai puțin de folos, și în cele din urmă, mult prea departe de învățatura ortodoxă”. Aceștia erau: Joseph Pieper, Étienne Gilson, P. Danielou, P. de Lubac și de bună seamă, Max Picard. Eugene considera lucrarea *Sfârșitul veacurilor* a lui Pieper, bazată aproape în întregime pe izvoare occidentale, „în totală contradicție cu tradiția ortodoxă”. Totuși, a avut o reacție pro și contra față de lucrările filosofului conservator romano-catolic Jacques Maritain. Citindu-i lucrarea *Știință și înțelepciune*, a fost de acord cu autorul că știința trebuia să-și aibă locul ei în ierarhia cunoașterii, dar l-a supărat faptul că Maritain

⁹¹ Din Jurnalul lui Eugene, scriere din ziua de 3 iulie 1961.

aprecia prea mult dezvoltarea științifică modernă și dorința lui de a „împăca știința cu înțelepciunea, într-o armonie spirituală.”

L-a impresionat lucrarea *Muntele cu șapte trepte* a lui Thomas Merton, care i-a demonstrat că omul modern ca el, ar putea cu adevărat să-și urmeze chemarea de a renunța la lumea aceasta ca să trăiască pentru cealaltă lume. Buna impresie lăsată de prima lucrare a lui Merton, a fost urmată de o creștere a dezamăgirii pentru evoluția ulterioară a acestuia.

17

Lumea trebuie să ia sfârșit

Omul nu poate emite nici măcar o singură idee asupra vreunui subiect fără să-și trădeze propria personalitate, fără să-și implice întreaga sa individualitate și să-și prezinte ca într-o alegorie problema și tema fundamentală a existenței sale.

- Th. Mann⁹²

Filosofii sunt precum copiii până se maturizează întru Hristos.
- Fer. Clement al Alexandriei

CONVERTIREA lui Eugene a fost o lucrare de adâncire și de umplere a unui gol duhovnicesc. Preaplinul sufletului său a avut nevoie de revărsarea într-o formă sau alta, iar scrisul a fost mijlocul cel mai potrivit. În timp ce preda și studia la Universitatea Berkeley, începuse să-și noteze gândurile și ideile de creștin care trăia și suferea într-o lume modernă. Aceste prime relatări ale sale, absolut independente de activitatea sa de la universitate, erau o dovadă de dragoste de „a da înapoi” lui Dumnezeu.

Eugene dorea ca scrierile sale să fie mai mult decât confirmarea noii sale credințe. Lucrarea convertirii sale nu a fost doar *aflarea* Adevărului, ci și *ieșirea* dintr-o lume a minciunii. El venea dintr-o societate întemeiată pe lepădarea de Dumnezeu, dintr-o *abatere* istorică de la revelația lui Hristos, Dumnezeu și om. Drept urmare a acestei lepădări, el vedea peste tot semnele decăderii culturale, a întoarcerii omenirii la un fel de „subumanitate” și de o înlocuire a înaltelor valori spirituale cu cele materialiste învârtosite. În această stare de vădită stricăciune, contemporanii săi vorbeau despre „progres”, despre depășirea răului și a războaielor, despre societățile viitoare ale păcii și fraternității. Eugene a văzut limpede că aceștia nu se purtau așa din fățarnicie, căci ei *credeau* cu adevărat că lumea mergea din ce în ce mai bine. Altceva se întâmpla: o înșelare ascunsă care împingea oamenii să caute cu disperare desfătarea în acest mers al stricăciunii, să încerce să dobândească *în această lume*, prin puterile rațiunii umane, străvechea tângire după desăvârșirea cea cerească.

„Omul liber”, continua el „a încercat să remodeleze lumea după noile sale idei dobândite prin tehnologie, teorii sociale și economice, arhitectură, etc. Toate aceste mijloace țintesc către o limită utopică a controlului, atât pentru a întări ideea că omul este stăpân (căci launtric el nu este sigur de asta), cât și din nevoia unei rațiuni libere.

Numai cel care-L iubește pe Dumnezeu poate iubi și zidirea Sa. Să iubești zidirea (sau orice altceva, pentru Dumnezeu), înseamnă să o iubești așa cum este cu adevărat; și de vreme ce zidirea vine de la Dumnezeu, trebuie să o iubești ca venind de la Dumnezeu, și prin urmare, nu poți să nu-L iubești pe Dumnezeu, asemenea. Totuși,

⁹² Thomas Mann, *The Magic Mountain* [Muntele minunat], (New York: Alfred A. Knopf, 1927), p. 356.

rațiunea liberă, neavând nici o legătură cu Dumnezeu, nu mai are nici o legătură nici cu realitatea concretă (care nu este nimic altceva decât realitatea creată, așa cum ne-a fost dată ea de Dumnezeu) și astfel socotește lucrurile ca fiind *ideale, desăvârșite*.

Creația lui Dumnezeu este nedesăvârșită, căci dacă ar fi desăvârșită, oamenii ar fi îndestulați numai cu ea și nu ar fi împinși de firea cea ‘căzută’ către ceea ce este mai presus de fire.... Desăvârșirea este aceea în care omul își află odihna; dar omul se poate odihni numai în Dumnezeu, căci numai Dumnezeu este desăvârșit, iar nedesăvârșirea lumii și a oamenilor ne duce către ceea ce este cu adevărat desăvârșit. Totuși, omul modern vrea să-și găsească odihna în această lume, așa încât vrea să o facă desăvârșită; întrucât nu este așa în chip vădit, el trebuie să o facă astfel. De aici urmează firea ideală, utopică a tuturor planurilor raționale din lume. Fără utopii, omul modern ar cădea în deznădejde - și de bună seamă, când este lipsit de ele, disperă cu adevărat. În vremuri de normalitate, el s-ar întoarce către Dumnezeu, dar astăzi, majoritatea oamenilor nu mai cred în Dumnezeu, iar disperarea ce îi cuprinde este deșartă și pierzătoare de sine. Omul are de ales întotdeauna între două căi: desăvârșirea din această lume sau din lumea cealaltă. Omul a fost zidit astfel ca să nădăjduiască mereu la un oarecare chip al desăvârșirii. Deci pentru omul modern alegerea este următoarea: utopia raționalistă sau Dumnezeu.”⁹³ *

Duhul înșelător al veacului acestuia, care-l face pe om să-și caute împlinirea năzuințelor lăuntrice în lumea aceasta, este, după părerea lui Eugene, duhul lui Antihrist. Din punct de vedere filosofic, Eugene îl vedea pe Antihrist nu numai ca unul care se opune lui Hristos, ci și ca unul care încearcă să-I ia locul și să-L imite pe Hristos, de vreme ce satan era „măimuța lui Hristos”. „Antihrist”, scria Eugene, „este falsul Hristos care făgăduiește să dea în chip văzut ceea ce Hristos ne-a adus lăuntric și tănuț”. Iisus făgăduiește o Impărăție a cerurilor desăvârșită; Antihrist, al cărui stăpân, satan, fusese izgonit din rai și aruncat pe pământ, făgăduiește o împărăție desăvârșită pe pământ. Omul modern, coborându-și privirea de la cele cerești la cele pământești, cade victimă înșelătoarelor făgăduințe ale acestuia. El crede că este mai ușor de atins o societate ideală pe pământ decât una necunoscută în cer, în vreme ce, este cu neputință împlinirea unei asemenea societăți, din pricina realității de neocolit a păcatului originar.

Despre imitarea satanică a lui Hristos în lume, Eugene scria: „Omul modern trăiește pe drojdia creștinismului, pe o trăire creștinească însușită și transformată în ‘idei’ pentru pierzarea maselor. De aici, parodia creștinismului se poate vedea limpede în idei ca: ‘egalitate’, ‘fraternitate’, ‘caritate’.... Iar mesianismul creștin - Impărăția care va să vină, și care *nu este din lumea aceasta* - s-a înțeles greșit a fi împărăția care va veni în lumea aceasta, în care, practic, toată lumea crede. Până și cei care înțeleg înșelăciunea idealismului - Buber sau Berdiaev, de pildă - cad victime celei de a doua idei, și anume că Adevărul se poate realiza în această lume, în era ce va veni, a ‘duhului’, sau a relației ‘omului cu omul’. Însă lumea aceasta nu poate cuprinde Adevărul în întregul său, și nici nu poate suferi în ea prezența Dumnezeului-Om; căci omul e chemat la dumnezeire și aceasta se poate petrece în întregime numai în ‘lumea cealaltă’ - care, deși influențează neîncetat lumea aceasta, nu poate lucra decât parțial, dându-ne doar sugestii și atenționări despre cele ce urmează să se întâmple. Lumea aceasta trebuie să aibă un sfârșit, iar omul, așa cum îl știm, trebuie să moară, trebuie să fie răstignit, înainte ca lumea ‘cealaltă’ să ia ființă.”

Din propria sa experiență, Eugene știa că omul modern nu se poate întoarce cu adevărat la Hristos până nu devine mai întâi conștient de lepădarea de Dumnezeu a veacului său. Și el socotea că este chemarea sa de scriitor de a răspândi această

⁹³ Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism” [Realismul creștin și idealismul lumii], p. 133.

conștientizare, ca să facă deosebirea între cele ale lui Hristos și cele care i se opun Lui - oricât de neprimejdioase sau chiar „creștinești” ar părea acestea pe dinafară.

18

Calea filosofului

Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea

bună și-a ales, care nu se va lua de la ea.

- Luca 10, 42

Pe lângă faptul că-și însema gândurile și ideile sub forma unor eseuri, Eugene a dorit să redacteze o carte întreagă, care să fie o prezentare sistematică a tot ceea ce credea el că are de spus. În 1959 a lărgit și a îmbunătățit lucrarea pe care o redactase în 1957 la cursul lui Allan Watts: „Pseudo-religia și epoca modernă”. Urma să fie o analiză generală a lepădării de Dumnezeu și a oricăror înlocuitori pe care lumea modernă îi născoceste pentru a satisface foamea firească a omului pentru religie. „Omul trăiește numai prin credință”, scria Eugene în notițele sale. „... Măsura omului, omenescul lui, se poate socoti după mărimea credinței sale și prin lucrările credinței sale. Omul modern crede în mașini, în bunăstare materială, în materialitatea celor ce se pot cunoaște prin simțuri; aceasta este o credință mărunță, o credință a oamenilor mărunți. Creștinul crede în Dumnezeu și în viața de apoi, în nematerialitatea tuturor celor ce sunt evidente, în firea trecătoare a acestei lumi și în venirea alteia noi, transfigurate; dacă există vreo credință vrednică de oameni, atunci aceasta este”. Și după cum arăta Eugene, omul își poate găsi adevărata fericire numai într-o credință ca aceasta: „Omul însetează după ceea ce este mai presus de sine, mai presus de lume; este foamea omului după Dumnezeu, de a fi părtaș al firii Sale, și care năruiește toate încercările de a-l mulțumi cu mai puțin. Și această foame este atât de arzătoare în viața omului, încât se simte astăzi mai mult ca oricând, cu toate că oamenii nu mai sunt conștienți de ea. De fapt, mare parte din caracterul ‘irațional’ al istoriei contemporane este urmarea faptului că omul nu este conștient de ceea ce dorește el cu adevărat.”

După ce a încercat felurite abordări și a scris mai multe puncte de vedere, și-a dat seama că cel dintâi titlu *Pseudo-religia și epoca modernă* se restrângea prea mult la subiectul lui. Pseudo-religia cuprindea numai un aspect al fenomenului de apostazie, pe care intenționa să-l studieze. Esența lucrării sale era conștientizarea faptului că omul trebuie să aleagă între două credințe: credința în Dumnezeu Cel veșnic sau credința în lumea vremelnică, iar societatea modernă era produsul celei de a doua credințe. Până la urmă s-a decis să facă teza de la început, cu un titlu cu implicații cuprinzătoare: *Impărăția omului și Impărăția lui Dumnezeu*.

Urma să fie o lucrare foarte mare, care-i solicita toată puterea minții și care era atunci singurul lucru care-l însuflețea. Cariera universitară începea să i se pară respingătoare și zadarnică. Dorea să se scuture pentru totdeauna de lumea universitară; dar fiindcă nu lua decizii rapide, și cum știa că vestea ar zgudui-o pe mama sa, a pus la cale un plan. Urma să plece de la facultate pentru un an ca să-și poată scrie cartea, după care va lua o hotărâre, dacă să se întoarcă.

La 14 iunie 1961, după ce și-a predat lucrarea de disertație, a scris părinților săi următoarea scrisoare, pentru a le explica pricinile planului său:

Liebe Eltern,⁹⁴

Este o zi foarte căldurosă - prea cald pentru vremea de vară din San Francisco. Mi-am terminat în sfârșit teza și am predat-o vinerea trecută, însă nu mi se eliberează diplomele până în septembrie. Deocamdată mă ocup tot de problemele mele chinezești, căci îl ajut pe fostul meu profesor Gi-ming să traducă un articol din chineză pentru o revistă de filosofie. Fățarnicia lumii academice nu e nicăieri mai evidentă decât în cazul lui. Știe despre filosofia chineză mai mult decât oricine din țara aceasta și a studiat cu filosofi și înțelepți adevărați din China; dar nu poate obține nici un post în nici o universitate americană fiindcă nu are titluri universitare americane și pentru că nu e bun de gură - cu alte cuvinte, e prea cinstit.

Este adevărat că eu am ales lumea universitară în primul rând, căci Dumnezeu mi-a dat minte ca să-I slujesc, iar lumea universitară este locul în care mintea este de folos. Însă după 8-9 ani, știu destul de bine ce se petrece în universități. Mintea este respectată numai de câțiva dintre profesorii „de modă veche”, care vor muri în curând. Pentru ceilalți, mintea este un mijloc de a face bani, de a dobândi un loc sigur în viață - și de a-și folosi mintea ca pe o jucărie, cu care fac șmecherii inteligente pentru care primesc bani. Iubirea de adevăr a dispărut de la oamenii zilelor noastre; cei care au minte, trebuie să-și prostitueze darurile pe care le au, ca să se poată descurca. Eu n-am putut face asta, căci am o dragoste prea mare pentru adevăr. Slujba din lumea universitară este deosebită pentru mine; însă n-am de gând să mă fac robul ei. În lumea universitară nu-L slujesc pe Dumnezeu, ci doar îmi câștig existența. Dacă vreau să-L slujesc pe Dumnezeu pe lumea aceasta și să-mi feresc viața de la pierzare, va trebui să o fac în afara facultății. Am izbutit să strâng niște bani și am o promisiune de lucru pentru viitor, așa că voi putea trăi un an de zile făcând ce-mi spune conștiința că trebuie să fac - să scriu o carte despre starea spirituală a omului de astăzi, pe care o cunosc, prin darul lui Dumnezeu. Poate că nu se va vinde bine, căci oamenii au uitat lucrurile despre care voi scrie; oamenii preferă să facă bani în loc să-L slăvească pe Dumnezeu.

Este adevărat că această generație este amestecată. Singurul meu neajuns este că eu *nu* sunt amestecat. Eu doar sunt prea conștient de datoria omului: să-L slăvească pe Dumnezeu și pe Fiul Lui, și să se pregătească pentru viața lumii ce va veni, iar *nu* să ne asigurăm bunăstarea și fericirea în lumea aceasta prin exploatarea aproapelui și uitarea de Dumnezeu și de împărăția Lui.

Știți ce s-ar întâmpla cu Hristos dacă ar umbla în lume astăzi? Lar interna într-un ospiciu și I-ar face psihoterapie, la fel ca și sfinților Săi. Lumea L-ar răstigni pe cruce ca și acum 2000 de ani, căci lumea nu a învățat nimic, în afară de câteva forme ocolite de fățarnicie. Și, gândiți-vă ce s-ar întâmpla dacă într-o bună zi, le-aș spune studenților mei că învățătura acestei lumi nu înseamnă nimic față de datoria de a-L slăvi pe Dumnezeu, de primirea Dumnezeului-om care a murit pentru păcatele noastre și de pregătirea pentru lumea cealaltă? Probabil că ar râde de mine, iar conducerea Universității m-ar da afară - căci este împotriva legii să propovăduiești Adevărul în universitățile noastre. Spunem că trăim într-o societate creștină, dar nu este adevărat; trăim într-o societate

⁹⁴ Dragi părinți (germ.)

care este mult mai păgână, mai urătoare de Hristos decât lumea în care Sa născut Hristos. Nu de mult, fiind invitat la Universitatea din Los Angeles, California, [UCLA] un preot catolic a avut îndrăzneala să spună că în respectiva universitate domnește o atmosferă păgână; oficialitățile lui numit de îndată „fanatic” și „nebun”. Dar el a spus adevărul - oamenii însă urăsc adevărul și de aceea L-ar răstigni iarăși pe Hristos dacă ar veni în mijlocul lor.

Sunt creștin și vreau să mă străduiesc să fiu creștin adevărat.

Hristos ne-a spus să ne vindem averile și să-i urmăm Lui. Eu sunt foarte departe de porunca aceasta. Dar voi încerca să nu agonisesc mai mulți bani decât îmi trebuie ca să trăiesc; dacă voi câștiga pâinea în felul acesta, muncind un an sau doi la universitate, este bine. Dar în restul timpului, vreau să-I slujesc lui Dumnezeu, cu darurile pe care mi le-a dat.

Anul acesta am prilejul să fac lucrul acesta și-l voi face. Boodberg, profesorul meu, fiind rus (dragostea de Dumnezeu pare înfiptă mai adânc în poporul rus decât în alte popoare), nu s-a împotrivit să părăsesc facultatea un an de zile; el știe prea bine că dragostea de adevăr, dragostea de Dumnezeu este nemărginit mai importantă decât iubirea de bani, de faimă și siguranță personală.

Nu pot decât să-mi urmez conștiința; nu pot să mă mint pe mine însumi; și simt că am dreptate. Dacă ceea ce fac eu pare nebunie în ochii lumii, nu pot să răspund decât cu cuvintele Sf. Apostol Pavel: Toată înțelepciunea lumii acesteia este nebunie în ochii lui Dumnezeu. Și noi uităm asta prea ușor. Acum trebuie să mă întorc la traducerea mea din chineză. Salutări lui Eileen.

Cu dragoste, Eugene

Mama lui Eugene s-a îngrozit când a auzit de planurile fiului ei de a părăsi universitatea. Fusese atât de mândră de bursele lui, că era membru Phi Beta Kappa, etc. Acum se întreba ce se va alege de toate acestea? Se părea că el, în care-și pusese atâta nădejde, era sortit să nu calce niciodată pe urmele înstăritului său frate Franklin, ci mai degrabă pe acelea ale tatălui său, administrator. Încă nu putea înțelege că Eugene era chemat pe o cale aleasă și aceasta se putea urma numai lăsându-le pe cele obișnuite.

Eugene devenise unul dintre „tinerii furioși” ai generației sale. Dar era o deosebire: în timp ce prototipul „tânărului furios” intra în cultura modernă cerând o nouă ordine, Eugene intra în cultura veche, revenea hotărât la vechea ordine în care demnitatea și înțelesul se mai aflau în memoria vremii.

Unul dintre lucrurile pe care Eugene le-a găsit foarte descurajatoare la universitate, era să-i audă pe profesori zicând: „Uite, ține ideea aceasta, joacă-te cu ea și vezi ce poți scoate din ea.” La un moment dat, la secția de chineză a fost dat publicității un studiu comparativ al WC-urilor din China veche, lucrarea a fost foarte apreciată ca fiind reușită și de mare importanță. De vreme ce Eugene nu se putea închipui pe sine studiind cultura vechii Chine decât pentru căutarea adevărului, faptul că alții puteau să-și găsească sursa de inspirație în lucruri atât de lumești, îi dovedeau încă odată că nu se afla în locul potrivit. Mai târziu și-a adus aminte cât de aclamată a fost lucrarea aceea, fiind socotită „ultimul răcnet”, ceea ce l-a convins să părăsească lumea academică.

Eugene a ales să urmeze calea înțeleptului adevărat, și să rabde toate greutățile care vin de aici. La sfârșitul anului 1960, scria în jurnalul său:

„A fi ‘filosof’ - dar nu unul ‘de facultate’ sau unul ‘profesionist’ - ci un om pentru care a trăi înseamnă a *gândi*, înseamnă multă suferință..

‘Filosofia’ ca problemă de viață și de moarte - aceasta este calea ‘filosofului’ adevărat. El trebuie să fie atât de atașat gândirii încât nu o va lăsa pentru nimic mai puțin important; și totuși trebuie să fie destul de detașat de ea, ca să nu facă din ea un idol, care să stea între el și Adevăr, la care nu se ajunge în esență prin gândire. Eu însă am tot respectul chiar și pentru cei care fac din gândire un idol - cu condiția să nu renunțe la acest idol de dragul ‘bunului simț’ și ‘siguranței personale’. Nietzsche a fost un om integru, căci a ‘gândit până a murit’; însă Hume, nici la sfârșitul vieții sale nu a putut să creadă că gândirea era cu adevărat importantă. Dar cel mai mare ‘filosof’ este acela care gândește până la moarte și care în final acceptă ceea ce se află dincolo de gândire. Dar ca să ajungi așa de departe, trebuie să fii mai mult decât ‘filosof’, trebuie să fii om întreg.

Dar să mă întorc de unde am plecat; a gândi înseamnă a suferi. O idee, dacă-ți aparține, nu este numai ‘gândită’ - este adusă pe lume prin trăire și suferință.”

După ce a părăsit universitatea, a mai păstrat legătura cu Prof. Boodberg o vreme, luând uneori și masa la reședința acestuia. Gi-ming a părăsit orașul San Francisco pe neașteptate. „A plecat în stil guénonian”, își amintea Eugene „adică fără să lase vreo adresă.”⁹⁵ Îmi amintesc de el cu plăcere, însă după ce am devenit ortodox mi-am dat seama cât de mărginită era învățătura sa: învățătura spirituală chineză, spunea el, va dispărea în întregime din lume dacă dictatura comunistă mai durează 10-20 de ani în China. Această tradiție era atât de trecătoare - dar eu aflasem că creștinismul ortodox era făcut să supraviețuiască la tot și la toate și să dureze până la sfârșitul lumii - căci nu a fost numai transmis din generație în generație, așa cum sunt toate tradițiile; ci în același timp a fost dat oamenilor de însuși Dumnezeu.”

Fiind acum scăpat de obligațiile de la facultate, Eugene a început să-și ia cartea în serios. A strâns cu multă stăruință date și informații despre cauzele din trecut, starea prezentă și evoluția viitoare a apostaziei. Citea foarte mult. Mergea deseori în biblioteci și în anticariatele din San Francisco, de unde se întorcea cu brațele pline de cărți, și păstra articole din ziare și reviste care aduceau mai multă profunzime.

Trăia potrivit credinței lui în suferință, de dragul filosofiei, a „dragostei lui de înțelepciune”. Hotărând să nu se întrețină din meseria de profesor de facultate, pentru care se pregătise, căuta muncile cele mai de jos, în restaurante, autobuze sau mai târziu, ca paznic de noapte. Spre deosebire de tatăl său, care „alegea întotdeauna munca cea mai de jos”, cum spunea Esther, Eugene, care muncise toată viața în mediu universitar, găsi munca de jos foarte obositoare. „Am înțeles mai bine starea proletariatului înrobite de atâta muncă”, îi scria el lui Alison. Însă, dincolo de alegerea unei asemenea munci, era o pricină bine gândită: el își dorea o muncă care să nu-i solicite efortul minții, ca astfel să poată avea mintea liberă pentru a se gândi la cartea sa.

Așa cum le scrisese și părinților săi, avea puține speranțe că lucrarea sa se va vinde bine. Se jertfise numai din dragoste pentru Adevăr. „Să ne lepădăm de toate, cei ce vrem să cunoaștem Adevărul ‘căci’ - dacă există vreo pricină pentru căutarea Adevărului în afara setei adânci de a-L afla, sau dacă vrem cumva să câștigăm *foloase* de pe urma Lui, dacă nu-L iubim curat și numai de dragul Lui - atunci nu suntem adevărați iubitori de Adevăr, și nu-L vom afla și Adevărul nu ne va face liberi.

⁹⁵ în 1930, Guénon a plecat din Franța în Egipt, lăsându-și prietenii fără să mai știe ceva de el. A rămas în Egipt peste douăzeci de ani, până la sfârșitul vieții.

O perspectivă limpede

Vremea deosebirilor a trecut.
- Soren Kierkegaard

Pe vremea când scria *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, Eugene își lămurise multe dintre întrebările care-l frământaseră pe timpul lucrării „Pseudo-religia”. Relația creștinismului cu alte religii îi crease mari probleme. Aceasta era atât de importantă pentru el încât se gândise chiar să scrie o carte pe această temă. În 1959, încercase într-o oarecare măsură să accepte în filosofia sa creștină teza „unității transcendente a religiilor”, afirmând că toate religiile adevărate asigură căi reale de mântuire sau de sfințire, însă numai prin întruparea lui Iisus Hristos, urmările păcatului originar au fost șterse. Totuși, scrierile sale din 1961 aveau deja o opinie deosebită, mai bine așezată, care nu au făcut nici un compromis între credințe care se opun. De acum, conceptul „unității transcendente” nu mai era piatră de poticnire pentru el.

„Adevărul revelat religiilor non-creștine este diferit”, scria el. „Fiecare religie deține adevărul dincolo de îndoială, însă în măsuri diferite. Nici unul dintre adevărurile unei tradiții nu este la fel cu adevărul alteia, iar adevărul nici uneia nu se poate asemăna cu cel al creștinismului, care în această privință este unic - fapt pe care nici una dintre religiile necreștine nu poate să-l recunoască în întregime. ‘Egalitatea’ și ‘unitatea transcendentă’ a religiilor sunt noțiuni ce țin de mentalitatea ‘simplistă’, modernă, care nu poate să înțeleagă deosebirile esențiale dintre religii și să prețuiască unicitatea creștinismului, care în comparație cu ele nici măcar nu se poate numi ‘religie’ - dintr-un punct de vedere esențial.

Recitind câteva dintre eseurile lui Ananda Coomaraswamy, susținător al „unității transcendente” care îl influențase odinioară, Eugene nota: „Cât de îndepărtat mi se pare acum acest sprijinitor al ‘înțelegerii reciproce’, și al toleranței între ‘est și vest’, al ‘cetățeniei universale’ și al ‘filosofiei dănuitoare și universale’ la inima tuturor religiilor. Și cu atât este mai departe de faptul că cel puțin o parte dintre cele dorite de el s-ar putea îndeplini: este foarte obișnuită ideea venirii ‘învățătorului universal’ în unele aspecte ale ‘religiei comparate’, cu pătrunderea adevărată în multe elemente comune tuturor religiilor. Dar ce sunt acești oameni, în cele din urmă, decât niște învățați? Hristos nu cere de la noi ‘pricepere’, fie pentru mântuirea noastră, fie chiar pentru restaurarea ordinii în rândul oamenilor. Marea înțelegere este poate, chiar un semn al sfârșitului ordinii mondiale.... Pentru întreaga ‘înțelepciune’ a lui Coomaraswamy, Guénon, și a oamenilor mai puțin înțelepți ai zilelor noastre, noi părem că suntem aproape de o cădere și mai mare.

„Hristos nu ne cere ‘să înțelegem’, ci să suferim, să murim și să înviem pentru a via întru El.... Hristos este fără îndoială temelia spirituală a civilizației occidentale, cu toate că El nu a spus nici o vorbă despre ‘religia comparată’....

Căci toată ‘înțelegerea’ ‘înțelepților moderni’, viziunea lor, nu este poate atât de ascuțită ca aceea a creștinilor ‘simpli și neștiutori de carte’ pe care ei îi compătimesc, care fiind orbi la ‘înțelepciunea’ altor religii, totuși se țin cu hotărâre de ‘nebulia’ dumnezeiască a creștinismului, care este mai înțeleaptă decât toate acestea, în chip de ‘neînțeles’.”

DECI, Eugene nu nega adevărul religiilor necreștine, numai le arăta nedesăvârșirea. A făcut la fel când a asemănat ortodoxia cu romano-catolicismul: „Oricât de mult a pierdut Biserica Catolică - și continuă să piardă - în fața mentalității moderniste, a rămas totuși în legătură cu adevărul descoperit în Persoana Dumnezeuului- Om Iisus Hristos și l-a transmis neîncetat prin moștenire apostolică. Dar ceea ce s-a transmis cu înțelegere nedesăvârșită în Biserica Catolică, s-a transmis pe deplin prin Răsăritul Creștin Ortodox, care a păstrat până în zilele noastre acest Adevăr întreg, de care s-a desprins Biserica Catolică prin schisma săvârșită cu aproape un mileniu în urmă.”

Ajungând cu studiile atât de departe, Eugene arăta în cartea sa, de unde porniseră erorile modernismului: „Fiind o abatere de la Adevărul Creștin, modernismul se poate înțelege deplin numai în legătură cu acel Adevăr, prin negarea căruia își datorează întreaga sa existență. Măsura de apreciere a modernismului este și nu poate fi decât Adevărul Creștin. Înainte de aceasta, s-au mai făcut încercări de a găsi această măsură în creștinismul evului mediu apusean; dar chiar și atât de timpuriu, apusul creștin, rupt de întreaga Biserică a lui Hristos prin schismă, avea suciri și greșeli.” Eugene credea că actuala apostazie a culturii apusene își avea originea în schisma Bisericii Romane din veacul al XI-lea. „De bună seamă că modernismul nu a fost o mișcare neașteptată și întâmplătoare, ci a avut rădăcini adânci în personalitatea omului vest european. Deci numai în creștinismul ortodox răsăritean poți afla întreaga măsură cu care să poți măsura lepădarea de Adevărul Creștin, adică modernismul.”

Eugene a înțeles că această măsură creștin ortodoxă se împotriva cu totul conștiinței moderne, prin firea ei. Încercând să scrie o prefață la cartea sa, el a spus că unii nu vor accepta acest „ton ferm” și îl vor acuza că „înfruntă multe convingeri curate, dar care sunt opuse ortodoxiei.” Primii ofenșați ar fi cei „șovăitori care pretind că sunt fie pentru, fie împotriva lui Hristos, fără ca hotărârea lor să se arate măcar în locurile cele mai ascunse ale ființei lor, până la cei care își trăiesc viața ca și cum aceasta ar fi ceva ‘neutru’ sau ‘academic’”. Aceștia le arăta că „toate erau cu puțință înainte de Hristos, dar acum, după venirea Lui, nu mai este cu puțință nici un fel de ‘neutralitate’. Pentru alții, „care resping creștinismul fără să-l cunoască”, Eugene arăta că „creștinismul în întregul său, nu este mai bun, ci cu mult ‘mai rău’ (după părerea lor) decât și-ar fi putut închipui: este mai mult o ocară și o batjocură la adresa ‘înțelepciunii’ și înclinațiilor ‘lumii acesteia’, este mai puțin primejdios și mai neîngăduitor... acolo unde se află Adevărul Cel Viu”.

Eugene a vrut să explice cititorilor săi faptul că atitudinea fermă a cărții sale vine din credința sa în universalitatea Adevărului Creștin Ortodox, iar nu din vreo încercare de a se pretinde o putere teologică sau spirituală. Venit de curând la credința ortodoxă și fără să fi primit încă taina ei, știa că nu este îndreptățit să vorbească despre aceasta. De aceea a păstrat doar tonul său ‘filosofic’. În încheierea prefeței, scria că „autorul nu este nici călugăr și nici teolog. Este cu adevărat poziția sa în lume și căutarea greșelilor care l-au îndemnat să scrie o carte ca aceasta. Totuși, dacă analizează erorile corect, asta nu înseamnă că înțelege adevărurile spirituale la fel de profund ca cineva cu o viață spirituală mult mai sporită. Totuși, întreaga ‘filosofie’, mai ales ‘filosofia religioasă’ ca aceasta, trebuie să primească o îndreptare mai înaltă, cu ajutorul teologiei și a unei cercetări mai adânci a celor mai îmbunătățiți în viața duhovnicească. Deci, dacă în aceste pagini se vor găsi erori dogmatice sau de credință, le vom arăta înaltei autorități a Bisericii, care va face îndreptările cu ajutorul învățăturilor sale. Este foarte important să spunem aceasta fiindcă ‘filosofia religioasă’ a autorului este rodul credinței sale ortodoxe ruse, iar în vremurile moderne ‘filosofia religioasă rusă’ s-a aplecat în chip nefericit și a căpătat faima de a fi prea ‘slobodă’, fiind deseori în pragul unei adevărate erezii. Un exemplu este acela al lui Nicolai Berdiaev, filosof cu adâncă putere de

pătrundere istorică și socială, care a fost luat de val din pricina unui mare ‘egocentrism’, care l-a așezat în afara Bisericii și mai presus de ea, și l-a făcut să socotească părerile sale despre problemele teologice (asupra cărora avea o cunoaștere foarte limitată) de o importanță mai mare decât învățătura universală a Bisericii.

Autorul speră cu sinceritate ca această carte să fie o contribuție mai puțin ‘originală’, în schimb mai smerită, la ‘filosofia religiilor’“.

20

Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu

Fiecare om, în virtutea umanității sale, trebuie să aleagă între sine sau Hristos. Cu adevărat, fiecare om a ales, căci suntem ceea ce am ales. Și prin alegerea noastră arătăm preferința noastră pentru o Împărăție sau alta: pentru Împărăția lui Dumnezeu, sau împărăția sinelui.

- Eugene Rose

Pocățiți-vă: căci s-a apropiat împărăția cerurilor.

- Matei 4, 17

Pentru pricini pe care le vom explica mai târziu, lucrarea lui Eugene despre „filosofia religiei”, din nefericire, nu a fost terminată niciodată. S-au dactilografiat câteva fragmente, dar cea mai mare parte a cărții a rămas sub forma unor scrieri de mână și planuri așezate pe subiecte. Însemnările erau complete; se pare că Eugene nu a lăsat nici un lucru ascuns în cercetările sale. Sfinți, filosofi, istorici, artiști, oameni de știință, personalități istorice sau contemporane, personaje de roman - pe toate le-a studiat tocmai pentru a da un cadru studiului critic făcut asupra civilizației occidentale. Multe pagini aveau pe ele data când au fost scrise, căci era conștient că filosofia sa se maturiza pe parcursul lucrării. Ultima notiță a lucrării sale cuprindea următoarele:

Introducere: Starea contemporană a lumii și a Bisericii
Partea I: *Cele două Împărății, sursa și puterea lor*
Capitolul 1: Cele două iubiri și cele două credințe: lumea și Dumnezeu.

Capitolul 2: Puterea lumii și puterea lui Hristos.

Partea II: *Împărăția omului în epoca modernă*

Capitolul 3: O interpretare creștin ortodoxă a epocii moderne.

Capitolul 4: Idolii lumii epocii moderne.

I. Cultura/Civilizația, văzute de spiritualitatea creștin ortodoxă.

II. Știința/Raționalismul, judecate de Înțelepciunea lui Dumnezeu.

III. Istoria/Progresul, văzute de teologia creștin ortodoxă a istoriei.

Partea III: *Vechea ordine și „Noua ordine”*

Capitolul 5: Vechea ordine: Puterea creștin ortodoxă.

Capitolul 6: Infăptuirea „Noii ordini”: Revoluția epocii moderne.

Capitolul 7: Rădăcinile revoluției: Nihilismul.

Capitolul 8: Scopul revoluției: Mileniul Antihristului.

Partea IV: *Spiritualitatea creștin-ortodoxă, și „noua spiritualitate”*

(Vreo 4 capitole.)

Partea V: *Sfârșitul celor două Împărății*

Din aceste aproximativ 14 capitole, numai cel despre nihilism a fost dactilografiat în întregime. Dacă numai acest capitol are peste 100 de pagini, ne putem închipui întreaga mărime a cărții pe care și-o propusese Eugene.

Din cercetarea miilor de pagini din materialul adunat de Eugene, se vede că cele mai multe cuprind negarea și destul de puține afirmarea, ceea ce arată starea sa sufletească din acea vreme, când era mai îndreptățit să scrie despre lumea răului, pentru care suferise ani de zile, decât despre sfințenie, pe care o descoperise numai la suprafață. Mergerea sa într-o singură direcție nu face gândirea sa timpurie să fie mai puțin adevărată, ci mai degrabă vădește nevoia de a adânci mai târziu „cealaltă parte”, ceea ce s-a și întâmplat. Profunzimea analizei pe care a făcut-o în *Impărăția omului și Impărăția lui Dumnezeu* este un semn al încercării sale de a se rupe cu totul de apostazia culturii occidentale; și pornind de aici, el a putut mai târziu să meargă pe calea restaurării moștenirii spirituale apusene, care fusese abandonată.

Pentru prima parte a cărții, Eugene a scris în introducere: „Cele două Impărății s-au zidit pe două credințe: Impărăția lui Dumnezeu pe credința în Hristos; împărăția omului pe credința în lume.” El a spus că cea de a doua credință se bazează în aparență pe „evidența” și „nevoia” de ea, dar mai în adâncime, ea vine din dorința omului: „Este adevărat că omul din lume nu dorește o altă lume. Căci ‘lumea cealaltă’ dă o profunzime și o complexitate a existenței pe care oamenii ‘în chip firesc’ (în starea lor căzută) nu doresc să o înfrunte. ‘Lumea cealaltă’ tulbură toată ‘pacea minții’ cea lumească și îi abate pe oameni de la datoria ‘limpede’ și simplă de ‘a trăi în lume.’”

În prima parte, Eugene a mai spus că deși creștinul pare să „fugă de realitate”, tocmai el este adevăratul „realist”, iar nu omul din lume, căci numai el singur poate înfrunta viața așa cum este: „Durerea, suferința, moartea, nedespărțite de viață, sunt acceptate „teoretic” de lume, deși în realitate, ei fac tot ce le stă în putință ca să scape de ele, sau măcar să le micșoreze și să vadă numai partea ‘bună’ a lucrurilor. Creștinul le primește și chiar se bucură, căci el știe că fără asemenea încercări nu este cu putință nici o sporire în viața duhovnicească... Viața din lume trebuie înfruntată; dar prin Hristos noi cunoaștem o putere care ne înobilează ca să înfruntăm și să biruim lumea.”

PARTEA A DOUA, intitulată „Impărăția omului în epoca modernă” trebuia să cuprindă o interpretare creștin ortodoxă a mentalității moderne. Una din „legile” acestei mentalități pe care Eugene plănuia să o elaboreze, era „simplificarea”, care vorbea despre naivitatea modernă cu privire la lucrurile „duhovnicești”. Cercetând, potrivit credinței „științifice” moderne, numai manifestările fizice ale lumii spirituale („fenomenele”), omul amenință să înceapă o adevărată „epocă a magiei”. Această idee a fost introdusă de Soloviev în „Scurtă istorie a lui Antihrist”, în care o tehnologie de viitor era în chip ascuns amestecată cu fenomene ce păreau magice. „Amestecătura omului modern”, scria Eugene, „ieșită din nevoia de a găsi ceva cu care să-L înlocuiască pe Hristos - această atitudine care îi întărește atât mania sa pentru experiențe, cât și vestita sa ‘toleranță’ (care este de fapt destul de limitată) - nu poate ajunge decât la magie, decăderi morale, ocultism - care s-ar putea numi ‘cea din urmă parte a experiențelor sale’”.

Vorbind despre firea modernismului, Eugene a mai dorit să analizeze, potrivit învățăturii creștin ortodoxe, trei „idoli” ai lumii epocii moderne. Pe primul dintre ei l-a numit „cultul civilizației”. Subliniind câteva aspecte ale acestui idol, el a arătat cum pot cădea creștinii, făcând din slujirea „umanității” un scop în sine, opunând acesteia

cugetări despre adevărata dragoste creștinească. Creștinul răspunde unei nevoi urgente din dragoste, în numele lui Hristos. Dar când el începe să gândească: „Dacă este bine să-l hrănești pe omul cel flămând, atunci este cu mult mai bine să hrănești o mie - unul nu este decât o picătură într-un hârdău”, deci începe să facă din creștinism un „sistem”, să-l restrângă la o ideologie. Aducându-și aminte de cuvintele lui Hristos: „Pe săraci îi aveți pururea cu voi”, Eugene a scris: „Hristos nu a venit să-i hrănească pe cei săraci, ci să mântuiască sufletele tuturor, flămânzi ori îndestulați.”

Știința era cel de al doilea idol al epocii moderne, pe care Eugene și-a propus să-l cerceteze. „Știința modernă”, scria el, „...s-a dat pe sine cu totul *puterii*. Până și ‘dorința de a ști’, rădăcina științei moderne, țintește către putere, căci cunoașterea obiectivă la care se ajunge prin dorința de a ști este aceea în care ‘faptele’ se află la mila cuiva.” Iarăși, el a comparat știința cu magia, spunând că au aceleași opinii. Amândouă se preocupă de fenomene și de aplicarea lor, de minuni și de urmările lor. Amândouă încearcă să împlinească dorințe, să împingă realitatea către voia lor. Este următoarea deosebire: știința (cea modernă) este magie *sistematizată*; știința a găsit o metodă, pe când magia lucrează în salturi și avantaje.... Da, oamenii de știință se socotesc pe ei raționali (în sensul cel mai restrâns al cuvântului) atâta vreme cât stau închiși în laboratoare, înrobiți tehnicii. Dar pentru cel care nu este atât de înrobit tehnicii, pentru cel care este în stare să privească lucrurile într-un cadru mai larg - rezultatele științifice de astăzi, nu se arată cu chip magic?”

Idolul modern al științei este cel de al treilea idol descris de Eugene: credința în progresul istoric al omenirii. De bună seamă că Eugene a socotit această credință răsturnarea adevărului. După părerea obișnuită a contemporanilor săi, „progresul” civilizației a sărit de la antichitatea clasică la Renaștere, tocmai pe dos, ca și cum aceasta ar fi fost o civilizație medievală. Eugene s-a împotrivit căci Renașterea a fost de fapt „o trecere de la mentalitatea medievală la cea modernă, luând înfățișarea unei stricăciuni adânci față de cea dinainte, și un chip întunecat timpuriu față de mentalitatea modernă....” în această perioadă de trecere, se iveau puteri noi care se amestecau cu cele vechi. „în această perioadă”, scria el, „s-a încercat un compromis între nou și vechi, între ‘creștinism’ și ‘umanism’.... Noile forțe erau prea puternice ca să se mulțumească cu un compromis iar Biserica și-a dat seama, mai devreme sau mai târziu, că în acest ‘compromis’ își vânduse sufletul.”

Eugene socotea că veacul al XVIII-lea a fost ca o cotitură în care „modernismul neabătut trebuia să fie liber ca să facă toate cele în afara Bisericii (fie nesocotind-o fie atacând-o), și ca să-și pună erorile întru lucrare.. Din veacul al XVIII-lea, trăim într-o ‘lume nouă’, o lume a cărei continuitate a fost frântă, o lume care nu mai este ‘dată’, ci o lume care urma să fie construită, o lume din frânturi, din care omul - care acum este *împotriva* iar nu *după* fire și după Dumnezeu - încearcă să-și construiască un cămin, un oraș, o împărăție - noul său Turn Babel.”

Tot în veacul al XVIII-lea, s-a prăbușit și ipoteza raționalistă expusă odinioară de Descartes și Bacon. Până în a doua parte a veacului al XVIII-lea, iraționalul a intrat în sfera activității umane așa cum s-a văzut în revoluția franceză, cât și în noile aspecte ale iraționalului și irealului din domeniul artelor. Pentru Eugene, vicleșugul ideii moderne de „progres” s-a arătat în degenerarea de neocolit a raționalismului și a umanismului iluminist în iraționalism și *subumanism*. Umanismul, scria el, „este răzvrătirea împotriva adevăratei firi a omului și lumii, o fugă de Dumnezeu - esența ființei umane - negarea tuturor realităților vieții omului, înveșmântat într-un limbaj opus tuturor acestora. De aceea, subumanismul nu este o piedică supărătoare în înfăptuirea umanismului; acesta este țelul și cea mai înaltă măsură a sa. în felul acesta, iraționalismul din zilele noastre este o demascare a raționalismului iluminist, dezvăluindu-i urzeala de minciuni și înșelări din care este alcătuit. Subumanismul ne învață că ‘umanismul’ iluminist, care neagă adevărata fire a omului ca chip al lui

Dumnezeu, nu este umanism adevărat; iraționalismul ne învață că ‘raționalismul’ iluminist, care se leapădă de Dumnezeu, ‘rațiunea’ fundamentală, nu este în fond rațional”.

PARTEA A TREIA, o analiză a vechii ordini și a „noii ordini”, urma să fie poate partea cea mai importantă a cărții. Aici a dezvăluit ceea ce el numea rădăcina revoluției epocii moderne: nihilismul. În scrierile lui Nietzsche găsisse și o scurtă definiție a ei, pe care o denumise originea nihilismului filosofic: „că nu există adevăr; că nu există o stare desăvârșită a lucrurilor - nici un ‘lucru în sine’. Acesta este nihilismul, și încă cel mai excesiv.”⁹⁶ După Nietzsche, sec. al XX-lea urma să fie „triumful nihilismului”. Eugene scria că „nihilismul s-a răspândit în zilele noastre atât de mult, a pătruns atât de cuprinzător și adânc în mințile și inimile tuturor oamenilor din zilele noastre, că nu mai există nici un ‘front’ pe care să se poată da lupta”.

„Problema nihilismului”, explica Eugene, „este, în sensul cel mai profund, o problemă a adevărului: este cu adevărat *problema* adevărului... De bună seamă că nimeni - aceasta este ideea obișnuită - nimeni nu mai este atât de naiv încât să mai creadă în ‘adevărul absolut’; potrivit epocii noastre iluminate tot adevărul este ‘relativ’. Expresia ‘tot adevărul este relativ’ este varianta populară a formulării lui Nietzsche ‘nu există adevăr [absolut].’” Eugene a observat că „‘adevărul relativ’ este reprezentat mai întâi pentru epoca noastră de cunoașterea științifică”, sistem care pornește de la presupunerea de bază că „tot adevărul este empiric, tot adevărul este relativ”. El arăta că fiecare dintre aceste două afirmații se contrazice pe sine: „Prima afirmație nu este empirică de loc, ci metafizică; cea de a doua este absolută.” Orice sistem de cunoaștere trebuie să aibă un principiu de bază absolut, metafizic, „dar recunoscând un asemenea principiu, teoria ‘relativității adevărului’ cade, ea însăși dezvăluindu-se ca o contrazicere de sine absolută.”

Dezvoltarea gândirii moderne, scria Eugene, a fost „un experiment al posibilităților de cunoaștere deschisă omului, care considera că *nu există Adevăr Revelat*... Concluzia acestui experiment este o negare absolută: dacă nu există Adevăr Revelat, nu există nici un fel de adevăr; căutarea adevărului în afara Revelației a ajuns într-un punct mort... Mulțimea lucrurilor arată aceasta dacă ne uităm la omul de știință care nu caută adevărul, ci aplicarea tehnică a cunoașterii, care nu mai are decât valoare practică. Această tiranie a științei asupra vieții practice este contemporană cu apariția unui întreg șir de ‘revelații’ pseudo-religioase; cele două sunt semnele înlănțuite ale aceleiași boli: lepădarea de adevăr.”

Mentalitatea nihilistă are ca singur scop de bază stărpirea credinței în Adevărul Revelat și pregătirea în felul acesta pentru o „nouă ordine” în care nu va exista nici o urmă a „vechiului” chip al lucrurilor, iar omul va fi singurul Dumnezeu. „Această mentalitate”, spunea Eugene, „se manifestă în fenomene tot atât de felurite ca și oamenii care o împărtășesc.” El a înțeles că asemenea fenomene se rezumă la patru tipuri sau etape diferite.

Prima etapă descrisă de Eugene a fost liberalismul, un nihilism mai mult pasiv decât fățiș, un teren neutru de formare a etapelor mai avansate. Sunt păstrate unele credințe ale vechii ordini, dar fără înțelesul și puterea pe care au avut-o odinioară. Dumnezeu pe care-l declară deschis liberalii „nu e o Ființă, ci o idee. Fără nici o grijă pentru om, fără nici o putere de acțiune în lume (în afară de inspirarea ‘optimismului’ lumesc), el este un zeu cu mult mai slab decât oamenii care l-au creat”. Tipul liberal de guvernare este tot slab, venind dintr-o încercare de compromis între două idei care nu se

⁹⁶ Friedrich Nietzsche, *The Will to Power [Voința spre putere]*, vol. I, în *The Complete Works Friedrich Nietzsche [Operele complete ale lui Friedrich Nietzsche]* (New York: The Macmillan Company, 1909), vol. 14, p. 6.

împacă: guvernarea statornicită de Dumnezeu, cu suveranitatea atribuită unui monarh și guvernarea în care „poporul” este suveran. „în sec. al XIX-lea”, scria Eugene, „acest compromis a luat forma ‘monarhiilor constituționale’, - o nouă încercare de a uni o formă veche cu un conținut nou; astăzi principalele reprezentante ale ideii liberale sunt ‘republicile’ și ‘democrațiile’ Europei occidentale și Americii, cea mai mare parte a lor păstrând un echilibru nesigur între forțele de autoritate și revoluție, în timp ce declară credința în amândouă.. Un guvern trebuie să conducă prin Harul lui Dumnezeu *sau* prin voința poporului, acesta trebuie să creadă în autoritate *sau* în revoluție; numai în aparență poate exista un compromis între cele două idei și numai pentru o vreme. Revoluția, dimpreună cu necredința care a însoțit-o întotdeauna, nu poate fi oprită la mijlocul drumului; este o putere, care, dacă este stărnită, nu va înceta decât atunci când va ajunge într-un totalitarism al împărăției lumii acesteia. Istoria ultimelor două veacuri a dovedit din plin acest lucru. Ca să potolești revoluția și să-i faci concesii, așa cum au făcut liberalii întotdeauna, arătând astfel că n-au nici un fel de adevăr cu care să i se împotrivescă, înseamnă să amâni, dar nu să împiedici, realizarea scopului ei.”

Cea de-a doua etapă a dialecticii nihiliste este „realismul”, în care Eugene a vrut să cuprindă diferite feluri de „naturalism” și „pozitivism” și să arate doctrina care a fost popularizată de scriitorul rus Turgheniev, sub numele de „nihilism”. Eugene scria că realismul este simplificarea tuturor lucrurilor prin cele mai „evidente” explicații, „micșorarea tuturor lucrurilor pe care oamenii le-au socotit ‘mai înalte’, cele ale minții și ale sufletului, la cele mai de jos sau ‘de bază’: materie, senzație, trupesc.... Liberalul este nepăsător față de adevărul absolut, atitudine ce vine din dragostea prea mare pentru lumea aceasta. Pe de altă parte, nepăsarea realistului față de adevăr devine dușmănie, iar simpla slăbiciune față de lume se schimbă într-o dăruire fanatică față de ea.” Eugene dădea ca exemplu „simplificarea” realistă din dictaturile socialiste ale veacului al XX- lea, cu soluțiile lor foarte simple până la problemele cele mai complexe și, la un nivel mai profund, „în ideile simpliste ale unor oameni ca Marx, Freud și Darwin, care vădesc cu adevărat întreaga gândire și viață contemporană.”

încercarea Realismului de a ascunde totul în afară de realitatea materială a stărnit o reacție pe care Eugene a socotit-o ca cea de a treia etapă a nihilismului: vitalismul. Amenințarea pe care o reprezenta utopia realistă, de a fi un sistem tehnologic inuman, a stărnit proteste în numele nevoilor care nu pot fi planificate și sistematizate și care sunt la fel de necesare oamenilor, doar pentru o „fericire” pur pământească, ca nevoile materiale mai evidente. Inițial, mișcarea vitalistă a îmbrăcat forme diferite, cum ar fi simbolismul, ocultismul și diferite feluri de filosofie evoluționistă și „mistică”. În această mișcare, „tânguirea care este de înțeles, pentru pierderea valorilor spirituale devine părintele, pe de o parte al unor fantezii subiective și (chiar) al satanismului actual, pe care cei fără discernământ le socotesc ‘revelații’ ale lumii ‘spirituale’, iar pe de altă parte, al unui eclecticism de suprafață, care-și ia ideile din fiecare civilizație și fiecare epocă și stabilește o legătură cu totul întâmplătoare între părțile greșit înțelese ale propriilor concepții neîntemeiate. Pseudo-spiritualitatea și pseudo-tradiționalismul, fiecare în parte, sau luate la un loc, sunt elemente esențiale ale multor sisteme vitaliste.” A continuat apoi să arate diferite manifestări vitaliste din societatea modernă care au ieșit din căutarea neobosită a oamenilor „de a găsi un înlocuitor pentru Dumnezeu care era mort în inimile lor.” El a arătat neliniștea din politică, criminalitate, mass-media și arte; felurimile de „gândire nouă” și „gândire pozitivă” care încearcă să folosească și să valorifice o forță nedeslușită, generală; forme denaturate de „înțelepciune orientală”, care pretind că pot chema „puteri” și „apariții”; căutarea fără discernământ a „conștiinței”, a „înțelegerii” și „iluminării”; „cultul naturii” cu elementele sale „fundamentale”, trupul și sexul.

în etapa vitalistă, criteriul adevărului este înlocuit cu o măsură nouă: „cea dătătoare de viață”, cea „vitală”. Eugene spunea că această măsură nouă, „dinamică”,

stă la baza unei mari părți din critica formală a artei și literaturii contemporane, cât și a discuțiilor despre religie, filosofie și știință: „nu există calități mai apreciate astăzi în aceste domenii decât acelea de a fi ‘original’, ‘experimental’ sau ‘foarte interesant’; dacă se mai pune problema adevărului, acesta se ascunde tot mai tare și este înocuit cu criterii subiective cum ar fi: ‘integritate’, ‘autenticitate’ și ‘individualitate’.”

Concluzionând asupra acestei etape, Eugene a scris că „vitalismul ultimului veac, este un semn clar al urâciunii acestei lumi.... Nu este rodul ‘prospețimii’, al ‘vieții’ și al ‘rapidității’ căutate de adepții săi cu atâta disperare (tocmai pentru că acestea le lipsesc) ci, al corupției și necredinței care sunt ultima fază a civilizației care moare, pe care ei o urăsc”. Astfel, în opinia sa, nihilismul, dincolo de vitalism, mai poate fi o singură etapă hotărâtoare prin care poate să treacă nihilismul: nihilismul distrugerii. „Aici, în sfârșit”, scria el „găsim un nihilism aproape ‘pur’, o furie împotriva creației și a civilizației care nu se va liniști până ce nu le va nimici în întregime.” Acesta a fost nihilismul nemilosului revoluționar rus Serghei Neceaev (modelul după care Dostoievski a creat personajul Piotr Verkovenski din romanul *Demonii*) și al tovarășului său Mihail Bakunin care, întrebat ce ar face dacă noua ordine la care visa ar deveni o realitate, a răspuns sincer, „Atunci aș începe de îndată să distrug tot ceea ce am

97

construit.” Cuprins de același duh, „Lenin (care îl admira mult pe Neceaev) cu putere nemiloasă a pornit prima experimentare a Europei, folosindu-se de o politică neprincipială,” la fel și Hitler a declarat cu înflăcărare: „Putem fi distruși, dar dacă se va

98

întâmpla așa, vom târî lumea întregă după noi - o lume în flăcări.”

Eugene a continuat să descrie diferitele forme ale nihilismului cercetând izvoarele lor spirituale. Scria: „Nu suntem pregătiți să înțelegem firea sau succesul nihilismului, sau pe reprezentanții bine organizați ai acestuia, cum ar fi Lenin și Hitler, dacă nu-i căutăm originea în altă parte decât în voința satanică de bază a negării și răzvrătirii.” Negăsind nici o explicație rațională pentru sistematica campanie bolșevică de a dezrădăcina credința creștină, Eugene a văzut nihilismul ca „un război nemilos pe viață și pe moarte împotriva singurei forțe în stare să se opună bolșevismului și să-i dovedească netemeinicia. Nihilismul nu va birui atâta vreme cât credința creștină va rămâne vie măcar într-un singur om.”

Oamenii moderni care, așa cum spunea Nietzsche, „L-au ucis pe Dumnezeu” în inimile lor, acum au un Dumnezeu mort, un gol mare în miezul credinței lor. Dar aceasta, scria Eugene, este numai „o clipă din întreaga criză și trecere a istoriei spirituale a omului”, la sfârșitul căreia el așteaptă să se ivească un „zeu nou”. De bună seamă că omul modern n-a ajuns aici prin puterea sa. „O inteligență ascunsă”, continua el „se află în spatele fenomenului de nihilism: aceasta este lucrarea lui satan.”

Arătând esența spirituală a nihilismului, Eugene a continuat să vorbească despre programul „pozitiv” prin care încearcă să-și ducă la îndeplinire scopurile sale satanice: „Primul și cel mai important element din programul nihilismului este distrugerea vechii ordini, hrănită de Adevărul Creștin, din care oamenii își trag rădăcinile.... Aici începe să intre în lucrare trăsătura specifică nihilismului - *violența* ” După aceasta, vine o etapă de trecere între revoluția distrugerii și raiul pământesc plănuțit, etapă cunoscută în doctrina marxistă sub numele de „dictatura proletariatului”. Aici, realiștii, atât cei din regimul comunist cât și cei din lumea liberă se îndreaptă spre noua ordine, „unde va exista peste tot organizare și eficiență, însă nicăieri dragoste și respect”. Eugene a văzut aceste semne în „funcționalismul” sterp al arhitecturii moderne cât și în boala de a planifica totul: „controlul nașterilor”, experiențele care urmăresc controlul eredității și al minții, și toate schemele în care „precizia detaliului se unește cu o insensibilitate îngrozitoare”.

⁹⁷ Citat în E. H. Carr, *Mihail Bakunin*, p. 440.

⁹⁸ Citat în Hermann Rauschning, *The Voice of Destruction* [Glasul pierzării] (New York: G. P. Putnam's Sons, 1940), p. 5.

Eugene sublinia că distrugerea vechii ordini și organizarea unui pământ nou sunt numai o pregătire a unei lucrări mai importante și mai primejdioase ca oricând: „transformarea omului”. Acesta a fost visul lui Hitler, și Mussolini, și al altor filosofi ca Marx și Engels, care au văzut schimbarea magică ce se poate săvârși în firea omului prin violența revoluției. Mulți filosofi și psihologi contemporani au pus în discuție schimbările săvârșite în om în secolul violenței în care trăim, spunând că omul s-a deșurdat și s-a redus la treapta cea mai primitivă și primară.

Chipul „omului nou” este înfățișat în pictura și sculptura contemporană, care a apărut mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial. „Noua artă”, scria Eugene „sărbătorește apariția unei noi specii, creatura adâncurilor de dedesubt, a subumanității”. Dar, pe lângă acest chip al unei urâciuni deznădăjduite, se află un curent de optimism, care și-a plămuit propriul său om nou „pozitiv”, care este „atât idealist cât și practic, grăbit și dispus să facă față problemelor dificile ale zilei”. Atât chipurile pozitive cât și cele negative, scria Eugene, „formează un tot unitar care se trage din moartea omului așa cum îl știm până astăzi - trăitor pe acest pământ ca un pelerin, știind că raiul este adevăratul său sălaș - și care arată nașterea ‘omului nou’, numai din țărână, neștiind nici de nădejde și nici de deznădejde, ci numai de lucrurile acestei lumi... Mergând cât mai departe cu putință, epoca negării și nihilismului s-a sfârșit; ‘omul nou’, nu mai este interesat de Adevărul Creștin ca să-l nege; întreaga sa atenție este îndreptată asupra lumii acesteia”.

Ajungând la sfârșitul programului său, nihilismul țintește deja către scopul final. Așa cum observa Eugene, diferitele concepții despre „omul nou” - care se află în realismul lui Marx și în vitalismul multor ocultiști și artiști - sunt numai schițe premergătoare ale supraomului, pe care Nietzsche l-a prevăzut dincolo de nihilism. Căci așa cum nimicul, zeul nihilismului, nu este decât o goliciune, o așteptare care se îngrijește de împlinirea prin revelația vreunui „zeu nou”, tot la fel și „omul cel nou”, pe care l-a strămbat nihilismul, l-a micșorat și l-a „deschis” și „receptiv” față de vreo nouă descoperire, revelație sau poruncă care să-l remodeleze în cele din urmă în forma sa definitivă. În legătură cu crearea acestei noi specii de om, nihilismul se străduiește să creeze „o ordine cu totul nouă, pe care cei mai înflăcărați apărători ai ei o numesc ‘anarhie.’” în vreme ce nihilismul este o chestiune de Adevăr, „anarhismul este o chestiune de ordine - a unei ordini *fără Adevăr*... Nihilismul este mijlocul, anarhismul - scopul lui.”

Eugene scria că în mitul marxist, „statul nihilist urmează să ‘se ofilească’, lăsând în urmă o ordine umană unică în istoria omenirii, pe care n-ar fi exagerat să o numim epoca de aur”. Visul revoluționar al acestei „epoci de aur anarhiste” este un vis „apocaliptic”, o inversare fantezistă a nădejzii creștine în rai. Este „viziunea domniei lui Antihrist, imitarea satanică a împărăției lui Dumnezeu”. Dacă nihilistii își văd țelul revoluționar „dincolo de nihilism”, ca o domnie a „iubirii”, „păcii” și „fraternității”, aceasta se întâmplă fiindcă „prin acceptarea transformării nihiliste a lumii, ei au și început să trăiască în împărăția Revoluției, să vadă totul așa cum vede și satan, deci împotriva lui Dumnezeu.”

IV

În Părțile I și II, Eugene plănuieste să prezinte ideile moderne care începuseră să schimbe omul. În Partea III, voise să descrie organizarea și sistematizarea acestor idei care cereau o nouă concepție asupra ordinii (anarhismul) bazată pe o nouă concepție asupra adevărului (nihilismul). În Partea IV urma să descrie „noua spiritualitate” care trebuia să înflorească pe aceste temelii, făcându-i pe oameni să le accepte ca firești și simple, așa cum primiseră odinioară Adevărul Creștin.

Deși Partea IV a lucrării nu a depășit niciodată faza de însemnări, multe idei de acolo au fost introduse în cartea sa *Ortodoxia și religia viitorului*, 14 ani mai târziu. La

începutul acestei părți, intenționa să dezvăluie originea filosofică a „noii spiritualități”. El a văzut aceasta ca o reorientare, pornind din vremea lui Immanuel Kant și a idealismului german, când mintea omului ia locul lui Dumnezeu, ca centru al universului. Legată de această viziune „psihocentrică” se află și o altă latură a filosofiei lui Kant: subiectivismul, adică ideea că: „Nu există nimic în afară de ceea ce pot simți eu”, sistematizarea adorării sinelui.

Atât „psihocentrismul” cât și subiectivismul au dus la ceea ce Eugene a numit „cultul experienței”. Când omul iar nu Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, este privit ca centru al existenței, el se micșorează și caută „inspirații” de moment care-l fac să uite micimea de a fi ființă omenească, în înțelesul cel nou. Cultul „experienței religioase”, scria Eugene, este „înlocuitorul adevăratei trăiri duhovnicești - a dumnezeirii sau mântuirii - a creștinului”. Eugene a dorit să arate clar că „marea diferență dintre cele două cunoașteri: între cunoașterea centrată pe sine, care se poate ‘obține’ (prin droguri, hipnoză și alți ‘stricători’ de minte; sau printr-o îndreptățită introspecție estetică sau ‘cosmică’), o experiență foarte deosebită care îi poate da omului o străfulgerare a altor realități decât cele de fiecare zi... dar nu poate transforma întregul om neîncetat, iar în contextul modern urmărește să-l facă pe om să creadă că el este cineva foarte ‘aparte’, dacă are o asemenea experiență, împingându-l către alte înșelări și iluzii. Intre această experiență parțială, care nu este ‘religioasă’ în sine, ci poate fi drăcească (lipsa doctrinei omului modern, îl predă în întregime dracilor), și adevărata trăire duhovnicească, care este o întâlnire adevărată cu Dumnezeu ... o experiență vie, care este plină de răbdare, suferință, umilință, smerenie, încredere, o experiență care nu este în mod necesar ‘plăcută’ sau ‘mulțumitoare’, ci poate pricinui multe suferințe și necazuri, o experiență care nu se sfârșește în ea însăși, ci în Ceruri...”

Negarea lui Hristos de către omul modern este cu siguranță respingerea adevăratei trăiri duhovnicești, care este concretă și plină de suferință; transformându-L într-un ‘simbol’ sau ‘întrupare’ a vreunui principiu abstract, poți să-L așezi în *minte*, și să-L chemi ca să-L simți când dorești.... Toate astea duc la originea întregii aberații moderne: retragerea omului în mintea sa, departe de realitate, în închisoarea propriilor sale iluzii.”

Eugene mai observa că ocultismul și filosofia „psihicului”, care fuseseră punctele de atracție ale mișcărilor „de hotar”, își găseau acum drumul prin filiere mai convenționale. A văzut asemănarea dintre cultul neo-teosofic al înțelepților foarte „evoluati” de pe alte planete și încercarea oamenilor de știință moderni de a trimite și primi mesaje radio de la aceste ființe. „‘Cercetarea psihologică’ științifică”, scria el, „va trebui să recunoască realitatea ‘comunicării în duh’, căci acestea sunt fenomene adevărate; nu pot forțele care produc toate acestea, să producă și fenomenul radio- comunicațiilor? Dacă da, omului modern nu-i rămâne decât să ‘creadă’ în ele, căci ele sunt ‘fapte’. Acestea sunt posibilități... care deschid calea năvălirii dracilor, care vor face ca toate fenomenele ‘iraționale’ ale veacului nostru să apară ca o joacă de copii”.

Mulți așa ziși profeți, văzând receptivitatea spirituală a omului modern, au prevăzut venirea unei „ere spirituale”. Epoca aceasta, cu adevărat vremea „noului creștinism” și a domniei Antihristului, urma să fie prezentată în Partea V, ultima din cartea sa. Eugene vedea cum o unitate nouă și de neocolit căuta să ia locul unității dintre Dumnezeu și zidirea Sa din „concepția veche”. Această nouă unitate, spunea el, apare sub multe deghizări: guvernarea mondială, ecumenismul, „unitatea transcendențială a religiilor”, etc. - toți fiind moștenitorii „universalismului” iluminist. Asta se vede în evoluționism, incluzându-l pe gânditorul romano-catolic Teilhard de Chardin, care a prezis absorbția unor ființe foarte „evolute” într-o minte cosmică unică. Și mai alarmant, Eugene a văzut aceasta și în Biserica Catolică. El a simțit apariția „noului

creștinism” ca „religie a omenirii”, unde mărturisirea creștină tradițională a Adevărului Absolut este slăbită pentru ca omenirea să se unească sub stindardul unei „frății” pământene.

Religia acestei lumi a lui Antihrist va fi o pseudo-religie în întregime și va fi unificată. Noua „unitate” se va suprapune peste conducerea colectivă a statului comunist. Comunismul va asigura nu numai nevoile sociale și economice ale omului, ci și nevoile sale personale și spirituale. Îndeplinindu-și scopul, epoca comunistă se va încheia, perioadă ce corespunde „perimării statului” din doctrina comunistă.

Eugene a explicat de ce domnia lui Antihrist trebuie să aibă și o dimensiune pseudo-spirituală. Odată ce s-au dat omului „pacea” și securitatea promise, idealismul nu se va mai putea însufleți, ci va fi luat ca ceea ce este: condiții sau mijloace, dar nu ca finalități. Amintindu-și de cuvintele Domnului: „Omul nu se va hrăni numai cu pâine”, Eugene se întreba: „Ce va mai urma, după ce se vor rezolva problemele organizării acestei lumi, a guvernării și a „pâinii”? Poate că întrebarea e reală: ce fel de distracții va asigura noua lume oamenilor care au destulă pâine? Aceasta nu este o chestiune de ‘amuzament’; va fi o chestiune de viață și de moarte pentru noile guverne, căci dacă acestea nu le vor asigura oamenilor distracții relativ neprimejdioase, ei și le vor inventa singuri, și atunci *nu* vor mai fi neprimejdioase. Dostoievski vorbea despre aceste lucruri cu un veac în urmă - oamenilor când li se dă tot ce au nevoie pentru a fi ‘fericiți’, de bună seamă că se vor întoarce împotriva lor și a lumii în care trăiesc, într-o frenezie de nemulțumire. Căci foamea omului nu poate fi satisfăcută de pâine lumească; omul trebuie să primească o pâine cerească - sau un înlocuitor inteligent.”

Necesitatea acestui „înlocuitor inteligent” l-a făcut pe Eugene să prevadă ceea ce numise el anterior „epoca magiei”. Acesta este țelul idealismului utopic cât și al profețiilor oculte: epoca belșugului și a minunilor când va fi confirmată pseudo-religia lui Antihrist și se va face atrăgătoare prin semne și minuni. Eugene a scris că „nesfârșita ‘curiozitate’, cât și foamea spirituală a oamenilor vor cere un univers magic ce va servi ca înlocuitor pentru nevoile lor spirituale și intelectuale secătuite... Numai magia le poate păstra ‘fericirea’ oamenilor, care au toate cele lumești”.

Revăzându-și observațiile asupra lumii moderne, Eugene scria că aceasta este „unică numai în măsura înșelării ei satanice și prin apropierea ei de domnia lui Antihrist, pe care o pregătește”. Cât privește „ultimii creștini”, aceștia vor „putea doar să mărturisească Adevărul lor în lume, chiar până la mucenicia pe care lumea o va cere de la dânșii, punându-și nădejdea în împărăția care ‘nu este din lumea aceasta’, în împărăția a cărei întreagă slavă nu poate fi nici măcar închipuită de oamenii acestei lumi, împărăția care nu va avea sfârșit”.

Cu acest subiect - al împărăției Cerurilor care va rămâne când împărăția omului va fi dată uitării - Eugene voia să-și încheie cartea.

IV

În cei trei decenii de când Eugene a scris materialul pentru *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, am putut vedea cum s-au împlinit multe din cele spuse aici. La 10 ani după ce a scris despre visul nihilist al „noului pământ” - o lume fără „iubire sau respect”, „planificată în întregime” și de o „nepăsare alarmantă” - în SUA a fost legalizat avortul și de atunci peste 30 de milioane de copii nenăscuți au fost jertfiți pentru pricinii „practice”. Din ordinul președintelui SUA, trupurile mici ale acestor copii avortați sunt folosite în cercetarea medicală.

„Esența în experimentare” despre care scria Eugene la începutul anilor '60, s-a dovedit șocantă chiar în acel deceniu, mai ales în mișcările de tineret. În general, acestea tindeau să corespundă celor patru faze ale nihilismului. Mișcarea optimistă „hippie” a anilor '60 și începutul anilor '70 a fost un exemplu în care vitalismul a lucrat împotriva liberalismului mort și a realismului neroditor, pe când în anii '80 și '90 acesta a dat frâu

liber manifestărilor nihilismului pierzării printr-o cultură tânără, tot mai fragmentată: elemente pesimiste, anarhiste și sataniste, scoase la iveală mai ales prin „muzica” nouă cum ar fi „punk”, „death rock”, „thrash”, „metal” și „rap”. Mai mult, mișcările tineretului contemporan care au făcut eroi naționali din oameni blasfemiatori ca „Madona” arată limpede concluzia la care a ajuns Eugene, că lumea fără Dumnezeu se întoarce inevitabil împotriva ei, ajungând la „subumanism”. În chipul năucitor, artificial al omului, propagat de mass-media zilelor noastre și la care aspiră tineretul, se vede împlinirea unei afirmații făcută de Eugene în 1961: „Supraomul subumanist este o înfățișare agresivă - goală, mediocră, dar plină de ‘culoare’ pentru oamenii care nu cunosc și nici nu pot să-și închipuie ceva mai bun.”

Cu un an mai devreme, în august 1960, Eugene scria: „Omul modern, în iubirea de sine, dorește să cerceteze toate posibilitățile deschise către sine - și de aceea trebuie să coboare tot mai adânc în tină, ca să afle murdăria pe care nimeni nu a vrut să o cerceteze până atunci. În zilele noastre, sunt cercetate puțințele cele mai josnice ale omului, murdăriile de dedesubt trebuiesc scormonite și mâncate...” În deceniile de după anii '60, s-a mers la coborâșuri și mai adânci; și mai semnificativ este că, josnicia aceasta nu mai este rezervată doar grupurilor de la periferie, decadente și artiștilor „conștienți”, ci este promovată liber spre consum, maselor largi de oameni.⁹⁹

Curentele „spirituale”, despre care a scris Eugene, și-au pornit cursul și au luat avânt. „Mișcarea harismatică” care a sporit ca ciupercile în anii '60 și '70, au arătat toate semnele „noii spiritualități” și a „noului creștinism” despre care pomenise mai înainte; el urma să analizeze această mișcare în cartea intitulată *Ortodoxia și Religia viitorului*. Mișcarea similară „new age”, etapă a prunciei „epocii magiei”, a devenit joaca americanilor bogăți, pentru care fusese rezolvată „problema pâinii de fiecare zi”. „Spiritualitatea centrată pe creație”, ce apăruse în ultimul deceniu în Biserica Romano-Catolică se leagă de afirmația lui Eugene, care spunea că: „noua spiritualitate” a lui Antihrist va crede „într-o lume, care este ca și omul, în esență ‘neprihănită’ și neatinsă de nici un fel de ‘cădere’.” „Eclecticismul fără rădăcini” a luat multe forme de când îl studiasă Eugene pentru prima dată, în legătură cu vitalismul. Cei mai renumiți susținători de astăzi sunt Joseph Campbell, ale cărui teorii asupra „mitologiei comparate” par impresionante celor ce sunt și ei superficiali, dar a căror lipsă de adâncime și amatorism sunt ușor de deslușit de către cei care se întemeiază pe cultura și religia tradițională.

În sfera politică, te întrebi dacă recenta prăbușire a *cortinei de fier* și a puterii comuniste din Rusia corespund „slăbirii statului nihilist” descris de Eugene, după care urmează să vină „o nouă ordine a lumii, unică în istoria omenirii”. Comunismul și-a îndeplinit misiunea: a distrus vechea ordine; iar acum, poate fi o „deschidere”, pentru a face loc unei noi etape din programul nihilist. După cum scria Eugene, etapa finală nu se va caracteriza prin dispute naționale și prin înăbușirea comunistă a nevoilor spirituale ale omului, ci printr-o „unitate” superficială a lumii și o împlinire a acestor nevoi prin niște înlocuitori inteligenți.

Cu 30 de ani înainte de prăbușirea puterii sovietice, Eugene scria următoarele, arătând importanța profetică a cuvintelor sale: „Violența și negarea sunt doar o etapă preliminară; însă această lucrare este numai o parte a unui plan mult mai mare, a cărui finalitate promite să fie, nu ceva mai bun ci ceva cu mult mai rău decât a fost nihilismul. Dacă în vremurile noastre sunt semne că era violenței și a negării este pe sfârșite, aceasta nu este din pricină că nihilismul a fost ‘depășit’ sau ‘biruit’, ci fiindcă acesta și-a încheiat activitatea și utilitatea sa, a ajuns la capăt. Poate că revoluția începe să iasă din

⁹⁹ La televiziune, în teatre, în materialele video, și chiar în rafturile magazinelor, unde oamenii se pot „distra” prin imagini de tortură, ucideri de oameni, și trupuri mutilate. Aceste „distracții” trecătoare amintesc de „maimuțărilele neprimejdioase” despre care Eugene a spus că trebuie născocite ca să nu apară vătămări fizice.

faza răuvoitoare și să intre într-una ‘binevoitoare’ - nu pentru că și-ar fi schimbat voința sau direcția, ci pentru că se apropie de împlinirea țelului ei final, pe care nu a încetat niciodată să-l înfăptuiască; satisfăcută de succesele ei, se poate pregăti să se relaxeze, bucurându-se de acest țel.”

În timpul „glasnostului” din ultima parte a anilor ’80, președintele partidului comunist din Uniunea Sovietică a spus oamenilor că orânduirea comunistă nu mai trebuia să adopte o poziție potrivnică față de restul lumii, căci acum, pe tot cuprinsul pământului există organizații care deși nu puteau fi numite „comuniste”, activau în același scop. Francmasoneria, mișcarea „new age”, sectele pseudo-creștine și evreiești, marile puteri economice și grupările unite de interese politice: toate au o dorință comună pentru o „nouă ordine mondială, unică în istoria omenirii” foarte deosebită de vechea ordine a lumii creștine tradiționale. Conducătorii politici ai SUA, fie din știință sau din neștiință, au ridicat stindardul „noii ordini a lumii”.

În cartea *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, Eugene scria: „Ultima speranță a omului modern nu este decât o altă iluzie a sa; speranța într-o nouă eră ‘dincolo de nihilism’, este ea însăși o expresie a ultimului articol din programul revoluției. Acest program nu este promovat numai de marxism. Nu există astăzi în lume nici o mare putere care să nu aibă guvern ‘revoluționar’, nu există nici o persoană cu autoritate sau influență și care a criticat marxismul, fără să propună mijloace mai potrivite pentru a ajunge la un final la fel de ‘revoluționar’; nerecunoașterea ideologiei revoluționare în ‘climatul intelectual’ contemporan era, foarte evident, o condamnare la vlăguire politică....”

Se pare că maladia nihilistă trebuie să fie lăsată să ‘evolueze’ până în ultima ei fază; scopul revoluției, care la început a fost halucinația câtorva minți înfierbântate, a devenit acum țelul lumii întregi. Oamenii s-au plictisit; împărăția lui Dumnezeu este prea departe, calea creștin-ortodoxă este prea strâmtă și grea. Revoluția a prins ‘spiritul epocii’ și a merge împotriva acestui curent puternic este mai mult decât poate să facă omul modern, căci nihilismul trebuie să înlăture în întregime două lucruri: Adevărul și credința.”

Făcând o analiză amănunțită a mentalității moderne, Eugene voia să spună mai mult decât numai să arate că aceasta este falsă și că religia creștină este cea adevărată. El credea că pe lângă mărturisirea Adevărului Creștin, trebuie să afli în lăuntrul *tău* neadevărul, nihilismul care nu poate decât să intre în lăuntrul fiecăruia în aceste vremuri molipsitoare. „‘Nihilismul’ veacului nostru există în toate”, scria el, „iar cei care, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu aleg să lupte împotriva acestuia, în numele Ființei Dumnezeului Celui viu, sunt deja înghițiți de acesta. Am fost aduși la marginea prăpastiei nimicniciei și fie că îi recunoaștem firea sau nu, prin asemănarea cu nimicnicia care se află pururea în noi, vom fi înghițiți de nihilism fără nici o nădejde de mântuire - dacă nu ne ținem în întregime în credința cea adevărată în Hristos, fără de Care suntem cu adevărat nimic.”

Eugene lucra la *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu* pe vremea când mulți filosofi, printre care și creștini, ca Thomas Merton, vorbeau de „criza” epocii moderne. Pentru Eugene, această criză - urmare firească a abandonării Adevărului Absolut și a uitării de Dumnezeu - poate fi depășită numai pe câmpul de bătălie a fiecărui suflet omenesc în parte. Eugene scria: „în preajma noastră circulă multe interpretări facile ale ‘crizei’, ale ‘alegerii’ ce ne stă înaintea. Oricare parte a acestor interpretări iluzorii, tot osândă înseamnă. Adevărata criză este acum, așa cum a fost dintotdeauna în lăuntrul nostru; este primirea sau lepădarea de Hristos. Criza noastră este Hristos; El cere de la noi totul sau nimic și ‘problema’ aceasta pe care ne-o prezintă El, este singura care cere cu adevărat un răspuns .... îl alegem pe Dumnezeu, Singurul

Care ESTE, sau pe noi, nimicnicie, prăpastie, iad? Epoca noastră este întemeiată pe nimicnicie; dar în chip nedeslușit nouă, această nimicnicie înfățișează acelor care încă mai pot înțelege, limpede și fără tăgadă, criza tuturor oamenilor din toate vremurile. Dacă putem asculta, epoca noastră ne spune să-L alegem pe Dumnezeu Cel Viu.”

21
Criza

Gândirea adâncă poate fi atinsă numai de omul cu trăire profundă.

- Samuel Taylor Coleridge

Cel care nu are spiritul epocii sale, are toate murdăriile epocii sale.

- Voltaire

PE când lucra la *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, Eugene a scris un eseu separat, intitulat „*Filosofia absurdului*”¹⁰⁰ în care vorbea despre una dintre urmările culturale ale abandonării moderne a Adevărului. El afirma că, „nimic în această lume - nici dragostea, nici bunătatea, nici sfințenia - nu au nici o valoare, nici sens, dacă omul nu supraviețuiește morții.” Odată cu pierderea sensului care vine din pierderea credinței în Dumnezeu și în nemurirea sufletului omenesc, nu mai există nici un miez care să unească lucrurile. Este firesc doar ca artiștii și gânditorii moderni să zugrăvească lumea ca absurdă, iar pe om, golit și dezumanizat. „Se poate spune”, scria Eugene, „că absurdul este ultima etapă din procesul dialectic al umanismului, îndepărtat de Adevărul Creștin... Faptul că lumea nu izbutește să aibă un înțeles, se întâmplă numai acelor care au crezut odinioară și au un temei să creadă că are sens. Absurdul nu se poate înțelege în afara originilor sale creștine.

Creștinismul este înțeles logic, la treapta cea mai înaltă, căci Dumnezeu creștinilor a zidit toate cele din lume, atât pentru toate celelalte cât și pentru Sine Insuși, Care este începutul întregii creații; iar creștinul a cărui credință este adevărată, găsește acest înțeles dumnezeiesc în fiecare latură a vieții sale. Pentru adeptul absurdului, toate se destramă, chiar și propria sa filosofie, care poate fi doar un fenomen trăit pentru scurtă vreme; pentru creștin, toate se leagă laolaltă și au înțeles, chiar și acele lucruri care prin firea lor sunt de neînțeles. În cele din urmă, lipsa de înțeles a absurdului este o parte a unui înțeles mai larg .... Niciodată, în inima omului și în lume nu a domnit o neorânduială mai mare ca astăzi; dar aceasta s-a întâmplat fiindcă omul a părăsit adevărul și înțelesul care au fost revelate în toată plinătatea lor numai în Hristos.”

Eugene considera că artiștii absurdului „exprimă o imagine lăuntrică parțială” în care ei arată în chip chinuitor, că existența fără Dumnezeu este un fel de iad viu. Ca și Eugene, mulți căutători ai adevărului au ajuns la această limită a dezamăgirii în căutările lor; și pentru această pricină, Eugene a simțit mai multă înțelegere pentru adeptul absurdului decât pentru umanistul fericit care nu putea să înfrunte sfârșitul logic al filosofiei sale. Totuși, este foarte primejdios Eugene, „*nu există o înlăturare totală și nici un fel de lipsă de sens*, întregul nihilism și absurdul sunt în zadar. Flăcăriile iadului sunt ultima și cea mai cumplită dovadă pentru

¹⁰⁰ Vezi *The Orthodox Word*, nr. 10, p. 200-217, și *Epiphany* [Boboteaza], vol. 8, nr. 3 (San Francisco: Epiphany Press, 1988), p. 42-55.

aceasta: cu voie sau fără de voie, fiecare faptură mărturisește sensul de bază al lucrurilor. Căci acest sens reprezintă dragostea lui Dumnezeu, iar această dragoste se află chiar și în flăcările iadului; cu adevărat dragostea lui Dumnezeu este aceea care-i chinuiește pe acei care se leapădă de ea.”

Alte idei importante din această perioadă pot fi găsite în jurnalul său filosofic de 72 de pagini, cuprinzând perioada dintre 30 iulie 1960 și 3 aprilie 1962. Aici, Eugene vorbește despre arta adevărată ca o reflectare a relației artistului cu realitatea fundamentală; despre secolul XX, ca „secol al superstițiilor”; despre Fiara Apocalipsei, ca o chintesență a iubirii de sine, în care fiecare se va slăvi pe sine; despre Jocurile Olimpice, ca un alt mijloc de „unificare” a lumii pe baze externe; despre socialismul național, care este mai degrabă un produs decât o reacție față de revoluția modernă; despre pilda fiului risipitor, ca o paralelă instructivă a epocii moderne; despre Iuda ca primul „om modern”. Mai scria că: „sexualitatea este probabil cea mai pătrunzătoare și mai larg răspândită dintre forțele impersonale care vor governa omul.... Așa cum omul modern s-a transformat într-un ‘animal politic’, tot la fel s-a și ‘sexualizat’ - a căpătat conștiința și preocuparea pentru sex, care se dovedește a fi încă o forță defăimătoare care acționează asupra lui. Și astfel, noi îl așteptăm pe ‘conducătorul’ care poate să îndrume această energie de curând dezlănțuită, așa cum a făcut și Hitler”.

În august 1960, pe când stătea pe malul lacului Bon Tempe, își nota următoarele în jurnal:

„Minunat de liniștit este locul acesta - doar zgomotul câtorva păsări de baltă și al unor păsări de uscat din spatele meu. Sus de tot, dincolo de marginea îndepărtată a lacului care susură ușor, se află Muntele. Aici se află Duhul lui Dumnezeu - dar nu este nici o confuzie panteistă între El și natură. Minunata priveliște dinaintea mea se poate șterge odată cu clipitul din ochi și totul să fie ca și cum nu ar fi existat niciodată. Nu este aceasta învățătura creștină cu adevărat? Bucură-te de aceste lucruri astăzi și slăvește-L pe Dumnezeu în ele acum; nu te gândi la ziua de mâine, căci mâine - Apocalipsa”

În această descriere de natură, se poate simți mireasma vechilor texte chinezești. Chiar și cugetarea la vremelnicia lucrurilor materiale este specific chineză, deși el a exprimat-o după învățătura creștină. Dar, în afară de aceasta, acest scurt pasaj ne dă chipul în care vedea el realitatea. De bună seamă că el nu avea ură pentru lumea creată, ci mai degrabă pentru ceea ce făcuse omul modern din ea, slăvindu-se pe sine în loc să- L slăvească pe Dumnezeu. „Nu lumea este irațională, ci omul”, scria el în tratatul său asupra absurdului.¹⁰¹ Și totuși, chiar și în mijlocul relelor lumii moderne, el căuta să afle bunătatea. În jurnalul său nota: „Răul nu va putea niciodată exista decât alături de bine. Dacă veacul nostru ar fi o epocă aparținând în întregime răului, n-ar mai fi cu putință să se iasă din el, iar pesimiștii veacului nostru ar avea dreptate. Noi însă credem în Dumnezeul creștin și nu în demiurgul manihean și astfel trebuie să credem că în timp ce epoca modernă este în primul rând o manifestare a răului, este în același timp și cu mult mai puțin evident o manifestare a Binelui. ‘Binele’ nu are sensul superficial al gânditorilor ‘iluminați’ ai epocii noastre, care niciodată nu pătrund mai departe de ceea ce este evident (și ce exemplu de orbire spirituală este mai bun decât acesta - să accepți numai ce îți dă ‘veacul’, să fii robul istoriei), dar în sens mistic, binele poate fi înțeles numai de cei care pot mai întâi să sufere intens, marele său rău.” A căuta înțelesul tainic al epocii moderne, spunea el, înseamnă a căuta „nu numai ce ni se descoperă despre slăbiciunea omului, ci mai mult, ceea ce se descoperă despre măreția lui Dumnezeu și dragostea Lui de neînțeles. Cei cu mintea îngustă să tremure în fața acestui paradox, dar noi creștinii să încercăm să-i trăim înțelesul, pe cât ne stă în putință.”

¹⁰¹ Aceasta a fost ca răspuns la teoria lui Albert Camus, care definea absurdul ca o confruntare între nevoia omului pentru rațiune și iraționalitatea lumii.

În pasajul pe care l-a scris pe malul lacului Bon Tempe, își exprima dragostea adâncă pentru natură, o dragoste care nu l-a părăsit toată viața. El era convins că „numai cel care-L iubește pe Dumnezeu, poate iubi creația care vine de la Dumnezeu. Ca să iubești creația (sau orice altceva), trebuie să o iubești așa cum este ea cu adevărat; și de vreme ce creația vine de la Dumnezeu, o iubești ca venind de la Dumnezeu și de aceea

102

nu poți să nu-L iubești și pe Dumnezeu.” Pe de altă parte, Eugene se simțea „vinovat” că iubea natura *prea mult*. Acest simțământ venea din felul său fundamental *ascetic* de a privi lumea și din care venea întreaga sa filosofie. Oricât de frumoasă era creația lui Dumnezeu, se va sfârși într-o zi, și Eugene nu dorea aceasta. Creația lui Dumnezeu era într-adevăr bună, dar nu era desăvârșită. „Dacă ar fi desăvârșită”, observa el, „oamenii s-ar fi mulțumit numai cu ea și nu ar fi fost conduși de firea lor cea ‘căzută’, către ceva mai presus de aceasta.”

Am văzut cum înainte de a se converti, Eugene suferise mult, pentru a cunoaște că împlinirea totală și fericirea nu erau de găsit în această viață trecătoare; și cum, chiar după ce l-a primit pe Hristos, lepădarea sa de lume i-a pricinuit suferința unei singurătăți adânci. El înțelesese că creștinismul era ascetic chiar prin esența sa, și chiar faptul de a-L cunoaște pe Dumnezeu, era un lucru ascetic. Această abordare a celeilalte lumi era atât de străină duhului vremurilor sale, încât chiar și scriitorii contemporani pe care el îi admira - Buber, Berdiaev și Merton - își puneau nădejdea într-un „guvern mondial”, „desființarea războiului”, și „unirea finală a țărilor lumii”. „Și astfel,” scria Eugene, „numai cei singuratici trăiesc ‘sfârșitul’; toți ceilalți au ‘socotit’ că acel sfârșit trebuia să se potrivească dorințelor lor. Numai cei singuratici cutează să-l trăiască cu adevărat, deplin conștienți de ceea ce este acesta de fapt (atât cât pot oamenii să cunoască).”

Referindu-se la cei „singuratici” care „suferă profund de răul epocii moderne”, Eugene se număra printre aceia, de bună seamă. El își socotea viața sa în lume ca un fel de răstignire pe cruce. Iată un pasaj foarte grăitor din jurnalul său:

„Noi, creștinii, să nu ne așteptăm la altceva decât la răstignire. Căci a fi creștin, atât acum cât și de când a venit Hristos pe pământ, înseamnă a fi răstignit. Viața Lui este exemplu - și atenționare - pentru noi toți. Trebuie să ne răstignim în chip personal, mistic; căci numai suferința pe cruce este singura cale către înviere. Dacă vrem să înviem întru Hristos, trebuie mai întâi să ne umilim împreună cu El - chiar până la treapta cea mai de jos, chinuți și scuipați de lumea neînțelegătoare.

Trebuie să ne răstignim și în afară, în văzul lumii; căci Impărăția lui Dumnezeu nu este din lumea aceasta iar lumea nu o poate suporta - nici măcar printr-un singur reprezentant al ei și nici măcar pentru o singură clipă. Lumea poate să-l accepte numai pe Antihrist, acum sau oricând.

Deci, nu-i de mirare că este greu să fii creștin - nu-i greu, este de-a dreptul cu neputință. Nimeni nu poate accepta cu bună știință un fel de viață care, cu cât este trăit mai cu adevărat, cu atât mai sigur duce la distrugerea propriei persoane. Și de aceea ne răzvrătim neîncetat, încercăm să ne facem viața mai ușoară, încercăm să fim creștini numai pe jumătate și încercăm să împăcăm cât mai bine cele două lumi. În cele din urmă trebuie să alegem - fericirea noastră stă într-o lume ori în cealaltă, nu în amândouă.

„Doamne, dă-ne putere ca să urmăm calea Crucii, căci nu este altă cale de a fi creștin.”

Thomas Mann scria cândva: „Într-o epocă care nu aduce un răspuns mulțumitor la veșnica întrebare ‘De ce?’, ‘Spre care limită?’ omul, care le poate face pe toate peste media obișnuită și se așteaptă la minimum, trebuie să fie înzestrat ... cu o cale morală și

¹⁰² Vezi citatul întreg la începutul capitolului 17.

cu cinste, lucru care este rar cu adevărat, și cu o fire de erou.”¹⁰³ Această descriere i se potrivește lui Eugene. Nietzsche a fost acela care, descriind nihilismul spusese că „nu există răspuns la întrebarea: ‘De ce?’” Eugene, nereușind să afle acel răspuns în societatea modernă, a concluzionat că întreaga societate era stricată, mai mult sau mai puțin, de nihilism. Este adevărat că principalul curent religios al acelei societăți *dăduse* un răspuns, dar așa cum a spus Thomas Mann, nu era un răspuns *mulțumitor*; iar Eugene ajunsese să respingă chiar această „religie”, ca pe o formă mai puțin evidentă a nihilismului. Dacă majoritatea creștinilor contemporani ar primi cu adevărat răspunsul pe care l-a adus Hristos - că viața aceasta este numai o pregătire pentru veșnicie, în care toate lucrurile de aici se împlinesc și au înțeles, atunci, de bună seamă că oamenii nu ar *trăi* așa cum au făcut-o, credea Eugene. El susținea că „Antihristul nu trebuie căutat printre cei mai mari respingători ai lui Dumnezeu, ci printre puțin credincioși - printre ‘creștinii’ cărora ‘Hristos’ le stă numai pe vârful buzelor, printre ‘credincioșii’ a căror religie se adaptează cu ușurință la interesele lumii, printre proorocii unei ‘noi’ ere de ‘renaștere spirituală’, care caută această renaștere în ‘împărăția acestei lumi’ iar nu mai presus de ea.”

După părerea lui Eugene, „raiul” acestor creștini căldicei - meleag iluzoriu, unde să se bucure de ‘odihnă binemeritată’ după o viață de trudă - nu este decât „o protejare emoțională a necredinței lor actuale”. Devenit creștin după o căutare chinuitoare a Adevărului și știind ca trăirea acestui Adevăr înseamnă o răstignire zilnică, Eugene simțea că oamenii aceștia, cu o credință slabă și plină de compromisuri, erau creștini în primul rând ca să se „simtă bine” și să fie încurajați în lumea aceasta. Ei făceau toate lucrurile „bune” după măsura lumii, se simțeau cucernici și erau ferm convinși că vor primi răsplată bogată după moarte. După cum spunea și T. S. Elliot:

Epoca noastră este epoca unei virtuți mici Și
a unei patimi micșorate,
Când oamenii nu vor coborî niciodată Crucea
Pentru că niciodată nu și-o vor lua.¹⁰⁴

Văzând un asemenea „creștinism comod”, Eugene se umplea de amărăciune și de deznădejde. În vara lui 1961, în timpul unei vizite în orașelul natal, Carmel, nota în jurnal:

„Sfârșitul unei alte coborâri în maelstrom,¹⁰⁵ în viața oamenilor obișnuiți. Aici văd locul de înmulțire al lui Antihrist. Toate mișcările fanatice anti-creștinești ale epocii moderne încep să capete înțeles, după ce faci o vizită ‘creștinilor’ din Carmel - care nu sunt nici măcar căldicei, iar răul din ei, deși adevărat, este atât de mărunț, că numai un creștin adevărat s-ar simți coplesit de aceasta. Toată nebunia, frenezia și răul veacurilor sporește în această mocirlă comodă, mare și sigură a iadului.”

Dar conștiința sa creștină îl tulbura pe Eugene. Știa că, fiind măcinat de sentimentele de ură împotriva semenilor săi, mergea împotriva lui Dumnezeu. Încercând o împăcare lăuntrică a simțămintelor lui zbcuimate, scria: „Dar cum mă ispitește vrăjmașul! El vrea ca eu să consider că acești locuitori ai iadului nu mai sunt oameni - este cu puțință să văd în ei chipul lui Dumnezeu?”

„Lumea întreagă este dată celui rău. Dumnezeu ne dă celor ce vrem să fim creștini, puterea de a suferi răstignirea, în mijlocul acestor oameni și chiar *de dragul lor*. O, suntem slabi cei care urâm, dacă există pricină de ură - Dumnezeu ne dă smerenia de

¹⁰³ Thomas Mann, *The Magic Mountain* [Muntele vrăjit], p. 32.

¹⁰⁴ T. S. Eliot, *The Complete Poems and Plays* [Poezii și piese complete], 1909-1950 (New York: Narcourt, Brace & World, 1962), p. 110.

¹⁰⁵ „Coborârea în maelstrom”: titlul unei povestiri de E. A. Poe.

a-i iubi pe cei pe care ar trebui să-i urâm după cele mai bune măsuri lumești. A-l iubi pe cel plin de ură este cea dintâi datorie a sfinților.”

Acum, Eugene și-a dat seama că nu mersese prea departe. Iși spusese că ar trebui să-i iubească pe cei plini de ură, dar încă nu putea renunța la convingerea sa - deși știa că e greșită - că oamenii din jurul lui meritau ură. Și astfel, el a ajuns la singura concluzie plăcută lui Dumnezeu, Cel care primește și jertfa unui suflet căzut: „Să privim mai adânc”, scria el, „nu sunt eu cel mai dușmănos dintre toți?”

Eugene se lupta astfel să-și smerească sufletul mândru și răzvrătit, care, deși arăta cu adevărat un semn al îndepărtării sale de lume, trebuia să fie temperat și transformat în focul iubirii lui Dumnezeu. Chemând la pocăință și smerenie o lume fără Dumnezeu, știa că mai întâi el trebuia să se ostenească să dobândească aceste virtuți. Se temea că, simțindu-se mai presus de „oamenii obișnuiți”, nu era în stare să-și recunoască părtașia la „păcatele obișnuite” și că, respingând cu totul *întreaga lume care zace sub puterea celui rău* (I Ioan 5, 19), nu se putea bucura de ceea ce Dumnezeu îi dăduse în această viață. În jurnal a scris următoarea rugăciune:

„O, Doamne, nu ne lăsa pe noi, cei care încercăm să-Ți rămânem credincioși în aceste zile de pe urmă, când ne cuprinde întunericul, când până și lumea pe care Tu ai creat-o bună, ne împovărează cu păcatele și relele agonisite în veacuri de neascultare și voie proprie. Rareori găsim bucurie în lumea aceasta, pe care Tu ai făcut-o spre desfătarea noastră. Pentru păcatele noastre s-a împovărat lumea aceasta atât de tare, ca noi să știm asta; și noi, cei care încă mai credem în Tine, luăm parte cu prisosință la săvârșirea păcatului și la răul care trage în jos lumea, spre prăpastie.

Când întreaga lume Te-a părăsit, noi încă mai strigăm către Tine, Doamne. Până când, Doamne? Până când? O, Doamne, cât ne vei mai lăsa în întuneric?

Credința noastră este puțină, am vrea un semn. Cât suntem de slabi și avem îndrăzneala să povățuim lumea, la ale cărei păcate suntem părtași din plin. O, Doamne, miluiește-ne pe noi! Fie ca cea de a doua venire a Ta să fie curând, o, Doamne, căci noaptea vine repede și toată nădejdea noastră se șterge de pe fața bătrânului pământ.”

AȘA cum am mai spus, această perioadă de părăsire amară a lumii, a fost necesară în evoluția spirituală și filosofică a lui Eugene. După ani de zile, când trecuse peste mânia și amărăciunea sa, zâmbea când i se pomenea de unele scrieri din vremea aceea, spunând că pe atunci era un „convertit descumpănit”. Și totuși, aceste scrieri izvorâte din „cinstea” și „calea morală” din societate, are o putere uimitoare și o înflăcărare tinerească care îi vin omului doar o dată în viață. Scrierile din anii care au urmat au avut un ton mai diferit și au avut o viziune dominantă a Binelui care trebuia să micșoreze răul epocii noastre, dar principiile aceloră nu erau esențial diferite de scrierile sale creștine timpurii.

Dacă Eugene a negat duhul lui Antihrist în lume, ca o primă etapă în sporirea sa duhovnicească, atunci ce se afla dincolo de aceasta? El nu se mulțumea numai cu revelația „ortodoxă” a Adevărului, nici măcar cu retragerea în singurătate și cu scrierile de analize ale societății moderne. Având dragoste de Adevăr, înflăcărarea și energia din lăuntrul său îl îndemnau să facă mai mult. Prietenul său James, de la Academia de Studii Asiatice fusese deja primit în Biserică, însă lui Eugene i se părea că implicarea acestuia este prea pasivă, prea abstractă și era mult prea legat de desfătărilor egocentrice ale adâncimii intelectuale a ortodoxiei și de fățarniciile lumii. Eugene, care credea că una dintre bolile civilizației moderne era „slăvirea ideilor”, era convins că Adevărul intră cu adevărat în întregul vieții sale. Ortodoxia cere jertfa de sine, James nu putea să ajungă la aceasta; dar Eugene, care murise deja lumii, dorea să moară pentru Adevăr. Pentru el, a fi doar un membru legitim al Bisericii Ortodoxe era un lucru lumesc; nu-i potolea setea pentru lumea de dincolo. El voia să pătrundă chiar în inima Bisericii.

Eugene avea nevoie de două lucruri: mai întâi de cineva care venea *din* inima Bisericii, ca să-l ducă acolo; și apoi de un mijloc de a-și putea închina viața acesteia. Șansa nu-i surâdea de nici o parte. Nu intrase în legătură cu tradiția ortodoxă vie, de un nivel creștin asemenea lui Gi-ming Shien. Iar gândul de a fi plătit pentru a sluji Biserica îl umplea de teamă, căci știa că aceasta i-ar aduce ștergerea priveliștii cerești pe care o avea despre ortodoxie.

Eugene era foarte îndurerat. Tânjea ca întotdeauna după împărăția Cerurilor, dar știa că nu-și împlinise misiunea aici, pe pământ. Ar fi putut răbda la nesfârșit încordarea care-i chinuia sufletul, dacă nu s-ar fi produs o criză care a grăbit lucrurile. În 1961 s-a îmbolnăvit de o boală intestinală grea. Prin firea lui ținea totul în sine, suferind în tăcere. Totuși, în jurnal și-a notat aceste gânduri despre suferința sa:

„De ce învață oamenii numai din durere și suferință și nu din plăcere și fericire? Foarte simplu, fiindcă plăcerea și fericirea îl învață pe om să-și afle mulțumirea în lucrurile acestei lumi, pe când durerea și suferința îl împing pe om să caute o fericire mai adâncă, dincolo de hotarele acestei lumi. Acum și eu sunt chinuit de durere și chem Numele lui Iisus - nu ca să mă izbăvesc de ea, ci ca Iisus, Singurul prin Care putem să ne ridicăm mai presus de lumea aceasta, să fie lângă mine și ca să se facă în mine voia Lui. Când îmi este bine, însă nu-L chem; sunt mulțumit cu ceea ce am și cred că nu-mi trebuie mai mult. Și de ce nu se poate concepe o filosofie a plăcerii? - fiindcă plăcerea nu este permanentă și este nestatornică, iar durerea nu se poate ocoli. În durere și suferință Hristos vorbește cu noi și astfel, Dumnezeu este Bun că ni le dă; și răul, la fel - căci în toate astea licărește ceva din lumea de dincolo, dacă există cu adevărat ceea ce dorește cu ardoare inima noastră.

Însă, cât de îndoielnice ar fi fost toate aceste speculații bazate numai pe închipuirea omului, dacă n-ar fi venit însuși Iisus Hristos să ni le arate.”

Eugene află că boala de care suferea era incurabilă. Simțea că trebuia să accepte toate acestea ca o pedeapsă pentru păcatele sale și credea în dreptatea lui Dumnezeu. Dar în lăuntrul său nu se putea stăpâni. Simțea că ceva nu era în regulă, că lipsea ceva. Putea Dumnezeu să-l sortească morții, înainte de a-i da o șansă de a-și justifica existența? Odată, pe când scria niște cugetări filosofice în jurnal, și era chinuit de dureri, se lăsă copleșit de teamă. Răzvrătitul de odinioară din el ieși la iveală neașteptat și începu să urle împotriva unui Dumnezeu aparent nedrept, ca s-o sfârșească apoi tot în pocăință:

„Ne-am plictisit de viață și tânjim după odihnă, blestemând lumea cu glas slab și pe cei care ne-au adus în ea, că ne-au lăsat într-un gol de plictiseală, atunci când nu suntem în suferință? Repet că facem aceasta din ură împotriva lui Dumnezeu și fiindcă nu dorim să fim oameni adevărați - oameni după chipul lui Dumnezeu. În tot ceea ce facem, îl blestemăm sau îl binecuvântăm pe Dumnezeu, Acest Tată de nepătruns, Care aparent nu ne spune niciodată ce vrea de la noi, Se retrage atunci când îl rugăm să ne vorbească, ne înveșmântează în răni și boli atunci când sporim în dreptate și dragoste și lasă lumea să meargă pe drumul ei, fără să dea vreun semn că ne privește sau că-I pasă - și aceste rânduri sunt scrise tot din ură și orbire. Doamne, miluiește!”

În această perioadă traumatizantă, Eugene a vizitat un magazin cu articole de artă din San Francisco. Uitându-se la un stand rotativ cu vederi, a văzut fotografia unei icoane sârbești vechi a Maicii Domnului.¹⁰⁶ A început să se roage, dar iarăși nu a putut stăpâni dezlănțuirea de furie din lăuntrul său. Era furia care se naște pur și simplu din

¹⁰⁶ Pe atunci, Eugene nu știa că se numea „Icoana cu trei mâini” și avea o poveste unică. Modelul bizantin fusese executat în sec. al VIII-lea de marele autor de cântări religioase și teolog Sf. Ioan Damaschin, care, având mâna tăiată de iconoclaști, se rugase la Maica Domnului și îi pusese mâna la loc. Arătându-și recunoștința pentru această minune, el a așezat chipul celei de a „treia mâini” pe icoana Maicii Domnului. Este semnificativ că Eugene a venit în fața acestei icoane fără să știe, atunci când avea mare nevoie de tămăduire.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

confuzie, din forțarea dar neputința de a ști ce se află înainte. Și-a vărsat durerea înaintea icoanei Maicii Domnului, spunându-i starea disperată a sufletului său: „Tu I-ai dat viață Aceluia Care mi-a dat mie viață”, se ruga el, „Aceluia Care a venit pe pământ ca să-L primim cu folos, ca astfel să putem ajunge în rai. Dă rost vieții mele! Sunt dăruit cu atâția talanți - nu-i lăsa să se irosească. Indeplinește-mi rugăciunea de a intra în Biserica Fiului Tău, în cămara Lui cea mântuitoare, în *adâncul adâncurilor*. Ingăduiește-mi să-I slujesc Fiului tău!”

In deznădejde, a rotit stativul cu vederi și grabnic a ieșit din magazin.

PARTEA A III-A

22

Revelația

Bate și ți se va deschide.

- Matei 7, 7

Rugăciunea lui Eugene pentru a-L sluji pe Dumnezeu, nu a trecut neuzită. Răspunsul l-a primit câteva zile mai târziu, prin sosirea cuiva care se rugase pentru același lucru. Era Gleb Dimitrievici Podmoșenski, rus de origine, cu 6 luni mai mare decât el, pe care Eugene nu-l cunoștea. Numai Dumnezeu îl cunoștea, Căruia I se rugaseră amândoi și Care le legase viețile pe vecie.

Gleb, provenea dintr-un mediu diferit de cel al lui Eugene. Originea rusă, împrejurările exterioare ale vieții sale îi prilejuiseră multe greutăți, și prin acestea, o mare deschidere către vechea lume ortodoxă. Spre deosebire de Eugene, el a putut descoperi vechile rădăcini ortodoxe, în cultura neamului său și i se dăduse deja o bogată creștere duhovnicească.

Când l-a întâlnit pe Eugene, Gleb avea 28 de ani. Era înalt, cu părul castaniu și avea barba rară. Ochii săi migdalați, fruntea teșită și pomeții obrazilor ascuțiți, dădeau la iveală o obârșie asiatică: sânge fierbinte mongolez amestecat cu cel rusesc. Avea oase mari și mâini puternice. Deși nu era atât de frumos ca Eugene, avea o personalitate atrăgătoare și de aceea era foarte cunoscut printre femei. Extrovertit și creativ, se implica în rezolvarea situațiilor și își captiva ascultătorii cu darul povestirii. Dinspre familia de artiști a mamei, moștenise talentul dramatic, cu o mare înclinație umoristică ce amintea de Dickens. Buzuindu-se mult pe intuiție, își pierdea adesea răbdarea, era imprevizibil și schimbător. Avea foarte multă energie și rareori nu ducea un lucru până la capăt. Sub îndrumarea povățuitorului său duhovnicesc, Părintele Adrian, căpătase o neobișnuită înțelegere a sufletului omului. Deși nimeni nu vedea lucrurile ca el, Gleb vedea uneori într-o persoană ceva ce avea înțeles deplin.

Gleb avea idei mari, ca ale „artiștilor muritori de foame”. Aici, era la fel ca Eugene, cu toate deosebirile mari din firea lor. Aveau amândoi o mare putere de a iubi, dar Gleb nu se temea să arate aceasta. După întoarcerea sa la Hristos, Gleb radia de iubire și acesta era darul său. De aceea, se poate vedea că Gleb era omul potrivit pentru a-l scoate pe Eugene din carapacea sa de amărăciune și însingurare, și pentru a-i deschide inima iubitoare care se afla în lăuntrul său.

În 1961, Gleb a vizitat San Francisco. A fost într-un lung pelerinaj misionar, care-l purtase până în Alaska și Canada, iar California a fost ultima sa oprire înainte de a se întoarce acasă în Boston. De-a lungul călătoriei, a vorbit în diferite parohii ortodoxe despre monahismul american contemporan. Când se afla în San Francisco, vestea conferințelor sale se răspândise deja în comunitatea rusă de acolo, și a primit invitații ca să vorbească în bisericile orașului. Gleb își amintește că „așa am cunoscut-o pe doamna Maria Șakmatova, fostă administratoare a orfelinatului Sf. Tihon de Zadonsk din San Francisco, fondat de cel mai mare ascet al vremurilor noastre, Cuviosul Ioan Maximovici. M-a întâmpinat cu bucurie, de parcă m-ar fi cunoscut de ani de zile. A stăruit să-l cunosc pe unul dintre foștii interni ai orfelinatului, care avea înclinații religioase clare și pe care voia să-l ajut ca să urmeze seminarul. L-am cunoscut îndată pe tânărul Vladimir Tenkevici și ne-am împrietenit. Era mai mic decât mine, și avea o

mulțime de idei, care erau noi pentru mine: dorea să plece misionar în Norvegia și să urmeze Academia Teologică din Moscova. Era conștient că era nevoie de lucrare misionară printre americani și a vrut să-mi facă cunoștință cu unul dintre aceștia. Am acceptat, și după o zi sau două, am mers acolo, de Intrarea Maicii Domnului în Biserică, după Liturghie.

În ziua aceea (21 noiembrie) am primit Sfânta împărtășanie în Catedrala din Fulton Street și am mers destul de mult până am ajuns acolo. Era o zi însorită, rece și bătea vântul, cum este vremea de obicei în San Francisco. Urma să vizităm un student de la Universitatea Berkeley, care renunțase la o carieră strălucită în cadrul catedrei de sinologie, pentru a scrie o carte despre filosofia nihilismului; se întreținea spălând vase într-un restaurant pentru ca să-l lase în pace lumea academică, pe care n-o putea suferi.”

Apartamentul lui Eugene se afla la etajul I. Vladimir și Gleb au bătut în geam. Văzând că ușa era deschisă, au intrat. Era o cameră mare, destul de întunecoasă. Pe un perete erau icoane, care erau luminate de o candelă. Eugene stătea în fața icoanelor, îmbrăcat într-un pulover verde, cu o pipă în mână, arătând ca un adevărat intelectual, rezervat și cu bun simț. Se înclină respectuos în fața oaspeților. Mai târziu a spus că simțise ca și cum l-ar mai fi văzut pe Gleb înainte.

Deodată, Gleb, după obiceiului său „apostolic”, spuse:

- Pace casei acesteia!

Eugene îl privi cu curiozitate și cu prudență.

- Unde-i priza? întrebă Gleb.

- Poftim? răspunse Eugene. Văzând proiectorul pe care Gleb îl lua în călătoriile sale, Eugene îi arătă o priză. Gleb puse ștecherul în priză și începu să proiecteze pe perete diapozitivele, dintre care multe erau făcute de el. Imaginile prezentau „Locuri sfinte din America”.

Gleb povestește: înaintea ochilor lui Eugene „se arăta o lume nouă a ortodoxiei apostolice. Icoane color și portrete ale sfinților și dreptilor, imagini din insula Spruce a Cuviosului Gherman de Alaska, vestite icoane făcătoare de minuni din Șanghai, starețe,

107

*

schimonahi, schituri canadiene, Mănăstirea din Jordanville și Mănăstirea de maici de la New Diveyevo, cea care a adus tradiția Bătrânilor Optimei în America și multe altele. Am dat scurte explicații și am vorbit despre fenomenul muceniciei din Sfânta Rusie. La urmă, am vorbit și despre soarta mucenicească a tatălui meu și urmările acesteia, care m-au întors la credință și care m-au adus și aici.

Proiecția se terminase. Gazda mea, Eugene Rose, viitorul Pr. Serafim, respirând adânc, a spus: ‘Ce revelație!’”

23

Un viitor frate

Mergi spre apus, tinere. -

Horace Greely¹⁰⁸

Să ne întorcem acum să vorbim despre cel care i-a împărtășit această revelație lui Eugene și care urma să devină cea mai importantă persoană din viața lui.

Gleb a petrecut primii 13 ani din viață în Europa. Înainte de a se naște, părinții săi fugiseră din Rusia în Latvia (Letonia), ca să scape de comunism. El s-a născut la 26

¹⁰⁷ *Schimonah*: călugărul care și-a luat rânduiala monahală cea mai înaltă și neabătută, care poartă sutană cu glugă și patrafir.

¹⁰⁸ Dând un citat din John Basbone Soule, 1851.

martie 1934 la Riga și a fost botezat în Biserica Ortodoxă. În curând comunismul a ajuns și în Letonia. Când Gleb avea numai 4 ani, tatăl său Dimitri a fost arestat și trimis în cumplitul lagăr de concentrare de la Vorkuta, unde a murit după 4 ani de subnutriție.¹⁰⁹

Gleb și sora sa Ija, au fost crescuți doar de mama lor, Nina. Aceasta provenea din două familii de artiști din Rusia: unchiul de pe tată a fost Mihail Fokine, unul dintre cei mai mari coregrafi ai tuturor timpurilor, iar unchiul de pe mamă - Pavel Filonov, a fost fondatorul artei abstracte ruse. De la mamă Gleb a moștenit iubirea pentru artele clasice și o sensibilitate față de frumusețea rafinată.

Primele înclinații spirituale ale lui Gleb s-au arătat ca experiențe estetice. Gleb scria: „Am simțit de timpuriu o dragoste atotcuprinzătoare, pe care o trăiești în fața unei adevărate frumuseți. Pe atunci eram un copil de vreo 8-10 ani. Probabil că simțirile acelea îmi erau stârnite de cântecele pe care le auzeam, sau de picturile pe care le vedeam sau de dansurile pe care le dansam în aplauzele părinților. Imi plăcea să merg în pădure și să culeg flori. Imi aduc aminte de un lac albastru strălucitor cu o mulțime de flori înalte, galbene. Acolo, pe când culegeam flori la amiază, am auzit pentru prima oară o ciocârlie care plutea în văzduh, stând aproape pe loc, ori înălțându-se mai sus, ori scufundându-se în apă și cântând nespuse de frumos. Am încremenit. Am simțit frumusețea în toată ființa mea. Am simțit în lăuntru meu o bogăție sufletească adâncă, de esență, atotcuprinzătoare de insufflare, și am conștientizat că era dragostea! Era dragoste de viață sau viața însăși care mi se arătase în chipul dragostei? Era aceeași atmosferă despre care a citit mai târziu în poeziile lui Wordsworth: o mare întinsă de narcise galbene legănându-se ritmic, reflectându-se în apa sclipitoare, sub cerul albastru luminos, unde ciocârlia se înălța sau se lăsa în jos, cântând la soare! Atunci L-am simțit pe Dumnezeu, iar simțământul acela era dragoste! Mai târziu am pierdut sentimentul acela de a fi liber, numai cu natura. L-am simțit din nou după vreo 10 ani, dar atunci era pătruns de câștigarea lui Dumnezeu și a dragostei.”

IN TIMPUL celui de al II-lea Război Mondial, Gleb împreună cu sora și mama sa văduvă au ajuns în Germania, unde au trăit în sărăcie și nesiguranță, în taberele de refugiați. În 1949, au reușit să imigreze în America, unde și-au continuat viața plină de necazuri. Mama lui Gleb s-a îmbolnăvit pe când acesta avea doar 17 ani, fiind elev la liceul de muzică și arte din New York. A trebuit să muncească din greu ca să-și întrețină mama și sora epileptică.

Ca și Eugene, în timp ce urma cursurile unui colegiu din Boston, trecea printr-o mare căutare sufletească. Mama sa, făcând parte din intelectualitatea rusă, nu l-a crescut în duhul Bisericii Ortodoxe. Aproape toată viața, Gleb a avut o fire dificilă. Tânjea foarte mult după îndrumarea unui tată și blestema soarta care l-a lipsit de lucrul acesta. Acum trebuia să știe *de ce* trebuia să lupte ca să-și întrețină familia și pe el însuși. Atunci a scris: „Săvârșisem crimă în inima mea; eram sinucigaș. Răzvrătirea mea nu era frustrarea cunoscută a tânărului bogat din anii '50, care, așa cum spunea Tolstoi, 'înebbunise din preaplinul stomacului'. Nu, eu mă simțeam îngrozitor, căci nu aveam nici un răspuns la întrebările mele, care erau foarte importante pentru mine .... Eram însetat de viață dar *trebuia* să știu de ce. Să trăiesc numai pentru că m-am născut și să sufăr fără nici un scop și să mor? Eu nu am cerut să mă nasc! Eu doream să trăiesc, dar abia ieșisem dintr-o stare de deznădejde în care toate mi se păreau urâcioase, lăsând să mă cuprindă o putere drăcească de indiferență totală, care îmi cuprinsese întreaga ființă, luând locul fricii firești. Această stare s-ar putea numi 'frica de liniște'. Numai omul care a trecut printr-o asemenea stare, poate să-i înțeleagă și să-i ajute pe tinerii sinucigași de astăzi. Și eu am fost unul dintre aceștia. Aveam vreo 18-19 ani.”

¹⁰⁹ Gleb a aflat în 1990 că tatăl său murise. Până atunci nădăjduise că ar putea fi în viață în Rusia.

Numai harul lui Dumnezeu a putut să-l scoată pe Gleb dintr-o asemenea stare. Pe când stătea pe un pod din Boston gândindu-se să-și ia viața, i-au venit deodată în minte câteva chipuri color ale unui Sfânt despre care aflase în copilărie, Sf. Serghie de la Radonej. Acest mare pustnic rus din sec. al XIV-lea, trăise așa cum era sortit omul să trăiască: cu Dumnezeu, în sânul naturii. Gândul i-a șoptit lui Gleb: „Dă-i o șansă! Vezi dacă o viață adevărată a curăției, departe de lume și în comuniune cu natura, este o realitate. Dacă nu e așa, și totul este doar înșelarea unui visător, un basm, un ‘drog al oamenilor’ - atunci ia-ți viața....”

Apoi l-a mai tras ceva pe Gleb din prăpastie. într-o seară, în preajma Crăciunului, când abia mergea pe Symphony Road, înghețat și cu picioarele ude, un om necunoscut i-a dat un bilet gratuit pentru un mare concert, cu piesa *Mesias* de Händel. A plâns de bucurie, căci muzica, cu minunatul cor Aliluia, vorbea sufletului său în chip nemijlocit. Prin această operă de mare artă și frumusețe transcendențială, a început să priceapă - nu logic sau rațional - că omul este duh, și că ceea ce căutase el în toți acești ani, era pur și simplu - Dumnezeu.

Dar totul s-a deslușit și a căpătat sens, când Gleb a făcut primul pelerinaj la Mănăstirea Ortodoxă Rusă Sf. Treime din Jordanville, New York. Acolo, a aflat pentru prima oară credința strămoșilor săi, în toată slava sa. Amintindu-și cum a ajuns la biserica mănăstirii în Duminica Floriilor, a scris: „Deschizându-se ușile pentru privegherea Intrării Domnului în Ierusalim, am auzit minunatul cor dublu răsunând antifonic dinspre cele două străni și am simțit de îndată același sentiment măreț din Aliluia lui Händel, sentiment pe care-l căutasem în biserici și doar acum l-am găsit - și inima mea era cucerită! Mă născusem din nou întru Hristos.”

La MÂNĂSTIREA Sfânta Treime, Gleb a fost luat sub aripa ocrotitoare a tânărului părinte ierodiacon,¹¹⁰ Vladimir. Era mic de statură, cu ochi verzi strălucitori, revărsând bucurie și dragoste ca Hristos. Gleb își amintește: „După vecernie, Părintele Vladimir mi-a spus: ‘Hai să facem o plimbare până la cimitir.’ Era în ținută de biserică, cu camilafca și mantia. Avea atâta bucurie de parcă ar fi zburat dacă ar fi putut. Mi-a spus: ‘Vrei să vorbim?’ Eu îl cercetam să aflu dacă puteam să-i dezvălui părțile cele mai ascunse ale sufletului meu. Mergând, mi-a spus, ‘să-ți spun mai întâi eu cine sunt, apoi îmi spui *tu* cine ești’.”

Părintele Vladimir i-a povestit despre viața lui, care semăna oarecum cu a lui Gleb. Născut în provincia Cernigov din sudul Rusiei, a fost recrutat de armata germană în retragere, la frageda vârstă de 14 ani. În Rusia sovietică, tatăl său fusese ateu și pentru aceasta, mama lui se ferise să le vorbească copiilor despre religie; dar când băiatul a plecat pentru totdeauna, mama i-a spus: „Ține minte, ai fost botezat.” în Germania, a lucrat ca *ostarbeiter*,¹¹¹ scoțând oamenii de sub dărâmături, după bombardamentul american asupra Berlinului. Acest tânăr singuratic l-a întâlnit pe Dumnezeu acolo, în Germania de după război. A fost prezentat Părintelui Adrian Rimarenko, preot de o credință și un duh arzător, care formase atunci, în orașelul german Wendlingen, o comunitate creștină de 40-50 de oameni, majoritatea fiind refugiați ruși foarte săraci. Părintele Adrian dădea „ascultări” oamenilor după inspirația sa. Sub îndrumarea sa, s-a hotărât Părintele Vladimir să se facă călugăr, mai întâi în Germania și apoi în Jordanville.

„Povestea Părintelui Vladimir a durat cam două ore. Mi-a vorbit despre lucrurile care l-au însuflețit, despre lumea sa launtrică. Eram copleșit de gândul că întâlnisem un

¹¹⁰ *Ierodiacon* : diacon călugăr.

¹¹¹ *Nota trad.:* *Ostarbeiter*: muncitor adus din răsăritul Europei la muncă forțată (în timpul războiului nazist de cotropire). [Dicționar german-român, Ed. Acad. RSR, 1966]

om, o ființă omenească normală, care avusese aceleași probleme ca mine, cu bunăvoință față de nevreținicia mea, a stat de vorbă cu mine, a râs și a glumit....

Când povestea Părintelui Vladimir a luat sfârșit, inima mea era deja deschisă. Incepea să se aprindă. Voiam să-i spun toate câte erau în sufletul meu. Apoi mi-a spus, ‘acum spune-mi povestea ta’. I-am spus tot, viața mea întreagă, nefericirea mea, tulburarea și îndoiala mea. Întoarcerea mea la credință s-a petrecut acolo, la miezul nopții, între cimitir și mănăstire. Convorbirea aceea m-a mișcat foarte mult.

Mă temeam să mă despart de el. Simțeam că găsisem pe cineva, căruia îi *păsa* de mine. În seara dinaintea plecării mele, am intrat în sală împreună. S-a uitat la mine, m-a însemnat cu semnul Sfintei Cruci, apoi m-a îmbrățișat și m-a sărutat. M-a uluit. Eu trăisem o viață atât de rece până atunci. Mi-a zâmbit, și a ieșit afară cu camilafca .... Lam urmat. Stelele străluceau peste tot. Era o noapte caldă de vară; se simțea mirosul de fân. Atunci mi-am spus: aș vrea să nu mă mai despart de el niciodată. Dimineața, mi-a spus același lucru: ‘Nu te teme, nu ne vom despărți niciodată!’”

Experiența „nașterii din nou” a lui Gleb a adus o schimbare zguduitoare în ochii tuturor celor care-l cunoșteau. Înainte, toți îi spuneau „Gleb morocănosul”. Acum, era cu adevărat fericit și însuflețit, avea un scop și o chemare. Se schimbase atât de mult, încât și culorile i se păreau acum mai vii.

Prin Părintele Vladimir, Gleb a cunoscut măsura ascetică, mistică a creștinismului ortodox. Prima carte pe care i-a dat-o să o citească, a fost viața unuia dintre cei mai iubiți sfinți ai pământului rusesc, Sf. Serafim de Sarov (f 1833), de Dumnezeu luminat.

Sufletul însetat al lui Gleb a înghițit povestirile despre Sfinții pământului rusesc. A aflat că pe lângă Sf. Serghie de Radonej și Sf. Serafim de Sarov, viețuia o întreagă ceată de asceți „sălășluitoari ai pustiei”¹¹² în comuniune cu Dumnezeu în întinsele păduri ale Rusiei, aproape de veacul nostru. L-au impresionat mai ales Viețile stareților de la Mănăstirea Optina, care, primind însuflețirea pustiei de la viețuitorii din pădurile Roslavl, au plămădit unul dintre cele mai impresionante fenomene din istoria mai recentă a Bisericii. În veacurile XIX și XX, stareții au avut o influență deosebită asupra societății rusești, determinând o înflorire a sfințeniei la scară națională. Implinind una

*

*113

*

dintre străvechile misiuni profetice ale Bisericii, li s-a dat harul de a citi în inimile oamenilor și de a tămădui rănila trupești și sufletești. Profețiile și sfaturile lor, de Dumnezeu insuflate, au atras sute de credincioși din întreaga Rusie, între care și scriitori ca Dostoievski, Gogol și Tolstoi.

Tot prin Părintele Vladimir, Gleb l-a cunoscut și pe unul dintre ucenicii apropiați ai ultimului stareț de la Optina, Sf. Nectarie. Ucenicul acesta era chiar Părintele Adrian Rimarenko, pe care Părintele Vladimir îl cunoscuse în Wendlingen. Părintele Adrian și soția sa, locuiau în Spring Valley, New York, unde întemeiaseră Mănăstirea de maici New Diveyevo. Acolo, ca și în Europa, slujea ca părinte duhovnicesc al unei comunități de credincioși mireni, care se adunaseră în jurul lui.

Atât Părintele Adrian cât și turma sa au suferit cumplite experiențe dureroase. În timpul celui de al II-lea Război Mondial, schijele unei bombe i-au sfărtecat jumătate din capul fiului său, chiar sub ochii lui. Părintele Adrian a primit această suferință cu multă înțelepciune, folosind roadele dobândite aici pentru ajutarea și alinarea oamenilor, iar ei se țineau aproape de el. Ca preot, părinte duhovnicesc și orator, a atras sute de mii de

¹¹² „Sălășluitoar al pustiei”: în terminologie creștin istorică, „pustie” se referea la început la sălașul Părinților Pustiei Egiptului, dar mai târziu s-a folosit pentru oricare sihăstrie unde viețuiau monahii în singurătate, inclusiv în pădurile Rusiei.

¹¹³ Cf. Epistolei către Efeseni 4, 11; I Corinteni 12, 28 și 14, 1, 3.

oameni la slujbele bisericii și la felul său de a trăi. Își puna viața pentru turma sa. Era atât de părintesc în toată ființa sa, încât l-au numit „super-preotul”.

Harul preoțesc al Părintelui Adrian nu era doar o închipuire, ci era urmarea ascultării de Bătrânul Nectarie cu mintea și inima. În 1928, Sf. Bătrân Nectarie a murit sub patrafirul preoțesc al Părintele Adrian; iar acum, harul care venea de la Optina era de bună seamă asupra Părintele Adrian. Ca și Bătrânul său, Părintele Adrian devenise un adevărat „cunoscător al inimilor”: adică putea să vadă pe cineva pentru prima oară în viață și să-i spună ceva de mare importanță pentru acea persoană, dar care nu însemna nimic pentru alții.

Înainte de a-l cunoaște pe Părintele Adrian, Gleb nu știa toate acestea despre el. Când a mers prima oară să-l cunoască, nu a fost după voia lui, ci din ascultare față de Părintele Vladimir. Gleb îi spusese Părintelui Vladimir că era foarte bucuros să primească îndrumare duhovnicească de la un luptător al lui Hristos din obștea Mănăstirii Sfânta Treime. Dar Părintele Vladimir nu fusese de aceeași părere; întrucât trăia în lume, avea nevoie de un preot care trăia în lume, într-o deplină asceză duhovnicească creștină. I-a mai spus că dacă ar merge cale lungă până la New York și de acolo în sus pe râul Hudson până la o mică Mănăstire de maici, nu i-ar părea rău.

Amintindu-și de prima sa întâlnire cu Părintele Adrian, Gleb scria:

„După o lungă călătorie cu trenul, apoi cu metroul prin oraș, și o oră de mers cu autobuzul către Spring Valley, după care a trebuit să mai merg o oră pe jos prin oraș, am ajuns la mănăstire. Era o proprietate mică, aflată într-o zonă suburbană a orașului, în fața aeroportului local, și părea că locul era nepotrivit, fără nici un sens pentru noua mea viață. Nu cunoșteam pe nimeni în Mănăstirea New Divevevo și nu aveam nici cea mai vagă idee cu privire la ceea ce trebuia să mă aștept, în afară de o mulțime de imagini pe care mi le făcusem despre cum ar fi trebuit să arate vechea Mănăstire Divevevo, în vremea Sf. Serafim de Sarov. Nu citisem aproape deloc literatură ortodoxă, în afară de Viața minunată și completă a Sf. Serafim de Sarov și a Sf. Serghe de Radonej; și acum începusem să citesc *Pelerinul rus*, care mă captivase cu o putere uimitoare. Venind la mănăstire, nu căutam un fel desăvârșit de a mă ruga, cum făcea pelerinul din carte. Eu abia mă născusem, totul era nou pentru mine și abia învățam să mă obișnuiesc cu atmosfera Bisericii, care încă rămânea pentru mine un tărâm necunoscut. Nu-mi amintesc cine mi-a arătat casa Părintelui Adrian. Era în mijlocul curții, în spatele unei bisericuțe albe, neterminate încă, dar cu o frumoasă cupolă albastră. În față era un câmp deschis cu o mulțime de stupi albi. Între partea cu altarul bisericuței și casa Părintelui Adrian era o salcie plângătoare mare. Ușa, cu un mic acoperiș deasupra, era între două geamuri.

Am ciocănit timid și ușa a fost deschisă de o doamnă bătrână, dar foarte energică, preoteasa, care l-a chemat pe Părintele Adrian, care a venit pe o ușă din dreapta mea și m-a poftit într-un vestibul mic - un birou cu tavanul jos, care avea un aer de căldură și tihnă. Mi-a spus să mă așez pe un scaun, cu spatele la fereastră și cu fața spre colțul cu multe icoane întunecate și o candelă aprinsă. El s-a așezat în fața mea, pe un divan mic lipit de perete și mi-a cucerit sufletul cu un zâmbet însuflețitor. Era înalt și prea frumos. Ochii de un albastru strălucitor arătau bucurie, deși întreaga înfățișare era foarte serioasă și blândă. Eu nu venisem să găsesc un ‘bătrân’, cum am aflat mai târziu că se spune. Nici nu aveam vreo urgență deosebită ca să-l caut, căci simțeam că toate sunt cu purtare de grijă la Jordanville. Nici nu mă ardeau întrebări importante. Eu venisem în vizită și el a înțeles asta și a început să-mi pună întrebări despre mine, cu un glas minunat de tenor. Totul părea simplu și neînsemnat, astfel că atenția îmi era atrasă mai mult de numeroasele chipuri de călugări cu camilafcă de pe pereți decât de ce spunea el, când deodată m-a luat prin surprindere, întrebându-mă dacă săvârșisem un oarecare păcat. Am rămas mut de uimire în fața darului înainte vederii pe care-l avea. Nu mă gândisem niciodată că are acest dar. Apoi, venind mai aproape și uitându-se

pătrunzător în ochii mei, mi-a dezvăluit lucruri despre mine, despre care eu nu eram conștient.

Convorbirea noastră nu a durat mult, dar am fost copleșit de ideea că aveam în față întruchiparea desăvârșită a unui părinte atotcunoscător, cu purtare de grijă și bine intenționat, căruia îi pasă de tine și de starea în care te afli, fără să încerce să te modeleze în vreun fel. Am plâns, dar nu pentru că îmi mișcase inima, ceea ce de fapt se întâmplase, ci pentru că găsisem ceva minunat de care sufletul meu era însetat de prea mulți ani. Indată i-am putut pune o mie de întrebări care mă chinaseră multă vreme iar el mi-a dat principii scurte cu care să-mi dezleg eu însumi aceste dileme. Mi-a explicat ce este răul; mi-a spus că scopul vieții omului pe pământ se află în ciclul zilnic al slujbelor Bisericii; că icoanele sunt ferestre deschise spre rai, pe care îl putem vedea cunoscând-i pe sfinți; că pictura, muzica și toate artele sunt ca rugăciunile, căi de a ne apropia de Dumnezeu, ca Ziditor; că relațiile dintre membrii familiei sunt taina cunoașterii lui Dumnezeu; ce este virtutea; ce este sexul; ce este teologia; care este datoria noastră față de societate, față de Rusia aflată în suferință, față de America pe care o iubea. Și mai presus de toate, și-a arătat evlavia față de părinții Optinei, ale căror fețe străluceau de pe pereții din jurul meu. Aflasem că era fiul duhovnicesc al Starețului Nectarie, căci citisem fragmente din amintirile soției sale despre viața Starețului în Rusia cea chinuită, într-un ziar din Jordanville.¹¹⁴ Când vorbea despre el, Părintele Adrian îi spunea batiușca¹¹⁵ Nectarie și ne ilustra spusele lui cu câteva istorioare din viața sfântului bătrân.”

Așa cum primise odinioară să-i fie duhovnic Părintelui Vladimir, tot așa acum, Părintele Andrei primise să-i fie duhovnic lui Gleb - părintele pe care nu l-a avut niciodată. Cu toată sănătatea lui șubredă și cu solicitările la care era supus, Părintele Adrian s-a străduit mult să-l formeze duhovnicește pe Gleb. Gleb își amintește cum îi împărtășea învățătura Patristică despre paza minții și curăția inimii:

„Mi-a zăgrăvit chipul minunat al unei fecioare care urma să fie decapitată a doua zi, pentru dragostea și credința ei în Hristos. Ea mergea prin catacombe întunecoase, umede și pline de curent, cu o lumânare în mână care abia pâlpâia, singura ei lumină care să o ducă la locul tainic unde se adunau creștinii ca să săvârșească Sfânta Euharistie - prin a cărei împărtășire Il va moșteni pe Hristos și Impărăția Sa. Intreaga ei soartă în veșnicie depinde de această mică scânteie de lumină, care o îndepărtează tot mai mult de lumea cea fără de har și întunecată. Cu câtă frică și cutremur trebuie să-și păzească lumina lumânării, ca să capete viața pe care și-o dorește.

Fecioara, a continuat Părintele Adrian, este sufletul omenesc care trebuie să păzească lumina cunoașterii de Dumnezeu, să poarte de grijă de felurile lucruri neprielnice care pot întuneca sau stinge ‘Lumina care a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoși’.... Cât de important este să ne păzim simțurile, prin care cunoaștem și înțelegem viața! Dacă suntem conștienți de viață, de dragostea noastră față de Izvorul ei, trebuie să fim curați înaintea Lui, ca să-I putem auzi mai bine Glasul în inimile noastre, miezul vieții noastre datorite de Dumnezeu. Lucrarea despătimirii, neîncetata curățire a simțurilor noastre este esențială pentru a păstra aprinsă candela fecioarei, care ne luminează pe noi. ‘Lumina lui Hristos luminează tuturor.’ Lumina aceea este Harul lui Dumnezeu ..

Părintele Adrian se ridică. Era foarte emoționat și aproape în șoaptă m-a pofit să-l urmez.

În spatele lui, era o ușă către biroul său, ori poate către camera lui de rugăciune. Când a deschis-o, am simțit ca și cum ar fi fost sfânta sfintelor lui și abia am cutezat să intru. În fața noastră era colțul său de rugăciune cu multe, multe icoane, de toate formele

¹¹⁴ *Pravoslavnaiajizni* [Viața ortodoxă], (în limba rusă).

¹¹⁵ *Batiușca*: un fel drăgăstos de a spune „părinte” în limba rusă.

și mărimile și *analoguri*¹¹⁶ cu câteva cărți deschise, Psaltirea, etc. ... Deasupra, dominând întreaga încăpere, era o fotografie alb-negru, în mărime naturală, a capului lui Hristos, reprodus după vestita pictură a lui Vasnetsov. îl înfățișa pe Hristos foarte realist, cu cununa de spini, suferind cu adevărat, stors de puteri și cu ochii pătrunzători. Aceasta era taina Părintelui Adrian; această sfântă Față arăta Suferință. Dar de ce? Nici o explicație despre suferință nu m-a mulțumit; de ce mai trebuia ca noi să suferim, după ce Hristos biruise durerea și moartea? Dacă alipirea noastră de El, ne fâgăduiește fericirea veșnică, de ce mai trebuie să suferim aici pe pământ, ca în vremurile Vechiului Testament?

Sticlele roșii ale candelelor dădeau o lumină caldă în încăperea cu plafonul jos - o adevărată chilie de *Stareț*¹¹⁷. M-am simțit copleșit și chiar tremurând. Îndată, Părintele Adrian s-a închinat în fața icoanelor, după care a început să mi le arate una câte una, pe când le sărutam cu evlavie. Erau bucățele de moaște ale Sfinților din Peșterile Kievului. Mi-a arătat mai ales pe Sf. Agapit tămăduitorul, care întotdeauna i-a dat ajutor în boală; Sf. Ioan Mult Pătimitorul, care și-a îngropat trupul până la mijloc ca să-și biruiască patimile. Sf. Moise ungurul, care îi hrănise pe flămânzi, așa cum a făcut Părintele Adrian mai târziu, în vremea cumplitului regim sovietic.

În cameră era o liniște pătrunzătoare. Părintele Adrian a vorbit tot timpul în șoaptă, și am simțit că era firesc în apropierea lucrurilor sfinte. Ținându-și mâna pe inimă, mi-a vorbit despre pacea lăuntrică, lucrarea lăuntrică, liniște și tăcere. Mi-era teamă să nu uit lucruri importante din pricina emoției dar nu îndrăzneau să-l întrerup, căci parcă vorbea numai cu sine, uitându-se la icoane. Și îndată am înțeles dulceața suferinței pe care Hristos nu o lua de la noi. Contrar celor ce gândisem mai înainte, această durere zguduitoare este esențială pentru a păstra duhul de sfințenie.

Iuțea minții mele s-a potolit, s-a oprit în concentrarea pătrunsă de rugăciune. Am simțit îndată în mine sentimentul de responsabilitate pentru fiecare cuvânt, gând sau simțire: o atenționare că acestea poate strica, urâți sau chiar șterge curgerea acestei trăiri

118

dumnezeiești. Tocmai durerea acestei conștientizări este dulceață, ca și în *Acatistul* în care Hristos este numit 'Preadulcele Iisus'. Frica pentru păcate este deosebită - 'frică fără de frică' curajoasă, vitează de a nu pierde această minunată viziune însuflețitoare a minții de 'a se afla înaintea lui Dumnezeu' - ca și cum firul acestei linii melodioase s-ar putea frânge în oricare clipă prin nepurtarea de grijă pentru paza simțurilor, lăsându-le în voia lor prin întunericul fără de Dumnezeu al acestei lumi căzute."

Părintele Adrian a subliniat nevoia de a agonisi liniștea lăuntrică atât prin curăția cât și prin frângerea inimii. El îi simțise roadele, atunci când îl văzuse pe Bătrînul Nectarie scăldat în „Lumina Lină”¹¹⁹ nepământească a Dumnezeirii necreate. Dar pentru el, această liniște nu însemna nepăsare. Bătrînul Nectarie l-a învățat că ortodoxia este *viață*, o putere apostolică vie.

Cu un prilej, l-a luat pe Gleb în biserica mănăstirii și l-a apucat de mână. Gleb a simțit fierbințeala mâinii Părintelui Adrian și și-a dat seama că ardea de însuflețire când a arătat spre frescele de pe perete, care înfățișau sfinții în rai. Când au ieșit afară, cerul strălucea de stele. Părintele Adrian l-a întrebat: „De ce ne-a răspândit Dumnezeu ca pe val pe marea întindere a pământului American? De ce am fost împrăștiți ca stelele, printre oamenii buni din America? Nu putem să creăm din nou aici felul de viață din Sfânta noastră Rusie, ca o mărturie a adevăratului creștinism pentru lume - înainte de a veni sfârșitul?” Mănăstirea Părintelui Adrian împreună cu comunitatea mirenilor care se grupase în jurul lui, era încercarea lui de a da viață unui rai ortodox în America, o transplantare a vechiului fel de viață ortodoxă într-un pământ iubitor de libertate, de a

¹¹⁶ *Analog*: suport pentru icoană sau stativ pentru citit, folosit în timpul slujbelor bisericești.

¹¹⁷ *Stareț*: bătrân.

¹¹⁸ *Acatist*: o slujbă vie de rugăciune.

¹¹⁹ Din slujba ortodoxă a vecerniei, în care Iisus Hristos este numit „Lumina Lină” a Tatălui.

aduce aici *liniștea* pierdută. Aceste idei apostolice îi erau cu totul noi lui Gleb, Părintele Adrian îi descriese orizonturi noi cu adevărat.

IN 1958, Gleb a intrat la Seminarul Sfânta Treime, care ținea de Mănăstirea Jordanville. Pe atunci, seminarul își trăia zilele lui de glorie, cu profesori și duhovnici vestiți, ca: Arhiepiscopul Averkie, filosofii: Arhimandritul Constantin Zaițev și I. M. Andreev, și teologul: Părintele Mihail Pomazanski. Prin oameni drepți și cuvioși, ce întruchipau bunătățile cele mai mari pe care le-a creat „Sfânta Rusie”, Gleb respira aici tradiția vie a Bisericii Ruse.

Când l-a cunoscut pe Eugene, Gleb absolvise seminarul. Cea mai aprinsă dorință a sa, era să facă ceva cu imensa moștenire duhovnicească pe care o primise; dar, ca și Eugene, trebuia să i se deschidă calea. Pe moment, aplecările sale călugărești erau potolite de mama lui, care îi spusese că îl blestemă, dacă se face călugăr. Sub înrăurirea Părintelui Adrian, gândurile sale s-au îndreptat firesc spre o misiune de evanghelizare, cu scopul de a lumina America cu creștinismul ortodox. Și-a găsit și un model pentru această lucrare, în persoana Cuviosului Gherman de Alaska, care pe lângă faptul că fusese călugăr cu viață sfântă, a fost și unul dintre primii misionari ai Americii. Dar, mai mult decât un model, el vedea în Cuviosul Gherman de Alaska (deși atunci nu era canonizat) un mijlocitor ceresc înaintea lui Dumnezeu, unul căruia i se putea ruga ca să primească un semn pentru calea pe care trebuia să o urmeze în viață.

Cuviosul Gherman venise în Alaska din Mănăstirea Valaam din nordul Rusiei, în 1794. În îndepărtata insulă Spruce, a petrecut într-o strânsă legătură cu Dumnezeu în liniștea pădurii, a propovăduit Evanghelia băștinașilor aleuți, a purtat de grijă de orfani iar în 1836 a plecat la Domnul. Gleb citise pentru prima oară viața Cuviosului Gherman, care se publicase la Valaam în 1894, într-o zi de primăvară, spre sfârșitul ultimului an de seminar. „Am fost mișcat adânc”, își amintește el „că exista un asemenea sfânt și că era înmormântat pe acel continent pe care mă aflam și eu! Pot cu adevărat să merg până acolo, la acest Sfânt din Sfânta noastră Rusie - aici în America! Pot să încerc să merg la el și să încep, să mă rog lui pentru toate câte îmi erau de folos. Este cea mai sfântă bucătică de sfințenie de pe acest continent! Și mă poate ajuta, îmi poate rândui viața ... și îmi poate arăta de la Dumnezeu ce trebuie să fac. Dar *nu* trebuie să mă duc acolo ca turist, ci să rabd lipsa banilor ....

Eram uimit la gândul că în America *se află* o bucătică din Sfânta Rusie. Ideea de a transplanta Sfânta Rusie pe pământul american - lucru pe care Părintele Adrian îl făcea cu atâta conștiinciozitate în New York, și despre care mi-a vorbit cu atâta pasiune în acea minunată noapte înstelată - îmi umpluse sufletul. O, Doamne! O insulă ‘pustie’ în Alaska! Un trup nestruciat de moarte al unui sfânt! Să traversezi toată această întinsă Americă și apoi să mergi spre Alaska, atât de aproape de Rusia în suferință - fără bani, potrivit Evagheliei! Și peste toate astea, să primești de la el, de la un sfânt, un răspuns așa cum l-ai fi primit în Rusia! Ce idee năstrușnică, însuflețitoare. Eram hotărât s-o pun întru lucrare!

M-am întors la mănăstire, am intrat în chilia Părintelui Vladimir, și am început: ‘Să nu ziceți c-am înnebunit când veți auzi ce vreau să vă spun; ascultați-mă în liniște. Am hotărât ce voi face când voi termina școala. Voi merge, fără nici un ban, să-l rog pe Cuviosul Gherman de Alaska să mă ajute să-mi pun viața în rânduială! Să nu râdeți!’ ‘Asta nu-i nebunie’, mi-a răspuns Părintele Vladimir, privindu-mă foarte serios. ‘Strămoșii tăi, (amintea întotdeauna de ei, căci tatăl meu era din Pskov și socotea că era mare lucru) își agonisneau mântuirea în chipul acesta! Asta înseamnă să faci un pelerinaj la sfinții călugări, care viețuiau asemenea lui Adam înainte de păcat. Nu, nu este deloc nebunește sau nepotrivit! Este o idee mare, Dumnezeu te trimite! Ia aminte, înainte de a

ți da seama, vei avea prilejul să pornești pe cale. Numai, să te întorci aici din pelerinaj.’ Și m-a blagoslovit cu dragoste.

Eram uimit, dar l-am crezut că totul fusese de la Dumnezeu, lucru care s-a adeverit. Mi-a spus că pe insulă trăia un bătrân pustnic rus, Arhimandritul Gherasim, cu care se afla în corespondență. I-am scris Părintelui Gherasim, care m-a chemat în vara aceea. Nu știam cum să ajung acolo. Mi-a venit ideea să țin niște conferințe pe drum, însoțite de diapozitive, cu vizitări de biserici ortodoxe și recrutare de seminariști.

Cu banii primiți pe conferințe, Gleb a reușit să ajungă până în Alaska. A ajuns pe insula Spruce în august 1961. Rătăcindu-se câteva ore prin pădure, a ajuns până la urmă în pustia Cuviosului Gherman. Pe Părintele Gherasim l-a întâlnit la Paraclisul pe care acesta îl zidise pe locul unde viețuise Cuviosul. Pădurea din jur era întunecoasă și umedă, de o frumusețe necunoscută și sălbatică. Cam la 500 de pași, se întindea „Laguna călugărilor” și oceanul furtunos. Gleb s-a temut când a văzut primul chip adevărat al pustiei. „Am simțit de îndată”, scria el, „că era foarte adevărat, ca în Sfânta Rusie - foarte singuratic, ca și calea Cuviosului Gherman.”

Unii de la Mănăstirea Sfânta Treime, îi spusese lui Gleb să aibă grijă cu Părintele Gherasim, că-i cam apucat și ce era mai rău, că era „necanonic”. Umblau zvonuri că era comunist și mason. Întâlnindu-l pe bătrânul sihastru, Gleb a fost foarte ușurat să constate că toate zvonurile erau neîntemeiate. Părintele Gherasim, era un bătrân călugăr simplu, cu simțul realității, cu o inimă caldă, care își păstrase dragostea pentru monahism, cu toate greutățile și renunțările de-a lungul anilor. „Mă îndrăgise mult”, își amintește Gleb. „Aveam multe lucruri în comun. Părinții mei se trăgeau din aceeași clasă socială ca și ai lui și îl *iubea* mult pe Părintele Adrian, duhovnicul meu, cu care se afla în corespondență.”

Părintele Gherasim nu era „recunoscut” și era chiar disprețuit de autoritățile bisericești, fiindcă refuzase să sprijine politica lor. Suferise foarte mult din pricina fărâmițării Bisericii Ruse din diaspora, după revoluție; însă nici una dintre părți nu-l revendica. Așa cum zicea și Părintele Gherasim: „Eu mă rog pentru toți; îi pomenesc pe toți”. Fiecare „jurisdicție” îl acuza că aparține alteia. Fiind întrebat cărei jurisdicții îi aparține, el răspundea simplu: „Celei a lui Hristos”. De aici și zvonurile pe care le auzise Gleb, că era nebun.

Gleb a văzut că măsura Părintelui Gherasim era creștinismul esențial până în adâncul său. Socotea aproape o nedreptate că Părintele Gherasim, adevărat următor al moștenirii ruse, era atât de puțin prețuit și înțeles în America. Nici în seminar, și nici în altă parte, nu întâlnise un pustnic de măsura acestuia, care voia să părăsească lumea și chiar și administrația Bisericii pentru a-I sluji cu credință lui Dumnezeu, conștiinței sale și chemării sale călugărești. Părintele Gherasim viețuise pe insula Spruce din 1935, îngrijind mormântul Cuviosului Gherman și sfintele sale moaște, ținând aprinsă făclia monahismului pe insula pe care Cuviosul o numise „Noul Valaam”, spre pomenirea mult iubitei sale Mănăstiri Valaam din Rusia. Gleb a înțeles că Părintele Gherasim era cel despre care Cuviosul Gherman proorocise cu 100 de ani înainte, când spusese: „Un călugăr ca mine, fugind de slava oamenilor, va veni și se va așeza pe insula Spruce.”

Vizita lui Gleb pe insulă s-a petrecut în postul Adormirii Maicii Domnului. Părintele Gherasim se ruga în chilia lui și-i pomenea pe *toți* cei pe care îi întâlnise în viața sa. „Avea un pomelnic nesfârșit”, își amintea Gleb, „și tot așa erau și lacrimile lui”. Rugăciunea aceea mă cutremura până în adâncul sufletului. Am fost prins de înflăcărea rugăciunii sale stăruitoare că nu m-am putut stăpâni să nu plâng .... Dar nu erau lacrimi de supărare, ci lacrimile unei pocăințe dulci, de neînțeles, izvorâtă din inimă. Când sfârșea această rugăciune, era același om vesel ca de obicei, oferindu-mi

ceai și plăcintă cu somon coaptă de el, și numai cerul înstelat de deasupra uriașilor
120

molizi negri, purtau mărturia măsurii *șederii lui în fața lui Dumnezeu.*”

Petrecuse o săptămână pe insulă și Gleb încă nu primise nici un răspuns în inima sa, despre calea pe care trebuia să o urmeze. Incepuse să se teamă că va trebui să se întoarcă acasă fără să-și fi îndeplinit scopul călătoriei.

Cu câteva zile înainte de Praznicul Adormirii Maicii Domnului, au venit să-l viziteze vechi prieteni de-ai Părintelui Gherasim, din orașul Kodiak. Părintele Gherasim s-a bucurat și i-a primit cu mare ospitalitate. Intre timp, Gleb a ieșit să meargă la un mic izvor împrejmuț cu ferigă, de unde, odinioară, Cuviosul bea apă. S-a așezat pe o buturugă acoperită cu mușchi, de lângă izvor și a început să citească o carte pe care o împrumutase de la Părintele Gherasim: o antologie a vieților pustnicilor ruși. Deschisese cartea la întâmplare și ochii îi căzuseră pe următorul pasaj din viața Sf. Serafim de Sarov: „Intr-o zi, pe la sfârșitul anului 1832, un călugăr l-a întrebat pe Bătrân (Sf. Serafim): ‘De ce n-avem și noi *nevoința* sihaștrilor din vechime?’ Bătrânul a răspuns că, fiindcă noi nu avem *hotărârea* lor. Harul și ajutorul Domnului sunt la fel și astăzi cum erau odinioară, pentru cei ce au credință și îl caută pe Dumnezeu din toată inima - și noi

am fi putut trăi ca și părinții din vechime, căci, după cuvântul lui Dumnezeu, Iisus

121

Hristos este același și ieri și azi și pururea.”

Indată, în mintea lui Gleb s-au limpezit toate. I se întâmplau acestea, fiindcă nu făcuse o făgăduință, fiindcă nu adusese jertfa desăvârșită a vieții sale lui Iisus Hristos - de aceea Domnul nu-i deschisese calea. Încă „își căuta calea”. Indată a sărit în picioare de pe buturugă și a luat-o la fugă pe poteca îngustă către chilia părintelui. În câteva clipe a ajuns în fața Paraclisului ridicat de băștinași pe mormântul Cuviosului Gherman. Urcând în fugă treptele, a intrat și a căzut pe racla celui drept, care era așezată lângă peretele din dreapta al Paraclisului, și s-a rugat cu înflăcărare pentru dorința sa de a-I sluji lui Dumnezeu. Nu mult după aceea, la mii de kilometri depărtare, într-un magazin de artă din San Francisco, Eugene se ruga la Maica Domnului din adâncul sufletului: „Ajută-mă să-I slujesc Fiului tău!”

Ca și Eugene, Gleb își „jertfea inima” pe altarul Domnului. Împlinind cuvintele Sf. Serafim de Sarov, a făcut pasul hotărâtor. A făcut o făgăduință, dându-se pe sine în întregime lui Dumnezeu și la bine și la rău.

În clipa următoare, a auzit un glas slab, ușor, ce parcă venea din raclă. A răsunat clar, „Pune-ți o dorință!” Gleb s-a întrebat dacă era o închipuire sau începuse să o ia razna; dar, nu, auzise glasul foarte clar! Nu înțelesese greșit. Tocmai își închinase viața lui Dumnezeu, dorind să și-o pună întru lucrare pentru o cauză sfântă, iar Dumnezeu, prin glasul Cuviosului Gherman, îl întrebase ce dorea în schimb.

„Trimite-mi un nebun ca mine”, se rugă el, „care să mă înțeleagă pe mine și năzuințele mele”.

Glasul blând al Cuviosului se auzi din nou: „Altceva?”

Lui Gleb i se tăie respirația. Dacă prima cerere era împlinită, el s-a gândit să-l răsplătească pe Părintele Gherman în vreun chip.

„Trimite-mi o frăție”, spuse el tremurând, „care să-ți slăvească numele și să propovăduiască lumii întregi sfințenia ta.”

Rostind aceste cuvinte, Gleb simți că n-a mai putut îndura lângă el atâta sfințenie. A ieșit din Paraclis la fel de repede cum intrase, grăbindu-se spre chilia Părintelui Gherasim. L-a găsit pregătind ceai pentru oaspeți. I-a spus bucurat: „Am primit răspunsul!” Părintele, făcându-și semnul Sfintei Cruci cu evlavie, spuse simplu: „Slavă lui Dumnezeu!” - fără să știe despre ce era vorba.

¹²⁰ Călugărul Gherasim Eliel, *Părintele Gherasim al Noului Valaam* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1989), p. 51.

¹²¹ E. Poselyanin, *XVIII-th and XIX-th Century Ascetics* [Pustnicii veacurilor XVIII și XIX] (St. Petersburg, 1910), p. 290.

Care a fost sensul celor două cereri pe care le-a făcut Gleb Cuviosului Gherman? Când i-a cerut un „nebun” ca el, se gândise de fapt la o soție care să-i împărtășească idealurile și să-l ajute să le pună întru lucrare. Cunoștea câteva fete drăguțe și bune creștine cu care s-ar fi putut căsători; dar acestea erau preocupate mai mult de asigurarea unui cămin comod decât de împărtășirea idealurilor romantice ale lui Gleb, cu lucrări misionare pline de jertfe. Fiindcă mama sa îl socotea întotdeauna „nebun” pentru ideile sale „nerealiste”, el credea că numai un „nebun” ca el l-ar aprecia cu adevărat.

Cea de-a doua cerere către Cuviosul Gherman, venită din recunoștință, îi era mai puțin clară. Se gândise la vreo asociație sau comitet care să sprijine canonizarea Cuviosului Gherman și în același timp să-l ajute pe Părintele Gherasim să întemeieze o așezare monahală pe insulă. El credea că exemplul Sf. Gherman putea fi urmat de tinerii americani căutători de Dumnezeu. Având în vedere „frustrarea tânărului bogat” popularizată la vremea aceea, el și-a dat seama că sufletul americanului satisfăcut avea nevoie acum de ideea ortodoxă de *nevoință* sau osteneală ascetică duhovnicească, de jertfa de sine și răbdarea greutăților pentru o pricină înaltă și nobilă. Frontierele americane se șterseseră, iar spiritul ei de pionierat - spiritul libertății prin luptă - era încă prezent. Prin chipul Cuviosului Gherman - călugărul smerit ce căuta unirea cu Ziditorul său în vasta pustie nordică, răspândind de unul singur tradiția sfântă și veche într-un pământ nou, ocrotind părințește pe cei oropsiți și orfani - Gleb a văzut calea ce putea aduce ușurare duhului încercat și râvnei religioase nesimțitoare a Americii contemporane.

Gleb a plecat acasă de Praznicul „Adormirii Maicii Domnului”. Părintele Gherasim l-a condus până la țarm, suspinând ca un copil. „Nu suport despărțirile,” spunea el. Pentru un pustnic atât de îndepărtat de lume ca el, asemenea despărțiri însemnau de obicei că nu se mai vedea niciodată cu persoana aceea.

Pe când barca sa se ducea spre larg și-l privea pe Părintele Gherasim care rămăsese singur, plângând pe țărmul Lagunii Călugărilor și binecuvântându-l, Gleb și-a dat seama că pleca de acolo ca un om cu totul nou. „Am știut atunci”, scria el mai târziu, „că văzusem, mai presus de așteptările mele, un om de o mare măsură duhovnicească, care suflase în mine o *viață neabătută*, cu hotărârea de a continua într-un chip viu lucrarea Sf. Gherman pentru slava lui Dumnezeu în Biserica Sa Ortodoxă, și cu ajutorul lui Dumnezeu, nimeni și nimic nu-mi mai putea scoate gândul acesta din minte.”

^N ÎN drum spre San Francisco, Gleb s-a abătut să viziteze două mici schituri

122

canadiene, întemeiate de un misionar cu viață sfântă, Arhiepiscopul Ioasaf (f 1955). Pădurile de mesteceni și plopi tremurători din împrejurimi semănau foarte mult cu peisajele din Rusia, iar călugării și maicile din schituri întruchipau duhul adevărat al tradiției monahale rusești.

Gleb i-a făcut o vizită și succesoriului Arhiepiscopului Ioasaf, Preasfințitul Sava, ierarh de origine sârbă, stabilit în Edmonton. Preasfințitul Sava a stat de vorbă cu Gleb până la ivirea zorilor, povestindu-i despre renașterea duhovnicească ce avea loc în Serbia sub îndrumarea vestitului ierarh Nicolae Velimirovici.¹²³ Și Preasfințitul Sava avusese bucuria de a lua parte la această renaștere, pe când locuia în țară, iar acum dorea să o ducă și în America de Nord. Simțea că sosise timpul să înnoiască spiritul rușilor deznădăjduiți din lumea liberă, care obosiseră și își pierduseră identitatea ortodoxă. „Era plin de viață și energie”, își amintește Gleb. „Dar oricât de mult aș fi fost de acord cu el și aș fi fost captivat de entuziasmul lui, aveam rețineri foarte mari. Știam că deși Biserica Ortodoxă a păstrat bogățiile duhovnicești întregi, cu care ar fi putut aprinde

¹²² Vezi „Arhiepiscopul Ioasaf, luminător al Canadei”, în *The Orthodox Word*, nr. 19 [1968], p. 82-92.

¹²³ Canonizat mai târziu ca sfânt.

lumea întreagă, adevărații ei reprezentanți erau totuși sortiți dispariției, căci trăind în lumi diferite, erau incapabili de a le trece în mâinile tinerei generații. Mentalitatea modernă se bazează pe un spirit nihilist moderat și chiar prin însăși firea ei, este diametral opusă valorilor conservatoare impuse de ortodoxie. Degradată de complexul de inferioritate al unei mentalități de imigranți, noua generație de tineri ortodocși se simte lipsită de dreptul de a-și trăi viața din plin în neo-păgânismul de astăzi și își reneagă astfel, cu vehemență, rădăcinile ortodoxe. Iată de ce, terminând seminarul, am nevoie de un sfat potrivit pentru a ști cum să-L slujesc mai bine pe Dumnezeu și Biserica Sa. Am înțeles foarte bine realitatea problemelor noastre ecleziastice, ale bisericilor noastre ca ‘nave ce se scufundă’, deși sunt pline de vistierii nemăsurate de har și binecuvântare. Adaptarea Bisericii la măsurile contemporane - înseamnă a o întina, căci ortodoxia, prin firea ei, reprezintă măsura desăvârșită pentru toate vârstele și duce spre împărăția cerească a veșniciei. Menirea reeducării ordinii existente este nerealistă, căci nivelul psihologic al vieții de astăzi este *lipsit de eroism*, opus principiului Adevărului întrupat. Cred că singura noastră nădejde este să mergem așa cum au făcut-o odinioară Apostolii, și să propovăduim Evanghelia Ortodoxă a lui Hristos, în simplitate și neprihănire. De bună seamă că sunt două capcane mari: sufletele proaspăt intrate în ortodoxie cad fie într-un estetism liturgic bizantin care nu aduce roadă și nu le schimbă viețile în vremurile moderne; fie se mulțumesc cu soarta lor de copii adoptați spre îngrijire, asimilându-se de bună voie într-o familie străină, secătuiți de înflăcărea și energia de la început. Știam prea bine prevestirile unor episcopi îmbunătățiți, despre primejdia de a nu pune ‘vinul nou’ în ‘burdufurile’ vechi ale Evangheliei.”

Cu asemenea gânduri l-a părăsit Gleb pe Preasfințitul Sava și schiturile canadiene, care urmau să dispară atunci când ultimii călugări și maici plecau la Domnul. Sosind la San Francisco, l-a vizitat pe prietenul său, smeritul Părinte Nectarie (viitorul episcop) care l-a desfătat cu toate câte le știa despre Mănăstirea Optina și sfinții săi părinți. L-a cunoscut și pe fratele Părintelui Nectarie, scriitorul teolog Ivan M. Kontzevici, care locuia împreună cu soția sa Elena în San Francisco. Ivan și Elena îi scriseseră mai înainte lui Gleb în Jordanville, când citiseră un articol scris de acesta despre Bătrânul Macarie de la Optina. Ca și Părintele Adrian, atât Părintele Nectarie cât și fratele său Ivan, fuseseră ucenici apropiați ai Bătrânului Nectarie de la Optina.

În timpul șederii sale în San Francisco, s-a petrecut prima întâlnire hotărâtoare cu Eugene Rose.

Arătându-i diapozitivele sale despre „Locurile sfinte din America“, Gleb nu știuse cât de pregătit era Eugene ca să primească aceasta. „Era tocmai ce-i trebuia”, scria Gleb mai târziu. „Avea nevoie de cineva care să-i arate că lumea Patristică a vechii ortodoxii ascetice era încă vie și că o mică parte din ea, se găsea acum în America. Arhiepiscopul Ioan Maximovici, sfântul care era în viață, se găsea în San Francisco. Iar eu eram o legătură vie cu acea lume minunată care, din nefericire pierdea de pe fața pământului, cum subliniasem eu în convorbirea mea cu Eugene. Dar ea se va păstra în catacombe, până la sfârșitul veacurilor.”

Gleb se întoarse să privească icoanele de pe perete. Văzu portretul țarului Nicolae al II-lea. Fiindcă mulți ruși pe care-i cunoștea se rușinau de țar și de monarhie ca de ceva „depășit” și „primitiv”, se mira cum unui american ca Eugene îi venise ideea

de a pune acest portret lângă icoane. Când Gleb și-a arătat nedumerirea, răspunsul lui Eugene l-a convins asupra conceptului ortodox de monarhie al gazdei sale. Eugene i-a răspuns că fostul țar, ca suveran al „cele de a treia Rome”, ultimul bastion al civilizației creștine - fusese ultima putere care se împotrivese duhului lui Antihrist. Toate acestea au fost proorocite de Sf. Apostol Pavel care spusese că o asemenea putere „va fi dată la o parte”, înainte ca Antihrist să se dezvăluie pe deplin (II Tesalonicieni 2, 7-8). De aceea, continuă Eugene, crima patricidă comisă asupra țarului cât și stârpirea imperiului creștin pe care el îl reprezenta, este semnul că trăim în era pre-antihristică. Rusia ținuse piept Revoluției și când ea a căzut, lumea întreagă a rămas neajutorată în fața ei.

În timp ce Eugene îi spunea toate acestea, Gleb a înțeles de ce Eugene așezase portretul țarului lângă icoana Sf. Arhanghel Mihail biruindu-l pe satana, care înfățișa simbolic căderea unei civilizații prăbușite. Eugene i-a mai vorbit și de „Marele inchișitor” al lui Dostoievski. Mai spunea că, potrivit principiilor „Marelui inchișitor”, organizațiilor internaționale și mai ales Națiunilor Unite, trebuie să se dea un lider spiritual și un conținut pseudo-religios.

- Dar Națiunile Unite nu reprezintă doar un organism politic? întrebă Gleb. Cum pot Națiunile Unite să permită ca liderul unei religii să le reprezinte, dacă asta ar însemna să excludă toate celelalte religii?

- Cred că ele (națiunile) vor simți nevoia unui asemenea lider, de o importanță universală, cum este Papa, i-a răspuns Eugene.

Gleb își aminti că și unul dintre profesorii săi de la Seminar, Arhiepiscopul Averkie, spusese aceleași lucruri. Arhiepiscopul Averkie mergea pe linia duhovnicească a marelui prooroc rus al sec. al XIX-lea, Sf. Teofan Zăvorâtul, care profetise catastrofa pe care o va pricinui revoluția rusă; astfel, nu era ușor de văzut cum ajunsese la asemenea concluzii despre era apocaliptică în care trăim și despre înșelările sale spirituale. Totuși, lui Gleb i se părea neobișnuit să le audă din gura unui american, mai ales în 1961, când în apus, asemenea învățături ortodoxe erau socotite „esoterice”. Gleb l-a întrebat pe Eugene dacă era creștin ortodox.

- Nu, i-a spus el, dar aș dori să devin.

Amintindu-și de prima întâlnire cu Eugene, Gleb notase: „Tonul cu care vorbea era sobru și stăpânit. întreaga sa personalitate era rezervată și avea o liniște neobișnuită. Avea ceva nobil în ținuta lui. În adâncul sufletului știam că aveam în fața mea un suflet cu frică de Dumnezeu, care învățase bine prima treaptă din „Dumnezeiasca scară” a Sf. Ioan Scărarul și anume, înstrăinarea, lepădarea de lume. Așa cum s-a dovedit mai târziu, era cu desăvârșire *mort*, lumii. Pusese capăt tuturor preocupărilor, dorințelor firești legate de confortul și fericirea lumească. Nu avea decât ambiția de a cristaliza în mintea sa filosofică, măsura desăvârșită a ortodoxiei.

„Pe atunci, nu știam cât de mult îl iubea pe Hristos, dar se părea că tot entuzismul său stătea în descoperirea lui Antihrist, care acum „este chiar în lume” (I Ioan 4, 3), otrăvind toate preocupările și lucrările lumesti. Se mai părea că era foarte timid; și atunci am hotărât că trebuie să fac tot ce-mi stă în putință ca să primească Adevărul în întregul Lui.”

Gleb s-a gândit să se întoarcă acasă, în Boston, peste câteva săptămâni, dar știa că nu-l putea da uitării pe Eugene. Eugene nu se juca cu ortodoxia, era foarte serios. Dar cum să-l aducă în sânul Bisericii? Gleb își dăduse seama că Eugene avea o legătură mică cu comunitatea ortodoxă, și că, fiind un filosof introvertit de origine străină, niciodată nu se va alipi pe deplin de societatea bisericească rusă. Întâlnirea cu Gleb, pe care Eugene a apreciat-o foarte mult, trebuia să pună o temelie bună. Gleb avea nevoie de altcineva care să-l ajute pe Eugene să se apropie de Biserică.

Nu cu mult înainte ca Gleb să plece din oraș, noii săi prieteni ruși din San Francisco au dat o petrecere de despărțire și i-au oferit un dar. Deschizându-l, Gleb i-a anuțat. „Am și eu un dar pentru voi! Știți că am venit aici, pe Coasta de Vest, ca misionar, ca să le insuflu oamenilor idei ortodoxe.” Prietenii au aplaudat și au râs. „Dar nu vreau să mă ostenesc numai pentru ruși. Singura mea datorie față de ei este să-i aduc înapoi la Biserică. Ortodoxia a fost adusă în America și acum avem prilejul de a-i aduce pe americani la ortodoxie. Asta îi ajută nu numai pe ei ... ci și pe noi, care suntem deja în sânul Bisericii .... Am cunoscut de curând un tânăr american interesat de ortodoxie; se numește Eugene. El este prezentul.” Lumea aștepta ca el să-și termine ideea. „Noi toți suntem prieteni buni. Aș vrea,” continuă el, „să-mi promiteți că-l veți ajuta pe Eugene, că-l veți ocroti. Am semănat în el o sămânță iar voi trebuie să o udați.”

Toată lumea a făgăduit că-l va ajuta. Gleb se întoarse spre unul dintre prietenii săi, un tânăr cu numele Dimitri Andrault de Langeron: „Aș vrea să te ocupi de Eugene.” Dimitri a fost de acord.

Asigurând și această purtare de grijă față de Eugene, Gleb s-a întors cu trenul pe Coasta de Est. Ajungând la Mănăstirea Sf. Treime chiar în ajunul pomenirii Cuviosului Părinte Gherman (13 dec.), a fost întâmpinat de Părintele Vladimir, care îndată a slujit o *panahidă*¹²⁴ pentru Cuviosul Gherman. Pelerinajul odată încheiat, Gleb s-a întors la Boston.

Intre timp, Eugene se afla la părinții săi în Carmel, timp în care a participat la Sf. Liturghie din biserica Sf. Serafim de Sarov din Monterey-Seaside, unde o luase și pe Alison cu doi ani în urmă. Acum însă, poate datorită legăturilor mai strânse cu ortodoxia, prin Gleb, și-a biruit timiditatea firească și a făcut cunoștință cu preotul, Părintele Grigori Kravcina, care era primul preot ortodox cu care vorbise Eugene vreodată. Părintele Grigori era un om pios, smerit și cu frică de Dumnezeu, rudă mai îndepărtată a Părintelui Adrian, fusese orfan, crescut în sătucul Po

125 ^

zidurile vestitei Lavre Poceaev. În Monterey, fusese învrednicit cu o vedenie de la Sf. Serafim de Sarov, de a da numele bisericii după numele Sfântului.

La sfârșitul anului 1961, Eugene era reîntors acasă în San Francisco. De ziua Sf. Serafim de Sarov (2 ian. 1962), i-a scris lui Gleb o scrisoare la Boston, care îi ilustrează foarte bine gândurile și sentimentele din acea vreme:

M-am întors de curând din Carmel, unde am petrecut Crăciunul apusean,¹²⁶ cu părinții mei. Dacă n-ai știut până acum, orașelul Carmel se întinde pe 120 Km de coastă, este o așezare frumoasă între pini, chiparoși și ocean, unde petrecuseră odinioară artiștii și poeții boemi; astăzi fiind un loc de retragere prea „trăsnit” și bogat în „amatorism” pentru cei cu oarecare stare și cu pretenții culturale. Are un puternic iz de confort lumesc.

Pentru mine ... această atmosferă lumească este o instruire atât în „spiritul vremii” cât și în smerenie - deși mă tem că am foarte puțin de câștigat din smerenia asta. În această atmosferă aparent nevătămătoare și „neutră” pe din afară, eu văd foarte clar semnele duhului lui Antihrist: „religiozitatea” pseudo-cucernică și îndreptățirea de sine; anticomunismul superficial, care poate aprinde foarte ușor o pseudo-religie; „cruciada” neo-fascistă pentru a avea o lume lipsită de primejdii pentru o „democrație creștină”; lipsa de țel al minții și al duhului, ascunsă sub o pojghiță subțire de moralitate și „idealism” bine intenționat ... care

¹²⁴ *Panahidă*: slujbă pentru morți.

¹²⁵ *Lavra*: mănăstire mare.

¹²⁶ După calendarul vechi, Biserica Ortodoxă sărbătorește Crăciunul cu treisprezece zile mai târziu decât în apus.

crede toată pioasa propagandă de „pace” și „fraternitate”, care iese din ambele părți ale *cortinei de fier*. Toată această fățarnicie spirituală nu mi se pare decât materia primă care așteaptă să fie prelucrată de către Stăpânitorul întunericului, pentru a putea pune temelia unei urâcioase și amăgitoare „împărății a lumii acesteia”; simt cu adevărat în această atmosferă - ca și în întregul duh al vremurilor noastre - o așteptare grea, ca și cum oamenii ar aștepta venirea vreunui Mesia, ca să le rezolve toate problemele care par fără nici o rezolvare și toate temerile chinuitoare, care caracterizează epoca noastră; oamenii sunt gata să se închine în fața oricărui mare chip apocaliptic care le va aduce „pace” și „fraternitate” - și mai presus de toate simt uitarea de Hristos și de faptul că „problemele” epocii noastre nu sunt în afară ci lăuntrice, căci ele sunt urmarea întoarcerii noastre de la Fața Acelui Dumnezeu înfricoșător, Care așteaptă atât de multe de la noi și Care ne-a făgăduit o viață veșnică ce va fi de neîndurat pentru cei „care vor să o ducă bine în lume.”

Toate astea sunt subiectul cărții pe care o scriu despre starea spirituală a omului contemporan, și uneori mă tem de mărimea sarcinii pe care mi-am asumat-o și de nevrednicia mea în împlinirea ei. De fapt, meditez și scriu la ea de câțiva ani, înainte de a trece la ortodoxie, de când eram foarte mândru de „știința” mea și uram lumea de astăzi; când mergeam să-mi vizitez părinții și lumea în care trăiau ei, eram numai furie și deznădejde. Însă de când m-am convertit și m-am mai întărit în credință, aceste simțiri ale mele s-au schimbat într-un sentiment de milă și neputință: milă, pentru starea jalnică în care se află lumea aceasta, care s-a lepădat de Hristos și nici măcar nu e conștientă de lucrul acesta, o lume plină de oameni „binevoitori”, care de fapt nu sunt altceva decât niște ticăloși dar nu-și dau seama de asta - sau dacă știu asta, nu știu de ce, și caută în zadar o pricină în afara lor; și neputință, că deși am încercat din răspuțeri, niciodată nu am putut comunica cu marea majoritate a acestor oameni. Singura mea nădejde este să pot spune puținul pe care-l știu - sau cred eu că-l știu - celor care cugetă mai mult, mai ales tinerilor, care nu sunt înșelați cu totul de această lume fățarnică, dar nu știu unde să caute Adevărul .... Cât despre ceilalți, tonul meu direct, (căci consider că este prea târziu să vorbesc „cu blândețe” despre asemenea lucruri, căci există primejdia de a nu înțelege „noua spiritualitate” împletită a lui Berdiaev și a altor oameni „bine intenționați” care se înmulțesc tot mai mult) de bună seamă, va stârni vrăjmășie, dacă nu chiar batjocoră; e prea mult, încât mă îndoiesc că voi găsi pe cineva dispus să mi-o publice. Dar și această vrăjmășie poate fi de folos; căci cred că este bine ca lumea să știe că nu toți cei care-și spun „creștini” sunt mulțumiți de spiritualitatea „pseudo-religioasă” nedeslușită care se răspândește astăzi din toate părțile; și cred că trebuie să arătăm foarte clar că o religie a „compromisurilor” înseamnă înșelare de sine și că astăzi există numai două alternative de neîmpăcat, pentru om: credința în lume și într-o religie a sinelui, a cărui roadă este moartea; și credința în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în Care se află Viața veșnică.

Aș dori foarte mult să-mi scrii ce gândești și care îți sunt obiecțiile în legătură cu toate astea.

Din fericire, Carmelul se află doar la 5 km de Seaside, unde există o minunată bisericuță cu hramul Sf. Serafim, despre care ți-am spus. Am fost la câteva Sfinte Liturghii de câte ori am mers acolo, dar acum a fost prima oară când am stat de vorbă cu preotul, Grigori Kravcina. (S-a

întâmpat să fie chiar de Sf. Eugenia.) Vizita mi-a confirmat impresia bună pe care mi-o făcusem despre dânsul, atât după înfățișarea lui, cât și din grija cu care slujea Sfânta Liturghie. Este un om foarte sensibil și inteligent și arată cu adevărat simplu și smerit. Dacă ar fi după mine, mi l-aș alege ca duhovnic .... I-am spus de tine și te știa și s-a mirat de ce nu l-ai vizitat ca să arăți diapozitivele și enoriașilor săi. Sper să-l cunoști personal. Mi se pare curios că este atât de puțin cunoscut în cercurile bisericești; cred că este foarte izolat.

M-am bucurat foarte mult că m-ai vizitat. Mă obișnuisem cu o izolare totală din partea ortodocșilor, iar vizita ta a fost cu adevărat providențială. Credința mi-a fost puternic întărită de credința și viața ta duhovnicească de la Jordanville. Aștept vești de la tine. Pomenește-mă la rugăciune, căci și eu mă rog pentru tine.

Fratele tău întru Hristos,

Eugene

25

^Λ **În îmbrățișarea Tatălui**

Nu poți să nu privești toată prostia modernă ca ultima „cădere” a omului, o imitație a păcatului celui dintâi om creat la scara întregii lumi - dorința de a fi asemenea lui Dumnezeu, de a ști totul. Și cine poate ști de ce Dumnezeu îngăduie aceasta - doar din pricină că la sfârșit, ca și la început, ne vom întâlni cu El. Nu există nici o „pricină” pentru căderea Fiului Risipitor - și totuși cât de mare a fost bucuria reînținerii sale. Poate că până la urmă Dumnezeu a „îngăduit” existența epocii moderne pentru bucuria primirii păcătoșilor care se vor pocăi la sfârșitul ei.

- Eugene Rose, 18 ianuarie, 1961

Și i-a zis fiul: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați-i inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui .... Căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească.

- Luca 15, 21, 22, 24

Gustați și vedeți că bun este Domnul.

- Psalmul 33, 8

PRIETENUL lui Gleb, Dimitri, și-a ținut promisiunea și l-a vizitat des pe Eugene. De origine franco-rusă, Dimitri se trăgea dintr-o ramură a nobilimii franceze. Fusesse crescut în Lima, Peru, cunoștea multe limbi străine, și vorbea engleza cu accent francez. Deși îi curgea sânge albastru prin vene, primise o pioasă educație creștină, de la evlavioasa sa mamă rusoaică, Svetlana Romanovna.

Credința curată a lui Dimitri a fost un exemplu pentru Eugene. El avea nevoie de acest firesc al vieții creștin ortodoxe, de care fusese lipsit în copilărie și pe care nu l-a putut înlocui prin mijloace pur intelectuale. A păstrat o strânsă legătură prin scrisori cu Dimitri până la sfârșitul vieții și mai ales cu Svetlana, care și-a petrecut ultimii ani ai vieții în Mănăstirea de maici New Diveyevo, a Părintelui Adrian.

Gleb, Dimitri și cercul lor de prieteni, au fost ultimul impuls de care avea nevoie Eugene pentru a păși în sânul Bisericii. Teama de a fi lovit de mulțumirea unei „deșertăciuni bisericești” provinciale i-a fost risipită de contactul cu tineri, care, doreau ca și el, să slujească ortodoxia ca adevăr universal și nu doar ca o religie etnică.

Eugene a fost primit în Biserica Ortodoxă duminică 12 februarie 1962,

127

pomenirea ocrotitorului său, Sf. Eugen al Alexandriei. Slujba a fost oficiată de Părintele Nicolai Dombrovski de la Catedrala din San Francisco, care fusese povățuit de Arhiepiscopul Tihon să-l primească pe Eugene prin Sfânta Taină a Botezului. Dimitri și Svetlana au stat fiecare de o parte și de alta a lui, ca nași. După ce a fost uns cu Sfântul și Marele Mir, Părintele Nicolae a început Sf. Liturghie.

Era în Duminica Fiului Risipitor; preotul a citit pilda în cadrul Sfintei Liturghii. Lui Eugene i s-a părut foarte semnificativ că a fost primit în Biserică, tocmai în această zi. Aducându-și aminte de îngrozitorii ani în care încercase în zadar să fugă de Dumnezeu, a simțit întocmai ca și Fiul Risipitor, că păcătuisese înaintea Cerului și a lui Dumnezeu, că nu era vrednic să se numească fiul Lui. Cu toate acestea, a fost primit cu dragoste în brațele Tatălui, i s-a dat în întregime moștenirea nemeritată a drepturilor de fiu și a fost primit în curtea Tatălui, Biserica. La intrarea sa în acest „locaș mântuitor”, toate păcatele sale din trecut au fost spălate; era un om liber. în schimb, așa cum spunea Alison, „Eugene s-a lepădat nu numai de trecut, ci de toate, chiar și de sine. Le-a dat pe toate lui Dumnezeu.”

Când s-a împărtășit pentru prima oară, harul lui Dumnezeu s-a arătat în el în chip minunat. Era într-o stare desăvârșită de pace și fericire iar în gură a simțit un gust ceresc nespus de minunat, care a ținut aproape o săptămână. Pentru aceasta nu a vrut să mănânce nimic. Cu câțiva ani înainte, simțise gustul iadului; acum, în chipul cel mai adevărat, i s-a dat să cunoască gustul raiului. După ani de zile, când ajunsese preot și boteza oameni, întreba cu blândețe dacă alții simțiseră ceva asemănător la intrarea în ortodoxie, dar în general nu se întâmplase așa. A înțeles că acesta trebuie să fi fost un har aparte. în anii care au urmat trecerii sale la ortodoxie, o clică ecleziastică a pornit o „epidemie” de rebotezări, explicându-se că primirile „neregulate” în ortodoxie nu erau considerate valide și erau lipsite de har. Deși Eugene nu a mai fost niciodată rebotezat după botezul său neortodox din adolescență, el și-a păstrat mereu pacea în mijlocul controverselor rebotezărilor condamnable. Simțirea harului când a trecut la ortodoxie a fost prea adevărată ca să mai îngăduie vreo îndoială.

Poate că datorită minunii primei Sfinte împărtășanii, după aceea, Eugene vorbea adesea de negrăita „savoare” și „mireasmă” a ortodoxiei.

^N

în prima sa lucrare ca student al Academiei de Studii Asiatice, a spus: „Cunoașterea mai clară este aceea care este mai strâns legată de ființa celui care cunoaște; cunoașterea cea mai clară este cel mai strâns legată de ființa celui care cunoaște - sunt una - când ceva se cunoaște în măsura în care se trăiește.”” Abia acum înțelegea Eugene ce este creștinismul cu adevărat, căci aflase nu numai că Hristos există, ci *Îl cunoștea pe Hristos* cu adevărat. Acum, se uita la concepția mărginită pe care o avea Fr. Nietzsche despre creștinism, pe care o susținuse odinioară, și a spus că „pare la fel de neînsemnată și de lipsită de temei ca și ‘protestantismul liberal’ de

¹²⁷ Sf. Eugen pomenit în scrisoarea de mai sus, este de bună seamă, Sf. Mucenic al Sevastiei, pomenit la 13 dec.

suprafață”. Chiar filosofi ca Guénon și Schuon, ale căror concepții mult mai favorabile creștinismului, le împărtășise și el pe vremea studenției, nu-i puteau pătrunde esența fără a trăi creștinește și fără a-L cunoaște pe Hristos cu inima.

În ianuarie 1961, cu un an înainte de a fi primit în Biserică, nota în jurnalul său: „Veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi.” Fără adevăr nu există creștinism și fără cunoașterea adevărului creștin, nu te poți numi creștin. Iar sfârșitul acestei cunoașteri nu este puterea, așa cum dorește știința; și nici mângâierea sau confortul sau ocrotirea sau sprijinul de sine, sau orice doresc cultele subiective. Sfârșitul ei este *libertatea*, libertatea creștină, divino-umană, libertatea oamenilor, a fiilor lui Dumnezeu.

Cunoașterea care aduce libertatea este mai presus de orice categorisire subiect- obiect; este cunoașterea în care participă *omul întreg*, care informează omul în întregul său. Nu se câștigă prin cercetări sau experiențe deosebite ci *trăind* o viață creștină prin Sfintele Taine, rugăciune, post - și prin relațiile noastre cu alte ființe omenești. Nu este o cunoaștere despre care se poate spune ‘Știu sau am trăit *asta* sau *aia*,’ ci una care se descoperă prin toate câte le faci singur sau împreună cu alții, și se află în tot ceea ce gândești. Creștinul dorește să fie una cu Adevărul, Care este Iisus Hristos, și astfel creștinul *este* ceea ce cunoaște. Cel care-L respinge pe Hristos nu-L cunoaște pe Hristos; cel care-L acceptă dar nu trăiește viața de creștin în întregul ei, nu-L cunoaște pe deplin. Numai omul îndumnezeit cunoaște în întregime - atât cât îi stă în putință omului să cunoască; noi ceilalți ne străduim să fim creștini, adică cunoscători.”

Cei care îl cunoscuseră pe Eugene pe când „cugeta la oarecare chinuri lăuntrice nedesluite”, spuneau că „inflorise de când era ortodox”. Cu ajutorul noilor săi prieteni ortodocși, începuse să iasă la suprafață latura caldă și practică a firii sale. În creștinismul ortodox găsisese sălaş pentru inima sa, pentru care nu găsisese pe vremea când era intelectual. La mai bine de un an de la primirea sa în Biserică, îi scria lui Alison despre schimbările care se petrecuseră în el: „Când ți-am scris ultima oară, îți spuneam că mă apropiasem foarte mult de Biserica Ortodoxă Rusă, deși cam nesigur .... Imi duceam viața ca toată lumea. Dar apoi, cu toată nevrednicia mea, Dumnezeu mi-a arătat calea Sa. Am cunoscut un grup de ortodocși ruși foarte râvnitori și în câteva luni, am fost primit în sânul Bisericii Ortodoxe Ruse ... al cărui credincios sunt de mai bine de un an și jumătate. M-am născut a doua oară întru Domnul; acum sunt robul Lui și am cunoscut în El asemenea bucurie, cum n-am crezut niciodată că este cu putință când trăiam după lume.”

Aceste ultime cuvinte trebuie să fi ieșit din adâncul inimii: după vreo 20 de ani, a făcut aproape aceleași urări de fericire lăuntrică, unui tânăr credincios care fusese ca și el la început: „Mă rog ca Dumnezeu să-ți deschidă inima și să faci tot ce-ți stă în putință ca să-L cunoști! Vei afla fericirea la care nu ai fi visat niciodată înainte; inima se va uni cu mintea pentru a-L cunoaște pe Dumnezeul Cel adevărat și nici unul dintre adevărurile reale pe care le-ai agonisit nu se va pierde. Să dea Dumnezeu!”

*Și alta a căzut pe pământul cel bun
și, crescând, a făcut rod insutit.*

- Luca 8, 8

DE ziua recunoștinței anul 1962, Gleb a mers pe Coasta de Vest. Mai întâi a lucrat ca piccolo în San Francisco, unde l-a vizitat pe Eugene de câteva ori. După câteva luni, a obținut un post de profesor de limba rusă la un colegiu de filologie din Monterey, nu departe de Carmel, unde locuiau părinții lui Eugene. Fiind capitala Californiei pe vremea când Cuviosul Gherman venise în America, Monterey avea multe clădiri vechi, istorice. Pe coastă se mai găseau păduri virgine, pe unde îi plăcea lui Gleb să se plimbe. Ședea în vreun loc retras, acoperit cu mușchi și se ruga ore întregi cu Rugăciunea lui Iisus sau citea cărți despre pustnicii din nordul Rusiei sau despre Bătrânii de la Optina. Aceste vistierii de mare preț, fie erau trimise de duhovnicul lui din Muntele Athos, Schimonahul Nicodim, fie erau împrumutate de la Ivan și Elena Kontzevici, care, fiind fii duhovnicești ai Mănăstirii Optina, aveau texte de foarte mare valoare chiar de la Optina.

De câte ori își vizita părinții în Carmel, Eugene mergea să-l vadă și pe Gleb, în Monterey. Gleb își amintește prima lor întâlnire de acolo:

„Mă mutasem în Monterey în timpul Postului Mare, și totul îmi era nou și foarte plăcut în orașul acela istoric. Îmi plăcea mai ales mulțimea florilor de la începutul primăverii. M-am mutat într-o căsuță cu vedere spre golf, unde locuiam împreună cu fostul meu coleg de seminar, care îmi făcuse rost și de postul de profesor de colegiu. Casa, cam neîngrijită, era înconjurată de tufe uriașe de mimoze cu flori galbene.

Eugene venise prima oară cu trenul să mă viziteze la căsuța mea de acolo. Era după-amiază devreme, și am avut timp să vizităm clădirile vechi ale orașului, mărturii de pe vremea celui dintâi mucenic ortodox născut american, Sf. Petru Aleutul, despre care Eugene nu știa nimic. Mi-a arătat clădirea Misiunilor din Carmel și departe de țarm, o mănăstire îndreptată spre ocean, ce adăpostea maici pustnice, care își dăduseră votul tăcerii și contemplației.

La următoarele întâlniri, Gleb și Eugene se plimbau ore întregi prin pădure și pe țărmul oceanului. „Mă interesa ce îl făcuse atât de adânc și pătrunzător,” scria Gleb. „L-am întrebat ce operă sau film l-a emoționa adânc, ce cărți, poezii sau filosofi. Atunci nu știam ‘ce l-a făcut să vibreze. *Lucia di Lamermur* și *Turandot* îl mișcaseră profund, ca și filmul *Povestirile lui Hoffman* și altele. Însă nu mi-a fost destul. Voiam să-i cunosc sufletul.

Într-o seară, ne plimbam pe țărmul Pacificului. Noaptea era caldă și înmiresmată de florile oleandrilor și ale altor plante care înfloresc timpuriu. Oceanul era agitat iar luna strălucea. Cred că am aflat în el un simțământ de însuflare și eram gata să înghit pe nerăsuflata ceea ce se dădea la iveală din acel suflet atât de inspirat, care era gata să se deschidă. Dar mă înșelam. Era închis de nepătruns. Nu puteam intra în lumea lui, pe care o simțeam asemenea lumii mele. M-am hotărât să nu dau înapoi și să-mi dezvălui eu mai întâi lumea mea, o lume plină de mari mistici și asceți, dintre care pe unii îi cunoșteam, păstrând cu sfințenie fiecare lucru pe care-l știam despre ei. Am avut mari

emoții când i-am povestit despre pustnicii din Mănăstirile Optina, Valaam și Sfântul Munte Athos. El continua să tacă, adâncit în cele ce-i povesteam. Dar spre uimirea mea, am simțit că îi erau cunoscute. Nu informațiile ca atare, ci duhul care îi pune întru lucrare pe acești mari pustnici și care este atât de necunoscut realității reci, materialiste a zilelor noastre și felului de viață american prozaic. A *înțeles* ceea ce eu încercam să insuflu în el! Cum era cu puțință să știe despre astea? Acea râvnă îi era cunoscută. Tot ceea ce am putut scoate de la el în acea minunată noapte de martie a fost că știa ce înseamnă suferința. Dar cum era cu puțință ca un puști din sudul Californiei - care trăia o viață tihnită și plină de satisfacții - să *înțeleagă* cum se putea el raporta râvnei pustnicești a unui ostenitor ortodox din nordul înghețat, îndepărtat al Rusiei?

Era minunat. De bună seamă că am văzut cum înghițea cu nesaț vistieria mea, deplin conștient de adâncimile și subțirile trăirilor mele față de aceste taine din lumea cealaltă. În felul său tăcut și rezervat, era foarte fericit. Mergea lângă mine, cu pașii săi mari, de-a lungul nisipului sclipitor, cufundat în altă lume. Dar nu mi-o împărtășea cu glas.

Mai târziu ne-am continuat plimbarea prin viroagele acoperite cu mușchi. Umblam după bureți, iar eu îi citeam în rusește din cărțile Optinei despre pustnicii din pădurea Roslavl. Era rezervat, liniștit și pe deplin conștient de importanța celor citite. I-am citit despre viețile lui Zosima, Vasilisc și Petru Miciurin din Siberia. I-am dat chiar și o carte rusească pentru Paști - viața Bătrânului Ioasaf de la Optina - după ce îi povestisem viața Bătrânului Gabriel din Pskov. Urma viața cuviosului Teofil cel Nebun pentru Hristos din peșterile Kievului. Dar Eugene tăcea. De ce? Ce-l oprea să spună cu glas tare ce era în inima lui care se mișcase atât de evident? Nu știu. Poate pentru că aveam temperamente diferite: eu eram extrovertit iar el, poate, introvertit. Dar lucrul ăsta nu mă convingea îndeajuns - până când am descoperit, în sfârșit, înțelesul acelei șovăieli din reacțiile sale emoționale. Avea o minte analitică și o inimă care era cu mult mai pasionată, mai sensibilă și mai profundă decât a mea, dar mintea lui trebuia să evalueze toate lucrurile, poate chiar cu un pas înainte, ca să înțeleagă cum sunt toate pe măsura măreției lumii zidite de Dumnezeu și asprimea Iconomieii Sale. Eram copleșit! Indată mi-a venit în minte priveliștea din Scriptură cu sămânța căzută pe pământul cel bun care dădea roadă însutit. Atunci am știut: trebuia să fac ceva ca să-l ajut să crească acest fruct duhovnicesc - într-un timp și loc atât de împotrivor creștinismului adevărat. Era un geniu neobișnuit. Un om care urma să-și petreacă viața între cei mai prețioși ca el. Și acum el, acest suflet sensibil, se apropie de Biserica noastră Ortodoxă, cu toate slăbiciunile și priimejdiile tipic rusești. Ei îl vor îndrăgi și vor încerca să-l folosească pentru scopurile lor, dar ce urmare va avea asupra lui? Va fi o împrejurare prielnică pentru personalitatea lui, ca să prindă rădăcini și să dea rod? Nu, nu, nu. Nu-l vor înțelege și chiar dacă ar face-o (căci oameni ca Părintele Constantin din Jordanville o vor face, fără îndoială), ce folos ar putea scoate el sau ei din aceasta? Știu prea bine că primejdia stă în această înflăcărare puternică de la început, după care vine suferința, dezamăgirea și poate pierderea credinței în toate idealurile sale, căci noblețea era principala trăsătură a purtării sale. Cum trebuia să-l ajut? Trebuia să plănuiesc o împrejurare în care el se putea dezvolta independent ....”

Un făcător de minuni din vremurile de pe urmă

Mărite apostole al unor vremuri de răceală și necredință, dăruit cu puterea cea plină de har a sfinților din vechime; făclie luminată de Dumnezeu a tainelor cerești, hrănitor al orfanilor, nădejdea celor fără de nădejde. Tu ai aprins pe pământ flacăra iubirii pentru Hristos împotriva întunericii din ajunul Zilei Judecării; roagă-te acum, ca această sfântă flăcără să iasă și din inimile noastre.

- Troparul Cuviosului Ioan Maximovici, Glas 6

Am văzut cum Gleb fusese mult mai avantajat ca să cunoască o mulțime de „legături vii” importante ale tradiției ortodoxe. Totuși, în noiembrie 1962, Eugene l-a întâlnit pe cel mai mare dintre aceștia: Arhiepiscopul Ioan Maximovici.

Arhiepiscopul Ioan era foarte cunoscut comunității rusești din San Francisco. Fusese episcop în Șanghai - China și strânsese de pe străzi și de prin gunoaie sute de copii bolnavi și flămânzi și le dăduse adăpost într-un orfelinat. Când s-a instaurat comunismul în China, a fost silit să evacueze toți orfanii și să-i ducă mai întâi în Filipine și mai apoi în San Francisco, unde a și fondat orfelinatul Sf. Tihon. Apoi a fost numit episcop de Paris, dar când putea, mergea să-i viziteze pe orfanii din San Francisco.

La sfârșitul anului 1962, niște împrejurări i-au permis Arhiepiscopului Ioan să se

128

întoarce la turma sa urgisită. Arhiepiscopul Artemon din Los Angeles, numit în locul Arhiepiscopului Tihon care se pensionase, dezbinase comunitatea creștin ortodoxă prin felul cum păstorise dioceza din San Francisco. Lucrările la noua Catedrală Ortodoxă Rusă, începute de Arhiepiscopul Tihon, fuseseră oprite. Arhiepiscopul Artemon nu voia să depună bani în băncile în care lucrau evrei, lucru necanonice după părerea lui. Cum controversele legate de construcția Catedralei se înteteau tot mai mult, lucrătorii erau plătiți conform contractului, însă nu făceau nimic.

Comunitatea din San Francisco, formată în mare parte din fii duhovnicești ai Arhiepiscopului Ioan din Șanghai, au înaintat un memoriu Sinodului Episcopilor în care cereau să fie adus Arhiepiscopul Ioan, pentru a pune lucrurile în ordine. După ezitări, Sinodul și-a dat acordul iar Arhiepiscopul Ioan a fost desemnat pentru dioceza San Francisco, dar numai temporar. Îndată, comunitatea de credincioși a prins viață. Curgeau donațiile pentru construirea noii Catedrale. Au luat ființă comitete, organizații și fundații caritabile; și cu toate greutățile pricinuite de vechiul grup al Arhiepiscopului Artemon (despre care vom vorbi mai târziu), activitatea bisericească a sporit într-un val general de entuziasm.

Eugene a simțit imediat schimbarea. Când venea la slujbele de la Catedrală, noul episcop, cu toată căldura, scotea din buzunare slujbele închinare unor sfinți mai puțin cunoscuți, ce trăiseră odinioară în Apus, mai ales în Galia, Italia, Anglia și Olanda. Era ceva nepământesc în acest bătrânel adus de spate, care după măsurile lumești, cu greu putea fi numit „respectabil”. Avea părul nepieptănat, buza de jos îi era ieșită în afară și avea un defect de vorbire, care-l făcea destul de greu de înțeles. În locul unei mitre strălucitoare, împodobită cu pietre scumpe cum purtau alți episcopi, purta o „căciulă

¹²⁸ Numele a fost schimbat.

pliabilă”, lipită cu icoane brodate de orfanii săi. Avea purtarea aspră, deși adesea se putea vedea în ochii săi o licărire veselă, mai ales când era cu copiii. Cu tot defectul său de vorbire, avea o relație minunată cu copiii, care-i erau devotați trup și suflet. Spre indignarea unora, glumea și se juca cu ei chiar și în biserică.

Originalitatea Arhiepiscopului Ioan era legată de ceea ce în Biserica Ortodoxă era cunoscut ca „nebulie pentru Hristos”: renunțarea la „înțelepciunea lumii” pentru

129 ^ 99

înțelepciunea lui Dumnezeu . Intr-adevăr, persoana sa ascundea mult mai mult dincolo de priveliștea neobișnuită pe care o vedeau ochii. De la ucenicii Arhiepiscopului Ioan, Gleb și Eugene au auzit istorisiri care le-au dezvăluit părți din viața lui în Dumnezeu. Erau adevărate Fapte ale Apostolilor, care se petreceau în zilele noastre.

Arhiepiscopul Ioan era un pustnic aspru. Era într-o neîncetată stare de rugăciune, mereu cu purtare de grijă înaintea lui Dumnezeu. Mânca doar o dată pe zi, la miezul nopții și dormea foarte puțin. Nu se întindea niciodată pe pat și adormea numai când oboseala îl cuprindea cu totul, stând în genunchi la rugăciune, în fața icoanelor. Când se trezea, se stropea cu apă rece pe față și începea Sfânta Liturghie, pe care o săvârșea zilnic, fără nici o abatere.

Se știa că era făcător de minuni. Oriunde ar fi fost - în China, Filipine, Europa, Africa, America, se săvârșeau vindecări fără număr prin rugăciunile lui. De multe ori i-a salvat pe oameni de la nenorociri iminente, prin revelație dumnezeiască. Uneori li se arăta celor în nevoi, când nu-i stătea în putință să ajungă la ei din punct de vedere fizic. A mai fost văzut în timpul rugăciunii în Sfântul Altar, înălțat deasupra pământului, înconjurat de o lumină cerească.¹³⁰

Însă, așa cum scria Eugene mai târziu, aceste minuni nu erau deosebite prin ele însele: „Toate astea pot fi imitate cu ușurință de falșii făcători de minuni .... În cazul Arhiepiscopului Ioan, cei care s-au întors la credință datorită lui, nu au fost mișcați mai întâi de minunile lui, ci de ceva din persoana lui care le-a mișcat inimile.”

Eugene auzise de milostivirea Arhiepiscopului Ioan; cum în Șanghai mersese în cartierele primejdioase pentru a scăpa copiii părăsiți prin bordeluri sau aruncați pe grămezile de gunoi ale orașului; cum copii răniți sufletește, se închideau în sine după ce vedeau cruzimile războiului și revoluției, se deschideau la un singur cuvânt al lui; cum vizita mereu oamenii din spitale, după care atât cei credincioși cât și cei necredincioși se vindeau prin harul care ieșea din el; cum ucigașii cei mai înrăiți, plângeau îndată, în chip neobișnuit, când îl vedeau vizitând închisorile, deși nu-l văzuseră mai înainte; și cum, oriunde s-ar fi aflat, avea obiceiul de a umbla toată noaptea, oprindu-se la ușile oamenilor, binecuvântându-i și rugându-se pentru ei, în timp ce ei dormeau fără să știe

Arhipiscopului Ioan nu i-a trebuit mult ca să descopere sufletul însetat al lui Eugene, care își găsisse un loc în spatele Catedralei și se ruga cu înflăcărare. Deși la chemat de câteva ori să vină mai aproape de strană și de Sfântul Altar, Eugene a rămas acolo unde era. Era teama de deșertăciunea lumească, pe care o văzuse la mulți din jurul lui și la clerici.

De bună seamă, Gleb a înțeles că Eugene avea pricini temeinice de a dori să-și păstreze setea de viață duhovnicească adevărată și să n-o lase să se stingă pentru aspectele obișnuite ale Bisericii. Totuși, simțea că Eugene trebuie să-și depășească temerile. Ocolind legătura cu slujitorii Bisericii, te poți îndepărta chiar de izvorul harului, care este Biserica. Gleb l-a rugat pe Eugene să facă o ascultare pentru Hristos: să nu ia în seamă aceste lucruri și să intre direct în inima ciclului liturgic. Odată,

¹²⁹ I Corinteni 4, 10, 3, 19 și 1, 24-25.

¹³⁰ Părintele Serafim Rose și Starețul Gherman, *Blessed John the Wonderworker* [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni] (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987).

Arhiepiscopul Ioan, simțind supunerea lui Eugene pentru Hristos, l-a chemat la sine și la sfătuit să nu dea atenție la nimeni și la nimic din afara ciclului slujbelor. Arhiepiscopul era omul care nu scotea o vorbă în Sfântul Altar. Iar în afara lui, (exceptând situațiile

131

când era cu copiii) se limita doar la cuvinte scurte, înclinări din cap și gesturi.

Cu încurajările Arhiepiscopului Ioan și a devotatului preot Leonid Upșinski, Eugene a început îndată să cânte și să citească în slavonă în strana orfelinatului Sf. Tihon, unde locuia Arhiepiscopul Ioan. Silindu-se să-și biruiască sfiala firească, se simțea liniștit. Cu toate că avea accent american, Eugene a fost acceptat de toți la strană, ca și cum era acolo dintotdeauna.

Arhiepiscopul Ioan a trebuit să-i dea lui Eugene câteva sfaturi și explicații. Primind launtric chipul duhovnicesc al Arhiepiscopului Ioan, Eugene l-a simțit ca o reflectare a lui Hristos însuși; și a purtat acest chip cu el toată viața, ca pe un izvor îndreptător. În ultimii ani de viață, când vedea acest chip mai limpede, după o experiență creștină îndelungată, scria: „Dacă-i întrebai pe cei care l-au cunoscut pe Arhiepiscopul Ioan, ce-i atrăgea la el - și îi atrage și pe cei care nu l-au cunoscut niciodată - răspunsul este întotdeauna același: îi copleșea cu dragostea lui; s-a jertfit pentru aproapele, din dragoste curată pentru Dumnezeu și pentru ei. Pentru aceasta lui i se descopereau toate lucrurile, ceea ce nu se putea întâmpla cu alți oameni, și pe care nu le-ar fi putut cunoaște niciodată pe căi firești. El spunea, prin tot ‘misticismul’ Bisericii noastre Ortodoxe, care se află în Viețile sfinților și în scrierile sfinților părinți, adevăratul ortodox este întotdeauna cu picioarele pe pământ, și înfruntă orice împrejurare neprielnică. Omul îl întâlnește pe Dumnezeu atunci când primește toate împrejurările ce-i sunt date, care cer o inimă iubitoare.”

Faptul că Arhiepiscopul Ioan avea vaste cunoștințe teologice însemna cu mult mai puțin pentru Eugene decât faptul că *Îl cunoștea pe Dumnezeu* și avea o legătură nemijlocită cu El. Cu vorbe puține, Arhiepiscopul Ioan a putut să-i transmită lui Eugene „miezul miezului” ortodoxiei, într-un chip în care cuvintele nu ar fi putut-o face niciodată. Toate comorile Bisericii Ortodoxe - sfintele slujbe, textele sacre, icoanele, cântările - erau numai mijloace de a deveni ceea ce Arhiepiscopul Ioan era deja.

După ce Arhiepiscopul Ioan a murit, Eugene a notat ce însemnase pentru el Arhiepiscopul Ioan. Nedorind să se înalțe pe sine în scris, a folosit persoana a III-a pentru sine, numindu-se un „tânăr occidental convertit”. A scris mai întâi despre o predică pe care o auzise în Mănăstirea Vladimir a Maicii Domnului din San Francisco. Stareța mănăstirii, monahia Ariadna, avea o evlavie aparte față de Arhiepiscopul Ioan, cunoscându-l din Șanghai.

„Nu cu mulți ani în urmă”, scria Eugene, „stareța unei mănăstiri ortodoxe ruse din afara granițelor Rusiei - o femeie cu viață curată - spunea cuvânt de folos în biserica mănăstirii, cu prilejul Sărbătorii Adormirii Maicii Domnului. Cu lacrimi în ochi le-a rugat pe maici și pe pelerinii care veniseră la Sărbătoare, să primească în întregime și din toată inima toate câte ni le transmite Biserica, care suferise loviri mari ca să păstreze această Tradiție cu sfințenie de-a lungul veacurilor - și să nu aleagă nimeni din ea ceea ce i se pare ‘important’ și ‘dispensabil’; căci socotindu-se pe sine mai înțelept decât Tradiția, poate sfârși prin a pierde Tradiția. Astfel, atunci când Biserica ne spune prin laudele și icoanele ei că Apostolii au fost adunați în chip minunat din toate colțurile pământului pentru a fi de față la săvârșirea din viață și îngroparea Maicii Domnului, noi, creștinii ortodocși, nu trebuie să negăm și nici să reinterprețăm, ci să credem cu inima curată, cum ne transmite Biserica.

¹³¹ Părintele Serafim Rose, *Heavenly Realm [împărăția cerească]* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1984), p. 14-15.

Era de față și un tânăr convertit din occident, care învățase rusa. Cugetase mult la acest subiect și văzuse icoane în stilul iconografic tradițional, care îi înfățișau pe Apostoli duși pe nori, ca să fie de față la Adormirea Maicii Domnului; și el se întrebase dacă trebuie să înțelegem în chip ‘neabătut’, ca o întâmplare supranaturală, sau este numai un fel ‘poetic’ de a exprima venirea Apostolilor la această împrejurare ... sau poate chiar o înfățișare închipuită sau ‘ideală’ a unei întâmplări care, de fapt, nu s-a petrecut niciodată? (Unii ‘teologi ortodocși’ se mai ocupă și în zilele noastre de asemenea chestiuni.) Astfel, vorbele Stareței Ariadna i-au mers drept la inimă și a înțeles că există ceva mai adânc în acceptarea și înțelegerea ortodoxiei decât cele ce ne spun nouă mintea și simțămintele. În clipa aceea a primit Tradiția, și nu din cărți, ci dintr-un vas ales; și trebuia să o primească nu numai cu mintea și simțirile, ci mai presus de toate, cu inima, care în felul acesta a început să primească pătrunderea mai adâncă în ortodoxie.

Mai târziu acest tânăr a cunoscut sau a citit despre mulți oameni care cunoșteau bine teologia ortodoxă. Erau ‘teologii’ zilelor noastre, cei care urmaseră școlile ortodoxe și deveniseră teologi ‘experti’. Aceștia erau de obicei nerăbdători să vorbească despre ce înseamnă să fii ortodox și neortodox, despre ce este important și ce este mai puțin important în ortodoxie; iar unii dintre ei se mândreau că sunt ‘conservatori’ sau ‘tradiționaliști’ în credință. Dar el nu simțise în nici unul dintre aceștia tăria acelei starețe curate, care vorbise inimii lui, chiar dacă nu învățase atâta ‘teologie’.

Și inima acestui tânăr convertit care făcea primii pași în ortodoxie, dorea să afle *cum să creadă*, care mai însemna *cui să dea crezare*. Aparținea prea mult timpurilor sale și educației sale, ca să-și nege puterea de a raționa și de a crede orbește tot ceea ce i se spune; și era limpede că ortodoxia nu cere lucrul acesta - chiar scrierile sfinților părinți sunt o pomenire vie a lucrării minții omului, luminată de Harul Duhului Sfânt. Mai era limpede că lipsea ceva foarte important din ‘teologii’ zilelor noastre, căci, cu toată mintea lor logică și buna cunoaștere a textelor patristice, nu reușeau să transmită nici sentimentul și nici mireasma ortodoxiei, așa cum o făcuse o simplă stareță care nu învățase teologie.

Tânărul nostru a ajuns la capătul căutărilor sale - căutarea unei legături cu tradiția vie și adevărată a ortodoxiei - în persoana Arhiepiscopului Ioan Maximovici. Găsise în el un teolog învățat, din ‘vechea’ școală, care în același timp cunoștea toate criticile aduse teologiei de către teologii veacului nostru; își folosea inteligența ascuțită în aflarea adevărului acolo unde putea fi contestat. Dar mai avea ceva ce nici unul dintre ‘teologii’ înțelepți ai zilelor noastre nu părea să-l aibă: aceeași curăție și tărie transmise inimii căutătorului de Dumnezeu de către evlavioasa stareță Ariadna. Mintea și inima tânărului nostru au fost câștigate: nu pentru că Arhiepiscopul Ioan era un ‘expert infailibil’ - căci Biserica lui Hristos nu cunoaște astfel de lucruri - ci fiindcă el a văzut în acest sfânt arhipăstor un model al ortodoxiei, un adevărat teolog al cărui teologie izvora dintr-o viață sfântă și din totala înrădăcinare în tradiția ortodoxă. Puteai să ai încredere în cuvintele lui, deși el făcea o deosebire clară între învățătura Bisericii care este sigură și părerile sale, care puteau fi greșite, și pe care nu le-a impus nimănui. Tânărul nostru a descoperit că, cu toată ascuțimea minții și cu talentul său critic, cuvintele Arhiepiscopului Ioan se potriveau cel mai adesea cu cele ale stareței Ariadna, decât cu cele ale învățaților teologi ai vremurilor noastre.”¹³²

¹³² Din **Introducerea la Fericitul Arhiepiscop Ioan Maximovici**, *The Orthodox Veneration of the Mother of God [Venerarea ortodoxă Maicii Domnului]* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1978).

Legături cu sfințenia celor din vechime

Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care vau grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința.

- Evrei 13, 7

PE LÂNGĂ Arhiepiscopul Ioan și stareța Ariadna, în San Francisco mai erau și alte „legături vii” cu care Eugene a intrat în legătură. Am vorbit deja de Părintele Nectarie și I. M. Kontzevici, doi frați după trup, care fuseseră ucenici ai Bătrânului Nectarie de la Optina.

Părintele Nectarie Kontzevici era înalt, frumos, cu ochi albaștri surâzători, o barbă lungă bălaie și un păr ondulat care-i cădea pe umeri. Înotător de performanță în tinerețe, avea o construcție robustă și arăta acum ca un om voinic. Cu gesturi mari și ample, era totuși cel mai smerit, blând și evlavios om pe care puteai să-l întâlnești vreodată. Lumea lui era mică, căci se îndepărtase de tot ceea ce nu era legat de Biserică; și din nefericire, aceasta a fost pricina pentru care nu a învățat niciodată limba engleză. Avea un ascuțit simț al umorului, și istorisea întâmplări din viața lui din Rusia cu atâta căldură încât ascultătorii doreau să intre în lumea mică a lui, unde chiar și întâmplarea cea mai tristă se transfigura în lumina dragostei creștine.

Părintele Nectarie trăia și respira duhul cald al dragostei de Dumnezeu, de la Optina. Când a venit în San Francisco, a fost ucenicul de chilie al unui alt fiu

133

duhovnicesc al Optinei, Arhiepiscopul Tihon. Ținea și el lungă pravilă de rugăciune a Arhiereului, care, adăugată la ciclul zilnic de slujbe, îl țineau treaz până la orele 2-3 dimineață. A ținut această rânduială până la sfârșitul vieții. Gleb îl cunoscuse pe Părintele Nectarie în Jordanville și îi plăcuse foarte mult de dânsul. La Optina, Bătrânul Nectarie îl încredințase pe Părintele Nectarie purtării de grijă duhovnicească a Părintelui Adrian. Iar acum, când Gleb s-a mutat pe coasta de vest, Părintele Adrian i-a spus: „Te încredințez Părintelui Nectarie.” Zicând asta a făcut un gest de parcă ar fi mutat un copil dintr-un loc în altul.

La sfatul Arhiepiscopului Tihon, în 1963, Părintele Nectarie a fost sfințit episcop și a devenit vicarul Arhiepiscopului Ioan. Se uita la amândoi ca la doi sfinți, deși se mira de chipurile diferite pe care le luase sfințenia în fiecare dintre ei. În timp ce Arhiepiscopul Tihon își petrecea majoritatea timpului rugându-se în chilie, temându-se să nu strice starea existentă, Arhiepiscopul Ioan era cu totul netemător și inventiv, vorbind întotdeauna ce-i dicta conștiința și își asuma riscuri chiar și atunci când nu avea pe nimeni să-l susțină.

Fratele mai mare al Preasfințitului Nectarie, Ivan Mihailovici Kontzevici, era profesor de inginerie și cărturar bisericesc. Întors la credință în Mănăstirea Optina, el încerca prin scrierile sale să transmită această moștenire, îmbinând învățătura amănunțită, curată, cu o bună cunoaștere a sfințeniei. El a fost primul care a descoperit esența bătrâneței creștine privită ca o continuare a misiunii profetice a Bisericii primare. Lucrarea sa clasică *Agonisirea Duhului Sfânt în vechea Rusie*¹³⁴ - un tratat despre „lucrarea duhovnicească lăuntrică”, și manifestările sale istorice din Rusia - l-a supus

¹³³ Același ierarh pe care l-a văzut Eugene pentru prima dată slujind o slujbă ortodoxă. Așa cum s-a mai spus, Arhiepiscopul Tihon a fost ucenicul Sf. Gabriel de Kazan și Pskov, care fusese călugăr la Optina sub îndrumarea duhovnicească a Bătrânului Ambrozie. Vezi viața Bătrânului Gabriel în Sf. Simeon Holmogorov. Unul din vechime (Obștea Sf. Gherman, 1988).

¹³⁴ Publicată în original în rusește în 1952; publicată în engleză de Obștea Sf. Gherman, în 1988.

pe Gleb atât de mult, încât acesta purta cartea cu sine oriunde se ducea și chiar dormea cu ea sub pernă.

Soția profesorului Kontzevici, Elena, era și ea o descoperire. Era nepoata renumitului scriitor bisericesc rus Serghei Nil, cel care a scris cărți despre Optina și a descoperit vestita „Convorbire dintre Sf. Serafim de Sarov și A. Motovilov”. Ca și soțul ei, Elena cunoscuse sfinți și mucenici din Rusia, printre care și pe Bătrânul Anatolie de la Optina. În Franța, a fost fiica duhovnicească a unuia dintre cei mai mari pustnici și teologi ruși ai sec. XX, Arhiepiscopul Teofan de Poltava. Deși nu a primit nici o cinste, ea a lucrat cea mai mare parte pentru cărțile soțului ei, cercetând în timp ce el lucra ca inginer pentru asigurarea traiului de zi cu zi. Era o femeie cu o voință puternică și destul de deschisă în exprimarea părerilor sale. Le-a spus lui Eugene și Gleb lucruri de o deosebită importanță, pe care nimeni altcineva nu le-ar fi spus. Când Gleb i-a cunoscut pentru prima dată, soții Kontzevici locuiau într-un demisol micuț și umed din San Francisco, sub apartamentul Episcopului Nectarie. De acolo, s-au mutat într-o casuță la Berkeley, pentru a fi mai aproape de biblioteca universității. Erau oameni demni, rafinați și foarte culți, ceea ce Eugene a apreciat de îndată.

„Domnul și doamna Kontzevici”, își amintește Gleb, „nu aveau copii și toată energia și timpul lor liber erau dedicate celui mai drag lucru pentru inimile lor: Optina și propovăduirea concepțiilor patristice despre viață - însăși esența creștinismului, acea sare pe care lumea creștină o pierde repede și peste istovirea căreia va veni sfârșitul lumii. Aveau a minunată bibliotecă patristică .... Li vizitam și mă captivau cu discuții de ore întregi - care acopereau o gamă foarte vastă și profundă de subiecte - și plecam de la căsuța lor mult îndrăgită din Telegraph Avenue, Berkeley, într-o stare de înflăcărare, cu un braț plin de cărți patristice, din vremuri mai recente, unele chiar din bibliotecile de la Optina sau Valaam. Imi dădeam prea bine seama că aceste cărți pe care eu le țineam în brațe acum - prin trenuri și autobuze, în drum spre casă, fuseseră ținute, atinse și poate chiar udate cu lacrimi de mării călugări de la Optina și poate chiar de mării bătrâni sfinți! Ce simțire! Părintele Adrian sădise în mine ideea transplantării sfințeniei Sfintei Rusii în pământul foarte rodnic al Americii. Cărțile acestea care mă cutremurau erau semințele pentru acest transplant.”

Gleb îi numea pe Episcopul Nectarie, pe Ivan și pe Elena, „cei trei Kontzevici ai mei”. Acești prețioși purtători de învățatura lumii patristice și a tradiției de la Optina, urmau să aibă o mare înrăurire asupra vieților lui Eugene și Gleb. Mai târziu, i-au făcut moștenitorii lor duhovnicești.

IN 1963 a venit în San Francisco o altă „legătură vie” de mare preț, Părintele Spiridon Efimov, fiu duhovnicesc al Arhiepiscopului Ioan. Eugene și Gleb nu au cunoscut niciodată o persoană atât de apropiată în duh cu Arhiepiscopul Ioan. Deși chipul duhovnicesc al Părintelui Spiridon nu era zidit după măsura Arhiepiscopului Ioan, era asemenea aceluia prin lepădarea de regulile lumii și primirea într-o măsură oarecare a „nebuniei pentru Hristos”. Ca și Arhiepiscopul Ioan, avea o legătură aparte cu copiii. Deși era bătrân și cu părul cărunț, avea un chip ca de copil de 7 ani.

Prietenia lor ținea din anii de seminar, din Bitol, Yugoslavia. În 1963, când l-a chemat în San Francisco, i-a dat o funcție de conducere în rândul clerului și l-a numit inspector al liceului patronat de Catedrală. Gleb și Eugene l-au întâlnit prima dată pe Părintele Spiridon când acesta ținea prima sa predică în San Francisco. „Prima noastră impresie despre el”, scria Gleb mai târziu „a fost minunată. Am văzut de îndată că era sincer ca un copil, neputând lua partea vreunui în luptele ecleziastice interne. Vorbirea lui arăta o cunoaștere teologică adâncă iar chipul său strălucea de o lumină nepământească.”

Ieșind din biserică după slujbă, Gleb l-a întrebat pe Eugene ce părere avea de Părintele Spiridon. Eugene i-a spus că l-a plăcut foarte mult, dar și-a dat seama că lumea bisericească „respectabilă” l-ar putea lua în râs. Și într-adevăr, după eticheta bisericească acceptată de toată lumea, Părintele Spiridon era stânjenitor. Gleb își amintește: „Mitra de arhimandrit și camilafca îi stăteau cam strâmb pe cap, șuvițe rebele de păr îi cădeau în ochi, în timp ce restul părului îi cădea în valuri pe umeri. Degetele de la ambele mâini erau strâmbate și încovoiate. Rasa îi era cam scurtă și de sub ea se vedeau picioarele subțiri cu șosete lungi, negre. Purta pantofi foarte mari, cu vârfurile îndoite în sus, mergea vioi, cu un șchiopătat care se vedea; fața îi strălucea. Cât de dragă ne era vederea acestui personaj aparte, atât de diferit de tumultul obișnuit al societății noastre secularizate!”¹³⁵

Tot în San Francisco locuia și un alt prieten al Arhiepiscopului Ioan, Părintele Mitrofan, preot cu inima caldă, vesel și cu o față rumenă, luminoasă. În Rusia cunoscuse o adevărată Nebună pentru Hristos pe nume Teoctista Mihailovna și a văzut că Arhiepiscopul Ioan avea același duh cu ea. Părintele Mitrofan fusese căsătorit cu o femeie foarte evlavioasă, fiică duhovnicească a Bătrânului Nectarie de la Optina iar tatăl ei, preot, devenise unul dintre noii mucenici ai Rusiei. Când i-a murit soția, Părintele Mitrofan a căzut în mare deznădejde, de la care a fost scăpat de Arhiepiscopul Ioan. De atunci, îl urma pe Arhiepiscop oriunde se ducea acesta. Îi era devotat trup și suflet și avea pentru acesta o dragoste atât de mare, că și-ar fi pus viața pentru el în orice clipă, însuflețindu-i și pe alții să facă la fel.

29

Despre muzică și stele

Singur, pornesc acum pe cale.

Poteca mea cu pietriș strălucește-n ceață, departe

Noaptea este neagră, pustiul Îl ascultă pe

Dumnezeu,

Iar o stea vorbește altei stele.

Mihail Lermontov

TOT în anul 1963, Eugene l-a cunoscut și pe marele teolog, și atât de smeritul Mitropolit Anastasie Gribanovski, și pe prietenul lui Gleb, Preasfințitul Sava Sarakevici de Edmonton, Canada. Legătura scurtă, foarte apropiată cu Mitropolitul, s-a petrecut în împrejurări neobișnuite - în care dragostea pentru bunul gust muzical a unit pe un reprezentant adevărat al Sfintei Rusii cu un tânăr californian al zilelor noastre.

Mitropolitul de 90 de ani, făcut episcop în 1906, purtase harul apostolesc vreme de mai bine de jumătate de veac. Om rafinat și de mare cultură, era autorul unei fascinante cărți filosofice, intitulată *Dialog cu propria inimă*, care cuprindea cugetări pe teme teologice, artă, literatură și muzică. Era ierarhul mai bătrân al Arhiepiscopului Ioan, care îl respecta mult, și care i-a scris mai târziu viața.¹³⁶ Eugene l-a cunoscu doar cu doi ani înainte de moartea sa, care a fost în 1965. Gleb povestește:

„În iulie 1963, unul dintre elevii mei, care cânta și în cor, mi-a spus despre un festival anual de Bach, care avea loc în apropiere de Carmel. Îmi doream să merg, mai

¹³⁵ Starețul Gherman și Obștea, „Father Spiridon: *Sotainnik of Blessed John*”, *The Orthodox Word*, nr. 141 (1988), p. 200.

¹³⁶ Vezi Arhiepiscopul Ioan Maximovici, „Mitropolitul Anastasie”, *The Orthodox Word*, nr. 4, (1965), p. 135-140.

ales că mă așteptam să vină și Eugene să-și viziteze părinții, și știam că ar fi vrut și el să meargă. Lui îi plăcea mai ales muzica barocă ..

Înainte de începerea festivalului, elevul meu mi-a spus că i se propusese să lucreze ca ușier pe perioada festivalului și dacă voiam, puteam să merg la concert, ajutându-l pe el. Am acceptat bucuros, sosind acolo mai devreme. Era nemaipomenit: se începea cu oratoriul complet al lui Händel, *Judecata lui Solomon*. Cântăreții erau de înaltă clasă, iar corul și orchestra erau extraordinare.

Înainte de începere, am avut plăcuta surpriză să-l văd pe Eugene, care, spre uimirea mea, îl conducea în sală pe Mitropolitul Anastasie, de 90 de ani. Ierarhul era însoțit și de devotatul său șofer, care, ca și ierarhul său, era un mare cunoscător de muzică. După ei, a intrat Preasfințitul Sava de Edmonton, Canada.

Știam că Mitropolitul vizita Coasta de Vest, dar nu m-aș fi gândit niciodată să-l văd aici în Carmel. Oamenii s-au ridicat în picioare din respect, la intrarea mitropolitului nostru iubit, ca un patriarh din vechime, care înainta încet, pe coridorul acestei frumoase săli de concert ca o biserică, în rasa neagră și cu fes alb. Era scund, dar inspira foarte mult respect. Am luat binecuvântare de la ambii ierarhi, iar Preasfințitul Sava m-a rugat să verific dacă ușile erau bine închise, căci Mitropolitul era foarte răcit și curentul îi putea fi fatal. Am înțeles de îndată de cediu ușier în acea după-amiază, pentru prima dată în viața mea.

Îl știam pe Mitropolit de pe vremea când eram seminarist la Jordanville. Am vorbit de câteva ori cu el. Odată am vorbit despre cuviosul Gherman de Alaska, față de care avea mare evlavie, și de aceea i-am cerut blagoslovenia de a merge în pelerinaj până acolo, după terminarea bacalaureatului. Mi-a blagoslovit gândul cel bun și mi-a cerut să mă rog fierbinte la mormântul Cuviosului (pe care-l numea „viitor sfânt”) pentru întreaga Biserică Rusă, care are mare nevoie de ajutor ceresc. ‘Fii mesagerul nostru’, mi-a spus venerabilul Mitropolit ‘și transmite binecuvântările noastre credinciosului păstrător al sfintelor rămășițe pământești - Arhimandritului Gherasim,’ lucru pe care l-am făcut ....

Orchestra a început să cânte și cu toții am văzut realitatea vieții dintr-o perspectivă nepământească. Eugene a fost rugat să stea lângă persoana firavă a Mitropolitului și să-l țină acoperit cu o pătură. De cealaltă parte a lui Eugene stătea Preasfințitul Sava, căruia îi plăcea transpunerea muzicală a poveștii biblice, zâmbind și frecându-și mâinile mereu. Iar eu, care stăteam în picioare și păzeam ușile ca nici cea mai mică adiere de vânt să nu strice sunetele, mă bucuram de fiecare clipă a acestui minunat eveniment ....

Când a luat sfârșit prima parte a oratoriului minunat, copleșitor, Ierarhul suferind a încercat să se ridice de pe locul său. Nu se mai simțea în stare să stea până la sfârșitul programului. Eu eram în culmea fericirii. Văzusem cu ochii mei un teolog mare și autentic, care trăise destul de mult, și de bună seamă, își îmbogățise viața cu bunătăți duhovnicești, ca să înțeleagă o muzică adevărată. Se străduise să străbată tot drumul până aici ca să se bucure împreună cu noi de aceste meditații înălțătoare, pe o temă biblică. Acesta a fost pentru mine un dar de Sus.

Era ultima oară când îl vedeam pe Mitropolit. Când am ieșit afară, în noaptea caldă de vară, cu acordurile *Judecării lui Solomon* răsunându-mi în urechi și în toată ființa, acest Mitropolit bun și blând, scund ca persoană, dar un uriaș în ochii mei, și-a pus mâinile pe capul meu cel păcătos, pentru ultima binecuvântare. A fost o lecție pentru mine, o încurajare de a nu socoti sfânta noastră ortodoxie ca pe o rubrică de ‘Bizantologie’ restrânsă și limitată, de la care se așteaptă minuni (și nu se întâmplă nimic), ci ca pe un instrument, ca pe niște ochelari, care ne ajută să vedem universul ca pe un amănunt întreg, oricât de miopi am fi. O, să fii în stare să pricepi aceste sentimente nobile, transmise ca un întreg de această muzică minunată; această Măreție atotcuprinzătoare dăruită muritorilor, nu ca să rămâi un spectator pasiv, ci să te faci

lucrător neobosit în epoca noastră! Căci acesta este numai un semn al nemuririi cosmice a veacurilor ce vor veni.

„O, Doamne, miluiește-mă pe mine păcătosul,” am șoptit în inima mea cu un sentiment de recunoștință, în timp ce mașina cu cei doi Ierarhi cobora iute dealul spre

* 137

apusul orbitor peste marea strălucitoare.”

DE la prima vizită de la începutul anului, pe care Eugene i-a făcut-o lui Gleb, la căsuța închiriată din Monterey, găsiseră o preocupare comună în pasiunea lor pentru muzică clasică, care i-a ajutat pe amândoi, ducându-i pe căi diferite, pe pragul ortodoxiei. Aducându-și aminte de ziua aceea de primăvară timpurie, Gleb scria:

„După ce am văzut locurile istorice din Monterey, am plecat cu Eugene să-i vizităm pe părinții săi, în Carmel. I-am cunoscut familia, am cinat cu ei și apoi am avut prilejul să ascult din muzica preferată de el. A mers tot drumul înapoi cu mine, cam 8 km, ducându-mă pe toate scurtăturile pe care le știa. Eram împlinit lăuntric de discuțiile din ziua aceea. Seara am aflat multe despre sufletul său, nu prin ceea ce mi-a povestit despre el, ci prin aprecierile pe care le făcea despre muzică. Era un limbaj - o legătură - între el și lumea muzicii, pe care nu voia să-l împărtășească. A vorbit despre Monteverdi, Telemann și Gorelli. Pe când mergeam, aproape că auzeam muzica și asociază aceasta cu nemulțumirea adâncă din sufletul său, față de felul în care acționează lumea.

Era noaptea târziu. Cerul era plin de stele. Îmi puneam atâta nădejde în slujba pe care o aveam, în California și în viitor; totuși, nimic concret nu mă mulțumea. Tânjeam după dragostea lumii pustnicești. Eugene era încă departe de cunoașterea adevărată a pustnicilor, dar își dădea seama ce-i înflăcărase ca să ia asupra lor această nevoiță.

Eugene rămânea o enigmă pentru mine, așa cum stăteam în ușa căsuței mele, înconjurați de tufe de mimoză, cu florile lor de un galben strălucitor. Am vorbit la sfârșit despre stele, și, ca să-și ocrotească lumea lăuntrică de mine, mi-a spus: ‘Trebuie să-ți mărturisesc că lucrul care mă emoționează cel mai mult în lumea aceasta, sunt stelele.’

Ne-am despășit. El s-a întors la Carmel pe jos, mergând probabil toată noaptea, în timp ce eu am intrat în casă. Întrucât aveam obiceiul de a citi zilnic la vecernie Canoanele Maicii Domnului, am deschis cartea cu litere slavone și am început să cânt

138

tare. Tovarășul meu de cameră, Gabriel, fost ieromonah, nu era deranjat de asta, și am cântat până noaptea târziu, cu lumânarea aprinsă și cu tufe de mimoze care se legănau dincolo de fereastra deschisă. Și mă gândeam la cuvintele de pocăință ale Canonului: Cât de necunoscută este lumea aceasta, cât este de scurtă și de trecătoare! Și câte prilejuri minunate a trimis Dumnezeu lumii acesteia noi, numai ca să putem noi primi în ea străvechea înțelepciune a Bisericii noastre Ortodoxe.

În locul și clipa aceea, mi-am pus în inimă hotărârea de a-l sprijini pe Eugene, căutătorul de Dumnezeu, să cunoască tainele pustiei înmiresmate, pe cel care își petrecea nopțile în rugăciune și avea un dor mistuitor după muzică, duhovnicie și stele.”

¹³⁷ Starețul Gherman, „The Dulcimer Is the Heart” [Vioara este inima].

¹³⁸ Ieromonah: călugăr preot.

Un Sfânt pus la încercare

Cei ce cugetă nedrept și-au zis în sine: să asuprim pe cel sărac și drept ... el este ca o osîndă a gândurilor noastre; și ne este greu chiar când ne uităm la el, căci viața lui nu seamănă cu viața celorlalți și cărările lui sunt schimbate. Înaintea lui suntem socotiți ca necurați și de căile noastre se ferește ca de o spurcăciune; el fericește sfârșitul celor drepti și se laudă că are pe Dumnezeu drept tată.

- Înțelepciunea lui Solomon 2, 1,10,14-17

O spun spre rușinea voastră... frate cu frate se judecă și asta înaintea necredincioșilor?

- I Corinteni 6, 5-6

Sabia sufletului nostru nu se ascute până când nu întâlnește ascuțișul răutății altuia.

- Sf. Grigorie cel Mare

APROAPE toate „legăturile vii” pe care le cunoscuse Eugene în San Francisco aparțineau Bisericii Ortodoxa Ruse din străinătate (numită și Biserica Rusă din afara Rusiei); și Mitropolitul Anastasie, pe care-l cunoscuse în acea seară memorabilă din Carmel, era ierarhul superior. Și Eugene era membru al acestei ramuri a Bisericii Ortodoxe Ruse. Devenise un ortodox foarte râvnitor, iar în America, Biserica Ortodoxă Rusă era biserica cea mai înflăcărată în păstrarea tradițiilor ortodoxe. Se ținea departe de moda ecumenică, de reforma calendarului bisericesc și compromisiunile făcute cu regimul comunist. Mai mult, comparată cu celelalte Biserici Ruse din diaspora, aceasta era „crema”, cu cei mai vii reprezentanți ai Sfintei Rusii: făcători de minuni, prooroci, bătrâni, teologi adevărați și filosofi. Totuși, fiind o organizație pământească, avea și ea probleme. Elena Kontzevici a fost prima care le-a spus aceste lucruri lui Eugene și Gleb. „Chiar din primul ‘lapte’ pe care l-am băut ca ortodox al Bisericii Ruse din străinătate”, Eugene povestea mai târziu, „am înțeles că avem două feluri de ierarhi (sau poate ‘tradiții’): pe de o parte cei ca IPS Ioan, Averkie, Leontie, Nectarie, Sava, iar pe de altă parte cei care acum par să ocupe pozițiile de conducere.”

După ce a fost primit în Biserica Ortodoxă Rusă, și înainte de întoarcerea lui Gleb pe Coasta de Vest, Eugene a cunoscut pe unul dintre ierarhii celei de a doua

139

categoria, Arhiepiscopul Vasian al Canadei . Acesta vizita San Francisco și a organizat o întâlnire cu cei care doreau să meargă la mănăstirea sa din Montreal. Mănăstirea publica multe cărți ortodoxe și părea foarte potrivită pentru talentele lui Eugene, care a mers împreună cu prietenul său James, să-l vadă pe Arhiepiscop la vremea stabilită.

I-a întâmpinat un bărbat suplu și frumos, cu veșminte curate și călcate și mirosea a colonie. Se purta binevoitor, fin iar vorba și gesturile îi erau liniștite și politicoase. Dându-și seama că Eugene era inteligent și cu educație aleasă, l-a invitat la Montreal. Eugene i-a pus întrebări despre viața de acolo, dar a înțeles că locul nu era pentru el.

Ochii care l-au măsurat erau reci și grei ca de plumb, iar omul părea calculat, chiar sinistru - dacă Eugene nu se înșela.

După ce Gleb se întorsese pe coasta de vest, Eugene i-a povestit despre întâlnire.

- Ce impresie ți-a făcut Arhiepiscopul ? l-a întrebat Gleb.

- M-au luat fiori, i-a răspuns Eugene. Nu mi-au plăcut ochii săi.

Cînd a ajuns să-l cunoască pe Arhiepiscopul Ioan și-a dat seama că Arhiepiscopul Vasian se afla la polul opus.

AȘA cum s-a văzut mai târziu, Arhiepiscopul Vasian era omul cel mai viclean și mai puternic din aparatul de conducere, care prin manevre politice preluase practic întreg controlul Bisericii Ortodoxe Ruse din străinătate. În timp ce au fost exilați în Europa răsăriteană, în anii '20 și '30, acești episcopi și administratori ruși se organizaseră într-o grupare foarte puternică, care în anii care au urmat au îndepărtat pe toți cei care nu erau de partea lor. Soarta le-a îngăduit marilor și sfinților ierarhi ai Bisericii Ruse din străinătate să sufere mult din pricina acelora. Ierarhul cu viață de sfântă, Ioasaf, a fost trimis din Canada în America de Sud, unde a și murit la mai puțin de un an datorită schimbării de climă; Arhiepiscopul Averkie a fost scos din funcția pe care o avea ca membru permanent al Sinodului; Arhiepiscopul Leontie - un misionar plin de curaj care suferise în lagărele de concentrare sovietice și apoi a hirotonisit peste 300 de preoți - era ținut la distanță în America de Sud; și Preasfințitul Sava a fost silit mai târziu să se retragă, luându-i-se toată puterea.

Însă cel care urma să îndure persecuțiile cele mai mari, a fost Arhiepiscopul Ioan. Deși fusese și el printre cei din Europa de est, reușise să-și păstreze libertatea în fața lui Dumnezeu nedorind să facă parte din nici o grupare. Fără teamă, urmând glasul conștiinței, nu se puteau bizui pe sprijinul lui. De exemplu, a luat parte împreună cu clerul Patriarhatului din Moscova la sărbătorirea bisericii „Evlogite” și a altor biserici ce țineau calendarul nou - acțiune pe care mulți dintre colegii săi o socoteau „tabu”. La Liturghie, el încă îl pomenea pe Patriarhul Moscovei, Alexie, împreună cu Mitropolitul Anastasie; și pentru aceasta a fost numit de unii „comunist”. Deși nu avea nici o legătură cu regimul sovietic ateu și nici cu reforma calendarului bisericesc, îi privea pe toți cei de acolo, care nu mai aveau puterea de a rezista sau scăpa, ca pe frații săi întru credință, membrii ai aceleiași Biserici Ortodoxe. Spunea că nu există „astfel de lucruri” ca „jurisdicții” separate. Toate astea împreună cu înfățișarea și comportamentul său neobișnuit, cât și credința miilor de oameni că era un sfânt, făcea din el o persoană foarte greu de mînuit.

^v

ÎN San Francisco, lui Eugene i-a fost dat să vadă persecuția la care a fost supus omul poate cel mai sfânt al sec. XX. Fără îndoială, aceasta a fost partea cea mai dureroasă a vieții Arhiepiscopului Ioan, care i-a grăbit moartea, trei ani mai târziu. Momentul culminant s-a produs atunci când a fost acuzat în mod public la Curtea Supremă de Justiție a statului California de construirea neautorizată a unei biserici și delapidare a fondurilor bisericești¹⁴⁰.

Atacul asupra Arhiepiscopului a fost stîrnit de către consiliul eparhial al Catedralei din San Francisco, care, după cum au putut vedea Eugene și Gleb, era sprijinit de către episcopii frați ai săi. Consiliul eparhial era alcătuit dintr-o grupare ierarhică, susținători ai Arhiepiscopului Artemon de Los Angeles, fost ierarh de San Francisco. Intenția acelei grupări ierarhice era de a-l discredita cu totul pe Arhiepiscopul

¹⁴⁰ Arhiepiscopul Ioan a relatat în detaliu toate împrejurările legate de proces, într-un raport pe care l-a înaintat Mitropolitului Anastasie, datat 23 iulie 1963. Acest raport a fost sursa principală de inspirație în redactarea acestui capitol.

Ioan, ca să-l împiedice să ajungă întâiul ierarh, fiindcă se afla pe prima poziție pentru această treaptă ierarhică.

La sfârșitul anului 1962, când Arhiepiscopul Ioan venise pentru prima oară în San Francisco, consiliul eparhial refuzase să-i arate evidențele contabile. Primindu-le în cele din urmă la o întrunire a consiliului eparhial (dar fără a se lipsi de încercarea cuiva de a i le smulge din mână), el a constatat că nu erau ținute în regulă. Punând documentele într-un loc accesibil tuturor, el a cerut tuturor să-și plătească datoriile din

141

trecut.

La începutul anului următor, menționa Arhiepiscopul Ioan, „Postul cel Mare a început în San Francisco cu un mare număr de închinători și postitori; și Paștile a fost întâmpinat cu mare înflăcărare duhovnicească. Relațiile din interiorul congregației erau ironizate pe față, și se vorbea despre greutățile anului anterior ca fiind ‘cele dintâi’.” Arhiepiscopul Ioan solicita acum reluarea lucrării noii Catedrale; și îndată după Paști sau făcut donații foarte importante pentru acest scop.

Probabil că situația a continuat să se îmbunătățească, dar tocmai acum Arhiepiscopul Ioan era grabnic chemat din nou la New York. Acolo, dușmanii lui din clica ierarhică - pe baza unui document semnat și distribuit de către consiliul eparhial, care îl acuza pe Arhiepiscopul Ioan de simpatii comuniste - au forțat o hotărâre de înlăturare a lui din poziția de Arhiepiscop de San Francisco.¹⁴² Arhiepiscopul Ioan a trebuit să aștepte în afara întrunirii episcopilor până ce s-a luat această hotărâre. Știrea sa răspândit de îndată în San Francisco, astfel că atunci când Arhiepiscopul Ioan s-a întors acasă de la întrunirea episcopilor, sute de oameni îl așteptau la aeroport. El relatează, „a fost o impresie cu neputință de povestit.” Neliniștea și tensiunea au continuat mai mult de două săptămâni. Când sprijinitorii Arhiepiscopului Ioan din San Francisco au trimis o cerere către Sinodul Episcopilor pentru a-și schimba hotărârea, s-a stârnit o revoltă cumplită împotriva acestor sprijinitori că, Arhiepiscopul Ioan scria, „era primejdia de a se bate cu pumnii. Eu i-am oprit pe oameni cât am putut, căci prezența mea acolo a mai stăvilat pornirea lor, care nu era pe măsura celor cunoscute de ei; dar spre marea mea mâhnire, ceea ce se făcuse ca să aducă pacea în turmă vreme de patru luni, s-a distrus într-o singură zi, într-o singură clipă.”

Prietenul Arhiepiscopului Ioan și cel dintâi ierarh, Mitropolitul Anastasie, i-a telefonat și a vorbit cu el mai mult de o oră. În ziua următoare, datorită influenței Mitropolitului, hotărârea Sinodului Episcopilor s-a schimbat și autoritatea temporară a Arhiepiscopului Ioan în San Francisco a durat vreme de șase luni. Totuși, hotărârea inițială a arătat împotrivorilor Arhiepiscopului Ioan din San Francisco faptul că ei aveau în spatele lor episcopi foarte puternici, și astfel ei mergeau înainte.

Lupta a izbucnit serios când Arhiepiscopul Ioan a solicitat alegerea unui iconom bisericesc și a unor membri pentru consiliul eparhial, care împreună cu adunarea generală, s-au întrunit la 9 iunie. Cei din consiliul eparhial existent, cunoscând că erau depășiți cu aproape doi la unu de către cei care îl iubeau pe Arhiepiscopul Ioan, au început să facă tot posibilul pentru a împiedica alegerea, mergând chiar până la justiția de stat și dobândind o hotărâre reținută împotriva aceluia.¹⁴³ La vremea aceea, prietenul Arhiepiscopului Ioan, Episcopul Sava, care fusese judecător în justiția din Serbia, a venit în San Francisco din Canada, pentru a-l ajuta pe Arhiepiscopul Ioan în noile complicații legale. El a scris un raport de patru pagini în apărarea Arhiepiscopului Ioan

¹⁴¹ Raport al Arhiepiscopului Ioan Maximovici, „Inalt Preasfințitului Președinte [Mitropolitul Anastasie] și Preacuvioșilor membri ai Sinodului Arhiepiscopal al Bisericii Ruse de peste hotare”, 23 iulie 1963 (în lb. rusă). Trad. Maica Macaria.

¹⁴² Donald Carter, „Zarvă într-o biserică”, *San Francisco News Call Bulletin*, April 29, 1963, p. 32.

¹⁴³ Vezi Acțiunea pentru verificarea declarațiilor, 6 iunie 1963. Curtea Supremă a orașului și ținutului San Francisco. Dosar nr. 538856. Reclamant: Boris N. Borsoff și alții. Pârâți: Eugene A. Hrapoff și alții. Dosar aflat în sediul din San Francisco, biroul funcționarului ținutului. Toate celelalte documente legale la care se face referire se află în acest dosar.

și apoi a mers cu el la tribunal.¹⁴⁴ După ce a audiat cazul lor, Judecătorul a ridicat hotărârea de reținere.

Între timp, adversarii Arhiepiscopului Ioan publicau informații și trimiteau scrisori fiecărei case, afirmând că alegerea urma să nu mai aibă loc și că nu ar trebui să vină nimeni. Ei primiseră o telegramă de la Sinodul Episcopilor, semnată chiar de întâiul ierarh, plină de amenințări la adresa Arhiepiscopului Ioan, dacă va merge mai departe cu alegerea. Episcopul Sava a ajuns din nou la ajutorul Arhiepiscopului Ioan, contactându-l pe întâiul ierarh și primind o telegramă de la el în ziua următoare, prin care era de acord cu desfășurarea alegerii și a consiliului, așa cum fusese plănuț.¹⁴⁵

În ciuda tuturor încercărilor de a o opri, alegerea a avut loc. S-a realizat cu ajutorul mașinilor de votare, pentru a se asigura validitatea acesteia. Au participat peste 400 de oameni care l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan. Noul consiliu eparhial a fost ales și, la adunarea generală care a urmat, s-au făcut grabnice pregătiri pentru a continua construirea Catedralei.

Între timp, adversarii Arhiepiscopului Ioan publicau informații și trimiteau scrisori fiecărei case, afirmând că alegerea urma să nu mai aibă loc. Ei dețineau o telegramă de la Sinodul Episcopilor, semnată chiar de întâiul Ierarh, plină de amenințări la adresa Arhiepiscopului Ioan dacă va merge mai departe cu alegerea. Episcopul Sava a venit iarăși în ajutorul Arhiepiscopului Ioan contactându-l pe întâiul Ierarh și primind o telegramă de la el în ziua următoare, că era de acord cu desfășurarea alegerii și a întrunirii, așa cum fusese plănuț.

Cu toate încercările lor de a o opri, alegerea a avut loc. S-a realizat cu ajutorul mașinilor de votare, pentru a se asigura validitatea acesteia. Au participat peste 400 de oameni care l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan. Noul consiliu eparhial a fost ales și, la adunarea generală care a urmat, s-au făcut grabnice pregătiri pentru a continua construirea Catedralei.

Neizbutind acum, vechiul consiliu eparhial l-a dat în judecată pe Arhiepiscopul Ioan. S-au formulat două sute cincizeci de plângeri împotriva lui, acuzându-l că delapidase fondurile bisericii care fuseseră colectate pentru construirea Catedralei. S-a fixat un termen de judecată, dar până la pronunțarea unei hotărâri, noul consiliu eparhial nu a putut continua construcția.

În acest timp au sosit la San Francisco membri din cercul episcopilor și s-au alăturat reclamanților care formulară plângeri. Aceștia au avut anumite întâlniri cu avocații reclamanților și le-au oferit aceloră ce ajutor au putut ca să-l convingă pe Arhiepiscopul Ioan. Unul dintre ei, același Arhiepiscop Vasian pe care îl întâlnise Eugene cu un an înainte, s-a plâns că venise ca reprezentant special al celui mai înalt ierarh pentru a restabili pacea. Arhiepiscopul Ioan relata mai târziu, „Practic, aceasta s-a exprimat într-o discuție aprinsă a Arhiepiscopului Vasian cu avocații reclamanților, și în prezentarea declarațiilor către curte că el, ca reprezentant al Sinodului a confirmat ilegalitatea întrunirii din 9 iunie. Un alt prelat, Arhiepiscopul Serafim din Chicago, l-a declarat neavenit pe Arhiepiscopul Ioan și nu s-a uitat la faptele prezentate de el. În schimb, el a plătit un ziar rusesc pentru a tipări un articol în care acesta a scris că îl cunoștea pe Arhiepiscopul Ioan de demult, și putea să confirme că acesta era „paranoic”. Între timp, Arhiepiscopul Artemon din Los Angeles a făcut câteva călătorii în nord pentru a-i instiga pe susținătorii lui în lucrarea lor împotriva Arhiepiscopului Ioan.

Fiindcă se apropia judecarea Sfântului, comunitatea rusă din San Francisco făcea mare tărațoi. La întrunirile eparhiale, oamenii își manifestau întreaga lipsă de respect față de Arhiepiscopul Ioan ca și cum nici nu ar fi fost episcop. Izbucneau strigăte nedeslușite. Se aruncau cuvinte amare, insultătoare către sprijinitorii săi, și mai

¹⁴⁴ Depoziția nr. 2 în apărare față de cererea reclamantului pentru hotărârea prealabilă.

¹⁴⁵ Raport făcut de Arhiepiscopul Ioan, p. 5.

ales către Părintele Leonid Upșinski, același preot care îl ajutase pe Eugene să învețe, și să participe la slujbele bisericești. O credincioasă, care era pe atunci adolescentă, își amintește:

„Arhiepiscopul Ioan era într-adevăr persecutat în chip aprig. Eu am auzit lucruri calomniatoare pe care le săvârșeau oamenii încercând să-l distrugă. Era urât. Din nefericire, părinții mei erau cu totul împotriva lui, fiind de partea episcopului din Los Angeles, care voia să aibă puterea și controlul. Sora mea își amintește ceva ce era tulburător pentru ea, căci ea era pe atunci doar o copilă. Ea spune, ‘eram cu mama, iar ea, împreună cu un grup de femei fugeau după el, spunându-i în felurite feluri și scuipându-l. Am văzut-o pe mama mea scuipându-l în față!’ - Și asta se întâmpla după slujba de la biserică!

Nu înțeleg de ce îl urau oamenii. Noi copiii știm că el era nevinovat. El avea o legătură cu noi; el ne iubea și întotdeauna avea mare purtare de grijă pentru noi. Imi amintesc de el că era bătrân, mesteca totul cu zgomot și avea ochii cei mai minunați. Era atât de mic! Vorbea atât de frumos, dar ceva se întâmpla cu el. Sora mea mai mică îmi spune că atunci când l-a întâlnit și el s-a uitat în ochii ei, ea a simțit că din el ieșea har.

Episcopul din Los Angeles, care stătea la noi în călătoriile sale din nord pentru a găsi susținători, era tocmai invers. Nouă copiilor ne era frică să stăm pe lângă el. Era rece, de suprafață, dar își dădea importanță, și nu avea nici o legătură cu noi copiii, nici măcar atunci când venea la noi, iar noi, copiii, trebuia să dormim sub masa din bucătărie, pentru ca el să poată dormi în camera noastră.”

Venind în mod regulat la Catedrala din San Francisco, Eugene a urmărit cu atenție răspunsul Arhiepiscopului Ioan la zarva și intrigile ce se făceau în jurul lui. Intro scrisoare către un convertit ca și el, acesta scria: „Pe Vlădica Ioan [Arhiepiscopul Ioan]¹⁴⁶ îl îndrăgesc cel mai mult dintre toți episcopii noștri, chiar dacă îmi este foarte greu să-l înțeleg. El are o pace și o bucurie atât de adâncă că este o binefacere duhovnicească numai să te afli în preajma lui. Lunile trecute am luat parte la multe întâmplări importante, când Vlădica era înconjurat de mulțimi de oameni care erau emoționați, plângeau și practic se manifestau isteric (știți cum pot fi rușii!), dar el era același ca întotdeauna, liniștit, cu pace și chiar vesel.”

A văzut și Eugene cum a încercat mulțimea Arhiepiscopului Ioan să-l apere cu râvnă, din iubire pentru păstorul lor, care îi eliberase de sub China cea pustiitoare. Având tot soborul în mâinile sale, Stareța Ariadna a vorbit cu îndrăzneală în Catedrală, fiind nemulțumită cu dreptate, despre felul în care o grupare a membrilor bisericii se ridicase împotriva unui Sfânt în viață. Eugene se afla acolo și a auzit-o vorbind congregației, că cei care simțeau ca și ea, puteau veni la ea pentru slujbe. Aceia au ieșit împreună cu ea lăsând Catedrala goală, și au mers direct la mânăstire.

Intre timp, Gleb a primit lecția sa de neuitat, cu seriozitatea celor ce se întâmplau. Intr-o zi i s-a cerut să meargă cu mașina de la Monterey la San Francisco, cu profesorul său de limbă, George Skariatin, un domn rus, de vârstă mijlocie, care avea mare evlavie la Arhiepiscopul Ioan. Domnul Skariatin îl cunoscuse pe Arhiepiscopul Ioan în Șanghai și fusese de față la minunile lui. Acesta dobândise Orfelinatul Sfântului Tihon din San Francisco în care urma să-i adăpostească pe orfanii Arhiepiscopului Ioan; el mai inițiase un fond ca să adune bani pentru trebuințele milostivnice ale Arhiepiscopului, pentru care se ostenise mulți ani. Pe când îl ducea pe Gleb cu mașina către casă, l-a întrebat pe Gleb ce credea despre ultimele evenimente din San Francisco. Necunoscând situația prea bine atunci, Gleb a spus că știa cu siguranță că Arhiepiscopul Ioan era om sfânt, dar că el prefera să nu se ocupe de politică. La aceasta, domnul Skariatin a început să-l mustre pe Gleb pentru ceea ce se întâmpla de fapt: ce mare făcător de minuni și apostol al timpurilor moderne - un adevărat ascet care s-a răstignit

¹⁴⁶ In felul acesta se refereau în general rușii la Arhiepiscopul Ioan, *Vlădico* (sau *Vlădica*) este un termen mai dulce pentru episcop.

pururea pentru alții, cercetându-i în spitale, purtându-le de grijă în toate nevoile lor, rugându-se pentru ei zi și noapte, fără să se mângâie pe el cu somn în pat ca oamenii cei obișnuiți - cum a fost chinuit un asemenea om de către semenii săi creștin ortodocși, de către membrii propriei sale biserici și episcopii frați. Pe când vorbea, domnul Skariatin s-a întristat și s-a emoționat din ce în ce mai tare, simțind o durere în inimă pentru o asemenea faptă nesăbuită. Din pricina furiei, sârmanul om se înroșise. Gleb s-a tulburat foarte tare de cele auzite, la gândul că oamenii sunt atât de neajutorați înaintea păgânismului din biserică. Ceea ce a auzit el nu era isterie, ci adevărata mărturie a unui om cu un simț profund al dreptății. Niciodată mai înainte, nu cunoscuse acest aspect adânc al sufletului domnului Skariatin.

În ziua următoare, Gleb a aflat că domnul Skariatin murise de un atac de inimă. Păstrând în memorie acele ultime discuții tulburătoare, a simțit că fusese un martor viu că domnul Skariatin murise apărându-l pe Arhiepiscopul Ioan.

După niște ani de zile de la moartea aceluia, Arhiepiscopul Ioan și-a exprimat recunoștința față de domnul Skariatin vindecând-o pe văduva lui de o boală gravă.

147

La 9 iulie 1963, pe când se îndrepta către Monterey, lui Gleb i-au atras atenția primele rânduri de pe prima pagină a periodicului *San Francisco Examiner*, unde se spunea că un episcop rus a fost acționat în judecată la un tribunal din San Francisco. Articolul prezenta o fotografie a Arhiepiscopului Ioan din sala de judecată. Acum înțelegea clar că aceasta era mai mult decât doar o problemă de o mică ceartă ecleziastică.

Judecata a durat patru zile și în fiecare zi sala de judecată a fost aglomerată. Gleb lucra în Monterey și nu a putut merge la proces, dar Eugene a mers la toate audierile. El i-a văzut pe episcopii și clerul care veniseră să-l apere pe Arhiepiscopul Ioan, cum stăteau înșiruiți pe bancă, lângă el. Lângă Episcopii Sava și Nectarie, venise Arhiepiscopul Leontie, prietenul său, ca să fie cu el. Călătorise un drum lung prin toată America de sud. Mai erau acolo Părintele Spiridon, Părintele Mitrofan și Stareța Ariadna.

De la începutul judecății, judecătorul Edward O'Day, un bătrân irlandez catolic blând, a văzut că nu avea înaintea lui un apărător obișnuit, ci un adevărat om al lui Dumnezeu. Pentru prima oară în istoria orașului San Francisco, judecătorul a permis

148

apărătorului să spună a rugăciune la începutul fiecărei ședințe.

Urmând principiul monahal de a nu căuta îndreptățire pentru sine, Arhiepiscopul Ioan a stat la toate audierile, fără să spună o vorbă.

La începutul primei audieri, a sosit pe neașteptate Preotul Stavrofor G., care era secretar al Sinodului Episcopilor și unul dintre cei mai influenți membri ai clicii. Arhiepiscopul Ioan a remarcat că „întâlnirile permanente ale aceluia cu avocații reclamanților au atras atenția.” în a treia zi de judecată, secretarul Sinodului a depus mărturie în favoarea reclamanților și în ziua următoare, avocatul părții reclamante a ținut o pledoarie îndreptată împotriva Arhiepiscopului Ioan. „Erau atât de multe acuzații,” scria Arhiepiscopul Ioan, „că judecătorul a spus că dacă fiecare dintre acestea s-ar lua în considerare, problema nu s-ar mai termina niciodată. Dorind să se termine totul cu pace, judecătorul, care a tot repetat aceasta în luările sale de cuvânt din instanță, a suspendat ședința .... Ședința a fost suspendată până la obținerea de noi informații.”

În câteva zile, trei avocați ai părții reclamante, au plecat cu avionul la sediul Sinodului din New York, unde au avut loc întruniri speciale cu Arhiepiscopul Vasian și cu secretarul Sinodului.

¹⁴⁷ **Vezi** *Blessed John the Wonderworker* [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni], p. 242-243.

¹⁴⁸ **Domnul James O'Gara, Jr.,** avocatul care l-a apărut pe Arhiepiscopul Ioan ne-a dat această informație.

O împrejurare foarte tulburătoare în toată problema asta, a fost primirea unor telegrame care veneau, se pare, de la Înalt Preasfințitul Mitropolit Anastasie, prin conducerea Sinodului. De câte ori vorbiseră cu Mitropolitul, Arhiepiscopul Ioan sau Episcopul Sava l-au aflat pe acela sprijinitor al acțiunilor și judecăților lor; el confirmase autoritatea Arhiepiscopului Ioan în San Francisco și, după cum am spus, semnase telegrame, ca o dovadă a acestui lucru. Totuși, în același timp, au mai fost trimise și alte telegrame, semnate tot de Mitropolit, afirmând contrariul, micșorând autoritatea Arhiepiscopului Ioan, fiind împotriva tuturor deciziilor lui și împuternicind reclamanții să spună Curții că ei doar „îndeplineau ascultarea față de Sinod”. Aceste telegrame au fost trimise direct reclamanților și avocaților lor, iar una către instanță, chiar judecătorului O'Day; dar Arhiepiscopul Ioan a aflat despre acestea mai târziu. Mitropolitul era atunci destul de slab; și, după cum afirmase Arhiepiscopul Ioan în raportul său către soborul arhiepiscopal, probabil că telegramele nu veneau de la el. „De curând,” scria Arhiepiscopul Ioan, „numele încă plin de slavă și apreciere al Mitropolitului Anastasie a fost acoperit de rușine din pricina hotărârilor sale contradictorii, chemarea în justiție și alte fapte care i-au știrbit prestigiul nu numai printre credincioșii noștri, ci și printre alte credințe, căci se auzise de numele lui. Noi, colaboratorii săi cei mai apropiați, știm că toate acestea nu se potrivesc caracterului său și nu ne putem asuma întreaga responsabilitate față de el, în această situație.”

Vicarul Arhiepiscopului Ioan, Episcopul Nectarie, a avut și el o experiență cumplită ca urmare a pretinselor telegrame ale Mitropolitului Anastasie. Așa cum le-a spus el mai târziu lui Gleb și lui Eugene, telegrama era foarte neobișnuită, cerându-i să nu spună nimănui și să-l urce pe Arhiepiscopul Ioan în tren noaptea și să-l trimită la New York. Nu a primit nici o explicație, ci numai precizarea neobișnuită că Episcopul Nectarie nu trebuia să dea telefon Mitropolitului, ci să împlinească ordinul de îndată, ca o ascultare. Intrucât telegrama avea semnătura Mitropolitului și venea de la conducerea Sinodului, el a considerat că este sinceră, dar nu avea liniște din această pricină. El își dăduse votul ascultării față de Sinod, dar această ascultare era împotriva conștiinței lui. În Seattle, unde a mers să facă o vizită la biserica pe care o avea în grijă, nu a avut somn și a mers pe străzi toată noaptea. S-a rugat înflăcărat lui Dumnezeu și în zori a hotărât să nu se supună ordinelor. Telefonând conducerii Sinodului, el a cerut să vorbească personal cu Mitropolitul. Cei de acolo i-au spus că nu se poate aceasta, dar Episcopul Nectarie a continuat cu stăpânire de sine să ceară cu hotărâre să vorbească cu Mitropolitul, și în cele din urmă, l-au dat la telefon pe Mitropolit.

- Înalt Prea Sfințite, vă rog să mă ascultați. Nu pot să fac ceea ce-mi cereți. Au fost cuvintele Episcopului Nectarie, și a început să-i explice de ce.

- Stai o clipă, a intervenit Mitropolitul. Zici că eu am spus asta? Nu am spus eu nimic de felul acesta.

Îndată a venit secretarul Sinodului care scrisese telegrama. Mitropolitul l-a întrebat:

- Cum se poate asta? Cine a trimis telegrama? Secretarul a răspuns că vor vorbi despre asta mai târziu și a închis telefonul.

La aceasta, Mitropolitul s-a adresat Episcopului Nectarie, vorbind pe un ton grav:

- Să nu faci nimic. Eu nu am scris acea telegramă.

După cum le-a spus Episcopul Nectarie lui Gleb și lui Eugene, lucrul acela l-a mângâiat mult, dar în același timp s-a întristat să Sinodul Episcopilor căzuse, așa cum spunea el „în mâinile puterilor celor rele”.

În raportul său către soborul arhiepiscopal, de la 23 iulie 1963, Arhiepiscopul Ioan a mai vorbit despre situația gravă care se ivise în Biserica Rusă de peste hotare:

La început aceasta nu s-a simțit prea tare întrucât Arhiepiscopul Afanasie și Episcopul Sava au controlat ieșirea tuturor lucrărilor din Sinod în mod oficial. Dar după plecarea lor, și începerea unei sesiuni noi, au pornit treaba cu o grabă nestăpânită, fără nici un fel de control ... luau hotărâri numai ca să-i mulțumească pe reclamanți .... Săvârșirea hotărârii ilegale a Sinodului amenința viața Bisericii cu mari complicații și nu numai că nu a adus pacea, ci dimpotrivă, a stârnit noi complicații și tulburări.

S-a creat impresia că „Sinodul” era de fapt acea aparență de unde vorbeau cei care fuseseră aleși în consiliul eparhial în anul precedent, numele lui fiind legat de cei care doreau să-i mențină pe aceia la putere ... fie prin mijloace legale sau ilegale.

În fiecare parohie sunt nemulțumiți de această situație. Și înainte de această tulburare erau oameni nemulțumiți în San Francisco. Dar desprinderea din rândul lor a unui grup unitar care lucra în unanimitate și cu îndârjire ... nu este chiar un fenomen local și acum este dirijat de cineva apropiat Sinodului.

În felul acesta, tot ceea ce s-a întâmplat în San Francisco capătă înțeles, de la începutul tulburării până astăzi. Capătă înțeles și anumite evenimente care au avut loc și în alte eparhii.

Care sunt urmările acestor lucruri? Autoritatea Sinodului aproape a dispărut ....

Ceea ce s-a întâmplat în San Francisco s-a răspândit degrabă în rândul tuturor celor din diaspora și amenință existența Bisericii de peste hotare cu căderea unei părți a urmașilor de la credință ....

Se întâmplă deci, să asistăm cu durere la distrugerea Bisericii de peste hotare, spre bucuria vrăjmașilor ei. Noi, ierarhii ei, nu putem îngădui aceasta: acel grup organizat care să domine peste alți episcopi și să promoveze prin orice mijloace orice dorește acel grup.¹⁴⁹

În timp ce Arhiepiscopul Ioan scria acest raport, Mitropolitul Anastasie a venit pe coasta de apus ca să ajute la rezolvarea crizei și la sprijinirea Arhiepiscopului Ioan, fără intervenția conducerii Sinodului. În vremea aceea, Gleb și Eugene l-au întâlnit la Festivalul Bach, din Carmel. Este interesant că tocmai atunci când judecătorul delibera hotărârea în Curtea din San Francisco și Mitropolitul lua hotărârea cu privire la conflict, oratoriul lui Händel, pe care l-au ascultat în noaptea aceea, era *Judecata lui Solomon*, pe tema pronunțării unei hotărâri drepte. Trei săptămâni mai târziu, a sosit un judecător drept iar Arhiepiscopul Ioan a fost rânduit ierarh permanent de San Francisco și America de apus.

Între timp, pentru a arăta curții că acuzațiile de delapidare erau false, Arhiepiscopul Ioan împreună cu noul consiliu eparhial au trebuit să facă o verificare foarte costisitoare, pentru care au angajat o firmă de contabilitate independentă, cunoscută pe plan național, Price, Waterhouse & Company. În cele din urmă, judecătorul O'Day l-a absolvit pe Arhiepiscopul Ioan de toată datoria, negăsind nici un fel de dovezi de fraudă financiară din partea lui. Cât despre alegerile bisericești, judecătorul a hotărât că nu era problema statului să stabilească dacă aveau aprobare de la Sinodul Episcopilor. Fiind înfrânți în felul acesta, reclamanții au continuat totuși să-i aducă noi acuzații, deschizând acțiuni judecătorești vreme de doi ani și jumătate, până aproape de moartea Arhiepiscopului Ioan. În mod repetat, deliberările instanțelor încheiau cazurile ca nereale, neconfirmându-se plângerile și acuzațiile. În cele din urmă avocatul apărării, James O'Gara, Jr. a spus instanței că lucrurile merseseră prea departe:

¹⁴⁹ Raport făcut de Arhiepiscopul Ioan, p. 11-13.

Partea pârâtă [Arhiepiscopul Ioan] a fost silită, fără nici un folos, de către partea reclamantă să suporte cheltuielile legale, totalizând câteva mii de dolari pentru a proteja interesele eparhiei. Amânarea construcției catedralei pricinuită de aceste neînțelegeri a sporit cheltuielile de construcție dincolo de limita închipuirii.

Nici o clipă, pe parcursul acestor neînțelegeri, grupul de reclamanți nu a adus în fața instanței nici măcar o singură probă legală în sprijinul acuzațiilor nefondate, făcute de ei ....

Curtea este conștientă de disensiunea inutilă și de lupta dintre enoriași, pricinuită de afirmații nefondate, făcute de către grupul de reclamanți. Rezultatul direct al acestor neînțelegeri a fost o mare tulburare religioasă în eparhie.

Adevărata activitate a acestei autorități [eparhiale], aceea a îndepărtării idealurilor religioase ale membrilor eparhiei, a fost încurcată serios de mania și lipsa de armonie care decurgeau din aceste neînțelegeri.

Pierderile materiale suferite de către autorități au fost un motiv suficient pentru ca instanța să respingă acțiunea. Nici executorul judecătoresc al Curții nici Price, Waterhouse & Company nu au prezentat nici o probă de infracțiune financiară în legătură cu problemele Bisericii. Prejudiciile aduse autorităților, atât din punct de vedere teologic cât și din punct de vedere financiar, sunt pierderi ireparabile ....

Continuarea neînțelegerii a fost un abuz față de procesul juridic, prin continuarea unei acțiuni care nu a meritat.¹⁵⁰

în toamna anului 1963, Eugene a scris într-o scrisoare: „După cum probabil ați auzit, Vlădica Ioan a fost sfințit Arhiepiscop de San Francisco, și dacă în eparhie mai este încă mult până să fie o pace reală, cel puțin este o anumită rânduială, în cele din urmă. Cred că a reînceput lucrul la noua catedrală.”

Tot ceea ce se întâmplase nu l-a lovit pe Eugene deodată. După toate astea, Arhiepiscopul Ioan era încă Ierarh înalt de San Francisco și Episcopul Nectarie era încă vicarul său; noul consiliu eparhial se afla încă în putere și, prin acesta, s-a terminat, în cele din urmă, noua Catedrală. Astfel, deși Eugene văzuse în chipul cel mai plastic crime machiavelice care se pot săvârși de către un „Sfânt Sinod”, el totuși nu s-a smintit prea tare, în neprihănirea sa. Asta avea să vină mai târziu, după moartea Arhiepiscopului Ioan.

Amintindu-și ce se întâmplase în San Francisco, Gleb a scris: „Experiența de a vedea o asemenea nedreptate săvârșită față de un om sfânt, care venise din Europa numai ca să ajute la problemele legate de construirea unei catedrale, a lăsat o urmă dureroasă, emoțională și psihologică asupra fiecărei persoane implicate.” I se frânsese inima Arhiepiscopului Ioan văzând că frații săi episcopi săvârșiseră o asemenea faptă. îi spusese unui enoriaș apropiat, „în toate astea eu sunt singur”. Cu un alt prilej a zis, „dacă auzi că am murit, să știi că ei m-au ucis”.

în timp ce asista la judecarea Arhiepiscopului Ioan, Eugene văzuse un Sfânt urmându-L pe Domnul său spre Golgota. Ca și Hristos, Arhiepiscopul Ioan fusese trimis acolo de către mai marii propriei sale Biserici și de către cei care îi ascultau pe aceia. Vechii farisei erau și acum în viață și se simțeau bine, ocupând acum poziții cheie în propria Biserică a lui Hristos. Și iarăși ca Hristos, Arhiepiscopul Ioan îi iertase pe toți

¹⁵⁰ Memorandumul problemelor și autorităților în opoziție cu Moțiunea reclamanților pentru sentința respinsă, 2 oct. 1964.

aceia, în cele din urmă. Când era întrebat cine trebuia acuzat pentru toată neînțelegerea care apăruse în Biserică, el răspundea simplu, „diavolul”.

Evangelia vie a lui Iisus Hristos, care își arată pururea adevărurile în viețile oamenilor, nu i-ar fi putut predica lui Eugene într-un chip mai folositor. El nu trebuia să uite niciodată priveliștea celei din urmă Golgotă a Sfântului.

31

Thomas Merton, chiasm, și „noul creștinism”

Să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții.

- Romani 12, 2

ÎN vreme ce Eugene scria cartea *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*, Gleb a trimis Arhimandritului Zaițev un plan preliminar asupra nihilismului, apoi și editorului publicațiilor în limbile rusă și engleză din Jordanville. Părintele Constantin, fiind un filosof pătrunzător, care a cugetat mult și a scris despre lepădarea de Dumnezeu în cuvinte asemănătoare, era foarte impresionat. Mai târziu, pe baza acestui capitol, el s-a referit la Eugene într-un ziar rusesc, numindu-l „scriitor ecleziastic consacrat”.

În 1963, Eugene a scris un eseu despre „Marele inchișitor” al lui Dostoievski și „Noul creștinism” al Romei, utilizând materialul pe care îl scrisese el pentru capitolul „Noul creștinism”, al cărții sale. Când l-a isprăvit, a intenționat să trimită eseu Părintelui Constantin cu nădejdea de a fi publicat. Au fost scrise și rescrise câteva sute de pagini, dar, ca și *magnum opus* al lui Eugene, eseu nu a fost terminat și revizuit niciodată, datorită schimbărilor care au survenit în viața lui.

LA începutul eseului, Eugene a subliniat principiile stăpânirii lui Antihrist, așa cum sunt prezentate în scrierile patristice și în lucrările autorilor ortodocși Soloviev și Dostoievski. El scria că religia lui Dostoievski din „Marele inchișitor” este „religia pâinii pământești. Aceasta are o doctrină centrală, și anume: *bunăstarea omului din lumea aceasta este doar preocuparea religioasă obișnuită și indispensabilă a tuturor oamenilor*. Oricui are putere de discernământ, asemenea umanitarism i se pare într-adevăr un înlocuitor rușinos pentru creștinism; dar sub nici o formă nu este superficial. El apelează la emoțiile omenești cele mai înalte; și logica lui este de nerespins - odată ce se admite promisiunea inițială. De fapt, este cel mai profund și isteț înlocuitor pentru creștinism, care s-a pus vreodată la cale.”

Religia „Marelui inchișitor”, a spus Eugene, capătă valori creștine fundamentale - pace, frăție, unitate, iubire - și le deformează pentru a fi folosite în sprijinul scopurilor pur pământești. Această chestiune nu înlătură creștinismul pe față, ci realizează doar o *reinterpretare*, atât de completă încât creștinii sinceri sunt în cele din urmă înclinați să lucreze pentru aceleași scopuri ca ale idealștilor laici, care caută să-și construiască împărăția cerului pe pământ.

Eugene a identificat idealismul laic al epocii moderne, fie că vine de la „creștini”, ocultști, comuniști, sau laici din apus, ca o formă a vechii erezii a *chiasmului*. În afară de definiția ideologică a acestuia, ca erezie creștină tipică - credința că Hristos va veni în curând pe pământ și va domni aici împreună cu sfinții Săi vreme de o mie de ani înainte de sfârșitul lumii¹⁵¹ - chiasmul se poate referi mai general la orice credință

¹⁵¹ În ultimii ani ai vieții sale, Eugene a explicat chiasmul (numit și „mia de ani”) după cum urmează: „Această teorie este o erezie care a fost condamnată de către părinții Bisericii timpurii; aceasta își are

lumească într-o epocă viitoare a păcii desăvârșite și a fericirii cerești pe pământ. împreună cu nihilismul (care este numai „partea mai luminoasă”), chiliismul cuprinde cheia înțelegerii spiritului epocii, căci este punctul central pe care se unesc multe elemente diferite.

În deciziile Bisericii Catolice contemporane, Eugene a văzut semnele cele mai evidente ale „transevaluării” valorilor creștine în direcția chiliismului lumesc. El a citat apelul Papei Ioan al XXIII-lea către creștinii ortodocși ca să asculte „spiritul vremurilor” și afirmația sa remarcabilă că „glasul vremurilor este glasul lui Dumnezeu”. El a relatat cum Papa și-a bătut joc de ideea că sfârșitul lumii ar putea fi foarte aproape și cum dimpotrivă, acesta a prezentat doctrina unei „noi ordini a relațiilor umane” de neocolit.

În contrast cu hotărârea Scripturistică „nu iubiți lumea” (I Ioan 2, 15), Eugene a citat cuvintele Papei Paul al VI-lea: „Vom iubi vremea noastră, civilizația noastră, știința noastră tehnică, arta noastră, sportul nostru, lumea noastră.” Întocmai așa cum acest sentiment lumesc al optimismului universal este o formă denaturată a iubirii creștine adevărate, tot la fel este și conceptul „noului creștinism” al unirii unei forme exteriorizate de unitate spirituală, lăuntrică a credincioșilor despre care vorbea Hristos. Papa Ioan al XXIII-lea s-a bucurat de ceea ce numea el „unitate în aprecierea și respectul față de Biserica Catolică care îi însufleștește pe cei care au aderat la religii necreștine.” În lumina acestei afirmații, Eugene a concluzionat: „Dacă omenirea este cu adevărat așa cum pretinde Roma, pentru a obține o armonie religioasă care să se poată vedea pe pământ, fără îndoială că nu va fi implicată o religie creștină obișnuită, ci o înțelegere bazată pe toleranță și respect.”

„Idealismul umanitarist”, scria Eugene, „este ceea ce rămâne din creștinism atunci când adevărul creștin definitoriu a dispărut din el. Este pământul pe care se pot uni creștinii și ne-creștinii; căci, pornind din creștinism și derivându-și principiile obișnuite din doctrina creștină, acesta apelează, totuși, la toți cei ce cred mai întâi în om și în fericirea pământească. Primind această doctrină, fiecare poate să introducă în aceasta propriul său înțeles. Creștinii pot afla în aceasta latura pământească a doctrinei care, în întregul ei, vorbește și despre rai; ne-creștinii pot afla aici o doctrină a omului și o ‘realitate mai înaltă’ care nu aduce nici o violență ideilor sale obișnuite despre ceea ce se află deasupra omului și în afara acestei lumi; și anti-creștinii pot afla aici o expresie a înțelepciunii universale, care epuizează nevoile religioase ale omului. Astfel Roma poate deveni învățătorul lumii, izvorul umanitarismului mântuirii universale, pe care îl poate accepta ‘fiecare om bine intenționat’ fără să accepte credința creștină specifică de unde a pornit.”

La doi ani după ce Eugene a scris aceste lucruri, la 4 octombrie 1965, Papa Paul al VI-lea a ținut un discurs fără precedent înaintea Națiunilor Unite. Acest eveniment a confirmat exact ceea ce îi spusese Eugene lui Gleb despre Națiunile Unite în 1961, în ziua când s-au întâlnit prima oară.

„O examinare a discursului Papei”, scria Eugene, „scoate la iveală un fapt unic: nu se menționează scopul Bisericii lui Hristos, și numele lui Hristos apare în acel discurs numai o singură dată, într-o propoziție finală neclară. Se poate presupune că oamenii

originea într-o interpretare greșită a cărții Apocalipsa. Biserica Ortodoxă ne învață că domnia lui Hristos împreună cu sfinții Săi, când diavolul va fi ‘legat’ vreme de o mie de ani (Apoc. 20, 3) - este perioada în care trăim noi acum (1000 fiind un număr care simbolizează întregul) între prima și cea de a doua venire a lui Hristos. În această perioadă, sfinții domnesc împreună cu Hristos în Biserica Sa, dar este o domnie mistică care nu trebuie să se definească în sens superficial, politic așa cum fac chiliștii. Diavolul este într-adevăr legat în această perioadă - adică, restrâns în exercițiul voii sale celei rele împotriva oamenilor - și credincioșii care viețuiesc viața lui Hristos și primesc Sfintele Taine trăiesc o viață binecuvântată, pregătindu-i pentru împărăția cerească veșnică. Ne-ortodocșii, care nu au Sfintele Taine și nu au gustat adevărata viață a Bisericii, nu pot înțelege această domnie mistică a lui Hristos și astfel caută o domnie politică și de suprafață” (*Cuvântul ortodox*, numerele 100-101, 1981, p. 207).

știu ce rost are Papa; într-adevăr, a zis el, 'Voi cunoașteți misiunea noastră.' Dar mai târziu, caracterizând 'năzuința' Bisericii Romei, el a spus numai, că aceasta dorea să fie 'unică și universală' - 'în domeniul spiritual'!

De-a lungul discursului său, doar o singură clipă s-a dat impresia că vorbește despre adevăratul creștinism. Pomenind de porunca Domnului nostru către ucenicii Săi de a 'merge și a duce vestea cea bună tuturor popoarelor', Papa a anunțat că el avea într-adevăr un 'mesaj fericit' pentru 'toate popoarele' reprezentate la Națiunile Unite. Pentru creștini, acesta poate însemna doar un singur lucru: vestea bună a mântuirii, a vieții veșnice în Dumnezeu. Totuși, Papa a avut un mesaj diferit, uimitor: 'Am putea numi mesajul nostru ... o ratificare morală serioasă a acestei instituții înalte.' Asta este ceea ce oferă astăzi Roma în locul Evangheliei creștine!...

Ideile Papei nu vin de la Domnul nostru, nici de la apostolii și părinții Bisericii lui Hristos, ci mai degrabă de la visătorii raționaliști ai epocii moderne care au reînviat vechea erezie a *chiliasmului* - visul aceluia mileniu pământesc. Această erezie a fost explicită în evocarea pe care a făcut-o Papa 'noii ere' a omenirii, și a unei 'noi istorii - pașnică, cu adevărat umană, așa cum a fost făgăduită de către Dumnezeu oamenilor binevoitori.' Biserica lui Hristos nu a propovăduit niciodată această doctrină neobișnuită; totuși, aceasta este una dintre doctrinele principale a francmasoneriei, a ocultismului și a numeroaselor secte cu care au legături, și chiar (fără a pomeni de Dumnezeu) cu marxismul. Pentru a adopta această fantezie sectară în trupul doctrinei catolice, Papa a fost prezentat de presă ca 'prooroc'.

Fără de voie, ne amintim de ultima lucrare a filosofului rus din sec. al XIX-lea, Vladimir Soloviev - 'Scurtă istorie a lui Antihrist' (din *Trei convorbiri*) - în care, bazându-se mai ales pe sfinții părinți, realizează o imagine înfiorătoare a lui Antihrist ca 'mare umanitarist' și superman, acceptat de către omenire ca Mesia.

Acest 'Mesia' cucerește lumea prin scrierea unei cărți, *Calea deschisă către pacea și prosperitatea universală*, care era atotcuprinzătoare și atot-reconciliantă, îmbinând respectul impresionant pentru vechile tradiții și simboluri cu radicalismul amplu și îndrăzneț în cerințele sociale și politice .... A adus un viitor mai bun, la care se poate ajunge cu adevărat, căci fiecare a spus: asta vrem noi .... Scriitorul minunat a susținut toate astea și a fost convenabil pentru toți.' Cei care erau îngrijorați că nu se pomenea de Hristos, li s-a dat asigurarea că nu era necesar acest lucru, întrucât cartea era 'străbătută de adevăratul spirit creștin de iubire și de bunăvoința atotcuprinzătoare.' Influențați de către omul cel important, s-a format o 'Adunare Internațională' pentru a crea un guvern mondial; el a fost ales în unanimitate conducător mondial și a scos un manifest care proclama 'Popoarele lumii! Pacea mea o dau vouă. A fost împlinită vechea făgăduință; s-a asigurat pacea veșnică și universală.'

... Paul al VI-lea nu este Antihrist; dar în întreaga 'dramă' în care el a fost 'actorul' principal era deja ceva din caracterul seducător al lui Antihrist. Desigur că în el nu este nimic original; este mai degrabă culminarea veacurilor de lepădare de Dumnezeu."¹⁵²

Cu TOATE CĂ Eugene nu și-a terminat niciodată eseul despre „noul creștinism”, el a terminat o altă prezentare pe acest subiect, în forma unei scrisori către Thomas Merton.¹⁵³

Era în 1963. Dezvoltându-se de multă vreme, umanismul catolic va schimba în curând fața Bisericii Catolice la cel de al doilea Conciliu de la Vatican. Fiind deja vestit

¹⁵² [Eugene Rose], „Pope Paul VI in New York” [Papa Paul VI în New York], *The Orthodox Word*, nr. 5 (1965), p. 188-190.

¹⁵³ Vezi Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism” [Realismul creștin și idealismul lumii], p. 142-154.

ca susținător al „spiritualității contemplative”, Thomas Merton, nu numai că a prins spiritul epocii, dar într-o anumită măsură i-a direcționat cursul. El a susținut pe față noul creștinism al Papei Ioan al XXIII-lea; și, ca umanism „lipsit de religie”, de unde a fost copiat, a sprijinit rațiunea omului, cu sau fără credință în Dumnezeu, aceasta fiind tocmai fericirii universale. „Optimismul Papei Ioan”, scria Merton, „era cu adevărat ceva nou în gândirea creștină, pentru că el exprima în mod deslușit nădejdea că o lume de oameni obișnuiți, o lume în care mulți oameni nu erau creștini sau nici măcar nu credeau în Dumnezeu, ar mai putea fi o lume a păcii, dacă oamenii s-ar purta unii cu alții pe baza rațiunii dată de Dumnezeu și cu respect pentru drepturile lor inalienabile.”¹⁵⁴ În articolele recente, Merton afirmase cu convingere: „Războiul trebuie desființat. Trebuie să se instaureze un guvern mondial .... O autoritate internațională este cu adevărat singurul răspuns la nevoile grele și problemele disperate ale omului.” El vorbea despre o posibilă „criză a formării unei lumi noi”, despre datoria pe care o au creștinii astăzi „pentru a săvârși sarcina stăruitoare, eroică, a construirii unei lumi care va prospera în unitate și pace”, chiar și în această condiție, a lui „Hristos Domnul Păcii”.

Eugene a scris lui Merton că, în lumina a ceea ce i s-a părut a fi învățătura curată a Bisericii, el a considerat asemenea lucruri tulburătoare. Exprimându-și dezacordul, Eugene contesta, dar avea în același timp, respect. Probabil că el a pornit să scrie această scrisoare pentru că a simțit că Merton cerceta cu seriozitate ceea ce trebuia să spună. După cum am relatat, cu câțiva ani mai devreme, prima carte a lui Merton, *Muntele cu șapte trepte*, lăsase o impresie profundă asupra lui Eugene, ca o descriere a unui om modern tipic care, cunoscând plăcerile lumii și deslușind goliciunea lor, renunțase la acestea pentru a căuta lumea ce va să vină.

În eseul său despre „noul creștinism”, Eugene scrisese: „Tragedia acestor timpuri constă în aceea că oamenii, redescoperind faptul că au nevoie de mai mult decât pâinea cea pământească, în foamea lor spirituală, se îndreaptă spre ceea ce pare să fie Biserica ‘reînnoită’ a lui Hristos, numai ca să afle acolo o imitare iluzorie a adevăratei hrane spirituale. Oamenii înfometați nu pot desluși gusturile.”

Se pare că Merton chiar asta făcuse. Indiferent de motiv, acest călugăr, punând un început sincer în rigurosul ordin trapist, retras în mănăstire, flămânzea acum după viață duhovnicească adevărată. Fiindu-i recunoscător lui Merton, Eugene a sperat să-l aducă înapoi la „prima lui dragoste”. Nu l-a împiedicat faptul că Merton nu era ortodox. În ciuda declarațiilor chiliastice ale papilor din ultima vreme, Eugene știa că eshatologia adevărată, a celeilalte lumi a creștinismului tradițional, nu era în întregime moartă în Biserica romană, după cum se arăta în cartea recentă de către scriitorul catolic Joseph Pieper, *Sfârșitul veacului*.

IV

ÎN scrisoarea sa, Eugene i-a spus lui Merton că „asistăm la durerile de naștere a ... unui ‘nou creștinism’, un creștinism care pretinde a fi ‘lăuntric’, dar rezultatul este numai de suprafață; un creștinism care nu poate crede cu adevărat în ‘pace’ și ‘frăție’ dacă nu le vede aplicate în mod general și universal, nu în ‘cealaltă lume’ ce pare a fi îndepărtată, ci ‘aici și acum’....

Creștinismul devine o ‘cruciadă’, Hristos devine o ‘idee’, atât în slujba unei lumi ‘transformate’ de tehnici științifice și sociale și un om ‘zeificat’ cu adevărat prin trezirea unei ‘conștiințe noi’: aceasta se va întâmpla. Comunismul, se pare că este clar, se apropie de o transformare, o ‘umanizare’, o ‘spiritualizare’ și Boris Pasternak¹⁵⁵ este un

¹⁵⁴ Thomas Merton, *Seeds of Destruction* [Semintele pierzării], (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1964), p. 120-121.

¹⁵⁵ Merton scrisese un articol intitulat „Pasternak și poporul cu lanțurile de veghe” (în *Jubileu*, iulie, 1959).

semn care a fost dat în avans; el nu respinge revoluția, el doar vrea ca aceasta să fie ‘umanizată’. Pe o cale diferită, ‘democrațiile’ se apropie de același scop ....

Pentru omul obosit, chiar apocaliptic de îngrijorat, poate veni o epocă a ‘păcii’; dar ce poate spune creștinul despre asemenea ‘pace’? Aceasta nu va fi pacea lui Hristos.”

În finalul acestei scrisori, Eugene l-a încurajat pe Merton, să nu se rușineze de creștinismul adevărat, al celeilalte lumi, indiferent cât de nebunește ar părea în ochii oamenilor celor lumești. El scria, „mai presus de toate, creștinul din lumea contemporană trebuie să arate fraților săi că toate ‘problemele epocii’ nu au nici o importanță pe lângă singura ‘problemă’ centrală ‘a omului’: moartea, și răspunsul ei, Hristos. În ciuda a ceea ce ai spus despre ‘perimarea’ creștinismului pentru oamenii contemporani, consider că, creștinii care vorbesc despre această problemă, și arată în viețile lor că ei *cred cu adevărat* toate acele ‘superstiții’ despre ‘lumea cealaltă’ - eu consider că ei au de spus ceva ‘nou’ omului contemporan. Am constatat că tinerii serioși sunt ‘obosiți’ de creștinism, tocmai pentru că ei cred că acesta este un ‘idealism’ care nu se ridică până la ‘idealurile’ acestuia; desigur, ei nu cred nici în lumea cealaltă - dar după tot ceea ce știu ei, *nici creștinii nu ....*”

Evangelhia de suprafață a idealismului social este un semn al acestei pierderi a credinței. Nu trebuie un lucru mai important, ci o pătrundere mai adâncă în problemă. Nu mai puțină postire ci mai multă; nu mai multă acțiune, ci rugăciune și pocăință .... Dacă în viața lor zilnică, creștinii erau cu adevărat aprinși de dragoste de Dumnezeu și de râvnă pentru Impărăția Lui, care *nu este a lumii acesteia* - atunci toate celelalte care sunt de folos se vor adăuga.”

Eugene credea la fel ca și Dostoievski că orice îmbunătățire reală a societății trebuie să vină prin transformarea duhovnicească a individului. Bătrânul Ambrozie de la Optina a spus foarte clar: „Desăvârșirea morală pe pământ (care nu este desăvârșită) nu se dobândește de către omenire ca întreg, ci mai degrabă de către fiecare credincios, potrivit gradului în care împlinește poruncile lui Dumnezeu și măsura smereniei sale. Desăvârșirea profundă și întreagă este dobândită în cer, în viața cea veșnică viitoare, pentru care scurta viață de pe pământ slujește numai ca o pregătire.”

Dacă Eugene i-ar fi trimis vreodată scrisoarea lui Thomas Merton, nu ar fi apărut nici un răspuns al aceluia. În anii care au urmat, Eugene avea să privească cu tristețe cum urmările orientării „greșite” a lui Merton s-au exclus de la sine. În 1966, Merton a respins formal orientarea pe care o susținuse (cu douăzeci și cinci de ani mai devreme), pe când intrase în mănăstire și scrisese *Muntele cu șapte trepte*. El a râs de ceea ce a simțit că era înșelarea lui de odinioară de a renunța la lume, crezând că aceasta era parte a creștinismului „negativ”, „tăgăduirea lumii” care existase de-a lungul veacurilor dar acum era depășită, gata de a fi înlocuită de noua viziune a Papei Ioan al XXIII-lea. Subliniind noul său fel de gândire, Merton a spus că adevărata datorie a creștinului era „de a *alege* lumea”.¹⁵⁶

Tragedia lui Thomas Merton - indiferent de ce poate încerca lumea să facă din el - era o mărturie pentru afirmația lui Eugene că „Evangelhia de suprafață a idealismului social este un simptom al pierderii credinței.” În același timp, când Merton a renunțat la dogmele tinereții sale, el și-a început căutarea spirituală în afara creștinismului, în religiile orientale. Mai întâi Eugene a nădăjduit că această căutare îl va elibera din cămașa de forță a instituționalismului romano-catolic, cu care se lupta el ca monah, și îl va duce, așa cum s-a întâmplat și cu Eugene, către dimensiunea „răsăriteană”, mistică a creștinismului - ortodoxia. Dar nu era așa. Cercetând budismul și a hinduismul, Merton

¹⁵⁶ Monica Furlong, *Merton: A Biography* [Merton: viața], (San Francisco: Harper & Row, 1980), p. 252253.

s-a adâncit și mai mult în acestea. Urmând strădania Bisericii sale de a obține „universalitatea pe tărâm duhovnicesc”, el și-a pierdut treptat credința în unicitatea Adevărului Creștin. „Oamenii flămânzi nu pot face deosebire între gusturi.” Până la vestitul său pelerinaj către centrele hindu și budist din Asia, Merton a privit creștinismul doar ca pe o cale printre multe altele; el a spus că a simțit o relație mai strânsă cu

157

budismul decât cu romano catolicii, și și-a exprimat dorința de a „găsi un guru tibetan

158

și de a pătrunde în inițierea Nyingmapa tantrică”.

Ne putem închipui unde l-ar fi dus drumul lui Merton, pe el și pe milioanele sale de admiratori, dacă și-ar fi putut termina pelerinajul asiatic și s-ar fi întors în America. Când a murit pe neașteptate în Bangkok, după ce ținuse o conferință despre religiile unite în Calcutta, Eugene a simțit că acela fusese oprit de pronia lui Dumnezeu. Cu durere, el i-a atras atenția lui Gleb asupra sorții acestui om, care îi dăduse cândva nădejde că era cu adevărat posibil pentru un om din sec. al XX-lea să viețuiască pentru împărăția lui Hristos a celeilalte lumi.

Eugene mergea acum în direcția opusă celei pe care pornise Merton la sfârșitul vieții sale. Pentru Merton, Asia păgână era „curată, pură, completă ... și nu avea nevoie de nimic”. Dar Eugene, chiar de pe vremea când acesta cerceta budismul, simțise în chipul cel mai chinuitor, că îi lipsea lucru cel mai important dintre toate. Merton, care ajunsese într-un impas duhovnicesc în catolicismul roman contemporan, credea că „folosise pe deplin propria sa tradiție și mersese dincolo de ea”.¹⁵⁹ Pe de altă parte, Eugene căpătase deja experiența limitelor religiilor ne-creștine pe care le cercetase Merton. El mersese deja dincolo de *ele* pentru a afla, pentru prima oară în viața sa, bucuria și regenerarea duhovnicească în Iisus Hristos; și sporirea sa în tradiția ortodoxă abia începuse.

32

Legături vechi

La 12 iunie 1963, întorcându-se acasă de la biserică, unde primise Sfânta împărtășanie, Eugene găsisse o scrisoare de la Alison. Pierduse legătura cu ea vreme de câțiva ani și, după cum a spus el, „pierduse orice nădejde de a mai auzi vreodată de ea”. El află că aceasta se căsătorise și se mutase la o fermă din Illinois. În scrisoare, ea i-a spus lui Eugene că, deși nu are nici o îndoială intelectuală cu privire la Adevărul Creștin, acum găsisse credința ei mai mult sau mai puțin moartă.

„Și așa,” Eugene i-a răspuns la scrisoare, „se pare că rolurile noastre s-au inversat: eu, care pe atunci eram în căutare, am aflat obiectul căutării mele; dar tu mai cauți și acum. Asta este voia lui Dumnezeu.

Sunt foarte fericit să mai aud de tine, și sunt foarte sigur de înțelesul pe care trebuie să-l dau faptului că mi-ai scris. Eu întotdeauna m-am rugat pentru tine și adesea m-am gândit la tine.”

Eugene a continuat să-i spună lui Alison despre intrarea sa în Biserică, și a zis că el considera că ea îi scrisese lui atunci pentru că Dumnezeu voia ca el să-i spună ei despre ortodoxie. El i-a scris despre felul în care Biserica Ortodoxă continuă să plâsmuiască sfinți, și l-a pomenit ca exemplu pe Arhiepiscopul Ioan. El a spus că „inima ortodoxiei este rugăciunea”, și a zis că înainte de a fi descoperit ortodoxia, el nu avea

¹⁵⁷ Ibid. P. 299.

¹⁵⁸ Thomas Merton, *The Asian Journal of Thomas Merton* [Jurnalul asiatic al lui Thomas Merton], (New York: New Directions, 1975), p. 82.

¹⁵⁹ Ibid. P. 315.

nici cea mai mică idee despre înțelesul real al rugăciunii și puterea ei. Acum cunoștea bucuria de a vedea răspunsul la rugăciunile sale. Indrumarea Domnului, a Maicii Sale și a sfinților Săi, scria el, „este pentru mine la fel de adevărată ca și respirația .... Dacă am vorbit cu îndrăzneală, aceasta este din credința și din marea bucurie cu care mă umplu de Domnul nostru atunci când primesc Preasfântul Său Trup și Sânge. Cum pot să nu vorbesc cu îndrăzneală când pentru mine este clar ca lumina zilei că tot ceea ce se află în lumea aceasta trece într-o clipă, și tot ceea ce rămâne este Domnul nostru și Impărăția Lui de nepovestit pe care El a pregătit-o pentru noi, cei care luăm asupra noastră jugul Lui cel ușor (și într-adevăr, cât de ușor este jugul acela care pare atât de greu pentru necredincioși!) și Il urmăm pe El.”

La câteva luni după ce a scris această scrisoare, Eugene a scris unei tinere femei evlavioase care se numea Nina Seco, o americană convertită la ortodoxie, și i-a cerut să i-a legătura cu Alison. El i-a spus Ninei că îi va trimite lui Alison câteva cărți și icoane ortodoxe, dar că „ceea ce îi trebuie ei acum cel mai mult este legătura cu credincioși adevărați și pelerini din lume.”

Dintr-o altă scrisoare pe care a scris-o Eugene lui Alison în 1963, este evident faptul că părinților lui le era încă greu să accepte „religiozitatea” lui de curând descoperită. „Vorbind despre familia mea”, scria el, „i-am văzut săptămâna trecută și este clar că își fac tot mai multe griji pentru mine. Ei ar fi foarte fericiți dacă eu aș fi urmat o vocație lumească normală, dar și-au pus nădejdele pentru mine prea sus și acum eu am devenit ‘fanatic’ religios .... Un tânăr rus care era prieten cu mine și care locuia în Monterey le-a arătat câteva diapozitive cu mănăstiri și biserici rusești din nordul Americii și ei au crezut că aceia erau ‘amuzanți’ dar demodați, etc. Dar ceea ce i-a șocat cu adevărat, mai ales pe tatăl meu, a fost o fotografie a unui călugăr bătrân, care petrecuse vreme de patruzeci de ani în chilie și aproape nu vorbea de loc cu alți oameni. Probabil că el a ajuns la o măsură duhovnicească înaltă, dar părinții mei socoteau că el era exemplul unei ‘vieți pierdute’ în întregime. Mă tem că m-am cam deznădăjduit când am vorbit despre o viață de rugăciune și sporire duhovnicească, și de faptul că valorile cele adevărate nu sunt din lumea aceasta ci din lumea cea viitoare - doar pentru a găsi numai neînțelegere și părerea că prea multă religie este cu adevărat ‘boală’. Ei, acolo unde comunicarea se blochează, rugăciunea încă se mai poate rosti; dar aceasta îmi aduce mânie și tristețe gândindu-mă la preoții protestanți cei mulți, care se dau drept predicatori ai ‘creștinismului’, dar de fapt își duc turmele lor pe calea spre pieire și îi lasă cu totul nepregătiți pentru realitățile dure ale vieții viitoare. L-am cunoscut pe preotul părinților mei: el nici măcar o dată nu a vorbit despre Dumnezeu sau despre religie și auzind că eu scriam o carte religioasă, s-a arătat nerăbdător să schimbe subiectul de discuție.”

EUGENE încă mai lucra la *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu* pe când își câștiga banii din slujbe josnice. În scrisoarea sa către Nina, scria: „Cartea pe care am scris-o se află într-o formă cu mult mai bună, deși mai am mult până să o termin .... Uneori nu mai am nădejde că va mai trezi interesul cuiva și o va citi, considerând că este prea abstractă și filosofică.” Pe când se îndeletnicea cu spălatul vaselor, mintea lui se îndrepta către adevărata lui muncă, pe care a descris-o Ninei ca „un studiu al urmărilor ateismului în contrast cu urmările credinței (istorice - spirituale - filosofice - teologice).” Odinioară, cugetările sale filosofice l-au făcut, din greșeală, să scape o grămadă de vase. Intorcându-se când a auzit zgomotului unei prăbușiri, și văzând cioburile pe podea, administratorul restaurantului umplându-se de mânie, și-a pus mâinile în șold și a zberlat: „ROSE! EȘTI DAT AFARĂ!”

„Pentru mine este o mahnire destul de pilduitoare”, scria Eugene, „cu toate pretențiile mele filosofice și abstracte, să nu reușesc în viață ca un băiat umil.” Mai

târziu, Eugene a lucrat ca băiat de serviciu într-un restaurant despre care spunea că era un „loc mai plăcut”, dar a pierdut și această slujbă. El avea și o explicație: „Ei au simțit că inima mea nu era implicată în munca pe care o făceam, ceea ce era cu totul adevărat.”

Între slujbele pe care le-a avut, Eugene își dedica tot timpul cărții sale, până când banii au început să i se termine. După slujbele de slugă pe care le-a avut, s-a angajat ca portar, ca și tatăl său, Frank. El găsea că era mai ușor ca băiat de serviciu, dar a preferat să lucreze ca portar pentru că era mai liniștit și putea să lucreze noaptea, când restaurantul era închis.

Eugene a vrut să viziteze mănăstirea și seminarul din Jordanville în timpul Crăciunului din 1963, dar nu a reușit să strângă destui bani pentru excursie. Acesta a fost ghinion căci în zece ani, aproape toți oamenii cei mari au dispărut. În 1974, Eugene a spus ce era Jordanville, când intenționase prima oară să călătorească acolo: „Astăzi aproape a dispărut educația despre principiile ortodoxe. Seminarul din Jordanville, în vremea anilor deceniilor '50 și '60 era de fapt unul dintre modelele din lumea modernă, deși puțini oameni erau conștienți de aceasta, pentru că avea o colecție mai mare de adevărați gânditori ortodocși decât se adunase oriunde din anul 1917, în Rusia ori în afara Rusiei, dacă exceptăm câmpul de închisoare de la Solovki. Dar oamenii cei mari care se aflau acolo - cum ar fi Profesorii I. M. Andreev și I. M. Kontzevici,¹⁶⁰ Nicolae Talberg, Arhiepiscopul Averkie, Arhiepiscopul Vitalie¹⁶¹ înaintea lui, Arhimandritul Constantin, Părintele Mihail Pomazanski și alții - acești bărbați nu mai sunt acum sau aproape au dispărut cu toții, și trebuie să mărturisim cu tristețe că nu au fost mulți oameni care i-au apreciat. Și acum nu mai este nimeni care să-i înlocuiască.”

33

Făcând cunoștință cu Rusia în Monterey

^N

ÎN iulie 1963, mama lui Gleb, Nina, a venit în Monterey și s-a mutat într-o casă închiriată împreună cu Gleb. Sora mai mică a lui Gleb, Ija, locuia deja în California de peste un an de zile, în orașul Oakland, și mergea adesea la Monterey ca să-i viziteze pe mama și pe fratele ei. Așa s-a întâmplat că Eugene, în excursiile sale de pe coastă, i-a cunoscut pe cei trei din familia Podmoșenski. El cânta la chitară pentru Ija, mergea la cules de ciuperci cu Nina în Parcul Presidio din Monterey, și desigur, colinda ore întregi cu Gleb pe mal și prin păduri.

Ija, o rusoaică frumoasă cu părul negru, ajunsese o creștină ortodoxă evlavioasă, în mare măsură prin influența fratelui ei. Nu cu mult înainte, ea a încercat să se apropie de Eugene care era înalt, politicos, cu doi ani mai mare decât ea.

Părinții lui Eugene l-au plăcut pe Gleb de când l-au cunoscut, și când au aflat despre Ija, au sperat că relația dintre ea și fiul lor poate evolua. Ei i-au invitat la cină pe cei trei Podmoșenski într-o după-amiază de duminică, și cele două familii s-au simțit foarte bine împreună. Aceasta a fost o mare ușurare pentru Eugene, întrucât în trecut, mama lui nu era în general de acord cu prietenii lui. Esther o privise întotdeauna pe Alison ca pe o boemă, dar Ija era pe măsura gusturilor ei, și ea dorea cu nerăbdare să audă clopotele de nuntă.

Odată, Eugene a invitat-o pe Ija la o plimbare. Fiind tânără, frumoasă, și fericită că a avut șansa de a fi cu el, ea a vorbit tot drumul. Eugene a vorbit numai din când în

¹⁶⁰ Kontzevici a predat la Jordanville vreme de un an înainte de a se muta la San Francisco.

¹⁶¹ Cunoscut ca Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, el fusese Stareț al Mănăstirii Sfânta Treime până la plecarea lui la Domnul, în 1960.

când, căci a cam tăcut tot timpul. După aceea, Gleb a întrebat-o pe sora lui despre plimbare și ce impresie a avut despre Eugene.

- Este deja mort, a spus ea dusă pe gânduri.

- Ce vrei să spui?

- Vreau să spun că el nu se află aici - el este în altă parte. Nu știu cum să explic. Omul ăsta nu este din lumea aceasta. Când a descoperit aceasta, ea a devenit și mai curioasă în legătură cu el.

NINA Podmoșenskaia, care avea pe atunci 67 de ani, a devenit pentru Eugene încă o legătură cu Rusia - cât și o mărturie palpabilă a întregii sale filosofii. Trăind în Rusia atât înainte cât și după Revoluție, ea a adus o descriere adevărată despre felul în care se manifestă o societate nihilistă, care produce „subumanitate”. Eugene i-a pus întrebări detaliate despre sistemul juridic sovietic și cel din închisoare. Fusese închis nu numai soțul ei, ci și tatăl, și fratele ei, care avea doar 20 de ani. Tatăl ei a rămas complet fără păr pe cap iar fratele ei și-a pierdut toți dinții într-o săptămână din pricina condițiilor cumplite ale închisorilor din Vologda; agenții sovietici nemiloși - simpli huligani instruiți special pentru acte de sadism - împușcaseră și câinele familiei după ce veniseră să-l ia pe soțul ei.

Nimic nu i-a adus Ninei o bucurie mai mare decât să dea la iveală din sufletul ei, experiența bogată de viață înaintea unui ascultător însetat ca Eugene, vorbindu-i în limba ei maternă cu forță dramatică adunată de la strămoși. „El absoarbe totul ca un burete!” i-a spus ea lui Gleb, asemănându-l din nou pe Eugene cu pământul roditor din pilda Evanghelică. Ea nu și-a redus povestirea la ororile comunismului - care pentru ea nu erau nimic altceva decât o satanocrație - ci a vorbit stăruitor despre bunăstarea Rusiei pre-revoluționare. „Nu-ți vine să crezi”, zicea ea. „*Peste tot* erau biserici, uneori erau trei la un loc! Biserici mari de toate felurile, în culori strălucitoare. Binefăcători bogați construiau câte una spre pomenirea cuiva iubit, sau o comunitate construia una spre cinstirea vreunei minuni. Peste tot vedeai cupole strălucitoare. Dimineața răsunau sute de clopote, chemând oamenii la rugăciune și aducând în întreaga atmosferă a orașului lumină și bucurie. Și peste tot erau sfinte moaște, cu candelă aprinse toată ziua și toată noaptea, înaintea sfințelor icoane. Oamenii se opreau adesea în mijlocul ocupațiilor lor zilnice ca să se închine și ca să se roage la ele.”

Provenind dintr-o familie „cultă” din înalta societate, Nina nu apreciasse aceste manifestări religioase pe când se afla în țara veche; numai după ce îl văzuse pe fiul ei „născut din nou” ca și creștin ortodox, ea a început să-și dea seama de valoarea lor. Înainte, ea fusese învățată să privească ortodoxia rusă ca simplă „religie a fecioarelor și a bucătarilor”. Acum își amintea cum bucătarul familiei ei din Rusia, după ce punea mâncarea la cuptor, mergea la biserică în fiecare dimineață. Când el se întorcea ca să servească masa, spunea Nina, el răspândea o pace duhovnicească adâncă, care avea un efect liniștitor asupra întregii case: „Era ca și cum s-ar fi aflat lângă un sfânt adevărat. Și el era un mirean obișnuit - oameni ca el erau destul de obișnuiți .... Cât de mare era Rusia Sfântă!” a concluzionat Nina. „Dar aici în America”, a oftat ea, „totul se bazează pe producerea de bani!” și s-a făcut că bate cu palma un portofel pe șold.

Desigur că această măsură a culturii americane contemporane i s-a potrivit lui Eugene mai mult sau mai puțin. El se simțea mult mai bine în cultura rusă căci, într-o scrisoare din 1963, el a scris că simțea „că este mai mult rus decât american.” Dar sunt câteva lucruri pe care un american adevărat nu le pierde niciodată; și indiferent ce putea crede Eugene despre sine în această clipă a vieții sale, el și-a păstrat până la sfârșit un spirit de independență și o puternică lucrare etică specific americană.

Indrăgind Rusia, Eugene nu a mers atât de departe încât să creadă că devenind ortodox, cineva trebuia să-și schimbe identitatea etnică. Altui american convertit, el i-a

scris: „Mă interesează Biserica Ortodoxă de limbă engleză pe care o frecvențezi tu și aș dori să aflu mai multe despre preot. Câtă vreme sunt destul de mulțumit de Biserica slavonă ... îmi dau seama că nu ne putem aștepta ca mulți convertiți să meargă atât de departe. De fapt, una dintre principalele dificultăți pe care am avut-o în modestele mele strădanii misionare este bariera lingvistică și culturală. Oamenii se minunează în chip neschimbat de slujbele slave, dar o legătură mai strânsă cu Biserica pare nepotrivit de discutat. Ce fel de izbândă a avut Biserica ta?”

Deși vorbea fluent limba rusă, Eugene nu a stăpânit pronunția specifică niciodată. Gleb era tentat să-i corecteze greșelile, dar se stăpânea. Eugene era american, cugeta el, și nu avea nici un motiv să devină un rus „perfect”.

Gleb s-a simțit dator să tempereze gusturile pro-rusești ale lui Eugene, de curând dobândite. Asta era adevărat mai ales în ceea ce privește poezia. Gleb era și el un mare iubitor de poezie romantică englezească, preferații săi fiind Wordsworth, Coleridge, Byron și Keats. În Germania - datorită unui profesor de engleză sensibil, care îi cunoscuse firea lui iubitoare de frumos - această poezie ajutase la rededeptarea iubirii lui pentru Frumos, o iubire care îl sprijinise în timpul celei mai întunecate perioade din viața sa. Totuși, Eugene și-a alungat romanticii din gânduri, fiind învățat în liceul *său* că ei erau „sentimentali” - un cuvânt interzis în perioada modernă. Acum că era ortodox, el îi disprețuia mai departe, pentru că ei erau „heterodocși”, dar în același timp vorbea cu admirație despre poezii ruși cum ar fi Pușkin.

„Acum vorbești cu entuziasm despre poezii ruși pentru că ei sunt ortodocși,” i-a spus Gleb lui Eugene. „Dar știi că marii poeți ruși ca Pușkin și Lermontov au fost direct influențați de romanticii englezi? Fără Byron, Pușkin nu ar fi fost ceea ce a fost! Gleb explica că rușii vedeau în romantism un fel de profunzime religioasă, o expresie estetică a tânjirii esențiale a omului după Ziditorul său. Prin influența lui Gleb, Eugene a învățat cu adevărat să aprecieze poezia romantică engleză. El l-a iubit mai ales pe Wordsworth, și adesea era auzit dând citate din poezia acestui poet, „Lumea este prea mult cu noi”.

N

ÎN timp ce continua să scrie la cartea sa, Eugene îl ținea pe Gleb la curent cu evoluția lucrării și-i citea porțiuni din ea. Desigur că Gleb era fascinat de înțelegerea pe care o avea Eugene asupra lumii moderne, care îi amintea atât de mult de îndrumătorii săi anteriori, Arhiepiscopul Averkie și Arhimandritul Constantin. Totuși, obiecția lui majoră era aceea că, lucrarea lui Eugene era prea unilaterală. La Jordanville el își exprimase o obiecție de același fel față de filosofia Părintelui Constantin. El știa că Părintele Constantin înțelegea esența ortodoxiei, fiind trezit la realitatea duhovnicească de către Arhiepiscopul Ioan și de Bătrânul Ignatie, un om sfânt din Harbin, Manciuaria. Și totuși, când Părintele Constantin a vorbit despre ortodoxie, a fost ca și cum el presupunea că ascultătorii săi știau deja ce face el, că ei dobândiseră deja o imagine a lumii ortodoxe. El nu s-a concentrat asupra Adevărului Creștin care îi transformase viața, ci asupra lepădării de Dumnezeu care cuprindea acum lumea întreagă. Un convertit la creștinismul ortodox de la iudaism, era ca și Eugene în credința sa, că omul modern trebuia mai întâi să-și dea seama de ce și cum se îndepărtase de plinătatea Adevărului, înainte de a se putea întoarce la el. Dimpotrivă, Gleb credea că aceasta pornea de la capătul greșit al problemei. El susținea că, întrucât oamenii nu-L cunoșteau pe adevăratul Hristos de Care se lepădaseră, toată această problemă arăta clar faptul că pentru ei asta însemna foarte puțin sau nimic. Înainte de orice altceva, el a simțit că plinătatea Adevărului trebuia să-i lovească drept în față. Ei trebuiau să intre în legătură cu izvoarele bogate ale experienței ortodoxe - cu Viețile și scrierile sfinților, și mai ales ale asceților din vremurile recente.

Astfel, așa cum Gleb discutase în contradictoriu cu Părintele Constantin la Jordanville, tot așa discuta acum și cu Eugene. Auzind când Eugene i-a citit din

împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu, el a înțeles două lucruri: mai întâi, că Eugene era un răzvrătit prin firea lui; și în al doilea rând, că el era un războinic al minții, și trebuia să-și sporească mai mult inima. Rămăsese în el o parte din amărăciunea trecută, care trebuia să dispară cu timpul, așa cum credea Gleb.

- De ce se pune tot accentul pe Impărăția omului? a întrebat Gleb. Eu mă aflu deja în ea - eu mă prăpădesc în ea. Ce-i cu Impărăția lui Dumnezeu? !

- Ei, a răspuns Eugene, pentru asta avem Scripturile și scrierile sfinților părinți.

- Asta se află în trecut, a spus Gleb. Dar Impărăția lui Dumnezeu nu există simultan cu Impărăția omului? Impărăția lui Dumnezeu există iar noi trebuie să intrăm în ea.

Gleb simțea că Eugene mai ales asta trebuia să facă, și de aceea el vorbea atât de mult despre locurile sfinte și oamenii sfinți ca Arhiepiscopul Ioan.

- Forțele care se opun Impărăției lui Dumnezeu, îi spunea el lui Eugene, sunt numai neghina despre care se vorbește în Evanghelie. Domnul spune să nu-i scoți afară, ci să-i părăsești. Intre timp, noi trebuie să facem reală Impărăția lui Dumnezeu în viețile noastre.

34

„Am încredere în Tine”

Faceți-mi bucuria deplină, ca să gândiți la fel, având aceeași iubire, aceleași simțiri, aceleași cugetare.

- Filipeni 2, 2

ÎN vremea asta, Eugene cugeta ce să facă cu viața lui după terminarea cărții. Tinere rusoaice potrivite - inclusiv Ija Podmoșenskaia - sperau să găsească în el un soț, dar el era mult mai atras de monahism. În 1963, el i-a scris lui Alison: „Cu voia lui Dumnezeu, vreau să mă fac monah (și poate preot) în slujba lui Dumnezeu, când îmi voi termina cartea, într-un an sau doi.” Cugetând la întreaga activitate iluminată pe care o pornise Arhiepiscopul Ioan în comunitatea din San Francisco, erau acolo în chip uimitor, câțiva potențiali călugări. După cum scria Eugene într-o scrisoare: „Mai sunt chiar printre ruși câțiva, care se gândesc la viața călugărească sau o cercetează cu profunzime; mama lui Gleb, de exemplu, mi-a dat sfaturi foarte ‘practice’, de ce nu ar trebui să fiu călugăr.”

Episcopul Sava, când a venit în San Francisco să-l apere pe Arhiepiscopul Ioan, a spus că nădăjduia să întemeieze o mănăstire și se uita împrejur după viitori călugări. „Cât despre mine”, scria Eugene cu privire la această posibilitate, „eu mai am de terminat cartea și să văd Jordanville înainte de a face alegerea”.

GLEB se confrunta între timp cu propriile sale întrebări despre viitor. Pentru moment, el trebuia să stea în Monterey ca să o sprijine pe mama lui, care îi spusese că nu putea pleca fără să-i cumpere mai întâi o casă pentru ea și să-i găsească un soț bun pentru sora lui.

Este adevărat, Gleb se descurca destul de bine la ceea ce avea de învățat la colegiu. Cu simțul umorului pe care-l avea și cu personalitatea sa puternică, el se bucura de popularitate în rândul studenților, și i se ceruse să ia mai multe cursuri pentru a obține o poziție mai bună în domeniul lingvisticii. Totuși, lăuntric, se simțea neîmplinit.

Pentru a se sprijini duhovnicește, spunea în minte Rugăciunea lui Iisus în timp ce preda gramatica sau scria la tablă, tăinuind aceasta studenților săi.

El tânjea după împlinirea acelor „vise” pe care le exprimase față de Cuviosul Gherman pe Insula Spruce. El pusese deja început frăției misionare care să-l slăvească pe Părintele Gherman, scriind o scrisoare de intenție Arhiepiscopului Ioan și recrutând tineri din San Francisco, inclusiv pe Eugene. Totuși, deocamdată această frăție nu se conturase și nici nu se făcuse nimic.

Unde era „nebulul” pe care îl ceruse Gleb de la Cuviosul Gherman, cel care trebuia să fie partenerul de viață în împlinirea viselor sale misionare? Întrucât amenințarea blestemului mamei sale încă mai atârna deasupra lui, dacă el o lăsa fără mijloace și se făcea călugăr, s-a gândit să se facă preot misionar căsătorit, și că partenera sa va fi într-o zi prietena lui rusoaică din San Francisco, Sonia.¹⁶² Sonia mergea la biserică și era evlavioasă, și Gleb a simțit că i se potrivea în chip desăvârșit. Dar iubirea lor mai trebuia încercată. Înainte de a-și asuma orice obligații de viață, scria Gleb mai târziu, „ea trebuia să facă față nebuliei mele.” Într-o zi el i-a dat ei să citească *Pelerinul rus*, povestirea despre care s-a spus mai spus, a unui țaran rus cu un singur braț, care călătorește din oraș în oraș cu nimic în afară de Biblie, *Filocalia*, și câteva pâini uscate, spunând neîncetat Rugăciunea lui Iisus în inima sa. *Pelerinul rus* era cartea preferată a lui Gleb în toată vremea. Pe când Sonia o citea, el se ruga în Monterey pentru a primi un răspuns, dacă ea putea cu adevărat să-i împărtășească visele lui.

„Ne-am întâlnit”, scria Gleb, „în următorul sfârșit de săptămână, la colțul dintre Stanyan și Hayes [în San Francisco]. Am mers la un mic restaurant și am servit prăjitură cu brânză și cireșe în timp ce Joan Baez cânta vechi balade englezești. Am așteptat ca ea să înceapă să-și spună impresia despre ‘Pelerin’. Mie îmi era teamă să pomenesc despre asta, fiindcă tot viitorul meu depindea de ce va spune ea. Când am ieșit afară, am simțit că o iubeam cu toată pasiunea și însuflețirea. Am oprit-o și am întrebat-o despre carte. Fața i s-a întunecat. Și-a apropiat sprincenele frumoase și cu dezgust a spus că era cea mai proastă carte pe care o citise vreodată! Ea citise versiunea rusească originală care - prin povestirea pământească, care inspiră dragoste, prin limbaj, prin frumusețe - este incomparabil mai bună decât traducerea englezească! Am suspinat adânc fiindcă căzuse între noi barosul viitorului meu cu ea, tăind pentru totdeauna ultima mea șansă de a fi fericit în lume. În ochii ei înlăcrimați (căci ea știa foarte bine ce se întâmpla între noi) am văzut clar: un garaj pentru două mașini, o mașină de spălat, o slujbă onorabilă frumoasă, potrivită pentru mine între orele 9-17, devotamentul ei de a crește copii frumoși, normali în această societate anormală a secolului XX, și undeva în urma acestora, o participare foarte scurtă la problemele Bisericii, o dată pe săptămână duminica, numai atât cât să nu-i zguduie nimic, și de fapt care nu însemna absolut nimic pentru mine.

Am oftat adânc și am zâmbit, căci știam că totul s-a terminat. Am luat-o de mână, m-am aplecat înainte, i-am sărutat gâtul frumos parfumat și am început să cânt melodii din Mozart, mergând cu ea spre Golden Gate Bridge, unde soarele strălucea ca aurul curat deasupra cerului întins, unde bătea vântul. Mergeam fără să spunem nimic, căci a înțeles și ea, deși spera cu naivitate că totuși mă voi ‘vindeca’ de mania mea, pe care ea o înțelegea și o respecta; poate că ea mă iubea atât de mult tocmai din această pricină, totuși gândea că asemenea viață nu era pentru oamenii veacului XX. Ea nu-și dădea seama că noi făceam parte din ‘generația de bătaie’, care se răzvrătea împotriva aceluiași lucru pe care eu îl respinsesem în întregime; faptul că tocmai această împrejurime, tocmai aceste străzi, vor vedea în curând manifestări urâte, vulgare ale acestei uri pentru ‘temelia’ pentru ‘mișcarea hippie’; și că amândoi aveam tocmai

tămăduirea (ortodoxia) de această boală, care va înghiți mii de victime nevinovate în droguri, sex, revoltă și absurditate totală - domnia nihilismului!

Am continuat să ne plimbăm, cântând melodii din Mozart, până când ea a văzut că eu plângeam. S-a oprit brusc. M-am uitat în ochii ei și am îmbrățișat-o strâns, așa încât ne-am simțit trupurile ca și cum erau deja unul singur. Aceea a fost de fapt ultima noastră întâlnire, care era plină cu adevăr adânc. A fost o clipă de adevăr când ne-am iubit cel mai mult ....

Ne-am despărțit târziu în noaptea aceea. M-a dus acasă la ea cu mașina dar eu nu am intrat. Când intra, în haina ei de culoare bej și cu părul ridicat ca și Joan Fontaine (căci avea ceva din acel star, un farmec cuceritor și seriozitate), am binecuvântat-o și am știut că din mine a dispărut iubirea, iubirea pe care eu nu puteam să o am din pricină că ‘nebulia’ mea pentru Dumnezeu nu-mi dă voie să le am pe amândouă ....

Binecuvântând-o, am mers în centrul orașului, am luat-o la stânga pe Van Ness și am mers spre strada Sacramento. N-am mai plâns. Am îngropat-o și am pornit să mă rog pentru ea tot restul vieții mele, cu toate că viața mea trebuia să ia acum o altă întorsătură. Am venit la fereastra lui Eugene Rose și am bătut până ce s-a făcut lumină înăuntru. Era târziu, dar acolo, înăuntru, cânta tare o muzică minunată. Era fie Wagner fie ceva asemănător. Stăteam în prag - dramatic. Eugene era într-o stare de uimire curioasă, era prea uluit ca să rupă tăcerea. Am șovăit - și când muzica s-a oprit, am zis: ‘Felicită-mă - tocmai am tăiat ultima mea nădejde în lume. Sunt mort pentru ea și regret! Dar e prea târziu!’ și m-am prăbușit pe canapea lângă ușă și am izbucnit în plâns. Eugene era foarte trist și tulburat, dar când i-am spus ce se întâmplase, i-a plăcut și mi-a oferit cina. Am mâncat ceva, și muzica a continuat din ce în ce mai bine, ca un fel de marș funebru pentru ceea ce se întâmpla în inima mea, care se sfârșise! Am rămas acolo în noaptea aceea și în dimineața următoare am plecat [la Monterey]. Înainte de a-mi lua rămas bun, Eugene - cu o față foarte preocupată - a exprimat următorul gând. Orice ar cuprinde viitorul, nu trebuie să uit că eu, săvârșind această ruptură de Sonia, îmi asumam responsabilitatea față de Dumnezeu de a-I sluji Lui, dând posibilitatea oamenilor care erau la fel, să se apropie de căutarea esoterică, mistică sau spirituală. Știu cât de rău îi va părea mamei, și că Părintele Vladimir din Jordanville va trebui să aștepte mai multă vreme ca eu să fiu preot.¹⁶³ - Dar am simțit o biruință, și trebuia să iau decizia noi.”

GLEB a continuat să colinde pădurile din jurul Monterey-ului, citind Viețile pustnicilor și rugându-se lui Dumnezeu pentru luminare. „Ceea ce-mi trebuia mie ca să merg mai departe”, își amintește el, „era *unicitatea sufletului!* Eu aveam nevoie acum de un *părtaș* care să-mi ‘împărtășească viziunea’ - acum că Sonia nu mai era ....

Odată m-am plimbat prin pădure. Oceanul strălucea printre copaci, la dreapta mea, pe când eu mă tot plimbam pe turbărie. Citeam Viața viețuitorului în pustie, Bătrânul Zosima al Siberiei, și a trebuit să mă opresc de câteva ori din pricina plânsului .... Am adormit și m-am trezit cu totul în noapte. Luna se afla sus pe cer și era foarte strălucitoare. Oceanul de dedesubt era uluitor de strălucitor, scăldându-se în lumina lunii. M-am hotărât să merg înspre sud de-a lungul țărmului, dar prin pădure. Era o noapte minunată, călduroasă. Gândurile din inima mea erau schimbate - am simțit că eram cumva în Rusia Sfântă sau în Sfântul Munte, căci citisem de curând fragmente din descrierile Părintelui Denasy despre vizita sa la viețuitorii pustiei, singuratici și pierduți pentru lume. Am îngenunchiat cu fața înspre răsărit și înspre biserica Sf. Serafim, care se afla la câțiva km depărtare - și m-am rugat cu râvnă mare, cu lacrimi pioase - punând mereu aceeași întrebare: ‘De ce, Doamne, pământul acesta minunat al Părintelui

¹⁶³ Intrucât în tradiția ortodoxă bărbatul trebuie ori să se căsătorească ori să fie călugăr pentru a deveni preot.

Gherman - această Californie din Fort Ross - nu stârnește înflăcărea locuitorilor din pustie? De ce trebuie noi, tânăra generație, să fim victimele vederii strâmtorate a generației mai bătrâne, a dezamăgirilor personale, și a lanțurilor legăturilor ecleziastice cu lumea? De ce trebuie această noapte de un vis atât de înflăcărat, doritor și luminat, să se transforme în final într-o creștere a lucrurilor prozaice, acre și înguste, îndreptate spre lume? Faceți mai mulți oameni nepotriviți, ‘nebuni’, proscrisi din lume și dați-le această fericire de nepovestit pe care o trăiesc eu acum!’ M-am rugat la Bătrânul Zosima și la Bătrânul Vasilie și la ucenicul lor Piotr Miciurin; la Antonie și Moise de la Optima și la toți Bătrânii de la Roslavl inclusiv dragul meu Teodor de Sanaxar, Teofan de la New Lake, etc. Nu știu câtă vreme m-am rugat, stând în genunchi pe mușchiul acela moale, în acel loc binecuvântat cu stele luminoase și cu luna care mă asculta .... Am mai umblat, am căzut iar la pământ, am sărutat pământul și am făcut o mie de făgăduințe. - *Să treacă* de la mine simțământul acesta pe care l-am avut, la cineva mai deștept decât mine, care ar putea găsi căi și mijloace de a propaga pe terasele acoperișurilor această unire cu zidirea lui Dumnezeu, care este în afara egotismului sau câștigului personal.”

IN plimbările pe care le făceau împreună prin pădure, Gleb a văzut cum Eugene îi împărtășea simțăminte: „Imi era foarte clar în mintea și în inima mea faptul că și Eugene iubea natura și asocia cu aceasta sentimente religioase. Dar iubirea lui era una tăcută, o liniște care simte vibrațiile pământului .... Am descoperit cum este el absorbit de natură, în liniștea totală din afară și lăuntrică, și cum tânjea după ea cu profunzime. Am fost uimit și am început să cunosc toată ‘pădurea Roslavl’ cugetând la visul meu. Eugene era pătruns în întregime, afirmând că era vechiul *său* vis - dar rămăsese întrebarea cum să-l pună în practică. Noi citeam Canonul Maicii Domnului, îngenunchind în turbărie ....

Eugene și-a exprimat odată dorința ca eu să merg cu el la Muir Woods, pe lângă Sausalito, unde obișnuia să meargă, uitând de toate pentru o zi. A trebuit să mă întâlnesc cu el pe strada Van Ness dis de dimineață, și am luat un autobuz până la Mill Valley cu intenția de a petrece acolo o noapte cu un foc aprins în aer liber. Am petrecut ziua întreagă într-o liniște aproape desăvârșită, și am tremurat toată noaptea undeva într-un adăpost ca un chioșc, pe un vânt și o ploaie cumplită. La fel s-a întâmplat și pe o plajă, unde el a stat ore întregi nemișcat ca o statuie, cufundat în gânduri. Aceasta nu m-a impresionat ca ceva constructiv. Apoi planul a trebuit să iasă la iveală. Chioșcul acela îmi dădea o mare tristețe dintr-o pricină oarecare. Cerul devenise de un roșu minunat de frumos, și el ‘m-a consolat’ cu nalbe de mare prăjite, ceea ce pentru mine era o noutate, dar lui i-au adus unele amintiri vechi din copilărie și devenise vorbăreț. Tristețea mea se datora ‘eșecurilor’ din ‘încercările noastre nereușite’. Ele nu au făcut nimic ideii de nevoiță din Siberia sau Cuviosului Gherman din Alaska. Dar desigur, scopul era de a fi împreună și de a vedea cum ne măcinam unul pe altul - dându-ne prea bine seama că noi doi aveam firi aproape opuse ....

Cum lunile treceau, mă apăsa conștiința din ce în ce mai tare că pierdeam vremea .... Dar mai presus de toate mă preocupa cartea lui Eugene, *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*, din care eu îi trimiseseam o parte Părintelui Constantin, căruia i-a plăcut foarte mult, numindu-l pe Eugene ‘scriitor ecleziastic confirmat’. Dar eu știam că nimeni nu și-ar fi bătut capul să tipărească această carte - deși pentru omul modern trebuia să fie aruncată. Marile companii de carte comercială ar fi detestat-o din pricina felului extrem de negativ în care trata Eugene epoca modernă, numind-o perioada premergătoare lui Antihrist. Dar în același timp nici un editor bisericesc nu s-ar fi încumetat să sprijine tipărirea, asumându-și o responsabilitate atât de mare: ei nici măcar nu citeau, nu făceau nici o încercare să o publice! Până și Părintele Constantin fusese

muștră pentru publicarea unei cărți mari de filosofie creștină când oamenii bisericii contemporane nu erau interesați să cumpere asemenea lucruri.

Astfel, Eugene își petrecea timpul scriind cartea - pentru cine? Cine o va vedea vreodată? Totuși, eu știam că era foarte urgent, nu numai să fie tipărită cartea, ci ca să se audă glasul unui om de o asemenea măsură, ceea ce ar fi de foarte mare folos pentru un adevărat credincios al ortodoxiei! Cum aș putea îmbina două lucruri: ca Biserica să folosească talantul lui Eugene, și ca Eugene să se folosească de Biserică, fără să fie nimicit de nivelul intelectual scăzut al reprezentanților ortodoxiei? Trebuie găsită o soluție. Eugene nu era înțeles de oamenii bisericii așa cum era el. Cum putea evita el o altă prăbușire a convertiților, amărându-se că ei pur și simplu nu se pot adapta în 'vasul care se scufundă'?

Știam că trebuie să existe un răspuns - și m-am rugat fierbinte la Sf. Serafim. Mai știam o lege duhovnicească, că în lucrarea Domnului eu nu pot să urmăresc câștigul meu personal ca scop al activității mele, așa cum fac pretutindeni cei mai mulți dintre oameni, pur și simplu din pricina egoismului. Asta era situația și cu James, în mod clar. Dar Eugene nu era așa; lui nu-i păsa de el. El era un idealist lipsit de egoism dar cu un cap bine așezat pe umeri, așa cum spun rușii: un om care voia să trăiască pentru Dumnezeu și numai pentru Dumnezeu.

Mă uitam la Eugene ca la o persoană romantică, ca la un poet tuberculos care putea să-și poarte boala și să moară în ploaie fără ca cineva să știe sau să înțeleagă pentru ce trăia. Ceea ce eu am văzut ca fiind noblețe la Eugene, era negreșit suferința unui suflet care tânjește după Frumusețe și Adevăr în ciuda faptului că realitatea lumească lucrează împotriva sufletului. S-a născut cu aceasta în el și trebuie să se păstreze

De regulă eu mă plimbam întotdeauna pe plajă până la biserică și înapoi, vreo 3 km. Marea îmi dădea întotdeauna o stare care mie îmi plăcea cel mai mult - desprins de tumultul lumii. Am mers la biserică la apusul soarelui, care era auriu și frumos, când marea și nisipul și cerul și totul se schimbă în culori minunate. Biserica era neobișnuit de goală pentru slujba de priveghere. Preotul cânta și slujea singur. Eu am citit și am cântat cu el spre mulțumirea inimii mele. El avea glas frumos, înalt, de tenor și cunoștea toate cântările călugărești. Era un om minunat dar puțin speriat lăuntric: o adevărată trăsătură rusească - nesiguranța. Profesorii, 'intelectualitatea' locală l-au adus în această stare, așa încât el a refuzat să țină predici; dar rareori când o făcea, îi era frică pentru fiecare cuvânt pe care-l rostea. Ce păcat - el era un monument de înțelepciune și cunoaștere și de blândețe omenească înaintea acestor oameni, care ar fi trebuit să învețe de la el; dar nu s-a întâmplat așa, și doar mai adăugau la distrugerea celor ce făcuseră

164

După această priveghere singuratică am mers acasă pe plajă, bucurându-mă că am ieșit din starea lui de deprimare, o stare a inutilității, o zădărnice a ortodoxiei ca atare. În loc să fiu însuflețit, de fiecare dată când mergeam la biserică, mă umpleam de adâncă neajutorare, depresie, ca și cum lumea avea dreptate și Hristos greșise - și acest creștinism plictisitor trebuie să meargă mai departe pentru că pur și simplu, ca și o povară grea, trebuie purtată. Eu mă rugam lui Dumnezeu ca să-l ajute pe Eugene să-și afle locul chiar în acea Biserică! Ce-ar fi dacă s-ar implica și când noutatea s-ar sfârși, sar afla în aceeași stare moartă în care se află toți? Nu aș fi eu responsabil pentru sufletul lui? Cheia era aceasta: el era vin nou și eu trebuie să găsec pentru el vase noi, căci nici unul dintre convertiții noștri nu se potrivește în vasele cele vechi, dacă ei sunt cinstiți cu ei înșiși.

¹⁶⁴ Acesta era același preot, Părintele Grigorie Kravcina, despre care îi scrisese Eugene lui Gleb în 1962 (vezi capitolul 24 mai sus), numindu-l „un om foarte sensibil și inteligent ... cu adevărat smerit și simplu.”

Cu aceste gânduri, fiind deja întuneric, am mers înapoi pe plajă. Orizontul se scălda încă în roșu amenințător, dragostea de viață se scufunda cu totul în întunericul realității noastre. Când am venit la Cheiul Pescarului era deja complet întuneric, cu excepția luminilor de neon ale comerțului din orele târzii. Am continuat să merg pe linia ferată înspre Cannery Row și Pacific Grove. Nu puteam să merg acasă în această stare apăsătoare. Trebuia să găsesc o cale de a ieși din acel capăt mort, pe care-l simțeam numai în puțința de a găsi un răspuns pentru Eugene. Era de fapt o problemă de a-și mântui sufletul. Am plâns cu amărăciune în această stare de neajutorare întunecată, și am mers pe stâncile care ieșeau în afară în golf, deasupra apelor întunecate care stropeau sub mine. M-am uitat la orizontul în culori șterse și am strigat în văzduh: ‘O Doamne, ce trebuie făcut?! Luminează-mă!’

Și dintr-odată am auzit clar din acel abis întunecat, ca și cum s-ar fi rostogolit spre mine talazuri de aer, repetând de câteva ori, în ritm cu bătaia rapidă a inimii mele, ‘librărie’, ‘librărie’, ‘librărie’, ... și dispărând în același chip, se rostogoliseră înapoi în abis. Ca un val care stropea la picioarele mele, ce idee înspăimântătoare! Am înțeles mesajul de îndată și m-am auzit repetând de câteva ori până când mi-am venit în sine: ‘librărie, librărie, librărie!’

Acela a fost ajutorul și revelația evidentă a lui Gleb. M-am gândit la acest subiect înainte, împreună cu multe alte idei. Dar acum am primit răspunsul deslușit, ca o piesă îndelung căutată a unui joc *puzzle*. I se potrivea lui Eugene, Frăției Părintelui Gherman, cărților sale, convertiților, idealului de pustie, Bisericii Ortodoxe - tuturor, tuturor într-un tot unitar. Imaginea s-a deslușit de îndată.

Librăria pune la adăpost Frăția, numindu-l pe nevoitorul Gherman, iubitorul de pustie. Librăria vindea cărți. Câștigul de la cărți ne dădea posibilitatea să cumpărăm o presă tipografică, care la rândul ei să tipărească cartea lui Eugene, *Împărăția*, care ne dădea bani ca să ne procurăm pământul pustiei pentru un schit, care ne dădea posibilitatea să ne pregătim, făcând lucrare misionară, să mergem în Alaska și să restabilim dorința Părintelui Gherman pentru Noul Valaam! Cât de înțelept, cât de evident!

Eram copleșit de tot planul deslușit care se afla înaintea mea. Chiar atunci, în acea noapte mi-am închipuit ideea de ‘*bani sfinți*, care este câștigul din vânzarea materialului ortodox curat, încărcat cu filosofie ortodoxă în întregime (imaginea lumii patristice) - nici o erezie, sau chiar liber-cugetători. Eu voiam să răspândesc *nevoințele*, folosind mijloace sfinte (o reacție împotriva politicii bisericești a ‘scopului care scuză mijloacele’). Acești bani, peste care se va odihni binecuvântarea lui Dumnezeu, va fi piatra Evanghelică de temelie pe care vom putea zidi fără grijă!

Și cea de a doua idee era *identitatea sufletului*, care în practică înseamnă să nu faci voia ta fără binecuvântarea altcuiva, pentru a evita conceptul lumesc de a te juca dea Dumnezeu care duce la cezaro-papism și ‘partide bisericești’ ....

Pentru a avea această ‘identitate a sufletului’, trebuia să știu dacă totul era lucrarea lui Dumnezeu sau nu cumva era visul meu înflăcărat cu ochii deschiși. M-am rugat adânc și apoi i-am spus mai întâi lui Eugene aceste idei ale mele înainte de a i le dezvălui Arhiepiscopului Ioan și altor potențiali frați. Îi spuseseam multe din toate astea Arhiepiscopului Ioan cu câțiva vreme înainte, când venisem în California, în noiembrie 1962.

Am ajuns îndată acasă la Eugene. Era și James acolo. Deodată am spus că venisem cu cea mai importantă propunere din viața mea, și că îi rugam să fie atenți și să-mi acorde timp. Ne-am întors fața către colțul cu icoane și stând în genunchi am citit și am cântat tot Canonul de Rugăciune către Născătoarea de Dumnezeu. După ce am terminat, eu am vorbit despre Frăția întemeiată pe o librărie și am cerut o părere cinstită. Ne-am ridicat în picioare. Înainte de a termina, am simțit că James era întristat. Primul lucru pe care l-a spus a fost: ‘Eu nu vreau să am nimic de-a face cu asta! Este prea mare

implicare. Și pe lângă asta, este respingător să îmbini religia cu banii. Să nu mă implicați.’

Atunci m-am întors în liniște către Eugene, care m-a uluit aflându-se într-o stare desăvârșită de pace și liniște, pe când eu ardeam de-a dreptul. S-a uitat adânc în ochii mei și a spus calm cu toată hotărârea, așa încât James să poată auzi clar, ceea ce am înțeles eu de îndată: ‘AM INCREDERE în tine!’

Asta-i tot ce trebuia. Am știut chiar atunci și acolo - că înaintea mea stătea acel ‘nebun’ pe care îl cerusem eu de la Părintele Gherman deasupra raclei sale, după ce mi s-a dat un simțământ pozitiv în inima mea - ‘vei avea unul’.

Am rămas liniștit dar toată ființa mea revărsa de energie, căci în clipa aceea eu știam că toate ideile mele vor deveni realitate, că acolo *va* fi o Frăție care să-l slăvească pe Părintele Gherman; că el *va* fi canonizat și va fi făcut sfânt; că noi vom avea magazinul cu ‘bani sfinți’ - și o revistă, și sihăstria; și că eu îi voi cumpăra mamei casa pe care o voia, și sora mea se va căsători bine, și cartea lui Eugene se va tipări - și într-o zi vom avea un *Nou Valaam* în Alaska.

Eugene nu știa toate astea. El se tot uita la mine cu hotărâre stăruitoare, foarte categoric, pe când James se legăna furios înainte și înapoi, și a plecat îndată. Am înțeles că James într-adevăr nu putea să intre în toată aceasă cutezanță pentru că el trăia pentru sine. Știam că ne-ar fi ajutat și ar fi luat parte la toate astea, dar pe el îl depășea. Totuși, ceea ce m-a uimit a fost faptul că Eugene nu-mi spusese, ‘cât de isteț ești’, sau ‘ideea asta este de bun simț’, sau ‘să vedem dacă merge’, sau ‘ce va spune episcopul sau ceilalți’? Nu. Cu acest cuvânt INCREDERE el lăsase să se înțeleagă, fără ca eu să mai analizez, faptul că puteam avea identitatea sufletului, chiar dacă eram atât de diferiți ca temperament, personalitate, etc. In ciuda acestui lucru! Și s-a dovedit adevărat!”

PARTEA A IV-A

35

Frăția

Adă ușurare grabnică sufletelor noastre învățate, prin mijlocirea rugăciunilor tale, ca noi să înțelegem care este voia lui Dumnezeu; și deși nu am făcut nimic bun înaintea lui Dumnezeu, noi vrem să punem început bun...

- Slujba către purtătorul de Dumnezeu
Părintele nostru Gherman din Alaska

IN toată această vreme, de la sosirea lui în San Francisco, Arhiepiscopul Ioan se rugase înaintea icoanei Cuviosului Gherman pentru realizarea unei frății misionare în numele lui. Gleb relatează cum s-a întâmplat:

„Pe când mă aflam în Noul Valaam al Cuviosului Gherman, voisem să văd o icoană a lui pictată tradițional. Fiindcă nu exista încă o asemenea icoană, cu aureolă în jurul capului, i-am cerut Părintelui Gherasim să mă binecuvinteze să fac eu una. Mi-a dat binecuvântarea, spunând că i-ar place să vadă o fotografie de-a lui dacă se poate. Desenul a fost conceput la moaștele Cuviosului Gherman, și icoana a fost făcută în Boston în timpul Paștelui din anul următor. Părintele Gherasim a încuviințat-o, și eu am dus-o ca să fie consimțită și de Părintele Adrian din New Diveyevo și Părintele Ciprian din Jordanville.

Asociind această icoană cu visul frăției Părintelui Gherman, am călătorit cu ea traversând Statele Unite până la San Francisco, unde, chiar atunci se instalase Arhiepiscopul Ioan în noua sa eparhie. Am luat-o la paraclisul Arhiepiscopului Ioan din orfelinatul Sf. Tihon, și dându-i-o, i-am cerut să se roage. A luat-o și a pus-o ‘undeva sus’ în spatele sfintei mese din altar¹⁶⁵, spunând că va sta acolo și el se va ruga pentru frăție până ce vom veni să o luăm în viitorul lăcaș al frăției. Icoana a participat la multe Sfinte Liturghii slujite de Arhiepiscopul Ioan.

În același timp, i-am dat o tipăritură mică în alb și negru cu *troparul*¹⁶⁶ Cuviosului Gherman. Mai târziu am văzut această tipăritură înrămată și așezată într-un loc ales din camera de lucru a Arhiepiscopului Ioan, unde se află și astăzi. Doamna Șakmatova mi-a spus că l-a văzut deseori pe Arhiepiscopul Ioan rugându-se înaintea ei.”

Se rugase și Părintelui Gherasim pentru întemeierea frăției. În iunie 1963 el îi scrisese lui Gleb:

Faci bine să rânduiești o frăție a Sfântului Gherman, făcătorul de minuni din Alaska! Dumnezeu să te ajute! Dar să nu uiți că lui satana nu-i plac asemenea lucruri; el face multe rele celor care dau slavă dreptilor aleși ai lui Dumnezeu. Și eu am trecut printr-o asemenea experiență la sosirea

¹⁶⁵ Deasupra căminului, căci acest paraclis era amenajat într-o cameră de locuit.

¹⁶⁶ *Tropar*: principala laudă pentru un sfânt sau o sărbătoare bisericească.

mea în Alaska .... îi salut pe toți frații. Să vă ocrotească Dumnezeu și Maica Preacurată.

/V

În noaptea când Eugene spusese „am încredere în tine”, luase naștere cu adevărat noua frăție; și frații s-au tot gândit cum s-a făcut aceasta cu rugăciunile Arhiepiscopului Ioan și ale Părintelui Gherasim. Unul dintre orfanii Arhiepiscopului Ioan de la orfelinatul Sf. Tihon din Zadonsk din Șanghai, același Vladimir Tenkevici, care îi făcuse cunoștință lui Eugene cu Gleb, a devenit unul dintre membrii fondatori. Un alt întemeietor era un sârb numit Antonie, student la Seminarul Sf. Tihon din Zadonsk, din Pennsylvania.

Primul pas pe care l-a făcut frăția a fost să ceară binecuvântarea Arhiepiscopului Ioan pentru ascultările ce le aveau de împlinit. Când Arhiepiscopul a auzit despre propunerea fraților de a avea un magazin de cărți, el a avut grijă să-i facă să înțeleagă că succesul muncii lor nu depindea de acea binecuvântare, ci mai degrabă de propria lor nevoiță și de Dumnezeu. Astfel, ca răspuns la cererea lui Gleb, Arhiepiscopul a scris pur și simplu:

Dragă Gleb,

Gândul tău este în mod lămurit bun și scopul este bun. Trebuie să te străduiești din toate puterile pentru realizarea lui. Mă rog lui Dumnezeu să te ajute cu puterea Lui. Dacă este plăcut lui Dumnezeu, atunci se va împlini. Dumnezeu să te binecuvinteze.

Cu dragoste, Arhiepiscopul Ioan 28 august,
1963 Sf. Moise Etiopianul și Sf. Iov de
Pociaev

Este interesant că Arhiepiscopul Ioan a scris această binecuvântare în ziua Sf. Iov, ocrotitorul lucrării misionare ortodoxe prin cuvântul tipărit, și în ziua Sf. Moise cel Negru, care i-a făcut pe frați să simtă binecuvântarea Arhiepiscopului Ioan cu privire la misiunea ortodoxă pentru americanii africani.

Apoi Gleb a trimis vestea Părintelui Gherasim că frăția Părintelui Gherman fusese în cele din urmă întemeiată. Aceasta a venit ca o mângâiere pentru Părintele Gherasim, care a mers la mormântul Fericitului Gherman din Insula Spruce și a cântat o slujbă singur pentru izbânda frăției. Gleb a primit îndată o scrisoare de la el, în care a cerut binecuvântarea lui Dumnezeu asupra frăției și și-a exprimat dorința ca prin aceasta „candela mănăstirească să ardă pe Insula Spruce”. Frații au crezut că aceasta însemna că frăția va trimite untdelemn în Alaska ca să ardă candelile, dar într-un sens mai adânc, aceasta însemna că într-o zi va fi viață călugărească în „Noul Valaam”. Părintele Gherasim visase îndelung la o mănăstire pe insulă; și în acest moment, se pare că, ultima lui nădejde era în Gleb și noua frăție.

Lui Eugene i s-au muiat picioarele când a înțeles asta din cuvintele Părintelui Gherasim. El voia să facă lucrare misionară în statul său natal California, unde a simțit că putea să aducă mai mult rod. Pe Insula Spruce, resursele pentru asemenea lucrare, mai ales ca mijloc de viețuire, erau foarte limitate. Nici nu se punea problema să meargă acolo până când frăția își va construi o bază sigură de lucru în California și va avea mai muți oameni ca să-i trimită și pe alte fronturi.

Împreună cu scrisoarea, Părintele Gherasim a mai trimis o icoană veche din alamă a Maicii Domnului, „Bucuria tuturor celor necăjiți”, care fusese găsită pe plaja de la Laguna Călugărilor și probabil aparținuse Părintelui Gherman. În pachet mai era un

dar de douăzeci și cinci de dolari. Știind că Părintele Gherasim aproape nu avea banii lui, Gleb și Eugene au fost emoționați. Eugene a propus ca să deschidă un cont în bancă al frăției cu acei bani, ceea ce au și făcut. Aceasta a fost o lucrare simbolică: Frăția Părintelui Gherman a început cu „banii văduvei” de la un urmaș al Părintelui Gherman pe propria lui Insulă Spruce.

Chiar din perioada aceea de început, era lămurit ce relație firească era între Gleb și Eugene. Gleb era cel care va visa la idei mărețe, le înfățișa în culori vii, și sublinia importanța lor. Intre timp, Eugene asculta cu atenție, absorbind totul în mintea lui analitică. La început el nu zicea nimic, ci mai târziu, după ce cugeta cu mare grijă, prezenta un plan precis, care îl uimea pe Gleb cu simplitatea și caracterul practic al aceluia. Era cu adevărat o legătură providențială între ei, căci fără Gleb, Eugene nu ar fi putut niciodată, de unul singur, să scoată la iveală noile sale idei; și fără Eugene, ideile lui Gleb ar fi rămas doar atât: idei.

De exemplu, odată, când Gleb relata unele dintre ideile sale recente, a început să se întristeze și s-a oprit.

- Continuă, a spus Eugene.
- Ce folos să mai continui? Se tânguia Gleb. Totul este un tărâm al visării.
- De ce să lăsăm piedici din afară să intre în cele ale noastre?
- Dar cum să trecem noi peste aceste piedici?
- Punând doi și cu doi la un loc, a concluzionat Eugene.

De la început frații au hotărât ca magazinul de cărți să *nu* fie așezat într-o biserică, așa cum se proceda de obicei. Lui Gleb nu-i plăcea de loc ideea ca oamenii să se scotocească de banii care zornăiau, în timpul slujbelor - asta îi amintea de Hristos când a aruncat pe cămătari din Templu. (Părintele său duhovnicesc, Părintele Adrian, chiar a încercat să interzică trecerea cu o tavă pentru colectarea banilor în timpul slujbelor - până când episcopul locului a introdus asta cu forța.) Totuși, având o librărie ortodoxă într-o clădire separată, era de fapt o idee nouă la acea vreme. După câte știau frații, pe atunci nu mai era în America nici un magazin în orașe, care să vândă lucrări ortodoxe.

În septembrie 1963, Eugene i-a scris lui Gleb despre ideea librăriei:

Gândindu-mă, mi-am dat seama că ideea ta este într-adevăr foarte practică. Iată cum cred eu că se poate realiza:

Mai întâi, caută un garaj sau un magazin mic în sau lângă districtul Richmond ... care să nu coste mai mult de 30 \$/lună .... Trebuie să aibă o vitrină destul de mare pentru a expune produsele; dacă nu este nimic, trebuie să facem unul. Apoi, trebuie să punem câteva tablouri, rafturi pentru cărți, etc., desigur, trebuie o icoană cu candelă într-un colț, Părintele Gherman¹⁶⁷ pe un perete, imagini din Jordanville, etc., pe alți pereți, și o planșă cu comunicări lângă ușă. Și un samovar sau cel puțin o oală cu apă caldă, în spate. Apoi, fă rost de cărți, icoane, etc., din Jordanville ... și oricare alte materiale ortodoxe din alte locuri, care se pot obține cu bani puțini sau nu cu plata imediat .... Câțiva oameni să deschidă și să închidă magazinul, câte o persoană diferită în fiecare zi, pentru a împărți munca. Toată lucrarea asta va fi voluntară și neplătită, toate veniturile mergând la extinderea activităților „frăției” - mai întâi, pentru a cumpăra mai multe cărți pentru vânzare, mai ales Părinți;¹⁶⁸ în al

¹⁶⁷ Adică icoana lui pe care o avea Gleb.

¹⁶⁸ Adică scrierile sfinților părinți.

doilea rând, susținerea librăriei este un succes, publicarea unor știri (poate), etc

Toate acestea trebuie să înceapă cu o sumă mică de bani (pentru chirie, mobilier, vărui, etc.) și, în cea mai mare măsură, trebuie cel puțin patru sau cinci muncitori entuziaști.

Într-o altă scrisoare, Eugene scria că el căuta deja locuri de perspectivă pentru magazinul de cărți și va scrie în curând la editori ca să obțină reduceri la cărți. „... După cum vezi, eu pot fi foarte practic când trebuie .... Acum este timpul (dacă se pune vreodată problema acestui timp) să schimbăm vise vagi în realități concrete.”

În acest timp, Eugene urmărea activitatea unei alte frății ortodoxe din San Francisco, despre care i-a scris lui Gleb:

Apropo, am întâlnit un grup de tineri ortodocși vorbitori de limbă engleză alaltăseară, care se întemeiază ca grup de sine stătător. Nu știu de ce am fost invitat și eu, dar a fost un bun prilej de a afla în ce chip viețuiesc alți ortodocși. Răspunsul este: NIMIC. Mort, complet. Ei sunt sinceri, intențiile lor sunt bune; dar pur și simplu nu au de unde să învețe. Nu numai că sunt nepregătiți pentru carnea cea tare duhovnicească, dar nici măcar pentru lapte nu sunt pregătiți. Când ne vedem data viitoare am să-ți spun despre ei .... De fapt, noi nu vom fi în competiție cu ei, întrucât planurile lor nu merg dincolo de înțelegerea „inter-ortodoxă”, și studiul „tradițiilor” ortodoxe este la un nivel elementar; dincolo de asta, ei sunt vag interesați ecumenic, nu misionar. Ei se îndreaptă lăuntric asupra lor și încearcă să „înțeleagă” propria lor religie; pe când noi ne îndreptăm către exterior ca să aducem lumii bogățiile de care noi nu suntem vrednici, dar de al căror preț suntem siguri.

Gleb l-a îndemnat pe Eugene să analizeze situația cu mai multă smerenie. „Fiind noi înșine atât de slabi și de păcătoși,” scria el, „- ce putem să le oferim noi, ce putem să-i învățăm noi? Să nu ne lase Dumnezeu să învățăm pe nimeni! Cum poate un orb să îndrume un alt orb? Tot ceea ce putem face noi este să vorbim neîncetat despre sfinții și pustnicii cei minunați, și cum și-au petrecut ei viața .... Noi putem numai să încercăm (fără succes) să-i imităm puțin, dar cel mai mult să ne rugăm lor și să-i slăvim și să ne minunăm. Noi ar trebui doar să încercăm să dobândim Duhul Sfânt în inimile noastre și să-L lăsăm pe Domnul să facă voia Lui cu noi.”

/V

ÎN câteva săptămâni Eugene a găsit un magazin care părea ideal pentru scopurile lor. Era chiar lângă noua Catedrală, care pe atunci nu era terminată, magazinul se afla pe o stradă foarte circulată și se ajungea ușor acolo.

Eugene l-a descris astfel într-o scrisoare către Gleb: „Magazinul este cam 15 X 30’, și cam 4 m înălțime. Are balcon, care va fi raionul nostru de expediție, și în viitor poate servi ca loc pentru tiparnița noastră (!). Sunt sigur că o să-ți placă foarte mult.” Chiria - 85 \$ / lună - era mai mare decât socotise Eugene, dar când acesta a vorbit cu Gleb, s-au hotărât să-l ia.

La 12 ianuarie 1964, sârbătoarea Sf. Sava din Serbia, Eugene a încheiat o înțelegere cu proprietarul. Chiar în acea zi, i-a scris lui Gleb despre ceea ce a simțit a fi un semn bun de la Dumnezeu: „Citind câte un capitol din Evanghelie în fiecare zi, astăzi am citit Luca 10 - care, după cum îți amintești, era același pasaj când am deschis la întâmplare și am citit împreună când ne întorceam cu trenul de la Carmel, aproape cu un an în urmă. ‘Domnul ... i-a trimis câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc,

unde Inuși avea să vină. Și zicea către ei: Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați deci pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul Său ....”

Și Eugene a continuat: „Cred că locul de lângă noua Catedrală este cel bun. Dacă nu reușim acolo, nu putem reuși nicăieri. Probabil că locul de acolo valorează pe puțin 50 \$ / lună pentru reclame publicitare.”

În ziua următoare, Eugene a plătit chiria pentru prima lună. „Acum e prea târziu ca să ne retragem”, scria el. „De acum să ne apucăm de treabă.”

Gleb s-a bucurat de scrisorile entuziaste ale lui Eugene, mai ales de expresia de a se apuca de treabă. „Am o fericire lăuntrică,” scria el. Totuși, el nu a fost de acord cu exprimarea lui Eugene, „dacă nu reușim acolo, nu putem reuși nicăieri.” În aceasta el a văzut două lucruri greșite: mai întâi, i se părea că oricât de folositor ar putea fi „caracterul practic” al lui Eugene, el se încredea în acesta prea mult; și în al doilea rând, el a simțit că Eugene gândea prea mult în termenii policii bisericești. Într-o scrisoare anterioară, Eugene subliniase că frația ar trebui să fie alcătuită numai din membrii Bisericii Ruse din străinătate; și în nici un loc din San Francisco, nu puteau fi mai strâns legați de această Biserică decât chiar lângă Catedrala ei. După ce a citit cele scrise de Eugene, Gleb i-a răspuns:

Dacă tu vrei numai să subliniezi faptul că avem o șansă bună cu așezarea locului, sunt de acord; dar dacă pui tot accentul pe ideea noastră cu aceeași pioșenie cu care ai afirmat citând din Scriptură, și numai despre importanța strădaniei noastre din punct de vedere politic, oricât de „bisericește” și de „înțelept” ar fi - eu nu sunt de acord. Căci cine suntem noi cu mintea noastră mărginită și superficială, plină de păcat și de „lume”? Ce putem face noi, (așa cum suntem) prin socotelile și raționamentul nostru, decât rău? Toată mângâierea noastră este Domnul nostru și o ascultare desăvârșită în căile Sale, necunoscute nouă! Cu adevărat secerișul este mult, dar singura cale prin care putem face *cel puțin ceva* - este să avem mai întâi de toate DRAGOSTE ORTODOXĂ ADEVARATĂ, și milă (simplă și direct din inimă - fără manierisme, politică, căci acestea sunt ale lumii șiucid, alungă Duhul). Iartă-mă! Eu cred că noi suntem mari păcătoși și nu putem aștepta minuni de la Dumnezeu numai pentru că ne-am hotărât dintr-odată să facem toate acestea; dacă nu merge - n-ar trebui să spunem că am putea renunța la fel de bine! Nu. Sunt sigur că Domnul nostru va cerceta sinceritatea noastră în lucrarea pe care o vom săvârși pentru El. El ne va arăta dacă insufлера noastră este clădită pe piatră sau nisip trimițându-ne greutăți, îndoieli, dispute, unde va fi încercată dragostea de la păcătoșii Lui. Și chiar în această lucrare a sporirii în *skorbi* (situații separate de durere, suferință, „necazuri”) vom câștiga experiență, și astfel putem fi cu adevărat de vreun folos la secerișul Domnului! (Romani 5, 1-15).

LA Jordanville, Arhiepiscopul Averkie a șovăit la început în legătură cu planurile Frației, căci el a simțit că Gleb va trebui să slujească Biserica ca preot cât mai degrabă cu putință, fie în lume fie în călugărie. Dar când Gleb a cerut acum un stoc de cărți pentru magazin, Arhiepiscopul și-a dat îndată consimțământul, spunând că puteau plăti numai câte cărți s-au vândut. Aceasta reducea considerabil cheltuielile inițiale.

Îndată după ce li s-a dat cheia magazinului, frații au luat icoana Cuviosului Gherman din Casa Sf. Tihon. Preotul pentru orfelinat, Părintele Leonid Upșinski, care ajunsese cel mai apropiat preot al lui Eugene, a intrat în altar și a luat icoana. Dând-o fraților, a zis: „Aceasta este încărcată cu rugăciunile Arhiepiscopului Ioan.” Frații au

dus icoana în procesiune de-a lungul celor douăsprezece blocuri cântând troparul Cuviosului Gherman și au așezat-o la loc bine văzut în magazinul lor.

Cam tot atunci, Arhiepiscopul Ioan I-a sfătuit pe Gleb să vorbească cu Peter Gubin care se ocupa cu vânzarea cărților bisericești, ca să nu se interpreteze în mod greșit că s-ar ivi vreun sentiment de concurență între oamenii din catedrală și frați. Departate de a-i privi pe frați ca pe niște concurenți, Gubin a salutat din toată inima planul lor pentru magazinul de cărți. Acela i-a arătat lui Gleb stocul lui ce cuprindea mii de cărți, unele dintre ele aflându-se la vânzare lângă intrarea Catedralei, într-un chioșc mic. „Iată ce multe cărți avem,” a remarcat el, „și nu le putem vinde. Oamenii din Biserică nu cumpără cărți.” Gleb a spus că un magazin de cărți misionar, separat de biserică, va aduce mai mult bine pentru că ar putea fi vizitat de trecători interesați cât și de către cei care merg la biserică.

Vrând să-i ajute pe frați în oricare chip putea, Gubin a zis că biserica va plăti chiria pentru magazin, de 85 \$, făcând din acel magazin un chioșc al Catedralei. În ciuda avantajelor financiare evidente ale acestei oferte, Eugene s-a gândit la aceasta mai bine. El știa că asta le va constrânge acțiunile pentru organizațiile bisericești, comitete, etc. - un prospect care se îndrepta direct împotriva firii sale de american cu simțul independenței. „Cum ne vom putea păstra vreo libertate de acțiune?” îi scria el lui Gleb. „... Dacă magazinul de carte va avea legătură cu chioșcul, vor fi complicații legale, care vor duce probabil la eșuare în final.”

Trebuiau să se hotărască ce nume să dea magazinului. Unul dintre ceilalți membri ai frăției se aprinsese foarte tare și încerca să-i facă pe Eugene și pe Gleb să se gândească la diferite nume interesante. În cele din urmă, Eugene nu a fost de acord căci era lumesc să se tot gândească la un nume în sine. „Trebuie să se numească pur și simplu ‘Cărți și icoane creștin ortodoxe’”, a zis el. Și așa a fost.

36

Instruirea teologică

Ortodoxia este singura Biserică adevărată a lui Hristos, singurul creștinism curat și adevărat; și acest fapt așează asupra credincioșilor ortodocși obligația, când se vorbește altora despre Biserică, să facă aceasta în mod deschis și fără stricăciune - cu iubire, desigur, dar mai presus de toate, cu iubire pentru Adevărul lui Dumnezeu.

- Din „predicile laice” ale lui Serafim Rose, 1965¹⁶⁹

IV

ÎN vreme ce toate aceste pregătiri erau în desfășurare, Eugene s-a implicat într-o altă osteneală. Arhiepiscopul Ioan, care făcea întotdeauna lucrare apostolică, l-a chemat pe vicarul său Episcopul Nectarie cât și restul clerului local, pentru a alcătui o serie de cursuri teologice. Cursurile au început să aibă loc de câteva ori pe săptămână și dădeau roade bune. Bărbații și femeile se adunau în sala de la subsol a Sf. Tihon unde se țineau orele și fiecare cuvântare era urmată de o discuție foarte potrivită. Arhiepiscopul Ioan preda liturgică, Episcopul Nectarie - Patristică și Părintele Spiridon - Vechiul

¹⁶⁹ [Eugene Rose], „Pope Paul VI in New York” [Papa Paul VI în New York], *The Orthodox Word*, nr. 5 (1965), p. 188-190.

Testament; alții predau Noul Testament, apologetică, istoria Bisericii, teologie pastorală, cântare bisericească și chiar literatură rusă.

Eugene a participat la cursuri vreme de trei ani. De la început l-a uimit faptul că ceilalți studenți nu cunoșteau Biblia. „Rușii pun niște întrebări atât de evidente ca și cum nu ar fi citit niciodată Scripturile,” îi spunea el lui Gleb.

Gleb îi răspundea că „ei nu citesc. Nu au obiceiul ăsta. Ei urmează formele tradiționale de închinăciune, ceea ce nimeni nu poate spune că nu este un lucru bun, dar neglijează Scripturile.” Această descoperire a întărit convingerea lui Eugene despre necesitatea lucrării misionare ortodoxe, pentru folosul celor din Biserică cât și pentru cei din afara acesteia.

Văzând voința și abilitatea lui Eugene, Arhiepiscopul Ioan a căutat prilejuri ca să-l lase pe el singur să săvârșească o mică lucrare misionară. Odată i-a cerut lui Eugene, în loc să audieze o prezentare la Casa Sf. Tihon, să facă el singur una. Discuția a mers bine, dar după aceea, Eugene s-a confruntat cu o primă contestare a sa ca misionar. Adversarul său părea ca desprins din Dostoievski. „Conferința mea de duminică,” i-a scris el lui Gleb, „a stârnit o discuție foarte înflăcărată, mai ales între mine și un ateu pe numele său Vadim, care a început o întreagă filosofie de ‘superman’ și a acuzat creștinismul ca fiind un eșec, atât pentru că nu mai are putere (în sens lumesc) cât și pentru că fiecare creștin nu este un sfânt. Unele dintre argumentele sale erau pe jumătate adevărate, dar cel mai mult, el a vorbit direct de la satan și m-am descurajat de slăbiciunea propriilor mele cuvinte. Cât ne-am făcut de mici și de slabi! Dar cu atât mai mult trebuie să nu ne descurajăm ci să credem mai mult în Domnul nostru.”

Gleb a trimis ca răspuns aceste cuvinte însuflețitoare: „Da, știu cum se simte cineva când se confruntă cu un om care crede profund în logica anti-creștină a ‘acestei lumi care se află în păcat’ (potrivit Sf. Ioan). Eu nu l-am întâlnit niciodată pe acest Vadim, dar toți acești oameni, fiind atei, ne ajută pe noi să ‘încheiem’ duhovnicește. Aceștia nu trebuie condamnați, ei nu sunt născuți din nou, după cum ne cere Domnul nostru, pentru a-L urma pe el.”

Arhiepiscopul Ioan i-a dat lui Eugene un alt prilej misionar când, în 1963, i-a cerut să scrie articole pentru o publicație locală numită *Știri ortodoxe*. Această mică publicație, începută de Arhiepiscopul Tihon, fusese mai întâi numai în limba rusă, dar acum Arhiepiscopul Ioan voia să introducă cel puțin un articol în limba engleză în fiecare număr. Aceasta trebuia să servească celor care nu puteau citi în limba rusă, după cum continua să spună Arhiepiscopul, care urmărea îndeaproape ca nici măcar un singur număr să nu apară fără un articol în limba engleză, așa încât dădea telefon noaptea târziu sau dis de dimineață ca să fie sigur că articolul fusese verificat pentru publicare. Aprobând tot ceea ce scria Eugene, el nu a corectat niciodată nimic.

Astfel au început să fie publicate scrierile lui Eugene în *Știri ortodoxe*. Articolele pe care le scria pentru această publicație, care au fost publicate postum în cartea *Împărăția cerească*, au acoperit o varietate de subiecte: zile de sărbătoare, sfinți și învățături despre viața duhovnicească. Scrise sub formă de predici scurte de o pagină sau două, ele aduceau mărturie sporirii lui în credința ortodoxă. Acum, el scria mai întâi de toate despre „Impărăția lui Dumnezeu”, nu despre „Impărăția omului”. Totuși, în unele pasaje ale „predicilor lui laice”, el pomenea idei din cartea sa, scoțând în evidență aspecte ale filosofiei în care era de fapt așezată inima lui, după cum credea Gleb.

Reflectând asupra „predicilor sale laice” în anii care au urmat, Eugene a scris: „Nu știu cine, dacă le-ar citi cineva, și uitându-mă din nou prin ele, cu toată ‘simțirea’ pe care am pus-o în ele, acum le găsesc ca ceva ‘abstract’, produsul gândirii care nu avusese prea multă experiență, ca oricare literatură ortodoxă sau viață ortodoxă. Totuși, pentru mine, acestea m-au ajutat mult să înțeleg și să-mi exprim diferite probleme ortodoxe, și chiar m-au ajutat în ‘sporirea’ mea ortodoxă iar Vlădica Ioan ‘a îndemnat’ la aceasta.”

Când Eugene nu făcea pregătiri pentru librărie, și nici nu făcea treburi mărunte, căuta prilej pentru a petrece timpul în chipul cel mai plăcut pentru el: la cules de ciuperci. Cercetând acele părți ale orașului care nu fuseseră acoperite cu beton, mai ales în jurul Prezidiului, el s-a putut apropia puțin mai mult de natură, în timp ce locuia în mijlocul civilizației unde simțea că nu este locul lui. În scrisorile lui aflăm referiri despre faptul că îi plăcea această activitate. „Am hotărât să merg mâine la cules de ciuperci,” îi scria el lui Gleb, „dar din nefericire, diseară trebuie să stau să lucrez (la

170

Hotelul Mark Hopkins și îmi închipui că toată lumea va fi beată), așa că eu va trebui să mai amân până Sâmbătă. Am citit câteva cărți despre ciuperci și am aflat că mai există și alte varietăți comestibile și ușor de identificat în această regiune.” Și în altă scrisoare: „Ciupercile s-au cam terminat în această zonă, dar am descoperit o varietate nouă și foarte gustoasă (‘ciuperca miere de albine’) care crește pe rădăcinile și trunchiurile copacilor și este foarte obișnuită.”

Totuși, numai culesul de ciuperci nu putea să potolească iubirea lui adâncă de natură. El i-a mai scris o dată lui Gleb: „Cred că mâine voi fugi de toate în pădure (doar în timpul zilei).” S-ar fi bucurat să părăsească orașul pentru totdeauna, dar acum, cu activitatea misionară care abia se înfiripa, era clar că acela era locul unde îl așezase Dumnezeu pentru moment.

37

Magazinul de cărți

Dacă vrei să vezi o minune vie a Cuviosului Gherman din Alaska, intră alături într-un magazin micuț...

- Arhiepiscopul Ioan

N

ÎNAINTE de a deschide magazinul pentru public, frații i-au cerut Arhiepiscopului Ioan să vină și să-l binecuvinteze. Arhiepiscopul a stabilit o zi când să vină. „Dar când a sosit ziua aceea,” își amintește Gleb, „în locul Arhiepiscopului Ioan, a apărut la ușa noastră chipul destul de deosebit al Părintelui Spiridon, cu părul nepieptănat atârându-i pe față, cu rasa foarte uzată, cu sutana scurtă și cu pantofi foarte mari, intrând precum Charlie Chaplin.

La început, am fost dezamăgiți că nu venise Arhiepiscopul Ioan pentru a binecuvânta începutul strădaniei noastre misionare. Bâlbâindu-se, și cu respirația scurtă, Părintele Spiridon a anunțat cu sfială, că din nefericire fusese trimis el în locul Arhiepiscopului Ioan și că îi părea rău pentru aceasta și își cerea scuze. Desigur că a observat pe fețele noastre o expresie de dezamăgire. Dar când m-am întors spre prietenul meu Eugene, am văzut că el era tare fericit să vadă un astfel de om adevărat - căci nu se putea afla în tot San Francisco o figură mai smerită decât aceea a Părintelui Spiridon.

171

Părintele Spiridon a slujit o panacidă înaintea icoanei Părintelui Gherman, care aparținea frăției. La sfârșit, s-a întors și a ținut o predică destul de înflăcărată și dramatică, pentru mica adunare a frăției noastre smerite. A urcat tonul foarte sus și fiindcă își pierdea glasul și suna răgușit din pricina entuziasmului pe care îl stârnise din

¹⁷⁰ Unul dintre cele mai luxoase hoteluri din San Francisco, situat pe Dealul Nob.

¹⁷¹ Panacidă: o slujbă cu rugăciune fierbinte, de obicei cu un anumit scop.

belșug, glasul său suna atât de neobișnuit, că reușise să spună foarte puține lucruri. Emoția i-a stârnit astmul de la început, și se vedea că de fiecare dată când inspira în timp ce vorbea, lua sinceritate desăvârșită și bună dorire slăvită dintr-o inimă iubitoare. Doamne, conținutul acelei predici nu s-a înregistrat niciodată, dar impresia a fost coplesitoare. N-am fi putut cere o identificare mai bună a scopurilor frăției noastre, exprimate în frumoasa limbă rusă clasică. El a înțeles ce am fost noi după aceea. Nimeni altcineva, înainte sau după aceea, nu a identificat atât de desăvârșit scopul misiunii noastre, și ne-a așezat cu adevărat pe calea cea dreaptă. Noi nu exprimaserăm niciodată precis ce aveam în minte: aceasta a venit prin gura lui. Am rămas uimiți să vedem într- un cleric rus o înțelegere atât de clară a nevoii de a răspândi ortodoxia în lumea

172

vorbitoare de limbă engleză și în întregul apus renegat.”

LA 27 martie 1964, s-a deschis în sfârșit magazinul de „Cărți și icoane creștin ortodoxe”. Eugene a început să aibă program întreg la magazin, și chiar să-și petreacă cele mai multe nopți, pe un pătuț din spate. Și-a pus tot devotamentul în noua sa muncă - care, în cele din urmă, a venit ca răspuns la rugăciunea sa deznădăjduită, pe care o făcuse odinioară către Maica Domnului.

Gleb, care trebuia să mai muncească în Monterey pentru a-i purta de grijă mamei sale, putea să vină numai la sfârșiturile de săptămână ca să ajute. Locuind în orașe diferite, se temeau ca aceasta să nu fisureze temelia pe care o puseseră. Pentru a uni mintea cu scopul, au fost de acord să nu uite să se roage în fiecare zi la prânz, oriunde sar afla. Această făgăduință comună și simultană adusă lui Dumnezeu, era unul dintre principalele mijloace de a ține frăția la un loc, în primii ani.

De la început, frații au stabilit anumite principii, care i-au ajutat să depășească ispitele obișnuite pe care le au toți oamenii care vor să sporească în viața duhovnicească. Unul dintre aceste principii, dobândite prin învățăturile Bătrânului ruso- român Paisie Velicikovski, era acela al *ascultării unuia de celălalt*. Aceasta însemna că, înainte de a face ceva, fiecare trebuia să ceară și să primească binecuvântarea celuilalt. Pentru unii dintre ceilalți frați care ajutau în magazin, acest obicei era tare supărător. Câțiva dintre ei s-au împotrivit cu tărie, spunând că este prostie și pierdere de vreme, dar Eugene și Gleb i-au învățat valoarea.

Un alt principiu pe care l-au rânduit frații, a fost conceptul de *bani sfințiți*, pomenit mai sus. Aceasta însemna dobândirea de fonduri din vânzarea de obiecte de evlavie - literatură duhovnicească, icoane, etc. - și apoi să reinvestească acei bani în obiecte de evlavie. Ei nu vor accepta niciodată vre o donație legată de ceva lipsit de evlavie.

Acest lucru era legat de următorul principiu, acela de a *ajuta în lipsuri*. Gleb spunea că, „toți oamenii se împart în două categorii: consumatori și furnizori. Și toți creștinii ar trebui să fie furnizori”. De aceea frații au hotărât să nu ceară bani. Înainte de a deschide magazinul, un rus îl întrebuse pe Gleb dacă el punea început unei noi societăți religioase. Când Gleb a spus da, omul a comentat, „O, asta înseamnă că va mai fi încă un grup care să nu folosească tava pentru colectă!” Gleb a strâns din dinți. „Doamne, iartă!” a gândit el. Dar mai târziu, și-a dat seama că ceea ce spusese omul conținea mult adevăr. „Toată lumea face așa,” s-a gândit el. „Ca și cum organizațiile religioase trebuie să-și asigure existența din donații. Dar noi nu vom face așa!” Arhiepiscopul Ioan i-a sprijinit cu hotărâre pe frați pentru aceasta. Mai degrabă, frăția va da Bisericii, decât să ia de la ea, mai degrabă, aceasta va sprijini Biserica, decât să fie frăția sprijinită de Biserică; și Dumnezeu va purta de grijă celor care vor lucra pentru El.

În cele din urmă, frații au hotărât să nu se roage ca să li se alătore cineva anume. Acest lucru a ferit frăția de a deveni o obște închisă, alcătuită din oameni pe care îi preferau ei. L-au lăsat pe Dumnezeu să aleagă cine va veni.

Frații au observat că cei care avuseseră vreo suferință, fie nu erau conștienți de principiile de mai sus, fie le-a lipsit hotărârea de a-i urma. După cum avea să constate Gleb mai târziu, adesea, oamenilor le este foarte greu să nu îmbine slujirea lui Dumnezeu cu vreo formă de egotism și slavă deșartă. Dar el vedea că prietenul său Eugene era un om fără de preț, care putea îndura durerea de a muri pentru sine. Și astfel, zice Gleb, ei, cu bună voie au „aplicat unul celuilalt” principiile care se opuneau egotismului omului celui vechi. Principiul ascultării reciproce, care era deosebit de dureros în această privință, s-a dovedit deosebit de eficient în unirea sufletelor care să-I slujească lui Dumnezeu, iar nu lor înșile.

Frații au făcut publicitate magazinului lor în ziarul local rusesc și printr-o mică broșură de prezentare, care a fost concepută de Eugene și tipărită la mănăstirea Stareței Ariadna. Aveau să afle în curând, din propria lor experiență că, așa cum indicaseră vânzările domnului Gubin, ortodocșii nativi au citit foarte puțină literatură duhovnicească. Mulți dintre cei care veneau la magazin erau interesați să cumpere doar *gazeta* (ziarul rusesc).

Această situație fusese vreme îndelungată o pricină de mahnire pentru Părintele Vladimir din Jordanville, care după ani de zile de stăruință, reușise să tipărească câteva volume ale Vieților pustnicilor. Atât Gleb cât și Helen Kontzevici au muncit ca să trezească interesul prin aceste cărți, scriind recenzii pentru a le include în *gazetă*. Mai târziu, Arhiepiscopul Ioan i-a mulțumit lui Gleb pentru aceasta.

Spre deosebire de cererea care era pentru cărți, era întotdeauna o cerere constantă din partea rușilor din partea locului, pentru articole evlavioase; și Eugene și-a dat seama de îndată, că trebuia să aibă un stoc mare de marfă pentru ca să poată menține magazinul. Avea nevoie nu numai de icoane de tot felul și de toate mărimile, dar și tămâie, candelă, *rizas*¹⁷³ pentru icoane, și *kiots*.¹⁷⁴ Eugene a trebuit să învețe deprinderile de dulgher și să facă singur *kiots*.

Nu mult timp după ce au deschis magazinul, frații s-au confruntat cu prejudecata rușilor din partea locului, care se temeau de ceva nou și diferit. Într-o scrisoare, Eugene i-a povestit lui Gleb o întâmplare destul de hazlie: „Astăzi dimineață a intrat o rusoaică ca să ne cerceteze și să ne spună ceea ce se discuta despre noi în comunitatea rusă: că suntem comuniști și avem un magazin plin de cărți sovietice; că suntem diplomați sovietici, care folosim magazinul ca un fel de front; că suntem *americani convertiți* (!); etc. Când a aflat că eu nu eram rus, a fost atât de încântată că nu se supărase prea tare, și chiar a cumpărat ouă, icoane și carnete de zece dolari.”

Așa cum s-a întâmplat cu această doamnă, suspiciunea din rândul comunității ruse s-a risipit îndată. Cei care veneau la magazin erau impresionați de tinerii domni înalți, îmbrăcați în chip conservator, meditativi, pe care-i întâlneau acolo. Gleb își amintește că unele rusoaice, tinere ori mai în vârstă, se „topeau” în fața lui Eugene - ceea ce-l făcea pe Eugene să se simtă foarte stingherit.

Membrii mai bătrâni ai comunității ruse au început să-i îndrăgească pe frați în mod deosebit. Într-una din publicațiile lor, ei și-au exprimat aprecierea față de acești doi tineri care, ziceau ei, și-au sacrificat carierele de dragul „creștinismului nostru vechi”.

După cum nădărdiau frații, au început să intre în magazin și tinerii americani căutători spirituali. Episcopii și clericii din acea regiune, cât și Stareța Ariadna, îi trimiteau pe americanii pe care îi interesa ortodoxia, ca să-i vadă pe frați. Desigur, alți

¹⁷³ *Rizas*: veșminte lucrate în aur și argint cu imagini în relief.

¹⁷⁴ *Kiots*: cadre pentru icoane acoperite, ca să poată fi ținute afară.

căutători intrau direct din stradă. Și acești americani erau foarte impresionați de Eugene, dar în chip diferit. Ei îl vedeau ca pe un om compromis total, care nu spunea nici un cuvânt fără să gândească. Când i-au spus despre părerile sau uimirile lor cu privire la el, au putut vedea din privirea lui senină și pătrunzătoare, că el, nu numai că asculta cu atenție, dar în același timp, deducea semnificația filosofică a ceea ce spuneau ei. Răspunsurile lui au fost la obiect și fără afectare intelectuală. Pentru americanii născuți într-o epocă în care afirmațiile despre adevăr se așteaptă a fi restrânse, sau unde dogmatismul era adesea caracterizat de către superficialitatea necunoscătoare, era însuflețitor să vină în legătură cu un om ca Eugene, un om care îmbina credința simplă, hotărâtă, cu profunzimea gândirii.

Totuși, după cum se vedea, s-a dat mai degrabă unui rus decât unui american să înțeleagă ce comoară era de fapt Eugene. Odată, când Eugene era plecat, Gleb avea grijă de magazin și a intrat o rusoaică și a vorbit cu Gleb în limba ei maternă.

- Aveți aici un geniu! a zis ea. Un geniu adevărat! Și se pare că nimeni nu observă. Gleb a zâmbit ca pentru sine. Altcineva văzuse în Eugene ceea ce văzuse și el!

Altă dată, când Eugene era plecat, au intrat în magazin un rus cu părul alb împreună cu nevasta lui, ca să întrebe de Eugene.

- Am auzit că Eugene lucrează aici, a zis omul, și voiam să văd ce face. Sunt fostul lui profesor, Peter Boodberg.

- O! a început Gleb. Eugene mi-a spus multe despre dumneavoastră.

- E fericit aici?

- Cred că-i foarte fericit, a răspuns Gleb. El face ceva în care crede cel mai mult.

Profesorul Boodberg a dat din cap iar soția lui a zâmbit. Este adevărat că Eugene și-a pierdut prestigiul lumii academice, dar câștigase ceva cu mult mai important, ceva după care chiar și Boodberg tânjea în sufletul lui: „o minte împlinită”.

- Bine! a concluzionat amabilul profesor. Eugene a făcut ceea ce era bine.

Eugene a început să țină un jurnal al frăției Părintelui Gherman, după câteva luni de la deschiderea magazinului. Pe la început, el scria: „Astăzi a intrat un student catolic, căruia i se spusese că magazinul nostru este locul cel mai potrivit, unde poate afla multe lucruri despre ortodoxie. Fără îndoială, cu cât sporim, vrem din ce în ce mai mult să ajungem să fim cunoscuți ca un ‘centru de informare ortodoxă’ - și acesta este un prilej pentru noi.”

Eugene se bucura de fiecare contact favorabil pe care l-a avut cu un căutător religios. Intr-un alt pasaj al Jurnalului, scria: „Astăzi, a venit la noi un tânăr cu barbă - un convertit romano-catolic, care este gata să devină mormon, căci el nu găsește nici o ‘sfințenie’ în Biserica Catolică. Grupuri sectare, cum ar fi mormonii și scientologii creștini, au apelat astăzi la tinerii care simt că protestantismului și catolicismului le lipsește ceva esențial, că acestea sunt de fapt forme care nu mai au sens. Necunoscând nimic despre *sfânta ortodoxie* - care este adevărul, căreia catolicismul și protestantismul îi sunt umbre slabe - ei au trecut la teoriile sectare care pretind că umplu golul pierdut.

Este cu mult mai grav pentru tineretul de astăzi, care se îndreaptă către sectarism. Catolicii și protestanții (și ortodocșii) ‘ecumenici’ entuziaști nu sunt foarte serioși, cred eu; aceștia sunt prinși într-un curent modern, ‘de ultimă oră’, a cărui chemare este în esență superficială, nefiind nici în cea mai mică măsură duhovnicească. Dar sectarismul nu este o modă; cei care se îndreaptă către secte, procedează astfel individual, și pentru motive care pot fi deformate și confuze, cu toate astea, ei tind către ceva cu adevărat spiritual. Există nădejde pentru acești oameni, dacă ei află despre *sfânta ortodoxie*.

Tânărul nostru vizitator părea cu adevărat mișcat să audă câteva cuvinte despre ortodoxie, poate destul pentru a-i sugera că în ortodoxie trebuie să găsească ceea ce a căutat el și nu a putut afla în catolicism. I-am dat o carte despre Sf. Serafim. Să

binecuvinteze Dumnezeu aceste semințe care au fost semănate, și să le ude cu harul Său. Acum avem posibilitatea de a semăna mai multe semnițe de felul acesta.”

De-a lungul anilor pe care i-au petrecut la magazin, frații au ajutat la aducerea multor oameni în Biserica Ortodoxă. Unul dintre aceștia era Charles Anderson, profesor la o școală, care avea șapte copii. Charles și soția sa Silvia, erau foarte activi în mișcarea muncitorilor catolici, care fusese pornită de către Peter Maurin și Dorothy Day, purtând de grijă celor săraci. Fiind cu totul devotați credinței romano catolice, ei au rămas dezamăgiți de schimbările care au apărut în Biserica lor, ca rezultat al Vaticanului II. Este interesant faptul că, pe când se afla în maternitate, după ce a dat naștere unui băiat, Silvia a devenit pentru prima oară conștientă de adevărurile ortodoxiei. Acolo, ea a citit *Icoana și securea*, o carte care avea legătură cu spiritualitatea rusă, și i-a vorbit soțului ei despre această carte. Ei au fost atât de impresionați de lumea cea nouă pe care le-o dezvăluia această carte, că s-au hotărât să dea copilului cel de al doilea nume, Serghei, după părintele duhovnicesc al Rusiei, Sf. Serghie de Radonej. Charles a început să cerceteze Biserica Ortodoxă și în cele din urmă, a început să creadă că singura cale de a rămâne un catolic adevărat în vremurile moderne, era să devină ortodox.

Aflând că exista o mănăstire rusească pe Fell Street în San Francisco, Charles și Silvia au mers împreună cu copiii lor să o viziteze. I-a întâmpinat cu căldură o maică și i-a întrebat cum se numește drăgălașul lor bebeluș. Când Silvia a spus „Serghei”, maica l-a dus îndată la altar, unde se săvârșea Sfânta Liturghie, iar preotul i-a dat Sfânta împărtășanie. După numele copilului, maica a crezut că era vorba de o familie rusă și numai după slujbă, ea a aflat că ei nu erau încă ortodocși. Mai târziu, ei au mers la mănăstirea principală de pe Capp Street, unde Stareța Ariadna le-a spus că vor afla mai multe despre ortodoxie, și i-a îndrumat către „doi tineri misionari care aveau un magazin de cărți în oraș.”

Așa au ajuns Charles și Silvia la „Cărți și icoane creștin ortodoxe”. Au ajuns când Eugene se afla singur, lucrând. Cu vremea, după ce au pătruns cu totul în credință cu ajutorul lui Eugene și al lui Gleb, familia lor a primit botezul ortodox. Charles a hotărât să primească numele Sfântului Vladimir, având mare evlavie față de marele cneaz rus care botezase întreaga sa împărăție. Fiind înzestrat cu mare râvnă apostolică, noul Vladimir a vrut să urmeze exemplul sfântului său ocrotitor, aducând la credința ortodoxă sute de țărani de-ai săi, începând cu familia sa, care număra nouă membri. Eugene a devenit nașul lor. Mai târziu, Vladimir s-a dovedit a fi un ajutor prețios în activitatea frăției.

Frații au găsit un alt asistent în Laurence Campbell, un tânăr din Carolina de nord, cam de aceeași vârstă cu ei. Ajutându-l pe Laurence să devină ortodox, Eugene a devenit și nașul lui. „Chiar și el este un ‘semn’ pentru noi,” scria Eugene în Jurnalul lui. „ - Un om tipic modern, sceptic, deziluzionat, departe de Dumnezeu, care, venind în contact cu *sfânta ortodoxie* acceptă o renaștere duhovnicească, o transformare reală de la țărâna lumii la țărâna creștinismului și o viață îndreptată spre Biserică. El trebuie să meargă și mai departe; rădăcinile lui încă nu sunt înfipite bine și adânc în noul pământ, dar merge pe calea cea dreaptă. El este o dovadă pentru noi că *noi* ne aflăm pe calea cea dreaptă - că nu este un ‘creștinism nou’ al acțiunii sociale, al ecumenismului, al ideilor lipsite de sens și al ‘iubirii’ false, că Dumnezeu îl cheamă pe om, numai (ca întotdeauna în trecut) la o viață de pocăință, nevoie, har, în Biserică, întărit de minuni. Tocmai această viață moaie și convertește și astăzi inima omului față de Dumnezeu.”

Puțini au fost cei care nu au confirmat deschiderea lui Eugene și a lui Gleb față de căutătorii religioși ne-ortodocși. Un ortodox s-a plâns fraților: „Voi procurați bani din vânzarea icoanelor, dar icoana este un lucru binecuvântat. Iar voi le vindeți păgânilor!”

Într-o seară, la o slujbă de Priveghere în Catedrală, Gleb l-a întrebat despre aceasta pe Arhiepiscopul Ioan. Arhiepiscopul a răspuns că dacă frații considerau că

cineva cumpăra o icoană ca să o profaneze, ei nu trebuiau să o vândă, dar altfel, nu era deloc rău să vândă icoane, chiar și unui „păgân”. Icoana, zicea el, poartă mesajul despre Dumnezeu și sufletul Il poate întâlni pe Dumnezeu prin icoană. Cu fiecare icoană pe care o vindeau cuiva, credincios sau necredincios, ei ajutau la sporirea vieții acelei persoane și a împrejurimilor, luptând împotriva răului.

Frații au atârnat dinadins o icoană a Domnului Iisus Hristos deasupra ușii magazinului pentru ca fiecare vizitator să primească puțin din harul Său. Ei aveau principiul că, atunci când intra cineva, ei să-l binecuvânteze în minte, în timp ce acela se uita la icoană; și la ieșirea aceluia să-l binecuvânteze cu semnul crucii.

PE LÂNGĂ faptul că introduceau noului popor american, vechiul creștinism și le-a pus la dispoziție nevoile duhovnicești ale rușilor, librăria urma să devină un centru pentru creștinii ortodocși de toate etniile: greci, arabi, sârbi, români, etc. Fiind vizitat de curând de către un tânăr grec „care și-a exprimat iubirea lui pentru adevărata ortodoxie,” Eugene a scris în Jurnalul său:

„Dumnezeu este Cel Care îl trimite pe fiecare la noi. Ce înțeles are pentru noi această întâlnire?

Intr-un anume fel și într-o anumită măsură, noi trebuie să devenim un loc de întâlnire pentru *toți* ortodocșii care doresc să rămână credincioși Bisericii adevărate, astfel încât să poată exista în vreo modă o *mărturie unitară a adevăratei ortodoxii* și o comuniune a celor care au mai rămas credincioși dintre toate popoarele ortodoxe.

Forma pe care o poate lua această comuniune pare încă nedefinită. Nu va fi ‘Pan-ortodoxie’, o amestecare confuză și o americanizare a naționalităților ortodoxe; asta este moartea ortodoxiei. Nu o ‘Biserică americană’ este ceea ce trebuie; căci americanii sunt numai *unul* dintre popoarele chemate să mărturisească Adevărul ortodox. Probabil că nu este necesară nici o organizare formală; dar cumva trebuie realizată o legătură între credincioșii rămași ai tuturor popoarelor ortodoxe, pentru a ne da putere ca să ținem piept luptelor și ispitelor care urmează să vină ....”

38

Cuvântul ortodox

*Fiecare cuvânt al nostru trebuie socotit cu mare grijă
căci în fiecare cuvânt este în joc adevărul.*

- Serafim Rose, 1 octombrie 1964

Până în septembrie 1964, frații au simțit că sosise vremea ca să se apuce de tipărit lucrări ortodoxe. Pentru Eugene, acest sentiment s-a confirmat mai bine atunci când, într-o zi de vineri, librăria a fost vizitată de doi preoți ortodocși, pe care nu-i mai întâlnise niciodată. După cum a scris în Jurnalul său, el a observat la ei un „ton modern, superficial și (cel puțin în cazul unuia dintre ei) o ignoranță îngrozitoare și o indiferență față de cărțile despre viața duhovnicească. Unul dintre ei parcă nici nu auzise de *Filocalia* iar celălalt i-o recomandase ca pe o ‘carte bună’. Dacăăștia sunt păstorii de astăzi, ce nădejde poate să fie pentru turmă?

De aceea, este cu mult mai important să se facă auzit glasul (sau măcar *un* glas al adevăratei ortodoxii pentru oricine va voi să-l audă. Pentru aceasta trebuie *de îndată* să tipărească o revistă.”

După ce au căutat o presă tipografică, Eugene a găsit una simplă, care se acționează manual, cu litere de tipar, cu două sute de dolari (tot ceea ce au putut procura la vremea aceea) și au cumpărat-o de Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului. „Acum,” scria el în Jurnal, „cel puțin pentru o vreme, fanteziile noastre ideologice trebuie înlocuite cu probleme practice și anume, să punem presa în funcțiune.” Și într-o scrisoare către Gleb scria: „încă mai sunt puțin năucit. De acum înainte nu va mai fi nimic altceva decât muncă. Pentru a izbuti, trebuie să fim cu adevărat ca frații.”

În câteva săptămâni, Eugene și Gleb au tipărit prima pagină cu ajutorul noii lor prese: una din îndrumările duhovnicești ale Sf. Serafim de Sarov. Visul lor de a porni un jurnal ortodox devenea tot mai mult realitate, deși din punct de vedere financiar părea de neconceput. „Noi visăm la o revistă și nu ne putem permite să cumpărăm nici măcar hârtia!” îi scria Eugene lui Gleb. „Totuși, dacă muncim din greu, Dumnezeu o să ne binecuvinteze.”

EUGENE și Gleb au avut câteva discuții lungi despre natura și formatul revistei pe care și-o propuneau. Cu toate că erau de acord cu scopul de bază - de a pune la dispoziția vorbitorilor de limbă engleză izvoarele credinței ortodoxe - ei aveau păreri diferite în ceea ce privește persoanele cărora li se adresau. Gleb era de părere că mai întâi de toate trebuia să fie spre folosul tinerei generații. Pe de altă parte, Eugene spunea că trebuie să fie pentru oricine, mai ales pentru intelectualii care, în mijlocul goliciunii vieții moderne, au nevoie de ceva cu substanță, ceva plin de gândire și filosofic.

„Dar dacă noi încercăm să îndreptăm ceea ce vrem să spunem mai ales către cititorii mai vârstnici, sofisticăți,” obiecta Gleb, „atunci vom avea de-a face cu prejudecățile oamenilor și cu ideile lor preconceptuate. Cu tinerii este mult mai simplu: tot ceea ce trebuie să faci este să ajungi la inimile lor.”

Eugene credea că asta însemna să realizeze revista la un nivel adolescentin popular, lucru de care se temea că va împrăști valoarea ortodoxiei și va face vâlvă mare. La sfârșit au început să discute și despre o altă problemă: dacă să includă imagini în revistă, mai ales pe copertă. Gleb a alcătuit o revistă ilustrată, cu o imagine diferită pe fiecare copertă, ca frumoasele reviste religioase rusești pre-revoluționare, pe care le văzuse. Eugene, care nu văzuse aceste reviste, voia o copertă simplă, obișnuită, cu nici un fel de ilustrații pe ea, așa cum procedeză cei mai serioși și competenți ziariști. Discuția lor s-a încins, dar Eugene a recunoscut că Gleb avea dreptate. Pentru primele numere, Eugene trebuia să tipărească singur toate copertile ilustrate.

Eugene socotea acum că revista putea nu numai să îndemne tinerii idealiști să o citească, dar le putea da și posibilitatea de a lucra pentru o cauză nobilă. El scria în Jurnalul său:

„Se pune astăzi o întrebare importantă: Ce se poate face pentru tinerii ortodocși? Nu-și pierd mulți credința și se îndepărtează de Biserică? Răspunsul multora la această întrebare este: dansuri, picnicuri, întruniri sociale. Dar acesta este un răspuns lumesc - ca și cum adunarea oamenilor la un loc, ar fi un scop în sine, iar o rugăciune scurtă sau o discuție ar fi suficientă pentru a face împrejurarea aceea ‘religioasă’ sau ‘creștină’. Dar aceste lucruri trec și se uită și nimeni nu este mai creștin pentru acele participări.

Ce vrea tineretul? Nu mulți sunt mulțumiți cu adevărat de goana după plăcere - asta este o evadare; nici de conferințe (deși o conferință ocazională potrivită ar putea face bine). Tineretul este plin de idei și dorește să facă ceva pentru a sluji acestor idei. Răspunsul pentru cel care dorește să lucreze cu tinerii și să-i țină în Biserică este să le dea ceva de făcut, ceva de folos și în același timp idealist.

Presa noastră tipografică este perfectă în ambele privințe, și deja avem trei tineri ruși - Petia, Alioșa, Mișa - care par entuziasmați să aducă un ajutor prin aceasta. Asta este puțin dar e un început bun. Dumnezeu ne va învăța ce să facem mai mult!”

Un tânăr îl ajuta pe Eugene la tipărit după amiaza, după școală. După douăzeci și cinci de ani, aceeași persoană s-a întors să-l caute pe Eugene, dar a aflat că deja murise. Când a fost întrebat ce l-a făcut să-și amintească de Eugene în toți acești ani, el a zis că își amintea de el, pentru că Eugene credea în creștinism mai mult decât oricare alt om pe care l-a cunoscut el înainte sau după aceea.

Titlul revistei frăției a fost dat de către Arhiepiscopul Ioan. Gleb se gândise la început să o numească *Pelerinul*, după o revistă rusească pre-revoluționară renumită, cu același titlu, cât și după cartea sa preferată *Pelerinul rus*. Împreună cu Eugene, el a selectat cinci nume posibile pentru revistă și a trimis lista Arhiepiscopului Ioan, cerându-i să-și dea binecuvântarea pentru acel nume pe care-l va considera cel mai bun. La 30 septembrie 1964, Arhiepiscopul a răspuns la acea scrisoare, sugerând un titlu pe care ei nu-l avuseseră în vedere:

Dragă Gleb:

Dumnezeu să vă binecuvânteze în cel de al doilea an al activității frăției și în lucrările care sunt de trebuință. Este bine să numiți publicația pe care ați plănuț-o „Cuvântul ortodox”.

Mă rog ca Dumnezeu să vă binecuvinteze pe voi și pe toți membrii frăției.

- Arhiepiscopul Ioan

Frații au pornit activitatea tipografiei lor într-o cămăruță mică din spatele magazinului, unde nici nu aveai cum să te miști. Acolo au tipărit primele trei numere din *Cuvântul ortodox* la mica presă manuală pe care o cumpăraseră Eugene. Deoarece presa avea capacitatea de a tipări numai o pagină o dată, frații trebuiau să treacă fiecare coală de hârtie prin presă de patru ori. Fiecare literă a textului era scrisă separat cu mâna, un procedeu stăruitor și greu, care la început cerea o zi întreagă pentru a culege o singură pagină de text. Eugene adesea culegea texte toată ziua până noaptea târziu, până când începea să moțâie de somn. Când venea Gleb la sfârșiturile de săptămână, lucra și el fără întrerupere până când adormea și se prăbușea pe podeaua magazinului. Duminică, fiind foarte obosit, trebuia să prindă autobuzul ca să meargă la Monterey pentru a fi la lucru în dimineața următoare.

După trei numere, frații au început să tipărească cu ajutorul unei prese electrice, pentru care făcuseră economii, ca să o cumpere. Cu toate că acum câștigau ceva timp, întregul proces lua în continuare tare mult timp, căci ei tot mai trebuiau să culegă textul manual, rând cu rând.

Totuși, procesul laborios dădea revistei o calitate de o măiestrie fără de asemănare cu metodele moderne rapide. Nemaifăcând înainte această muncă, Eugene a muncit din greu ca să învețe toate amănunțele metodelor lor felurite de tipărire. Cu măiestria artistică a lui Gleb, formatul fiecărui număr, deși simplu, avea un aspect aproape clasic, ca în cărțile unei epoci trecute. Când cineva citea revista, simțea că se hrănea cu ceva deosebit, o adevărată trudă a iubirii. Mulți ani mai târziu, când activitatea frăției s-a lărgit și frații au început să-și tipărească materialele prin metoda modernă *offset*, acele numere, astfel realizate, și-au pierdut mult din această demnitate și frumusețe naturală.

Asumându-și această sarcină foarte grea de a scoate o revistă, Eugene nu mai avea timp să lucreze la *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*. Prin *Cuvântul ortodox*, el dorea acum să dea omului modern o viziune ortodoxă, cu care să poată *ajunge* în Impărăția lui Dumnezeu. După cum a observat Gleb mai târziu, *magnum opus* cu caracter fundamental, al lui Eugene, nu a fost lucrarea sa neterminată de filosofie, ci chiar *Cuvântul ortodox*, care, în peste o sută de numere pe care le-a completat înainte de a muri, a format un compendiu extrem de bogat de literatură ortodoxă.

Helen Kontzevici a lăudat revista pentru ceea ce a numit ea *prezentarea* ortodoxiei: faptul că aceasta nu includea o cantitate de material fără legătură, care se întâmpla să fie la îndemână, ci prezenta cu mare grijă material relevant, într-un context tradițional, care era în același timp accesibil cititorilor contemporani. Frații au realizat aceasta printr-o îmbinare a materialelor vechi și moderne (incluzând propriile lor scrieri), prin note explicative, și care erau prefete, și nu în mică măsură, prin multe imagini.

Totuși, simțind că nu aveau pregătire și experiență ca editori ai unei reviste ortodoxe, frații voiau să se asigure că nu vor face greșeli. Știind că n-ar putea afla o strajă mai bună decât un sfânt în viață ca Arhiepiscopul Ioan, ei i-au cerut să încuviințeze cu mare grijă fiecare număr înainte de publicare. Ei au nădăjduit că aceasta îi va aduce într-o legătură și mai strânsă cu el și prin aceasta să sporească strădaniile lor misionare. Totuși, ei nu se așteptau la un rezultat prea mare.

Când Gleb i-a vorbit despre cuprinsul primului număr înainte de tipărire, Arhiepiscopul Ioan a fost de acord fără nici o șovăire, și a zis cu putere mare, „Tipărește!” Și când l-a întrebat ce părere are despre următoarele numere, el le-a încuviințat înainte de a-i spune frații cuprinsul acelor numere!

Gleb era încurcat. De ce Arhiepiscopul nu încerca să-și exercite puterea de control, fiindcă revista se publica în episcopia lui? Consternarea lui Gleb a crescut când, după publicarea celui de al cincilea număr, un cititor s-a cam mâniat când citise un articol pe care îl scrisese Eugene. Articolul, care se afla la secțiunea „Ortodoxia în lumea contemporană”, se referea la adresarea pe care o tăcuse Papa Paul al VI-lea înaintea Națiunilor Unite, pe care noi am relatat-o în altă parte. Exprimându-și indignarea, cititorul a returnat revista cu adnotări pe margini. Era o revistă plină de comori ale credinței ortodoxe iar la sfârșit se afla un articol în care Papa era comparat cu Antihrist! Cine se cred acești editori „de nimic” ca să facă asemenea afirmații neobișnuite despre un conducător duhovnicesc recunoscut universal?

Suferind pentru asemenea răspuns amar, frații i-au spus Arhiepiscopului Ioan ce se întâmplase. Iar Gleb l-a întrebat pe Arhiepiscop:

- De ce nu ai verificat acest număr, ca să știm toate astea înainte de a se tipări! Aflând despre conținutul articolului cu pricina, Arhiepiscopul s-a uitat pătrunzător în ochii lui Gleb.

- N-ai participat la cursurile de la seminar? l-a întrebat el.
- Da, a zis Gleb.
- Și nu le-ai terminat?
- Le-am terminat.
- Arhiepiscopul Averkie a fost îndrumătorul vostru?
- Da.
- Și nu v-a învățat că la vremuri tulburi, fiecare creștin este el însuși responsabil pentru plinătatea creștinismului? Că fiecare membru al Bisericii Ortodoxe este responsabil pentru întreaga Biserică? Și că astăzi Biserica are vrăjmași și că este prigonită din afară și dinăuntru?
- Da, ne-a învățat, a afirmat Gleb.

Arhiepiscopul a continuat să le spună fraților că de aceea, el dinadins nu a controlat revista lor. El voia ca ei să fie responsabili pentru ceea ce tipăreau; altfel, ei nu-și vor urma conștiința, ci doar opinia altcuiva. Dacă au făcut greșeli, ei vor răspunde pentru acelea în fața lui Dumnezeu și nu vor fi ispitiți să-i învinovățească pe alții. În vremuri ca acestea, zicea el, este esențial pentru păstrarea creștinismului ca lucrătorii ortodocși să fie în stare să lucreze pentru Hristos în mod independent. Este vrednic de laudă când lucrează temeinic, fără să aștepte instrucțiuni.

- Pe lângă asta, a concluzionat Arhiepiscopul, ceea ce ați scris voi în acel articol se află în armonie cu Arhiepiscopul Averkie și eu sunt de acord cu el.

Indoielile fraților s-au risipit. Eugene a zâmbit când a văzut tot ce se întâmplase, care se potrivea de minune cu spiritul său deschizător de drumuri, american. De atunci, el și Gleb și-au luat asupra lor întreaga responsabilitate. Deși nu au mai căutat încuviințare pentru tot ceea ce tipăreau, au continuat să vină la Arhiepiscopul Ioan de câte ori aveau anumite probleme și el le răspundea cu dragoste. Pentru răspunsurile teologice care puteau să apară, Arhiepiscopul Ioan le-a spus că trebuiau să-i scrie Arhiepiscopului Averkie, cu care se afla în același duh.

Arhiepiscopul Ioan i-a învățat pe frați independența și prin alte căi. De exemplu, el a insistat să plătească costul revistei *Cuvântul ortodox*, ori de câte ori lua câte un exemplar.

- Dar Vlădica, Sfinția voastră sunteți episcopul nostru! se opuneau frații. Luați gratuit, câte exemplare doriți!

- Nu, nu, nu, zicea Arhiepiscopul Ioan zâmbind, dându-le banii din punguliță. Este munca voastră și eu o sprijin.

39

Nevointa

Dă sânge și primește duh.
- Sf. Petru Damaschinul

Când a apărut primul număr al *Cuvântului ortodox*, Eugene s-a temut că nu-și va scoate banii. Nu prea era pe atunci o piață pentru asemenea material. Frații au scris la mănăstirea din Jordanville cerând adresele oricăror persoane pe care le-ar interesa să citească o revistă ortodoxă în limba engleză. Săracii părinți ruși bătrâni care se aflau acolo au făcut tot ce le-a stat în putință: au venit cu o listă de treizeci și șapte adrese în total.

Revăzând prospectele, Eugene l-a întrebat pe Gleb:

- Care vor fi clienții noștri?

La care Gleb a răspuns:

- Noi trebuie să ne facem clienții.

Lui Eugene i-a plăcut răspunsul. Era o provocare; însemna că vor porni cu începutul, cerând ajutorul lui Dumnezeu. Fără nici un fel de parazitism, fără să obțină vreun avantaj din truda altor oameni. Ei trebuie să fie originali.

Părintele Constantin i-a sprijinit publicând informații utile despre *Cuvântul Ortodox* în periodicul săptămânal de limbă rusă, pe care îl edita el, *Pravoslavnaia rus (Rusia ortodoxă)*. El a procedat așa periodic, până la apariția celui de al douăzecilea număr, comentând caracterul oportun al articolelor sale și eleganța apariției.

În timpul primului an s-au tipărit mai puțin de cinci sute de exemplare pentru fiecare număr. În anii următori, circulația acestei reviste a crescut la peste trei mii, în mare măsură pentru că revista a adus un ajutor real la lărgirea pieței pentru literatura ortodoxă în limba engleză.

Totuși, mama lui Gleb a fost la început sceptică. Ea glumea către prietenii ei: „Fiul meu traduce articolele singur, culege textele singur, le tipărește singur, le produce singur, taie paginile singur și apoi le citește - cu totul de unul singur!”

Un preot rus, Părintele N. M., le-a spus fraților că nu vor reuși niciodată să se întrețină din activitatea misionară cu americanii. Mai târziu, acela a intrat în magazin, dorind să se convingă de cele ce credea.

- Ce faceți aici? i-a întrebat pe frați cu un rânjel. Vă căutați de treabă făcând extremele să se întâlnească? Gleb a recunoscut că nu făceau prea bine în această privință.

Preotul și-a frecat mâinile cu bucurie mare.

- Am avut dreptate. V-am spus asta! a zis el. Am știut că nu veți putea exista. Nu este realist să încerci să faci o lucrare misionară ca aceasta!

Când preotul a părăsit încăperea, Eugene a stat o clipă uitându-se după el și apoi, bătând cu pumnul în masă a strigat:

- Mai degrabă mor decât să nu izbutim!

Altă dată, a intrat în magazin un preot care lucra pentru un ziar rusesc, Părintele Alexei Pavlovici. El a privit cu atenție și bunăvoință munca fraților, gândindu-se fără îndoială ce contrast mare era între aceasta și propria sa firmă de ziare care era foarte modernă. Îndată după aceea, el a publicat în ziar un articol despre frați, în care se putea citi așa: „Ce jertfă de iubire! - Doi tineri inteligenți, cu educație înaltă și poziții teologice, să facă o asemenea muncă, cu utilaje de tipărire din sec. XV. Gândiți-vă doar, acum suntem în sec. XX - iar acești oameni se întorc înapoi, la vremurile lui Gutenberg .... Dar *de ce?*”

Citind aceasta, Gleb s-a gândit: El scrie ca și cum noi dinadins încercăm să folosim aceste metode primitive, ca și cum, noi putem dispune de orice altceva! Probabil că el consideră în mod automat, că noi dispunem de banii din „episcopie”. Dar asta este - noi nu *vrem* să fim sprijiniți de episcopie!

Luându-l pe Eugene în colțul cu icoana din magazin, Gleb i-a spus să-și facă cruce și apoi să citească articolul. Făcând astfel, Eugene a zis cu o expresie hotărâtă că, în ciuda a ceea ce scrisese omul acela, el voia *nevoință*¹⁷⁵.

- Numai *nevoința* ne justifică pe noi și munca noastră, a zis el. Ne face reali.

Gleb nădăjduise să stârnească exact această reacție. Aceasta dovedea, așa cum știa de multă vreme, că prietenul lui putea *suferi*. Frăția lor fusese întemeiată pe principiul împărtășirii suferinței pentru o viziune comună, pentru Dumnezeu. Eugene spusese un mare adevăr: fără *nevoință*, munca lor era în zadar. Cât de nepotrivit ar fi pentru ei să publice Viețile și scrierile sfinților, care de bună voie au primit greutatea de dragul împărăției cerului, dacă ei înșiși nu gustau măcar puțin din acele încercări. Gleb și Eugene au fost de acord că, fără jertfă de sine, fără „uciderea sinelui”, cuvântul lor tipărit nu va avea nici o putere duhovnicească, nici o forță. „Dar dacă în săvârșirea acesteia pătrunde sudoarea și lacrimile,” zicea Gleb, „atunci poate va ieși ceva real”.

Deci, nu este de mirare că diavolul a încercat să-i ispitească să renunțe la *nevoință*. Odată, pe când Gleb era în Monterey la lucru, a intrat în magazin un om și i-a spus lui Eugene că el era de la „Societatea de Educație Creștin Ortodoxă”. El zicea că Societatea aprecia foarte mult munca fraților pe linia educației ortodoxe și voia să acorde un sprijin fraților cu o donație de zece mii de dolari. În schimb, aceasta cerea numai ca să se facă publicitate Societății pe coperta din spate a *Cuvântului ortodox*.

Desigur că zece mii de dolari erau o mulțime de bani în 1965. Cu aceștia, frații puteau nu numai să-și rezolve toate problemele financiare imediate, ci și să înceapă să-și procure utilaje de tipărire mai avansate și eficiente. Când Gleb a venit, la sfârșitul acelei săptămâni, Eugene i-a spus bucuros toată povestea și l-a întrebat ce părere avea.

- Trebuie să fie vreo capcană acolo, a zis Gleb. Cum se numea Societatea?

- „Societatea de Educație Creștin Ortodoxă”, a răspuns Eugene. Ce nume putea fi mai inofensiv? Dar când Gleb s-a uitat mai adânc, a aflat că era într-adevăr ceva

¹⁷⁵ *Nevoință: luptă duhovnicească sau osteneală ascetică.*

dubios. Societatea fusese înființată pentru a promova lucrările lui Apostolos Makrakis, un gânditor grec de la începutul sec. XX, care a căzut într-un misticism nesănătos și a început să răspândească doctrine ideosincretiste. Adepții cultului său îl slăveau pe acel fondator mai presus de toți sfinții părinți ai trecutului, numind lucrările lui „cele mai mari cărți după Biblie”. Acestea erau cărțile cărora voia să le facă publicitate acel vizitator în paginile *Cuvântului ortodox*.

Frații au mulțumit lui Dumnezeu că i-a slobozit de ispită. Ei au scris o scrisoare plină de respect, refuzând oferta Societății și au continuat să culeagă literele manual.¹⁷⁶

Între timp, articolul din ziar despre felul de tipărire „înapoiat” al fraților, a avut o urmare oarecum ironică. Magazinul lor a fost vizitat de un anticar rus, care, citind că ei foloseau „utilaje de tipărire din sec. al XV-lea”, a vrut să vadă ce antichități de mare preț puteau avea. A fost dezamăgit să afle că ei foloseau de fapt utilaj ieftin, chiar din secolul lor.

Așa cum au continuat Eugene și Gleb cu *novoința* lor obișnuită, ceilalți doi membri fondatori au continuat cu alte preocupări. Ca și Eugene și Gleb, ei au devenit în cele din urmă preoți-călugări: Vladimir în Biserica Rusă și Antonie în Biserica Sârbă. Astfel ei au împlinit înțelegerea pe care o făcuseră toți patru la o întâlnire a frăției din 12 septembrie 1964: „Să ne închinăm întreaga noastră viață slujirii Bisericii Apostolice Ortodoxe Sfinte.”

Totuși, Eugene și Gleb s-au întristat văzând că ceilalți membri fondatori pleacă. Unul dintre ei a plecat din oraș pe neașteptate, lăsând în urmă numai un bilet. Când Arhiepiscopul Ioan a auzit aceasta, a comentat numai atât „Iată că el nu era hotărât”. Iar Eugene, scriind în Jurnalul său, a ajuns la concluzia că „Desigur, frăția noastră trebuie să se zidească pe o grea experiență!”

Un alt întemeietor s-a ofilit treptat. „Trag concluzia că pe el nu-l interesează de loc o frăție,” îi scria Eugene lui Gleb. „Ceea ce înseamnă, presupun, că noi doi ‘frații’ trebuie să facem treaba cea mai grea.”

Asta s-a dovedit adevărat până la moartea lui Eugene. De-a lungul anilor s-au perindat prin frăție peste o sută de oameni, dar în cele din urmă au rămas numai doi frați, care își asumaseră această viață părând sinceri, sau părând cam nebuni. Timpul lea arătat că nu s-au putut bizui pe nimeni altcineva ca să poarte greutatea, pentru a se mântui unul pe celălalt.

¹⁷⁶ Ceva mai târziu, Societatea a făcut o ofertă similară unui preot ortodox grec și ca rezultat a luat ființă „Mișcarea Harismatică Ortodoxă”. Eugene a scris în cele din urmă despre această mișcare în amănunt în cartea sa *Ortodoxia și religia viitorului*.

Sufletul unui american

Creștinul își iubește aproapele pentru că vede în el pe omul creat după chipul lui Dumnezeu și cheamă la desăvârșire și viață veșnică în Dumnezeu; asemenea iubire nu este omenească ci dumnezeiască, văzând în oameni nu stricăciune pământească ci nemurire cerească.

- Serafim Rose¹⁷⁷

Un tânăr ortodox convertit, care a vizitat magazinul de câteva ori își amintește: „Nu pot să spun că merg ca să-l cunosc [pe Eugene] foarte bine. El nu era niciodată prea vorbăreț și părea introspectiv. Poate că era și un fel de timiditate. Dar eu îmi amintesc că era mereu ocupat. Întotdeauna avea ceva de făcut. Fie că se îngrijea de treburile librăriei, cântând ciclul zilnic de slujbe în fiecare dimineață și seară la strană, în Catedrala de alături, fie că lucra la ceva pentru *Cuvântul ortodox*, Eugene întotdeauna trudea.”

Tăcerea, modestia și seriozitatea demnă a lui Eugene l-au făcut pe Gleb să-l acuze uneori în glumă, că este un „pește rece” sau un „american fără suflet”, atât de diferit de rusul pasionat și expansiv. Totuși, în primii ani ai existenței obștii, lui Gleb i s-a dat să afle ce suflet măreț avea de fapt prietenul său interiorizat.

Odată, Gleb, fiind „rusul cel pasionat”, a căzut într-o stare de mare deznădăjde. Era sâmbătă și Gleb lucrase toată ziua cu Eugene la magazin, culegând litere. Trebuiau să-și păstreze întreaga concentrare în această trudă obositoare, căci dacă era omis chiar și un singur cuvânt, trebuiau rearanjate în pagină porțiuni întregi, implicând ore întregi de muncă în plus. Clienții și vizitatorii care intrau în librărie le distrăgeau atenția, până când, în cele din urmă începeau să spered că nu va mai intra nimeni înăuntru, ca să-i deranjeze. „Ia stai o clipă,” s-a gândit Gleb. „Scrie pe ușă ‘deschis’ și noi aici ne rugăm să nu intre cumpărători!”

Până când închideau magazinul, Gleb ajungea să cugete cu dreaptă socoteală. „De ce să mă omor eu pentru asta?” se întreba el. „Eu trebuie să muncesc pentru serviciul meu din Monterey ca să-mi întrețin familia și numai în zilele mele libere să vin aici și să muncesc ca un sclav cumpărat. De ce trebuie să renunț la toate pentru asta, chiar și la nădejdea pentru puțină fericire. Am renunțat chiar și la toate *amorurile*, la prietenele mele, așa că m-aș putea dedica în întregime acestei lucrări. Acum este rândul meu să mă simt bine în oraș!”

Eugene se uita la Gleb cu un calm desăvârșit. Gustând el însuși din așa-numitele bucurii ale lumii acesteia, cu mult mai adânc decât Gleb și aproape murind pentru acestea, el era în stare să vadă că prietenul lui nu știa despre ce vorbește el. „Nu fi prost,” zicea el. „Nu-i nimic în lume. Toate emoțiile pe care le oferă lumea nu au nici un sens. Singura fericire și mulțumire reală se află exact în suferința noastră.”

Gleb s-a întors și a plecat, trântind ușa după el. A terminat cu toate astea, mergând să vadă un film „șocant”, probabil de avangardă „artistică”, dar s-a dezgustat cu totul de el. Acum era furios pe sine și îi părea rău că își poluase mintea cu asemenea murdărie.

¹⁷⁷ Părintele Serafim Rose, împărăția cerească, p. 28.

A ajuns în apartamentul lui Eugene după patru ore, cam pe la 11 seara. L-a găsit pe Eugene ghemuit pe podea în colțul camerei, unde erau atârinate icoanele. Deodată a înțeles: Eugene se rugase tot timpul pentru prietenul lui, ca să fie slobozit de ispită și în cele din urmă, a adormit de oboseală în timp ce stătea în genunchi, cu fața la pământ înaintea icoanelor. Gleb s-a minunat văzând profunzimea iubirii frățești, ascunsă în acest așa-zis „american fără suflet”.

Gleb a mai învățat din mila lui Eugene pentru cei săraci, pentru cei umili, ceea ce demonstra sinceritatea cuvintelor milei creștine, despre care scrisese în *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*.

Era un oarecare vagabond bătrân care venea adesea la librărie ca să ceară cu sfială câțiva bănuți iar Eugene îi dădea întotdeauna o pătrime de dolar fără șovăială.

Acest *trântor* se afla într-o stare așa de nenorocită, că Gleb nu-și putea înfrâna repulsia, de câte ori îl vedea. Odată, când bătrânul pleca cu sfertul lui obișnuit de dolar, Gleb l-a certat pe Eugene. I-a explicat că omul venea la magazin în rundele sale zilnice, când știa că găsește la Eugene un locușor moale. Iar frăția avea destul de puțini bani pentru a menține magazinul deschis, socotindu-se cu grijă și economisind ca s-o scoată la capăt! Evident că, vagabondul își va cumpăra mai multă băutură cu banii aceia.

- Eu cred că trebuie să-l ajutăm, a zis Eugene. Dacă noi nu-i dăm, Dumnezeu va ști mai bine ce să facă decât să ne dea nouă.

Câteva zile mai târziu, când Gleb lucra singur în magazin, bătrânul s-a întors. Văzând că Eugene nu era și simțind din prilejurile anterioare că lui Gleb nu-i plăcea să-l vadă venind acolo, s-a hotărât să nu ceară bani.

- Bună ziua! a zis el politicos și a ieșit.

Gleb a simțit îndată chinurile conștiinței. Eugene, „americanul fără suflet” îi dăduse încă o dată lecții! A deschis cutia cu bani, a luat o monedă de un dolar și a ieșit pe ușă afară ca să-l oprească pe om. Dar omul nu se vedea nicăieri și Gleb a rămas pe trotuar, cu moneda în mână și cu lacrimi curgându-i pe obraji.

41

Viziunea aposolică a Arhiepiscopului Ioan

Dumnezeu a îngăduit să aibă loc revoluția rusă pentru ca Biserica Rusă să se poată elibera și curăți și credința ortodoxă să se poată răspândi în toată lumea ... Biserica este Una, dar fiecare națiune are propria sa chemare în interiorul acelei Unimi.

- Arhiepiscopul Ioan, notat de Episcopul Germain de Saint-Denis

IN TIMPUL șederii sale în San Francisco, Arhiepiscopul Ioan a întemeiat Societatea pentru Icoane Ortodoxe Ruse, care a încurajat aprecierea pentru stilul tradițional al iconografiei. Arhiepiscopul Ioan era președintele, mai târziu a dat această funcție Părintelui Spiridon; Eugene era casierul.

De la început, una dintre activitățile principale ale Societății era sprijinirea muncii maestrului iconograf al școlii vechilor credincioși, Pimen Maximovici Sofronov. Vreme de peste cincizeci de ani, Sofronov crease opere de artă sacră extraordinară, luminoasă iar Arhiepiscopul Ioan a vrut ca el să picteze frescele din noua Catedrală. În 1965, Societatea l-a invitat pe Sofronov în oraș ca să predea cursuri despre pictarea icoanelor și în 1966, s-a organizat o expoziție publică cu lucrările lui din interiorul Catedralei, pentru care Eugene și Gleb au tipărit o broșură ilustrată.

în ciuda scopurilor Societății, nu cu mult înainte, ajunsese să intre în mijlocul unei controverse învrăjbite. În San Francisco mai trăia pe atunci și un alt iconograf, Zadorozni, care zicea că vrea să picteze Catedrala în locul lui Sofronov. Fiind maestru al stilului modern realist al iconografiei, el și-a impus acest stil în articolele pe care le scria pentru ziarul rusesc. El era sprijinit puternic de unul dintre preoții importanți ai orașului, care ura stilul tradițional și l-a numit „Credinciozitate învechită”.

Alții au sărit în apărarea vechii căi, publicând un articol polemic, care acuza stilul realist ca fiind decadent. Eugene și Gleb, susținători înflăcărați ai „ortodoxiei adevărate și tradiționale”, aparțineau celei de a doua tabere. Dar iarăși au învățat o lecție importantă de la Arhiepiscopul Ioan, care, deși sprijinea și el stilul vechi și a scris un articol despre această problemă, a fost în stare să meargă mai adânc decât aparențele. Așa cum își amintește Eugene, „Un membru al Societății, care era un înflăcărat apărător al stilului icoanelor vechi, a vrut ca Arhiepiscopul să dea un decret în episcopie ca să fie permise numai icoanele de stil sau cel puțin să se dea o decizie că aceasta era poziția aprobată oficial. Într-un fel, intenția acestui om părea bună. Totuși, Arhiepiscopul Ioan i-a spus, ‘eu pot să mă rog în fața unui anumit fel de icoană și pot să mă rog și în fața altui fel de icoană’. Lucrul important este că ne rugăm, iar nu că ne mândrim că avem icoane bune.” Altădată Arhiepiscopul a arătat că Maica Domnului plânge și face minuni prin oricare fel de icoană.

Datorită Arhiepiscopului Ioan, la sfârșitul anului 1964 a apărut un

178

eveniment major în Biserica Rusă: canonizarea Sf. Ioan de Kronstadt. Biserica din Uniunea Sovietică nu a putut să-l canonizeze pe acest făcător de minuni de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea pentru că acesta era un monarhist declarat, vorbise înflăcărat împotriva curentelor socialiste și profetise chiar revoluția sângeroasă. De aceea a fost lăsat la dispoziția diasporei să hotărască locul potrivit al aceluia printre sfinți; și Arhiepiscopul Ioan a fost unul dintre cei mai puternici susținători dintre ierarhi, ai acestuia. El chiar a mers la ierarhii celorlalte Biserici Ortodoxe din lumea liberă, cerându-le să se alăture canonizării, dar lor le-a fost frică de felul cum s-ar putea răsfrânge aceasta asupra imaginii lor și a politicii lor diplomatice. Fără să-i fie frică, Arhiepiscopul Ioan a continuat pregătirile, alcătuind laude pentru mult iubitul Sf. Ioan, pentru a se cânta la canonizare.

Pentru că a fost un misionar neobosit, Sf. Ioan de Kronstadt, părinte și hrănitor al celor oprimați și făcător de multe minuni, avea multe în comun cu Arhiepiscopul Ioan; și era potrivit ca unul dintre cei mai mari sfinți ai veacului nostru să lucreze pentru slăvirea altuia. A luat parte și Eugene, scriind două articole despre Sf. Ioan de Kronstadt pentru a se tipări în *Orthodox Tidings* (Știri ortodoxe).

În ajunul duminicii de 1 noiembrie, Arhiepiscopul Ioan a oficiat slujba solemnă de canonizare. Aceasta a fost prima canonizare de la revoluție a unui sfânt rus, un act al Bisericii în lumea liberă, care va da nădejde aceluia din patria rusă înrobită. Totuși, spre marea durere a Arhiepiscopului Ioan, au lipsit oameni de la slujbă. Chiar în noaptea aceea, ei organizaseră un bal mascat de Halloween.

Eugene a scris, „după slujbă, Vlădica [Arhiepiscopul Ioan] a mers la locul unde balul era încă în desfășurare. A urcat scările și a intrat în sală, spre uimirea totală a participanților. Muzica s-a oprit și Vlădica, fără să scoată o vorbă, s-a uitat la oamenii aceia uluiți, făcând înconjurul întregii săli încet și în mod intenționat, cu toiagul în mână. N-a spus o vorbă și nimic nu era necesar; simpla privire a Vlădicăi a înțepat conștiințele tuturor, după cum se vedea limpede din consternarea generală. Vlădica a plecat în liniște; și în ziua următoare, în biserică a tunat și a fulgerat, manifestându-și

sfânta sa indignare și râvna sa înflăcărată, chemând pe toți la viața creștină
179 evlavioasă.”

Eugene și Gleb, care fuseseră atât la privegherea de canonizare cât și la slujba de duminică dimineață, au găsit acest incident foarte grăitor. Gleb i-a spus lui Eugene:

- Cu toată discuția lor despre școlile, activitățile și colectoriile de fonduri bisericești rusești, oamenilor încă nu le pasă că Sfântul lor este acum slăvit. Te face să te miri dacă toate aceste activități sunt făcute pentru Dumnezeu.

- Și asta, răspundea Eugene, ne dă mai multe motive ca să mergem mai departe.

După ceva mai mult de o săptămână, a avut loc în San Francisco un alt eveniment important, datorită Arhiepiscopului Ioan: prima sfințire a unui episcop pentru Biserica Ortodoxă Franceză.

Contactul Arhiepiscopului Ioan cu Biserica Franceză începuse în 1957, când acesta trăia în Franța ca episcop al Europei de apus. Atunci l-a întâlnit pentru prima oară pe întemeietorul Bisericii, iscusitul și creativul Părinte Eugraf Kovalevski.

De origine nobilă, Părintele Eugraf se născuse în Rusia, de unde familia sa fugise în Franța în 1920. Când era tânăr, avusese o viziune a Sfântului galic din sec. al IV-lea, Radegunde, care schițase un plan pentru viața lui și îi dăduse anumite instrucțiuni. Toată lumea lui se schimbese după aceasta; își închinase viața refacerii moștenirii ortodoxe pierdute a Franței, slăvirii vechilor ei sfinți și obiceiurilor vechii sale Biserici. Hirotonisind un preot în 1937, el cercetase și reînviase ritul liturgic care se folosea în Franța înainte ca Biserica să fie supusă Scaunului episcopal al Romei: ritul galic al Sf. Germain de Paris. Pentru a pune la adăpost congregația lui de francezi din Paris, care era în creștere, el a restaurat o veche catedrală, a închinat-o Sf. Irineu de Lyon și a acoperit pereții cu icoane ale sfinților francezi, pictați cu propria lui mână.

Părintelui Eugraf îi fusese întotdeauna foarte greu să găsească ierarhi și clerici din Bisericile răsăritene care să fi arătat vreun interes și atașament față de cauza ortodoxiei apusene. Mulți dintre ei îl atacaseră și îl criticaseră și unii îl îndemneau să se retragă la o mănăstire în timp ce ei vor „prelua munca lui”. Era un eremit din Sfântul

Munte, Nifon de Karulia, care mai întâi i-a arătat pe membrii Bisericii franceze
180

Arhiepiscopului Ioan ca unuia dintre puținii ierarhi capabili să-i înțeleagă și să-i ajute.

Deși erau diferiți în multe privințe, Arhiepiscopul Ioan și Părintele Eugraf au fost atrași de credința lor neînfricăată față de o poruncă apostolică comună. Așa cum își amintește un membru al Bisericii franceze: „Acești bărbați au un lucru în comun - nu au șovăit de îndată ce au luat o hotărâre. Arhiepiscopul a încuviințat ca Părintele Eugraf să scrie unei biserici cu ‘bună rânduială’: ‘Eu cred că pricina încercărilor voastre vine din faptul că sufletul vostru încă nu a mers mai departe de șovăială. Ziuă în care, înaintea lui

Dumnezeu, m-am hotărât să rămân ferm, fără echivoc, chiar numai cu doi sau trei
181

dintre credincioși, atunci a început dezvoltarea reală a Bisericii din Franța.”

În 1958, o icoană a Sf. Arhanghel Mihail, care era așezată în Biserica Sf. Irineu, a început în chip minunat să producă mir înmiresmat. Arhiepiscopul Ioan a considerat aceasta ca un semn, întrucât Sf. Mihail fusese cunoscut prin tradiție mijlocitorul ceresc al Franței. În 1959, la cererea sa, Arhiepiscopul Ioan a luat Biserica Franceză sub protecția și grija sa arhipastorală. A devenit foarte activ în ajutarea Bisericii care de-abia se întărea, vizita parohiile, sfințea

¹⁷⁹ Părintele Serafim Rose și Starețul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 58.

¹⁸⁰ „Episcopul Ioan de Saint-Denis (Eugraf Kovalevski), 1905-1985,” *Western Orthodox Sentinel*, nr. 1-3 (1985).

¹⁸¹ Vincent Bourne, *Unde se află episcopul*, *Présence Orthodoxe*, nr. Nr. 71 (1986), p. 28. Trans. St. Catherine McCafferey.

părți. A hotărât asupra instrucțiunilor liturgice, însărcinate cu verificarea ortodoxiei vechiului rit al galilor. Seriozitatea sa în împlinirea sarcinii liturgice a fost excepțională,” își amintesc membrii Bisericii Franceze. „Reflecțiile sale pătrunzătoare însoțeau fiecare cuvânt, fiecare traducere. Iubea foarte mult Sfânta Liturghie. Fiind înțelept, el nu s-a limitat la studiul teoretic al textelor pe care și le propunea .... Având convingerea că valoarea liturgică a Liturghiei sau a unei oficii religioase se poate aprecia pe deplin numai în slujirea vie a acesteia, Arhiepiscopul Ioan, care era vorbitor fluent de limbă franceză, a insistat ca el însuși să slujească fiecare slujbă foarte amănunțit, mai înainte de a da o încuviințare clară sau de a da îndrumări pentru studiu aprofundat.”¹⁸²

Interesant este faptul că, deși Arhiepiscopul Ioan fusese numit episcop cărmuitor local al Bisericii Franceze, el nu a încercat de loc să o așeze sub controlul său, sau sub vreun birocratism străin. El era la fel ca și Părintele Eugraf dorind o Biserică Franceză a poporului francez și pentru poporul francez. Astfel - așa cum procedase cu Eugene, cu Gleb și cu *Cuvântul ortodox* - el a introdus în Biserica Ortodoxă a Franței un simț al independenței și libertății. într-un ordin remarcabil pentru viziunea sa apostolică, el scria:

Din punct de vedere administrativ Biserica va fi în întregime independentă față de Episcopia Europei de apus, în fruntea căreia am fost așezat. Cele două administrații vor avea fiecare viața interioară autonomă, fără nici un amestec, unite prin aceeași credință și prin același ierarh

183

superior.

Arhiepiscopul Ioan a reușit să-l convingă pe ierarhul superior lui, Mitropolitul Anastasie, de importanța reînvierii ortodoxiei apusene, nu prin stabilirea „dependențelor” de Bisericile răsăritene, ci prin restabilirea Bisericilor apusene, reorganizate din rădăcinile creștine ortodoxe vechi, adânc așezate, indigene, mai vechi decât cele ale Bisericii Ruse. Totuși, alți episcopi din Biserica Rusă de peste hotare nu erau prea convingși, neputând să vadă dincolo de practica răsăriteană care era bine rânduită. Arhiepiscopul Ioan a cheltuit foarte mult timp și energie, încercând să le arate temeinicia spiritului întreprinzător francez și necesitatea sprijinirii acestuia în orice fel cu putință.

În 1962, Arhiepiscopul Ioan a fost numit în San Francisco, lăsând Biserica Franceză fără episcop local care să-i susțină cauza. După cum prevăzuse Arhiepiscopul chiar de la început, venise timpul ca Biserica Franceză să aibă un episcop din rândul poporului său; și a fost ales întemeietorul ei, Părintele Eugraf. La 22 octombrie 1964, Mitropolitul Anastasie a declarat Părintelui Eugraf că, prin sfințirea sa la episcopat, „Biserica Rusă de peste hotare nu creează o nouă episcopie, nici măcar o nouă provincie ecleziastică. Aceasta semnaleză faptul că are cinstea de a deveni izvorul unei Biserici noi și de a lua parte la renașterea vechii Biserici Ortodoxe a Franței.”

Din nefericire, Mitropolitul Anastasie s-a retras atunci datorită vârstei înaintate; iar ceilalți ierarhi nu au participat la sfințirea Părintelui Eugraf. În San Francisco, Eugene și Gleb chiar au auzit oameni, care din alte motive, l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan ca să vorbească împotriva planurilor lui. „Arhiepiscopul Ioan este om sfânt,” ziceau ei, „dar de data asta a mers prea departe într-un singur picior.” În organizarea grupurilor ecleziastice, Părintele Eugraf era considerat ca fiind un rebel independent, pe care nu se putea conta. Oamenii știau puțin despre faptul că

¹⁸² „Arhiepiscopul Ioan Maximovici de San Francisco și Biserica Ortodoxă a Franței” (Paris: Institut ortodoxe français de Paris saint-Denis, 1989), p. 9-10.

¹⁸³ Vincent Bourne, *Unde se află episcopul*, p. 32.

Arhiepiscopul Ioan apreciaше cel mai mult la Părintele Eugraf tocmai independența sa creatoare.

Așa cum observa un francez: „Nimic nu-l făcea pe Arhiepiscopul Ioan să abandoneze o acțiune, atunci când el era convins că era voia lui Dumnezeu.” El a vrut să-l sfințească pe Părintele Eugraf în Catedrala din San Francisco; și fiindcă el nu putea să-i aducă pe episcopii săi ruși să asiste la slujbă, a chemat un ierarh român, pe care îl sfințise chiar el în 1954, Episcopul Teofil Ionescu, care a acceptat cu bucurie să vină în California pentru acel scop.

Când Părintele Eugraf a venit la San Francisco pentru sfințire, Eugene și Gleb au mers să-l viziteze unde stătea, lângă vechea Catedrală. Gleb își amintește: „O zi sau două după hirotonie am mers la el. Ne-a vorbit mult despre vechile principii ale artei bizantine și despre faptul că erau la fel ca vechile principii galice. Gesticula în timp ce vorbea ca să-și prezinte gândurile mai convingător și ne-a arătat că el însuși era artist, având o înțelegere profundă a artei ca limbaj obișnuit. Mai târziu ne-a trimis de la Biserica lui ceva literatură (în limba franceză), inclusiv imagini de fresce pe care le pictase în Catedrala sa, în încercarea de a le recrea pe cele din perioada romamescă.

Ne-a vorbit în limba rusă și din discursul său am înțeles că era foarte învățat și făcea parte din clasa aristocrată. Era o persoană individualistă, nu era o persoană învechită a trecutului Rusiei și omul modern nu-i era străin. Aparținea intelectualității Parisului, dar mai târziu a devenit evident faptul că era prea independent față de grupul parizian al teologilor moderniști și nici nu se simțea cu ei în largul său.

A vorbit cu entuziasm și a atins o coardă sensibilă în noi, devenind de îndată admiratorii săi.”

Sfințirea a început la data de 9 noiembrie 1964 și a durat trei zile. Eugene l-a ajutat pe Arhiepiscopul Ioan în altar și a citit versetele din Epistolă rânduite, în limba franceză.

În prima zi, Părintele Eugraf a fost tuns în monahism. Arhiepiscopul Ioan i-a dat numele sfântului rus pe care tocmai îl canonizase, Sf. Ioan de Kronstadt și al celui mai recent sfânt grec canonizat, Sf. Nectarios de Pentapolis. L-a îmbrăcat cu dulama și rasa fostului sfânt ierarh de San Francisco, Arhiepiscopul Tihon, care iubise și sprijinise de asemenea cauza franceză.

În cea de a doua zi, sârbătoarea Sf. Martin de Tours, Arhiepiscopul Ioan a slujit Liturgia galică a Sf. Germain împreună cu preoți francezi. Seara s-a ținut o slujbă pregătitoare iar în ziua următoare a avut loc sfințirea finală.

La întrunirea care a avut loc după sfințire, Eugene și Gleb s-au întâlnit cu preoții și enoriașii care veniseră din Franța. Eugene a vorbit cu ei în limba franceză; a mai vorbit și cu noul Episcop Ioan-Nectarie Kovalevski.

Cu toată critica pe care o evocaseră acțiunile Arhiepiscopului Ioan, a fost o perioadă emoționantă pentru Biserica din San Francisco. Rușii de acolo nici măcar nu auziseră de Sf. Germain, ca să nu mai pomenim de vechiul rit pe care îl alcătuiseră. Nu era decât o situație revoluționară - în Biserica imigrantă, pe care el nu o cunoscuse prin nimic altceva decât prin slujbe slavone - să ai asemenea slujbe neobișnuite și totuși minunate, în limba franceză.

A doua zi după sfințire, bucuria a fost umbrată de noul Episcop al Europei de apus, membru al clicii ierarhice mai sus menționate, care a acuzat sfințirea și a refuzat orice contact cu Biserica Franceză. După ce a plecat și Arhiepiscopul Ioan de San Francisco, Episcopul Ioan-Nectarie, este de înțeles că se simțea ca un orfan. La sosirea în Paris, el a primit scrisori de revoltă de la alți membri ai clicii. El era apărut numai atâta vreme cât Arhiepiscopul Ioan se afla în viață. Vreme de nouă luni după moartea Arhiepiscopului, Arhiepiscopul Vasian a plecat cu avionul în Franța, a trecut de partea unor intriganți, așa cum trecuse odinioară de partea adversarilor Arhiepiscopului Ioan și

I-au scos din funcție pe Episcopul Ioan-Nectarie, rămânând simplu monah. În ultimii câțiva ani care i-au rămas, totuși Episcopul Ioan-Nectarie a continuat să slujească așa cum făcuse și mai înainte, fiind încurajat de una dintre ultimele scrisori ale Arhiepiscopului Ioan pe care i-a trimis-o: „Am prevăzut că vor veni aceste greutăți și încă multe altele. Cu cât sunt mai multe greutăți cu atât izbânda unei acțiuni este mai

185

mare. O acțiune fără greutăți este o acțiune fără viitor.”

DE CE a avut Arhiepiscopul Ioan o voință atât de mare cu privire la Biserica Franceză, mergând practic împotriva oricui, pentru a da Bisericii Franceze propriul ei episcop? Cu cât trecea timpul, a devenit tot mai clar pentru Eugene și Gleb ceea ce își dăduse seama Arhiepiscopul Ioan cu viziunea sa clarvăzătoare, apocaliptică. Într-una dintre vizitele Arhiepiscopului la magazinul lor de cărți, Eugene i-a pus o întrebare la care cugetase mult:

- Aproape tuturor popoarelor de pe pământ li se propovăduise Evanghelia. Asta înseamnă că acesta este sfârșitul lumii, cum spun Scripturile?

- Nu, a răspuns Arhiepiscopul. Evanghelia lui Hristos trebuie să fie propovăduită în toate limbile din lume *într-un context ortodox*. Numai atunci va veni sfârșitul.

Așa cum spunea un membru al Bisericii franceze, „Arhiepiscopul avea o abilitate aparte, excepțional de rară, de a plasa problemele în contextul unei concepții universale”. El știa că trebuia să îndrume și să poarte de grijă de fiecare mică încercare - indiferent cât apărea de riscant - pentru a restaura în Europa apuseană moștenirea ei ortodoxă îngropată. Ortodoxia universală se întorsese în apus și trebuia să găsească și să păstreze în suflet rădăcinile, dacă trebuia să se îmbunătățească și să sporească. În 1960, în timp ce slujea Sfânta Liturghie a Sf. Germain pentru prima dată, Arhiepiscopul Ioan predicase credincioșilor din Franța:

Hristos cel înviat a trimis pe Apostoli să propovăduiască tuturor popoarelor. Biserica lui Hristos nu a fost întemeiată numai pentru un singur popor, pentru vreo țară anume; sunt chemate toate popoarele la credința Adevăratului Dumnezeu. Potrivit tradiției întemeiate, Lazăr, cel care înviase din morți în a patra zi, poposise în Franța, fugind de iudeii care voiau să-l omoare. El s-a așezat împreună cu surorile lui Marta și Maria și a propovăduit în Provence. Trofim de Arles și alții dintre cei șaptezeci de apostoli au călătorit și ei în Franța. Astfel, din vremurile Apostolice în Galia - în mod curent Franța - a fost predicată credința ortodoxă a lui Hristos. Bisericii Ortodoxe i-au aparținut Sf. Martin de Tours, Marele Casian - întemeietorul Mănăstirii din Marsilia, unde vreme de ani îndelungați el a dat exemplul vieții ascetice - ca și Sf. Germain de Paris, Sf. Genevieve și mulțime de alți sfinți. De aceea, pentru poporul francez, credința ortodoxă nu este credința unui popor străin. Este propria lor credință, mărturisită în Franța din vremuri străvechi de către strămoșii lor; este credința părinților lor.

Noi vrem în mod sincer și cu mare căldură, să se restabilească în Franța credința ortodoxă cu hotărâre, ca aceasta să redevină credința poporului francez așa cum este a rușilor, a sârbilor și a grecilor. Fie ca

¹⁸⁴ „Episcopul Ioan de Saint-Denis (Eugraf Kovalevski), 1905-1985,” *Western Orthodox Sentinel*, nr. 2-3 (1985), p. 14.

¹⁸⁵ După moartea Episcopului Ioan-Nectarie în anul 1970, mai sus pomenitul Episcop Teofil Ionescu a mers împreună cu alți episcopi români și a hirotonit un nou ierarh pentru Biserica Franceză, Episcopul Germain de Saint-Denis.

Franța ortodoxă să renască și fie ca binecuvântarea lui Dumnezeu să fie peste această Franță ortodoxă!

Așa cum au aflat Eugene și Gleb, Arhiepiscopul Ioan a căutat să reinvie nu numai Franța ortodoxă. Pe când se afla în Europa, el contribuise la întemeierea Bisericii Ortodoxe a Olandei.¹⁸⁶ El slujise Sfânta Liturghie în olandeză, așa cum înainte, pe când se afla în Șanghai, slujise liturghii chinezești.

Arhiepiscopul Ioan credea că, în oricare țară s-ar afla un creștin ortodox, acesta avea responsabilitatea de a aduce slavă și a se ruga sfinților săi naționali și locali. Oriunde fusese Arhiepiscopul Ioan - China, Franța, Belgia, Olanda, Italia, Serbia, Tunisia - el cercetase viețile sfinților ortodocși locali. Mersese la bisericile care adăposteau moaștele lor, săvârșise slujbe în cinstea lor și ceruse preoților ortodocși să facă la fel. Spre sfârșitul vieții, cunoștințele pe care le avea despre sfinții din apus și răsărit păreau că nu au limite.

Datorită studiilor sale orientale, pe Eugene îl interesau mai ales sfinții și oamenii cei dreپți ai Chinei: martirii de la Boxer Rebellion, Episcopul Simon de Beijing, Episcopul Jonah de Hailar, Mitropolitul Meletie de Harbin și călugării Mihail și Ignatie, tot de Harbin. Când Eugene a început să cerceteze despre ei, pentru un articol din *Cuvântul ortodox*, el i-a pus multe întrebări Arhiepiscopului Ioan, care îi cunoscuse personal pe mulți dintre dreptii aceia.

Cercetând încă din copilărie acest domeniu al sfințeniei, fără îndoială că Arhiepiscopul folosise, viețile sfinților ca îndrumători, dăruitori de învățături ziditoare, pentru a-l ajuta să ajungă la nivelul său propriu de sfințenie. Acum că era apostol, el pomenea pe fiecare sfânt local despre care învățase, pe fiecare frate nou sau soră întru Trupul lui Hristos, pentru a aduce ajutorul lor cel ceresc, în evanghelizarea noilor pământuri. Ca episcop de San Francisco, el a pomenit pe toți sfinții din America, inclusiv cel mai localnic dintre toți sfinții, Peter aleutul, american nativ. În 1965, de Bobotează, dând binecuvântarea pentru *Cuvântul ortodox*, acesta scrisese:

Dumnezeu să binecuvinteze propovăduirea făcută prin Cuvântul ortodox. Hristos a poruncit ucenicilor Săi, *Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă. Fie ca această propovăduire să slujească spre întărirea adevăratei credințe ortodoxe și a vieții creștine din America de nord, cu ajutorul și cu rugăciunile Cuviosului Părinte Gherman din Alaska, a cărui sfințenie s-a arătat pe acest continent și ale Martirului aleut Peter, care a suferit mucenicie în San Francisco.*¹⁸⁷

Arhiepiscopul Ioan avea o mare evlavie față de Cuviosul Gherman, ca ocrotitor al misiunii ortodoxe americane. În 1962, când Gleb i se prezentase cu icoana lui, primul portret al Cuviosului Gherman pictat cu aureolă, Arhiepiscopul nu șovăise să i se închine și să se roage înaintea ei fără să existe atunci o canonizare oficială.

La parastasul făcut Cuviosului Gherman în 1964, Arhiepiscopul a venit la librărie ca să săvârșească o slujbă sfântă în fața icoanei. Și în aceeași zi a anului următor, el a săvârșit această slăvire în public, aducând icoana în Catedrală și strana cântând troparul de închinăciune față de Sfânt. La aceeași slujbă el și-a exprimat

¹⁸⁶ Vezi „Cuviosul Ioan de Olanda: cinstirea lui de către Biserica olandeză în zilele noastre”, în *Fericitul Ioan făcătorul de minuni*, p. 155-169.

¹⁸⁷ *Cuvântul ortodox*, nr. 1 (1965), p. 1.

nădejtile pe care le avea pentru America, prin mijlocirea cea cerească a Cuviosului Gherman. În predică a spus că deși Cuviosul Gherman nu este încă canonizat, el totuși săvârșește minuni: „Dacă vreți să vedeți o minune vie a Cuviosului Părinte Gherman din Alaska, mergeți alături, la un magazinaș mititel. Acolo se săvârșește o mare osteneală a iubirii - o reflectare a Valaamului”

Eugene și Gleb au considerat că era interesant faptul că Arhiepiscopul Ioan comparase mica lor frăție laică cu Valaamul, o comunitate *monahală* foarte mare, care fusese centru de pelerinaj pentru toată Rusia. Amândoi au simțit, așa cum simțise și Arhiepiscopul Ioan, că librăria lor era doar o piatră de început către altceva. Odată, după ce pusese câteva întrebări despre planurile de tipărire ale frăției, Arhiepiscopul s-a uitat la Eugene cu căutătura lui cercetătoare obișnuită și l-a întrebat care va fi drumul mai departe. Eugene a răspuns că nu voia să meargă la seminar, ci voia să dea ortodoxie compatrioților săi, care căutau adevărul ortodox.

- Da, da, a spus Arhiepiscopul. Eu mai cred că va fi o mănăstire misionară în California.

Frații au zis foarte multe relatări despre clarviziunea Arhiepiscopului Ioan, pentru a socoti această afirmație ca o simplă roadă a unei gândiri care dorea acest lucru. Eugene a răspuns la aceasta cu mult mai mult entuziasm decât Gleb, care încă nădăjduia, dacă frăția devenea una călugărească, ca mănăstirea să se întemeieze pe Spruce Island, Alaska, cu Părintele Gherasim.

DE Bunavestire în 1965, Arhiepiscopul Ioan l-a hirotesit pe Eugene citeț, prima treaptă clericală; și în același timp l-a ridicat pe Părintele Spiridon la rangul de Arhimandrit. Din această cauză Părintele Spiridon îi va spune mai târziu lui Eugene, „Noi am fost legați împreună de Arhiepiscopul Ioan.”

Eugene a continuat să-și termine studiile teologice ca student eminent, deși cursurile erau ținute în limba rusă. Când Eugene a terminat, Arhiepiscopul Ioan a pus capăt cursurilor sale și nu au mai fost niciodată reluate. Până astăzi, Gleb crede că Arhiepiscopul Ioan a pregătit cursurile special pentru Eugene - pentru a da o imagine teologică bine rânduită și o educație pentru sufletul însetat al aceluia tânăr american, pe care îl văzuse la început stând smerit în spatele Catedralei. Când începuseră cursurile cu câțiva ani înainte, intuiția profetică a sfântului ierarh trebuie să fi știut ce putea face Eugene cu pregătirea sa teologică și ce va face cu aceasta.

Până la începutul anului 1966, a devenit mai clar cum Arhiepiscopul Ioan voia ca frații Părintelui Gherman să slujească misiunea americană. În plus, pentru ca Eugene să scrie articole pentru *Știri ortodoxe* [Orthodox Tidings], el a cerut fraților să se pregătească pentru slujbe în limba engleză, la Catedrală. Pentru membrii Bisericii Ruse din străinătate, din San Francisco, aceasta a fost o altă noutate nemaiauzită, introdusă de Arhiepiscopul Ioan. Prima Liturghie în limba engleză s-a slujit la 1 ianuarie 1966; Eugene a scris în Jurnalul său: „A slujit Arhiepiscopul Ioan împreună cu Părinții Spiridon, Nicolae și Ioan și Diaconul Nicolae. Frații Eugene și cu Gleb au cântat la strană și au cântat demn de toată lauda dacă *nu* chiar uluitor.”

Arhiepiscopul Ioan a hotărât să se slujească câte o Liturghie în limba engleză în Catedrală în prima duminică a fiecărei luni. Deși el însuși avea cunoștințe limitate de limbă engleză, era hotărât ca întreaga ortodoxie să aducă folos americanilor în limba lor maternă.

N

ÎNTRE timp, frații primiseră o altă însărcinare - o nouă responsabilitate, care venea de la moștenitorii duhovnicești ai Mănăstirii Optina, Ivan și Helen Kontzevici. În iunie 1965, Profesorul Kontzevici avea cancer și se simțea tot mai rău. „Încă nu puteți muri,” i-a spus Gleb. „Nu ați terminat celelalte două volume ale Trilogiei

dumneavoastră.” Kontzevici intenționase să continue *Dobândirea Duhului Sfânt* cu un volum despre ucenicii Bătrânului Paisie Velickovski și un altul despre Mănăstirea Optina. „Frate Gleb,” a spus el cu tristețe, „nu a fost scris nimic până acum. Sunt numai niște schițe, asta-i tot”.

Gleb nu era atât de credul. El nu-și putea imagina cum Dumnezeu putea îngădui ca acest om să moară, când lumea avea atâta nevoie să meargă mai departe prin scrierile sale: adevăratul spirit de la Optina. Cu toate rugăciunile lui Gleb, starea sănătății Profesorului Kontzevici se înrăutățea tot mai mult. Ajungând aproape piele și os pe patul de moarte, el a avut o ultimă rugămintă față de Gleb. „Ajut-o pe soția mea. Fă ce-ți cere. Incurajează-o să continue munca.”

După moartea soțului, Helen Kontzevici a crezut că viața ei s-a terminat și a început să se închidă în sine, ajungând foarte aproape de deznădejde. Gleb și-a dat seama că trebuie să facă ceva. O persoană cu un mare talent literar ca ea - o întrupare a tradiției ortodoxe care a înțeles sensul adevăratei sfințenii, într-o epocă de ignoranță și escrocherie - nu-și putea lăsa tot restul vieții să se irosească. Mergând la casa ei din Berkeley, Gleb i-a spus să-și împacheteze lucrurile. „Vă iau cu mine la casa mamei mele din Monterey,” a zis el. Acolo i-a pus la dispoziție dormitorul lui, ai cărui pereți îi acoperise deja cu portretele Bătrânilor de la Optina, în vreme ce el a dormit în camera de zi. A așezat-o la biroul lui, i-a pus în față multă hârtie de scris și un stilou în mână și i-a zis: „Scrieți!”

Cu încurajarea lui Gleb, Helen a scris cu adevărat o serie de texte de mare preț: *Viața Sf. Serafim de Sarov*, *Viața Noii Mucenice Stareța Sofia* (pe care o cunoscuse în Rusia), *Viața unchiului ei Serghei Nil* și a multor altor bărbați drepiți și femei drepte, care altfel s-ar fi pierdut pentru istorie. Ea împreună cu Gleb au reușit chiar să termine

Trilogia Profesorului Kontzevici, publicând material pentru cel de al doilea și al treilea

188

volum într-o singură carte, *Mănăstirea Optina și epoca ei*. Helen a trăit până la vârsta de 96 de ani, trăind încă 24 de ani după moartea soțului ei.

Gleb devenise fiul pe care ea nu l-a avut niciodată. Dar Helen, fiind o personalitate atât de puternică, nu a primit chiar pasiv acest dar de la Dumnezeu. Ea a simțit că Dumnezeu îi dăduse sarcina de a-l instrui pe Gleb potrivit experienței sale patristice sporite. Desigur, ca efect, aceasta a însemnat și instruirea lui Eugene, căci îndrumările și sugestiile erau îndreptate către lucrarea comună a frăției - mai ales producțiile literare ale acesteia. În anii care au urmat, mai ales după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, Eugene a învățat să prețuiască mult experiența și înțelepciunea lui Helen și adesea îi cerea lui Gleb să afle opiniile ei despre subiecte controversate. „Ea îl lauda pe Eugene,” după cum spunea Gleb. Felul cald de a vorbi al lui Eugene, gândirea chibzuită și evlavia față de curăția ortodoxiei i-a amintit ei de imaginea răposatului ei soț. Ea vedea în Eugene ceea ce vedea și Arhiepiscopul Ioan în el și ea se bucura văzând îmbunătățirea lui ca scriitor ortodox.

¹⁸⁸ M. Kontzevici, *Mănăstirea Optina și epoca ei*, Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1970 (în lb. rusă).

Moartea unui Sfânt

Spune oamenilor: deși am murit eu încă sunt viu

- Arhiepiscopul Ioan

La 28 iunie 1966, Arhiepiscopul Ioan a intrat în librărie aducând icoana din Kursk făcătoare de minuni a Maicii Domnului, înaintea căreia Sf. Serafim de Sarov se rugase odinioară și primise vindecare. După ce Arhiepiscopul sfințise magazinul de carte și tipografia cu icoana, a început să vorbească fraților despre sfinții din diferite locuri. Eugene a scris în Jurnalul său că „el a promis să ne dea o listă a sfinților români canonizați, și a ucenicilor lui Paisie Velicikovski. (Pe când era în Franța) el a alcătuit o

*

* 1 8 9

listă a sfinților pre-schismici apuseni pe care a prezentat-o Sfântului Sinod.”

Arhiepiscopul Ioan a vorbit fraților mai ales despre Sfântul Alban, întâiul mucenic al Britaniei. A scos din mapă o cărțică cu viața Sfântului împreună cu o ilustrată a catedralei gotice a Sf. Alban de lângă Londra, în care fusese îngropat. Arhiepiscopul s-a uitat în ochii lui Gleb să vadă dacă acesta a înțeles. Sf. Alban, ca majoritatea sfinților Europei de apus, nu se afla în calendarul ortodox; și înainte ca Arhiepiscopul Ioan să fi început alcătuirea listelor acestor sfinți, creștinii din răsărit încă nu se gândiseră să-i facă cunoscuți și să se roage lor.

După ce a vorbit fraților despre Sf. Alban, Arhiepiscopul Ioan le-a amintit că tocmai în ziua următoare, miercuri, va fi prăznuirea Sf. Tihon de Kaluga. Eugene și Gleb știau că Sf. Tihon avea importanță pentru obștea lor, întrucât preotul Gherasim venise din mănăstirea lui din Rusia. Arhiepiscopul a spus că va sluji o priveghere pentru Sf. Tihon la biserica Sf. Tihon din ținutul Zadonsk și se întreba dacă frații vor fi acolo. Le cercetă din nou privirea și le spuse cu un zâmbet că dorea ca ei să participe dimineată la liturghie pentru că are să le spună ceva important.

Eugene a ținut foarte mult să meargă la slujba de seară chiar dacă atât el cât și Gleb erau foarte ocupați. După slujbă, Arhiepiscopul s-a apropiat de Eugene și i-a spus din nou să vină la liturghie împreună cu Gleb, repetându-i că are să-i spună ceva foarte important. Frații nu au mers la acea liturghie. Era în mijlocul săptămânii, *Cuvântul ortodox* trebuia să apară și ei aveau foarte mult de lucru.

Frații nu l-au mai văzut niciodată pe Arhiepiscopul Ioan în magazinul lor. Curând după aceea s-a deplasat în Seattle, luând cu sine icoana din Kursk. În drum s-a oprit în Redding, California, unde și-a vizitat una dintre fiicele lui duhovnicești din Șanghai, Valentina Harvey. Pe când se afla în casa Valentinei, se uita îndelung înspre apus și apoi a binecuvântat în direcția aceea cu icoana din Kursk. Valentina s-a uitat la el mirată în timp ce făcea aceasta, dar știind că Arhiepiscopul își avea propriile sale căi inexplicabile, se hotărâse să nu le afle.

Trei zile mai târziu, la sfârșitul liturghiei pe care o slujise în Seattle, Arhiepiscopul Ioan a petrecut trei ore rugându-se în altar. Apoi a mers în camera sa din casa parohială de lângă biserică. După câteva minute a fost auzit căzând. Cei care au venit să-l ajute l-au așezat pe un scaun. Și-a dat ultima suflare cu pace și cu puțină durere.

Arhiepiscopul Ioan își prevăzuse clar sfârșitul cu câteva luni mai înainte. În mai îi spusese unei femei pe care o cunoștea de mulți ani „voi muri în curând, la sfârșitul

¹⁸⁹ Lista Arhiepiscopului Ioan includea numele a 20 de sfinți din Apus, începând cu Sfântul Anschar, Episcop de Hamburg, luminător al Danemarcei și Elveției. Vezi preotul Serafim și Starețul Gherman, *Fericitul Ioan făcătorul de minuni (Obștea Sf. Gherman, 1987)*, p.99-102.

lunii iunie...¹⁹⁰ nu în San Francisco, ci în Seattle.” Iarăși, în seara de dinainte de a pleca la Seattle, a uimit un om, pentru care tocmai făcuse o slujbă religioasă, cu cuvintele „nu vei mai săruta mâna mea.”

Eugene și Gleb au fost anunțați de moartea Arhiepiscopul seara, după câteva ore. Și-au adus aminte îndată cum voia el ca ei să participe la liturghie în biserica Sf. Tihon și se tânguiau că nemergând acolo, au pierdut poate ultimele cuvinte de învățătură pentru obște.

În Jurnalul său, Eugene a scris: „Ce spune în cuvântul ‘testamentului lui Vlădica Ioan’, că trebuie să ofere obștea noastră? Asta pare să se lămurească clar atât prin propria noastră fire cât și prin povățuirea noastră de către Vlădica Ioan. Mai ales în ultima sa vizită la noi, el nu a vorbit decât de sfinți - români, englezi, francezi, ruși. Așadar nu este de datoria noastră să *pomenim sfinții lui Dumnezeu*, urmând exemplul lui Vlădica, cât se poate de îndeaproape? Cu alte cuvinte, să cunoaștem viețile lor, să ne hrănim viețile noastre duhovnicești citind despre ei mereu, făcându-i cunoscuți și altora și tipărindu-le - și rugându-ne sfinților.”

Ceva mai târziu, meditând mai adânc la testamentul Arhiepiscopul Ioan pentru obște, Eugene a scris într-o scrisoare către Gleb: „Poate că lucrul din care avem cel mai mult de învățat de la Vlădica Ioan este - că el a trăit în întregime *prin credința în Dumnezeu*. El ne-a binecuvântat și chiar (dacă pot vorbi cu atâta îndrăzneală) s-a bucurat de calea noastră, de a sluji lui Dumnezeu. Și fără nici o îndoială, era văzător cu duhul. Putem face altceva decât să ne rugăm lui Dumnezeu? Dumnezeu ne cheamă să facem mult și noi nu avem mult timp pentru asta.

A DOUA zi după plecarea Arhiepiscopului Ioan la Domnul, frații au participat la partea a doua, dintr-o serie de două săptămâni de liturghii în limba engleză. Arhiepiscopul Ioan a inaugurat tocmai la timp aceste liturghii, trăind doar pentru a sluji primele din acest ciclu iar frații au știut că dorința lui era ca ei să le continue pentru misiunea americană.

În seara aceea, trupul Arhiepiscopului Ioan a fost adus în catedrala din San Francisco și a început privegherea, care urma să dureze peste patru zile. Eugene a istorisit mai târziu: „În fiecare zi după slujbele de dimineață și de seară s-a slujit o panacidă sărbătorească iar în restul zilei până la miezul nopții, se citea Evanghelia fără întrerupere, de către clerul eparhial. După miezul nopții a fost o întâmplare emoționantă: slujitorii și citeții catedralei au citit Psaltirea toată noaptea și astfel Arhiepiscopul a fost înconjurat în moarte de către tinerii pe care i-a iubit atât de mult, păstrând cu el o ultimă priveghere. Eugene era unul dintre acei tineri.

Eugene a scris, „în toate zilele acelea era o revărsare extraordinară de iubire. Îndată, fiecare s-a simțit orfan, căci pentru fiecare, Arhiepiscopul fusese persoana cea mai apropiată, cea mai înțelegătoare, cea mai iubitoare. Veneau vrăjmași înrăiți să ceară iertare în moarte, de la un om care nu-i ținuse de rău, pe când se afla în viață.” Până și prietenii săi se acuzau că nu l-au apărat la ceasul judecării. Ei și-au dat seama că el a fost tratat cu nedreptate în propria sa Biserică, ceea ce l-a zdrobit pe dinăuntru și ei s-au simțit responsabili pentru aceasta. Stând la umbră pe lângă pereții catedralei, plângeau din tot sufletul.

Privegherea s-a sfârșit cu slujba de înmormântare, care a avut loc în seara zilei de 7 iulie. Au fost de față cinci ierarhi, inclusiv Episcopii Nectarie, Sava și Leontie care îl apăraseră pe Arhiepiscopul Ioan în timpul judecării sale; Arhiepiscopul Averkie din Jordanville; și noul Mitropolit ales Filaret. Marea catedrală era ticsită de peste 2000 de

¹⁹⁰ El a murit la 19 iunie 1966, după calendarul bisericesc pe care l-a urmat în mod desăvârșit fără a da atenție noului calendar. După calendarul nou a murit la 2 iulie.

oameni și numărul lor nu s-a împuținat timp de șase ore. Eugene și Gleb, în veșmintele lor albe, erau printre cei care păstrau ordinea.

Gleb își amintea, „Episcopii care slujeau plâneau atât de mult, că le curgeau lacrimile pe obraji. Fețele lor erau ude și strălucitoare, reflectând mulțimea de lumânări care înconjurau sicriul. Era un sentiment neobișnuit de bucurie plină de liniște, chiar dacă întreaga adunare ofta într-un glas.” Eugene a fost foarte impresionat, văzându-l pe Episcopul Leontie - un bărbat robust, cu barbă - oftând necontrolat ca un copil. Mai târziu, acest Episcop a spus despre moartea Arhiepiscopului Ioan: „Unul dintre ultimii apostoli adevărați a părăsit acest pământ. *Și cine îi va lua locul?*”

După slujba de înmormântare, toți cei prezenți au sărutat moaștele. Eugene, Gleb și ceilalți apropiați, trebuiau să se străduiască din toate puterile, ținându-se strâns de mâini ca să țină oamenii pe loc, așa încât clerul să-și poată lua rămas bun, mai întâi. La moartea Arhiepiscopului Ioan, ei au văzut reacția cea mai surprinzătoare la ucenicul iubit al Arhiepiscopului, bunul Arhimandrit Spiridon. Gleb își amintește că preotul Spiridon „purta veșmite portocalii și o mitră pe care o primise de curând de la Arhiepiscopul Ioan. Acesta a mers cu restul preoților și a sărutat mâna binecuvântată, apoi a stat la picioarele sicriului și nu a vrut să se îndepărteze. Nu a vrut să țină cont că l-am rugat să plece de acolo, așa că l-am lăsat să rămână, în timp ce lumea trecea pe acolo. Avea privirea fixă, nu la trupul material - trupul mic, ofilit, care stătea ascuns sub bogata mantie purpurie arhiepiscopală - ci la ceva ce era în jurul sicriului. Văzuse altceva și nu putea să-și ia ochii de acolo și nici să se miște. Când mulțimea a putut să se deplaseze, în cele din urmă, unul câte unul, și să se despartă de sfânt pentru totdeauna, preotul Spiridon încă mai stătea ca o stâncă la picioarele sicriului. Dar după aceea am văzut ceva ce nu m-aș fi așteptat niciodată să se întâmple. O femeie a încercat să-l împingă pe preotul Spiridon și să-l scoată din cale, și în acel moment, el și-a pierdut vedenia. Se destrămase. Acum el vedea o realitate nouă. Ochii au început să-i ardă. Arăta ca un adevărat nebun și s-a umplut de mânie. S-a întors înspre oamenii de lângă el și adresându-se lor, ca și cum s-ar fi adresat lumii, a țipat: ‘VOI L-AȚI OMORÂT! VOI L-AȚI OMORÂT! AȚI OMORÂT UN OM DREPT!’

Nu am văzut niciodată o față mai indignată, nici nu mi-a fost mai frică decât atunci când i-am privit ochii. Era de neuitat chipul acestui om simplu, smerit, liniștit, aproape ‘moale’, care și-a adunat ultimele puteri ca să se opună nedreptății acestei lumi. Era mânia lui Moise când a sfărâmat tablele pe care erau scrise legile dreptății. Dumnezeu dăduse legea poporului Său, iar ei au continuat să joace în jurul vițelului de aur. Ca și cum ar fi aruncat acele legi ale dreptății, preotul Spiridon a dat din cap și s-a îndepărtat vioi, fără să se mai uite vreodată la sicriu.”¹⁹¹

Apoi sicriul Arhiepiscopului Ioan a fost purtat în jurul catedralei de trei ori, de către orfanii pe care el îi mântuise și îi crescuse în Șanghai. Atmosfera devenea acum foarte luminoasă. Eugene a scris, „acesta a fost punctul culminant al acestor zile sărbătorești și a fost o adevărată procesiune triumfală. Era ca și cum cei de față nu ar mai fi participat la funerariile unui ierarh decedat, ci la aflarea moaștelor unui sfânt nou canonizat.”

Gleb a fost ultimul care s-a atins de trupul Arhiepiscopului Ioan, când capacul a acoperit sicriul pentru ultima dată. Când s-a coborât capacul, el a văzut fața plină de lacrimi a Arhiepiscopului Leontie. Li s-au întâlnit privirile. Arhiepiscopul strălucea cu

192

un zâmbet luminos și a zis: „Acum avem un sfânt!”

Moaștele Arhiepiscopului Ioan au fost înhumate într-un mic subsol, aflat sub altarul catedralei. Credinciosul său Episcop Nectarie a avut dorința curată de a face din acesta, locul ultimei odihne a unui om sfânt, dar s-a aflat că era o regulă locală, care

¹⁹¹ Starețul Gherman și Frăția, „Părintele Spiridon”, p. 222.

¹⁹² Cu cinci ani mai târziu, în ziua ducerii Arhiepiscopului Ioan și Arhiepiscopul Leontie a adormit întru Domnul, fiind și el persecutat și amenințat cu excomunicarea.

interzicea înmormântarea oamenilor în interiorul orașelor. Același avocat care l-a apărat pe Arhiepiscopul Ioan la proces, James O’Gara Jr., a fost angajat să facă un apel către autoritățile locale. În patru zile, printr-o acțiune fără precedent, Departamentul orășenesc administrativ a amendat legea, pentru a permite înmormântarea prelaților în catedralele lor și Arhiepiscopul Ioan și-a aflat în temelia bisericii locul de odihnă, cea de pe urmă.

În seara care a urmat înmormântării Arhiepiscopului Ioan, Gleb a primit binecuvântarea de la Arhiepiscopul Nectarie să citească Psaltirea la sicriul Arhiepiscopului Ioan, care se afla la temelia bisericii. Ușa era încuiată. El a citit toată noaptea doar la lumina unei lumânări. Când au început să se ivească zorile, el a văzut în geam fețele oamenilor care se rugau Arhiepiscopului Ioan pentru mijlocire. Vorbeau Cuviosului cu glas rugător, așa cum făceau pe când erau în viață. Oamenii veneau la acel geam, unul câte unul, vărsându-și necazurile inimilor lor ocrotitorului lor părintesc, spunându-i în șoaptă problemele și nenorocirile lor. Ce mică părea moartea în fața acestei iubiri! Arhiepiscopul Ioan se răstignise în această viață și aceasta a fost slava lui. Da, oamenii vor continua să-i vorbească și el le va răspunde așa cum făcuse întotdeauna. O asemenea măreție a sufletului, o asemenea îndurare extraordinară nu putea muri odată cu trupul.

Așa a început slăvirea Cuviosului Ioan după moarte, făcătorul de minuni al timpurilor din urmă.

43

Visul unui schit

Pentru viața noastră singuratică să alegem locuri unde se află mai puține posibilități pentru o îndulcire a vieții și ambiție, însă mai multe pentru smerenie.

- Sf. Ioan Scărarul

INDATĂ DUPĂ plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, succesorul lui vremelnic a fost Episcopul Nectarie, care rânduia acum toate activitățile episcopiei. El a cerut degrabă fraților Părir *ortodoxe*, pentru care s-au bucurat, întrucât starea Ariadna va continua să se ocupe de culegere și tipărire.

Episcopul Nectarie a avut o contribuție importantă în păstrarea memoriei Arhiepiscopului Ioan. Mormântul Arhiepiscopului Ioan de sub catedrală a devenit un altar sfânt al veacului XX, unde se citea Psaltirea și se slujea Sfânta Liturghie în fiecare sâmbătă și duminică și în multe zile din săptămână. Părintele Spiridon asculta spovedanii în timp ce Părintele Mitrofan slujea liturghia.

Au început să aibă loc minuni la mormânt și Eugene și Gleb se străduiau să le verifice ascultându-le din gura celor care erau de față, ca să le publice. O întâmplare minunată a avut loc cu o tânără soră, care și-a pierdut vederea la un ochi. Doctorii i-au spus că ochiul este pierdut și va trebui extirpat ca să nu se îmbolnăvească și celălalt. Ea s-a rugat cu înflăcărare ca să se vindece, la mormântul Arhiepiscopului Ioan și în câteva zile și-a recăpătat vederea. Vestea s-a răspândit repede; iar când frații au auzit aceasta, au cerut femeii să vină la magazinul lor și să le spună totul în amănunt. Eugene a scris

această primă minune în „Mijlocirile Cuviosului Ioan” - care a devenit foarte voluminos în decursul anilor.

îndată după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, Eugene a mers să cânte în corul catedralei. El mai făcuse asta cu câțiva ani înainte, dar a încetat la sfatul Arhiepiscopului Ioan. Acum, datorită insistențelor dirijorului corului (corul întotdeauna avea nevoie de tenori), s-a simțit obligat să ajute. Totuși, după ce a cântat de câteva ori, a avut un vis în care Arhiepiscopul Ioan îl îndruma din nou: „Să nu mergi să cânți în cor”, ci doar să stai în strană. Eugene i-a spus lui Gleb că a fost foarte ușurat când a avut acest vis. Lui nu-i plăcea să stea în balconul corului, care, fiind separat de restul bisericii și pe unde treceau credincioșii, era adesea un loc de conversații frivole (și uneori se mai trăgea o dușcă de vodcă!) în timpul slujbelor. Spunându-i lui Eugene să stea mai degrabă în strană decât în cor, se pare că Arhiepiscopul Ioan îl păstra și îl pregătea pentru monahism, întrucât toate slujbele monahale sunt citite la strană.

Problema părăsirii orașului devenea urgentă în mințile lui Eugene și Gleb și ei vorbeau adesea despre asta. Atracția față de idealul pustiei, care i-a unit în timpul acelor plimbări de-a lungul coastei Pacificului, au simțit-o mai puternic ca niciodată. De fapt, dacă nu ar fi fost conștienți de acest fel de viață al celeilalte lumi, probabil că nici unul dintre ei nu ar fi devenit membru activ al Bisericii așa cum erau acum, căci nu ar fi văzut nici o altă cale de bază în afara lumii Bisericii. Ei au înțeles că numai monahismul pustiei păstrase viu spiritul catacombelor vechi, dând tonul credinței și practicii Bisericii Ortodoxe de-a lungul veacurilor. Timp de câțiva ani ei își formaseră sufletele cu ajutorul vieților petrecătorilor în pustie din vechime și moderni. Totuși, după cum a observat Gleb, răspunsul nu constă doar în cunoașterea lor, ci în urmarea căii vieții lor, petrecând în viață ca ei, gândind ca ei, văzând realitatea așa cum au văzut-o ei. Toată lumea îl laudă pe Sf. Serafim de Sarov, dar puțini își dau seama că felul său de viață a fost aproape obișnuit, normal, și există mii asemenea cu el. Întrucât viața era aspră, toți admiratorii săi nu puteau decât să vorbească despre el, dar ei nu pot pătrunde mai adânc în realitatea care de fapt l-a format, în ceea ce ei cu toții, laudă cu atâta înflăcărare. Imediat am citit cu atenție viața Sfântului Serafim. Mi-a fost puțin teamă. Am simțit că era prea mult pentru mine să-l văd în straițele sale murdare de bătrân. Dar cu siguranță mi-am făcut o imagine în mintea mea că ceea ce l-a format a fost o luptă în pustie. Era petrecerea în pustietate, izolarea îndepărtată, catacombele retrase care formau acel element de bază, care este miezul principal al modelului de sfințenie.”

Fraților li s-au mai dat și alte alternative în afară de plecarea în pustie. Când Episcopul Sava a mers pe coasta de apus la înmormântarea Arhiepiscopului Ioan, el a oferit iarăși ceva. Eugene a scris în jurnalul său referindu-se la sine, folosind persoana a treia: „Episcopul Sava (din Edmonton) a încercat să stârnească interesul Fratelui Eugene pe o cale diferită: participarea la Seminarul din Jordanville, hirotonirea, o posibilă episcopie: aceasta ar da posibilitatea cuiva să ‘organizeze’ ceva și să pornească cu adevărat activitatea misionară. El consideră că se risipesc multe eforturi pentru librăria și chiar pentru revista noastră, cu rezultate neglijabile. Fratele Gleb a anticipat (și chiar menționat cu câteva zile mai devreme!) asemenea încercări de a se abate de la calea noastră pentru o eficiență și organizare mai bună.”

Episcopul Nectarie a prezentat și o altă cale: pentru a intra într-o comunitate monahală, el plănuia ca aceasta să aibă loc într-un paraclis închinat icoanei Maicii Domnului din Kursk, situat în orașelul Alameda din apropiere. Această alternativă era mai atractivă decât prima, întrucât însemna o viață monahală sub îndrumarea Episcopului Nectarie, care era următor direct al bătrânilor de la Optina. Totuși, erau câteva motive pentru care frații nu au fost de acord. În primul rând, mânăstirea propusă se afla în mijlocul unui oraș; în al doilea rând, după cum spunea Eugene, această alegere

„ar fi plasat misiunea noastră de tipărire a cuvântului pe o poziție secundară în mod categoric, ceea ce noi am socotit a fi primejdios”; și în cele din urmă, întrucât Episcopul Nectarie era prelat, legăturile sale necesare cu lumea ar fi fost în detrimentul vieții de mănăstire. Eugene îi spunea odată lui Gleb: „Un episcop este persoana cea mai puțin liberă din Biserică. El trebuie să ia în considerare ceea ce vor oamenii și restul ierarhiei și aceasta poate să nu coincidă cu conștiința sa sau chiar cu creștinismul.” Deși frații îl iubeau din inimă pe Episcopul Nectarie și au început să-l privească ca pe un părinte, ei au putut vedea că era „legat de mâini și de picioare”, după cum spunea Gleb.

Nefiind înclinat să urmeze căile ecleziastice obișnuite care i-au fost deschise, Eugene și-a pus întrebarea: „Care este drumul nostru și unde duce el? Niciodată frații nu și-au definit în prea multe cuvinte un scop al lor, ci mai degrabă și-au simțit calea de la o zi la alta, încrezându-se în providența lui Dumnezeu și aleasa îndrumare a lui Vlădica Ioan, zidind zilnic nevoiță și rugăciune (așa cum erau ele la un nivel necorespunzător) decât să-și facă planuri și rânduială. Dumnezeu a binecuvântat această cale ce duce, de

193

bună seamă (cu îndrăzneală), la formarea unei obști monahale și a unui *schit*, care va fi centru misionar.

Pentru a susține o asemenea făgăduință trebuie să se stârneasă o *energie duhovnicească*. Planul Episcopului Sava cerea ca această energie să izvorască de la un singur organizator - cum ar fi regretatul Arhiepiscop Vitalie.¹⁹³ Dar toți suntem slabi și dacă întreaga inițiativă ar depinde de *unul* dintre noi, ar da greș cu siguranță. Asemenea afirmație nu pune la îndoială ajutorul lui Dumnezeu care este dat celor care îl cer cu credință - asta înseamnă pur și simplu să privim spre noi înșine cu realism, pentru a ști ceea ce suntem.

Dar mai există o cale de a spori râvna duhovnicească și este calea pe care o urmăm noi de doi ani și jumătate, cu o reușită mai mare sau mai mică. Aceasta este sporirea râvnei duhovnicești cu ajutorul obștii. Când ‘doi sau trei sunt adunați întru numele Meu’ atunci *toate* sunt cu puțință, dacă au credință adevărată și sunt legați prin dragostea adevărată. Vremurile sunt târzii, nu mai sunt bătrâni - acum poate doar *frații care lucrează împreună* pot face ceva într-o lucrare atât de amplă cum este munca misionară. Trebuie să fim cunoscuți ca și creștini, potrivit evanghelistului Ioan, nu prin minunile pe care le facem (puțini sunt aceia cărora li se dă aceasta) ci prin dragostea pe care o purtăm unul altuia, care se așteaptă de la toți.

Noi *suntem* pe calea cea din dreapta, dar este o cale grea și va deveni și mai grea cu cât vor veni la noi mai mulți frați. Vlădica Vitalie¹⁹⁵ voia ca șapte frați să sporească mai mult decât o sută - dar asta nu este partea cea mai grea. Cel mai greu este să câștigi doi dintre frați: asta noi deja am..

Următoarea noastră sarcină este să găsim o bucată de pământ și să pornim partea cea mai îndrăzneată și cea mai primejdioasă a căii noastre: întemeierea unui schit. Să ne ajute Dumnezeu și ocrotitorii noștri cei cerești - preotul Gherman și Vlădica Ioan!”

Până la sfârșitul anului 1966, Eugene a pus deja pe hârtie idei despre schit. Viața de pustie pe care o preconizam era riguroasă, necesitând multă răbdare duhovnicească, îngăduind într-o mică măsură satisfacerea plăcerilor personale. Pe cât posibil, frații trebuiau să-și țină „cuvântul”, chiar și în modurile lumești de a gândi, să aibă la bază gândirea duhovnicească.

¹⁹³ *Schit*: a derivat din vechile comunități egiptene de asceți, acest cuvânt se referă la o mănăstire mică care nu are de obicei un număr mai mare de 12 călugări sau maici, care viețuiesc ca o „familie” sub îndrumarea unui superior. Viața de schit este considerată „calea de mijloc” sau „calea principală” a monahismului, calea de mijloc între viața eremitică și viața într-o mănăstire mare sau cenobiu.

¹⁹⁴ Arhiepiscopul Vitalie din Jordanville (răposat în 1960) a întemeiat fără nici un ajutor o obște misionar- monahală în Cehoslovacia, consacrată tipăririi literaturii ortodoxe.

¹⁹⁵ Este vorba de Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville.

17 august, Eugene a scris:

Următoarea etapă în dezvoltarea obștii noastre: un schit. Pentru a evita extremele de climă și a menține legătura cu oceanul, pe care a viețuit preotul Gherman și coasta unde s-au sălășluit rușii, aceștia fiind primii care au adus ortodoxia în California și America, ar trebui cumpărat pământ pentru schit pe, sau lângă coasta Californiei de nord, între Fort Ross și Garberville - puțin spre răsărit de Laytonville, fiind probabil o alegere potrivită atât în ceea ce privește depărtarea cât și prețul. Ar trebui să nu fie mai departe de 322 km de San Francisco.

Să avem în minte două principii:

1. *Independență, mulțumire de sine:* Trebuie „să viețuim departe de așezăminte de oameni” pe cât posibil, având în vedere de asemenea, ca la o dată nu prea îndepărtată trebuie să fim mulțumiți de noi *în întregime*. Din această cauză trebuie să nu avem *nici o legătură directă* cu lumea din afară, cu singura excepție a unui drum, dar și acesta trebuie să fie cât se poate de îndepărtat. Asta înseamnă: nici o legătură din afară (trebuie să ne dezvoltăm propriul nostru temei și roadă); nici o legătură de scurgere a murdăriilor (propria noastră curățire); fără curent electric de la sursă publică (propriul nostru generator); nici un telefon *niciodată*. Singura noastră legătură cu lumea trebuie să fie drumul care duce la cel mai apropiat magazin și oficiu poștal și la librăria din San Francisco - până când acea legătură se rupe. Acesta nu este vis cu ochii deschiși sau evlavie, este *practic* și orice altă cale ne va pune în mari primejdii.

2. *Simplitate:* Trebuie să avem un minimum de „confort”, ca să ne întărim iarăși încrederea în puterile proprii, apropierea de natura lui Dumnezeu (creație) și credința în Dumnezeu iar nu în mecanisme. Asta înseamnă:

- a. *Apă caldă:* Fie absolut deloc, fie cel mult cu încălzire electrică.
- b. *Soba:* Soba cu lemne sau pur și simplu un cămin; pe lângă aceasta, cel mai bun ar fi un dispozitiv mic pentru făcut ceai.
- c. *Frigider:* Nici unul, doar un răcitor într-un loc răcoros.
- d. *Robinete pentru apă:* Un minimum necesar, cum ar fi pentru irigație.
- e. *Lumină:* Lumină electrică folosită la minimum necesar, cum ar fi în tipografie. Să se producă electricitate pentru tipografie și nimic altceva.
- f. *Căldură:* De preferat, să nu existe nimic în afară de sobă sau cămin. Cei bolnavi pot dormi în fața căminului.
- g. *Echipament agricol:* Nici un fel de utilaje, dacă se poate. Probabil asta nu va fi o problemă dacă nu se mărește obștea.

Desigur, trebuie păstrată dreapta socoteală în toate. Dacă lipsa confortului aduce o anumită greutate sau o suprasolicitare a fraților, trebuie să se gândească iarăși. Dar idealul nostru trebuie să fie foarte aproape de viețuirea de la frontiera de vest (fiindcă într-un sens, noi suntem „lucrători noi de lângă frontiera de vest a SUA” sau doar „locuitori” obișnuiți, duhovnicești „de lângă frontiera de vest a SUA”) singurele noastre îngăduințe pentru mecanizare fiind generatorul pentru echipamentul de tipărire electrică (tipografia și generatorul trebuie să se afle la o oarecare depărtare de biserică și de chilii) și un tractor sau un jeep pentru transport și livrare (și aceasta nu trebuie să fie prea aproape de clădiri sau de incintă).

Este uimitor că Eugene, care nu locuise niciodată la țară, putea să fie atât de concret și precis în planul său pentru schit. În anii care au urmat, frații au putut pune în lucrare principiile de mai sus, aproape neabătut. Însemnările sale continuă:

20 august 1966

Problemele practice din schit nu sunt de nedepășit. De fapt, cu rugăciune și osteneală, doi sau trei frați pot să o scoată la capăt. Adevărata problemă va fi îndrumarea duhovnicească și conducerea schitului.

Nu mai sunt bătrâni și aproape că nu există cineva care să poată îndeplini funcția de stareț. După Vlădica Ioan, Ieromonahul Vladimir¹⁹⁶ a înțeles obștea noastră și a binecuvântat-o. Dacă ar fi voia lui Dumnezeu ca el să fie starețul nostru, această problemă s-ar rezolva.

Dar dacă nu putem găsi nici un stareț, ne va fi cu mult mai greu.

3 noiembrie 1966

În mai puțin de șase luni, cu voia lui Dumnezeu, vom avea pământul pentru schitul nostru. Cu cât idealul nostru se apropie mai mult de realitate, încep să apară problemele practice.

Dintre aceste probleme, cea mai importantă este funcționarea exterioară a schitului: disciplina, o rânduială. Odată ce schitul este întemeiat, un frate, sfătuindu-se cu frații săi, va rândui ascultările, așa încât munca necesară va fi făcută de îndată; aceasta trebuie rânduită cu corectitudine. *Fiecare ceas al fiecărei zile va fi rânduit astfel:* timpul pentru slujbe, pentru sculare, pentru mese, pentru tipărire, pentru treburile necesare, pentru călătorie, pentru somn, timp liber de voie. Cei care nu-și fac treaba la timpul potrivit, trebuie să o termine în timpul lor „liber de voie”, recunoscând că ascultarea lor este dreaptă.

Înainte de a fi rânduit pe deplin, vor fi neorânduiești în schit. Trebuie să avem încredere în hotărârea fiecărui frate și munca grea să nu ne pună piedici.

În prezent, activitatea noastră generală este: la alegere, lenevie, discuții inutile, zăpăceală. Acestea sunt inevitabile pentru că așa este lumea. Dar când ne aflăm la schit - *nu* în lume - doar pentru sfârșiturile de săptămână la început, trebuie deja să avem bună rânduială. De exemplu: citirea unei lecturi duhovnicești în timpul meselor, rânduiala de a nu vorbi decât dacă este necesar pentru lucru (cu excepția poate, a unei jumătăți de oră la sfârșitul zilei) etc. De asemenea: scularea la răsăritul soarelui sau chiar mai înainte.

Eugene a scris despre aceste planuri: „Dumnezeu ne va învăța dacă toate acestea sunt fantezie sau realitate.” El și-a adus aminte de binecuvântarea de început a Arhiepiscopului Ioan pentru planul obștii: „Dacă este bineplăcut lui Dumnezeu, atunci va merge înainte.”

44

Pregătirea

Când am devenit creștin, de bunăvoie mi-am răstignit mintea și toate necazurile pe care le-am îndurat au fost un izvor de bucurie pentru mine. Nu am pierdut nimic și am câștigat totul.

- Eugene Rose

^{IV}

În ianuarie 1967 renumitul iconograf Pimen Sofronov a venit iarăși în San Francisco la invitația Societății ortodoxe ruse de icoane, la întoarcerea dintr-un pelerinaj în Țara Sfântă. Cu binecuvântarea Episcopului Nectarie, el a pictat frescele din interiorul mormântului Arhiepiscopului Ioan, pe care l-a slăvit mult. Mai târziu, când a călătorit spre casă, spre New Jersey, le-a cerut lui Eugene și lui Gleb să-și expună icoanele în magazinul lor. Frații nu numai că și-au acoperit pereții cu icoane mari, dar le-au și pus în vitrina din fața magazinului. Trecătorii erau uimiți de prezența mistică, nelumească care radia din nuanțele transparente ale picturilor, și mai ales de icoana negrăit de frumoasă a Maicii Domnului, veșmintele ei fiind redată într-o combinație eterică de purpuriu și verde. Mulți s-au oprit să pună întrebări. Magazinul a devenit mai cunoscut și frații au început să primească telefoane dese de la oameni, care doreau să se informeze despre ortodoxie.

Aceasta a fost o parte importantă a activității obștii din San Francisco, un fel de victorie după ani de luptă. Era împlinirea a ceea ce visase Gleb când sosise în San Francisco și văzuse planurile Arhiepiscopului Tihon pentru noua catedrală. Catedrala fusese construită cu cinci cupole aurii strălucitoare și chiar lângă aceasta era o reprezentanță misionară ortodoxă deschisă pentru oricine, chiar pe strada aglomerată. Gleb nu cunoștea în toată țara alți reprezentanți ai evanghelișmului ortodox care să fie atât de devotați. Magazinul nu mai era doar un magazin, ci un centru misionar, un centru unde icoane vechi și scrieri de Dumnezeu insuflate, prezentau spectatorului încrezător, puterea mistică a creștinismului original, pur.

Gleb scria: „Magazinul nostru desfășura activități pentru catedrală când nu erau slujbe. Ne-am implicat complet în viața ei și participam la toate slujbele. Eu făceam asta numai în sfârșiturile de săptămână pentru că eram încă în Monterey, nădăjduind să-mi capăt libertatea. Eugene era obosit, întrucât își punea toată energia în adevărata noastră *osteneală*: cules de text, tipărit, tradus și scrierea *Cuvântului ortodox*, activitatea la magazin cu sporirea numărului de cărți, participarea la toate slujbele zilnice și trebuia să răspundă la telefon, care suna permanent. Pe lângă asta, mulți oameni căutau convertirea prin aceasta. Când veneam vineri noaptea pentru sfârșitul de săptămână, el scotea adesea hărțile cu California și visa cu glas tare să dobândească o bucată de pământ - pustia lui .... Știam că timpul este copt.”

în fața a ceea ce numea el planul lor „îndrăzneț”, Gleb era îngrijorat că el și Eugene s-ar putea în cele din urmă să nu rămână laolaltă. El a scris prietenului său: „întrucât nu am fost tot timpul împreună, ‘unitatea sufletească’ adevărată încă nu s-a format pe deplin.” El voia ca Eugene să se deschidă mai mult, ca să nu facă diavolul dezbinare între ei, bazându-se pe simțăminte neîmpărtășite. Carapacea cu care se obișnuise Eugene în timpul perioadei sale de deznădejde nu se muiase complet. Gleb își

amintește: „Era tot ca un copil care, fiind încuiat în camera sa pentru multă vreme, apare frica și neîncrederea și trebuie să fie învățat pe îndelete să aibă din nou încredere în oameni.” Gleb nu se îndoia deloc de iubirea ce se afla în inima lui Eugene și chiar i-a scris: „‘Răceala’ ta este numai aparentă căci există un paravan care asigură controlul acestei iubiri.” El i-a cerut: „Dragă frate întru Hristos, ca să fiu liniștit și să nu-mi fac griji, te rog *mult* să împărtășești cu mine toate durerile, îndoielile, supărările și nemulțumirile tale, chiar dacă sunt vremelnice, cu deplină cinste și sinceritate, ca nimic să nu întunece lucrarea noastră! ... Te implor să fii cu *inima curată* și nestingherit cu mine, ca să primin unul de la altul sprijin duhovnicesc și deplină *identitate a sufletului*, care este foarte importantă în viața duhovnicească, mai ales pentru cei care au legătură cu lumea. După câte știi, această *curăție a sufletului* îți va potoli oboseala trupească și îți va muia inima. In limbajul tău ‘budist’ - te vei îndoii mai mult, vei deveni mai flexibil în tăria ta, pentru care noi ne rugăm.”

Identitatea sufletească a fraților a fost pecetluită în cele din urmă, în ajunul prăznuirii Sfinților Serghie și Gherman din Valaam, la 11 septembrie 1966. La miezul nopții au coborât în cripta Arhiepiscopului Ioan și printre lumânări aprinse au cântat privegherea de toată noaptea, celor doi ctitori sfinți de la Valaam. Gleb l-a îmbrăcat pe Eugene cu un veșmânt negru, pe care-l poartă citețul în biserică, ceea ce era Eugene, dar în același timp era și veșmânt de monah, ceea ce era să devină. Acolo, înaintea icoanelor lui Pimen Sofronov, care priveau ca martori, frații au depus jurământul de a fi sinceri unul cu altul toată viața lor, indiferent dacă alți frați s-ar amesteca în treaba lor. Au jurat să fie devotați față de Biserică, față de testamentul pe care l-a lăsat lor Arhiepiscopul Ioan; și în cele din urmă, au jurat să lase lumea și să caute să-și îplinească visul pustiei.

După acest moment, Eugene s-a ușurat și s-a întărit în duh și relația lui cu Gleb a devenit mai profundă și mai apropiată. Gleb i-a scris: „Sunt foarte bucuros văzând că devii mai comunicativ; cred că asta este foarte bine pentru amândoi; este ca și cum răceala pe care ai purtat-o în toți acești ani începe să se topească .. Vorbind cu tine, mă conving că exiști și capăt încredere în mine. Trebuie să ne purtăm unul cu altul ca o oglindă a conștiinței!”

Au fost situații pe care Gleb a fost înclinat să le privească ca pe niște minuni, când își trimiteau scrisori unul altuia cam în același timp, exprimând idei și sentimente aproape identice. Gleb scria: „Dacă sporim în această ‘identitate’ clară ‘a sufletului’, ajutați de răbdare și smerenie ... am putea aduce rodul pe care-l așteaptă Dumnezeu de la noi.”

Aproape fiecare scrisoare pe care i-a trimis-o Gleb lui Eugene conținea un fel de „discuție încurajatoare” duhovnicească ca să ajute la pregătirea lui pentru alte lupte care urmau să vină:

Dacă visul unui schit ar deveni vreodată realitate, ar fi o minune ... și astfel orice gând pe această temă trebuie să fie abordat cu frică de Dumnezeu, într-o asemenea măsură că starea noastră zilnică a minții și a sufletului vor fi ca și cum noi am fi deja acolo. Ar fi ca o stare pregătitoare pentru timpul când ne vom afla în pustie. Acolo, în pustie, toate adâncurile noastre rele, stârnite de diavol, pot încerca să vină în număr mare și singurul nostru adăpost va fi experiența *luptei duhovnicești* cu șiretlicurile diavolului și să avem dragoste unul pentru altul. Am încredere în tine, iubitul meu frate întru Hristos, dat mie de către Părintele Gherman, am deplină încredere în tine și singura mea rugăciune este să-i cer lui Dumnezeu înțelepciune ....

Dumnezeu încă nu ne-a trimis ajutoare reale și nu știm dacă ne va trimite vreodată. Trebuie mai întâi să fim *curați* și să desăvârșim ceea ce facem și să nu construim castele - schituri și mănăstiri - în văzduh.

Viața este prea scurtă pentru a face pregătiri îndelungate ca să trăim în felul în care *credem noi* că este corect; trebuie să trăim cu frica lui Dumnezeu în fiecare clipă, simțind nevoia acestui ajutor și fiind însetați de El..

Chiar înainte de a primi scrisoarea ta deosebită . am deschis

197

cartea *Scrisorile Părintelui Macarie de Optina* și spunea despre acest efect: Nu te grăbi să îmbraci haina călugărească până când ți se dă, ci mai degrabă fă-te un adevărat călugăr al *smereniei*, etc., neavând acum nici o haină monahală. El chiar încheie scrisoarea spunând: Stai acolo unde ești, până când Dumnezeu te cheamă
....

Odată, Gleb și-a exprimat teama că Eugene, fiind intelectual și filosof, ar putea să nu se adapteze deplin la mediul aspru al pustiei, cu toate cerințele fizice pe care le impune asupra cuiva. Totuși, Eugene i-a răspuns la scrisoare:

„Nu-ți fă griji despre firea mea filosofică. Când am devenit creștin de bună voie mi-am răstignit mintea și toate necazurile pe care le-am îndurat au fost un izvor de bucurie pentru mine. Nu am pierdut nimic și am câștigat totul.”

Spre mijlocul anului 1967, a fost numit la San Francisco un episcop chiriarh,

198

Arhiepiscopul Artemon. Pentru a nu fi confundat cu Arhiepiscopul Artemon menționat anterior, acesta se afla în Australia în timpul procesului Arhiepiscopului Ioan și astfel nu a luat parte la această întâmplare. Totuși, el a fost un membru credincios al clicii din interiorul sinodului episcopilor. Frații au fost cuprinși de teamă când și-au amintit de avertizarea profesorului Kontzevici: „Sunt trei arhiepiscopi Artemon: păziți- vă de toți.”

Misiunea Arhiepiscopului Artemon era de a aduce „pace” între fracțiunile care se creaseră asupra litigiului Arhiepiscopului Ioan și a procesului lui. De fapt, această pace se împlinise în mare măsură, când mulți dintre dușmanii Arhiepiscopului Ioan își ceruseră iertare la sicriul lui. Totuși, ținând oarecum seama de simțămintele grupării, Arhiepiscopul s-a simțit obligat să verifice influența închinătorilor Arhiepiscopului Ioan, în timp ce încerca să restabilească pacea între ei. îndată a desființat „obștea mirenilor” Arhiepiscopului Ioan; a interzis oficial să se slujească Sfânta Liturghie în mormântul lui, cu excepția unei singure date pe an, ziua morții Arhiepiscopului Ioan; și a zis că nu se mai putea citi Psaltirea în mormânt în timp ce sus se țineau slujbele, deși numai în acele perioade de timp era îngăduit ca mormântul să fie deschis. Mai târziu, a întrerupt *Știrile ortodoxe*, ale Arhiepiscopului Ioan și a introdus propriul său periodic, *Tropinka*, Eugene numindu-l „cu sinceritate, fără valoare”.

în asemenea conjunctură, Părintele Spiridon și-a părăsit poziția sa importantă din San Francisco și a devenit cel de al doilea preot în orașul din apropiere de Palo Alto, unde slujea uneori ca ajutor al unui preot tânăr, ieșit de curând din seminar. Episcopul Nectarie, fiind vicar sub noul arhiepiscop, nu a îndrăznit să se opună schimbărilor: Arhiepiscopul Artemon era sigur că acesta își cunoștea locul.

Deși Arhiepiscopul Artemon nu avea nimic personal împotriva Arhiepiscopului Ioan și chiar a spus multe lucruri bune despre el, oamenii din Societatea memorială

¹⁹⁷ Aceasta era cartea preferată a lui I. M. Kontzevici. O deschidea la nevoie, ori de câte ori se afla într-o dilemă și în mod minunat dădea pagina unde relata exact problema sa. Gleb a aflat această practică de la Kontzevici și a urmat-o și el.

¹⁹⁸ Numele lui a fost schimbat.

Arhiepiscopul Ioan l-au simțit ca pe un străin. Spre deosebire de predecesorii săi - ierarhii Tihon, Ioan și Nectarie - el era om de partid, politician. Cu venirea sa, a pătruns mai evident în problemele eparhiei o mentalitate organizatorică.

Gleb își amintește: „A fost o prevestire rea când Arhiepiscopul Artemon a sosit și a început să considere obștea noastră ca o parte a eparhiei. Deși la început a făcut-o cu politețe, era foarte clar că refuza să înțeleagă că noi nu aparținem eparhiei și că noi eram independenți față de aceasta în mod voit și într-o anumită măsură respingeam însăși ideea de ‘instituție’ bisericească.”

Gleb a urmărit să vadă reacția lui Eugene. El cunoștea cu siguranță sentimentele lui Eugene față de caracterul secular al Bisericii. Dar Eugene era un tânăr convertit, care iubea tot ceea ce era rusesc, dorind să vadă totul corect. Toate cărțile erau îndreptate împotriva lui, împingându-l să urmeze modelul obișnuit, să se simtă bine în organizarea Arhiepiscopului Artemon. Activitatea sa remarcabilă din timpul cursurilor teologice atrăsese atenția ca prim candidat pentru preoție. A început să fie cunoscut de cler, care îl iubea și îl apropia de viața duhovnicească. Unul dintre preoți i-a vorbit despre posibilitatea de a deveni preot celibat al eparhiei. James nu a ajutat cu nimic spunându-i insistent lui Eugene că Gleb își susținea planurile sale individualiste, raționale, fiind în dezacord cu practica cunoscută. Increderea lui Gleb a fost apoi zdruncinată de către propria sa mamă, care i-a spus că Eugene îl va părăsi când își va da seama cât de „prost și nepractic” era prietenul lui.

Gleb și-a amintit lecția dură pe care a învățat-o de la Părintele Adrian când acesta simțise atracția de a deveni o persoană respectată a Bisericii. „Ai de gând să devii ca toți ceilalți?” îl întrebase Părintele Adrian după ce se întorsese Gleb dintr-o călătorie de impresii prin toată țara, ca celebritate ecleziastică minoră. Părintele Adrian fusese atunci într-o stare de furie dezlănțuită, așa cum nu-l mai văzuse Gleb niciodată. Avea fața roșie și arăta ca și cum ar fi vrut să-l lovească pe Gleb cu pumnul. „Dacă asta vrei” a zis el, „nu vreau să fac nimic cu tine!”

Gleb a simțit că Eugene trebuia să se confrunte cu aceeași problemă. El i-a spus fratelui său: „Dacă vrei să devii o figură respectată a Bisericii, mai bine mi-ai spune acum, înainte de a merge mai departe împreună. Pentru că eu știu că nu vreau asta. Nu merit să las totul - fete și tot - doar ca să trec prin viață ca un funcționar al Bisericii. Este plictisitor.

Eugene l-a privit pe Gleb în ochi și l-a asigurat că nici el nu vrea asta; el dorea ceva mai mult. Și a fost recunoscător pentru că a avut șansa să alunge această ispită odată pentru totdeauna.

Mai târziu, Arhiepiscopul Artemon le-a făcut fraților o propunere avantajoasă. Ia spus lui Gleb că ei ar putea transforma vechea catedrală într-o tipografie eparhială oficială și să-și asume răspunderea pentru ea. Va fi pe scară mare”, a zis el.

Gleb i-a repetat propunerea lui Eugene: „Ce părere ai?!” îl îndemna el.

„Asta înseamnă relații libere!” a zâmbit Eugene. „Nu va putea funcționa într-o astfel de situație”, a zis el.

Gleb își amintește, Eugene s-a trezit, ca să spună așa, după moartea Arhiepiscopului Ioan. Înainte el fusese cam naiv. Deși era conștient că într-adevăr era „ceva putred în Danemarca”, el s-a simțit ocrotit sub păstoria duhovnicească a Arhiepiscopului Ioan și a Episcopului Nectarie. Dar acum asista la instalarea unui om complet nou, străin de duhul lor, cineva pentru care Biserica era un „instrument”. Cuvintele pe care le scrisese Eugene cu un an în urmă, îndată după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, se dovediseră profetice: „Poate că acesta este sfârșitul primei etape a obștii noastre. Omul acesta [Arhiepiscopul Ioan], cu adevărat bun, era un îndrumător blând și un însuflețitor al primilor noștri pași nesiguri, iar de acum încolo, așa slabi cum suntem, vom fi ‘pe picioarele noastre’.”

Și acum era timpul, dacă obștea urma să reziste, ca ea să se elibereze de „instrument”, să fugă, după cuvintele lui Eugene, către „puritatea din sânul naturii - pustia înmiresmată”.

45

Pământ de la Arhiepiscopul Ioan

*Tânjesc după locuri pe unde omul nu a pășit niciodată - După
locuri unde femeia nu a zâmbit nici nu a plâns niciodată -
Acolo să sălășluiesc cu Ziditorul meu, Dumnezeu,
Și să dorm așa cum dormeam dulce în copilărie,
Plin de gânduri înalte, nenăscute. Așa să stau întins, - Iarba
dedesubt; deasupra, cerul arcuit.*

- John Clare (f 1864)

Gleb scria: „Deja știam ce trebuia să facem pentru a păstra ‘pustia’, odată ce am obținut pământul. Aveam ideea pădurii. Acum Eugene mersese mai adânc cu slujbele și tânjea după ciclul zilnic al rugăciunii Bisericii. Aveam identitatea sufletului ..”

Eugene a început să-i repete lui Gleb: „Să ieșim de aici. Să petrecem curat.” El a contactat agenți de vânzări cinstiți. Potrivit planului lor inițial, frații au început să aibă în vedere partea de coastă de la nord de San Francisco.

Au plecat într-o călătorie la mii de km spre nord, într-un loc de lângă orașul de coastă Garberville, unde s-a făcut o casă mare și frumoasă din lemn, între dealuri. În ziua aceea era frig și ceață, ceea ce îi împiedica pe frați să vadă clar ținutul care-i înconjură. Când au ajuns la o casă mică, au fost întâmpinați de o doamnă frumoasă de vârstă mijlocie. I-a invitat înăuntru și a început să le arate casa, pe care dorea să o vândă repede, pentru care cerea un preț convenabil. Totul era curat, aranjat cu gust și cu mare grijă pentru combinațiile de culori. Se simțea mirosul plăcut de aromă a arborelui de sequoia și de cafea expres care se pregătea pe soba cu lemne. În surdina cânta dulce muzică clasică. Se vedea că gazda era plăcută și cultivată. Ea le-a spus fraților cât de mult iubea această casă elegantă și confortabilă. După ce au terminat de vizitat proprietatea și s-au încălzit cu cafea, au ieșit iarăși afară în ceață.

Gleb a exclamat:

- Nu-i drăguț? Ei, asta-i înalta societate!
- Ce groaznic! A remarcat Eugene, dând din cap.
- Ce vrei să spui? A întrebat Gleb.
- Este lumesc, a spus Eugene. Tocmai de asta vrem să scăpăm noi. Oameni care cumpără locuri ca acesta, doresc acest fel de viață - frumoasă, ‘șic’. Dar noi nu căutăm așa ceva.

Frații au mers din nou la Garberville primăvara, să vadă un alt teren. De data asta au trebuit să meargă de la autobuz câțiva km, pe un drum noroios. Când au găsit pământul, cu un torent de pâraie de primăvară care se repezeau printr-o pajiște în pantă, au fost dezamăgiți să vadă în apropiere o casă particulară pe proprietatea din împrejurimi.

Gleb își amintește: „încă mai eram osteniți după slujbele de Paști și după noaptea de nesomn din autobuz. Eu m-am plimbat în timp ce Eugene s-a întins pe iarba

verde și a adormit adânc. L-am privit cum dormea la soare atât de minunat, în mijlocul florilor frumos mirositoare și al torenților de primăvară, care curgeau repede. Il binecuvântam și în căința inimii, plângeam: În ce scop căutam un loc către care să fugim în vremea noastră, când este atât de nevoie de păstori în Bisericile creștine. Știam că Eugene avea dar de la Dumnezeu și că putea fi un preot minunat al Tainelor lui Hristos (pentru care a fost minunat, mai târziu)! Dar nu asta era soarta lui! Chemarea lui, așa cum își dorea, trebuia să fie viețuirea în singurătate și să scrie despre lepădarea lumii de Hristos, în timp ce oamenii care aveau nevoie de păstorire piereau? Nu-i plăceau mulțimile de oameni; slăbiciunile și prostia oamenilor îl epuizau. Ce făceam eu aici, pierdut undeva în acest ‘pământ al altor oameni’?

Această imagine mi-a rămas proaspătă în minte - un om mișcat de Dumnezeu, ca și cum ar fi mort în mijlocul naturii vii, care se trezește, care se dezvoltă repede; mort față de lume și totuși viu. Vedeam o imagine a morții lui.

Când s-a trezit, avea fața întunecată și obosită. Am știut atunci că nu avea să trăiască mult. Mă tot împingea să lucrez, să ‘scriu’: lucrare de deșteptare! Lucrare care va trezi oamenii la realitatea Adevărului descoperit de curând de el, care există, trăiește, crește și este cu adevărat ușor de înțeles. Intr-un cuvânt, am auzit clar că noi *eram chemați!* Chemați să propovăduim aspectele mistice ale creștinismului. Dar noi înșine trebuia să fim sinceri. Ce cale singuratică!

Acea călătorie a fost urmată de alta, cu mașina lui Laurence, undeva în apropiere de Fort Ross și apoi alta mai în interiorul insulei. Noi nu aveam bani, așa că tot ceea ce puteam face era doar să facem niște cumpărături prin apropiere. Puteam să adunăm o datorie doar de 85 \$ / lună, luând în considerare toate celelalte cheltuieli.

Apoi Eugene a primit o înștiințare despre o bucată mare de pământ care era de vânzare și se afla mai departe, în partea de sus a statului, la câțiva km de sătucul Platina (cu 64 de locuitori). Ne-am făcut planuri ca să mergem să-l vedem. În duminica următoare era prima prăznuire a Arhiepiscopului Ioan. Amândoi am primit Sfânta Impărtășanie în mormânt în ziua aceea și ne-am rugat stăruitor pentru călătorie.

În ziua următoare, 3 iulie 1967, Laurence ne-a dus cu mașina lui în nord. S-a dovedit a fi foarte departe - la fel de departe ca și Red Bluff, și am ajuns luni după amiază. De acolo, adevăratul proprietar ne-a luat pe toți trei înspre apus, în jeep-ul lui acoperit. Când soarele de vară era sus pe cer, de-a lungul dealurilor pârjolite galopau câțiva cowboys cu turma lor de vite, pe care erau gata să o aducă la drum. Ne-am oprit și am așteptat, căci oamenii prietenoși ne făceau semn cu pălăriile. Eugene zâmbea cu o fericire de nedescris. Ce potrivit era, gândi el, să aduci ortodoxia în mijlocul acestor oameni simpli, pe pământul cowboy-lor!

După aproximativ o oră de mers cu mașina de la Red Bluff, omul a urcat cu mașina pe un drum cam noroios și a parcat pe drum. Am suit pe jos pe un drumușor greu și am nimerit într-un luminiș, de unde fuseseră tăiați stejari mari, frumoși pe partea de nord a unui deal. Era o casă de vânătoare neterminată: avea doar un acoperiș de tablă; nu avea pereți și nici podea. Mai înspre răsărit era o aripă nou-nouță, frumos construită, cu o ieșire în semilună în stil tradițional. Asta era tot. Locul avea un aer de demnitate și măreție. Era cald și ziua a fost petrecută bine. Omul ne-a dus în sus pe pantă, când deodată, ne-am pomenit în vârful unui deal frumos. Era un platou de piatră care era orientat înspre sud și o priveliște minunată, că ne-a tăiat respirația și atât de liniștită, că am rămas fără glas.

Am știut ce se petrecea în inima lui Eugene. ‘Imi place.’ A zis el calm. Laurence, care intenționa să facă niște comentarii critice, s-a muiat cumva și și-a păstrat părerile pentru sine. Am mers la proprietar care arăta cu mâna întinsă înspre o colină frumoasă și alte locuri și am întrebat, ‘Cât va fi plata lunară, dacă ne înțelegem cu totul?’ (Prețul era 14000 \$ pentru 32,376 de ha, cu acest vârf de deal în mijlocul proprietății. Acesta era de fapt jumătate din prețul care era pentru vânzare: întrucât am

spus că nu aveam bani, el a împărțit-o în două. Cealaltă, jumătatea apuseană era în jos și avea un părâu care curgea pe tot parcursul anului.) ‘O sută de dolari este rata lunară!’ a răspuns el.

M-am uitat cu părere de rău la Eugene, știind că nu puteam face rost de acești bani în fiecare lună. După cum am spus, puteam să facem rost doar de 85 \$ pentru chiria magazinului, pe lângă chiria pentru casa lui Eugene, cu care a fost de acord. De asemenea, eu aveam de achitat casa mea în Monterey. Inima mea s-a umplut brusc de tristețe, căci acest pământ era locul viselor noastre.

Eugene avea acum pe față o expresie neobișnuită. Se întunecase oarecum, ca și cum n- ar mai fi fost aici și ar fi intrat în adâncul sufletului său. Am simțit și am înțeles că luase hotărârea. Aici era locul unde voia să moară. ‘O Doamne,’ am spus eu în mintea mea, de dragul fratelui meu, ‘să petrecem aici!’

Plata pentru pământ nu era prea mare. Asta pentru că proprietarul voia să-l vândă repede și nu se afla apă pe proprietate. Și în jurul acestui pământ era cu siguranță pustie. Înspre apus se mărginea cu Pădurea Națională. Înspre sud, de-a lungul a 64,4 km nu se afla oraș, casă sau fermă - totul era pământul guvernului, cunoscut pentru urși și alte animale sălbatice. Înspre nord și răsărit se afla proprietatea fermierului W. D. Snow, care nu se atinsese de pământ. Era un miros puternic de pin și o briză proaspătă venea dinspre apus, unde era același drum noroios, care cobora 9,66 km până la un canion - Beegum Gorge. Era un pământ minunat.

I-am spus lui Eugene, ‘Dar ce folos, dacă nu este apă?’ El a răspuns, ‘Asta-i partea cea mai bună a lui!’

Apoi omul ne-a dus înspre apus, peste drum și am pătruns mult într-o viroagă. Mai întâi ne-a arătat un izvor unde se făcuse deja un bazin din lemn, în care se aduna apa și apoi se împrăștia. Am băut amândoi apă rece, limpede. Apoi am urcat o culme și am coborât într-un alt defileu, unde am văzut, între dealuri, o cabană abandonată cu o sobă mare. Ne-am întrebat cum au putut intra acolo. Cu catării, a venit răspunsul.

Apoi ne-a dus înapoi la jeep. Am trecut peste râu și am urcat dealul opus și am văzut o altă proprietate, și aceea era frumoasă, dar nimic nu mai era ca acel crâng de stejari ... O priveliște poetică stăpânea peste tot locul acela - și m-am muștrătat că eram atât de romantic.

În Red Bluff ne-am luat rămas bun de la d-l Stroup, sau cum îl mai chema pe el, am urcat în mașina lui Laurence și ne-am întors acasă traversând valea râului Sacramento, care era foarte înfierbântată, întinsă, largă. Îmi plăcea și lărgimea ei. Avea atmosfera stepelor rusești largi, de căldură albă orbitoare: doar iarbă dogorită, cu un vânt puternic, care bătea în rafale iar apusul soarelui roz-auriu era în dreapta noastră. Era vecernia și am început să cântăm ‘Binecuvântează, suflete al meu pe Domnul’ în timp ce soarele apunea și orizontul întins căpăta treptat nuanțe întunecate. M-am așezat în spate și am văzut cum ochii lui Eugene mai întâi s-au umezit și apoi, încet, au început să-i curgă lacrimi pe obraji. Am cântat tot timpul pentru că aveam cărțile de slujbă necesare și am terminat când s-a întunecat. Laurence ne-a dus la magazin și am mers acasă istoviți și călcăm apăsat zicând, ‘Sunt sătul și n-are rost să pornim fără rost pe drumuri. Aș vrea să te mai gândești în legătură cu pământul. Ei, cred că acela nu-i rău.’ Am rămas la ușa magazinului, dar în loc să intrăm, în același timp, în tăcere, am coborât amândoi în mormântul Arhiepiscopului Ioan și întrucât el avea cheile, s-a lăsat peste raclă și s-a rugat în liniște, fiind la capătul puterilor. Era liniște în cripta de marmoră; din timp în timp doar sunetul surd al vreunei pocnituri frângea liniștea.

Ne-am rugat amândoi, nu pentru pământ, căci era limpede că acela era pentru noi, ci ca să fim luminați să vedem voia lui Dumnezeu. Ne-am binecuvântat unul pe altul în tăcere și când l-am îmbrățișat am simțit că plângea. A mers acasă iar eu am mers în balconul magazinului unde am petrecut nopțile sfârșitului de săptămână.

Am intrat și m-am oprit lângă ușă. Deasupra ușii era icoana noastră a Mântuitorului. Fără să mă mișc, doar înclinându-mă la ușa cu geam încuiată, m-am

rugat lui Dumnezeu să mă binecuvinteze. L-am simțit pe Dumnezeu în magazin. Era El, căci acolo s-au întâmplat multe lucruri minunate. Dar era timpul să mă mișc, să 'sporesc în Duh', ca să spun așa, deși știam că acest loc sfânt îmi va lipsi. În spatele meu se afla lumea mașinilor zgomotoase, luminile străzii și oamenii care umblau și vorbeau sâmbătă noaptea. Li auzeam clar fiindcă fereastra de deasupra ușii era deschisă pentru ventilație. Acest zgomot nu mă deranja. De fapt, nu mă deranja nimic. În adâncul meu eram fericit. Știam că era o schimbare în aer. Știam din toată inima mea că acest magazin era o culme mistică, pe care ne urcaserăm și acum ne aflăm în fața unei culmi noi: culmea de lângă Platina a fost în fața mea toată noaptea sau ceea ce a rămas din ea. Era luminată cu o nuanță aurie, tremurând odată cu frunzișul; și am auzit sunetul meu preferat - sunetul vântului care sufla puternic. Unde mă aflăm?

În noaptea aceea, Eugene a scris în Jurnalul său despre pământ: 'Avea totul pentru inspirație - pădure, izolare (3,22 km depărtare față de oameni), priveliști montane, zăpadă iarna - dar nu era apă; poate că tocmai aceasta este 'dovada' că ar trebui să-l cumpărăm, întrucât noi nu vrem să petrecem după înțelepciunea acestei lumi.'

Dimineața devreme s-a slujit Liturgia în Catedrală. Toți am primit Sfânta Impărtășanie, inclusiv Eugene și eu. După Liturgie, Episcopul Nectarie a mers acasă să pregătească pentru noi micul dejun, spunând că îl va aduce în magazin, unde vom mânca cu toții ca în mănăstire, cu citiri [din cărți duhovnicești].

Am coborât în mormânt. Ingenunchind în fața raclei și punându-mi capul pe mitra Arhiepiscopului Ioan, m-am tot rugat: 'Doamne, arată-ne calea.' Atunci, fără cea mai mică mișcare, am auzit clar vocea sonoră a Părintelui Mitrofan (care era greu de auzit) vorbindu-i lui Eugene când cobora scările și intra în mormânt: 'Jenea!¹⁹⁹ La ultima noastră ședință a comitetului eparhial s-a hotărât, fiindcă participi la toate slujbele zilnice, să ți se ofere postul de psalmist²⁰⁰ cu o remunerație de 100 \$ / lună! Accepți? Ai nevoie de bani și îți vom da, indiferent ce spui. Vei avea o zi liberă - vinerea, toată ziua.'

Nu-mi puteam crede urechilor! M-am ridicat în picioare și am văzut uitându-se la mine două perechi de ochi. Părintele Mitrofan mi-a repetat cuvânt cu cuvânt ceea ce spusese deja, crezând că n-am auzit și apoi și-a văzut de treaba lui. Oamenii l-au înconjurat.

'Ce crezi că înseamnă toate astea?' M-a întrebat Fratele Eugene șoptind pe un ton serios. 'Crezi că asta înseamnă că Dumnezeu vrea ca noi să dobândim pământul?'

'Uimitor, absolut uimitor! De bună seamă! Iată cât de aproape este Dumnezeu!' Am răspuns cu fericire deplină, fiind gata de plecare. M-a strâns de braț că m-a durut, oprindu-mă, apoi s-a uitat adânc în ochii mei și a zis, 'Asta înseamnă că Arhiepiscopul Ioan ne dă pustia!' M-a tras în jos înspre raclă, ca să mulțumesc Cuviosului ocrotitor, apoi am sărutat repede mantia, mitra și toiagul Arhiepiscopului Ioan. 'Dar păstrează taina.' Eram cu totul de acord!

- Vreau să mai văd pământul, a zis el. Am putea să-l rugăm pe Nicholas Marr, care este acum la Casa Sf. Tihon, să ne ducă cu mașina lui. Ce spui?

- Când? Măine? Am întrebat.

- S-a făcut. L-am rugat pe Nicholas, care ne-a dus în zorii dimineții următoare și a promis să nu spună nimănui. Am ajuns îndată la Platina, am urcat dealul și ne-am rugat stăruitor. Am cântat în vârful muntelui Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, am spus o rugăciune către Arhiepiscopul Ioan și am stropit cu agheasmă peste tot. Nicholas era atât de copleșit de problemele lui, că era prezent doar pe jumătate, dar a înțeles ce urma. Am văzut pământul dimineață; acum era într-o lumină diferită. Am cercetat unde și ce să construim, etc., și ne-am întors pe întuneric.

¹⁹⁹ Jenea: diminutiv rusesc pentru „Eugene”

²⁰⁰ Psalmist: cel care citește slujbele, în mare măsură Psalmii, la strană.

într-o lună pământul era al nostru.”

46

Prefacerea țelinii

Prefaceți țelina în igoare ale cunoașterii de Dumnezeu și căutați pe Domnul, ca El să vină și să vă îndestuleze de roade mântuitoare!

- Osea 10, 12

Pentru Gleb, principala piedică care-i oprea zborul către pustie era responsabilitatea față de familie. El o îngrijise pe mama sa și pe sora sa bolnavă mulți ani și încă nu era liber să plece. Mama sa îi spusese cu fermitate: putea pleca în „pustie”, dar numai după ce avea să o pentru sora lui.

Gleb a cumpărat casa după ani de zile de economii din câștigurile sale, dar să găsească un soț nu era o problemă atât de simplă. Răspunsul a venit printr-o minune a Arhiepiscopului Ioan. În decembrie 1966, Gleb a mers la mormânt și a citit Psaltirea mai mult timp, până au plecat toți. El își amintește, „M-am uitat în jur și am văzut că nu venea nimeni. Eram numai eu cu cuviosul! Și atunci ceva mi-a mișcat inima profund și am început să plâng. M-am prăbușit pe mantia sa și am acoperit racla lui scumpă. Și atunci, îndată mi-am dat seama că, întrucât el este viu cu Domnul și de acolo el ne aude - să mă ajute în diferitele mele nevoi. Și am început să mă rog lui cu convingere pentru sora mea, care dorea foarte mult să se căsătorească, dar fiindcă fusese bolnavă mulți ani, nu și-a putut găsi un om aproape de inima ei. Îndată s-a terminat slujba deasupra și au coborât să închidă mormântul și am plecat. Asta a fost duminică noaptea. În seara următoare, sora mea mi-a spus că întâlnise un tânăr și a simțit că s-au plăcut. Curând după aceea a fost nunta lor, apoi un copil și acum trăiesc deja de câțiva ani fericiți împreună. Dar partea cea uimitoare este că ei s-au întâlnit chiar în ceasul când eu mă rugam Cuviosului Ioan pentru aceasta.”

Gleb și-a câștigat „libertatea” în 1967, datorită unui bătrân rus prietenos, d-l Serghei Hodson. El își amintește, „Mama mea i-a fost de mare ajutor mamei d-lui Hodson, Lidia, în timpul ultimelor zile ale vieții. El m-a auzit spunând că intenționez să-mi părăsesc serviciul de la școală și să-mi dedic timpul magazinului meu din San Francisco. El a zis că ar vrea să închirieze o cameră în casa mea - casa care, prin mijlocirea lui Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, o cumpărasem pentru mama, cu doi ani în urmă. Mama a fost cu totul de acord. Știind foarte bine că inima mea era ‘pe bulevardul Geary, pe balcon’, după cum glumea ea, a fost de acord să părăsesc școala. Situația financiară a mamei a fost asigurată de chiria domnului, ceea ce a fost într-adevăr o bucurie neașteptată. La mai puțin de un an a murit și el și ne-a lăsat niște bani, care au prins la fel de bine. Am mers la bancă și am trecut partea mea celor două doamne ale mele - a fost un cadou pentru ele pentru libertatea mea. Au preluat casa cu toată ipoteca. Și eram pe punctul de a fi liber.”

De prăznuirea Adormirii (15 august), 1967, Gleb s-a mutat în casa pe care o închiriasse Eugene pe strada Clement din San Francisco. Și-au mutat munca de culegătorie în această casă, întrucât în magazin li se distrăgea atenția de la cules. Pe rând, un frate se ocupa de magazin, în timp ce celălalt stătea acasă la cules. Amândoi își

făceau ciclul zilnic de slujbe bisericești, acasă. De acum și până la moartea sa, după aproape cinsprezece ani, Eugene și-a făcut ciclul liturgic în fiecare zi fără întrerupere.

„**N**e-am îndreptat toată atenția către mutarea la Platina”, scrie Gleb. „Am fost acolo în iarna aceea, în februarie. A căzut zăpadă enormă și a trebuit să urcăm prin zăpadă până la brâu. Ne-a prins noaptea și eram uzi complet. Am mers trei ore, dar era minunat - liniștit, pur și izolat.

Ne-am hotărât să începem să construim în primăvară. Eugene a învățat să șofeze
201

și și-a luat permis. Filip Potowka din Michigan s-a mutat în casa noastră. Am cumpărat un camion și am început să plănuim să construim serios, dar am constatat că Filip nu s-a implicat. Nici Laurence, care continua să fie critic. James a vizitat Platina odată, chiar la început, dar n-a fost încântat.

Era cu siguranță al nostru! Il iubeam! Dumnezeu începea să ne arate în chipuri mistice pentru ce era întregul plan. Și Arhiepiscopul Ioan, ca mai înainte, ne-a ajutat în clipe de îndoială, slăbiciune și ezitare.

S-a hotărât ca mai întâi să merg eu și să stau acolo singur o săptămână, mergând cu autobuzul; și apoi, duminica următoare, Eugene mă va aduce înapoi până la autobuz și va petrece el o săptămână singur acolo, în timp ce eu îl voi înlocui ca psalmist în catedrală. Eugene era puțin neliniștit dacă să mă lase să plec, dar fiind un om al naturii, firește că a îndrăgit întreaga idee.

De ziua numelui meu, 2 mai, am primit Sfânta Impărtășanie și am luat un autobuz spre Red Bluff. De acolo am început să merg pe jos, căci nu era nici un autobuz până la Platina. Am pornit dimineață. Era foarte cald. Am mers câțiva km, apoi cineva m-a luat călare câțiva km, apoi am mers cu piciorul, ducând și o valiză. Un om mai în vârstă, cu mașină, m-a luat până la casa noastră din pustie. Am stat un timp de vorbă cu el și apoi am rămas singur - și se apropia seara. Trebuie să recunosc, nu doar că îmi era puțin teamă, ci foarte tare, mai ales când vânturile de apus de seară au început să sufle și să urle pe muntele nostru, făcând zgomote țipătoare ciudate în ramurile copacilor uscați. O cucuvea țipa și șoareci fugeau peste tot locul, întrucât casa noastră nu avea pereți, doar o construcție cadru, cu un acoperiș de tablă bun și o tindă. am început să mă rog.

Primul sentiment al pustiei Platina a fost ceva foarte real și cu adevărat foarte înmiresmat. Aerul era plin de arome necunoscute de flori dulci iar pământul - aproape intoxicat. Am început să ridic peretele lateral pe zidul dinspre apus. Am petrecut primele zile cercetând împrejurimile, cu prudență, știind că dacă mi se întâmplă ceva, eram singur și nu va ști nimeni. Totuși, am coborât la magazin de câteva ori, așteptând o scrisoare de la Eugene.

Atunci a venit memorabila zi pe care eu o consider că a fost începutul Platinei. Era o zi posomorâtă, întunecată, aceea a Sf. Iov de Pociaev²⁰² Eram foarte posomorât, gândindu-mă ce muncă grea aveam de făcut pentru a ne muta și odată mutați, cum vom viețui? Este atât de nepractic - mutând toate preșele acelea aici, etc. Mai aveam și frica permanentă de neadaptare și de capătul lumii. Mă întrebam, dacă totul trebuia să fie așa, deși întreaga atmosferă în care să-ți petreci tot restul vieții era atât de minunată, cu condiția, desigur, ca să se poată trăi fără apă, piedici din partea clerului, oamenilor, animalelor sălbatice, etc.

Am petrecut cea mai mare parte a zilei în mare frică și lacrimi, rugându-mă lui Dumnezeu ca să dea înțelepciune capului meu prost. O simplă trosnitură de copac, sau chiar ciripitul păsărilor, vor fi mărite în proporții uriașe și mă vor înfiora. Noaptea,

²⁰¹ Numele lui a fost schimbat.

²⁰² 6 mai. În altă zi de prăznuire a Sf. Iov, în august, se va aminti, Arhiepiscopul Ioan sfințise temelia obștii.

șoarecii erau nemilostivi și visele mele înfricoșătoare nu arătau mai bine. Salutăm ziua ca viață nouă dimineața și apoi dădeam fuga peste tot locul, binecuvântând peste tot, mulțumind lui Dumnezeu că eram în pustie. Vânturile erau sălbatice noaptea; unii copaci au fost doborâți la pământ de trăsnetul îngrozitor.

Pe la amiază eram foarte obosit și L-am rugat pe Dumnezeu să lase ziua să alunece cât mai repede posibil, ca să pot dormi iar Eugene va veni îndată și mă va elibera! Să mă elibereze de ce? De cine? Dar atunci, care era scopul plănuirii de a petrece restul vieților noastre aici? Nu era aceasta o dovadă că totul era doar o fantezie, o escapadă nerealistă osândită eșecului? Îmi era rușine de teama mea și am încercat să uit de mine făcând muncă fizică. Dar gândurile, ca muște supărătoare se vor învârti în jurul meu ca norii, sfâșiindu-mi în bucăți inima înfricoșată. Nimic nu părea drept, nici o rugăciune nu era de folos, nici mersul sau alergatul prin preajmă. Nu era faptul că eram singur: niciodată nu m-a deranjat să fiu singur, deși niciodată nu am fost un singuratic. Căpătasem experiența agoniei deșertului. Singura mângâiere mi-o aduceau vizitele destul de dese ale căprioarelor sălbatice, care veneau și mă priveau cu mare curiozitate.

După amiază a început să se întunece și să se facă mohorât; nori negri grei au acoperit cerul și printre copaci au început să se scurgă vapori de ceață, tot locul prevestea parcă ceva rău. M-am îndreptat spre Cruce în rugăciunile mele, când, dintr-odată, mi-a venit o idee cutremurătoare, că noi nu aveam nicăieri o cruce. Și am început să bat în cuie o cruce mare ca să o pun înaintea ușii. A ieșit mai mare decât mă așteptam și nu puteam să o ridic. Pe când o târam cu mare greutate, sfârșit de puteri și căzând sub povara ei, a început ploaia, în liniștea desăvârșită a pădurii. Singur îmi duceam crucea pe care eu însumi o făcusem și începusem să mă gândesc. La ce folosește asemenea trudă, cine are nevoie de ea?

Întrucât nu aveam acolo nici o lopată, am putut să sap doar o gaură foarte mică ca să pun în ea crucea. Când săpam, nu mi-am dat seama cât de mare va fi crucea. Acum mi-am dat seama, când stăteam cu crucea în fața gropii mici. Ce să fac? Nădăjduind să mă eliberez de povara crucii, mi-am adunat toate puterile, am ridicat crucea și am pus-o în gaură, gândindu-mă că cel puțin voi vedea cât de adânc trebuie să sap. Tot timpul cât o cărasem, cântasem rugăciunea către cruce. Când am pus-o, am simțit îndată că stătea singură. Mirându-mă, am pășit deoparte - și stătea dreaptă, numai șase centimetri în gaură! Eram uimit și mi-am dat seama că a fost o minune, un semn pentru mine, un semn care avea o semnificație; ca și cum crucea era suspendată în aer sau susținută de îngeri nevăzuți. Am pășit mai departe, am făcut trei mătăanii, am sărutat crucea, am sprijinit-o la bază cu pietrele pe care le-am găsit pe acolo și m-am îndepărtat cu evlavie, neștiind cum să reacționez. Dar aceea a fost o minune!

Apoi a început să plouă și a plouat toată noaptea, în timp ce vântul urla și ecoul lui răsună prin toată pădurea.

În noaptea aceea am avut un vis. Am văzut o mulțime de oameni mergând, într-un fel de marș, în rânduri de aproximativ zece oameni. Eu mergeam lângă Arhiepiscopul Ioan. De cealaltă parte a mea erau prietenii mei și alții și m-au rugat să mijlocesc pentru ei la Arhiepiscopul Ioan. Am promis că așa voi face. M-am aplecat către Cuviosul Ioan nădăjduind să vorbesc cu el în numele celorlalți. Am vrut să iau binecuvântare de la el, ceea ce mi-a dat și i-am sărutat mâna. Apoi m-a apucat repede de mână, s-a uitat drept în ochii mei și mi-a sărutat și el mâna. Uimit și jenat, mi-am dat seama că ceea ce făcuse era pentru a-mi mulțumi că ridicasem o cruce în această pustie. Făcusem Cinstirea Sfintei Cruci peste acest pământ păgân, plin cândva cu demoni, ca Hristos să sălășluiască în el și să lumineze această națiune!

Când m-am uitat în calendar, mi-am dat seama ce zi era: sărbătorirea Semnului Cinstitei Cruci deasupra Ierusalimului în anul 351 după Hristos și ziua Sf. Nil de Sora, cel ce a petrecut în pustia Rusiei de nord! Știam că era foarte semnificativ. Era o zi cu

soare și cerul era senin, luminos. Am dat fuga să văd dacă crucea mea era la pământ, răsturnată de vântul turbat de noaptea trecută! Dar spre surprinderea mea, aceasta stătea drept, hotărât. Am lăsat-o acolo, nădăjduind că va sta așa până ce va veni Fratele Eugene să o vadă cu ochii lui, căci urma să vină în ziua aceea.

În dimineața liniștită, caldă de duminică, a apărut o altă luptă de pustie. Eram într-o stare de goană după rugăciune și hrană. Inima îmi era plină de nădejde și slavă, că totul va fi bine și Dumnezeu va binecuvânta îndrăzneala noastră. Am mers către ceea ce se numește acum ‘Pini foșnitori’ și am dat slavă lui Dumnezeu cu cântare și laude duhovnicești. Când m-am întors, am văzut o piatră mare pe drum, pe care am ridicat-o și am dus-o pe umăr, ca s-o pun la baza crucii. Am mers liniștit, gândindu-mă la Sf. Nil de Sora și cum îi plăcea lui mai mult decât orice să se afle în pustie desăvârșită. Deodată am auzit, foarte aproape în dreapta mea, un foșnet de frunze. M-am gândit că era o căprioară care s-a speriat și voia să fugă. Dar n-a mai fost nici o mișcare iar eu, fără să mă mai uit în direcția aceea, am zis cu glas tare: ‘Ei, de ce nu fugi dacă îți este atât de frică de mine?’ M-am uitat în sus pe pârție - și am înlemnit! Înaintea mea, doar la vreo doi metri mai încolo, stătea o pumă uitându-se la mine! A trebuit să-mi cred ochilor, căci ni s-au întâlnit privirile și amândoi nu îndrăzneau să ne mișcăm. Era cea mai frumoasă creatură pe care o văzusem vreodată, de o sută de ori arăta mai bine decât în toate pozele sau în grădinile zoologice! Era întruparea cea mai desăvârșită a regelui deșertului, personificarea pustiei în care venisem să sălășluiesc! Avea blana de culoarea aceea frumoasă a pământului cu o nuanță de violet; avea ochii de un albastru limpede. Stătea mai sus decât mine pe deal și doar într-o secundă ar fi sărit pe mine. Nu s-a mișcat; nici eu. Nu știam ce să fac. Mă gândeam să arunc în ea piatra aceea pe care o cărasem pe umăr, în caz că ar fi sărit la mine, dar nu-mi păsa dacă aș fi fost sfârtecat în bucăți de această creatură desăvârșită, care aparținea locului - în timp ce eu eram un intrus. Am început să mă rog lui Dumnezeu să o binecuvinteze, iar pe mine să mă lase să plec în pace. Am făcut un pas înainte, continuând să privesc drept în ochii ei liniștiți. Era clar că era curioasă să mă vadă. Poate că nu văzuse un om niciodată în viața ei, un om care fusese creat să o stăpânească și care a devenit slab și temător la orice zgomot din natură, care fusese făcută ca el să o stăpânească. I-am șoptit cu blândețe: Lasă-mă să plec! Mi-e frică de tine! Eu nu-ți fac nici un rău! Dar vreau să mă sălășluiesc aici cu tine, decât cu oamenii care ne vatămă.’ Nu știu de ce am spus asta, rugând-o să mă accepte. Am mai făcut un pas înainte, în timp ce încet, am întors spatele înspre direcția în care trebuia să merg. Era liniștită; n-a făcut nici măcar o mișcare, totuși m-a urmărit cu privirea. Am mai făcut pași înapoi, neluându-mi privirea de la ea, apoi treptat am mărit pașii până când am început să alerg. Ea a rămas nemișcată, privind-mă într-o liniște desăvârșită! Am fugit acasă și de frică am sărit în sacul de dormit și m-am rugat. Când m-am liniștit, am spus rugăciuni de mulțumire; dar n-am să uit niciodată frumusețea acestei creaturi a lui Dumnezeu, care împrăstia un fel de noblețe, putere, liniște și măreția lucrărilor lui Dumnezeu, cu adevărat minunat!. Era într-adevăr o experiență mistică, deși știu că nu a fost o viziune și că eu am întâlnit de fapt o fiară sălbatică și eram cu totul înfricoșat. Dar în această întâlnire a fost o strălucire a lui Dumnezeu, poate pentru că eu știam că înfruntam moartea și asta făcea trauma mai mare. Dumnezeu mi-a dat o mică experiență a pustiei celei adevărate! Adesea când mă gândesc la ea, la frumusețea ei sălbatică, vărs o lacrimă de venerație înaintea lui Dumnezeu.

În aceeași zi, seara, au sosit Eugene și cu Filip iar eu am plecat la San Francisco. Când s-a întors Eugene, cu o săptămână mai târziu, mi-a povestit experiența sa, căci voiam să știu dacă visul pustiei putea fi o realitate, dacă o puteam îndura. Mă tânguiam că mă simțeam strivit în catedrală, că în ciuda iubirii mele desăvârșite pentru slujbe, mam simțit dat la o parte și că nu mă simțeam bine în lumea bisericii.

De la magazinul nostru am mers spre apus, către plaja din Sea Cliff, care făcea parte din oraș, unde erau locuințe scumpe. Puteam merge acolo adesea, ca să scăpăm de

203

*

compania soborului. Era târziu și un apus frumos începea să cuprindă cerul. N-am avut încă prilejul să-i povestesc ce ‘înlăcărare’ am avut pentru ‘cruce’, când m-a întrerupt și mi-a spus cele ce urmează.

Când au venit la Platina, Filip a arătat îndată că nu-l interesează pustia. El era foarte leneș; se ducea de mai multe ori pe zi în oraș să-și ia o bere, ceea ce desigur că îl obosea pentru toată ziua, și a plecat repede. Eugene a rămas singur. El a ales o bucată de pământ pentru tipografie, a tăiat niște copaci, a pus o fundație de bușteni și a făcut niște blocuri din ciment pentru piloni. Când a fost gata să pună traversele pentru fundație a mers să se odihnească și s-a rugat. Când s-a întors în acel loc și era gata să înceapă fundația, deodată a sărit de frică pentru că în mijlocul pământului marcat, un șarpe uriaș - un șarpe cu clopoței - a ieșit afară, revendicându-și domeniul. A intrat în panică, neștiind ce să facă, fiind foarte conștient de primejdia de neocolit a acelei reptile. Atunci el și-a dat seama că șarpele simboliza puterea răului, care voia să ne împiedice să ne mutăm acolo. Și a luat lopata cu marginile plate pe care o adusese din San Francisco, a spus o rugăciune către Sf. Gheorghe, ucigătorul de balaur, și-a făcut cruce și a ucis șarpele cu o singură lovire - și a ridicat o tipografie pe acest loc pentru a propovădui cuvântul biruitor al lui Dumnezeu la toată lumea vorbitoare de limbă engleză.

În aceeași seară, fiind istovit, a mers înăuntru să se odihnească pe scaunul său pliant, în timp ce ușa de la verandă a rămas deschisă. Fie că moțâia, fie că doar se odihnea, a văzut că Arhiepiscopul Ioan a apărut în verandă, înveșmântat într-o rasă neagră. Neștiind dacă era o arătare sau un vis, fără să sară în sus, socotind că trebuie să fie vreun prilej pentru care să se afle acolo, știind foarte bine că Arhiepiscopul Ioan plecase la Domnul cu aproape doi ani în urmă. Atunci a fost foarte deznădăjduit, fiind la fel de temător ca și mine, mirându-se cum vom săvârși toată mutarea și vom petrece în această pustie. Îndată i-a pus câteva întrebări Arhiepiscopului Ioan: 1) ‘Vei fi cu noi?’ La aceasta cuviosul a încuviințat din cap. 2) ‘Gleb va fi cu mine?’ A răspuns iarăși afirmativ din cap. 3) ‘Vom pătrunde în pustie ca să viețuim acolo?’ Iarăși un răspuns afirmativ. 4) ‘Se va alătura careva nouă (de vreun ajutor real)?’ La aceasta a dat din cap negativ. Și în cele din urmă, 5) ‘Vom petrece în Platina pentru totdeauna?’ Iarăși un semn negativ și a dispărut! A urmat un sentiment de confirmare, din care Eugene a înțeles că era de la Dumnezeu.”

Rezemându-se de o balustradă dinaintea oceanului și apusului de soare, Gleb l-a întrebat pe Eugene ce părere avea despre această întâmplare.

- Că va fi la fel de greu în Platina cum fusese în San Francisco, a zis Eugene.

Gleb a început să se tânguiască, spunând că se simțea neputincios să rabde încercările care urmau.

- Cine suntem noi să ne asumăm un lucru atât de îndrăzneț? A strigat el. Suntem doar doi idioți. Eu nu sunt bun. Mă simt atât de păcătos și de slab.

Eugene și-a pus mâna pe umărul fratelui său.

- Tocmai pentru că suntem mari păcătoși, a zis el, Dumnezeu ne va folosi. Și va reuși.

²⁰³ Sobor: catedrală. (În alte contexte, acest cuvânt se poate referi la un consiliu bisericesc.)

47

Izbăvirea de lume

*Fericit omul a cărui dor și grijă Cuprind o
palmă de pământ strămoșesc, Bucuros să
respire aerul locului său Din propria sa țelină.*

*Așa să viețuiesc, nevăzut, neștiut,
Așa, fără tânguire să mă sfârșesc;
Răpit din lume și numai piatra Să spună unde
mă sălășluiesc.*

- Alexander Pope din "Odă singurătății"

Către sfârșitul vieții, tatăl lui Eugene, Frank, a continuat să sprijine noua viață și muncă a fiului său. În 1967, fiind în convalescență după o operație, i-a scris fiului său: „Intotdeauna urmez îndeaproape mersul tău și sunt foarte mulțumit de sensul lucrului tău - cât și de înflăcărea ta religioasă. Cred cu convingere că ceea ce plănuiești de acum încolo, vei face negreșit. Sporirea ta, din punct de vedere ortodox, pare hotărâtă și sigură.” În mai puțin de un an, în iulie 1968, bunul domn Rose a murit fulgerător și pe neașteptate.

În Carmel, Frank a fost întotdeauna de folos celor din jurul lui și comunității, oferindu-se să doboare stejarul cel găunos, să repare lucruri, etc. În ultima zi a vieții, se dusese să văruiască casa unui vecin și în mijlocul acestei lucrări de caritate a suferit un atac de cord. Ultima comunicare scrisă către fiul său, înscrisă pe spatele unei scrisori de la Esther erau următoarele:

GENE,

NU TE LĂSA DE SCOPURILE TALE

- TATI

A fost foarte greu pentru Esther să mai trăiască fără să fi putut să-și ia rămas bun sau să schimbe ultimele cuvinte cu soțul ei. Eugene a plecat imediat în sud ca să fie cu ea. Eileen și Franklin erau și ei acolo. Franklin avea grijă de problemele financiare ale lui Esther, dar pentru sprijin moral, în ceasurile de durere, s-a întors cel mai mult către fiul ei „religios”. Prezența lui Eugene acolo a fost foarte importantă pentru ea; și, fiindcă el i-a scris lui Alison, asta a însemnat pentru ea mult. Înseamnă că unele diferențe ale trecutului au fost ameliorate. Într-o asemenea împrejurare, nu era o victorie de suprafață, ci credința de care Esther avea nevoie.

Până în vara următoare, Eugene și Gleb luaseră hotărârea definitivă de a se muta. „Cu ajutorul lui Dumnezeu,” scrie Gleb, „construcția a fost terminată destul de bine ca să ne mutăm. Tipografia nu avea nici pereți, nici acoperiș, cu toate acestea, noi am hotărât să mergem.

Pe atunci, noi eram respectați de tot clerul. Arhiepiscopul Artemon a insistat să viziteze casa în care viețuiam și culegeam texte. Episcopul Nectarie - care fusese rânduit de către Arhiepiscopul Ioan ca să ne poarte de grijă și care fusese așezat prin Părintele Andrei ca părinte duhovnicesc - a dorit să deschidă mănăstirea sa, nădăjduind că Eugene îl va însoți, întrucât știa că eu eram împotriva viețuirii călugărești în lume, în Alameda. Părintele Nicolae Dombrovski obișnuia să ne invite la masa de prânz

duminica, nădăjduind că noi ne vom căsători cu cele două fiice ale lui, Ala și Tamara, care erau într-adevăr foarte drăguțe. Totuși, toți bănuiau că inimile noastre voiau să slujească lui Dumnezeu prin osteneli 'neomenești', deși nimeni nu știa că noi deja aveam pământul. Aveam nevoie de bani ca să ne mutăm și nu aveam deloc, deși până acum aveam tipărite câteva cărți și volumul *Cuvântul ortodox* pe 1968 era cel mai gros din câte fuseseră vreodată. Dar Dumnezeu ne-a dat din nou ajutorul ca să ne mutăm.

Într-o zi, Eugene a venit de la Liturghia sa zilnică și mi-a arătat zece bancnote de câte o sută de dolari. În dimineața aceea o rusoaică credincioasă (cunoscută ca 'doamna de tămâie' întrucât întotdeauna cumpăra tămâie de la noi) îi dăduse banii, spunându-i că va avea nevoie de ei și să păstreze tăcerea despre ei! Asta însemna că Dumnezeu a văzut că noi eram gata de plecare!

Am început să ne împachetăm lucrurile în cutii. Ca să nu se știe, trebuia să ducem aceste cutii noaptea, până la un garaj din josul străzii, pe care-l închiriasem și îl umplusem tot."

Vladimir Anderson s-a oferit să preia magazinul după plecarea fraților. El preda la școala din orașul Willits, dar a spus că va veni în San Francisco la sfârșiturile de săptămână, lăsând alți făcători de bine la magazin, în timpul săptămânii.

Deși cumpărarea pământului fraților și mutarea apropiată fuseseră binecuvântate de către Părintele Adrian, Arhiepiscopul Averkie și Părintele Nicodim din Sfântul Munte Athos, frații ezitaseră să-i spună Episcopului Nectarie, știind cât de rău îi va face. Când Episcopul Nectarie a aflat în cele din urmă, a fost cu adevărat foarte dezamăgit, spunând fraților că „își bătuseră joc de sufletul lui”. Frații i-au explicat motivele lor și el desigur a înțeles, dar încă îi era greu să renunțe la ultima sa nădejde pentru o mânăstire în Alameda, nădejdea pe care o aveau ei.

Frații au avut o discuție și cu Arhiepiscopul Artemon care, după cum a observat Eugene, „își exprimă aprobarea pentru moment”.

În august 1969, frații au închiriat un camion mare pentru transport și au pus în el toate mașinăriile. Gleb își amintește, „Când mutam presa de tipar, a venit Părintele Afanasie și ne-a dat o idee cum să facem ca să punem sub ea roțițe. M-am uitat la el și am văzut pentru prima dată ochii lui extrem de iubitori. El era un mare admirator al Arhiepiscopului Ioan și a simțit că Arhiepiscopul Ioan se afla printre noi. Și eu am simțit la fel.

Lucrarea ne-a luat foarte mult timp. În cele din urmă, în ajunul Adormirii Maicii Domnului, 14 august, am plecat dis de dimineață, nădăjduind să ne întoarcem în seara aceea pentru slujba de priveghere și să returnăm camionul. Era foarte cald. Camionul era foarte mare și nu știu cum reușea Eugene să fie atât de liniștit și desăvârșit. Am sosit după amiază devreme. Am tăiat crengi mari ca să ajungă camionul până la terasa tipografiei noastre, ca să putem deplasa presele pe roțile. Am mâncat, am muncit și apoi ne-am prăbușit. Eu m-am întins pe terasa caldă - podeaua viitoarei tipografii - și am adormit adânc și am dormit bine câteva ore. Când m-am trezit era noapte. Răsăriseră stelele și luna. Era o liniște de mormânt; nu se auzea nici măcar ciripit de păsărele. Era minunat de cald. Eram atât de fericit în acel moment încât sunt convins că așa este raiul. Nu era nici o adiere de vânt, dar aerul se simțea atât de proaspăt și de minunat. Lumină, nori mici transparenți se rostogoleau peste lună - și pădurea te desfăta. Mergeam cu picioarele goale pe pământul nostru sfințit. Mă simțeam liniștit și real. Eugene dormea adânc înăuntru și eu nu voiam să-l trezesc. Știam că nu ne vom duce înapoi să returnăm camionul, și nici nu vom merge la priveghere. Aceasta era privegherea Adormirii - iar eu am început să cânt și să plâng în același timp, neștiind că după niște ani îmi voi pierde părtașul tainei mele, partenerul sufletului meu, împreună-visătorul meu, tot într-o astfel de noapte a Adormirii.”

Dimineață, frații au ales un loc frumos pentru o biserică, și-au luat cărțile de slujbe și au slujit toată utrenia pentru Adormire. A apărut o căprioară din pădure și s-a așezat lângă ei, privindu-și cu curiozitate noii vecini, care aveau un scop foarte diferit de

acela al obișnuirilor de dinainte ai pădurii - vânătorii. Frații s-au uitat unul la altul cu uimire, apoi s-a întâmplat ceva și mai minunat. În timp ce slujeau, frații au stat, firește, tot timpul în picioare; dar când au ajuns la partea utreniei când toți credincioșii trebuie să stea în picioare - în timpul Cântării a Noua a Canonului, când se cântă Lauda de Mărire a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu - căprioara îndată s-a ridicat în picioare! Când Lauda s-a sfârșit, ea s-a așezat din nou, așteptând liniștită până la sfârșitul slujbei, după care s-a întors în pădure. „Cât de aproape este Dumnezeu!” Au gândit frații.

Gleb a mers la căsuță, în timp ce Eugene a rămas să se roage în liniștea noului său cămin. O briză caldă adia printre copaci și fire lungi de iarbă, trimiteau pe pământ frunzele moarte ale toamnei.

Odată cu schimbarea, acest munte s-a numit „Noble Ridge” (Culmea nobilă); un cămin potrivit pentru Eugene, al cărui nume însemna „nobil”.

Gleb avusese dreptate în legătură cu sentimentele tovarășului său pentru acest loc: Eugene simțea că, întocmai ca frunzele care cădeau, putea muri atunci. În duh el murise față de lume cu mult timp în urmă, dar numai aici el avea prilejul să trăiască cu adevărat acea moarte binecuvântată, fiind viu în acea viață care nu moare niciodată. Ca și moartea fizică, moartea față de lume este o taină pentru toți în afară de cei care au trecut prin ea; și astfel, Eugene va rămâne o enigmă pentru cei care l-au cunoscut. Dar dacă taina era de nepătruns pentru cei de pe pământ, ea era știută de Dumnezeu, Care vedea acum o creatură singuratică stând în fața Lui, pregătindu-se pentru unirea viitoare cu El. Eugene se simțea nevrednic să fie eliberat de lume și să se afle în „acest pământ al făgăduinței”. Cu cât mai puțin vrednic se simțea el atunci, înaintea făgăduinței de bază a lui Dumnezeu, care va fi împlinită în viața viitoare! Pe când stătea în mijlocul pădurii de toamnă care adormea și se pregătea să se trezească la primăvară, Eugene a plâns cu recunoștință față de Creatorul său. În Eugene, la fel ca în natura adormită, Dumnezeu dă iarăși viață mai bogată prin viață.

Chiar în locul în care s-a așezat, își va găsi într-o zi odihna cea din urmă. Astăzi el se află acolo, așteptând Invierea cea de obște.

PARTEA a V-a

48

Așezați în vestul sălbatec

Vă veți închina lui Dumnezeu în muntele acesta.
- Ieșirea 3, 12

În TIMPUL zilelor Golden Rush din California, munții care înconjoară proprietatea schitului fuseseră plini de așezări miniere. În anii '40 și '50 (sec. XIX), mii de mineri, mai ales chinezi, au venit cu familiile lor în orașul înfloritor al vestului sălbatec Weaverville, situat cam la 32 de km spre nord de locul unde frații trebuiau să-și cumpere pământul. Din Weaverville, exploatarea minieră s-a mutat mai în exterior, până când în anii '70, minerii au ajuns foarte aproape de teritoriul viitorului schit. La început nu au dat acolo peste aur, dar au găsit un metal și mai prețios - platina - și de aici și-a luat numele așezarea Platina din apropiere. Fermierii pășteau vite și oi prin acea regiune pentru a hrăni minerii flămânzi. Numele „Noble Ridge” s-a dat după numele unuia dintre ei, un cowboy care se numea Don Noble.

În 1893 s-a descoperit aur în golful din Harrison Gulch, doar la 6,5 km de locul unde urma să fie schitul. În Vale (Gulch) s-a construit îndată un oraș înfloritor, cu o biserică, două școli, câteva cârciumi, un oficiu poștal și două diligențe care aduceau poșta și făceau aprovizionarea zilnică. În zece ani s-au extras aproximativ 450 tone de aur din minele locului, din care și-a acumulat averea inițial vestita familie Hearst.

După ce minerii au plecat, Harrison Gulch a rămas de fapt nelocuit iar orașul Platina nu s-a dezvoltat niciodată. Orașelul care poartă acum numele Platina este o dezvoltare recentă, situându-se cam la 800 de km de așezarea originală Wild West (Vestul sălbatic). Ruinile minelor și barăcile izolate rămân totuși prin toată regiunea muntoasă. Câteva dintre acestea au fost găsite de către frații Eugene și Gleb în preajma schitului, de-a lungul vechii poteci a vitelor din Noble Ridge.

Cu MULT TIMP înainte de a se așeza albi, viețuiseră în regiune triburile de indieni americani, dar în sec. al XIX-lea ei au fost aproape exterminați. În 1852, o tabără întreagă, de vreo sută de indieni Wintun - bărbați, femei și copii - fuseseră măcelăriți cu cruzime la „Natural Bridge”, cam la 24 de km depărtare de schit.

La 1 aprilie 1971, Eugene a întâlnit un urmaș al celor dintâi locuitori ai acestui pământ. Gleb scrie: „Odată, când trebuia să extindem tipografia pentru a răspândi cuvântul lui Dumnezeu vecinilor noștri, Eugene a mers la oraș ca să cumpere cherestea. Aducând un transport de lemn, la întoarcere, s-a oprit să ridice poșta. La ghișeu poștal stătea un bărbat înalt, de vreo patruzeci de ani, având o față arătoasă, severă, cu trăsături inteligente, orientale. Vorbea rar, chibzuit, cu un anumit rafinament și a spus fără să se uite la Eugene, ‘Ce faci cu toată cherestea din camionul de afară?’ Eugene a spus că o aducea ca să-i fie de folos în construcție. ‘Nu poți construi pe pământul nostru’, a spus omul. ‘Tot pământul ne aparține nouă. Vă vom izgoni dacă ne distrugeți pământul.’

Eugene a înțeles ce voia el să spună și a răspuns, ‘Noi zidim casa lui Dumnezeu, ai Cărui copii suntem noi toți.’ Omul a recunoscut aceasta și și-a schimbat tonul. ‘Ei, nădăjduiesc să se împlinescă.’ a zis el. ‘Dar nu-mi place ce se întâmplă pe aici.’

- Ești urmaș al oamenilor care trăiau aici? a întrebat Eugene.
- Da.
- Ce trib ești?
- Wintun.
- Tribul tău a avut așezări în tot pământul acesta?
- Da, peste tot!

Indianul a vorbit din nou împotriva așezării acolo a omului alb.

- Și voi face totul ca să o opresc, a zis el în cele din urmă.

Intorcându-se în vârful dealului la schit, Eugene a relatat această întâlnire. El a zis că poate asta prevestește necazurile care aveau să vină. Apoi a zâmbit și a spus:

- Totuși, noi lucrăm pentru folosul indienilor locului.

Și, într-adevăr, conceptul de ortodoxie care a fost adus de către Cuviosul Părinte Gherman americanilor băștinași din Alaska trebuie să fie prezent și la americanii băștinași din pământurile sudului. Eugene a subliniat adesea nevoia introducerii vechii ortodoxii la vecinii noștri, aducându-și întotdeauna aminte de întâlnirea sa cu un reprezentant al rasei nobile.

Una dintre cărțile preferate ale lui Eugene a fost *Ishi în două lumi: O biografie a ultimului indian sălbatic din America de Nord*. Ishi a fost singurul supraviețuitor al tribului Yahî, care trăia în patria deluroasă, la 128 km la răsărit de Platina, lângă muntele Lassen. Eugene vorbea adesea despre Ishi și mai târziu s-a citit la schit cartea de folos pentru novici. Simplitatea lui Ishi și apropierea sa de natură îi amintea poate de Lao Tze din vechea Chină. Dr. Saxton Pope, cel mai bun prieten al lui Ishi scriamăi

târziu: „Sufletul lui Ishi era ca al unui copil, mintea sa era ca a unui filosof.”²⁰⁴

Eugene a căutat adesea pământul pentru vârfurile de săgeată și oricare alte lucruri ale locuitorilor locali. Gândul că el trăia pe pământ virgin, pe un deal care nu cunoscuse prezența oamenilor albi, l-a făcut întotdeauna să ajungă până la indieni.

Eugene s-a mirat când a auzit de un alb care trăise singur timp de patruzeci de ani în pădure, la o depărtare de câteva zile de mers de la schit, înspre sud-vest, pe un platou lângă un afluent al râului Eagle. Potrivit mărturiei a unuia care îl întâlnise, acest om stătea de vorbă cu păsările imitând sunetele lor. Păsările veneau la el și el își petrecea mult timp vorbind cu ele. El nu a mâncat niciodată nici un fel de carne. Oamenii care îl vizitau trebuiau să fie foarte liniștiți, căci lui nu-i plăcea zgomotul. Era greu de ajuns la adăpostul lui, fiind departe de drum; era nevoie de o călăuză pentru a găsi drumul. Eugene a încercat de câteva ori să facă pregătiri ca să meargă acolo, dar nu a reușit niciodată. După ani de zile, el s-a gândit și a vorbit de multe ori despre acest pustnic, cunoscut ca „Omul-pasăre”, în care el a văzut limpede un duh asemănător.

NU mult după ce frații s-au mutat la Platina, li s-a dat un alt semn de la Dumnezeu, care a arătat că El era mulțumit de ostenele lor misionare ortodoxe în acest nou hotar.

Odată, Eugene a coborât la poștă și pe când se întorcea, a fost oprit de o doamnă mai în vârstă, cu numele Ana. Ea l-a văzut cu un teanc din revista *Cuvântul ortodox* și la întrebat ce cară. El i-a arătat spunându-i, „Noi tipărim cuvântul ortodox al lui Dumnezeu.” Ea a întrebat cum publică el o revistă în acest loc pustiu îndepărtat. El a zis, „Avem o presă tipografică sus pe deal și un schit.” Uimită, Ana și-a exprimat îndată dorința de a veni și a vedea ceea ce făceau frații. Eugene a invitat-o și ea l-a urmat sus pe deal, împreună cu fiica ei Connie și o altă rudă. Când a intrat în tipografie și l-a văzut

²⁰⁴ Theodora Kroeber, *Ishi în două lumi: O biografie a ultimului indian sălbatic din America de Nord* (Berkeley: University of California Press, 1961), p. 238.

pe Gleb tipărind la presă, a exclamat, „Ei, asta-i exact ceea ce a văzut George în visul lui!”

George, pe care frații nu-l cunoscuseră încă, era soțul fiicei Anei, Connie și locuia pe o bucată mare de pământ la câțiva km de schit, înspre nord-vest. George era adventist de ziua a șaptea și locuise mai înainte în San Joaquin Valley. Având un simț apocaliptic, el voise să cumpere o bucată de pământ îndepărtată, în California de nord, unde putea trăi simplu și natural și putea tipări o revistă care avertiza împotriva lepădării de confesiune și consecințele abandonării căilor Domnului. El economisea destui bani și a găsit pământ lângă Platina, dar când era gata să-l cumpere, a avut un vis: doi oameni îmbrăcați în negru, tipărind la prese primitive, într-o atmosferă care îi amintea de timpul lui Martin Luther. Și un glas îi spusese: „în locul unde ai de gând să mergi, cuvântul lui Dumnezeu se tipărește deja.”

Pentru aceasta, George ezitase să cumpere pământul. El se interesase de Platina, dacă era o tipografie în funcțiune, dar nu aflase nimic. În cele din urmă pornise înainte și se mutase la Platina.

Ana, văzând la schit ceea ce descriesese George în visul său, a concluzionat, „Iată, acesta este într-adevăr cuvântul lui Dumnezeu.” George a venit mai târziu și a confirmat ceea ce spusese Ana despre vis. Comunitatea ortodoxă a fraților a fost o revelație pentru el. După cum a mărturisit, el vedea în ei oameni cu frica lui Dumnezeu și a devenit bunul lor prieten pentru restul vieții sale.

49

Locuitorii din vestul țării

Nu pentru liniște și siguranță, dragii mei frați, am întemeiat o comunitate în locul acesta, ci pentru luptă și nevoie... Ne-am adunat împreună în acest liman liniștit, acest sălaș duhovnicesc, ca să viețuim de pe o zi pe alta, o luptă fără odihnă împotriva patimilor noastre.

- Sf. Faust de Lerins

Primii ani la schit au fost deosebit de grei pentru frați. Aveau doar două clădiri mici: o construcție cu o cameră unde dormeau, mâncau și țineau slujbele și altă construcție unde țineau utilajele de tipărit. Iarna era uneori de un frig usturător. La început, frații aveau o sobă cu lemne numai în tipografie; mai târziu au făcut rost de o sobiță pe care își găteau mesele, dar rareori le era cald în această clădire. Pe de altă parte, vara, pământul era uscat, cu o căldură de deșert, arzătoare.

Totul trebuia să fie urcat pe munte cu camionul. Întrucât nu se afla pe munte nici o sursă de apă, chiar și apa trebuia să fie transportată până acolo. Era un mare efort să urci și să cobori pe drum. Zăpada împiedica uneori plecarea spre oraș și atunci când se topea, drumurile nepavate erau pline de noroi și vehiculele se împotmoleau. Chiar și atunci când drumul era circulabil, adesea frații nu puteau circula cu mașina, căci mașinile și camioanele lor, pe care ei nu-și puteau permite să le cumpere decât la mâna a doua, se defectau după mai multe drumuri grele în vârful muntelui. În astfel de împrejurări, frații trebuiau să meargă pe jos peste 3 km până la Platina și să care apa cu spatele. Ei au învățat să spele vasele cu o cantitate *foarte* mică de apă.

Nu era nici un fel de instalație de țevi. Nu erau nici fire de electricitate, așa încât presa tipografică trebuia să depindă de un mic generator pentru putere. În afara

tipografiei, frații nu foloseau de loc curent electric, potrivit planului inițial al lui Eugene; pentru iluminat, aveau lumânări și lămpi cu petrol.

Intr-o istorioară a obștii, Eugene scria: „Chiar dezavantajele și dificultățile pământului pe care îl dăduse Vlădica Ioan fraților în chip atât de minunat, s-au dovedit a fi de un deosebit folos, care aducea ajutor vieții duhovnicești liniștite: lipsa curentului electric și a liniilor telefonice adevărate marea izolare a fraților de lume; lipsa apei și a altor comodități ale vieții de oraș dau un caracter ascetic vieții zilnice, care este foarte greu de dobândit în condițiile artificiale ale vieții moderne. Tocmai dificultățile unei vieți primitive la țară, mai ales iarna, întăresc credința în Dumnezeu și învață răbdarea într-un fel foarte practic; și zăpada rece, fără simțire, învață omul să nu se încreadă prea mult în puterile proprii și să dă gustul adevăratei pustii în care au luptat asceții ortodocși ai trecutului.”

Pe lângă cerințele care urmăreau supraviețuirea fizică, frații trebuiau să-și câștige existența doar din ceea ce tipăreau. În 1971, Eugene scria: „Până acum, 90% din osteneala mâinii și minții noastre este dedicată în întregime tipăritului (și tăiatul lemnului, etc.), și munca noastră de traducere și intelectuală se desfășoară în general între orele petrecute la mașinile de tipărit. (Asta nu este o plângere - este probabil mântuirea noastră!)”

Rânduiala fiecărei zile era stabilită de ciclul slujbelor bisericii. Frații se întâlneau pentru slujbe de trei ori pe zi, urmând pravila de rugăciune din timpurile vechi. Ei știau că mai mult decât prin viața lor aspră, prin rugăciune puteau rămâne în tradiția viețuitorilor în pustie, despre care au citit și i-au iubit.

Frații aveau grijă să păstreze o atmosferă de rugăciune în schit. Mai ales Eugene era foarte strict în această privință, nepermițând nici un fel de nepăsare sau nepurtare de grijă. Potrivit rânduiei monahale, nu trebuia să fie nici o vorbă deșartă în timpul zilei, nici tolăneală întâmplătoare și nici să stea pe scaun cu picioarele încrucișate.

Hrana părinților era cât se poate de simplă. Înainte de a deveni călugări, ei țineau rânduiala mănăstirească a meselor, nu mâncau nici un fel de carne, în afară de pește. În timpul meselor, un frate citea dintr-un text duhovnicesc, în timp ce celălalt mânca. Parte a tradiției monahale ortodoxe, asta se făcea pentru ca sufletul să fie hrănit în același timp cu trupul. Cărțile de la Optina ale lui Serghie Nil au fost astfel citite cu glas tare, ca și multe volume rusești ale Vieților Bătrânilor de la Optina.

De cele mai multe ori, Eugene citea sau asculta texte duhovnicești fără să comenteze de loc, cugetând și adunând în minte fiecare lectură. Când Gleb insista să vadă o reacție, el spunea doar că textele prezentau lucrurile așa cum erau: *normalitatea* vieții creștine care s-a pierdut. Gleb se mira că Eugene nu a căutat niciodată extraordinarul. Gleb era preocupat de relatări de viziuni, revelații și apariții ale luminii necreate, dar nu a observat un răspuns similar și din partea lui Eugene. Când a întrebat de ce, Eugene i-a spus că imaginea era destul de vie chiar și fără asemenea manifestări.

Frații au avut un scop umil venind la schit. Ei nu căutau să întemeieze o mănăstire mare, recunoscută sau vestită, știind foarte bine că însăși austeritatea vieții lor era un mijloc de intimidare pentru aceasta. În mod intenționat, ei nu au făcut reclamă sau publicitate schitului lor. În primii ani nu au fost tunși în călugărie și nici nu au fost hirotoniți preoți și nu doreau să fie povățuitori duhovnicești pentru vizitatori.

Totuși, nu aveau nevoie să fie tunși ca să treacă prin încercările și bucuriile vieții monahale. Ei nu plecaseră în pustie cu ideea că prin aceasta, puteau scăpa îndată de ispitele lumii, întrucât ei știau din literatura patristică faptul că, atât timp cât impresiile lumești se mai află în om, ispitele îl vor urma în pustie. Iar ei au învățat din propria lor experiență că aceste impresii sunt sporite când cineva se rupe de societate. În lume, impresiile vin și se duc, urmate de altele; totuși, în liniștea pustiei, acestea se construiesc

în mintea omului, devenind ceva ce pare real. Adesea ideea despre ceva devine mult mai dulce și mai amăgitoare decât realitatea însăși.

Gleb scrie, „Primul an de viață în singurătatea pustiei era total diferită de ceea ce așteptam noi. Liniștea de negrăit din lumea naturii din jurul nostru a accentuat zgomotul și agitația care încă se mai dezlănțuia în noi. Așa cum se vede o cută pe o pânză albă, dar pe o țesătură cu multe culori nu se vede, la fel și în ceea ce privește viața în pustie, fiecare fleac adus din lume se face simțit cu o putere deosebită, pe fondul unei liniști desăvârșite.”

Textele hagiografice arătau fraților că asceții sunt izgoniți din pustie nu atât de piedici diferite cu care diavolul îi poate tulbura, cât de propria lor *frică*, pe care diavolul o poate spori. După cum a observat Gleb, cea mai mare greșală a lui Eugene era *teama*, înclinarea către a se descuraja cu ușurință. Mintea iute a lui Eugene, care putea cu atâta rapiditate să ajungă până la adevărul unui lucru, putea în același timp să deslușească toate problemele „veritabile” și forțele amenințătoare. După ani de zile, au fost câteva ocazii, când totul părea împotriva a ceea ce el iubea cel mai mult și a simțit că nu era de folos să „ia armele împotriva unei mări de necazuri.” În acele situații, el spunea cuvinte ca „poate nu este de folos”, iar Gleb trebuia să-l sfătuiască și să-l mustre.

Fricile lui Gleb erau mai subiective, venind din „complexul de inferioritate” al

205

rușilor. Spre deosebire de Eugene, lui nu-i era teamă că ceva era imposibil din punct de vedere obiectiv, ci mai degrabă că *el însuși* nu era capabil de acel lucru. El avea nevoie să i se liniștească cauza care îi pricinuisese tulburările emoționale, despre care Eugene trebuia să asculte în decursul anilor. În acele situații, Eugene își liniștea fratele, spunându-i câteva cuvinte simțitoare iar el nu reacționa emoțional. „Nu-ți pare rău pentru mine?!” Se plângea Gleb. „Nici un pic”, spunea Eugene. „Tu ești cel mai norocos om din lume.”

Probabil cea mai mare greutate fizică, cu care s-au confruntat frații în primii ani, a fost aceea de a încerca să tipărească reviste și cărți într-o pădure îndepărtată, în condiții atât de primitive. Ca și cum tipărirea nu le ajungea, frații erau adesea pe drumuri izolate, când li se strica camionul încărcat cu hârtie și materiale pentru tipărire, pe care le aduceau la schit. Uneori ei trebuiau să tragă manual bare grele de plumb și alte metale până sus pe deal.

Problemele mecanice cu presa de tipărit încercau răbdarea fraților până la limită. De câteva ori, ambii frați și-au rupt degetele la presă, întotdeauna rămânând cu ele schilodite. Totuși, când Gleb începea să se tânguiască, Eugene i-o tăia scurt spunându-i:

- Tu vrei să te întorci în lume. - Asta vrei? Alteori îl întreba, Vrei să primești răsplata acum sau în cer?

- în cer, desigur, răspundea Gleb. Dar n-aș putea să am și acum puțin?

La aceasta Eugene dădea doar din cap:

- Ori acum ori atunci. Ai de ales.

Când frații se așteptau cel mai puțin dar aveau cea mai mare nevoie, veneau mici semne din cer. Unul dintre acestea se referă la linotipul pe care l-au achiziționat în 1970. Linotipul, deși cu mult mai eficient decât procesul manual de tipărire pe care îl folosiseră ei, a fost un coșmar mecanic care le-a adus mult necaz. Acesta avea nevoie nu numai de curent electric de la un generator ci și de gaz propan. Într-o zi, pe când Eugene culegea literele pe linotip, lucrând cu plumb topit la gaz, s-a stricat generatorul. A încercat vreme de câteva ore să-l repare, în timp ce plumbul se răcea. Apoi, când în cele din urmă a pornit generatorul, a descoperit că linotipul nu voia să funcționeze! Nu era nimic nou pentru el, întrucât adesea a constatat că petrecea mai mult timp încercând să

²⁰⁵ Acest tratat a urmărit reformele radicale de occidentalizare ale lui Petru I, care au făcut poporul rus să se rușineze de propria lor cultură.

repare mașinile decât lucra efectiv la culesul literelor. De data aceasta, totuși, a simțit că a ajuns la capătul răbdării. „N-o mai pot scoate la capăt”, i-a spus lui Gleb. „Am pierdut ore întregi și tot nu putem face nimic.”

„Este diavolul”, a spus Gleb. „Este flămând și trebuie să ne irite. Mergi și adă aghiasmă.”

Când s-a întors Eugene, au luat o cruce de lemn de pe perete și au sfințit cu aghiasmă mașina și toată camera. Nici n-a apucat bine Eugene să facă aceasta, când, atât linotipul cât și generatorul au pornit de îndată de la sine, împreună cu presa tipografică.

Altă dată s-a stricat camionul fraților și nu s-a mai mișcat de loc. Eugene își amintea, „Am mulțumit lui Dumnezeu și am început să cărăm apă de la un izvor nou descoperit, la 800 de m și să aducem poșta, alimentele și benzina, pe jos, până sus pe deal - foarte greu, dar bine pentru noi. Apoi, în mijlocul noului *Cuvânt ortodox*, generatorul s-a stricat și Gleb m-a auzit căzând aproape în deznădejde: ‘Poate că ceea ce facem noi nu este bine, la urma urmei’ - dar în mai puțin de 24 de ore a venit un diacon din San Francisco cu doi mecanici (fără să știe de starea noastră disperată), care ne-au reparat camionul destul de bine ca să ne întoarcem în San Francisco pentru reparații mai mari și ne-a lăsat un alt camion cu care am cărat generatorul ca să fie reparat și chiar acum am expediat prin poștă noul număr din *Cuvântul ortodox*”

Alteori Dumnezeu i-a păzit pe frați de primejdie fizică. Un tânăr preot rus a scris următoarea relatare, vorbind despre sine la persoana a treia:

„Odată, în timp ce urca pe deal, Părintele Serafim a călătorit și a trecut peste capul Părintelui Gherasim și al altui om. S-a lovit cu spatele de o stâncă mare, s-a izbit de stâncă, a ricoșat și a căzut în tufe. Insoțitorii săi s-au speriat crezând că își fracturase spatele și toate coastele. Dar Părintele Serafim s-a ridicat liniștit, spunând că fusese salvat de către Preacuviosul Părinte Gherman din Alaska. Ei au cântat troparul [către Cuviosul Gherman], și și-au continuat drumul.”²⁰⁶

Până LA URMĂ, frații au văzut prețul supărărilor, ispitelor și încercărilor pe care le-au întâmpinat. Eugene a spus odată, „Sfinții Părinți ne spun că trebuie să vedem în toate ceva pentru mântuirea noastră. Dacă poți face asta, poți fi mântuit.

Intr-un fel neinspirat, te poți uita la ceva ca la o presă tipografică care nu funcționează. Stai aproape și te bucuri, privind cum ies paginile tipărite, frumoase, albe, bune, care îți dau o senzație plăcută de satisfacție și te gândești la activitatea misionară de a răspândi mai multe exemplare într-o mulțime de țări. Dar dintr-odată începe să te chinuiască, încep să se împrăștie foile într-o parte și-n alta; încep să se lipească și să se rupă la margine. Vezi că toate exemplarele pe care le-ai făcut în plus se șterg, stricându- se unul pe altul și în final ești atât de încordat, că tot ceea ce poți face este să stai și să spui Rugăciunea lui Iisus în timp ce încerci totul ca să iasă bine. Deși nu te poate mulțumi (ca atunci când vezi că ies automat copiile frumoase, curate), duhovnicește probabil că înseamnă cu mult mai mult, pentru că te însuflețește să lupți. Dar dacă în loc de aceasta, te descurajezi atât de tare că trănțești mașina, atunci ai pierdut bătălia. Lupta nu constă acum în câte copii ies pe oră: lupta constă în ceea ce face sufletul tău. Dacă sufletul tău se poate mântui și slobozești cuvinte care pot mântui pe alții, cu atât mai bine; dar dacă rostești cuvinte care îi pot mântui pe alții și tot timpul îți distrugi propriul tău suflet, nu este așa de bine.”

Eugene a făcut comentarii la niște rânduri asemănătoare după ce a primit o scrisoare de la un călugăr care, având o avere personală, „visa la o activitate misionară”. „Are mare nevoie de ajutor”, scria Eugene, „și ‘banii nu sunt o problemă’ - ar plăti bucuros cuiva să vină din Europa să-l ajute. De fapt, noi aproape am renunțat să

²⁰⁶ Părintele Vladimir Derugin, „Ieromonahul Serafim: Trecerea în cealaltă lume a unui om drept”, (Greenview, California: Părintele Serafim Memorial Fund, 1983), p. 13 (în lb. rus ă).

căutăm la el vreo lucrare de folos. După câte se pare, la urma urmei, calea cea mai sigură de a aduce roade pentru *sfânta ortodoxie* este să te afli într-o stare de strâmtorare, de privațiune, aproape imposibilă, fără nici o cale de ieșire, decât numai rugăciunea și lucrarea cu sudoare și lacrimi. Prea multă libertate, prea mulți bani, prea multe oportunități, prea multe idei - par să fie prea ușor împrăștiate de vânt. Trebuie pur și simplu să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru toate suferințele și încercările noastre - nu există nici o altă nădejde pentru noi!”

^{iv}
ÎN TIMPUL primilor ani de pustie a fraților, rugăciunile și munca lor zilnică erau întrerupte de vizitatori. Veneau acolo numai cei care îi cunoșteau personal și știau de existența schitului. Arhiepiscopul Artemon le-a făcut o vizită pe la început, dar se pare că nu și-a dat seama de ce se mutaseră frații la Noble Ridge. Gleb l-a lăsat pe Eugene să vorbească cu el, ca Arhiepiscopul să poată înțelege dintr-o perspectivă americană.

Vizitele Episcopului Nectarie erau cu mult diferite. Cu el, ei simțeau individualitatea sufletului și prezența lui îi întărea ca să rabde toate greutățile și ispitele care apăreau. Gleb își amintește:

„De câte ori venea Episcopul Nectarie, noi frații, cu căldură și bucurie, ca și copiii care se așteaptă la bună petrecere, alergam la poartă și trăgeam clopotul, ca și cum ar fi venit un pontif. Întâmpinarea lui în schit era amestecată cu umor, interes și un sentiment de smerenie. Făcea o scurtă sfeștanie, dădea binecuvântarea arhierescă și de obicei ținea o scurtă predică, în care se tânguia de sănătatea sa, de situația Bisericii și de starea lumii. Dar cuvintele lui nu aveau nimic în afara Bisericii. Realitatea care venea de la el nu era prezentată prin prisma egotismului pontifical, ci a smereniei patristice de dreaptă socoteală. Și astfel ne dădea înflăcărea pentru a primi acea experiență de viață duhovnicească adâncă, al cărei purtător era - experiență de care aveau nevoie sufletele noastre din secolul XX.

Episcopul Nectarie ne povestea amintirile sale despre Sfânta Rusie și Optina, despre legătura sa cu oameni sfinți, care au devenit mai târziu noi mucenici. Istoriile lui erau presărate cu anecdote și comparații; și pe parcursul relatării aveau loc multe întâmplări amuzante, în care nu evita să fie ridicol. Unele lucruri pe care le spunea dădeau la iveală o observare adâncă a vieții, în care eu am văzut influența Părintelui Adrian asupra gândirii și ideilor lui. Și mereu erau relatări foarte emoționante, în timpul cărora, atât el cât și ascultătorii lui erau scăldați în lacrimi. Asta nu se întâmpla pentru că voia neapărat ca cele spuse să stârnească asemenea emoții, ci pentru că povestitorul era un om normal, cald, care iubea viața și prețuia libertatea. Se putea vedea că era cam mâhnit de felul în care acționează lumea, că simțea durere atât trupească cât și sufletească, dar mai presus de toate, el lupta pentru a ajunge în ceruri.

În ascultarea mărturisirilor, Episcopul Nectarie semăna iarăși foarte mult cu Părintele Adrian. El nu era la fel de cuprinzător, energic și prielnic ca Părintele Adrian, dar suferea împreună cu păcătosul penitent.

Din pricina stării sale de sănătate, Episcopul nu putea niciodată să stea la schit peste noapte, ci trebuia să plece și dacă era nevoie, se reîntorcea la schit dimineața pentru slujbă. Când vizitele acestui om îndrăgit se apropiau de sfârșit, despărțirea lui arăta regret sincer față de sufletele care îl iubeau și pe care și el le iubea. Iar când

207

clopotul suna din nou potrivit Tipiconului de la Ierusalim și vehiculul cobora dealul și Episcopul binecuvânta de la fereastră, inimile fraților trăiau experiența de a fi orfani. Și totuși noi aveam sentimentul de a fi împliniți, aproape ca după o masă gustoasă cu desert. Ne întăriserăm pentru lupta ce urma să înfrunte realitatea dură, fiind încălziiți pe

dinăuntru pentru a avea o viziune clară asupra a tot ceea ce însemna activitatea vieții noastre.”

50

Pe urmele Cuviosului Paisie

*Iată acum, ce este bun și ce este frumos, decât
numai a locui frații împreună!*

- Psalm 132, 1

DEȘI frații erau, după cum spunea Eugene, „noi locuitori de la granița duhovnicească” din America contemporană, ei știau că nu sunt singuri și făceau ceva ce nu era de loc nou, ci era încercat și verificat prin veacuri de experiență. Ei își dădeau seama că nu puteau niciodată trăi felul de viață al marilor viețuitori ortodocși din pustie; dar citind despre ei și împărtășind măcar în parte osteneala lor, ei erau uniți mistic cu aceia și puteau să ia din puterea lor. Ei erau aduși în preajma acelor care câștigaseră bătălia pe care o dădeau acum.

Gleb scria: „*Stareții*, sfinții erau povățuitorii noștri când cobora asupra noastră noaptea ispitelor sau teama, iar noi umblam prin mica împrejmuire călugărească sub îndrumarea lor.”

În osteneala lor din pustie, frații s-au simțit mai aproape de pustnicii din sec. al XVIII-lea și al XIX-lea din Rusia. Prin tradiția lor, ei aparțineau mai ales acelei rădăcini

208

care venea de la Cuviosul Bătrân Paisie Velicikovski (f 1794), care a determinat cea mai recentă înflorire a sfințeniei în Rusia. În timpul lui Paisie (sec. al XVIII-lea), monahismul ortodox se bazase în special pe ostenele ascetice de suprafață; vechea învățătură patristică despre „lucrarea lăuntrică” a vieții mistice în Dumnezeu, fusese uitată în mare măsură. Tânărul Paisie a mers în Sf. Munte Athos să caute această învățătură și după multă cercetare, a descoperit manuscrise neprețuite, care nu erau cunoscute nici măcar călugărilor de acolo. Datorită acestei descoperiri și muncii ulterioare de o viață a lui Paisie, de traducere, copiere și răspândire a acestor texte patristice, antologia cunoscută sub numele de *Filocalia*, a fost alcătuită și publicată în câteva limbi.

Fiind și povățuitor într-o obște de călugări, Bătrânul Paisie a lăsat o moștenire duhovnicească care a avut urmări foarte importante pentru lumea ortodoxă. Ucenicii lui au răspândit învățăturile „tainice” pretutindeni, în lung și în lat, reînnoind viața duhovnicească a mănăstirilor care, au dat cu adevărat sute de sfinți în România, Rusia și Sfântul Munte Athos. În Rusia, Mănăstirea Valaam a fost astfel reînnoită; vestitul său misionar, Cuviosul Părinte Gherman, a fost și el pe linia paisiană.²⁰⁹ Nici Optina nu ar fi fost ceea ce a fost fără Paisie: șirul său de bătrâni primiseră seva duhovnicească direct de la ucenicii lui Paisie.

Totuși, cel mai mare preț pentru Eugene și Gleb l-a avut-o linia paisiană a sfinților asceți care continuaseră drumul până în vremea lor. Cei mai mulți dintre părinții și maicile lor duhovnicești - Părintele Adrian, Părintele Gherasim, Ivan și Helen Kontzevici, Părintele Mitrofan, Episcopul Nectarie - aparțineau acestei direcții. Gleb scrie, „Eu însumi am fost zidit întru acel ‘chip’, de către toți iubiții mei învățători, cu toate slăbiciunile și greșelile mele, către Cuviosul Paisie!”

²⁰⁸ Canonizat de Biserica din Rusia în 1988.

²⁰⁹ Interesant, Cuviosul Gherman a plecat la Domnul în aceeași zi ca și Cuviosul Paisie (15 noiembrie), cu patruzeci și doi de ani mai târziu.

Eugene era foarte emoționat când se citea cu glas tare în trapeză Viața și scrierile Cuviosului Paisie. El și Paisie mergeau în același pas. Amândoi căutaseră Adevărul cu o râvnă mistuitoare și găsindu-L, și-au închinat viețile ca să-l pună și la dispoziția altora. Eugene scria odată, „Viața Cuviosului Paisie este de o valoare deosebită pentru noi, căci este Viața unui Sfânt Părinte al timpurilor moderne, unul care a viețuit ca cei din vechime, aproape în zilele noastre... Climatul duhovnicesc al timpului său era foarte asemănător cu al nostru; multe ispite pe care le-am avut noi, le-a avut și el; el ne-a dat răspuns unui număr de întrebări stăruitoare.” Pentru Eugene, luptele pe care le-a purtat Paisie atât ca monah cât și ca misionar, erau foarte reale, vii și pământești, fiind păstrate în întregime de propria sa experiență. Treapta înaltă a înțelepciunii duhovnicești a lui Paisie, unită cu pocăința adâncă, sfâșietoare, pe care o însușea, a devenit un model pentru propria osteneală creștină.

Eugene a spus mai târziu că, „pentru creștinii ortodocși din sec. al XX-lea, nu este nici un sfânt părinte al timpurilor recente, mai important decât Cuviosul Paisie Velicikovski. Asta nu este pur și simplu pentru viața sa sfântă; nu pur și simplu pentru că, ca un alt Sfânt Grigorie Palama, el a apărut practica isihastă a Rugăciunii minții lui Iisus; nu doar pentru că el, prin mulții săi ucenici, a însușit marea renaștere monahală a sec. al XIX-lea care a înflorit cel mai puternic în sfinții bătrâni ai Mănăstirii Optina; dar cel mai mult pentru că a îndreptat din nou atenția creștinilor ortodocși către

izvoarele sfintei ortodoxii, care reprezintă singura temelie a adevăratei vieți ortodoxe și

210

ideea dacă aparține trecutului sau prezentului, călugărilor sau mirenilor.”

Frații Eugene și Gleb au luat aceste izvoare - Sfintele Scripturi și scrierile sfinților părinți - drept ocrotirea lor împotriva riscurilor duhovnicești ale viețuirii în pustie, împotriva înșelărilor diavolului și a minții lor căzute. Ei trebuiau să se îngrijească de supraviețuirea lor duhovnicească, ca și de supraviețuirea lor trupească. Bătrânul Paisie îi atenționase pe frații din mănăstirea sa: „Dacă nu dați atenție și nu citiți cărțile patristice, vă veți pierde pacea și iubirea lui Hristos, cu alte cuvinte, veți slăbi în împlinirea poruncilor lui Hristos și veți ajunge la răzvrătire lăuntrică, neliniște sufletească și neorânduială, tulburarea sufletului, șovăială și deznădejde, ucidere și judecarea unuia de către altul; și din pricina sporirii acestora, iubirea multora se va răci sau mai precis a celor mai mulți; și dacă se vor întâmpla toate acestea, această comunitate

211

în curând va pieri, mai întâi sufletul și cu timpul și trupul.”

^N
ÎNAINTE de a veni în pustie, frații luaseră folos de la Viața și învățătura Cuviosului Paisie, ca plan principal pentru activitatea lor. Întreaga lor idee de a fonda un schit cu doi sau trei frați care să viețuiască în comun fusese inspirată din experiența lui Paisie.

Ca tânăr călugăr în Sfântul Munte, Paisie a viețuit mai întâi singuratic, pentru o vreme. Când l-a vizitat bătrânul său din România, schimonahul Vasile de la Schitul Poiana Mărului, l-a sfătuit pe Paisie să nu încerce înainte de vreme viața pustnicească:

„întreaga viață monahală se împarte în trei: primul fel, cenobitismul, al doilea fel, numit calea împărătească sau de mijloc, când doi sau trei viețuiesc împreună și au o proprietate comună, hrană și îmbrăcăminte în comun, osteneală și muncă în comun, grijă comună pentru mijloacele de existență și renunțând la tot ceea ce înseamnă voie proprie, se află în ascultarea unuia față de celălalt întru frica lui Dumnezeu și iubire; și al

²¹⁰ Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski* (Platina, California: Obștea Sf. Gherman, 1976), p. 13.

²¹¹ *Ibid.* p. 123.

treilea fel, pustnicia singuratică, care este potrivită numai pentru oamenii desăvârșiți și sfinți.

Este mai bună viețuirea cu un frate, cunoașterea propriei neputințe și măsuri, pocăința și rugăciunea înaintea lui Dumnezeu și curățirea prin harul zilnic al lui Hristos, decât să poarte omul în sine slava deșartă și mulțumirea de sine cu pricepere și să le acopere și să dorească o viață singuratică, din care nici măcar o urmă, după cuvintele lui Ioan Scărarul, nu sunt în stare să vadă din pricina patimilor lor. Sf. Varsanufie cel Mare spune de asemenea că o viață în pustnicie înainte de vreme este
212
din pricina înaltei cugetări de sine.”

Calea împărătească sau de mijloc se mai numește și forma de *schit* a călugăriei. Cuviosul Paisie scria, este un jug mai umil și mai ușor de purtat decât viețuirea cenobitică sau anahoretică:

Sfântul [Vasile cel Mare] sfătuiește să se meargă pe calea de mijloc: adică, doi sau trei frați să sălășluiescă împreună, căci o asemenea viețuire este mai potrivită pentru mulți, fiindcă nu cere o răbdare atât de mare așa cum se cere în viața de obște, fiind și puțin mai ușoară. Să fie în toate ascultător față de părintele său ori față de fratele cu care viețuiește nu este
* s 213 *

așa de necrezut și cere mai puțină răbdare.

După ce a auzit sfatul Bătrânului român Vasile, Paisie se smerise văzând nevoia de a urma calea de mijloc. Prin pronia lui Dumnezeu, a venit la el un călugăr tânăr ca și el. Ca și Paisie, Visarion căutase un învățător în Sfântul Munte, dar nu găsisese nici unul. În cele din urmă, cu gândit: „Ce mai caut?” În Viața Cuviosului Paisie se arată,

Visarion, îndată a căzut la picioarele lui Paisie cu lacrimi și a rugat fierbinte pe Tatăl nostru ca să-l primească sub ascultare. Totuși, Bătrânul n-a vrut să audă a fi mai marele cuiva, el însuși dorind să fie sub ascultare. Dar Visarion și mai fierbinte a căzut la pământ cu multe lacrimi și vreme de trei zile, fără să se desprindă de locul acela, l-a rugat stăruitor să-l primească. Părintele nostru, văzând atâta umilire și lacrimile fratelui, și-a mișcat inima și a fost convins să-l primească, nu ca ucenic ci ca prieten, pentru a petrece împreună calea cea de mijloc; oricare din ei ar fi fost dăruit de Dumnezeu cu o mai bună înțelegere a Sfintelor Scripturi, să arate și celuiilalt voia lui Dumnezeu și ostenindu-se împreună în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu și în toată lucrarea cea bună, să-și taie fiecare voia proprie în fața celuiilalt, să se înțeleagă și să asculte unul de altul întru cele bune, să aibă un singur suflet și să-și ofere și să aibă
214
toate pentru sprijinul viețuirii lor în comun.

Paisie a istorisit cum a ajuns la calea de mijloc și în ce constă ea în mod precis:

Negăsind, din mai multe pricini, un loc unde să pot fi în ascultare, m-am gândit să încerc viețuirea potrivită căii de mijloc, cu un singur frate cu aceeași minte și același suflet și în locul unui părinte să-L avem pe Dumnezeu ca îndrumător și învățătura sfinților părinți și să fim în

²¹² Ibid. p. 63-64.

²¹³ Ibid. p. 142.

²¹⁴ Ibid. p. 67.

ascultare unul față de altul și să slujim unul altuia, să avem un singur suflet și o singură inimă și să avem tot ce este necesar pentru întreținerea vieții în comun, cunoscând că despre această cale a monahismului au dovedit sfinții părinți din Sfânta Scriptură.

Dumnezeu sprijină scopul cel bun; a venit la mine în Sfântul Munte un frate cu aceleași idei în toate ... care a început să viețuiască cu mine ca un singur suflet. Și astfel, prin harul lui Hristos, sufletul meu și-a găsit mângâiere într-o oarecare măsură și mult-dorita odihnă iar eu, nevrednicul, am putut să văd cel puțin un semn de folos al sfintei ascultări, pe care o aveam unul față de altul, pentru a ne tăia voia noastră, având în locul unui părinte și învățător, învățătura sfinților noștri părinți

215

și supunerea unuia față de celălalt întru iubirea de Dumnezeu.

Acesta fusese izvorul începutului rânduielii lui Eugene și Gleb, așezată în primii lor ani laolaltă, de „ascultare reciprocă”. În loc să aibă un bătrân purtător-de-Dumnezeu și să fie în ascultare față de el, ei aveau învățătura sfinților părinți și se aflau în ascultare unul față de celălalt, tăindu-și propria lor voie, unul înaintea celuilalt. În schit, chiar mai mult decât în lume, fiecare cerea binecuvântarea celuilalt înainte de începerea oricărei activități. Nu numai că aceasta a tăiat voia proprie, ci a păstrat și elementul principal viețuirii în comun: individualitatea sufletului.

Atât înainte cât și după mutarea lor la Platina, frații mai preluaseră vechea practică monahală a „dezvăluirii gândurilor”. Așa cum Paisie și Visarion, în lipsa unui părinte duhovnicesc, își mărturisiseră unul altuia gândurile care-i tulbura, tot așa au făcut Eugene și Gleb. Ei au făcut asta în contextul osteneții lor comune, al purtării poverii unul altuia și astfel și-au păstrat individualitatea sufletului. Totuși, pentru alții care nu sunt atât de uniți în duh, poate avea efectul invers al influențării gândurilor păcătoase ale unuia asupra celuilalt și de aceea nu este recomandabil.

„Rânduiala” obștii, pe care a scris-o Eugene în 1970 sau '71 arată cât de apropiate erau principiile Cuviosului Paisie de viețuirea fraților laolaltă:

Obștea Sf. Gherman din Alaska, întemeiată de Arhiepiscopul Ioan Maximovici, veșnic pomenitul, are ca scopuri:

1. Să petreacă într-o viețuire călugărească pe cât posibil în tradiția și duhul sălășluitoarelor în pustie ortodocși din toate veacurile și mai ales a celor mai apropiați de vremea noastră: sălășluitoarii pustiei Tebaidei de nord a Rusiei, Cuviosul Bătrân Paisie Velicovski și ucenicii săi, bătrânii de la Mănăstirea Optina și Valaam, sălășluitoarii schiturilor și pustiiilor din Serov, Sanaxar și Briansk și alții cu același duh; ca și ei, să fugă de lume și de toată înțelepciunea lumească; în ascultare reciprocă, în lipsire, tăierea vocii unul altuia și sprijinindu-se unul pe altul pe calea îngustă care duce la mântuire, viața interioară a obștii să nu depindă de nici o organizație sau individ din afară (potrivit poruncii Cuviosului Paisie Velicovski), ci statornicindu-se prin sfătuire reciprocă, în ascultare față de fratele mai bătrân; urmarea celor mai bune tradiții ecleziastice ale Bisericii Ortodoxe Ruse și mai ales, ale aceluia transmise fraților de către Arhiepiscopul Ioan Maximovici.

2. Să fie neîncetat hrăniți duhovnicește de Viețile și scrierile sfinților părinți ai Bisericii Ortodoxe, în special așa cum sunt păstrate în tradiția Cuviosului Paisie Velicovski și bătrânii de la Optina; să

traducă, să fie îndrumați și să aplice învățătura acestor scrieri la viața zilnică.

3. Să facă cunoscută tuturor celor însetați această învățătură patristică ortodoxă, mai ales prin cuvântul tipărit și să încurajeze și să însuflețească pe alții să pună această temelie la baza vieții lor creștine.

Această rânduială a fost în fiecare punct asemenea Vieții Cuviosului Paisie, căci, pe lângă ascultarea reciprocă și hrănirea din scrierile părinților, Paisie a răspândit în anii care au urmat, învățăturile patristice, prin tipărirea cărților în mănăstirea sa.

Rânduiala vieții monahale și duhovnicești a lui Paisie era una puternică, care a produs sfinți fără de număr în diferite țări ortodoxe în mai mult de două secole. În America dăduse deja naștere unui fenomen al Cuviosului Părinte Gherman - și de ce, întrebau frații de la Sf. Gherman, nu putea da naștere mai departe propriei înfloriri a sfințeniei lui Paisie în America? Întrucât restul Americii, inclusiv majoritatea ortodocșilor, încă nu auziseră de Cuviosul Paisie, numai ei puteau să pornească lucrarea. În pustia Platina, ei au început să cultive pământul „vestului sălbatec”, să însămânțeze acolo semințele înțelepciunii lui Paisie, pentru generațiile viitoare.

51

Natura

Pentru fiecare floare mică, fiecare fir de iarbă, Marele Artist a arătat un loc unde să crească! Cât de minunată este lumea lui Dumnezeu, natura lui Dumnezeu.

- Părintele Gherasim de Alaska²¹⁶

„**C**INE poate să spună”, scrie Gleb, „ce sentiment puternic îl cuprinde pe om atunci când își dă seama dintr-odată că stăpânește întreaga lume și că toată natura în măreția și imensitatea lucrurilor vii este de fapt avuția omului, moștenirea omului, o proprietate asupra căreia el este împărat, stăpânul ei? Cine, în vremea noastră modernă falsă, pătrunde cu adevărat, atât de adânc, taina lui Dumnezeu, nu doar pentru a-și asigura viața din roada pământului, ci să simtă că îi aparține, că este o legătură între creație și Creatorul ei?”

Pentru Eugene, care gustase din această taină, întreaga natură era o taină a înțelepciunii Ziditorului, un testament al iubirii Lui pentru omul cel păcătos. El scria într-o scrisoare:

În timp ce lumea ajunge la anarhie și oamenii cad mai jos decât fiarele sălbatice, noi trăim într-un rai adevărat unde creaturile nevorbitoare, ființele cele mai apropiate nouă, se roagă mereu Domnului prin însăși existența lor. Cu trei săptămâni în urmă, am găsit un pui de cerb care stătea culcat în drum. L-am adus acasă, l-am ținut peste noapte, i-am dat să bea lapte și l-am dus înapoi pe dealul de unde căzuse, probabil. (L-am fi ținut mai mult timp, dar am aflat că există o lege

²¹⁶ Călugărul rasofofor Eliel, *Părintele*

strictă de ocrotire a lui.) Apoi cu două zile în urmă, căprioara mamă care vine în fiecare zi ca să-i dăm resturi de mâncare, ne-a adus puiul ei ca să-l vedem - cred că era același și era o priveliște prea emoționantă pentru a putea fi spusă în cuvinte. Ea este atât de obișnuită cu noi că își alăptează puiul doar la o depărtare de 3 sau 4,5 m de noi și auzim discuția dintre ea și puiul ei - destul de asemănătoare cu behăitul oii, doar ceva mai înalt.

De curând am văzut și primul urs urcând dealul nostru în fugă - și din fericire n-am urmat sfatul lui Vlădica Nectarie, ca să-i dăm zahăr; nu părea să fie un urs prea practic! Până și vrăjmașul nostru local, șarpele cu clopoței, se roagă Domnului - o asemenea frumusețe galbenă cu diamante pe spate și ținuta unui prinț, deși era unul prevestitor de rău! Săptămâna trecută ne-am luptat timp de 15 minute cu unul uriaș, când lam scos din gaura de vererită și i-am tăiat capul (prin aceasta salvându-ne familia de vererițe, unde *tata* se alătură mamei ca să-l ducă pe cel mic din cuib în cuib). Desigur, soarta noastră, în această viață, este să facem ceva și să ne bucurăm de toate astea, și suntem recunoscători să avem un colțisor unde rânduiala lui Dumnezeu este atât de evidentă.

Indată după mutarea fraților, Eugene a încercat să cultive propria lor hrană. El a scris, „Lipsa apei afectează mai ales grădina, dar noi încercăm ‘grădinăritul fără îngrășămintă artificiale’, cu mulci și nădăjduim să obținem recoltă cu puțină apă - în pământ este destulă apă pentru 1,14 m de pământ, din ploaia și zăpada iernii, ca să crească puțin, cred.” Eugene a îngrijit o grădină până la sfârșitul vieții. Ii plăcea să muncească pământul, văzând minunea creației lui Dumnezeu, când răsăreau vlăstari noi, fragezi. Intr-o vară, frații au recoltat 360 de tomate. Pomii fructiferi nu creșteau la fel de bine ca legumele pe muntele Platina, totuși Eugene a făcut o încercare de a cultiva smochine, fructele sale preferate. Unii vizitatori se mirau cum, când îl apăsau atât de multe treburi, el depunea atât de mult efort în grădinărit. Dar cu un zâmbet, el cita un vechi proverb chinezesc: „Adevăratul filosof își petrece jumătate din timpul său cu cărțile și cealaltă jumătate la pământ.”

Lui Eugene îi mai plăcea foarte mult să urmărească schimbarea anotimpurilor. În aprilie 1971, scria: „Adevărata primăvară este mai târziu anul acesta decât anul trecut și doar câteva tufe mai mici au înflorit pe deplin. Bobocii încep să pocnească și să dea frunzulițe doar în vârful stejarilor - frunzulițe frumoase roz cu inflorescențe galbene din care vor ieși ghinde. Cel mai probabil, mijlocul primăverii nu va fi aici mai devreme de începutul lunii mai. Anul trecut am petrecut primăvara la țară pentru prima dată - o experiență cu adevărat însuflețitoare!”

De la colecția sa de păianjeni din copilărie până la culesul ciupercilor, am văzut înclinația lui Eugene de a fi naturalist. Acum, că era în elementul său, el înregistra cu precizie științifică variațiile de vreme, floră și faună! Ținea tabele detaliate în care nota zilnic temperaturile înalte și joase, ploaia și zăpada, dacă cerul era senin sau înnourat și dacă vântul bătea ziua sau noaptea. Iși rezerva o coloană pentru anumite comentarii. De exemplu, în perioada februarie-martie 1972, au fost următoarele notări: „Apar pete de pământ; mai rămân resturi de zăpadă; agrișii încep să îmbobocească; manzanita începe să înflorească; apar primele flori mici sălbătice; apar primele șopârle; îmbobocesc castanii porcești; prunii sălbatici dau frunze.”

În cercetarea sa, Eugene a adus unele îmbunătățiri interesante problemelor legate de pământ. Într-o scrisoare scria: „La sud de noi, se află 2415 km² de pământ lăsat în paragină, ‘Pustia Yolla Bolly’, unde până și vizitatorii și excursioniștii sunt destul de rari. Până în anii ’20 (sec. XX), potrivit cărții mele despre ‘Copacii din California’, era partea cea mai puțin explorată a Californiei, și din punct de vedere al identificării florei și faunei.”

Țrebuie adăugat că Eugene păstra aceeași însuflețire față de natură, pe care o exprimase odată pe țărmul lacului Bon Temple. Ți era teamă să se simtă *prea* acasă în sânul ei, căci aparținea totuși acestui pământ. Avea chiar o silă față de fotografia modernă unde natura este înfrumusețată cu culori și structuri intensificate. Pentru el, asta nu era nici real, nici obiectiv. El vedea asta ca o înfățișare artificială, lipsită de viață, a ceva viu și o altă manifestare de *chiliasm* - încercarea de a crea cerul pe pământ. El a văzut chiliasmul și în reclame, unde hrana este făcută să arate cât se poate de delicioasă și ispititoare și mai ales acolo unde este insipidă, aceasta este făcută să arate „atrăgător” și „amuzant”.

Cineva se poate mira de acest om care, în timp ce era atent să nu-și facă un idol din natură, avea față de ea o apreciere și încântare, mai mare decât marea majoritate a oamenilor. Dar nu este adevărat că cei care iubesc viața cel mai mult sunt cei care au fost cel mai aproape de ea, în lipsa ei? Copilul mic, venit de curând din ne-ființă, se bucură în existență cu nevinovăție. Cu cât crește, el este tot mai istovit și numai printr-o perioadă de boală grea sau moarte a cuiva iubit, începe să vadă din nou valoarea vieții care i s-a dat. Așa și cu Eugene. Simțind profund vremelnicia ordinii create, el a putut să o vadă așa cum era ea cu adevărat și astfel să o iubească mai mult - căci iubirea este cunoașterea cea mai înaltă.

52

Râvnitori ai ortodoxiei

Mulți se vor număra când va cădea patriarhul.
- Cuviosul Ieronim

N

în revista lor, frații susținuseră puritatea credinței ortodoxe și o apăraseră împotriva trădărilor unora dintre membrii săi - mai ales ierarhii ei. În această privință, principala problemă a zilei era ecumenismul. Potrivit înțelegerii Bisericii vechi, termenul *oikoumenikos* fusese folosit pentru a se referi la aducerea tuturor popoarelor la plenitudinea și puritatea Adevărului; dar în epoca modernă acest sens a fost răsucit exact în partea opusă - subțierea și răstălmăcirea adevărilor mântuitoare de dragul unității exterioare. Desigur, pentru Eugene aceasta însemna încă o pregătire pentru unitatea lumii lui Antihrist, despre care Sfinții Părinți scriseseră atât de clar. De-a lungul istoriei, duhovnici fără de număr își dăduseră viața pentru a păstra Biserica liberă de greșeli teologice, pentru a-i păstra curăția ca Arcă a mântuirii. Și acum unii ierarhi cârmuitori ortodocși, datorită înțelegerii lor moderne „luminată”, încercau să treacă cu vederea aceste greșeli și căutau căi de a se amesteca cu cei care îi sprijineau.

Acum, ecumenistul ortodox cel mai activ era Patriarhul Constantinopolului însuși, Athenagoras I. În 1967, el a făcut o încercare de a uni Biserica Ortodoxă cu cea romană, fără ca mai înainte să ceară ca cea romană să se lepede de învățăturile ei false. Un adept din Patriarhia sa, a scris mai târziu: „Schisma din anul 1054, care a împărțit Biserica ortodoxă și romano catolică nu mai este întemeiată. Aceasta a fost ștearsă din istorie prin înțelegerea și semnăturile reciproce ale Patriarhului Constantinopolului,

217

Athenagoras I, și Patriarhul Apusului, Papa Paul VI.” în decembrie 1968, Patriarhul

²¹⁷ Arhiepiscopul Athenagoras Kokknakis, *The Thyateira Confession* (Leighton Buzzard, Great Britain: The Faith Press, 1975), p. 68.

Athenagoras a anunțat că înscrisese numele Papei Paul al VI-lea în diptic, însemnând, prin urmare, că Papa se afla în comuniune cu Biserica Ortodoxă. Desigur, întrucât ortodoxia nu are un singur cap „infailibil” ca romano catolicismul, Patriarhul nu a putut să realizeze aceasta cu adevărat, fără consimțământul unanim al lumii ortodoxe. Au fost unii care l-au salutat pe Patriarhul Athenagoras ca pe un „prooroc” al unei noi epoci, cerându-se chiar canonizarea lui, pe când era încă în viață (!), dar o mare parte dintre credincioși nu au fost de acord cu el. Ca și în perioadele anterioare, când ierarhii au trădat credința ortodoxă, erau și cei care au iubit cu adevărat acea credință, care au păzit-o de întinarea cu erezia. Eugene și Gleb au publicat câteva articole în care arătau cum apucase Patriarhul pe căi greșite și îl chemau să se întoarcă la ortodoxia tradițională. Intrucât ei locuiau în America, s-au mai simțit obligați să publice chemări asemănătoare către întâiul ierarh al Bisericii grecești americane, Arhiepiscopul Iakovos, care îl numea pe Patriarhul Athenagoras „părintele duhovnicesc al renașterii ortodoxiei”, i-a urmat întreaga politică, participând la diferite evenimente și slujbe ecumenice.

Fiind un filosof foarte profund, Eugene nu s-a mulțumit să cunoască pur și simplu erorile ecumenismului modern, să știe că ei erau străini față de conștiința adevărului, mărturisind Biserica lui Hristos. El a vrut să meargă mai adânc, să deslușească *de ce* oameni ca Patriarhul Athenagoras și Arhiepiscopul Iakovos credeau în felul acela, ce a pricinuit această reorientare evidentă a concepției tradiționale a „Uneia Sfinte Catolice și Apostolice Biserici”. Afirmările acestor ierarhi i-au dat un punct de reper.

Am văzut cum a simțit Eugene „noul creștinism”, umanismul abia mascat și idealismul secular al papilor romani contemporani. Atunci, ne putem închipui cum l-a durut să vadă ierarhi ai propriei sale Biserici Ortodoxe urmând calea acestor papi, îmbrățișând chiar aceleași idei moderne. Intr-o scrisoare din 1970 către un preot, care se oferise să scrie un articol despre acest subiect, Eugene scria:

Cu câțiva ani în urmă, am început o investigație în ceea ce s-ar putea numi „filosofia de bază a sec. al XX-lea”. Asta se află acum parțial într-un manuscris neterminat, parțial în mintea mea; dar cred că am urmărit problema destul de departe ca să descopăr că *există* o filosofie de bază în ciuda întregii dezordini din gândirea modernă. Și, odată, sesizasem esența acestei filosofii (care, cred, a fost exprimată în modul cel mai clar de către Nietzsche și de către un personaj al lui Dostoievski în expresia: ‘Dumnezeu este mort, de aceea omul devine Dumnezeu și totul este posibil’ - esența nihilismului modern, anarhismul și anti-creștinismul) restul se referea la poziții sociale, filosofii, scriitori, artiști moderni, etc., au devenit mai ușor de înțeles, cât și mai mult sau mai puțin clari, mai mult sau mai puțin direcți în exprimarea acestei „filosofii”.

Iar în altă zi, când citeam articolul lui Iakovos în *Observatorul ortodox* din iulie-august: „O epocă nouă?”, că am simțit de îndată că aflasem o bună cunoaștere a ‘esenței Iakovismului’. Nu este *chiliasm* cu adevărat, erezia de bază? Ce altceva ar putea explica asemenea schimbări imense și denaturările cumplite din ortodoxie, în afară de ideea că intrăm în împrejurări istorice cu totul noi, o epocă cu totul *nouă*, în care ideile trecutului nu mai sunt relevante, dar noi trebuie să fim călăuziți de glasul noii epoci? În ultimele numere ale *Observatorului ortodox*, nu-l îndreptățește Părintele Patrinos pe Athenagoras - nu ca teolog, nu ca tradiționalist, ci tocmai ca *prooroc*, ca unul ale cărui erezii nu pot fi condamnate, pentru că el trăiește deja în „epoca cea nouă”, dinaintea epocii sale proprii? A fost citat Athenagoras, vorbind despre „A

treia epocă a Sfântului Duh” - o idee chiliastică clară, al cărei principal apărător este de curând N. Berdiaev și se poate duce înapoi direct la Ioachim de Fiore și indirect la cei din statul Montana. Desigur, întreaga idee „new age” pătrunde fiecare parte a ultimelor două secole, preocupându-se de „progres” și această idee aparține conceptului de revoluție (de la cea franceză până la cea bolșevică), este ideea centrală a ocultismului modern (care se vede în nivelul foarte cuprinzător al discuției de astăzi a „perioadei vărsătorului”, perioada astrologică post-creștină) și probabil că răspândirea acestei idei se datorează în principal francmasoneriei (există o publicație de rit scoțian în America numită 218 ^ * * „new age”). (imi pare rău să spun că toată această filosofie se află și în cursul dolarului american cu moștenirea sa masonică, cu *novus ordo seclorum* și piramida sa neterminată, așteptând cea de a treisprezecea piatră din vârf!) în termeni creștini, aceasta este filosofia lui Antihrist, cel care va întoarce lumea cu susul în jos și va schimba vremurile și anotimpurile.” ... Și desigur, acest concept al ecumenismului este pătruns de această erezie și „reîntemeierea Bisericii”.

Noua „gândire” a Constantinopolului (ca să-i dăm o denumire demnă!) este plină fie de prezentarea completă a împărăției cerurilor cu „noua epocă” (lupul stând împreună cu mielul) fie de accentuarea unei epoci cu totul nouă și/sau creștinismul care înfățișează normele creștine anterioare ca fiind învechite: moralitate nouă, religie nouă, înprospătarea creștinismului, reîntemeierea Bisericii, nevoia de a nu se mai ruga pentru

219
recolte sau vreme, căci Omul controlează acum acestea, etc.

Cât de potrivit este și pentru cauza *chiliastă* că noi trăim (din 1917)

220
în perioada post-Constantiniană; pentru că era la începutul acelei epoci, adică, în perioada epocii de aur a părinților, când erezia

221
chiliasmului a fost zdrobită. Și într-adevăr, împreună cu revoluțiile care au răsturnat era Constantiniană, am văzut o reformă a creștinismului care distruge Biserica ca instrument al harului lui Dumnezeu pentru mântuirea veșnică a oamenilor și o înlocuiește cu „evanghelia socială”. Articolul lui Iakovos nu are nici un cuvânt despre mântuire, ci se preocupă numai de „lume”.

Cu toate rugămintele sincere din multe alte locuri, în afară de muntele Platina, Patriarhul nu și-a schimbat purtarea. Deși cei mai buni creștini ortodocși erau împotriva acțiunilor sale - printre care Bătrânul văzător cu duhul Filotei Zervakos din Grecia și aproape toți călugării din Sfântul Munte - el avea cu el un aliat puternic: „spiritul vremurilor”. Am citat deja cuvintele prietenului său Papa Paul al VI-lea: „Glasul vremii este glasul lui Dumnezeu”. Cât de diferit de acele cuvinte ale marelui duhovnic ortodox

218 Cât de mult s-a răspândit aceste termen din 1970, când Eugene a scris aceasta.

219 Această ultimă afirmație a fost făcută de către preotul menționat mai sus într-un articol pentru *Observatorul ortodox*.

220 Era Constantiniană s-a sfârșit în 1917, odată cu căderea monarhiei ortodoxe a Moscovei, „Cea de a Treia Romă”, succesoarea Constantinopolului.

221 La Primul Sinod Ecumenic în 318 după Hristos, convocat de împăratul Constantin, Sfinții Părinți au condamnat erezia chiliasmului. Ei au introdus în mod intenționat un articol în Crezul Nicean („și împărăția Lui nu va avea sfârșit”) pentru a contrataca ideea falsă că Hristos va avea o domnie pământească, politică de 1000 de ani. Aici putem observa că bisericile protestante, care au respins creștinismul epocii Constantiniene (anterioară Reformei), sunt aproape toți susținători ai chiliasmului. Așteptările lor îi așează în pericolul de a-l urma pe Antihrist, care va întemeia o împărăție pe pământ, pretinzând că este Hristos.

al sec. al IV-lea, Sf. Atanasie: „Știm că trebuie să slujim lui Dumnezeu, iar nu timpului!”

Este lăsat ierarhilor ortodocși de astăzi să țină seama de avertizările pe care Eugene și alții începuseră să le rostească în anii '60. Cel puțin într-o anumită măsură, astăzi pare să aibă loc o anumită răsturnare, întrucât bisericile ne-ortodoxe se îndepărtează din ce în ce mai mult de creștinismul de bază, lăsând cărmuitorii ortodocși să vadă sfârșitul mort al activităților lor ecumenice ale ultimelor trei decenii. Protestul recent al participanților ortodocși împotriva politicilor modernistului „Sinod Național al Bisericilor” este deja un pas către direcția cea dreaptă, la care Eugene s-ar fi bucurat să fi fost în viață ca să vadă.

CA editori și misionari, Eugene și Gleb trebuiau să vorbească despre alt fel de trădare de către conducătorii ortodocși: acela al capitulării în fața regimurilor comuniste fără de Dumnezeu. Aceasta devenise o problemă în 1927, când Mitropolitul Serghie Stragorodski, după ce scăpase dintr-o închisoare sovietică unde stătuse câteva luni, publicase o declarație defăimătoare, care afirma că bucuriile și suferințele guvernului sovietic erau acelea ale Bisericii Ortodoxe Ruse. Acum, guvernul plănuise un atac împotriva Bisericii, cum nu se mai pomenise nici măcar în vremurile romane păgâne, ucigând clerici, călugări și credincioși fără de număr, închizând sau dărâmând mii de biserici și mănăstiri. Mitropolitul Serghie, nerezistând presiunii, a negat deschis faptul că poporul era persecutat, din considerente religioase; și când ceilalți ierarhi au refuzat să fie de acord cu programul său, el i-a calificat „criminali politici”, pentru care ei au fost trimiși în lagărele morții sovietice. Apărătorii au pretins că prin aceasta el a „salvat” Biserica de la totala ei lichidare, dar, așa cum remarca noul mucenic Boris Talantov, „Mitropolitul Serghie, prin adaptarea și minciuna sa, nu a salvat pe nimeni și nimic în afară de propria sa persoană.”

„Sergianismul” a devenit termenul pentru acest fel de trădare: vânzarea credinței întru Hristos de dragul păstrării organizării exterioare a Bisericii, sau mai general, de dragul oricărui avantaj lumesc. Credincioșii trebuiau să arate ascultare necondiționată față de conducătorii oficiali care urmau această politică, care era adesea impusă chiar de canoanele Bisericii.

Odată ce politica fusese pusă în aplicare de către Mitropolitul Serghie (care urma să devină Patriarh) și întreaga opoziție fusese îndepărtată, aceasta a devenit linia oficială a Bisericii în Uniunea Sovietică în timpul deceniilor următoare. Această Biserică a urmat linia lui Serghie fără constrângere; totuși, ceea ce a fost surprinzător, a fost faptul că în anii 1969-1970, aceasta a fost importată în apusul liber, determinând o tulburare în lumea ortodoxă. Una dintre Bisericile rusești din America, numită „Mitropolia Americană”, a pus la cale o mare lovitură politică: aceasta a dus tratative pentru obținerea recunoașterii oficiale a independenței sale față de Biserica de la Moscova și pentru a deveni Biserică „autocefală” sau „independentă” sub patronajul Moscovei. Iarăși, aceasta a avut loc în timpul prigoanei repetate a Bisericii din Rusia. Întrucât nu sa reușit, au avut loc negocieri la Geneva și New York sub auspiciile unei organizații conducătoare a ecumenismului internațional, „Consiliul Internațional al Bisericilor”, care avusese simpatii comuniste îndelungate și a refuzat să vorbească despre crimele comuniste împotriva creștinilor. Ierarhul sovietic, care a ajutat la pregătirea autocefaliei, a fost Mitropolitul Nicodim al Leningradului, un om foarte cunoscut în apus, pentru că a denunțat în public persecuția religioasă din URSS.

Eugene scria în 1970, „Fără îndoială că Mitropolia americană a căzut în această capcană din naivitate și deja ierarhii săi demonstrează că așa numita ‘independență’ a ei ascunde o formă subtilă de dependență psihologică.” Eugene a citit articole de ziar care arătau că, clerul și episcopii Mitropoliei începuseră să-și ceară scuze, nu numai pentru

dominarea sovietică a organizării Bisericii, ci chiar pentru sistemul sovietic. El a scris că un preot „recunoaște că unii episcopi sovietici sunt agenți sovietici; că întreaga autocefalie urmează direcțiile politice proclamate de către guvernul sovietic. Episcopul este citat spunând că a găsit poporul sovietic fericit și bine îmbrăcat și dacă unii se plâng de guvern, și americanii fac la fel!”

Pentru Eugene era cu mult mai rău să se predea unui stat nihilist în libertate decât sub constrângere. El a scris unui preot din Mitropolie:

Veți găsi în mijlocul nostru multă simpatie și compasiune pentru toți în afară de ierarhii conducători ai Moscovei - și chiar pentru unii dintre aceștia veți afla simpatie datorită împrejurărilor neomenești sub care au fost forțați să trădeze ortodoxia ... Dar această simpatie nu ne poate permite nouă, celor care suntem liberi, să recunoaștem Patriarhia și astfel să cădem în aceeași capcană în care ea a fost *silită* să intre! Și aceasta a făcut Mitropolia ... Cu fiecare părticică a ființei noastre și cu fiecare simțământ al sufletului nostru, suntem respinși de acest act *liber* al trădării. Nu pricepeți imensitatea robiei voastre spirituale?.

Este „participarea activă la viața ortodoxă internațională” cu adevărat atât de importantă pentru Mitropolie, că trebuie să o realizeze cu prețul suferinței credincioșilor ortodocși ruși? Să dăm un exemplu: Mitropolitul Nicodim este marele „binefăcător” al Mitropoliei și nimeni nu poate pune la îndoială faptul că izbânda sa cu Mitropolia i-a întărit poziția față de Patriarhia Moscovei. Pe de altă parte, laicul Boris Talantov din URSS l-a numit pe Nicodim, în mod deschis, un trădător al Bisericii, un mincinos și agent al anti-creștinismului internațional; și pentru aceste afirmații (printre altele) a fost întemnițat de către sovietici. Mitropolitul Nicodim spune apusului că el a fost în închisoare pentru „activități anti-guvernamentale”. La 4 ianuarie a.c. Boris Talantov a murit în închisoare, fiind fără îndoială victima lui Nicodim (printre alții).

Poate să fie Mitropolia de partea acestui duhovnic? Nu văd cum poate.

În articolele pe care le-a scris pentru *Cuvântul ortodox*, Eugene a arătat multe contradicții din poziția Mitropoliei. El a simțit că era foarte important să-i facă pe credincioși să fie conștienți de acestea, întrucât Mitropolia ascunsese atenției publice aspectele cele mai necurate ale „loviturii”. Ca să ofere cunoștințele pentru întregul articol, frații au publicat documente rare ale începutului Bisericii din catacombele Rusiei, scrise de către episcopi și preoți, care se separaseră de Mitropolitul Serghie. Dar cu toate acestea, Eugene voia să meargă dincolo de simpla poziție „politică” a Mitropoliei. El trebuia să meargă mai adânc, să ajungă la filosofia din spatele evenimentelor ce aveau loc în lume. Într-o scrisoare către un tânăr convertit, el i-a adresat această întrebare, comparând mai întâi jugurile turcesc și comunist:

Turcii au prigonit Biserica, și când a fost cu puțință, au folosit-o pentru scopuri politice. Dar cea mai rea intenție a lor nu a mers mai departe de a-i face pe creștini robi și uneori să-i convertească cu forța la islamism. Creștinul putea astfel să fie rob sau mucenic, dar în plan spiritual el era liber; jugul turcesc era *exterior*.

Dar cu sovieticii, scopul este mult mai adânc: în esență, să distrugă în întregime Biserica, folosindu-se chiar de ierarhii Bisericii (când era posibil) ca agenți ai acestui sistem; și pe calea care duce către acest scop, ca Biserica să apere comunismul de peste hotare și să propovăduiască un ‘creștinism comunist’, care să pregătească calea din

punct de vedere ideologic pentru triumful apropiat al comunismului mondial, nu numai ca regim politic universal, ci și ca o tiranie ideologică și pseudo-religioasă. Pentru a fi foarte conștienți de aceasta, trebuie să ne dăm seama ce înseamnă comunismul: nu numai un regim politic nebun de putere, ci un sistem ideologic-religios al cărui scop este de a răsturna și a înlătura prin forță toate celelalte sisteme, mai presus de toate creștinismul. Comunismul este de fapt o *erezie* foarte puternică a cărei teză centrală, dacă nu greșesc, este chiliasmul sau milenialismul: planul este de a ajunge la punctul culminant într-un stat oarecare al fericirii pământești, o lume desăvârșită care să trăiască în pace și armonie desăvârșită. Analizați predicile publicate ale ierarhilor din Moscova: se regăsește tot mereu aceeași temă a venirii „Impărăției lui Dumnezeu pe pământ” prin răspândirea comunismului. Aceasta este erezie fățișă, sau poate ceva și mai rău: îndepărtarea Bisericii de la scopul ei - mântuirea sufletelor pentru viața cea veșnică - și lăsarea lor în seama stăpânirii diavolului, promițând o fericire falsă pe pământ și condamnarea lor la osânda cea veșnică.

Intregul creștinism apusean modern este pătruns deja de această orientare practică, esențialmente chiliastică și cu cât este mai „liberală”, cu atât mai multe Biserici Ortodoxe seculare (cum este Mitropolia) au fost otrăvite de la această sursă; și probabil motivul pentru care cei mai mulți din Mitropolie au acceptat atât de ușor autocefalia este pentru că în interior ei nu pricep ce se întâmplă.

Zilele trecute am citit un comentariu abil despre criza iconoclastică din secolele VII și VIII. Înainte de Sinodul al Șaptelea Ecumenic, Biserica Ortodoxă nu avea o „învățătură” explicită „despre icoane” iar astfel se putea susține că iconoclaștii nu erau de loc eretici și controversa avea loc asupra celei de a doua chestiuni a „ceremoniei” sau „rânduiei”. Totuși, Biserica (în persoana apărătorilor ei, principalii închinători la icoane), au simțit că ea se luptă cu o erezie, ceva distrugător pentru Biserică; și după ce apărătorii ei au suferit și au murit pentru această simțire ortodoxă și teologii ei reușiseră în final să înlătore în mod clar învățătura pe care ea o cunoștea deja în inima ei -cauza ortodoxiei a triumfat la al Șaptelea Sinod Ecumenic și iconoclaștii au fost numiți eretici.

Cred că astăzi se întâmplă același lucru, numai că de o amploare cu mult mai mare și mult mai complicat: că cei care *simt* ortodoxia (trăind viața harului ei și fiind așezați pe cale și sporiți prin comorile ei de bază - Viețile sfinților, scrierile patristice, etc.) se luptă împreună împotriva vreunui vrăjmaș, a vreunei erezii, care nu a fost încă pe deplin definită sau manifestată. Se pot identifica aspecte sau manifestări diferite ale acesteia (chiliasm, Evanghelie socială, renașterism, ecumenism) și se poate lupta, dar lupta este în mare măsură inconștientă deocamdată și

cei care nu *simt* ortodoxia în inima și în casele lor (de pildă, cei care sunt

222

formați pe baza revistelor *Preocuparea* și *Viața fără experiență* în locul Vieților sfinților!) nu știu cu adevărat despre ce vorbești tu, și ei nu pot înțelege cum te poți tulbura atât de tare de ceva ce nu a fost identificat ca erezie de către nici un sinod. În mărturia episcopilor din catacombele de la sfârșitul anilor '20 (sec. XX) se constată iarăși și iarăși că agenții GPU îi întreba mai întâi de toate dacă erau cu sau împotriva lui

²²² Două reviste pe care Eugene le-a considerat destul de seculare în coținut, publicate de Mitropolie pentru copii și adolescenți.

Serghie și dacă erau împotriva, atunci acești agenți demonstau că Serghie „nu încălcase nici dogmele nici canoanele”. Astfel, fie călăii ateii „apără Biserica” - fie este ceva cumplit de rău și Biserica se află împotriva unui vrăjmaș foarte neîndurător. Totuși, după cum se scoate la iveală, în privința unor probleme dogmatice și canonice, Serghie nu avea dreptate; dar mai întâi de toate, sufletul a simțit că el greșea.

Văzând apostazia Bisericilor Ortodoxe, Eugene a simțit că trebuie să aducă mai mulți oameni în turma Bisericii Ruse din străinătate, pe care el o văzuse ca pe una din ultimele dăinuiri împotriva compromisului; și el a scris multe scrisori în acest scop. Aici a putut lucra împreună cu alți tineri înflăcărați, care intraseră deja în această

223

Biserică. Printre aceștia, se afla Părintele Tarasie, un preot-călugăr greco-american, care era de aceeași vârstă cu frații. Gleb îl cunoscuse în 1960. Atunci Părintele Tarasie încercase să întemeieze o mănăstire în America împreună cu prietenii săi de la seminar, dar Arhiepiscopia greacă îi interzisese acest lucru. Mai târziu, când Eugene și Gleb au locuit în San Francisco, Gleb a propus ca Părintele Tarasie să intre în Biserica Rusă din străinătate, dar Părintele Tarasie nu a fost de acord, întrucât această Biserică nu era recunoscută fiindcă refuzase să fie sub autoritatea Bisericii de stat din Uniunea Sovietică. La aceasta, Gleb a răspuns că trebuia înțeleasă natura comunismului pentru a înțelege existența Bisericii Ruse din străinătate. Părintele Tarasie, fiind grec, cunoștea persecuția turcă asupra Bisericii Grecești și a considerat aceasta corespunzător cu persecuția religiei sub comunism.

Întrucât Eugene era un cunoscător mai bun, Gleb i-a cerut să-i explice baza spirituală și filosofică a comunismului și cum jugul acesta era diferit de acela al turcilor. „Părintele Tarasie este un om bun”, a spus Gleb. „Și el are râvnă pentru același lucru ca și noi - transferarea monahismului ortodox în America - tocmai ceea ce au nevoie convertiții americani. Ar trebui să-l ajuți.”

Eugene a acceptat bucuros. În corespondența lor, Părintele Tarasie era convins de justetea opiniilor lui Eugene. I-a mulțumit, spunând că va intra în Biserica Rusă din străinătate, unde va găsi o mărturisire mai puternică a credinței și mai puțină opoziție față de ostenele sale monahale. Până în 1970, mănăstirea sa era un centru duhovnicesc reînnoit, care publica texte ortodoxe clasice și slujbe bisericești în engleză.

Eugene trebuia totuși să învețe, prin experiență amară, că înșelările vremurilor nu erau așa de simple, ori clare, că puteau fi rezolvate doar prin „intrarea în Biserica Rusă din străinătate”. El trebuia să învețe că putea exista un anume fel de liberalism în cadrul Bisericilor celor mai conservatoare și un anume fel de sergianism în cadrul celor mai anti-comuniste.

Mai târziu, Eugene a spus astfel: „Esența sergianismului este legată de problema comună tuturor Bisericilor Ortodoxe de astăzi - pierderea gustului ortodoxiei, acceptând Biserica fără a o mai cerceta, luând ‘organizarea’ drept Trupul lui Hristos, crezând că Harul și Tainele sunt ceva ‘automat’. Purtarea logică și convenabilă nu ne va face să trecem peste aceste pietre de poticneală; este nevoie de mai multă suferință și experiență și puțini vor înțelege.”

Apogeul obștii

Stăpâniți de întunecimea vieții, mintea noastră a primit iluminare dintr-o dată, O, Sfinte Părinte Gherman. De aceea, ne punem nădejdea în mijlocirea ta înaintea lui Dumnezeu.

- Slujba pentru Sf. Gherman din
Alaska,
stihire pentru vecernia mică

„**E**STE o taină”, scrie Gleb, „cum un om se poate întâlni pe neașteptate cu un sfânt care a murit cu mai mult de o sută de ani în urmă și apoi să-l introducă în viața sa. Acela devine o parte a vieții lui; uneori omul chiar îl aude și-l vede căci el este viu.”

Gleb își amintește acea zi hotărâtoare din 1961, când povestea Cuviosului Gherman din Alaska i-a deschis dintr-odată mulțime de noi posibilități - posibilități care urmau să schimbe viața lui și a lui Eugene pentru totdeauna:

„Era începutul primăverii, în timpul Postului Mare, spre sfârșitul ultimului meu an de seminar. Având ceva timp liber, duminică după Liturghie, m-am gândit că voi folosi acest prilej îndelung așteptat, ca să merg peste câmp și prin pădure la Mănăstirea Sfânta Treime și în cele din urmă să citesc o cârtică pe care o cumpărasem de la un rus, negustor ambulant de cărți, despre sărbătoarea Rusaliilor din vara trecută. Această cârtică uzată, *Părintele Gherman: Un misionar în America*, era Viața originală a

224

Părintelui Gherman, publicată de Mănăstirea Valaam în 1894. Atunci, în afară de faptul că îi văzusem înfățișarea, nu știam nimic despre Părintele Gherman. În 1961 fusese în mare măsură uitat de lumea ortodoxă. Biserica nu publicase Viața lui în engleză și nici măcar printre ruși nu se vorbea despre el. Numai smeriții aleuți din Alaska îi păstrau scumpă memoria, îi păstrau cu sfințenie spusele și îl slăveau ca pe un sfânt.

„Era o zi minunată. Cerul era puțin acoperit, dar câmpul și vâlcelele pe unde am umblat erau stăpânite de forța primăverii. Peticile de zăpadă se topeau pretutindeni, torente de apă se repezeau în jos și șofranul înflorește. Am simțit venirea unei vieți noi, trezirea naturii. Am tot repetat o frumoasă poezie rusească de F. I. Tiuceaev:

Zăpada albă mai dăinuie pe pajiști,
Dar apele primăverii deja izvorăsc. Țâșnesc
și licăresc aruncându-se în zbor, Grăbind
tărâmul adormit să se trezească,

Vestind în toate colțurile lumii:
„Acum sosește primăvara, iat-o, vine! Noi
suntem heraldii nașterii ei;
Înainte, ne-a trimis să-i vestim sosirea!”

Acum sosește primăvara, iat-o vine!

²²⁴ *Vezi Mica Filocalie rusă, vol. 3 (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1989), p. 17-44.*

Și flori îmbujorate, luminoase cântă
Al primăverii cântec cald și blând,

Nenumărate se apleacă cu veselie, întorcându-se-napoi.

În ziua aceea, pe când citeam *Viața Cuviosului Gherman*, pe neașteptate, mintea mea s-a luminat, dându-mi seama pentru prima oară că *aici*, chiar în acest pământ pe care stăteam eu, în îndepărtata Alaska, era îngropată o comoară, o părticică din *Sfânta Rusie*, dreptul misionar pentru America - Părintele Gherman.

Așa cum natura se trezea spre plinătatea vieții, tot la fel se întâmpla și cu mine. Prin paginile acestei cărțuli, eu mă pregăteam să primesc viață nouă. Mi se însuflețea inima pentru că într-o clipă ochii minții mele au priceput de ce ne aflăm în America. Trebuia să mă bucur de acea primăvară, de acea primăvară dătătoare-de-viață care se ascundea în Alaska, acoperită de pietre. Tot ceea ce trebuia să fac era să ridic acele pietre și să sap; primăvara tâșnea topind gheața și zăpada vieții contemporane și era acolo un ring întreg de flori care dansau.”

În clipa aceea, Gleb s-a gândit să meargă într-un pelerinaj în insula Spruce să dezgroape „comoara îngropată”, să se roage la mormântul Cuviosului Gherman și să primească de la el un semn despre calea vieții lui. Am văzut cum obștea Părintelui Gherman se zămislise la mormântul sfântului Bătrân și cum, doar cu câteva săptămâni mai târziu, Gleb fusese călăuzit de către Cuviosul Gherman să-l cunoască pe Eugene. Și Eugene primise iluminare neașteptată de la Cuviosul Gherman: impresia trecătoare a lui Gleb despre „Locurile Sfinte din America”, unde îl descoperise Eugene pe Bătrânul din Alaska pentru prima dată, fusese revelația de care avea nevoie ca să-l aducă pe el, un american, în Biserica Ortodoxă.

Cuviosul Gherman le-a descoperit acestor doi tineri chemarea vieții lor. Acum era sarcina lor de a împlini dorința pe care o exprimase Gleb la mormântul cuviosului: de a descoperi lumii, treptat, sfințenia lui, ca să fie numărat printre sfinți și să devină un izvor de putere pentru America ortodoxă. În primul număr al *Cuvântului ortodox* au publicat *Viața* lui în limba engleză, *Părintele Gherman: Sfântul din Alaska*. Gleb găsisese această *Viață* în biblioteca Harvard, fără să se aștepte. O raritate bibliografică, fusese scrisă de un istoric timpuriu din nord-vestul Pacificului, F. A. Golder, care o publicase în anii '20, într-un tiraj mic, ca să trimită prietenilor săi un cadou mic de Crăciun. Golder vizitase Mănăstirea Valaam în timp ce-și făcea cercetările în Rusia, în 1914 și scrisese în notele sale versiunea monahală a vieții Părintelui Gherman. Deși nu aparținea Bisericii Ortodoxe, acest istoric cinstit scrisese cu vădită simpatie față de Bătrân, numindu-l sfânt, cu mult înainte de a fi numărat în rândul sfinților.

Când s-a publicat lucrarea lui Golder în *Cuvântul ortodox*, frații au făcut unele corecturi și note explicative și au continuat cu relatările pe care le adunaseră, despre minunile Cuviosului Gherman. Una dintre aceste minuni fusese istorisită de Gleb pe drumul dinspre Alaska spre California, înainte de a-l întâlni pe Eugene pentru prima oară. Pe insula Spruce, Părintele Gherasim îi vorbise despre o femeie din insulele Aleutine, care se numea Alexandra Ciceneva, care în anul 1907 fusese vindecată de o paralizie dureroasă (șold tuberculos) la mormântul Cuviosului Gherman. Mai târziu și-a trimis cărjele la biserică din insulele Spruce, ca mărturie a minunii săvârșite. Întrucât Părintele Gherasim spunea că ea locuiește acum în Seattle, Gleb a încercat să dea de ea când a trecut prin orașul acela. După o căutare anevoioasă (se căsătorise între timp și își schimbase numele), el a ajuns la apartamentul ei noaptea târziu. „Am intrat în locuința ei”, își amintește el, „și deodată m-a uimit prezența Cuviosului Gherman. Era aleută doar pe jumătate, zveltă și destul de frumoasă, cam la 60 de ani, foarte plăpândă; și vorbea cu mare emoție. Mi-a spus că se temuse că minunea care avusese loc nu se va

publica niciodată căci toți uitaseră de Cuviosul Gherman. Mi-a dictat povestea ei impresionantă în lacrimi și cu toate amănunțele ... Înaintea mea se afla un suflet credincios de creștin minunat, oarecum respins de societatea noastră secularizată, care a zdrobit-o. A plâns de fericire că cineva îl iubea așa de mult pe Cuviosul Gherman, ca să se ostenească să o găsească pe ea, iar ea și-a exprimat nevrednicia și mulțumirea. Mi-a mai spus că în urmă cu câțiva ani, Părintele Gherasim îi trimisese niște flori uscate din insula Spruce și că acele flori uneori emanau o mireasmă, mai ales înaintea unui eveniment important din viața ei, ca și cum Cuviosul Gherman îi dădea un semn al prezenței sale. Mi-a mai arătat piciorul, care rămăsese mai scurt decât celălalt, din pricina bolii ei din copilărie. Ne-am despărțit prieteni buni.

Ajungând acasă, am scris la mașină povestea ei și am tradus-o în limba rusă. I-am trimis ambele versiuni ca să le verifice și să le corecteze. În câțiva ani a adormit întru Domnul. Sora ei mi-a trimis o fotografie pe care i-o făcuse pe insula Spruce, la câțiva ani după ce avusese loc acolo minunea, spunând: 'Ea n-a mai folosit niciodată cârjele din ziua în care a primit vindecarea în biserica Părintelui Gherman. A dus o viață normală și chiar putea dansa.'"

În 1968, nu cu mult timp înainte de mutarea lor în munți, frații au publicat în volum *Viața Cuviosului Gherman* de F. A. Golder, împreună cu relatări despre șaisprezece minuni. Prima carte publicată de frați, a fost și prima carte despre Cuviosul Gherman, care a apărut în limba engleză (ori în limba rusă, din secolul trecut până acum). Publicând această carte, frații au intenționat să atragă atenția asupra sfințeniei sale și să pregătească astfel calea pentru canonizarea sa oficială. În introducere, au susținut puternic canonizarea sa, scoțând în evidență faptul că în Rusia înainte de revoluție, el se afla pe lista marilor asceți ruși și candidați pentru sfințire.

^N**IMPLININD** această datorie față de sfântul lor ocrotitor, frații mai aveau și o altă însărcinare pe care le-o dăduse Cuviosul Gherman, cu câțiva ani mai înainte.

De ziua Cuviosului Gherman, în 1963, la câteva luni după ce Arhiepiscopul Ioan sfințise întemeierea obștii, Helen Kontzevici îi dăduse lui Gleb un manuscris în limba rusă, cerând fraților să o ajute să îl publice. Era lucrarea unchiului ei decedat, Serghie Nil. Neputând să o publice în Uniunea Sovietică, Nil i-a cerut ei să o publice în vestul liber și ea făcuse legământ solemn să îplinească aceasta. Neputând să rezolve această problemă singură, după ce a primit înapoi manuscrisul de la editorii bisericești, s-a adresat obștii Părintelui Gherman, ca fiind ultima ei nădejde.

Văzând o semnificație duhovnicească în faptul că Helen îi dăduse cartea în ziua prăznuirii Cuviosului Gherman, Gleb a plecat din casa Kontzevici într-o stare de înflăcărare. El i-a scris îndată lui Eugene, „Cartea pe care mi-a adus-o, vorbește despre ultimele impresii ale lui Serghie Nil, despre viața duhovnicească de la Optina și este al doilea volum al unei cărți publicate în 1916: *Pe malul râului Domnului*, fiind vorba de râul pe care se află situată Optina. Este foarte important să se publice această carte *repede!* Cred că Părintele Gherman însuși s-a străduit pentru aceasta!!! De ce să-mi vorbească mie despre asta? Ii este teamă că va muri și nimeni nu va avea grijă să se publice. Acum trebuie să împlinim o sarcină precisă!”

Cartea care le-a fost dată fraților avea o mare semnificație pentru Rusia și pentru lumea întreagă; în paginile ei se aflau prorociri ale Sf. Serafim de Sarov, care fuseseră ascunse mai înainte, din *Convorbirea sa cu N. A. Motovilov*. Când Serghie Nil descoperise *Convorbirea*, cu câțiva ani înainte de revoluție, cenzura Bisericii Ruse omisese aceste prorociri, neîndrăznind să dezvăluie taina lor. Sf. Serafim spusese că nu cu mult timp înainte de sfârșitul lumii, „episcopii vor deveni atât de lipsiți de evlavie, încât nu vor mai crede în principala învățătură a credinței creștine”, și la vremea aceea Domnul îl va învia așa cum îi înviase pe cei Șapte Adormiți din Efes; Sfântul va merge

atunci de la Sarov la Mănăstirea Diveyevo, pe care o întemeiase, „propovăduind pocăința în lumea întreagă”. Nil murise fără să vadă sub tipar *Taina marelui Diveyevo*.

În 1969, frații au publicat în cele din urmă *Pe malul Râului Domnului*, volumul II, prima carte a lor în limba rusă. Deși nu aveau mijloacele necesare decât pentru publicarea a 400 de exemplare, „sămânța de muștar” a crescut și vestea proorociei a început să se răspândească în întreaga Rusie. Până când Rusia a fost eliberată de tirania comunistă, cu 23 de ani mai târziu, a devenit clar că taina Sf. Serafim era cunoscută pretutindeni. În 1991 au fost scoase moaștele Sfântului și duse în procesiune la Diveyevo, acolo unde se odihnesc astăzi. *Taina marelui Diveyevo*, pentru care Nil s-a temut că va rămâne ascunsă sub oboroc, a fost publicată acum de Biserica din Rusia în milioane de exemplare, distribuite gratuit.

Astăzi, Gleb atribuie totul Cuviosului Gherman din Alaska: „Cred că prin el s-a făcut ca noi să putem dezvălui lumii ‘Taina de la Diveyevo’ a Sf. Serafim. Sf. Gherman a fost contemporan cu Sf. Serafim și poate că s-au cunoscut în Rusia. Prima însărcinare pe care ne-a dat-o a fost să avertizăm America despre sfârșitul lumii, printr-o profeție care venea din Rusia sa natală.”

Îndată după ce a apărut *Pe malul Râului Domnului*, frații s-au mutat în pustie. Câteva luni mai târziu, la 12 octombrie 1969, au mers să caute teren nou la dorința lui Eugene, coborând în defileu departe de muntele lor. S-au întors târziu fiindcă s-au rătăcit. Au urcat tot mai sus, încercând să se orienteze, dar fără nici un folos. Se întunecase și se răcea foarte repede. Știau că dacă nu găsesc drumul, cu siguranță că nimeni nu-i va găsi în această regiune îndepărtată - până când n-ar fi fost prea târziu. „Poate că asta este!” Reflectă Gleb. „Poate că acesta este locul unde Dumnezeu intenționează să ne sfârșim viețile. Dar mai sunt încă atât de multe de făcut!”

Totuși, până la urmă, frații au găsit drumul noroios care ducea peste vârful de coamă. Peste măsură de obosiți, plini de zgârieturi pentru că merseseră prin tufe cu spini, s-au înapoiat pe drumul care ducea la schit. Câteva zile mai târziu au primit vești. Părintele Gherasim murise în Alaska. Frații și-au dat seama că moartea lui avusese loc chiar în ziua în care se rătăciseră în defileu. Cum s-au potrivit lucrurile, gândeau ei, ca tocmai atunci să treacă prin experiența părăsirii, în inima pustiei aspre, gustând puțin din ceea ce răbdase Părintele Gherasim de-a lungul a 35 de ani de sălășluire eroică în deșert. Dar ce păcat că n-au putut să îplinească visul de a întemeia o mănăstire Cuviosului Gherman pe insula Spruce înainte de moartea Pr. Gherasim!

După mai puțin de un an, s-a împlinit în sfârșit un alt vis al Părintelui Gherasim, pentru care a așteptat și s-a rugat îndelung: canonizarea Cuviosului Gherman de către Biserica Ortodoxă Universală. Acest eveniment a venit ca o culminare a ostenețelor obștii Părintelui Gherman, împlinirea scopului inițial al existenței sale.

Preocupările pentru canonizarea Cuviosului Gherman începuseră din 1939, când Biserica Rusă din afara Rusiei, din America, sub președinția Mitropolitului Teofil Pașkovski, încredințase unui comitet alcătuit din trei episcopi, sarcina de a cerceta viața și minunile Părintelui Gherman. Președintele acestui comitet fusese regretatul Arhiepiscop Tihon din San Francisco. Mai târziu, când Arhiepiscopul Ioan Maximovici devenise urmașul Arhiepiscopului Tihon, fusese și el interesat activ de această canonizare. În august 1963, când și-a dat binecuvântarea pentru întemeierea obștii, a spus lui Eugene și Gleb: „în curând îl vom canoniza pe Sf. Gherman.” În anul următor, când se pregăteau să-l canonizeze pe Sf. Ioan de Kronstadt, a mers la un ierarh de seamă al Mitropoliei, Arhiepiscopul Ioan Șahovskoi și a încercat să ajungă cu el la o înțelegere. Biserica Rusă de peste hotare, propunea el, îl va canoniza pe Părintele Ioan de Kronstadt iar Mitropolia, întrucât avea în grijă și teritoriul Alaska, îl va canoniza pe

Părintele Gherman. Fiecare Biserică va accepta canonizarea celeilalte și în felul acesta ambele Biserici vor avea doi sfinți la care să se roage și Sfinții vor răspândi har. Această propunere deschisă a fost din nefericire refuzată, iar Arhiepiscopul Ioan nu a mai trăit să vadă canonizarea Cuviosului Gherman.

Totuși, în 1970, prezicerea Arhiepiscopului a ajuns să se împlinească. Mitropolia a hotărât să-l canonizeze pe Sf. Gherman în Kodiak, Alaska, la 27 iulie și Biserica Rusă a fost de acord să-și dea aprobarea pentru aceasta, făcând o canonizare simultană în Catedrala²²⁶ din San Francisco.

Frații Eugene și Gleb au început să postească și să se roage pentru a scrie o slujbă Cuviosului Gherman, ca să fie folosită la canonizare. Gleb spune: „Este interesant că așa cum, fără să mă aștept, descoperisem Viața Părintelui Gherman în acea zi de primăvară, și tot pe neașteptate descoperisem prima scriere despre Viața lui în limba engleză la Biblioteca Harvard, la fel de neașteptat am întocmit și noi o slujbă. Am alcătuit-o repede. Cântam slujba în timp ce o scriam, întrucât cuvintele trebuiau să se potrivească liniilor melodice. Am scris două versiuni, în slavonă și engleză. Eugene compunea versuri în engleză și eu le traduceam în slavonă și vice versa.”

Frații au trimis slujba la o comisie liturgică, unde imnograful Episcop Alipie a editat-o și a mai adăugat și el câteva versete. Versiunea în limba slavonă a fost publicată la Jordanville și cea în limba engleză la Platina, mai întâi în *Cuvântul ortodox* și apoi

227

într-un volum mic separat. „Ne-am străduit să o prezentăm ca pe un exemplu pe toate căile”, observa Eugene.

În ajunul canonizării a venit la schit Episcopul Nectarie și în legătură cu ceea ce urma să se întâmple, a spus fraților ceea ce îl învățase Bătrânul său despre mijlocirea sfinților: „Când eram în Optina cu Bătrânul Nectarie, Bătrânul, dându-mi ca rânduială de rugăciune la chilie ‘Optina cinci sute’ pe șiragul de mătăni, a spus: ‘Gândește-te numai, cât de importantă este rugăciunea către sfinți! Când spui pur și simplu „Toți

228

sfinții, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine”, în clipa aceea în Impărăția cerurilor toți, toți, toți sfinții care sunt la Tronul lui Dumnezeu se închină împreună înaintea Domnului și toți împreună strigă: *Doamne miluiește*”

Când Episcopul Nectarie a spus fraților aceasta, a fost clar pentru ei cum totul se întâmplase pe neașteptate în legătură cu Cuviosul Gherman, cum așa de repede și de ușor alcătuiseră prima lor slujbă și cum erau deja în ajunul canonizării.

Totuși, venind în oraș pentru slujbă, frații și-au simțit inima grea. „Când vrei cu adevărat să slujești lui Dumnezeu”, explică Gleb, „devii foarte singur. Descoperi îndată că există atât de multe piedici nevăzute și te simți copleșit de ceva diferit de ceea ce vrei să faci. Văzduhul este plin de duhuri necurate care se opun creșterii și promovării sfinților pe acest pământ. Ei se luptă împotriva acestui lucru fiindcă atunci când numărul sfinților va depăși pe acela al demonilor, va avea loc Judecata de Apoi și va fi un cer nou și un pământ nou. Sfinții generează energie spre bunătate, spre Impărăția cerurilor: și această putere găsește îndată o putere care se opune *duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri* (Efeseni 6, 12), cum le numește Sf. Pavel. Ele umplu văzduhul cu duhul potrivnic.

Pe când alcătuiam slujba în pustia noastră, se simțea puternic prezența Cuviosului Gherman și astfel nu am văzut acest duh potrivnic. Dar când am ajuns la San Francisco înaintea canonizării, am simțit un curent puternic împotriva noastră și eram cu adevărat în deznădejde. În acel oraș, satanismul ieșise de curând la iveală cu liturghii

²²⁶ Catedrala închinată icoanei Maicii Domnului, „Bucuria tuturor celor necăjiți”. Părintele Gherman trimisese obștii o icoană cu „Bucuria tuturor celor necăjiți” la întemeiere - o icoană care, după el, aparținuse probabil Cuviosului Gherman.

²²⁷ „Slujba Sfântului și Părintelui nostru purtător de Dumnezeu, Sf. Gherman, Făcătorul de minuni din Alaska”, *Cuvântul ortodox*, nr. 31, (1970).

²²⁸ Rânduiala de rugăciunea „Optina cinci sute” include cincizeci de rugăciuni către toți sfinții.

satanice publice, etc. Demonii știa și simțeau că sfințenia se afla întrupată în Arhiepiscopul Ioan și în Părintele Gherman, primul sfânt și ocrotitor al pământului american.”

^N
 în mijlocul slujbei de canonizare, sentimentul amenințător s-a risipit într-o revărsare de har care se pogora prin noul sfânt. Împrejurarea era atât de strălucitoare - prima slăvire a unui sfânt ortodox al Americii și de fapt al întregii emisfere vestice - că a fost comparată cu sărbătorirea biruitoare de la canonizarea Sf. Serafim, care a avut loc cu 67 de ani mai devreme în Rusia. Într-un număr special de canonizare al *Cuvântului ortodox*, Gleb scria:

„Marele Sfânt al Paștilor, Serafim de Sarov, care saluta pe fiecare în toate anotimpurile cu salutul de Paști ‘Hristos a înviat!’ și cânta imne de Paști în noaptea adormirii lui în mijlocul iernii, profetind măreța sărbătoare a propriei sale canonizări când a spus: ‘Bucuria mea, ce bucurie va fi când vor cânta Paștile în mijlocul verii.’ Și miile de oameni care au participat la canonizarea sa, la 19 iulie 1903, de la Țarul Nicolae II încoace, au arătat minunata înălțare Pascală a sărbătoririi din mijlocul verii. Sf. Serafim a mai profetit: că îndată după această sărbătoare de bucurie va veni o vreme îndelungată de tulburări, când întreaga Rusie va fi înecată în sânge iar poporul rus va trece prin cele mai cumplite suferințe, când mulți ruși vor fi împrăștiați pe toată fața pământului ... Și acum, în mijlocul acestei vremi profetite, de tulburări și surghiunire, credinciosul rus ortodox ... a cunoscut pentru a doua oară un asemenea ‘Paști în mijlocul verii’ la canonizarea contemporanului Sfântului Serafim, Sf. Gherman din Alaska, în San Francisco ... Nici un credincios nu venise pregătit să participe la un eveniment minunat ca acesta. Dar îndată după slujbele de sâmbătă noaptea și desigur, după slujbele de duminică, toți cei prezenți puteau descrie ce simțiseră, într-un singur

229

fel: ‘Era ca și cum aveam Paștile din nou!’”

Au venit oameni de peste tot, inclusiv Mitropolitul Filaret din New York, seminariști din Jordanville și prietenul lui Gleb, Părintele Pantelimon din Boston. La solicitarea lui Gleb, Părintele Vladimir din Jordanville a venit cu o părticică (un dinte) din moaștele Cuviosului Gherman, pe care i-o trimisese Părintele Gherasim cu ani în urmă.

Frații Eugene și Gleb au adus cutii întregi cu exemplare ale slujbei ca să fie distribuite în timpul canonizării. Icoana fraților cu Sf. Gherman s-a aflat în partea superioară a raclei Arhiepiscopului Ioan în timpul tuturor slujbelor, aceeași icoană la care se rugase el odinioară, anticipând această zi.

În timpul privegherii de sâmbătă noaptea, frații au stat la strană cântând versetele. Bucuria Pascală neașteptată a lăsat să treacă neobservată lungimea slujbei de șapte ceasuri, chiar și de către copiii și bătrâni.

Punctul culminant a venit în timpul utreniei, după rugăciunile cunoscute ca polieleu. Pentru articolul din revistă dedicat canonizării, Gleb a scris: „într-o clipă mulțimea de credincioși a apărut cu lumânări aprinse în mâini. Ușile împărătești erau deschise, Catedrala a devenit un izvor de lumină. Arhimandritul Ciprian a descris acest moment: ‘Mitropolitul și preoții ierarhi cu care a slujit liturghia au ieșit din altar, urmați de protopopi, arhimandriți, preoți, diaconi și o mulțime de slujitori de toate vârstele. În jurul lor erau credincioși cu lumânări aprinse. În centru, pe un analog, împodobit cu flori, în mijlocul unei mulțimi de lumânări aprinse, acoperit cu o învelitoare albă și legat cu o panglică, se afla chipul Sf. Gherman, cu o parte din moaște și racla, spre care era îndreptată atenția tuturor. După ultimul Aliluia de la Polieleu, Mitropolitul a coborât de la catedră și făcându-și o cruce mare, a desfăcut panglica și a scos învelitoarea. În această clipă a răsunat dinspre cler, „Pe tine te mărim, sfinte Părinte Gherman ...” A

²²⁹ [Gleb Podmoșenski] „Al doilea Paști în mijlocul verii”, *Cuvântul ortodox*, nr. 33-34, (1970), p. 168.

răsunat o *Slăvire* repetată de sus, ca și cum ar fi fost din biserică, unde se află pictat Domnul Dumnezeu Savaot pe heruvimi și serafimi. Și apoi de la strană un „Te slăvim” în engleză. Și în timp ce această cântare răsună în toate părțile, patru diaconi tămâiau icoana Sfântului, umplând biserica cu mireasmă de tămâie care fusese adusă de Arhimandritul Pantelimon, care acum miruia icoana cu ulei aromat, în tradiția Sfântului Munte Athos.

„Și în mijlocul acestei lumini orbitoare, a lumânărilor, a norilor de tămâie - în cadrul unei ferestre, pe un fond de aur strălucitor, s-a arătat fața unui călugăr simplu, un sălășluitoar al cerului, împreună-vorbitor-cu-îngerii!! Și într-adevăr, de acum înainte s-a deschis pentru America și pentru întreaga lume contemporană o *fereastră spre Împărăția cerurilor*, prin care, prin ‘cadrul’ ortodoxiei autentice, dacă omul se străduiește din răputeri, poate respira din atmosfera veșniciei, care este o pregustare din Paștile veșnic.”²³⁰

În timpul acestei părți triumfătoare a slujbei, Gleb a mers în altar ca să fie singur cu Sf. Gherman. „Am deschis ușa din partea stângă a altarului”, își amintește el, „și mam uitat la fresca Sf. Gherman de pe perete, care fusese pictată la cererea noastră. Când am început să mă rog, de îndată am simțit că aici era ‘părintelul’ meu, că eram orfan și că Sf. Gherman urma să-mi poarte de grijă, așa cum avusese grijă de sârmanii orfani aleutini de pe insula Spruce.

Mi-am amintit de prima tundere în monahism pe care o văzusem - în Jordanville în 1954. Noului călugăr i se dăduse numele Gherman, după întemeietorul vechiului Valaam. Atunci mă gândisem: ‘Asta vreau eu.’ Și acum, stând înaintea Sfântului Gherman, îl rugam, ‘Să se împlinească. Acceptă-mă ca monah. Aceasta este ziua ta, ceasul tău.’

Eugene a venit repede cu mine în altar.

- Am luat o hotărâre, am șoptit. Vreau să cer să fiu făcut călugăr. Dar este hotărârea mea - nu vreau să te împing la nimic.

- Și eu vreau să fiu călugăr, a spus Eugene.

Am ieșit din altar, ne-am întors în strană și am început să citim canonul Sfântului. Eu am citit versetele în slavonă și Eugene a citit versetele alternative în engleză. Episcopul Nectarie a venit și a stat în spatele nostru, punându-și mâinile pe umerii noștri. M-am întors și am văzut că avea capul neacoperit și că toată fața îi era scăldată în lacrimi. Venind mai aproape, ne-a șoptit, ‘Ce moment! Ce moment minunat, fericit în viața voastră! Acesta este apogeul, apogeul frăției voastre. Prin mâinile voastre, ați lucrat din greu pentru aceasta. Ați făcut o jertfă ca să-l slăviți pe Batiușca Gherman al vostru și Dumnezeu a încununat-o. Ați scris slujba pentru el și acum o citiți la canonizarea lui. Ce norocoși sunteți! Și acum, gândiți-vă, prin el o fereastră se deschide în cer. Când vă rugați, ‘Toți sfinții, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine’, el se alătură corului de sfinți, plecându-se înaintea Tronului lui Dumnezeu, după cum spunea Bătrânul Nectarie. El spune o rugăciune pentru voi și Dumnezeu aude.’”

ÎN dimineața următoare s-au slujit două Sfinte Liturghii. Prima a fost slujită de către Protosinghelul Nicolae Dombrovski, la care frații au cântat la strană; și cea de a doua, o Liturghie pontificală, a fost celebrată de Mitropolitul Filaret cu cinci diaconi, 32 de preoți și patru ierarhi. Numărul credincioșilor a sporit din noaptea trecută și marea Catedrală era plină până la refuz.

După Liturghie s-a slujit o sfințire pentru Sf. Gherman, începând cu o procesiune în jurul Catedralei. Purtând cămașă albă de acolit și purtând o cruce mare, strălucitoare, Eugene a condus procesiunea pe ușile din față, în atmosfera de vară inundată de soare. Alții îl urmau cu prapuri și icoane; și apoi urmau icoana și moaștele Sfântului, purtate

pe un stativ special de doisprezece presbiteri bătrâni. În spatele icoanei mergeau ierarhii și slujitorii, apoi călugării, maicile și restul credincioșilor. Cu diaconii care balansau cădelnițele fumegânde și toți oamenii care cântau, procesiunea, numai decît a atras atenția Bulevardului Geary, care era aglomerat. Coborînd pentru a face înconjurul Catedralei, oamenii au trecut la jumătatea drumului pe la mormîntul Arhiepiscopului Ioan și icoana frăției. În cele patru laturi ale Catedralei, diaconii au rostit litanii și s-a stropit cu agheasmă în toate părțile.

La sfârșitul slujbelor zilei s-a citit frăției în catedrală o laudă cunoscută ca
~ * 231

Gramota. În acest document, Biserica își exprima oficial recunoștința față de frăție și i-a arătat calea în viitor. Mai clar decît s-au putut aștepta frații, aceasta arăta că sălășluirea în pustie putea fi însoțită de lucrare misionară, așa cum arătase chiar Sf. Gherman în viața sa pe insula Spruce. Eugene era cu totul fericit căci Gramota justifica pe deplin existența frăției în pustie. Textul era în parte așa:

Acum, când s-a împlinit mărirea Sfântului și Părintelui nostru purtător-de-Dumnezeu Gherman din Alaska - un eveniment pe care aleutini simpli îl simțiseră cu mult timp înainte, pe care iubitorii de călugări l-au așteptat îndelung, pentru care s-au pregătit cei care alcătuiau biografiile asceților și pe care ierarhii l-au proclamat acum - fie ca frăția voastră bună să se bucure în curăție și smerenie întru iubirea de Domnul.

Ați cunoscut în mod stăruitor cititorul publicațiilor voastre cu chipul Bătrânului care a sfințit insulele cu ostenele sale - mai întâi insula Valaam, apoi Kodiak și mai presus de toate, insula Spruce, unde până la sfârșitul zilelor sale, s-a rugat pentru cei pentru care a fost ocrotitor și părinte în America - Sf. Gherman.

În aceeași parte apuseană a Americii de nord, unde în mijlocul condițiilor aspre au viețuit contemporanii și compatrioții Sfântului, ați creat un colț de fapte ascetice evlavioase.

Ați fost în legătură vie cu americani însetați de învățătură și nădăjduim că va fi o frăție misionară. Dorind cu evlavie ca obștea să sporească și să aducă roadă cu și mai mare sporire, Sinodul Episcopilor îl roagă pe Dumnezeu să vă binecuvinteze.

Președintele Sinodului Episcopilor Mitropolitul Filaret

După prezentarea Gramotei, au mers cu toții în trapeză unde au servit o masă în stil monahal în liniște și s-a citit cu glas tare Viața Sf. Gherman. Gleb își amintește, „Părintele Vladimir mă chema pentru căci Eugene și cu mine credeam că vom sta cu el într-un colț. Apoi, deodată, prietenul meu Părintele Pantelimon m-a luat de mână și mi-a spus, ‘Ia asta și pune-o în dulamă și nu lăsa pe nimeni să ți-o ia.’ Și mi-a dat o bucată de hârtie. Am făcut cum mi-a spus și m-am așezat. Apoi mi-a spus, ‘Când coboram scările, am văzut acea bucată de hârtie pe jos. Am ridicat-o și uitându-mă la ea am știut că este un mesaj pentru tine.’ La aceasta, Părintele Vladimir s-a uitat la mine pentru că în sufletul său simțea și el că se întâmpla ceva ciudat. Era o pagină ruptă dintr-o revistă rusească din 1935, cu o imagine a Sf. Gherman stînd singur în pădure, lângă coliba lui pe jumătate în pământ și o cruce mare. Pe partea cealaltă a paginii, era o scrisoare de la Părintele Gherasim în care descria planul său de a restaura schitul monahal al Sf. Gherman de pe insula Spruce și acum construia o colibă și un paraclis pe locul unde își

²³¹ La câteva luni după canonizare și Mitropolia și-a exprimat recunoștința. Episcopul ei din Alaska a trimis la frați un preot cu o părticică din moaștele Sf. Gherman (o bucătică din coasta lui stîngă), mulțumindu-le pentru lucrarea lor de a-l face cunoscut pe Sf. Gherman și pentru pregătirea terenului pentru canonizarea sa.

avusese micul așezământ Sf. Gherman și unde murise. Era sfâșietor cum Părintele Gherasim, într-o sărăcie desăvârșită, cu pescarii aleutini care îl ajutau, construisese această chilie mică. În scrisoarea pe care eu o citeam atunci pentru prima oară, scrisese:

Paraclisul de pe locul unde a murit Părintele Gherman, încă nu este terminat. Mărimea lui este de 4,27 m x 3,66 m. Este din lemn și interiorul este acoperit cu placaj. Are două ferestre. Totul era simplu acolo, așa cum era el și chilia smerită a Părintele Gherman. Dar îl voi transforma într-un „paraclis” grecesc: adică o biserică mică fără iconostas, numai o perdea. Voi vedea ce pot face. Dar sunt fără margini de fericit că s-a împlinit visul meu, că s-a ridicat deja o bisericuță pe locul unde a ars o lumânare strălucitoare timp de 40 de ani, unde a viețuit un om drept care s-a rugat pentru lumea cea păcătoasă - Părintele Gherman. Vreau atât de mult să-l dezgrop pe acela care îmi este atât de drag și înrudit, acela care este sfânt, aici în pământul nostru, când în pământul meu natal totul este distrus. Cineva vrea atât de mult să vadă acest schit scump, un schit care va fi plin de rugăciune, lângă mormântul sfântului bătrân. Un schit. O, Doamne, ajută!

Citind aceasta, m-am uitat la Eugene. Era clar faptul că, în această zi a canonizării Sf. Gherman, împlinindu-ne scopul nostru inițial, ni se dăduse o misiune și o

232

permisiune chiar de la Sfântul, să construim un schit pe insula Spruce.”

Ceea ce numise Episcopul Nectarie „apogeul” frăției era să croiască drum pentru următoarea etapă. Sf. Gherman, aducând frații împreună și rânduindu-i în viețuire misionară în pustie, pe care o trăise el însuși, trebuia să răspundă acum rugăciunilor lor și să-i facă monahi ca el. Totuși, spre deosebire de Gramota, aceasta nu era nici o răsplată pentru ostenele lor, ci mai degrabă o cruce care să fie purtată cu recunoștință față de Dumnezeu. Sf. Gherman, ca monah din Valaam din pustiurile de nord din New World, cunoscuse sărăcia și părăsirea, împreună cu prigoana, atât din partea autorităților civile cât și ecleziastice. Dacă frații trebuiau să urmeze cu adevărat calea sa monahală, ei trebuiau să împărtășească și necazurile sale monahale, așa cum făcuse întemeietorul lor singuratic și curajos, Arhimandritul Gherasim.

²³² Frații au presupus că pagina aceea de revistă fusese trimisă de Părintele Gherasim prietenului său Arhiepiscopul Tihon și căzuse din cărțile de slujbă ale răposatului ierarh, cărți ce fuseseră folosite în timpul slujbelor de dimineață. Frații au inclus textul scrisorii Părintelui Gherasim în următorul număr al *Cuvântului ortodox* (nr. 32/1970) și pe copertă au reprodus pictura Sf. Gherman și bordeiul său pe jumătate în pământ.

Tunderea

Unii oameni se pot afla într-o poziție care poate fi corectă „din punct de vedere legal” dar în același timp este profund ne-creștină - ca și cum conștiința creștină este silită să asculte ORICE poruncă a autorităților bisericesti, atâta timp cât aceste autorități sunt pe drept cuvânt „canonice”. Acest concept, al ascultării doar de dragul acesteia, reprezintă una din cauzele principale ale sergianismului din secolul nostru - atât în interiorul cât și în afara Patriarhiei Moscovei.

- Părintele Serafim²³³

Numai ascultarea care vine din iubire poate da în schimb bucuria tuturor ostanelilor care sunt rânduite.

- Sf. Teofan Zăvorâtul²³⁴

DE când frații se mutaseră la munte, iubitorii de călugărie auziseră despre viața lor și își arătau dragostea și interesul. Printre aceștia se afla Maica Maria Stakovici, o călugăriță între două vârste de la Mănăstirea Diveyevo. Maica Maria fusese tunsă în călugărie de către răposatul bătrân din Valaam, Ieroschimonahul Mihail Orbul. În 1959, când Bătrânul Mihail viețuise în Mănăstirea din Peșterile Pskov din Rusia, ea îi scrisese cu rugămintea să se roage pentru intențiile călugărești ale lui Gleb. Părintele Mihail murise în 1962, dar prin această legătură, viața călugărească a frăției fusese deja prefigurată de rugăciunile unui Bătrân din Valaam. Cu câțiva ani mai târziu, îndată ce frații s-au mutat la Platina, Maica Maria le-a trimis o icoană frumoasă a lui Hristos, pictată la Valaam, pe care i-o dăduse Bătrânul Mihail. Ea a dorit ca tunderea lor în monahism să aibă loc înaintea acestei icoane, ca prin aceasta să devină călugări de Valaam. Ea le-a mai trimis și biografia Bătrânului Mihail pe care o scrisese, împreună cu alte amintiri de la Valaam. Ea a considerat viața fraților în Platina ca o continuare a vieții la Valaam, care atunci era închisă și le-a spus că, pentru a deveni călugări în Valaam, datoria lor era să se roage pentru reînvierea Vechiului Valaam.

Odată cu canonizarea Sf. Gherman, frații au simțit că venise vremea de a fi tunși călugări și să fie astfel în lumea călugărului din Valaam care era ocrotitorul lor. Ei au văzut acest pas ca o jertfă adusă noului Sfânt, o angajare pentru a realiza mai departe nădejtile lui monahicești pentru America.

Potrivit tradiției ortodoxe, frații trebuiau să primească binecuvântarea părinților lor înainte de a fi tunși în monahism. Atât d-na Rose cât și d-na Podmoșenski s-au împăcat cu gândul că fiii lor își aleseseră cu adevărat calea în viață, și-au dat acum

²³³ I. M. Andreev, *Sfinții din catacombele Rusiei (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1982)*, p. 258.

²³⁴ Sf. Teofan Zăvorâtul, „Amintirea către cinstitele maici despre ceea ce cere monahismul de la ele”, *Cap. 6, Cuvântul ortodox*, nr. 139 (1985), p. 107.

consimțământul fără șovăire. (In secret, chiar se știuse că Esther se lăuda rudelor: „Fiul meu a cumpărat un vârful de munte!”)

Gleb a scris Arhiepiscopului Artemon, cerându-i, ca episcop cărmuitor, să vină la schitul lor și să-i tundă. În scrisoare a citat din viața Sf. Serghie de Radonej, în care Sfântul a cerut starețului său, Mitrofan, să-l tundă: „Părinte, ai milă și tunde-mă ca monah. Din copilărie mi-am dorit aceasta cu înfocare, dar nevoile părinților mei m-au oprit. Acum m-am eliberat de toate acestea și sunt însetat de viața de pustie monahală așa cum însetează cerbul după izvoarele de apă vie.” În Viața Sf. Serghie, Starețul Mitrofan

I-a lăsat singur în pustie după tundere. Asta voiau și frații.

Indată după primirea scrisorii lui Gleb, Arhiepiscopul Artemon a venit la schit. L-a luat pe Gleb deoparte ca să discute chestiunea în taină, pentru că negreșit, se simțea mai încrezător lângă ruși. Eugene era puțin tulburat din această pricină, căci, scria el, în tot ceea ce făcuseră el și Gleb, ei „acționaseră întotdeauna împreună și în comuniune desăvârșită, nefăcând nimic fără binecuvântarea celui alt.”

Arhiepiscopul și Gleb vorbiseră în mica bibliotecă.

- Noi nu căutăm să construim o mănăstire mare, recunoscută, a spus Gleb. Putem rămâne să facem ceea ce deja facem, ca monahi tunși?

- Da, a răspuns Arhiepiscopul, se poate. Nu sunt împotriva existenței unei mănăstiri în Eparhia mea.

- Dar eu chiar asta spun, că noi nu dorim o mănăstire diocezană.

Totuși, Arhiepiscopul părea că nu înțelege această chestiune. Repetând problema despre o mănăstire în eparhia sa, el a continuat să cerceteze cererea fraților, după felul în care se încadra în întreaga organizare. El a întrebat cum va fi numită acum frăția și Gleb a răspuns că se va numi în continuare, frăție.

- Dar, acum veți fi o comunitate monahală, a spus Arhiepiscopul. Va trebui să aveți un nume pentru locul acesta.

Gleb a sugerat să se numească *pustin*: un cuvânt rusesc care înseamnă în sens strict „pustiu, deșert”, dar adesea este tradus în engleză cu sensul „sihăstrie, mănăstire”. Acesta era numele care se dădea acelor comunități monahale rusești izolate ca Sarov și Optina. Arhiepiscopul a fost mulțumit de sugestie, socotind că se va încadra în categoriile ecleziastice existente, pentru a primi aprobarea Sinodului Episcopilor.

Hotărându-se aceasta, Gleb a spus Arhiepiscopului că el și Eugene nu voiau să fie hirotoniți preoți odată cu tunderea lor.

- Da, da, a insistat Arhiepiscopul. Trebuie să deveniți preoți.

- Dar noi nu am venit aici ca să construim o mănăstire mare recunoscută, a subliniat din nou Gleb. Nu suntem pregătiți să fim preoți. Noi vrem doar să fim lăsați singuri în pădure să ne continuăm lucrarea.

- Bine, a ezitat Arhiepiscopul, trebuie să merg la Sinod să iau binecuvântare.

La aceasta, Gleb a intrat în panică și a spus:

- Promiteți-ne că nu ne veți împinge spre preoție.

Arhiepiscopul a promis, dar a continuat să spună că frații aveau nevoie de telefon.

- Noi am plecat în pustie ca să scăpăm de asta, a spus Gleb. Un telefon nu va mai lăsa acest loc pustiu.

- O mănăstire are nevoie de telefon, a răspuns Arhiepiscopul. Așa trebuie.

De bună seamă că acești doi oameni vorbeau în limbi diferite. Helen Kontzevici le-a spus apoi ce primejdii îi așteptau. Pentru Dumnezeu, a spus ea, nu vă faceți călugări! Veți fi făcuți robi ai celor care nu au nici cea mai mică idee despre ceea ce este monahismul ortodox. Nu veți fi liberi.

- Dar Arhiepiscopul Artemon a promis că ne va lăsa în pace! a insistat Gleb.

Helen nu se aștepta să vină nimic bun din partea Arhiepiscopului Artemon. Clica

episcopală căreia îi aparținea el, îl persecutase nu numai pe Arhiepiscopul Ioan ci și pe

părintele ei duhovnicesc din Franța, Sfântul Teofan de Poltava. Și aceeași mentalitate organizatorică - atât de străină și neplăcută pentru școala cucerniciei simple în care fusese crescută - supusese oarecând Bătrânii de la Optina la tot felul de chinuri, pe unele dintre acestea le știa în mod direct.

- Arhiepiscopul Artemon va încerca să vă facă călugări-preoți, a continuat Helen să-i atenționeze pe frați. Veți fi trimiși la parohii în lume, și veți fi folosiți ca să zidiți Eparhia - cu prețul adevăratului monahism.

La o lună după canonizarea Sf. Gherman, Arhiepiscopul Artemon a venit din nou la Schitul Platina. A spus fraților că trebuiau să meargă la San Francisco ca să li se ia măsurile pentru veșmintele monahale. Se cheltuiseră o mie de dolari ca să cumpere materialul, a spus el.

- O mie de dolari? A început Gleb. Pentru ce? Ca să defilăm înaintea animalelor din pădure?

- O, ești nervos, a spus Arhiepiscopul. Este important ca monahii mei să arate bine.

Gleb și-a amintit ceva ce-i spusese odată Părintele Adrian despre candidații la călugărie care au venit la mănăstirea lui din Spring Valley, New York. „Cei mai mulți oameni care vin”, spusese el, „nu fac aceasta pentru monahism ci ca să poarte rase frumoase și să fie puși într-o poziție în care să se simtă deasupra altora. Dar monahismul adevărat este exact invers: oamenii vin pentru pocăință, să rabde greutatea, să devină *slujitorii* sufletelor suferinde.”

Tulburat de ideile Arhiepiscopului Artemon, Gleb a simțit că oamenii care nu urmează logica lumii ar trebui cel puțin să fie liberi să gândească așa cum aleg ei. Eugene era și mai supărat. „Vlădica ne-a indignat”, scria el într-o scrisoare, „interesându-se dacă ne gândiserăm să plecăm într-un loc îndepărtat cu apă și facilități, de dragul celor care ni se vor alătura; și ne chinuam ca să-l facem pe Vlădica să vadă că nu era nimeni care să dorească să se sălășluiască cu noi și că în nici un caz apa și facilitățile nu vor atrage oamenii cu același fel de gândire, ca să nu mai pomenesc faptul că noi obținuserăm acest pământ cu ajutorul lui Vlădica Ioan, după rugăciunea noastră arzătoare către el.”

Până când a plecat Arhiepiscopul Artemon, Eugene era foarte nehotărât dacă trebuiau să fie tunși.

- Arhiepiscopul plănuiește ceva, a spus Gleb. Probabil Sinodul i-a spus să ne folosească mai eficient. Ce să facem?

- Poate ar trebui să ne ascundem, răspunse Eugene.

- Unde? Suntem deja în pustie și lumea ne urmărește.

Frații erau atât de îngrijorați în legătură cu ceea ce Eugene numea „planurile evident nerealiste” ale Arhiepiscopului, că i-au trimis îndată o scrisoare, explicându-i mai complet poziția lor. „I-am explicat clar”, își amintește Eugene, „că indiferent ce statut oficial am avea (fie ‘mănăstire’ sau nu), noi trebuie să lucrăm numai cu o independență totală față de Episcopul Eparhial.” Arhiepiscopul a răspuns în scris cu o înțelegere aparentă și cu afirmația că nu va aplica asupra fraților nici un fel de „presiune episcopală”. Reasigurat de aceasta, Eugene a scris: „Am avut atâta nădejde și încredere în Vlădica Artemon și am simțit binecuvântarea și prezența lui Vlădica Ioan și înțelepciunea căii noastre (pe care eram îndrumați dincolo de propira noastră voință și de puterile noastre), că nu puteam avea nici un fel de bănuială până în ziua tunderii noastre.” Frații s-au întărit din nou prin exemplul mănăstirii Părintelui Tarasie, care a fost în stare să-și păstreze independența, atunci când s-a unit cu Biserica Rusă de peste hotare.

După zece zile de ploaie, a urmat ziua tunderii lor, 14 octombrie, care a fost liniștită și însoțită. La ora cinci dimineața, când soarele abia se ridicase pe cer, a sosit Episcopul Nectarie împreună cu Părintele Spiridon. Episcopul Nectarie arăta palid și

foarte tulburat. El a zis că: La Sinod și peste tot, oamenii vorbesc despre voi. S-a spus că veți fi hirotoniți preoți într-o săptămână și nu veți mai rămâne aici mult timp. Nu va mai fi nimic din pustia voastră.

- Glumiți? A întrebat Gleb.
- Cum? A spus Eugene uimit.
- Nu-mi vine să cred, a spus Gleb. Arhiepiscopul Artemon a făcut o promisiune.

Nu cred că mințea.

Părintele Spiridon, cu înfățișarea lui simplă și totuși strălucitoare, a încercat să-i mângâie pe frați. Le-a spus că nu-i putea forța nimeni să devină preoți.

- O să vă apăr eu, a spus el.

Frații au fost foarte emoționați să audă aceasta de la un om atât de smerit - unul care, după moartea Arhiepiscopului Ioan, fusese practic redus la un cleric fără valoare.

- Vi se întâmplă aceasta pentru că nu vreți să vă tund eu, a continuat Episcopul Nectarie. La aceasta, Gleb a explicat, așa cum făcuse mai înainte, de ce îi ceruseră Arhiepiscopului cărmuitor să facă tunderea.

- Dacă ne-ați tunde dvs., a spus Episcopului Nectarie, Arhiepiscopul Artemon var face presiuni ca să ne faceți să ne conformăm ideilor lui cu privire la acest loc. El știe că noi vă iubim și mai știe că dvs. îi sunteți subordonat. Nu vrem ca el să ne facă dușmanii Prea Sfinției voastre.

Frații nu știau ce avea să urmeze.

- Să nădăjduim că Arhiepiscopul își va ține promisiunea, i-a spus Eugene lui Gleb.

Episcopul Nectarie le-a amintit că nu era prea târziu să anuleze tunderea.

Intr-o jumătate de oră a sosit și Arhiepiscopul Artemon cu diaconul său. Înainte de slujbă, Gleb l-a întrebat pe Arhiepiscop dacă totul va rămâne așa cum se hotărâse anterior. Arhiepiscopul i-a asigurat că da.

- Nu ne veți face presiuni ca să devenim preoți?

- Nu, a spus Arhiepiscopul, în timp ce Episcopul Nectarie stătea aproape și se uita la el aspru.

Slujba a avut loc sub cerul liber, în biserica schitului care pe atunci era ridicată doar pe jumătate. Au participat doisprezece oameni, inclusiv Vladimir Anderson și alți câțiva oameni pe care îi cunoscuseră frații, pe când lucrau în librăria lor.

Când frații au venit în fața bisericii pentru a fi tunși, Părintele Spiridon l-a luat pe Gleb sub mantia sa monahală iar Episcopul Nectarie l-a luat pe Eugene sub mantie. Astfel Părintele Spiridon și Episcopul Nectarie au devenit „bătrânii care i-au luat sub mantie” pe frați, un termen care se referă la „nașii” de călugărie. De aici înainte, ei vor fi legați mistic de noi călugări ca părinții lor duhovnicești, răspunzători în fața lui Dumnezeu pentru sufletele lor.

„Nu putem pune la îndoială”, scria Eugene despre tundere, „că binecuvântarea lui Dumnezeu ne-a condus către acest pas hotărâtor din viața noastră, cu adevărat al doilea botez.” Frații și-au dat votul monahal înaintea icoanei Mântuitorului din Valaam, așa cum dorise Maica Maria.

La călugărie, frații au primit nume noi: Gleb a fost numit Părintele Gherman, devenind primul călugăr care a fost numit după Sf. Gherman din Alaska, noul canonizat; iar lui Eugene i s-a dat numele Părintele Serafim, după Sf. Serafim de Sarov.

235

Iarăși, în viețile fraților, acești doi Sfinți s-au arătat a fi strâns legați în cer.

După slujbă, noii călugări, în dulamă neagră, camilafcă și mantie, au mers împreună cu toți ceilalți în procesiune în jurul bisericii. Episcopul Nectarie era atunci

²³⁵ Este interesant că la prima tundere la care a asistat Gleb, la Mănăstirea Sfânta Treime, în 1954, noului călugăr i se dăduse numele Gherman (după Sf. Gherman din Valaam), în timp ce la prima tundere la care participase Eugene, la Biserica Icoanei din Kursk a Episcopului Nectarie în 1964, noului călugăr i se dăduse numele Serafim.

foarte bucuros, uitând de toate celelalte. Întrucât mănăstirea nu avea clopot ca să sune pentru procesiune, unul dintre pelerini a luat în mână o oală și o lovea cu un polonic. Episcopul Nectarie s-a alăturat ca un copil și a început să lovească două capace de oale, între ele.

- Pentru ce faci asta? A întrebat Arhiepiscopul Artemon supărat. La aceasta, Episcopul, cu inima curată, a început să cânte cu bucurie un cântecel pentru copii din Vechea Rusie, potrivit ocaziei: „Regimentul nostru a sporit!”

Bucuria de la început n-a durat mult. Când toată lumea s-a adunat la masa de afară, Arhiepiscopul Artemon a anunțat, prin Decizia oficială a Sinodului, deschiderea Mănăstirii Sf. Gherman din Alaska, avându-l pe el ca stareț, deocamdată. Ultima afirmație i-a tulburat pe noii călugări. I-a luat prin „surprindere”, căci ei nu auziseră niciodată până atunci de această Decizie.

Acum, că noutățile fuseseră anunțate oficial, Arhiepiscopul a hotărât îndată să încerce ascultarea călugărilor. În timpul mesei i-a spus lui Gleb - acum Părintele Gherman - să citească din *Scara urcușului divin*, capitolul despre ascultarea călugărească, împreună cu porțiunea numită „închisoarea”. Apoi, când toată lumea terminase de mâncat, el a spus cu nervozitate musafirilor să plece de acolo și să rămână Părinții Gherman și Serafim, cei doi ierarhi și Părintele Spiridon. Arhiepiscopul a început să vorbească acum cu un fel de încredere, adresându-se ambilor părinți, dar uitându-se numai la Părintele Gherman.

- Nu ai mers la frizer ca să te tundă, a afirmat el. Ți-ai dat voturile ascultării și este timpul să le pui în practică. Primul exercițiu practic este acum, că veți fi hirotoniți călugări-preoți. Părintele Gherman va fi hirotonit în acest sfârșit de săptămână iar Părintele Serafim la sfârșitul săptămânii viitoare.

Episcopul Nectarie se întunecă și privi în jos, nefiind în stare să spună un cuvânt.

- Pregătiți-vă părinți, continuă Arhiepiscopul. Avem deja parohii pregătite pentru voi în Sacramento și Calistoga.

- Dar cum rămâne cu pământul de aici? a întrebat Gleb.

- Îi vom găsi o utilitate.

- Și *Cuvântul ortodox*?

Arhiepiscopul a ridicat din umeri. „Cine are nevoie de el?” Prin aceasta a vrut să spună că revista era în limba engleză și de aceea lui nu-i era de nici un folos.

Arhiepiscopul intenționase să înăbușe independența Părintelui Gherman, speculând situațiile instabile tipice rusești, dar cu americanul, Părintele Serafim n-a putut nădăjdui să obțină un asemenea efect. Deși nu i s-a cerut părerea, Părintele Serafim a vorbit cu tărie. Lovind cu pumnul în masă, a strigat cu furie la Arhiepiscop: „NIET! NIET! NIET!”²³⁶ Acestea au fost primele cuvinte ca monah.

Părintele Gherman a simțit îndată mustrări de conștiință. El știa că întreaga frăție se sprijinise pe acea expresie pe care o rostise fiecare către celălalt, cu ani în urmă: „AM ÎNCREDERE în tine.” El îl făcuse pe Părintele Serafim să creadă că va fi bine și acum se înșelaseră. Arhiepiscopul încerca să ia pământul Părintelui Serafim, unde acesta voia să se săvârșească din viață, pe care el însuși l-a cumpărat în propria sa țară. Acest gând l-a afectat cel mai mult pe Părintele Gherman, făcându-l în cele din urmă să izbucnească în lacrimi. „Te-am înșelat!” I-a spus Părintelui Serafim.

Părintele Gherman i-a amintit Arhiepiscopului de promisiunea făcută, dar acesta i-a răspuns pur și simplu:

- Asta a fost *înainte* ca tu să devii călugăr.

- Atunci monahismul este o capcană de șoareci! A exclamat Părintele Gherman.

Ce folos are o asemenea ascultare?

²³⁶ Rusescul pentru „nu”.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

- Ești imposibil, spuse Arhiepiscopul dând din cap.
- Și care este scopul, continuă Părintele Gherman, pentru care ați veniți aici în pădure să ne tundeți, dacă oricum trebuie să plecăm de aici? Noi ne-am dat votul să trăim și să murim aici! - Dar pentru moftul Inalt Prea Sfinției voastre eu trebuie acum să lipsesc lumea de idealul pustiei pe care l-am răspândit prin *Cuvântul ortodox*.

Cu o privire disprețuitoare, Arhiepiscopul și-a întors fața de la Părintele Gherman și și-a îndreptat atenția spre Episcopul Nectarie.

- Ce spuneți Prea Sfinția *voastră*?
- Ați făcut o promisiune Părintelui Gherman? A întrebat Episcopul Nectarie la rândul lui.
- Asta a fost *înainte* de tundere, a repetat Arhiepiscopul. Acum lucrurile stau diferit.

Părintele Gherman mai plângea. Ce să facem? Gândea el. Acesta este primul prilej de a face ascultare și trebuie să refuz această ascultare.

S-a întors către blândul Părinte Spiridon, căutând „ocrotire”. Părintele Spiridon i-a zâmbit ca o reasigurare, și în concluzie a spus cel mai înțelept lucru posibil, potrivit împrejurărilor. „Dacă nu poți să o faci, nu poți să o faci.”

Căutând o scuză, Arhiepiscopul a spus atunci că toți călugării trebuie să primească Sfânta Impărtășanie în fiecare duminică și de aceea părinții trebuiesc făcuți preoți de îndată. Episcopul Nectarie nu a fost de acord spunând:

- Cum stăm atunci cu Antonie cel Mare, Pahomie cel Mare, Maria Egipteanca și toți ceilalți locuitori ai pustiei secolelor trecute, care au trăit ani de zile în singurătate, fără să vadă vreun preot?

- Au trecut vremurile acelea, a răspuns Arhiepiscopul. Trebuie să punem capăt acelei practici. Noi suntem atât de păcătoși și nu-i de folos să încercăm să-i imităm pe acei sfinți. Călugării trebuie să primească Sfânta Impărtășanie aici. Nu voi permite ca monahii *mei* să nu primească Sfânta Impărtășanie.

- N-ați primit scrisoarea noastră cu citatul din Sf. Serghie? a întrebat Părintele Gherman. Sf. Serghie a viețuit singur fără să primească Sfânta Impărtășanie.

- Asta a fost înainte - cu mult timp în urmă.

În cele din urmă, Părintele Spiridon a rezolvat problema.

- Voi veni eu și le voi da Sfânta Impărtășanie, a spus el cu smerenie.

- Călugării trebuie să primească Sfânta Impărtășanie în fiecare duminică, a insistat Arhiepiscopul. Gleb a spus că la mănăstirea din Jordanville nu era acest obicei, dar Arhiepiscopul nu i-a dat atenție.

- Ai de gând să vii aici la fiecare sfârșit de săptămână? A întrebat Arhiepiscopul pe Părintele Spiridon.

- Ce-ar fi la fiecare două săptămâni? A propus Părintele Spiridon.

Episcopul Nectarie a început să șoptească ceva la urechea Arhiepiscopului. Îndată, fața Arhiepiscopului s-a înroșit cu totul. Atunci Episcopul Nectarie s-a ridicat pe neașteptate.

- Ai făcut o mare greșală! A spus el cu emoție.

- Poate că nu m-am gândit la întreaga problemă, a spus Arhiepiscopul neatent. Dar ce să spun Sinodului?

- Spune Sinodului exact așa cum stau lucrurile, i-a spus Episcopul Nectarie cu mult bun simț. N-ar trebui să fie nici o problemă! Se pare că Arhiepiscopul Artemon făcuse promisiuni pe la spatele fraților.

Clericii au plecat îndată de la masă, lăsându-i singuri pe cei doi călugări proaspăt tunși.

- Ce trebuie să facem? Părintele Gherman l-a întrebat pe Părintele Serafim. Fiind rus, eu trebuie să accept aceasta. Noi rușii am fost deja nimiciți. Dar tu ești american, crescut pentru libertate. Cum vei rezolva *tu* această problemă?

- Ei sunt bătrâni ... ei încearcă să facă tot ceea ce le stă în putință, a răspuns Părintele Serafim cu o înțelegere calmă care l-a făcut pe Părintele Gherman să se simtă mai liniștit. Vom merge pe calea noastră și sunt foarte fericit că am murit pentru lume.

Părintele Serafim voia să creadă că problema se rezolvase în esență, cu ajutorul prietenilor lor, Episcopul Nectarie și Părintele Spiridon. El nădăjduia în cea mai bună soluție.

Arhiepiscopul s-a întors brusc, spunând, „Noi trebuie să plecăm!” I-a binecuvântat pe cei doi călugări și a intrat în mașină. Când a închis portiera, a lăsat capul în jos și și-a acoperit ochii cu mâinile. „Ce-am făcut?” a zis în sinea sa. Apoi s-a uitat la Părintele Gherman. „Ai nevoie de o camilafcă”, a observat el, apoi i-a dat fesul de pe capul său și a pornit mașina.

Când au plecat ceilalți vizitatori în după amiaza aceea, părinții s-au simțit cam descurajați în legătură cu confruntarea care apăruse. Părintele Serafim era epuizat de oboseală, în timp ce Părintele Gherman a mers la așa-numitul „North Nook” din clădirea tipografiei. „Dacă ar trăi părintele meu”, se gândea el, „el n-ar fi răbdat ceea ce mi s-a întâmplat”.

În colțul icoanelor de la North Nook se afla o poză a Starețului Nazarie de Sarov și Valaam. Rugându-se înaintea ei, Părintele Gherman îndată și-a dat seama că el și

237

Părintele Serafim fuseseră tunși de ziua numelui Starețului Nazarie. Și asta a fost atât de potrivit, căci Starețul Nazarie fusese părintele duhovnicesc al ambilor ocrotitori: Sf. Gherman de Alaska și Sf. Serafim de Sarov. „Ești părintele meu”, s-a rugat Părintele Gherman Părintelui Nazarie și i-a cerut ocrotire.

Îndată după asta, Părintele Gherman i-a cerut Părintelui Serafim să coboare dealul cu mașina ca să ia poșta. În cutia lor poștală era o scrisoare de la Vladimir Tenkevici, orfanul Arhiepiscopului Ioan, care îi adunase la un loc pe Eugene și pe Gleb. Vladimir era deja ieromonah și petrecuse o vreme oarecare în Sfântul Munte. În scrisoarea către părinți, spunea că intenționa să petreacă o vreme în San Francisco și dorea să vină să slujească Liturghia la Mănăstirea Sf. Gherman. După cum s-a aflat mai târziu, Părintele Vladimir n-a fost în stare să-și îplinească dorința; dar propunerea lui a venit ca o mare mângâiere pentru frați la vremea aceea, chiar în ziua în care fuseseră amenințați că nu au un preot care să slujească Liturghia. Asta arăta că Dumnezeu era cu ei în încercările lor.

Îndată după ce au devenit călugări, părinții au simțit o schimbare lăuntrică, care le-a arătat că era cu adevărat ceva sfânt în slujba tunderii. După cum o descria Părintele Gherman, el simțea acum o flacără mică arzând în inima lui. L-a întrebat pe Părintele Serafim și a aflat că și el avea aceeași trăire. Această flacără de dragoste, râvnă și insuflare s-a arătat a fi de mare preț și de fapt, absolut necesară pe când ei răbdaу necazuri grele, care sunt crucea călugărilor în această viață.

Probabil în legătură cu această flacără mistică, s-a întâmplat altceva remarcabil în acea după-amiază. Părintele Gherman căuta ceva cu o lumânare, când deodată, de la picioarele lui, s-a înălțat o flacără de patru picioare în fața lui. Fără să se gândească, suflă în ea; când, spre surprinderea lui, cu o singură suflare mică, flacăra dispăru pe dată! Se uită în jos și văzu că fuseseră scrisorile Părintelui Gherasim care fuseseră în flăcări, dar că numai vârful plicurilor erau arse, scrisorile rămânând intacte. Acest foc fusese luat de către părinți ca un semn de binecuvântare a Părintelui Gherasim în ziua tunderii lor, așa cum mesajul de la orfanul Arhiepiscopului Ioan fusese luat ca un semn de binecuvântare a Arhiepiscopului Ioan.

Episcopul Nectarie, care petrecuse noaptea în Redding, a venit la mănăstire în dimineața următoare ca să slujească Liturghia pentru călugări. A petrecut cu ei câteva

ore după aceea, spunându-le istorioare povătuitoare și dându-le sfătuire părintească. Datorită legăturii lor cu Optina prin Episcopul Nectarie, părinții au început să urmeze rânduiala rugăciunii de la Optina a rugăciunilor individuale. Această rânduială făcută în fiecare zi pe lângă ciclul obișnuit de slujbe, includea regula „Optina cinci sute” a Rugăciunilor lui Iisus Hristos și alte rugăciuni și citirea unui capitol din Evanghelii și două capitole din Epistole.

CU toate că Arhiepiscopul Artemon anunțase oficial „deschiderea” mănăstirii, părinții nu aveau încă nici un interes să creeze o altă instituție bisericească. Părintele Serafim a scris unui prieten: „Trebuie să știi: noi nu încercăm să convingem pe nimeni să vină cu noi. Noi nu am venit aici ca să ‘întemeiem o mănăstire’, ci ca să ne mântuim sufletele și să tipărim *Cuvântul ortodox*. Dacă alții sunt cam nebuni ca să vină cu noi, poate că Dumnezeu va binecuvânta aici o mănăstire adevărată; și dacă El o binecuvintează, atunci El va da mijloacele pentru a o hrăni, atât trupește cât și duhovnicește. Dacă o mănăstire aici îi este bine-plăcută lui Dumnezeu, atunci aceasta se va ‘construi singură’, sau așa credem noi.”

Deși Părinții nu căutau și nu aveau nevoie de candidați la călugărie, ei și-au dat seama că nici unul dintre aceste lucruri nu puteau să-i întoarcă înapoi. „Suntem foarte conștienți”, scria Părintele Serafim, „că viața monahală nu este ușoară și că trebuie să fim pregătiți să ne asumăm responsabilitățile de care, mai lesne ne-am fi lepădat - întrucât statutul nostru de mănăstire misionară este o invitație deschisă către căutătorii de adevăr americani și vor veni călugări și vor tulbura pacea și liniștea noastră binecuvântată, chiar și numai pentru a vedea cât de nevrednici suntem. Dacă Dumnezeu va binecuvânta aici o comunitate misionară mai mare sau mai mică, sau dacă vom rămâne ‘doi călugări nebuni în pădure’, noi suntem pregătiți să primim orice ne trimite Dumnezeu pentru a încuraja scopul pe care l-a binecuvântat Vlădica Ioan și care ne-a adus aici: misiunea cuvântului ortodox tipărit, mai ales în limba engleză.”

Părinții vedeau deja împlinirea profeției unei mănăstiri misionare în California, făcută de Arhiepiscopului Ioan. Au mai aflat despre un alt asemenea semn profetic de la Valentina Harvey, pe care au cunoscut-o întâmplător, pe când făceau misiune în Redding. Auzind pentru prima dată că părinții se așezaseră în Platina, Valentina îndată și-a dat seama de înțelesul purtării „neobișnuite” a Arhiepiscopului Ioan, când a fost la casa ei în ultima și fatala lui călătorie la Seattle. El privise, se rugase și binecuvântase exact în direcția în care va fi într-o zi mănăstirea Platina, 64,4 km înspre apus.

Cu privire la o altă profeție a sfântului om, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „În câteva ocazii, Arhiepiscopul Ioan a numit frația Părintele Gherman [a noastră] ‘o reflectare a Valaamului’, ceea ce părea absurd din exterior, din pricina aspectului modest și laic al librăriei noastre, dar pentru noi avea semnificație referitoare la ocrotitorul nostru, Părintele Gherman. Totuși, acum, când Părintele Gherman a fost canonizat, când există deja o Mănăstire Sf. Gherman în Alaska, când unul dintre frați poartă numele noului sfânt din Valaam, când tunderea primilor doi călugări a avut loc în ziua numelui Starețului Nazarie din Valaam, când icoana principală de pe iconostasul noii noastre biserici este o icoană a Mântuitorului din Valaam, când frații au primit și alte obiecte sfinte de la Valaam și li s-a dat acum posibilitatea și responsabilitatea de a alcătui un Pateric al Bătrânilor din Valaam - aceste cuvinte pot fi numai o profeție pentru noi, împlinită atât de măreț chiar în nevrednicia noastră. Slavă lui Dumnezeu!”

55 *Ascultare către distrugere*

Acum omul nu trebuie să se teamă de leu; leopardul este o creatură liniștită și chiar șarpele de care te îngrozești se îndreaptă către zbor. Dar de un lucru trebuie să te îngrijești, te asigur. Episcopii răi. Nu te înfricoșa de demnitatea tronului. Toți au demnitate, da; dar nu toți au har.

- Sf. Grigorie Teologul²³⁸

Părintele SERAFIM i-a scris mamei sale în Carmel despre tunderea lui și îndată după aceea a primit răspuns:

Dragă Eugene,

... Așadar ai făcut un pas mare pentru a deveni monah. Nu a fost o surpriză mare, căci tu intenționai aceasta de câtva timp. Sunt convinsă că ești destul de matur ca să știi ce vrei de la viață și care trebuie să fie cea mai mare contribuție a ta. După ce retragerea ta a fost declarată oficial, ar fi fost normal ca cei care locuiesc acolo să aibă un statut oficial. Ca și creștină nu înțeleg multe lucruri care par neobișnuite și fără de folos - cu privire la hrană, îmbrăcăminte - nu înțeleg cum poți purta dulamă când lucrezi - implicat în diferite treburi și apoi problemele de curățenie - cred că poți purta haine obișnuite la lucru căci nu te vede nimeni acolo sus și Domnul va înțelege. Ți doresc tot binele și Domnul să vă binecuvinteze pe amândoi în acest mare pas .

Ce poți să-mi spui despre căsuța mea? O femeie n-ar trebui să deranjeze prea mult ...

Ei, băiatul meu ., tu vei fi întotdeauna „Ugi” pentru mine și sper că ajutorul tău pentru omenire nu va trece neobservat și că vei obține un ajutor financiar, așa încât plecarea nu va fi prea aspră - cele mai bune urări lui Gleb.

Cu dragoste,
Mama

Dacă Esther nu prea putea înțelege idealul pustiei, era bine: firul fusese deja tăiat. Dar Arhiepiscopul, care de asemenea nu înțelegea, tocmai legase niște fire și nu avea de gând să le taie. În ciuda nădejdlor Părintelui Serafim, problema cu el nu fusese de loc rezolvată. Pentru Părintele Serafim cea mai mare lovitură urma să vină. El însuși a descris-o:

„în ziua dinainte de Crăciun [1970], contrar înclinațiilor noastre, am plecat într-o călătorie de trei zile la San Francisco ca să împlinim ceea ce am simțit că era obligația noastră: să primim Sfânta împărtășanie în ziua de sărbătoare, să ne arătăm respectul față de Arhiepiscop, să o vizităm pe d-na Kontzevici (care voia să stea de vorbă cu Părintele Gherman), și să facem o scurtă vizită mamei noastre în Monterey. Am plecat numai după ce ne-am luptat mult cu voia noastră, pentru că în clipa când am plecat de la

²³⁸ Sf. Grigorie de Nazianz, *Trei poeme, Părinții Bisericii*, vol. 75 (Washington D. C.: The Catholic University of America Press, 1987), p. 50.

Mănăstire ne-am simțit în mare nesiguranță și neliniște și chiar gândul că va trebui să
239

apărem în biserică în fața tuturor purtând mantie (fiindcă știam că trebuie să le purtăm) ne-a convins că eram pur și simplu ipocriți, care aveam de gând să facem pe grozavii și drept urmare să sporim slăvirea și respectul total nejustificat și nerealist, pe care se pare că îl au pentru noi oamenii din San Francisco (care sunt departe și ne respectă atât de mult fără să vadă greșelile și păcatele noastre cele multe, mai îndeaproape). Avertizarea Mântuitorului, 'Păziți-vă când toți oamenii vor gândi bine despre voi', ne-a tulburat mult.

După ce s-au oprit în Redding ca să ia o parte din metalul pe care-l comandaserăm pentru a înlocui o porțiune a presei de tipărit care se rupsese cu câteva zile în urmă, am trecut prin Berkeley și ne-am oprit să vedem dacă putem să o ducem pe d-na Kontzevici la biserica din San Francisco. Ea aștepta deja să o ducă altcineva, așa încât am petrecut cu ea un ceas înainte de a merge la San Francisco, unde am ajuns la timpul potrivit pentru începerea slujbei de priveghere, fără să ne putem opri mai întâi să sărutăm mâna Arhiepiscopului, așa cum nădăjduiserăm, știind că este foarte simțitor la asemenea lucruri. După ce am intrat în Catedrală, am mers îndată în Altar și am primit binecuvântarea Arhiepiscopului. După slujbă ne-a întrebat dacă vom rămâne cu el și noi am răspuns că vom sta cu diaconul Nicolae P., ca întotdeauna (citindu-ne rânduiala de rugăciune împreună cu el), încercând cu dinadinsul să hrănim scânteia pe care o are înăuntrul lui și care ar putea, cu voia lui Dumnezeu, să devină o flacără a marii slujiri pentru Biserica lui Hristos.

În dimineața de Crăciun, am participat la Liturghie dis de dimineață, așa cum făcuserăm întotdeauna în trecut . și nădăjduiam să plecăm îndată la Monterey; dar [un prieten al frăției] ne-a convins să luăm masa de prânz și atunci nădăjduiam să-l vedem puțin pe Vlădica. L-am sunat pe Vlădica la telefonul de la etaj și nu a răspuns nimeni; se pare că se afla la parter, unde nu mă gândisem să sun. De aceea, fiind deja întuneric, neam hotărât să mergem la Monterey și să ne întoarcem până la amiază în ziua următoare, ca să-l vedem pe Vlădica la întoarcere, spre Platina. Pe drum am citit în mașină slujba de vecernie.

Plecând din Monterey dimineață (nici una dintre mamele noastre nu ne-a făcut nici un fel de greutăți, la care ne-am mirat și ne-am gândit: călătoria noastră a fost prea liniștită, probabil că Vlădica o să ne facă tulburare!), ne-am oprit la Biserica Sf. Serafim, unde Părintele Grigorie [Kravcina] trebuia să înceapă Liturghia. Am vorbit cu el câteva minute și apoi am plecat, nerăbdători să ajungem la Vlădica până la prânz.

Înainte de a pleca din Monterey, îmi telefonase Laurence Campbell și mă prevenise că Vlădica Artemon era foarte supărat pe noi și că [Laurence] se tulburase mult fiindcă Vlădica spusese lucruri despre noi care nu păreau de loc adevărate sau cinstite. În orice caz, eram prea puțin pregătiți pentru ceea ce a urmat.

Îndată după masă am sosit ca să-l găsim pe Vlădica la trapeză.²⁴⁰ Ne-a primit cu mare răceală și nici unul dintre noi n-a scos mai mult de o vorbă sau două în timpul mesei.

Apoi ne-a chemat în grupul lui - mai degrabă l-a chemat pe Părintele Gherman și eu trebuia să stau singur vreme de două ceasuri. Aceasta m-a supărat foarte tare și mi-am imaginat că fratele meu stătea sus fiind supus tuturor șiretlicurilor psihologiei rusești pentru a-l forța într-un fel să cedeze - nu știam pentru care nelegiuire și în ce scop, știind doar că era de așteptat ca eu să primesc rezultatul cu supunere, ca un american 'fără drepturi'. S-a dovedit că gândurile mele erau absolut corecte . Nu m-am rugat așa de înflăcărat, în special la Vlădica [Ioan] al nostru cel *adevărat*, în timpul îndelungat

²³⁹ Mantie: o manta lungă neagră, purtată numai de călugări.

²⁴⁰ Trapeză: cuvânt grecesc pentru „masă”, care se poate referi în general la sala de mese sau masă a zilei.

cât am așteptat la parter! ²⁴¹ M-am uitat la portretul Țarului-Mucenic și l-am rugat și pe *el* să ne ajute! A fost îndată clar că ne lovise o mare ispită călugărească; și pe când ne bucuram că drumul nostru nu era acum neted, că cel puțin cineva nu mai ‘gândea bine’ despre noi, eu deja mă temeam pentru existența proaspetei noastre mânăstiri și întreaga noastră lucrare.”

între timp, ducându-l pe Părintele Gherman în biroul lui, Arhiepiscopul încuiase ușa după el, pusese cheia în buzunar și păși spre biroul lui de lucru. Puse un scaun în mijlocul odăii, i-a făcut semn Părintelui Gherman să se așeze și apoi a îndreptat o lampă cu neon înspre el. Stând la biroul său, în întuneric, Părintele Gherman nu putea să-l vadă în lumina lămpii.

- Se știe că nu faci ascultare, începu el cu asprime. O dovadă că sunteți călugări proști este aceea că mă faceți de rușine ieșind în lume înveșmântați în mantii. Aici, Părintele Gherman și-a dat seama că îl tulburaseră pe Arhiepiscop purtând în public veșmintele care sunt numai pentru călugări, prin aceasta ieșind în evidență printre clerici. Totuși, Arhiepiscopul insistase ca ei să-și „facă apariția” în lume, în primul rând.

întrucât nu sunteți monastici, ci o rușine pentru Eparhia mea, continuă Arhiepiscopul, se pare că voi nu puteți să vă asumați o sarcină nici în numele vostru. Și totuși voi aveți pământul și puteți muri în orice clipă în timpul călătoriei, caz în care statul îl va prelua. Ați făcut testament?

- Nu, răspunse Părintele Gherman, pământul nostru este pentru locuitori ai pustiei.

- Nu mă fă să râd. în vremea noastră nu există nici un locuitor al pustiei. Arhiepiscopul îl acuză pe Părintele Gherman că se afla în înșelare duhovnicească. I-a spus că monahii nu au voie să aibă proprietate personală și i-a cerut Părintelui Gherman să semneze pentru pământul mânăstirii cu numele său laic, A. Medveev.

Părintele Gherman era uimit:

- Dar de ce cu numele de mirean? Și înalt Prea Sfinția voastră sunteți călugăr.

- Am fost rânduit de către sinod ca stareț al vostru. Și ca stareț al vostru, vă cer această ascultare - ca să-mi predați mie pământul sub semnătură.

- Dar noi niciodată nu v-am ales, votat sau acceptat ca stareț al nostru, i-a amintit Părintele Gherman. Potrivit tipicului monahal, numai călugării își aleg starețul. A considerat o nedreptate de negrăit ca Arhiepiscopul să ceară acum adăpostul pustiei pe care îl dobândiseră cu propria lor trudă și bani.

- Am să vă dau tipicul monahal, eu *vouă*, nu voi să mi-l dați mie, a ripostat Arhiepiscopul.

Părintele Serafim a descris ceea ce a urmat: „Vlădica a mers într-adevăr pe psihologia rusă, a strigat, a intimidat ... folosind un limbaj necioplit și spunând Părintelui Gherman că nu fusese ‘tuns într-o frizerie’. Și în general l-a făcut să plângă și să se simtă înfrânt în fața lui. în cele din urmă, Părintele Gherman i-a răspuns în disperare în același fel și spre mâhnirea lui, a constatat că lui Vlădca îi plăcea acest fel de luptă și în general dădea impresia că ‘se joacă’ de-a starețul și cu amenințarea autorității sale, etc. în esență, Părintele Gherman a declarat că Vlădica ne binecuvântase ca organizație bisericească independentă și că trebuie să ne lasă în pace, la care Vlădica a afirmat cu glas tare: ‘Nu vă las în pace!’

Printre altele, Arhiepiscopul le-a cerut părinților să nu scrie nimănui, nici să invite pe cineva să vină la ei fără binecuvântarea lui și că publicațiile lor trebuie să le verifice el personal. în cele din urmă, ajungând la capătul răbdării, Părintele Gherman a strigat:

- Mă chinuiți!

²⁴¹ Cu alte cuvinte, lângă paraclisul de la subsol din Casa Sfântului Tihon, unde obișnuia să se roage Vlădica Ioan.

S-a auzit o bătaie în ușă: era Părintele Serafim. Arhiepiscopul Artemon s-a dus repede la ușă, dar găsind-o încuiată, s-a repezit înapoi la biroul său să caute cheia. Când Părintele Gherman i-a amintit că pusese cheia în buzunar, Arhiepiscopul a fugit înapoi să-i dea drumul Părintelui Serafim. Dându-i un scaun Părintelui Serafim, s-a așezat iarăși la birou. Se afla într-o stare evidentă de zăpăceală și stinghereală înaintea acestui american independent, pe care știa că nu-l poate intimida ca pe Părintele Gherman. Părintele Serafim a văzut că fratele său plânse.

- Părintele Gherman este isteric, a încercat să explice Arhiepiscopul. A început să înșire „greșelile” părinților; că nu l-au căutat mai înainte pentru binecuvântare ca să meargă la Monterey, că nu rămăseseră la Liturghie ca oamenii (și el însuși) să-i poată vedea, că nu stătuseră cu el, etc. Părintele Serafim și-a amintit mai târziu, „Dar o chestiune m-a uimit: se plânse că primise de curând o scrisoare de la noi în care (așa cum ne înțeleseserăm verbal cu câteva luni mai înainte) îi vorbeam despre prezentarea unei Rânduiei a mănăstirii noastre spre aprobarea sa. Acum ne spuse că nu *noi* trebuia să-i prezentăm *lui* o Rânduială, ci *el* să ne dea nouă o Rânduială.”²⁴²

- Iți dai seama ce face? Părintele Gherman și-a întrebat fratele. Ne cere ca să-i predăm pământul pe numele lui.

- De ce? A întrebat Părintele Serafim.

- Ca să depindem de el, de aceea! Vrea să-ți ia bucata ta de pământ american, pentru care tu ai muncit, ca să-ți dea cu piciorul și să te alunge de pe el! Nu mai pot îngădui asta.

- Să plecăm de aici, a spus Părintele Serafim luându-l de mână pe Părintele Gherman. Au coborât la parter și Arhiepiscopul Artemon s-a grăbit după ei. După cum spunea Părintele Serafim, mânia Arhiepiscopului „s-a transformat în ceva asemănător cu mila. Ne-a dat o prăjitură și două sticle cu vin și ne-a binecuvântat ca să plecăm.” Așa s-a sfârșit interogarea noastră.

Meditând asupra întregului eveniment după zece zile când, se mai simțea încă uimirea, Părintele Serafim a scris: „Pot numai să spun că de la această întrunire am primit una din cele mai mari dezamăgiri din viața mea și atât eu cât și Părintele Gherman am primit o rană care va dura întreaga noastră viață ... Vlădica și-a azvârlit demonii asupra noastră și este ceva îngrozitor de rău. El s-a ‘jucat’ de-a *starețul* [bătrânul] și egumenul și este un joc necruțător ... Increderea noastră în Arhiepiscopul nostru a fost pierdută total și absolut. Poate că noi nu știm nimic despre monahism; totuși noi credem cu tărie că în Biserica lui Hristos trebuie să se manifeste o pedepsire disciplinară legitimă din partea superiorilor ecleziastici, bazată pe încredere reciprocă și într-o stare de pace pentru toți cei care sunt implicați. Eu am fost pedepsit disciplinar de câteva ori de către Vlădica Ioan și întotdeauna am simțit dreptatea pedepsei și folosul acesteia. Dar noi ... am fost tulburați în sufletul nostru și nu avem pace, simțindu-ne conștiințele violente ... Suntem foarte supărați de o săptămână și aproape desperați în legătură cu viitorul nostru și al *Cuvântului ortodox* ...

Vlădica Artemon crede - în totală contradicție cu înțelegerea noastră verbală care a avut loc înainte de tunderea noastră - că noi suntem simpli călugări în dependență și ascultare absolută numai față de el ca ‘egumen’. Dar această concepție despre mănăstirea noastră nu poate duce la nimic decât la distrugerea totală a ceea ce am zidit noi în ani de zile până acum și nu se bazează pe nimic altceva decât pe ideile preconceptuate despre noi, pur superficiale ale Arhiepiscopului.

În concepția lui Vlădica Artemon, mănăstirea noastră este în mod evident o instituție eparhială, căreia Vlădica îi este stareț și dictator și în care nu se va face nimic fără binecuvântarea lui. Cred că el a ajuns la această concepție treptat, simțind

²⁴² Vezi rânduiala frăției pe care a scris-o Eugene, la sfârșitul Cap. 50.

slăbiciunile noastre și acum el știe că a sosit vremea să-și pună concepția în aplicare. Dar acum, analizând-o din nou, vedem multe semne că la început Vlădica Artemon nu ne-a considerat pentru ceea ce suntem noi și ceea ce facem noi, ci chiar și atunci, el ne așeza în propria sa imagine a ceea ce trebuia sau puteam fi noi în Eparhia sa ...

Dacă am fi voiti să fim ucenici ai unui episcop, ne-am fi apropiat de mult de Episcopul Nectarie, care voia ca noi să întemeiem o asemenea mănăstire. Dar pentru independența lucrării noastre, a trebuit să ne păstrăm cu grijă statutul independent, respectându-l și până în ziua de astăzi relația noastră cu el este foarte bună. Dacă mănăstirea noastră trebuie supravegheată de către sinod, l-am primi cu bucurie ca ‘supraveghetor’ al nostru - dar nu ca ‘stareț’! - cu atât mai mult cu cât a promis deja să treacă pe la noi de fiecare dată când călătorea între San Francisco și Seattle. Putea fi foarte bună relația noastră și cu Vlădica Artemon - doar cu condiția independenței absolute față de el .... Dacă ar fi putut să vadă că fiind independenți vom fi cei mai buni prieteni ai săi, pe când ca robi zdrobiți ai săi puteam fi numai dușmanii lui în taină!”

Părinții fuseseră întotdeauna foarte impresionați de rânduiala Sfântului Ioan Casian, care în sec. al V-lea afirmase: „Este sfatul Părinților, un sfat întotdeauna actual, că monahul trebuie să fugă din preajma episcopilor și a femeilor cu orice preț; căci nici femeile nici episcopii nu-i permit călugărului să rămână în liniște în chilia lui, nici să-și lipească ochii de învățătura curată și cerească.” Dând acest citat într-o scrisoare, Părintele Serafim a adăugat: „Călugării și episcopii își sunt de cel mai mare folos unii altora și Bisericii, atunci când sunt independenți unii de alții, suntem convinși pe deplin!”

Totuși, părinții au încercat să se gândească și din punctul de vedere al Arhiepiscopului. După cum i-a amintit Părintele Gherman Părintelui Serafim, Arhiepiscopul nu era un om rău. El se purta ca un dictator nu datorită firii sale, ci datorită unei *idei* de suprafață. „Vlădica Artemon”, scria Părintele Serafim, „nu se va opri de la nimic să ne ducă pe calea lui ca și pe alții - nu pentru că are intenții rele, ci pentru că este stăpânit într-o foarte mare măsură de simțul autorității și al drepturilor sale. Cu atât mai mult ne pare rău . că noi îl iubim cu sinceritate și ne pare rău de Arhiepiscopul nostru. Se pare că este un om singuratic; tuturor le este teamă de el, nu are pe nimeni apropiat și pe noi ne privește ca pe ‘proprietatea’ sa, forțându-ne să fim ucenicii săi ascultători. Nu putem face asta! Vlădica Ioan ne-a dat binecuvântarea pentru o cale cu totul diferită.”

Deși Arhiepiscopii Ioan și Artemon au folosit disciplina, este clar că principiile lor erau foarte diferite de la unul la celălalt. „Pentru Vlădica Artemon”, scria Părintele Serafim, „nu există nici un alt principiu în afară de autoritatea Arhiepiscopului. Nu pot spune că nu fuseserăm avertizați. Vlădica Nectarie ne avertizase că Vlădica Artemon nu va îngădui nici o inițiativă personală în Eparhia sa.” Iarăși, această luptă pentru control absolut nu era motivată de un duh rău de iubire pentru putere, ci de credința că aceasta era necesar pentru organizare. Potrivit concepției Arhiepiscopului Artemon, iubirea și încrederea reciprocă nu sunt esențiale când se ajunge la ascultare. Subordonații trebuie să se supună și dacă este necesar, să-și răsucescă conștiințele spre binele autorităților, pur și simplu pentru că sunt autorități. Mai mult, este chiar de *datoria* „puterii mai înalte” să distrugă toate inițiativele personale. Arhiepiscopul credea că aceasta duce la o situație cu adevărat sănătoasă; și autoritatea face o favoare supușilor săi făcându-i astfel „smeriți”. Odată ce ei sunt cu totul ascultători și „oameni de grup”, *atunci* ei pot fi folosiți eficient pentru binele organizației, al „eparhiei”.

Părintele Serafim scria, „Noi înțelegem că Vlădica Artemon avea motivele cele mai înalte în toate, că ne spunea: să-i sprijinim propria autoritate și să ne dea o pedeapsă disciplinară în scopul de a face din noi ‘călugări adevărați’ (în propria sa înțelegere!); el ne-a spus că într-o zi ne-am putea afla în poziția lui și să administrăm altora același fel

de pedeapsă disciplinară - la care Părintele Gherman a strigat din inimă 'Doamne, iartă!'"

Activitatea pastorală a Arhiepiscopului Artemon era de asemenea plină de manifestarea „pseudo-bătrâneții”; o boală duhovnicească primejdioasă care fusese descrisă în sec. al XIX-lea de către Sf. Ignatie Brianceaninov și după acesta, de către I. M. Kontzevici. Despre bătrânețea vârstei duhovnicești cea adevărată și cea falsă și roadele corespunzătoare ale acesteia, Kontzevici scria: „Cei care se lasă în întregime în îndrumarea unui adevărat bătrân trăiesc un sentiment deosebit de bucurie și libertate

243

întru Domnul. Cel ce a scris aceste rânduri a trăit aceasta personal. Un bătrân este un transmițător imediat al vocii lui Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este întotdeauna legată de un sentiment de libertate duhovnicească, bucurie și pace de nespus în suflet. Dimpotrivă, un bătrân fals îl eclipsează pe Dumnezeu cu ajutorul lui, plasând propria sa voință în locul vocii lui Dumnezeu, ceva ce este legat cu un sentiment de robie, oprinare și aproape întotdeauna, deznădejde. În plus, întreaga supunere a unui ucenic față de un bătrân fals îi roade personalitatea, îi distruge voința, îi deformează simțul de dreptate și corectitudine și astfel ia de la el conștiința responsabilității pentru faptele sale.”²⁴⁴

Desigur, Arhiepiscopul Ioan era un bătrân adevărat; dar cineva nu devine „bătrân” chiar îndată ce a fost așezat în poziția unei autorități înalte. Helen Kontzevici explica odată într-o scrisoare către Părintele Gherman: „Apostolul Pavel vorbește despre daruri, dintre care unul este profeție (Efeseni 4, 11). *Bătrânețea este acest dar al profeției ... Bătrânețea este unul dintre darurile Sfântului Duh, pe care nimeni nu-l înțelege.*”

Referitor la noțiunile Arhiepiscopului Artemon despre „smerenie” și „ascultare”, Părintele Serafim a scris unui prieten: „Ne cunoști destul de bine ca să știi că în toate lucrurile suntem ascultători și cuviincioși față de autoritatea ecleziastică legală și că noi nu am încercat niciodată să impunem asupra altora nici un fel de autoritate (aceasta dacă nimic este marea noastră slăbiciune!) ori să căutăm pentru noi orice fel de poziție sau titlu în Biserică. Dar dacă acum s-a ajuns la metoda ‘smereniei’ și ‘ascultării’ și îngăduinței cuiva, care este cu totul din afară, să ne supravegheze lucrarea noastră, conștiința noastră nu va permite aceasta . . . .

O asemenea ‘ascultare’ - de dragul unui scop pământesc - este în mod foarte clar *neîntemeiat duhovnicește*. Noi suntem ucenicii lui Vlădica Ioan, care ne-a binecuvântat și a însuflețit lucrarea noastră de la început și credem cu tărie că este cu noi în același duh; de fapt, orice roadă bună am avut, noi am pus-o în întregime pe seama binecuvântării sale. Și de la el am învățat: deasupra canoanelor, a disciplinei bisericești, etc., vine *duhul*. Dacă prin ascultare, prin respectarea cu strictețe a canoanelor, sau prin oricare alt bun în sine, *duhul* unui om este zdrobit și este distrus, atunci este ceva *groaznice de rău*. Vlădica Artemon ne-a acuzat deja de o tendință de ‘neascultare’ și ‘voință proprie’ - și recunoscând că suntem în totul păcătoși, putem spune doar că în cazul de față aceste acuzații nu sunt de loc îndreptățite. Înainte ca aceste virtuți să aibă vreun înțeles, ele trebuie plasate într-un anumit context, într-o treabă obișnuită, într-o lucrare roditoare. Un asemenea context ar fi, de exemplu, ... o mănăstire lucrătoare întemeiată ca cea din Jordanville; în cazul nostru, contextul este *Cuvântul ortodox* și ostenele noastre pentru tipărire misionară, pe care le-am urmat timp de șapte ani cu mare trudă și jertfă, fiind în toate ascultători față de Biserică și unul față de altul, așa încât niciodată nici unul dintre noi nu și-a arătat ‘propria sa voie’, ascultând mai degrabă unul de altul și făcându-ne treaba comună care ne-a unit. Fără aceasta nu am fi supraviețuit de loc; dar cu aceasta și cu binecuvântarea lui Vlădica

²⁴³ Kontzevici vorbește aici despre ucenicia sa la Sfântul Bătrân Nectarie de la Optina.

²⁴⁴ I. M. Kontzevici, *Dobândirea Duhului Sfânt în vechea Rusie* (Platina, California: Sf. Herman Brotherhood, 1988), p. 339-340.

Ioan, noi am răbdat mult și acum se pare că ne cheamă Biserica să ne extindem lucrarea și să aducem mai departe roade bogate.”

În altă parte, Părintele Serafim a scris despre urmările foarte grele ale pseudo-bătrâneții Arhiepiscopului Artemon: „Vlădica Artemon, sub înfățișarea corectitudinii de suprafață și a buneii respectări a rânduielilor, este un ‘înăbușitor al duhului’ .... El este un ‘făcător de pace minunat’; dar zdrobește fiecare inițiativă bună.” Despre un preot care spunea că Arhiepiscopul îi „strangula sufletul”, Părintele Serafim scria: „I-am dat textul - scos pe furiș din Uniunea Sovietică de către o maică de catacombă - unui acatist către Sf. Nina care se pare că nu există nicăieri în altă parte în lumea liberă. Vlădica Artemon a auzit despre aceasta și a spus: ‘Trebuie să fie aprobat oficial’, și l-a luat și nu a mai fost văzut niciodată.”

Părintele Serafim a dat exemplul unui alt cleric: „Cu câteva săptămâni în urmă ne-a vizitat și ne-a spus direct: ‘Vlădica Artemon mi-a ucis viața duhovnicească’ - desigur, asta este o exagerare, căci clericul ar trebui să facă ceva referitor la aceasta, dar capătă înțeles când compari cu o afirmație pe care ne-a făcut-o cu câțiva ani în urmă: ‘Vlădica Ioan m-a mântuit; fără încurajarea și stăruința lui de a fi hirotonit, probabil că astăzi n-aș mai fi deloc în Biserică’ - este o mare deosebire între un episcop care *însuflește* și un episcop care sugrumă sub aparenta corectitudine de suprafață.”

Una dintre victimele cele mai înfrânte ale regimului Arhiepiscopului Artemon a fost vicarul său, Episcopul Nectarie. Acest sărman episcop era privit de clica ierarhică drept un „nimeni” ca să nu fie luat în serios; la început ei își puseseră mari nădejdi în el ca om de anturaj, numai că a fost foarte dezamăgit când stătuse împreună cu ierarhii Leontie și Sava în apărarea Arhiepiscopului Ioan. Și acum un membru al acestei clici era „șeful” său. I se va face rău la stomac de fiecare dată când va suna telefonul, temându-se că ar putea fi Arhiepiscopul Artemon. După cum le spusese Părinților Gherman și Serafim, Arhiepiscopul nu-i dăduse nici un fel de libertate. „Eu nu sunt episcop”, spusese el, „eu sunt o marionetă în mantie de episcop .... Voi sunteți fericiți că aveți pe cineva la care să vă plângeți. Eu nu am pe nimeni. Dar dacă ați ști numai ce înșelare chinuitoare toarnă în mine.”

În 1971, Episcopul Nectarie a mers la spital cu o afecțiune gravă a inimii, dar nici acolo nu a putut scăpa. Părintele Serafim scria: „Persecuția neîndurătoare (în aparență neintenționată - este felul în care acționează el) a lui Vlădica Artemon față de călugări este subliniată de vizita sa în spital, la Vlădica Nectarie, unde l-a supărat atât de tare pe omul bolnav grav, încât infirmiera a trebuit să-i ceară să plece! ... înfruntând moartea, Vlădica Nectarie trece prin cea mai grea încercare, aceea de a accepta din punct de vedere duhovnicește tratamentul nedrept și binevoitor al lui Vlădica Artemon, nelăsând să se strecoare în sine amărăciunea. Vlădica Nectarie a ales calea supunerii, dar noi nu putem să ne îngăduim aceasta!”

PE lângă faptul că și-au dat seama că, controlul absolut al Arhiepiscopului Artemon le va stinge râvna, părinții l-au văzut pur și simplu nelogic. Părintele Serafim scria, „înaintea lui Dumnezeu, Vlădica Artemon *nu poate* să-și asume responsabilitatea pentru o activitate cu care nu este obișnuit, într-o limbă pe care nu o cunoaște .. El nu a făcut niciodată nici un comentariu despre *Cuvântul ortodox* și ne-a spus că nu-l citește; el nu cunoaște nimic despre viața noastră zilnică sau pravila de rugăciune și nu ne-a întrebat nimic despre acestea nici măcar în ziua tunderii; el nu cunoaște nimic despre americani sau nevoile misiunii americane și niciodată n-a vorbit cu nici unul dintre noi despre aceste lucruri, chiar dacă Gramota Sinodală. ne-a binecuvântat ca organizare ‘misionară’..

Pentru a ne împlini funcția monahală și misionară trebuie să fim absolut liberi și să existe încrederea în noi ca să scriem cui simțim nevoia, trebuie să putem spune

oricui, pe scurt, să vină aici la vreme de necaz, trebuie să avem întreaga putere să-i alungăm pe cei care fac tulburare și într-un cuvânt, nu ne putem îngădui luxul de a aștepta până când cineva de la 402,5 km depărtare, ia decizii pentru noi, pe baza părerii sale și din auzite.”

Părinții erau și mai interesați de pretențiile Arhiepiscopului cu privire la cenzură. Părintele Serafim scria, „*Cuvântul ortodox* nu poate fi cenzurat: Vlădica Ioan ne-a binecuvântat să tipărim fără cenzură, iar el ne-a făcut sugestii uneori, atunci când am mers la el cu probleme neclare.” În contrast cu acesta, „Vlădica Artemon vede totul în Eparhia sa ca o activitate ‘eparhială’ pentru care numai el este responsabil - și dacă îl lăsăm să facă așa, iar *Cuvântul ortodox* va deveni o publicație eparhială și deja există un număr de articole pe care, fără îndoială, nu ne-ar lăsa să le publicăm (din cauza gustului său personal) dacă ne-ar fi cenzurat așa cum i-ar place să o facă.”

Părinții și-au dat seama că Arhiepiscopul Artemon va cenzura mai întâi din considerente politice și din frică. Și-au amintit ce le-a spus, „Nu dorim să-l supărăm pe Athenagoras”, contrastând aceasta cu sfatul îndrăzneț al Arhiepiscopului Ioan să „treacă direct la acuzarea Patriarhului Athenagoras, chiar dacă oamenilor nu le place lucrul acesta.” Părintele Serafim scria: „Dacă Vlădica Artemon își va da seama cât de mult îl supărăm pe Athenagoras în *Cuvântul ortodox*, acesta va trebui cenzurat; orice slăvire deosebită a lui Vlădica Ioan, mai ales în limba rusă, va fi blocată ca fiind foarte ‘discutabilă’; etc., etc.”

CU astfel de amenințări atârând deasupra capului, Părinții Gherman și Serafim erau „de-a dreptul înspăimântați”, după cum spunea Părintele Serafim. N-au putut dormi câteva nopți. Cine să-i asculte? Arhiepiscopul Artemon avea toată puterea pământească de partea lui. Părintele Serafim a observat că, „Intrucât el ocupă un loc important în sinod, noi avem deja mult împotriva noastră. Nu-i prea greu să realizeze o părere potrivită despre noi: tineri, încăpățânați, mândri, neascultători, nedemni de încredere, papă-lapte, nepricepuți, etc.”

Părintele Serafim a scris Părintelui Tarasie, cerându-i sfatul ca unuia care își păstrase independența monahală. I-a mai scris și Arhiepiscopului Averkie, mărturisindu-i că se află într-o „stare cumplită”.

În martie 1971, părinții au primit un ordin de la Arhiepiscopul Artemon, care se pare că fusese trimis fiecărui preot din eparhie. Acesta spunea printre altele: „S-a deschis de către noi o mănăstire cenobitică .... Conducerea acestei noi mănăstiri a fost preluată de mine .... Publicarea revistei *Cuvântul ortodox* ... frații ar trebui să privească acum ca pe ascultarea lor călugărească .... Cu privire la toate celelalte, se vor da instrucțiuni în plus.”

Citind aceasta, Părintele Serafim scria: „Într-un cuvânt, s-a împlinit frica noastră cea mai mare: Vlădica Artemon ne-a preluat.”

Asta se întâmpla în timpul Postului Mare, când frații se luptau cu slujbe lungi și cu postirea aspră. Ordinul a venit pentru ei ca o ispită pentru a cădea în deznădejde; dar nu au fost părăsiți. Părintele Serafim scria: „Am fost foarte tulburați - dar în mai puțin de 24 de ore, cu totul pe neașteptate, Vlădica Nectarie a venit cu icoana din Kursk,²⁴⁵ și tulburarea noastră s-a transformat în bucurie și ne-am dat seama cu certitudine că *Dumnezeu este cu noi!*. Vlădica Nectarie a slujit o *molitvă*, ne-a dat Sfânta împărtășanie din Darurile Păstrate (eram la mijlocul Postului și încă nu mâncaserăm) și ne-a lăsat pe noi să ducem Icoana peste munte. Binecuvântarea lui Dumnezeu peste noi nu se sfârșește niciodată!” Asta s-a întâmplat în ziua numelui Părintelui Gherasim, care i-a făcut pe părinți să-l considere ca un alt semn al prezenței întemeietorului lor din Alaska.

²⁴⁵ Icoana făcătoare de minuni înaintea căreia a fost vindecat Sf. Serafim.

Cu ordinul Arhiepiscopului, părinții aveau acum ceva concret asupra căruia să acționeze. Părintele Serafim scria, „De bună seamă, dacă vrem să facem ceva cu această situație de neîngăduit și trebuie să acționăm acum . . . . Dacă cedăm câtuși de puțin la început, vom sfârși într-o totală ‘ascultare’ lipsită de suflet, care nu mai poate să însuflețească pe altcineva.”

Părintele Serafim a alcătuit repede o scrisoare către Episcopul Laurian, prietenul Părintelui Gherman de pe vremea când era în Jordanville. Afirmând că frăția nu a acceptat ordinul oficial al Arhiepiscopului, Părintele Serafim a scris:

Nu avem de gând să pornim o luptă, nici să forțăm pe nimeni să accepte cuvântul nostru împotriva lui Vlădica Artemon - pentru că fără îndoială el va avea o versiune sau interpretare complet diferită de tot ceea ce ni s-a întâmplat. Putem doar să lămurim faptul că, orice s-ar fi întâmplat în trecut, putem să nu avem nici o legătură cu Vlădica Artemon în viitor: el nu poate face parte din mănăstirea noastră (dacă Sinodul spune că suntem mănăstire), și mănăstirea noastră nu poate fi o instituție eparhială..

Avem candidați care ni se pot alătura în viitor - dar dacă Vlădica Artemon trebuie să fie conducătorul nostru, noi trebuie să le spunem să stea deoparte ori să meargă în altă parte, decât să ajungă o parte a planurilor sale total nerealiste. Și vă vom spune deschis: Vlădica Artemon nu are pe nimeni care să dorească să intre în mănăstirea „lui” și de fapt acesta este motivul pentru care dorește să lucreze prin noi.

Probabil că toate acestea vă uimesc și poate vreți să ne sfătuiți să avem răbdare, să acceptăm orice ne impune Vlădica Artemon de dragul ascultării ori să încercăm să „negociem” sau să facem un „compromis” cu el. Dar vă spunem cu hotărâre: nici un compromis nu este posibil. Vlădica Artemon nu ne ascultă și de fapt el crede că noi nu avem nici un drept să spunem ceva. Ne-a arătat deja intențiile lui și atâta timp cât are asupra noastră putere directă, noi vom fi plini de neîncredere, suspiciune și zădărnici care macină. Acestea nu sunt roadele unei autorități legitime, ci ale încălcării drepturilor.

Între timp, Părintele Gherman îi spusese necazurile și nedumeririle femeii ale cărei păreri le respecta cel mai mult: Helen Kontzevici. Părinții și-au dat seama acum că ar fi trebuit să țină seama de avertizările ei cu mult mai mult, deși încă nu regretau că sau făcut călugări.

Helen Kontzevici nu putea fi păcălită. Înainte de identificarea faptelor Arhiepiscopului Artemon ca semne clasice de pseudo-bătrânețe, ea a văzut foarte clar că în spatele lor se afla altceva. Arhiepiscopul Artemon avea „puteri ierarhice superioare” cărora trebuia să le dea un răspuns. Helen a spus părinților că, clica puternică din interiorul sinodului era împotriva lor, că acesta a simțit că nu putea avea încredere în ei, mai ales după ce l-au apărat și slăvit pe Arhiepiscopul Ioan. Părintele Serafim remarcă faptul că Arhiepiscopul Artemon părea să aibă o „frică de moarte” de Arhiepiscopul Vasian din Canada, care era membrul cel mai puternic al clicii. Evident că Arhiepiscopul Artemon determinase „puterile ierarhice superioare” să creadă că el îi putea controla deplin pe părinți și să-i facă să se supună liniei de grup. Helen le spunea părinților că aceasta este o caracteristică a sergianismului, care așează linia de grup deasupra lui Dumnezeu și o întărește cu canoane. Ea spunea, „nu este atât de simplu. Tocmai pentru că cineva spune că este anti-sergianist asta nu înseamnă și faptul că așa este și în realitate.”

Scrisorile Părintelui Gherman către Helen, fiind între doi ruși tipici, tindeau să stârnească mari emoții. Părintele Gherman i-a cerut Părintelui Serafim să-i scrie și el ei,

oferindu-i o imagine mai obiectivă. Vom prezenta această scrisoare integral, întrucât lămurește foarte bine principiile vechi ale independenței monahale:

Dragă Elena Iurevna,²⁴⁶

Știi cât de supărați am fost acum câteva luni cu privire la statutul frăției noastre și la întregul viitor al lucrării noastre misionare din Biserică. Din nefericire, scrisorile pe care ți le-a trimis Părintele Gherman par să-ți fi comunicat mai mult sentimentul nostru actual de tulburare decât pricinile de bază care ne-au însuflețit și continuă să ne însuflețească . . . .

Scriu această scrisoare în engleză, încercând să evit oarecari simțiri emoționale care par să vină atunci când scriem în rusește și să-ți dau astfel o imagine cât se poate de clară și succintă a situației noastre actuale și nădejdlile noastre de viitor. După Vlădica Ioan, tu și Ivan

247

Mihailovici ne-ați ajutat și ne-ați încurajat pe această cale și nimic nu ne-ar îndurera mai mult decât să fii convinsă că lucrarea noastră misionară s-ar apropia de sfârșit.

Este adevărat că în prezent suntem amenințați și luăm foarte în serios această amenințare. Dar nu este greu de înțeles cauza acestei amenințări și nu ne pune într-o situație necanonică în sine. Într-un cuvânt: episcopul nostru nu ne înțelege nici pe noi, nici lucrarea noastră și încearcă să ne „folosească” pentru propriile sale planuri. Din punct de vedere duhovnicește și canonic, noi suntem pe calea cea dreaptă: este absurd și cu neputință să „întemeiezi o mănăstire” împotriva dorințelor singurilor călugări din acea mănăstire; chiar „Ordinul asupra mănăstirilor” al Sinodului Episcopilor menționează dreptul călugărilor de a-și alege conducătorul; și chiar ideea mănăstirilor din istoria ortodoxă este în mod clar aceea a *centrelor duhovnicești independente*, care au o viață autonomă și nu prilejuiesc amestecul episcopilor, dacă monahii nu încearcă să introducă noutăți în dogmă sau viața bisericii. Acesta este idealul ... și de aceea mănăstirile pot fi însuflețitoare pentru restul ortodocșilor - întrucât ele oferă posibilitatea de a propovădui și trăi creștinismul ortodox liber de toate influențele externe - fie că este vorba de bătăile de cap ale vieții de parohie, mofturile episcopilor, sau oricare

Noi am greșit chiar de la început că nu am afirmat clar acest principiu și asta i-a permis episcopului să creadă că suntem slabi și că poate să facă ce vrea cu noi. Ne-am pus greșit încrederea în el și mărturisesc că ai avut perfectă dreptate despre el. Dar acum suntem pregătiți să ne ridicăm și să luptăm pentru independența pe care o *garantează* mănăstirilor Biserica și canoanele ei.

Ascultarea călugărească nu poate fi ‘robie’; dacă ar fi așa, atunci Biserica ar fi împărțită în ‘robi’ și ‘tirani’. Unii oameni ai Bisericii au încercat în diferite timpuri să întărească acest concept care s-a denaturat, dar asta nu vine de la Biserică sau de la monahism. Toți creștinii ortodocși și mai ales călugării și maicile încearcă să-și taie voia și să ducă o viață plăcută lui Dumnezeu; dar supunerea cu smerenie în fața tiraniei, mai ales atunci când această tiranie distruge o lucrare bine-plăcută lui Dumnezeu și transformă în victime duhul creștin și monahal - este cu certitudine numai o parodie și o bătaie de joc a monahismului.

²⁴⁶ Primul nume și patronimic al Elenei potrivit uzanței rusești.

²⁴⁷ Adică profesorul I. M. Kontzevici.

Suntem ferm hotărâți, în toată ascultarea față de Biserică și puterea ecleziastică legală, să nu devenim o parte a vreunei bătaii de joc. Ne rugăm ca hotărârea noastră să nu ducă la nici un scandal și ca să putem merge mai departe potrivit scrisorii și spiritului tuturor canoanelor Bisericii. Dar mai știm, canoanele au fost făcute pentru om și nu omul pentru canoane și că deasupra canoanelor se află duhul care le-a insuflat și că pentru a păstra acest duh, suntem pregătiți să ne manifestăm împotriva stricteții anumitor canoane, dacă acestea sunt aplicate ca să ne zdrobească duhul. În realitate, nimeni nu va visa să încerce să aplice astăzi cu strictețe fiecare canon, fiindcă atunci nu vor mai rămâne de loc creștini ortodocși! Propriul nostru episcop se află în San Francisco „necanonic”, pentru că este împotriva canoanelor să transferi episcopii dintr-o eparhie în alta (de curând acest canon a adus mare luptă în Biserica din Grecia); tot necanonic este să hirotonești un diacon înainte de vârsta de 25 de ani sau un preot înainte de 30 ... dar dacă ne referim la strictețea acestui canon, majoritatea preoților noștri ruși sunt „necanonici”, etc.

Te rog să crezi că în ciuda încercărilor noastre recente, noi nu suntem zdrobiți în duh. De fapt, dimpotrivă, acum că însăși existența noastră este atacată, suntem mai convinși ca niciodată că tocmai calea pe care ne-a binecuvântat și ne-a însuflețit să mergem Vlădica Ioan este corectă și cu rugăciunile lui și cu voia lui Dumnezeu, vom merge pe această cale prin toate suferințele, tot drumul către mucenicie, dacă Dumnezeu ne cheamă la aceasta. Faptul că a venit asupra noastră un atac așa de dur ne convinge doar că diavolul vrea să părăsim această cale, pentru că este cea dreaptă.

Poate că îți dai seama că nu putem continua calea pe care am început-o ca monahi. Dar credem, dimpotrivă, că numai în monahism, cu toată suferința și încercările pe care ni le aduce invariabil această alegere, lucrarea noastră poate să răspândească și să aducă cel mai mult bine. Pe când eram „în lume” totul ne venea ușor - aveam mult de lucru dar nu erau încercări și atacuri mari - dar acum totul este greu; suntem atacați din toate părțile, sunt multe încercări și ispite. Dar acestea sunt dovezi duhovnicești că, calea noastră este dreaptă, chiar mai dreaptă acum decât era înainte.

Suntem slabi și păcătoși și ceea ce am început este departe, mult dincolo de puterea noastră și de darurile noastre duhovnicești. Totuși, Dumnezeu varsă mai mult har asupra noastră și noi mergem înainte cu greutate și suferințe, totuși siguri că El este cu noi și Vlădica Ioan .... Dacă lucrarea noastră este bineplăcută lui Dumnezeu, atunci cu siguranță El nu ne va lăsa acum, nici nu ne va părăsi pe calea pseudo- ortodoxiei!

Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Să nu crezi nici măcar o clipă că vom părăsi calea pe care am început-o cu binecuvântarea lui Vlădica Ioan .. Numai roagă-te pentru noi, dragă Elena Iurevna și nu-ți pierde nădejdea în noi; și nu înceta să ne spui ce este drept!

Cu dragoste întru Hristos Mântuitorul nostru,
Păcătosul călugăr Serafim

P. S. După ce scrisesem scrisoarea, Părintele Gherman a citit

248

adresa lui Vlădica Vitalie (Maximenko) cu prilejul sfințirii lui ca episcop. Un paragraf vorbește despre ce a însuflețit marile împliniri ale anilor lui cei tineri, care era orientarea lui duhovnicească de bază. Este aceeași ca și a noastră și chiar dacă noi nu vom împlini niciodată o parte măcar din ceea ce a împlinit el, această atitudine merită să fie imitată și amândoi suntem ferm convinși că numai prin aceste mijloace vom fi în stare să aducem roade în Biserica lui Hristos. Fariseii vor constata fără îndoială că aceste cuvinte ale lui Vlădica Vitalie sunt pline de „voință egoistă” și „neascultare”, dar urmându-le, el a împlinit lucruri mari în, și pentru Biserică și ele ard chiar cu duhul de care este atâta nevoie astăzi în Biserică, același duh cu care vrem și noi să ardem!

Din „Predica dinaintea sfințirii” Episcopului Vitalie, 1934:

„N-o să mă ascund de voi, Părinți înțelepți-după-Dumnezeu, și mai ales Avva meu cel iubit: știți că de-a lungul întregii mele vieți m-am ferit de lucrul care fusese deja început, care aduce siguranță, poziție și respect, ci am preferat să muncesc acolo unde nu supăr pe nimeni - și nimeni să nu mă supere. Am preferat să realizez cu propria mea putere ceva în ce credeam eu, ceva ce consideram a fi idealul meu. Am preferat să-mi încing mijocul și să merg încotro doream, lucrând așa cum eram eu convins.

O mare parte din viață mi-am închinat-o lucrării pentru Biserica populară din Lavra Pociaev,²⁴⁹ la tipografia Sf. Iov;²⁵⁰ și ultimii zece ani mi i-am dedicat restaurării acestei tipografii din Munții Carpați, din mijlocul poporului rus. - Aici eu am fost șeful și tot eu lucrătorul.”

Timpul trecea și părinții deveneau „mai liniștiți și mai hotărâți”, după cum spunea Părintele Serafim. „Ni s-au deschis ochii”, scria el. „S-au întâmplat atât de multe în acest ultim an și atât de multe s-au limpezit ...”

56

Stingerea focului

Mai presus de toate cealalte, păziți binecuvântarea lui Vlădica Ioan!
- Episcopul Nectarie

Părintele Serafim scria într-o scrisoare, „în înțelegerea răspândită astăzi, o ‘mănăstire’ este un loc cu o adunare de oameni la întâmplare, cu o funcție precisă în Biserică: să slujească ca reședință de vară a episcopului, un centru pentru picnic, sursă de muncă umană pentru nevoile Bisericii, etc. Și ‘călugării’ sunt aceia care devin robi, zdrobiți de autorități sub motivul ‘ascultării’, mai fără de nădejde decât ieromonahii din

*251 *
parohii care nu-și puteau permite nimic mai bun, și nebunii desăvârșiți să rămână în

²⁴⁸ Adică Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, plecat la Domnul în 1960.

²⁴⁹ în Polonia.

²⁵⁰ Aceasta era în Cehoslovacia, unde Arhiepiscopul Vitalie întemeiase frăția misionară-monahală menționată anterior. Închinată Sfântului Iov de Pociaev, această frăție s-a mutat la Jordanville în anii '50 (sec XIX) și și-a continuat acolo lucrarea de publicare.

²⁵¹ Ieromonah: preot-călugăr.

mânăstire ca să păzească vacile .... în acest concept, ‘monahismul’ a devenit un fel de gimnastică spirituală (metanii, ascultări, etc.) care se pot dobândi trăind o vreme într-o ‘mânăstire’ și odată ce ai ajuns aici, poți deveni membru obișnuit al oricărei alte ‘mânăstiri’ și să oferi altora rodul experienței tale în gimnastică - urcând între timp în ierarhia rangurilor bisericești până când, dacă ai noroc, devii episcop sau poți să-ți faci propria imagine. Nu! Monahismul este o înclinație și un efort al sufletului care năzuiește să se mântuiască și forma cenobitică s-a creat viețuind în comunitate cu alții care sunt de o minte și un suflet și ajung să aibă aceeași năzuință, fiecare îndemnând pe alții la mântuire.”

Oricât de mulți premergători avuseseră Părinții de la Platina, din viețile locuitorilor în pustie independenți și călugări misionari, unii au rămas neîncrezători în calea lor „neobișnuită”. Unul dintre aceștia era iconograful, Părintele Ciprian. La Jordanville și-a luat responsabilitatea să nu îngăduie oamenilor să se abată de la forma ecleziastică dominantă - referitor la asemenea abateri cum ar fi semne de înșelare duhovnicească - și astfel el pregătise pe mulți pentru cariere bisericești de succes, inclusiv doi episcopi. Prudența sa grijulie în această privință îi atribuise titlul de „poliția înșelării duhovnicești”. În 1971, a scris părinților din Platina:

„Faceți-vă bagajele îndată și veniți la Jordanville până la începutul Postului Mare; îl vom trimite pe Potovka să vă ajute la mutat. Situația voastră este fără de nădejde și veți cădea în înșelare duhovnicească și de altfel Jordanville se stinge și în zece ani nu va mai rămâne nimeni care să facă lucrarea și dacă voi nu veniți aici nici altcineva nu va avea însuflețirea să o facă.”

în legătură cu scrisoarea Părintelui Ciprian, Părintele Serafim remarca: „Nu mai este nevoie să spun, am luat aceasta ca o altă ispită, din care mai promisem o parte la tunderea noastră ... și am rămas pe loc.”

Arhiepiscopul Artemon avea propriile sale avertizări cu privire la înșelarea duhovnicească. În același an Părintele Serafim scria: „Vlădica ne-a transmis acest mesaj: ... fiindcă purtarea noastră de la Crăciun arată că ne aflăm în pericolul de a cădea în înșelare duhovnicească (?!), el ne cere să ne mai gândim asupra hotărârii noastre de a primi preoția. înseamnă asta ceva? Omul care se află în primejdia de a cădea în înșelare duhovnicească este întrebare dacă primește preoția?! Clar, nici bănuiala înșelării duhovnicești nici acordarea preoției nu poate fi luată în serios în contextul nici unei activități bisericești serioase. Acestea nu sunt afirmațiile cuiva care ne cunoaște lucrarea și vrea să facă ce este mai bine pentru această lucrare; acestea vin, mai degrabă, de la cineva din afară, care se gândește ce va părea că este cel mai bine și ce poate stăpâni; pentru că în mod clar un preot este mai strâns legat de episcopul său decât un simplu călugăr. Și așa doar ni se confirmă diagnosticul nostru despre cazul nostru în dorința noastră de a fi independenți față de Vlădica Artemon.. Decât să aibă un supus de mânăstire, mai bine să nu aibă nici o mânăstire - asta va fi mai roditor.”

Părinții s-au bucurat să primească încurajare de la alți episcopi. La lunga scrisoare a Părintelui Serafim, Episcopul Laurian le-a răspuns părinților: „Faptul că vin supărări confirmă faptul că faceți lucrarea lui Dumnezeu .. Cred că ar trebui să aveți răbdare, să nu faceți nici o mișcare impunătoare, ci prin purtarea și ‘felul vostru de a gândi’ să arătați că astea (purtarea și Decizia lui Vlădica Artemon) sunt împotriva sufletului vostru și nu vi se potrivește.” în ceea ce îl privește, Episcopul Nectarie a spus că pur și simplu nu se va supune nici unei instrucțiuni care ar dăuna frăției și astfel, dacă urma să fie vreo plângere la sinod, aceasta ar fi venit de la Arhiepiscopul Artemon. „Vlădica Nectarie ne-a sprijinit mult în încercările noastre,” scria Părintele Serafim.

Părinții se neliniștiseră că Arhiepiscopul Artemon, în „deschiderea” oficială a mânăstirii, declarase desființată frăția Sf. Gherman. El urmărea prin aceasta să-i facă pe părinți să se încreadă în binecuvântarea *lui* și nu în aceea a Arhiepiscopului Ioan. Episcopul Nectarie îi întărea ca să nu cedeze. El zicea: „Nu lăsați să vă ia ideea și

numele frăției prin toate mijloacele. Asta va distruge binecuvântarea lui Vlădica Ioan pe care se sprijină aceasta. Mai presus de toate, păziți binecuvântarea lui Vlădica Ioan! In aceasta se sălășluiește toată puterea voastră.” Ținând seama de aceste cuvinte, părinții au continuat să-și publice materialele sub titlul frăției Sf. Gherman. Și pe fiecare pagină de cuprins al fiecărui număr al revistei, au continuat să tipărească această afirmație: „Intemeiată cu binecuvântarea Inalt Prea Sfinției Sale adormit întru Domnul *Ioan (Maximovici)*.”

Până în iulie 1971 în aer plutea o schimbare. Părintele Serafim își amintește: „Am auzit din San Francisco că Vlădica Artemon cunoștea sau bănuia atitudinea noastră față de el și că era hotărât să nu-și piardă reputația de ‘făcător de pace’ din pricina noastră și că deocamdată nu se va atinge de noi. Poate că Vlădica Nectarie l-a sfătuit să nu fie cu noi atât de dur sau poate a presupus sentimentele noastre. Oricum, foarte curând, am primit o confirmare minunată a acestei convingeri. De Praznicul Înălțării, când încă nu puteam călători la San Francisco din pricina camionului, am fost uimiți când îndată după răsăritul soarelui, cine altul a sosit decât însuși Vlădica Artemon! Se purta ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume ca un Arhiepiscop să nu slujească în propria sa Catedrală într-o asemenea zi de sărbătoare (Vlădica Nectarie slujea acolo), și ne-a spus că voise să vină la noi după Paști dar numai acum s-a ivit prilejul. Desigur că eram destul de tulburați, dar am hotărât să ne punem toată nădejdea în Dumnezeu și în sfinții Săi, să primim cu recunoștință darurile duhovnicești ale Sfintei Liturghii și Sfintei Impărtășanii și să vedem apoi ce ne va trimite Dumnezeu - nădăjduiam în cele din urmă să ‘mergem până la capăt’ cu Vlădica și să dăm totul pe față.

După Liturghie, Vlădica a spus că nu vom citi nimic în trapeză fiindcă aveam ‘multe de vorbit’. După o discuție, rusul care îl adusesse pe Vlădica cu mașina s-a retras să se odihnească iar noi am așteptat să vedem ce va spune Vlădica. Spre marea noastră uimire am constatat că el era la fel de încordat și tulburat ca și noi - și că n-a spus absolut nimic! Ne-a întrebat despre slujba noastră de Paști, fără să-și exprime vreo dezaprobare asupra faptului că nu am încercat mai mult ca să ajungem la San Francisco; ne-a spus despre slujba de la Fort Ross din săptămâna următoare, fără să ne propună să mergem ca să ‘fim văzuți’; și nu a spus nici un cuvânt despre ‘ascultare’, ‘înșelare duhovnicească’ sau altceva de felul acesta!

După ce s-a retras și Vlădica să se odihnească (în chilia mea, unde Părintele Gherman așezase într-un loc care sare în ochi un cartonaș cu textul în limba rusă, ca să

252

ne însuflețească: ‘Obștea misionară stavropegială de la Sf. Iov de Pociaev - Vlădica

253

Vitalie’), Părintele Gherman și eu ne-am sfătuit: am stabilit că venise într-adevăr ca ‘făcător de pace’, și că dacă el nu stârnește nici o discuție, nici noi nu trebuie să spunem nimic, urmând sfatul lui Vlădica Laurian.. După ce s-a odihnit, Vlădica s-a uitat repede la tipografia noastră, unde a comentat pe loc (cu un răs nervos) că poate ne supărase în trecut? - la care noi n-am spus absolut nimic. Și a plecat.

Totuși, cu această vizită, situația noastră nu s-a schimbat câtuși de puțin: se arătase doar o ‘stingere a focului’.. Cât va dura până va izbucni următoarea luptă nu știm .... Rămânem la locurile noastre de luptă.”

PĂRINȚII s-au așteptat să apară probleme din nou, când au publicat cartea lor mică în limba rusă, despre Viața Arhiepiscopului Ioan. Până atunci, apăruse puțin material despre Arhiepiscopul Ioan în limba rusă, mai ales pentru că încă era considerat o figură controversată. Părintele Serafim a insistat să fie completată cartea. Chiar el a

²⁵² *Stavropegial: independent de episcopul eparhial.*

²⁵³ *Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, plecat la Domnul în 1960.*

tipărit-o; și întrucât nu putea folosi linotipul pentru caractere rusești, a trebuit să o facă cu totul manual. Văzându-l petrecându-și multe ore cu această lucrarea grea și obositoare, Părintele Gherman s-a mirat cum el, american fiind, făcea asemenea jertfă de iubire doar așa, ca sărmanii ruși să poată citi în limba lor despre sfântul lor necanonizat. Odată l-a întrebat de ce face asta. „Rușii ne-au dat atât de mult,” a spus Părintele Serafim; „ei ne-au dat Adevărul. Este de datoria noastră să ne întoarcem la ei.” Când părinții au venit la San Francisco pentru a cincea prăznuire a Arhiepiscopului Ioan, au adus cu ei cutii cu cartea nou-nouță și i-au dat un exemplar Arhiepiscopului Artemon. Toți rușii au început să o cumpere. Până la sfârșitul Liturghiei care a avut loc în mormânt, Arhiepiscopul Artemon a văzut cărți în mâinile tuturor. „Ce-i asta?” a spus el. „Asta se vinde în Eparhia mea fără să știu eu?”

Fiecare a mers apoi la câte un enoriaș rus pentru masa de prânz. Arhiepiscopul a spus părinților: „Merg acasă să citesc asta. Voi rămâneți aici și *nu faceți o mișcare* până nu termin eu.” După jumătate de oră a telefonat de la reședința sa: „N-am terminat-o de citit. Stați pe loc. Sunt unele erori.” Părinții așteptau cu încordare. A mai trecut o jumătate de oră și Arhiepiscopul a sunat din nou. „Am terminat,” a spus el. „Este foarte bine. Chiar mi-a curs o lacrimă la sfârșit.”

În 1972, când părinții au participat la următoarea Liturghie anuală în mormântul Arhiepiscopului Ioan, a revenit problema cărții. Arhiepiscopul Artemon auzise plângeri și în ciuda a ceea ce el însuși simțea launtric față de carte, el dorea să „facă pace”. A spus că îl interesa ce gândeau foștii adversari ai Arhiepiscopului Ioan din San Francisco. Părintele Serafim observa mai târziu: „Iată Viața unui sfânt cu semnificație universală, un ocrotitor al diasporei rusești - și se întreba ce gândeau intriganții din partea locului! Asta desigur, scoate la iveală ceva despre restrângerea la o perspectivă îngustă, eparhială, ca să spun pe scurt! ... Vlădica Artemon evita oarecum problema principală despre Vlădica Ioan. El spunea: totul este prea recent, prea controversat ... La aceasta, Părintele Gherman a trebuit să spună în cele din urmă: Dar Vlădica Ioan este un sfânt, un făcător de minuni! Vlădica a răspuns: Da, putem discuta așa *între noi*, dar nu în public!”

Arhiepiscopul a spus părinților:

- Nu mai publicați despre Vlădica Ioan până când nu mor dușmanii lui!
- Dar până atunci vor muri și prietenii lui, a observat Părintele Gherman, și nu va mai fi nimic de publicat!

- *Atunci* puteți publica ce vreți! A spus Arhiepiscopul. Părinții au înțeles semnificația acestui răspuns: *atunci* va fi bine să prezentăm povestioare nevinovate și să nu păstrăm posibilele relatări tulburătoare din viața reală a unui sfânt, bazată pe mărturia acelora care l-au cunoscut cum era de fapt.

Când au plecat din San Francisco, părinții s-au mâhnit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Părintele Serafim scria: „Sunt cinci ani de când Vlădica Ioan a plecat la Domnul. În acești ani scânteia ortodoxiei din diaspora rusă a continuat să se stingă - și totuși este aici un izvor dătător de Dumnezeu ca să aprindă și să împrășteie scânteia! Ne-am gândit: de ce atâtea eforturi ca să *limiteze* slăvirea unui adevărat făcător-de- minuni și sfânt al vremurilor noastre? De ce să nu se slujească *mai mult* de o Liturghie pe an în mormântul său (așa cum era înainte de a veni Vlădica Artemon, când Vlădica Nectarie conducea vremelnice Episcopii)? De ce nu se organizează *pelerinaje* din când în când?”

Ce să spunem? Nu-l judecăm pe Vlădica Artemon. Este evident că el se află într-o poziție de neînvidiat ... și ne putem gândi la un episcop sau doi care probabil că n-ar fi îngăduit *niciodată* să se slujească vreo Liturghie în mormânt. Dar drumul acesta duce la stingerea ortodoxiei, făcând-o ‘necontroversată’ și de loc atractivă pentru tânăra generație. Este ‘eroismul’ ortodox al cuiva ca Vlădica Ioan care poate înflăcăra tineretul cu râvna pentru ortodoxie.”

Părinții s-au plâns Episcopului Nectarie despre încercarea Arhiepiscopului Artemon de a interzice publicarea materialului lor despre viața și minunile Arhiepiscopului Ioan. Ca răspuns, Episcopul Nectarie s-a ridicat, și-a făcut cruce și a tras concluzia, „Ar fi păcat pentru voi să fi primit aceste mărturii, să le fi verificat personal și să nu le publicați în presa voastră liberă, într-o țară liberă, pentru vreo pricină oarecare.”

Trebuiau să urmeze acest sfat. Dar Părintele Gherman nu s-a putut stăpâni să nu întrebe:

- Nu vă puteți hotărî? Un episcop spune da, celălalt spune nu - în aceeași eparhie. Ce să facem noi? Dacă public, voi fi persecutat.

Făcându-și cruce, Episcopul Nectarie a răspuns:

- Și slavă lui Dumnezeu pentru asta!

57

Păstrând scânteia vie

Când râvna îți slăbește, îți este greu să ridici mâna; picioarele nu mai vor să umble ... Biserica nu pare așa de dragă ... Vezi ce nenorocire este să-ți slăbească râvna de început? Păstrează-o în lăuntrul tău și nu-i îngădui să slăbească.

- Sf. Teofan Zăvorâtul²⁵⁴

Chinul cumplit prin care trecuse frăția cu Arhiepiscopul Artemon și care o adusese chiar până la limita desființării, a ajutat nu numai la întărirea fraților. Experiența lor era mai obișnuită în Biserică decât puteau ei să creadă: se punea problema stingerii focului de început al râvnei de către deșertăciunea lumească, politică, opinia publică. Biruind această piedică, părinții erau acum în stare să ajute alți oameni să iasă de sub această povară sub care căzuseră. Unui preot rus care era doborât de problemele eparhiei, Părintele Serafim i-a scris:

Preotul se mâhnește pentru turma ortodoxă și vrea să fie cât se poate de binevoitor față de slăbiciunile oilor sale - dar mai întâi ceva trebuie să-i îndrume, să le spună ce este bine și ce se așteaptă de la ei, trăgându-i întotdeauna mai sus, dându-le ideea că sunt ortodocși *nu* pentru că așa sau născut sau pentru că aparțin unei „organizații” ortodoxe ci *numai dacă aceștia se luptă să fie credincioși învățaturii lui Hristos*. Păstorii ortodocși de astăzi trebuie să se păzească mai mult ca niciodată să-și pună nădejdea în „organizație”, și mai degrabă trebuie într-una să se uite în sus către Hristos Păstorul cel mare, către lumea cerească a Adevărului lui Dumnezeu și a sfinților Săi, singurul de la care vine însuflarea de a păzi turma pe calea cea dreaptă. Păstorul nu poate fi doar un săvârșitor al slujbelor pentru anumite nevoi ale oamenilor, care sunt „automat” ortodocși pentru că aparțin organizației; ci el trebuie să îi *avertizeze că pot pierde mântuirea ortodoxiei* dacă nu privesc în sus și nu luptă.

²⁵⁴ Sf. Teofan Zăvorâtul, „Pomenirea cinstitelor maici despre ceea ce cere monahismul de la ele”, Cap. 5, *Cuvântul ortodox*, nr. 138 (1988), p. 43.

Episcopul Teofan Zăvorâtu a prevăzut deja această pierdere a mântuirii ortodoxiei și era foarte mâhnit că nimeni din jurul lui nu părea să vadă aceasta - că asta se întâmpla deja în sec. al XIX-lea și cu atât mai mult se întâmplă astăzi!

Suntem binecuvântați să ducem o viață liniștită, fără nici un fel de „probleme de eparhie” și de aceea cu atât mai mult nădăjduim în acest scop. Dacă ar trebui să trăim în San Francisco și să ne adaptăm la viața de eparhie de acolo, mă tem că ne-am deznădăjdi foarte tare. Dar aici ne însuflețește pustia și cum ne uităm în jurul nostru ne putem gândi nestingheriți la cei care se sălășluiau în grote și la libertatea cea măreață care este viața ortodoxă adevărată (în cadrul lepădării de sine). Este cu mult mai greu să faci asta în lume - și de aceea vrem ca tu într-una să trăiești în lumea cea cerească și numai în al doilea rând să „trăiești viața turmei tale”.

O altă persoană care avea nevoie de încurajare era un tânăr convertit, pe care părinții îl cunoscuseră în San Francisco. Acum era în seminar, dar și-a dat seama că nu-i place acolo și nu va știa ce să facă. Își bătuseră joc de el și îl umiliseră ca pe unul care, spre deosebire de alții, nu va face niciodată „carieră” ecleziastică. Fiind mâhnit, el a simțit că ar trebui să accepte asta „pentru smerenie”. Totuși, Părintele Serafim a văzut că în inima lui nu se afla de loc smerenie, ci doar fatalism.

Acest tânăr a scris părinților despre greutățile sale și a primit de la Părintele Serafim un răspuns din inimă. Se remarcă două lucruri în scrisoarea Părintelui Serafim: mai întâi, căldura și deschiderea care ieșise de la Părintele Serafim prin Părintele Gherman și prin avântul liber al duhului său din pustie; și în al doilea rând, suferința pe care o îndurase Părintele Serafim în anul anterior, care se poate simți în fiecare rând:

Dragă frate întru Hristos.

Bucură-te întru Domnul!

. Ce se poate spune printr-o scrisoare? Am vrea foarte mult să stăm de vorbă cu tine. Dar de la această distanță este mai greu: în profunzime nu ești de loc nehotărât; împrejurările, lipsa de inspirație și nimeni care să te îndrume să pornești pe cale. În adâncul inimii arzi cu râvna convertitului și setea de nevointă, slujind Biserica, plângând și strigând de bucurie la ceea ce ți-a deschis ție Dumnezeu - acea lume întreagă nevisată a cerului spre care Biserica îți dă calea de intrare, comparată cu murdăria și duhoarea stării în care te aflai odinioară. Trebuie să spun mai mult? Amândoi suntem convertiți!

În adâncul inimii dorești viață ortodoxă curată întru totul. Tu nu vrei pur și simplu să „slujești Biserica” ori să-ți găsești un loc în „organizarea” Bisericii (probabil nu vrei asta!), ci vrei să-I dai lui Dumnezeu toată inima ta și tot sufletul tău și toată puterea ta. Dar cum se poate împlini asta? Se pare că nu ai pe nimeni care să te îndrume sau să te însuflețească. Te confrunți cu o atmosferă în care Biserica a devenit un obicei, chiar o carieră, o clică cu propriile jocuri și năravuri - și cel mai rău dintre toate, cu mijloacele de înăbușire a sufletului viu și de stingere a scânteii lui. Este *greșit* să stingi această scânteie în numele smereniei, răbdării, ascultării sau oricărei alte virtuți creștine; și acestea pot deveni obiceiuri și lipsă de viață. Scânteia credinței creștine trebuie să fie hrănită; ea poate pâlpâi o vreme cu puțină hrănire, dar dacă nu este *nimic* care să o întrețină și să o întărească, nu va mai pâlpâi multă vreme . . .

Dacă îngădui ca dezamăgirea ta să lase vreo urmă pe sufletul tău și umbli

de colo colo ca o nălucă înfuriată, supărată, sâcâitoare, nu vei mai putea fi deloc de folos pentru alții și va fi greșeala ta . . . .

Cel mai mult ne temem că „opinia publică” te va sili să intri într-o grupare căreia nu-i aparții și că vei fi destul de slab ca să accepți aceasta și să te lupți dinăuntru pentru viață - sau chiar mai rău, așa cum se întâmplă adesea, te plictisește tot lucrul și părăsești Biserica cu desăvârșire . . . . Incă mai ai „scânteia” - și ești chemat să o păstrezi vie și să o transmiți și altora, dând roadă în vremea secerișului lui Hristos, poate în mod firesc.

Nu uita asta! Și nu lăsa pe nimeni să-ți spună să fii „smerit” și „ascultător” și nu lăsa pe altcineva - care nu-ți simte inima sau nu-i pasă cine ești - să te formeze artificial cum nu ți se potrivește.

Păstrează memoria lui Vlădica Ioan; roagă-te lui. El este steaua noastră călăuzitoare și când uneori ne mâhnim și începem să credem că n-are rost să ne mergem împotriva unei perspective artificiale, că după toate, Biserica poate fi o carieră și nu ceva care să ne însuflețească și să însuflețească și pe alții, că ceea ce facem noi este prea primejdios, că este mai bine să lăsăm însuflețirea noastră să piară și să lăsăm pe altcineva să ne spună unde putem face o „treabă mărunță” în Biserică - apoi ne aducem aminte de Vlădica Ioan și totul capătă din nou sens și perspectiva „artificială” nu mai are nici un rost și dacă această atitudine continuă să existe printre rușii din străinătate, ei vor împlini amenințarea lui Vlădica Ioan din 1938 și vor dispărea de pe fața pământului. Și atunci ne întoarcem la Viețile sfinților și sfinții părinți și ne însuflețim de la ei.

În anii de mai târziu, Părintele Serafim își va aminti cum îl învățase Arhiepiscopul Ioan să privească mereu înspre împărăția cerurilor. Zicea el: „Este evident că Arhiepiscopul Ioan era mereu într-o lume diferită. Imi amintesc că a ținut odată o predică despre viața duhovnicească, viața mistică, în care zicea: ‘Toată sfințenia noastră se bazează pe existența vieții pe acest pământ și fiind pe pământ, să-ți ridici mereu mintea în sus.’ El venea din când în când la magazinul nostru de lângă catedrală și întotdeauna avea ceva nou și însuflețitor de spus. Venea cu o mapă mică și o deschidea și spunea, ‘Uite! Asta este o icoană a Sf. Alban și aici este Viața lui!’ O găsisse undeva. Aduna aceste lucruri care erau foarte însuflețitoare și nu aveau nici o legătură cu problemele zilnice sau administrarea episcopiei. De fapt, unii spuneau că era un administrator prost, dar eu nu știu. Mă îndoiesc, căci știu că ori de câte ori îi scria cineva o scrisoare, acea persoană întotdeauna primea răspuns în limba în care era scrisă scrisoarea, în timp foarte scurt; de aceea, când se întâmplau lucruri din astea, el avea mare grijă. Dar mai întâi se îngrijea să fie mereu în altă lume, mereu înflăcărat și mereu trăind prin aceasta. Opusul era să transformi până și Biserica într-un fel de afacere, să privești numai la partea administrativă sau economică sau și mai jos, la partea pământească. Dacă faci asta multă vreme, vei pierde scânteia, vei pierde partea mai înaltă. Arhiepiscopul Ioan ne-a dat exemplul de a privi mereu în sus, de a gândi neîncetat la lucruri mai înalte. În cele din urmă, cu cât te adâncești mai mult în aceasta, cu atât vezi că nimic altceva nu este cu puțință. Dacă ești creștin ortodox, poți să faci asta și să te numească oamenii nebun sau să spună că ești puțin emoționat sau altele

255

asemenea; dar totuși mai ai viața ta - treci prin ea și ajungi la cer.”

²⁵⁵ Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinților Patrick și Grigore de Tours”, *Cuvântul ortodox*, nr. 136 (1987), p. 274, 287. Transcriere după o convorbire obișnuită și nepregătită dinainte, pe care a ținut-o Părintele Serafim în 1977.

PARTEA a VI-a

58

*"Cel ce împărtășește taina" Fericitului Ioan**Fii înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii.*

- Matei 10, 16

„Dintre toți oamenii pe care îi cunosc,” scrie Părintele Gherman, „singurul care este cel mai apropiat în duh de Cuviosul Arhiepiscop Ioan, era smeritul său prieten, Arhimandritul Spiridon. între ei era o înrudire care se putea desluși la exterior dar care, lăuntric și duhovnicește, va rămâne întotdeauna o taină cu neputință de înțeles pentru oameni. Și chiar dacă ar fi să descoperim cheia naturii legăturii lor, tot n-am putea-o înțelege pe deplin. Această legătură este cunoscută în limbajul bisericesc printr-un termen special: *sotainik* (cel ce împărtășește taina), care s-ar putea reda ca ‘părtaș la taina vieții monahale’ sau pur și simplu ‘co-mistic’.

S-a publicat deja mult despre ‘nebulia pentru Hristos’ a Cuviosului Ioan, în spatele căreia își ascundea darurile mistice: despre felul în care, fiind mișcat de Dumnezeu, nu-i păsa ce gândesc alții despre el, cum arăta și cum se purta în feluri ‘de neacceptat în societate’, cum părea unora ‘atins la cap’ în timp ce pătrundea realitatea mai adânc decât oricine din jurul lui, cum avea mai multe legături cu copii naivi decât cu adulți versați, cum, fără îndoială, era văzător cu duhul. Toate aceste calități le avea în comun cu *cel cu care împărtășea aceeași taină*, Părintele Spiridon.”²⁵⁶

Cinstit față de promisiunea pe care o făcuse părinților la tundere, Părintele Spiridon a venit la mănăstire cât de des a putut ca să le dea Sfânta împărtășanie. Părintele Gherman își amintește, „De cele mai multe ori, mergea singur în aceste misiuni, luând autobuzul și ducând potirul și mitra de arhimandrit într-o sacoșă de cumpărături a lui Macy. Noi îl luam de la capătul stației de autobuz Greyhound, unde ne aștepta vreme îndelungată, stând liniștit cu zâmbetul său de copil, fără să-i pese de lumea care urla plină de păcate, care umbla în jurul lui. Avea în mână un șirag de metanii lung, ros de vreme, care îi aparținuse odinioară Arhiepiscopului Ioan și pe care îl purta mereu.

Părintele Spiridon venea la noi cam la o lună sau la două luni și stătea vreo săptămână. Slujea Sfânta Liturghie și cuvânta. Predicile sale erau scurte și la obiect și ne uimea întotdeauna, scoțând în evidență aspecte neobișnuite și de nedeslușit din Evanghelii, hagiografie sau tradiție. Subiectele pe care le prefera erau despre Țara Sfântă, Familia împărătească, sfinții din Serbia și Georgia. îi plăcea foarte mult să vorbească despre sfinții georgieni căci sfântul ocrotitor al surorii lui era georgian și tatăl lui trăise în Georgia. Nădăjduiam să putem ajunge la comoara cunoștințelor sale imense

Părintele Spiridon iubea monahismul și cunoștea foarte bine diferite rânduieli călugărești, care ne arătau că el era un monah adevărat care simțea mereu că se află în mănăstire și numai în lumea petrecerii celei vremelnice. Prima oară când ne-a vizitat și- a atârnat mantia de arhimandrit în Biserica noastră. Nu și-a luat-o niciodată din

²⁵⁶ Starețul Gherman și

mănăstirea noastră, se pare ca să ne facă să simțim că era al nostru. A făcut același lucru cu mitra sa cea uzată de vreme.”

Rugăciunile Părintelui Spiridon pentru frăția Sf. Gherman au fost odată observate de un tânăr din tabăra rusească, unde Părintele Spiridon slujea ca preot duhovnic. Tânărul acela scrie: „Imi amintesc o întâmplare foarte frumoasă. Mă plimbam. Printre copaci, am văzut o figură stând pe un scăunel. L-am recunoscut pe scumpul meu Părintele Spiridon. Avea în mână o icoană a Sf. Gherman. Se binecuvânta întruna cu semnul crucii, uitându-se fix la icoană fără să-l distragă nimic . . . . Meditând la această întâmplare, am simțit mai târziu, după ce am ajuns să-i cunosc pe întemeietorii frăției Sf. Gherman din Alaska și legătura lor duhovnicească cu răposatul Părintele Spiridon, că reușise să aducă roadă duhovnicească tocmai prin rugăciunile

257

sfântului monah Părintele Spiridon și ale altora ca el.”

CU imaginea aproape „zurlic” pe care o arăta Părintele Spiridon în lume, nu este surprinzător faptul că majoritatea oamenilor nu s-au gândit niciodată că el era în realitate un om atât de sensibil și de profund, un vizionar care, ca și Arhiepiscopul Ioan, era și văzător cu duhul. Totuși, oricât se străduia să-și ascundă acest dar, unii oameni tot l-au observat. Părintele Gherman scrie: „Frăția noastră știa despre acest dar, din experiență. Tot apărea câte o întrebare sau un argument în frăția noastră, mai ales în legătură cu munca editorială: cum să exprimăm o anumită realitate ortodoxă în engleza contemporană și ce articole să prezentăm în revistă și pe care să le ocolim. Uneori tot ceea ce ne trebuia era un simplu răspuns afirmativ sau negativ. Și se tot întâmpla că, după o dezbateră între cei doi editori, Părintele Serafim și eu, hotăram în cele din urmă să-l întrebăm pe Părintele Spiridon. De obicei apelam la scrisori căci nu aveam telefon și chiar dacă trebuia să coborâm dealul să-l sunăm, el era foarte des în spital sau în

258

școală. Astfel, scriindu-i o scrisoare ca să întrebăm ceva, mergeam pe jos până la poștă ca să o expediem. Atunci ne ridicam corespondența din cutia noastră poștală. Printre scrisorile acelea se afla una de la Părintele Spiridon în care, cu totul pe neașteptate, răspundea exact la acea întrebare pe care noi o puseseăm la poștă!”

Când Părintele Spiridon petrecea în sânul naturii, departe de toate problemele lumești și ecleziastice, ieșea la iveală adevăratul său eu. Părintele Gherman își amintește: „Uneori, strălucea cu puritate negrăită, ca un copil care clocotește cu dragoste de viață. Nu voi uita niciodată o strălucire a adevăratului Părinte Spiridon, pe care am avut șansa să o prind și să o imprim în mintea mea și care va rămâne veșnic în inima mea.

Era la sfârșitul anilor '80, îndată după Paști. D-na Șnaider, vecină cu mănăstirea noastră, ne dăduse două perechi de porumbei albi. Pluteau prin aer și își fluturau aripile pe deasupra pământurilor noastre mănăstirești, stăteau în perechi pe ramuri lângă clopotniță sau se plimbau lângă pridvorul bisericii, unde le împrăștiam grăunțe. Era deja sfârșitul primăverii, când a sosit Părintele Spiridon, firav și bolnăvicios. Intreaga natură, închipuind renașterea la viața Pascală, era în plină floare. Stejarii noștri închiși la culoare dădeau primele frunzulițe de culoare roz. Pe cerul de mai fără nori, pământurile noastre împădurite se arătau ca o priveliște festivă.

După ce Părintele Spiridon a slujit Liturghia, am mers să aranjăm masa. De obicei după Liturghie, el pleca la chilia sa de la o oarecare depărtare, dar de data asta, sa așezat pe treptele bisericii să se odihnească. Privea în contemplare liniștită în spațiul ‘interior’. Porumbeii s-au apropiat de el în liniște și s-au așezat lângă el și el le vorbea. Am văzut aceasta privind pe fereastră. Era un om în mediul său natural. Era o revelație a stării infinitului, pace nepământească. Porumbeii erau un simbol al blândeții divine

Ibid. p. 238.

²⁵⁸ Părintele Spiridon a predat în școala parohială din Palo Atto.

întruchipată în el. Fără îndoială el s-a gândit la Cuviosul Arhiepiscop Ioan, care a întemeiat o 'prietenie' cu un porumbel.

Nu știu câtă vreme a stat acolo și m-am uitat la el, dar nu am vrut să uit vreodată acea priveliște. În ea se afla o cheie a tainei sale, pe care o împărtășea cu Cuviosul Ioan și pe care nu o dezvăluia niciodată. Știam atunci că el vedea altceva, că privea în altă lume. El era în mod conștient o parte a esenței lucrurilor, în timp ce noi ceilalți orbecăm într-o stare semi-conștientă. În fața zădărnicii involburate a vieții pământești la care suntem cu toții instruiți să ne adaptăm, Părintele Spiridon era mereu într-o stare pe care cineva ar putea-o numi abătută. Și totuși în fața realității pe care o vedea acum, nu era el ci restul lumii care era abătută, prea tulburată lăuntric.

L-am chemat pe Părintele Serafim la fereastră și a văzut și el ce vedeam și eu, o străfulgerare a tainei călugărești.”
259

59

Raiul pustiei

Omul tăcut este un fiu al înțelepciunii, care într-una dobândește multă cunoaștere.

- Sf. Ioan Scărarul²⁶⁰

Nu tot omul cu pace este smerit, dar tot omul smerit este cu pace ...Omul smerit este mereu întru odihnă fiindcă nimic nu este care să-i poată tulbura sau zdruncina mintea ...aș spune că omul smerit nu este din lumea aceasta.

- Sf. Isaac Sirul²⁶¹

Cu focul cel mic care le ardea în inimi de la tunderea lor, părinții erau în stare să-l urmeze pe Părintele Spiridon din ce în ce mai adânc în taina călugărească. Acum ei începeau cu adevărat să cunoască roadele duhovnicești ale pustiei.

Părintele Gherman scrie: „Grija noastră începea treptat să cuprindă viața care ne înconjura îndeaproape. Începeam să vedem realitatea așa cum este și să nu depindem de părerea omului. Adierea vântului, schimbările vremii, influența acesteia asupra stării omului, viața animalelor și păsărilor de pădure - era ca și cum până și respirația plantelor și copacilor aveau acum semnificație. Erau semănate idei de pace. Ochii începeau să se obișnuiască să vadă nu doar ceea ce era la suprafață și sărea în evidență, ci esența problemei. Deși veneau prieteni cu iubire și încercau să-i ajute, ei erau de fapt mai mult o povară și chiar de la început făceau greșeli de judecată simplă, făcându-și griji pentru aspectul exterior care este trecător, fără să vadă esența. Și ce bucurie le umplea inimile când liniștea stăpâna din nou și tăcerea mult grăitoare.”

Bătrânul Zosima din Siberia, a cărui Viață și scrieri erau printre textele aprinzătoare de focul râvnei care i-au tras pe părinți la început în acea pustie, scria

^{25y} Ibid. p. 198-199.

²⁶⁰ Sf. Ioan Scărarul, *Scara urcușului divin*, trad. de Arhimandrit Lazarus Moore (London: Faber & Faber, 1959), treapta 4, 78, p. 88.

²⁶¹ Sf. Isaac Sirul, *Omilii ascetice ale Sf. Isaac Sirul* (Boston: Holy Transfiguration Monastery, 1984), Omilia 71, p. 349.

odinioară despre pustie: „Cum se pot descrie desăvârșit toate simțămintele duhovnicești lăuntrice care sunt atât de dulci, că nici măcar o stăpânire încununată de succes asupra unei împărății nu poate da aceeași bucurie și pace așa cum o face viețuirea în pustie! Căci atunci când nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te unești cu lumea care a luat-o pe căi greșite, îți găsești pacea și toată mintea ți se înalță firesc numai către Dumnezeu. Nimic din viața de pustie nu te va împiedica sau abate de la slujirea lui Dumnezeu, citind Sfânta Scriptură și hrănindu-ți mintea cu contemplarea adâncă a lui Dumnezeu. Ba dimpotrivă, fiecare întâmplare și fiecare lucru aprinde omul cu râvna către Dumnezeu. Pădurea deasă îl înconjură și îl ascunde de întreaga lume. Calea către rai este limpede și curată și atrage privirea omului și îi însuflețește dorința de a se împlini și a se transforma în acea stare de fericire. Și dacă privirea omului se îndreaptă spre pământ, pentru a privi toate creaturile și toată natura, inima omului nu se aprinde mai puțin de iubire dulce către Creatorul a toate, cu venerație față de înțelepciunea Lui, cu recunoștință pentru bunătatea milostivnică a Lui; până și cântatul plăcut al păsărilor aprinde omul cu cântările de slavă evlavioasă. Intreaga creație duce duhul nostru nemuritor spre a se uni cu Creatorul său!”

În altă parte, Bătrânul Zosima scria: „Cred că dacă cineva se leapădă de lume ca să biruiască pustia lăuntrică și să aprindă o iubire sfântă pentru Hristos, va viețui cu adevărat ca în rai.”²⁶²

Aceasta a devenit experiența Părintelui Serafim. Părintele Gherman își amintește cum s-a trezit odată dintr-un coșmar îngrozitor și a alergat să-i spună Părintelui Serafim temerile lui. „Ce faci în locul acesta?” a întrebat el. „Asta-i nebunie!”

Părintele Serafim și-a frecat ochii de somn. „De ce, suntem în rai!” A spus el.

Din punct de vedere pământesc, o asemenea afirmație era de necrezut. Bojdeuci primitive, lilieci, șerpi cu clopoței, scorpioni, lipsă de apă: nici pomeneală de rai după conceptele sec. XX. Totuși, cuvintele Părintelui Serafim l-au îndemnat mai târziu pe Părintele Gherman să reflecteze: „Inseamnă foarte mult dacă știi ce este ortodoxia bizantină. Suntem aici pentru a recrea raiul în inimile noastre. Dar dacă privim cu ochi pământești, ne pierdem vremea.”

Atât în Părintele Serafim, cât și în Părintele Spiridon, Părintele Gherman trebuia să prindă străfulgerări ale altei lumi, ale altei existențe. Dimineața, înainte de slujbele bisericești, Părintele Serafim obișnuia să facă înconjurul întregii proprietăți a mănăstirii. Cum strălucirea aurie a luminii de dimineață pătrundea prin coroana mare a frunzelor de stejar, Părintele Serafim putea fi văzut binecuvântând și chiar sărutând copacii.

- Ce înseamnă asta? L-a întrebat Părintele Gherman. Să săruți copaci!

Părintele Serafim se uita în sus, zâmbind strălucitor și continua să umble. Părintele Serafim știa mai bine ca oricine că acest pământ bătrân, împovărat de căderea omului, nu va mai exista multă vreme, că va fi „distrus cât ai clipi din ochi”, și transformat într-un pământ nou. Și totuși, așa cum și-a dat seama Părintele Gherman, pe când îl urmărea cu privirea făcându-și rondurile, Părintele Serafim parcă viețuia deja în vremea cea viitoare. Părintele Gherman spune: „El voia să plece, să se topească în pământul care va fi transformat .. Insași ideea copacului pe care l-a sărutat era din altă lume, întrucât copacii au fost la început creați fără de stricăciune în rai, potrivit învățaturii Sf. Grigorie Sinaitul”

PENTRU a cunoaște această împărăție transfigurată care a fost moștenirea omului dintru început, Părintele Serafim a fost mai întâi el însuși transfigurat. Intregul scop al vieții monahale este transfigurarea omului vechi într-o ființă nepământească, de

²⁶² Stareța Vera Verkovski, *Bătrânul Zosima, isihastul Siberiei* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 107, 127, 128.

aceea Sărbătoarea Schimbării la Față a Mântuitorului pe Tabor a avut în mod tradițional o semnificație atât de mare pentru monahi.

Totuși, Părintele Serafim știa că o asemenea transfigurare nu are loc de la sine. El nu a așteptat ca virtuțile să vină în mod firesc, ci, văzând că lui îi lipseau, el s-a străduit ca să le dobândească, nădăjduind ca Hristos să le întărească în el. Fiecare zi aducea după sine un război permanent, supraveghind și luptând împotriva mișcărilor interioare ale omului căzut. El petrecea potrivit următoarelor cuvinte ale Sf. Macarie cel Mare, pe care le-a tradus și le-a copiat în jurnalul său duhovnicesc: „Venind către Dumnezeu, omul trebuie să se sârguiască către ceea ce este bine, până și împotriva pornirii inimii sale, nădăjduind neîncetat spre milostivirea Sa cu credință încrezătoare și să se silească să iubească atunci când nu are iubire, să se sârguiască către supunere atunci când nu are supunere, să se silească către milostivire și să aibă inimă milostivă, să se sârguiască a se socoti nevrednic și atunci când este disprețuit să îndure cu răbdare ... să se sârguiască către rugăciune atunci când nu are rugăciunea duhovnicească. Și Dumnezeu, văzându-l astfel sârguindu-se și silindu-se prin forțare, împotriva unei inimi îndărătnice, îi dăruiește adevărata rugăciune a Duhului, îi dăruiește dragoste adevărată și blândețe, ‘milostivirii îndurării’ (Col. 3, 12), adevărata bunătate și pe scurt, îl umple cu roadă duhovnicească.”²⁶³

Mijlocul principal al transfigurării duhovnicești este pocăința: conștiința păcatului din om, chiar și cel mai subtil, și dorința inimii înfrânte de a se întoarce de la păcat și a se schimba. Asta se află în miezul vieții călugărești. Părintele Serafim scria: „Păcatul nu este o categorie de fapte ca atare, și dacă ne înfrânăm de la ele, devenim ‘fără de păcat’ - ci mai degrabă o plasă care ne prinde în cursă și de care nu ne putem niciodată elibera cu adevărat în această viață. Cu cât cineva trăiește mai adânc ortodoxia, cu atât se simte mai păcătos - căci el vede mai clar această plasă cu care se împletește viața sa; astfel, omul care face mai puține păcate se simte mai păcătos decât cel care săvârșește mai multe!”

În timpul Postului Mare din fiecare an, Părintele Serafim a încercat să recitească toate *Confesiunile* Fericitului Augustin și în fiecare an plângea la pocăința adâncă a lui Augustin. Din fragmentele pe care le-a subliniat în carte, este clar că Părintele Serafim și-a văzut propria sa viață în povestea convertirii Fericitului Augustin de la răzvrătire la credință. În multe pasaje, asemănările sunt izbitoare, ca și cum ar fi Părintele Serafim și nu Augustin care scria despre trecutul său.

Smerindu-se prin războiul nevăzut și pocăință, Părintele Serafim putea mai bine să dea slavă lui Dumnezeu și măreției zidirii Lui. Pentru Părintele Serafim, transfigurarea apocaliptică a lumii căzute a început chiar acum, în sine însuși. Printr-un proces de purificare treptată, în căință, rugăciune și trezvie duhovnicească, raiul începea să înflorească în inima lui. Împărăția lui Dumnezeu se afla într-adevăr în interiorul lui.

Când Părintele Gherman își privrea fratele umblând prin pădure adâncit în cugetare, se gândea: Iată pe cineva care aparține acestei pustii. În loc să se ofilească în singurătatea îndepărtată, el se înalță în ea. El își are lumea sa și sălășluindu-se aici, doar și-o pune în libertate.

Părintele Gherman mai observa că Părintele Serafim era mereu bucuros: nu prea fericit - dar bucuros. Părintele Serafim explica odată că sfinții „se află într-o stare de adâncă fericire, fiindcă ei se uită veșnic în sus și își păzesc mintea, cu hotărâre și statornicie, ca să ajungă într-un anumit loc, și acela este raiul; și astfel ei văd toate amănunțele din lume în acea lumină. Dacă ceea ce văd ei are vreo legătură cu diavolul, cu capcanele dracilor, cu deșertăciunea lumească, cu plictiseala, cu descurajarea sau

²⁶³ „Omiliile duhovnicești ale Sf. Macarie cel Mare”, se află la Sfinții Varsanufie și Ioan, *Îndrumare către viața duhovnicească*, trad. de Părintele Serafim Rose (St. Herman Brotherhood, 1990), p. 162-163.

doar cu amănunțele obișnuite ale vieții, toate acelea sunt mărunte și nu pot fi niciodată de primă importanță.”

Părintele Gherman spunea: „Pe Părintele Serafim nu-l interesau deloc cele lumești; el nu uita niciodată că mai există o lume. El hotăra îndată ceea ce este și ceea ce nu este de mare preț și nu lua deloc în seamă și alunga lucrurile mărunte și neînsemnate. Asta nu o făcea intenționat; devenise ceva automat. El avea tăria de caracter de a se concentra numai asupra a ceea ce era de folos. Din asta mi-am putut da seama că avusese experiența războiului nevăzut cu mult înainte de a-l cunoaște eu.”

Pe Părintele Gherman îl uimea cel mai mult faptul că fratele său nu rostea niciodată un cuvânt care nu era de folos. Sf. Antonie cel Mare afirma că „numai acel om este inteligent care se află în armonie cu Dumnezeu și păstrează cea mai mare tăcere; când vorbește spune foarte puțin și numai ceea ce este de folos și îngăduit de Dumnezeu.”²⁶⁴

Părintele Gherman obișnuia să vorbească despre anumite subiecte legate de viața și munca lor; iar Părintele Serafim, apreciind transmiterea de la sfinții învățători pe care îi reprezenta fratele său, o absorbea toată cu răbdare, în liniște. Părintele Gherman credea că asta era tot; dar în repetate rânduri era uimit când Părintele Serafim venea mai târziu cu o afirmație de mare preț care cristaliza însăși esența a ceea ce încercase să spună în prea multe cuvinte.

Părintele Gherman își amintește: „Vedeam că nu numai mintea îi era în plină lucrare ci și inima i se aprinsese căci dobândise acele lucruri pe care nu le poți atinge din cărți, ca ființă rațională. El se afla la un nivel de gândire aparte. Cugeta mult și se ruga mult și Maica Domnului își avea rolul ei în acest proces. Lucrurile îi erau deschise dar nu putea spune despre ele întrucât alții nu înțelegeau. De aceea spunea puține cuvinte, chiar și atunci când îl îndemnam să scoată la iveală roadele contemplației.”

Părintele Gherman își amintește o întâmplare minunată de la începutul prieteniei cu Părintele Serafim, înainte de întemeierea frăției, când au petrecut noaptea pe plajă lângă foc. Nu erau stele și vedeau luminițe pâlând la orizont. Părintele Serafim a stat ore întregi privind marea fără să spună o vorbă. Apoi s-a întors și s-a uitat la Părintele Gherman dintr-o parte. Avea fața foarte serioasă. „Te cunosc”, a spus el. „Te cunoșteam dinainte. Am știut că trebuia să vii.”

Părintele Gherman știa că aceste cuvinte nu aveau nici o legătură cu „reîncarnarea”, întrucât în discuțiile pe care le-a avut cu Părintele Serafim despre acest subiect, a văzut că părerile lui erau deplin ortodoxe.²⁶⁵ Mai degrabă cuvintele lui arătau că el vedea realitatea la un nivel mai înalt, căci avea legătură cu veșnicia. Odată, Părintele Gherman l-a întrebat pe Părintele Serafim cum puteau oamenii prooroci viitorul și acesta i-a răspuns că este vorba de vederea dintr-o perspectivă mai înaltă.

„Când ești sus în cer”, explică Părintele Gherman, „poți vedea un om venind, cu ceasuri înainte de a ajunge la destinație. Când, în noaptea aceea, Părintele Serafim a spus că mă cunoscuse înainte, a fost pentru că mă văzuse că am intrat în viața lui dintr-o altă perspectivă, la 32 km sus în cer. Și a avut sens pentru el.

El nu se simțea bine în lume, el nu avea setea de viață pe care o aveam eu; și de aceea el se putea înălța atât de sus - în supraconștientă.”

Părintele Serafim vorbea adesea despre „Adevărul” și de fiecare dată i se părea Părintelui Gherman că el nu vorbea despre un simplu principiu sau concept, ci despre o Persoană vie. Odată Părintele Gherman l-a găsit pe Părintele Serafim rugându-se singur în biserică, rugându-se cu înflăcărare lui Dumnezeu în genunchi. Când l-a întrebat pe Părintele Serafim pentru ce se ruga, acesta i-a răspuns că lumea s-a îndepărtat de

²⁶⁴ *Filocalia*, vol. 1 (London: Faber & Faber, 1979), p. 334.

²⁶⁵ Nota trad.: vezi „Notă asupra reîncarnării”, în Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (Editura Tehnopress, 2003), p. 127.

Adevăr și Adevărul se micșora în inimile oamenilor. Părintele Gherman se minuna că fratele său gândea în asemenea termeni, că el se ruga de fapt pentru Adevăr.

Văzând contemplarea în tăcere a Părintelui Serafim, Părintele Gherman îi spunea pe jumătate în glumă, „Ești un isihast!” - însemnând „unul tăcut” angajat în contemplarea directă a lui Dumnezeu. Totuși, Părintelui Serafim nu-i plăcea să se aplice acest termen la el. Chiar se indigna spunând: „Nu știu ce înseamnă asta.” Desigur că el știa din punct de vedere intelectual, dar nu voia să pretindă că îl înțelege din experiență. Detesta aerele și escrocheria de orice fel. Pentru el, viața duhovnicească trebuie să existe mai întâi jos pe pământ, plină de smerenie și o conștiință trează a stării duhovnicești scăzute a omului. În tinerețea sa scrisese: „Cel care se crede independent se află în cursa diavolului; un asemenea om care continuă să gândească că este ‘spiritual’, aproape că a devenit un complice activ al diavolului indiferent dacă își dă seama sau nu de aceasta.”

Iubind Adevărul, Părintele Serafim se lipea mai presus de toate, de *bunul-simț (nipsis)*, văzând realitatea așa cum este ea cu adevărat. Părintele Serafim a explicat că aceasta este starea lui Adam din rai. „Adam”, spunea el, „se afla într-o stare de bun simț. El privea lucrurile și le vedea așa cum erau. Nu exista nici un fel de ‘gând dublu’ așa cum avem noi în starea noastră căzută: uitându-ne la lucruri și imaginându-ne altceva.”

Sfinții și asceții au arătat că într-adevăr este posibil să recâștige această stare a lui Adam dinainte de cădere; și astfel ei reușeau să trăiască în pustiurile uitate de lume și izolate de parcă erau în Eden. Părintele Serafim a trăit această stare în simplitatea inimii. Nu avea nici un „gând dublu” când se cerceta pe sine și nu-și închipuia că este „duhovnicesc”. Cu cât se apropia mai mult de raiul nemuritor, cu atât simțea mai mult că nu-l merită.

Părintele SERAFIM simțea în fiecare zi că i s-a dat să petreacă în pădure. Se simțea întocmai ca și mult-iubitul său locuitor din pustie rus, Sf. Chiril de la Lacul Alb, care, găsind petecul de pustie pe care i-l dăduse Maica Domnului pentru mântuirea sufletului său, spusese, „Aceasta este odihna mea în veacul veacului. Aici voi locui.” (Psalm 131, 14). Părintele Serafim nu voia să părăsească locul său de mântuire nici măcar pentru o zi. Când trebuia să meargă cu mașina în oraș isprăvea cât se poate de repede, conducând repede pe drumurile de munte, făcându-și treburile bine, fără să zăbovească nici o clipă și întorcându-se îndată acasă. Mai ales la San Francisco nu-i plăcea să meargă. După ce făcuse greșeala de a merge acolo de Crăciun pentru a împlini ceea ce gândeau că era obligația lor față de Arhiepiscop, părinții au hotărât să nu mai facă asta niciodată. Potrivit tradiției pustiei a Sfântului Serghie de Radonej și a altora, de atunci ei au petrecut Sărbătorile de Crăciun și de Paști singuri în schitul lor, mergând la un preot pentru Sfânta împărtășanie, fie puțin înainte sau după Sărbători. Părintele Spiridon a încercat să-i ajute cu aceasta, venind la ei în timpul „Săptămânii luminate” care urmează după Paști. În general, ei mergeau la San Francisco doar o dată pe an, pentru Liturgia din mormântul Arhiepiscopului Ioan de ziua adormirii lui.

În *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim scria: „creștinismul în practică, și monahismul mai presus de toate, este o problemă de *sălășuire într-un loc și luptă cu toată inima omului* pentru împărăția cerurilor. Cineva poate fi chemat să facă lucrarea lui Dumnezeu într-un loc sau poate fi mutat prin împrejurări inevitabile; dar fără dorința de bază și profundă de a îndura totul pentru Dumnezeu într-un loc fără a fugi, omul cu greu va fi în stare să-și taie rădăcinile necesare pentru a aduce roade duhovnicești. Din nefericire, prin facilitatea comunicațiilor moderne, omul poate sta undeva izolat și *totuși* să aibă legătură cu tot, în afară de singurul lucru de folos - cu grijile altora, cu toată

cleveteala din Biserică iar nu cu silința adunată la un loc, necesară mântuirii sufletului omului, în această lume păcătoasă.

Intr-un pasaj renumit din *Instituții cenobitice*, Sf. Casian îi atenționează pe călugării vremii sale să ‘fugă de femei și de episcopi ..’ Desigur, femeile ispitesc cu ajutorul trupului iar episcopii prin hirotonirea pentru preoție și în general prin slava deșartă adusă aceloră cu poziție înaltă. Astăzi, această atenționare rămâne de actualitate, dar pentru călugării sec. XX se mai poate adăuga și o altă atenționare: Fugiți de telefoane, călătorii și cleveteală - acele forme de comunicare care, în majoritatea lor, leagă omul de lume - fiindcă acestea vă vor stinge flacăra și vă vor face, până și în chilia voastră de mănăstire, manevră dorințelor și influențelor lumești!”²⁶⁶

Așa cum afirmase Lao Tze, filosoful preferat din tinerețea Părintelui Serafim, „Cu cât omul călătorește mai mult, cu atât cunoaște mai puțin.”

Odată, Părintele Gherman l-a întrebat pe fratele său dacă exista vreun loc undeva în lume unde și-ar dori să meargă.

- Nu, a răspuns Părintele Serafim.
- De ce nu? Chiar nu vrei să mergi în Sf. Munte Athos?
- Potrivit sfatului Episcopului Ignatie Brianceaninov, ar trebui să ne sârguim să avem Muntele Athos în inima noastră. De fapt, noi lucrăm ca să avem propriul nostru Munte Athos în America. Singura problemă este că nu a mai rămas mult timp.”

UNII OAMENI, care veneau din orașe aglomerate, erau uimiți că un asemenea loc ca mănăstirea Platina putea exista în America modernă. Un tânăr vizitator s-a mirat foarte tare când a pășit pe poarta mănăstirii. I-a văzut pe cei doi călugări, în dulame negre și ponosite, cu părul și cu barba lungă și în spatele lor pădurile liniștite și câteva clădiri mici. Pe când părinții vorbeau cu el, acesta continua să privească în jur, pădurea, ascunsă de lume, unde rugăciunile călugărilor în vechea tradiție se înălțau spre Dumnezeu. I-a întrebat pe părinți dacă el putea face o plimbare în jurul mănăstirii. Intrucât Părintele Serafim a văzut vizitatorul coborând pe potecă într-o stare de încântare netăinuită, s-a întors spre Părintele Gherman și i-a spus, „Omul acesta este ca noi!”

Despre asemenea oameni, părinții obișnuiau să spună că aceștia „și-au găsit rostul”. Dar acest „rost pe care părinții îl numeau „idealul pustiei”, nu era atât de ușor de răspândit. Părintele Gherman făcuse o încercare publicând o relatare a pelerinajului său la schiturile din Canada.²⁶⁷ Un tânăr rus fusese atât de atras de aceste articole, că hotărâse să viziteze schiturile. Totuși, cu câteva luni mai târziu, când a venit la Mănăstirea Sf. Gherman prima oară, le-a spus părinților despre dezamăgirea lui.

- Ați prezentat minunat schiturile canadiene, a spus el în timp ce urca cu părinții pe vârful Noble Ridge. Descrierile voastre erau atât de poetice. Dar când am mers acolo nu era nimic - doar câteva cocioabe prăpădite și câțiva călugări și călugărițe, toți ruși bătrâni. Peste puțin timp vor muri cu toții și nu va mai rămâne nimic. De ce ai ridicat asta la o asemenea măsură? Nu este adevărat!

- Ei bine, sunt de acord, a răspuns Părintele Gherman. Scriind despre toate locurile sfinte din America, a explicat că voise să prezinte cititorilor *măsura* sfințeniei ortodoxe din țara lor, ca să-i însuflețească pe tineri să se sârguiască să ajungă la acea măsură. Semințele monahismului pustiei fuseseră deja semănate în America și într-o măsură mică sunt hrănite de bătrânii și bătrânele pe care le-ați văzut în acele schituri

²⁶⁶ [Părintele Serafim Rose], „Sălășluitoarii pustiei din Jura”, *Cuvântul ortodox*, nr. 74 (1977), p. 114-II5. Publicat mai târziu în St. Gregory de Tours, *Vita Patrum* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1988), p. 123-124.

²⁶⁷ [Gleb Podmoșenski], „Pelerinaj la Locurile Sfinte din America: Schiturile canadiene”, *Cuvântul ortodox*, nr. 16-19 (1967, 1968).

sărăcăcioase. Dacă tradiția lor piere, nu va fi vina lor, căci ei și-au făcut datoria, luptând și rugându-se singuri în pustie. În schimb, va fi vina noii generații de creștini ortodocși care nu au prețuit transmiterea moștenirii până la ei.

Seara, după ce a plecat tânărul, părinții stăteau singuri în trapeză. Având nevoie de întărire, Părintele Gherman a început să se tânguiască.

- Ce rost are toată munca noastră pentru idealul pustiei? A întrebat el. Este foarte greu ca oamenii să accepte sau chiar să priceapă. Este ca și cum se află o taină aici pe care oamenii nu o pot dobândi doar citind despre aceasta. Poate că într-adevăr este dincolo de capacitatea tineretului american contemporan. Le oferim toate aceste mesaje alese ca să-i însușească, dar atunci când ei văd *realitatea*, că asta înseamnă o viață de luptă și înfrânare fără tot confortul și facilitățile moderne, hotărârea lor slăbește și renunță. Așadar, la urma urmei, are vreun rost ceea ce facem noi aici?

- Desigur, ai dat răspunsul la problemă în mod grăitor, la nivelul lui Noble Ridge de astăzi, a răspuns Părintele Serafim. Trebuie să dăm răspunsul pentru noi. Generația trecută și-a făcut datoria. Să ne-o facem și noi.

Cel mai greu le era vizitatorilor să accepte lipsa unui telefon la mânăstire. Valentina Harvey, care venea la slujbele bisericești ale mânăstirii de la Redding, era foarte preocupată de aceasta. Odată, vorbind cu Episcopul Nectarie, a spus: „Cei doi călugări trăiesc în pădure, frig și nevoi. Eu lucrez la o companie de telefoane și am încercat să obțin instalarea gratuită a unui telefon pentru mânăstire. Dar când i-am spus despre asta Părintelui Gherman, a zis, ‘Doar peste trupurile noastre cele moarte!’ De ce, pentru numele lui Dumnezeu?”

Episcopul Nectarie a zâmbit și a răspuns spunând o povestioară. „Lângă Mânăstirea Optina”, spunea el, „era un râu care o separa de orașul din apropiere. Singura legătură cu mânăstirea era printr-o plută. Asta aducea multă neplăcere, atât datorită schimbării anotimpurilor, cât și datorită faptului că mânăstirea creștea repede, cu o mare afluență de vizitatori. Totuși, călugării și stareții nu construiau un pod. În cele din urmă, orașenii s-au oferit împreună să construiască un pod pe gratis. Călugării au refuzat categoric, explicând că ei părăsiseră lumea și nu doreau să aibă legături libere cu aceasta. Această legătură este reprezentată atât prin podul din Optina cât și prin telefonul din Platina. Când sovieticii au preluat Rusia, îndată au construit un pod și au închis Mânăstirea Optina.”

Nu numai mirenii nu puteau înțelege dorința părinților de a se păzi de legătura liberă cu lumea. Părintele Tarasie, a cărui mânăstire se afla într-o casă mare impresionantă dintr-o suburbie din New England, și-a exprimat și el dezaprobarea. Întruna din vizitele sale la mânăstirea Platina a spus părinților:

- Aveți aici o mânăstire minunată, dar nu va putea rezista așa cum este, întrucât băieții americani nu pot trăi în asemenea condiții austere.

- Cum o putem face mai ușoară? A întrebat Părintele Gherman, crezând că Părintele Tarasie va sugera instalație de apă și canalizare, încălzire centrală, electricitate, ori vreo altă facilitare.

- Trebuie să vă instalați telefon, părinte dragă, a răspuns Părintele Tarasie.

- Dar de ce telefon?

- Ca să puteți lua legătura cu mine.

- Cum va face asta viața mai puțin aspră?

- Pentru că atunci vă voi putea spune ceea ce aveți nevoie.

Stând într-un loc retras, Părintele Serafim îl privea pe Părintele Gherman uimit.

- De ce trebuie să avem telefon ca să fim în legătură cu *el*? A întrebat el după ce Părintele Tarasie a plecat din cameră.

- Dă-ți singur răspuns la întrebare! A replicat Părintele Gherman.

- S-o lăsăm baltă, a concluzionat Părintele Serafim.

La plecarea Părintelui Tarasie, părinții au tras clopotele mănăstirii și l-au condus după poarta mănăstirii ca să-și ia rămas bun. Intorcându-se la mănăstire, după ce nu s-a mai văzut mașina, Părintele Serafim nu arăta mulțumit.

- Ce nu este în regulă? A întrebat Părintele Gherman. Părintele Tarasie este una dintre figurile monahale ortodoxe de frunte din America și a venit atâta drum ca să ne viziteze pe noi, sărmani idioți în acest pământ rupt de lume.

- Dacă nu este chipul nostru de monahism, a spus Părintele Serafim categoric, nu îl doresc!

Părintele SERAFIM se opunea monahismului așa cum considera lumea că *ar trebui* să fie: călugări făcând fapte duhovnicești, asigurând vizitatorilor plini de admirație un „centru de retragere” confortabil, avantajos și frumos alcătuit. La Mănăstirea Platina, părinții încă nu-și terminaseră construcțiile. Ei au construit doar atât cât să fie feriți de vânt și de ploaie - și chiar și așa nu le-a ieșit totul bine întotdeauna. După cum am văzut, ei nu au intenționat niciodată să construiască un loc cunoscut, ci doar un așezământ al luptei creștine, în timpul scurtei lor călătorii prin lumea aceasta. Nici biserica lor, care a fost construită prin osteneala evlavioasă a Diaconului Nicolae la insistența sa proprie, nu a fost niciodată terminată în întregime. Interiorul din lemn închis la culoare îi dădea un sentiment cald, plăcut - dar era imposibil de încălzit în timpul iernii. „Este răspândită o anumită părere”, relatează Părintele Serafim: „că desigur, atunci când mergi la Biserică, trebuie să fie cald, pentru că nu te poți gândi la slujbele bisericesti și să te pregătești pentru Impărtășanie când trebuie să te gândești că ai picioarele reci. Oamenii ne spun asta. ‘Este o foarte mare întoarcere înapoi’, spun ei. ‘Nu poți merge când ai picioarele reci și să te aștepti să te porți duhovnicește.’ Asta este doar o părere și este total greșită. Sfinții Părinți au trăit de-a lungul veacurilor în tot felul de condiții; și deși nu pune nimeni la cale o chinuire cu picioarele reci - totuși, asta ajută să facă pe cineva puțin mai potrivit pentru viața duhovnicească, poate că ajută pe cineva să aprecieze ceea ce are și nu doar să recunoască faptul că cineva dorește să aibă confort și comoditate.”²⁶⁸

Părintele Gherman își amintește cum, când se plângea odată de frigul din biserică, Părintele Serafim i-a spus că era convins că, cu cât suferea mai mult în biserică rece, cu atât se apropia mai mult de viețuirea asceților despre care cânta. Când se întâmpla așa, zicea el, simțea frigul din ce în ce mai puțin.

ÎN TIMP CE conceptul modern de „retragere” adesea aduce după sine așteptarea bucuriei duhovnicești, odihnă și ușurare, conceptul ortodox de *pelerinaj* este destul de diferit. Creștini ortodocși, în mod tradițional, au făcut pelerinaje la locurile sfinte ca o jertfă a pocăinței curățitoare, acceptând de bunăvoie ostenele de a călători pe jos câteva sute de km. Cei care au avut cel mai mare folos din vizitele la Platina nu-și doreau o vacanță, ci mai degrabă șansa de a primi o mică greutate, dând deoparte răsfățarea de sine permanentă a stilului de viață american.

Pentru Părintele Serafim era foarte apăsător să aibă de-a face cu vizitatori ocazionali care veneau din lume „doar ca să arunce o privire”. Se simțea silit să fie politicos și să-i primească în numele lui Hristos; dar, așa cum observa fratele său, asemenea obligații „îl tulburau”. Părintele Gherman trebuia să-l „elibereze”, luându-i pe acei oameni din preajma lui. Fiind ușurat în chip minunat, Părintele Serafim își făcea cruce și se întorcea în chilia lui călugărească ca să lucreze cu râvnă la vreun articol.

²⁶⁸ Părintele Serafim Rose, „Urmându-i pe Sfinții Patrick și Grigore de Tours”, p. 287-288.

O femeie care a venit la mănăstire s-a scandalizat de această situație. Însoțită de Părintele Serafim, care a fost cam neprimitor, ea umbla pe pământurile mănăstirii într-o rochie de un roșu aprins.

- Ce plictisitoare trebuie să fie viața voastră aici! A spus ea. Nu-i televizor, nici radio, nici măcar telefon! Cum puteți rezista?!

- Suntem foarte ocupați aici, a răspuns Părintele Serafim. Nu avem timp să ne plictisim.

Mai târziu, când femeia plecase la casa ei din oraș, Părintele Serafim a făcut această observație către Părintele Gherman:

- Orașul este pentru cei care sunt goi iar
pe cei care sunt alții îi împinge departe.

60

Duhul Părinților

Când într-o noapte de toamnă senină m-am uitat la cerul senin, presărat cu stele fără de număr, de mărime atât de diferită, răspândind totuși o lumină aparte, atunci îmi spun: așa sunt scrierile părinților! Când într-o zi de vară am privit marea întinsă, acoperită cu o mulțime de vase diferite cu pânzele strânse ca aripile lebedelor albe, vasele fiind în cursă sub un singur vânt, către un singur capăt, către un singur port, îmi spun: așa sunt scrierile părinților! Când aud un cor armonios, pe multe voci, în care diferite voci cântă într-o armonie măreață o singură cântare sfântă, atunci îmi spun: așa sunt scrierile părinților!

- Sf. Ignatie Brianceaninov²⁶⁹

Părintele SERAFIM scria: „Niciodată nu a fost o asemenea epocă de învățători falși ca acest jalnic sec. XX, atât de bogat în aparatură tehnică și atât de sărac în duh și suflet. Fiecare părere exprimată, chiar și cea mai absurdă, chiar și cele care au fost respinse până acum de către consimțământul universal al tuturor popoarelor civilizate - acum își are platforma sa și propriul său ‘învățător’. Puțini dintre acești învățători vin să demonstreze și să promită ‘putere spirituală’ și minuni false, așa cum fac unii ocultiști și ‘harismatici’; dar majoritatea învățătorilor contemporani nu mai oferă decât o slabă născocire de idei nemistuite pe care le-au primit ‘din zbor’ sau de la vreun modern auto proclamat ‘bărbat informat’ (ori femeie) care știe mai multe decât toți strămoșii, pur și simplu pentru că trăiește în vremurile noastre moderne ‘luminate’. Ca urmare, filosofia are o mie de școli și ‘creștinismul’ o mie de secte. Unde se poate găsi adevărul în toate astea, dacă se poate găsi cu adevărat în vremurile noastre care sunt cele mai înșelătoare?

Numai într-un singur loc se poate găsi izvorul adevăratei învățături, care vine de la Dumnezeu, nemișorată peste veacuri ci veșnic vie, fiind una singură în toți cei care o transmit altora într-un adevăr, povățuindu-i pe cei care o urmează spre mântuirea veșnică. Acest loc este Biserica Ortodoxă a lui Hristos, izvorul este harul a Tot-Sfântului Duh iar

²⁶⁹ Episcopul Ignatie Brianceaninov, *Sochinenii* [Opere], vol. 1 (St. Petersburg, 1985, retipărit în Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1985), p. 500 (în lb. rusă).

adevărații învățători ai învățaturii dumnezeiești, care vin din acest izvor sunt sfinții

270

părinți ai Bisericii Ortodoxe.”

În avântul pustiei libere a Părintele Serafim, acesta se împlinea hrănindu-se pe adevăratele pășuni ale sufletului, scrierile sfinților părinți. După ani de multă citire, el a strâns cunoștințe bogate despre învățătura patristică. Vorbind despre un anumit subiect în scrierile sale, folosea multe izvoare patristice, atât vechi cât și moderne, atât din creștinismul răsăritean cât și din cel apusean, multe dintre acestea necunoscute și care niciodată nu fuseseră redată în engleză mai înainte.

Totuși, scopul Părintelui Serafim nu era de a deveni un învățat specializat în sfinții părinți. El scria că asemenea experți sunt adesea „cu totul străini de adevărata tradiție patristică și își asigură traiul pe socoteala lor.” Ca întotdeauna, el a trebuit să meargă mai adânc, ca să obțină imaginea întreagă. El trebuie nu numai să-i cunoască pe părinți, ci să *dobândească* de fapt *duhul lor*, să învețe să gândească, să simtă și să privească lucrurile așa cum sunt. Prea des în ortodoxia contemporană se manifestă tendința de a reinterpretă credința pentru a o pune de acord cu duhul omului modern. Părintele Serafim știa că trebuie să facă tocmai invers: să-și pună de acord conștiința cu duhul părinților, să pătrundă desăvârșit în continuitatea de 2000 de ani a experienței creștine, pornind din vremea catacombelor.

Intr-o cuvântare neoficială pentru convertiții ortodocși de la mănăstire, Părintele Serafim a vorbit despre felul în care cineva poate începe să dobândească duhul patristic. Una din chei este statornicia. „Statornicia”, spunea el, „este o lucrare care se săvârșește printr-o rânduială duhovnicească bazată pe învățătura transmisă de la sfinții părinți, nu este simplă supunere față de tradiție de dragul tradiției, ci mai degrabă o asimilare conștientă a ceea ce au văzut și scris bărbații cunoscători de Dumnezeu. Pe dinafară, această credință se manifestă printr-o mică rugăciune și noi avem această mică rugăciune de bază în slujbele Bisericii care ne-au fost transmise. Desigur, în diferite locuri, acestea se săvârșesc după puterile omului, mai mult sau mai puțin.

Statornicia mai implică citirea regulată a textelor duhovnicești, de exemplu la vremea mesei. Trebuie să păstrăm mereu legătura cu cealaltă lume pentru a lupta împotriva celeilalte părți, împotriva deșertăciunii lumești care ne chinuie mereu. Chiar dacă numai pentru o singură zi încetăm aceste ‘însuflețiri’ ale celeilalte lumi, este evident că deșertăciunea lumească începe să câștige teren. Când petrecem o zi fără acestea, deșertăciunea lumească ne invadează - două zile, cu mult mai mult. Descoperim că gândim cu mult mai mult într-un chip lumesc, cu cât ne îngăduim mai mult să fim expuși la un asemenea fel de gândire și ne expunem mai puțin la gândirea celeilalte lumi.

Aceste însuflețiri - hrăniri zilnice cu hrană cerească - reprezintă aspectul exterior, iar aspectul lăuntric este ceea ce se numește viața duhovnicească. Viața duhovnicească nu înseamnă a fi în nori în timp ce se spune Rugăciunea lui Iisus sau să faci diferite fapte. Aceasta înseamnă descoperirea legilor acestei vieți duhovnicești, întrucât se referă la poziția cuiva, la situația cuiva. Aceasta se obține după ani de citire atentă a sfinților părinți cu un carnet, scriind acele pasaje care par cele mai semnificative pentru noi, studiindu-le, văzând cum se pot aplica la noi și dacă este nevoie, revăzând opinii anterioare ale lor, cu cât mergem mai în profunzimea lor, văzând părerea unui anumit părinte despre ceva, ce spune un alt părinte despre același lucru, și așa mai departe. Nici o enciclopedie nu-ți va oferi aceasta. Nu poți hotărî că vrei să afli totul despre un subiect și începi să citești sfinții părinți. Se află puține mărturii în scrierile părinților, dar nu te poți îndrepta spre o viață duhovnicească în felul acesta. Trebuie să mergi câte puțin o dată, însușindu-ți învățătura pe măsură ce ești în stare să o absorbi, întorcându-te mai târziu la aceleași texte, reabsorbindu-le, dobândind

²⁷⁰ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții Părinți ai spiritualității ortodoxe: Introducere, I: Insuflare și îndrumare sigură către adevărul creștinism contemporan”, *Cuvântul ortodox*, nr. 58 (1974), p. 188.

mai mult și treptat, ajungând să descoperi cum ți se potrivesc aceste texte duhovnicești. Cu cât o persoană face așa, de fiecare dată când citește aceiași sfinți părinți, descoperă lucruri noi. întotdeauna pătrunde mai adânc..

271

Părintele Nicolae Deputatov, care în mod clar are mare dragoste față de sfinții părinți, a citit scrierile lor, a făcut sublinieri și le-a scris în cărți. El spune: când mă aflu într-o stare foarte proastă, foarte descurajat și deznădăjduit, atunci deschid unul dintre caietele mele și încep să citesc ceva care mă însuflețește. Este aproape garantat că atunci când citesc ceva care m-a însuflețit odinioară, mă voi însufleți iarăși. Întrucât sufletul meu s-a însuflețit odată și acum văd că există ceva care m-a însuflețit atunci, mă mai poate hrăni și acum. Așa că este ca o inspirație automată, să deschid ceva care m-a

272

inspirat mai înainte.”

Părintele SERAFIM a arătat că învățătura părinților nu este ceva pentru o vreme: „Desigur, ortodoxia nu se schimbă de la o zi la alta, sau de la un veac la altul. Privind lumea protestantă sau romano-catolică, vedem că anumite scrieri duhovnicești se demodează. Uneori revin la modă, alteori ies din modă. Este evident că sunt determinate de lucruri lumești, care prezintă interes pentru oameni o vreme sau mai degrabă pentru spiritul vremii. Nu se întâmplă același lucru cu scrierile noastre sfinte ortodoxe. Odată ce dobândim întreaga perspectivă creștin ortodoxă - perspectiva creștină simplă - care a fost transmisă de Hristos și Apostoli vremurilor noastre, atunci totul devine contemporan. Citești vorbele cuiva ca Sf. Macarie cel Mare, care a trăit în pustia Egiptului în sec. al IV-lea și îți vorbește acum. Condițiile lui sunt puțin diferite, dar el îți vorbește ție, în aceeași limbă. El merge în același loc, folosește același duh, are aceleași ispite și căderi și nimic nu este diferit la el. Același lucru se întâmplă cu toți ceilalți părinți din vremea aceea până în veacul nostru, ca Sf. Ioan de Kronstadt. Toți vorbesc aceeași limbă, un fel de limbă care este limba duhului, în care trebuie să pătrundem.”²⁷³

Părintele Serafim a subliniat că „învățătura autentică, neschimbată a creștinismului este transmisă în succesiune neîntreruptă atât pe cale orală cât și prin cuvântul scris, de la părintele duhovnicesc la fiul duhovnicesc, de la învățător la ucenic.” El spunea că nu s-a aflat nici o vreme când Biserica să fie fără sfinți părinți, sau când trebuia să se descopere o învățătură patristică „pierdută”: „Chiar și atunci când mulți creștini ortodocși poate că au trecut cu vederea această învățătură (așa cum se întâmplă, de pildă, în zilele noastre), adevărații ei reprezentanți o mai transmiteau acelor care flămânzeau să o primească.” El spunea cât de importantă este aceasta pentru noi, cei din urmă creștini, „să luăm îndrumare și însuflețire de la sfinții părinți ai vremurilor noastre și celor de curând trecute, cei care au trăit în condiții similare cu ale noastre și totuși mai păstrează curată și neschimbată aceeași învățătură veșnic actuală”. În această privință a subliniat în mod deosebit două personalități de bază: scriitorii duhovnicești ruși Episcopul Ignatie Brianceaninov (f 1807) și Episcopul Teofan Zăvorățul (f 1894).⁷⁴ “Ei vorbeau lumii în limba vremurilor lor”, spunea el, „o perioadă foarte apropiată de veacul nostru XX. Toate ispitele vremurilor noastre le erau cunoscute, mai ales Episcopului Ignatie, care a citit toți scriitorii apuseni, fiind inginer, cunoștea toate teoriile cele mai noi în matematică și calcul. Cunoșcând situația prezentă și toată învățătura apuseană modernă, ei au făcut cunoscută învățătura ortodoxă pentru

²⁷¹ Un preot bătrân din Australia, a cărui carte înălțătoare despre viața duhovnicească interioară *Bogosoznanie* (Conștiința lui Dumnezeu), a fost publicată de frăția Sf. Gherman în original, în limba rusă în 1975. Părintele Serafim a tradus fragmente din această carte în lb. engleză și le-a publicat în *Cuvântul ortodox*, nr. 69.

²⁷² Părintele Serafim Rose, „Urmându-i pe Sfinții Patrick și Grigore de Tours”, p. 272-273, 290.
²⁷³ Ibid., p. 289.

²⁷⁴ Amândoi acești sfinți ierarhi au fost canonizați în Rusia în 1988.

aceste vremuri și au dat replică la tot felul de argumente. Episcopul Ignatie, de pildă, a scris un volum despre iad și starea sufletului după moarte, lămurind învățătura ortodoxă, într-un fel care poate fi înțeles de omul din apus. Acești părinți, ca și alții care i-au citit și i-au urmat, ne transmit ortodoxia într-un fel foarte accesibil....

Trebuie să ne uităm la noi înșine: dacă vedem că avem râvnă pentru ortodoxie și totuși nu avem 'legătură' cu linia care merge înapoi la Ignatie Brianceaninov și Teofan Zăvorâtul, există primejdia să nu fim uniți cu toți părinții. Ar trebui să fie un drum neîntrerupt."²⁷⁵

Fiind fiu credincios al părinților vremii sale (începând cu Arhiepiscopul Ioan) și al veacurilor recente (Ignatie, Teofan, Paisie etc.), Părintele Serafim a ajuns un adevărat fiu al celor de demult. Intrat în legătură cu aceștia, a deveni transmițător al vechii învățături patristice în zilele noastre. Iarăși, asta nu s-a întâmplat pentru că el cunoștea ce spunea acest sau acel sfânt părinte despre una sau despre alta, ci pentru că el ajunsese într-o gândire și un duh cu ei.

Sporind atât de mult, putem desluși la el câteva însușiri care i-au dat posibilitatea să izbutească acolo unde alții nu au putut.

1. *Moarte față de lume.* Părintele Serafim era întărit cu bunătate și suferință, care au sporit în el din adolescență până la anii săi de pustie, când a început cu adevărat să viețuiască ca sfinții părinți. Nu dorea să facă ceva pentru că altcineva făcea așa, nici să se adapteze modelor intelectuale pentru a se auzi de el și a se face cunoscut. Astfel, când ajungea la o învățatură patristică care nu se potrivea cu spiritul vremii, cu teologiile, filosofiele contemporane, ori cu modelele științifice teoretice, Părintelui Serafim nu-i era frică să facă cunoscută acea învățatură în mod deschis. Pe când se străduia să facă învățătura cea curată pe înțelesul oamenilor vremii sale, nu încerca niciodată să reducă din ea, nici să o caracterizeze, nici să o prezinte într-un chip superficial pentru a o face plăcută. El scria că noi ar trebui să trăim conform acestei învățături „chiar în timp ce știm că făcând aceasta, vom pierde aprecierea lumii și vom fi îndepărtați din ea.”

2. *Dreapta judecată a vremurilor.* Părintele Serafim gândise prin prisma filosofiei nihiliste a vremii sale; îi înțelesese rădăcina, esența. El știa că aceasta influențase pe fiecare, inclusiv pe el și numai astfel putea să o biruiască. Alți vorbitori ortodocși contemporani au rămas victime ale tendinței rațiunii subtile a modernismului tocmai pentru că nu au reușit să o recunoască în ei înșiși.

3. *Smerenia.* „Trebuie să mergem la părinți”, scria Părintele Serafim, „pentru a ajunge ucenicii lor, să primim învățătura vieții celei adevărate, mântuirea sufletului .... Vom găsi adevărata îndrumare de la părinți, învățând smerenia și neîncrederea în cunoașterea noastră lumească deșartă, pe care am inspirat-o împreună cu aerul acestor vremuri vătămate, prin mijlocirea acelor care au bine plăcut lui Dumnezeu iar nu lumii. Vom găsi în ei pe adevărații părinți, de care este mare lipsă în vremea noastră, când iubirea multora s-a răcit (Matei 24, 12) - părinți ai căror singur scop este să ne îndrume pe noi, copiii lor, către Dumnezeu și Impărăția Sa cerească, unde vom merge și vom sta de vorbă cu acești oameni ca îngerii, în bucurie negrăită, veșnicia întregă.”⁷⁶

4. *Iubirea.* Fiul iubitor și credincios nu va avea atitudinea celui care „știe mai bine” decât cei care i-au născut. Acest „știe mai bine” pe care l-a conștientizat Părintele Serafim, este principala piedică care-i oprește pe oameni să intre desăvârșit în duhul părinților, duhul ortodoxiei. Este o capcană creată de mintea apuseană raționalistă, care trebuie să calculeze „credibilitatea” a ceva, înainte de a accepta acel ceva. Indepărtându-se de această interpretare intelectualistă, rece, Părintele Serafim a căutat să creadă în ortodoxia părinților ca un copil, cu inocență și neprihănire. Evlavie sa era ca de copil; el a dobândit această calitate dinadins, fiindcă el voia ceea ce este curat. El știa că

²⁷⁵ Părintele Serafim Rose, „Inălțarea minții, încălzirea inimii”, *Cuvântul ortodox*, nr. 126 (1986), p. 29.

²⁷⁶ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți, I”, p. 195.

simplicitatea inimii era starea firească a creștinilor, a celor mai profunzi și mai pătrunzători sfinți părinți. Cum a ajuns să-și dea seama, singura nădejde pentru creștinii ortodocși de astăzi (mai ales convertiți) era să *antreneze inima*, să vină la credință cu iubire, în așa fel ca să nu respingă ceva din ortodoxie pur și simplu pentru că intelectul său - plin de idei preconceptuate despre ceea ce este sau ar trebui să fie ortodoxia - nu poate să o accepte îndată. El spunea că, „Poate fi o întregă nelămurire în sfinții părinți și de aceea nu trebuie să ne apropiem de ei cu mințile noastre raționale obișnuite. Trebuie să încercăm să ne ridicăm mintea la un nivel mai înalt; și calea prin care putem face asta este de a ne muia inima și de a o face mai flexibilă. Fiind ortodocși, nu trebuie să credem că putem fi reci și duri și corecți și să mai fim creștini. Acesta nu este

277

creștinismul de bază.”

5. *Realismul pământesc.* Părintele Serafim a înțeles nevoia aplicării corecte a scrierilor sfinților părinți la condițiile de viață omenești. Într-o serie de articole despre cum trebuie și cum nu trebuie să fie citiți părinții, el a vorbit despre învățații raționaliști și convertiții fără experiență care „nu dobândesc nici un folos duhovnicesc de la părinți ci doar își sporesc mândria în ‘cunoașterea mai bine’ a lor decât oricine altcineva, sau, - chiar și mai rău - încep să urmeze îndrumările duhovnicești din scrierile lor, fără destulă pregătire și fără nici o îndrumare duhovnicească.” Cu bogatele pasaje patristice, Părintele Serafim explica cât de degrabă pot cădea oamenii în înșelare considerându-se vrednici de experiențe mistice. El scria, „Trebuie să venim la sfinții părinți cu gândul smerit de a *începe viața duhovnicească la nivelul cel mai scăzut* și nici măcar să nu visăm să ajungem la acele stări duhovnicești înălțătoare, care sunt cu totul departe de noi . . . . Trebuie să ne amintim că întregul scop de a citi sfinții părinți nu este să obținem vreun fel de ‘bucurie duhovnicească’ ori să ne întărească în îndreptățirea noastră ori cunoașterea superioară ori starea ‘contemplativă’, ci numai să ne ajute în calea lucrătoare a virtuții . . . . Omul trebuie să ajungă la această citire într-un chip *practic* așa încât să ia de aici cel mai mare folos.”²⁸ Pe Părintele Serafim îl tulbura să citească despre conferințele ortodoxe în care tinerii erau hrăniți cu ceea ce el numea „duhovnicie cu confort”, unde li se ofereau cuvântări despre astfel de subiecte ca dumnezeire - „concepte care, fără îndoială sunt inteligibile din punct de vedere intelectual tinerilor studenți de colegiu de astăzi, dar pentru care ei sunt total nepregătiți din punct de vedere emoțional și duhovnicesc, necunoscând ABC-ul a ceea ce înseamnă a lupta în viața

279

ortodoxă și se desprinde de propriul mediu și educație lumească.”

6. *Durerea inimii.* Aici se găsește ultimul și cel mai important mijloc pentru intrarea Părintelui Serafim în duhul părinților. El afirma că „Suferința este realitatea condiției umane și începutul adevăratei vieți duhovnicești.” De la Arhiepiscopul Ioan, care se răstignise total în viața aceasta, el învățase cum să rabde această suferință mulțumind lui Dumnezeu și de la el învățase roadele. Dacă este folosită corect, suferința poate curăți inima și *cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu*. Părintele Serafim scria, „Interpretarea corectă se află în inima care încearcă să se smerească și pur și

simplicu știe că se află în suferință și că există un adevăr mai înalt care poate nu numai să

280

ajute această suferință, ci poate să o aducă într-o dimensiune total diferită.” Sf. Marcu Ascetul spune: „Aducerea aminte de Dumnezeu este *durerea inimii* îndurată în duhul rugăciunii. Dar cel ce uită de Dumnezeu devine îngăduitor cu sine și insensibil.” Acesta a devenit citatul

²⁷⁷ Părintele Serafim Rose, „Înălțarea minții, încălzirea inimii”, p. 32.

²⁷⁸ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți ai duhovniciei ortodoxe: Introducere, II: Cum să citim Sfinții Părinți”, *Cuvântul ortodox*, nr. 60 (1975), p. 38, 40.

²⁷⁹ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți ai duhovniciei ortodoxe: Introducere, III: Cum să nu citim Sfinții Părinți”, *Cuvântul ortodox*, nr. 65 (1975), p. 234.

²⁸⁰ Părintele Serafim Rose, *Revelația lui Dumnezeu în inima omului*, p. 38.

că el învățase adevăratul înțeles al durerii inimii, fiind împreună cu Părintele Serafim și observându-l.

Părintele Serafim scria: „Invățătura patristică despre *durerea inimii* este una dintre cele mai importante învățături pentru zilele noastre când ‘cunoașterea intelectuală’ este mult prea apreciată cu prețul dezvoltării vieții sufletești și duhovnicești ... Lipsa acestei experiențe de bază este mai presus de toate responsabilă pentru superficialitatea, josnicia, lipsa de seriozitate în studierea obișnuită a sfinților părinți de astăzi; fără aceasta, omul nu poate aplica învățăturile sfinților părinți la propria viață. Cineva poate ajunge cu ajutorul minții la cel mai înalt nivel de înțelegere a scrierilor sfinților părinți, poate să cunoască ‘pe degete’ citate din sfinții părinți despre orice subiect posibil, poate avea ‘experiențele duhovnicești’ care *par* să fie cele descrise în cărțile patristice, poate chiar să cunoască în mod desăvârșit toate capcanele în care se poate cădea în viața duhovnicească - și totuși, fără durerea inimii, omul poate fi un smochin fără roade, un ‘cunoscător a toate’ plictisitor care este întotdeauna ‘corect’, sau un inițiat în toate experiențele ‘harismatice’ de astăzi, care nu cunoaște și nu poate

281

transmite adevăratul duh al sfinților părinți.”

EPISCOPUL IGNATIE BRIANCEANINOV scria odată, vorbind despre prima sa descoperire a vieții patristice: „Ce m-a uimit mai presus de toate în lucrările părinților Bisericii Ortodoxe? Era caracterul lor unitar, unitatea lor minunată, măreață. Timp de optsprezece veacuri, prin buzele lor, s-a mărturisit o învățătură unică, o învățătură dumnezeiască!”

Episcopul Ignatie și Părintele Serafim ajunseseră la această învățătură într-un chip asemănător. Amândoi rupseseră lanțurile cunoașterii moderne după o căutare anevoioasă a Adevărului; amândoi cunoșteau foarte bine curente intelectuale ale vremii lor și astfel erau extrem de conștienți de fluxul cuprinzător al apostaziei. Amândoi văzuseră două lumi: lumea gândirii moderne și lumea sfinților părinți pe care această gândire a abandonat-o. Și amândoi, ajungând atât de departe, reușiseră să zidească un zid între aceste două lumi. Prin scrierile lor, ei au oferit mijloacele prin care contemporanii lor să dobândească cel mai mare folos de la părinți, citindu-i, fiindcă aceștia trebuiau citiți simplu și curat, fără interpretările străine și complexe ale minții moderne dezrădăcinate. Se poate spune că Părintele Serafim a făcut pentru sec. XX ceea ce Episcopul Ignatie făcuse pentru sec. XIX. Totuși, opera sa nu a înlăturat-o pe cea a înaintașilor săi; doar a completat-o.

Prezentând cititorilor sec. XX Viețile și scrierile părinților, Părintele Serafim scria: „Nu există nici o problemă a vremurilor noastre tulburi care nu-și poate găsi rezolvarea printr-o citire atentă și smerită a sfinților părinți: indiferent de problema sectelor și ereziilor care se află astăzi din belșug, ori schisme și ‘jurisdicții’; indiferent dacă amăgirile vieții duhovnicești se manifestă prin ‘reînvierea harismatică’, sau ispitele subtile ale confortului și comodității moderne; indiferent de problemele filosofice complexe cum ar fi ‘evoluția’ sau problemele morale deschise despre avort, eutanasia și ‘controlul nașterilor’; indiferent de lepădarea rafinată a ‘sergianismului’, care oferă o organizare bisericească în locul Trupului lui Hristos sau imaturitatea ‘renovaționismului’, care începe prin ‘revizuirea calendarului’ și sfârșește în ‘protestantismul de rit răsăritean’. In toate aceste probleme sfinții părinți și părinții

282

noștri care se află în viață și care îi urmează, sunt singurii noștri îndrumători siguri.”

În transmiterea învățăturii patristice a lor, scrierile Părintelui Serafim erau marcate de o virtute care se vede în zilele noastre extrem de rar: cinstea de bază. El era cinstit înaintea părinților, cinstit înaintea cititorilor, cinstit înaintea lui însuși. Era iubirea

²⁸¹ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți, III”, p. 239.

²⁸² [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți, I”, p. 195.

sa dezinteresată pentru Adevăr care îl despărțea de cei care căutau să impresioneze cu teologia plină de importanță sau să chinuie cu perspectiva experiențelor duhovnicești. „Adevărata învățătură a sfinților părinți”, scria el, „cuprinde adevăruri de care depinde viața ori moartea noastră duhovnicească.” Dacă cineva ar putea să desprindă esența mesajului său, ar fi pur și simplu acesta: „Frați și surori, acesta este Adevărul: să suferim pentru el cu mulțumire!”

Desigur este un mesaj înfricoșător, dar erau semne că unii voiau să plătească prețul. În timp ce articolele Părintelui Serafim despre sfinții părinți apăreau în paginile *Cuvântului ortodox*, un tânăr cititor râvnitor din Olanda scria mănăstirii: „Când citesc sfinții părinți mi se dezvăluie o lume nouă, foarte diferită de cea în care trăim. Inima mea tânjește după acea viață frumoasă. Aș vrea ca brațele să-mi fie aripi ca să mă ducă în pustie. O, așa încât cântarea cântărilor - ‘Sfânt, Sfânt, Sfânt’ - să răsunе în toată lumea!”

61

„Renovaționism ”

Un om care nu-și exprimă dorința de a se lega de ultimii sfinți (ai vremii) întru toată iubirea și smerenia datorită unei anumite neîncrederi în sine, nu se va lega niciodată de sfinții cei mai de demult și nu vor fi îngăduiți la moștenirea lor, chiar dacă el crede că are toată iubirea și credința posibilă pentru Dumnezeu și toți sfinții săi. El va fi îndepărtat din mijlocul lor, ca unul care a refuzat să primească cu smerenie locul pregătit pentru el de către Dumnezeu mai înainte de veacuri și să se lege de ultimii sfinți (ai vremii) așa cum poruncise Dumnezeu.

- Sf. Simeon Noul Teolog²⁸³

Părintele SERAFIM a trăit într-o vreme când exista un dialog între învățăceii și intelectualii unei „reînvieri patristice” la modă. Acesta a fost un fenomen pozitiv prin aceea că s-au făcut cunoscute în lumea modernă multe texte patristice rare; dar Părintele Serafim vedea și primejdiile acestui fenomen. Învățând el însuși cum să-și însușească tradiția ortodoxă printr-o transmitere directă, vie de la sfinți, fără voia lui, el a fost în dezacord cu învățăceii și teologii care nu primiseră o asemenea moștenire. El spunea că acești oameni dădeau „o interpretare cu totul nouă ortodoxiei”; și vremea se cerea ca el să vorbească.

Noi învățăceii proveneau în primul rând din așa numita școală „pariziană” a gândirii ortodoxe, alcătuită în special din membrii intelectualității rusești. În acel timp în Rusia, unii dintre acești oameni ajutaseră la pregătirea terenului pentru revoluție. (Peter Struve tradusese în limba rusă *Capitalul* lui Marx.) Văzând fărădelegile pe care le aducea aceasta, ei se pocăiseră pentru influența lucrării lui Marx. Dar era prea târziu: fărădelegile au venit și toți aceia au fugit din țară. Ei au format o comunitate imigrantă în Paris și în filosofia lor au încercat o întoarcere la moștenirea lor culturală și religioasă. Totuși, când au ajuns la ortodoxie, a fost în mare măsură o ortodoxie

²⁸³ Scrieri din Filocalia despre Rugăciunea inimii (London: Faber and Faber, 1979), p. 175.

născocită de ei. Ei au observat „evlavia populară” a „maselor”, pe care au simțit că trebuia să o rafineze potrivit cunoașterii lor superioare și a priceperii lor intelectuale. Cei mai renumiți gânditori ai acestei școli erau Nicolae Berdiaev și Părintele Serghei Bulgakov, care, încercând să fie originali, au apărut un întreg sistem de idei eretice care au fost mai târziu criticate de către Biserica Rusă atât în Uniunea Sovietică cât și în lumea liberă. Generația următoare de gânditori a fost mai înfrântă și atentă; ei nu vor cădea niciodată în învățături atât de străine Bisericii. Totuși, în multe privințe, ei au împărtășit aceeași atitudine generală. Unii dintre ei au venit în America, aducând cu ei acea atitudine. Părintele Alexander Schmemmann a fost cel mai mare dintre ei.

Părintele Schmemmann a venit în America din Paris în 1951 și foarte curând a devenit ideologul unic al Mitropoliei americane. El a simțit că multe lucruri trebuiau schimbate. Ca și predecesorii săi, el a criticat „evlavia demodată”, în special aceea a Rusiei pre-revoluționare. El considera că această „evlavie” (chiar și acest cuvânt a fost folosit în sens peiorativ) a fost rezultatul „dezvoltării culturale” regretabile care trebuia să fie reevaluată și îndepărtată de către învățații moderni. El a spus că ortodoxia venise sub „robie apuseană”, că teologia fusese complet dominată de către „influențele apusene” din ultimele veacuri. El vorbea despre găsirea de „noi căi ale teologiei ortodoxe”, despre găsirea „istoriei stăpânitoare” din punct de vedere intelectual și astfel despre „restaurarea” ortodoxiei la ceea ce considera el forma pură a ei. El spunea că aceasta era sarcina noii „mișcări” teologice care se răspândise în anii 1920 pentru a înlocui înțelegerea veche, „depășită” a ortodoxiei. Părintele Serafim scria: „Pentru Părintele Schmemmann, întreaga ortodoxie se transformă într-o serie de ‘probleme’ foarte importante la care numai câțiva din elita academică au înțelegerea vreunei ‘soluții’.”

Părintele Schmemmann credea că se putea câștiga mult pentru ortodoxie în locul mentalității lumii vechi. El și colegii săi voiau ca ortodoxia să fie recunoscută de către numele mari din teologia contemporană și mișcarea ecumenică, să lanseze probleme într-un „dialog” creștin apusean într-un chip nou și emoționant. Pentru aceasta, ei au simțit în mod firesc modele teologice care pluteau erau atunci, făcând uz de cuvinte și expresii de modă nouă cum ar fi „criză” și după Teilhard de Chardin, „purificarea lumii”.

Unul dintre curentele creștinismului „progresist” era defăimarea a ceea ce era numit acum „virtute personală”. Thomas Merton fusese unul dintre primii care participase la aceasta și Părintele Schmemmann s-a gândit și el la aceasta, susținând că evlavia ortodoxă devenise prea egoistă și individualistă, prea preocupată de mântuirea personală a sufletelor individuale. Totuși, comparat cu figurile renumite ca Thomas Merton și Patriarhul Athenagoras, Părintele Schmemmann era mai măsurat în concluziile lui. El nu a acceptat toate ramificațiile principalelor curente contemporane de gândire,

284

dar a lucrat pentru a face o „sinteză” lămurită între aceste curente și ortodoxie. De îndată, el a câștigat o largă recunoaștere ca „vorbitor activ și clar al ortodoxiei”.

Părintele Gherman a dat peste cărțile Părintelui Schmemmann pe când se afla la Jordanville. După cum explica el: „Când am venit la Jordanville, am citit trei cărți care erau legate de convertirea mea: *Viața Sf. Serafim*, *Viața Bătrânului Ambrozie de la Optina* și *Calea unui pelerin*. Am descoperit că lucrul cel mai interesant despre creștinism este ascetismul, întrucât prin asceți întreaga învățătură a lui Hristos despre Împărăția lui Dumnezeu capătă înțeles. Și atunci cineva a spus, ‘Dacă vrei cu adevărat să știi ce se întâmplă astăzi în ortodoxie, citește-l pe Schmemmann.’ Așadar l-am citit și m-am plictisit. Am citit mai mult și m-am plictisit mai tare. Mă întrebam ce se întâmplă. Și atunci am priceput. Deși oratoric, el vorbește *abstract*, nu din experiență, ca asceții. Și atunci m-am gândit: Mare lucru. Puteam să fac și eu la fel - să citesc cărți și să meditez la ele. Era bidimensional, pe când sfinții sunt tridimensionali, întrucât ei au

²⁸⁴ In *Biserică, lume, misiune* (Crestwood, New York, 1979, p. 218-219), de exemplu, el a pus bazele unei sinteze între creștinismul acestei lumi, al Papei Paul al VI-lea și noua „mișcare liturgică” ortodoxă.

căutat și au atins împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Sa. Ei încearcă tot ce le stă în putință să ajungă până la noi și doar învârtoșarea inimilor noastre nu ne lasă să înțelegem experiența lor.”

Părintele Serafim a avut o reacție și mai puternică față de teologia academică modernă. Odată, pe când Părintele Gherman îi citea dintr-un jurnal teologic recent, Părintele Serafim s-a revoltat. „Dacă mai citești mult de acolo”, a spus el, „este posibil să începi să o iei în serios, ceea ce va micșora din puterea adevăratelor texte duhovnicești pe care ți le-a dat viața.” Am văzut cum Părintele Serafim părăsise lumea academică modernă pentru că nu era condusă de o iubire a Adevărului și degenerase în „a se juca cu ideile”. El simțea că erau oameni care făceau la fel cu lucrul cel mai prețios din lume pentru el: creștinismul ortodox. Ca și oamenii de știință din alte domenii, ei trebuiau să „ucidă” subiectul lor, să ia pulsul vieții lor, înainte de a-l putea analiza și studia. Adesea discuția lor părea o simplă păcăleală de termeni teologici greoi, fără aplicare concretă.

Desigur, unele dintre scrierile și cuvântările lor erau mai bune decât altele. Dar după cum observa Părintele Serafim, „chiar și mesajul celor mai bune cuvântări și scrieri de astăzi pare în mod curios lipsit de putere, fără forță duhovnicească.” într-un articol pentru *Cuvântul ortodox*, el a explicat de ce:

„Ortodoxia de astăzi, cu preoții și teologii și credincioșii ei, a devenit *lumească*. Tinerii care vin din case confortabile și fie că acceptă sau caută o religie care nu este departe de viața de satisfacție de sine pe care au cunoscut-o; profesorii și conferențiarilor ai căror mediu este lumea academică unde, cu notorietate, nu se acceptă nimic serios în mod esențial, o problemă de viață sau de moarte; chiar atmosfera academică de deșertăciune lumească de mulțumire de sine - toți acești factori se unesc pentru a produce împreună o atmosferă artificială, de seră în care, indiferent ce s-ar putea spune cu privire la adevărurile și trăirile ortodoxe înflăcărate, chiar prin contextul în care se relatează și prin virtutea orientării lumești atât a vorbitorului cât și a ascultătorului, *nu poate* pătrunde până în adâncurile sufletului și să producă o angajare normală pentru creștinii ortodocși . . . .

în imigrația rusă, ‘teologii’ școlii noi, care sunt nerăbdători să ajungă în armonie cu modelele intelectuale, să citească ultima teorie romano-catolică sau protestantă, să adopte întregul ton ‘neglijent’ al vieții contemporane și în special al lumii academice - au fost numiți de îndată ‘teologi cu o țigară’.. Mesajul lor nu are putere pentru că ei înșiși aparțin acestei lumi și se adresează oamenilor din lume - dintr-o atmosferă lumească - din toate acestea nu vin roadele ortodoxe, ci doar discuții goale și fără folos,

285

*

expresii pompoase.”

Scriind despre o „legătură vie”, mai sus pomenitul Părintele Nicolae Deputatov, în vârstă de 80 de ani, Părintele Serafim a observat că astfel de teologi adevărați „nu se găsesc de regulă în academiile ortodoxe, nici în ‘conferințele teologice’ pompoase. Aceștia se găsesc în locuri smerite și de regulă nu vor purta numele de ‘teolog’. Ei nu se vor îngâmfă să-și numească transmiterea tradiției teologice ortodoxe mai mult decât ‘credință față de sfinții părinți’ - dar tocmai această credință și această smerenie îi

286

definesc ca purtători ai tradiției autentice a ortodoxiei - însușiri care lipsesc la cei mai

renumiți ‘teologi ortodocși’ de astăzi.”

IV

ÎN 1957, Părintele Serafim citise în scrierile lui René Guénon despre învățații moderni care studiază o religie tradițională pentru a găsi „ceva ce se poate potrivi cadrului propriei lor viziuni”, și atunci se plâng că aceasta reprezintă forma religiei

²⁸⁵ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții părinți, III”, p. 234-236.

²⁸⁶ [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Protosinghel Nicolae Deputatov”, *The Orthodox Word*, no. 69 (1976), p. 100.

„primitive și adevărate”, „în timp ce formele rămase, potrivit lor, sunt comparativ doar
287

ultimele denaturări”. După cum a înțeles Părintele Serafim, aceasta era exact interpretarea vorbitorilor ortodocși moderniști. Ei nu au restaurat câtuși de puțin ortodoxia la o puritate pierdută, în schimb au „renovat-o” conform prejudecății lor moderne. În timp ce nu recunoșteau roadele Reformei, de fapt ei făceau ceea ce spusese Guénon despre protestantism: „expunând revelația în toate discuțiile care urmăreau deșteptarea interpretărilor pur omenești ... [dând] naștere aceluși ‘criticism’ distrugător care, în mâinile așa-numitor ‘istorici ai religiei’ a devenit o armă de atac împotriva întregii religii.”²⁸⁸

În cartea sa *Introducere în Teologia liturgică ortodoxă*, Părintele Schmemmann criticase întreaga substanță a cultului ortodox într-un chip ce părea mai mult protestant decât ortodox. Buzuindu-se pe izvoare apusene, ne-ortodoxe, totuși el a pretins că scăpase de ‘robia apuseană’ a liturgicilor. El a respins interpretarea ortodoxă tradițională că istoria cultului era „stabilită în chip divin și providențial”, și l-a considerat mai degrabă rezultatul simplelor împrejurări istorice. Ca și învățăceii protestanți, el a pus schimbările care au apărut la începutul erei Constantiniene într-o lumină neclară, privindu-le nu ca pe noi forme de expresie ale aceleiași cucernicii ci mai degrabă ca transformare a interpretării cultului și o deviere de la primele forme și spirit liturgic creștin. El spunea că adevărata natură „eshatologică” a cultului fusese parțial ascunsă de „cucernicia misterioasă” și „explicațiile simbolice”, ca și de „individualismul ascetic” care apare în mare măsură din monahism. Prin urmare, ideea teologică a ciclului slujbelor fusese „ascunsă și acoperită de a doua înfățișare a calendarului bisericesc catolic” și a rămas pentru teologii moderni să-l redescopere. Această „a doua înfățișare” consta exact în acele elemente pe care protestantismul nu a vrut să le recunoască - Tainele ca izvor de sfințenie individuală, neînțelegerile din rândul clericilor și laicilor, distincția dintre sărbătorile bisericești și „zilele obișnuite”, slăvirea sfinților, venerarea moaștelor, etc. - elemente la care Părintele Schmemmann s-a referit prin termeni ca „cultul tainelor” și „cultul sfinților”. El și-a exprimat îndoiele cu privire la „starea liturgică completă a ortodoxiei”, a discreditat „cucernicia liturgică” prezentă și a pretins că Biserica se află într-o „criză liturgică”.

După cum se aștepta, cartea Părintele Schmemmann a fost bine primită de către învățăceii ne-ortodocși. Totuși, abordarea ei era destul de tulburătoare pentru unul dintre învățătorii Părintelui Gherman din Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski. Fiind unul dintre ultimii teologi în viață care absolvise studiile teologice în Rusia pre-revoluționară, Părintele Mihail a simțit chemarea de a scrie un articol despre cartea Părintelui Schmemmann. Publicat inițial în Rusia, articolul a fost tradus de Părintele Serafim și publicat în *Cuvântul ortodox*. Părinții Serafim și Gherman au considerat că era scris foarte bine: nepărtinitor, cu expuneri clare ale învățaturii ortodoxe pentru a contrasta cu denaturările Părintelui Schmemmann.

Despre autorul *Introducerii la Teologia liturgică ortodoxă*, Părintele Mihail a scris: „El plătește tribut metodei care domină total în știința contemporană: lăsând deoparte ideea discreditării harului divin, conceptul sfințirii acelor care au așezat rânduiala liturgică, el se limitează la un șir de cauze și efecte. Astfel, în zilele noastre, pozitivismul se amestecă în știința creștină, în sfera istoriei Bisericii în toate ramurile sale. Dar dacă metoda pozitivistă este recunoscută ca un principiu eficient științific în știință, în științele naturale, acest mijloc nu se poate aplica religiei vii, nici fiecărei sfere

289

a vieții creștinismului și Bisericii, în măsura în care rămânem credincioși.”

²⁸⁷ René Guénon, *Introducere la studiul doctrinelor hindu*, (London: Luzac and Co., 1945), p. 195.

²⁸⁸ Vezi întregul citat la sfârșitul Cap. 9.

²⁸⁹ Părintele Mihail Pomazanski, „Teologia liturgică a Părintelui A. Schmemmann”, *The Orthodox Word*, no. 35 (1970), p. 263.

S-ar putea argumenta că în interiorul lui, Părintele Schmemmann nu era atât de protestant pe cât părea, că el doar încerca să atragă atenția asupra teologilor heterodocși scriind în tonul academiei moderne, cu pretențiile de „obiectivitate”. La canonizarea Sf. Gherman, de exemplu, când el însuși a trăit desăvârșit expresia „cultul sfinților”, el a spus că a simțit „întreaga substanță a credinței”. Citind aceasta într-un articol, Părintele Serafim a scris: „Inima încă îi este ortodoxă ... dar cu mintea, el conduce ‘reforma’ Mitropoliei și ortodoxiei care cu siguranță va face imposibil pentru generațiile viitoare să simtă ceea ce a simțit el ... Cu toată sinceritatea, trebuie remarcat faptul că Părintele Schmemmann probabil că nu se vede pe sine ca un ‘reformator’, și fără îndoială aceasta va fi lăsată altor suflete mai puțin simțitoare, o altă generație s-a îndepărtat de ortodoxia cea adevărată, pentru a trage concluzii iconoclastice inevitabile din orientările deja protestante ale Părintelui Schmemmann.”²⁹⁰ René Guénon spunea: „Odată pornită, revolta împotriva orientării tradiționale nu putea fi oprită.”

Ar trebui să se mai spună că „reforme” Părintelui Schmemmann erau de fapt o încercare sinceră din partea sa pentru a îmbunătăți morală enoriașilor contemporani. Într-un articol scria că „decăderea financiară” a Mitropoliei „dezvăluie și reflectă doar starea ei duhovnicească - o stare de indiferență și demoralizare.” El a diagnosticat corect boala dar, după părerea Părintelui Serafim, el a prescris tratamentul greșit. Cel mai înalt ierarh al Mitropoliei, Irineu, încercase să rezolve problemele prin păstrarea cel puțin a unor *părți* a practicii liturgice din Biserica Rusă. Dar Părintele Schmemmann credea că enoriașii mărunți vor găsi aceasta ca lipsă de sens. Părintele Serafim scria: „el

291

crede că Tipiconul trebuie revizuit în lumina cunoștințelor noastre despre dezvoltarea lui istorică, a altor tradiții și altele. Într-un cuvânt, *slujbele trebuiesc făcute plăcute pentru oamenii decăzuți duhovnicește!* Părintele Schmemmann prinde o conjunctură nefavorabilă și o înrăutățește și mai tare, susținând alcătuirea unui nou Tipicon, un nivel mai scăzut - pe care generația următoare a Mitropoliei, fără îndoială, o va găsi la fel de

292

‘neinteresantă’ și prea pretențioasă!”

În altă parte, Părintele Serafim a scris că noul chip al ortodoxului adaptează credința la nivelul scăzut prezent al conștiinței duhovnicești; sunt excepții, desigur, dar aceasta este tendința generală.”

Asta s-a mai putut vedea când ortodocșii s-au adunat în 1971 ca să se pregătească pentru „Al VIII-lea Sinod Ecumenic”, un sinod care se credea că va face pentru ortodoxie ceea ce făcuse Vatican II pentru romano-catolicism. Unul dintre subiectele de pe ordinea de zi, intitulat „Revizuirea recomandărilor ecleziastice cu privire la postire, în conformitate cu nevoile epocii noastre”, a propus ca, întrucât majoritatea credincioșilor ortodocși nu țin întregul post ortodox, postul ar trebui făcut mai ușor ca să fie adaptat lor, „pentru a evita problemele de conștiință create de încălcarea recomandărilor ecleziastice severe.”

Părintele Serafim scria: „Asemenea interpretare este în întregime ne-ortodoxă și constituie o imitare clară și grosolană a spiritului reformei bisericii latine, care a terminat prin a îndepărta postul complet. Rânduiala ortodoxă a postirii nu intenționează să ‘ocolească problemele conștiinței’, ci mai degrabă să cheme credincioșii la un nivel de viață creștină greu, însuflețitor și smerit; dacă aceștia coboară sub nivel, atunci cel puțin ei pot vedea cât de departe se află viața lor față de *nivelul etalon*, care rămâne întotdeauna aceeași. Ideea papală, bazată pe principiul modern corupt al mulțumirii de sine duhovnicești, este fie ca să dea o ‘dezlegare’ specială de la nivelul normal (o idee care a pătruns deja în unele jurisdicții ortodoxe), fie ca să schimbe chiar nivelul însuși așa încât credinciosul să-l poată împlini cu ușurință și, uite-așa să obțină un sentiment al

²⁹⁰ Ibid., p. 260..

²⁹¹ „Tipicon” se referă aici la rânduiala slujbelor bisericești.

²⁹² [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul Sfințelor Slujbe ale Bisericii Ortodoxe: Insuflarea adevăratei evlavii ortodoxe” (Introducere), *The Orthodox Word*, no. 53 (1973), p. 224.

mulțumirii de sine din ‘împlinirea legii’. Tocmai aceasta este diferența între vameș și fariseu: ortodoxul se simte mereu păcătos pentru că el nu ajunge la nivelul solemn al Bisericii (în duh dacă nu în faptă), în timp ce omul ‘modern’ dorește să se simtă justificat, fără nici o muștrare de conștiință despre neajungerea până la nivelul Bisericii.”²⁹³

Atunci, Părintele Serafim a văzut că tratamentul pentru indiferență nu impune analizarea ortodoxiei pe bucățele, ci întemeierea întregii ei tradiții ca scop spre care oamenii să poată năzui. El scria: „Noi, ultimii creștini, suntem departe de *viața obișnuită a evlaviei ortodoxe*; de aceea, cât de mult trebuie să luptăm ca să ne întoarcem la acea viață normală! Dar cât de însuflețitoare este calea către ea!” Critica „iluminată” a cucerniciei ortodoxe doar abate atenția oamenilor de la principala preocupare. După cum a observat Părintele Serafim, este mare nevoie de „un preot cu mentalitate învechită”, înflăcărat de ortodoxie și foarte doritor să-și mântuiască turma ca să nu treacă cu vederea păcatele și obiceiurile lor lumești ci să-i îndemne întruna către o viață duhovnicească mai înaltă.”²⁹⁴

Părinții Serafim și Gherman urmăreau cu durere noua Biserică „americană” pe care Părintele Schmemmann se străduia să o creeze în felul său sincer. Întrucât America nu are rădăcini ortodoxe adânci, foarte vechi, cea mai mare primejdie constă în tăierea rădăcinilor potrivit tradiției existente. Așa cum afirma Părintele Serafim, Părintele Schmemmann pregătea calea pentru o ortodoxie lipsită de rădăcini pentru noile generații americane care „nici măcar nu vor ști ce au pierdut”. El a căutat mai degrabă să zidească ortodoxia americană pe „teologia” anonimă a învățaților moderni decât pe o *transmitere vie* a învățaturii duhovnicești de la sfinții purtători ai tradiției. Părintele Serafim știa din experiență cât de vitală era acea transmitere: fără aceasta el nu ar fi pătruns niciodată în „inima inimilor”, cea mai adâncă dimensiune a vieții ortodoxe pentru care merita să lepede „tot ceea ce se află în lume”. Odată ce această transmitere s-a pierdut, nu a mai putut fi restabilită.

Părintele Schmemmann ignora „legăturile vii” care erau singurele, potrivit Sf. Simeon Noul Teolog, prin care se putea lega de sfinții din vechime. El spunea că ideea „Sfintei Rusii” era doar o nostalgie romantică. Și luminătorii cei mai strălucitori ai ei - cei pe care Providența îi scosese la lumină pe țărmurile americane - reprezentau pentru el o margă imigrantă și o cucernicie învechită, „apocaliptică” care nu se potrivea cu ceea ce el considera că este „misiunea teologiei ortodoxe de astăzi”. Ca de exemplu, la mai puțin de 32,2 km de casa lui din New York, locuia Părintele Adrian, acea legătură cu Bătrânii de la Optina și chiar un îndrumător duhovnicesc cu darul înainte-vederii, care avea o viziune foarte deschisă cu privire la gânditori ca Părintele Schmemmann. Deși Părintele Schmemmann știa de acesta, el a ales în schimb să primească învățătura de la instituțiile de învățământ moderne.

Din exemplul noului fel de teologi, Părintele Serafim a văzut de la început ce primejdioasă era atitudinea „știu eu mai bine”: *nimic* nu împiedica atât de mult pe cineva să primească tradiția vie. El scria, „în vremurile noastre tulburi, când o sută de glasuri contradictorii pretind să vorbească pentru ortodoxie, este esențial de știut *cui se poate încrede omul pentru adevărata ortodoxie*. Nu este suficient să pretinzi că vorbești în favoarea ortodoxiei patristice; omul trebuie să se afle în adevărata *tradiție* a sfinților părinți, nu pur și simplu să-i ‘redescopere’ într-o academie sau seminar modern, ci să primească de fapt tradiția lor de la proprii părinți. Un om deștept care explică doctrina patristică *nu* merge pe această tradiție, ci doar, neavând încredere în propria sa judecată sau aceea a celor egali cu el, întreabă întruna proprii săi părinți care este interpretarea și înțelegerea potrivită a sfinților părinți.”

²⁹³ [Părintele Serafim Rose], „Despre al VIII-lea Sinod Ecumenic”, *The Orthodox Word*, no. 71, (1976), 2p.4 190-191.

²⁹⁴ [Părintele Serafim Rose], „Sfinții Părinți, III”, p. 235.

După moartea Arhiepiscopului Ioan, îndrumătorul Părintelui Serafim potrivit sfinților părinți fusese Arhiepiscopul Averkie, către care, Arhiepiscopul Ioan le spusese fraților să se îndrepte ori de câte ori aveau probleme. Părintele Serafim scria: „Arhiepiscopul Averkie se află în adevărata tradiție patristică cum se mai află doar puțini alți părinți ortodocși în viață. Ucenic al unui mare teolog și sfânt ierarh al sec. al XX-lea, Arhiepiscopul Teofan de Poltava, Arhiepiscopul Averkie este un purtător și transmițător, în linie directă și neîntreruptă a teologilor ortodocși, a doctrinei patristice adevărate care se află în primejdia de a fi ascunsă de generația de astăzi a ‘tinerilor teologi’ mândri, educați în apus. În ultimii ani, glasul său a răsunat și a tunat ca niciodată înainte ... întrucât el se străduiește să dea adevărata învățătură ortodoxă

295

creștinilor ortodocși care pierd repede gustul ortodoxiei.”

Arhiepiscopul Averkie a comentat fenomenul noilor teologi. El a scris: „Doamne! Cât de puțini oameni există în vremurile noastre, chiar și printre cei școliți și uneori chiar printre ‘teologii’ contemporani și cei din ierarhia bisericească, care înțeleg corect ce este ortodoxia și unde se află esența ei. Ei interpretează această problemă într- un chip extrem de superficial, formal și o rezolvă prea primitiv, chiar naiv, cercetându-i adâncurile în mod desăvârșit dar iau de loc în considerare plinătatea conținutului ei duhovnicesc.”²⁹⁶

Diferența dintre un sfințit părinte modern ca Arhiepiscopul Averkie și un simplu om care explica doctrina patristică consta în atitudinile lor cu privire la aspectele ortodoxiei apocaliptice și profetice. Aflându-se pe linia directă a proorocilor, Arhiepiscopul Averkie nu a șovăit să facă cunoscut ceea ce pentru iubitorii acestei lumi putea fi o afirmație dureroasă. Pe de altă parte, teologia academică modernă aparținea deja în prea mare măsură acestei lumi pentru a face aceasta. Părintele Schmemmann scria: „Dacă credința creștină este cu adevărat eshatologică, atunci în mod precis nu este apocaliptică ... Apocaliptismul este într-adevăr o erezie.” Nu numai Arhiepiscopul Averkie, dar și toți oamenii cei sfinți pe care îi cunoscuse Părintele Serafim aveau o părere foarte socotită despre necazuri și înșelăciuni inevitabile. Noii teologi au demonstrat că nu cunoșteau această interpretare tradițională numind acei oameni

297

„nevrotici” și „biruiți”.

Era clar pentru Părintele Serafim faptul că teologia academică de astăzi nu putea fi amestecată în mod izbutit cu viața călugărească. S-au făcut diferite încercări pentru o astfel de amestecare și nu a fost greu de deslușit motivele. În timp ce prima era abstractă, cea de a doua pământeană; în timp ce prima era plină de cuvântări despre „probleme” teologice complexe, a doua cerea simplitatea inimii; și în timp ce prima era ticluită potrivit felului în care gândește lumea, a doua era prin natura ei în dezacord cu lumea. Dintre toți teologii academici, Părintele Schmemmann avea viziunea cea mai mișcătoare a ortodoxiei din America; dar nici aceasta nu putea face mai mult decât să urce o treaptă deasupra creștinismului oficial. Aceasta nu putea însufleți pe cineva să urce pe prima treaptă a Scării urcușului divin: ci renunțare.

Teoretic, Părintele Schmemmann privea monahismul foarte înalt, dar practic el nu avea încredere în acesta pentru ceea ce socotea el ca fiind falsificările lui, influență monahală muștrătoare în mare măsură pentru cucernicia și tradițiile bisericii cu care nu

298

era de acord. El a așezat tradiția monahal-ascetică în dezacord cu ortodoxia „laică” pe care a însuflețit-o mai degrabă decât să o privească pe prima ca imbold și însuflețire

²⁹⁵ [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Arhiepiscopul Averkie de Jordanville”, *The Orthodox Word*, no. 62 (1975), p. 95.

²⁹⁶ Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?” *Orthodox Life* (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, May-June, 1976), p. 1.

²⁹⁷ Alexander Schmemmann, *Biserica, lume, misiune* (Crestwood, New York: St. Vladimir’s Seminary Press, 1979), p. 10-11.

²⁹⁸ Vezi Alexander Schmemmann, *Euharistia*, (Crestwood, New York: St. Vladimir’s Seminary Press, 1987), p. 231-232.

minunată a celei de a doua. Totuși, după cum scria Părintele Serafim: „Tocmai slujbele *mănăstirești* sunt luate ca măsură a vieții Bisericii de cult, întrucât numai monahismul exprimă cel mai clar idealul spre care se sârguiește întreaga Biserică credincioasă. Condiția monahismului în orice timp dat, este în mod obișnuit unul dintre cele mai bune indicii ale condiției duhovnicești ale întregii Biserici sau a oricărei Biserici locale; și în mod similar, măsura în care parohiile locale din lume stăruie către un ideal al slujbelor mănăstirești este cel mai bun indicator al condiției cultului divin care se petrece în ele.”²⁹⁹

Părintele SERAFIM a văzut ultimul argument împotriva teologiei moderniste în chiar roadele ei. Ortodoxia tradițională, cu așa zisele „acumulări culturale” și „necurății”, a hrănit sfinții chiar și în vremurile noastre; „a restabilit” sau „a redescoperit” ortodoxia, cu toate pretențiile sale de a fi mai curată sau mai bine informată, a produs, în chip minunat, oameni înțelepți. Părintele Serafim și-a dat seama că ortodoxia tradițională a pierdut acum sentimentul pentru întreaga atmosferă de cucernicie în care s-au ridicat sfinții.

În timp ce teologii academici încercau să însuflețească noua generație a ortodoxului american cu „sarcina teologiei ortodoxe de astăzi”, Părintele Serafim a vrut, mai presus de toate, să o însuflețească cu *jertfa* ascetică: „accentuează mai degrabă pe fapta duhovnicească decât pe vorbirea despre aceasta”. *Jertfa* mișcase toate „legăturile vii” mari pentru a deveni bărbați și femei ai sfințeniei și singură aceasta va da naștere la mai multă sfințenie pe pământul american. Arhiepiscopul Averkie spuse: „Ortodoxia este o credință *ascetică* care cheamă la osteneală ascetică în numele dezrădăcinării patimilor păcătoase și sădirea virtuții creștine.” Și potrivit învățăturii Sf. Ioan Scăraru și altor sfinți părinți, omul trebuie să biruiască patimile chiar înainte de a încerca să teologhisească.

Aproape în fiecare număr din *Cuvântul ortodox*, părinții prezentau Viața unui ostenitor ascetic, un adevărat *cunoscător de Dumnezeu*. Ei știau că, mai mult decât orice altceva, era iubirea pentru *asceții* care însuflețeau pe cineva la *jertfă*. Părintele Serafim nu vedea că această iubire pentru asceți venea din revistele noilor teologi. „fără iubirea pentru sfinți”, scria el, „ortodoxia omului este infirmă și sensul direcției sale este blocat - deoarece ei sunt exemplele pe care omul trebuie să le urmeze.”

În 1973 părinții au început să publice Viețile sălășluitoarelor în pustie din Rusia de nord, scriind și redactându-le cu toată silința, dintr-un număr de izvoare rare. Ei spuneau că scopul lor definit era de a le da „nu pur și simplu ca un exemplu de istorie moartă, ci de tradiție vie.” Totuși, în timp ce le publicau separat în fiecare număr, un teolog academic de frunte a criticat aspru în scris „pe cei care deșteaptă pustiile neexistente”, considerând în mod evident asemenea Vieți ca o chemare la un „romantism” religios care nu era de loc în pas cu condițiile contemporane de viață. Când, în cele din urmă, părinții au editat Viețile într-un volum, pe care l-au intitulat *Tebaida nordului*, Părintele Serafim a răspuns acestei critici după cum urmează:

„De ce, totuși, trebuie să însuflețim tineretul ortodox de astăzi cu chemarea ‘Tebaida nordului’ [a Rusiei] care are în ea ceva atractiv și într-un fel mai accesibil, pentru un râvnitor al sec. XX, decât pustia goală a Egiptului?”

Mai întâi, viața călugărească descrisă aici nu a dispărut cu totul de pe pământ; se mai pot găsi comunități monahale ortodoxe care îi învață pe oameni doctrina duhovnicească a sfinților părinți și ca să îndrume viața monahală ortodoxă în sec. XX - cu mustrare de conștiință neschimbătoare cu privire la măsura cu care nu ajung în vremurile noastre la nivelul Vieților părinților din vechime ... Căutătorul cu dreaptă judecată își poate găsi ‘pustia’ chiar în sec. nostru neroditor al XX-lea.

²⁹⁹ [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul”, p. 225.

Dar această carte nu este menită numai pentru asemenea norocoși.

Fiecare creștin ortodox ar trebui să știe că Viețile părinților pustiei, împreună cu Viețile mucenicilor, ne dau modelul pentru propria noastră viață a luptei creștine. Chiar și așa, fiecare creștin ortodox ar trebui să știe de Valaam, de Solovki, de Siya și Obnora și Lacul Alb, de Schitul de Sora și de oameni asemenea cu îngerii care se sălășluiau acolo înainte de a fi luați la cer, ducând viața duhovnicească ortodoxă la care este chemat fiecare creștin ortodox, după puterea lui și în condițiile vieții sale. Fiecare creștin ortodox ar trebui să fie însuflețit de viața lor de luptă departe de căile lumii. Aici nu este nici un ‘romantism’. Adevărații ‘romantici’ ai vremurilor noastre sunt reformatorii ‘ortodoxiei pariziene’ care, compromițând tradiția ortodoxă autentică, doresc să ‘sfințească lumea’, să necinstească tradiția duhovnicească ‘pentru viața lumii’,³⁰⁰ să înlocuiască imaginea lumii ortodoxe autentice cu o contrafacere a ei făcută de această lume, bazată pe gândirea apuseană modernă. Viața duhovnicească a adevăratei tradiții mănăstirești este *măsura* vieții noastre creștine și mai bine ne-am informa despre ea înainte de cea din urmă zi, cea îngrozitoare, când vom fi chemați să spunem despre viața noastră ușoară. Nu vom fi judecați pentru necunoașterea vocabularului ‘teologiei ortodoxe’ contemporane, ci vom fi judecați cu siguranță pentru că nu am luptat pe calea mântuirii. Dacă nu viețuim ca sfinții aceștia, atunci cel puțin să ne sporim luptele pentru Dumnezeu, care sunt mult prea slabe și să dăm lacrimile noastre înfocate de pocăință și muștrare de conștiință neîncetată când cădem puțin față
301

de măsura desăvârșirii pe care ne-a arătat-o Dumnezeu prin sfinții Săi minunați.”

^v
ÎN unele lucrări de mai târziu - care se adresau mai mult credincioșilor ortodocși decât academicienilor - Părintele Schmemann a reușit să ofere educație intelectuală și morală practică în timp ce ocolea critica modernă a „lipsurilor” ortodoxiei

302

tradiționale. Dar pentru el și în special pentru cei care îl urmau, transmiterea rămânea prea riguroasă. Deși l-a pomenit frecvent pe Părintele Serafim în conferințele sale, el a apreciat numai anumite aspecte la el. El nu putea pătrunde desăvârșit în duhul ascetic și apocaliptic al acestui sfânt (așa cum se vede, de exemplu, în „Taina Marelui Diveyevo”), întrucât el se îndepărtase de sfinții vremii sale, chiar și de cei care se aflau

303

într-un duh cu Părintele Serafim care trăiau în preajmă.”

Se temeau să păstreze transmiterea vie a ortodoxiei în America care i-a determinat pe părinți să ia un ton atât de aspru împotriva ortodoxiei „împrospătate”. „Schmemannismul” a stârnit o adevărată amenințare, dar părinții au fost în cele din urmă în stare să facă distincție între omul și „ismul”. Deformările ortodoxiei nu puteau fi acceptate niciodată și nici nu se putea trece peste ele, dar omul însuși putea fi iertat. Părintele Serafim nu a avut față de el nici o animozitate personală și de fapt l-a respectat pentru angajamentul său de a aduce credința ortodoxă americanilor. Temându-se că Părintele Schmemann ar fi putut interpreta greșit intenția Părintelui Serafim și s-ar fi putut simți lezat personal, Părintele Gherasim a mers să-l viziteze după adormirea Părintelui Serafim. A făcut închinăciune înaintea Părintelui Schmemann și a cerut iertare din partea fratelui său răposat. Părintele Schmemann care se apropia și el de moarte, de îndată l-a iertat pe Părintele Serafim.³⁰⁴

³⁰⁰ Titlul uneia dintre cărțile Părintelui Schmemann.

³⁰¹ *Tebaida nordului* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1975), p. xi-xii.

³⁰² în această privință cea mai bună carte a sa este fără îndoială *Postul Mare* (în afară de anexă, în care vorbește împotriva săvârșirii mărturisirii înainte de Sfânta împărtășanie.

³⁰³ Părintele Adrian, Arhiepiscopul Averkie, Părintele Gherasim și nenumărați alții au fost, împreună cu Părintele Serafim, pe linia directă a Cuviosului Paisie Velicovski.

³⁰⁴ Cu un an înainte de moartea Părintelui John Meyendorff, prietenul Părintelui Schmemann, Părintele Gherman s-a putut împăca și cu el, când prin voia lui Dumnezeu, s-au întâlnit pe neașteptate în Rusia. Era în ajunul Schimbării la Față în 1991, la prima slujbă de priveghere din catedrala principală din Donskoi

Astfel, prin harul lui Dumnezeu, sufletele Părintelui Serafim și al Părintelui Alexander Schmemmann s-au împăcat pentru viața viitoare. Părintele Schmemmann, deși nu există nici un indiciu că s-ar fi apropiat de ideile Părintelui Serafim, trebuie să fi apreciat faptul că Părintele Serafim era un produs al esenței misiunii ortodoxe americane pentru care el, Părintele Schmemmann își închinase cea mai mare parte din viață. În cazul Părintelui Serafim, nu exista nici un imigrant, născut în Rusia secolului XIX, care să deștepte americanii la cucernicie ortodoxă demodată, apocaliptică, ci mai degrabă un american sadea care fusese crescut în această societate seculară, pluralistă, căruia nu i se vorbise niciodată de ortodoxie în timpul creșterii, ci i se insuflase în schimb „visul american”, pe care îl respinsese. Îndată după adormirea Părintelui Serafim și nu cu mult înainte de a sa, Părintele Schmemmann a putut cerceta viața Părintelui Serafim, viața unui convertit ortodox american și să spună „Iată un om căruia îi aparține viitorul.”³⁰⁵

62

Pustia din spatele curții

Se spune, după cum am auzit, că este imposibil să dobândești virtuți fără să te retragi și să fugi în pustie și am fost surprins că ei luaseră asupra lor hotărârea unui loc pentru aceasta ceea ce nu se poate preciza. Întrucât, dacă priceperea în virtute este refacerea puterii sufletului până la măreția de la început și integrarea principalelor virtuți pentru lucrarea potrivită sufletului după firea sa, atunci aceasta nu vine dinafară, ca ceva străin, ci ca ceva zămislit în noi de la creație, prin care intrăm în împărăția cerurilor care este, după cuvântul Domnului, în noi. Astfel, pustia este ceva în plus și noi putem intra în împărăție fără ea, prin pocăință și păzirea poruncilor. Astfel se poate ca stăpânirea lui Dumnezeu să se afle în oricare loc, așa cum cânta sfântul David: „Binecuvântați pe Domnul toate lucrurile Lui, în tot locul stăpânirii Lui.” (Ps. 102, 22)

- Sf. Nicetas Stethatos³⁰⁶

DEȘI părinții știau că mănăstirea pustiei lor era locul în care Dumnezeu plănuise lucrarea lor de mântuire, desigur că ei nu se puteau aștepta ca toți să vină la ei ca să urmeze aceeași cale. Ei au văzut că majoritatea oamenilor care erau însuflețiți de idealul pustiei și de Viețile sfinților anahoreți, erau destinați, datorită împrejurărilor date de Dumnezeu, să-și mântuiască sufletele viețuind în lume.

Pustia, așa cum o definise Părintele Serafim, este „un refugiu împotriva vijeliilor și îndeletnicirilor lumii și un loc de luptă duhovnicească intensă de dragul împărăției cerești”. În mod evident, viața în pustie duce în mod minunat la aceasta, dar ceea ce este cu adevărat vital este dispoziția interioară a sufletului omului - un suflet care se simte

după ce fusese închisă în anii 1920. Părintele Gherman și Părintele Ioan au mers împreună la miruit, când și-au sărutat mâinile și Părintele Gherman i-a cerut iertare pentru toate.

³⁰⁵ [Părintele Serafim Rose], *Împărăția cerului*, p. 10.

³⁰⁶ *Filocalia*, vol. 5, p. 109.

„surghiunit”. Această dispoziție poate fi dobândită de creștini în *toate* felurile de ambianțe.

După cum am văzut, deșertul ideal nu este decât continuarea istorică directă a mentalității de *catacombă* a primilor creștini: o mentalitate a creștinismului conștient care transformă întreaga viață a cuiva și îl ține departe de cugetul lumii. Sf. Macarie cel Mare, pe care Părintele Serafim îl cita deseori, spunea: „Creștinii au lumea lor, felul lor de viețuire și mentalitate și cuvântare și activitate; foarte diferit este felul de viață și de mentalitate și de vorbire și de activitate a oamenilor acestei lumi. Creștin este un lucru și

307

cu totul altul iubitorii acestei lumi; între unul și celălalt există o mare separare.” Gustând dulceața cea cerească a sălășluirii cu Hristos, creștinul simte chemarea de a „nu fi din lumea aceasta”, să respingă firea sa căzută, să intre în ceea ce Sf. Nicetas Stethatos numea „deșertul patimilor” - adică, indiferența care permite omului să se ridice deasupra grijilor pământești.

Scriind despre locuitorii din pustie din pădurile Rusiei, „Tebaida nordului”, Părintele Serafim arăta că mentalitatea lor de catacombă sau „pustie” ar trebui împărtășită de către toți cei care îl urmează pe Hristos, indiferent dacă se află în pustie sau în lume. El scria, „Și glasul Tebaidei de nord încă ne mai cheamă - poate, nu ca să mergem în pustie (deși unii norocoși, puțini la număr, pot fi în stare să o facă și pe asta, întrucât pădurile se află încă pe pământul lui Dumnezeu) - ci măcar ca să păstrăm vie mireasma pustiei în inimile noastre: să ne sălășluim în minte și în inimă cu acești bărbați și femei îngerești și să-i avem ca pe cei mai adevărați prieteni ai noștri, vorbind cu ei în rugăciuni; să fim întruna departe de dragostea și patimile acestei vieți, chiar și atunci când acestea se strâng în jurul vreunei instituții sau conducător al organizării bisericesti; să fim mai întâi de toate cetățeni ai Ierusalimului ceresc, orașul de sus către care se îndreaptă toate ostenele noastre creștinești și numai în al doilea rând membri ai acestei lumi de jos care piere. Cel care a simțit odată această mireasmă a pustiei, cu libertatea ei înviorătoare întru Hristos și permanenta trezvie în luptă, nu va fi mulțumit cu nimic în lumea aceasta, ci doar poate striga împreună cu Apostolul și teologul: „*Vino, Doamne*

308

Iisuse! Intocmai, Da, vin curând (Apocalipsa 22, 20).”

ACESTA a fost mesajul pe care părinții l-au lansat în cărțile și revista lor și era firesc să li se solicite ajutorul din partea creștinilor pentru a deveni o realitate a vieților lor. Il ajutaseră deja pe Vladimir Anderson în această privință. Nu numai el și familia lui și-au mântuit sufletele prin conștiința vie ortodoxă, dar ei au încercat în mod eficient săi mântuiască și pe alții. Fiind orfan, care a dus lipsuri în copilărie, Vladimir își dedicase viața ajutând pe oameni în nevoi. Ca pe vremea când se aflau în „echipa catolică”, el împreună cu Silvia au hrănit, îmbrăcat și au oferit adăpost, celor care nu aveau un acoperiș. Hobos se oprea lângă casa lor de la marginea drumului știind că acolo se găsea întotdeauna o mâncare bună și un loc de dormit. Vladimir aducea în casă chiar familii întregi dacă știa că aveau nevoie de sprijin. În felul său neștiut, el a convertit pe mulți la creștinism și ortodoxie prin exemplul său.

La această lucrare bine plăcută lui Dumnezeu, familia Anderson adăuga osteneala publicării de literatură ortodoxă. Peste ani de zile Vladimir și fiii săi, sub numele „cărți ortodoxe răsăritene”, au publicat un număr impesonant de titluri, majoritatea dintre ele, clasice duhovnicești care nu fuseseră publicate timp îndelungat.

Tot prin Vladimir a venit la ortodoxie Craig Young, un alt căutător de Dumnezeu serios. Ca și Vladimir, Craig era învățător într-o școală de formație romano-catolică; tot ca și el, acesta fusese foarte dezamăgit de schimbările bruște și arbitrare

³⁰⁷ Sf. Macarie cel Mare, „Omiliile duhovnicești”, trad. Părintele Serafim Rose în Sfinții Varsanufie și Ioan, *Îndrumare în viața duhovnicească* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 144.

³⁰⁸ *Tebaida nordului*, p. 281-282.

care au apărut în Biserica Romană care urmează Vatican II. Vladimir și Craig s-au cunoscut în 1966, la o conferință a profesorilor din San Francisco. Auzind de șovăielile lui Craig, Vladimir i-a propus să pornească pe drumul ortodoxiei, începând cu înmormântarea Arhiepiscopului Ioan care urma să aibă loc. Craig a făcut astfel, și înmormântarea - care a devenit preamărirea extraordinară a unui sfânt ortodox - a lăsat asupra lui o impresie profundă și de neuitat. El a vizitat de câteva ori librăria frăției și apoi a corespondat cu frații după ce se mutaseră la Platina. Până în 1970, el se hotărâse să îmbrățișeze credința ortodoxă. Totuși, pentru soția sa Susan, ideea de a părăsi Biserica Romană era de neînțeles. Craig s-a hotărât să o ia la mormântul Arhiepiscopului Ioan, întrucât înmormântarea lui i-a deschis mai întâi ochii către aspectul mistic al ortodoxiei. Îngenunchind în fața mormântului l-a rugat fierbinte pe Arhiepiscopul Ioan să îl ajute să-și aducă familia în Biserica Ortodoxă. După ce și-a terminat rugăciunea, a mers la Susan, care, având inima receptivă la harul care umplea acest locaș sfânt, i-a spus că îl va sprijini în hotărârea lui de a deveni ortodox. Uimit, Craig a mulțumit Arhiepiscopului Ioan că răspunsese atât de degrabă cererii lui. În același an, el, Susan și fiul lor Ian au fost primiți în Biserica Ortodoxă. Craig a primit numele Alexei, după Sf. Alexis, omul lui Dumnezeu.

Cu doi ani înainte, în 1968, Alexei se mutase cu familia sa în orașelul Etna (cu o populație de 750 de locuitori), lângă granița dintre California și Oregon. Nu numai că nu exista nici o parohie ortodoxă în zonă, dar nu existau nici creștini ortodocși pe distanță de mii de km. Devenind ortodocși, cei din familia Young se întrebau dacă trebuiau să se întoarcă în zona golfului San Francisco ca să poată participa la o viață de parohie obișnuită. Dar când Alexei a scris părinților de la Platina cerând părerea, Părintele Serafim i-a răspuns: „începe-te în Dumnezeu. Începe-te în judecata Lui care mai întâi te-a adus de la oraș la țară.”

Alexei a venit prima oară la Mănăstirea Sf. Gherman în 1971. Pe când încerca să o găsească, a luat-o pe un drum greșit și s-a împotmolit cu mașina. Când, în cele din urmă, a ajuns pe jos, Părintele Gherman i-a spus că împotmolirea lui era un semn bun.

- De ce? A întrebat Alexei.
- Pentru că ortodoxia este grea - trebuie să lupti pentru ea.

Putea Alexei să înțeleagă de ce creștinii, în dreapta lor socoteală, alegeau să viețuiască în condiții atât de „imposibile”, pe un deal împânzit cu șerpi cu clopoței, fără apă, într-o baracă cu acoperiș neetanș? Își dădea el seama că creștinismul, dezvoltându-se mai întâi în adânc, în condițiile „imposibile” ale catacumbelor, era esoteric în principiu?

După cum s-a întâmplat, Alexei era atras de viața de luptă dusă de părinți. El a înțeles când părinții i-au spus că creștinismul este ca un iceberg sub apa mării și că cei mai mulți oameni îl socotesc numai după porțiunea lui mică pe care o văd ei deasupra apei, partea din afară, care este topită ușor de soare. În legătură cu aceasta, părinții i-au spus despre principiul mărturisirii creștine așa cum este văzut el în toată Uniunea Sovietică, unde, în majoritatea situațiilor „imposibile”, încă se mai poate să fii cu Dumnezeu și să măsoari adâncurile ascunse ale credinței din om.

Când a venit a doua oară, Alexei i-a adus pe soția și fiul său. Când servea ceaiul cu părinții, le-a spus despre nemulțumirea sa ca profesor de școală, cum nu-i plăcea ceea ce erau nevoiți să insufle profesorii moderni în mințile copiilor. Părinții au simțit un interes prietenesc pentru această familie bună și cinstită. Când s-a aflat singur cu Părintele Serafim, Părintele Gherman i-a spus:

- îmi plac acești oameni!

Alexei a venit la părinți și le-a spus că trebuia să plece.

- Așteaptă! A exclamat Părintele Gherman. Trebuie să te închini la icoane înainte de a pleca. Intră în biserică și așteaptă-mă acolo.

Când Alexei cu familia se duseseră în biserică, Părintele Gherman s-a întors din nou către Părintele Serafim:

- Ce să le spun? A întrebat el.

- Fii tu însuși, a răspuns Părintele Serafim. Spune-le ce simți.

Părintele Gherman și-a făcut cruce și a intrat în biserică. Cânta „Fericiți cei ce plâng”, imnul Catedralei Arhiepiscopului Ioan și s-a alăturat și Alexei împreună cu familia, care îl învățaseră de pe o casetă cu înmormântarea Arhiepiscopului.

Când s-a uitat la vizitatorii săi și se întreba de unde să înceapă, Părintele Gherman s-a gândit la imaginea Părintelui Adrian. A început să vorbească familiei despre acest preot de mir uimitor, spunându-le cum, în fiecare loc unde îl trimiseseră împrejurările istorice - Kiev, Berlin, Wendlingen, statul New York - se formase în jurul lui o comunitate de mireni foarte apropiată. Chiar și în mijlocul marilor încercări suferite în Germania în timpul celui de-al II-lea război mondial, Părintele Adrian fusese în stare să recâștige liniștea pierdută a copilăriei sale ortodoxe, să creeze condițiile și să dobândească starea sufletului prin care atât el cât și oamenii săi puteau trăi viața creștină în plinătatea harului său. Comunitatea sa actuală din zona rurală a New York-ului, spunea Părintele Gherman, sporea duhovnicește pentru că el insufla în oameni o *filosofie ortodoxă conștinată a vieții*. Tot ceea ce a creat îi aparținea. Cu toate că trăiau în mijlocul lumii, el și turma sa erau independenți de aceasta și de birocrăția organizatorică, formând o insulă a ortodoxiei. Deși așezământul bisericesc a încercat să o folosească, Părintele Adrian a lucrat în esență în afara limitelor ei. Lui nu-i plăcea atmosfera moartă, oficială care se infiltra în foarte multe parohii. Pentru el aceasta era artificial, întrucât el găsea autenticitate numai într-o viață pătrunsă de învățăturile lui Hristos, care depășea logica omenească.

Părintele Gherman a arătat că preocuparea Părintelui Adrian era săvârșirea slujbelor zilnice și acesta i-a încurajat pe Alexei și Susan să facă la fel. Le-a dat un model precis de urmat: el a spus că din cele opt slujbe din ciclul zilnic, ar trebui să facă cel puțin slujba pentru Ceasul al 9-lea (după-amiază) în fiecare zi în mod negreșit.

Primind mesajul Părintelui Gherman despre comunitatea creștină mirenească, Alexei a fost profund mișcat. „Asta este tot ceea ce-mi trebuie”, a zis el. „Acum am o imagine după care să viețuiesc.”

Intorcându-se la casa sa din Etna, Alexei a cultivat „pustia” în spatele curții sale. În fiecare seară, el împreună cu familia intrau într-o capelă mică, închinată Sfinților Adrian și Natalia,³⁰⁹ pe care o întemeiaseră în sala pompelor din spatele casei. Acolo citeau și cântau Ceasul al 9-lea, la care mai târziu au adăugat slujba Vecerniei.

Acest lucru nu a trecut neobservat. Într-o zi o vecină a venit la ei și le-a spus:

- Iertați-mă, scuzați că mă amestec. În fiecare zi când spăl vasele, văd că voi vă grăbiți către sala de pompe. Și când ieșiți după o jumătate de oră sau mai mult, sunteți altfel, arătați atât de calmi și liniștiți. *Ce faceți acolo?*

Răspunsul a venit:

- Vino și vezi!

Indată femeia aceasta împreună cu fiica ei - mai înainte penticostale - s-au alăturat familiei Young în slujbele lor. Când soția unui coleg de școală de-al lui Alexei a aflat de comunitatea ortodoxă, a vrut să participe și ea la viața lor de rugăciune zilnică. În timp, acești oameni și alții s-au convertit la credința ortodoxă. După ce i-a cunoscut, Părintele Serafim observa: „Cuvântul ortodoxiei, cu adevărat ajunge la inimile americane - la puține, și cât de atent trebuie să hrănim!”

³⁰⁹ Un cuplu căsătorit, mucenici pentru Hristos în Nicomidia sec.al III-lea Alexei a fost atât de însuflețit de exemplul Părintelui Adrian că a ales să-și numească capela după sfântul ocrotitor al Părintelui Adrian.

Lui ALEXEI îi plăcea să fie încrezător în sine, să-și asume responsabilitatea lucrării creștine în cadrul comunității locale. Dar, gândind și scriind, el dorea să facă mai mult. În 1971 a trimis părinților un articol religios pe care îl scrisese, simțindu-se puțin nesigur pe el în această încercare de început și le-a cerut părerea.

Ca răspuns, Părintele Serafim a scris: „Nu-i deloc de prisos și nu înseamnă îngâmfare să scrii un asemenea articol, întrucât dacă nimic altceva nu te ajută să-ți clarifici și să-ți dezvolți propriile tale idei și sentimente .... Mă gândesc la un loc bun unde ar fi potrivit de publicat: într-un ziar numit *America ortodoxă*, care, pe lângă faptul că dă știri ortodoxe, cultură și interpretări ortodoxe adecvate despre problemele contemporane, are o rubrică, unde convertiții ortodocși și toți fiii diasporei din ‘America ortodoxă’ în general, își împărtășesc unele dintre ideile, interpretările, speranțele lor, etc. Din nefericire, un asemenea ziar nu există! Poate va exista într-o zi.”

Ideea *Americii ortodoxe* - o versiune americană a ziarului *Rusia ortodoxă* - venise de la Părintele Gherman. Părinții au avut o mică bănuială că scurta lor mențiune va stârni un semn de răspuns înflăcărat din partea lui Alexei. În scrisoarea sa de răspuns, Alexei le-a spus despre planul său pentru un periodic ortodox mai modest, care era destul de diferit, ca să necesite un titlu și un format propriu.

Părintele Serafim l-a încurajat la aceasta, vorbind despre nevoia de mai mult material ortodox în limba engleză. El scria: „Dar înainte de a se publica un singur rând, întreaga problemă trebuie gândită complet - și probabil și trăită! - prin .... în experiența noastră, singurul lucru, cel mai important pentru un asemenea periodic este de a avea ‘personalitatea’ sa distinctă, ideea sa călăuzitoare definită împreună cu felul în care se exprimă această idee. Această personalitate nu se vede numai în conținutul, formatul și politica editorială, ci și în stilul și în surpriza a *cine* se află în spatele acesteia (nu cineva în mod personal, ci ce fel de persoană: om instruit? predicator? instructor? glasul unei ‘jurisdicții’? un convertit care vorbea aici și colo și cu alți convertiți? etc.) și *către cine* se îndreaptă (un auditoriu instruit? popular sau semi-popular? convertiți? etc.). Toate acestea nu sunt ușor de definit, dar trebuie cel puțin să se *simtă* dacă periodicul trebuie să aibă de fapt propria sa personalitate și să nu fie pur și simplu o strânsură de materiale diferite.

Părintele Gherman și cu mine am fi fericiți să fim ‘sfătuitorii’ tăi (în acest domeniu amândoi facem cu mult mai bine decât unul singur!) în această problemă, dar aceasta se limitează la sfaturi generale, plus comentarii specifice asupra conținutului. Partea ‘creativă’ - crearea unei personalități și nu ca un lucru artificial ci ca izvorând dintr-o dorință definită de a întâmpina o nevoie definită - îți va aparține numai ție și colaboratorilor tăi .... Dacă vrei să știi pe cine să consulți, ar trebui să consulți oameni ca și tine și să scoți un periodic al convertiților și pentru convertiți.”

Alexei a numit noul său periodic *Nicodim*, după Sfântul căruia Hristos i-a spus: „Dacă nu se va naște un om din nou.”. Publicat trimestrial, avea un format simplu, decent și structurat pe nevoile oamenilor mireni și convertiților ortodocși „născuți din nou”. Părintele Serafim i-a dat un mare ajutor lui Alexei, traducând texte ortodoxe, corectând articole și întreținând o corespondență bogată în care se străduia să-l îndrume pe Alexei într-o conștiință ortodoxă reală.

CU lucrarea misionară și publicistică a lui Alexei și Vladimir, părinții începeau să vadă că semințele lor produceau roada activității ortodoxe independente. După una dintre primele sale vizite la Etna, Părintele Serafim observa că „germenul ortodoxiei crește bine acolo”, și, „comunitatea pare că se dezvoltă foarte bine pentru a păstra o insulă a ortodoxiei”.

Acest nou vlăstar al frăției a îndemnat părinții să mediteze asupra principiilor comunităților ortodoxe de mireni, în special cei care trăiesc în condiții moderne. Într-un

articol pentru *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim a extras din învățăturile și exemplul Părintelui Adrian (apoi Arhiepiscopul Andrei) pentru a face cunoscute aceste principii. El scria: „Esența vieții ortodoxe este cucernicie sau evlavie, care, după definirea

310

Bătrânului Nectarie, care se bazează pe etimologia cuvântului, ‘păstrarea întru cinste a ceea ce este a lui Dumnezeu’. Asta este mai profund decât simpla doctrină dreaptă; este intrarea lui Dumnezeu în fiecare aspect al vieții, viață trăită în tremur și frică de Dumnezeu .... O asemenea atitudine determină *calea* ortodoxă a *vieții* care nu constă pur și simplu în obiceiuri și comportament de suprafață care caracterizează creștinii ortodocși, ci întreaga *luptă duhovnicească conștientă* a omului pentru care Biserica și legile ei sunt centrul a tot ceea ce face și gândește. Experiența împărtășită, conștientă a acestui *fel de viață*, strânsă în jurul slujbelor sfinte zilnice, formează adevărata comunitate ortodoxă, cu simțirea ei de lumină, bucurie și liniște interioară. Ne-ortodocșii și chiar mulți creștini ortodocși care nu sunt pe deplin conștienți, nu pot să-și imagineze ce poate fi această experiență a comunității și ar fi dispuși să o îndepărteze ca pe ceva ‘subiectiv’; dar nimeni care a participat din toată inima la viața unei adevărate comunități ortodoxe, monahale sau mirenești, nu va avea încredere în realitatea acestui

311

sentiment ortodox.”

Indată după ce s-a publicat aceasta, părinții au văzut scrisorile pe care le scrisese lui Alexei un ortodox din Grecia despre subiectul comunităților ortodoxe. Părintele Serafim a scris acestui om, „Le-am găsit extrem de interesante. Și noi ne-am gândit mult la această problemă și câteva dintre ideile noastre apar în noul număr al *Cuvântului ortodox*... Dar nu este posibil ca cineva să se exprime deplin asupra acestui subiect prin cuvântul tipărit, întrucât ortodocșii sunt pur și simplu prea nematurizați - ideea unei ‘comunități ortodoxe’ este foarte atractivă, dar de care aproape nimeni nu este conștient sau pregătit pentru greutățile și jertfa necesare pentru a deveni realitate și rezultatul este concretizat numai în experiențe fără speranță și dezamăgire ....

Dar totuși, dacă cineva învață să fie realist și nu se așteaptă de la o comunitate de mireni la ceea ce se așteaptă de la o comunitate monahală, și aceasta este o posibilitate pentru zilele noastre - și de fapt una foarte importantă. Viața dintr-o parohie ortodoxă obișnuită de astăzi, în atmosfera nefirească a marelui oraș și înconjurată de ispite de care nici nu s-a auzit - *nu este normal* pentru ortodoxie. Cunoaștem un preot foarte râvnitor în New Jersey, cu o turmă foarte mare și foarte mulți tineri. Dar el ne spune că se luptă pentru o bătălie pierdută. El îi are pe tineri în Biserică doar câteva ore duminica și poate sâmbătă seara și pentru o oră sau două la școala bisericească de sâmbătă - și tot restul săptămânii, aceștia se află sub influențele nefaste ale școlilor publice, televiziunii, etc. Dorința de a avea o atmosferă unde Biserica poate ocupa un loc mai mare în viață și o influență mai mare asupra copiilor - *este o dorință ortodoxă foarte firească* și nu ceva ‘neobișnuit’ sau un semn de ‘iluzie duhovnicească’, așa cum par să creadă mulți.”

Membrii comunității din Etna au mers în San Francisco cel puțin o dată pe an pentru a primi Sfânta Impărtășanie. Dar „dozele duhovnicești zilnice” ale lor veneau din citirea textelor duhovnicești și participarea la slujbele din capelă. Părintele Serafim scria, semnul *exterior* cel mai evident al unei comunități ortodoxe „pare să-l constituie sfintele slujbe (chiar și numai un minim dintre ele), fie că sunt cu preot sau nu - dar *zilnic*, acesta este un punct în jurul căruia gravitează totul.”³¹²

³¹⁰ Bătrânul Nectarie de la Optina, părintele duhovnicesc al Părintelui Adrian.

³¹¹ [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Arhiepiscopul Andrei de New Divevevo”, *The Orthodox Word*, no. 63 (1975), p. 136. Publicată mai târziu în cartea *Restaurarea căii de viață ortodoxă de Arhiepiscopul Andrei de New Divevevo* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1976).

³¹² Subliniere accentuată.

Într-o serie de articole pe care le-a scris despre Tipicul slujbelor Bisericii, Părintele Serafim a încercat să risipească ceea ce el numea „concepția populară greșită că, creștinii ortodocși nu au permisiunea să țină nici un fel de slujbe bisericesti fără preot și că de aceea oamenii credincioși se deznădăjduiesc și realmente ‘nu sunt în stare să se roage’ când se află fără preot - așa cum se întâmplă astăzi din ce în ce mai des.” După citirea unui apel al Arhiepiscopului Averkie către creștinii ortodocși ca să se unească în rugăciune publică chiar și acolo unde nu există preot, Părintele Serafim a concluzionat: „Această practică poate și trebuie să sporească mult în rândul credincioșilor, indiferent dacă este o problemă a unei parohii care și-a pierdut preotul sau este prea mică pentru a putea întreține unul, a unui grup mic de credincioși care se află foarte departe de cea mai apropiată biserică care nu și-a format încă o parohie, sau o singură familie care nu poate frecventa Biserica în fiecare duminică și în zilele de

313
sărbătoare.”

Când Alexei a început să se mire de semnificația problemelor sale pastorale crescânde, Părintele Serafim i-a scris cuvântul său iubitor de încurajare: „Nu te îngrijora de sporirea responsabilităților și de noile suflete care vin pe calea ta; Dumnezeu nu-ți va trimite poveri mai mari decât le poți duce și ce putem face noi sărmanii creștini dacă nu ajutam măcar puțin pe cei care însetează după adevăr? Să ne ostenim puțin pentru alții, care nu au în altă parte unde să se îndrepte în acest pământ pustiu al vieții moderne și să ne îndreptăm privirea înainte spre odihna vieții viitoare, când roada duhovnicească se va afla înăuntru și va fi păzită de vătămare! Chiar și în toate încercările și necazurile noastre - pentru care să fim mereu pregătiți! - ce bucurie ne trimite iubitorul Dumnezeu nouă nevrednicilor!”

Părintele Serafim avea nădejde pentru mica comunitate, în greutățile pe care le aveau membrii ei de îndurat în viețile lor, pentru diferite motive. El a scris în Jurnal, „Toți adulții din comunitate au suferit mult .... Acesta este un semn că ei rămân fermi în ortodoxie.” Având această idee în minte, a ținut odată o cuvântare în Etna despre învățătura patristică a *durerei inimii*, despre învățarea de a accepta încercările și suferințele ca fiind calea spre mântuire. El le-a spus că suferința lor însemna că Dumnezeu îi cercetează.

FENOMENUL de catacombă al luptătorilor izolați, viețuind după sfinții părinți și săvârșind slujbele zilnice într-o „capelă improvizată în sala pompelor” - toate acestea nu se potriveau de loc nu numai cu lumea, dar nici cu conceptele la modă ale „organizării Bisericii”. Părinții știau că orice amestec al „pustiei din spatele curții” cu „aparatură” Arhiepiscopului Artemon însemna moartea micii misiuni Etna. Misiunea fusese hrănită dintru începuturi cu principiile de catacombă întreținute de părinți și a putut rezista numai pe această bază.

Când Alexei a început să extindă capela pe proprietatea sa, Părintele Serafim l-a avertizat să nu fie prea nerăbdător ca să obțină recunoașterea și aprobarea „oficială”. I-a scris lui Alexei: „Nu-ți fă griji despre Vlădica Artemon. Desigur că el trebuie să știe când ai de gând să deschizi o ‘biserică’ și dacă află acum, el va presupune că, într-adevăr, deschizi o biserică - și asta va fi o capcană, pentru că tu nu ești încă gata pentru aceasta. Nu începe să numești biserică hambarul tău amenajat și nici nu începe să-ți faci planuri mari. Sunteți doar un grup foarte mic de creștini ortodocși departe în provincie, nu o ‘parohie’, adică ceva ‘înregistrat oficial’ în ‘eparhie’.”

După ani de zile de la adormirea Părintele Serafim, Alexei și-a amintit: „Părintele Serafim era foarte separatist cu privire la marea mea implicare în așa numita viață de parohie obișnuită sau ‘normală’ în interiorul sinodului [Biserica Rusă de peste

³¹³ [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul Sfințelor Slujbe ale Bisericii Ortodoxe, Cap. 1: Creștinul ortodox și situația Bisericii astăzi”, *The Orthodox Word*, no. 54, (1974), p. 25-26.

hotare] ... De mai multe ori a scris/spus: ‘Nu învăța rusește. Dacă știi rusește vei auzi toate clevetirile și vei fi ispitit să iei parte la ele. Și nu intra nicăieri în vreun consiliu eparhial. Ocolește politica de eparhie ca pe o plagă!’ Desigur că eu și familia mea am fost încurajați să participăm la Liturghie în diferite parohii și să primim Sfintele Taine, dar am fost descurajați ca să nu participăm la activitățile din alte parohii, ceea ce el simțea că mă abătea de la ‘chemarea’ care credea el că mi-o trimisese Dumnezeu - adică, lucrarea misionară prin scris, învățat pe alții, publicare. Ca rezultat, mulți mireni ruși mă considerau ‘credincios bătrân!’”

În scrisoarea sa către similarul lui Alexei în Grecia, Părintele Serafim explica nevoia comunităților ca cea a lui Alexei de a scăpa de influența laică a Bisericii: „În condițiile noastre de astăzi, este necesar un efort conștient pentru evitarea implicării în problemele lumii - astfel, sunt de preferat orașele în locul marilor orașe, libertatea (pe cât posibil) față de televiziune, ziare, telefon, etc. Și încă ceva: este necesară o îndepărtare de duhul lumesc care există *în Biserică*; asta înseamnă îndepărtarea de viața de parohie obișnuită, dacă este posibil, întrucât aceasta a devenit astăzi foarte lumească.

Comunitatea Etna nu este cu nici un chip o comunitate foarte ‘idealistă’ sau ‘experimentală’; ea a apărut mai degrabă în mod natural din condiții speciale, care sunt extrem de favorabile pentru auto-protejarea ortodoxiei - fiind asigurată, desigur, că se poate începe cu râvnă și înflăcărea ortodoxă de bază. Cea mai mare binecuvântare pentru această comunitate este, destul de paradoxal, faptul că *ei se află departe de o parohie ortodoxă* - aceasta i-a forțat să iasă de pe făgașul multor ortodocși de astăzi care *acceptă* totul despre Biserică și consideră că *altcineva* este ‘responsabil’ pentru Biserică și slujbele ei, etc. Acești oameni au fost forțați de împrejurări să țină singuri slujbele și de aceea slujbele le sunt cu mult mai dragi; și dificultățile prin care trebuie să treacă pentru a ajunge la un preot și să primească Sfânta Împărtășanie sunt atât de mari încât ei prețuiesc acest privilegiu și își săvârșesc mântuirea întocmai, cu frică și cu cutremur. Desigur, noi americanii mai suntem binecuvântați și pentru că totul în ortodoxie este nou pentru noi și de aceea este de mare preț - fiecare traducere nouă a vieții sau slujbei unui sfânt este pentru noi o nouă descoperire, cu atât mai mult este așa dacă putem participa direct la aceasta.

Noi avem un sentiment - care deocamdată nu se bazează pe nimic foarte clar - că cea mai bună nădejde pentru a păstra ortodoxia în anii ce vor urma, se va afla în astfel de grupuri mici de credincioși pe cât posibil ‘într-un suflet și un gând’. Istoria sec. XX a arătat deja că nu ne putem aștepta prea mult de la ‘organizația bisericească’; acolo, chiar dacă facem abstracție de erezii, duhul lumii a devenit foarte puternic. Arhiepiscopul Averkie, cât și Episcopul Nectarie, ne-a avertizat să ne pregătim pentru vremurile de catacombă ce urmează, când harul lui Dumnezeu poate fi luat de la ‘organizația bisericească’ și vor rămâne numai grupuri izolate de credincioși. Rusia Sovietică a dat deja un exemplu despre ceea ce putem aștepta - doar mai rău, deoarece vremurile nu se îmbunătățesc.”

ÎNTR -O scrisoare către Alexei, Părintele Serafim scria: „Ar trebui să mulțumești mult lui Dumnezeu pentru că ai o asemenea ocazie să trăiești izolat și independent, unde ortodoxia poate cu adevărat să intre în viața ta zilnică.” Și în altă scrisoare, comentând despre *Nicodim*: „Ne bucurăm să vedem că semințele adevăratei ortodoxii prind rădăcină și încolțesc, deschizând o ‘dimensiune’ a vieții ortodoxe care încă nu s-a prea văzut în America: Ortodoxia laică care nu este ‘seculară’, care caută rădăcini mai adânci și simte că nu se poate ‘potrivi’ după lume; nu este destul să fii ca toți ceilalți doar cu o ‘interpretare ortodoxă’ despre toate; asta se bazează pe părinți pentru răspunsuri, nu pe întrebări academice sau teologie, ci pe felul cum să trăiești. Aici se află o imagine a ortodoxiei, nu pur și simplu ‘adăugată’ la felul de viață

american și apoi explicată și făcută pe înțelesul ne-ortodocșilor, ‘introdusă’ ca a patra credință majoră - dar ceva care într-o anumită măsură transformă viața, îi face pe ortodocși să fie ca un fel de ocară pentru lume care sporește pe propriile sale principii făcând abstracție de lumea din jur și totuși care este bun și normal în sine.”

Totuși, în același timp, Părintele Serafim își dădea seama cât de fragile sunt astfel de comunități mici prețioase, cât de puternic încearcă diavolul să-i slăbească și săi distrugă. El scria: „Fără o luptă ortodoxă constantă și conștientă, până și cea mai bună viață sau comunitate ortodoxă poate deveni o ‘seră’, o atmosferă ortodoxă artificială în care oamenii pur și simplu ‘se bucură’ sau acceptă manifestările exterioare ale vieții ortodoxe, în timp ce sufletul rămâne neschimbat, fiind detașat și liniștit în loc să fie angajat în lupta pentru mântuire. De câte ori o comunitate devine înfloritoare și vestită, pierde înflăcărea cea de mult preț și individualitatea sufletului dintru începuturi ale luptelor grele! Nu există nici o ‘formulă’ pentru viața ortodoxă bineplăcută lui Dumnezeu cu adevărat, orice se manifestă la suprafață poate deveni o imitare; totul depinde de starea sufletului, care trebuie să tremure în fața lui Dumnezeu, având înainte legea lui Dumnezeu în fiecare latură a vieții, fiecare clipă păstrând ceea ce este întru cinstea lui Dumnezeu.”³¹⁴

Rugăciunea înflăcărată a Părintelui Serafim pentru oamenii din comunitatea Etna era ca ei să rămână așa cum erau, cu frică de Dumnezeu și iubirea unuia pentru altul, apreciind „legăturile lor vii” cum ar fi cea reprezentată prin Episcopul Nectarie. întorcându-se dintr-o vizită făcută acolo, în septembrie 1975, el a scris în Jurnalul său: „Deși mică și slabă, comunitatea luptă să trăiască întru duhul adevărat al cucerniciei ortodoxe și poate că acum este timpul cel mai bun pentru ea - înainte de a se mări prea mult ca să piardă individualitatea esențială a minții și a sufletului sau să considere ortodoxia bună. Vizita Episcopului Nectarie, de la începutul săptămânii, a însuflețit comunitatea foarte mult și Părintele Serafim a ținut o cuvântare după Vecernie (în biserica mărită) despre păstrarea cu grijă a legăturii cu tradiția ortodoxă prin Vlădica Nectarie și chiar prin iconostasul de curând instalat, care era adus din Biserica din Sacramento a Maicii Domnului din Kazan și a fost făcut de Alexei Macușinski, care era membru al Bisericii de catacombă din Rusia, care a cântat în corul Sfântului Ioan de Kronstadt și a fost vindecat în Moscova la moaștele Cuviosul Sfânt Vasile .... Fie ca Dumnezeu să-i păstreze în toată identitatea minții și a sufletului!”

Fiind zidit pe smerenie și pe statornicia *rugăciunii obișnuite zilnice*, acest „grup foarte mic de creștini ortodocși izolați de lume” poate sluji astăzi drept model de urmat, un model pentru cei care caută de asemenea un loc liniștit al comunității creștine duhovnicești în mijlocul mării tumultuoase a societății noastre materialiste, post- creștine.

³¹⁴ [Părintele Serafim Rose], „Arhiepiscopul Andrei de New Diveyevo”, *The Orthodox Word*, no. 63, (1975), p. 136-137.

Dogma controversată

*Răstignindu-Te pe Cruce pe Golgota, ai mântuit omul
pe care l-ai făcut după chipul Tău și se află mort prin
căderea în păcat.*

- Cântarea a 4-a a Canonului Utreniei de
duminică, Glasul 3

*În semn de slavă de neînfrânt, apărătoare de nebiruit
și putere sfântă, Te slăvim pe Tine prea sfântă Cruce,
O, Hristoase, prin care lumea s-a mântuit și Adam s-a
umplut de bucurie.*

- Stihira Vercerniei a Prea-slăvirii
Cinstitei și

de Viață-dătătoare Crucii

*Biserica este ocrotită de greșeală prin teologia ei
liturgică.*

- Părintele Mihail Pomazanski

ÎN 1973, Părintele Serafim a fost chemat să apere Biserica împotriva unei teorii neobișnuite și necunoscute care era, așa cum o numea el, „potențial, nu numai controversată, ci absolut catastrofală”. Aceasta era așa-numită „dogma răscumpărării”, formulată la începutul acestui secol de către întâiul ierarh al Bisericii Ruse de peste hotare, Mitropolitul Antonie Krapovitski. Combătând explicarea juridică a răscumpărării expusă de teologii apuseni după schismă, Mitropolitul Antonie mersese prea departe în direcția opusă. El afirma că răscumpărarea noastră din blestemul păcatului și al morții nu a venit mai întâi de toate prin suferința și moartea lui Hristos pe Cruce și Invierea Sa - așa cum ne-au învățat clar sfinții părinți de-a lungul veacurilor - ci prin „suferințele” Sale lăuntrice, morale, „ale sufletului” din Grădina Ghetsimani.

Conducător al grupului de elită al „monahismului instruit”, Mitropolitul Antonie crezuse că Crucea era necesară în special ca un instrument pedagogic: așa încât credincioșii simpli, neînvățați, incapabili să „înțeleagă suferințele sufletului” care după cum se presupune, ne adusesse răscumpărarea în Grădina Ghetsimani, ar putea fi mișcați cel puțin văzând crucificarea fizică. Părintele Serafim, care fusese și el odată intelectual de elită, a văzut urmările grave ale unei asemenea interpretări, pe care a numit-o „o atitudine binevoitoare față de Sfânta Cruce”. După cum a arătat: „Aici creștinii ortodocși sunt împărțiți în două categorii: masele și o elită care nu are nevoie de Curce, similar societății secrete masonice .... In general, felul de înțelegere menționat mai sus este foarte asemănător cu scriitorii protestanți apuseni din vremea Mitropolitului Antonie cum ar fi Ellen White (fondatoarea Adventismului de ziua a șaptea) și alții.”

Cunoscut și pomenit ca păstor mare și iubitor, Mitropolitul Antonie nu era un teolog cu mare băgare de seamă. Părintele Serafim scria: „Deși îi plăcea să vorbească despre întoarcerea la izvoare, părinți, etc., el aparținea mai degrabă aripii intelectualității literare a ierarhiei decât celei de orientare patristică.”

Când, în 1925 începuse să fie promovată noua „dogmă” ca învățătură oficială a Bisericii Ruse din diaspora, aceasta adusesse tulburare, silind ierarhii de orientare patristică să vorbească în apărare adevăratei învățături a răscumpărării. Parcurgând

tratatele teologice care fuseseră scrise împotriva „dogmei” de către sfinții ierarhi Teofan de Poltava (împreună-fondator al Bisericii Ruse de peste hotare) și Serafim Sobolev (ulterior al Bisericii Bulgare) și sfântul bătrân Athonit Teodosie de Karoulia, datorită eforturilor lor, „dogma” nu a fost niciodată declarată oficial. Nici sfinții ierarhi care au urmat nu au acceptat-o în unanimitate, unii au mers atât de departe încât au privit-o cu ostilitate, ca pe o erezie. Printre ei se aflau Arhiepiscopii Tihon, Ioan, Averkie, Leontie și Vitalie (Maximenco); Episcopii Sava și Nectarie; împreună cu Părintele Mihail Pomazanski, Părintele Constantin Zaitsev, I. M. Andreev, I. M. Kontzevici și mulți alți reprezentanți ai adevăratei tradiții patristice. În același timp, aproape toți acești oameni erau, după cum spunea Părintele Serafim, „*extrem* de favorabili și solidari cu Mitropolitul Antonie”. Acoperind greșeala părintelui lor, ei au ocolit condamnarea omului. Arhiepiscopul Ioan, care avea o mare dragoste pentru Mitropolit, a scris un articol care nu stârnea dispute, în care a sprijinit cea mai mare parte a învățaturii Mitropolitului despre iubirea milostivă a lui Hristos și în același timp i-a îndreptat greșelile.

Totuși, a fost o altă problemă cu cei din clica ierarhică. Arhiepiscopul Ioan și alții, neavând libertate duhovnicească, au simțit o nevoie cu mult mai mare de a se simți ocrotiți în gruparea cea dreaptă. Ei au crezut în „dogmă” și au susținut-o fără rezerve, nefiind dispuși să recunoască că întâiul lor ierarh ar fi putut să greșească. Arhiepiscopul Serafim Sobolev a arătat în tratatul său împotriva „dogmei”: „Mitropolitul Antonie nu a dorit, în special față de eretici, să-și răspândească teoriile cu orice preț ... Dar dacă Mitropolitul Antonie nu a insistat pentru această răspândire ... atunci adepții lui au încercat să se preocupe de această răspândire.”

Helen Kontzevici afirma că a crede și a sprijini „dogma” era cumpăna care a separat clica ierarhică de cei pe care îi persecuta sau îi constrângea. Arhiepiscopul Teofan fusese alungat, dat afară și acuzat că este „un nebun desăvârșit”, ca urmare a faptului că susținuse în sinod cercetarea „dogmei”: și am văzut ce s-a întâmplat altora care, necrezând în „dogmă”, se aflau de asemenea în afara clicii.

Helen Kontzevici nu a fost singura care a atras atenția părinților de la Platina asupra gravității acestei probleme. Și cumnatul ei, Episcopul Nectarie a suferit foarte mult pentru aceasta. În sinodul din care făcea parte, a fost încurajată cu tărie de către Arhiepiscopul Vasian din Canada. Odată a apărut pe ordinea de zi a unei întruniri a episcopilor, în mod clar cu ideea de a o declara în mod oficial. Episcopul Nectarie, biruindu-și firea umilă și blândă, s-a ridicat în picioare și a afirmat cu hotărâre că proclamarea unei „dogme” va distruge condiția bună teologică a Bisericii de peste hotare, îndreptățind alte Biserici să o acuze de erezie - și nu fără justificare. Îndată a fost sprijinit de către Arhiepiscopul Afanasie și mai târziu de Arhiepiscopul Andrei (care nu a fost la întrunire). Ierarhul principal al acelei vremi, Mitropolitul Filaret, a ținut seama de Episcopul Nectarie și a scos „dogma” de pe ordinea de zi.³¹⁵

Totuși, sub nici o formă nu s-au aranjat lucrurile în această problemă. La începutul anilor '70 a început să apară o amenințare față de misiunea ortodoxă de limbă engleză.

Mănăstirea Părintelui Tarasie din Hartford, Connecticut³¹⁶, îl lăudase pe principalul apărător al „dogmei”, Arhiepiscopul Vasian, ca un teolog adevărat și *pe departe* cel mai bun episcop din Biserica Rusă de peste hotare. La început, părinții Serafim și Gherman au atribuit aceasta unei greșeli de judecată pornind de la faptul că Părintele Tarasie și cei care erau cu ei, fiind americani și greco-americani, nu erau conștienți de problemele mai subtile din Biserica Rusă. Părintele Serafim a observat că

³¹⁵ Din memoriile personale ale Episcopului Nectarie.

³¹⁶ Numele orașului și statului au fost schimbate.

Arhiepiscopul Vasian este un episcop „care *nu* este rus în duh, care *nu* are cucernicia și credința simplă a majorității episcopilor și preoților ruși, dar care se mândrește că este mai bun și mai ‘rafinat’ decât ei, care vrea să ‘convertească’ sinodul ca să se armonizeze mai bine cu filosofia sa, care face jocurile ‘politice’ și acum este persoana cea mai puternică din sinod (și care acum zece ani a fost în fruntea persecuției față de Arhiepiscopul nostru Ioan Maximovici, pe care l-a disprețuit pentru lipsa sa de ‘rafinament’ și ‘abilitate administrativă’), și care a fost educat într-un seminar iezuit și *este iezuit desăvârșit în duh*, deși în exterior este foarte ‘tradiționalist’.. Il cunoaștem personal și câțiva episcopi venerabili ne-au avertizat în legătură cu el.”

Arhiepiscopul Vasian îi asigurase ajutorul Părintelui Tarasie în realizarea unui nou periodic numit *Vița cea adevărată*. El a intenționat să-l facă organul oficial în limba engleză al Bisericii Ruse de peste hotare, punând în umbră toate celelalte încercări, inclusiv *Cuvântul ortodox* și *Viața ortodoxă* din Jordanville. S-a cerut oficial ca toate parohiile să îl sprijine cumpărând un număr de abonamente. Totuși, Părintele Serafim observa mai târziu că revista s-a transformat curând „într-un eșec jalnic - pe care noi lam prevăzut deja, cunoscând publicațiile Arhiepiscopului Vasian din limba rusă. El nu știe de ce este astăzi urgentă nevoie, ci doar tipărește ceea ce crede el că este ‘la modă’, îl face să pară ‘rafinat’ și va dobândi succes cu ‘diplome universitare’ - dar rezultatul este doar ridicol întrucât romano catolicii pot face asta cu mult mai bine.”

După ce a apărut al doilea număr din *Vița cea adevărată*, Părintele Serafim a căutat să-l avertizeze pe Părintele Tarasie și apropiații săi despre primejdia de a-l sprijini pe Arhiepiscopul Vasian. El le scria: „Putem spune cinstit că nu avem încredere că Vlădica Vasian dă ‘acel lucru care este de folos’. Atitudinile sale de bază pe care le-a dat la iveală sunt ‘corecte’ în limba engleză - dar sunt anumite lucruri pe care încă nu le-a dezvăluit (care sunt clare în publicațiile sale în limba rusă). Dar mai întâi de toate lipsește în ‘corectitudinea’ sa o anumită scânteie, o anumită ‘mireasmă’ ortodoxă de nedefinit care poate la vremea potrivită va fi singurul lucru care ne va da posibilitatea să judecăm limpede și să ne ținem de ortodoxie. Este vorba de această ‘scânteie’ și nu de corectitudine, care atrage converțiții și când simțim că aceasta nu se află la Vlădica Vasian ne tulburăm. (Și ‘sergianismul’ pare să fie legat de lipsa acestei scânteii.)”

Cel mai mult i-a tulburat pe părinți faptul că mănăstirea Hartford, prin punerea de acord cu Arhiepiscopul Vasian și alți membri ai clicii, începuse să sprijine acum „dogma”, citând cele mai primejdioase pasaje din scrierile Mitropolitului Antonie, ca fiind reprezentative pentru cea mai importantă teologie a sec. XX. Mănăstirea avea o traducere în engleză a lucrării Mitropolitului Antonie *Dogma răscumpărării* și un călugăr a scris că nădăjduia să se publice.

ÎN ianuarie 1973, Părintele Tarasie urma să vină la Coasta de Vest pentru o conferință la o parohie care era foarte apropiată de mănăstirea lui. Până atunci el strânsese un mare număr de preoți și parohii din întreaga națiune alcătuită în cea mai mare parte din converțiți. Pentru Părintele Marderos,³¹⁷ preotul de la parohia unde urma să aibă loc conferința, vizita era un mare eveniment și a anunțat despre ea în ziar. El a dorit foarte mult să participe și Părinții Gherman și Serafim pe care îi considera sprijinitori hotărâți întrucât ei publicaseră articole de laudă atât despre Părintele Tarasie cât și despre parohia „Ortodoxiei entuziaste” a Părintelui Marderos. Trimițând părinților două bilete de avion, Părintele Marderos le-a scris, „TREBUIE SĂ VENIȚI.”

Era imposibil pentru amândoi părinții să plece în călătorie, întrucât atunci stătea la mănăstire finul de 12 ani al Părintelui Serafim. Părintele Serafim se temea de ideea de a-și părăsi pustia, dar s-a hotărât totuși ca să plece singur. „Trebuie să mergi doar pentru

un motiv”, i-a spus Părintele Gherman - „ca să-i informezi despre ‘dogmă’.” L-a încurajat și Episcopul Nectarie la aceasta, cerându-i să facă o expunere despre „dogmă”. Părintele Serafim a scris o expunere într-o formă schematică, atât în rusă cât și

318

în engleză. Luând avionul pentru prima și ultima oară în viața lui, s-a întâlnit cu Părintele Tarasie la conferință și i-a citit expunerea. El a arătat că „dogma” nu se sprijină de loc pe sfinții părinți (așa cum au admis și susținătorii ei, care spuneau că părinții de-a lungul istoriei nu fuseseră în stare să „ajungă” la aceasta); că aceasta încurajează elitismul (întrucât oamenii trebuie să urmeze o academie pentru a cunoaște cum suntem *de fapt* răscumpărați din legea păcatului și a morții); că aceasta prefăce slăvirea Crucii în sentimentalism; și produce confuzie cu privire la ceea ce aparține naturii umane și ce aparține naturii divine a lui Hristos.

În concluzie, Părintele Serafim a spus: „Fiind o prăpastie fără de nădjde, ‘dogma’ nu poate fi apărută, ea poate fi doar iertată din cauza ‘expresionismului’ teologic care a venit dintr-o inimă pastorală iubitoare. A apăra ‘dogma’ înseamnă a părăsi cauza întoarcerii la părinți în schimbul ‘teologiei creatoare’ pe care o apăra Mitropolitul Antonie, care se compară cu raționalismul, sentimentalismul.”

Părintele Mihail Pomazanski a scris părinților de la Platina că Biserica Ortodoxă este protejată împotriva acestei teorii noi de către teologia Ei liturgică, întrucât numeroase imne vechi și cunoscute vorbesc despre răscumpărarea noastră care vine numai prin Cruce și înviere. Pe de altă parte, după cum arăta Părintele Serafim, „acceptarea ‘dogmei’ deschide poarta nu numai către ‘teologia creativă’, ci și către multe transformări - revizuirea slujbelor, etc. Dacă sfinții părinți nu și-au dat seama ce importanță a avut Ghetsimani când au scris slujbele bisericești, atunci slujbele pot fi revizuite pentru a completa această lipsă (de accentuare).”

La insistența Părintelui Serafim ca să nu se publice prezentarea „dogmei” în limba engleză, Părintele Tarasie a făcut o promisiune în acest sens. Totuși, i-a pus o întrebare Părintelui Serafim: „Spune-mi dragă Părinte, ar putea un ierarh atât de mare ca Mitropolitul Antonie să facă într-adevăr o *greșeală*?”

Mai târziu, părinții au aflat că Părintele Tarasie a dat textul englezesc despre „dogmă” Arhiepiscopului Vasian spre publicare. Acesta l-a publicat în 1979 și în introducerea sa, el a mers mai departe decât inventatorul „dogmei” absolutizând-o și micșorând astfel prin aceasta semnificația Crucii. Citând pasajul cel mai discutabil din întreaga carte, el a numit noua „dogmă” o „adevărată revelație divină”, „glasul liniștitor al întregii Biserici a lui Hristos”, „o minune a gândirii teologice, o culme a purtării de grijă cucernice, la fel cu formularea dogmatică a Conciliului de la Calcedon în

319

profunzimea ei”. El și-a afirmat dorința pentru ceea ce avertizase Părintele Serafim că s-ar putea întâmpla: crearea de noi imne bisericești, diferite de cele vechi, care promovau „dogma” falsă. Dacă Arhiepiscopul Vasian trebuia să aibă regiunea sa, ceea ce a început ca o eroare personală izolată devenea cu mult mai rău: un mijloc de formare a unei teologii pentru un nou *creștinism fără Cruce*. Fără Golgota și Cruce, creștinismul devine doar un paravan și o manifestare falsă, așa cum demonstraseră atât de mulți în trecut.

Deși „dogma” încă nu fusese declarată oficial, lauda ierarhică a Arhiepiscopului Vasian la adresa acesteia a făcut ceea ce se temuse Părintele Serafim: a făcut să *apară* oficial. Aceasta a introdus în misiunea vorbitoare de limba engleză o piedică care, așa cum spunea Părintele Serafim, va „distrage doar atenția de la sarcina principală a acestei misiuni (prezentarea tradiției ortodoxe potrivit sfinților părinți).”

Nimeni nu a fost lovit mai tare de aceasta decât Episcopul Nectarie. Asta nu s-a întâmplat cu mult înainte de a afla că noua carte despre „dogmă” se populariza în

³¹⁸ Versiunea rusească, pe care a scris-o pentru folosul Episcopului Nectarie era mai lungă și mai complexă.

³¹⁹ Mitropolit Antonie Krapovitski, *Dogma răscumpărării*, (Montreal: Monastery Press, 1979), p. xiii-xiv.

parohia Părintelui Marderos, aceasta fiind una dintre cele două parohii pe care Arhiepiscopul Artemon le lăsase sub ocrotirea sa. Când el i-a cerut cu umilință Părintelui Marderos să nu o popularizeze, acesta i-a răspuns, „Vlădica, poate că ești o icoană a lui Hristos - dar noi primim îndrumările de la Hartford.” Atunci Episcopul Nectarie s-a plâns Arhiepiscopului Artemon; dar Arhiepiscopul, care, ca un membru devotat clicii, a crezut fără rezerve în „dogmă”, i-a spus că se va populariza. Când Episcopul Nectarie a continuat să insiste asupra problemei, amenințând chiar cu retragerea, Arhiepiscopul a făcut ochii mici și a întrebat, „Și atunci cine, Prea Sfințite, va purta de grijă surorii voastre?” Sărmanul Episcop Nectarie era într-o situație fără ieșire. Dacă Arhiepiscopul Artemon îi va tăia salariul modest, acest episcop umil, bătrân și neputând vorbi englezește, nu va fi în stare să o sprijine pe sora sa bolnavă Vera, care locuia cu el în apartamentul lui.

Intorcându-se la părinți într-un stat „aglomerat”, Episcopul Nectarie a vorbit din inimă: „Voi sunteți tot ceea ce am eu - mă simt atât de singur în San Francisco. Nu trebuie să părăsiți niciodată Biserica de peste hotare. Dacă vă dau afară, nu se poate face nimic; dar nu trebuie să faceți voi asta. Pentru că dacă ei proclamă vreodată ‘dogma’ ca învățătură a acestei Biserici, trebuie să te ridici și să aperi Biserica noastră împotriva ei. Făgăduiește-mi că vei face aceasta!”

Deși părinții nu au considerat aceasta o posibilitate foarte potrivită, ei își dădeau seama de sarcina pastorală a episcopului lor, care la sfințirea sa a jurat să păzească învățăturile Bisericii Ortodoxe fără de întinare. Ei i-au dat jurământul lor grav.

Timpul a demonstrat că Episcopul Nectarie nu reacționase de loc. Astăzi, după aproape zece ani de la adormirea Episcopului Nectarie, Arhiepiscopul Vasian trimite scrieri nenumărate despre „dogmă” în, ceea ce este de acum Rusia liberă, a Mitropolitului Antonie, tulburând astfel și credincioșii de acolo. Pentru a împlini jurământul dat Episcopului Nectarie, frăția Sf. Gherman a răspuns recent prin publicarea

*

320

versiunii rusești a expunerii Părintelui Serafim despre „dogmă”.

Această expunere,

este de dorit să facă mult în Rusia ca să dezactiveze bomba teoriei „potențial explozivă” a Mitropolitului Antonie.

64

Renovaționismul de dreapta

„Tradiționalismul nu este același lucru cu orientarea tradițională reală.”

321

- René Guénon

Fanatismul limitează înțelegerea unui om, dar credința adevărată îi dă libertate.

- Sf. Macarie de la Optina

DINTRE toate filosofii moderne cu care s-a confruntat Alexei Young, ca profesor de școală și mai târziu ca director, poate că cea mai puternică a fost aceea a evoluției. El a văzut că majoritatea părinților nu cunoșteau dovada științifică foarte puternică *împotriva* evoluției și nici faptul că evoluția a fost folosită (adesea în mod intenționat) pentru a compromite bazele imaginii lumii creștine. El a hotărât să scrie un articol de dragul

³²⁰ In anexa la *Teologia dogmatică a Părintelui Mihail Pomazanski în limba rusă, 1992.*

³²¹ René Guénon, *Criza lumii moderne, p. 18.*

acestor părinți pentru a deveni mai conștienți de hrana pe care o primeau copiii lor din punct de vedere intelectual. Trimițându-i-l Părintelui Serafim ca să-l revizuiască, l-a primit înapoi cu câteva sugestii și cu încurajarea de a-l tipări în *Nicodim*.

După un timp, Părinții Gherman și Serafim au fost uimiți când au primit o scrisoare de la Părintele Marderos în care-și exprima marea indignare asupra articolului. Potrivit părinților de la mănăstirea Hartford, evoluția era un „subiect interzis”; și Părintele Marderos era nemulțumit să vadă că Alexei nu respecta aceste autorități. Uimit că Alexei îndrăzne să vorbească împotriva unui asemenea „fapt” cunoscut, ca evoluția, Părintele Marderos a concluzionat că el era un convertit obraznic, încăpățânat care nu sa lepădat de „latinismul” său și nu ar trebui să fie îngăduită „cinstea publicării”. El a scris părinților de la Platina că își „retrăgea tot sprijinul pentru *Nicodim*”.

Părintele Serafim, care în timpul anilor formării sale făcuse o investigație asupra rădăcinilor sociale, filosofice și spirituale ale evoluționismului, a concluzionat că în mod evident acești oameni „nu erau conștienți de toate consecințele evoluției, fie în latura sa științifică, fie în implicațiile sale religios-teologice”. El i-a scris lui Alexei: „Realmente, articolul tău a atins ceva foarte adânc (sincer, suntem surprinși că oameni atât de severi față de problemele eclesiastice, ecumenism, etc., ar trebui să nu se fi gândit niciodată la un lucru atât de important ca evoluția; în mod clar situația este astfel întrucât pare să se afle în afara sferei Bisericii).”

Părintele Serafim l-a sfătuit pe Alexei să nu considere criticile sale atât de „greșite” ca pur și simplu în *necunoștință de cauză*. El a spus că nu ar trebui să „discute” de loc, ci că, împreună ar trebui să „pregătească o prezentare mai completă a înteregului subiect”. El scria: „Articolul tău, fără nici o îndoială te va face ‘nepopular’ pretutindeni. Să nu te descurajeze aceasta, nici să te oblige la o stare ‘defensivă’.”

Dar aveau să urmeze mai multe. Alexei a vrut să tipărească în *Nicodim* un articol despre Giulgiul din Torino care fusese scris inițial pentru redacția romano-catolică. Când l-a trimis Părintelui Serafim pentru verificare, acesta i-a răspuns să nu fie tipărit în forma sa prezentă întrucât se aflau numeroase expresii romano catolice care vor întuneca îndată mințile unor ortodocși. Din nefericire, acest răspuns a venit prea târziu: Alexei publicase deja articolul în revista sa. S-a tot socotit să nu-l distribuie, dar nu mai avea timp și bani ca să-l publice din nou.

Articolul despre Giulgiu a adus toate criticile de care avea nevoie Alexei pentru a „dovedi” că el era un catolic nepocăit. Părintele Serafim își amintește: „Am trimis două scrisori lungi Părintelui Marderos în apărarea lui Alexei (în timp ce îi admitea greșelile) și rugându-l să folosească principiul lui Vlădica Ioan de încredere și încurajare a ostenitorilor misionari și nu încercarea de a-i determina să corespundă unui model preconcept sau să-i forțeze să se supună vreunei ‘autorități’ obișnuite. Părintele Marderos a răspuns durerii noastre că Vlădica Ioan nu avea dreptate în această problemă iar convertiții trebuie ‘potoliți’ din când în când.”

Părintele Serafim observase și alte semne ale aceleiași mentalități. El scria: „Eram sincer îngroziți când am auzit că Părintele Tarasie propusese cu aproximativ un an în urmă ca Vlădica Vasian să fie într-un fel așezat ‘în turma’ convertiților sau a preoților convertiți, să ocolească ‘greșelile’ trecutului. Ei, da, asta ar putea însemna sfârșitul ‘greșelilor’ trecutului (dar într-un fel ne îndoim și de aceasta), dar ar însemna și sfârșitul mișcării misionare ortodoxe din Biserica de peste hotare. (Și nu era de folos să aibă pe cineva mai bun în turmă - chiar principiul este un lucru primejdios.)”

Alexei a primit repede o „Scrisoare deschisă” de 21 de pagini de la mănăstirea Hartford împotriva articolelor pe care le-a publicat. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Autorul articolului a dobândit în mod clar un avantaj nedrept față de tine pentru a te discredita total, bazat pe reputația mănăstirii ca fiind împotriva ta, un ‘nimeni’. El își continuă drumul pe un curent de modă intelectuală și aceasta va trece și nu va fi pentru binele mănăstirii că a permis să se facă aceasta și nu a pus la punct

problemele intelectuale *reale* ale zilei. Roagă-te lui Vlădica Ioan pentru îndrumare. Știu că nu totul depinde de ceea ce ‘cred’ unii oameni despre tine și de asemenea nici de ceea ce vor vorbi în favoarea ta alți oameni la un moment dat.”

„Scrisoarea deschisă” a fost publicată într-un ziar care s-a distribuit în toată țara. După ani de zile, amintindu-și aceasta și alte fapte ale mânăstirii Hartford și a următorilor ei, Părintele Serafim scria: „Faptul că au obiectat față de articole nu ne-a supărat. era mai degrabă *chipul* în care obiectau ei: prin corespondența noastră vastă cu ei, a devenit clar că ei credeau că este posibil să aibă opinii și interpretări diferite despre asemenea subiecte: ‘interpretarea ortodoxă’ trebuie să fie spre *aprobarea* evoluției (!) și *împotriva* Giulgiului. Ne gândisem că, creștinii ortodocși puteau cel puțin *să discute* aceste subiecte împreună într-un fel prietenesc; dar după părerea lor aceste probleme nu se puteau discuta, dar trebuie acceptată opinia ‘experților ortodocși’ despre ele ... După aceasta, au început să spună oamenilor să ‘stea departe de Etna’ întrucât Alexei Young era ‘doar un romano-catolic’, și cunoaștem oameni care au urmat acest sfat ....

Astfel, pricina tulburării noastre a fost descoperirea faptului că ei formaseră un *partid politic* în interiorul Bisericii noastre și cei care nu sunt de acord cu ‘linia de partid’ sunt îndepărtați și priviți ca inexistenți și oamenii sunt chiar avertizați despre ‘primejdiile’ de a avea legătură cu asemenea oameni ... In tradiția rusă a ‘îndelung suferinței’, mult timp noi am spus puțin despre aceasta oamenilor și nu am avut același sentiment față de Părinții Marderos și Tarasie, sperând că aceasta era oarecum o ‘înțelegere greșită’ care se va reglementa cu timpul.”

Până în 1973, Părinții Serafim și Gherman au început să descopere nu numai că se formase un „partid politic”, ci s-au folosit și *tehnici* politice pentru a-și realiza scopurile. De exemplu, în 1972, unul dintre preoții din grup a propus lui Alexei Young să ‘unească’ publicația *Nicodim* cu publicația lor și ei vor fi fericiți să publice un periodic combinat ca să fie „mai ușor” pentru Alexei. Părintele Serafim își amintea: „Am considerat un lucru foarte curios la vremea aceea și realmente l-am sfătuit pe Alexei să-și continue activitatea editorială independent; doar mai târziu ne-am dat seama că prin acest mijloc ei au intenționat să ‘preia’ *Nicodim* și să se asigure că nu vor publica niciodată nimic care să nu fie pe ‘linia partidului’. Mai târziu, i-au spus lui Andrei Bond din Anglia că vor distribui publicația lui, *întemeietorul calendarului vechi*, în America, dar numai cu condiția ca nici un articol să nu mai fie publicat fără verificarea lor. In 1973, când i-am întrebat dacă pot ajuta la distribuirea periodicului nostru plănuit a fi în limba rusă (pe care nu am fost niciodată în stare să-l începem), ei au *insistat* să-i lăsăm să-l tipărească și pe acela - și am început să ne dăm seama că până și munca noastră în limba rusă trebuia să fie ‘cenzurată în Hartford’ - și nici măcar de către vorbitorii de limbă rusă, ci de către convertiți care învățaseră ceva rusește.

Alte ‘tehnici politice’ includ ‘răspândirea cuvântului’ prin care vreo publicație sau persoană particulară se află ‘în afara liniei partidului’. De exemplu, după publicarea articolului ‘Giulgiul’, Alexei a primit un număr de scrisori [de la grup], toți anulându-și abonamentele la *Nicodim* și, în locul unei critici prietenești la care se putea aștepta cineva din partea creștinilor ortodocși, l-au oprit brusc și rece. Alexei a fost atât de descurajat și jignit de felul cum îl trataseră atunci, că ar fi renunțat complet la tipărit dacă nu l-am fi sprijinit și nu i-am fi spus noi că atitudinea altor oameni din Biserica

322

noastră nu este la fel de rece ca aceea.”

Astfel, în multe ocazii părinții au primit indicații clare că noul partid intenționa să facă să biruiască ‘linia partidului’ lor, cel puțin asupra aripii convertite a Bisericii Ruse de peste hotare și dacă este posibil și asupra rușilor. Părintele Serafim scria, „Toată această încercare este atât de străină spiritului ortodox că l-am găsit extrem de

³²² In pasajul acesta și altele din scrisorile Părintelui Serafim care se află în acest capitol, am schimbat numele persoanelor.

neplăcut și un fel de ‘iezuitism’ care s-a strecurat în Biserica noastră.” Nu este nici o coincidență în faptul că cei din fruntea partidului, intrând în Biserica Rusă de peste hotare ajunseseră sub influența Arhiepiscopului Vasian de formare iezuită. Părintele Serafim scria: „Am văzut cu oarecare teamă că ei au încercat să-l ‘folosească’ pe Arhiepiscopul Vasian ca să ajungă ei importanți în sinod și în schimb, cum a încercat Arhiepiscopul Vasian să-i ‘folosească’, pretinzând rușilor că sprijinatorii și adepții lui erau ‘marii teologi greci’ (și nu simplii preoți ruși).”

De la exemplul politicianilor bisericii ca Arhiepiscopul Vasian, noul partid învățase principiul „iezuit” „scopul scuză mijloacele”. Părintele Serafim își amintea: „Când am mers la conferința lor în 1973, [unul dintre preoții lor] mi-a spus ceva ce nu am apreciat pe deplin atunci, dar acum o văd ca o parte a ‘problemei’ a ceea ce au devenit ei pentru noi: El mi-a spus că dacă cineva lucrează pentru o cauză bună a Bisericii, este permis să se mintă, să se clevească, etc., de dragul ‘cauzei bune’. Cu tristețe am văzut acest principiu ‘iezuit’ lucrând printre ei, în sensul că a răspândit zvonuri despre oamenii pe care nu-i apreciază, astfel denaturând poziția oamenilor pe care doresc să-i critice, etc.” La un moment dat, grupul a început să citeze scrisori împotriva lui Alexei pe care acesta știa cu siguranță că el nu le scrisese niciodată! Părintele Serafim l-a sfătuit pe Alexei: „Faptul că se citează din scrisori împotriva ta care nu există, ar trebui să te faci mai stăpânit și să-ți dai seama că împotriva *acelui* fel de atac nu poți lupta, dacă ești om cinstit. Prin urmare, *nu mai fă nimic*. Să facă și să spună ei ce vor.”

Mai mult ca orice altceva, „scrisorile deschise” care veneau de la acea grupare determina părinții să concluzioneze că se greșise cu ceva. Începând din 1973, aceste scrisori erau îndreptate către oameni din cadrul Bisericii Ruse de peste hotare pe care partidul dorea să-i critice și să-i îndrepte, inclusiv pe ierarhii ei de frunte și câțiva episcopi. Părintele Serafim observa: „Aproape fără excepție, aceste scrisori au făcut o impresie proastă asupra noastră. În majoritatea problemelor sunt ‘corecți’, dar tonul lor este plin de justificare de sine, bătaie de joc subtilă la adresa altora și un ton de superioritate rece.”

Multe dintre aceste scrisori erau de fapt eseuri foarte lungi, pentru a impresiona oamenii cu pasaje teologice lungi care erau, în cel mai bun caz, doar expuneri neclare la problemele iminente. Un tânăr convertit din Anglia, primind o asemenea scrisoare la adresa sa s-a întristat foarte tare; dar Părintele Serafim i-a explicat ce se află în spatele acestei chestiuni. El spunea că era „un mijloc rece și calculat pentru părerea de sine bună a lor, în spatele unei măști de smerenie și ‘duhovnicie’ prefăcută în chip desăvârșit (rușii ar numi acest fel de a fi, ‘mieros’).. Părintele Gherman, care are o înțelegere rusească desăvârșită a acestor lucruri, a spus după ce a citit această scrisoare: „Cel ce a scris această scriisoare nu crede în Dumnezeu, cu alte cuvinte: tot ceea ce este sfânt, duhovnicesc și canonic, ci în scrisoare este *folosit* pentru vreun motiv ulterior, și scrisoarea este lipsită de inimă și simțire ortodoxă .... Scrisoarea nu merită nici un răspuns. Ei sunt experți în această tactică și vor desființa orice răspuns al tău, știind cum să facă să *apară* că orice spui este greșit.”

Părintele Serafim a numit atitudinea care producea aceste scrisori „de a fi duhovnicesc privind în oglindă”. El a observat că toate scrisorile care veneau de la oamenii din partid „respiră același duh, ca și cum ar fi fost scrise de aceeași persoană - chiar dacă unii dintre autori scrisorilor pe care îi cunoaștem personal nu ar fi de loc așa .... De curând am dat peste niște scrisori adresate nouă, de la Hartford, cu doisprezece ani în urmă - și ce diferență! Ei erau atunci luptători și copleșiți de ostenele zilnice ca să scrie asemenea scrisori lungi. Ce s-a întâmplat?”

PENTRU a exista păreri proprii în Biserica Rusă din străinătate, noua grupare nu s-a oprit la „scrisorile deschise”, ci a început să compromită sistematic autoritatea celor mai respectați învățători ortodocși din ultimele veacuri. Părintele Serafim a observat că arma principală a grupării „este moda academică recentă de a căuta pretutindeni ‘influențe apusene’ în textele noastre teologice.” Majoritatea noilor învățători, de la Sf. Nicodim din Sfântul Munte până la Arhiepiscopul Averkie, au fost acuzați de a se fi aflat sub această influență, de a fi „formali”. Teologii partidului lăsau oamenii să creadă că ei cunoșteau mai mult despre teologia ortodoxă decât Sf. Nectarie de Pentapolis, Sf. Ioan de Kronstadt (care vorbeau despre „însușirile” lui Hristos), Arhiepiscopul Ioan (care a ordonat să se scrie o slujbă pentru Sfântul Părinte apusean, Fericitul Augustin), și Bătrânii de la Optina. Unul dintre „noii teologi” spusese Părintelui Gherman că lucrările Sf. Teofan Zăvorâtul nu „fuseseră drepte” pentru că acesta folosise izvoare apusene. Părintele Serafim scria: „O astfel de presupunere poate să facă numai rău *adevărului* cauze de reînnoire a vieții ortodoxe care pornește de la izvoarele curate ale tradiției ortodoxe.”

Părintele Serafim și-a dat seama că tulburarea pentru „influența apuseană” se baza pe un adevăr parțial deformat. „Părintele Mihail Pomazanski”, scria el, „și alți teologi buni vor admite imediat că erau astfel de ‘influențe apusene’ din textele teologice ale ultimei perioade ale istoriei rusești (și grecești) - dar ei mai subliniază că aceste influențe erau *superficiale*, care nu au atins niciodată miezul doctrinei ortodoxe. A spune altceva înseamnă a admite că *ortodoxia era pierdută* (!) în ultimele veacuri și numai acum există ‘teologi’ tineri ... ‘regăsind’ ortodoxia Părinților ... Dacă asemenea teologi uriași ca Mitropolitul Filaret al Moscovei, Episcopul Teofan Zăvorâtul, Episcopul Ignatie Brianceaninov, Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski și în general teologia predată în seminariile noastre în ultimul veac sau poate mai mult, nu sunt de loc cu adevărat ‘ortodoxe’ - atunci ne aflăm într-o situație foarte primejdioasă și unde urmează să găsim noi autoritatea noastră teologică prin care să stăm fermi împotriva tuturor greșelilor și ispitelor acestor timpuri? [Noii teologi] dau lecții: *Noi* vă vom învăța ceea ce este drept, *noi* vom citi sfinții părinți pentru voi și vă vom învăța doctrina corectă, *noi* avem traducători și interpreți excelenți care sunt mai ortodocși decât Episcopul Teofan, Mitropolitul Filaret al Moscovei, Arhiepiscopul Averkie și toți ceilalți. *Acesta este un joc grozav de primejdios pe care îl joacă ei; fără să-și dea seama, ei slăbesc temelia ortodoxă de sub picioarele lor.*”

Aici noii teologi urmau iarăși spiritul Arhiepiscopului Vasian, care pretindea că propriul său învățător, Mitropolitul Antonie Krapovitski, fusese primul care a eliberat ortodoxia de sub „captivitatea” apuseană cu privire la învățătura creștină principală despre răscumpărare.

Părintele Serafim a văzut că ceea ce făceau acești pretinși tradiționaliști și râvnitori, era exact ceea ce făceau așa-numiții liberali ca Părintele Schmemann: rupând legătura, tăind rădăcinile noi către părinții de demult, ca ei înșiși să poată fi autorități. Noii teologi ai școlii „tradiționaliste” pretindeau acum că ei fuseseră „în stare să cerceteze degradarea scolastică potrivit teologiei noastre și se întorc la credința părinților.” Aceasta era și plângerea Părintelui Schmemann. Părintele Serafim scria unui preot: „Aceasta te îndreaptă în direcția unui fel de protestantism, așezând un gol în tradiția teologică ortodoxă pe care numai *grupul tău* reușește să o cuprindă trecând peste intervalul ‘captivității latine’ și întoarcerea la ‘izvoarele originale’.. Chiar noțiunea ‘captivitatea latină’ este pusă în practică de Părintele Schmemann și colegii săi cu scopul de a distruge ideea continuității tradiției de-a lungul veacurilor. **NU CĂDEȚI ÎN ACEASTĂ CAPCANĂ!** Marii teologi ai veacurilor trecute folosesc expresii care ar trebui să fie de folos: dar asta *nu* înseamnă că ei se află în ‘captivitate latină’ sau ar

trebui să fie lipsite de încredere. Ei nu folosesc aceste expresii în același context ca latini și de aceea problema nu este foarte importantă.”

Părintele Serafim a mai scris: „O *ortodoxie bine-echilibrată* poate cu ușurință să primească orice influențe străine care vin și le pun în dreaptă rânduială, le fac ortodoxe; dar din curentul ortodoxiei se desprinde o ‘linie de partid’ cu un punct de vedere propriu.”

în cele din urmă, Părintele Serafim a calificat acest neo-tradiționalism ca un fel de „renovaționism de dreapta”. El scria: „Ortodoxia de la Hartford’ este de fapt un fel de aripă de dreapta a ‘ortodoxiei pariziene’ - o ortodoxie ‘reformată’ care se întâmplă să fie în mare parte ‘corectă’, dar de fapt se află la fel de mult în afara tradiției ortodoxiei ca și Parisul, ca și creație a logicii omenești. O ispită groaznică pentru vremurile noastre.”

într-unul dintre articolele sale, Părintele Gherman a precizat semnele indicatoare ale ortodoxiei „restaurate”, fie de dreapta fie de stânga: „Un pic de critică modernă, atracție pentru strălucire și corectitudine și lipsă de înrudire iubitoare pentru cei care transmit tradiția, dovedesc lipsa rădăcinilor și a unei legături vii cu tradiția, chiar acolo

*

323

*

unde se află o legătură de suprafață cu un purtător al acesteia.”

Cu privire la această lipsă de rădăcini la neo-tradiționaliști, Părintele Serafim scria: „Ei trebuie ‘să o facă singuri’, fără altceva și fără nici o tradiție stabilă care să-i corecteze. ‘Rădăcinile’ lor se află mai degrabă în America sec. XX, care justifică tonul ‘modern’ al scrisorilor lor [și] lipsa lor de înțelegere a întregii semnificații, a originii religioase și contextul ‘evoluției’. Noi am văzut deja exemple (în special când încearcă să pătrundă în sfera rusească, în care sunt cu totul dezorientați) de felul în care se aruncă asupra unor subiecte doar pe baza impresiilor și a capriciului, tocmai datorită lipsei lor de o bază teologică completă. Ei nu au încredere în bătrânii lor ruși (și punem la îndoială că au bătrâni greci de la care să ia sfătuire)... Ei realmente se mândresc că *numai ei* sunt ‘mari teologi’ care au redescoperit o tradiție teologică pierdută; dar de fapt teologia lor este deosebit de needucată și simplistă, în special este pusă lângă scrierile unui teolog mare cu adevărat din tradiția ortodoxă nesticată - Părintele nostru Mihail Pomazanski din Jordanville, care este subtil, distins, profund - și total dominat de ‘tinerii teologi strălucitori’. Noi, nefiind ‘teologi’, adesea luăm sfătuire de la Părintele Mihail și de la alții, în a căror judecată ne încredem și o respectăm, știind că astfel ne aflăm într-o tradiție bună și nu trebuie să avem încredere în judecata noastră greșită pentru toate răspunsurile.”

Noii teologi au trecut peste folosul catehismului ortodox al sec.al XIX-lea al Mitropolitului Filaret al Moscovei care, spre deosebire de catehismul de mai târziu al Mitropolitului Antonie Krapovitski, a transmis adevărata învățătură creștină despre răscumpărare. Ei au numit lucrarea Mitropolitului Filaret „romano-catolică” și „groaznică”, chiar dacă acest catehism fusese recomandat întotdeauna convertiților de către Arhiepiscopul Ioan.

O altă problemă avea legătură cu sfinții despre care noii teologi spuneau că „nu erau ortodocși”, ci chiar eretici și ar trebui scoși din calendar. Părintele Serafim a fost foarte mâhnit când, prin scrisoarea lor, s-a publicat un atac nepotrivit asupra iubitelor lor Fericitul Augustin. Articolul numea pe cei care îl măreau pe Augustin „neinstruiți din punct de vedere teologic” și „sprijinitori latini”. Totuși, așa cum arăta Părintele Serafim într-o scrisoare către Alexei, aici erau incluși Arhiepiscopul Ioan, Sf. Nicodim din Sfântul Munte și tradiția teologică greacă și rusă a secolelor XIX și XX, ca să nu mai pomenim de părinții celui de-al Cincilea Sinod Ecumenic. El scria: „Tradiția universală a Bisericii Ortodoxe îl acceptă pe Fericitul Augustin ca sfânt părinte, deși cu o pată [teologică] - foarte asemănător cu Sf. Grigorie de Nisa din răsărit.”

Atacul asupra Fericitului Augustin a dovedit Părintelui Serafim că „noii teologi” sunt, la urma urmei, incompetenți de a discuta teologie: „nu”, spunea el, „pentru că nu sunt deștepți sau destul de citiți, ci pentru că *sunt prea pătimiși să arate că ei au întotdeauna dreptate*. Acesta nu este spiritul teologiei ortodoxe.” În altă scrisoare scria: „Adevărata perspectivă ortodoxă este, mai întâi de toate, neîncrederea în interpretarea ‘teologică’ abstractă și se pune întrebarea: ce cred bătrânii noștri; ce cred părinții noi? Și manifestând respect pentru aceste păreri, se începe atunci adunarea imaginii pentru sine ... Oricine a citit *Confesiunile* Fericitului Augustin cu înțelegere nu va vrea cu dragă inimă ‘să-l scoată din calendar’ - pentru că va vedea în această carte acea râvnă și iubire înflăcărată care este *tocmai* ceea ce lipsește atât de mult în viața Bisericii noastre de astăzi! ... Poate că ‘occidentalismul’ Fericitului Augustin îl face mai important pentru noi astăzi, care suntem afundați în apus și în felul său de gândire.”

În mod interesant, Arhiepiscopul Ioan privea învățătura exagerată a Fericitului Augustin despre har ca pe un fenomen asemănător cu „dogma” Mitropolitului Antonie, adică, ca pe o eroare care nu trebuie acceptată sau apărută, dar în același timp, nu ca să fie folosită pentru a ataca un om drept, din alte puncte de vedere, ca un eretic indiscutabil. Părintele Serafim își amintește cum, odată, când îl întrebase pe Arhiepiscopul Ioan cum trebuia privită „dogma”, acesta începuse îndată să vorbească despre Fericitul Augustin. De aici, Părintele Serafim a concluzionat: „Dacă spui că Fericitul Augustin a fost un eretic, atunci poți să-l numești astfel și pe Mitropolitul Antonie; dar dacă îl accepți pe Mitropolitul Antonie și îi treci cu vederea greșeala lui, atunci trebuie să faci același lucru și cu Fericitul Augustin.” Aceasta era în contrast evident cu logica „noilor teologi”, care, în timp ce-l respingeau pe Fericitul Augustin, susțineau că Mitropolitul Antonie era practic singurul propovăduitor al ultimilor timpuri care era curat în întregime și fără „influență apuseană”.

Un alt sfânt pe care neo-tradiționaliștii voiau să-l scoată din calendar era ultimul împărat bizantin, Constantin al XII-lea. Când Părinții Gherman și Serafim au publicat primul lor calendar bisericesc, inspirat din calendarele ortodoxe obișnuite în limba rusă, unul dintre noii teologi le-a scris o scrisoare, spunându-le să „scoată acel eretic din calendar” - în mod evident pentru că Sf. Constantin fusese prezent la o liturghie latină, „apuseană”. Părintele Gherman a fost înclinat să fie de acord cu această cerere, dar Părintele Serafim s-a opus. „Să-l întrebăm mai întâi pe Arhiepiscopul Averkie”, a spus el. În câteva săptămâni, părinții au primit răspuns de la Arhiepiscopul Averkie, care afirma că Împăratul Constantin al XII-lea a fost „un sfânt frumos” și cei care l-au respins erau „marionete teologice”. Astfel, Părintele Serafim a hotărât că sfântul va rămâne în calendar. „Acum te afli în captivitatea apuseană!” l-a necăjit Părintele Gherman.

„Foarte bine”, a spus Părintele Serafim. „asta înseamnă că voi fi cu toți sfinții și părinții mari pe care ei îi acuză că se află sub ‘influența apuseană’.” El a spus Părintelui Gherman că adevărata „influență apuseană” trebuia văzută în cei care așezau opinia unui om (în acest caz, conducătorul partidului lor) deasupra mărturiei tradiției. El spunea că era doar „ascultare” legală care determinase erorile teologice din Biserica Romană contemporană. Într-o scrisoare, el se plângea: „Ortodoxia noastră din America a devenit atât de mărginită încât trebuie să ne aflăm sub porunca unui ‘papă-expert’ și trebuie să acceptăm o ‘linie de partid’ asupra fiecărui subiect pus în discuție? Aceasta este împotriva a tot ceea ce ne-a învățat și a făcut Vlădica Ioan în ostelile sale misionare.”

Părintele Serafim a numit acest chip de mărginire „super-corectitudine”, altminteri cunoscut ca „boala corectitudinii”. El a văzut cum putea să aibă o influență puternică asupra tinerilor, atât convertiți cât și ortodocși din naștere, născuți în apus. El a observat că noile puteri „super-corecte” „le oferă unele răspunsuri ‘simple’ la întrebări complexe și că pentru aceia este foarte atractivă puțină nesiguranță sau slăbire în

credința lor .. Cunoaștem mulți convertiți care se apucă cu toată puterea de ‘corectitudine’ ca un sugar de biberonul lui și eu cred că ei și-ar putea mântui sufletele mai bine fiind puțin ‘incorecți’ dar mai smeriți.”

Cu interpretarea sa modernă, prea logică, aripa „super-corectă” se așezase deasupra simplilor credincioși greci ai „școlii vechi”; iar Părintele Serafim și-a dat seama cum mentalitatea lor era de asemenea străină față de rușii care răbdaseră îndelungă suferință. El i-a scris lui Alexei: „Pare să lipsească un element de bază în toată ‘judecata’ lor, unul pe care sfinții părinți îl subliniază ca fiind esențial pentru adevărata viață ortodoxă: *suferința*. ‘Judecata’ care apare din dispute libere și inutile nu are nici o valoare: dar judecata apărută din suferință adâncă (așa cum a îngăduit-o Dumnezeu cel mai mult rușilor zilelor noastre) este singura cu adevărat echilibrată și sănătoasă, chiar dacă aceasta nu poate oferi un răspuns superficial la fiecare întrebare ridicolă. Să încercăm să pătrundem mai adânc în această suferință. Să ne dea Dumnezeu harul Său ca să facem asta!”

Unul dintre „răspunsurile simple” a fost furnizat de un grup super-corect cu privire la relațiile diferitelor Biserici Ortodoxe. Acești oameni au susținut că toate Bisericile din noul calendar sau cu idei liberale sau ecumenice erau eretice și „nesănătoase”, că ele „nu erau de loc Biserici” și împărtășania lor nu avea nici un har.

Unii preoți de frunte ai noii grupări, înainte de a fi primiți în Biserica Rusă de peste hotare, fuseseră excluși de una dintre aceste noi Biserici cu calendar, Arhiepiscopia greacă. Biserica Rusă îi primise din iubire, fiind convinși (parțial datorită ostenețelor Părinților Gherman și Serafim) că ei fuseseră excluși pe nedrept. Potrivit raționării preoților, totuși, ei ar fi putut fi acceptați numai pentru că întreaga Arhiepiscopie greacă, fiind „fără har”, nu ar fi putut niciodată să-i excludă „în mod justificat”. Ei au elaborat o întreagă teorie în Arhiepiscopia greacă, datorită activităților ecumenice, care se presupune că pierduse harul în perioada dintre hirotonirile și excluderile lor! A admite că Arhiepiscopia greacă mai avea har, considerau ei, însemna să admită că excluderile lor erau legate pentru totdeauna și nu mai puteau sluji ca preoți. Nu exista nici amânare sau iertare în această logică rece, „canonică”.

Din nefericire, unul dintre preoți avea un frate care era încă preot în Arhiepiscopia greacă. În timpul unei vizite la Platina el a spus cu mândrie Părintelui Gherman: „Desigur că nu mă rog pentru fratele meu!” - însemnând că nu se ruga pentru el când se pomeneau ortodocșii în timpul Sfintei Liturghii. Uimit, Părintele Gherman i-a spus Părintelui Serafim:

- Ți poți imagina? A întrebat el. El vorbește despre fratele său de sânge, hirotonit de același episcop ca și el!

Părintele Serafim a clipit cu uimire:

- Ei, desigur că este ‘corect’, a spus cu un oftat.

Se auzea despre astfel de incidente că mama Părintelui Gherman a întrebat despre oamenii super-corecți: „Pot fi ortodocși, foarte bine, *dar creștini sunt?*”

Când *Cuvântul ortodox* a publicat un apel de la Biserica Ortodoxă din Uganda, lovită de sărăcie - care se afla în mare lipsă de hrană, îmbrăcăminte, cărți duhovnicești, icoane, etc. - un alt preot super-corect a scris părinților interesându-se dacă acești ortodocși africani erau „într-adevăr frați”. Acest preot a susținut că dacă aceștia aparțineau unui calendar nou, după cum se pretinde a fi o jurisdicție „lipsită de har” (pe care de fapt îl aveau), ei nu ar trebui să fie ajutați. „Aș dona mai degrabă tot ce pot vreunei familii sau organizații ortodoxe vrednice”, a încheiat el.

„Cum putem combate acest elitism cu inima împietrită?” a întrebat Părintele Serafim citind această scrisoare. Părintele Gherman a menționat: „Chiar dacă un eretic moare și cere ajutor, nu ar trebui să-l ajutăm?”

Interpretarea super-corectă a harului - sau mai degrabă a lipsei de har - a adus multe probleme Bisericii Ruse de peste hotare. Conducătorii grupării arătau oamenilor - în special convertiților maleabili - că episcopii Bisericii Ruse de peste hotare considerau această Biserică realmente singurul trup ortodox rămas în lume, majoritatea celorlalte fiind lipsite de har. Totuși, Părintele Serafim a observat că, „episcopii noștri refuză să ‘lămurească’ această problemă și să delimiteze ‘negrul de alb’; și sunt siguri că, poate fără excepție, episcopii noștri nu numai că refuză să-i declare fără har, ci cred (cel puțin oferindu-le avantajul îndoielii) cu convingere că au har.” Mulți dintre acești ierarhi vorbiseră puternic împotriva ecumenismului, sergianismului, etc., dar formal nu frânseseră comuniunea cu nici o Biserică ca să apere Patriarhia Moscovei - și chiar acolo nu au îndrăznit să o declare „fără har”.

Mergând în Grecia, gruparea super-corectă a încercat să creeze legături politice între Biserica Rusă de peste hotare și cel mai riguros dintre toate grupurile calendarului vechi: „Matthewites”, care credea nu numai că toate Bisericile noului calendar erau fără har, ci oricare Biserică, care avea ceva de-a *face* cu ei era de asemenea fără har. Acest plan a dat greș mai târziu, întrucât Mateuții au aflat că, în ciuda a ceea ce fuseseră îndrumați să creadă, Biserica Rusă de peste hotare era pentru ei mult prea “liberală”.

În 1976, misiunea ortodoxă vorbitoare de limbă engleză a fost și ea provocată când oameni (majoritatea convertiți sovăielnici) din alte Biserici Ortodoxe au fost îndrumați de gruparea super-corectă să se „boteze din nou” în Biserica Rusă de peste hotare. Chiar oamenii care primiseră Impărtășania ani de zile în Biserica de peste hotare, dacă se presupunea că botezul lor era „lipsit de har” sau „necanonic”, au fost sfătuiți că acest botez din nou era necesar.

Tulburat de această tendință nouă, Părintele Serafim scria: „Sf. Vasile cel Mare a refuzat să boteze un om care a pus la îndoială temeiul botezului său, tocmai pentru că primise deja Impărtășania mulți ani și era prea târziu să pună la îndoială că era membru al Bisericii lui Hristos! În cazul convertiților noștri este clar că cei care insistă sau li se spune să primească botezul după ce sunt deja membri ai Bisericii încearcă, dintr-un sentiment de nesiguranță, să primească ceva ce *nu* dă Impărtășania: siguranța psihologică, o mângâiere pentru eșecurile lor trecute, fiind deja ortodocși, o apartenență la ‘clubul’ celor care sunt ‘drepti’, o ‘corectitudine’ duhovnicească automată. Dar această faptă aruncă îndoială asupra Bisericii și slujitorilor ei: dacă preotul sau episcopul care a primit asemenea oameni a ‘greșit’ (și a greșit atât de mult încât întreaga faptă a primirii trebuie săvârșită din nou!), se creează un fel de ‘Biserică în interiorul Bisericii’.. Este foarte greu să te lupți împotriva acestui lucru, pentru că ei oferă răspunsuri ‘clare și simple’ la fiecare întrebare și convertiții noștri sovăielnici consideră acesta ca fiind răspunsul la nevoile lor.”

Episcopul Nectarie a fost la fel de tulburat să afle despre această rânduială nemaipomenită. El a remarcat: „Poate că cel de al doilea botez spală harul primului.”

În culmea corecto-maniei din 1976, Părintele Serafim a explicat unui convertit de ce calea sa nu putea avea acest chip de „habotnicie”. El scria: „‘Strictețea’ lor îi forțează să intre în politica Bisericii ca problemele duhovnicești să treacă pe planul secundar. Știu că dacă aș sta să mă gândesc care aspect al ‘habotniciei’ este într-adevăr ‘corect’ astăzi - mi-aș pierde toată pacea minții și aș fi mereu preocupat de problemele frângerii comuniunii, despre felul cum va părea altora, despre ‘ce vor crede grecii’ (și *care* greci?), și ‘ce va crede Mitropolitul’? și nu voi avea timp sau dispoziție ca să capăt însuflețire de la pustie, de la sfinții părinți, de la minunații sfinți ai vremurilor moderne și trecute care au trăit într-o lume mai înaltă. În special în timpurile noastre nu este posibil să fii în *întregime* detașat de aceste probleme, dar să punem lucrurile importante pe primul loc.”

UNEORI, Părintele Gherman s-a temut că gruparea super-corectă era realemente suficient de puternică pentru a da tonul tuturor convertiților ca să vină la ortodoxia tradițională din America. Dar Părintele Serafim, deși îl dura să vadă că oamenii sunt prinși de acest extremism, nu era convins. Citându-l pe Abraham Lincoln, i-a spus Părintelui Gherman: „este adevărat că poți păcăli toți oamenii la un moment dat; poți chiar să păcălești pe unii oameni tot timpul; dar nu poți să păcălești pe toți oamenii tot timpul.”

Judecând după cum mergeau lucrurile, Părintele Serafim a prevăzut că gruparea super-corectă se va ridica în cele din urmă și vor pune la cale o mare schismă cu atacuri și contraatacuri și va sfârși ca o sectă mărginită, înapoiată, cu influență minimă. I-a scris lui Alexei, „Toate astea vor trece ca un coșmar groaznic. Dar în același timp trebuie să suferim mult ... Ne simțim foarte trădați. Toți aniiăștia am crezut că ei sunt într-un gând și un duh cu noi, oferind tot ceea ce aveau pentru cauza misiunii vorbitoare de limbă engleză. Dar într-adevăr, se pare că în tot acest timp ei își construiau numai propria lor slavă, înșelând fără milă încrederea episcopilor, preoților și mirenilor noștri ruși simpli .... Ne temem că toate articolele noastre despre ‘habotnicie’ din anii trecuți au ajutat la producerea unui monstru!”

Desigur că a fost dezamăgire de ambele părți. Conducătorii noului partid fiind însuflețiți să ocupe poziția bigotă în primul rând, în mare măsură datorită părinților de la Platina, au crezut că părinții vor intra în mod firesc în mișcarea lor și vor începe să „primească instrucțiuni de la Hartford”. Unii dintre ei erau cu adevărat dezmăgiți când s-au lămurit că părinții aveau de gând să gândească pentru ei. Ei crezuseră că Părintele Serafim voia corectitudine întocmai ca și ei, dar nu aveau dreptate. Părintele Serafim voia Adevărul, ceea ce este cu totul altceva. Părintele Serafim scria: „Ei și-au făcut o carieră bisericească doar pentru ei, pe o bază falsă dar atractivă: că principala primejdie a Bisericii de astăzi este lipsa de strictețe. Nu - principala primejdie este ceva mult mai adânc - *pierderea gustului ortodoxiei*, o micșorare în care iau parte chiar ei, tocmai în ‘strictețea’ lor ... ‘Strictețea’ nu ne va mântui dacă noi nu mai avem simțământul și gustul ortodoxiei.”

Ani la rând, Părintele Serafim a consumat foarte mult timp și energie cu problema „super-corectitudinii”, trebuind să transmită conștiința ortodoxă transmisă de la Părinți, împotriva multor particularități ale „teologiei” neo-tradiționaliste. Nu era nevoie numai de articole, ci și de răspunsuri gândite cu chibzuință pentru mulți care veneau la el, întrebându-se despre noua atitudine care se așezase în Biserică.

Privind retrospectiv, Părintele Gherman a fost înclinat mai târziu să considere o pierdere de vreme. Aceștia erau, după cum spunea Părintele Serafim, „băieți de colegiu care se jucau de-a ortodoxia”, încercând să dovedească că erau mai tari ca oricine. Ei nu erau gânditori cu simțire ca Părintele Serafim și nu-i interesa de loc ce trebuie să spună dacă nu erau de acord cu „linia partidului”. Se pare că și-ar fi putut folosi mintea și inima spre scopuri mai bune.

Dar era cu adevărat o irosire? După cum am văzut, „boala corectitudinii” (și nu întotdeauna în formele evidente menționate mai sus) este o mare ispită pentru ortodocșii din aceste vremuri de pe urmă, când „iubirea multora se răcește”. Într-adevăr, corectitudinea se zidește în cuvântul „ortodox”, care înseamnă „slava cea dreaptă”. O întrebare cheie, cu care trebuia să se confrunte Părintele Serafim, era: Cum rămâne cineva credincios (ortodox) *drept* fără să devină convins că numai el are dreptate?

Întrucât Părintele Serafim a avut un conflict direct cu extremismul „corect”, el a putut să-și ajute contemporanii să se ridice din această cădere. Dacă nu ar fi avut loc acest conflict, este foarte probabil că scrierile lui ar fi arătat numai un aspect. Chiar dacă el a evitat această capcană, cuvintele sale nu ar fi fost în stare să împiedice persoanele mai puțin echilibrate să cadă în prăpastia adâncă din partea dreaptă. Totuși, după cum

stau lucrurile acum, mesajul său pentru oamenii de astăzi este plin de avertizări lucide împotriva renașterii de dreapta, cât și de stânga, împotriva legalismului și superficialității lipsite de iubire sub aspectul înșelător al „tradiționalismului”. El spusese: „Tot ceea ce este superficial poate fi falsificat.”

Dar nu ar trebui să neglijăm să menționăm valoarea tuturor acestora la zidirea sufletului său. El însuși fusese convertit la „ortodoxia habotnică”; și era necesar să pătrundă mai adânc fenomenul habotniciei, care *in sine* nu a constituit un răspuns. Ocupându-se de aceasta și încă și mai mult prin *suferința* asupra acestei probleme de-a lungul multor ani, fusese obligat să stârpească orice urme ale elitismului rece din creștinism, în timp ce își păstra atașamentul față de cauza „ortodoxiei adevărate”. În felul acesta el a fost în stare, după cum vom vedea, să dobândească acea combinație rară a unei poziții necompromițătoare pentru Adevăr și o *ortodoxie a inimii* aprinsă, vie. Tocmai în aceasta constă diferența dintre specialiștii „tradiționalismului” mort și adevărații purtători ai *tradiției vii* cum ar fi Arhiepiscopul Ioan.

65

De unde am venit

Astăzi este necesară o minte mai cuprinzătoare, mai puțin legată de „opinia publică”, să vadă imensitatea faptelor creatoare ale lui Dumnezeu descrise în Geneza. Sfinții părinți - mințile cele mai „rafinat” și „științifice” ale vremii lor - pot fi descătușătorii minților noastre încătușate.

- Părintele Serafim

„**ODINIOARĂ**, credeam total în evoluție”, scria Părintele Serafim în 1973. „Credeam astfel, nu pentru că mă gândisem foarte mult asupra acestei probleme, ci pentru că ‘toată lumea crede așa’, pentru că este un ‘fapt’ și cum poate cineva să nege ‘fapte’? Dar atunci am început să gândesc mai profund asupra acestei probleme. Am început să văd că foarte adesea ceea ce se numește ‘știință’ nu înseamnă de loc *faptă* ci *filosofie* și am început cu multă băgare de seamă să fac distincția între *fapte științifice* și *filosofie științifică*” Părintele Serafim a observat că teoria evoluționistă „s-a dezvoltat împreună cu direcția filosofiei moderne de la Descartes încoace, cu mult înainte de a exista pentru aceasta vreo ‘dovadă științifică’.

Dar evoluția este mai mult decât filosofie sub aspectul înșelător al științei. După cum spunea Părintele Serafim: „Este un fel de teologie științifico-fantastică, produsul *credinței* (o credință ateistă, dar totuși credință). Că aceasta este atât de larg acceptată dovedește cu siguranță cât de jos a căzut astăzi nu numai teologia, ci chiar gândirea sănătoasă clară. (Imi amintesc de profesorul meu de zoologie din primele clase, când ne explica despre ‘marile idei ale omului’: pentru el cea mai mare idee pe care a inventat-o omul vreodată a fost ideea evoluției: cu mult mai mare, credea el, decât ‘ideea de Dumnezeu’.)”

Cu mult timp înainte, Părintele Serafim caracterizase credința omului modern ca o formă de *chiliasm*, credința în perfectibilitatea acestei lumi căzute. Evoluționismul, în credința sa în dezvoltarea treptată de la inferior la superior, a fost strâns legat de chiliasm. După cum spunea Părintele Serafim, a fost o „deducere aproape inevitabilă din acesta”.

Împreună cu chiliasmul, evoluționismul a fost ceea ce Părintele Serafim a numit „o forță primară adânc înrădăcinată, care pare să prindă oamenii nu numai cu atitudinile

lor conștiințe și raționamentul. (Aceasta are o logică: instruirea a început pentru toți încă din leagăn și de aceea este foarte greu de clarificat și privit în mod rațional.) Este un *model de gândire potrivnică* ortodoxiei, nu doar o altă idee.”

În sec. al XVII-lea, fusese o credință științifică *diferită*: credința în modelul Newtonian al unui univers deist-mecanicist al ordinii perfecte. Această credință s-a perimat un veac mai târziu, fiind satirizată de Voltaire în satira sa *Candide*. După cum a observat Părintele Serafim, și evoluționismul a fost o astfel de credință trecătoare. Pe de altă parte, „Ortodoxia *nu urmează filosofia vremii*, pentru că ea își are propria ei filosofie bazată pe revelație. Sfinții părinți au o teologie completă a originii omului și a creației care nu este legată de nici o modă intelectuală care este trecătoare .... Filosofia noastră *nu este a lumii acesteia* și acesta este *răspunsul* la speculațiile deșarte ale omului modern!”

Studiind doctrina sfinților părinți cu privire la Creația omului și a lumii, Părintele Serafim a aflat-o atât de clară încât era „uimit de puterea pe care o are ‘evoluția’ asupra minților ortodoxe instruite. Așa este puterea acestei lumi și a ideilor ei la modă.”

În cele trei „scrisori deschise” pe care le-a primit Alexei Young ca răspuns la articolul său despre evoluție, un călugăr din gruparea super-corectă scrisese peste șaiszeci de pagini vorbind *în jurul* subiectului evoluției fără să-l abordeze în mod direct. El a afirmat că evoluția (pe care a văzut-o mai degrabă ca *fapt* decât ca *filosofie!*), întrucât se afla în domeniul „cunoașterii de prim rang”, era cu totul lipsită de importanță oamenilor duhovnicești preocupați de „cunoașterea înălțătoare de gradul al treilea”. În viziunea călugărului, dacă un tânăr ortodox vine acasă de la școală spunându-i mamei sale că a învățat că omul a evoluat din specii inferioare, cel mai bun răspuns al mamei ar fi „Fiul meu, Dumnezeu ne-ar fi putut crea pe orice cale a dorit-o El și *nimeni* altcineva nu va fi vreodată în stare să explice sau să înțeleagă căile Sale. Tot ce putem face este să-I mulțumim că ne-a creat.”

„Dacă nu suntem nebuni”, îi scria Părintele Serafim lui Alexei, „Părintele a plecat undeva în nori și nu este de loc în legătură cu ceea ce se petrece astăzi în lume, din punct de vedere intelectual - care este de foarte mare importanță pentru creștinii ortodocși care trăiesc în lumea aceasta. Încercând să se plaseze cu mult ‘deasupra’ întregii probleme, el *nu* dă impresia că vorbește din înălțimile celui de-al treilea grad de cunoaștere (care pare să fie ceea ce încearcă el să insinueze?), ci mai degrabă folosește această cunoaștere înălțătoare pentru scopuri raționaliste. Suntem foarte dezamăgiți să vedem asemenea mărginire. Răspunsul pe care l-a dat mama ‘tânărului licean’ ortodox -însurează cu claritate ‘răspunsul’ lui la întreaga problemă a evoluției .. Poate fi el cu adevărat atât de inconștient de scopurile anti-creștine ale unei astfel de educații ‘științifice’? Răspunsul lui este o invitație deschisă făcută tineretului ca să accepte orice îl învață profesorii - pentru că noi sărmanii creștini ortodocși, vai, având cunoștințe atât de înalte, nu putem ‘ști mai bine’.”

După cum arăta Părintele Serafim, o abordare atât de șovăielnică vine de la oamenii care se simt *nesiguri* cu privire la evoluție (întrucât aceasta contrazice atât de evident tradiția scripturistică și patristică) și în același timp e *amenințată* de anti- evoluționism (fiindu-le rușine să apară „înapoiști”. „fundamentațiști”, etc.). Totuși, pentru Părintele Serafim, aceasta nu fusese niciodată o dilemă. El scria: „Eu am privit întotdeauna evoluționismul, în toate ramificațiile lui, ca o parte importantă a bagajului intelectual ‘american modern’ pe care l-am lăsat în urmă când am devenit ortodox și niciodată nu mi-a trecut prin minte că vreun creștin ortodox conștient l-ar privi ca fiind lipsit de importanță, în special acum când mulți oameni de știință l-au abandonat (numai pe baze științifice), când presupunerile pseudo-religioase ale susținătorilor acesteia sunt atât de evidente și când este atât de legată de ecumenismul masonic și întreaga interpretare pseudo-religioasă.”

Aici Părintele Serafim a făcut referire la scopul chiliastic împărtășit atât de evoluționism cât și de ecumenism, apariția unei „noi ordini” în care toate standardele anterioare, văzute ca relative față de o anumită etapă dintr-un proces, vor fi schimbate în întregime. În legătură cu aceasta, el a considerat extrem de important să se familiarizeze cu scrierile lui Teilhard de Chardin, unul dintre „profeții” cei mai influenți ai „noului creștinism”. Paleontolog și filosof religios romano catolic, Teilhard a reușit să ducă evoluția la concluzia sa chiliastică logică. El scria: „Lumea modernă este o lume în evoluție; de aici, conceptele statice ale vieții spirituale trebuie să fie regândite și teoriile clasice ale lui Hristos trebuie să fie reinterpretate”. El a privit perfecțiunea și nemurirea epocii care nu vine potrivit înțelegerii celeilalte lumi a creștinismului tradițional, ci ca o „dezvoltare” evolutivă a lumii prezente. După Teilhard, în acest proces, „super-Hristos” se formează în lume, determinând „o sinteză a lui Hristos și a universului”. El a afirmat că acest „Hristos evolutiv” va aduce o unitate a tuturor religiilor: „O convergență generală a religiilor pe un Hristos universal care le satisface pe toate în mod esențial: aceasta mi se pare singura prefacere posibilă a lumii și singura formă în care se poate concepe o religie a viitorului.” În mod clar, aceasta este religia lui Antihrist, „apariția” unui pseudo-Hristos care promite o împărăție „spirituală” a acestei lumi.

„Teilhard”, scria Părintele Serafim, „se află într-o profundă armonie *atât* cu perspectiva modernă cât și cu catolicismul, ambele ‘converg’ acum într-o nouă viziune a lumii. Oricât de puternic ar putea să pară Teilhardismul pentru a rupe cu anumite aspecte ale catolicismului de ieri, nu poate fi nici o îndoială că el se află în armonie în modul cel mai profund cu acesta, și exprimă în mod admirabil curentul ‘spiritual’ cel mai profund al Romei apostate: folosirea ‘celeilalte lumi’ pentru un scop chiliastic al

324

acestei lumi, sau așa cum au exprimat-o ultimii papi, ‘sanctificarea lumii’.. Teilhard a văzut corect acea evoluție, dacă este adevărat, nu poate fi cuprinsă într-un compartiment al gândirii omenești. El nu a avut grijă să ‘împace’ evoluția cu probleme simple ale tradiției și dogmei creștine, pentru că el a văzut corect că nu *există* nici o posibilitate de împăcare. Evoluția este o ‘nouă revelație’ pentru om și aceasta vine acum peste omenirea cea de pe urmă. În lumina evoluției totul trebuie să se schimbe - nu doar ‘ imaginea lumii statice’ a Sfintei Scripturi și a sfinților părinți, ci întreaga viziune a omului față de viață, Dumnezeu, Biserica.”

Pentru acest motiv, Părintele Serafim nu a fost de acord cu „habotnicii” care se preocupau doar de dezrădăcinarea acelor idei moderne care atacau direct Biserica (masoneria, ecumenismul), ignorând alte filosofii ca evoluționismul. El a scris unuia dintre criticii lui Alexei, „Nu văd cum se poate nega faptul că ideile ‘moderne’ sunt un tot: acestea se formează mai întâi în afara Bisericii, se dezvoltă în minți agnostic-ateiste și apoi se pun în mișcare în întreaga societate până când ajung la Biserică, schimbându-și forma între timp ca să se potrivească cu fiecare curent de idei. ‘Evoluția’ este o idee care încă nu a atacat direct ortodoxia. Dar iată ce a făcut deja romano-catolicismului: nu este adevărat că întreaga fărâmițare a romano-catolicismului din ultimul deceniu se leagă direct de ‘declanșarea’ Teilhardismului (ale cărui cărți erau mai mult sau mai puțin interzise până atunci) în aceeași perioadă? .

Am fost destul de surprinși când tu (și Părintele după câte îmi amintesc) ai spus că nu l-ai citit pe Teilhard și nu-i cunoșteai ideile; adică, aștepti valul care să lovească ortodoxia înainte de a începe să te gândești asupra subiectului. Da, într-adevăr, Teilhardismul este ‘creștinismul’ (și ‘ortodoxia’) viitorului, sau mai degrabă fundamentul său metafizic (se potrivește foarte bine cu fenomenul ‘harismatic’), și nu este de loc prea devreme să aflăm ce ne lovește! Aici este foarte posibil ca poziția lui Alexei (ca laic în mijlocul lumii și venind din afara ortodoxiei care a fost deja stăpânită de spiritualitatea și filosofia ‘evolutivă’) i-a dat posibilitatea să fie conștient de ceva

³²⁴ După cum am spus, teologilor ortodocși moderniști le plăcea, de asemenea, să se folosească de această expresie, fiind foarte la modă pe atunci.

care, cu atât mai mult cuprindea ortodocșii (clerul, călugării, ortodocșii până la moarte), pur și simplu încă nu se vede. Cât de bucuros am fost să aflui acest ‘ascunziș’ când am devenit ortodox, pentru că am văzut că în această ‘lume fără ajutor’, aș putea să-mi schimb complet orientarea intelectuală (ca să nu pomenesc de cea spirituală) și să nu mai gândesc de loc în termenii despotismului de idei dominante (în care evoluția are un loc cheie). Totuși, am observat că alți convertiți nu păreau să îmbrățișeze această problemă și unii dintre ei au început să comenteze cum acest curent modern sau altul poate fi înțeles sau acceptat sau criticat în termenii ortodoxiei - o interpretare falsă, pentru că sunt implicate două lumi foarte diferite și deosebirea este mai mare decât aceea dintre două limbi cu totul diferite ..

Suntem cu totul de acord cu Alexei că ‘evoluția este unul dintre conceptele cele mai primejdioase cu care se confruntă creștinii ortodocși de astăzi’ - poate că aceasta este cheia (intelectuală) spre asaltul asupra Bisericii ‘filosofiei’ însăși (și chiar așa stau lucrurile) a lui Antihrist care vine.”

Părintele SERAFIM a înțeles că această luptă nu se ducea în așa mare măsură cu evoluția fizică ateistă și absurditățile acesteia, cât cu așa zisele forme mai „rafinat” ale evoluției teiste sau spirituale. Acestea, a spus el, „nu sunt de loc mai ‘rafinat’, ci mai nedeslușite și neclare!. Întrucât îi înțeleg motivele, evoluția ‘teistă’ este invenția oamenilor care, se *tem* că evoluția fizică este într-adevăr ‘științifică’, se folosesc de ‘Dumnezeu’ în diferite momente ale progresului evolutiv pentru a nu fi eliminat, pentru a pune de acord ‘teologia’ cu ‘ultimele descoperiri științifice’. Dar acest fel de gândire artificială este satisfăcătoare numai pentru mințile cele mai neclare și încurcate (pentru care, în mod evident, ‘Dumnezeu’ a dat energia și ordinea care nu pot fi explicate potrivit celei de a doua legi a termodinamicii): nu este mulțumitoare nici pentru teologie nici pentru știință, ci doar amestecă cele două domenii. Iarăși, evoluția ‘spirituală’ aplică ‘concluziile’ evoluției fizice ateiste la domeniul ‘spiritual’ și ajunge la rezultate care sunt monstruoase și inacceptabile fie din punct de vedere științific fie teologic: un amestec și o confuzie care se poate numai ascunde într-un jargon fantastic în stilul lui Teilhard de Chardin. Aceste două feluri de evoluție depind în întregime de acceptarea evoluției fizice și dacă se dovedește a fi greșită se prăbușește; și în plus, acestea sunt contradictorii pentru că întregul obiectiv și scopul teoriei evoluției fizice este de *a afla o explicație a lumii fără Dumnezeu*; adică, evoluția fizică este *prin natura ei ateistă* și este ridicol când ‘teologii’ alegă după ultima teorie ‘științifică’ în scopul de a nu rămâne în urma vremurilor.”

Pe când Părintele Serafim scria acestea, se manifesta o tendință clară printre „teologii” ortodocși populari de a propovădui evoluționismul. Revista Mitropoliei pentru adolescenți, *Preocupare*, a publicat un articol intitulat „Evoluția: Metoda de Creație a lui Dumnezeu”. Autorul, Teodosie Dobzanski, era un evoluționist foarte cunoscut care primise doctoratul honoris causa de la Seminarul Sf. Vladimir. „Iată argumentele unui ‘evoluționist ortodox’,” comenta Părintele Serafim. „Citește printre rânduri și află răspunsul: acest om crede în Dumnezeu așa cum crede în El un adevărat creștin ortodox? Nu! Acesta crede în El așa cum crede omul ‘modern’, acesta este deist. Concluzia sa este foarte revelatoare: ‘Unul dintre cei mai mari gânditori ai vremii noastre, Teilhard de Chardin, a scris următoarele: „Evoluția este o teorie, un sistem sau o ipoteză? Este cu mult mai mult - este un postulat general spre care trebuie să se plece toate teoriile, toate ipotezele, toate sistemele și trebuie îndeplinită pentru a fi posibilă și adevărată. Evoluția este o lumină care luminează toate faptele, o traiectorie pe care trebuie să o urmeze toate căile gândirii - aceasta este evoluția.”’

Mai demult, Teilhard fusese laudat de teologii școlii din Paris care voiau să țină pasul cu moda. Unul dintre ei, Părintele John Meyendorff, scrisese că Teilhard a fost

„legat de intuiția extraordinară a părinților ortodocși ai Bisericii”; pe când altul,³²⁵ Nikita Struve, a spus că Teilhard „înfrânse abordarea negativă despre lume, care este adânc înrădăcinată printre creștini.”

Părintele Serafim remarca, „Lipsa de cultură patristică din zilele noastre este atât de mare încât oricare ‘teolog’ poate spune orice și poate să atribuie afirmația unui ‘sfânt părinte’ și să nu fie corectat. În special cu privire la evoluție se pot face afirmații extrem de ambigue care par să dea o justificare ‘patristică’ pentru credința în această doctrină modernă.”

Toate „legăturile vii” pe care le cunoștea Părintele Serafim - de la Părintele Mihail Pomazanski, teolog, la I. M. Andreev, doctor în medicină - erau conștiente că teoria evolutivă era mai degrabă o credință decât știință pură. Totuși, criticii articolului lui Alexei Young au continuat să oprească un alt gânditor tradițional, Dr. Alexander Kalomiros, ca unul ce se afla de partea evoluției. Neputând citi articolul lui Kalomiros în grecește, Părintele Serafim a fost înșelat, considerând că numele lui fusese defăimat în repetate rânduri în felul acesta. El aprecia traducerea engleză a criticii puternice a lui Kalomiros asupra ecumenismului, *Împotriva unirii false*, și nu și-a putut imagina cum a putut același autor să fie de partea evoluției. I-a scris lui Kalomiros întrebându-l despre punctele sale de vedere și acesta i-a promis să-i trimită un răspuns detaliat în limba engleză, cu citate din sfinții părinți. „Așteptăm aceasta cu plăcere cu mintea deschisă și cu nădejde!” I-a scris Părintele Serafim lui Alexei. „Sperăm să primim o confirmare a bănuielii noastre că realmente se greșește când se face referire la el ca fiind susținător al evoluției.”

După câteva luni, părinții au primit o scrisoare de 40 de pagini de la Kalomiros. „Trebuie să mărturisesc”, a scris din nou Părintele Serafim lui Alexei, „că este mult peste așteptările noastre - el consideră teoria ‘evoluționistă’ destul de naturală și incompetentă, încheiată cu ‘animalul evoluat Adam’ și ‘cel care neagă evoluția neagă Sfintele Scripturi’. Totuși, într-un fel suntem destul de bucuroși de aceasta - pentru că acum am aflat *pentru prima oară* un ‘evoluționist’ ortodox vrendic de stimă care vrea să fie foarte cinstit față de problemele despre care eu consider că alții se tem să vorbească de frică să nu supere ‘conștiințele slabe’ care se află sub ‘influențe apusene’.”

„Din punct de vedere patristic”, scria Părintele Serafim, scrisoarea lui Kalomiros era „foarte slabă .... El își bazează întregul argument pe două sau trei pasaje patristice, interpretate foarte unilateral .... În mod evident Kalomiros a mers al părinții care *cunoșteau deja* că evoluția este un ‘adevăr’. Era limpede că el *nu* se gândise foarte serios să analizeze presupunerile adevărului ‘evoluției’, așa că va trebui să începem să-i cerem să gândească și să *nu* îndrepte spre sfinții părinți ideile sale preconceptuate bazate pe ‘judecata’ apuseană .... Omul *nu* este teolog, dar citește părinții când mai bine când mai rău .... El este *foarte* neclar cu privire la sensul cuvântului ‘evoluție’ - și consideră că dezvoltarea de la embrion la omul matur înseamnă ‘evoluție’ și că existența diferitelor rase de oameni se datorește ‘evoluției’.”

Părintele Serafim s-a ostenit mult ca să alcătuiască un răspuns, care s-a dovedit a fi la fel de lung ca și scrisoarea³²⁶ lui Kalomiros. De la început i-a spus lui Kalomiros că „multe discuții dintre ‘evoluționiști’ și ‘anti-evoluționiști’ sunt inutile pentru un motiv esențial: de obicei ei nu discută despre același lucru .... Pentru a preciza, voi spune *exact* ce înțeleg eu prin cuvântul ‘evoluție’, care este sensul pe care îl are în toate manualele despre evoluție ... toate manualele științifice definesc evoluția ca o teorie specifică privind CUM au apărut ființele în timp: *prin transformarea unui soi de ființă în alt soi, ‘forme complexe derivând din forme mai simple’ într-un proces natural care a necesitat nenumărate milioane de ani.* (Storer, ‘Zoologie generală’)..

³²⁵ Părintele John Meyendorff, „Teilhard de Chardin”, *Vestnik*, no. 95-96 (1970), p. 32 (în lb. rusă).

³²⁶ O variantă prescurtată a scrisorii Părintelui Serafim către Kalomiros a fost publicată în *Jurnalul manifestărilor divine* (San Francisco, California, toamna 1989 - iarna 1990).

„Doresc să mă fac foarte înțeles: nu neg total faptul *schimbării și dezvoltării* în natură. Că un om matur se formează dintr-un embrion; că un copac mare crește dintr-o ghindă mică; că se dezvoltă noi *varietăți* de organisme, fie ‘rase’ umane ori diferite feluri de pisici și câini și pomi fructiferi - dar toate acestea *nu înseamnă evoluție*: este numai variație *în cadrul* unui gen de specii definite; aceasta nu dovedește și nici măcar nu sugerează (numai dacă crezi deja asta din motive ne-științifice) că un gen sau o specie se dezvoltă în alta și toate ființele existente sunt produsul unei asemenea dezvoltări dintr-unul sau câteva organisme primitive..

Nimeni, fie ‘evoluționist’ sau ‘anti-evoluționist’, nu va nega că ‘proprietățile’ ființelor se pot schimba, dar aceasta nu este o dovadă a evoluției *dacă nu se poate arăta că un gen sau o specie se poate transforma în alta și chiar mai mult, că fiecare specie se transformă în alta printr-un lanț cu verigi neîntrerupte mergându-se înapoi până la organismele cele mai primitive.*”

Părintele Serafim a citat pasaje lungi din *Hexaameronul* Sfântului Vasile cel Mare ca să arate că acest mare sfânt părinte, instruind despre *schimbare*, era clar împotriva oricărui fel de idei *transformiste* (evoluționiste). Părintele Serafim scria, „în mod foarte evident, sfinții părinți nu credeau în nici un fel de astfel de teorie - *pentru că teoria evoluției n-a fost inventată până în timpurile moderne* .... Sunt sigur că veți fi de acord cu mine că noi nu suntem liberi să interpretăm Sfintele Scripturi după cum ne place, ci trebuie să le interpretăm așa cum ne învață sfinții părinți. Mă tem că nu toți cei care vorbesc despre Geneza și evoluție acordă atenție acestui principiu. Unii oameni sunt atât de preocupați să combată fundamentalismul protestant că merg extrem de departe ca să respingă pe oricine dorește să interpreteze textele sacre ‘în mod literal’; dar procedând astfel ei nu se referă niciodată la Sf. Vasile cel Mare sau alți comentatori ai cărții Geneza, care afirmă foarte clar principiile pe care trebuie să le urmărim în interpretarea textului sacru.”

Din scrierile multor părinți, Părintele Serafim a reușit să demonstreze că aceștia au înțeles cu adevărat cartea Geneza „cu simplitate”, adică „așa cum este scrisă”, și faptul că ei au atras atenția împotriva „deslușirii” lucrurilor din această carte care sunt greu de înțeles pentru gândirea noastră. El a arătat că toți părinții au explicat că primul om Adam ca și primele ființe „au apărut într-un chip diferit față de toți descendenții lor”: *nu au apărut prin generare naturală ci prin cuvântul lui Dumnezeu...*

„Doctrina evoluției încearcă să descifreze tainele creației lui Dumnezeu cu ajutorul cunoașterii naturale și a filosofiei oamenilor, neadmițând posibilitatea că există ceva în aceste taine care îi așează dincolo de capacitățile cunoașterii; pe când cartea Geneza este o relatare a creației lui Dumnezeu *văzută în viziune divină de către înaintevăzătorul Domnului Moise* și această viziune este confirmată și de experiența sfinților părinți de mai târziu..

Cred că știința modernă, în majoritatea cazurilor, cunoaște mai multe decât Sf. Vasile, Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Efrem și alți părinți despre proprietățile peștilor și astfel de adevăruri specifice; nimeni nu va nega aceasta. *Dar cine cunoaște mai multe despre calea prin care lucrează Dumnezeu*: știința modernă, care nu este sigură că Dumnezeu există și în orice caz încearcă să explice totul fără El; sau *acești purtători de Dumnezeu sfinți părinți?*”

Partea finală a scrisorii Părintelui Serafim prezenta cea mai importantă problemă care se ridică pentru teologia ortodoxă de către teoria evoluției: *natura omului* și în special natura primului om creat Adam. Kalomiros, încercând să supună problema Genezei ideilor transformiste, afirmase că omul este în mod natural și originar, un animal evoluat și că natura sa animalică fusese insuflată cu har pe o anumită treaptă a evoluției, separându-l de alte ființe. Totuși, Părintele Serafim a arătat că Părinții ne-au învățat că natura omului este *una*, că trupul său a fost creat dintru început *nestricăcios* și că întreaga sa natură s-a schimbat și a devenit stricăcioasă prin cădere.

Interpretarea „naturalistă” a lui Kalomiros se potrivește mai bine teoriei de mai târziu a lui Thomas Aquinas decât învățăturii de Dumnezeu luminată a sfinților părinți. Citând din *Summa Theologica*, Părintele Serafim a demonstrat că Aquinas „nu cunoștea că *natura omului s-a schimbat* după căderea în păcat,” și că el (Aquinas) a înțeles lumea creată primordial la fel ca și „evoluționiștii creștini” moderni, numai din punctul de vedere al lumii căzute. Extrem de diferită era interpretarea sfinților părinți, care au văzut lumea primordială ca existând dintr-o rânduială cu totul diferită de aceea a pământului prezent, stricăcios. Părintele Serafim scria: „Existența lui Adam și a lumii celei dintâi fusese așezată pentru totdeauna dincolo de cunoașterea științei prin obstacolul căderii în păcat al lui Adam, care a schimbat firea lui Adam și a creației și însăși natura cunoașterii. Știința modernă cunoaște numai ceea ce se observă și ceea ce se poate deduce *in mod just* din observare .... Adevărata cunoaștere a lui Adam și a lumii primordiale - atâta cât ne este de folos să cunoaștem - este accesibilă numai în revelația lui Dumnezeu și în vedenia divină a sfinților.”

Răspunsul lui Kalomiros către Părintele Serafim care a venit în doi ani, a fost foarte dezamăgitor. Kalomiros a spus că el nu cunoștea despre nici un om de știință care a cercetat evoluția atât de mult ca el. Acuzându-l pe Părintele Serafim că este „împotriva științei”, el a susținut „teoria recapitulării” a lui Haeckel despre embrionul uman ca dovadă a evoluției: o teorie pe care Părintele Serafim o știa că fusese deja respinsă și înlăturată de către evoluționiștii înșiși ca o fantezie a secolului al XIX-lea. Făcând această greșeală elementară, Kalomiros i-a spus totuși Părintelui Serafim că nu i-a permis să discute cu el nici o problemă științifică până primise titluri superioare în științe fizice: „Un refugiu tipic”, scria Părintele Serafim, „al cuiva, care nu vrea o discuție liberă asupra subiectului!” Kalomiros l-a mai acuzat pe Părintele Serafim că se află sub „influență apuseană”: sub asemenea influență, spunea el, că era imposibil ca Părintele Serafim să înțeleagă ce încerca el să spună.

Părintele Serafim l-a asigurat pe Kalomiros că nu era „împotriva științei”. El scria: „Eu nu am un titlu înalt de știință, dar am participat la cursuri de zoologie la colegiu și am studiat multe izvoare științifice despre teoria și faptele evoluției .... Se pare că nu îți dai seama de imensa *literatură științifică* din ultimii ani care este extrem de critică la adresa teoriei evoluționiste, care vorbește despre îndreptarea ei către poezie și metafore în locul teoriei științifice (Prof. Constance, profesor de botanică la Universitatea Berkeley din California), sau chiar îi neagă validitatea cu totul. Dacă vrei (dar este foarte nepotrivit!), aș putea să alcătuiesc o listă de *sute* (dacă nu cumva *mii*) de oameni de știință renumiți, care acum fie nu mai cred în întregime în evoluție, ori afirmă că este o teorie științifică foarte discutabilă.”

ARTICOLUL lui Alexei reamintise de un studiu al său, și unul al Părintelui Serafim. Impreună au hotărât să scoată o carte, intitulată ca o încercare *Geneza, Creația și omul cel dintâi: o interpretare ortodoxă*. Părintele Serafim urma să scrie comentariul patristic asupra Genezei și un eseu asupra originilor filosofice ale evoluției, în timp ce Alexei urma să scrie despre evoluție ca teorie științifică și despre „evoluția creștină”. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Studiul nostru poate da o imagine ‘completă’, care va aduce lumină multor minți. Cu siguranță că mintea mea s-a limpezit acum, întrucât anterior nu mă gândisem în amănunt la multe aspecte ale problemei.”

Corespondența Părintelui Serafim cu Kalomiros subliniase importanța de a fi de acord cu discuțiile apuse asupra subiectului evoluție. Ca și cel care îi scrisese lui Alexei „Scrisorile deschise”, Kalomiros s-a mândrit că se află în aceste discuții la un nivel superior. Totuși, după cum arăta Părintele Serafim, un om nu poate face aceasta dacă nu este conștient de ele .... Problema evoluției nu se poate discuta de loc dacă

omul nu are o înțelegere de bază a ‘dovezilor’ științifice a acesteia .... Prin aceasta nu înțeleg că cineva trebuie să fie specialist științific pentru a discuta latura științifică a problemei - latura științifică *nu* este cea mai importantă și specialiștii greșesc de obicei concentrându-se prea mult asupra ei; dar dacă cineva nu este suficient de conștient de latura științifică, atunci nu va fi în stare să înțeleagă problema în întreaga ei complexitate. De exemplu, cineva nu poate spune cu certitudine dacă omul se află pe pământ de șapte sau opt mii de ani (‘mai mult sau mai puțin’, după cum spun deseori părinții), dacă cineva nu cunoaște de loc principiile stabilirii radiometrice a timpului, straturile geologice, etc., care ‘dovedesc’ că omul este vechi de ‘milioane de ani’. Și aceste cunoștințe nu sunt de loc esoterice - principiile de bază ale datării radiometrice (destul pentru a arăta punctele ei tari și slabe) se pot explica într-un articol destul de scurt. Și problema dacă omul se află pe pământ de câteva *mii* sau câteva *milioane* de ani este una care cu siguranță atinge unele probleme ortodoxe de bază - dacă genealogiile Scripturii sunt de fapt genealogii (așa cum credeau cu certitudine toți părinții) sau chiar liste incomplete care conțin multe spații mari libere între ele; dacă unii patriarhi ai Vechiului Testament (dacă acestea nu sunt genealogii) nu ar putea fi ‘simboluri’ în loc de oameni concreți; dacă Adam a existat vreodată (în special văzând ce pare teoria care este acum la modă printre evoluționiști - ‘poligenism’, că multe specii pornesc simultan în multe perechi); etc. Acesta este doar un exemplu care să arate că pentru a ajunge undeva în această problemă, omul trebuie să aibă o conștiință laică de bază a probelor științifice pro și contra evoluției .... Ca principiu de bază, desigur, trebuie să presupunem că *adevărul* științific (ca opus al diferitor păreri și prejucii) nu poate contrazice *adevărul* revelat numai dacă le înțelegem pe amândouă în mod corect.”

în mod precis, primii Părinți au abordat știința astfel. Comentând *Hexaïmeronul* din sec. al V-lea al Sf. Vasile cel Mare, Părintele Mihail Pomazanski scria: „Sf. Vasile recunoaște toate *adevărurile* științifice ale științei naturale. Dar el nu acceptă *concepțiile* filosofice, sau interpretările acestor adevăruri, care au fost contemporane cu el: teoria mecanicistă a originii lumii și altele asemenea .... Sf. Vasile știa cum să se ridice deasupra teoriilor contemporane lui cu privire la principiile de bază ale lumii și *Hexaïmeronul* său se află deasupra teoriilor anterioare așa cum pasărea zboară deasupra tuturor ființelor care trăiesc pe pământ.”³²⁷

Investigând aspectul științific al evoluției, Părintele Serafim a aflat că mulți dintre evoluționiști admiteau că nu exista pentru aceasta *dovadă* reală, dar că aceasta „are sens”, sau „alternativa este de neconceput” - altfel spus, creația lui Dumnezeu. Ei au afirmat că pentru un om de știință adevărat simpla teorie a evoluției este un mijloc convenabil de clasificare și un alt model la fel de științific va fi acceptabil întocmai.

Părintele Serafim a citat pe cronicarul de idei J. D. Randall, Jr., el însuși evoluționist, care spunea: „Biologii admit că nu știm precis care sunt cauzele originii speciilor noi. Trebuie să recurgem la convingerea științifică că acestea apar datorită schimbărilor chimice din plasma încă nedevelopată”. Este vorba de *convingere* pentru că schimbări mai mari care să transforme o specie în alta nouă nu au fost demonstrate niciodată, ci numai modificări în cadrul unui anumit tip al aceleiași specii. Nici mărturia fosilei nu a reușit să aducă dovezi de acest fel: fiecare specie apare la un moment dat. „De fapt”, scria Părintele Serafim, „Darwin a fost extrem de îngrijorat pentru aceasta. El a spus, ‘Potrivit teoriei mele, ar trebui să existe cel puțin un milion de specii intermediare și nu am găsit nici una niciodată. Dar vom aștepta până când mărturia fosilelor va fi mai completă.’ Oamenii de știință de astăzi spun că mărturia fosilelor este extrem de completă; există mai multe specii fosile cunoscute decât specii vii și s-au mai aflat puține care ar putea fi interpretate ca fiind oarecum o specie intermediară. Acestea

³²⁷ *Calea ortodoxă*, (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1958), p. 39, 41 (în lb. rusă).

vor vorbi despre pterodactil și vor spune că aceasta este o reptilă care se transformă în pasăre. Dar de ce nu se poate spune că este o reptilă cu aripi?”

În scrisoarea sa către Kalomiros, Părintele Serafim vorbise despre fosilele folosite pentru a „dovedi” transformarea omului din maimuță. Acest comentariu este cu mult mai interesant în sensul că lămurește mai clar influența lui Teilhard de Chardin asupra ideilor moderne. Părintele Serafim a arătat că, „Teilhard era strâns legat de descoperirea și interpretarea aproape a tuturor mărturiilor fosile pentru ‘evoluția omului’ care au fost decoperite în timpul vieții sale..

Mărturia științifică a fosilelor pentru ‘evoluția omului’ constă în: omul de Neandertal (multe specimene); omul Beijing (câteva cranii); ‘oamenii’ numiți Java, Heidelberg, Piltdown (până acum douăzeci de ani) și recente descoperiri din Africa: *toate extrem de fragmentar*; și alte câteva. *Întreaga mărturie fosilă a ‘evoluției omului’ ar putea fi cuprinsă într-o cutie de mărimea unui coșciug mic* și este adunată din locuri foarte diferite de pe pământ, fără nici o indicație solidă a unei perioade *relativ* întinse (cu mult mai puțin ‘absolută’) și fără nici un indiciu cu privire la cât de legați erau unul de altul acești ‘oameni’ diferiți, fie prin origine sau rudenie.

În plus, unul dintre acești ‘strămoși de evoluție ai omului’, ‘omul Piltdown’, a fost descoperit cu douăzeci de ani în urmă pentru că a fost o *înșelătorie gândită dinainte*. Acum este un fapt interesant că Teilhard de Chardin a fost *unul dintre decoperitorii ‘omului Piltdown’* - un fapt pe care nu-l veți afla în majoritatea manualelor sau în biografiile lui..

Mai târziu, același Teilhard de Chardin a luat parte la descoperirea, și mai presus de toate, la ‘interpretarea’ ‘omului Beijing’. S-au găsit câteva cranii ale acestei ființe și era cel mai bun candidat care fusese găsit până atunci ca ‘legătură lipsă’ între omul modern și maimuțe. Datorită acestei ‘interpretări’ (pentru că până atunci el pusese bazele unei reputații ca unul dintre marii paleontologi ai lumii), ‘omul Beijing’ a fost introdus în manuale ca strămoș al omului - cu o totală desconsiderare a adevărului de necontestat că oasele umane moderne s-au găsit în același depozit și pentru că cineva fără prejudecii ‘cu privire la evoluție’ era foarte clar că această ‘maimuță Beijing’ fusese folosită ca hrană de către ființele umane (pentru că era o gaură la baza fiecărui craniu al ‘omului Beijing’ prin care fusese scos creierul).

Teilhard de Chardin a mai avut legătură cu descoperirea și mai presus de toate, cu interpretarea unor descoperiri ale ‘omului Java’ care erau fragmentare. De fapt, peste tot unde mergea, a aflat ‘mărturie’ *care se potrivea exact așteptărilor lui* - adică, acel om a ‘evoluat’ din maimuțe.

Dacă veți examina cu obiectivitate întreaga mărturie fosilă pentru ‘evoluția omului’, cred că veți afla că nu există nici o dovadă justă decisivă sau măcar mică pentru această ‘evoluție’. Se crede că mărturia este dovadă pentru evoluția umană pentru că oamenii vor să creadă asta; ei cred într-o filosofie care pretinde că omul a evoluat din maimuță. Dintre toți ‘oamenii’ fosilă numai omul de Neandertal (și desigur omul de Cro-Magnon, care este pur și simplu om modern) pare să fie adevărată; și el este pur și simplu ‘Homo Sapiens’, care nu este mai diferit de omul modern decât se deosebesc oamenii moderni unul de altul, o variantă în cadrul unui tip definit sau specie. Vă rog să observați că *imaginile* omului de Neandertal din manualele despre evoluție sunt invenții ale maștrilor *care au o idee preconcepută a felului cum trebuie să fi arătat ‘omul primitiv’*, bazată pe filosofia evoluționistă!”

În studiile sale, Părintele Serafim a găsit lucrarea unor „creaționiști științifici”, foarte utilă pentru că, spunea el, „ei au căutat mărturie care fusese neglijată în mod selectiv de către evoluționiștii convinși (de exemplu, mărturia extraordinară a unui pământ cu o vechime ‘mai mică de 10.000 de ani’, care trebuie apreciată clar împotriva dovezii pentru un pământ cu mult mai vechi. etc.). Prezentarea pe care au făcut-o pentru ‘modelul Creației’ este o interpretare promițătoare la o viziune mai obiectivă a

întregii probleme. Desigur că opiniile lor religioase suferă de mărginirea fundamentalismului (în special, necunoașterea întregului domeniu patristic despre interpretarea Genezei - dar oamenii cei mai ortodocși au aceeași lipsă de cunoaștere!).”³²⁸

După cum i-a spus Părintele Serafim lui Alexei, în legătură cu cartea pe care o scria ei, scopul lor nu ar trebui să fie de a dovedi evoluția falsă și creația extraordinară adevărată, ci mai degrabă să arate că „evoluția, prezentată în mod popular ca ‘realitate’ și ‘adevăr’, nu are nici o dovadă științifică coercitivă pentru a o sprijini. Toate pretențiile ‘dovezi’ ale evoluției pot fi folosite în mod egal pentru a ‘dovedi’ o altă teorie, care depinde de presupunerile voastre.”

Părintele SERAFIM nu a trăit să vadă publicată cartea lui și a lui Alexei. Alexei a trimis schițe primare ale propriilor sale capitole, Părintelui Serafim, care le-a revizuit și a completat acest material cu propriile sale scrieri, trimitând totul unui profesor de științe ale naturii pentru revizuire; dar întregul material încă nu a fost adunat ca un tot unitar într-o carte. Până în 1981, cu un an înainte de a muri, Părintele Serafim a scris un comentariu despre primele două capitole din Geneza, bazat pe mărturia unanimă a sfinților părinți. Acest comentariu l-a prezentat într-o serie de cuvântări ținute pelerinilor veniți la mănăstire. Cei opt ani de gândire și de lectură asupra acestui subiect nu fuseseră în zadar. Până când a ieșit în public cu materialul din mintea sa patristică matură, era mai clar decât orice, că el scrisese de mai înainte despre acest subiect. Și cât de însuflețitoare era învățătura părinților pe care el o scotea la iveală din destul, că era cu mult mai întăritoare decât încercările altora de a răsuci sfinții părinți în scheme ale raționalismului modern!

Văzând cum a manipulat Kalomiros subiectul, Părintele Serafim fusese la un moment dat descurajat, intrând într-o mare încurcătură. Dar spre marele nostru folos, el a fost în stare să biruiască această stare, primind din nou insufierea directă de la părinți. Și în biruirea ispitei - purtată în el din copilărie - de a simți că el „știa mai bine” decât bătrânii, Părintele Serafim a arătat cât de *impresionantă* și de mult preț este mintea patristică. În mod clar, din ceea ce a scris el, se poate vedea că aceasta nu este de loc o minte omenească obișnuită, ci ceva divin.

Mulți sfinți părinți, fiind vizionari, știau din experiență realitatea omului *așa cum a fost plănuit să fie*. Ei propovăduiau că starea originală a lui Adam era starea *naturală* a omului și că starea actuală de stricăciune după cădere este *nenaturală*. Sfinții pot să guste acea stare naturală încă din această viață, să dea cu ochii de acea lume transfigurată, fără de stricăciune, pentru care a fost creat omul.

După cum remarca odinioară Părintele Gherman către Părintele Serafim, una dintre cele mai mari probleme ale creștinilor de astăzi este aceea că ei au pierdut înțelegerea conștientă a felului cum era Adam înainte de cădere, înainte ca însăși natura sa să se fi schimbat. Părintele Serafim scria: „Deschizându-li-se ochii prin transfigurare, Adam și Eva au pierdut viața raiului .... De acum înainte ochii lor vor fi deschiși către lucrurile inferioare ale acestui pământ și vor vedea numai cu mare greutate lucrurile mai înalte ale lui Dumnezeu. Ei nu mai sunt liniștiți, ci au început viața pământească pătimasă pe care o avem și astăzi.”

Căpătând pace prin rugăciune și luptă ascetică, sfinții au refăcut în ei, totuși într-un trup stricăcios, o anumită măsură a asemănării cu Adam. Ca și el, ei s-au arătat a fi fără de simțire față de mediu; ca și el, ei erau învățătorii și administratorii creației și toate creaturile îi ascultau. Părinții Serafim și Gherman, citind Viețile locuitorilor în pustie, erau fermecați de aceste imagini, aproape contemporane, a ceea ce a fost omul la

³²⁸ Părintele Serafim a citit câteva dintre cărțile scose de Institutul de Cercetare a Creației, situat în El Cajon, California, nu departe de casa sa din orașul San Diego.

început și la fel, a ceea ce va fi în veacul viitor, când va fi înviat într-un trup nesticăcios.

„Chiar în starea noastră căzută”, întreba Părintele Serafim, nu ni se poate reaminti de rai și de căderea noastră din acesta, în natura care ne înconjoară? Nu este greu să vedem patimile în animalele peste care noi ar trebui să stăpânim, dar care în mare măsură au pus stăpânire pe noi; și în foșnetul liniștit al pădurilor (unde și-au găsit adăpost mulți luptători asceți) nu vedem o amintire a raiului plantelor, care au fost plănuite pentru viețuirea și hrana noastră și încă mai există pentru cei care sunt în stare să se ridice să o vadă, ca Sf. Pavel?”

ÎN TIMPUL primei jumătăți a acestui veac, oamenii de știință nu erau dispuși să cerceteze modelul evolutiv. Ei cercetau fiecare ipoteză care să protejeze evoluția - pentru că pe baza ei se sprijinea totul, toate clasificările lor de date. Acei câțiva oameni de știință - inclusiv unii foarte importanți - care au îndrăznit să slăbească această „dogmă”, au fost considerați „eretici” și au fost trecuți pe lista neagră. Când Kalomiros mergea la școală în anii '50, era nu numai demodat ci chiar anatema în mod indiscutabil, ca să nu crezi în evoluție; și de aici încercarea lui, ca „discipol patristic”, să-i determine pe vechii părinți să creadă și ei în evoluție. Mai târziu, după cum am văzut, această situație a început să se schimbe. Oameni de știință mai vestiți au început să-și afirme concluziile că modelul evolutiv nu a lămurit datele pe care le găseau. În timpul vieții Părintelui Serafim, asemenea discuție fusese limitată în mare măsură în cadrul comunității științifice, așa încât oamenii care doresc să afle ce se întâmpla, trebuiau, ca și Părintele Serafim, să studieze cărți și reviste de specialitate. Totuși, în anii care au urmat după moartea sa, sporirea „agnosticismului” oamenilor de știință față

329

de teoria evoluționistă s-a răspândit mai mult spre publicul larg. Oamenii de știință caută un model nou, deși cu greu știu încotro să se îndrepte. Este prea mult să presupunem că ei se vor întoarce către „Modelul Creației”, întrucât, după cum s-a menționat mai devreme, nici creația, nici evoluția nu poate fi dovedită în final: ambele sunt o problemă de filosofie, a unei alegeri de presupuneri. Totuși, un lucru este cert: cel ce nu crede astăzi în evoluție, dacă își bazează argumentele pe îndoieli serioase după care se conduc chiar oamenii de știință, cu mult mai puțin se vor număra printre cei care mai susțin că lumea este slabă, decât același neîncrezător în evoluție de acum treizeci de ani.³³⁰

Astfel, este limpede că în timp ce Kalomiros și alții se aflau în urma timpului, în teama lor că evoluția era o „realitate” sau că s-ar mai putea dovedi astfel, Părintele Serafim era în mod clar înaintea vremii sale. În zilele noastre, omul devine din ce în ce mai ostent în căutarea sa de a afla, fără ajutorul revelației divine, vreo alcătuire stabilă a adevărului pe care să fixeze toate adevărurile mici pe care le află. Devenind din ce în ce mai puțin sigur despre ce să creadă, individul se retrage numai pentru a se concentra asupra adevărurilor înseși sau asupra aplicării lor tehnologice.

³²⁹ Un număr de exemple uimitoare de acest „agnosticism” se află în cartea *Algeny* de Jeremy Rifkin (The Viking Press, 1983), p. m-156.

³³⁰ De curând teoria evoluționistă a fost pusă sub semnul întrebării de către Phillip E. Johnson, profesor de Drept la Universitatea Berkeley din California. Avându-și baza în drept și logică, el a observat că argumentele expuse în literatura despre evoluție nu se bazează pe dovadă ci pe retorică. Cartea sa bine gândită și atent cercetată, *Darwin supus la încercare* (Washington, D. C.: Regnery Gateway, 1991), servește ca o introducere bună la subiect.

O altă carte folositoare, publicată după moartea Părintelui Serafim este *Evoluția: O teorie în criză* de microbiologul Michael Denton (Bethesda, Maryland: Adler&Adler, 1985). Aceasta este o critică sistematică a modelului evolutiv curent, înșirându-se de la paleontologie la biologia moleculară. Denton explică de ce un număr tot mai mare de cercetători științifici pun sub semnul întrebării darwinismul tradițional, și de ce teoria populară curentă a „echilibrului întrerupt din când în când” nu reușește să lămurească golurile evolutive între grupe majore de plante și animale.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

Ridicându-se deasupra acestor nisipuri mișcătoare ale modei intelectuale, Părintele Serafim știa că omul trebuie să cunoască adevărul despre locul de unde a venit, înainte de a ști unde va merge. „Cheia noastră”, îi scria el lui Alexei, „se află în judecata Bisericii, având încredere în părinții noștri și sfinții părinți care au trăit odinioară. *Oameii sunt pregătiți să audă aceasta.*”

PARTEA a VII-a

66 *Copii*

*El nu este mort - copilul afecțiunii noastre, -
Ci e plecat în școala aceea
Unde nu mai are nevoie de sârmana
noastră protecție,
Și unde însuși Hristos stăpânește.
- Henry Wadsworth Longfellow*

Printre oamenii pe care Vladimir și Silvia Anderson i-a luat în grijă, se afla Iulia,³³¹ cu cei trei fii ai ei, de la trei bărbați diferiți, foarte săracă și tulburată din punct de vedere sufletesc. Convertită la ortodoxie, ea a stat cu familia Anderson mai mult de un an. Cel

332

de al doilea fiu ai ei, un mulatru frumos pe nume Teofil, avea atunci șapte ani. El o însoțea permanent pe Margaret, fiica lui Vladimir, un copil frumos, cu părul blond, care era de aceeași vârstă cu el. Când venise la Mănăstirea Sf. Gherman pentru prima dată în 1969, Margaret fusese prima persoană de sex feminin care a pășit pe acele porți.

În 1971, micuța Maggie s-a îmbolnăvit grav de o infecție generalizată. Doctorii nu știau ce să facă, întrucât atunci când încercau să trateze o boală, se agrava altă boală. Maggie începea să slăbească, suferea îngrozitor, cu puțină nădejde de însănătoșire. Familia era mereu în lacrimi. Această perioadă din viața lor a fost atât de dureroasă încât Vladimir și Silvia s-au hotărât să-și trimită în altă parte cei doi copii mai mari pentru o vreme, ca să-i cruțe de toată tensiunea din jurul lor. Fiica lor Elizabeth, de doisprezece ani a fost trimisă la mănăstirea din San Francisco iar fiul lor Tommy, de unsprezece ani (finul Părintelui Serafim) a venit să stea la mănăstirea Platina. Cât timp s-a aflat la mănăstire, Tommy i-a ajutat pe părinți la multe munci casnice. În fiecare zi cobora muntele la școală. La 3 noiembrie 1972, când se afla la mănăstire de aproape un an, părinții au primit vestea tristă, dar la care se așteptau, despre moartea lui Maggie. Luându-l pe Tommy în trapeză, Părintele Serafim a început să-i explice cum sufletele de copii nevinovați ca Maggie sunt luate de Dumnezeu la cer. Bănuind de ce îi spune asta Părintele Serafim, Tommy a întrebat:

- A murit?

- Nu, a spus Părintele Serafim blând. A plecat la cer. La aceasta, Părintele Serafim a început să plângă și lacrimile lui au fost însoțite și de cele ale băiatului și ale Părintelui Gherman.

Când părinții au mers să vadă familia lui Vladimir, în ziua următoare, Silvia i-a rugat să le permită ca Maggie să fie înmormântată la mănăstire. Ea a spus că ar fi o mare mângâiere în durerea ei să știe că ar putea merge mereu la adăpostul pădurii liniștite și să stea lângă mormântul fiicei ei în rugăciune. Părinții au fost de acord și îndată au obținut o autorizație pentru înmormântare, de la autoritățile locale.

³³¹ Numele ei a fost schimbat.

³³² Numele lui a fost schimbat.

Slujba pentru Maggie a avut loc la Mănăstirea San Francisco, unde Vladimir avusese primul contact direct cu ortodoxia. Toate maicile s-au adunat să se roage lângă sicriul de lemn al lui Maggie, pe care îl făcuse Vladimir cu mâinile lui. Văzând copilul îmbrăcat tot în alb, cu o înfățișare de pace pe fața ei frumoasă și nevinovată, multe rusoaice au început să plângă. Ele spuneau că arăta ca un înger. Alți șase copii ai lui Vladimir stăteau cu lumânări în mână, cu o ținută gravă, în timp ce se citeau rugăciuni lângă sora lor adormită.

Stând lângă sicriu împrenă cu maicile, Părinții Gherman și Serafim s-au apropiat de prietenul lui Maggie, Teofil.

- Pot veni să locuiesc cu voi? A întrebat băiatul.

- De ce? A întrebat Părintele Gherman.

- Vreau să trăiesc în pădure, nu la oraș. Mama mea este de acord dacă și voi sunteți de acord.

- Ei, acum îl avem pe Tommy cu noi, a explicat Părintele Gherman. Dar când pleacă el, atunci poți veni să stai.

- Promiteți?

- Promitem!

După slujbă, au apărut dificultăți când Arhiepiscopul Artemon a refuzat să-și dea binecuvântarea ca Maggie să fie înmormântată la Platina. S-a mâniat când Părintele Gherman a spus că dispuneau de un cimitir în Platina, ceea ce l-a făcut pe Părintele Gherman să-și dea seama clar - posibilitatea unui cimitir care să asigure existența permanentă a mănăstirii - determinase refuzul. Toată lumea a așteptat ceasuri întregi cu sicriul deschis, neștiind unde să-l ducă acum. Maicile s-au tulburat când trupul neîmbălsămat a început să miroase a stricăciune, în ciuda ostnelilor lor de a-l unge cu mir și uleiuri mirositoare. În cele din urmă, preotul lor a telefonat Arhiepiscopului să-i spună ce tulburare provocase refuzul său; și acesta a fost în sfârșit obligat să cedeze.

Îndată, sicriul a fost pus în camioneta mănăstirii. Părinții au mers cu camioneta la Platina împreună cu fiii lui Vladimir, Tommy și Bobby (Basil). De-a lungul drumului de cinci ore au cântat „Hristos a înviat!” și alte imne ortodoxe care au slujit la însuflețirea duhurilor lor și să le amintească de rai. Au ajuns la mănăstire înaintea celorlalți și au dus sicriul în mijlocul bisericii. Când a ajuns și restul familiei Anderson, Părintele Gherman le-a spus:

- Acum trebuie să facem priveghere zi și noapte. Toată lumea trebuie să ia parte la citirea Psaltirii.

Între timp a fost pregătit mormântul, așezat înspre deal, pe un loc pe care îl alesese Silvia. Seara, Valentina Harvey, care nu știa că familiei Anderson îi murise copilul, a venit la mănăstire într-o vizită și a fost surprinsă de ce a aflat acolo. Mergând în biserică, a văzut un sicriu în mijloc, vegheat de copii mici cu lumânări aprinse. Sosirea ei într-un asemenea moment a fost o „coincidență” interesantă, întrucât cu mulți ani mai târziu, fiica ei urma să se căsătorească cu fiul lui Vladimir, Bobby.

Maggie nu a fost lăsată singură de loc toată noaptea; Psaltirea a fost citită permanent de către părinți și familie. În dimineața următoare sicriul a fost dus la locul mormântului. Unul dintre băieți a mers înaintea procesiunii, ducând o cruce pe care o făcuse Silvia din trandafiri. Din spate, părinții priveau grupul solemn care urca dealul. Fețele blânde ale copiilor erau luminate de lumânările aprinse, aducând și mai multă pace pădurilor care, la sfârșitul toamnei, erau acum scâldate în nuanțe aurii.

- Privește imaginea asta! A șoptit Părintele Gherman Părintelui Serafim. Nu-i minunat?

După ce mormântul lui Maggie a fost acoperit cu pământ, Părintele Gherman a ținut o cuvântare familiei. „Aveți noroc”, a spus el, „că fiica voastră, sora voastră, moare și este înmormântată aici în libertate. Nimeni nu vă persecută, ca în Uniunea Sovietică, că i-ați făcut înmormântare creștină, că veniți aici să vă rugați.. Și mai aveți

noroc că cineva care a trăit de curând printre voi merge acum la cer să se roage pentru noi. O avem ca pe ocrotitoarea noastră în ceruri și o dăm acum lui Dumnezeu.”

Cu acest gând în inimile tuturor, atmosfera înmormântării nu a fost de tristețe, ci mai degrabă de veselie, de bucuria Paștelui, când moartea este biruită de Hristos când morții sunt înviați la cer. Părinții și familia Anderson au simțit că harul lui Dumnezeu ia mângâiat în ziua aceea. Ca și cum un nor ceresc se așezase deasupra lor, în această pădure îndepărtată. Stând lângă mormântul fiicei ei cu lacrimi de bucurie, Silvia a spus părinților:

- Aceasta este cea mai fericită zi din viața mea. Ea știa că rodul pântecelui ei era deja în cer și se ruga acum pentru acest rod al ei de pe pământ.

îndată ce familia Anderson și-a luat rămas bun și a plecat la casa lor din Willits, a început să plouă - un alt semn al harului. Părinții au meditat asupra proniei lui Dumnezeu, cum prima fată care intrase vreodată în mănăstirea lor își aflase acolo odihna cea de pe urmă.

TOMMY ANDERSON se atașase atât de tare de mănăstire încât s-a întors acolo în 1974, începând anul școlar în Platina. Când anul școlar s-a terminat și trebuia să plece, a făcut-o cu lacrimi în ochi. “Să-l păstreze Dumnezeu creștin ortodox adevărat!” A notat Părintele Serafim în Jurnalul său. Mai târziu, Tommy a mers să urmeze seminarul și să-și întemeieze o familie ortodoxă, rămânând prietenul părinților pe toată viața.

333

în timpul șederii lui Tommy, fiul cel mai mare al Iuliei, Matei, a făcut câteva vizite la mănăstire, stând câteva săptămâni de fiecare dată. Dar micul Teofil voia cu adevărat să se sălășluiască acolo. Părinții au simțit mai târziu că Maggie îl trimisese acolo, întrucât la înmormântarea ei fusese adus împreună cu familia ei. Micul prieten pe care îl lăsase în urmă pe pământ, era un băiat foarte chinuit, care fusese adânc rănit de viață. Nu-și cunoscuse tatăl niciodată și fusese determinat să sufere de pe urma deosebirii, fiind singurul de culoare neagră din familie. Educația lui a avut un echilibru nestabil și viața lui într-o familie fără tată a fost tristă și apăsătoare - care a fost motivul real pentru care a vrut să vină la mănăstire.

în iunie 1975, Părintele Serafim a venit ca să-l ia pe Teofil din San Francisco și de atunci i-a devenit îndrumător duhovnicesc. Fiind împreună cu frații, Teofil a manifestat serioase tulburări de comportament și uneori Părintele Serafim se temea, după cum i-a spus Părintelui Gherman, că îl „luaseră prea târziu”. Și totuși părinții știau că sub urmele afective dureroase, se afla o inimă arzătoare, plină de iubire.

După un an de ședere la mănăstire, potrivit înțelegerii cu mama sa, Teofil trebuia să se întoarcă acasă în San Francisco. Părintele Serafim a pornit cu el, dar pe drum, Teofil a început să plângă, rugându-se să-l lase să rămână la mănăstire. Părintele Serafim a fost de acord și când a vorbit cu mama băiatului și aceasta i-a dat permisiunea.

După cum s-a dovedit, în toți anii când au fost împreună, părinții nu au avut niciodată un ajutor mai vrednic decât era Teofil. Băiatul și-a pus toată osteneala întru fapta cea bună: aprindea focurile în sobe dis de dimineață, gătea. Tăia lemne pentru foc, tipărea, etc. Și între timp primea bună învățătură de la Părintele Serafim, care își făcea timp ca să-l instruiască în toate domeniile, de la istorie până la literatură universală. Plăcându-i foarte mult stelele, a cumpărat un telescop ca să-l poată învăța astronomie pe Teofil și pe alți băieți. După ani de zile, Părintele Serafim îl mai învăța pe Teofil cum să citească și să traducă sfintele slujbe din slavona bisericească.

în vechea cultură rusă, copiii orfani și nedoriți erau întotdeauna priviți ca și copiii lui Dumnezeu, aflându-se sub ocrotirea și îndrumarea Lui minunată. Venind la

³³³ Numele său a fost schimbat.

mănăstire prin buna rânduială a lui Dumnezeu, Teofil a aflat iubirea și căldura de care are nevoie o inimă de copil. Responsabilitățile luării în grijă a unuia dintre copiii lui Dumnezeu a adus și mai multă căldură în viața Părintelui Serafim. Este adevărat că ani la rând Teofil i-a dat Părintelui Serafim prilej pentru multe lacrimi și cunoașterea nopților fără de somn: dar chiar dacă băiatul nu avea ochi pentru pricepe și bună prețuire, Dumnezeu le vedea pe toate care au fost pentru mântuirea Părintelui Serafim. Cu cât se apropia mai mult de izvorul cel ceresc al iubirii din pustie, Părintele Serafim își adâncea puterea lui de iubire - și astfel puterea lui de a suferi.

De-a lungul anilor, au mai stat la mănăstire și alți băieți care aveau tulburări, perioade lungi de timp, pentru a lua bun folos din simplitatea, roada cea bună și pacea traiului călugăresc. În 1978, un băiat rus pe nume Serghei, care întâmpina mari dificultăți ca să se adapteze atât în viața de familie cât și la școală, a venit la mănăstire prin buna și dreapta-socoteală a părinților și a profesorilor săi. Părintele Serafim i-a dat sprijin la învățatura pentru școală și după o vreme a primit această scrisoare de la tatăl băiatului:

... Nu știu cum să vă mulțumesc, Părinte Serafim, pentru ceea ce faci pentru Serghei. Serghei este fericit și a căpătat liniștea și pacea inimii și iubește munca. S-a schimbat dintr-un copil nefericit într-o creatură omenească înfloritoare. Mulțumesc atât sfinției tale cât și Părintelui Gherman.

PREZENȚA copiilor are un efect mângâietor asupra inimii. Deși unii ar putea pretinde că nu este treaba călugărilor să aibă grijă de copii, chiar Sf. Gherman primise copii ai lui Dumnezeu - nedorii, copii pe jumătate aleutini ai negustorilor de blănuri ruși din Alaska. Veniseră să viețuiască cu el în liniștea pustiei și i-a crescut întru iubire și evlavie creștină. Părinții de la Platina, fără purtarea lor de grijă, s-au aflat acum următori în măsura cea mică a pașilor ocrotitorului lor. După ani de zile au aflat că, copiii o duceau mai bine la mănăstire decât cei adulți, întrucât aceia încă nu ajunseseră atât de dependenți de confortul și distracțiile lumii. Părintele Serafim iubea simplitatea, sinceritatea și neprihănirea lor; și din această pricină a spus odinioară despre copiii de la mănăstire: „Ei sunt mângâierea noastră.”

67

Frați

Primul și cel mai important lucru din viața monahală este încrederea, care ested experiență.

- Pr. Serafim

Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos.

- Galateni 6, 2

Este interesant că părinții Serafim și Gherman și-au rânduit viața lor monahicească după ascultarea reciprocă dintre Cuviosul Paisie și împreună ostenitorul său Visarion, au viețuit singuri vreme de patru ani înainte de a li se alătura alți frați. Tot atâta vreme s-a scurs până când alți frați au venit la Paisie și Visarion. Viața lui Paisie mărturisește:

Numai patru ani s-au veselit într-o astfel de viață cu pace, liniștită, dulce întru Dumnezeu și mângâietoare de suflet. „Pentru că alți frați”, a scris Paisie mai târziu, „venind din lume în monahism, văzând viața de iubire pe care o duceam împreună cu fratele meu, s-au aprins cu foc de râvnă ca să se unească cu asemenea viețuire.”³³⁴

În 1973, un întreg val de aspiranți la viața monahală au început să vină la Mănăstirea Sf. Gherman, începând cu finul Părintelui Serafim, Fratele Laurențiu. După cum am văzut, părinții nu făcuseră nici o încercare să atragă pe cineva cu care să-și împartă viața: „mai presus de toate”, explica Părintele Serafim, „pentru că viața *identității sufletului*, care se trăiește aici în condiții de lipsuri materiale, poate fi încercată numai de cineva cu o voință liberă și chiar râvnitoare” Totuși, când au venit oameni, părinții au privit aceasta ca pe buna rânduială a lui Dumnezeu. Primind vești că va veni un nou aspirant în curând, Părintele Serafim a scris: „Este prea mult să ținem în ascultare patru oameni. Ne bucurăm că Dumnezeu ne trimite mai multe ajutoare; dar noi știm bine că împreună cu o pereche de mâini se află și un suflet, ale cărui adâncimi sunt de nepătruns și noi doar ne rugăm lui Dumnezeu ca să nu folosim sau să îndrumăm greșit ceea ce El ne-a trimis, ci ca El să sporească întru noi necuprinsă putere de iubire adevărată și frățietate.”

Cu CÂT obștea se mărea, Părintele Serafim se uita la Părintele Gherman ca la cineva care, așa cum spunea el, „ne poate îndruma în individualitatea sufletului și a minții (ceva ce noi sârmanii americani nu putem face, atâta timp cât ortodoxia este atât de firavă în noi).” Odată s-a întâmplat că Părintele Gherman era plecat; Părintele Serafim a spus fraților, „Ar trebui să dăm multă prețuire Părintelui Gherman. El are bună sporire duhovnicească.”

Părintele Gherman, căruia îi păcea să plece, era ca un fel de conducător sau „stareț” al comunității, în timp ce liniștitul Părinte Serafim - care prefera să se ocupe de oameni făcându-le bună rânduială duhovnicească - slujea ca îndrumător duhovnicesc. În fiecare seară după slujbă, Părintele Serafim rămânea în biserică ca să audă frații cum își descărcau sufletele în taină, lui. Iarăși, părinții au dobândit această practică monahală de la Cuviosul Paisie Velicikovski, pe care o păstrase și după ce ajunsese conducătorul unei mănăstiri. Paisie întemeiase „destăinuirea gândurilor” ca mijloc de omorâre a pornirilor rele celor ascunse, înainte de a fi sporite de diavol. În Viața Cuviosului Paisie se spune:

Fiecare, și mai ales începătorii, trebuie să-și mărturisească gândurile părintelui său duhovnicesc. Deoarece spovedania este temelia adevăratei pocăințe și a iertării păcatelor .... Și dacă era să apară între frați vreo tulburare, trebuia să aibă loc împăcarea chiar în aceeași zi; potrivit

335

Scripturii: *Să nu apună soarele peste mânia ta.*

După cum am spus, dreapta folosire a „mărturisirii gândurilor” putea să grăbească formarea „individualității sufletului”, cea de viață dătătoare, a unei adevărate comunități monahale; însă greșita folosire a acesteia putea prilejui vătămare sufletească fără de vindecare. Episcopul Nectarie, care văzuse de-a lungul vieții sale ambele aspecte, avertiza părinții să fie cu mare purtare de grijă pentru aceasta; și s-au apropiat de aceasta cu frică și cu cutremur. În general, sfatul pe care îl dădea Părintele Serafim

³³⁴ Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, p. 75.

³³⁵ *Ibid.*, p. 106, 109.

fraților care se mărturiseau era simplu. „Vezi-ți slăbiciunile tale”, le spunea el. „Privește atent. *Cunoaște-te pe tine însuși.*”

Un tânăr care a venit la mănăstire în 1975, își amintește sfatul pe care l-a primit de la Părintele Serafim:

„Fusesem proaspăt botezat în februarie la Los Angeles și ca majoritatea convertiților doream ce este *cel mai bun* în ortodoxie. Aceea părea să fie viața monahală. Așa încât, la începutul verii am mers la mănăstirea Sf. Gherman. Părintele Serafim fusese numit de stareț să asculte gândurile mele în fiecare seară după vecernie. Trebuie să spun că în primele zile îmi era frică de el. Părea că se uită drept prin mine și îmi cunoștea toate gândurile mele ascunse! Totuși s-a purtat cu mine cu mare purtare de grijă și milă. Protestantismul nu îmi dăduse cunoștințe ca să știu cum să-mi mărturisesc păcatele, așa încât nu am primit mare dar de la Părintele Serafim după cum aș fi vrut. Discuțiile noastre erau liniștite, echilibrate și întotdeauna concentrate pe viața interioară a sufletului. Știu că fără temelia pe care am primit-o în vara aceea m-aș fi abătut în zilele vijelioase care îmi stăteau înaintea.”

La 1 septembrie 1973, sărbătoarea Anului Nou Bisericesc, Părintele Serafim a scris cu optimism: „Noul an începe cu frații întru bună împreună-viețuire, întru armonie și însuflețire căpătată din viața cenobitică din pustie .... Ideea unei astfel de vieți a individualității sufletului, bazată pe sinceritate și ascultare, s-a pierdut în Biserica Rusă din acest veac și este o minune a milei lui Dumnezeu că am fost în stare să punem început de bună lucrare duhovnicească .. Venirea Arhimandritului Spiridon la noi săptămâna trecută și cele două slujiri ale Sfintei Liturghii au adus tuturor fraților bogată bucurie duhovnicească și putere.”

Aspiranții la călugărie și-au început viața la mănăstire ca ostenitori și după o perioadă premergătoare nedeterminată, erau îmbrăcați în sutane negre ca novici. În limba rusă cuvântul pentru „novice” (*poslušnic*) înseamnă „cel care ascultă”. După perioada de noviciat a învățării, ascultării și verificării (trei ani prin tradiție), aspiranții puteau să se călugărească și să fie tunși ca monahi. La Mănăstirea Sf. Gherman ca și în alte mănăstiri, novicii nu aveau permisiunea să vorbească unul cu altul sau cu vizitatorii. Se punea accentul pe concentrarea lăuntrică a gândurilor mai mult decât asupra împrăștierii exterioare. Părintele Serafim scria: „Se dă o atenție deosebită formării ortodoxe a minții și inimii cu ajutorul cuvântului scris al textelor patristice și hagiografice. Viețile sfinților și îndrumările duhovnicești sunt citite la toate mesele; fiecare frate avea întotdeauna o carte pentru lectură duhovnicească prin bună îndrumare.”

De la început, părinții au hotărât că nu vor „da” un novice la solicitarea unui episcop. Părintele Serafim a explicat: „Pentru noi sufletul său este mai important decât ‘nevoia bisericii’ sau ‘oamenii pentru mâna de lucru’.”

La un moment dat viețuiau paisprezece suflete la mănăstire, fiecare cu propriile probleme și nevoi. Părinții voiau să le dea hrană neîntreruptă de învățătură duhovnicească, dar în același timp ei nu voiau să-i învețe din experiența lor. Cuviosul Paisie spunea: „Cel care are frați întru povățuire nu trebuie să-i instruiască și să-i învețe după înțelegerea și discernământul propriu, ci după ... sfinții părinți.”

Odinioară, Părinții Gherman și Serafim și-au impus osteneala de a porni pe calea vieții cea cu totul diferită de aceea a lumii. Acum, că noii frați aleseseră să-i slujească lui Dumnezeu, părinții trebuiau să le dea învățătură patristică despre cum să nu mai trăiască pentru ei.

Având aceasta în vedere, Părintele Serafim a început să traducă expuneri patristice clasice despre viața duhovnicească. Una dintre acestea a fost *Răspunsuri la întrebările ucenicilor* de Părinții Pustiei Varsanufie și Ioan din sec. al VI-lea. Părintele

Serafim a ales pasaje din lucrare, pe care le-a simțit cele mai potrivite pentru acei frați care se aflau atunci la mănăstire.³³⁶ el s-a înștiințat că multe din întrebările puse Sfinților Varsanufie și Ioan nu erau diferite de întrebările puse de luptătorii creștini de astăzi și că răspunsurile bătrânilor declarau război îndreptățit fanteziilor obișnuite și concepțiilor greșite. Ei au prezentat natura viciilor - smerenie prefăcută, calculare cu inima împietrită, judecată, lene, închipuiri trupești, lipsa pazei interioare - și a prezentat căi lucrătoare pentru lepădarea de ele și dobândirea virtuții.

în mănăstirea românească de la Dragomirna, Cuviosul Paisie obișnuia să adune frații în trapeză seara și să le citească textele pe care le tradusese în limba lor maternă. Acum, Părintele Serafim făcea la fel cu frații săi. Citindu-le în trapeză traducerea sa a Sfinților Varsanufie și Ioan, vorbea rar așa încât fiecare cuvânt să-i pătrundă.

Părintele Gherman era întru mare bucurie duhovnicească. Ce text bun, puternic iese la iveală, gândi el. întorcându-se către Părintele Laurențiu, a spus „Acesta este un moment istoric! Gândește-te: vechi părinți ai pustiei - *din sec. al VI-lea* - aduși într-un pământ nou, traduși pentru prima dată în limbajul pustiei. îi poate face pe oamenii de aici uriași duhovnicești”

Totuși, în luna care a urmat, frații au ieșit din mănăstire unul câte unul. Data următoare când Părintele Serafim a citit din traducerea sa, erau numai trei oameni în trapeză.

- Ei, cred că Varsanufie și Ioan nu au făcut nici un bine, a remarcat Părintele Gherman. De ce oare?

- Pentru că pământul nu are adâncime, a răspuns Părintele Serafim.

Părintele Serafim credea că, în pilda semănătorului din Scriptură, pământul american era reprezentat de pământul cu puțină adâncime, *locurile pietroase* (Marcu cap. 4). Spre deosebire de lumea veche, societatea americană nu are de loc rădăcini adânci, nici o *adâncime a pământului*. Oamenii ei *primesc îndată cuvântul cu bucurie*; totuși ei *nu au în ei nici un fel de rădăcini, și astfel ei răbdă dar numai o vreme: după aceea, când durerea sau persecuția se ridică din cauza cuvântului, devin supărați*. Soarele îi pârlește și ei se ofilesc.

Părintele Serafim era convins că antidotul pentru această problemă caracteristică americană era *statornicia* și de aceea el o tot sublinia, de aceea vorbea atât călugărilor cât și mirenilor despre nevoia zilnică de citire din textele sfinte și slujbele zilnice. „Cu adevărat, *răbdarea* este una dintre virtuțile esențiale ale timpurilor noastre. Fără ea, greu va rămâne cineva în viață.”

Mai urmau să vină la mănăstire mai mulți aspiranți la călugărie iar experiența Părintelui Serafim ca părinte duhovnicesc al lor l-a învățat principalul criteriu pentru reușita sau eșecul lor. într-un articol despre monahismul din vechea Galie, el observa: „Atunci, ca și astăzi, o mare parte a interesului pentru monahism era un rod al visului fără de folos care nu recunoștea luptele și umilințele zilnice necesare pentru a pune sușuri vieții duhovnicești adevărate potrivit Evangheliei.” Atât părinții călugări din răsărit cât și cei din apus, nota el, „puneau un mare accent pe necesitatea *lucrării* celei bune”, și au văzut „o corelare precisă între consimțirea la muncă și o adevărată osteneală pentru câștigurile duhovnicești ... Aprinderea spre lucrare, de fapt, este o bară de măsură pentru sporirea duhovnicească ... Conștiința acestui principiu de bază a vieții duhovnicești este ceea ce determină măsura ‘coborâtă’, aspră a adevăratei mănăstiri ortodoxe, care este valabilă și astăzi. Novicele care se formează într-o asemenea atmosferă duhovnicească se află adesea în împrejurări tulburătoare care cercetează râvna lui firească spre lene și somn.” După ce prezintă novicele tulburătoare și grele ale egipteanului din sec. al VI-lea, Avva Dorotei și mai contemporanului de la Optina, Bătrânul Iosif, Părintele Serafim a scris că „visătorii

³³⁶ Acestea au fost publicate de frăția Sf. Gherman în 1990 sub titlul *îndrumător către viața duhovnicească*.

leneși care se află printre aspiranții monahali de astăzi nu rezistă în astfel de condiții; ei pleacă adesea pentru că mănăstirea ‘nu este destul de duhovnicească’ - nedându-și seama că astfel ei se lipsesc de ‘limanul’ duhovnicesc fără de care vor cutreiera fără de folos neaflându-și ‘mănăstirea ideală’. Lenea nu este păcatul cel mai rău al aspiranților la călugărie; dar fără iubire de osteneală ei nici măcar nu vor intra vreodată în lupta

337

vieții monahale nici nu vor înțelege principiile elementare ale luptei duhovnicești.”

Deși nevoințele ascetice necumpătate erau interzise la mănăstire, ca oamenii să nu cadă în înșelăciunea dimprejurul lor, viața simplă a disciplinei călugărești fără îndulcirea vieții moderne cercetau tăria sufletească a tinerilor aspiranți până la limită. Părintele Serafim a înțeles cât de greu era pentru tineri să facă trecerea de la viața unui american modern tipic la aceea a unui adevărat luptător monahal. El scria: „In ciuda scopului său îndreptat către cealaltă lume, monahismul este încă în lume și structura lui nu poate decât să reflecte starea lumii contemporane lui. Tinerii răsfățați, mulțumiți de sine, egoiști, care formează marea majoritate a celor care vin astăzi la monahism (cel puțin în lumea liberă) nu pot decât să aducă cu ei ‘bagajul’ lor lumesc de atitudini și obiceiuri și acestea la rândul lor nu pot decât să influențeze mediul călugăresc. Influența lor poate fi minimalizată cu o luptă energică și conștientă împotriva lor; fără această luptă constantă, ei pot ajunge chiar să domine și mănăstirea cea mai bine organizată, adesea prin căi ascunse.

Prin natura lui, adevăratul monahism ortodox este dușmănos principiului *confortului* modern. Lucrarea neschimbătoare a călugărului nu este aceea de a-și crea comodități, ci de a se jertfi, punându-și inima și sufletul în seama cuiva care se află deasupra lui; dar acesta este opusul principiului vieții moderne, care se bazează pe visul chiliastic de a face viața ușoară pe pământ. Angajarea într-o luptă conștientă împotriva principiilor și obiceiurilor confortului modern este o lucrare rară și primejdioasă; astfel nu este de mirare că monahismul nostru (de astăzi) este atât de slab - aceasta nu poate

338

decât să oglindească slăbiciunea vieții ortodoxe de astăzi în general.”

Ajungând să-i iubească și să aibă grijă de frații care au venit la ei, părinții se mârșeau adesea foarte tare să-i vadă dezrădăcinați și renunțând la ideea monahismului când abia începuseră să așeze o temelie. Mulți aspiranți veneau cu cele mai serioase intenții de a lupta și erau în stare să aducă la mănăstire bogată roadă duhovnicească. Dar, „deși duhul este râvnitor, trupul este slab” și influența mediului lor cultural era prea puternică ca să le permită să rămână. Din diferite motive, părinții Serafim și Gherman nu fuseseră atât de subjuogați de standardele culturale ale Americii moderne: Părintele Serafim, pentru că el se simțise întotdeauna străin față de societatea materialistă și Părintele Gherman, pentru că el fusese crescut în Germania în timpul războiului și fusese obligat să se îngrijească de mama și de sora lui, găsind astfel puțină vreme pentru căutarea mulțumirii personale.

Unul dintre novicii mănăstirii, ispitit de gândurile „vieții bune”, a hotărât să plece fără să spună nimănui, lăsându-și sutana la toaletă. Mai târziu s-a întors cu pocăință, dar a continuat să tot plece și să se întoarcă de câteva ori. Părându-i rău pentru el, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Cât de șubredă este iubirea pentru ortodoxie și hotărârea de a rămâne credincios - este hotărârea tineretului nostru de astăzi!” In altă parte afirma: „Dacă convertiții noștri vor rămâne în frica de Dumnezeu

³³⁷ [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox din Galia secolelor V și VI”, *The Orthodox Word*, no. 73 (1977), p. 76-78. Lucrare publicată mai târziu în introducerea la *Vita Patrum* de St. Gregory of Tours, p. 96-98.

³³⁸ [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox de astăzi în lumina monahismului ortodox francez”, *The Orthodox Word*, no. 74 (1977), p. 144-145; și St. Gregory of Tours, *Vita Patrum*, p. 157-158.

în inimile lor și vor hotărî să slujească lui Dumnezeu *oricum* - atunci toate încercările și ispitele vor putea fi biruite și își vor putea mântui sufletele.”

Chiar dacă Părintele Serafim se păzea cu tărie să se comporte cu tinerii novici ca un „bătrân purtător de Dumnezeu”, el știa că pentru ei era de folos să întemeieze cu el, părintele lor duhovnicesc, o relație de *încredere* și sinceritate de bază. După cum arăta odată, „o parte importantă a instruirii monahicești este *deprinderea de a nu se încrede în judecata proprie.*” Despre această problemă el a citat din *Convorbirile* Sfântului Ioan Casian: „Dacă dorim să urmăm poruncile Evangheliei și să fim întocmai cu Apostolii și cu întreaga Biserică timpurie, sau cu cea a Părinților, care în vremurile noastre au urmat virtuțile și desăvârșirea lor, atunci n-ar trebui să ne încredem în părerile noastre, făgăduindu-ne desăvârșirea evanghelică din această stare rece și plină de păcat; dar urmând pașii lor ar trebui să ne sârguim să nu ne înșelăm pe noi înșine și astfel vom împlini rânduiala cea bună și poruncile mănăstirii, așa încât ne-am putea lepăda de

339

lumea aceasta într-un adevăr.”

Acest principiu monahal fusese încercat, și primise pecetea experienței de veacuri, și Părintele Serafim urma să vadă marea confirmare a lui în propria sa mănăstire. Cei care nu au reușit să-l urmeze păreau sortiți a fi îndepărtați din calea mănăstirii.

Un asemenea exemplu s-a văzut într-un tânăr candidat la călugărie pe care părinții îl ajutaseră să-l aducă la ortodoxie. După ce vizitase majoritatea mănăstirilor ortodoxe din America, a venit cu ideea de a petrece un an întreg la Mănăstirea Platina. Totuși, în mai puțin de o săptămână s-a răzgândit și a hotărât în schimb să meargă în Hawaii. Când i s-a spus că această alegere era lipsită de judecată, a acceptat să mai rămână o vreme, dar a spus: „Mintea mea s-a liniștit, am pace.” Părintele Serafim a văzut aceasta ca un „exemplu tipic de persoană care nu are încredere în nimeni și în nimic decât în propriile sale ‘opinii’, care îi intră în cap nici el nu știe de unde”. Acest frate a ajutat foarte mult la tipografie în următoarele câteva săptămâni, dar apoi a continuat să-și urmărească planurile. Odată, pe când părinții muceau pe timp de burniță în vârful dealului, el a urcat la ei și le-a spus, „Continuați-vă ostenele - faceți lucrare bună. Dar eu - eu trebuie să mă bucur de viață.” O scrisoare pe care a scris-o îndată după ce a plecat arăta că „păreră” lui fusese foarte greșită despre ceea ce însemna viața în Hawaii: toată lumea era distantă cu el și el avea aceleași probleme pe care le avea și la mănăstire. Constrâns să recunoască proverbul, „Poți duce un cal la apă, dar nu-l poți face să bea”, și totuși preocupat pentru sufletul fiului său duhovnicesc, Părintele Serafim putea doar să se umple de nădejde ca Dumnezeu să-l îndrepte către „suferință roditoare”. Când fratele său devenise la început ortodox, fusese curat, neprihănit și plin de idealuri. Dar în timpul petrecerii din lume, schimbarea spirituală care lucrase în el, adusesse realmente o schimbare fizică, așa încât când părinții au mers ca să-l ia de la stația de autobuz în următoarea sa vizită, realmente nu l-au cunoscut.

Părintele Serafim a scris despre un alt frate care sporea în lucrarea cea bună pe calea monahicească. De Praznicul Schimbării la Față, după ce a participat la o priveghere în vârf de munte, după ce s-a întunecat, și auzind o predică înălțătoare a Părintelui Serafim, acest frate cu greu putea să coboare de pe munte datorită lacrimilor sale de bucurie. „Dumnezeu să-l primească și să păzească această bună simțire și să nu slăbească!” Observa Părintele Serafim la vremea aceea. Nici n-au trecut bine două săptămâni până când fratele a fost lovit de o mare mâhnire. El îi criticase pe părinți că au cântat o slujbă unui sfânt necanonizat (Starețul Nazarie de la Valaam) și se tulburase tocmai pentru slujbele care îi dăduseră mai înainte asemenea bucurie duhovnicească. Părintele Serafim a scris, acela a plecat câteva zile mai târziu, „oferind despre sine un exemplu clasic de pierdere a harului lui Dumnezeu - criticând și ‘știind mai bine’. După

câteva zile de mare răceală duhovnicească, el s-a înștiințat că erau ‘diferențe’ uriașe între opiniile lui și cele ale frăției - și s-a întors în lume fără nici o șansă de îndrumare sau ajutor duhovnicesc de acolo. Să ne învețe Dumnezeu din aceasta cum să purtăm războiul împotriva patimilor noastre ascunse și să avem frică!”

Părinții urmau să scoată la iveală cum câțiva astfel de frați s-au dovedit fără rod în lume. Un frate întors i-a amintit Părintelui Serafim de smochinul neroditor. „Doamne!” A scris el. „Să aducem roadă și să nu pierdem frunzele noastre verzi.”

Părintele Serafim a înțeles că „încrederea în părerea proprie” era de cele mai multe ori rezultatul nepăsării față de voia lui Dumnezeu. Omul trebuie numai să cerceteze împrejurările din viața sa pentru a primi un semn al acestei voințe, ca să o vadă cu ochii credinței. Când un frate, de exemplu, s-a întors bolnav și flămând după aproape două săptămâni de hoinăreală prin lume, Părintele Serafim a notat ceva extraordinar: „Evanghelia pe care am citit-o cu o zi înainte de plecarea lui a fost: ‘Nici un om care își ia plugul și se uită înapoi nu este bun pentru Împărăția cerurilor;’ Evanghelia pe care am citit-o înainte de întoarcerea lui: Fiul risipitor.”

Prudența patristică împotriva încrederii în sine nu se aplica numai la călugări. Odiñoară, după ce părinții serviseră prânzul la nouăsprezece musafiri, inclusiv păstori ortodocși și mireni, Părintele Serafim a observat: „Ce multe orientări și probleme diferite printre ei! Și cât de întunecat este viitorul duhovnicesc pentru cei care se încred în ei înșiși! Numai cei care se *biruiesc* pe sine, și nici nu se cred cu dreptă judecată, au posibilitatea să sporească duhovnicește!”

Părintele SERAFIM a așezat astfel de valori asupra individualității sufletului călugăresc, încercând aceasta vreme îndelungată, împreună cu Părintele Gherman, că lui îi era greu să aibă oameni în mănăstire care nu erau interesați de aceasta. Ca unul care întruna „se omora pe sine” pentru lucrarea obișnuită, ura să vadă oameni stând și flecărind, așteptând fără grabă să vină cineva și să le „spună” ce să facă în continuare. Era cu mult mai rău când intrau în dispute pătimase asupra unor lucruri care, față de viziunea monahală, arătau că sunt mărginiți fără de nădejde. Odată, după ce Părintele Serafim a auzit un frate mai în vârstă dojenindu-l aspru pe Teofil că „terminase apa obținută din gheață” ca să se spele pe dinți, el a observat că asemenea fapte „respiră duhul care distruge mănăstirile”. Avva Dorotei, sfătuindu-și călugării egipteni din sec. al VI-lea, vorbește chiar de această problemă: „Fiecare dintre noi a renunțat la ceva - poate averi mai mari sau foarte mici - în orice caz, fiecare a lepădat ceea ce avea de lepădat. Apoi venim la mănăstire și ne împlinim dorințele prin lucruri neînsemnate care nu aduc nici un folos [de exemplu, apa din gheață]. Nu trebuie să facem așa, întrucât așa cum ne îndepărtăm de lume și problemele ei, tot așa ar trebui să ne desprindem de dorirea lucrurilor materiale și să aflăm ce înseamnă renunțarea și de ce am venit la mănăstire, [să ne înștiințăm] care este scopul către care ne-am îndreptat și astfel să ne punem în bună rânduială comportarea pentru a corespunde acestui scop și să ne aruncăm într-o luptă așa cum au făcut părinții noștri.”³⁴⁰

Pentru a exista adevărata identitate într-o mănăstire, este necesar ca frații să înțeleagă întreaga imagine, să creadă în ea și să adopte de bună voie scopul comun, bucurându-se de șansa de a lucra pentru acest scop pe orice cale posibilă. Opusul acestuia este monahismul „idioritmic”: o formă contrară convențiilor în care nu există *nici* un scop comun și fiecare face ce vrea, ca fetele bătrâne și burlacii. Despre cineva care spera să găsească așa ceva la mănăstire, Părintele Serafim a scris cu tristețe: „El dorește doar un colțișor comod unde oamenii să-l tolereze și el să facă ce vrea cu viața lui ... El ascultă numai la suprafață și în măsura în care este necesar ca să poată ocupa

³⁴⁰ Dorotei de Gaza, *Predici și cuvinte de învățătură*, trad. Eric P. Wheeler (Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publication, 1997), p. 86.

în continuare colțișorul său comod cu nici un fel de participare sinceră în obște .... Până acum este evident că el nu are atracție pentru ceea ce căutăm noi, ci se ține doar după noi și este atașat de noi din punct de vedere afectiv; nu ne place să-i spunem să-și găsească alt loc unde să poată fi cu mintea și cu sufletul (știind că nu va găsi niciodată un asemenea loc), și iarăși nu ne place să ‘il târâm’ după noi, *cerându-i* să lucreze într- un chip care trebuie să fie din voință proprie pentru a izbuti. ‘Izbucnirile’ lui aduc uneori o mare irosire pentru mine și Părintele Gherman, pentru că de fapt ceea ce face el pune sub semnul întrebării întregul nostru fel de viață, fără să-l vadă sau să-l aprecieze; acest fel de viață este atât de greu, necesitând luptă și sensibilitate mare, că *poate* fi distrusă.”

PE parcursul unui deceniu, nu mai puțin de cincizeci de aspirații la călugărie au venit la mănăstire. Cu toată îndrumarea care era necesară, și cu toate dificultățile duhovnicești, emoționale și fizice care trebuiau să fie cunoscute, părinții au ajuns la concluzia că „cu cât se află mai mulți oameni, cu atât mai mică lucrare se face”. Frații aveau mari probleme cu vechile camioane ale mănăstirii care se stricau foarte des și trebuiau reparate. Părintele Serafim spunea odată: „Diavolul ne lovește mai întâi prin mașini și apoi prin novici.”

„Idioritmiile” erau o cruce grea de purtat, dar și mai greu era de a vedea adevărații luptători care, din lipsă de statornicie, se lipseau de prilejurile date de Dumnezeu. Odată, Părintele Serafim s-a descurajat atât de tare că i-a spus Părintelui Gherman: „Aș fi dorit să nu vină niciodată.” Noii frați păreau să nu poată pătrunde deplin în acea „individualitate a sufletului” și încredere reciprocă pe care se întemeiasse obștea. După cum am văzut, Arhiepiscopul Ioan prezisese aceasta cu niște ani mai devreme, în viziunea Părintelui Serafim.

Și totuși crucea părinților nu a fost dusă în deșert. Părintele Serafim scria, „Din experiență am văzut că oricine vine aici cu intenție bună și în special cu credință fierbinte în Sf. Gherman și Arhiepiscopul Ioan, nu pleacă fără vreo mângâiere duhovnicească, după credința lui.” Unii frați au sporit în mănăstire; personalitățile lor adevărate au ieșit într-un fel la iveală. Părintele Gherman observase acest fenomen când se convertise. El a spus: „La Jordanville, toți călugării arătau la fel și totuși erau cu toții atât de diferiți, cu personalități atât de distincte, unice și vii. Dar în oamenii care veneau din lume am observat opusul: ei toți *arătau* diferit, dar erau toți la fel - cu toții purtau aceeași emblemă a lumii.”

Era un tânăr care, atunci când a venit prima dată la mănăstirea Sf. Gherman, era aproape ca un moron. Transformarea pe care mediul monahal a lucrat-o în el a fost uimitoare. Fiind pentru prima dată departe de lumea grăbită, electrizantă și hipnoza televiziunii pe care natura sa simplă nu o putea dirija, el a început să aibă încredere în sine, a început să-și aibă o lucrare normală și eficientă. În mod minunat, părinții au văzut schimbarea fizică care a apărut. Fața lui posomorâtă a devenit luminoasă și frumoasă; și ochii săi albaștri, care la început nu se puteau vedea de sub sprâncenele lăsate în jos, acum s-au deschis și au devenit luminoși și zâmbitori.

Era evident pentru părinți că Dumnezeu produsese un efect asupra acestui tânăr. Odată, el a alergat la Părintele Gherman și cu fața palidă i-a spus următoarele. Pe când muncea la un motor mare în fața mănăstirii, auzise un glas care i-a spus clar, „Fă un pas înapoi”. În mintea lui simplă nu s-a prea gândit dar a ascultat de îndată. În clipa aceea, motorul greu s-a desprins din suporturile lui și a s-a prăbușit cu zgomot. Dacă nu ar fi făcut pasul acela înapoi, fratele ar fi fost zdrobit și probabil omorât. Relatând acest incident, a tras concluzia că acum *știa* că exista înger păzitor.

Pentru doi oameni care nu intenționaseră niciodată să „întemeieze o mănăstire”, Părinții Gherman și Serafim aveau cu siguranță mâinile pline. În fiecare persoană care venea la ei, ei au văzut un dar de la Dumnezeu, chiar dacă aceasta se întâmpla să fie cu totul de neconceput dintr-un punct de vedere omenesc. Ei îi primeau pe toți care veneau pentru scopul de a trăi viața monahicească cu ei, urmând astfel tradiția Cuviosului Paisie care spunea: „Pe unul care vine la mine eu nu-l voi alunga.” Și mai aveau o regulă, ca să nu dea niciodată afară pe cineva - în afară de situații rare, când cineva devenea realmente violent ori amenințător. Întrucât Dumnezeu trimisese un frate, nu le revenea lor să hotărască dacă și când ar trebui să plece. Ei lucrau cu credința că dacă fratele nu era cu adevărat bun acolo, el singur trebuia să ajungă în cele din urmă la acea concluzie. În același timp, părinții simțeau că trebuiau să dea maximum tuturor celor care veneau la ei, în ciuda oricărui greutate, neplăceri sau suferință interioară ce le-ar fi putut aduce aceasta. Cuviosul Paisie spunea, „Un alt frate este o altă rugăciune.”

68

Pustia pentru femeile americane

Departate de tumultul și de zgomotul lumii, în locurile călugărești liniștite, în priveliștile pustii care cheamă gânduri de veșnicie, femei din Rusia Sfântă își lucrau mântuirea vreme de o mie de ani, sârguindu-se să dobândească mai întâi de toate smerenia dreptei judecăți... Ei se osteneau să fie nevăzuți, neobservați, ascunși în chiliile lor liniștite din spatele zidurilor mănăstirii, așezată dincolo de lacurile și râurile îndepărtate, în schituri uitate ascunse în codru verde, în umbra trestiiilor și a dumbrăvilor de mesteceni, care singuri auzeau rugăciunea lor tăcută și cântarea cea dulce și îi vedeau privind sala de nuntă a Sfântului lor Mire, Hristos.

- Pr. Gherman, din *Viața Sf. Dorotei de Kașin*³⁴¹

„Părintele SERAFIM”, scrie Părintele Gherman, „intra adesea într-o stare de tăcere și liniște adâncă că părea aproape imposibil să iasă din ea. Recunoscând natura ca izvor al legăturii mistice cu Dumnezeu, primea înăuntrul său împrejurimile din jurul său, cercetând în același timp lumea sa interioară. Era încurajator pentru mine să văd la ce măsură adâncă primea el împlinirea din pustie. Și mă întrebam adesea de ce nu puteau fi și alți tineri americani care, percepend realitatea la același nivel, puteau să ia parte cu totul la această stare de petrecere.”

De la prima vizită la Părintele Adrian, Părintele Gherman - pe atunci fratele Gleb de douăzeci de ani - se confruntase cu fenomenul tinerilor americani convertiți la ortodoxie. Părintele Adrian îl prezentase la trei asemenea americani, care se formau sub îndrumarea lui și locuiau în micul cătun de lângă Mănăstirea New Divevevo. Înainte de a se despărți de Gleb la sfârșitul primei vizite, Părintele Adrian a considerat o problemă deosebită ca Gleb să fie aproape de acești oameni, nu numai să le dea ajutor la

³⁴¹ „Viața Sf. Dorotei de Kașin și dreptele femei din Sfânta Rusie”, în *Tebaida nordului*, p. 210.

traducerea din limba rusă, ci și, așa cum spunea el, să învețe de la ei despre ortodoxie. El spunea că, convertiții văd ortodoxia cu o privire nouă, care este în folosul sufletelor întărite, luând-o drept bun. Părintele Adrian a încheiat, „Nu se știe câtă vreme va tolera Dumnezeu sporirea nedreptății în America. Trebuie să nu pierdem vremea ca să transmitem la noi oameni calea ortodoxă de viață, care datorită diferențelor culturale nu este ușor să se formeze o ramură nouă.”

Prietenia Părintelui Gherman cu acești convertiți a durat toată viața. Nina Seco este una dintre persoanele pomenite mai înainte, care a devenit deosebit de apropiată frăției Sf. Gherman datorită aceleiași aprinderi pentru calea ortodoxă de viață așa cum era arătată de Părintele Adrian. În timpul anilor cât a purtat corespondență cu părinții de la Platina, și ea a fost îndrumată să caute monahismul.

În 1973, Nina a venit la San Francisco din Coasta de est. Cunoscându-i înclinațiile monahale, oamenii i-au spus să meargă la mănăstirea rusă din oraș, dar ca americană ortodoxă s-a simțit nepotrivită pentru aceasta. Trimițându-i o scrisoare de

*

342 *

încurajare, Părintele Serafim i-a scris: „Păstrează-ți ‘taina’, trăiește în pace cu toată lumea, ajută pe cei care îți cer ajutorul (și ferește-te să ‘ajuți’ atunci când nu ți se cere!) și *roagă pe Dumnezeu și pe Vlădica Ioan să-ți arate calea din afara lumii cât mai repede posibil*. Despre ultima problemă, încă nu este esențial să ai un ‘plan’ concret în minte; este suficient acum să hrănești sămânța pustiei din inimă, cu care noi vom încerca să te ajutăm.”

Mai târziu, când Nina a scris că situația Bisericii în lume o deprima, Părintele Serafim i-a răspuns:

Dragă soră întru Hristos, Nina,

Salutări întru Domnul nostru Iisus Hristos.

Din scrisorile tale se vede că ai mare nevoie de o ‘scrisoare’. Nu pot să-ți scriu, dar fiind și eu un visător ortodox american, îți scriu cel puțin un paragraf sau două.

Da, situația Bisericii din San Francisco este tristă și nu prea poți spune că ‘te simți bine’ acolo. Nu poți să faci altceva decât să te simți descurajat de aceasta - și așa iată unde începe să se verifice virtutea ta.

Nu ai de gând să fii „o convertită cu toane, nematură” - dar cât de puternică este atitudinea ta *pozitivă*? Știi că nu din „întâmplare” te afli unde ești, chiar dacă nu ține atât de mult de un plan deliberat. Poate că începi să te gândești că în profunzime, întreaga problemă este o „nebulie” în cele din urmă. Când apar asemenea idei, întrebarea mea preferată este:

Care este alternativa? Altceva are sens? Se pare că nu. Atunci *rabdă* și mulțumește lui Dumnezeu că te cercetează.

Ca să nu te dezamăgească lumea mărunță a „Bisericii”, TREBUIE SĂ TRĂIEȘTI ÎN LUMEA TA - și aceea este lumea *adevărată* a Bisericii, cea a asceților, a locuitorilor în pustie și a tuturor acelor „păsări slăbite” care însuflețesc și păstrează scânteia aprinsă în lăuntrul nostru. Locuitorii în pustie ne vorbesc astăzi în mod deosebit, când deșertul a fost izgonit din Biserică. Asta înseamnă că ne gândim că putem fi ca ei? Nu, asta înseamnă doar că îi *iubim*, și mai mult decât orice altceva, vrem să avem măcar cea mai mică imagine a felului lor de viață, numai dacă Dumnezeu se va milostivi de noi și nu ne va pierde pe noi pentru păcatele noastre, încăpățânarea noastră și tot restul întunecimii noastre.

După cum știau părinții Serafim și Gherman, în Rusia pre-revoluționară se aflau de *trei ori* mai multe femei în mănăstiri decât bărbați. Totuși, pentru femeile americane din pământul lor natal, monahismul ortodox nu a început deocamdată în sens cenobitic și nu era până acum nici un loc unde puteau să cerceteze idealul pustiei. Așa era din nefericire, pentru că nu numai că femeile se puteau adapta și spori în pustie la fel de bine ca bărbații, dar ele erau probabil chiar *mai* potrivite pentru aceasta prin virtutea faptului că ele erau *libere*, nefiind legate de cler și ierarhia bisericească. Pădurile Rusiei de nord cunoscuseră femei viețuitoare în pustie, mari și sfinte; și părinții de la Platina nu au văzut nici un motiv pentru care femeile americane nu puteau să-și aibă și ele pustia lor. Totuși, părinții nu puteau să prevadă că ei înșiși vor fi chemați să înfăptuiască aceasta.

N

În februarie 1975, Nina a venit la Mănăstirea Platina și a spus părinților că se gândea din ce în ce mai mult să pună bazele unei vieți liniștite la țară. Ea mai aflase o altă tânără femeie care era interesată de același lucru, o studentă la operă cu numele Barbara McCarthy. Părintele Serafim nota, „Atât ea cât și Barbara visează la o viață ‘isihastă’, într-un cadru moderat - dar cu multă smerenie și încredere și luptă și tăgăduirea de sine - trebuie să fie pe primul loc!”

Barbara, care se convertise la ortodoxie în 1968, fusese însuflețită de monahismul pustiei încă de când citise primul număr din *Cuvântul ortodox* despre schiturile pustietății din Canada. Abandonându-și cariera de la operă, în 1972 a făcut un pelerinaj la aceste schituri și în 1974 plecase la o mănăstire pe insula grecească din Chios. Stătuse la mănăstire mai mult de un an după care s-a întors în Statele Unite.

La 5 iulie 1975, Barbara a venit cu Nina să viziteze Mănăstirea Sf. Gherman pentru prima dată. Când au ajuns cele două femei, au fost conduse în biserică pentru o rugăciune. Ieșind, Barbara s-a apropiat de Părintele Gherman și i-a spus:

- îmi place locul acesta. îmi place pustia. Apoi a adăugat cu un zâmbet, Dați-mi-o mie!

Părintele Gherman a văzut că femeia era foarte serioasă, dar nu și-a dat seama total ce voia să spună. „Poate”, s-a gândit el, „aici este un suflet care vrea ceea ce lucrăm noi”!

- Promiteți-mi că mă tundeți, a spus Barbara. Promiteți-mi că-mi dați pustia!

- Promit! A răspuns Părintele Gherman nedând nici o atenție realității practice a acestor cuvinte. Trăgându-l pe Părintele Gherman la o parte, Părintele Serafim i-a șoptit:

- Ce spui? Ea este femeie și noi trăim singuri.

Părintele Gherman s-a gândit la femeia virtuoaasă din viața Sf. Fructuosus din Spania; s-a gândit la Maria din Olonets, la Anastasia din Padan și la toate celelalte femei în vârstă, viețuitoare în pustie.

- De ce să nu împărtășești visul tău isihast și altuia care îl vrea? L-a întrebat pe Părintele Serafim. De ce să nu dai viață unei dorințe drepte - o dorință care se poate împlini prin ostenele tale?

Părintele Serafim a făcut plecăciune, și-a făcut cruce și a plecat zâmbind, hotărât să-și pună toată osteneala și rugăciunea întru împlinirea a ceva atât de ales, liber și plin de frumusețe duhovnicească: un suflet modern care tânjește după pustia călugărească.

N

În mai puțin de două săptămâni Barbara s-a întors la mănăstire singură, mergând jumătate de drum de la Redding pe jos și dormind noaptea sub cerul liber. A stat trei zile în casa de oaspeți din afara mănăstirii, citind sfaturile duhovnicești ale lui Avva Dorotei și făcând puțină treabă. Dorirea ei de a merge în pustie era mai puternică ca niciodată; și părinții, temându-se că s-ar putea ispiti și uita de realitățile cumpătate ale viețuirii

ortodoxe, au încercat să-i tempereze zelul. Ea a plecat de la mănăstire cu ideea de a merge la Etna cu Nina ca să pună început unei vieți semi-monahale liniștite.

În Etna, Nina a trăit aproape de tineri, în timp ce Barbara a trăit singură într-o mină de aur care aparținea mătușii lui Susan Young. Când cele două femei au vizitat mănăstirea data următoare, Părintele Serafim le-a ținut o cuvântare, după cum a scris mai târziu, „despre viața ortodoxă trăită în frică și cutremur, liniștită, plină de osteneală și rugăciune și dacă este posibil, lucrare misionară lipsită de îngâmfare și unitatea minții cu alții care se pot alătura.”

În octombrie, Barbara, fiind încă în Etna, s-a îmbolnăvit grav și a trebuit să se întoarcă la casa ei din Ohio ca să se însănătoșească. În vizita ei la mănăstire, de rămas bun, cu greu era în stare să vorbească din cauza bolii, dar a plecat în lacrimi.

În vara următoare s-a întors. Nu se schimbaseră nimic în orientarea ei. A rămas o săptămână în casa de oaspeți a mănăstirii și, după cum menționa Părintele Serafim, era „foarte mulțumită de ascultarea ei de a săpa fundația pentru o casă simplă [de cealaltă parte a dealului],³⁴³ participând la slujbele noastre și la sala de mese cuviincios, fiind însuflețită de săpat și de priveliștea defileului de dedesubt.”

Comentând despre ajutorul frăției în împlinirea viselor de pustie ale Barbarei, Părintele Serafim a scris: „Este acest ‘joc’ de partea noastră ori este temelia pentru ceva serios care să iasă din ea? Dumnezeu știe. Sorții par să fie de partea noastră ca să facem ceva ieșit din comun, pentru a păstra vie o scânteie a luptei și orientării duhovnicești adevărate. Acele puține suflete care ‘pricep’ calea noastră - nu putem să-i sprijinim și să-i încurajăm?”

Și lui Alexei Young i-a scris: „Barbara este bine și îi scrie o scrisoare mamei ei. Desigur, este puțin ‘primejdios’ (din punct de vedere politic) să rămână atât de mult în preajma noastră. ‘Oficial’, dacă este vreo problemă, poziția noastră în legătură cu ea este: Noi îi potolim entuziasmul, dându-i puțin din gustul pustiei în timp ce o înfrânăm de la mergerea în codru de una singură. Părintele Gherman a binecuvântat-o să nu stea cu totul singură mai mult de trei zile de fiecare dată și să știm unde se află. Dumnezeu știe ce va ieși din dorința ei pentru pustie, dar noi nu vrem să o înăbușim ori să aplicăm la aceasta o ‘formulă’. Întrucât lucrurile au ieșit bine, noi ne aflăm cu desăvârșire singuri în timpul acestei perioade de vară, așa că nu mai sunt tineri care să rabde ispite fără de nici un folos datorită apropierei ei. Din punct de vedere istoric (după cum știm din exemplele rusești ale sec. al XIX-lea) cei care încurajează asemenea ‘nebuni’ sfârșesc prin a fi ei înșiși persecutați, dar asta nu este nimic nou!”

Între timp, Episcopul Nectarie a binecuvântat-o cu căldură pe Barbara, sfătuind- o să rabde, spunând: „Pune-ți toată nădejdea în Dumnezeu și va fi lumină ...”

Structura duhovnicească a Sorei Barbara era în esență artistică. Ca și părinții, ea avea un simț pământesc al apropierei omului de natură. Cartea ei preferată, de care nu se despărțea aproape niciodată, era *Omilia duhovnicești* a Sf. Macarie cel Mare, în care un scop înalt se unește în mod clar cu o lucrare sinceră, simplă, realistă. Cititul din izvoarele patristice împreună cu iubirea ei pentru muzică au făcut-o să vadă așezarea pustiei de la Platina ca o operă de artă a lui Dumnezeu, la care ea a fost o participantă vie, dar nu era suficient să păstreze acest simțământ numai pentru ea. Ea dorea să-l transmită și altora, tot așa cum un cântăreț care simte prin tot trupul patosul muzicii, primește însuflețire de sus și o revarsă către cei care vor asculta. De aceea, răgazurile ei dintre rugăciuni erau ocupate cu traducerea textelor patristice din limba greacă, transpunerea textelor rusești pe monahismul pustiei pentru *Cuvântul ortodox* și uneori chiar tipărirea lor la presă când părinții erau foarte încărcați cu alte activități.

Totuși, cu fiecare ocazie, Barbara dispărea „înăuntrul pustiei” aspre. Mai târziu, ea a început să stea acolo perioade de săptămâni și chiar luni. Se ruga nopți întregi și uneori, când soarele apunea, glasul ei răsună pe dealuri, dus de vânt.

Părintele Gherman își amintește: „A apărut odată un incident când frăția a fost tulburată de o luptă bisericească. Atmosfera era încărcată de tensiune și nesiguranță, despre care Sora Barbara avea înștiințare. Ea a apărut la poartă într-un timp nepotrivit și eu i-am spus despre agitația noastră sugerându-i să plece pentru o vreme. Ea a ascultat cu smerenie și s-a întors în pădure; și numai atunci m-am gândit că poate venise pentru hrană și alimente, că poate era flămândă. I-am scris un bilet cu scuze, am împachetat niște mâncare și am pornit într-o vâlcea împădurită de unde lua alimentele aflate într-o cutie destinată acestui scop, care era atașată la un copac.

Era în amurg. Am coborât și am urcat dealul căutând copacul, dar nu l-am putut găsi cu ușurință. Atunci, de peste deal, am auzit cântatul ei frumos. Era vestita chemare - rugăciune din ultimul act din *Forța destinului* de Verdi: ‘Pace, pace, pace, mio Dio’ [‘Pace, pace, pace, Dumnezeu meu’] - o rugăciune potrivită pentru perioada noastră de tulburare.

Răsuna prin vâlcea și se stingea undeva în jos, în timp ce deasupra licărea prima stea și luna era pe jumătate. Și m-am gândit: ‘Cât de înțelegător este acest suflet al vieții noastre, chiar dacă în acest caz ea fusese lipsită de hrana de primă necesitate!’ Nici unul dintre primii frați nu arătase o asemenea iubire pentru pustie, nici o asemenea seriozitate de a pune în practică învățăturile patristice.

Pe când se lăsa noaptea caldă de vară, cântatul se transforma într-o cântare bizantină melodică, deșteptând căința sufletului. Auzind aceste melodii grecești, mi-am spus: ‘Cum pot împărtăși cu ea puținul meu Munte Athos?’

În câțiva ani se va întâmpla. Sfântul Munte Athos, prin părintele meu duhovnicesc de acolo, monahul Nicodim, va așeza o binecuvântare și o mantie monahală peste această față americană care se dăruise pe ea și glasul ei minunat Creatorului Dumnezeu.”

69

Prietenii lui Adam

O, Doamne, sporește întru noi simțământul prieteniei cu toate lucrurile vii, frații noștri mai mici cărora Tu le-ai dat acest pământ pe care să se sălășluiască împreună cu noi. Să ne dăm seama că aceștia nu trăiesc numai pentru noi, ci și pentru ei și pentru Tine și că ei iubesc dulceața vieții întocmai ca și noi și îți slujesc Ție mai bine la locul lor decât noi la al nostru.

- Sf. Vasile cel Mare

IN zorii unei dimineți, nu mult după ce părinții se mutaseră în pustie, a răsunat prin toată mânăstirea cântatul unei păsări. Părinții au sărit în sus doar ca să afle un cocoș stând pe masă în mijlocul trapezei. Nu aveau nici o idee de unde venea și cum ajunsese înăuntru. Cocoșul a continuat să mai cânte de câteva ori.

Indată s-a auzit un râs dincolo de poartă. Prietenul părinților, Diaconul Nicolae, pe drum fusese atras de culorile vii ale cocoșului și îl cumpărase ca să-l aducă părinților în dar. A ajuns noaptea și a pus cocoșul în trapeză.

Dimineața când a răsărit soarele, lumina a pus în priveliște o pasăre de o frumusețe neașteptată, de o rasă exotică. Strălucea și sclipea în soare, cu nuanțe aurii, roșii, albastre și verzi strălucitoare. Penele lui aurii își schimbau culorile când se privea din locuri diferite. Părintele Gherman își amintește: „Nu mai văzusem niciodată înainte o asemenea pasăre - ca o făptură din altă lume.”

Defilând cu vitejie pe pământ monahicesc, cocoșului păreau să-i placă împrejurimile. El deveni „al treilea frate” al mănăstirii, a cărui ascultare călugărească era să trezească monahii pentru rugăciune. El i-a învățat pe părinți să nu se bizuiască pe ceasuri deșteptătoare, ci pe el. Imaginea oamnelor săi deșteptați pentru rugăciune slujea ca ceva care amintește de pocăința Apostolului Petru la cântatul cocoșului. Pentru acest motiv, toți cocoșii din Rusia sunt numiți „Petia”, un diminutiv de la Petru.

Părintele Serafim, a cărui familie avusese pui pe vremea când era copil, a construit un coteț pentru cocoș. Când s-a apropiat iarna, a mers la oraș și a cumpărat patru găini albe ca zăpada, așa încât părinții să aibă ouă. Deoarece cotețul era lângă bucătărie, păsările puteau fi observate îndeaproape. Părinții au observat rânduiala obiceiurilor lor de somn: cum observau soarele coborând și se cuibăreau pentru noapte, numai atunci când soarele era complet apus și cum își părăseau cotețul nici mai devreme nici mai târziu decât răsăritul soarelui. Părintele Serafim a mai observat cum găinile aveau personalități diferite. Ele umblau și își luau hrană prin diferite locuri și glasurile și comportarea lor erau foarte deosebite. Una dintre ele, care umbla și cânta toată ziua, a fost numită „Pasărea-cântec” de către Părintele Serafim; alta, care le lovea mereu cu ciocul pe celelalte, a fost numită „Fata Rea”; și principala victimă a acestui tratament a fost numită „Cenușăreasa”. Chiar și cu creierul lor de găină ele aveau o evlavie personală. Găina preferată a Părintelui Serafim se numea „Rumianet” (rusecul pentru „Obraz Trandafiriu”), îl urma în toate părțile.

După prima iarnă, cotețul găinilor a fost mutat mai departe și le-au luat locul alte animale care să le țină tovărășie părinților. Dar cocoșul auriu a adus mângâiere interioară în viața lor din pustie, pe care un vizitator ocazional nu putea să o înțeleagă niciodată.

ANI de zile după mutarea lor, părinții nu au avut nici câini nici pisici, considerând în răvna lor că nu era călugărește să aibă la schit animale răsfățate. Apoi într-o zi Nina Seco le-a adus un dar. Când Nina stătea cu Părintele Gherman în tindă, ea i-a spus să închidă ochii și să întindă mâinile. Când i-a deschis s-a pomenit ținând o pisică gri. El a spus că nu vrea pisica, dar atunci Nina l-a întrebat dacă avea șoareci săcâitori. „Foarte bine”, a spus Părintele Gherman adresându-se pisicii. „Dacă prinzi un șoarece într-o oră, poți să rămâi. Dacă nu, trebuie să pleci.”

Atunci, pisica s-a furișat sub clădire. În cincisprezece minute, în timp ce Părintele Gherman și Nina mai stăteau de vorbă, pisica a adus un șoarece în tindă și l-a pus la picioarele Părintelui Gherman, împlinind de îndată prima sa ascultare călugărească. Pisica a rămas și au mai fost aduse și altele mai târziu.

Înainte de venirea pisicilor, părinții văzuseră adesea șerpi cu clopoței în zona schitului. Părintele Gherman intra uneori în chilia lui și găsea această reptilă primejdioasă în interiorul sutanei lui ori lungită pe patul lui. Totuși, odată cu sosirea pisicilor, acești șerpi se mai vedeau rareori. Părinții au dedus că șerpii fuseseră atrași spre clădiri de șoareci, dar acum, întrucât pisicile micșoraseră adunarea de șoareci, șerpilor nu mai aveau motiv să vină. Pisicile deveniseră astfel, nu jucăriile răsfățate pe

care părinții trebuiseră să le primească pe lângă mânăstire fără voia lor, ci lucrători de neînlocuit pentru siguranța publică.

Întrucât este „necanonic” să dai unui animal numele unui sfânt, părinții numeau pisicile după ceva - de obicei un loc - legat de un sfânt a cărui pomenire era în ziua când sosise animalul. Astfel, o pisică venită în ziua de Sf. Gherman din Alaska a fost numită „Alaska”, una venită în ziua de Sf. Teodor Tyro (Novicele) a fost numită „Tyro”, etc. O pisică gri-cenușie, cu căutătura tristă, s-a întâmplat să vină de sărbătoarea Maicii Domnului „Bucuria Tuturor celor Necăjiți”: a fost numită potrivit „Necăjita”.

Însoțitoarea personală a Părintelui Serafim era Tyro. Deși mică, această pisică, ca din pânză, era stăpâna clanului pisicesc și nici o altă pisică nu îndrăzne să-i taie calea. Până și în căsuța Părintelui Serafim, aceasta era ca o regină. I se așeza liniștit în poală când bătea la mașină vreun articol și nu voia să se ridice ca să n-o deranjeze. Într-o zi, intrând într-una din camerele de lucru ale mânăstirii, a aflat că dăduse naștere la pisoiși în mijlocul hârtiilor de pe masa editorială!

Părintele SERAFIM iubea câinii cel mai mult. Niciodată nu putuse fi înlocuit mult îndrăgitul său câine din copilărie Ditto. Totuși, într-o zi, un câine frumos, portocaliu cu negru, corcitură de ciobănesc german, a venit alergând pe poarta mânăstirii. S-a împrietenit îndată cu părinții. „N-ar fi frumos să avem un câine?” a îndrăznit să propună blând Părintele Serafim. Dar câinele avea zgardă și evident un stăpân, și astfel părinții au simțit că ar trebui să pună un anunț la Magazinul Central din Platina. La scurtă vreme, a venit un om cu o camionetă. Omul venise să-l ia pe „Murphy” al lui. Câinele s-a ghemuit și s-a uitat la stăpânul său cu ochi temători care păreau să arate că în trecut fusese tratat prost. Omul era mânios și evident avea puțină dragoste pentru Murphy. Părintelui Serafim îi părea foarte rău să vadă că îi pleca prietenul.

După câteva zile, Murphy se întoarse singur la mânăstire. Iarăși a trebuit să vină stăpânul să-l ia. „Treci în mașină!” a țipat omul la câine, lovindu-l cu mâna. „Dacă mai face așa din nou”, a spus părinților, „va trebui să vi-l păstrați!”

De data asta numai după cincisprezece minute s-a întors înapoi. Părintele Serafim s-a bucurat în taină. Murphy fusese numele câinelui „în lume”, dar în mânăstire se va numi de acum înainte „Svir”, întrucât venise prima dată în ziua Sf. Alexandru de Svir. Părinții au afirmat că nu aflaseră niciodată o făptură atât de minunată (poate că suferința îl făcuse astfel!). Nu era în acest animal nici un fel de „încăpățănare” prostească! Se uita la oameni cu căutătură isteasă și cu o expresie atât de blândă, umilă. Afecțiune, joacă, tovrășie, ocrotire: toate se făceau în vremea lui. Ținea departe urșii și pumele (dar fără lătrat neîncetat fără de folos), și mai era cunoscut că era de ajutor fraților care se rătăceau, ca să-și afle calea înapoi spre mânăstire.

Părintele Serafim îl mângâia foarte rar pe Svir; între ei era un fel de comunicare tăcută. Așa cum făcuse cu Ditto, se înțelegea cu Svir privindu-l adânc în ochi ca pe un om.

Mânăstirea mai avea păuni care umblau prin toată pădurea ciugulind hrană. În fiecare primăvară, păunilor le creșteau cozi noi în culori strălucitoare, un semn al mâinii creatoare a lui Dumnezeu, un exemplu al ideii Lui de artă. Porumbeii, pomeniți mai devreme, pe care Părintele Spiridon îi iubea atât de mult, din nefericire au fost uciși noaptea de bufnițe.

Căprioarele din zonă s-au apropiat de părinți atât de mult, aproape ca animalele domestice. Căprioarelor le plăcea mânăstirea, în special pentru că era un loc relativ ferit de vânători. Părintele Serafim scria într-o vară într-o scrisoare: „este sezon de vânătoare

și căprioarele noastre dragi stau aproape de noi - de fapt, în timp ce eu bat acum la mașină afară, sunt înconjurat de cinci căprioare, trei dintre ele bând din apa noastră.”

Părinții supravegheau un pușor de căprioară pe care l-au ajutat să crească să devină mamă. În iunie 1972, Părintele Serafim scria: „Începe vara noastră și acum două zile ‘pușorul’ nostru de căprioară a dat naștere la doi pui, s-ar părea chiar în fața bisericii noastre! Nu aveau nici douăsprezece ore când i-am văzut prima oară, dar deja alergau (și se poticeau peste tot). Spre surprinderea noastră, observăm că „Puiul” nu are nici un cuib sau ceva de felul acesta, ci doar își mută puii de colo colo, lăsându-i să doarmă atunci când cad jos, și apoi se oprește ceva mai departe. Aceasta este a treia zi și încă nu au plecat din zona mănăstirii - ceea ce arată că suntem ‘demni de încredere’. Ne uitam împrejur din când în când și la un moment dat am aflat un pui de căprioară încolăcit sub ‘copacul Sf. Gherasim’ al nostru, cu o icoană, uitându-se la ea. O privește foarte emoționantă.”

Căprioara pe care Părintele Serafim o iubea cel mai mult era un căprior de culoare deschisă numit „Whitey”. Mare, împărătesc și frumos, cu un smoc de blană albă pufoasă pe piept, Whitey umbla peste tot ca regele pădurii. El știa că monahii erau prietenii lui. Desăvârșit de blând în preajma lor, se apropia de ei, se lăsa să fie mângâiat și mânca din mâinile lor.

Intr-o zi a sezonului de vânătoare, când Whitey umbla pe pământurile mănăstirii, s-a auzit un jeep urcând pe drum. Whitey, nesimțind primejdia posibilă, a pornit-o spre biserică, dincolo de care se apropia jeep-ul. Unul dintre frați a început să meargă după Whitey, strigând, „Whitey, stai aici! Whitey, nu pleca!” Jeep-ul a încetinit; vânătorii dinăuntru îl văzuseră pe Whitey și fără îndoială au auzit și strigătele înnebunite ale fratelui. Dar Whitey continua să meargă. Nici nu mersese căprioara nouă metri dincolo de biserică, când s-a tras un foc. Whitey a căzut jos mort. De data asta Părintele Gherman a dat fuga la fața locului.

- Ce faceți? A strigat el către vânători, arătându-le inscripția *Vănatul interzis*. Aceasta este proprietate privată. Vânătorii erau beți. Omul care trăsese cu pușca și-a îndreptat arma încă fumegândă către Părintele Gherman.

- Ce ai spus? A întrebat omul cu o vorbă amenințătoare. Părintele Gherman desigur nu a spus nimic și după un timp mașina li s-a răsturnat pe drum.

Părintele Serafim a fost pustiit de moartea bruscă și crudă a lui Whitey. Mergând în biserică, a plâns. Micul băiat plin de iubire care plânsese oarecând lângă „Ditto”, era acolo în interiorul său.

PE când petreceau în schitul lor, părinții au aflat despre un experiment, supravegheat de către guvernul sovietic, care era în legătură cu animalele. Bolșevicii, socotind că toate animalele domestice în afara animalelor de gospodărie sunt un lux burghez, au omorât toate aceste animale din anumite zone ale Rusiei. După ani de zile au făcut un studiu psihologic, comparând oamenii din aceste zone cu oameni din zonele unde animalele fuseseră îngăduite să viețuiască. S-a descoperit că oamenii care fuseseră lipsiți de animale aveau o proporție mai mare de depresiune nervoasă, anxietate și sinucidere decât ceilalți. S-a concluzionat astfel că animalele aveau oarecare efect terapeutic asupra ființelor omenești.

Părinții au văzut adevărul confirmat de propria lor experiență la mănăstire. În presiunea constantă de activități ale părinților, animalele erau un izvor de odihnă și ușurare pentru ei. O pisică împingea o ușă deschisă și intra în tipografie pe când părinții lucrau, ori un prihor și perechea lui se arătau în priveliște construindu-și cuibul în afara ferestrei - și îndată întreaga povară a universului omenesc se spulbera înaintea realității creației lui Dumnezeu din care și omul este o parte. Aceste animale nu aveau nici o

legătură cu mașini stricate, prese de tipărit și mașini de cules litere, nici cu probleme bisericești și financiare cu care erau preocupați părinții.

Părintele Gherman observă: „în atmosfera noastră rustică, animalele își au locul lor. în atmosfera lumii contemporane, pe de altă parte, ei parcă ar fi jefuiți de talanții lor, fiind în nepotrivire cu lumea făcută de om. Când privești în ochii animalelor vezi nu numai că sunt drăgălașe, jucării din blană, ci sunt un fenomen extraordinar de serios, creaturi care iau viața în serios. Animalele își duc viața și parcă ne spun: ‘Intră în lumea lui Dumnezeu. Apatții veșniciei!’

Părintele Gherman își amintește o clipă liniștită când era cu Părintele Serafim și animalele lor au venit la ei: Svir, uitându-se în sus cu atâta devotament și dând din coadă, și o pisică frumoasă, cu lăbuțele albe, cu numele Kisa, stând liniștit alături.

- Din punctul tău de vedere, ce sunt animalele? A întrebat Părintele Gherman într-o stare meditativă.

- Ele au o legătură cu raiul. A răspuns Părintele Serafim.

70

Un colt ortodox al Americii

Omul trebuie să cerceteze slujbele Bisericii și rânduielile Bisericii deoarece frumusețea și adâncul slavei creștine este mai înalt decât slava îngerilor; este legătura dintre pământ și cer. Este un cor de oameni și îngeri sârguindu-se spre unirea inimilor lor cu Dumnezeu și a voilor lor cu voia lui Dumnezeu.

- Bătrânul Zaharia din Lavra
Sf. Serghie³⁴⁴

^N

ÎN timpul uneia dintre primele sale vizite la Mănăstirea Sf. Gherman, episcopul Nectarie s-a uitat în jur cu o privire plină de recunoștință și venerație. Și-a făcut cruce și a spus:

- Este o minune!

în Rusia, Episcopul Nectarie asistase la sfârșitul Optinei lui dragi de către un regim de huligani fără Dumnezeu care puseseră stăpânire pe Rusia ca o plagă. în America, el văzuse cum Biserica Rusă din diaspora, retrasă din leagănul spiritual al patriei sale, începuse deja să piardă buna mireasmă a creștinismului celeilalte lumi, până la nivelul persecuției propriilor ei ierarhi făcători de minuni. El văzuse eparhia orașului în care locuia, San Francisco, înăbușită sub jugul unei mentalități organizatorice. Și, trăind în acel oraș între anii 1960 și 1980, el observase direct apariția rapidă a ceea ce Sf. Ignatie Brianceaninov numise „timpul de bază al lepădării”. în mijlocul acestor probleme, exista Mănăstirea Sf. Gherman, pierdută în codru, tăinuită de lume, cu doi călugări ai noii generații, dintre care unul era american convertit. Aceasta a fost o minune pentru el. El scria într-o scrisoare, „în Platina se sălășluiește duhul de la Optina”.

în același timp, Episcopul i-a avertizat pe părinți să nu cadă în mândrie. Când ei l-au vizitat în San Francisco în 1975, le-a spus: „Să nu credeți că tot ceea ce aveți este

³⁴⁴ Jane Ellis, trad., *Un sfânt sovietic timpuriu: viața Părintelui Zaharia*, (Springfield, Illinois: Templegate Pub., 1977), p. 61.

prin ostenele sau meritele voastre. Este un dar de la Dumnezeu!” Fratele său, I. M. Kontzevici obișnuia să spună că Optina călugării umblau parcă pe vârfuri înaintea lui Dumnezeu. Era un fel de glumă și vorbă de duh, dar nimeni nu spusese niciodată ceva ca să-l jignească pe altul. Ei singuri se păzeau de judecată și de vorbirea fără de folos, de orice le tulbura liniștea lor interioară și prezența lui Dumnezeu printre ei. După cum explica Episcopul Nectarie, „Ei păstrau *cu sfințenie harul.*”³⁴⁵ Aceasta fusese poate cea mai importantă lecție pe care o învățase Episcopul Nectarie la Optina și de aceea le spunea adesea părinților de la Platina: „Nu risipiți harului lui Dumnezeu.” Intr-o predică pe care a ținut-o la mănăstire a izbucnit în lacrimi în timp ce adresa rugămintea: „Păstrați-vă cu sfințenie singurătatea și individualitatea minții - și niciodată să nu apună soarele peste mânia unuia față de altul.”

În ziua de Rusalii, 1974, Episcopul Nectarie a făcut o vizită la schit și ca totdeauna, a adus mângâiere fraților. „Nu lăsați să vă copleșească greutățile, lipsa de înțelegere și așa mai departe,” zicea el, „ci trăiți fiecare zi cu încredere în Dumnezeu, fără să vă faceți griji pentru problemele de mâine. Fie că sunteți zece sau numai doi, mergeți înainte. Și chiar dacă rămâne *numai unul din voi*, veseliți-vă și slujiți pe Dumnezeu; vă aflați în locul potrivit”.

Până și mama Părintelui Gherman, care atât de tare s-a opus odinioară aspirațiilor monahale ale fiului său, și-a dat seama că el se afla acolo unde îi era locul. Intr-una dintre vizitele ei, i-a spus:

- Aici simt că ai harului lui Dumnezeu.

Când Părintele Gherman s-a întors dintr-o călătorie făcută la Jordanville în decembrie 1973, Părintelui Serafim i s-a arătat cât de mult dăruise Dumnezeu frăției lor. În ziua prăznuirii Sf. Gherman, Părintele Gherman ținuse o conferință înflăcărată în fața a 200 de tineri de la mănăstirea Jordanville, punând astfel început unei tradiții a „Pelerinajelor Sf. Gherman” care aveau loc acolo în fiecare an. El mișcase multe suflete și semănase semințele pentru roada viitorului. Meditând asupra efectului pe care îl produsese Părintele Gherman, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Tinerii sunt flămânzi de ortodoxia *adevărată*, fanatică; dar ortodoxia adusă din alte țări va pieri. Sunt atât de puțini, chiar și dintre episcopii noștri care își dau seama de acest lucru! Cei din Biserică care au conștiință, privesc spre frăția noastră cu mare nădejde pentru viitor. Și în adevăr, poziția noastră este mult mai liberă și mai plină de nădejde decât a oricărui altora, în ciuda piedicilor. Noi trebuie să facem lucrare bogată, atât în engleză cât și în rusă - și mai presus de toate în însuflețirea și așezarea atitudinii corecte.”

Părintele Serafim s-a mai bucurat să audă că Părintele Gherman aduce înapoi cuvinte de încurajare de la arhipăstori de pe coasta de răsărit: „Arhiepiscopul Averkie binecuvântează ‘tot’ ceea ce facem, scria Părintele Serafim. „La fel și Mitropolitul Filaret a confirmat calea noastră spunând: ‘Calea voastră este așternută și este bună.’ Arhiepiscopul Andrei³⁴⁵ la fel, vă binecuvântează. Mesajul: nu ar trebui să fim supărați de înțelegerea greșită din partea unor autorități, de ‘mentalitatea sinodului’ care se gândește numai la organizare și politică; ci noi trebuie să mergem cu îndrăzneală înainte pe calea pe care ne-a binecuvântat Vlădica Ioan.”

De ziua numelui din lume a Părintele Serafim (a 13-a aniversare a primirii lui în ortodoxie), Părintele Gherman a ținut o predică importantă în legătură cu Sf. Alexie „ziditorul Moscovei”, spunând fraților că și ei trebuie să zidească, nu să distrugă zidirea sufletelor lor și a comunității lor. Așa cum comenta Părintele Serafim în Jurnalul său: „Aceasta înseamnă că nu trebuie să existe nici un fel de mâhnire, nici un fel de ‘știu mai bine’, când Părintele Gherman se ostenește mult ca să ne spună rânduielile vieții bisericești, nici un fel de a lua drept bun ceea ce avem noi sau oricare atitudine greșită față de noastră viață duhovnicească. Nu există nici un fel de accidente în viața noastră -

³⁴⁵ Arhiepiscopul Andrei din New Diveyevo, odinioară Părintele Adrian.

totul se petrece cu noi din voia sau îngăduința lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră și reflectă starea și nevoile noastre interioare. Cât de multă nevoie avem să umblăm în frică de Dumnezeu și să *zidim în mod conștient* acest colț ortodox al Americii, nu pentru folosul nostru ‘privat’, ci pentru binele adevăratei ortodoxii din America!”

Cu astea în minte, părinții s-au sârguit să facă totul în viața lor de zi cu zi ca să le amintească de lumea cealaltă. Pentru a întări legătura lor cu Rusia Sfântă și sfinții ei, ei au numit toate locurile vii după mănăstirile rusești mari. Astfel, chilia Părintele Gherman de lângă vârful coamei a fost numită „Valaam”; chilia Părintele Serafim, construită în 1975 chiar de Părintele Serafim, a fost numită „Optina”. Mai târziu, construcțiile au fost numite după Mănăstirile Sarov și Glinsk.

În 1974 s-a auzit vorbă precum că întâiul ierarh, Mitropolitul Filaret, ar putea veni la mănăstire. „Dar va fi indignat!” A spus Părintele Gherman. „Nici măcar nu avem o cameră corespunzătoare în care să-l primim.”

„Atunci să construim o cameră nouă,” a fost sugestia Părintelui Toma. „O cameră vrendică de un Țar!” Părintele Serafim s-a gândit că era o idee minunată.

Până la urmă, Mitropolitul nu a venit niciodată; dar planul lui Toma s-a dezvoltat în ceva mai bun decât concepția inițială: o cameră *închinată* de fapt memoriei Țarului Martir Nicolae și familiei sale. La 4 iulie, pomenirea Martirilor împărați, părinții au stropit cu agheasmă pe locul viitoarei construcții. Ca și cu aproape toate construcțiile mănăstirii, Părintele Serafim a fost proiectantul și dulgherul, Părintele Gherman și alți frați dând ajutor. Până în noiembrie camera a fost isprăvită și au fost atârdate pe perete fotografii greu de găsit ale Țarului și familiei sale.³⁴⁶ Recunoscând cât de ciudat ar putea să apară aceasta unei persoane obișnuite din exterior, Părintele Serafim a scris: „S-a înrămat portretul Țarului și camera a fost văruiată în albastru la vreme potrivită pentru o pomenire măreață în ‘Camera Țarului’. Puțini dintre noi ne însuflețim de aceste pomeniri în pustie - și chiar de ideea unei ‘Camere a Țarului’ în pădure - și trebuie să continuăm astfel să fim ‘nebuni’ în fața lumii pentru a rămâne însuflețiți și aducători de roadă.”

Părinții, de asemenea, au acoperit regiunea înconjurătoare cu ceea ce numeau ei eufemistic „schituri”. Fiecare „schit”, numit după un anumit sfânt, era alcătuit dintr-o suprafață de pământ eliberată, unde frații puteau cânta slujbe. În unele locuri se săpa în ideea că într-o zi se va construi acolo o biserică sau chilie. La schituri se atârna câte o icoană într-un copac, se ridica o cruce de lemn sau se făcea un tetrapod. În anii de mai târziu părinții au adus mese de altar în unele schituri. Erau schituri închinare Sf. Ilie Proorocul, Sf. Ioan înaintemergătorul, Sf. Ioan Teologul, Sf. Hariton, Sf. Serafim de Sarov și Bătrânul Zosima din Siberia. Sf. Tihon de Kaluga, care a viețuit ca sihastru în scorbura unui copac, a fost cinstit cu „copacul Sfântului Tihon”. Alte locuri de biserică au fost numite după marile mănăstiri celtice din Lindisfarne și Iona.

Și munții și dealurile au primit nume. Astfel, un deal proeminent, cam la 1,6 km spre apus de mănăstire, a fost închinat Cuviosului Velickovski și a ajuns să fie numit „Creasta lui Paisie”. Muntele de deasupra mănăstirii, în vârful căruia așezaseră o cruce și un tetrapod, a fost numit „Muntele Sf. Gherman”, după piscul cel mai înalt de pe Insula Spruce. Un alt punct de pe culme a fost numit „Muntele Athos”. Și spre miazăzi, un munte cu numele secular „Black Rock” a fost numit din nou după Apărătoarea Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. La sărbătoarea Apărătoarei în 1974, Părintele Serafim nota: „Toți cei cinci frați și un pelerin urcă Black Rock și sunt însuflețiți de pădurea îndepărtată și priveliști întinse. Însoțitorul nostru este un tânăr ‘good hipie’ cu nici un fel de deschidere văzută către ortodoxie. Muntele este numit ‘Apărătoarea’ și

³⁴⁶ Donate de familia Makușinski, care apare mai târziu în acest capitol.

pajiștea de la înălțime (la 1982 m) este numită după Sf. Roman Melodul și Sf. Ioan Cucuzel [care sunt prăznuiți de asemenea în această zi].”

La toate schiturile, în special în zilele când erau prăznuiți sfinții lor, se făceau procesiuni cu prapuri prin pădure. Părintele Spiridon spusese oarecând părinților, „Faceți mai multe procesiuni; acestea sfințesc atmosfera.” - sfat care fusese urmat de părinți cu credință. Iată cum descrie Jurnalul Părintelui Serafim unele dintre aceste procesiuni:

10 iulie, 1974. Sărbătoarea Maicii Domnului din Konevits și Sf. Antonie de la Peșterile Kievului. După slujba de dimineață, o procesiune până la cimitir, unde Icoana [Maicii Domnului de la Konevits] este lăsată pe locul bisericii cimitirului pentru restul zilei. Toți frații vin în timpul zilei să se roage în cimitir. După amiază razele soarelui cad direct pe Icoană și pădurea se umple de aur, o „înfățișare” de toată minunea a unei

347

Icoane. În această zi pomenim pictorița Icoanei, roaba lui Dumnezeu, Tatiana, care a plecat la Domnul cu un an în urmă.

28 iulie, 1974. Pomenirea Sf. Lup din Troyes. Trei pelerini ... participă cu noi la ridicarea Crucii la Lindisfarne la „schitul” unde vor fi pomeniți Sfinții Apuseni. Iarăși marți cinștim pe Sf. Gherman din Auxerre, printr-o slujbă de Vecernie închinată lui și o procesiune la Lindisfarne.

19 martie, 1975. La apus se face o procesiune la Lindisfarne și se fac primele săpături pentru Biserica „Iona”. Apare un gând: suntem nebuni! Dar visele noastre pe acest munte *au* sens și trebuie să mergem înainte fără să ne smintim de simțul practic al lumii și „știu mai bine”. Noi semănăm semințele; Dumnezeu știe ce roade vor veni.

19 iulie, 1976. Sf. Serafim. O procesiune la Lindisfarne, unde, pământ de la Lindisfarne și o icoană a Sf. Martin de Tours (cumpărate din Anglia de către Alexei Young) sunt dăruite Părintelui Serafim. Mai târziu, se începe un Acatist la Schitul Sf. Ilie, dar din pricina ploii este terminat în biserică. Tunete și fulgere însoțesc ropotele de ploaie din ajunul zilei de Sf. Ilie.

20 iulie, 1976. Proorocul Ilie. Procesiune la Schitul Sf. Ilie, unde toți se roagă pentru ca ploaia să pună capăt primejdiei focului și lipsei de apă. Dimineața este însorită ... [În aceeași zi mai târziu] este o vijelie cu grindină și munții din jur sunt albi de grindină. În următoarele patru zile plouă zilnic (aproape 5 cm), și este clar faptul că Sf. Ilie a răspuns rugăciunilor noastre.

23 octombrie, 1976. Ajunul adormirii Bătrânului Zosima Verkhovski [din Siberia]. Părinții au o procesiune dimineață la „Crucea lui Zosima” la capătul dinspre apus al proprietății mănăstirii; ei se roagă pentru odihna lui și pentru cumpărarea unei

348

bucăți de pământ înspre apus, dacă asta este plăcut lui Dumnezeu.

Când au adus icoanele împărătești pentru biserica lor, părinții au avut o altă procesiune, de data aceasta au mers tot drumul până în vârful muntelui la mănăstire. Lucrarea lui Pimen Sofronov, aceste icoane frumoase fuseseră comandate de către Arhiepiscopul Ioan pentru noua Catedrală din San Francisco. Acolo el se rugase zilnic înaintea lor, dar după adormirea sa întru Domnul, acestea fuseseră înlocuite cu altele

³⁴⁷ Sora nașei Părintelui Serafim. În tinerețe fusese o pelerină frecventă la Valaam, și fiica duhovnicească a Bătrânului Nicolae de Valaam. Bătrânul Nicolae a petrecut la Schitul Konevits din Valaam, închinat Icoanei Konevits a Maicii Domnului.

³⁴⁸ Jumătate din parcela originală dinspre apus mai sus menționată. Părinții au putut să o cumpere în 1981.

noi. împreună cu ușile împărătești la care Arhiepiscopul se închinase mereu, icoanele erau păstrate de frație spre pomenirea ctitorului lor.

Mai presus de toate, ciclul slujbelor de fiecare an la mănăstire era accentuat de sărbătorile mari ale Domnului și ale Maicii Domnului pe care frații le sărbătoreau în sărăcie, simplitate și mare bucurie. Faptele vieților pământești ale lui Hristos și ale Maicii Sale erau într-adevăr simțite din nou în fiecare an ca fapte care nu trec ci sunt sădite în veșnicie.

La Sărbătoarea Bobotezei (6 ianuarie), când se sărbătorește botezul lui Hristos în Iordan, părinții și frații traversau pustia înconjurătoare „sfințind atmosfera” cu agheasmă; și aceasta continua toată săptămâna următoare. Descriind sărbătorirea Bobotezei în 1976, Părintele Serafim scria: „O sărbătoare veselă cu procesiune până la ‘Iordan’ - un vas cu apă pe o buturugă în mijlocul ‘fântânii’ noastre neterminate. Este turnată puțină agheasmă în vas pentru a sfinți apa. În fiecare zi până la *Apodosis*³⁴⁹ are loc o procesiune în jurul fântânii și toți beau din vasul care a fost lăsat acolo. La 7 ianuarie o procesiune care s-a desfășurat între Valaam și Schitul Sf. Ioan înaintemergătorul (la răsărit de Optina, peste viroagă), a fost împlinită în ziua prăznuirii

350

de către Părintele Gherman și Părintele Teofil. La 10 ianuarie, prăznuirea Sf. Pavel de

351

Obnora, o procesiune mai lungă peste tot muntele - Mt. Athos, Mt. Sf. Gherman, Valaam, Schitul Sf. Ioan, Optina, cu stropiri de agheasmă peste tot. Duminică 12 ianuarie, o procesiune la Schitul Sf. Ilie cu moaștele Sf. Teodosie începătorul vieții de obște. Trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru libertatea pe care o avem și prilejul de a lupta și de a da roade - săptămâna se petrece întru lucrare bogată făcută în tipografie - fiind tipărite simultan două numere și o broșură (despre Arhiepiscopul Andrei).”

La Sărbătoarea Schimbării la Față (6 august), când Dumnezeirea lui Iisus Hristos s-a arătat pe Muntele Tabor, frații de mănăstire urcau până în vârful muntelui lor noaptea, ca să săvârșească acolo slujba de priveghere înaintea crucii pe care o ridicaseră. După slujbă s-au așezat cu toții sub stele pe când Părintele Serafim le destăinuia gânduri ale împărăției transfigurării pentru care ei toți trebuiau să se pregătească. În 1974, Părintele Serafim descria sărbătorirea acestei prăznuiri după cum urmează:

„Înfruntând vântul puternic și rece, toți sunt foarte înflăcărați și după slujbă toți stau așezați pe stâncă și ascultă câteva cuvinte despre starea de transfigurare a omului și despre lumea din veacul ce vine și despre cele două dimensiuni opuse ale acestei lumi: spațiul în întinderea sa, care ne însuflețește atât de mult să ne umplem de evlavie; și timpul, foarte scurt, ca să ne învețe să avem frică și să ne pregătim pentru mântuire în momentul scurt de viață care ne este dat.” Rostite în mijlocul întinderii liniștite a cerurilor și a mării munților verzi, asemenea cuvinte ale Părintelui Serafim vor coborî în inimile ascultătorilor săi, redeșteptând în ei acea dorire dulce-amară pentru Creatorul lor.

Crăciunul în pădurea înveșmântată în zăpadă era întotdeauna o mare fericire. Întrucât Crăciunul ortodox cade cu treisprezece zile după Crăciunul din apus, părinții erau și mai rupți de întregul aspect comercial ce însoțește acest anotimp de sărbătoare. Ei se puteau cufunda în bucuria duhovnicească a Sărbătorii, cântând întreaga noapte imne vechi despre Nașterea lui Hristos. Totuși, aceasta nu înseamnă că neglijau să urmeze tradițiile călduroase ca pomul de Crăciun și cadouri (și împodobirea bisericii cu ramuri de pin), față de care fiecare suflet apusean obișnuit este atașat. Părinții simțeau

³⁴⁹ *Apodosis*: rămas bun (literal „predarea”); Odovania unei prăznuiri, care are loc de obicei la opt zile după prăznuirea respectivă.

³⁵⁰ La 7 ianuarie Biserica prăznuiește Soborul Sf. Ioan înaintemergătorul și Botezătorul Domnului.

³⁵¹ un viețuitor din pustia Tebaidei de nord a Rusiei, adormit întru Domnul în 1429.

că asemenea lucruri erau importante în special pentru copii, Teofil și fratele său Matei, care nu avuseseră niciodată înainte parte de pom de Crăciun și de cadouri, pentru că mama lor era împotriva acestor lucruri. În 1974, Părintele Serafim nota: „Nașterea lui Hristos se petrece în pace și liniște de către cei trei frați și pelerinul Matei, după ce vreme de câteva zile au făcut pregătiri, curățenie, etc. Părintele Serafim și Matei merg prin zăpadă să adune verzături de Crăciun și un pom, pe care Matei îl taie singur (primul său pom de Crăciun). Impărțirea darurilor pentru toată lumea a fost rânduită după amiaza devreme în Camera Țarului înconjurată de zăpadă, urmată de o cuvântare a Părintelui Serafim despre viața Bătrânului Macarie [de la Optina].. Seara, altă masă în

352

Camera Țarului, cu lectură din „Crăciunul în Anglia” de Washington Irving - cât de șters și păgân în comparație cu pregătirea ortodoxă adevărată și sărbătorirea acestei Prăznuiri!”

În anul următor, Părintele Gherman împreună cu Teofil au mers să taie pomul de Crăciun. După desfacerea cadourilor, frații au audiat o casetă cu *Oratoriul Creației* de Haydn: „Foarte însuflețitor,” nota Părintele Serafim. „Părintele Gherman s-a ostenit mult ca să asigure pentru toți o atmosferă festivă.”

În lumea modernă, sărbători, cum ar fi Crăciunul, sunt precedate de săptămâni de reclamă și pregătire extraordinară, dar după ce ziua s-a terminat - gata! Tot ceea ce rămâne de făcut este să se facă curat și să se termine resturile de mâncare. Dar în ortodoxie, după cum s-a văzut, sărbătorile continuă toată săptămâna, atât în slujbele din Biserică cât și în festivitățile din afara ei. În cazul Paștilor, ele continuă și mai mult.

Paștile, „Sărbătoarea Sărbătorilor”, era cu mult mai strălucitoare la mănăstire prin Postul Mare de șase săptămâni pregătitor sărbătorii. În timpul acestei perioade, numită „primăvara sufletului”, frații se sârguiau să-și curățească inimile de toată necurăția. Aceasta se împlinea prin slujbele lungi din Post (opt până la nouă ceasuri pe zi) încărcate cu rugăciuni de pocăință la care se adăugau citiri din textele patristice, prin citire duhovnicească deasă făcută în afara bisericii (fiecare frate trebuia să citească cel puțin o carte rânduită pentru perioada Postului), și prin osteneală sporită către pocăință, tăcere și îndreptarea atenției către camera inimii. Toate cărțile citite în biserică erau de inspirație monahală: *Istoria lausiacă*, *Scara ursușului divin*, *Sfaturi duhovnicești* de Avva Dorotei și povestirea Sf. Pahomie și a ucenicilor săi (aflată în *Raiul părinților*). Potrivit tradiției, trebuiau citite în timpul slujbelor și *Omiliile Sfântului Efrem Sirul*, dar întrucât nu se găsea nici o traducere în engleză, părinții au înlocuit cu un text clasic al ortodoxiei apusene, *Dialoguri* ale Sf. Grigorie cel Mare. Pentru lectura lor duhovnicească individuală, frații citeau cărți cum ar fi *Războiul nevăzut*, *Convorbiri*, de Sf. Ioan Casian, *Reguli monahale* de Sf. Pahomie și *Tebaida nordului*. Părintele Serafim, după cum am văzut, încerca să recitească *Confesiunile* Fericitului Augustin în fiecare Post Mare, pe lângă alte cărți.

Cei care, ca și Părintele Serafim, priveau ostenețele Postului ca o binecuvântare și mai degrabă ca un prilej decât ca o „pedeapsă” erau capabili să guste acea căință dulce a inimii pe care numai Dumnezeu o poate da. În 1975, după prima săptămână de Post - care este săptămâna cu postul cel mai aspru, când nu se mănâncă aproape de loc - Părintele Serafim trebuia să coboare muntele împreună cu câțiva pelerini printr-o zăpadă de patru picioare. Urcând muntele înapoi singur, a observat că era „foarte ostenit dar avea o bucurie adâncă”. Slăbit trupește, sufletul său era în stare să zboare: *puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune* (II Cor. 12, 9).

În timpul săptămânii patimilor dinaintea Paștilor, părinții urmau rânduiala de la Optina a slujbei de utrenie a „Cămării Mirelui”. Ușile împărătești se legănau ușor deschizându-se, punând în priveliște strălucirea candelor multicolore care ardeau în fața mesei altarului, pe când frații cântau melodia de pocăință a vechiului imn: „Iată

³⁵² Din *Culegerea de schițe a lui Washington Irving*.

cămara Ta de nuntă împodobită, O, Mântuitorul meu și eu nu am haine de nuntă ca să intru. Dă strălucire hainei sufletului meu, O, Hristoase, Dătătorule de Viață, mântuiește- mă ” înviind în această dimineață tradiția destul de rară pe când vizita Optina fiind copil, Episcopul Nectarie i-a înștiințat pe părinți despre o altă legătură a lor cu acea sfântă mănăstire.

După 1970, când Arhiepiscopul Artemon ceruse ca părinții să meargă la San Francisco de Praznic, frăția a petrecut fiecare Paști în retragerea pădurii. Înconjurați de natura lui Dumnezeu, călugării trăiau bucuria Sărbătorii fără împrăștierea gândurilor. Arbuștii și florile începeau de regulă să înflorească la Paști ca o imagine a Reînvierii; și părinții împodobeau biserica lor cu o imensitate de flori strălucitoare.

Părinții trebuiau să-și amintească cu dragoste de primul Paști pe care l-au petrecut singuri în schitul lor, în anul 1971. Întrucât nici un preot sau episcop nu venea la ei ca să slujească Liturghia de Paști, părinții au mers la Sacramento ca să primească Sfânta împărtășanie cu câteva zile înainte de Prăznuire.

Ori de câte ori se afla în Sacramento, Părintele Serafim era dornic să viziteze un fost băiat din cor și cu evlavie la Sf. Ioan de Kronstadt, bătrânelul citeț Alexei. El îi puneă întrebări detaliate despre Sf. Ioan, cum slujea în altar, etc., sorbind fiecare cuvânt al acestei mărturii oculare, a unui astfel de sfânt mare. Pentru el era ca și cum începea să-l cunoască personal.

Împreună cu soția sa Zinaida, Alexei fusese și el membru al Bisericii Catacombe din Rusia și discipol al Noului Martir Părintele Ișmael Rozhdestvensky și al fratelui său de sânge Părintele Mihail. Cei din familia Makușinski au spus multe istorioare părinților de la Platina despre acești frați-duhovnici, care i-au încurajat pe părinți să scrie prima Viață a lor și să o publice în *Cuvântul ortodox*. Și acum, întrucât părinții s-au așezat în casa comodă a familiei Makușinski cu puțin timp înainte de Paști, Părintele Gherman sa uitat la fotografiile pe care le aveau cu Părinții Ișmael și Mihail, imagini care urmau să fie tipărite împreună cu Viața lor. Părintele Gherman a spus, „Deoarece vom petrece Paștile singuri în pădure, putem lua cu împrumut acele fotografii ca să împărtășim Sărbătoarea cu acești doi oameni sfinți?” Familia Makușinski a consimțit cu bucurie.

Următorul Paști a fost descris de Părintele Gherman astfel: „Ne-am rugat toată noaptea în biserică rece și am ieșit osteniți de la slujbe. Părintele Serafim arăta palid de postire și nedormire. Dar era așa de fericit! Eram doar noi doi; și după terminarea postului, când am trecut la mâncărurile de Paști, în capul mesei se aflau fotografiile Părinților Ișmael și Mihail, cu chipurile lor strălucitoare! Pomenind de Sfânta Rusie, care se afla în sărăcie și suferință sub un jug neomenesc de sclavie, îndată ce am mâncat, ne-am rugat la acești duhovnici sfinți și am simțit că ei împărtășeau cu adevărat Sărbătoarea noastră de Paști cu noi.

Am frânt *kulich* [pâinile de Paști rusești] pe care le făcuse Părintele Serafim. Acum, Părintele Serafim era priceput în multe treburi - dar coptul pâinii nu se afla printre acestea. În fiecare an el cocea *kulich* și în fiecare an o scotea la fel: arșă pe dinafară și crudă pe dinăuntru. Dar nu ne deranja - noi aveam totul: Dumnezeu, sfinții și mucenicii, schitul nostru din pustie . . . . După masă, am făcut o plimbare până la drum și am văzut flori sălbatice care ieșeau din zăpadă. M-am gândit atunci că sunt cel mai norocos om din lume!”

Desigur, în anii care au urmat, părinții urmau să petreacă această Sărbătoare cu alți frați, care le-au umplut inimile cu bucurii și mai bogate. Descriind Paștile din 1975 de la mănăstire, Părintele Serafim scria: „După belșug de slujbe de-a lungul săptămânii, șase frați sunt împreună pentru slujba de la miezul nopții a învierii lui Hristos. Când mijirea zorilor, patru frați se scoală să vadă soarele jucăuș (numai Părintele Serafim este acolo la timp să-l vadă) și apoi merg peste munte bucurându-se în ciuda vântului rece și a munților îmbrăcați cu zăpadă. De-a lungul întregii zile se trag clopotele și toată lumea se află într-o stare de mare bucurie. Vremea se mai încălzește și se înseninează în restul

săptămânii, în cea mai mare parte, și în fiecare zi au loc procesiuni după slujba de dimineață - spre vârful muntelui, spre Schitul Sf. Serafim, schitul Sf. Ilie, Lindisfarne, noua fântână (încă nesăpată) și în jurul mănăstirii.”

Trezvia duhovnicească, păstrată cu atâta luare-aminte în timpul Postului Mare, trebuia menținută și în timpul Paștilor și după. Fără păzirea de sine, era o tendință de a cădea într-o stare de proastă dispoziție după ce se gustase dulceața multă. Un tânăr convertit, înflăcărat după trăirea primului său Paști în pustie a fost întrebat de Părintele Serafim:

- Ei, cum ți-a plăcut Sărbătoarea?
- A fost minunată! A răspuns pelerinul vesel.
- Nu irosi ce ți s-a dat, a spus Părintele Serafim, fiind ecoul cuvintelor

Episcopului Nectarie. Nu risipi harul. Păstrează-l *acolo!* Pe când spunea aceasta, Părintele Serafim l-a bătut ușor cu palma peste piept, în dreptul inimii.

Săptămâna care urmează după Paști, numită Săptămâna Luminată, a fost mai festivă decât oricare alt timp al anului. La sfârșitul acestei săptămâni în 1975, în Duminica Tomii, Părintele Serafim scria: „Ca și anul trecut, ziua este frumoasă și senină (după ce plouase cu o zi înainte) și frunzele de stejar sunt verzi, deși încă foarte mici - o primăvară târzie, care corespunde minunat Paștelui târziu. După slujba de duminică dimineață, frații fac o procesiune la Muntele Transfigurării, unde se citește Evanghelia și Părintele Gherman mai ține o predică serioasă despre păzirea de capcanele convertitului și despre aducerea de roadă. Apoi procesiunea și-a urmat drumul spre stâncile din fața ‘Schitului Sf. Hariton’, unde s-a servit o masă mică în timp ce Părintele Toma [Anderson] a citit din Evanghelia ceea ce i se dăduse pentru ziua numelui său și apoi s-au citit câteva felicitări pentru Paști. Apoi frații maturi ... au coborât dealul cu prapuri, urmați de pisica cea zburdalnică; [alt frate] a mers la Valaam ca să asculte cântări sfinte înregistrate pe bandă; și frații mai tineri, Toma și Matei, au rămas cu Părintele Gherman pentru un ‘picnic’, pentru a desena și pentru muzică. O scenă foarte emoționantă și pe când mai erau toți împreună, s-a auzit la magnetofon glasul iubitului nostru Arhiepiscop Ioan, mișcându-le inima și mai mult. Dumnezeu să ne audă, ca asemenea sărbătoriri să ne ajute să dăm roadă! A fost însuflețitor.”

Ciclul Paștilor a culminat la cincizeci de zile după Invierea lui Hristos cu Sărbătoarea Rusaliilor. Ca și la Crăciun și Paști, biserica era încărcată de împodobiri naturale. Intrucât Rusaliile reprezentau împlinirea săptămânilor de sărbători evreiești, încheierea buchetului de jertfe, se aflau ramuri de stejar de-a lungul pereților și iarbă pe podea. Pe iarbă, oamenii stăteau în genunchi în timpul „Rugăciunilor speciale care se citesc în genunchi,” care cheamă să coboare harul Sfântului Duh.

Mănăstirea avea și ea tradițiile sale locale cu privire la mâncărurile festive. De sărbătorile Sf. Gherman (15 noiembrie și 12 decembrie), călugării făceau covrigi dulci pe care Sf. Gherman obișnuia să-i dea orfanilor săi, și „plăcintă cu mazăre”, întrucât se știe că Sf. Gherman cultiva mazăre pe Spruce Island și că Dreptul Episcop care l-a trimis în America, Mitropolitul Gabriel, își servea musafirii cu plăcintă cu mazăre în timpul Postului Mare, coaptă de prietenul Sfântului Gherman, Teofan. Uneori frații mai aveau noroc să aibă somon de Alaska de ziua Sf. Gherman.

De ziua Sfinților celor 40 de Mucenici din Sevastia (9 martie) fusese o tradiție în Rusia să facă prăjiturele în formă de ciocârlie care soseau odată cu primăvara care se apropia. Totuși, la Mănăstirea Platina, primăvara nu aducea ciocârlii, ci șopârle! Și așa, pe lângă prăjiturele în formă de ciocârlie pentru ziua de sărbătoare, Părintele Serafim făcea „prăjiturele în formă de șopârlă” - o tradiție destul de curioasă pe care copiii o iubeau.

În cele din urmă, la adormirea primului Bătrân de la Optina, Leonida (11 octombrie), fusese o tradiție foarte veche în Mănăstirea Optina de a servi clătite,

indiferent dacă era sau nu zi de post. „Când Bătrânul Leonida era pe moarte”, relatează ultimul Bătrân de la Optina, Nectarie, „a dat un testament Schitului [Optina], spunând că ziua adormirii sale ar trebui sărbătorită prin mijlocirea unei ‘mângâieri’ pentru frați și că în această zi ar trebui făcute clătite pentru ei.”³⁵⁴ Această tradiție nu se mai practică nicăieri după închiderea forțată a Optinei, dar Mănăstirea Platina a reînviat-o și a urmat-o cu conștiinciozitate, spre marea bucurie a Arhiepiscopului Nectarie. De ziua Bătrânului Leonida în 1974, după ce s-au mâncat clătitele, Părintele Gherman a ținut un cuvânt însuflețitor pentru Bătrân. Notând aceasta în Jurnalul său, Părintele Serafim se ruga: „Dumnezeu să păstreze viu în noi focul acestor sărbătoriri duhovnicești!”

Povestind cum a sărbătorit mănăstirea Bunavestirea, la 25 martie 1975, Părintele Serafim scria: „Cei cinci frați cântau - mai cu seamă în biserica rece - frumoasa și însuflețitoarea slujbă a praznuirii, combinată cu slujba din ziua săptămânii respective din Postul Mare și slăvirea Crucii. Pentru a ne menține ortodocși, a trece prin post și a cânta slujbele - este o luptă, dar ce răsplată ne așteaptă!”

De multe ori părinții primeau pregustări ale binecuvântării cerești: mângâieri duhovnicești care le dădeau putere să-și continue lupta, ca și odihna binecuvântată de la sfârșitul unei zile de muncă. Când greutățile vieții ajungeau până la un punct care părea aproape dincolo de puterea de îndurare, se anunța pe neașteptate o bucurie de negrăit, car nu venea de undeva din exterior, ci din *interiorul* vieții de zi cu zi, din chipul dezvăluit în mod divin al slujbelor Bisericii.

Părintele Serafim iubea slujbele în special pentru că ele reprezentau o participare reală la viața dintr-o altă dimensiune - o dimensiune a cărei viață pe pământ ar fi cu adevărat fără sens. Pentru el, slujbele erau o piatră de trecere spre veșnicie.

Există o tendință firească printre oamenii care sunt ortodocși de multă vreme, să cadă într-o deprindere de a face posibil ca prezența în Biserică să devină o obligație obișnuită, o încercare zadarnică a răbdării. Cu Părintele Serafim nu era așa. Niciodată nu lăsa să treacă timpul fără să-l folosească pe deplin, întotdeauna avea cel mai mare folos de la slujbe. După cum observa semenul său: „Părintele Serafim era simțitor, cinstit. El intra în biserică și ieșea afară având folos.”

Părintele Serafim era în biserică în fiecare dimineață la ora 5, ieșind afară din pat în chilia sa neîncălzită din zilele de iarnă geroase, cu mult înaintea zorilor. Era hotărât să nu treacă nici măcar o singură zi fără să săvârșească ciclul complet al slujbelor. Uneori citirile din Psaltire puteau fi scurtate, dar nici o slujbă nu trebuia sărită. În primii ani, când părinții erau singuri la schit, ei urmau această rânduială chiar și atunci când trebuiau să-și petreacă toată ziua în oraș. Pe atunci săvârșeau slujbele în mașină, cu Părintele Serafim la volan și Părintele Gherman slujind drept „canonarh”, adică, rostea fiecare vers ca să fie cântat. Când au venit la mănăstire mai mulți frați, părinții au continuat acest obicei de a călători cu rugăciune. Un frate care a mers de câteva ori cu Părintele Serafim își amintește: „Aceste rugăciuni constau în rugăciunile obișnuite

³⁵⁵ *Trisagion* și apoi un număr mare de tropare, către diferiți sfinți. Ultimul imn era întotdeauna mărirea Maicii Domnului. La întoarcere, întotdeauna începeam să cântăm troparul Sf. Gherman cu cât ne apropiam de schit. Părintele Serafim știa pe dinafară toate aceste imne, și ele nu erau cântate numai în călătorii, ci și în alte diverse ocazii.” Un alt frate își amintește cum, în timpul călătoriei, fiecare dintre cei care se aflau în mașină, spunea pe rând Rugăciunea lui Iisus, cu glas tare, pe metanii.

³⁵³ în Rusia, clătitele erau o mâncare tradițională cu care se pomeneau morții.

³⁵⁴ Părintele Clement Sederholm, *Starețul Leonida de la Optina*, (St. Herman Brotherhood, 1990), p. 260.

³⁵⁵ *Rugăciunile Trisagion: rugăciuni către Sfânta Treime.*

Părintele Serafim încerca de asemenea să se asigure că nici un frate nu era lipsit de ciclul obișnuit de slujbe pentru că trebuia să facă și alte ascultări. Când un frate, dintr-un motiv oarecare pierdea o slujbă, Părintele Serafim mergea la biserică și săvârșea slujba din nou cu el, de la început până la sfârșit.

Muzica slujbelor bisericești era o parte integrantă a vieții duhovnicești a Părintelui Serafim. Potrivit sfinților părinți, muzica este forma de comunicare cea mai apropiată de suflet și astfel, primul lucru pe care îl recunoaște sufletul la intrarea în rai. Și desigur, muzica cea mai duhovnicească este aceea a Bisericii. „Muzica clasică cea mai curată”, spunea Părintele Gherman fraților, „duce sufletul la rugăciune. Dar muzica Bisericii este chiar muzica rugăciunii.” De aceea Părintele Serafim nu căuta să asculte muzică clasică în anii săi de călugărie, cu toate că această muzică avusese odinioară o influență atât de formativă în *îndrumarea* lui către Dumnezeu. În primii ani de mănăstire nu a ascultat de loc muzică clasică; doar mai târziu, când au venit copiii și tineri aspiranți, s-a cumpărat un magnetofon și se puneau benzi cu muzică clasică pentru a curăți sufletele generației mai tinere, multe dintre acestea fuseseră date spre stricăciune de către ritmurile materiale ale lumii contemporane.

Majoritatea convertiților americani la ortodoxie sunt atrași în special de melodiile exotice ale cântării bizantine care, cu cheile lor minore sunau atât de mistic în urechile apusene. Totuși Părintele Serafim se simțea cel mai apropiat de cântarea rusească simplă. El nu era niciodată dogmatic față de această preferință personală și considera că argumentele cu privire la „care este mai bună, cântarea rusească sau cea grecească?” - erau stupide și fără sens. Era acea râvnă a cântării rusești, incluzând vechea ei „cunoaștere” iar melodiile ei „deosebite”, loveau într-un fel anume corzi adânci ale sufletului său. Intrucât melodiile se combinau cu cuvintele poeziei liturgice și se tot repetau de-a lungul multor ani, ele au devenit o parte a ființei sale. Sufletul său s-a armonizat desăvârșit cu ele.

În afara slujbelor Bisericii, Părintele Serafim se sârguia să-și păstreze mintea la Dumnezeu spunând Rugăciunea lui Iisus de-a lungul zilei, fie că muncea, se odihnea sau făcea o plimbare. Fraților li se amintea să facă la fel. Chiar de la începutul existenței schitului, Părinții Serafim și Gherman au pus rânduiala călugărească tradițională a rostirii Rugăciunii lui Iisus cu glas tare ori de câte ori intrau într-o încăpere. Această rânduială fusese urmată de călugării vremurilor celor vechi pentru a împiedica uneltirile demonilor, despre care se știa că intră în chiliile locuitorilor în pustie fără nici o prevenire.

Am mai spus deja că Părinții Serafim și Gherman, în tradiția Episcopului Nectarie, își făceau pravila personală de rugăciune „Optina cinci sute”, pe lângă slujbele de Biserică obișnuite. Aceasta consta în: 300 Rugăciuni ale lui Iisus, 10 rugăciuni către Maica Domnului, 50 către îngerul păzitor și 50 către toți sfinții. Părintele Serafim își făcea de cele mai multe ori această pravilă noaptea, înaintea icoanei din colț din chilia sa,³⁵⁶ cu candela albastră care ardea domol în fața unei icoane a Maicii Domnului a lui Vladimir. În timpul ostinelilor sale personale, își deschidea inima în fața Domnului nostru Iisus Hristos și în fața Preacuratei Sale Maici, pentru care avea o iubire de negrăit, după cum am văzut. Numai cei sălășluiți în ceruri știu cât de adesea suspina, plângea și se închina înaintea sfintelor icoane în singurătatea liniștită a chiliei sale din pădure.

Aceste perioade de timp de cucernicie personală erau atât de importante dar ele nu au înlocuit niciodată rugăciunea din biserică pentru nici unul dintre călugări sau frați. Arhiepiscopul Averkie observa: „În timp ce sfinții părinți numesc rugăciunea personală a fiecărui credincios ‘respirația duhului’, rugăciunea comunitară, săvârșită de întreaga adunare de credincioși, este așa cum ar fi respirația organismului întregii Biserici -

³⁵⁶ Adică, după ce s-a construit chilia lui în 1975.

întregul Trup al Bisericii.” Părinții de la Platina au încercat întotdeauna să se asigure că fiecare viețuitor al mănăstirii lua parte la citirea și cântarea în strană. În timp ce slujbele erau îndrumate, oamenii erau convinși că trebuie să stea deoparte singuri. Odată, când frații se osteneau rugându-se lui Dumnezeu la strană, Părintele Gherman a mers la un frate care stătea intenționat deoparte și i-a cerut să se alăture celorlalți.

- Nu mă deranja, a spus fratele supărat. Eu mă rog!

Părintele Gherman s-a uitat la el:

- Spune-mi adevărat, a spus el. Când veneam către tine, nu te rugai. Judecai, nu-i așa? Fratele a trebuit să recunoască că Părintele Gherman avea dreptate. Aceasta a fost o lecție bună pentru el și a mers să se roage cu frații, la strană.

Cu toate că Părintele Serafim avea o mare dragoste pentru Sfintele Slujbe și pentru studiul îndelungat al Tipiconului (rânduiei) lor, el niciodată nu s-a sârguit să devină un adept desăvârșit al „corectitudinii” Tipiconului. El văzuse prea mulți oameni care prindeau aspectul tehnic al slujbelor, încât uitau să se roage, ori - chiar și mai rău - își pierdeau total pacea duhovnicească în timpul slujbelor pentru că îi vedeau pe alții „greșind”. Părintele Gherman îi numea în glumă pe acești oameni „mestecători de Tipicon”.

Părintele Serafim tratează această problemă într-o serie de articole despre Tipicon pe care le-a scris pentru *Cuvântul ortodox*. Acolo afirma: „Credinciosul trebuie să aibă o idee clară despre ceea ce aveau în minte sfinții părinți atunci când, sub insuflarea Sfântului Duh alcătuiau sfintele slujbe pentru folosul nostru, al credincioșilor. Simpla cunoaștere exterioară a slujbelor - istoria lor, deosebiri între Tipiconul grecesc și rusesc, etc. - este în mod hotărât de o importanță secundară; această cunoaștere poate face pe cineva ‘expert’ în Tipicon, dar astăzi nu este nevoie de așa ceva. *Sfintele Slujbe trebuie să fie hrana duhovnicească de la care credinciosul poate lua hrănirea adevărată pentru viața veșnică.* Orice altceva este secundar acestui scop. Situația creștinilor ortodocși în lumea modernă este prea disperată pentru a ne permite luxul de a fi pur și simplu ‘corecți’ în săvârșirea sfintelor slujbe. Este cu mult mai bine, când cunoaștem cât se poate de bine nivelul ridicat pe care ni-l oferă Biserica, să fim ‘incorecți’ și cu lipsuri și să ne pocăim pentru lipsurile noastre, totuși, *cântând și*

357

rugându-ne lui Dumnezeu cu dragoste și cu râvnă după puterea noastră.”

Desigur, majoritatea cititorilor părinților voiau să facă astfel. Și părinții, dobândind atât de mult folos duhovnicesc din rugăciunile și pravila zilnică arătate mai sus, voiau să-i însuflețească pe acești oameni să împărtășească felul lor de viață, după puterea lor. În articolele sale despre Tipicon, Părintele Serafim a încercat să ridice nivelul actual al participării la ortodoxie. El scria, „în Rusia pre-revoluționară, în bisericile de parohie se slujea zilnic vecernia și utrenia, la fel și miezonoptica, pavecernița și ceasurile și aceasta este desigur măsura după care trebuie să se aplice practica ortodoxă de astăzi. Sfintele slujbe din duminici și zilele de sărbătoare și ajunurile acestor zile, reprezintă *minimum* oricărei vieți bisericesti normale de astăzi, fără de care cucernicia ortodoxă nu poate fi insuflată și păstrată. Aceste zile trebuie petrecute într-un chip sfânt. Au mai rămas puține parohii și case unde se cântă un acatist în mod regulat în fiecare duminică după amiază, dar obiceiul rusesc evlavios dinainte, de a se aduna în case duminica și zilele de sărbătoare pentru a cânta cântece religioase

358

sau ‘psalmi’ au fost în întregime înghițite de ritmul vieții moderne. Câți creștini

³⁵⁷ [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul sfintelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe”, Cap. 1: „Creștinul ortodox și situația Bisericii de astăzi”, p. 24.

³⁵⁸ Cum ar fi cele ale marelui cântăreț și scriitor de cântări rus contemporan, Ieromonahul Roman. Vezi *Rusky Palomnik*, nr.3 (Chico, California: Valaam Society of America, 1991), în limba rusă.

ortodocși mai țin ajunurile sărbătorilor într-un chip potrivit, închinându-le privegherii de toată noaptea și rugăciunii iar nu distracțiilor lumești? ...

Conștientizând cât de mult am micșorat idealul (care este *normalul*) vieții și practicii ortodoxe ar trebui să ne mobilizăm, nu să ne descurajăm, ci mai degrabă să ne aprindem de o mare dorință de a cunoaște și a căuta acest ideal, atât cât suntem în stare în condițiile vieții moderne foarte tulburătoare, după cum se știe. Mai presus de toate, trebuie să știm că acest ideal este foarte folositor și nu necesită din partea noastră eforturi formidabile care să fie peste puterile noastre, sau să câștigăm o stare ‘duhovnicească’ înflăcărată fără de care omul nu îndrăznește să înceapă să cânte laude lui Dumnezeu ..

Pentru oamenii care trăiesc în lume și sunt absorbiți de grijile vieții, nici vorbă nu poate fi de mari osteneți ascetice. Cât de important este, atunci, pentru astfel de oameni să ia folos maxim de la acea osteneală bine-plăcută și însuflețitoare pe care Sfânta Biserică o prezintă sufletelor sânguitoare - ciclul zilnic de rugăciune a Bisericii. Chiar și un grad de participare mic, dar regulat la această viață, este deja în stare să facă o *diferență* între un creștin ortodox și alți oameni, deschizându-i calea potrivită de

359

gândire și simțire care este viața Bisericii lui Hristos pe pământ.”

Părintele Serafim a rostit aceste vorbe din propria sa experiență a zidirii conștiente a unui colț ortodox al Americii. Și de ce, se gândea el, n-ar putea exista mult, mult mai multe asemenea colțuri - oriunde sunt adunați câțiva creștini ortodocși, cu sau fără preot, care îl iubesc pe Dumnezeu cu adevărat și *vor* să-I slujească Lui cu credință?

71

Noi pelerini americani

Mănăstirile - pentru Biserică, pentru religie, sunt ceea ce reprezintă universitățile, colegiile, clinicile - pentru știință. În zilele noastre, întemeierea unei mănăstiri tradiționale este mai de folos decât constituirea, poate, a două universități și o sută de școli publice.

- Constantin Leontiev

ÎN societățile ortodoxe tradiționale, mănăstirile au fost întotdeauna o parte integrantă a vieții spirituale a oamenilor din lume. După cum amintea Părintele Gherman Arhimandritului Constantin spunând că seminariștii din Jordanville, enoriași în lume, trebuiau să ofere minimum necesităților spirituale, dar ei nu au pretins niciodată că oferă oamenilor cea mai înaltă viață duhovnicească. Cea de a doua funcție fusese întotdeauna împlinită de mănăstiri, la care mireni făceau periodic pelerinaje. Mănăstirile erau locurile unde se încărcau spiritual; de la ele, aceștia luau fermentul celeilalte lumi spre viața lor zilnică din lume.

Acum vechiul fenomen al pelerinajului ortodox ajunsese în America. În primii ani ai frăției, părinții încurajaseră aceasta printr-un serial din *Cuvântul ortodox* intitulat „Pelerinaj la locurile sfinte din America”. Părintele Gherman desenase o hartă a acestor

locuri sfinte pentru pelerini.³⁶⁰ El arată că: „Pelerinul american modern nu străbate întinderea acestui pământ așa cum făcea pelerinul în zilele de odinioară, cu un toiag și cu o traistă cu o Biblie, *Filocalia* și o bucată de pâie uscată pentru viețuire, văzând în inima lui priveliști de mânăstiri minunate, închipuite după sfintele sălașuri ale Ierusalimului de sus. Pelerinul modern vine mai mult cu imaginea unui turist ocazional, căutând tihnă și satisfacerea curiozității. Călătorind în mașini luxoase, pe scaune cu perne moi, el găsește foarte puțin loc pentru *osteneală*, esențială pentru pelerinajul adevărat. Dar aceasta este realitatea de astăzi și ce trebuie să facă americanul modern? în inima fiecărui căutător de Dumnezeu modern încă mai există conceptul unui sălaș sfânt și un rai pentru sufletul său. Pelerinul american modern trebuie să creeze un nou echivalent pentru vechiul pelerinaj și de aceea vizitele noastre umile contemporane la mânăstiri sunt bune.”

Jurnalul Părintelui Serafim este plin de relatări de pelerinaje, în special ale adolescenților și tinerilor, care veneau la mânăstirea Sf. Gherman. Mulți dintre cei care veneau nu aveau nici o idee despre ceea ce trebuie să facă și voiau, așa cum se întâmplase odinioară chiar cu Părintele Serafim, să dea un sens vieții lor. Fără știrea părinților, mânăstirea lor a fost trecută pe lista din *Catalogul lumii întregi* ca o comunitate spirituală unde trăiau oameni cu un fel de viață ascunsă lumii. Această situație a adus un număr de vizitatori ne-ortodocși care altfel nu ar fi cunoscut aceste locuri.

Părintele Serafim venea în chipul său neobișnuit să vorbească cu pelerinii care căutau ceva cu adevărat. Pentru a nu se tulbura discuția și în același timp pentru a da oamenilor de la oraș un gust al naturii, se oferea să-i ia la plimbare, conducându-i de-a lungul crestei joase a dealului - unde fuseseră ridicate cruci mari bizantine și de unde se făcea văzută priveliștea muntoasă întinsă. Un tânăr care a avut norocul să-l însoțească pe Părintele Serafim în multe asemenea plimbări, își amintește: „Cu aceste ocazii se putea vorbi aproape despre orice. Părintele Serafim avea cunoștințe foarte vaste despre lume și putea vorbi în chip minunat despre tot felul de subiecte. Dar el întotdeauna îndrepta discuția spre un scop duhovnicesc.” Alteori, Părintele Serafim ședea și vorbea cu pelerinii în mod individual, pe o buturugă într-un crâng umbros de stejari de lângă mânăstire.

Nu au fost puțini pelerinii care au trecut prin întâmplări la mânăstire care le-au schimbat viața. În februarie, 1976, Părintele Serafim scria: „Un tânăr pelerin, P. H., a venit din Burlingamen [California] să petreacă sărbătoarea de la sfârșitul săptămânii. Stă până luni, 3 februarie și pare să se acomodeze bine cu slujbele și liniștea (și viscolul neașteptat care a lăsat cinci cm de zăpadă), muncește împreună cu noi ca să trimitem noul număr din *Cuvântul ortodox*. Este ortodox de doi ani, are 21 de ani și nădăduiește să urmeze seminarul la Jordanville de la toamnă. Întorcându-se acasă ne-a scris: ‘Vreau să vă mulțumesc din adâncul inimii pentru bunătate și ajutor .... Alegerea mea [de a urma seminarul] a fost făcută la schit. M-am rugat pentru ajutorul Sf. Gherman și am primit răspuns favorabil. Știu că nu sunt vrednic de această chemare, dar să mă ajute Dumnezeu să împlinesc fânta voie a Lui.’ Părintele Gherman i-a arătat un jurnal zilnic și l-a îndrumat să țină o evidență a vieții lui duhovnicești. Mai târziu ne-a scris: ‘Am aflat că pacea se poate sălășlui în inimă atunci când ești luat din lume și așezat într-un loc ales de Dumnezeu. Mi-a plăcut vizita foarte mult și am învățat ce influență au asupra sufletului așa numitele necesități ale vieții lumești. Acestea sufocă sufletul și îl neagă pe Dumnezeu. Când m-am întors la Burlingame am văzut cât de stricăcioasă este lumea .... Să vă binecuvânteze Dumnezeu și de acum înainte. Nădăduiesc că veți putea spori și

³⁶⁰ Vezi [Gleb Podmoșenski], „Sfintele locuri ortodoxe din America: cerul ortodox deasupra Americii”, *The Orthodox Word*, no6 (1965), p. 210-211; și *Rusky Palomnik*, no. 4 (Chico, California: Valaam Society of America, 1991), în lb. rus. ă.

continua să ajutați ortodocșii acestor vremuri de pe urmă prin predicarea cuvântului ortodox adevărat!’ „Mai târziu acest tânăr a ajuns ieromonah.

Părinții și mănăstirea lor puteau să dea putere și nădejde și monahilor care, dintr-un motiv oarecare trăiau în lume. Unul dintre aceștia era un călugăr din San Diego care fusese născut fără să-și poată folosi brațele. Suflet sincer și blând, a acceptat crucea neputinței sale cu răbdare și umilință. În a treia zi a primei sale vizite la mănăstire, a fost dus la o chilie nou construită în pădure unde, așa cum a scris Părintele Serafim, „se pecetluiește o legătură de prietenie duhovnicească și individualitate a sufletului ca și cum devine frate în absența mănăstirii noastre.”

Familii întregi făceau pelerinaje la schit, ca și în țările ortodoxe. De-a lungul veacurilor apăruseră de aici probleme, când mirenii voiau să fie „și cu viața din lume și cu mintea în rai”; adică, să se mute împreună cu familiile lor primejdios de aproape de comunități monahale îndepărtate, ca să se bucure astfel de foloasele și mângâierile vieții monahale laolaltă cu toate foloasele și mângâierile vieții de familie. Adesea aceasta a determinat și pe călugări să dorească să fie „și cu viața din lume și cu mintea în rai” - ceea ce însemna moartea monahismului prin idioritmie, plecarea călugărilor și închiderea mănăstirii.

Din fericire, părinții nu au avut asemenea problemă. Severitatea vieții lor a ajutat să se împiedice o asemenea problemă și astfel s-a păstrat o relație sănătoasă și aducătoare de roadă între călugări și familiile care veneau în mod obișnuit. De sărbătoarea Sf. Gherman în 1974, un pelerin s-a ridicat în picioare la sfârșitul mesei și a vorbit pentru familia sa și întregul grup al pelerinilor, spunând despre bucuria lor pentru vizitarea schitului - că „duhovnicește noi trăim numai de la o vizită la alta și păstrăm cu sfințenie de fiecare dată ceea ce dobândim aici.”

Aceleași sentimente le-au exprimat și cei din familia Anderson. Când au venit să-și petreacă sfârșitul de săptămână la a treia pomenire a morții lui Maggie, Părintele Serafim nota: „Familia nu vrea să plece, atât de strânsă a devenit legătura dintre ei și mănăstirea noastră.”

Printre pelerini erau oameni care ajunseseră cumva „distruși” sufletește. Părintele Serafim scria următoarele despre doi tineri ortodocși care au venit din Sacramento într-o vizită de câteva ore: „Ei sunt tipici pentru confuzia spirituală a tineretului de astăzi și ‘fiind ortodocși’ nu i-a ajutat, întrucât cei din jurul lor ‘s-au obișnuit’ cu credința și nu i-au învățat să o păstreze ca pe o comoară de mare preț. Băiatul mai mic dorea să mai rămână câteva zile dar îi era frică. Poate că această legătură cu o mănăstire ortodoxă îi va ajuta să-și găsească calea înapoi către credința adevărată. Am stat de vorbă cu ei și am cântat cu ei Canonul de Rugăciune către Maica Domnului.”

Un alt pelerin se afla în aceeași stare, dar din motive diferite. Acesta era convertit la ortodoxie, trecând prin religiile răsăritene și petrecând câteva luni pe muntele Shasta,³⁶¹ înainte de a petrece un an și jumătate în mănăstirea din Hartford și apoi de a se căsători. Așa cum scria Părintele Serafim în Jurnalul său, acest om „a venit în California mai întâi de toate pentru a vizita din nou Mt. Shasta cu speranța vagă de ași găsi semenii ocultiști ai acelor vremuri - în zadar. El ‘ar vrea’ să se stabilească într-un orașel ca Mt. Shasta, dar își dă seama că este nerealistic - dar mai mult decât cumpătare, el dă impresia că este cumva ‘ținut în frâu’ - făcând toată ascultarea față de un bătrân, el rămânând cu nimic personal. Familiile ortodoxe din ‘orașelul’ nostru din California sunt cu mult mai libere.”

³⁶¹ Cam la o sută de mile la nord de Mănăstirea Sf. Gherman, Mt. Shasta fusese multă vreme un centru al grupurilor și activităților oculte.

Ce făcuse acestui convertit aplicarea greșită a bătrâneții, Vatican II făcuse rău unui călugăr romano-catolic care a vizitat mănăstirea. Călugărul era bun la suflet și darnic, creștin bun și totuși Părintele Serafim nota că el părea „plictisit și distrus, ca și cum cineva tocmai i-ar fi spus: ‘Războiul s-a terminat și tu ai pierdut.’”

Părinții au făcut tot ce le-a stat în putință ca să reaprindă scânteia în cei care o pierduseră. Dar ei nu au forțat discuția - ei nu au încercat să „pună vin nou în sticle vechi”. Când, de exemplu, un aspirant la călugărie pleca fără să fi arătat mare interes pentru ceva, Părintele Serafim scria: „Nu am încercat să-i dăm o doză prea mare de însuflețire, știind din experiență că o persoană trebuie să dorească în mod liber și cu înfocare înainte de a-i face vreun bine.”

Deși era un răbdător neobosit cu acele suflete îndurerate care căutau adevărul în simplitatea inimii, Părintelui Serafim nu-i plăcea de loc să piardă vremea cu oameni care voiau numai să se „joace” cu ortodoxia, să încerce o altă mireasmă a creștinismului. După cum am văzut, amatorismul era marele coșmar al Părintelui Serafim. El a observat cum ortodoxia are o tendință de a-i lovi puternic pe cei care cred că „știu mai bine”.

La 29 august, 1975, au vizitat mănăstirea trei frați anglicani. Cu un an mai devreme, aceștia porniseră propria lor mănăstire într-o casă închiriată. Părintele Serafim scria: „Rânduiala lor este totuși pusă la punct și este mai degrabă o rânduială anglicano-benedictină, deși este ‘dezvoltată’ într-un mod destul de liber.

Auzind că simțeau că își aveau rădăcinile în ‘creștinismul celtic’ (toți au sânge englezesc), părinții le-au vorbit cu bucurie despre Sf. Cuthbert și alți sfinți apuseni - doar ca să descopere că necunoașterea față de aceștia era totală, ca și necunoașterea față de creștinismul răsăritean ...

Sâmbătă dimineață, 30 august, Părintele Serafim i-a luat la Schitul Sf. Ilie și apoi mai departe până la drum, ca să discute cu ei și să le răspundă la întrebări. Nu au pus multe întrebări și în mod clar nu erau foarte bucuroși să audă că ‘ortodoxia este răspunsul la căutarea ta; dobândește-o și toate celelalte se vor adăuga vouă’. Ei vor în mod evident să aibă atât un creștinism cât și un monahism propriu așa încât să le fie ‘comod’ cu acesta, după cum au afirmat de câteva ori.”

La mese nu mâncau nici nu beau apă, nici măcar tacâmurile de argint oferite de părinți nu le foloseau, ci se atingeau numai de ceea ce aduseseră ei în recipiente de plastic. În biserică stăteau în spate, înăbușind slujbele părinților cu ale lor.

„După amiază”, continuă Părintele Serafim, „... au anunțat că vor pleca cu o zi mai devreme pentru a primi împărțășania la un centru de refugiu anglican. Era limpede până atunci că nu se simțeau ‘în largul lor’ cu ortodoxia, care cere atât de mult (aceasta îi ‘copleșește’, spuneau ei). Sâmbătă dimineață nu au venit la slujbă, dar și-au făcut slujba lor în casa de oaspeți. Au plecat în cămășile lor albe (pe care le alternează cu cele negre și gri), cu capetele rase, cruce pe piept, picioarele goale în sandale - evident străini pentru sfânta ortodoxie, pregătiți să ‘o facă în felul lor personal’. Ultimele cuvinte ale Părintelui Serafim către ei: Nu amestecați ortodoxia cu nimic altceva. Dacă vreți ortodoxie, pătrundeți adânc în ea; dacă nu, lăsați-o în pace și nu luați de la ea nimic - nici icoane nici Rugăciunea lui Iisus nici nimic altceva.

După o săptămână, unul dintre frați a trimis o scrisoare muștrătoare, acuzând părinții de mândrie, sarcasm, de a se fi ‘auto-proclamat părinți’ etc. S-au simțit deosebit de jigniți că noi îl slăveam pe țar!”

Ca o reacție împotriva ultimului sfat al Părintelui Serafim pentru ei, aceștia au publicat mai târziu un pamflet despre Rugăciunea lui Iisus, unul dintre aspectele ortodoxiei cu care ei se simțeau bine.

întrucât *Cuvântul ortodox* era atât de necompromișator în apărarea ortodoxiei, unii oameni au evitat să viziteze mănăstirea, temându-se că vor fi atacați că nu se aflau în tabăra ortodoxă „corectă”. Din nefericire, aceasta era o înțelegere greșită, întrucât părinții dădeau ajutor celor care erau interesați în mod serios să pătrundă mai adânc în credință, indiferent cum „stătea” fiecare cu privire la Biserica Ortodoxă. Câțiva pelerini ai mănăstirii aparțineau jurisdicțiilor așa-numite ne-canonice sau împodobite: acelea care nu au fost acceptate de către Bisericile Ortodoxe „oficiale”, fie pentru că se formaseră singure fie, mai adesea, pentru că fuseseră lipsite odată de drepturi și calomniate de autoritățile bisericesti pentru că nu se încadrau în tiparele standard. Dacă pelerinii se aflau în această situație pur și simplu pentru că ei insistau să aibă ortodoxia „potrivit propriilor lor păreri”, părinții puteau face foarte puțin pentru ei. Totuși, dacă starea lor era rezultatul unor împrejurări în afara controlului lor - cum ar fi înțelegerea greșită din partea unei ierarhii străine sau o lipsă esențială a expunerii la tradiția ortodoxă - părinții le dădeau tot ce puteau. Unii dintre ei fuseseră atât de persecutați și părăsiți că apelaseră la inimile părinților ca să le audă poveștile lor. Un pelerin, un preot dintr-o jurisdicție ne-canonice, rămăsese numai cu cinci oameni în turma lui. „Acum nu știe ce să facă”, scria Părintele Serafim, „- să stea și să accepte o slujbă bine plătită ca șef al unei companii sociale de binefacere, ori ‘să se călugărească’, ori ce altceva. Era clar că era însetat să stea de vorbă cu cineva care avusese experiența unor trăiri personale, întrucât se simte foarte singur sufletește și intelectual. A fost deja la Hartford și Jordanville. A aflat *Cuvântul ortodox* în San Francisco în 1970 la primul nostru magazin, fiind intrigat de prezența pe copertă a portretului țarului Nicolae al II-lea - acum are portretul acestuia în camera sa privindu-l ca pe un mucenic. În chip văzut, a plecat foarte emoționat de vizita sa, dar Dumnezeu știe ce-i rezervă viitorul. Aveam o impresie foarte bună despre el ca unul dintre ‘americani adevărați’ scăpați de înșelare, în care ortodoxia putea prinde rădăcini - dar numai Dumnezeu știe dacă va fi așa.”

Cei care se aflau în Bisericile „oficiale” i se păreau Părintelui Serafim mai lipsiți de nădejde decât cei care erau în grupuri „neoficiale”, pur și simplu pentru că cei dintâi erau mulțumiți de sine sau mândri că se aflau într-un tărâm „acceptat” și nu trecuseră prin experiența suferinței de a fi dați afară. Despre un pelerin care se pregătea să ajungă seminarist, Părintele Serafim scria: „După ani de zile petrecuți în Mitropolie și mentalitatea ei, a prins râvnă pentru sinod.³⁶² dar noi l-am aflat destul de plin de sine și nu prea conștient de problemele mai delicate din Biserica noastră de astăzi.”

PE lângă oamenii care căutau duhovnicie, mai veneau la mănăstire oameni care căutau doar un bun-simț evident: persoane cu patima drogurilor, oameni cu certificat de nebun și grave tulburări de comportament, tineri dezorientați care nu știau ce să facă în lume sau cum să se adapteze în lume. Unii dintre aceștia erau atrași de lista din *Catalogul lumii întregi*, dar mulți veneau din biserici și familii ortodoxe.

Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. (Mat. 9, 12-13). Tot așa cum Domnul își petrecuse mare parte din preoție printre proscriși și disprețuiți, fiind înțeles greșit sau mustrat pentru aceasta de restul societății, la fel și părinții de la Platina trebuiau să-și dedice mult timp și energie dând nădejde și sprijin inadaptilor societății.

În primii ani de existență a schitului, Părintele Serafim prevăzuse că acesta va atrage anormalii și bolnavii - datorită, în parte, bolii generale a vremurilor, cât și faptului că religia vindecă adesea, iar bolnavii se strâng firesc în jurul ei. El a mai simțit că frăția Sf. Gherman ar putea avea o chemare specială în această privință. El a observat semnificația numelui Catedralei de lângă prima lor librărie, „Bucuria Celor Necăjiți”, și

³⁶² Este vorba de Biserica Rusă de peste hotare.

a mai văzut paralele posibile între munca lor și aceea a întemeietorului lor Arhiepiscopul Ioan, care atrăsese și ajutase mulți oameni tulburați și alți episcopi îi trimiseseră la ei. Părintele Serafim și-a dat seama că exista primejdia de a primi stricăciune prin contactul cu cei bolnavi și de aceea el credea că obștea nu trebuia să facă nimic pentru a-i atrage în mod deschis. „Dar dacă aceștia vin”, afirma el, „suntem obligați să-i ajutăm cum putem. Poate chiar frăția noastră - prin aceea că nu facem nimic după voia noastră, întrucât noi nu avem nici un talant în această direcție - poate deveni un fel de scăpare pentru asemenea oameni, care nu pot spori într-un mediu mai ‘normal’ cu ar fi Mănăstirea Sfânta Treime din Jordanville.”

El continua: „Noi nu avem darul vindecării, nu avem nici putere psihologică, duhovnicească, intuiție. Tot ceea ce putem oferi noi este *lucrarea* viei întru Hristos și Adevărul ortodoxiei tuturor celor care vor să-l primească. *Lucrare și rugăciune* (ciclul monahal de slujbe) până la capătul puterilor vor da diavolului șansa mică de a ataca prin gânduri și îl pot face să folosească metode mai agresive (foc, pierderea proprietății, etc.) care poate duce la o desfășurare mai directă a luptei.”

Jertfa de a-i ajuta pe oamenii nenorociți era adesea lipsită de mulțumire și ocazională - ca în cazurile celor potențial violenți - de-a dreptul înfricoșători. Dar anii de singurătate și suferință ai Părintelui Serafim lăsaseră un loc adânc în inima lui pentru cei care fuseseră loviți de viață. Și el cunoscuse odinioară cum era să fie îndepărtat de societatea din jurul său.

Cei care se aflau în durere și veneau la Părintele Serafim simțeau întotdeauna că acesta avea timp pentru ei. Mult după ce se sfârșeau rugăciunile de noapte, își jertfa somnul și singurătatea sa mult iubită pentru a se îngriji de vreun suflet tulburat, în biserica luminată de lumina lumânărilor aprinse.

Odată, a venit la mănăstire un catehumen pentru a petrece câteva săptămâni, după ce petrecuse deja câteva luni într-o altă mănăstire. Părintele Serafim a scris despre el: „Era tulburat și încurcat în chip văzut, profund rănit și rece. Iși făcea ascultarea ca un robot și de câteva ori a țipat pentru că ‘demonii mă bat’.”

- Ce să facem cu omul acesta? Se întreba Părintele Gherman.

- O să am grijă de el, a răspuns Părintele Serafim, care a încercat să stea de vorbă cu musafirul și să-l cunoască, dar era întâmpinat doar de un chip ca de piatră, resturi rigide și robotice și răspunsuri mecanice cu da sau nu. După două zile, Părintele Serafim a reușit să obțină de la el o mică reacție: un zâmbet. Dar atunci, omul a rupt-o la fugă dintr-o dată, lăsându-și în urmă gemantanul și câteva cărți. Părinții au așteptat să se întoarcă dar niciodată nu s-a mai întors. „Dumnezeu știe dacă putem ajuta astfel de oameni”, scria Părintele Serafim cu inima grea. „Dar dacă ei vin aici, noi trebuie să încercăm.”

MAI veneau și alți pelerini care țineau piept întâlnirilor misionare pe care le aveau părinții în călătoriile lor scurte prin lume. Iată un exemplu în următoarea istorioară.

Intr-o zi de primăvară din 1974, un tânăr cu barbă, cu numele Gary, se afla în biblioteca publică din Redding. Avea 23 de ani, se afla pe calea dintre Mexic și Washington, într-o altă „căutare de cincisprezece ani fără de folos a sensului vieții”. Toată averea sa cea pământească se afla în rucsacul său din depoul de la Redding; nu avea aproape de loc bani al el - doar o sacoșă cu banane pe care i-o dăduse cineva într-o băcănie. Și-a pus capul pe masă în bibliotecă, constatând cu disperare că tot ceea ce citise despre filosofie și religie era curată deșertăciune și nu exista nici un răspuns la întrebările pe care și le punea.

Cu vreo zece minute mai târziu, Gary a văzut un om înalt, cu părul lung și barbă, într-o dulamă neagră uzată, intrând în bibliotecă și uitându-se la șirurile de cărți. Omul

arăta și mai sărman decât Gary. Gary a mers la el cu sacoșa de banane. „Iată”, a spus el, „pentru obștea ta sau ce-o fi acolo.”

Părintele Serafim i-a mulțumit, și în câteva minute pleca deja cu câteva cărți. Coborând pe trotuar, l-a văzut de îndată pe Gary alergând spre el. Prea puțin știa Gary că această persoană în dulamă neagră sărbătorise Paștile doar cu patru zile înainte, că încă mai avea bucuria Invierii în inima sa.

Părintele Serafim și-a amintit mai târziu: „După ce am vorbit câteva minute cu Gary, am văzut că era sincer și după ce m-am înștiințat că nu locuia ‘nicăieri’, l-am invitat să vină și să stea cu noi o vreme și să-și facă o părere despre ortodoxie. A acceptat de îndată, și până duminică era deja cu noi, participând la toate slujbele noastre, citind și muncind și stând într-un fel de consternare cu ochii mari deschiși, pe când noi încercam să-i vorbim cu înflăcărare despre ortodoxie - despre care el nu auzise niciodată decât prin intermediul lui Dostoievski ... Fusese în mare deznădejde și era copleșit să afle oameni care mai cred în Dumnezeu și într-un chip înșelător. Cântările de Paști i-au muiat inima și a cerut voie să cânte ușor, împreună cu noi, ‘Hristos a Inviat’. A plecat fără să știe pe deplin ce se întâmplase cu el, dar cel puțin știa că ‘mijise o rază de lumină’.”

Când își lua rămas bun de la Părintele Serafim în stația de autobuz, a început să plângă. „Nu știu ce se va întâmpla cu mine”, a spus el, „dar sfinția voastră mi-ați dat nădejde. Sunt profund recunoscător pentru legătura pe care ați mijlocit-o între mine și Iisus Hristos!”

După câteva zile, Părintele Serafim urma să scrie despre Gary: „Intr-un fel, am un sentiment foarte bun față de el și pare să aparțină acelei părți a ‘Americii normale’, care este însetată de ortodoxie fără să știe .... Dumnezeu să-l răsplătească, după cum i- am spus, pentru sacoșa de banane să primească Impărăția cerurilor!

Toate astea îmi amintesc cu convingere că - întocmai cum Mântuitorul nostru putea spune despre Natanail că ‘iată un iudeu adevărat în care nu este înșelare’ - tot așa se află și un ‘american adevărat’: o persoană cinstită, deschisă, normală, pentru care sfânta ortodoxie este destul de ‘naturală’; și roada acestor ‘americani adevărați’ abia începe. Fără îndoială că ‘americinii ortodocși’ vor fi puțini la număr, dar în mod precis este *cea mai bună parte* a Americii care așteaptă să audă vești îmbucurătoare despre ortodoxie ..

Văzând un ‘străin’ ca Gary care este absolut uluit la întâlnirea ortodoxiei, te lipești mai puternic de această mare comoară fără de preț, pe care noi nevrednicii o avem și care nu este numai pentru noi.”

72

Un curs de supraviețuire ortodoxă

Principala trăsătură distinctivă a gândirii ortodoxe este aceea că ea caută, nu să adapteze concepte separate potrivit cerințelor credinței, ci mai degrabă să ridicerațiune nivelului obișnuit - să se sânguiască să ridice izvorul înțelegerii, însuși miezul gândirii, până la acordul solidar cu credința.

- Ivan V. Kireevski

/V

ÎN vara anulului 1975, urmărind ca scop să dea pelerinilor lor o bază în ortodoxie, părinții au ținut un curs detrei săptămâni, numindu-l „Noua Academie Teologică

Valaam” după așezământul Sf. Gherman din Alaska. Au participat la curs patru tineri, toți convertiți; Părintele Gherman a ținut o cuvântare de deschidere despre faptul de a nu deveni un „convertit nebun” ci să primească ortodoxia *pe deplin*.

În săptămânile care au urmat, Părintele Gherman a vorbit despre Teologia Pastorală și despre literatură - „foarte revelator”, după cum nota Părintele Serafim într-o scrisoare; în timp ce Părintele Serafim a ținut o serie de prelegeri despre dezvoltarea gândirii apusene de la marea schismă până în prezent. La cererea enoriașilor lui Alexei Young, prelegerile Părintelui Serafim au fost înregistrate, însumate în peste șaptesprezece ore pe benzi. Pentru toate cuvântările, Părintele Serafim a scris planuri detaliate, organizându-și vasta cercetare istorică și filosofică pe care o făcuse pentru *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*. Acesta era rodul cel copt, nu numai al acelei cercetări timpurii, ci și al experienței sale bogate de când era creștin ortodox. Era acum cu mult mai bine pregătit ca înainte pentru a-și prezenta cunoștințele într-un chip care avea o aplicare practică pentru viețile oamenilor contemporani. Și-a intitulat seria de prelegeri „Curs de supraviețuire” datorită credinței sale că, pentru ca oamenii să supraviețuiască ca și creștini ortodocși în zilele noastre, ei trebuiau să înțeleagă lepădarea, pentru a se înștiința de ce epoca modernă este așa cum este. Pentru a se proteja, omul trebuie să aibă ideea strategiei vrăjmașului său. Părintele Serafim și-a mai numit orele sale „un curs pentru auto-apărarea ortodoxiei”.

Unul dintre cursanții Părintelui Serafim își amintește de participarea la curs îndată după botezul său:

„În fiecare zi novicii și pelerinii se adunau în ‘Camera Țarului’. Când Părintele Serafim începea expunerea, fiecare rămânea fără glas. Nu era doctrinar sau strălucitor în prezentarea sa. Fiecare putea să-l înțeleagă întrucât vorbea rar, gândindu-se mult.

O chestiune secundară a studiului nostru era să citim izvoare *laice*. Am fost duși cu mașina la biblioteca publică din ținutul Shasta să cercetăm multe cărți. Acestea erau textele noastre.”

^N
În introducerea cursului, Părintele Serafim afirma: „O mare primejdie a vremurilor noastre și mutarea celor care vin spre ortodoxie este ceva ce s-ar putea numi, într-un limbaj foarte coborât, fenomenul ‘mămuțării spirituale’, adică, oameni care sunt ortodocși pe dinafară și chiar se mândresc că sunt foarte corecți în ortodoxia lor, dar în lăuntru ființei lor nu s-au schimbat deloc, nu sporesc în ortodoxie și rămân în esență o parte integrantă a lumii moderne, care se află înrădăcinată în anti-creștinism. Întrucât aceștia nu sporesc, ei nu-și dau seama în ce conflict puternic se află adevărata ortodoxie cu lumea pe care încă nu au lăsat-o în urmă. În sens opus, convertirea la ortodoxie trebuie să fie totală; ea trebuie să afecteze tot ceea ce se făptuiește, felul de a se privi lucrurile și sistemul de valori la care raportează tot ce există în viața omului. Altfel, ortodoxia devine o sectă în plus, deosebindu-se doar la suprafață de celelalte secte cum ar fi mormonismul. Dacă cineva se uită la toate sectele, acestea se află toate la același nivel; întrucât toate sunt uni-dimensionale și nu au nimic mai profund; ele diferă numai într-atât cât au dogme diferite. Dacă ortodoxia este una dintre acestea, atunci ea nu este adevărul, ci o sectă între toate celelalte. Dar ortodoxia este cu precizie *Adevărul*, care ar trebui să schimbe total viața omului. De aceea, pentru a avea această imagine a lumii total ortodoxă, omul trebuie să se educe permanent, mergând mai adâc și mai larg . . . .

Acest curs vrea să se concentreze asupra lucrărilor celor mai importante și scriitorilor celor mai importanți care au ajutat la formarea mentalității pe care o avem astăzi. Dacă cineva nu este conștient de toate astea, omul poate fi încă ortodox, desigur, dar îl paște o mare primejdie pentru că circulația gândurilor din jurul lui, care s-au format de-a lungul ultimelor opt sau nouă veacuri, îl afectează în mod direct și omul nu

știe cum să răspundă la ele fără să cunoască unde acestea sunt corecte, unde sunt greșite și cum au apărut ele. Omul poate fi într-o poziție foarte primejdioasă, până și în situația unui ‘ortodox fundamentalist’ care pur și simplu stă în colțul său și spunem, ‘O, eu cred aceasta și orice altceva este rău.’ Desigur, acest lucru este foarte nerealistic, pentru că trebuie să ai contact cu lumea: copiii tăi merg la școală, citești ziare, ai legătură cu oameni care cred lucruri diferite și chiar cu ortodocși care nu știu ce cred. Dacă nu-ți dai seama ce se întâmplă, ortodoxia ta se va infecta, fără să știi măcar, prin tot felul de idei moderne. Vei merge la biserică duminică și în tot restul săptămânii vei trăi după un sistem diferit de valori, care poate fi fatal . . . . Pentru a evita aceasta, trebuie să urmărim sfatul Sfântului Vasile [cel Mare] și să începem să învățăm să luăm din lumea din jurul nostru înțelepciunea și unde este prostie să știm de ce este prostie.”

IN îndrumarea cursanților săi către o înțelegere ortodoxă a civilizației apusene moderne, Părintele Serafim s-a bazat pe opera predecesorului său în acest domeniu, filosoful rus al sec. al XIX-lea Ivan V. Kireevski. „Fiind el însuși fiu al apusului și plecând în Germania să studieze cei mai progresiști filosofi”, spunea Părintele Serafim, „Kireevski era pătruns total de spiritul apusean și pe urmă s-a convertit total la ortodoxie. Prin urmare, el a văzut că aceste două lucruri nu pot fi puse la un loc. El voia să se înștiințeze de ce aceste două lucruri erau diferite și care era răspunsul din inima omului, ce trebuia omul să aleagă.” Kireevski era un transmitător al tradiției ortodoxe vii, mai mult decât doar un filosof, legat direct de linia lui Paisie: el era un discipol apropiat al Bătrânului Macarie de la Optina și soția lui fusese fiica duhovnicească a Sfântului Serafim de Sarov.³⁶³

Citând pe larg din filosofia lui Kireevski, Părintele Serafim a urmărit apostazia modernă, care a început odată cu schisma de la Roma, potrivit unei anumite caracteristici a conștiinței apusene: convingerea că raționalismul de suprafață este cu mult mai important decât esența interioară a lucrurilor. Pe când Roma făcea încă parte din Biserica ecumenică, această trăsătură culturală, acest sprijin pe silogisme logice, era ținut în echilibru; dar când Roma a scăpat brusc, această trăsătură a dat naștere la un întreg sistem de erori, cauzând o orbire generală acelor adevăruri care se află în afara sferei logicii. „Ne este destul de clar”, scrie Kireevski, „de ce teologii apuseni, cu toată conștiinciozitatea lor logică, nu erau în stare să vadă unitatea Bisericii în nici un alt chip decât prin unitatea exterioară a episcopatului . . . . Aceasta mai explică de ce puteau ei să atribuie o valoare esențială lucrărilor materiale ale unui om; de ce, atunci când un suflet era pregătit în lăuntru, dar era insuficient în lucrări exterioare, ei nu puteau concepe nici un alt mijloc al mântuirii decât o perioadă de purgatoriu; de ce, în cele din urmă, ei puteau atribui anumitor oameni un exces de fapte exterioare vrednice și să dea această vrednicie celor care nu aveau destule fapte exterioare” (adică întregul sistem latin de indulgențe și lucrări inutile ale sfinților).

Părintele Serafim a presupus că de-a lungul istoriei, diavolul încercase instrumente diferite, mentalități culturale diferite, prin care să formeze apostazia. S-a întâmplat că mentalitatea romană a fost aceea care a lucrat: „Odată desprinsă de ortodoxie și liberă să se dezvolte după propriile sale principii, ea a devenit sursa unei întregi filosofii noi care a avut puterea de a distruge întreaga lume definitiv în vremea noastră.”

Marile schimbări au avut loc în „Evul Mediu”, care, așa cum nota Părintele Serafim, a fost un fenomen care a apărut numai în apus. Toate celelalte civilizații - fie

³⁶³ Părintele Serafim urma să-l ajute mai târziu pe Alexei Young să scrie o carte întreagă despre Kireevski, pentru care el a tradus pasaje lungi din operele lui Kireevski. Vezi Rev. Părinte Alexei Young, *Omul este Credința Lui: Ivan Kireevski și creștinismul ortodox* (Londra: St. George Information Service, 1980).

creștină ca cea bizantină sau rusească, fie ne-creștină ca cea chineză sau indiană - au avut numai două perioade: perioada veche, când civilizațiile erau guvernate de către propriile lor vederi asupra lumii și perioada modernă, când ei au ajuns nimiciți de către apus.

În scolastica Evului Mediu, învățătura creștină devine „sistemată” și subordonată logicii. După cum observa Părintele Serafim, „*logica* devine primul test al adevărului și izvoarele vii ale credinței, al doilea test. Sub această influență, omul din apus pierde o relație vie cu adevărul. Creștinismul este redus la un sistem, la un nivel omenesc . . . Este o încercare de a face prin eforturi omenești *ceva mai bun decât creștinismul*. Dovada lui Ansel a existenței lui Dumnezeu este un exemplu - el este ‘mai deștept’ decât vechii sfinți părinți.”

„Biserica romană”, scrie Kireevski, „s-a despărțit de adevăr numai pentru că dorea să introducă în credință dogme noi, necunoscute tradiției Bisericii și create de concluzii întâmplătoare ale logicii apusene. De aici s-a dezvoltat filosofia scolastică în cadrul credinței, apoi o reformare a credinței și în cele din urmă filosofia din afara credinței. Primii raționaliști au fost scolastici; cineva ar putea spune că Europa secolului al XIX-lea și-a terminat ciclul dezvoltării care începuse în sec. al IX-lea”

Acesta a fost firul principal pe care îl urma Părintele Serafim de-a lungul seriei sale de prelegeri. L-a urmărit din Evul Mediu până la Renaștere cu însuflețirea omului, ca măsură a tuturor lucrurilor și înlocuirea metodei scolastice cu „metoda științifică”; până la perioada „Iluminismului”, cu optimismul său naiv în progresul nelimitat al rațiunii omului. Până la sfârșitul Iluminismului, rațiunea atinge un punct mort cu criticile pustiitoare ale lui Hume și Kant, care arată că „rațiunea pură” nu poate exista prin ea însăși: tot „adevărul” este subiectiv. Detronându-L pe Dumnezeu treptat, de-a lungul veacurilor și punând rațiunea umană în locul Lui, omul din apus a rămas cu nimic - să se mântuiască singur. Acum el nu are nici un sistem de valori absolut; totul este relativ. Această situație dă naștere la rândul său la diferite filosofii existențialiste și nihiliste care au dirijat epoca modernă. Epoca noastră, cea de dincolo de „Epoca Iluminismului”, a fost numită de Părintele Serafim „Epoca Revoluționară”.

Părintele Serafim a mai trasat și alte direcții. Când, în Evul Mediu, creștinismul a început să fie redus la un nivel superficial, omenesc, în mod inevitabil împărăția lui Dumnezeu a început să fie privită în termeni pământești, chiliastici. La câteva veacuri după schismă, Ioachim de Fiore a început să predice despre venirea pe pământ a „epocii a treia a Duhului Sfânt”, care a devenit baza teologică a unor mișcări franciscane timpurii. În timpul reformei proterstante, chiliasmul a apărut în secte fanatice milenare cum ar fi anabapțiștii, care au întemeiat comunități, au desființat dreptul de proprietate asupra proprietății private și și-au întărit ideile prin teroare, uciderea celor care și-au exprimat disidența și apoi expunerea trupurilor lor ca o avertizare publică. Anabapțiștii și-au numit orașul „Noul Ierusalim” și au pretins că trăiesc „a treia epocă”, epoca triumfului sfinților.

În timpul „Iluminismului”, speranțele chiliastice s-au despărțit de credința în Dumnezeu: ideea teocrației a fost înlocuită de socialim. Părintele Serafim a vorbit pe larg despre chiliastii seculari ai sec. al XVIII-lea, „profeții” socialismului utopic: Owen (care a încercat să întemeieze o comunitate model de „ordine, grijă, uniformitate”, și a vrut să desființeze familia), Fourier (care a adus dezvoltarea liberă a naturii umane prin toleranța nestăvilită a patimilor, care, spunea el că se va încheia cu un rai fantastic pe pământ unde oamenii vor trăi 144 de ani), și Saint-Simon (care și-a făcut un ideal din francmasonerie, anticipând zorile unei epoci noi în care barierele religiei și naționalității vor fi doborâte).

În sec. al XIX-lea, speranțele chiliastice erau văzute în comunismul lui Marx și Engels, care, după cum nota Părintele Serafim, „s-a numit științific dar a fost foarte utopic”. Și în sec. al XX-lea s-au încercat sisteme milenare, în forme care amintesc de anabapțiști, mai întâi prin Lenin și apoi prin Hitler, care și-a numit stăpânirea „Reichul de o mie de ani”.

O altă trăsătură de bază din istoria apostaziei este cercetarea pentru o guvernare mondială. În însemnările sale, Părintele Serafim scria: „Sec. al XIII-lea a văzut teoria conducerii universale a Papei - că tot pământul din lume aparține Papei ca reprezentant al lui Hristos pe pământ și el îl dă proprietarilor de pământ. Acest punct de vedere a atins culmea la jubileul din 1300 din Roma, când Papa Bonifatie al VIII-lea s-a așezat pe tronul lui Constantin, s-a gătit cu sabie, coroană și sceptru și a strigat tare: ‘Eu sunt Cezar - eu sunt împărat.’ Aceasta nu a fost doar o faptă ci un indiciu a ceva extrem de adânc din întreaga gândire modernă: cercetarea pentru o guvernare mondială, care va fi Antihrist.”

Intrucât noi trăim acum în „epoca revoluționară”, Părintele Serafim a acordat acesteia cu mult mai mult timp decât epocilor anterioare. El a ținut o prelegere întregă despre Revoluția Franceză, arătând că rădăcinile ei se află în filosofia lui Voltaire și Rousseau și în influența francmasoneriei și în oameni (pretins) iluminați. În altă prelegere, el a vorbit despre reacția conservatoare față de distrugerea vechii ordini: în apus, de către Maistre, Donoso Cortes, etc.; și în Rusia, de către Nicolae I, Alexandru II, Pobedonostsev și Dostoievski. A mai fost o cuvântare cu privire la filosofii revoluționari Bakunin și Proudhon și mișcările revoluționare ale sec. al XX-lea.

Partea finală a prelegerilor Părintelui Serafim, cum ar fi capitolele finale pentru *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*, a avut ca subiect „Noua religie”. Aici a vorbit despre filosofii care s-au desprins din „noul subiectivism” după sfârșitul mort al rațiunii iluminismului, ca și despre filosofia „religioasă” modernă a evoluției și vorbitorii săi „creștini”. În încheiere, el a arătat și alte simptome ale nihilismului și chiliasmului (el le-a numit pe amândouă „*tema centrală*” a epocii moderne): decăderea de la umanism la subumanismul din artă și arhitectură, apariția fenomenelor spirituale și „profețiile” chiliastice ale lui Teilhard de Chardin, Fiodorov, Berdiaev și Henry Miller.

Paginile anterioare sunt doar un rezumat scurt, care cuprinde generalizări și de aceea nu poate să facă o recunoaștere adevărată a înmănuncherii atente și foarte detaliate a ideilor și filosofiilor, evenimentelor istorice și personalităților politice, pe care Părintele Serafim le-a realizat în cursul său. Încă nu am pomenit multe dintre temele pe care le-a atins Părintele Serafim: teme cum ar fi transformarea artei, Viețile sfinților și conceptul sfințeniei, în timpul Evului Mediu; revigorarea păgânismului, astrologia, alchimia, vrăjitoria și superstiția, ca și începutul conceptului „faimii” personale, în vremea renașterii; apariția științei moderne în „misticismul” renașterii și sporirea ulterioară a acestuia, în timpul iluminismului, în „mașina-internațională” a lui Newton și Descartes.

La baza cursului Părintelui Serafim se afla întreaga cercetare care ar fi intrat în oricare curs universitar și totuși acesta oferea ceva ce nu putea fi obținut în nici o universitate. Părintele Serafim spunea cursanților săi, „În universitățile de astăzi dai peste oameni care au învățat foarte mult, care sunt ca niște enciclopedii ambulante și totuși nu există o unitate a cunoștințelor, nici un fel de esență. Este mai bine în acest caz să mergi încet, să fii conștient de cât nu cunoști, mai mult decât să înveți cu râvnă de dragul învățării. Trebuie să existe o anumită direcție în toată această învățare . . . .”

În zilele noastre, însuși principiul unei astfel de educații este aproape pierdut în lume. Nu poți merge la universitate și să dobândești acest fel de cunoaștere, întrucât acolo totul este fragmentat, divizat în compartimente diferite. Însăși ideea de a avea

cunoștințe care se leagă între ele este considerată superstiție medievală, înapoiere; și de aceea, cineva ajunge specialist într-un anumit domeniu cu o viziune îngustă și nu cunoaște care este scopul tuturor acestora. Unii oameni mari, care sunt morți acum, care erau la Jordanville, aveau această cheie, acest principiu de învățare. Ar trebui să facem o problemă deosebită din a învăța de la ei despre necesitatea de a avea un punct de vedere, de a face totul, toată învățătura noastră, concentrată pe o anumită chestiune. Și această chestiune, desigur, este ortodoxia, al cărei scop este mântuirea sufletului.”

Pentru creștinul ortodox din universitățile de astăzi, învățatul din acest punct de vedere este, iarăși, o chestiune de „supraviețuire”. De exemplu, studentul care nu are o înțelegere ortodoxă a istoriei se poate afla în încurcătură dacă profesorii sau colegii nu-i spun că „civilizația creștină” trebuie să aducă critici pentru criza ecologică actuală. El nu-și va da seama că nu este creștinismul, ci lepădarea apuseană de creștinism - începând cu încrederea de bază în logica umană și sfârșind cu viziunea lumii mecaniciste a lui Descartes - care a determinat exploatarea modernă a naturii. După cum a explicat Părintele Serafim: „Știința modernă s-a născut [în renaștere] din experiențele alchimiștilor platonici, astrologi și magicieni. Spiritul accentuat al noii viziuni științifice mondiale era spiritul faustianismului, spiritul magicului, care este reținut ca o subtilitate precisă a științei contemporane. De fapt, descoperirea energiei atomice i-ar fi bucurat foarte mult pe alchimiștii renașterii: ei tocmai căutau asemenea putere. Scopul științei moderne este puterea asupra naturii. Descartes, care a formulat concepția științifică mecanicistă asupra lumii, a spus că omul trebuia să devină stăpânitorul și proprietarul naturii. Ar trebui notat că aceasta este o credință religioasă care ia locul credinței creștine.”

La sfârșitul cursului de vară, Părintele Serafim scria: „Cei patru cursanți ai „Academiei Teologice Noul Valaam” țin predici la schit despre pasaje din Evanghelie, alese pentru ei. Se țin ultimele ore și după amiază au loc ‘exerciții de absolvire’, și se ascultă ‘Uvertura 1812’. Lecțiile au avut un efect folositor precis asupra tuturor; dar aplicarea acestor cunoștințe la viață urmează să aibă loc.”

Într-o scrisoare către Alexei Young, care tocmai scrisese un articol despre Kireevski pentru *Nicodim*, Părintele Serafim a vorbit mai precis despre reacția cursanților față de curs:

Articolul despre Kireevski este îngerădit - excelent! Tocmai ceea ce este nevoie! Noi l-am citit aseară la ‘Academia Teologică Noul Valaam’ (numele ‘școlii noastre de vară’) și a venit ca o concluzie potrivită la lunga mea serie de cuvântări. despre cursul principal al gândirii apusene, de la Francis la Teilhard. Teilhard, apropo - pentru care eu am citit mai ales articolul nostru de la ‘evoluționismul creștin’ - a fost întâmpinat de toată lumea cu mare silă, ca foarte mare răufăcător al gândirii apusene. Cuvântarea cea mai plină de succes a fost probabil aceea despre conservatorismul sec. al XIX-lea, ai cărui eroi au fost Nicolae I, Dostoievski și Constantin Pobedonostsev. Se pare că studenții s-au folosit mult, în special Cristofor, pentru care acesta este un fel de înlocuitor al unei educații de colegiu - el este acum însuflețit pozitiv. Și pentru mine a fost foarte bine să-mi organizez gândurile.

„Academia Teologică Noul Valaam” s-a ținut din nou în vara anului 1977 și de atunci în fiecare vară. Cu fiecare an, cursurile au sporit în participare, dar au fost doar cam pe jumătate decât prima dată. Întregul aspect glumeț - denumirea răsunătoare de „Academie”, „exerciții de absolvire” și diplome tipărite cu aspect oficial - toate

fuseseră proiectate de către Părintele Gherman. Dar ceea ce a început glumeț s-a transformat în cele din urmă în ceva cu semnificație reală. În timpul vieții Părintelui Serafim, cel puțin zece oameni (mulți dintre ei convertiți) au fost hirotoniți în rândul clericilor fără nici o altă instruire teologică oficială decât aceea a „Academiei”. Arhiepiscopul Artemon, care dorea dovadă pentru clericii din dioceza sa că aveau instruire teologică în cazul în care ar cere-o cineva, a luat diplomele Academiei foarte în serios. La urma urmelor erau documente!

La sfârșitul fiecărei sesiuni, părinții subliniau faptul că diplomele indicau nu sfârșitul învățământului ortodox al studenților, ci doar începutul. Tot restul vieții, ei trebuiau să zidească pe ceea ce dobândiseră, dând înapoi în forma lucrării creștine. Mulți pelerini, venind prima oară la mânăstire ca boboci în ortodoxie, li s-a dat încredere să iasă și să facă mult în recolta pregătită a câmpului misionar.

După plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, Academia și-a „continuat drumul” și au absolvit-o sute de oameni, dintre care peste cincizeci sunt acum clerici. Dar poate că efectele cele mai bogate în consecințe ale acestei prime „școli de vară” din 1975 vor veni din însemnările făcute pentru prelegeri și din transcrierile de pe înregistrări ale „Cursului de supraviețuire” al Părintelui Serafim, care se pregătesc acum pentru publicare. Numai transcrierile schematice, în formă de manuscris, au deșteptat deja reacții incredibile din partea celor care au avut fericirea să le citească.

Poate că Părintele Serafim nu și-a dat seama niciodată că, cursul lui putea fi atât de puternic. Dacă reacția celor care l-au avut mai dinainte este vreun semn, această lucrare - acest exercițiu de vară al „organizării gândurilor sale” pentru a educa patru băieți de vârsta colegiului - ar putea fi una dintre realizările cele mai semnificative ale vieții Părintelui Serafim.

„Sindromul inimii sărace”

Dacă un om se silește numai la rugăciune, ca să obțină harul rugăciunii, dar nu se va sili la blândețe și umilință și iubire și restul poruncilor Domnului... atunci, după măsura scopului lui și a voinței libere, uneori i se dă un har al rugăciunii, în parte... dar în fire el este așa cum a fost înainte. El nu are blândețe, pentru că nu a căutat-o cu durere... Nu are umilință, pentru că nu a căutat-o nici nu s-a sârguit către ea. El nu are iubire către toți oamenii, pentru că nu a avut preocupare sau stăruință pentru aceasta în cererea lui de rugăciune; și în împlinirea lucrării sale nu are credință și încredere în Dumnezeu, pentru că el nu s-a cunoscut pe sine însuși, nu aflat că era fără credință, nici nu s-a ostenit cu durere, căutând de la Dumnezeu să obțină credință hotărâtă către el și o încredere adevărată.

Dacă cineva se împotrivesc actului său de dreptate de unul singur și gândește să se mântuiască singur, se ostenește în zadar. Pentru că fiecare părere de sine a dreptății cuiva în ziua cea de pe urmă va apare doar ca un veșmânt întinat, așa cum spune Profetul Isaia: „Faptele dreptății voastre ca un sfeșnic întinat ” (Isaia 64, 5)

- Sf. Macarie cel Mare³⁶⁴

N

ÎNTR -UN capitol anterior am discutat despre sindrom, care este extrem de primejdios pentru monahism, cât și pentru tot creștinul sârguitor, cunoscut drept „încrezător în sine”. Strâns legat de acesta este sindromul pe care Părintele Gherman l-a identificat prin termenul „inimă săracă”. Cu o ocazie de neuitat, Părintele Gherman a ținut o prelegere despre acest subiect tuturor fraților de la mănăstire. Mesajul său a fost acesta:

„Fiind creștini, noi trebuie să reacționăm *simplu* la chemarea lui Dumnezeu, chiar dacă aceasta nu corespunde dorințelor noastre. Noi facem aceasta în numele *iubirii*.

Opusul acesteia este calcularea cu inimă rece. Sunt oameni care vin la mănăstire căutând spiritualitate *în termenii lor proprii*. Ei calculează. Ei vor să ‘guste spiritualitate’ și ei înșiși confecționează factorul determinant. Preocuparea lor constantă este de a se *păstra* așa cum sunt - și astfel, ei de fapt se pierd pe ei. Ce a spus Hristos? - *Cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde; iar cine-și va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui*” (9, 24).

„Oamenilor cu o ‘inimă puțină’ le este frică să se piardă pentru Iisus. Le este frică să facă un angajament. Celor mai mulți dintre ei le este frică să arate și să

³⁶⁴ „Omiliile duhovnicești ale Sf. Macarie cel Mare”, în Sfinții Varsanufie și Ioan, îndrumare în viața duhovnicească, p. 163-164.

împărtășească iubirea. Aceștia ajung nefericiți pentru că nu sunt liberi. Libertatea este iubire. Dacă nu este iubire, nu este libertate.

Dacă o persoană nu reacționează simplu, firesc și liber, motivat de iubire pentru Dumnezeu și pentru aproapele, devine nesimțitor în felul său *propriu* de viață spirituală, care devine doar o altă formă de mulțumire de sine. Acest om se ține de ‘părerile sale spirituale’: despre ce rânduieli duhovnicești sau *jertfe* ar trebui să accepte, despre cum ar trebui îndrumate slujbele bisericești, cum ar trebui urmate canoanele, cum ar trebui să funcționeze mănăstirea sau parohia sa, cum ar trebui să-și cheltuiască banii, ce ‘poziție’ ar trebui să ia în politica bisericească, cum ar trebui făcută lucrarea, cum ar trebui să se comporte și să sporească oamenii ‘cu adevărat duhovnicești’, etc. Este destul de rău când o astfel de persoană nu mai ascultă de Dumnezeu. Dar dacă se continuă așa, se întâmplă ceva și mai rău: el începe să confunde ‘părerile sale duhovnicești’ cu glasul lui Dumnezeu. Și atunci nimeni nu-i mai poate spune nimic.

Dumnezeu oprește pe un asemenea om să facă Rugăciunea lui Iisus! Aceasta va fi doar o altă minciună, un alt zid, care îi protejează instinctul de autoconștințare în mod îndreptățit. El se înconjoară cu un zid al fricii sale că numai el are dreptate, se înstrăinează nu numai de realitate, ci și de Dumnezeu. Dumnezeu tot bate la ușă, dar sufletul nu vrea să fie tulburat.”

Părintele Gherman a dat exemple de „sindromul inimii sărace”, pe unele dintre ele le-a exagerat dinadins și le-a făcut ridicole ca să nu lovească prea ascuns pe frați. Pe când asculta, Părintele Serafim a văzut că Părintele Gherman atingea ceva foarte natural, foarte elementar și foarte *obișnuit*, nu numai pentru aspiranții la călugărie care veneau la mănăstire, dar și pentru căutătorii duhovnicești în general de astăzi. El a zâmbit la exemplele ridicole, pentru că a văzut adevărul din spatele lor. Intr-o anumită măsură, el zâmbea ca pentru sine, pentru că el a văzut ceva din ceea ce Părintele Gherman își zicea în sine. El a văzut cât de ușor era pentru oameni să alunece în spatele unei măști „duhovnicești” să rămână credincios „duhovniciei”, ca o cale de a fugi de durere, vulnerabilitate și jertfa iubirii. Dacă exista în om puțin din ceea ce „inimă săracă”, el voia să o stârpească; și el voia să-i ajute și pe alții să o stârpească singuri. El voia să fie sincer. El voia ca mica mănăstire să-și păstreze viabilitatea mai presus de toate prin focul *iubirii creștine*, nu doar să fie sprijinit de scheletul formelor de suprafață. Formele sunt bune și necesare: ele pot ajuta să ajungi în rai dar nu fără iubire și pocăința inimii de la baza lor.

Mesajul Părintelui Gherman a pătruns adânc în sufletul Părintelui Serafim. El urma să se întoarcă la acesta mai târziu de multe ori, atât în scrierile sale, cât și atunci când se ocupa de frați în mănăstire. În ziua de Sf. Patrick (sfânt occidental), de exemplu, în 1977, când vorbea în trapeză fraților și pelerinilor, la un loc, a spus cum poate să recunoască cineva „duhovnicia falsă” în sine. El a început să relateze o istorioară adevărată din perioada de început a frăției:

„Era cineva în San Francisco care s-a aprins de râvnă pentru Rugăciunea lui Iisus. El a început să spună rugăciune după rugăciune și în cele din urmă a ajuns, dimineața, la 5000. Chiar în milocul lumii, în mijlocul orașului, dimineața, înainte de a face orice altceva, înainte de a mânca, el putea să spună Rugăciunea lui Iisus de 5000 de ori, pe balcon și se simțea minunat de înviorat și însuflețit. Apoi s-a întâmplat într-o dimineață că cineva a ieșit sub balcon și a început să-și caute de lucru în timp ce această persoană își spunea ultima sa mie de rugăciuni; și s-a întâmplat că persoana s-a supărat atât de tare că a sfârșit prin a-l insulta! Cum te poți comporta cu cineva care se ocupă de viața duhovnicească, de Rugăciunea lui Iisus, când dintr-odată, în timp ce o spune, el este în stare să înceapă a insulta? Asta înseamnă că în interiorul său patimile erau libere, pentru că el avea un fel de idee sau părere înșelătoare că știe ce este corect pentru el din punct de vedere duhovnicește. El se comporta după propria sa opinie, dar nu cu obiectivitate, nu potrivit cunoașterii sale; și când a venit ocazia, patimile au ieșit la

iveală. în acest caz este mai de folos să *nu* se spună de cinci mii de ori Rugăciunea lui Iisus, ci să se facă altceva care este duhovnicește³⁶⁵

în 1982, cam cu jumătate de an înainte de moartea sa, Părintele Serafim a vorbit din nou despre primejdia de a lăsa părerea noastră să-L umbrească pe Dumnezeu și voia Sa pentru viețile noastre. Era Miercurea Mare, ziua în care Biserica pomenește trădarea lui Hristos de către Iuda; și Părintele Serafim a ținut o predică despre felul în care „inima săracă” a lui Iuda, ascunzându-se în spatele unei măști a cinstei, i-a prilejuit să-L predea pe Dumnezeu pentru răstignire pe cruce. După ce a citit pasajul indicat în cap. 26 al Sf. Matei, Părintele Serafim a început:

„în acest pasaj al Scripturii, citim cum, pe când Domnul nostru se pregătea pentru patima Sa, s-a apropiat de El o femeie și L-a uns cu mir de mare preț; și este foarte mișcător cum Domnul nostru a primit asemenea iubire de la oameni simpli. Dar în același timp Iuda - unul dintre cei doisprezece care erau cu El - a privit această faptă și ceva în inima lui s-a schimbat. Acesta a fost în mod evident ‘ultimul fir de pai’, pentru că Iuda era cel ce a primit plata banilor și s-a gândit că era preț de sânge. Vedem judecata logică care se desfășoară în mintea sa. îl auzim gândind despre Hristos: ‘Am crezut că omul acesta este cineva important. El risipește banii, nu face lucrurile bine, el crede că este foarte important.’ și tot felul de idei mărunte asemănătoare, pe care i le pune diavolul în minte. Și cu patima lui (principala lui patimă era iubirea de bani), a fost prins de diavol și determinat să-L trădeze pe Hristos. El nu a vrut să-L trădeze pe El; el voia bani. El nu s-a păzit și nu și-a răstignit patimile.

Oricare dintre noi poate fi exact în acea situație. Trebuie să ne uităm la inima noastră și să vedem prin care dintre patimile noastre ne va prinde diavolul pentru a ne determina să-L trădăm pe Hristos. Dacă considerăm că suntem superiori lui Iuda - că el a fost un fel de „țacăn” și noi nu suntem - greșim. Ca și Iuda, fiecare dintre noi are patimi în inimă. De aceea, să ne uităm la ele. Putem fi prinși cu iubirea pentru curăție, cu iubirea pentru corectitudine, cu iubirea pentru un simț al frumosului: oricare dintre micile noastre greșeli de care ne *finem* poate fi un lucru cu care diavolul ne poate prinde. Fiind prinși, putem începe să ne justificăm această stare ‘în mod logic’ - pe baza patimii noastre. Și de la acel proces ‘logic’ de gândire îl putem trăda pe Hristos., dacă nu ne păzim și începem să ne dăm seama că suntem plini de patimi, că *fiecare dintre noi este potențial un Iuda*. De aceea, când apare prilejul - când începe patima să lucreze în noi și în mod logic, începe să se dezvolte din patimă în trădare - ar trebui să ne oprim acolo și să spunem ‘Doamne, miluiește-mă pe mine, păcătosul!’

Nu trebuie să privim viața prin ochelarii patimilor noastre, nici să vedem cum putem ‘aranja’ viața ca să fie așa cum am dori noi să fie - fie că este o viață unde se află pace și liniște sau unde se află tumult și frământare. Dacă încercăm să facem ca viața să se ‘aranjeze’ astfel, va ieși o întreagă nenorocire. Privind viața, ar trebui să acceptăm toate lucrurile care vin asupra noastră ca din partea lui Dumnezeu, înștiințându-ne că acestea sunt menite să ne trezească din patimile noastre. Ar trebui să ne rugăm lui Dumnezeu să ne arate un lucru bine-plăcut lui Dumnezeu pe care să-l putem face. Când primim ceea ce vine asupra noastră, începem să fim ca femeia simplă din Evanghelie care a auzit chemarea lui Dumnezeu și a fost astfel în stare să fie slujitoarea Lui. Ea a fost propovăduită până la capătul lumii, așa cum spune Domnul nostru, pentru lucrul cel simplu pe care l-a făcut - a turnat mir pe capul Lui. Să fim ca ea: simțitori ca să vedem semnele lui Dumnezeu din jurul nostru. Aceste semne vin de pretutindeni: din natură, de la semenii noștri, dintr-un prilej clar de fapte .... întotdeauna, în fiecare zi, există ceva care ne arată voia lui Dumnezeu. Trebuie să fim deschiși către aceasta.

Odată ce devenim mai conștienți de patimile din noi și începem să luptăm împotriva lor, nu le vom lăsa să pornească un proces care s-a văzut în Iuda. Iuda a plecat

³⁶⁵ Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinților Patrick și Gregory de Tours”, p. 265-266.

de la un lucru mărunț: *preocuparea pentru dreapta folosire a banilor*. Și de la astfel de lucruri mici, noi îl trădăm pe Dumnezeu Mântuitorul. Trebuie să fim cu judecată, să *nu* căutăm împlinirea patimilor noastre, ci mai degrabă să vedem semnul voii lui Dumnezeu: cum ne-am putea deștepta chiar în această clipă și să începem să-L urmăm pe Hristos în Patimile sale și să ne mântuim sufletele noastre. Amin.”³⁶

74

„Este mai târziu decât credeți”

Monahism - mucenicie - suferința unei dureri nevindecabile sunt toate același lucru din punct de vedere duhovnicesc. Cereți lui Dumnezeu să vă dea, nu îndrumare sau ajutor - ci mucenicie, suferință, o cale pe care să puteți face nevoință grea, „implicați-vă”, aprindeți focul în voi ca să-I slujiți lui Dumnezeu.

- Părintele Serafim, ianuarie, 1972

Călugăr este acela care se silește pe sine.

- Sf. Avva Dorotei de Gaza

DE la adormirea sa întru Domnul, Părintele Serafim a ajuns să fie pomenit ca ascet. Aceasta este reprezentarea adevărată a lui, dar aceasta nu trebuie exagerată.

Părintele Serafim nu a fost ca învățătorul său Arhiepiscopul Ioan, asumându-și o luptă supraomenească împotriva necesităților de bază de mâncare și somn. În timp ce Arhiepiscopul Ioan mânca de obicei numai o dată pe zi, la mijlocul zilei, Părintele Serafim lua două sau trei mese pe zi împreună cu ceilalți frați. Și în timp ce Arhiepiscopul Ioan dormea numai o oră sau două pe noapte, fără să se așeze vreodată întins, Părintele Serafim dormea de obicei un somn normal și într-o stare normală de somn - cu toate că uneori stătea până târziu la rugăciune.

Nevoințele ascetice ca cele ale Arhiepiscopului Ioan sunt pentru foarte puțini, în special cei aleși de Dumnezeu. Noi ceilalți, dacă am fi încercat să-l urmăm, nu am fi fost buni pentru multe. Episcopul Sava a spus odată că dacă trebuia să țină pasul cu nevoințele ascetice extraordinare ale Arhiepiscopului Ioan și cu programul fără întreruperi de lucrare pastorală, el ar fi fost mort în două săptămâni.

Totuși, după cum s-a mai spus anterior, toți călugării, fără excepție, trebuie să lupte împotriva confortului, care duce la moliciune în viața duhovnicească și rugăciune și deschide ușa către lăcomie, patimi trupești, deșertăciune, etc. Urmând sfaturile socotite ale sfinților părinți, Părintele Serafim și-a asumat osteneli ascetice cu cumpătate, adică, osteneli după puterile lui și nu s-a reținut de la sarcinile zilnice. Aceste osteneli ascetice nu erau „deosebite”, dar era măsura obișnuită pentru călugări în mănăstirile ortodoxe tradiționale ca cele din Mar Sabbas, Muntele Athos, Muntele Sinai, Valaam, etc. De exemplu, patul Părintelui Serafim era unul tipic de mănăstire: îngust, tare; făcut din două scânduri și fără saltea. Chilia sa era cea mai simplă, făcută din scânduri de lemn nevopsit și fără nici o izolație. Micuța sobă cu lemne nu păstra căldura

³⁶⁶ Părintele Serafim Rose, „Fiecare dintre noi este un potențial Iuda”, *The Orthodox Word*, no. 130 (1986), p. 258-260.

în chilie mai mult de o oră după ce mergea noaptea la culcare, așa că în diminețile de iarnă se trezea la temperaturi sub zero grade.

În timpul celor paisprezece ani petrecuți la schit, Părintele Serafim nu a făcut niciodată duș sau baie, spălându-se cu nimic altceva decât cu o bucată de pânză udă. Cu timpul, barba, care era uimitor de lungă, ajungându-i până la mijloc, s-a încălțit. S-ar crede că un om care nu a făcut baie timp atât de îndelungat ar începe să miroase îngrozitor. Dar Părintele Serafim niciodată nu avea miros rău. Același fenomen se poate observa în locuri ca Sfântul Munte Athos, unde călugării urmează aceeași regulă. După cum a scris Sf. Nicodim din Sfântul Munte, se întâmplă aceasta datorită abstenenței, a lipsei de exces și a nevoițelor grele din viața călugărului, care evaporă și digeră lichidele trupului care nu sunt de folos. Sf. Isaac Sirul a mai scris despre aceasta, spunând: „Mireasma unui anahoret este cea mai dulce și întâlnirea cu el aduce bucurie în inima celor care au dreaptă judecată.”

Părintele Serafim nu a impus niciodată ostenele sale ascetice altor frați din mănăstire. El nu le-a spus niciodată să nu facă duș; și niciodată în viața lui nu a certat pe cineva că „mănâncă prea mult”.

Vorbind despre ascetismul Părintelui Serafim, putem observa numai un lucru care este cu adevărat absolut extraordinar: *niciodată nu a lenevit o clipă*, ci era veșnic preocupat de vreo lucrare dumnezeiască. Când, uneori trebuia să aștepte ceva, cum ar fi să se sfârșească masa în trapeză, era văzut cu capul plecat, spunând Rugăciunea lui Iisus în minte pe șiragul de metanii.

S-A spus de la moartea Părintelui Serafim că Părintele Gherman ceruse ostenele prea mari de la el, ducându-l către sfârșitul său prematur. Adevărul este că Părintele Serafim *însuși și-a asumat ostenele mari* și l-a îndrumat pe Părintele Gherman mai mult decât a fost îndrumat sfinția sa de către semenul său. Oameni care s-au ostenit alături de el în mănăstire - tipărind, tăind lemne pentru foc, îngrijind grădina, etc. - își amintesc că erau foarte obosiți încercând să țină pasul cu sfinția sa.

Simțul nemaipomenit al presiunii timpului i-a dat prilejul Părintelui Serafim să avertizeze în repetate rânduri: „este mai târziu decât credeți! De aceea grăbiți-vă să faceți lucrarea lui Dumnezeu.” Desigur că această afirmație avea mai întâi de toate o semnificație apocaliptică, întrucât Părintele Serafim simțea puternic faptul că nenorocirile vremurilor de pe urmă urmau să ajungă în curând în America așa cum veniseră asupra Rusiei. Dar afirmația poate să fi avut și un înțeles mai personal pentru Părintele Serafim. Privind retrospectiv, Părintele Gherman a spus: „Parcă îl obseda moartea. ‘Este mai târziu decât credeți’ se afla pe buzele lui ca o placă de megafon stricată.”

Se pot face speculații într-o măsură oarecare, cunoscând faptul că Părintele Serafim trăia într-un „timp cu împrumut” de când fusese vindecat de o boală necruțătoare în 1961, având presentimentul morții iminente. Exterior, trupul îi era perfect constituit, înalt, suplu, cu umeri lați; a avut o privire perfectă până la moarte și dinți albi, perfect sănătoși, fără nici o carie. Dar în interior, părea că o tulburare fizică îl rodea, ca și cum fusese așezată o cruce pe acest trup desăvârșit - o cruce care îl zdrobea în cele din urmă. Asta a observat Helen Kontzevici și și-a exprimat îngrijorarea când au vizitat-o părinții. În 1980, când Părintele Serafim a mers la doctor cu pietre la rinichi, i s-a spus că încă din copilărie îi funcționase doar un singur rinichi. Mai târziu, unghiile sale îi creșteau puțin, iar părul și barba i-au albit înainte de vreme. Deși avea cu șase luni ai puțin decât Părintele Gherman, el părea cu mulți ani mai în vârstă și unii oameni aveau chiar impresia că era părintele lui. În multe împrejurări, Părintele Gherman a observat o paloare pe fața semenului său și îi porunca să meargă să se odihnească. Dar

Părintele Serafim nu se plângea niciodată, niciodată nu dădea atenție oboselii și niciodată nu a spus că simțea că nu mai avea mult de trăit.

Era veșnic preocupat să scrie cât putea literatură duhovnicească mult trebuitoare, în scurt timp și cu mijloace puține. Într-o scrisoare din 1976, scria: „viitorul, este evident, este foarte întunecat. Nici noi nu știm de la un an la altul dacă vom mai tipări în anul următor sau nu. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne mai dea cel puțin câțiva ani, numai dacă vom tipări acele materiale patristice care ne vor ajuta, și altele care ne vor ajuta să supraviețuim în zilele ce urmează.”

Lucrând în chilia sa smerită, la o mașină de scris manuală veche, adesea la flacăra lumânării, Părintele Serafim a scris un torent de scrieri creștine fără egal în zilele noastre. El nu era unul dintre acei scriitori care să aibă nevoie de încălzire ca să scrie sau să intre într-o stare potrivită printr-o plimbare, etc. Oricând avea timp, se grăbea spre chilia sa și îndată începea lucrul. Mai întâi alcătui un plan sau făcea o schiță de mână și apoi, după aceasta, scria la mașină un articol. El scria repede, ridicând ochii doar uneori. Deseori își făcea cruce când scria.

Când uneori, Părintele Serafim cădea într-o stare de deznădejde, Părintele Gherman îl scotea din aceasta inventând vreo ascultare pentru scris care cu siguranță îl însuflețea. Poate că era un proiect despre care discutaseră cu câteva luni sau cu un an mai devreme, dar din vreo socoteală a trebuit amânat. „De ce nu mergi să lucrezi la el acum?” Întreba Părintele Gherman. Părintele Serafim se lumina și spunea, „Bunecuvintează!” - și apoi pleca și lucra cu sărguință.

În spiritul smereniei călugărești, Părintele Serafim evita să semneze ceea ce scria. Într-unul dintre articolele sale (nesemnate), el a scris că unele trebuințe pentru bună roadă pe calea monahală independentă în afară de o mânăstire veche, recunoscută, erau: „o lipsă de publicitate și o dorință de a fi ‘pierdut pentru lume’, lipsa oricărei doriri de a ‘fi cineva’ sau să săvârșești o faptă importantă ca ‘întemeierea unei mânăstiri’, și smerenie adâncă și tăgăduirea de sine.”³⁶⁷ De aceea, de îndată ce Părinții Serafim și Gherman s-au sălășluit în pustie, ei nu au mai semnat ca editori în paginile revistei lor. Vreme de mulți ani, cât Părintele Serafim a scris un volum extraordinar de literatură ortodoxă, numele lui nu a fost tipărit niciodată. După cuvintele lui Alexander Pope:

Cine zidește o biserică lui Dumnezeu iar nu pentru slavă,
Nu-și va semna niciodată numele pe marmură.³⁶⁸

Părintele Serafim petrecea cel puțin la fel de mult timp traducând cât și scriind. El și Părintele Gherman se osteneau mult cu traducerile textelor sfinte ca să le redea cât mai curat posibil duhul și înțelesul originalului. Ei aveau adesea discuții lungi și uneori aduceau argumente serioase pentru traducerea unui singur cuvânt sau a unei expresii. Părintele Serafim traducea din limba rusă potrivit sensurilor literale din dicționar, dar Părintele Gherman, al cărui primă limbă era rusa, arăta alte sensuri avute în vedere de autor: unde, de exemplu, o idee mergea în paralel cu o alta mai târziu. Trebuie luate în considerare toate aceste lucruri și necazurile pe care le pătimeau. Dar indiferent cât de greu era uneori, Părintele Serafim era bucuros să se ostenească. „Asta este bucuria mea!” Ii spunea semenului său. Mai presus de toate, părinții se sileau să păstreze un simț al *smereniei* în fața textelor pe care le traduceau și plecaciune înaintea subiectelor și autorilor.

Părintele Serafim își săvârșea lucrarea de traducere în chilie, la masa sa de la redacție, sau în trapeză. În timpul meselor traducea cu glas tare din vreo comoară

³⁶⁷ [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox de astăzi”, p. 143; și St Gregory of Tours, *Vita Patrum*, p. 156.

³⁶⁸ Alexander Pope, „Eseuri morale”, Epis. III.

duhovnicească din Rusia. În timp ce frații ascultau și luau folos din citire, traducerea se înregistra pe bandă. Mai târziu, înregistrarea era transcrisă de unul dintre ajutoarele părinților și apoi transcrierea era verificată cu atenție de părinți. Cărți întregi au fost traduse în felul acesta: *Îndrumări către călugări* din *Marile cateheze* ale Sf. Teodor Studitul, *Teologie dogmatică ortodoxă* de Părintele Mihail Pomazanski, *Viața Sf. Antonie de la Optina* de Părintele Clement Sederholm, *Comentariu asupra Noului Testament* de Arhiepiscopul Averkie,³⁶⁹ *Predicile învierii* ale Părintele Dimitrie Dudko și *Sfaturi duhovnicești* ale lui Avva Dorotei.

PE lângă tipărirea unui număr din *Cuvântul ortodox* la fiecare două luni, părinții au tipărit în fiecare an *Calendarul Sf. Gherman* de 80 de pagini, începând din 1972. Acest calendar bisericesc complet în limba engleză includea prăznuirile sfinților, citiri din Scriptură și îndrumare de postire pentru fiecare zi. Nimic asemănător nu mai apăruse încă în nici o limbă, întrucât acesta conținea liste lungi de sfinți ai locului, în principiu, din toate țările lumii, împreună cu numele sfinților care urmau să fie canonizați. Cea mai mare parte a acestui material fusese inițial alcătuit de către Fratele Laurence Campbell înainte de a veni la mănăstire. Părinții au tipărit primul calendar într-un număr special al *Cuvântului ortodox*: un număr care, așa cum nota Părintele Serafim în Jurnalul său, le-a dat mai multe necazuri la tipărire decât orice altceva. La început calendarul a întâmpinat o opoziție în cercurile înalte - mai ales din partea Arhiepiscopului Vasian, care s-a mâniat că Mitropolitul Antonie Krapovitski nu a fost inclus printre sfinții în devenire - dar alți episcopi figurau acolo. În anii următori, lista s-a publicat separat, într-un format mai mare și cu articole interesante și ilustrații. Îndată a devenit o tradiție și un mijloc de bază pentru întreaga lume ortodoxă vorbitoare de limbă engleză. Când se scriu acestea, ne aflăm în al douăzeci și unulea an de publicare.

ÎN scopul mântuirii sufletelor prin cuvântul lui Dumnezeu, părinții au trimis multe abonamente gratuite la *Cuvântul ortodox* la biblioteci, călugări și săraci, oameni fără mijloace și oameni din țările sărace. Aproape jumătate din distribuția lor era alcătuită din asemenea abonamente misionare. „Păi da, ne ocupăm de norme de caritate!” Comenta odinioară Părintele Gherman. Părintele Serafim se bucura de asta; el privea ostenețele lor obișnuite ca pe o cinste, și nădăjduia să facă și să dea mai mult. Odată a venit la mănăstire un tânăr și a spus părinților că se convertise la ortodoxie datorită unui abonament misionar gratuit la revista lor. Părintele Serafim și-a asigurat semenul că aceasta era o dovadă că „jertfele” lor libere erau de folos.

Împreună cu cinstea a venit responsabilitatea. Părinții de la Platina stăteau pe o adevărată mină de aur de material. Pe lângă faptul că aveau multe cărți extrem de rare, ei aveau manuscrise originale de mare preț care le-au fost lăsate de ultimele legături directe cu Sfânta Rusia - oameni care cunoscuseră personal sfinți și mucenici ruși. Părinții dobândiseră comoară de cunoaștere și experiență, fiind în contact cu aceste legături, din ale căror mâini bătrâne și plâpânde primiseră porunca. Nu era de mirare că Părintele Serafim se sârguia din greu. Odată, când Părintele Gherman l-a întrebat pe vechiul său prieten, Părintele Vladimir din Jordanville, dacă se va publica vreodată o anumită carte ortodoxă, acesta a răspuns:

- întrucât sfinția ta ai venit cu ideea, numai tu vei fi acela care o va face. Dacă o tipărești, așa va fi. Dacă nu, nu se va face nimic.

³⁶⁹ Din această carte, Părintele Serafim a tradus textul complet al Comentariului despre Apocalipsă al Arhiepiscopului Averkie și porțiuni din Comentariul său asupra Evangheliilor și Epistolelor.

Intr-o împrejurare, după niște zile istovitoare la presa de tipărit, având mult mai multe plăci de plumb stivuite în cameră așteptând să fie tipărite, Părintele Gherman și-a întrebă semenul:

- Merită cu adevărat să ne istoim pentru asta? Ii pasă cuiva din afară cu adevărat?
- Părintele Serafim s-a uitat la el aspru:
- Mulțumesc lui Dumnezeu, a spus el, pentru fiecare zi că pot muri pentru ortodoxie!

75

Rusia îndurerată

*Aceste sate sărmăne ce stau risipite în
mijlocul naturii potrivnice - O pământ
rusesc iubit, îndelung dăinuie tânguirea!*

*Străinul disprețuitor în privire Nu va
înțelege, nici vedea vreodată Tăinuita
lumină ce strălucește-n raze Peste
smerenia ta văzută.*

*Scump pământ strămoșesc! Pe când purta
Crucea și se lupta să străbată, în chip de rob,
împăratul ceresc Trecând peste tine, te-a
binecuvântat.*

- Fiodor Ivanovici Tiuciaev (f 1864)

EPISCOPULUI Nectarie îi plăcea cel mai mult să povestească istorioarele despre Rusia, care erau despre părintele său duhovnicesc, Bătrânul Nectarie de la Optina. Așa cum spusese Episcopul părinților de la Platina, Bătrânul său, prin rugăciune și sfatul său de om văzător cu duhul, îl izbăvise pe el cu mulți ani în urmă de la slujirea armatei roșii. Ii izbăvise și mama de întemnițare. Totuși, nu toate istorioarele Episcopului aveau asemenea sfârșit fericit. A fost povestea sfâșietoare a închiderii forțate a Optinei în 1923, la care asistase mama lui. Unii călugări au fost torturați, alții au fost întemnițați; și în mănăstire s-a instalat „Comitetul de lichidare” al Comsomolului. Dar chiar și pe acest fond trist, Episcopul Nectarie a fost în stare să adauge un pic din umorul său drag. El a spus cum, atunci când au venit oficialitățile sovietice să cerceteze chilia Bătrânului Nectarie, ei au aflat acolo jucării pentru copii: păpuși, mingi, lanterne, coșuri. Când a fost întrebat de ce avea în chilie asemenea lucruri, Bătrânul a răspuns: „Eu însumi sunt un copil.” Și când au găsti autoritățile niște vin pentru Biserică și niște cutii cu conserve, Bătrânul a spus, “Beți și mâncați puțin.”

„In perioada arestului”, povestea Episcopul Nectarie, „ochii Bătrânului s-au umflat și a fost așezat mai întâi în infirmeria mănăstirii și apoi în spitalul închisorii. Când a părăsit mănăstirea pe o sanie, ultimele cuvinte ale sfinției sale au fost ‘Ajutați- mă puțin’, ca ei să-l ajute să se așeze pe sanie. Apoi s-a așezat, și-a binecuvântat calea și a plecat pentru totdeauna.”

În timp ce povestea aceste amintiri despre Sfânta Rusie pe care n-a mai văzut-o niciodată, în ochii Episcopului Nectarie s-au adunat lacrimi. Odată, când Episcopul

pleca după ce petrecuse vreme îndelungată la Mănăstirea Sf. Gherman vorbind călugărilor, Părintele Serafim a tras clopotele bisericii în chip de rămas bun monahal tradițional. Părintele Gherman, care făcuse semn cu mâna mașinii, s-a întors ca să-și afle semenul trăgând încă clopotele și zâmbind cu adâncă mulțumire.

- De ce zâmbești? A întrebat el.

Părintele Serafim a slăbit frânghia clopotului.

- Ce norocos ești că ai sânge rusesc, a zis el.

Cu un alt prilej, Părintele Gherman n-a fost de acord cu el, spunând că fiecare națiune are lucruri cu care să se mândrească.

- Episcopul Nectarie a vărsat lacrimi pentru Optina, a spus simplu Părintele Serafim.

- Ce? Nu este nimic în America pentru care ai plânge?

La aceasta Părintele Serafim a zâmbit:

- N-aș plânge pentru Grand Canyon sau Golden Gate!

Fiind rus, Părintele Gherman a simțit evlavie, venerație și un fel de inferioritate înaintea culturii bizantine-grecești rafinate care îi dăduse Rusiei ortodoxia. Cu Părintele Serafim nu era același lucru: el prefera mai mult cultura rusă. Se pot găsi două motive pentru aceasta. Mai întâi, Rusia fusese ultimul mare ocrotitor al perspectivei lumii ortodoxe, continuarea modelului bizantin al societății creștine; fusese așezământul „Romei a treia” care împiedicase puterea lui Antihrist până la martiriul ultimului țar; și prin gânditori ca Dostoievski și Kireevski, a hrănit o profundă filosofie ortodoxă de viață și istorie în fața apostaziei lumii întregi. În al doilea rând, Părintele Serafim iubea Rusia pentru suferința adâncă pe care o răbdase poporul rus în vremea sa, aprinzând scânteii ale martiriului său umil și stăruind în mărturisirea de credință de la Cercul Arctic până la pustiul pârjolit. Uneori, Părintele Serafim plângea văzând rusoaice bătrâne stând în genunchi și rugându-se cu înflăcărare în biserică. În aceste *băbuțe* el vedea urmele unui trecut minunat: al exilului rusesc, care amintea cum fusese Rusia odinioară, oameni care erau pe deplin conștienți de ceea ce pierduse poporul lor și care sufereau cu adevărat împreună cu cei din patria lor îndepărtată.

ÎN spatele cortinii de fier, opoziția față de creștinism era evidentă: oamenilor li s-a impus materialismul ca ideologie. În apus, vrăjmașul era mult mai subtil: materialismul permitea toate aspectele vieții, inclusiv religia și a fost acceptat inconștient, fiind astfel cu mult mai greu de biruit. Părintele Serafim credea că, aflând cum luptau împotriva vrăjmașilor fățiși ai credinței lor, frații lor de credință din țările comuniste, creștinii ortodocși din lumea liberă ar putea prinde curaj să-și ducă lupta împotriva deșertăciunii lumești și să rabde când vor veni și în apus persecuții mai violente. El era convins că noii mucenici ruși, al căror număr depășea cu mult numărul mucenicilor creștinsimului timpuriu, cuprindea fenomenul cel mai important al sec. XX; el a simțit că povestea lor trebuia spusă. „După cum văd eu”, scria el într-o scrisoare din 1970, „sunt două daruri mari pe care Dumnezeu le-a dat astăzi oamenilor: în lumea sovietică, darul greu al suferinței, care prin harul lui Dumnezeu va însemna probabil mântuirea Rusiei; și în lumea liberă, darul libertății - să vorbești și să vezi adevărul și să spui ce se întâmplă. Cât de puțin este folosit acest dar printre noi - și cât de curând, poate, va fi luat de la noi. Câtă vreme este lumină, noi trebuie să vorbim.”

În 1965, părinții publicaseră material despre Biserica Rusă în suferință, cu informații despre noii mucenici ai Rusiei și apeluri de la credincioși persecutați. În 1968, ei închinaseră un număr întreg al *Cuvântului ortodox* țarului mucenic Nicolae, incluzând un articol despre el, scris de către Părintele Serafim. Totuși, în 1970, revista a început să se umple efectiv cu Viețile noilor mucenici. Aceasta a continuat până după

adormirea Părintelui Serafim întru Domnul; vreme de câțiva ani nu exista nici un număr fără o asemenea Viață.

Mărturia mucenicului, spunea Părintele Serafim, „este cel mai mare dar pe care îl are de oferit Rusia ortodoxă apusului.” în opinia multora, era cel mai important material pe care l-a publicat vreodată frăția Sf. Gherman. Părintele Serafim și-a exprimat dorința ca, dezvăluind experiența unei vieți intense întru Hristos în mijlocul celor mai înspăimântătoare și inumane condiții, acest material ar „sluji pentru a ne deștepta din somnul nostru al mulțumirii de sine și mult prea adesea pretins (sau cel puțin neverificat) creștinism!”

în alcătuirea Vieților, părinții au folosit informații de la oameni care avuseseră o legătură directă cu noii mucenici: oameni cum ar fi Elena Lopeșanskaia, o fiică duhovnicească a Arhiepiscopului Leontie de Chile care a slujit ca secretară a noului mucenic Episcopul Damaschin; cei mai înainte pomeniți Alexei și Zinaida Makușinski, care trăiau în Sacramento și îl cunoscuseră pe Sf. Ioan de Kronstadt și fuseseră fii duhovnicești ai noului mucenic Părintele Ișmael și ai fratelui său Părintele Mihail; Părintele Nicolae Masich, preot din San Francisco care fusese întemnițat în lagărele de concentrare sovietice și lăsase relatări despre mucenicii Iosif Tăcutul și Grigorie purtătorul de Cruce; Ivan și Helen Kontzevici, care păstraseră informații de mare preț despre mucenicii Nicolae Zagorovski și Stareța Sofia de Kiev; și mai presus de toți, I. M. Andreev, profesorul din Jordanville al Părintelui Gherman, un om de mare sensibilitate care a scris din experiență personală istoria timpurie a Bisericii Ruse persecutate și a înregistrat biografii de neuitat ale mărturisitorilor Maica Maria, Episcopul Maxim, Alexander Jacobson și Maicile din Mănăstirea Shamordino.

La un loc, au fost aproape optzeci de persoane de la care părinții au primit mărturii primare. Dintre acestea, 75 s-au cunoscut personal cu părinții. Aproape toți erau cam în vârstă pe vremea aceea și de atunci aproape toți au murit. Dacă părinții nu ar fi scris și nu ar fi publicat vorbele lor, viețile multor mucenici pe care îi cunoscuseră ar fi fost prăpădite pentru istorie.

Încercând să insuflă în frații de mănăstire un interes personal și iubire pentru noii mucenici, Părintele Gherman îi întreba din când în când, pe când stăteau în jurul mesei din trapeză noaptea, care era duhovnicul rus preferat al lor. Cel pe care îl alegeau era de atunci încolo „mucenicul lor”, cel a cărui Viață era de așteptat să o cunoască în profunzime și la suprafață și față de care se apropiau mai ales în rugăciune. Unii frați îl alegeau pe Preotul Mucenic Ilie, care, pe când ura bun rămas cinstitei sale soții, când l-a vizitat în gulag, spusese: „Știi, acum am venit să ard intens de iubire pentru Hristos. Am venit aici să înțeleg că nu există în fond nimic mai bun, nimic mai minunat decât El. Aș muri pentru El!” Alți frați îl alegeau pe Grigorie purtătorul de Cruce, care a anticipat cu bucurie că va fi scos din lagăr și lăsat pierdut fără cale, acolo, pentru a fi întărit de Dumnezeu și pentru a primi cununa muceniei. Totuși, Părintele Serafim îl alegea mereu pe Episcopul Damaschin, a cărui Viață o tradusese dintr-un text rusesc de Elena Lopeșanskaia. Părintele Gherman a priceput motivul pentru această alegere: ca și Părintele Serafim, Episcopul Damaschin era ceea ce s-ar putea numi un „filosof duhovnicesc”, unul care a căutat să vadă istoria modernă și vremurile sale dintr-o perspectivă mistică, patristică. într-un capitol următor, vom pătrunde în învățătura Episcopului Damaschin despre ceea ce trebuie să ne învețe „experimentul” sovietic despre condițiile duhovnicești ale vremurilor de pe urmă și despre locul unde se poate afla ultima nădejde a creștinilor.

Episcopul DAMASCHIN, ca mulți dintre primii mucenici ai jugului comunist, slujise în „Biserica Catacombă” din Rusia: cea parte a Bisericii care refuzase

să accepte capitularea Mitropolitului Serghie în fața regimului sovietic și coborâse sub pământ. Din 1940 până în 1979 Biserica Catacombă a dispărut total din priveliște, determinând pe unii observatori din apus să concluzioneze că nu a existat de loc. Totuși, în 1970, cu un nou val de emigrare, o comunicare îmbunătățită între Rusia și lumea din afară, acest vâl s-a ridicat ușor și au început să se scurgă în apus informații despre Biserica subterană. Părintele Serafim se bucura întotdeauna când se făceau cunoscute documente despre Catacombă și îndată le traducea și le publica în *Cuvântul ortodox*. El scria că aceste documente „reprezintă o ‘mărturie oculară’ a vieții religioase din Uniunea Sovietică și ridică probleme hotărâtoare, rareori dacă s-au discutat vreodată în altă parte, ca poziție a ierarhilor Moscovei în relație cu credincioșii obișnuiți; atitudinea acestora din urmă față de ierarhi și față de predicile pe care le auzeau în bisericile patriarhiei: decăderea conștiinței bisericești în rândul credincioșilor obișnuiți, ducând uneori la o perspectivă ‘magică’ a sfințelor taine; realitatea și greutățile ‘converțiților’ la ortodoxie astăzi în URSS; orgnizarea Bisericii *versus* Biserica, ca organism, Trupul lui Hristos; ‘fenomenul de catacombă’ fundamental al întregii vieți religioase adevărate din Uniunea Sovietică, indiferent dacă se află în interiorul sau în afara Patriarhiei; și stricăciunea săvârșită de Patriarhie asupra virtuților creștine cum ar fi smerenia pentru a

370

le folosi în scopuri politice și a zdrobi credincioșii *în numele ortodoxiei*”

Părintele Serafim nu a avut un interes politic pentru Biserica Catacombă; ca în toate problemele, aceasta era pentru sfinția sa o chestiune a Adevărului asupra manifestărilor exterioare. El scria, „Biserica Catacombă din Rusia nu este în primul rând o ‘organizație bisericească’ rivală care cere o schimbare a supunerii față de episcopie, ci, aceasta este mai întâi de toate măsura purtătorului de *credință întru Hristos*, care insuflă o atitudine diferită față de Biserică și organizarea ei, decât se manifestă acum în

371

mare măsură în lumea ortodoxă.”

Părintele Serafim a apreciat Biserica Catacombă ca pe o continuare a stării de mărturisire a primilor ierarhi mucenici sub comunism: o stare, care, ocolind sectarismul și fanatismul, nu a încetat să privească Patriahia Moscovei ca pe o parte a Bisericii Ortodoxe. După cum arăta Părintele Serafim într-un articol: „Mitropolitul Chiril de Kazan și alți ierarhi de frunte ai Bisericii Catacombă au privit-o ca pe o hulă, negând că sfințele taine ale Patriarhiei Moscovei sunt pline de har.”³⁷² Când au ajuns veștile la Părintele Serafim despre problemele care apăruseră în Biserica Catacombă din vremea sa - cum ar fi lipsa unanimității și primejdia sectarismului în unele grupuri de

373

catacombă - sfinția sa a prezentat aceste probleme deschis în *Cuvântul ortodox*. De asemenea, chiar pe vremea când poziția sergianistă era încă puternică în Rusia, el nu s-a așteptat, nici nu a sprijinit niciodată pe cineva de acolo să „între în Biserica Catacombă”, nici nu a judecat pe cineva doar pentru că făcea parte „oficial” din Patriahia Moscovei. Sfinția sa scria: „In Uniunea Sovietică, ca nicăieri în altă parte, este imposibil să se aplice semnele de ‘jurisdicție’ stricte .... Noi cunoaștem că cel puțin un preot de Catacombă (și probabil sunt și alții) a intrat intenționat în Patriarhia Moscovei pentru a aduce harul lui Dumnezeu mai multor oameni decât se poate în chiliile mici ale Bisericii Catacombă. Oamenii din Biserica Catacombă primesc și ei Sfânta Impărtășanie de la preoții Patriarhei Moscovei în care au încredere ... și nu putem să-i condamnăm pentru aceasta ..

În Patriarhia Moscovei au fost episcopi trădători .... Dar în aceeași Patriarhie a

374

Moscovei numărul preoților care nu participă la această trădare este în creștere”

³⁷⁰ I. M. Andreev, *Sfinții de catacombă ai Rusiei*, p. 524.

³⁷¹ *Ibid.*, p. 15-16, 21.

³⁷² Vezi [Părintele Serafim Rose], „In apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, *The Orthodox Word*, no. 92 (1980), p. 122.

³⁷³ *Ibid.*, p. 117-120.

³⁷⁴ *Ibid.*, p. 122.

În anii '70, cel mai cunoscut dintre acești preoți a fost curajosul predicator Părintele Dimitrie Dudko, un om după inima Părintelui Serafim. Părintele Dimitrie condusese adunări la biserica sa din Moscova, care era deschisă tuturor, în care răspundea întrebărilor oamenilor despre credință, ateism și simpla viață de zi cu zi, într-un chip direct și sincer și cu profundă convingere creștină. El însuși înfulețise mii de oameni, mai ales tineri.

Părintele Serafim scria, „Departa de a-l privi pe Părintele Dimitrie și pe alții ca el, drept ‘vrăjmaș’ juridic pentru că nu ‘intră în Biserica Catacombă’, ar trebui înțelegem mai bine situația lor extrem de dificilă și să ne bucurăm că un asemenea fenomen creștin ortodox adevărat vine tocmai din mijlocul patriarhiei Moscovei compromise”

Multe dintre predicile Părintelui Dimitrie, cât și transcrieri ale conferințelor sale de actualitate cu „întrebări și răspunsuri”, s-au aflat și în apus. Părintele Serafim scria lui Alexei Young în 1976: „Am primit câteva cuvântări ale Părintelui Dimitrie Dudko și el are mult din ceea ce este necesar nu numai în Uniunea Sovietică, dar și aici. El vorbește la obiect împotriva facerii de ‘popi’ de către episcopii și părinții noștri duhovnicești, despre fiecare care gândește pentru sine în loc să lase problema pentru alții. El are glasul cel mai puternic și mai curat din ortodoxia de astăzi (în ciuda unor greșeli ‘teoretice’) și dă mare nădejde viitorului ortodoxiei din Rusia. Cunoscând aceasta, noi *trebuie* să fim mai degrabă ‘deschiși’ decât ‘închiși’ cu privire la Patriarhia Moscovei. Toată problema ecumenismului și apostaziei *nu se poate* așeza pur și simplu la nivelul canonic-dogmatic-formal, ci trebuie să fie privit mai întâi *duhovnicește*. Părintele Dimitrie mai vorbește cu convingere ca nu cumva să înțelegem pur formal că din punct de vedere duhovnicește canoanele ne întăresc, când de fapt acestea înăbușă viața Bisericii - astfel îngăduind protestanților să se extindă printr-o altă abordare.”

Alți mărturisitori ai Adevărului creștin au inclus pe mireni Boris Talantov și Lev Regelson, ale căror scrieri au fost traduse și publicate de către Părintele Serafim în *Cuvântul ortodox*. Părintele Serafim a văzut în acești oameni semne ale „conștiinței deșteptate din cadrul Patriarhiei Moscovei”. A fost o trezire pentru care unii au fost chiar torturați și uciși: Boris Talantov, arestat în 1961 pentru articolele sale care cereau să se pună capăt înșelării și trădării din Biserică, a murit în 1971.

Părintele SERAFIM a fost foarte interesat și de mărturia reprezentanților Rusiei persecutate care fugiseră sau fuseseră trimiși în exil în apus. Când s-a publicat *Arhipelagul gulag* al lui Alexandr Soljenițan, în 1974, Părintele Serafim nu numai că l-a citit, dar l-a studiat ca pe un manual. Articolul său lung despre acesta, din *Cuvântul ortodox*, a fost într-o perspectivă spirituală, probabil analiza cea mai pătrunzătoare asupra fenomenului, care s-a făcut vreodată. Sfinția sa scria, „*Arhipelagul gulag* nu este o ‘demascare politică’.. ‘Comunismul’ ca atare este o *chestiune mărunță* față de faptele îngrozitoare descrise în această carte; răufăcătorii din această carte nu acționează în felul în care se vede, pentru că sunt comuniști, ci *pentru că sunt victimele unei ideologii, cu mult mai adâncă și mai înverșunată decât comunismul*, o ‘ideologie’ a cărei semnificații o înțeleg puțini, pentru că nu este ceva exprimat logic, ci mai degrabă ceva care a ajuns o parte din ființa lor ca oameni ai secolului nostru XX ‘iluminat’. Comunismul este un sistem în care această ‘ideologie’ adâncă a fost pusă în practică mai eficient.”

Părintele Serafim a continuat să spună că această ideologie nu este nimic altceva decât *nihilismul* care potrivit lui Friederich Nietzsche va „triumfa” în sec. XX. Părintele Serafim afirma: „*Arhipelagul gulag* este istoria acestui ‘triumf al nihilismului’ alcătuită de cineva care a trăit prin el ....

Soljenițan a scris ‘istoria sec. XX’. Istoria, în cele din urmă, nu este o cronologie a evenimentelor politice sau economice; este ceea ce se întâmplă în sufletele oamenilor, pentru bine și rău și numai atunci se reflectă în evenimentele exterioare. În tot secolul XIX, au avut loc numai două ‘evenimente istorice’: progresul revoluției din lumea întreagă, cu alte cuvinte, progresul necredinței din sufletele oamenilor; și încercarea unei puteri de a-i pune capăt: Rusia ortodoxă - un ‘eveniment’ care se poate vedea și în Viețile sfinților ortodocși din sec. al XIX-lea, cât și în acțiunile anti-revoluționare ale guvernului rus țarist. Similar, în sec. al XX-lea numai un eveniment istoric este foarte vizibil pentru noi ca atare: progresul ateismului revoluționar (sau *anti-teismul*, pentru a folosi cuvântul mai precis al socialistului Proudhon) odată ce a venit la putere. Acțiunile celor care s-au opus vremelnice bolșevismului, fie din pizmă (Hitler) fie din fățarnicie (aliații apusei), sunt numai *episoade* istorice, nu *evenimente*; Soljenițan a scris evenimentul istoric al sec. XX.³⁷⁵

Pe vremea când glasul curajos al lui Alexandru Soljenițan răsuna în apus, un alt reprezentant al conștiinței poporului rus înrobite s-a arătat în mijlocul lumii libere. Acesta era Serghei Kurdakov de 21 de ani, a cărui carte *Persecuția* a apărut în 1973, același an al morții sale misterioase în California, aproape sigur la dispoziția KGB. Fiind educat în Rusia, Serghei fusese un tânăr sovietic idealist care se ridicase rapid în rândurile guvernului. A fost făcut șeful unui grup de poliție specială care avea sarcina de a lichida adunările religioase subterane, de a-i bate pe credincioși soră cu moartea și de a le confiscă toată literatura religioasă. Citind câteva pagini dintr-o Evanghelie scrisă de mână, pe care o confiscase, sufletul său a început să se moaie. În ultima sa rază, pe când ataca o bătrână, el a auzit-o rugându-se: „Doamne, iartă-l pe acest tânăr.” Infuriat, a ridicat mâna și o bată de moarte - când, de îndată mâna lui a fost ținută pe loc de o putere nevăzută. A fugit înspăimântat, plângând cu isterie și în cele din urmă a hotărât să părăsească coșmarul Uniunii Sovietice. Fugind în Canada cu o icoană pe care i-o dăduse mama lui care era pe moarte, el s-a convertit total la credința în Iisus Hristos și a început să vorbească multor mulțimi despre experiența sa. Totuși, după cum nota Părintele Serafim într-un articol despre el, americanii nu erau încă pregătiți să-i asculte mesajul:

„Dacă cineva ascultă cu atenție caseta vândută în mare număr cu una din cuvântările lui Serghei (într-o engleză împletită dar eficientă), nu se poate să nu observe un anumit ton de disperare în cuvintele sale. Este întâmpinat cu entuziasm, cu aplauze și cuvântarea lui este întreruptă din când în când de încuviințările publicului. Dar în spatele simpatiei și încuviințării exterioare totale, se simte că nu este înțeles și că el știe deja că nu va fi înțeles. ‘Aveam inima ca un bolovan. Era o piatră mare. Imi aduc aminte că într-o noapte am lovit un om care citea Biblia; și a spus: „Nu, nu, să nu faci asta”, și l-am lovit peste față și din nas i-a țâșnit sânge pe mâna mea. Și am mers la o discotecă cu un prieten din grupul acesta; și nu mi-am spălat mâinile! M-am gândit; e-n regulă, e sânge, e-n regulă, nu-i nimic. Și beau și mănânc - și nu mi-am spălat mâinile! Am crescut cu ideea aceea frumoasă că toată lumea este la fel și nu mi-am spălat mâinile de sânge! ‘Ce mulți sunt mulțumiți de sine, poate înțelege America cea hrănită peste măsură, acest strigăt al unui suflet care a suferit cu adevărat? Câți oameni pot pricepe realitatea unui sistem în care un băiat normal este lăudat și avansat pentru că are pe mâini sângele credincioșilor în Dumnezeu? Câți oameni își dau seama cât de ușor va fi să se întâmple același lucru aici? Serghei continuă să avertizeze America liberă: ‘Nu înțelegeți și este îngrozitor! Ne putem pierde șansa. America este ultima șansă!’”

În povestea lui Serghei Kudakov, Părintele Serafim a văzut nădejde pentru viitorul Rusiei: „În viitoarea Rusie ortodoxă, cu voia lui Dumnezeu, vor exista mulți Serghei Kudakov aprinși de iubire pentru ortodoxia adevărată care apoi va ieși din

³⁷⁵ [Părintele Serafim Rose], „Bibliografie ortodoxă: Arhipelagul gulag”, *The Orthodox Word*, no. 56, (1974), p. 119-121.

catacombe și care, născută în mărturisire și suferință de neconceput, va fi cu siguranță de o calitate foarte diferită de ortodoxia slabă din diaspora, unde nu numai rușii și-au folosit libertatea prost!”³⁷⁶

După cum arată aceste cuvinte, Părintele Serafim știa că Sfânta Rusie va reînvia numai pentru o perioadă foarte scurtă înainte de sfârșitul lumii. Întregul număr 50 al revistei *Cuvântul ortodox* (pe care Helen Kontzevici l-a considerat cel mai bun dintre toate) a fost dedicat acestui subiect. Părintele Serafim relatează cum sfinții și bătrânii Rusiei, pe când avertizau despre nenorocirea amenințătoare care venea asupra Rusiei pentru părăsirea fundamentului său ortodox, au prevăzut și reînvierea ei finală prin suferință și pocăință. Împreună cu Părintele Gherman au alcătuit o serie întreagă de profeții, incluzând „Taina marelui Diveyevo” care nu mai apăruse niciodată înainte în engleză. Acestea au fost așezate lângă două articole puternice, de Arhiepiscopul Ioan, care putea fi ridicat în rândul profeților Sfintei Rusii fără probleme. După cum au arătat părinții, Arhiepiscopul Ioan „vorbea cu mare profunzime și discernământ despre sensul duhovnicesc al înrobirii Rusiei de către jugul comunist urător de Dumnezeu și despre diaspora, pocăința și misiunea ei. Și poate că nimeni n-a văzut atât de clar că viitorul Rusiei este legat fără scăpare de taina învierii - nu de o înviere metaforică, ci într-un fel de învierea reală a morților care este piatra fundamentală a credinței creștin ortodoxe.”³⁷⁷

Părinții Serafim și Gherman vorbeau despre învierea Sfintei Rusii în revista lor, intelectualitatea rusă liberală din emigrație cultiva ideea că *nu exista nici o Sfântă Rusie*

*

378

care să învie, că însuși conceptul de Rusia Sfântă era un „mit”, produsul unei nostalgii înșelate. Desigur că aceste idei veneau din același segment cinic al societății ruse care fusese odinioară atât de activ în defăimarea ultimului țar și în ajutorul adus la distrugerea Rusiei ortodoxe. Deși reprezentanții lor din apus nu mai erau acum comuniști, ei se sârguiau, scria Părintele Serafim, să distrugă roadele pocăinței chiar și în Rusia care se afla în suferință .... Acești intelectuali pseudo-ortodocși continuă să facă tot posibilul ca să nege esența Sfintei Rusii, realitatea misiunii ruse de a păstra și

379

propovădui adevărata ortodoxie și desigur viitorul *ortodox* al Rusiei.”

Timpu a arătat că această intelectualitate era departe de inima Rusiei contemporane. Puterea spirituală ascunsă a Sfintei Rusii se simte puternic astăzi și este nepământească prin sufletele sincere și curajoase din pământul acoperit cu sânge al acelei patrii martirice.

Chiar în primele zile ale revoluției, februarie 1917, Bătrânul Anatolie cel Tânăr, asemănând Sfânta Rusie cu un vas, prevestise: „Va fi furtună. Și vasul rus va fi zdrobit în bucăți. Dar oamenii se pot mântui pe surcele și sfârâmături .... Și nu vor pieri toți. Omul trebuie să se roage, toți trebuie să se pocăiască și să se roage fierbinte. Și ce se întâmplă după o furtună? ... Vine liniște.”

La aceasta, fiecare a spus Bătrânului, „Dar nu mai există vas, este sfărâmat în bucăți; a pierit, totul a pierit.”

„Nu este așa”, a spus Bătrânul. „Se va întâmpla o mare minune a lui Dumnezeu. Și toate surcelele și sfârâmăturile, prin voia lui Dumnezeu și cu puterea Lui, se vor pune laolaltă și se vor uni și vasul se va zidi din nou în frumusețea sa și va merge mai departe

³⁷⁶ [Părintele Serafim Rose], „Bibliografie ortodoxă: Prigonitorul”, *The Orthodox Word*, no. 53, (1973), p. 90.

³⁷⁷ [Părinții Gherman și Serafim], „Al 50-lea număr al *Cuvântului ortodox*”, *The Orthodox Word*, no. 50 (1973), p. 90.

³⁷⁸ Acesta a fost cuvântul folosit de Părintele Schmemmann, care nu a putut suferi ideea a ceea ce a numit el „mesianismul rus”. Noi nu trebuie să credem în Rusia, zicea el, ci în Dumnezeu.

³⁷⁹ [Părintele Serafim Rose], „Rusia Sfântă este astăzi în viață?”, *The Orthodox Word*, no. 50, (1973), p.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose pe calea sa precum este orânduit de Dumnezeu. Și aceasta va fi o minune evidentă pentru fiecare.”³⁸⁰

76

Pentru restaurarea Optinei

Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roadele spre viața veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră.

- Ioan 4, 35-36

„Rusia se va ridica și nu va fi bogată material. Dar în duh va fi la mare bogăție și în Optina vor fi ca și până acum, șapte luminători, șapte stâlpi.”

- Profeție a Bătrânului Nectarie de la Optina (f 1928)

PE lângă sarcina de a conștientiza oamenii din apus despre cel mai însuflețitor fenomen al creștinismului contemporan - suferința și/sau mucenicia milioane de oameni din spatele cortinii de fier - părinții au simțit o altă nevoie care era destul de stăruitoare: interesul pentru sufletul Rusiei în suferință. Părinții au vrut să tipărească mult mai multe cărți duhovnicești, poate chiar să publice o revistă în limba rusă. Iată cum a venit un avânt pentru această lucrare:

Părintele Gherman a avut un coleg de școală din Jordanville, Alexei Poluektov, care suferise în Rusia sub comunism și fugise în America în anii '50. După absolvirea seminarului, s-a căsătorit, a devenit preot, fiind numit la o parohie în San Francisco în 1968. În această vreme, Părintele Gherman era încă editor la o revistă rusească *Pravoslavni Blagovestnik (Știri ortodoxe)*; Părintele Alexei, având experiență anterioară în tipografie, a tipărit șase numere la mănăstirea Maicii Ariadna. Vrând să publice mai mult pentru Dumnezeu, și-a cumpărat o presă de tipărit. Totuși, curând după aceasta, frăția Sf. Gherman s-a mutat la Platina și revista *Blagovestnik* a Arhiepiscopului Ioan și- a încetat apariția. Părintele Alexei l-a rugat pe Arhiepiscop să-l lase să continue publicarea ei, sau altceva care ar răspunde nevoilor vremii, dar Arhiepiscopul nu i-a dat nici un răspuns.

Părintele Alexei își amintea mai târziu, „în 1970, Arhiepiscopul Artemon a hotărât să publice o revistă intitulată *Tropinka* [Calea cea strâmtă] în locul revistei eparhiale *Blagovestnik*. Uitându-mă la primul număr, mi-am putut da seama, că, deși era publicat sub direcția unui staf întreg, aparținea de fapt numai Arhiepiscopului. Întrucât nu-i era ușor Arhiepiscopului să publice revista singur, în 1973 a apărut doar un singur număr. M-am oferit să-i chem Episcopului niște ajutoare, spunându-i că se pot găsi oameni, dar prea sfinția sa a spus că dorea să lase lucrurile așa cum erau.”

Părintele Alexei a dorit să publice o carte - o grupare de rugăciuni în limba rusă - și se întreba dacă lucrul acesta era bine-plăcut lui Dumnezeu. Atunci a avut o viziune de neuitat. „Am văzut un câmp întins care mă înconjura”, scrie el. „Soarele apunea și mam gândit: ‘Ce bine ar fi să lucrez câmpul acesta, să îl semăn și să iau recolta. O, va

³⁸⁰ Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii”, *The Orthodox Word*, nos. 100-101, (1981), p. 210-211.

aduce belșug.’ Când am gândit aceasta, a grăit un glas din ceruri: ‘Nu gândești bine. Dacă aveai nevoie de bogății, ți s-ar fi spus unde să mergi sau Sf. Ilie ți-ar fi spus: ‘Mergi în cutare loc și sapă ca să găsești o comoară.’”

Părintele Alexei a relatat această viziune Părintelui Gherman. El a crezut că Dumnezeu îl chema să participe la o mare strângere a recoltei - nu o recoltă de grâu pentru profitul său material, ci un strâns al sufletelor pentru Impărăția cerurilor. Câmpul, a sugerat Părintele Gherman, reprezenta roada duhovnicească pregătită din toată patria sa întinsă, Rusia. Dar lucrarea trebuia făcută acum, pentru că era amurg, și *vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze* (Ioan 9, 4).

Părintele Alexei scrie: „În toată vremea aceasta mă rugasem lui Dumnezeu să-mi arate cel puțin o persoană cu care, fiind uniți prin același duh, aş putea începe să tipăresc cuvântul lui Dumnezeu așa încât echipamentul de tipografie pe care-l avea să nu rămână fără lucrare, căci nu am tipărit lucruri lumești. Apoi Domnul mi-a arătat pe vechiul meu prieten de la Seminarul Sfânta Treime, care era poate singurul om potrivit duhului meu: Părintele Gherman. De multe ori am vorbit despre nevoile contemporane ale credinței și se pare că vremurile nu ne lăsau să tăcem ci trebuia să ne punem în lucrare.”

Când i s-a născut cel de-al doilea copil, Părintele Alexei i-a dat numele Ilie în amintirea viziunii sale. Împreună cu Părintele Gherman, a conceput ideea formării „frăției Sf. Ilie”, închinată tipăririi cuvântului lui Dumnezeu pentru Rusia și înregistrarea ajutorului pentru tineretul ortodox rus de pretutindeni. El a început să publice o revistă rusească, *Credință și viață*, restrângând-o în mod intenționat, așa încât s-a putut distribui cu multă ușurință în Uniunea Sovietică. Părinții de la Platina au pregătit aproape întregul material pentru primele numere, incluzând un articol pe care Părintele Gherman l-a intitulat „O, Doamne, ce să fac?” - o chemare insistentă pentru creștinii ortodocși pentru a lua o hotărâre launtrică de a-și închina viața slujirii lui Iisus Hristos.

Totul mergea bine cu frăția Sf. Ilie; Părinți Alexei, Gherman și Serafim priveau înainte către mărirea acesteia odată cu înființarea mănăstirii din Jordanville. „Am publicat două numere din *Vera i jâzni [Credință și viață]*”, scria Părintele Alexei, „și am primit din toate părțile răspuns încurajator, de la cler și călugări, cât și de la mireni. În același timp am primit un reproș foarte aspru de la prelatul nostru conducător, Arhiepiscopul Artemon, care apoi mi-a interzis să mai tipăresc ‘acea broșurică’.” La primul număr, care avea inscripționat „Frăția Sf. Ilie”, Arhiepiscopul scrisese: „Aceasta trebuie să fie o frăție de râvnitori” Ultimul lucru pe care îl dorea în eparhia sa era o altă obște duhovnicească care să nu fie total sub controlul său. Vrând să pună capăt acestei situații, a venit la Mănăstirea Platina în februarie 1974; și pentru ca părinții să-i fie mai favorabili, l-a adus împreună cu sfinția sa și pe bătrânul lor, Părintele Spiridon.

Conferința a avut loc la un stejar căzut pe pământurile din afara mănăstirii. Părinții Spiridon și Serafim ședeau tăcuți în timp ce Arhiepiscopul și Părintele Gherman vorbeau.

- Un călugăr poate fi doar membru al *unei* obști sau al societății, susținea Arhiepiscopul.

- De ce? A întrebat Părintele Gherman.

- Chiar așa este.

- Dar eu sunt deja membru al altei societăți. Societatea istorică locală din Redding. Chiar m-am mâniat pentru aceasta în Muntele Athos!

Dar Arhiepiscopul nu ceda. Obștea Sf. Ilie nu trebuie să existe!

Când conferința a luat sfârșit, Părintele Serafim a plecat supărat și foarte deznădăjduit. Mai târziu, a scris despre cuvântarea Arhiepiscopului: „[Aceasta] a dat la iveală, în ciuda rugăminții noastre stăruitoare aproape înlăcrimate, că el nu ne înțelege nu numai pe noi, ci pe *nici* unul dintre preoții sau călugării idealiști și vorbește o limbă

cu totul diferită, potrivit totul într-o tendință de model ‘sinodal’.. Câți tineri înflăcărați vor rezista dacă aceste atitudini continuă la vârf?”

În cele din urmă, Părintele Alexei, care depindea de poziția sa în Biserică pentru a-și întreține familia, a cedat la presiunea episcopală. În ciuda apelurilor sale, pe care le-a trimis până la urmă întâiului ierarh Mitropolitul Filaret, acesta a fost constrâns să ia numele „Obștea Sf. Ilie” de pe revista sa și să-l înlocuiască cu „Lucrările Sf. Ilie”. După aceasta, Arhiepiscopul l-a lăsat în pace. Ideea inițială pe care o avusese împreună cu Părintele Gherman a fost nimicită și marile planuri pentru o obște misionară pentru Rusia au fost abandonate.

Totuși, Părintele Serafim nu s-a lăsat intimidat. Această nouă încercare de a înăbuși o idee l-a întărit și mai mult. El scria: „Pentru că situația este așa lipsită de nădejde, să nădăjduim întru Domnul și să mergem înainte pe calea pe care ne-a dat-o Dumnezeu.” Sfinția sa a plecat și a cumpărat tot ce-i trebuia pentru a dactilografia în

381

vechea ortografie rusă, pe aceeași mașină linotip care îi dăduse întotdeauna multă bătaie de cap.

Părinții nu aveau destui bani pentru a tipări cărți pentru Rusia, toate erau trimise acolo gratuit. Dar odată ce hotărârea a fost luată, Dumnezeu a trimis mijloacele. Unul dintre primii frați ai mănăstirii, vrând să facă o jertfă pentru Dumnezeu, a dat dintr-odată 900\$ special pentru misiunea rusă. Când a aflat Părintele Vladimir din Jordanville, s-a înflăcărat atât de tare că a plătit în avans alte 2000\$ pentru cărți.

În 1973, Părinții au început să publice seria Bătrânilor de la Optina în limba rusă: reproduceri de fotografii-offset de *prima vitae* a Bătrânilor, majoritatea cărora fuseseră publicate inițial chiar de Mănăstirea Optina. Câteva dintre primele ediții, datorită distrugerii sovietice a literaturii religioase, deveniseră atât de rare, încât nu se găseau nicăieri în altă parte. Părinții le-au primit aproape pe toate din colecția particulară a familiei Kontzevici, care în anii '40 își cheltuiseră toate economiile cumpărând cărți din vechea bibliotecă Optina, când s-au pus în vânzare la o librărie din Paris.

Când au ieșit primele cărți din seriile de la Optina, nimeni nu a fost mai fericit decât Părintele Vladimir, care, fiind zidit duhovnicește pe temelie de la Optina prin Părintele Adrian, i-a iubit pe Bătrânii de la Optina cu aceeași apropiere și dragoste pe care ar avea-o cineva față de părinții duhovnicești în viață. Primind cel de al treilea volum, el a scris părinților de la Platina în numele obștii de la Jordanville:

Vă mulțumim pentru cartea despre Bătrânul Macarie, cât și pentru ostenele sfinților voastre. Și dacă putem face ceva, atunci cu toată inima dorim ca Dumnezeu să vă binecuvinteze ostenele și planurile pentru viitor. Vă adresăm toate urările de bine și succes deplin în ceea ce faceți. Dumnezeu să vă ajute și să vă întărească prin rugăciunile acestor mari drepti.

În opt ani de zile, părinții au publicat opt cărți separate în seriile Optina, adăugând la ele câte un cuvânt introductiv, cât și ilustrații și texte importante din alte surse. Întrucât părinții nu aveau dotarea necesară pentru lucrarea fotografiilor-offset, ei tipăriseră cărțile în altă parte. Deși Optina fusese închisă multă vreme ca mănăstire, ei mai putea să-și strecoare cărțile acolo trimițându-le gratuit la Muzeul Dostoievski situat

382

*

*

în interiorul Optinei.

În 1975, obștea a publicat textul rusesc al cărții *Conștientizarea lui Dumnezeu: meditațiile studentului pomenit mai înainte, asupra sfinților părinți, Părintele Nicolae*

³⁸¹ Alfabetul rus folosit înainte ca bolșevicii să preia puterea în Rusia, când comuniștii au înlocuit anumite litere: cel mai important „yat” care reprezenta Crucea deasupra lumii.

³⁸² Acest muzeu a fost înființat în casa de oaspeți în care stătuse Dostoievski în timpul vizitei sale la Optina.

Deputatov din Australia. În 1977 ei au publicat o reproducere exactă a versiunii ruse originale a Vieții Bătrânului Zosima din Siberia. În anul următor au făcut același lucru cu *Jurnalul Diveyevo*, de 850 de pagini, bogat ilustrat: o mărturie minunată a sfințeniei rusești, publicată inițial în 1903, plină de istorisiri ale unor mărturisiri directe despre Sf. Serafim și s-a întemeiat mănăstirea sa Diveyevo.

Existase o tradiție în Optina, întemeiată de Starețul Moise (f 1862), că de câte ori se publica o carte duhovnicească la mănăstire, se trimitea o carte gratuit la fiecare mănăstire din Rusia. La insistența Părintelui Serafim, obștea Sf. Gherman a făcut același lucru, trimițând un exemplar gratuit din toate cărțile rusești către mănăstirile ortodoxe rusești din toată lumea.

Până când Părintele Serafim a plecat la Domnul, acesta, împreună cu Părintele Gherman publicaseră douăzeci de titluri în limba rusă. Totuși, în timpul vieții, obștea nu i-a putut împlini visul unei reviste în limba rusă. Doar după opt ani de la ducerea sa, când Rusia a devenit din nou liberă, obștea a continuat această lucrare. Revista, o reluare a celei mai populare reviste religioase rusești pre-revoluționare *Ruski Palomnik* [Pelerinul rus], a inclus viața și scrierile Părintelui Serafim și a fost întâmpinată cu o reacție imensă în Rusia. Astăzi aceasta este cunoscută de milioane de oameni din afara granițelor.

În același timp când a început tipărirea revistei *Ruski Palomnik*, obștea a retipărit primul număr din *Vera i Jâzni* a Părintelui Alexei, cu articolul „O, Doamne, ce să fac?” Când a fost trimisă în cantități masive în Rusia, această „broșurică” a dovedit convertirea sufletelor la credința în Iisus Hristos - și a izbăvit mai mulți tineri ruși deznădăjduiți de la sinucidere. Suferințele Părintelui Alexei nu fuseseră în zadar, ci au contribuit în final la strângerea roadelor duhovnicești de pe vasta câmpie a pământului rusesc.

IN august 1991, membri ai obștii Sf. Gherman, atât frați cât și surori, au făcut un pelerinaj la Optina, care se deschisese ca mănăstire cu un an înainte. Acolo au avut surpriza să afle ce influență mare avusese în Rusia seria Bătrânilor de la Optina. Noul Stareț de la Optina, Benedict, a spus că oamenii veniseră la el la Optina, spunând că ei se convertiseră la ortodoxie citind acele cărți.

Astăzi, Optina și Mănăstirea Shamordino din apropiere (întemeiată de Bătrânul Ambrozie), cu circa 40 de călugări și respectiv 80 de maici, au fost în stare să păstreze transmiterea tradiției vii pentru două motive principale: mai întâi, pentru că unii dintre oamenii de acolo fuseseră ucenicii Bătrânului Sebastian și prin el ai Bătrânului Nectarie și ai tuturor Bătrânilor; și în al doilea rând, pentru că Optina a transmis urmașilor o moștenire literară completă despre ea. Călugării de acolo spun că volumul scris în ultima parte a anilor '60 de către Helen Kontzevici și Părintele Gherman, *Mănăstirea Optina și epoca sa*, este considerată astăzi în Rusia cartea izvor-model despre spiritualitatea de la Optina. Călugării au fost și ei profund recunoscători obștii pentru alcătuirea Vieților Bătrânilor și a învățăturilor lor, care le erau acum accesibile, și care iau ajutor în încercările lor de a reaprinde adevărata tradiție de la Optina și de a rândui „tonul” cel drept pentru mănăstirea lor. Ei i-au dat Părintelui Gherman prima icoană a Bătrânului Nectarie care se pictase vreodată în Rusia. În timp ce se picta această icoană, ei au spus că se gândiseră la obștea Sf. Gherman. În Schitul Optina din apropiere, fusese așezat un portret al Părintelui Serafim, în chilia sfântului Bătrân Ambrozie, unde Dostoievski, Gogol și alții merseseră să stea de vorbă cu Bătrânii.

În legătură cu aceasta va fi de folos să citez un articol pe care l-a scris Părintele Serafim în *Jurnalul* său în 13 octombrie 1976:

„Episcopul Nectarie a venit cu două zile după aniversarea tunderii în călugărie a Bătrânului Leonida de la Optina, fără să știe că tot atunci era ajunul celei de a șasea

aniversării a tunderii în călugărie a părinților. La plecare, spune cuvinte tainice despre restaurarea Mănăstirii Optina prin ostenele noastre de aici; ce a vrut să spună prin aceasta noi nu știm.”

În 1976 „restaurarea de la Optina” ar fi părut multora un mare efort de imaginație; dar Episcopul Nectarie știa că se va întâmpla. Numai că este trist că prea sfinția sa, ca și Părintele Serafim, nu a trăit să o vadă. Datorită oamenilor ca Episcopul Nectarie, care au păstrat duhul de la Optina viu pentru vreme de jumătate de veac după închiderea acesteia și datorită Părintelui Serafim, care a transmis acest duh prin cuvântul tipărit, Rusia mult suferindă va fi în stare să se reazeze pe vechile sale temelii duhovnicești.

77

Cărți monahale

Cărțile pe care le tipărim sunt de mare preț numai în contextul vieții monahale ortodoxe practice, pe care o trăim noi. Prin acestea noi îi aducem pe oameni în viața noastră.

- Părintele Gherman

„**F**EREȘTE-TE de rău și fă bine”, spune psalmistul. Pentru Părinții Serafim și Gherman, aceasta însemna să pornească spre pustie, și de acolo, fără întârziere și în mod liber, să ofere icoane de viațuire întru Hristos, așa cum au cunoscut-o sfinții părinți și maicile, ca să-și croiască drum printre acești binecuvântați și printre sufletele generației tinere.

Când părinții de la Platina și-au zidit chiliore din lemn în 1975, ei aveau un anumit scop în minte. Amândoi căutau, după cum spunea Sf. Grigorie Dialogul, un „loc de cugetare”, unde puteau să se cufunde în lumea marilor sfinți monahali și a locuitorilor din pustie, și de aici să scrie texte duhovnicești, pentru a fi publicate spre folosul căutătorilor de Dumnezeu contemporani.

Mobila pentru chiliile lor retrase, fusese luată de la trei căsuțe vechi, abandonate, unde fusese odinioară orașul Platina. În 1973, părinții primiseră îngăduința să demonteze căsuțele și să ia lemnul, și au luat de acolo totul și au lăsat locul curat. Munca a fost grea și lemnul era vechi și neșlefuit, dar Părintele Serafim mergea pe terenul de lucru în fiecare zi cu veselie și însuflețire mare. Pentru Părintele Serafim, această osteneală era strâns legată de ideea lui de a aduce ortodoxia în țara cu cowboys. El se bucura la gândul de a folosi locuințele primilor sălășlitori de la frontieră pentru ași zidi locuințe „de frontieră călugărești”.

Odinioară, Părintele Spiridon a venit la mănăstire pentru a-și sărbători ziua numelui împreună cu părinții, și s-a întâmplat că ei tocmai terminaseră chilia „Valaam”. Deși starea inimii Părintelui Spiridon nu era bună, totuși el a mers pe jos cu părinții până la chilia din dealul râpos pentru a o binecuvânta. Părintele Gherman își amintește că l-a umplut „o bucurie copilărească uimitoare, văzând căscioara de lemn, care semăna cu o chilie a vreunui schit îndepărtat din Rusia sau cu vreo chilie eremitică atonită. A pășit înăuntru cu cutremur; fața i s-a luminat, s-a înroșit ca para focului, și a început să sărute pereții, ținând o predică lungă, înflăcărată, despre necesitatea de a folosi asemenea sălășuri și a le zidi până la marginile pământului! I s-a tăiat respirația și și-a

pus mâna la inimă. Astfel a fost sfințită chilia ‘Valaam’, și din această cămară a ieșit un
383
șir întreg de cărți monahale.”

IN 1972, părinții au început să publice în serial în *Cuvântul ortodox* Viețile sălășluitoților din pustie ruși dintre veacurile XIV și XVII. Douăsprezece Vieți au fost unite într-o carte - *Tebaida nordului* care a fost pomenită mai sus - care a fost terminată la 26 noiembrie 1975. În Prefață, Părintele Serafim a scris:

Care creștin ortodox nu se aprinde cu foc în inimă și în minte gândindu-se la Tebaida egipteană - locul luptei marelui Sfânt Antonie, cel dintâi dintre părinții călugări și model al viețuirii pustnicești; al Sf. Pahomie cenobiticul, care și-a primit rânduiala viețuirii călugărești de la un înger; și al miilor de călugări și maici care i-au urmat pe aceștia și au făcut pustia cetate populată de creștini ostenitori către ceruri întru viețuire îngerească?

Totuși, puțini sunt cei care cunosc *Tebaida nordului* ortodoxiei - „pustia” rusească a nordului împădurit, mlăștinos - acolo unde mii de călugări și maici și-au căutat mântuirea în calea marilor părinți monahicești ai vremurilor mai apropiate nouă: Sf. Serghie de Radonej,

Sf. Chiril de la Lacul Alb, Sf. Nil de Sora, și alte sute de nume care au

384

intrat în calendarul sfinților ortodocși.

Deci cartea *Tebaida nordului* a trebuit să umple acest gol. Părinții au dedicat-o „memoriei binecuvântate a iubitului nostru învățător Ioan Mihailovici Kontzevici” - omul care și-a închinat ani întregi cercetării și scrierii pentru a demonstra asemănarea dintre ascetismul rușilor și al vechilor egipteni. Un capitol relevant din *Dobândirea Duhului Sfânt în vechea Rusie* a lui Kontzevici, a fost inclus ca introducere la noua carte informativă, plină de imagini poetice, fiind încadrată desăvârșit în tradiția patristică, cuvintele lui Kontzevici au rânduit întreaga carte în atitudinea potrivită, așezând locuitorii pustiei rusești în contextul lor istoric corect.

Biografiile sălășluitoților pustiei sunt mai mult decât doar traduceri corecte din Viețile reale. Pentru cele mai multe dintre ele, părinții au adunat cu multă sârguință material scris și ilustrații dintr-un număr mare de izvoare diferite. Sfinții prindeau viață pentru ei pe când ei cercetau, scriau și tipăreau Viețile lor. Ei vorbeau despre sfinți și se rugau lor, făcând procesiuni în cinstea lor, la datele adormirii lor. Și sfinții Tebaidei de nord au răspuns rugăciunilor lor, ajutându-i pe părinți să-i facă pe sfinți să asculte rugăciunile oamenilor din noile pământuri. A apărut un caz evident atunci când părinții de la Platina erau pe punctul de a publica în *Cuvântul ortodox* Viața călugărului de la Valaam din sec. al XVI-lea, Sf. Alexandru de Svir. Ei se plânseseră că, deși primiseră din Finlanda un manuscris vechi și rar al Vieții sfântului, ei nu aveau nici măcar o icoană a sfântului. Atunci, cu o zi după Paștile din 1973, pe când mergeau la lucru la căsuțele lor, ei s-au oprit la oficiul poștal de la Platina ca să-și ia poșta. Acolo au găsit un plic conținând o icoană a sfântului; și pe fundal se afla o căscioară la fel ca cea pentru care adunaseră chereștea ca să o zidească. Fiind cu desăvârșire uimiți - căci ei nu ceruseră nimănui această icoană - au mulțumit lui Dumnezeu și au tipărit-o ca s-o publice în cartea despre Viața Sf. Alexandru.

Pe când părinții alcătuiau Viețile sfinților Tebaidei nordului, ei și-au dat seama că le lipsea ceva esențial: toate erau numai Vieți de bărbați - nu era nici una de femeie. Părinții au simțit că trebuiau să facă ceva pentru a îndrepta această situație, cunoscând

³⁸³ Starețul Gherman și obștea, „Părintele Spiridon”, p. 237-238.

³⁸⁴ *Tebaida nordului*, p. IX.

femei atât de serioase, iubitoare de pustie ca Barbara McCarthy, care veneau la ei. Părintele Gherman a întrebat-o pe Helen Kontzevici ce cunoștințe păstrase despre femeile care se sălășluiseră în pustia Rusiei, dar ea a spus că nu știa. El a început să cerceteze mai multe izvoare rusești - unele dintre ele, extrem de rare - și a realizat materialul de care avea nevoie. Din tot acest material a scris un articol poetic de treizeci de pagini, intitulat „Femeile Sfintei Rusii”. Acesta cuprindea date și ilustrații a peste patruzeci de sfinte femei, cu paragrafe mai lungi despre sălășluitoarele pustiei Doroteea de Kașin, Anastasia de Padan și Parascheva de Pinega. Helen Kontzevici s-a bucurat în mod deosebit să vadă acest material tipărit. Stareța Ariadna nu a trecut cu vederea osteneala Părintelui Gherman, care i-a spus, „Mulțumesc pentru că ne-ai dat-o pe Sf. Doroteea de Kașin”.

Epilogul la *Tebaida nordului*, scris de Părintele Serafim, descria sumar evoluția monahismului din Rusia după perioada prezentată în partea principală a cărții, adică după sec. al XVII-lea. Părintele Serafim a vorbit despre occidentalizarea reformelor lui Petru și Ecaterina din sec. al XVIII-lea, care cerea ca mănăstirile ori să fie închise ori să fie transformate în instituții guvernamentale, înăbușind astfel ideea de monahism. „Dar nu s-au atins scopurile regulilor de occidentalizare: duhul monahal, care era încă foarte viu în toate clasele societății ruse, nu s-a stins. Monahii și monahiile care erau iubitori de pustie s-au întors din nou în pustie, fie în Rusia fie în afara granițelor ei, evitând mănăstirile ‘întemeiate’; s-au întemeiat noi comunități, în ciuda legilor; și s-au ridicat cârmuitori monahali puternici, noii Stareți ai Sfintei Rusii, cărora nu le era frică să sfideze autoritățile pentru a păstra spiritul călugăresc liber.”

Spunând câteva cuvinte despre unele figuri monahale eroice ale veacului al XVIII-lea, Părintele Serafim a continuat să vorbească despre condițiile monahicești mai favorabile ale Rusiei veacului al XIX-lea. Ultima perioadă, zicea el, „a fost pentru a întrece epoca Tebaidei nordului”. În timpul acesteia, „tradiția monahală ortodoxă este mai vie în Rusia decât în Grecia și rușii sunt cei care se fac responsabili, în sec. al XIX-lea, de marea înflorire a monahismului din Sfântul Munte Athos, îndrumat de marii Bătrâni ca Ieronim și Arsenie, care își aveau rădăcinile duhovnicești adâncite în pământ rusec.”³⁸⁵

În cele din urmă, Părintele Serafim a cercetat monahismul din Rusia de astăzi. Situația din interiorul Rusiei înrobite este mai favorabilă decât în apus din punct de vedere duhovnicește, zicea el, „pentru că la baza suferinței și a greutăților care fac parte din soarta zilnică a celor mai mulți oameni de acolo, poate să apară ceva duhovnicesc. Din multe semne este evident că acum începe în Rusia o deșteptare religioasă, al cărei rezultat încă nu se poate prevedea, dar care poate rezulta în re-organizarea unor centre

386

monahale menționate în această carte.” Astăzi, la șaptesprezece ani după ce Părintele Serafim a scris aceste rânduri, vedem nădejdea lui împlinită în chip minunat. Mănăstirea Valaam este din nou populată de călugări, la fel ca mănăstirile Sf. Trifon de Viatka, Sf. Iosif de Volokalamsk, Sf. Dimitrie de Priluki, Sf. Martirie de Zelenetsk și Sf. Arsenie de Konevits. Mănăstirea Solovki cea mai din nord, folosită vreme de mulți ani ca lagăr de concentrare sovietic, s-a restaurat acum, pentru care Alexandr Soljenițin a donat milioane de dolari; și s-au refăcut peste alte o sută de mănăstiri din nord.

Tebaida nordului, plină de fotografii și litografii de mare preț din înălțimea Sfintei Rusii, a devenit un mare ospăț văzut, aducând cititorul în lumea pe care o descria. Deși părinții puteau să o tipărească numai în două ediții mici, a devenit o inspirație pentru lumea largă monahicească ortodoxă, iubită și păstrată drept mare comoară, în chip cu totul deosebit, de către călugării din Sf. Munte. În 1980, unii creștini ortodocși evlavioși din Grecia, din iubirea lor obișnuită pentru sfinții altei țări

ortodoxe, au tradus și publicat cartea în tiraje de masă în limba greacă. foarte populară în Grecia.

³⁸⁷ Astăzi este

Moștenirea duhovnicească a Sfinților Tebaidei nordului, scria Părintele Serafim undeva, a pregătit calea „pentru un curent duhovnicesc hotărâtor, care a ajuns până în vremurile noastre - aceea a Cuviosului Paisie Velicikovski și a marilor Bătrâni ai sec. XVIII până în sec. XX”. Părinții au voit să vorbească despre acest subiect în următoarea lor carte - un fel de urmare la *Tebaida nordului*. Singura întrebare care se punea era pe care să o prezinte mai întâi cititorilor vorbitori de limbă engleză: povestirea Cuviosului Paisie sau a Bătrânilor de la Optina, care erau moștenitori direcți ai tradiției paisiene. După ce s-au socotit, părinții au hotărât să înceapă cu Paisie. Cititorii lor vor trebui să aștepte ca să învețe totul despre Bătrânii de la Optina, numai după ce vor fi făcut cunoștință cu întemeietorul duhovnicesc de la Optina, Cuviosul Paisie. Părinții de la Platina au crezut că Paisie, care zidise această temelie pe o căutare hotărâtă pentru duhovnicie adevărată și pe un studiu practic, de o viață întreagă a înțelepciunii patristice, nu era numai cheia înțelegerii fenomenului de la Optina, ci și mijlocul prin care omul modern putea începe să intre în duhul patristic adevărat. Ei i-au cerut Episcopului Nectarie, părintele lor duhovnicesc care mergea pe linia paisiană, să scrie o scurtă introducere pentru ediția în limba engleză a Vieții Cuviosului Paisie, la care ei au adăugat unele dintre amintirile lui de la Optina.

Cartea despre Cuviosul Paisie a fost plănuită inițial a fi scrisă în două volume, primul volum fiind o relatare a Vieții lui și cel de al doilea, o seamă din învățăturile lui. Volumul întâi, apărut mai întâi în serial în *Cuvântul ortodox*, a fost publicat în 1976, dar Părintele Serafim nu a mai trăit ca să termine volumul al doilea. Totuși, el a tradus două colecții din învățăturile Cuviosului Paisie, *Flori de câmp* și *Sulul de papyrus*, care au apărut tot în serial.

Principalul izvor pentru noua carte, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, a fost Viața lui Paisie scrisă de ucenicul său, Schimonahul Mitrofan. La aceasta, frații au adăugat mult material, inclusiv paragrafe pe care le-au scris ei despre moștenirea lui Paisie: reînflorirea monahismului rusesc și românesc prin ucenicii săi, influența sa asupra înțelegerii scriitorilor bisericești ai veacurilor următoare și „urmele” sale în America prin Sf. Gherman și alții.

La urmă, cartea a devenit nu doar povestea vieții unui om drept, ci și o realizare competentă. Principala realizare a părinților a fost aceea de a dovedi cu argumente că, dacă nu ar fi fost pentru Paisie, antologia cunoscută acum ca *Filocalia* nu ar fi existat. Paisie s-a ostenit să culeagă și să copie texte ascetice, aducându-le la lumină și stârnind interesul pentru ele, care au aprins râvna pentru întregul fenomen al *Filocaliei*, punând bazele pentru alcătuirea ei de către Sf. Nicodim din Sf. Munte și Macarie din Corint.

Cuviosul Paisie Velicikovski cuprindea o slujbă pentru Paisie - cu un canon întreg - scris de Părintele Serafim. Intre rândurile acestui material de pomenire emoționant, se poate vedea atitudinea smerită, de bun simț a Părintelui Serafim în fața unui Părinte așa de mare, care îl ajutase să se zidească în călugărie. Când scrisese că „trebuie să mergem la sfinții părinți pentru a deveni ucenicii lor,” el spusese aceasta în sensul cel mai strict. El se ruga Cuviosului Paisie:

Sub ocrotirea ta am viețuit, dar dintre toți ucenicii tăi eu singur sunt nevrednic de a mă uita la chipul tău. Miluiește-mă pe mine, O, cuvioase Părinte și în bunătatea ta, roagă-L stăruitor pe Hristos Dumnezeu să mă miluiască pe mine, cea mai mică dintre oile tale.

³⁸⁷ Vezi Arhimandritul Gheorghe Grigoriu, *Muntele Athos, „Tebaida de nordului în Grecia”*, *Cuvântul Ortodox*, nr. 95 (1980), p. 256-261.

Pururea luptător, și încă păstrător de smerenie, tu te-ai urcat prin
388

învățătura sfinților părinți la înălțimile rugăciunii;   ajută-mă, pe mine,
care nu cunosc cum să mă lupt sau să mă rog, cel puțin ca să-mi acoperi
goliciunea mea jalnică cu cunoașterea neputinței mele.

Când mă uit la măreția ostenețelor tale și la harul dat ție de către Dumnezeu,
inima mi se frânge în mine; cum pot eu, neluând în seamă poruncile tale, să
împărtășesc cu tine viața cea veșnică? Miluiește-mă pe mine, ucenicul tău
nevrednic și roagă-L stăruitor pe Domnul pentru
mântuirea mea.³⁸⁹

Introducerea Părintelui Serafim la noua carte a fost, în mare măsură, inspirată de un tânăr rus de 17 ani, cu numele Grigore care stătea atunci la mănăstire. Grigore era un tânăr talentat, inteligent, și ajunsese la o asemenea stare de răzvrătire că și părinților lui le era frică de el și ei nădăjduiau că o ședere în mănăstire îi va aduce un oarecare echilibru. Grigore s-a dovedit de mare ajutor părinților în timpul șederii sale, construind un depozit pentru materiale tipografice pe care l-au numit „sala gregoriană”.

Înainte de a scrie Introducerea, Părintele Serafim se consulta cu Părintele Gherman dând explicații problemelor importante. Părintele Gherman i-a spus să scrie un articol care să însuflețească oameni ca Grigore să-l urmeze pe Cuviosul Paisie și în același timp să-i „zgâlțâie puțin”. Părintele Serafim a scris articolul pentru Grigore și rezultatul a fost obținerea uneia dintre lucrările cele mai izbitoare din câte scrisese el. În articol, autorul comparase vremea Cuviosului Paisie cu a noastră, vorbind despre piedicile pe care le-a întâmpinat Paisie la 17 ani în căutarea sa duhovnicească și despre piedicile cu mult mai mari întâmpinate de către tânărul de 17 ani de astăzi tulburat de frământări:

Ajungând să-i iubească pe sfinții părinți și adevărata evlavie ortodoxă în copilărie, Cuviosul Paisie a văzut la vârsta de 17 ani că nici în cea mai bună școală ortodoxă din Rusia nu i se dădea învățătura curată a sfintei ortodoxii din izvoarele patristice, ci mai degrabă ceva la mâna a doua și amestecat cu învățatură păgânească fără de folos; și mai mult decât atât, a văzut o accentuare exagerată a aspectului formal al existenței Bisericii, promovat în mare măsură de către guvern, în încercările sale de a face din Biserică un „departament” al statului, a promovat mai ales ideea că oamenii care aveau mintea plină cu cele bisericesti, clerul și chiar călugării, ocupau un loc anume în aparatul *organizatoric* al Bisericii. Această exagerare a aspectului real dar în mod hotărât secundar al vieții bisericesti ducea la ascunderea aspectului principal: dragostea și râvna pentru adevărata ortodoxie și adevărata evlavie, cele ce însuflețesc pe fiecare creștin ortodox adevărat, fie cleric, călugăr sau mirean ....

Astăzi, situația ortodoxiei este foarte diferită și cu mult mai rea decât era pe vremea Bătrânului Paisie .... Acel tânăr ortodox de 17 ani de astăzi nu fusese crescut în general cum se cuvine și în mod conștient în învățătura și evlavia ortodoxă, ori, dacă da, sporirea continuă a păgânizării vieții moderne lucrează cu putere pentru a-i nega educația; în copilărie, el nu a ajuns să-i iubească pe sfinții părinți și sfințele slujbe și

³⁸⁸ Observați că Părintele Serafim a precedat expresia „urcat ... la înălțimile rugăciunii” de exprimarea *păstrător de smerenie*. Cineva poate să creadă că se află pe culmile rugăciunii, când de fapt, se află într-o stare de înșelare, hrănită de slavă deșartă.

³⁸⁹ Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, p. 277, 279.

să flămânzească pentru și mai multe .... Pentru un asemenea tânăr care nu se sprijină adânc pe ortodoxie, latura omenească a Bisericii devine foarte adesea centrul atenției, iar certurile și nedreptățile foarte răspândite printre oamenii Bisericii ajung adesea să distragă atenția de la Biserică în ansamblul ei, sau - dacă rămâne un interes religios - să-l întoarcă pe om către vreo religie înfloritoare sau cult social la modă, sau chiar către viața larg mediatizată a drogurilor și imoralității.

Intr-adevăr, astăzi avem nevoie mult mai mare să ne întoarcem la izvoarele adevăratei ortodoxii decât a avut nevoie Cuviosul Paisie! Situația noastră este fără de nădejde! Și totuși mila lui Dumnezeu nu ne lasă și putem spune și astăzi că există o mișcare a adevăratei ortodoxii ... care dorește mai mult decât ortodoxia „obișnuită” care este lipsită de putere înaintea atacurilor lumii, care distruge sufletele cu mare subtilitate .... Focul râvnei ortodoxe adevărate nu va pieri înainte de cea de a doua venire a lui Hristos; nici dacă acest foc există, Hristos Dumnezeu nostru nu va arăta râvnitorilor Săi, nici acum, cum să ducă o viață ortodoxă adevărată și însuflețită. *Mesajul Cuviosului Paisie ni se adresează precis și direct nouă, ultimilor creștini:* în „Sulul de papirus” el ne spune că sfinții părinți și-au scris cărțile „prin pronia specială a lui Dumnezeu, așa că în vremurile de pe urmă această lucrare sfântă nu va fi dată uitării.”

Auziți, o, creștini ortodocși din aceste vremuri de pe urmă?

Aceste scrieri ale sfinților părinți, scrierile cu cele mai înalte forme de viață duhovnicească s-au păstrat pentru noi, așa încât, atunci când se pare că nu se mai află de loc bătrâni purtători de Dumnezeu, mai putem avea cuvintele de netăgăduit ale sfinților părinți, care să ne îndrume întru viețuire bine plăcută lui Dumnezeu și râvnitoare. De aceea, nu au dreptate cei care susțin că, datorită apropierei sfârșitului lumii, trebuie să stăm liniștiți, să nu ne ostenim prea tare, să păstrăm învățătura care ne-a fost transmisă și să o dăm înapoi Domnului, la venirea Sa! ... precum talantul cel îngropat de către sluga cea nevrednică (Mat. 25, 24-30). Deci să ne luptăm cât încă mai este ziuă, cu timpul și cu armele pe care ni le-a dat Atotmilostivul nostru Dumnezeu!

Avându-l iarăși în minte pe tânărul de 17 ani contemporan, Părintele Serafim a avertizat că Viața Cuviosului Paisie trebuie aplicată cum se cuvine la condiția duhovnicească a fiecăruia. Luând ideile sale din gura „legăturilor paisiene”, Episcopul Nectarie, Helen Kontzevici și Părintele Adrian, el scria:

Să fie conștienți toți cititorii: (1) *Nu mai sunt astăzi bătrâni ca Paisie.*

Dacă ne închipuim că există, ne putem aduce vătămare ireparabilă sufletelor noastre .... In același timp, trebuie să avem respect față de părinții noștri duhovnicești și față de bătrânii noștri, care cel puțin cunosc mai multe decât noi și încearcă tot ce le stă în putință ca să-și îndrume fiii duhovnicești în condiții aproape imposibile. Mulți tineri de astăzi caută câte un *guru* și sunt gata să li se înrobească acelora; dar vai de cei care profită de climatul acestor vremuri pentru a se proclama „bătrâni purtători de Dumnezeu” în vechea tradiție - ei doar se înșeală, atât pe ei cât și pe alții. Oricare părinte duhovnicesc ortodox va spune fiilor săi în chip cinstit că acel minim de bătrânețe care mai dăinuie astăzi este foarte diferit de ceea ce reprezintă Cuviosul Paisie sau bătrânii de la Optina. (2) *Tipul comunității pe care a îndrumat-o Paisie dincolo de capacitățile timpurilor noastre.* Episcopul Ignatie Brianceaninov a spus că asemenea

fel de viață nu a fost dat numai timpurilor lui - când Optina era la mare înălțime; și cât de mult a căzut viața ortodoxă de atunci! Asemenea „cer pe pământ” nu putea exista astăzi, nu numai pentru că nu mai sunt bătrâni purtători de Dumnezeu care să îndrume lumea, ci pentru că, chiar dacă ar exista, nivelul duhovnicesc al aceluia care i-ar urma este extrem de scăzut .... Dar de aceea, să învățăm să folosim la maximum prilejurile limitate pe care le avem (care sunt încă ‘cer pe pământ’, dacă comparăm cu viața lumii de astăzi!), să nu distrugem puținele comunități ortodoxe care au mai rămas, cu critica egocentristă și inutilă .... (3) Mai presus de toate, vremurile noastre necesită *osteneli smerite și liniștite*, cu iubire și mângâiere față de alți luptători care se află pe calea vieții duhovnicești ortodoxe și o hotărâre profundă care nu se descurajează din pricina atmosferei neprielnice .... Dacă facem aceasta, chiar și în vremurile noastre cumplite, putem să mai avem nădejde - în mila lui Dumnezeu - pentru mântuirea sufletelor noastre.³⁹⁰

Când Părintele Serafim a citit această Introducere Părintelui Gherman, acesta a obiectat, spunând că aprecierea stării contemporane a ortodoxiei era prea negativă, că va stinge dorința tinerilor de a duce o viață creștin ortodoxă. Părintele Serafim a argumentat că, dimpotrivă, îi va *incuraja*. Tinerii trebuie să înfrunte lucrurile așa cum sunt ele, zicea el; numai atunci vor putea pași înainte cu îndrăzneală, pregătiți să lupte pentru Iisus Hristos și pentru mântuirea lor, fără să primească înșelări ori speranțe false. După ce a venit cu argumente, Părintele Serafim și-a dovedit punctul său de vedere. închinându-i-se, Părintele Gherman i-a spus să publice Introducerea așa cum era.

Cuviosul Paisie Velicovski, cea mai mare carte pe care o tipăriseră părinții până atunci, era o adevărată osteneală de iubire. în anii care au urmat, Părintele Gherman trebuia să o privească ca pe cea mai importantă dintre toate cărțile lor: o comoară a spiritualității ortodoxe prin care oricare cititor serios poate intra în inima vechii experiențe creștine. „Este exact ce le trebuie oamenilor!” spunea Părintele Gherman.

Cartea mai putea sluji ca o mare culegere de texte pentru călugări (așa cum fusese pentru părinții de la Platina), întărind cu exemple vii toate principiile majore ale renunțării la viața împreună cu cei din lume. Pe pagina de dedicație se aflau cuvintele: „Călugărilor ortodocși din vremurile de pe urmă.”

După toată truda, rugăciunea și nădejdea pe care le închinaseră *Cuviosului Paisie Velicovski*, părinții au fost dezamăgiți să primească foarte puțin, ca răspuns pentru aceasta. Desigur, puțin era „atrăgător” în aceasta: nu erau multe descrieri de clarviziune, stări duhovnicești înalte sau făcătoare de minuni. Era pur și simplu povestea luptei de o viață a unui om pentru a căuta înțelepciunea părinților, a o răspândi și mai întâi de toate, pentru a viețui potrivit acestei înțelepciuni. Poate că lumea ortodoxă vorbitoare de limbă engleză nu era pregătită pentru aceasta; poate era nevoie să se zidească mai multe „poduri” către un asemenea fenomen. Se pare că țările ortodoxe erau cu mult mai pregătite pentru mesajul Cuviosului Paisie. Așa cum făcuseră cu *Tebaida nordului*, creștinii ortodocși din Grecia au tradus cartea obștii în limba lor, publicând-o în 1990.

VORBINDU -LE celor care aspirau la viața călugărească, Părinții Gherman și Serafim le spuneau adesea povestiri și anecdote din Viețile asceților ruși, Vieți care erau indispensabile formării monahale. Totuși, spre părerea de rău a unora dintre ascultătorii lor, puține dintre aceste Vieți existau în limba engleză. *Tebaida nordului* și *Cuviosul Paisie Velicovski* fuseseră numai un început. Mai mult ca oricine, Barbara McCarthy a

³⁹⁰ Ibid., p. 15-20.

insistat ca părinții să facă mai multe asemenea texte utilizabile pe o scară mai largă. Apoi, în 1976, mănăstirea a fost vizitată de către un iubitor de pustie din tânăra generație: *un alt* tânăr rus de 17 ani cu numele Grigore. Intrucât acest nou Grigore cunoștea bine limba rusă, Părintele Gherman i-a dat să citească Viața rusească a sălășluitoarelor în pustie Piotr Miciurin, un tânăr drept, care a trăit într-o comuniune permanentă cu Dumnezeu și a luat asupra sa fapte ascetice aspre înainte de a pleca către lăcașurile veșnice la vârsta fragedă de 19 ani. În avântul său tineresc, Grigore s-a înflăcărat cu totul de această Viață și ardea de dorința de a se arunca în cele mai aspre asceze. Părintele Gherman știa că Grigore trebuia să-și îndrepte această râvnă într-o direcție sănătoasă și potrivită pentru el și astfel i-a dat lui *osteneala* traducerii. Auzind aceasta, Barbara s-a arătat interesată și s-a oferit să-l ajute. L-a întrebat pe Părintele Gherman, care dintre Viețile bătrânilor ruși și-ar dori cel mai mult să apară în limba engleză: Bătrânul Antonie de la Optina ori Bătrânul Zosima de Siberia, ambii fuseseră locuitori ai pustiei din pădurea Roslavl și erau următori ai școlii duhovnicești a Cuviosului Paisie. Părintele Gherman l-a ales pe Bătrânul Zosima. Părintele Gherman îi citise odinioară Părintelui Serafim o Viață mai scurtă a acestui Bătrân, pe când colindau pădurile din Monterey și când aprinseseră cu focul de a lăsa lumea aceasta.

Au început ostenelele pentru *Bătrânul Zosima*. Grigore traducea pe o casetă și o trimitea Barbarei; Barbara, stând liniștită în pădure, o transcria; Părinții Serafim și Gherman corectau transcrierea. Părintele Serafim a scris Introducerea. Cartea a fost publicată mai întâi de Alexei Young în 1977 și mai târziu de către obște, inclusiv un portret al Bătrânului realizat de tânărul Grigore. În 1980, frăția a continuat cu tipărirea Vieții lui Piotr Miciurin, o lucrare scurtă dar puternică, scrisă chiar de Bătrânul Zosima.

Alte texte monahale publicate de obște includeau cărți cu sfaturi duhovnicești. În 1978, părinții au început o serie numită *Mica filocalie rusă*, o nouă colecție de texte ascetice extrase din izvoare rusești, aparținând mai ales sec. XIX. Primul volum a fost dedicat Sfântului Serafim de Sarov și al doilea Starețului Nazarie de Valaam, părintele duhovnicesc al Sf. Gherman de Alaska. După plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, a ieșit un al treilea volum, despre Sf. Gherman, cu sfaturi duhovnicești ale Sfântului, pe care le traduseseră și tipărise Părintele Serafim în *Cuvântul Ortodox*. Un alt volum, cuprinzând sfaturile Cuviosului Paisie, traduse de Părintele Serafim, urmează să apară.

La începutul anilor '70, Părintele Serafim a tradus toată cartea de îndrumări a Părintelui Pustiei Dorotei de Gaza, din sec. al VI-lea, cunoscută drept „ABC”-ul monahismului. Cu binecuvântarea Arhiepiscopului Averkie și a Părintelui Mihail Pomazanski, părinții erau gata să o publice ca o jertfă pentru călugării timpurilor noastre, dar o altă tipografie a scos o ediție mai înainte. După moartea Părintelui Serafim, frăția a publicat în traducerea lui, poveștile Sfinților Varsanufie și Ioan, Bătrânii lui Avva Dorotei. Încă un text monahal tradus de Părintele Serafim - Regulamentul Sfântului Teodor Studitul, care a constituit baza întregului monahism rus - nu a văzut încă lumina tiparului.

Dacă era adevărat că, așa cum spunea Părintele Gherman, cărțile frăției erau de mare preț numai în contextul vieții monahale, asta nu pentru că aceste cărți trebuiau publicate numai de oameni ai mănăstirii. Ci mai degrabă, așa cum a fost și cu *Cuvântul ortodox*, forța duhovnicească a cărților era potrivită cu marea *nevoință* care era necesară pentru a le scrie.

Așteptând să fie traduse și publicate texte ortodoxe de mare valoare, care păreau că sunt fără de sfârșit, Părintele Serafim se gândea cât mai putea face el, dacă mai avea timpul necesar. „Uneori ne îngăduim să visăm,” îi scria el lui Alexei Young, „la doi sau trei frați care să gândească la fel ca noi, care ar putea dubla sau tripla lucrările noastre de traducere și tipărire; și apoi realitatea ne spune că probabil noi realizăm maximum de

eficiență ‘prin suferința’ pe care o răbdăm. Am sentimentul că noi ‘digerăm mai înainte’ hrana pentru un număr de căutători, și dacă am mestecat prea mult [deodată], ei vor începe să se îmbolnăvească.”

Totul a fost săvârșit în vremea lui Dumnezeu. Totuși, cineva s-ar putea întreba pe bună dreptate, cum se poate măsura forța duhovnicească a unei cărți în raport cu *nevoința*. Sigur că nu se poate în mod empiric. Dar omul trebuie doar să întoarcă paginile cărților tipărite manual *Tebaida nordului* sau *Cuviosul Paisie*; să se uite la imaginile pe care le căutau părinții, pe care le sărutau și le păstrau cu mare grijă; să citească limba asupra căreia truseră pentru a prinde gustul autentic al originalului sacru .... Apoi, din aceste foi subțiri de hârtie, se poate simți prezența unei realități oarecum desprinsă de viața modernă, care devine tot mai trepidantă, o realitate din alt timp și totuși cu noi acum, o realitate care *nu este din lumea aceasta*.

Alexei Young obișnuia să-i spună Părintelui Serafim că citind aceste pagini îi „aducea mare liniște în inimă”. Zâmbind calm, Părintele Serafim spunea: „Asta trebuie să faci acestea!” Și în curând se va întoarce să traducă mai multe texte în chilia lui din pădure.

78

Ortodoxia și religia viitorului

Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învățători după poftele lor, și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme.

- II Timotei 4,
3-4

Căci se vor ridica hristoși mincinoși și prooroci mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși.

- Matei 24, 24

La 10 mai 1976, Părintele Serafim venea acasă cu mașina de la Oregon, de unde tocmai luase o încărcătură din prima sa carte publicată, *Ortodoxia și religia viitorului* - o carte care într-o zi va deveni dinamică duhovnicească, mai ales în Rusia. Cartea era o examinare a fenomenului religios contemporan, simptomele „noii conștiințe religioase” care pregătea calea pentru o religie internațională și marca începutul „pogorării duhului demonic” în vremurile de pe urmă. Nu se scrisese niciodată mai înainte o asemenea analiză pătrunzătoare a curentelor duhovnicești ale sec. XX, căci până acum nimeni nu le studiasse în legătură atât de strânsă cu înțelepciunea nemuritoare a sfinților părinți.

Până la mijlocul deceniului anilor '70, când Părintele Serafim scria această carte, majoritatea fenomenelor pe care le descria au fost considerate o parte a unei „împodobiri” aberante. Dar el a văzut ce venea: a văzut că „împodobirea” va deveni din ce în ce mai mult „mijlocul curentului”. El a văzut unitatea înspăimântătoare a scopului din spatele unei mari libertăți a fenomenelor aparent disparate și a văzut ivindu-se la orizont rezultatul final. Pe când călătorea spre sud cu această carte care urma să sufle masca de pe cele mai subtile forme drăcești de înșelare din vremurile noastre, era

potrivit să se oprească într-un centru al neo-păgânismului din America: Muntele Shasta. Considerat de unii că este un munte sfânt al locuitorilor originari din India, Muntele Shasta fusese vreme îndelungată un centru al activităților și așezămintelor oculte, care erau acum în creștere acolo. Părintele Serafim suise o parte din drum cu încărcătura sa de cărți. Stând în umbra muntelui imens, unde aveau loc în mod obișnuit festivaluri neo-păgânești, el a cântat cântări de Paști, a cântat despre Invierea lui Iisus și biruința Lui asupra lui satan și despre legea morții. S-a ivit un gând în mintea lui care îi venise și mai înainte: „Va veni un preot ortodox și va binecuvânta acest munte cu agheasmă!” Mai târziu, după hirotonire, el împreună cu Părintele Gherman se vor întoarce pentru a binecuvânta acest munte. Dar cartea lui va face mai mult: va muta munții din loc.

GERMENII cărții *Ortodoxia și religia viitorului* se aflau în Părintele Serafim de câțeva vreme. Ca și cartea sa „Calea supraviețuirii”, această carte a fost urmarea muncii sale laborioase pentru *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*. Părintele Gherman îl îndemnase ani de zile să termine *magnum opus*, dar Părintele Serafim se opunea pe motiv că era o treabă prea grea pe lângă toate celelalte și că, pe lângă asta, era o chestiune prea intelectuală și abstractă. „Nouă ne trebuie ceva mai practic,” i-a spus el Părintelui Gherman. Elitismul său intelectual era acum o rămășiță a trecutului. Întrucât sporise atât în cunoașterea lăuntrică cât și în cea exterioară, acumulând o viziune dominantă a vieții duhovnicești liniștite și tămăduitoare, scrierile lui nu au mai sporit în complexitate și profunzime, ci au fost mai accesibile, mai ușor de înțeles, de bază și la obiect. Urmând calea simplității Evangheliei, el scria acum într-un chip în care toată lumea putea înțelege - tineri ori bătrâni, învățați ori neînvățați.

Ortodoxia și religia viitorului a fost începută în 1971 cu o analiză a celei mai noi mode „ecumenice”: deschiderea unui „dialog cu religii ne-creștine”. Patru capitole despre acest subiect au fost tipărite în *Cuvântul ortodox*, urmate de o descriere amănunțită a „redeșteptării harismatice” ca formă a „spiritualității ecumenice” inclusiv a experiențelor religioase care se arătau clar a fi necreștine.

Indată după publicarea articolului „harismatic”, Părintele Serafim a primit o scrisoare de la Helen Kontzevici care zicea: „Ceea ce descrieți dumneavoastră aici este religia viitorului, religia lui Antihrist.” Totuși, Părintele Serafim și-a dat seama că el nu scrisese sub nici o formă o abordare obositoare a acestei religii, care nu-și dobândise încă forma finală. El a afirmat că lucrarea sa era o „explorare preliminară a acelor tendințe spirituale care s-ar părea să pregătească calea pentru o religie a anti-creștinismului, o religie ‘creștină’ la suprafață, dar care se centra pe o experiență de ‘inițiere’ păgână.”

Și-a amintit de cuvintele lui Helen Kontzevici despre „religia viitorului”, când frăția Sf. Gherman urma să publice toate capitolele în volum. Când vorbea cu Părintele Gherman, Părintele Serafim a insistat să se adauge la titlu cuvântul „ortodoxie”, întrucât totul în carte era prezentat în lumina etalonului patristic ortodox al vieții duhovnicești.

Părinții au terminat prima ediție a cărții *Ortodoxia și religia viitorului* în Vinerea Luminată (26 aprilie), 1975. Prima ediție s-a vândut atât de rapid, că părinții au trebuit să tipărească încă una în august. Evident, cartea atinsese o coardă sensibilă: cererea a crescut și a devenit prea mare pentru ca părinții să se descurce singuri. În Springfield, Oregon, au găsit o tipografie care să retipărească cartea ieftin. Era aproape un an de la apariția primei ediții, când Părintele Serafim mergea cu mașina la Oregon ca să ridice cea de a treia ediție, așa cum s-a spus mai sus.

IN 1979, Părintele Serafim a revizuit cartea în mare măsură, extinzând-o la opt capitole. În introducere vorbea de „mișcarea ecumenică” ca „o religie internațională sincretică” și a dat exemple de ecumeniști creștini de primă importanță care se îndreptau

către o „nouă unitate” cu alte religii, împotriva căreia, în primele trei capitole ale cărții, a realizat o abordare generală a religiilor necreștine și a diferențelor lor extrem de mari față de creștinism, atât în teologie cât și în viața duhovnicească. Primul capitol, scris de un preot ortodox din Elveția, era un studiu teologic despre „Dumnezeu”, despre religiile orientului apropiat, cu care ecumeniștii creștini au sperat să se unească pe baza „monoteismului”. Cel de al doilea capitol se ocupă de cea mai puternică dintre religiile orientale, hinduismul. Scris de o femeie care practicase hinduismul vreme de douăzeci de ani înainte de a trece la ortodoxie, dezvăluia tulburător natura adesea drăcească a slăvirii păgânești. Având ea însăși o experiență evident drăcească pe când se închina unui „zeu” într-un altar din India, autoarea îl cita pe vestitul Swami Vivekenanda, spunând: „Să ne închinăm necuratului de dragul lui .... Numai Hindu cutează să se închine diavolului [ca lui Dumnezeu].” Vivekenanda, explica ea, venise în lumea apuseană în 1893 cu scopul clar de a o evangheliza cu hinduismul, făcând această religie mai agreabilă, spunând că „avea în ea” toate celelalte religii (deși de fapt disprețuia creștinismul). În scurtă vreme, Vivekenanda dobândise un mare succes, mai ales în introducerea ideilor hinduse în catolicismul roman. Viziunea lui asupra unei „religii universale” era identică cu „noul creștinism” al lui Teilhard de Chardin, care a copiat în mare măsură ideile din Vedanta și Tantra. „Evoluționismul” pe care l-a promovat Teilhard este baza gândirii hindu.

Al treilea capitol al cărții *Ortodoxia și religia viitorului*, „Miracolul unui fachir și Rugăciunea lui Iisus,” intenționa să prezinte o confruntare directă între „spiritualitatea” creștină și cea necreștină. Prezentat de către talentatul scriitor Dr. A. P. Timofievici (pe care Părintele Gherman îl cunoscuse la Mănăstirea New Diveyevo), acesta descria o întâlnire pe care o avusese un ieromonah cu un „făcător de minuni” din Ceylon la sfârșitul veacului. Fachirul inspira venerație spectatorilor apuseni cu viziuni incredibile până când preotul a început să spună Rugăciunea lui Iisus, când fachirul nu a mai putut să mențină iluzia și s-a întors către preot cu o expresie de răutate. „Spiritualitatea răsăriteană,” scria Părintele Serafim la sfârșitul acestui capitol, „sub nici o formă nu se limitează la asemenea ‘trucuri’ mediumistice ... Totuși, întreaga putere care este dată practicantilor religiilor răsăritene vine din același fenomen al mediumismului, având ca principală caracteristică pasivitatea înaintea realității ‘spirituale’, care dă posibilitatea celui care se ocupă cu așa ceva să intre în contact cu

391

‘zei’ ai religiilor necreștine.”

Restul capitolului a fost scris în întregime de Părintele Serafim. Prezentând mărturia celor trei creștini ortodocși care confirmă faptul că nu au același Dumnezeu ca și „monoteiștii” care neagă Sfânta Treime și că experiențele și puterile furnizate de către „zeii” păgâni sunt satanice prin natura lor, Părintele Serafim a scris cu ajutorul tăgăduirii: „Toate astea nu contrazic cuvintele Sfântului Petru, că *Dumnezeu nu este părtinitor. Ci, în orice neam, cel ce se teme de El și face dreptate este primit de El* (Fapte 10, 34-35) .... Cei care viețuiesc în robia lui satan, *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 12, 31), în întunericul care nu este luminat de Evanghelia creștină - sunt judecați în lumina mărturiei firești a lui Dumnezeu pe care o poate avea fiecare om, în ciuda acestei robii.”

În anii de mai târziu, când Părintele Serafim a fost întrebat de atitudinea ortodoxă față de religiile necreștine, el a răspuns că fiecare om este responsabil pentru ceea ce i s-a dat: „De îndată ce *accepți* revelația [Evangheliei], atunci cu siguranță că ești cu mult mai responsabil decât oricine altcineva. Cel care primește să-i intre în trup în revelația lui Dumnezeu și apoi nu viețuiește potrivit acesteia - se află într-o stare cu

*

*

392

mult mai rea decât oricare preot păgân sau altul asemenea.”

³⁹¹ Părintele Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, ediția a VI-a (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 61.

³⁹² Părintele Serafim Rose, *Revelația lui Dumnezeu în inima omului*, p. 42.

Și totuși, așa cum scria Părintele Serafim în cartea sa, „pentru creștinul căruia i s-a dat Revelația lui Dumnezeu, nu este posibil nici un ‘dialog’ cu cei dinafara credinței. *Nu vă înjugăți la jug străin cu cei necredincioși ... Ce împărtășire are lumina cu întunericul? ... sau ce parte are un credincios cu un necredincios?* (II Cor. 6, 14-16). Chemarea creștină este mai degrabă ca să le aducă lor lumina creștinismului ortodox, precum a făcut Sf. Petru casnicilor temători de Dumnezeu ai sutașului Corneliu (Fapte 10, 38-48), pentru a aduce lumină în întunericul lor și pentru a-i aduce și pe ei în turma cea aleasă a Bisericii lui Hristos.”

O lipsă de discernământ în domeniul „experiențelor spirituale” a pricinuit mare confuzie în mințile multor preținși creștini întrucât mișcărilor religioase orientale au crescut în apus. Părintele Serafim scria, „Ne amintim de cazul lui Thomas Merton: un convertit sincer la catolicismul roman și monahismul catolic, cu patruzeci de ani în urmă (cu mult înainte de reformele radicale ale Vaticanului II), și-a sfârșit viața proclamând egalitatea experiențelor religioase creștine cu zen budismul și cu alte religii păgâne. Ceva a ‘intrat în aer’ în aceste ultime două decenii, ori s-a întâmplat ceva asemănător, care a măcinat orice a rămas dintr-o orientare creștină sănătoasă, transformându-se în protestantism și romano catolicism și acum atacă Biserica însăși, sfânta ortodoxie. ‘Dialogul cu religiile necreștine’ este mai degrabă un rezultat decât o

393

cauză a acestui nou ‘spirit’.”

În Capitolul 4, „Meditația orientală invadează creștinismul”, Părintele Serafim a examinat diferite încercări pentru a dezvolta un sincretism al creștinismului și al religiilor orientale, mai ales în domeniul „practicilor spirituale”. El a început cu o privire asupra cărților *Yoga creștină* și *Zen-ul creștin*. În cea dintâi, autorul a descris cum se relaxează „yoghinii creștini” și „se tulbură la atingerea Duhului Sfânt ... sunt gata să fie luați, să fie biruiți”. Din cunoștințele pe care le avea din izvoarele patristice, Părintele Serafim a identificat această stare cu o formă de *înșelare duhovnicească*, caracterizată prin căutarea „simțămintelor sfinte și divine”, o interpretare greșită a autointoxicării pentru o „stare a harului” și o ușurință incredibilă în dobândirea stării „contemplative” și „mistice”.

În același pasaj, Părintele Serafim face o prezentare detaliată a „meditației transcendente”, o tehnică ce fusese mediatizată drept „o cale despre reușita spirituală fără a se încerca cu adevărat aceasta”. La mijlocul anilor '70, scria el, meditația transcendentă „era folosită pe scară largă în armată, școli publice, închisori, spitale și de către grupuri ale Bisericii, inclusiv parohii ale arhiepiscopiei grecești din America, ca o formă presupusă a fi neutră de ‘terapie mentală’ care este compatibilă cu orice fel de credință sau practică religioasă”. Arătând eroarea acestei concepții, el a descris ceremonia inițierii sanscrite care ducea la cursurile de „meditație transcendentă” (MT), în care practicantii americani sunt conduși, fără să știe, să ducă jertfe zeităților păgâne. „Astfel agnosticul modern, de obicei pe neașteptate, a fost introdus în domeniul practicilor religioase hinduse; el a fost determinat să facă cu ușurință ceva pentru care strămoșii lui creștini preferaseră poate tortura și moartea cumplită: el săvârșea jertfă zeilor păgâni. Pe plan spiritual poate că tocmai acest păcat, mai mult decât tehnica psihică, explică în principal succesul ‘MT’.”³⁹⁴

Capitolul V, „Noua conștiință religioasă”, trata mai specific răspândirea cultelor și mișcărilor religioase orientale (și pseudo-orientale). „Să privim,” scria el, „doar câteva imagini - descrieri ale evenimentelor reale de la începutul și mijlocul anilor '70 - care ilustrează dominarea ideilor și practicilor orientale printre mulți tineri americani (care sunt numai ‘avangarda’ tineretului lumii întregi).”

Mai întâi o prezenta pe Hare Krishnas din San Francisco, care săvârșea un ritual anual al transportării unei statui uriașe a „zeului” lor prin Golden Gate Park către ocean

³⁹³ Părintele Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, p. 63-64.

³⁹⁴ *Ibid.*, p. 75.

- însoțit de toate semnele ritualului hindus: „O imagine tipică a Indiei păgâne,” observa Părintele Serafim, „dar care era, în același timp, ceva nou pentru America ‘creștină’”.

Urmează analiza activității lui Guru Maharaj-ji, care fusese întâmpinat ca „stăpân al universului” de către mii de tineri adepți americani. La un eveniment de mare anvergură numit „mileniul '73”, organizat la astrodromul din Houston, Maharaj-ji a fost salutat cu ovații extraordinare în timp ce pe tabela de afișaj electronic a astrodromului apărea în străfulgerări luminoase cuvântul „D-U-M-N-E-Z-E-U”. „Ceea ce s-a întâmplat acolo depășește deja simpla închinare la ‘zei’ păgâni,” scria Părintele Serafim. Până acum câțiva ani ar fi fost cu totul de neînchipuit o astfel de adorare a unei persoane în viață în orice țară ‘creștină’; acum însă a devenit ceva obișnuit pentru mii și mii de ‘căutători’ religioși din apus. Am asistat la o prefigurare a închinării înaintea lui Antihrist care va avea loc la sfârșitul veacului - cel care se va înălța mai presus de tot

395

ce se numește Dumnezeu, ... dându-sepe sine drept dumnezeu (II Tesaloniceni 2, 4).”

Tantra Yoga, practică în munții din New Mexico printr-o adaptare modernă a religiei Sikh cunoscută ca „3HO” (Healthy - Happy - Holy Organization adică Organizația Sănătate - Fericire - Sfințenie), era o altă mișcare de analizat. Capitolul continua cu un subcapitol despre „Meditația zen din nordul Californiei”, care descrie viața dintr-o mănăstire Zen de lângă Mt. Shasta, pe care Părintele Serafim o vizitase. „Mănăstirea Shasta” așa cum era numită, era prima mănăstire Zen americană de succes, având ca stareță o englezoaică. Fondată în 1970, cam în aceeași vreme când a fost întemeiată Mănăstirea Sf. Gherman, doar la 161 km depărtare, Mănăstirea avea câteva elemente autentice. Din ceea ce a văzut Părintele Serafim din literatura pe care acest fenomen a realizat-o, oamenii de acolo aveau un înalt nivel de conștiință a falsei spiritualități și a escrocheriei. „Dintre toate curentele religioase orientale de astăzi,” scria el, „zen este probabil cel mai rafinat din punct de vedere intelectual și cel mai serios din punct de vedere spiritual. Având o teorie a compasiunii și a lui ‘Buda cosmic’ plin de iubire, este probabil un ideal religios fără Hristos, la cel mai înalt nivel pe care îl poate dobândi mintea omenească. Însă tragedia constă în faptul că nu există Hristos, și prin urmare nici mântuire, și tocmai rafinamentul și seriozitatea îi împiedică efectiv pe acești adepți să caute mântuirea în Hristos. În calea sa liniștită, plină de compasiune, constă poate cea mai tristă dintre toate realitățile vremurilor ‘post-creștine’ în care trăim. ‘Spiritualitatea’ necreștină nu mai este un fenomen străin importat în vest; a devenit o religie a americanilor nativi adâncindu-și rădăcinile în conștiința apusului. Să considerăm ca o amenințare faptul că religia viitorului nu va fi un simplu cult ori sectă, ci o orientare religioasă puternică și profundă care va fi convingătoare în întregime pentru mintea și inima omului modern.”³⁹⁶

în legătură cu zen, Părintele Serafim a vorbit despre „eroarea pragmatică” care fusese menționată mai devreme de către convertitul ortodox de la hinduism. Această idee se află în multe religii orientale, că „dacă practicile merg, acestea trebuie să fie adevărate și bune”; cu alte cuvinte, nimic nu trebuie însușit prin credință - *experiența* este criteriul. Părintele Serafim scria: „Fiind lipsit de orice teologie, zen nu este mai capabil decât hinduismul să facă deosebirea între experiențele spirituale bune și cele rele; acesta poate să afirme numai ceea ce *pare* că este bun fiindcă aduce ‘pace’ și ‘armonie’, apreciere făcută potrivit puterilor firești ale minții, fără să aibă la bază nici un fel de revelație - respingând orice altceva ca fiind mai mult sau mai puțin iluzoriu.”

Aceste comentarii amintesc de ceea ce scrisese Părintele Serafim cu mai mult de zece ani în urmă, despre „cultul experienței”. Totuși, acum el vorbea deschis despre primejdia manipulării drăcești. El observa că, atunci „când se pune *accentul* pe experiență iar nu pe învățătură, păzitorii obișnuiți ai creștinului care îl ocrotesc

împotriva atacurilor duhurilor căzute, sunt îndepărtați sau neutralizați, iar pasivitatea și ‘deschiderea’ care caracterizează noile culte, deschid calea către lucrările dracilor.”

Părintele Serafim și-a dat seama că el prezentase numai la suprafață manifestarea cultelor orientale în occident: „In fiecare an apar culte noi iar cele vechi suportă noi transformări. In plus față de cultele religioase, ultimul deceniu a asistat mai ales la o sporire a cultelor de ‘conștiință’ laică ... toate oferind o ‘eliberare de energii’ și o ‘abordare a capacităților ascunse’ ale omului, exprimate într-un limbaj ‘științific’ al sec. XX, mai mult sau mai puțin plauzibil.” Părintele Serafim îi sfătuia pe creștinii ortodocși să stea cu totul departe de asemenea mișcări, fie că sunt „religioase” ori „laice”, avertizând că acestea duc „pe o cale spirituală greșită, al cărui capăt este pustiirea spirituală sau psihică și în cele din urmă pierderea sufletului pentru veșnicie.”

Părintele Serafim s-a îndreptat apoi către un fenomen aparent nereligios al vremurilor noastre, care ajută la formarea unei „noi conștiințe religioase” chiar printre oamenii care cred că se află departe de orice interes religios. Acesta era fenomenul „obiectelor zburătoare neidentificate”.

Pentru Capitolul VI, „Semne din cer: o interpretare creștin ortodoxă a obiectelor zburătoare neidentificate”, Părintele Serafim a cercetat foarte multe cărți: lucrări ale unor oameni de știință și istorici onorabili cât și unele lucrări care i-au dat posibilitatea să pătrundă în „mintea vremurilor”. Biblioteca sa din chilia „Optina” includea și cărțile *întâlnire de gradul III* și *Războiul stelelor*.

La începutul capitolului, Părintele Serafim a prezentat fondul literaturii „sciencefiction” pentru a caracteriza *mentalitatea* asociată cu OZN-urile. Apoi continuă cu prezentarea mărturiilor obiective pentru fenomenele OZN, citând oameni de știință pe care îi studiaseră, și luând în discuție rapoartele guvernamentale oficiale. El a urmărit cronologic istoria aparițiilor OZN-urilor în acest secol, a definit diferite feluri de „întâlniri” OZN și a relatat în amănunt unele dintre cazurile cele mai demne de încredere, bine documentate și dezvoltate. Despre „întâlnirile de gradul trei” (cazuri de contact real cu „ființe animate”), el scria: „*Science fiction* a dat imaginile, ‘evoluția’ a produs filosofia iar tehnologia ‘erei spațiale’ a furnizat credibilitatea pentru asemenea întâlniri.”

Demonstrând că „nu este nici un fel de îndoială că în spatele multor mii de rapoarte OZN serioase există ceva,” Părintele Serafim a continuat să-și prezinte concluziile bazate pe izvoare patristice. Aceste concluzii, după cum se dovedea, erau confirmate chiar de către „oamenii de știință laici”. Părintele Serafim scria, „numai în ultima vreme au început investigații serioase confirmând că OZN-urile, în timp ce au anumite caracteristici ‘fizice’, nu pot fi explicate de fel ca fiind ‘nave spațiale’ ale cuiva, ci aparțin în mod clar domeniului parafizic sau ocult.” El l-a citat pe astrofizicianul francez Jacques Vallee care spune că OZN-urile pot fi „construite *atât ca meșteșugire fizică ... cât și ca procedee psihice* ” Dr. Vallee se întrebase pe bună dreptate dacă vederea acestor OZN-uri n-ar putea fi „scene puse la cale cu mare grijă” și dacă ideea „vizitatorilor din spațiul cosmic” nu ar „servi ca rol diversionist în realizarea naturii reale, infinit mai complexă a tehnologiei care dă naștere privilegiștilor.” Atât el cât și Dr. J. Allen Hynek, consultantul științific principal al investigațiilor Forțelor Aeriene pentru OZN-uri, avansaseră teoria „extratereștrilor legați de pământ”, făcând speculații „universurile care se întrepătrund” chiar aici pe pământ, de unde pot proveni fenomenele. Profesorul Brad Steiger de la Colegiul din Iowa, care realizase un studiu amănunțit al documentelor Forțelor Aeriene, afirma: „Avem de-a face cu fenomene multidimensionale parafizice care sunt în mare măsură indigene, aparținând planetei pământ.”

Părintele Serafim scria că „pentru cei mai mulți cercetători, aspectul cel mai încurcat al fenomenelor OZN - adică, amestecul neobișnuit de caracteristici fizice și psihice existente în aceste fenomene - devine cu totul lămurit tuturor cititorilor de cărți

duhovnicești ortodoxe, mai ales Viețile sfinților. Dracii au și ei ‘trupuri fizice’, deși ‘materia’ din care sunt alcătuite aceste trupuri este atât de subtilă că nu pot fi percepute de oameni dacă nu au deschise ‘ușile percepției’ spirituale, fie prin voia lui Dumnezeu (ca în cazul oamenilor sfinți), fie împotriva voii Lui (după cum este cazul vrăjitorilor și

397

mediumurilor).”

Din literatura ortodoxă răspândită peste veacuri, Părintele Serafim a prezentat exemple de manifestări drăcești care se potrivesc exact modelului OZN. Asemănările erau atât de evidente că nu puteau fi contestate. Privind aparițiile supranaturale din vechile Vieți ale sfinților în acest context, cititorul nu poate decât să fie tare uimit de realitatea pe care o descriu ei, care este atât de „contemporană”. Părintele Serafim relatează din nou povestea călugărului Antonie din sec. IV, care fusese îndrumat de către Sf. Martin de Tours să privească aparițiile drăcești drept „viziuni ale îngerilor”, înainte de a fi luminați la natura lor cea adevărată. Și din Viața Sf. Nil de Sora din sec. XV, el a relatat un caz de „răpire” drăcească, care era foarte asemănătoare cu rapoartele moderne de „răpiri” OZN.

Părintele Serafim concluziona: „Este clar că manifestările ‘farfuriilor zburătoare’ de astăzi fac parte din ‘tehnologia’ dracilor; într-adevăr, nimic altceva nu le poate explica atât de bine. Multiplele înșelări drăcești, așa cum sunt descrise în literatura ortodoxă, au fost adaptate la mitologia spațiului extraterestru, nimic mai mult; Anatolie, care a mai fost menționat, ar fi cunoscut astăzi ca un ‘om de legătură’ [OZN]. Scopul obiectului ‘neidentificat’ în asemenea relatări este clar: ca să inspire admirație în ochii privitorilor cu un simț de ‘mister’ și pentru a produce ‘dovada’ ‘inteligențelor superioare’ (‘îngeri’, dacă victima crede în ei, sau ‘vizitatori din spațiu’ pentru oamenii moderni), și în felul acesta să câștige încredere pentru *mesajul* pe care aceștia doresc să- l comunice ....”³⁹⁸

‘Mesajul’ OZN-urilor este: pregătiți-vă pentru Antihrist; ‘mântuitorul’ lumii apostaziate vine să o stăpânească. Poate că va veni în văzduh, pentru a împlini rolul lui Hristos (Mat. 24, 30; Fapte 1, 11): este posibil ca ‘vizitatorii din spațiul extraterestru’ să aterizeze public pentru a oferi închinăciunea ‘cosmică’ a stăpânului lor; este posibil ca ‘focul din cer’ (Apoc. 13, 13) să fie numai o parte a marilor scene drăcești ale vremurilor de pe urmă. În orice caz, mesajul pentru lumea contemporană este: credeți în eliberare, care nu vine de la revelația și credința creștină într-un Dumnezeu nevăzut, ci de la vehicule din cer.”³⁹⁹

Părintele Serafim a repetat cuvintele profetice rostite de către Sf. Ignatie Brianceaninov cu o sută de ani mai devreme: „Miracolul lui Antihrist se va manifesta în principal în văzduh, acolo unde satan își are mai cu seamă stăpânirea.”

Așa cum sfătuia Părintele Serafim, „fenomenul OZN este un semn pentru creștinii ortodocși, pentru a merge cu mult mai mare prudență și înțelepciune pe calea spre mântuire .... creștinul ortodox ... știe că omul nu trebuie să ‘urce’ undeva ‘mai sus’, nici nu are nici un motiv să creadă că există pe alte planete ființe ‘foarte evolute’; ci el știe bine că există într-adevăr ‘inteligente avansate’ în univers, în afară de el: acestea sunt de două feluri și el se străduiește să trăiască în asemenea chip încât să viețuiască împreună cu cei care slujesc lui Dumnezeu (îngerii) și să evite contactul cu ceilalți care L-au respins pe Dumnezeu și se străduiesc cu invidie și răutate, să-l tragă pe om în nenorocirea lor (a dracilor). El știe că omul, din iubirea de sine și din slăbiciune, este cu ușurință înclinat să urmeze greșeala și să creadă în ‘basmе’ care promit contactul cu o ‘stare superioară’ sau ‘ființe superioare’ fără lupta vieții creștine - de fapt, exact ca o *evadare* din lupta vieții creștine. Omul nu are încredere în capacitatea sa de a vedea prin

¹ Ibid., p. 134.

² Ibid., p. 136.

³ Ibid., p. 141-142.

înșelările dracilor și de aceea se lipește cu tot mai multă hotărâre de îndrumarea scripturistică și patristică pe care o prevede pentru viața lui, Biserica lui Hristos.”⁴⁰⁰

Dacă realitățile contemporane descrise în acest capitol ar trezi din visare și ar înspăimânta, și mai mult ar face cele descrise în capitolul următor, „Renașterea harismatică - ca semn al vremurilor” - numai dacă cele din urmă s-ar afla într-o sferă privită în mod obișnuit ca și creștin. Cu toate că abordase fenomenele OZN, Părintele Serafim a urmărit mai întâi istoria și dezvoltarea „renașterii harismatice”, care își are începutul în ajunul Anului Nou 1900. El a explicat cum se folosea „mișcarea ecumenică” acum de acest lucru pentru a uni toate bisericile pe baza unei „experiențe spirituale” comune și cum înseși Bisericiile Ortodoxe se implicaseră în aceasta. Apoi el a discutat despre natura fenomenelor, îndreptându-se mai ales spre mărturia oamenilor implicați și care s-au dedicat mișcării „harismatice”.

În legătură cu studierea acestei mișcări, Părintele Serafim a cercetat cărțile obișnuite despre spiritism și șamanism. La fiecare problemă, a constatat că descrierile experiențelor „harismatice” moderne le puneau în mișcare exact pe cele *mediumistice* din vremuri străvechi, și nu aveau la bază adevărata închinăciune creștină a Bisericii Ortodoxe. În final, practicantul trebuia să inventeze termenul *mediumism „creștin”* ca mod de identificare a acestui fenomen înfricoșător. Și într-adevăr, cercetând experiențele „harismatice” întâlnite și găsiindu-le atât de supranaturale ca să poată fi comparate cu șamanismul, nu păreau prea forțate. La fel cum „OZN-urile” erau o nouă *tehnică mediumistică* prin care diavolul câștiga inițiativa ocultişti din societatea laică, tot la fel experiența „harismatică” era o tehnică prin care putea influența societatea creștină neștiutoare. Părintele Serafim scria, „principala realizare reală a mișcării penticostale moderne constă în faptul că aceasta a *descoperit o nouă tehnică mediumistică pentru a pătrunde și a păstra o stare în care ‘daruri’ miraculoase devin obișnuite*”

Nicolae Berdiaev, despre care apologeții „harismatici” ortodocși pretind că este „marele profet spiritual al epocii noastre”, a considerat de o importanță absolută faptul că în „noua epocă a Duhului Sfânt *să lipsească cu totul viziunea de asceză a lumii*”. Părintele Serafim observa că, „motivul este evident: viziunea de asceză ortodoxă a lumii dă singurele mijloace prin care oamenii, primind la botez Duhul Sfânt și mirungerea, pot dobândi cu adevărat Duhul Sfânt în viața lor; și asta îi învață cum să aibă discernământ și să se păzească împotriva înșelării spirituale. ‘Noua spiritualitate’ la care visa Berdiaev și pe care o practică de fapt ‘reînvierea harismatică’, are un fundament cu totul diferit și se vede a fi o înșelătorie în lumina învățăturii ascetice ortodoxe.”⁴⁰¹

Părintele Serafim a vorbit despre această învățătură ascetică, dând viață din nou sfinților părinți pentru cititor, lăsându-i să vorbească direct despre problemele contemporane. El a folosit mai ales scrierile Sf. Ignatie Brianceaninov în aplicarea învățăturii ascetice despre înșelarea spirituală față de împrejurările specifice care s-au scris despre fenomenele „harismatice”. El a arătat că, pe lângă formele de înșelare mai spectaculoase în care diavolul săvârșește „viziuni” mari, se mai află și alta, o formă mai obișnuită, cunoscută în literatura patristică drept *închipuire*. În această formă, victimelor nu li se oferă viziuni ci chiar „sentimente religioase” înălțătoare. După cum a scris Sf. Ignatie Brianceaninov, aceasta apare atunci „când inima dorește și se străduiește să obțină bucurie din sentimente sfinte și divine când încă nu este cu totul potrivit pentru ele. Cel ce nu are un duh plin de căință, care își atribuie lui orice fel de merit sau valoare, care nu prețuiește învățătura Bisericii Ortodoxe ci se bazează pe vreo tradiție sau alta, și-a conceput propria sa judecată arbitrară sau a urmat o învățătură ne-ortodoxă - se află în această stare de înșelare.” Potrivit Sfântului Ignatie, înșelarea cunoscută drept închipuire „este îndeplinită prin inventarea simțămintelor și a stării false de har, de unde se naște o concepție falsă, greșită a întregii lucrări spirituale .... Asta inventează în

⁴⁰⁰ Ibid., p. m-^.

⁴⁰¹ Ibid., p. 176-177.

permanență stări pseudo-spirituale, o legătură foarte profundă cu Iisus, o comunicare lăuntrică cu el, revelații, voci, bucurii mistice .... Din această lucrare, sângele primește o mișcare plină de păcat, înșelătoare, care se arată ca o lucrare dătătoare de har .... Aceasta se îmbracă în masca smereniei, a cucernicieii, a înțelepciunii.”

Părintele Serafim arăta că, „Duhul Sfânt se dobândește ... prin calea lungă și anevoiasă a ascezei, ‘calea durerilor’ ... în cadrul Bisericii lui Hristos.” Prin contrast, așa cum scria Sf. Ignatie, „*închipuirea își risipește darurile sale în bogăție neîngrădită și cu cea mai mare viteză.*”⁴⁰²

În capitolul de încheiere al cărții, Părintele Serafim a confirmat că „este posibil ca ei să pună la îndoială faptul că ‘renașterea harismatică’ este o formă mediumistică; asta este o problemă secundară a mijloacelor sau a tehnicii prin care se comunică ‘duhul reînvierii harismatice’. Dar faptul că acest ‘duh’ nu are nici o legătură cu creștinismul ortodox este foarte clar. Și de fapt, ‘duhul’ urmează aproape literal ‘profețiile’ lui Nicolae Berdiaev cu privire la ‘noul creștinism’. Acesta înlătură ‘spiritul ascetic monahal al ortodoxiei istorice’, care își expune fățărnicia eficient. El nu este mulțumit cu ‘creștinismul conservator care îndrumă forțele spirituale ale omului numai către căință și mântuire’, ci mai degrabă, crede în aparență ca și Berdiaev că un asemenea creștinism este totuși ‘incomplet’, adaugă un al doilea nivel al fenomenelor ‘spirituale’, nici unul nu are caracterul specific creștin (deși omul este liber să le *interpreteze* drept ‘creștine’), care sunt deschise oamenilor de oricare confesiune fără pocăință și care nu au nici un fel de legătură cu mântuirea. Se bazează pe ‘o nouă eră în creștinism, o spiritualitate nouă și profundă, care înseamnă o nouă revărsare a Duhului Sfânt’ - în totală contradicție cu tradiția și proorocia ortodoxă ....

Aceasta dovedește starea duhovnicească a lumii contemporane, că experiențele ‘harismatice’ și ‘de meditație’ prind rădăcini în rândul ‘creștinilor’. Fără îndoială, se manifestă o influență religioasă orientală la acești ‘creștini’, dar numai ca urmare a ceva mult mai esențial: pierderea sentimentului și gustului creștinismului, fapt care poate pune stăpânire pe sufletele creștine ceva foarte străin creștinismului ca ‘meditația’ orientală ....

Mișcarea ‘harismatică’ și ‘meditația creștină’ și ‘noua conștiință religioasă’ de astăzi care fac parte din cele de mai sus, sunt predecesori ai *religiei viitorului, religia omenirii de pe urmă, religia lui Antihrist*, și principala lor funcție ‘spirituală’ este *să aducă la îndemâna creștinilor inițierea drăcească, care era restrânsă până acum la lumea păgână*. Aceste ‘experimente religioase’ au adesea o natură empirică și șovăielnică, se află în ele la fel de multă înșelare de sine sufletească, câtă este într-un adevărat ritual de inițiere drăcească; fără îndoială nu fiecare dintre cei care au ‘meditat’ sau cred că au primit ‘botezul spiritului’, a primit cu adevărat inițierea în împărăția lui satan. Dar acesta este scopul acestor ‘experimente’, și fără îndoială tehnicile inițierii vor fi și mai eficiente fiindcă lumea se pregătește pentru ele prin atitudinile de pasivitate și deschidere față de noile ‘experiențe religioase’ care sunt însuflețite de aceste mișcări ....

Împotriva acestei puternice ‘experiențe religioase’ creștinii ortodocși adevărați trebuie să se înarmeze serios, *ca să devină pe deplin conștienți de ceea ce este creștinismul ortodox și cum se deosebește de toate celelalte religii ‘creștine’ sau necreștine*.

Creștini ortodocși! Țineți post după darul pe care îl aveți; să nu devină niciodată un obicei; nu măsurați niciodată cu măsura omului și nici nu vă așteptați să fie logic sau pe înțelesul aceluia care nu înțelege nimic mai presus de mintea lor ori al aceluia care vor să primească harul Duhului Sfânt în alt fel decât acela pe care ni l-a transmis cea una Biserica lui Hristos. Prin natura ei, adevărata ortodoxie trebuie să arate că nu se potrivește deloc cu vremurile astea demonice, o minoritate restrânsă de ‘proști’ și

⁴⁰² Ibid., p. 200-201.

disprețuiți, în miezul unei ‘renașteri’ religioase însuflețite de un alt fel de duh. Dar să ne sprijinim pe cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: *Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăție* (Luca 12, 32)”

Scriind *Ortodoxia și religia viitorului*, Părintele Serafim a folosit o metodă care s-a dovedit a fi cea mai eficientă pentru cititorii din vremurile moderne. Fie că scrie despre religiile orientale, OZN-uri sau fenomene harismatice, Părintele Serafim spunea întotdeauna că mai întâi să vorbească evidența înainte de a trage concluzii categorice. Uneori, ca în cazul practicilor pe care oricare cititor creștin le-ar recunoaște de îndată ca păgâne, avea nevoie de câteva pagini; în alte cazuri, ca atunci când vorbește despre fenomenele harismatice, era necesar mai mult material ca evidență.

În *Ortodoxia și religia viitorului*, faptele și descrierile din fiecare capitol duc la o concluzie deosebită și toate concluziile personale culminează la sfârșitul cărții într-un mesaj de unitate și claritate uimitoare. Întrucât toate părțile duc către un singur final, este important să se citească cartea în întregime.

O altă calitate a scrierii Părintelui Serafim este concizia - pe care Helen Kontzevici a folosit-o întotdeauna în scrierile sale și pe care a apreciat-o la Părintele Serafim. La sfârșitul cărții, Părintele Serafim a afirmat că fusese „restrâns” dinadins. El scria, „intenția noastră a fost de a prezenta o imagine cât se poate de liniștită și obiectivă a purtărilor religioase ne-creștine care pregătesc calea pentru ‘religia viitorului’; am atins foarte puțin unele ‘istorisiri cutremurătoare’ ale cultelor menționate în această carte: relatări adevărate care arată ce se petrece când legătura cuiva cu puterile drăcești nevăzute devine completă.”

Totuși, în ajunul publicării ediției revizuite a cărții, lumea întreagă a devenit imediat conștientă de cea mai rea dintre aceste ‘istorisiri cutremurătoare’: sinuciderile în masă a aproape o mie de membri ai cultului din „Jonestown”, Guyana. Într-un epilog, Părintele Serafim a vorbit despre spiritismul lui Jim Jones care l-a legat de „noua conștiință religioasă” (Jones spunea că el este „profet sau medium pentru entități decorporalizate dintr-o altă galaxie”), cât și despre comunismul său care l-a legat de revoluția nihilistă a sec. XX (el a lăsat moștenire toate bunurile comunității Jonestown - vreo șapte milioane de dolari - partidului comunist al URSS). În fenomenul lui Jim Jones și al urmașilor săi, Părintele Serafim a văzut „amestecarea neobișnuită a religiei și politicii care este necesară pentru râvnitorii lui Antihrist, conducătorul politico-religios al omenirii celei de pe urmă.”

DEȘI Părintele Serafim a evitat senzaționalul în mod voit, unii cititori consideră concluziile sale aspre și neîndurătoare; și este adevărat că în lucrările sale publicate, nu a ocolit chestiunile controversate. Întrucât pretutindeni aveau loc înșelări ale adevărului creștin - de la cele strigătoare la cer până la cele foarte subtile - el nu s-a putut ascunde după deget; el trebuia să nu facă compromisuri. Totuși, cu toată asprimea sa, când arăta înșelările dracilor care puteau duce buna intenție la pierzare, avea dragoste și milă când își păstora oamenii. Astfel, după ce vorbea cu câțiva creștini sinceri care participau la mișcarea harismatică și citise capitolul său despre acest subiect, a devenit mai conștient de simțămintele lor și a putut înțelege mai bine latura personală a problemelor pe care le discuta. În ediția revizuită, a adăugat un paragraf referitor la acest ton mai personal:

„Această carte a fost citită de mulți oameni care au participat la ‘renașterea harismatică’; mulți dintre ei au părăsit apoi această mișcare, recunoscând că duhul pe care l-au întâlnit în fenomenele ‘harismatice’ nu era Duhul Sfânt. Adepților mișcării ‘harismatice’ care citesc acum această carte, vrem să le spunem: Aveți poate sentimentul că mișcarea ‘harismatică’ este ceva bun în foarte mare măsură (deși s-ar

putea să aveți rezerve față de unele lucruri pe care le-ați văzut ori trăit acolo); nu puteți crede că în această mișcare este ceva drăcesc. Spunând că mișcarea 'harismatică' este de inspirație mediumistică, nu negăm *întreaga* voastră experiență din cadrul mișcării. Dacă v-ați trezit la pocăință pentru păcatele voastre, la conștientizarea că Domnul Iisus Hristos este Mântuitorul lumii, la dragoste curată pentru Dumnezeu și pentru aproapele - toate acestea sunt cu adevărat foarte bune și nu se vor pierde prin părăsirea mișcării 'harismatice'. Dar dacă credeți că experiența 'vorbirii în limbi' sau 'profețirea' sau orice altceva 'supranatural', ce ați trăit, este de la Dumnezeu - atunci această carte vă cheamă să descoperiți că tărâmul adevăratei experiențe creștine duhovnicești este mult mai adânc decât ați simțit până acum, că șiretlicurile diavolului sunt mult mai subtile decât v-ați închipuit, că voia firii noastre omenești căzute de a lua amăgirea drept adevăr, starea emoțională de bine drept experiență duhovnicească, reprezintă ceva cu mult mai grav decât vă închipuiți.⁴⁰³

Părintele Serafim a procedat la fel și cu cei care căutau cu sinceritate adevărul în religiile orientale. Într-o scrisoare către un tânăr, cercetător al scrierilor lui René Guénon, fiind interesat de religiile orientale din punct de vedere intelectual, Părintele Serafim i-a vorbit despre propria sa experiență cu privire la Guénon și studiile orientale. În cele din urmă a concluzionat: „îmi amintesc acum cu dragoste de René Guénon, primul meu îndrumător real întru Adevăr și mă rog să iei de la el numai ce este bun și să nu lași să te înlănțuie limitele sale .... Psihologic vorbind, 'înțelepciunea orientală' nu este pentru noi care suntem trup și suflet ai apusului; creștinismul ortodox este în chip limpede tradiția care ne-a fost dată nouă - și aceasta se poate vedea în Europa apuseană a primelor zece veacuri, înainte de căderea Romei de la ortodoxie. Dar ortodoxia nu este o 'tradiție' ca oricare alta - o 'transmitere' a înțelepciunii spirituale a trecutului; Adevărul lui Dumnezeu este aici și acum - el ne dă legătura imediată cu Dumnezeu cum nu poate să facă nici o altă tradiție. Sunt multe adevăruri în alte tradiții, atât cele transmise dintr-un trecut când oamenii erau mai aproape de Dumnezeu, cât și cele descoperite de cei dăruiți cu minte înțeleaptă; dar Adevărul întreg este numai în creștinism, în revelația lui Dumnezeu înaintea oamenilor. Un exemplu: se află și în alte tradiții învățături despre înșelarea duhovnicească, dar nici una nu este atât de desăvârșită ca învățăturile sfinților părinți ortodocși; și mai important decât atât, aceste înșelări ale diavolului și ale firii noastre căzute se află pretutindeni și sunt atât de profunde că nimeni nu poate scăpa de ele dacă Dumnezeu revelat de creștinism n-ar fi atât de aproape ca să ne slobozească de ele. La fel: tradiția hindusă învață multe lucruri adevărate despre scopul lui Kali Yuga; dar cel care *cunoaște* aceste adevăruri cu mintea nu va avea nici o nădejde să se lupte cu ispitele acestor vremuri, și mulți dintre cei care îl vor recunoaște pe Antihrist când va veni i se vor închina lui - numai puterea lui Hristos dată inimii, va avea tăria să se lupte cu el.

După publicarea cărții *Ortodoxia și religia viitorului*, Mănăstirea Sf. Gherman a fost vizitată de oameni care participaseră la fenomenele descrise. La 25 noiembrie 1976, Părintele Serafim a scris în jurnalul său: „Astăzi vine în vizită la sfârșit de săptămână B. G. El s-a născut ortodox (grec) în Stokton, apoi a devenit călugăr 'yoghin creștin' până când secta sa swami a scăpat de influențele creștine și i-a spus că va trebui să plece întrucât creștinii ortodocși și evreii nu puteau renunța la religia lor. El s-a întors la locul său de origine pentru a porni de la capăt, iar acum, de câteva luni frecventează Biserica Greacă din Stockton, interesându-l viața monahală. Pleacă duminică, și pare mulțumit de șederea sa aici și de ideea de a se întoarce mai târziu să petreacă mai multă vreme, ca o parte a unui pelerinaj la mai multe mănăstiri ortodoxe.”

⁴⁰³ Ibid., p. 174-175.

Au venit și cei care sufereau de înșelare duhovnicească, despre care vorbise Părintele Serafim în cartea sa. În iulie 1976, un tânăr cu numele Jeff a venit într-o vizită, la sfârșit de săptămână, fiind adus la mănăstire de un ortodox din San Francisco. În jurnalul Părintelui Serafim scrie: „Duminică, Părintele Serafim are o discuție lungă cu Jeff, provenit dintr-un mediu protestant, care vreme de câțiva ani (acum are 27) a avut experiențe neobișnuite - a văzut chipuri și puteri neobișnuite - mai ales în legătură cu strădaniile unui cult de a-l ‘atrage’ mai târziu. Nimeni nu-i poate explica experiențele pe care le-a avut, și citind pe Sf. Simeon Noul Teolog, se întreabă dacă experiențele sale ar putea fi apropiate de cele ale Sfântului - mai ales o vedenie a ‘apei vii’. Părintele Serafim explică faptul că experiențele sunt de la diavol, nu sunt neobișnuite în zilele noastre și că răspunsul său trebuie să devină ortodox - după care sensibilitatea lui psihică probabil se va micșora și va începe viața duhovnicească. Ce vremuri stăpânite de diavol trăim!”

Povața Părintelui Serafim arată povața dată de Sf. Ignatie Brianceaninov unui călugăr care era în aceeași stare. Călugărul, care fusese dus de „închipuire” să creadă că era mare ascet și vizionar, i-a spus Sf. Ignatie că era cuprins mereu de căldură foarte mare și auzea că îngerii îi spuneau să zboare prin aer spre Mt. Athos. Când a urmat sfatul Sfântului, să trăiască o viață umilă monahală, fără să-și asume faptele ascetice după voia sa (și să trăiască cu picioarele pe pământ dacă era ispitit să zboare pe fereastră), toate „puterile lui deosebite” au dispărut și el a putut să pună un nou început pe o bază reală.

După cum s-a spus mai sus, cartea Părintelui Serafim a avut un mare efect asupra câtorva „harismatici” care au citit-o. Un exemplu a fost un pelerin cu numele Dan, care a vizitat mănăstirea în 1974. Părintele Serafim a scris, „în timpul scurtei sale vizite, a ieșit la iveală povestirea tânărului. El provenea dintr-un mediu protestant conservator pe care l-a considerat fără conținut duhovnicesc și bunica sa pentecostală îi deschisese drumul către experiențele ‘spirituale’: în clipa când a atins o Biblie care i-a fost dată, a primit ‘daruri spirituale’ - fapt foarte remarcabil, el a fost urmărit de un ‘spirit’ nevăzut care i-a dat îndrumări precise - unde să meargă și ce să facă, și i-a putut hipnotiza pe alții și să-i facă să leviteze (talent pe care l-a folosit cu bucurie pentru a teroriza cunoștințele ateiste). Uneori el se îndoia că ‘darurile’ lui erau de la Dumnezeu, dar aceste îndoieli au fost biruite când el cugeta la faptul că ‘sărăcia’ sa spirituală se diminuase, că ‘renașterea sa spirituală’ săvârșise legătura *cu Biblia* și că părea că el ducea o viață foarte bogată în rugăciune și ‘duhovnicie’. Cunoscând ortodoxia la această mănăstire și mai ales după citirea articolului despre ‘renașterea harismatică’, el a recunoscut că a găsit aici prima explicație completă și clară a experiențelor sale ‘duhovnicești’; cel mai probabil, ‘duhul’ său era rău.”

Dan citise articolul despre „renașterea harismatică” în serial, în *Cuvântul ortodox*. Mai târziu, când Părintele Serafim a inclus acest articol în cartea sa, el a relatat povestirea lui Dan în prefață, fără să-i pomenească numele. După vreun an, Dan a venit din nou la mănăstire, spunându-le părinților că părăsise activitățile „harismatice”, fiind prea înfricoșătoare. Dându-i-se cartea *Ortodoxia și religia viitorului*, s-a recunoscut ca unul dintre personajele de acolo.

Mai târziu părinții au primit această scrisoare de la o femeie din Missouri:

Dragi domni,

Capitolul despre „Renașterea harismatică” este minunat. Din experiența mea, este „la fel”! Ați înțeles foarte bine toată această realitate. Noi, „protestanții”, care ne simțim atât de lipsiți de orice putere sau tărie pentru aceste vremuri în continuă înrăutățire, ne străduim mai mult decât se arată în problemele bisericii noastre, și în această strădanie spre tărâmul harismatic vedem o dovadă de putere

care nu se manifestă în situațiile noastre. La început suntem impresionați. Dar apoi începem să ne dăm seama de unele erezii în practică și în înțelegere. Totul se petrece atât de ușor - aceste „puteri” ale tămăduirii, profeției, etc. - și în chip limpede oamenilor de o foarte mică adâncime duhovnicească. Cel puțin acestea sunt rezervele mele. Și apoi vrem să dăm înapoi. Dar spre ce anume? Încotro? Ortodoxia voastră, care mie îmi aduce putere și frumusețe și sfințenie și semne adevărate de strădanie în purtarea omului, care văd că lipsesc în alte religii. Adaug un pamflet, care m-am gândit că v-ar putea interesa cu privire la mișcările harismatice. În locul adevăratei smerenii, observ o îndreptățire de sine care izvorăște din interiorul grupurilor harismatice, ceea ce mă întristează. Mulțumesc pentru sfaturile date.

Convertirea Părintelui Serafim la adevăratul creștinism, de la religiile orientale, i-a dat o ascuțime de mare preț cu care să ajungă la oameni care încă erau prinși în mrejele acestui tărâm. Iată o relatare a unui student de colegiu care se specializează în studii religioase, care l-a cunoscut pe Părintele Serafim la vârsta de 19 ani:

„Deși primisem educație ‘creștină’ într-un sens destul de liber, de la un coleg de la colegiu, începusem să studiez și să practic pentru o vreme zen budismul. Când am cunoscut prima dată creștinismul ortodox prin intermediul câtorva colegi și am participat la prima slujbă ortodoxă, am fost mișcat adânc. Inima mea a răspuns de îndată, chiar dacă mintea nu înțelegea. Curând după aceea, am fost invitat în camera studenților ortodocși - tineri convertiți înflăcărați care căutau mai mulți convertiți. Îndată au început să-mi spună că ‘toți dumnezeii neamurilor sunt idoli’ (Psalm 95, 5) - pomenind cartea Părintelui Serafim ca dovadă. M-am supărat. Am simțit că cel puțin ei trebuiau să mă cunoască înainte de a-mi ataca convingerile. Dar, mai important, am simțit că ei nu știau despre ce vorbeau. Ce știau ei despre zen budism? Ei erau convertiți de la luteranism și anglicanism și probabil nu stătuseră toată viața lor în postura lotus! Atunci am simțit că experiențele mele erau ‘neutre’ din punct de vedere spiritual. Eu nu mă închinaseam niciodată la vreun idol cu opt brațe și nici nu îmi dorisem aceasta. Arsesem tămâie, m-am așezat pe *zafu* și ‘mi-am numărat inspirațiile’. Sub influența filosofiei zen, crezusem că ‘Dumnezeu’ este impersonal: ‘Mintea Unică’, ‘Sinele cel Mare’, etc.

Studenții mi-au dat cartea *Ortodoxia și religia viitorului*. În lăuntrul meu am simțit că era mult adevăr în cartea aceea, dar în același timp am simțit că nu eram pregătit. ‘Voi ajunge acolo când voi fi pregătit’, mă gândeam. - Dar nu voi fi forțat.

Apoi l-am cunoscut pe Părintele Serafim, când a venit în campusul colegiului și totul s-a limpezit. Prietenii mei ortodocși (până acum i-am iertat) mă făcuseră să cred că Părintele Serafim fusese cândva foarte apropiat de hinduism (privind retrospectiv, cred că ei gândeau astfel fiindcă citiseră fragmente din capitolul femeii care se convertise de la hinduism, fără să observe că acel capitol nu fusese scris de Părintele Serafim). Când l-am întrebat despre asta, a zis: ‘Nu, mă interesa mai mult budismul.’ Asta m-a făcut să mă simt mai aproape de el. L-am întrebat despre conceptul de ‘Dumnezeu impersonal’, ceva ce mă tulburase o vreme. Cred că mă așteptam la un răspuns savant de la un om atât de inteligent - dar nu asta voiam. În schimb, mi-a spus ceva simplu și realist ce se adresa direct inimii mele. Avea înțeles desăvârșit, atât la nivel rațional, cât și la un nivel mai adânc. Mi-am dat seama că Părintele Serafim nu vorbea ca unul inteligent care repetă expresii ortodoxe ‘corecte’, ci ca unul care știa cine experimentase ambele laturi, și de aceea cuvintele lui aveau putere. El cunoștea despre budism infinit mai mult decât

mine. Întâlnirea mea cu el a fost un punct de cotitură pentru mine, care m-a dus la botezul în cadrul Bisericii celei adevărate a lui Iisus Hristos.

Când am citit *Ortodoxia și religia viitorului*, parcă citeam o parte din mine, ceva ce eu cunoscusem tot timpul în sufletul meu.”

Un cititor al cărții *Ortodoxia și religia viitorului*, a comentat: „Cu câțiva ani în urmă, când am citit această carte, mi se părea că este foarte ‘departe’ de mine. M-am gândit: Părintele Serafim descrie aici mișcări *de hotar* - lucrul acesta nu poate să acționeze asupra lumii. Totuși, acum, în 1990, văd altfel lucrurile. Tot ce spunea Părintele Serafim era adevărat.”

Oricine cercetează lumea din zilele noastre, vede că formarea unei „noi spiritualități” a progresat în direcția pe care a descris-o Părintele Serafim. Când Părintele Serafim a scris cartea, termenul „new age” nu era în vorbirea obișnuită, deși era foarte cunoscut în grupurile masonice, esoterice și anticulturale. Astăzi a ajuns un cuvânt stindard pentru o întreagă mișcare mondială - și o afacere de multe miliarde de dolari.

Totuși, manifestările exterioare mai strălucitoare ale acestei mișcări, pot avea în cele din urmă, o atracție limitată. Mult mai semnificativ este faptul că *ideile* „new age”, imaginea lumii a „noi conștiințe religioase”, intră tot mai mult în toate sferele gândirii și activității umane. Astfel, „new age” a devenit mai puțin o mișcare organizată decât o înrâurire care pătrunde pretutindeni: în psihologie, sociologie, istorie, arte, religie, educație și guvernare. Spitalele de psihiatrie din toată țara au instituit programe „new age”: meditație orientală, psihologie transpersonală, bio reacție inversă, și meditație pe muzică. Corporații de mare importanță cum ar fi General Motors și AT&T organizează pentru angajații lor cursuri despre „gândirea new age”, unde se învață vizualizarea, hipnoza, „vindecarea psihică” și alte psihotehnologii. Chiar în școlile publice, subvenționate de guvern, mediumismul sub numele de „canale” se învață ca mijloc de „vindecare interioară”. Un consorțiu de părinți preocupați din Connecticut a spus ce se întâmpla în clasă: „În numele descoperirii ‘scopului vieții’ lor, copiii sunt învățați să intre în transă intrând în comunicare cu ‘spirite călăuzitoare’. Practicarea exercițiilor yoga și a tehnicilor de control al minții sunt alte exemple ale acestui program.”⁴⁰⁴

Din nefericire, bisericile creștine urmează aceleași tendințe primejdioase, târându-se în țărâna mersului lumii spre apostazie. În 1970, Părintele Serafim scrisese: „Necunoașterea profundă a adevăratei experiențe spirituale creștine din vremurile noastre produce o ‘spiritualitate’ creștină falsă a cărei natură este foarte asemănătoare cu ‘noua conștiință religioasă’.” Cu câțiva ani înainte de a deveni foarte populare „canalele” entităților imateriale ca un capriciu „new age”, Părintele Serafim vorbise cum „harismaticii” erau „canale” ale „Duhului Sfânt”. Dar chiar dacă lăsăm la o parte întreaga problemă a „renașterii harismatice”, prognoza făcută de el a venit din alte zone. După cum scrie adepta „new age”, Marilyn Ferguson, în cartea *The Aquarian Conspiracy*: „Un număr sporit de biserici și sinagogi au început să-și extindă contextul, sprijinind organizațiile pentru progresul personal, centrele de vindecare holistică, slujbele pentru vindecare, activitățile de meditație, transformarea conștiinței prin muzică, instruirea întoarcerilor în timp.”⁴⁰⁵ În Detroit, de exemplu, cursurile „Silva pentru controlul minții” au fost ținute de un preot și o maică, ambii romano-catolici. În Bloomfield Hills, Michigan, o biserică episcopală a patronat un centru de sănătate holistică. În New York, Catedrala episcopală Sf. Ioan Teologul a prezentat predicile lui David Spangler - membru în conducerea Fundației *Findhorn*, care a spus că pentru a intra în „new age” este necesară „inițierea luciferică”. În Oakland, California, „Institutul

⁴⁰⁴ Cetățeni din Connecticut pentru învățământ constituțional, 22 ianuarie 1980.

⁴⁰⁵ Marilyn Ferguson, *The Aquarian Conspiracy* (Los Angeles: J. P. Tarcher, Inc., 1980), p. 369.

pentru spiritualitatea bazată pe creație”, romano-catolic, a susținut un „creștinism” redefinit care respinge atitudinea ascetică creștină. În Seattle, Washington, un pastor senior al bisericii baptiste (care este pastor și al adunării baptiste americane) a predicat că Iisus Hristos a fost un om care și-a dat seama de divinitatea Lui, și că oricine poate să facă același lucru - prin yoga kundalini, printre alte tipuri de meditații. Și în bibliotecile creștine din toată America, se pot găsi cărți care conțin opiniile mișcării „new age” - de la meditație la gândirea pozitivă pentru a sprijini o „nouă ordine mondială”. Cartea publicată de *Adunarea creștină inter-universitară* și *Paulist Press*, pretinde că este *păcat* dacă creștinii nu sprijină scopul unei „noi ordini economice” și „noi ordini mondiale”.⁴⁰⁶

În catolicismul roman contemporan, care a învățat asemenea lucruri de la Teilhard de Chardin, există acum o mișcare de a-și însuși teoriile lui Carl Jung, unul dintre părinții mișcării „new age”. Jung, care a participat la ședințe de spiritism și a spus că are „spirite călăuzitoare”, a afirmat că îndepărtarea „laturii întunecate” este partea slabă nefastă din religia noastră, și că de aceea este nevoie să se adauge la Sfânta Treime a patra *Ipostază* - Lucifer! Teoriile sale sunt acum îmbrățișate de „teologii” romani în cărți foarte cunoscute ca *Răutatea noastră* de Părintele John Dourley, și terapia sa psihică se practică în unele biserici romano-catolice, și de către călugării și maicile din unele mănăstiri.⁴⁰⁷ Au mai intrat în această mișcare și bisericile episcopale și protestante (mai ales metodiste): un număr sporit de preoți protestanți lucrează și ca analiști ai lui Jung.⁴⁰⁸

Concluziile Părintelui Serafim despre OZN-uri au venit și din noile evoluții. Acum este o conștiință tot mai sporită, nu numai la nivel științific, ci și popular, că fenomenul OZN nu este doar o problemă a ființelor de pe alte planete care se află în nave spațiale, care pătrund în domeniul psihic și ocult, și că „extratereștrii” locuiesc cu noi pe pământ. Iarăși, imaginea - răspândită de regizorul Steven Spielberg în filmele sale *Întâlniri secrete* și - despre extratereștri binevoitori și chiar „drăgălași”, este înlocuită acum de o imagine mai aproape de adevăr. Cu experiențele descrise de Whitley Streiber în cartea sa *Comuniune*, publicului i s-a arătat că așa numiții „vizitatori” sunt de fapt ființe nemiloase, rele, care își varsă tulburările psihice asupra celor care vin în legătură cu ele (acest aspect al fenomenului potrivit-se foarte bine cu dovezile strânse de cercetătorii Vallee și Hynek). Streiber scrie: „Am simțit o primejdie de nesp. Era iadul pe pământ, și nu mă puteam mișca, nu puteam striga și nici nu puteam fugi. Eram nemișcat ca un mort, suferind chinuri lăuntrice. Totul era cumplit și urâcios, mârșav și ascuns și prevestitor de rău ...” Streiber spune că „vizitatorii” erau asociați și cu mirosuri specifice - printre care, miros „ca de sulf”, cum se istorisește în Viețile sfinților de demult în întâlnirile cu dracii. Poate că cel mai trist „semn al vremii” din perioada post-creștină este faptul că foarte mulți oameni sărăciți din punct de vedere spiritual preferă acum să se aplece în legătură cu acești „vizitatori” cumpliți și nemiloși în loc să se simtă singuri în universul impersonal, așa cum li se pare lor. Noua revistă *The Communion Letter* afirmă: „Oameni din toată lumea întâlnesc în casele lor și chiar pe stradă ființe necunoscute ... în vise și în cursul nopții.” Revista cere oamenilor să „învățați să le răspundeți vizitatorilor cu folos și eficient dacă apar în viața voastră. - Descoperiți misterul, minunea și frumusețea experienței ... lucrurile pe care împrejurările obișnuite nu le vor descoperi ... adevărurile necunoscute și minunate care țâșnesc din caracterul ascuns.”

⁴⁰⁶ Constance E. Cumbey, *Primejdiile ascunse ale curcubeului: Mișcarea New Age și venirea epocii violenței* (Shreveport, Louisiana: Huntington House, 1983), p. 157.

⁴⁰⁷ Deborah Corbett, „Suferința pentru Adevăr: Privire asupra Răului care suntem noi: critica creștinismului făcută de Jung de John P. Dourley”, *Epiphany Journal* (Primăvara, 1986), p. 82-90.

⁴⁰⁸ Deborah Corbett, „Provocarea Jungiană față de creștinismul modern”, *Epiphany Journal*, (Vara, 1988) , p. 33-40.

În fața acestor lucruri, credinciosul creștin nu poate să pună la îndoială cuvintele Părintelui Serafim că într-adevăr „satan umblă acum gol în istoria omului.”

Este interesant de observat că anul 1975, când a apărut cartea Părintelui Serafim, a fost un an semnificativ pentru „noua conștiință religioasă”. Aceasta s-a întâmplat când ocultista decedată Alice Bailey - unul dintre fondatorii de bază ai mișcării *new age* de astăzi și vrăjmaș declarat al creștinismului ortodox - a dat permisiunea discipolilor să răspândească public prin toată media teoriile „new age” ținute ascunse până acum. În timpul aceluși an, David Spangler împreună cu o mulțime de alți adepți și organizatori „new age” și-au început activitatea publică.

Scopurile „new age” au fost plănuite dinainte, în scrierile următorilor: Elena Blavatskaia (fondatoarea societății teosofice, care l-a numit pe satan „adevăratul creator și binefăcător al ... omenirii”), Alice Bailey, Nicholas Roerich, Helena Roerich (autoarea scrierilor agni yoga) și H. G. Wells. Astăzi, unele cercuri *new age* vorbesc despre „planul” pentru o „nouă ordine mondială”, care va include un sistem universal de cărți de credit, taxă universală, și o putere internațională care va controla aprovizionarea lumii cu alimente și sistemele de transport. Societățile esoterice *new age* susțin că trebuie să îndeplinim „deschiderile planetare” în cea mai mare parte pentru realizarea „planului”. Potrivit lui Benjamin Creme - urmaș al primilor ocultști Blavatskaia și Bailey - bisericile creștine „revitalizate” și lojele masonice vor fi folosite pentru aceste inițieri. După cum vedem, David Spangler - și el discipol al scrierilor lui Bailey, și un alt membru al Departamentului directorilor puternice „inițiative planetare pentru lumea pe care o alegem”, situată în Piața Națiunilor Unite - a afirmat că aceste inițieri vor fi „luciferice” în esența lor esoterică: „Lucifer lucrează în fiecare dintre noi pentru a ne aduce la plenitudine ca să intrăm în *new age* ... fiecare dintre noi este adus la punctul pe care eu îl numesc inițierea luciferică .... Lucifer vine să ne dea ultimele ... inițieri luciferice ... cu care se vor confrunta mulți oameni, căci este inițierea în *new age*.”⁴⁰⁹

Spangler repetă teoria lui Alice Bailey, care i-a „dus” de la o ființă numită „Djwhal Khul”. Nici Bailey nu a fost prima care a susținut această mișcare. La sfârșitul sec. al XIX-lea, generalul Albert Pike, liderul lojei masonice scoțiene din Charleston, Carolina de sud, a anticipat o inițiere luciferică globală într-o scrisoare de confirmare.⁴¹⁰

Totuși, mișcarea *new age* este doar nucleul „spiritual”, esoteric al unei mișcări mult mai mari care s-a răspândit în deceniul care a urmat după moartea Părintelui Serafim. Aceasta este mișcarea cu multe aspecte către „globalism”, care îi preocupă foarte mult pe cei ale căror scopuri nu sunt de loc religioase. În ultimii ani, bancheri și corporații cu investiții internaționale au făcut eforturi mari pentru scopul lor de dominare a finanțelor mondiale. Așa cum a avertizat lumea Amiralul Charles Ward, fost membru al foarte elitistului „Consiliu al relațiilor externe” (care include reprezentanți ai celor mai mari firme bancare din lume): „Clica cea mai puternică din aceste grupuri elitiste au un obiectiv comun - ei vor să aducă pierderea suveranității și a independenței naționale a Statelor Unite. O a doua clică a membrilor internaționali din acest Consiliu ... cuprinde bancherii internaționali din Wall Street și agenții lor cei mai importanți. Mai întâi, ei vor monopolul bancar internațional din orice putere ar sfârși în controlul guvernamental global.”⁴¹¹

Pentru scopul globalismului, mișcarea *new age* a creat ceea ce Joseph Campbell a numit o „nouă mitologie planetară”: o mitologie care susține că omul este perfectibil

⁴⁰⁹ David Spangler, *Meditații asupra lui Hristos* (Scotland: Findhorn Community Press, 1978), p. 40, 44.

⁴¹⁰ Vezi Tal Brooke, *Când va fi o singură ordine mondială* (Eugene, Oregon: Harvest House Publishers, 1989) , p. 176.

⁴¹¹ Rear Admiral Chester Ward, *Review of the News* [Revista știrilor], 9 aprilie 1980, p. 37-38. Citat în Tal Brooke, *Când va fi o singură ordine mondială*, p. 263.

în esență prin procesul „evoluției” și că sunt deja oameni care au atins această stare și pot astfel să înfăptuiască visul chiliastic (împărăția lui Dumnezeu pe pământ). O asemenea „mitologie” duce spre scopul final al „noii conștiințe religioase”, care trebuie să-l aducă pe Mesia care este propriu pentru *new age*: așa numitul „Maitreya - Hristosul”. Potrivit scrierilor lui Alice Bailey, „îngerii” vor apărea împreună cu acest Hristos fals pentru a-i convinge pe oameni că trebuie să-l urmeze.

DIN tot ce s-a spus mai sus, se poate vedea cum, în anii care au urmat publicării cărții Părintelui Serafim și mai ales după moartea lui, formarea unei „religii a viitorului” actuale a devenit foarte reală și de crezut. Acum vedem și mai clar cum omenirea se deschide către „secrișul drăcesc” pe care l-a prevăzut Părintele Serafim, în care mulțimile lumii - inclusiv creștinii bine-intenționați - pot fi inițiați în domeniul dracilor.

În ultimul veac, filosoful ortodox rus Ivan Kireevski a explicat cum dobândirea gândirii patristice deschide ochii pentru a vedea cele ce alții nu le pot vedea: „Mintea ortodoxă stă în punctul în care toate căile se intersectează. Aceasta se uită cu atenție pe fiecare cale și din punctul său unic favorabil, vede condițiile, primejdiile, foloasele și ultima destinație a fiecărui drum. Aceasta examinează fiecare cale din punct de vedere patristic, căci convingerile personale vin în contact real, nu ipotetic, cu cultura înconjurătoare.” Alexei Young a observat, „Aceste cuvinte descriu perfect gândirea Părintelui Serafim și explică de ce atât de mult din ce a scris el avea o puternică mireasmă 'profetică'. Nu era din pricină că era un fel de bătrân clarvăzător sau 'oracol', ci pentru că, fiind înrădăcinat în înțelepciunea părinților și aplicând aceste principii patristice în viața de zi cu zi, el a văzut limpede ce așteaptă cei care organizează viața (atât în societate cât și în Biserică) potrivit spiritului acestei lumi.”

La mijlocul anilor '70, când Părintele Serafim scria despre primejdia cultelor neo-păgâne, erau în preajmă alți „păzitori de cult” (deși atunci nu li se dădea mare atenție, când „sperietoarea de cult” a lovit America în 1979, în masacrul de la Jonestown). Totuși, fără principiile patristice ale vieții duhovnicești, ei nu și-au putut da seama de unitatea de bază care este în spatele fenomenelor OZN, religiilor orientale, și a „renașterii harismatice” - toate având tehnici mediumistice pentru a intra în legătură cu duhurile căzute sub diferiți călăuzitori.

Acum, că mișcarea *new age* a devenit atât de cunoscută și puternică, s-a publicat și un număr de cărți de „atenționare”, scrise de autori creștini. În 1983, la un an după moartea Părintelui Serafim, una dintre aceste cărți a devenit un *bestseller* în rândul creștinilor protestanți: *Primejdia ascunsă a curcubeului: mișcarea new age și venirea epocii noastre barbare*, de Attorney Constance E. Cumbey. Deși această carte nu este insuflată de principiile patristice și poate avea concluzii exagerate, a venit ca un foarte necesar deschizător de ochi pentru lumea creștină, dând la iveală fapte puțin cunoscute despre esența mișcării *new age* și despre colaborarea organizațiilor religioase, politice, economice, de sănătate și mediu activând în direcția „noii ordini mondiale”. După apariția cărții, Constance Cumbey a mers într-un turneu de conferințe, apărând de multe ori la televizor și radio dând interviuri și discutând cu lideri *new age* de notorietate ca Benjamin Creme. Apoi, în 1989, ea a dat peste *Ortodoxia și religia viitorului*. Această carte, scrisă de un predecesor în domeniul ei, a fost ca o revelație pentru ea, scriind obștii Sf. Gherman: „Un binefăcător necunoscut mi-a trimis o carte a Părintelui Rose, cu vreun an în urmă și o consider cea mai importantă carte pe care am citit-o despre acest subiect. Citindu-l pe Părintele Rose înseamnă să bei apă curată după ce te-ai tăvălit în noroi! Am recomandat-o multor oameni în interviurile mele publice și la radio.”

Din cele 40 de cărți pe care le-a publicat obștea în timpul vieții Părintelui Serafim - 20 în limba engleză și 20 în limba rusă - *Ortodoxia și religia viitorului* a fost cea mai populară. Acum se află la a cea de a șasea ediție engleză.

În Rusia, impactul cărții a fost cu mult mai mare decât în America - chiar fără să fie publicată în Rusia! În timpul vieții, Părintele Serafim a aflat că fusese tradusă în limba rusă, în spatele cortinii de fier, dar nu a știut niciodată rezultatele uimitoare. După moartea sa, traducerea rusească (sau mai multe traduceri) s-au distribuit pe ascuns printre credincioșii din *întreaga Rusie* în formă de manuscrise nenumărate scrise la mașină. Viețile multor mii de oameni s-au schimbat, fiindcă această carte le-a deschis ochii să vadă primejdiile spirituale ale vremii lor. Cartea este foarte relevantă pentru Rusia de astăzi, unde o societate dominată vreme de 70 de ani de materialismul impus cu forța, cade pradă influenței crescânde a tendințelor spirituale înșelătoare.

Odată cu „deschiderea” țărilor răsăritene europene, părți din foarte cunoscutul manuscris „clandestin” al cărții *Ortodoxia și religia viitorului* s-au publicat în ziarele din Rusia. Capitolul despre „Miracolul unui fachir și Rugăciunea lui Iisus” și cel despre fenomenul OZN au apărut împreună cu informații biografice despre Părintele Serafim. În ambele cazuri, articolele au fost publicate pentru a umple o anumită nevoie, întrucât religiile orientale și experiențele OZN au atras un mare interes în Rusia. Ziariștii au spus că explicația dată de Părintele Serafim acestor fenomene s-a dovedit mai plauzibilă decât oricare alte teorii. Un credincios din Rusia a zis: „Cărțile Părintelui Serafim demonstrează că aceste fenomene care par ‘inexplicabile’ pot fi explicate potrivit învățaturii patristice ortodoxe, care este trainică, de nădejde, precisă.”

Cartea a fost publicată în întregime în 1991 în tiraje de masă, în Rusia. Până

412

acum s-au publicat câteva ediții.

După ani de zile, *Ortodoxia și religia viitorului* a biruit în oamenii dezorientați din pricina nemulțumirii de sine, determinându-i să ia viața spirituală mai în serios. Cartea le-a arătat realitatea, că are loc un război spiritual cu adevărat, o luptă pentru suflete, și că ei trebuie să *țină adevărul* (Efeseni 5, 15), ca nu să piardă harul lui Dumnezeu care îi duce la rai.

Aceasta a fost intenția Părintelui Serafim, dar el știa că era numai un început. Cartea a pus bazele pentru alte cărți ale frăției - cărți care îi ajuta pe oameni să meargă mai departe pe calea creștin ortodoxă, dându-le chipul viețuirii în lumea cealaltă și să să-și tragădeacolo însuflețirea pentru a răbda până la sfârșit și astfel să dobândească mântuirea.

79 Rădăcini ortodoxe apusene

Pentru cei care însetează după Dumnezeu, ce dulci sunt acele singurătăți îndepărtate cu pădurile lor! Pentru cei care însetează după Hristos, cât de plăcute sunt acele retrageri, care se întind în depărtare, unde numai natura se trezește! Toate lucrurile sunt tăcute. Atunci, ca și cum ar fi sub impulsul tăcerii, mintea se înalță cu bucurie spre Dumnezeul ei, și se grăbește cu mișcări de negrăit. Nu se află acolo tulburare neliniștitoare, nici vreun cuvânt, ci

⁴¹² În cel puțin o ediție, traducătorii au redat titlul greșit: „Ortodoxia și religiile (pluralul) viitorului”, ceea ce deformează mesajul central al cărții. De asemenea, în Introducerea câtorva ediții, există date biografice greșite despre Părintele Serafim. Este de dorit ca aceste greșeli să nu apară în edițiile viitoare.

numai Dumnezeu. Doar sunetul acela dulce străbate liniștea sălașului îndepărtat. Un murmur mai dulce decât liniștea întrerupe acea stare de liniște blândă, un freamăt sfânt al unei schimbări simple ...

- Sf. Euherie din Lyon⁴¹³

Atras de singurătatea pustiei, un bărbat de 35 de ani a mers odată în pădure: „A pornit pe o cale nu prea îndepărtată, ci spre pustia care era aproape de casa lui. Ce spera el să dobândească prin aceasta? De ce nu s-a așezat într-o comunitate monahală, sau să caute una cu bătrâni mai renumiți?... Totul în viața sa ... părea să arate că nu avea nici un ‘romantism’ religios: nu visa locuri îndepărtate, ‘mănăstiri ideale’ sau ‘bătrâni sfinți’. El se gândea la un singur lucru: cum, pe temelia ABC-ului vieții duhovnicești și a unei practici strict monahale, să-și mântuiască sufletul și să se pregătească pentru împărăția cerurilor.”

Aceste cuvinte puteau să servească pentru a-l descrie pe Părintele Serafim Rose, care s-a așezat pentru totdeauna în pustie la vârsta de 35 de ani, numai pentru a cunoaște viața călugărească. Dar nu au fost scrise pentru acest scop. Le-a scris Părintele Serafim pentru a-l descrie pe Sf. Roman, vechiul întemeietor din sec. al V-lea al monahismului pustnicesc de pe pământul strămoșilor Părintelui Serafim: Franța.

Cu cât pătrundea mai adânc în lumea creștină a vechii Franțe (numită Galia pe vremea aceea), Părintele Serafim se minuna de bogățiile duhovnicești uitate. Scria într-o scrisoare: „Aerul Galiei veacurilor V și VI este extrem de înviorător și însuflețitor” Aici era o întreagă lume ortodoxă - cu aceeași evlavie, rânduieli și viziune ce se află pe pământurile ortodoxiei răsăritene - și care erau în același timp în întregime și ale apusului. Fiind de origine franceză din partea tatălui, Părintele Serafim a găsit aici o legătură vitală cu propriile sale rădăcini ortodoxe. Întrucât la începutul căii monahale, el se insuflase din fenomenul sălășluirii în pustia din nordul Rusiei, acum el urma să facă același lucru dintr-un fenomen identic de pe pământul strămoșilor săi. Plecarea căutătorilor de Dumnezeu din vechea Galie în munții Jura a fost o adevărată prevestire a mișcării care a început în Rusia cu aproape un mileniu mai târziu. În 1976, Părintele Serafim scria unui tânăr aspirant la călugărie, „mănăstirile din Jura sunt extrem de interesante pentru noi, căci ele sunt o pustie împădurită foarte aproape de duhul Tebaidei nordului (sau de Tebaida americană care ar putea exista dacă ar fi suflete care să se potrivească munților!).” Este interesant că Părintele Serafim a făcut un studiu profund al Galiei monahale cam în același timp în care pregătea cartea Tebaida nordului.

Ce l-a atras cel mai mult pe Părintele Serafim la monahismul galic în perioadele sale de început era libertatea și prospețimea lui, lipsa instituționalizării lui. El scria că „rânduielile monahale ale vestului medieval cu guvernarea lor centralizată și regula uniformei erau necunoscute în această perioadă timpurie de nouă râvnă monahală .. Tonul duhovnicesc al Galiei monahale din aceste veacuri era stabilit de răsăritul ortodox” - datorându-se în mare măsură ostanelilor Sf. Ioan Casian (f 435) în aducerea înțelepciunii ascetice a părinților pustiei din Egipt.

În scrierile Sf. Grigore de Tours (f 594), Părintele Serafim a găsit imaginea cea mai obișnuită a monahismului ortodox apusean din primele veacuri. Părintele Serafim observa: „în zadar vom căuta în scrierile sale o relatare a instituțiilor monahale; vom găsi acolo numele câtorva mănăstiri și aproape nimic despre rânduiala sau conducerea monahală. Mai întâi, pe el nu îl interesează călugării și călugărițele (adică, cei care au fost tunși în călugărie), ci luptele ascetice și faptele lor duhovnicești. În cea mai mare parte el relatează lucrările asceților renumiți pentru sfințenia și minunile lor; dar el mai relatează și istorioarele celor care au apucat pe o cale greșită, reținându-le ca pe o

⁴¹³ Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 111.

avertizare pentru cei care își vor alege calea luptei duhovnicești. Atât el, cât și Galia monahală, își concentrează atenția pe lupta duhovnicească. 'Pustia' împădurită a Galiei ortodoxe din vremea aceea respiră aceeași prospețime și râvnă și libertate ca și pustia Egiptului și cea a Palestinei, așa cum se relatează în Istoria lausiacă și alte asemenea relatări clasice ale monahismului răsăritean timpuriu.⁴¹⁴

LUCRAREA Arhiepiscopului Ioan cu Biserica Ortodoxă a Franței și testamentul pe care îl dăduse obștii de la Sf. Gherman pentru a-și aminti de sfinții din apus, stârniseră inițial interesul părinților din vechia Galie. Pentru împlinirea acestui testament, publicaseră materialul despre sfinții galici în Cuvântul ortodox, în 1969: Viața Sf. Ioan Casian de I. M. Kontzevici, urmată de un articol despre „întemeierea monahismului ortodox în apus”, de Părintele Serafim.⁴¹⁵ Acest subiect nu fusese abordat până atunci de către scriitorii ortodocși în limba engleză; și eforturile părinților nu au rămas fără un răspuns surprinzător și chiar indignant. Pe când lucrau în librărie, doar cu câteva luni înainte de plecarea lor în pustie, un tânăr „discipol ortodox tradițional” energic a intrat și a început să defăimeze ultimul număr din Cuvântul ortodox. Pe coperta acestui număr era fotografia insulei monahale Lerins și cuvintele, „Sf. Ioan Casian și monahismul ortodox apusean.”

„Nu există ‘monahism ortodox apusean’, „a obiectat vehement studentul de colegiu, și a început să-și expună punctul de vedere ortodox răsăritean „tradițional”. Părintele Serafim a ascultat argumentele politicos, dar i s-au părut adolescentine. Nu s-a implicat de loc într-o orientare „anti-apuseană” - aceeași orientare care i-a îndemnat pe alții să-l lovească pe sârmanul Fer. Augustin la fiecare posibil avantaj. El știa că apusenii aveau neputința duhovnicească de a-și tăia rădăcinile native de dragul unui purism „răsăritean” artificial. Primise sarcina de la Arhiepiscopul Ioan de a le da înapoi creștinilor apuseni moștenirea lor ortodoxă și chiar asta a intenționat să facă, indiferent de ce ar putea să spună clevetitorii.

In 1975, Părintele Serafim a ridicat din nou problema Galiei ortodoxe. Pe vremea aceea se afla la mânăstire un frate care se numea Paul, unul dintre cei patru absolvenți ai primului curs „Noua Academie Teologică Valaam”. Fiind convertit la ortodoxie, fratele Paul învățase latina la un seminar catolic roman. Deși cunoștințele de latină ale Părintelui Serafim erau limitate, el citea franțuzește cu ușurință; și astfel cei doi s-au putut înțelege cu privire la întregul material scris despre Galia secolelor al V -lea și al VI-lea.

La 11 aprilie 1975, Părintele Serafim și fratele Paul au mers împreună la biblioteca Universității din California, Berkeley (unde Părintele Serafim își obținuse licența și avea acces la fondul secret), și au făcut niște cercetări asupra sfinților din apus. Acolo au găsit versiunea originală în limba latină, tipărită într-o traducere franțuzească literală Vita Patrum (Viața părinților) de Sf. Grigore de Tours. Fiind a șaptea carte a Sf. Grigore, din cele opt Cărți ale minunilor, această carte avea o valoare deosebită ca sursă originală, întrucât pe mulți dintre sfinții despre care a scris Sf. Grigore, i-a cunoscut personal, trei dintre ei, fiindu-i rude apropiate. În mod surprinzător, datorită dispariției interesului față de primii sfinți ai apusului, Vita Patrum nu fusese încă tradusă în limba engleză. Părintelui Serafim i-a venit ideea să o traducă și să o publice; fratele Paul nu a acceptat această idee întrucât trecea printr-o perioadă de incertitudine, neștiind ce să facă cu viața sa. În mai puțin de o lună, Părintele Serafim scria în Jurnalul său: „În Duminica Paștelui seara, fratele Paul vine cu un proiect în sprijinul deciziei sale cu privire la felul în care să slujească lui Dumnezeu: să-și petreacă această vară traducând

⁴¹⁴ Ibid., p. 94-95.

⁴¹⁵ [Eugene Rose], „Sf. Casian și întemeierea monahismului ortodox din apus”, *Cuvântul ortodox*, nr. 25 (1969), p. 57-58.

și adaptând Viața părinților de Sf. Grigore de Tours, în același timp rugând fierbinte pe acești sfinți mari ai Galiei să-l ajute să-și găsească calea în viață. Dacă este vrednic să aprecieze și să facă această jertfă, Dumnezeu îl va răsplăti cu siguranță.”

Părintele Serafim a lucrat împreună cu fratele Paul, verificând traducerea din originalul în limba latină cu versiunea în limba franceză. Până în octombrie lucrarea a fost terminată. Totuși, înainte de a o prezenta în paginile Cuvântului ortodox, Părintele Serafim a simțit că trebuie să-și călăuzească cititorii în această abordare. A scris că, „foarte multe izvoare ortodoxe de bază, care sunt deja traduse în engleză, stau nefolosite întrucât nu s-a oferit o abordare sau o introducere adecvată. Să încercăm să oferim această abordare, mai ales cu privire la sfinții ortodocși din apus care sunt cunoscuți atât de puțin creștinilor ortodocși din America, deși unii dintre ei au fost slăviți timp de secole în răsărit.”

Articolele Părintelui Serafim despre vestul ortodox, care a cuprins în final peste o sută de pagini publicate, au reușit să ofere această abordare ca niciodată până atunci, trecând peste prăpastia timpului de secole, permițându-le celor din apus să pătrundă adânc în duhul vechi al ortodoxiei și al literaturii ei. Părintele Gherman observa: „Nu era doar o problemă a abordării textelor vechi într-o manieră modernă. Părintele Serafim nu a avut un ‘sentiment’ modern pentru ele; el a avut un ‘sentiment’ vechi.” Aceasta nu se vede în stilul scris al Părintelui Serafim - întrucât nu este greu să imiți la suprafață „stilul cucernic” al vechilor scriitori, așa cum au făcut mulți - cât se află în mintea și inima care se simt dincolo de cuvinte. Părintele Serafim apare ca un om modern care abordează publicațiile și problemele contemporane și totuși, în mod evident, el nu gândește, nu simte și nu vede realitatea potrivit spiritului vremii. Ca un creștin și mai ales ca monah, el respira de fapt acel aer însuflețitor al Galiei vechi. Într-o zi, pe când cerceta și scria despre acest subiect, a scris cu entuziasm lui Alexei Young: „Am petrecut toată după amiaza în Galia veacului al VI-lea!”

Primul articol pe care l-a scris Părintele Serafim ca introducere pentru Vita Patrum a fost remarcabilul său „Prolog al sfinților ortodocși ai apusului”. Aici a vorbit în detaliu despre câteva izvoare majore ale hagiografiei ortodoxe apusene: Dialogurile și Viața Sf. Martin de Sulpicius Severus, Dialogurile Sf. Grigore cel Mare și Cărțile minunilor de Sf. Grigore de Tours. Întrucât toate aceste lucrări sunt pline cu relatări de apariții miraculoase, Părintele Serafim a simțit că este necesar să explice cum tradiția ortodoxă nu este în nici un caz credulă în acceptarea minunilor sfinților. El scria că, „se acordă întotdeauna multă atenție pentru a avea certitudinea că Viețile sfinților conțin relatări adevărate și nu născociri; pentru că, firește, este adevărat că, în epoca ‘fiecunii’ care a început în evul mediu apusean, după separarea finală a Romei de Biserica lui Hristos (1054), au fost introduse astfel de născociri în multe Vieți ale sfinților, dând tuturor izvoarelor latinești de mai târziu o mare neîncredere. Pe de altă parte, hagiografii ortodocși și-au însușit întotdeauna ca principiu maxima pe care Sf. Dimitrie de Rostov o plasa pe prima pagină a Vieților lui: SĂ NU SPUN NICI O MINCIUNĂ DESPRE NICI UN SFÂNT. De aceea în Biserica Ortodoxă manifestă multă grijă ca să se transmită izvoarele originale care spun despre sfinți: acele Vieți care se bazează pe experiența imediată a autorului și mărturia martorilor care l-au cunoscut personal. Astfel se păstrează prospețimea și lucrul minunat relatat de cineva care a cunoscut sfântul personal și ni se transmite în mod direct, ‘strict’ așa cum a fost, ‘tonul’ autentic al unei vieți sfinte.”⁴¹⁶

în ciuda autenticității istorice a izvoarelor ortodoxe originale, probabil că știutorul de carte modern le disprețuiește atât pentru „învățămintele” cât și pentru

⁴¹⁶ [Părintele Serafim Rose], „Un prolog al sfinților ortodocși din apus”, *Cuvântul ortodox*, nr. 64 (1975), p. 183.

minunile lor. Totuși, după cum a arătat Părintele Serafim: „Este posibil să găsim în aceste minuni și învățăminte care insultă într-atât ‘mintea modernă’, o dimensiune pierdută a concepției contemporane, care în căutarea sa derutantă pentru o ‘obiectivitate’ bi-dimensională, a pierdut cheia pentru înțelepciunea adevărată într-o măsură cu mult mai mare decât ceea ce crede că a câștigat. ‘Obiectivitatea științifică’ a ajuns astăzi efectiv într-un punct mort și fiecare adevăr a ajuns o problemă. Dar acest punct mort pentru cunoașterea lumescă este poate deschiderea unei căi către o cunoaștere superioară, în care adevărul și viața nu mai sunt despărțite, unde înaintarea în cunoașterea adevărată este imposibilă fără o înaintare corespunzătoare în viața morală și spirituală.” Aceasta este lecția care, în acest secol, s-a învățat cel mai complet în Rusia, unde raționalismul și materialismul au fost împinse forțat către „punctul mort” cu o viteză primejdioasă și unde progresul și chiar supraviețuirea societății s-a arătat în mod palpabil că este imposibilă fără Dumnezeu. Dar și în vest se învață aceeași lecție. Părintele Serafim scria, „Involuntar, convertiții la ortodoxie din țările occidentale - ca și ‘ortodocșii nativi’ occidentalizați - au fost duși înapoi către începuturi când raționalismul mândru al Romei păgâne a fost cucerit de către înțelepciunea adevărată a creștinismului.”⁴¹⁷

La „Prologul” general, Părintele Serafim a mai adăugat trei articole mai ales despre Galia ortodoxă. Primul analiza diferite aspecte ale creștinismului din Galia în timpul Sf. Grigore: iconografie, structuri de biserici, veșminte, slujbe, post, conducerea bisericii, etc. Nu a fost greu pentru Părintele Serafim să-l aducă pe cititorul ortodox în lumea Sf. Grigore. După cum a arătat, foarte multe aspecte ale creștinismului galic vechi, deși s-a transformat în lumea catolic-protestantă, și-au reținut aceeași structură esențială din ortodoxia răsăriteană. În acest sens, răsăritul creștin este astăzi mult mai aproape de apusul creștin timpuriu decât este apusul însuși.

Rezumând descrierea prezentată de el, a lumii creștine făcută de către Sf. Grigore de Tours, Părintele Serafim vorbea despre semnificația ei duhovnicească în timpurile noastre. El scria că, „creștinismul ortodox de astăzi este foarte doritor să deschidă Cărțile minunilor de Sf. Grigore și să găsească acolo ceea ce râvnește sufletul său în această lume modernă lipsită de suflet, mecanicistă; el găsește acea cale creștină a mântuirii pe care o cunoaște din slujbele ortodoxe, Viețile sfinților, scrierile patristice, dar care este atât de absentă astăzi, chiar printre cei mai buni ‘creștini’ moderni, omul începe să se întrebe dacă acela nu este cu adevărat nebun sau vreo fosilă a istoriei, pentru a continua să creadă și să simtă ceea ce a crezut și simțit Biserica întotdeauna. Este nevoie de un lucru pentru a recunoaște adevărul intelectual al creștinismului ortodox; dar cum trebuie să-l trăiască cineva când acest adevăr nu se află în armonie cu timpurile? Atunci omul îl citește pe Sf. Grigore și constată că tot acest adevăr ortodox este atât de profund normal, că societăți, întregi se bazau odinioară pe el, că necredința și creștinismul ‘renovat’ sunt profund anormale iar nu creștinismul ortodox, că aceasta este moștenirea și dreptul prin naștere al apusului, pe care l-a părăsit cu mult timp în urmă, când s-a separat de cea una și singura Biserică a lui Hristos, de aceea, pierzând cheia ‘secretului’ care atât de mult îl induce în eroare pe intelectualul modern - ‘secretul’ creștinismului adevărat, care trebuie abordat cu o inimă râvnitoare, credincioasă iar nu cu rezervă rece și necredință modernă care nu este firească omului ci

418

este o anomalie a istoriei.”

Al doilea articol se ocupă în special de monahismul din Galia: învățăturile Sf. Ioan Casian, îndrumările Sf. Faust de Lerins, poezia înălțătoare a Sf. Euherie de Lyons din „Lauda pustiei” și în sfârșit fenomenul Sfinților Roman și Lupicin, frați-călugări care au inițiat „fuga în pustie” din Galia. De-a lungul articolului, Părintele Serafim a meditat asupra adaptării scrierilor vechi la condițiile moderne. El a vorbit despre această

⁴¹⁷ Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, paginile 17-18.

⁴¹⁸ *Ibid.*, p. 90.

practică și în cel de-al treilea și ultim articol al său: „Monahismul ortodox de astăzi în lumina Galiei ortodoxe monahale”. Privind scena americană contemporană, el a descris tipuri de așezări mănăstirești pe care le poate întâlni un aspirant, a spus obiectiv foloasele și pericolele inerente în fiecare caz și apoi a continuat cu un mesaj către aspiranții pentru oricare fel de așezare, bazat pe experiența Galiei ortodoxe. Vom vorbi despre acest mesaj mai mult, mai târziu.

PE când lucra la articolele sale introductive, Părintele Serafim a aflat că unul dintre foștii săi frați de mănăstire, care ajunsese de curând soldat în armată, intenționa să se stabilească în Germania. I-a scris acestui frate și l-a încurajat să caute ocazia pentru a face un pelerinaj ortodox în Munții Jura din apropiere, locașul vechilor locuitori în pustie galici. Scrisoarea Părintelui Serafim conținea și o relatare despre așezarea și semnificația a șase locuri sfinte care îl interesau cel mai mult, aproape toate legate de Sfinții Roman și Lupicin. El scria că, „Doar ‘simțirea’ munților și a pădurii, dacă este posibil și câteva fotografii și în special informații despre moaște și cel puțin o mică amintire a acestor locuri - pământ și un con de brad! - ne vor fi foarte dragi.”

Fratele a urmat sfatul Părintelui Serafim. Nu după mult timp, i-a trimis fotografii cu Jura și moaștele Sfinților Roman și Lupicin, însoțite de impresii despre acel pelerinaj, pe care părinții le-au publicat în Cuvântul ortodox. Fratele a scris, „Îți mulțumesc din toată inima că mi-ai sugerat acest pelerinaj și pentru că mi-ai spus ce să văd. Dumnezeu să te binecuvinteze în nevoițele tale de a aprinde flacăra în creștinii ortodocși ai acestor zile de pe urmă, care au strălucit atât de puternic și continuă să strălucească pentru cei care au ochi să vadă, în sfinții apusului.”

PE lângă Cărțile minunilor, pe Părintele Serafim l-a interesat foarte mult cartea pentru care Sf. Grigore de Tours a ajuns cunoscut astăzi în mod special: Istoria francilor. Ca istoric, Sf. Grigore a fost mai mult decât un simplu cronicar al faptelor: el era un om duhovnicesc, bogat în experiență și înțelepciune, care a căutat și a găsit modelul istoriei. Părintele Serafim scria, „în Sf. Grigore putem vedea plinătatea imaginii care s-a pierdut în aproape toată învățătura modernă.” Vorbind simplu fraților și surorilor în trapeză, Părintele Serafim a explicat odată cum învățatii moderni tind să atribuie cauze secundare evenimentelor istorice, considerându-le cauzele reale. El zicea: „Cauza reală este sufletul și Dumnezeu: orice face Dumnezeu și orice face sufletul. Aceste două lucruri realizează întreaga istorie; și toate evenimentele neesențiale - ce tratat s-a semnat, ori motivele economice pentru nemulțumirea maselor și așa mai departe - sunt cu totul secundare. De fapt, dacă te uiți la istoria modernă, la întreaga mișcare revoluționară, este evident că nu economia este factorul care guvernează, ci diferite idei care pătrund în sufletele oamenilor despre construirea în realitate a raiului pe pământ. Odată ce această idee se înfiripă, apoi se fac lucruri fantastice, pentru că acesta este un lucru spiritual. Chiar dacă este de la diavol, este la nivel spiritual și acolo se face adevărata istorie ....

Așadar Sf. Grigore privește istoria în mod corect, pentru că el vede că există o primă cauză care constă în ceea ce Dumnezeu face în istorie și cum reacționează sufletul la aceasta și că evenimentele obișnuite reprezintă cauza secundară ... El privește în mod constant deasupra, nu dedesubt.”⁴¹⁹

Dragostea Părintelui Serafim pentru scrierile Sf. Grigore au dus la interesul și slăvirea Sf. Grigore însuși. În februarie 1976, Părintele Serafim a petrecut trei zile în bibliotecile Universității din San Francisco, Universitatea Stanford, cea din California, Berkeley, obținând informații prețioase despre Sf. Grigore și alți sfinți apuseni. Printre

⁴¹⁹ Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinților Patric și Grigore de Tours”, p. 270-271.

cărțile pe care le-a adus acasă era Viața originală a Sf. Grigore de Starețul Odo. După o săptămână, îi scria lui Alexei cel Tânăr: „Sf. Grigore de Tours este extraordinar de însuflețitor! Am găsit o Viață a lui din sec. X, luată mai ales din propriile sale opere - una dintre cele mai mișcătoare Vieți pe care am citit-o. „Părintele Serafim a tradus în engleză toată Viața de 30 de pagini și a publicat-o în serial în Cuvântul ortodox.

Curând după aceea, *Vita Patrum* a început să fie publicată în serial. Părintele Serafim scria: „Nu este necesară nici o apologie pentru prezentarea acestor douăzeci de capitole despre sfinții călugări ai Galiei din sec. al V-lea și al VI-lea. Pentru creștinul ortodox ei reprezintă o lectură fascinantă; predica plină de învățăminte care precede fiecare Viață este extrem de instructivă pentru lupta noastră duhovnicească de astăzi; spiritul cărții este în întregime ortodox, și practicile ortodoxe descrise în ea au rămas moștenirea creștinilor ortodocși (nu a romano-catolicilor) de astăzi, incluzând slăvirea ‘icoanelor sfinților’ (textul latin are iconicas în locul cuvântului mai potrivit imagini) din cap. 12. Unele episoade, ca și povestirile părinților pustiei, au relevanță precisă pentru problemele noastre de astăzi - de exemplu, povestea diaconului ‘harismatic’ care ‘a vindecat în numele lui Iisus’ până când Sf. Friard a dat la iveală că era în înșelare satanică (cap. 10).”⁴²⁰ Episcopul Nectarie, când părinții i-au spus această poveste despre Sf. Friard, a devenit foarte interesat, și Părintele Gherman a promis să o traducă pentru el în limba rusă.

Părinții au dedicat traducerea lor în engleză a cărții *Vita Patrum* Preacuviosului Arhiepiscop Ioan, care, după cum observa Părintele Serafim, nu a fost numai întemeietorul sfinților din vest, ci și „cel mai recent dintre marii ierarhi ortodocși ai Galiei” ca cei descriși în *Vita Patrum*, întrucât slujise ca episcop în Franța. Părintele Serafim a remarcat de mai multe ori asemănarea dintre Cuv. Ioan și Sf. Martin de Tours din sec. al IV-lea. Ambii episcopi ai Franței fuseseră asceți și nebuni pentru Hristos, indiferenți față de înfățișarea lor exterioară; amândoi aveau o îndrăzneală desăvârșită; amândoi făcuseră minuni de necrezut. După cum observa undeva Părintele Serafim, deși învățații moderni pot crede mai greu relatările despre minunile Sf. Martin, cei care îl cunoșteau pe Arhiepiscopul Ioan nu aveau nici un fel de dificultate! Fenomenul este unul și același. Intr-un acatist pe care l-a scris pentru Arhiepiscopul Ioan, Părintele Serafim i se adresa ca unui „nou Martin după minunile și faptele tale ascetice.”

LA 11 octombrie 1981, la mai puțin de un an înainte de plecarea din lumea aceasta, Părintele Serafim a condus un grup de opt frați într-o drumeție pe vârful Muntelui Yolla Bolly. După ce au mers o bucată de drum cu mașina, au mers pe jos trei ore până ce au ajuns pe vârf, la 2440 m deasupra nivelului mării. Unul dintre frați își amintește:

„Pe munte copacii erau acoperiți de chiciură și pete de zăpadă. Priveliștea era limpede ca cristalul și extrem de măreață. La nord vedeam marginea munților, la est Muntele Lassen, departe înspre vest lanțuri muntoase și văi alpine extinzându-se înspre sud. Părintele Serafim ne-a spus că acolo se afla unul dintre cei mai bătrâni copaci din lume: pinul cu conuri ghimpoase.

Frații s-au așezat pe vârful muntelui, tremurând din cauza vântului, a aerului rece. Părintele Serafim se uita foarte însuflețit și părea că frigul nu-l deranja de loc. S-a ridicat în picioare și a început să citească din Cuvântul ortodox despre monahismul din munții Galiei, locașul Sfinților Roman și Lupicin. Atât în timp ce citea cât și la sfârșit, a vorbit despre sensul întemeierii vieții monahale de către acești sfinți galici de demult din natura virgină, în mijlocul a nicăieri. Ne spunea cum asemenea nevoiță mai este și astăzi valabilă și normală, că rămâne încă o posibilitate realistă.

⁴²⁰ Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 26.

Cu vasta întindere de pământuri pustii neatinsă din America de apus, care se aflau înaintea noastră, această discuție a pătruns adânc în mine și mi-a lăsat o impresie de neșters. Sfinții Roman și Lupicin trăiseră într-un loc muntos asemănător, în regiunile vestice ale continentului european, într-o zonă cu copaci, îngustă, așa cum am văzut acum în jurul nostru. Părintele Serafim a arătat cum fugiseră ei de organizarea Bisericii și de politică, se rupseseră de lume și au plecat către natura înconjurătoare unde crescuseră. Se așezaseră sub un brad, care fusese singurul lor adăpost timp de ani de zile și acolo își înălțaseră rugăciunile către Dumnezeu, trăind în comuniune cu El.

Părintele Serafim a comparat experiența Sfinților Roman și Lupicin și a altor viețuitori galici din pustie cu experiența Tebaidei de nord a Rusiei. A povestit cum a continuat începutul strălucitor al sălășluirii în pustia din Galia până când un incendiu a distrus primele chilii simple monahale și în locul lor s-a ridicat un așezământ monahal cenobitic, făcând o pauză în tradiția simplă, semi-eremitică a Sfinților Roman și Lupicin, care mai târziu a devenit atât de dragă sfinților din Tebaida de nord.

Ziua aceea a fost de neuitat. Ne-am întors la micul nostru schit Platina cu noi trepte de înțelegere privind semnificația luptelor călugărești din vest.”

În articolul său despre monahismul din vechea Galie și cel de astăzi, Părintele Serafim a spus mai mult despre această semnificație: „Galia monahală ortodoxă ne arată că, calea monahală nu este ceva pur și simplu ‘răsăritean’; mai degrabă, este universal creștină și, într-adevăr, ea a fost încercată înainte în vest, și cu mare spor duhovnicesc. Învățătura părinților călugări ortodocși ai răsăritului și apusului este una și aceeași și nu oferă nimic mai puțin - pentru cei care au urechi ca să audă - decât calea cea mai scurtă către împărăția lui Hristos.”

Totuși, această cale necesită cu mult mai mult decât purtarea raselor, facerea tuturor faptelor călugărești „celor drepte”, și considerarea că prin aceasta cineva este oarecum „duhovnicesc”. Părintele Serafim scria că „din nefericire, conștiința monahismului ortodox și ABC-ul lui rămâne în mare măsură, chiar și acum, o chestiune de suprafață. Încă se vorbește mai mult despre ‘bătrâni’, ‘isihasm’, ‘osteneală’ decât luptele călugărești roditoare în sine. Într-adevăr, este foarte posibil ca să accepți toate semnele exterioare ale tradiției monahale celei mai pure și mai înălțătoare: ascultare absolută față de un bătrân, mărturisirea zilnică a gândurilor, slujbe bisericești lungi sau regula individuală a Rugăciunii lui Iisus și metanii, deasa primire a Sfintei împărțășanii, citirea cu înțelegere a textelor de bază a vieții duhovnicești și făcând toate acestea să simți o adâncă pace psihologică și ușurare - și în același timp să rămâi necopt duhovnicesc. Este posibil să ascunzi patimile netratate într-una singură, folosind o fațadă sau o tehnică de spiritualitate ‘corectă’, fără să existe iubire adevărată pentru Hristos și frate cu cineva întru Hristos. Raționalismul și răceala inimii omului modern în general fac ca aceasta să fie poate ispita cea mai înșelătoare a aspirantului de astăzi la călugărie. Formele ortodoxe monahale, este adevărat, sunt plasate în vest; dar ce se poate spune despre inima monahismului și creștinismului ortodox: pocăință, smerenie, iubire pentru Hristos Dumnezeuul nostru și setea de nepotolit pentru împărăția Lui?”

Iată unde monahismul Galiei vechi trebuie să-i învețe multe pe călugării acestor vremuri de pe urmă. Apărut de curând, cu însetare și cu sensibilitate față de impulsul inițial, monahismul se ridică deasupra fumului și ceții „calculului spiritual” și se avântă în aerul de munte pur al simplității Evangheliei. După cum a spus Părintele Serafim, „întotdeauna aproape de rădăcinile sale și conștient de scopul său, niciodată nu s-a afundat în litera canoanelor și formelor. Prospețimea și sinceritatea lui sunt și astăzi un izvor de mare înflăcărare.

În cele din urmă, Galia ortodoxă monahală ne dezvăluie cât de aproape este de Evanghelia adevăratul monahism. Viața părinților de Sf. Grigore insistă pe acest lucru: fiecare Viață începe cu Evanghelia, și faptele fiecărui sfânt curg din aceasta ca din izvorul lor. Indiferent ce descrie el în Galia ortodoxă - fie pictura icoanelor, asumarea

nevoințelor ascetice, cinstirea moaștelor unui sfânt - totul se face pentru iubirea de Hristos, și aceasta nu se uită niciodată.

Intr-adevăr, chiar și în vremurile noastre de credință slabă, viața monahală este încă mai presus de toate, iubirea de Hristos și mai ales viața creștină, trăită cu îndurarea multor suferințe și durere multă. Chiar și astăzi există cei ce pătrund taina acestui rai pe pământ - mai adesea prin suferințe umile decât prin 'corectitudine' de suprafață - un rai pe care oamenii din lume cu greu și-l pot imagina."⁴²¹

PĂRINTELE SERAFIM a căutat să împlinească testamentul Cuv. Ioan până la sfârșitul vieții. Deși s-a concentrat mai întâi pe sfinții Galiei, el a dorit să promoveze cinstirea sfinților ortodocși ai tuturor țărilor apusene: Anglia, Irlanda, Spania, Italia, Germania, Scandinavia, Olanda, etc. Ca și Arhiepiscopul Ioan, a făcut un studiu al sfinților ortodocși apuseni ale căror nume nu se aflau în calendarul ortodox, nădăjduind ca și credincioșii să-i cinstească și să le ceară iarăși să se roage pentru dânșii. El a scris unui preot care a cerut o prezentare a câtorva dintre acești sfinți:

Am alcătuit treptat o informare despre sfinții apuseni și am ajuns la unele concluzii despre felurile în care să-i deosebim pe sfinții ortodocși autentici ai apusului (cum este cu siguranță marea majoritate a sfinților apuseni din perioada premergătoare schismei) de cei puțini care, pentru un motiv sau altul nu sunt ortodocși în mod clar sau chiar în mod precis.

Intrucât nu putem să avem încredere în orice izvoare apusene ale ultimelor secole și de fapt în majoritatea izvoarelor apusene din trecut, mergând înapoi până în sec. al XI-lea (când începe să pătrundă fantezia și legenda), cheia este de a ne întoarce la izvoarele originale pe cât posibil și când se poate, să le punem împreună cu izvoarele ortodoxe incontestabile, atât ale răsăritului cât și ale apusului. Am încercat să fac

422

aceasta într-o scurtă prezentare .... Rugați-vă pentru noi ca să putem continua această lucrare pe care Arhiepiscopul Ioan ne-a lăsat-o ca testament!

Referitor la cinstirea sfinților care nu se găsesc în calendarele ortodoxe: s-au realizat diferite abordări asupra acestei chestiuni în diferite perioade și locuri din istoria ortodoxă și nu există nici o regulă după care să ne orientăm. Ar fi fără de folos și fără de nădejde să așteptăm „canonizarea” oficială a tuturor acestor sfinți (și foarte descurajator pentru noi, cei care-i iubim!) și de fapt nu s-a făcut niciodată - se adaugă de obicei liste ale sfinților locului sau sfinți din alte calendare ortodoxe la calendarul ortodox cu mult mai puțin oficial.

Dar este iarăși evident, căci sunt câteva întrebări cu privire la cel puțin câțiva sfinți apuseni din perioada pre-schismei, pe care nu vom fi prea liberi să-i cinștim cum vrem.

Când acest preot a trimis materialul Părintelui Serafim, episcopului său cerându-i binecuvântare, episcopul a fost receptiv și a spus că se va întruni un sinod oficial pentru a discuta această problemă - ceea ce desigur nu s-a întâmplat niciodată. Problema a fost abandonată, dar Părintelui Serafim nu i-a fost teamă să-i cinstească

⁴²¹ *Ibid.*, p. 159-160.

⁴²² *Următorii sfinți erau incluși în materialul Părintelui Serafim: Sf. Cletus, Papă al Romei (26 aprilie); Sf. Calist, Papă al Romei (f. c. 218-222, 14 aprilie); Sf. Iulian, Papă al Romei (f. 352, 12 aprilie); Sf. Scolastica (f. c. 543, 10 febr.); Sf. Eugen, Episcop de Cartagina (f. 505, 13 iulie); Sf. Ursula (sec. al III-lea?, 21 oct.); și Sf. Eligiu, Episcop de Noyon (f. 659, 1 dec.).*

local pe sfinții incluși în material, mai ales Sf. Scolastica din Italia, pe care fratele ei, Sf.

423

Benedict a văzut-o intrând în cer după moarte.

În 1977, când Alexei Young urma să facă o călătorie în Anglia, Părintele Serafim a început să se gândească la mai multe posibilități pentru răspândirea ortodoxiei apusene, scriindu-i lui Alexei: „Dacă Dumnezeu ne-ar mai da câțiva ani de prilejuri favorabile pe care le avem acum, am putea folosi Galia ca un ‘cap de pod’ pentru a da și o parte însemnată din Anglia și Irlanda ortodoxă! Sau poate ai putea face tu asta! Călătoria ta din această vară să fie începutul conștiinței ortodoxe a trecutului englezesc nu numai pentru tine, ci și pentru alții; pentru rugăciunile lui Vlădica Ioan, această călătorie să dea rod bun.”

Alexei își amintește de interesul Părintelui Serafim pentru călătoria sa:

„Chiar de la începutul relației mele cu Părintele Serafim, el a fost foarte interesat de apusul pre-schismic. Tot ceea ce era în legătură cu aceasta îl fascina, mai ales pentru că vedea că avea același ‘ton’ ca și partea răsăriteană a Bisericii ... era convins că subiectul nu va fi o minimalizare!

Când am mers în Britania în 1977, el nu numai că m-a încurajat să caut și să găsesc diferite locuri și moaște pre-schismice, ci a sugerat diferite locuri și m-a întrebat tot ce am aflat după ce m-am întors. El credea că dacă ortodoxia urma într-adevăr să elimine rădăcinile adânci din vestul de astăzi, noi va trebui să ‘recâștigăm’ trecutul nostru ortodox apusean pierdut și să-l integrăm pe deplin în experiența ortodoxă răsăriteană post-schismică.

Și totuși, el nu și-a exprimat niciodată interesul de a vizita Galia ortodoxă sau Britania. Odată l-am întrebat dacă va voi să-l iau într-un pelerinaj în Europa pre-schismică. El a zis: ‘Nu - nu am nici un fel de dorință de a merge acolo sau în Rusia sau chiar în Muntele Athos. Tot ce-mi este de folos pentru mântuirea mea mi-a fost dat de către Dumnezeu aici, în acest munte. Și aici voi rămâne.’ Pentru că Părintele Serafim fusese deja în toate aceste locuri în inima sa, în sufletul său și în rugăciunile sale și el era unit cu părinții și sfinții din apus prin Trupul Mistic al lui Hristos și prin comuniunea sfinților. Asta era destul pentru el și mai mult decât destul. Acest fel de detașare monahală mintală m-a impresionat foarte mult, căci eu, prin contrast, eram întotdeauna gata să dau fuga în orice condiții ca să văd vreun loc minunat sfânt! Spre deosebire de mine, Părintele Serafim îl vedea deja în întregime cu ochii sufletului.”

La sfârșitul vieții, Părintele Serafim avea totuși o altă idee. Când *Vita Patrum* a fost terminată de prezentat în serial, el a plănuțit să continue cu o prezentare a sfinților ortodocși ai Spaniei (Iberiei). Din nefericire nu a mai trăit să ducă aceasta la îndeplinire, nu a avut șansa să facă pentru sfinții altor țări ortodoxe apusene ceea ce făcuse pentru sfinții Galiei. A lăsat altora această sarcină.

Cu toate că a făcut totul singur, a putut realiza foarte mult. Totuși, cel mai important a fost faptul că el a lăsat prin testament generațiilor viitoare abordarea potrivită a apusului ortodox. El le-a dat o „îndrumare detaliată” pentru a-i pătrunde rațiunea. Pentru cei care îi vor continua lucrarea de unde a lăsat-o el, această îndrumare detaliată se poate găsi în cartea *Vita Patrum*, ceea ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, frații au reușit să publice după mutarea lui de la viață, incluzând tot ceea ce scrisese el despre Galia⁴²⁴ sec. al V-lea și al VI-lea. Descrierea de pe coperta din spate spune, „poate că niciodată înainte nu a existat un volum care să prezinte atât de complet bogăția moștenirii duhovnicești a vestului ortodox.”

⁴²³ Relatat în *Dialogurile Sf Grigore cel Mare, Cartea a II-a*.

⁴²⁴ Viețile sfinților din această carte sunt traduse acum în limba greacă și publicate de către o mănăstire de pe Muntele Athos. Vezi *Agioreitiki Martyria (Mănăstirea Daphne, Muntele Athos, iunie-noiembrie, 1991)*, p. 205-208.

PARTEA a VIII -a 80 Următorul Episcopului sârb Sava

*Scriu despre Vlădica Ioan și totul devine plăcut în sufletul meu.
N-aș vrea să se piardă nici o informație importantă despre el.
- Episcopul Sava⁴²⁵*

AM relatat anterior cum Părintele Gherman, atunci când se afla în Canada, înainte de prima sa întâlnire cu Părintele Serafim, stătuse toată noaptea cu Episcopul Sava de Edmonton, ascultându-l pe Episcop vorbind însuflețit despre marea viziune a reînnoirii spirituale a rușilor de peste hotare. Pe vremea aceea, Părintele Gherman era îndreptățit să aibă rezerve: chemările Episcopului Sava pentru formarea de „obști de reînnoire spirituală” a stârnit o reacție, dar în final rezultatul nu a fost prea mare, în special datorită lipsei de sprijin din partea altor ierarhi.

Totuși, în ultimii ani ai vieții, i s-a dat Episcopului Sava să semene semințele reînnoirii duhovnicești care vor aduce mai târziu roadă cu mult mai mare decât toate ostenele lui cele timpurii demne de laudă. După plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, el a făcut un mare serviciu Bisericii, devenind cronicarul său. Mai ales pentru această jertfă de dragoste este pomenit astăzi remarcabilul ierarh sârb, Episcopul Sava.

Părintele Serafim relatează, „în primele luni de după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, în 1966, au apărut în presa rusă multe mărturii despre viața sa ascetică și sfântă și despre ceea ce-și propunea pentru fiecare membru al turmei sale. Totuși, în scurt timp, acestea au început să nu mai apară atât de frecvent și era evident că semnificația lor era limitată și mai ales personală și că ei singuri nu vor păstra memoria sfântului ierarh dincolo de timpul vieții aceluia care îl cunoșteau. Atunci, Episcopul Sava a început să publice materialul său despre Arhiepiscopul Ioan. Acesta a apărut în cincisprezece articole în Pravoslavnaia Rus din 1967 și 1968 și a fost evident că acesta era un material cu o dimensiune și scop diferit. În locul puținelor memorii individuale, el a oferit o colecție de mărturii personale, selectate și verificate cu grijă, care au fost aranjate pentru a arăta diferite caracteristici și aspecte ale vieții și sfințeniei lui Vlădica Ioan. Mai mult decât atât, Episcopul Sava ... a presărat aceste mărturii cu citate din viețile și scrierile sfinților părinți, pentru a clarifica întreaga tradiție ortodoxă a sfințeniei în care Vlădica Ioan a avut un loc aparte.

În aceste articole, Episcopul Sava discută și plasează în context patristic acele aspecte ale sfințeniei lui Vlădica Ioan, cum ar fi vindecările miraculoase și exorcismele; ascetismul său strict și nedormirea; apariția sa în vise, după ce a murit; înainte-vederea sa; întâmplări uimitoare cum ar fi focul văzut care a apărut odată când a slujit Sfânta Liturghie, persecuția amară pe care a suferit-o; și chiar ceea ce foarte puțini au ajuns să aprecieze la el, poate pentru că aproape niciodată mai înainte acest fel de sfințenie nu însoțise rangul ierarhic: nebunia sa pentru Hristos.”⁴²⁶

Episcopul Sava și-a dat seama că vor fi mulți care nu vor înțelege înflăcărea lui de a comunica și altora valoarea Cuviosului Ioan. El mai știa că va fi atacat pentru

⁴²⁵ *Pravoslavnaia Rus [Rusia ortodoxă], 1967, nr. 16 (în lb. rusă).*

⁴²⁶ *Părintele Serafim și Starețul Gherman, Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni, p. 23-25.*

ostenelile sale. Părintele Serafim a observat: „Râvnitor memoriei unui om care era un adevărat nebun pentru Hristos în mijlocul vieții de calcul și logică meschină a secolului XX (chiar și viața Bisericii) - Episcopul Sava a devenit nebun pentru Hristos, nepăsându-i de loc de păreriile acestei lumi atât timp cât putea spune adevărul.”

Episcopul Sava a scris odinioară părinților de la Platina că pentru răspândirea cinstirii Cuv. Ioan, va răbda persecuție și așa își va sfârși viața. Și așa s-a și întâmplat. Articolul său despre Cuv. Ioan i-a atras antipatie în clica rusească din Serbia sa natală, dar când, la o întrunire sinodală, a îndrăznit să se opună acțiunilor Arhiepiscopului Vasian din Canada pe care le-a simțit vătămătoare vieții Bisericii, aceasta a pus capăt la

427

toate. Pentru a lucra după cum îl învăța inima sa pastorală cinstită și sinceră, el a fost forțat să se retragă imediat. Arhiepiscopul Vasian a spus că el putea să locuiască în continuare în reședința sa din Edmonton, dar nu a mai putut niciodată sluji ca episcop. Pedepsa Episcopului Sava a mai adus o promisiune: niciodată nu a spus nimănui *de ce* i s-a întâmplat asta! Părinții Gherman și Serafim au trebuit să descopere ce se întâmplase prin intermediul Episcopului Nectarie.

După retragerea sa forțată, Episcopul Sava a scris: „Cât despre mine, slavă lui Dumnezeu, trăiesc în liniște. N-aș vrea să-mi schimb situația. Sf. Grigorie Teologul scria: ‘Pentru că cei care părăsesc tronuri nu-L pierd pe Dumnezeu, ci ei vor avea o eparhie sus, care este cu mult mai înaltă și mai sigură decât aceste eparhii de jos.’”

Episcopul Sava petrecuse peste șase ani adunând material pentru o carte întreagă despre Cuv. Ioan. Simțind că i se apropie moartea și această lucrare nu era încă terminată, a dispus ca toate materialele sale, publicate și nepublicate, să fie date obștii Sf. Gherman.

La 30 ianuarie 1973, la nici un an de la retragerea sa, Episcopul Sava a răposat întru Domnul. Îndată, Părintele Gherman a primit cuvânt de la fiii duhovnicești ai Episcopului din Canada, spunându-i să vină degrabă. Episcopul Sava pusese deoparte o sumă de bani pentru Părintele Gherman, pentru a zbura în Canada îndată după moartea sa, pentru a lua lucrurile care i-au aparținut - cărți, lucrări, etc. Le-a fost clar părinților motivul pentru aceasta: Episcopul Sava știa că va veni Arhiepiscopul Vasian și va încerca să le ia el.

Potrivit cerinței de pe patul de moarte al Episcopului Sava, părinții au pornit îndată spre aeroport, încercând să părăsească mănăstirea troienită în mijlocul iernii. Părintele Serafim a scris: „Am avut atât de multe piedici în calea noastră - trei mașini în șanț, transmisie distrusă, baterie moartă - că am început să ne întrebăm dacă el [Părintele Gherman] ar trebui să meargă; dar odată ce am pornit, totul a mers bine și mai mult decât bine ... și astfel am văzut că greutățile erau doar ispite.”

Ajungând la casa Episcopului Sava marți seara târziu, pe 13 febr., Părintele Gherman a găsit-o pe una dintre fiicele duhovnicești ale Episcopului așteptându-l cu nerăbdare. „Iată lucrurile pe care Vlădica a vrut să ajungă la sfinția voastră,” a zis ea. „Trebuie să le luați *repede!* Arhiepiscopul Vasian ar putea sosi în orice clipă și ar încerca să le obțină.”

Până când Părintele Gherman a terminat de împachetat totul, s-a făcut deja miezul nopții. Nu știa ce să facă întrucât avionul lui nu pleca decât în ziua următoare și doamna insista ca tot ce i-a aparținut Episcopului să dispară imediat. Umblând pe străzile Edmonton-ului învăluite de noapte, Părintele Gherman a ajuns în cele din urmă la depoul de autobuze, unde se afla un autobuz cu farurile aprinse și un portar făcea curat înăuntru. A bătut la ușă: portarul a descuiat-o și i-a zis că îi permitea să-și pună cutiile într-o ladă. întorcându-se repede la casa Episcopului Sava pentru a lua cutiile, Părintele Gherman le-a adus la depou și le-a pus în siguranță. S-a întors din nou la casa Episcopului, de data asta foarte ușurat. În aceeași zi, când s-a întors la mănăstire,

⁴²⁷ Sub Arhiepiscopul Vasian, bisericile din Episcopia canadiană se redusese aproape la jumătate și mănăstirea înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Iosif fusese vândută.

Arhiepiscopul Vasian a sosit într-adevăr în Edmonton ca să intre în posesia bunurilor Episcopului Sava.

Reflectând asupra pierderii Episcopului Sava, la scurt timp după ducerea sa, Părintele Serafim a remarcat faptul că, „numai acum începem să-l prețuim cu adevărat, ca de obicei.” La 20 febr., a scris unuia dintre cei mai apropiați fii

428

duhovnicești ai Episcopului Sava, Igor Kapral:

Am fi foarte bucuroși să avem măcar o scurtă scrisoare de la tine, căci te simțim acum mai apropiat după ducerea lui Vlădica Sava. Am fost foarte emoționați când am aflat că Vlădica Sava voise ca noi să avem cărțile și lucrările lui și chiar lăsase bani pentru Părintele Gherman ca să vină cât poate de repede ca să le ia în grijă. (Ar fi cel mai bine să nu căutăm explicații pentru asta!) ... Când va fi voia lui Dumnezeu, ne vom construi bibliotecă la schitul nostru, va fi în memoria lui Vlădica Sava ....

Vlădica Sava a devenit o parte a întregii istorisiri despre Arhiepiscopul Ioan: interesul său pentru memoria sa și recunoașterea deschisă a sfințeniei sale sunt o încurajare pentru noi toți, care uneori neam descurajat de atitudinea negativă oarbă față de el în unele locuri. Ne gândim să scriem despre Vlădica Sava în noul *Cuvânt ortodox* și să începem să traducem o parte din materialul său despre Vlădica Ioan, împreună cu comentariile sale valoroase ..

Cât este de adevărat că prin Vlădica Sava am pierdut un episcop duhovnicesc și drept, și mă tem să spun că a fost unul dintre ultimii ....

Pentru noi, care dorim să rămânem creștini ortodocși cinstiți și drepecți, Vlădica Sava pare a fi un exemplu și un model prin îndurarea îndreptățită și răbdătoare a nedreptății care a căzut asupra lui în ultimele luni ale existenței pământești. Să facem o convenție că oriunde s-ar întâmpla să fim în Biserica lui Hristos, nu vom fi decât cinstiți și corecți, orice ar spune politica Bisericii sau ce trebuie să jertfim pentru ea!

Nădăjduim să înțelegeți! Moartea lui Vlădica Ioan ne-a lăsat orfani; dar acum după ducerea Vlădicilor Leontie și Sava și a Vlădicilor Averkie și Nectarie, într-o situație atât de șubredă, cine ne-a mai rămas căruia să-i spunem ce-i în inimile noastre?

În altă scrisoare, Părintele Serafim a scris acest pasaj de neprețuit, despre care el și Părintele Gherman s-au informat din materialele lăsate lor de către Episcopul Sava:

Citind lucrările Episcopului Sava, am găsit printre ele obișnuitele plângeri adresate lui, împotriva lui Vlădica Ioan (astea sunt cele mai urâte lucruri despre el!): că este irascibil, aspru, se gândește la alții (de exemplu, pentru că vin târziu la slujbe), strică ordinea obișnuită a lucrurilor, este un administrator prost, nu poate fi înțeles, bolborosește și adoarme în mijlocul celei mai importante (lumești) discuții, că anume clerul Catedralei S.F. consideră sărbătoare atunci când el *nu este* prezent.

Eu am avut ocazia să asist la aceste fenomene și pot mărturisi, de exemplu, că de câteva ori când a fost „aspru” cu mine, eu am fost foarte recunoscător și am văzut în aceasta numai folos duhovnicesc. În toate astea cred că există un fapt semnificativ tainic despre Vlădica, ce nu a prea fost scos la iveală: că *nu a permis ca Biserica să devină un obicei*,

⁴²⁸ Mai târziu Episcopul Ilarion.

și prin așa-zisa sa asprime, el a încercat să-i ferească pe oameni de acel fgaș spiritual în care se poate cădea cu atâta ușurință. De îndată ce Vlădica s-a dus, totul a devenit „liniștit” în Catedrală și clericii erau mulțumiți - pentru că acum puteau și au făcut un obicei din Biserică, incapabilă de a insufla pe cineva în afară de capitala trecutului, care nu a fost încă folosită la maximum (dar va fi nu peste mult timp!).

Părintele Serafim a asistat la această lipsă de insuflare în anul următor, când el și Părintele Gherman au mers la Liturghia anuală în Mormântul Cuv. Ioan. După Liturghie, Arhiepiscopul Artemon a ținut o predică despre lipsurile preoților. Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „în Mormânt, el este înconjurat de tineri ‘candidați’ ... dintre care nici unul nu intenționează să slujească Biserica, ca preot paroh. Ce este greșit? Evident, conceptul Bisericii ca ‘organizație’ cu ‘locuri care trebuiesc ocupate’ - se dărâmă. Nimeni nu mai vrea să ‘ocupe locurile’ - pentru că viața Bisericii a devenit inconștientă și automată; se neglijează izvoarele vieții duhovnicești; bogăția duhovnicească a Bisericii există de la sine înțeles dar nimeni nu se mai străduiește să o dobândească pentru sine. Criza Bisericii este mult mai profundă decât ‘lipsa preoților’: realmente fiecare, de la episcopi la mireni au idei *greșite* despre Biserică și viața duhovnicească.

Astăzi dimineată s-a oferit o idee despre acest fapt, în Mormânt. După o predică duioasă a principalului slujitor al altarului, Episcopul Nectarie, Părintele Mitrofan a ținut o predică înflăcărată - chiar la vârsta lui înaintată și fără dinți - despre *rușinea* rușilor de a nu-și prețui propriul lor *făcător de minuni*, Arhiepiscopul Ioan, în timp ce alte popoare, cum ar fi grecii, tipăresc deja icoane cu el și îl slăvesc în mod deschis ca pe un sfânt. (Asemenea cuvinte nu s-au spus în public înainte.)⁴²⁹ Intr-adevăr, atâta timp cât considerațiile politice sunt plasate pe primul loc ... nu este nici o speranță pentru credinciosul ortodox, și ei vor dispărea pur și simplu și nu vor lăsa nici o moștenire duhovnicească.”

În altă parte, Părintele Serafim a scris despre Cuv. Ioan: „Avem un asemenea izvor de inspirație și har și cei care îl slăvesc sunt efectiv proscriși. Nu-i de mirare că harul se ia din eparhia lui!”

Părinții au plecat din San Francisco foarte descurajați de starea lumii și a credincioșilor, dar cu atât mai mult doreau să continue să publice despre acest mare făcător de minuni al orașului. De la Părintele Mitrofan aflaseră că Sfântul binecuvântase după moarte istorisirea și publicarea minunilor lui. La 30 august 1972, Părintele Mitrofan scrisese părinților: „M-am străduit foarte serios să adun material despre Vlădica Ioan ... Am simțit o nevoie urgentă să fac asta și în noaptea care a urmat hotărârii mele l-am văzut pe Arhiepiscopul Ioan clar și aproape. Era foarte bucuros și m-a binecuvântat. Lăudat fie Domnul întru sfinții Lui. *Este plăcut lui Dumnezeu*, căci sfinții lui Dumnezeu nu fac minuni prin propria lor putere, ci prin puterea divină a Lui. Am verificat deja o serie de cazuri în care oamenii au primit vindecări.”⁴³⁰

Părinții Serafim și Gherman au considerat datoria lor sfântă de a duce la bun sfârșit cel mai bine cu putință lucrarea Episcopului Sava. „Ne simțim moștenitorii și datornicii duhovnicești ai lui Vlădica Sava,” scria Părintele Serafim, „și vom face tot ceea ce putem, cu ajutorul lui Dumnezeu, ca să strângem într-o carte tot materialul său despre Arhiepiscopul Ioan.”

Urmând pașii Episcopului Sava, părinții au văzut și posibilitatea împărtășirii aceluiași destin. Referindu-se în ascuns la retragerea Episcopului Sava, Părintele Serafim a scris într-o scrisoare, la scurt timp după moartea Episcopului Sava: „Din nefericire, el [Arhiepiscopul Artemon] nu este prea dispus să slăvească memoria lui

⁴²⁹ Acest comentariu e luat dintr-o scrisoare a Părintelui Serafim în care a vorbit despre același eveniment.

⁴³⁰ *Ibid.*, p. 471.

Vlădica Ioan, și pe lângă aceasta se pare că are o frică de moarte de Vlădica Vasian. Noi aparținem ‘altei’ tradiții: fă cum îți spune conștiința și dacă te persecută sau te ‘dezbracă’ pentru asta, este bine. (Ai auzit vreodată de vreun călugăr ‘dezbrăcat’? Poate vei auzi!)”

Deși mare parte din materialul pe care Episcopul Sava îl lăsase părinților fusese deja publicat în *Pravoslavnaia Rus*, mai erau unele documente foarte valoroase nepublicate: de pildă, o scrisoare de la fratele mai tânăr al Cuv. Ioan, ceea ce l-a făcut pe Părintele Serafim să scrie un articol despre copilăria sfântului. Părinții au mai primit caietele de însemnări personale ale Episcopului Sava, care s-au dovedit a fi nimic altceva decât manuscrise ale sfinților părinți. Aceste caiete au dovedit marea dragoste a autorului lor pentru sfinții părinți și cunoașterea lor, care îi dăduseră posibilitatea să-l încadreze foarte eficient pe Cuv. Ioan într-un adevărat context patristic. După cum a arătat Părintele Serafim, articolele Episcopului Sava despre sfânt „au oferit ca efect un curs scurt în educația patristică a poporului ortodox.”

În 1976, a zecea aniversare de la moartea Cuv. Ioan, părinții au putut să-și împlinească datoria față de Episcopul Sava, organizând materialele sale despre Cuv. Ioan și publicându-le în volum în Rusia. Cartea a reușit să nu fie *Viața Arhiepiscopului Ioan*, ci mai degrabă o relatare a minunilor și a cinstirii sale. Părinții au intitulat-o *Cronica cinstirii Arhiepiscopului Ioan Maximovici*.

Părintele Serafim a scris, „*Cronica* este valoroasă mai întâi nu atât pentru materialul real pe care îl oferă, cât pentru *evaluarea* Arhiepiscopului Ioan.” Pentru această evaluare, Episcopul Sava a adus mărturiile martorilor venerabili ca Arhiepiscopul Averkie, Arhimandritul Constantin și renumitul ierarh sârb Nicolae Velimirovici. „Dar partea cea mai interesantă a *Cronicii* este mărturia lui Vlădica Sava. În fiecare cuvânt al său, mai ales în predicile sale despre Vlădica Ioan, se simte iubirea nesfârșită și cinstirea ierarhului mai tânăr în locul celui mai bătrân.”⁴³¹

În 1979, părinții au publicat un al doilea volum al *Cronicii*, tot în limba rusă, de data asta prezentând predici și eseuri teologice scrise de Arhiepiscopul Ioan. A fost inclus un articol decisiv despre Supravenerarea ortodoxă Maicii Domnului, pe care părinții o descoperiseră în mod aproape miraculos într-un calendar bisericesc sârb extrem de rar din anii '30; și încă un articol despre erorile „sofiologice” ale teologului parizian Sergiu Bulgakov cu privire la Maica Domnului și Sf. Ioan Botezătorul.

PĂRINȚII n-au mai dat peste nici un necaz (cel puțin imediat sau direct) publicând cele două volume ale *Cronicii*, care, în cele din urmă, au constat din material publicat mai dinainte. Totuși, ei au avut o dezamăgire: când au trimis un număr de cărți pentru a fi vândute la Librăria sinodală oficială din New York, toate cărțile le-au fost returnate neatînse, după un an.

În timp ce aceste lucruri se întâmplau în arena „oficială”, evenimente mai însuflețitoare aveau loc în „catacombe”. La Mănăstirea Sf. Gherman, Episcopul Nectarie a săvârșit slujbe de proslăvire pentru Cuv. Ioan, mărindu-l astfel local, ca sfânt. Părintele Serafim a explicat unui tânăr care era îngrijorat, asupra „canonicității” unor asemenea acte independente: „[Episcopul Nectarie] a făcut aceasta numai din dragoste pentru un sfânt . . . . Fapta lui Vlădica Nectarie (sau mai degrabă fapte, căci s-au repetat) a fost făcută cunoscând pe deplin faptul că propriul său episcop suveran, în mod cert *nu* va fi de acord dacă ar ști, ci dimpotrivă, i-ar aduce mare necaz dacă ar auzi despre asta . . . . El a lucrat ‘în taină’ - în mod precis pentru că cei care ar trebui să aducă laude publice unui sfânt nou descoperit păstrează tăcerea datorită considerațiilor politice și a inimilor reci care conduc în mijlocul nostru; și dacă nu ar fi pentru asemenea inimi iubitoare care *bat* cu ortodoxie sfântă, focul ortodoxiei adevărate ar lipsi cu totul astăzi

⁴³¹ *Ibid.*, p. 18-19.

din mijlocul nostru. În viitor, ne vom încrede în Dumnezeu, faptele pline de râvnă iubitoare ale unor astfel de oameni ... fie că sunt ierarhi sau preoți sau călugări sau simpli mireni, vor fi lăudate și elogiute de întreaga Biserică, pentru că de-a lungul istoriei Bisericii, aceștia sunt oamenii prin care ortodoxia se pune în lucrare.

„Dacă dorești să cunoști ‘principiul’ pe baza căruia a acționat Vlădica Nectarie (și alții care practică ortodoxia vie), și care ne stârnește chiar și pe noi sărmanii să mergem mai departe sub un climat duhovnicesc extrem de dificil și nefavorabil - este principiul *catacombelor*, al hrănirii în taină a acelor muguri ai adevăratei ortodoxii care nu sunt încurajați în cercurile ortodoxe oficiale.”⁴³²

Deși nici Episcopul Nectarie nici Părintele Serafim nu vor mai trăi să vadă - va veni o vreme când cinstirea formală, oficială a Cuv. Ioan va părea posibilă și chiar firească; când va înceta controversa din jurul lui; când va fi uitată toată durerea, scandalul și mâhnirea din jurul persecuției lui; și când, așa cum a apreciat Arhiepiscopul Artemon, „dușmanii lui vor fi morți”. Astăzi, când canonizarea pare o afirmație „sigură”, aceasta ar trebui să fie recunoscută mai întâi ca o cunună a nevoițelor Episcopului Sava, care și-a făcut singur soarta într-un timp nesigur.

Părintele Serafim a scris în 1973, „Poate că Episcopul Sava a văzut în Vlădica Ioan o cheie, așa cum a fost, pentru acea reînnoire duhovnicească pentru care s-a trudit; fără îndoială că el a văzut în slăvirea lui un izvor de mare putere duhovnicească pentru credincios. Într-unul dintre articolele sale din *Rusia pravoslavnică* ... Episcopul Sava a arătat faptul puțin cunoscut că era un ierarh sârb, Episcopul Nicolae Velimirovici, care în mare măsură a dat impulsul pentru canonizarea Sf. Ioan de Kronstadt de către Biserica Rusă din afara Rusiei .... Și acum, un alt ierarh sârb, Episcopul Sava - avea evlavie față de Biserica și poporul rus care este încă de nebiruit printre ierarhii ruși! - care a dat primul impuls pentru viitoarea canonizare, în vremea lui Dumnezeu, a Arhiepiscopului Ioan, un eveniment pentru care el a pus bazele și a pregătit poporul ortodox în mod conștient.”⁴³³

Într-o vreme când lumea avea nevoie mai mult ca niciodată, Episcopul Sava i-a dat un sfânt ca mijlocitor al său.

81

Un profet al ortodoxiei în suferință

Omul cel mai puternic din lume este acela care este cel mai singur.
- Henrik Ibsen⁴³⁴

DINTRE toți scriitorii ortodocși contemporani cu Părintele Serafim, probabil că nici unul nu l-a influențat mai mult ca Arhiepiscopul Averkie din Jordanville. Părintele Serafim și-a amintit de Arhiepiscopul Averkie din timpul când acesta a venit la San Francisco pentru funeraliile Cuv. Ioan și a vizitat atelierul obștii; și deși urma să nu-l mai vadă niciodată după aceea, l-a privit întotdeauna cu cea mai înaltă admirație. Părintele Serafim a scris: „Până la moartea sa în 1976, Arhiepiscopul Averkie a fost un izvor constant de morală și sprijin ideologic pentru obște.” Faptul că Părintele Serafim la luat pe Arhiepiscopul Averkie drept model ca scriitor ortodox se vede din subiectele scrierilor Părintelui Serafim, din întreaga lor abordare și forță, chiar și din stilul lor

⁴³² Dintr-o scrisoare a Părintelui Serafim, 7 noiembrie 1973.

⁴³³ Părintele Serafim Rose și Starețul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 26-27.

⁴³⁴ Henric Ibsen, *Dușmanul poporului*.

literar prin unele locuri. Privind retrospectiv după mulți ani și observând cât de aproape s-a aliniat Părintele Serafim la munca de o viață a Arhiepiscopului Averkie, se poate vedea înțelepciunea sfatului Cuv. Ioan înainte, în 1965, când l-a indicat Părintelui Serafim pe Arhiepiscopul Averkie ca îndrumător credincios al său, pentru a prezenta ortodoxia cea adevărată prin cuvântul tipărit.

Atât ca persoană cât și ca scriitor, Arhiepiscopul Averkie era foarte asemănător cu Părintele Serafim. Atitudinea lui a adus mărturie pentru o noblețe de caracter înăscută, pentru o demnitate duhovnicească liniștită. Niciodată nu era grăbit sau împrăștiat. Nu putea fi niciodată găsit într-o situație sau stare întâmplătoare. În mod sincer nu-i păsa ce gândesc oamenii despre el și nu încerca niciodată să impresioneze sau să facă rău cuiva pentru a-și exercita puterea. Deși era foarte conștient de principiile vieții pământești și avea o atitudine realistă față de ceea ce se petrecea în jurul lui, el era detașat de lucrurile pământești. Nu se vedea în el nimic lumesc.

Cei care l-au cunoscut pe Arhiepiscopul Averkie pe vremea când era stareț și Director al Seminarului/Mănăstirii Sfânta Treime își amintesc prezența lui fizică uimitoare. Era înalt, cu o barbă albă deasă, părul vâlvoi și sprincene foarte stufoase. Ochii săi mari păreau să privească direct în sufletul și conștiința omului, făcând oamenii să comenteze cât de mult aminteau de ochii Părintelui Serafim. Nu auzea bine - deficiență ce l-a ajutat să-și păzească mintea de stricăciunea discuțiilor lumești. Când în preajma lui aveau loc certuri mărunte sau conversații fără sens, el își îndepărta aparatul auditiv în mod intenționat. În biserică stătea cu ochii închiși la rugăciune.

Părintele Gherman își amintește: „Arhiepiscopul Averkie era un păstor creștin adevărat. El nu spunea doar, ‘fă asta, nu fă aia’, ci dădea ‘întreaga imagine’ - întreaga filosofie ortodoxă a vieții unde oamenii puteau înțelege *de ce* trebuiau să facă un lucru și nu altul.”

Deși Arhiepiscopul Averkie și Părintele Serafim erau modești și interiorizați, scrierile lor conțin o expunere și acuzație curajoasă a lepădării de credință a timpurilor noastre. Părintele Serafim a scris despre îndrumătorul său: „Despre lumea contemporană, Arhiepiscopul Averkie avea o concepție sobră, precisă și era în întregime inspirată de Sfânta Scriptură și sfinții părinți ai Bisericii: El arăta că trăim în epoca lepădării de credință, căderea din creștinismul adevărat, când ‘misterul inechității’ a ajuns în etapa finală a pregătirii pentru ‘omul păcatului’, Antihrist.”

Ca și Părintele Serafim, Arhiepiscopul Averkie făcuse un întreg studiu al cauzelor filosofice ale lepădării de credință. După cum a observat Părintele Serafim: „Arhiepiscopul Averkie a urmărit dezvoltarea acestei lepădări mai ales de la schisma Bisericii Romei (1054), prin epoca Umanismului, Renașterii și Reformei, Revoluției franceze, materialismului și comunismului sec. al XIX-lea, culminând cu Revoluția Rusă din 1917, care a îndepărtat ultima mare barieră către lucrarea misterului inechității și venirea lui Antihrist.”⁴³⁵

După cum am văzut, Arhiepiscopul Averkie se afla pe linia duhovnicească directă a profetului rus din sec. XIX, Sf. Teofan Zăvorâțul, ale cărui profeții - ca cele ale contemporanului său Sf. Ignatie Brianceaninov - el le-a văzut împlinindu-se negreșit în jurul său. Sf. Teofan a profetizat căderea țarului ortodox și urmările cumplite ale acestei căderi, care, zicea el, trebuie să vină ca o pedeapsă pentru necredința, gândirea liberă, amoralitatea și blasfemia din rândul rușilor. Teofan spusese, „Atunci când cade autoritatea regală și oamenii de pretutindeni instituie auto-guvernare (republici, democrații), atunci se va face loc, ca să lucreze Antihrist. Nu va fi greu pentru satan să-și pregătească glasurile în favoarea renunțării la Hristos, așa cum a arătat experiența din timpul revoluției franceze. Nimeni nu va rosti cuvântul autoritar. Și astfel, când asemenea regimuri, potrivite năzuințelor lui Antihrist, se instituie pretutindeni, atunci va apărea Antihrist.”

⁴³⁵ [Părintele Serafim Rose], „Arhiepiscopul Averkie: semnificația lui pentru Biserica Ortodoxă ecumenică”, *Cuvântul ortodox*, numerele 100-101 (1981), p. 222-223.

Arhiepiscopul Averkie a văzut că aceasta se întâmplă în lumea contemporană. El scria, „sarcina fundamentală a slujitorilor venirii lui Antihrist este de a distruge lumea veche cu conceptele și ‘prejudecățile’ ei de odinioară, pentru a construi în locul ei o lume nouă potrivită pentru primirea ‘noului stăpân’ al ei, care se apropie, care va lua locul lui Hristos pentru oameni și le va da pe pământ ceea ce Hristos nu le-a dat.”⁴³⁶ în cuvintele Sf. Ignatie Brianceaninov, „Antihrist va fi rezultatul logic, corect și firesc al direcției morale generale și spirituale a omenirii.”

Ca și mult iubitul său Sf. Ioan de Kronstadt, Arhiepiscopul Averkie a constatat că lucrul cel mai greu de îndurat pentru un păstor ortodox era să asiste la adevăratul *triumf al răului* în lume. A văzut creștini de toate confesiunile „șinând pasul cu timpul”, colaborând inconștient cu slujitorii venirii lui Antihrist propovăduind idei umaniste, reci, ale „progresului lumii” și fericirea pământească - idei care par motivate de „dragostea creștină”, dar care sunt în realitate profund străine adevăratului creștinism. Arhiepiscopul Averkie a afirmat, „purtarea crucii este calea firească a fiecărui creștin adevărat, fără de care nu există nici un fel de creștinism.”

Desigur, Arhiepiscopul Averkie era foarte afectat să vadă superiori ai ortodoxiei încercând să susțină aceste tendințe de apostazie de dragul progresului „ecumenic”, contribuind astfel la „noul creștinism” al lui Antihrist - un creștinism fără Cruce.”

De pe vremea șederii sale în Jordanville, Părintele Gherman și-a amintit cum odată, pe când avea de lucru în biroul seminarului, îl auzise pe Arhiepiscopul Averkie că intrase în sală de mult timp. „în mod evident, este împovărat de ceva”, a remarcat Părintele Vladimir, care lucra și el atunci în birou. Părintele Gherman (pe atunci fratele Gleb) a ieșit să verifice. Când s-a apropiat de Arhiepiscop, l-a găsit meditănd adânc. „O, frate Gleb”, a zis Arhiepiscopul, uitându-se în sus cu o expresie îngrijorată, „Mă gândeam ... Cuvântul ‘ortodox’ nu mai are astăzi nici un înțeles. *Neortodoxia* se distinge acum în spatele unei măști exterioare a ortodoxiei. Este nevoie să se inventeze o *nouă expresie* pentru ceea ce numim ortodoxie, tot așa cum fusese nevoie odată să se creeze termenul ‘ortodox’. - Și asta nu este așa de ușor.”

Părintele Gherman își mai amintește cum Arhiepiscopul Averkie, încercând să comunice gustul creștinismului celeilalte lumi, ortodocșilor care își pierdeau „vorba de duh”, plângea cu căință în timp ce-și ținea predicile. Lacrimile se rostogoleau pe obrajii Arhiepiscopului celui drept pe când buzele sale dădeau la iveală fără efort, învățatură profundă în frumoasa, clasică limbă rusă.

La începutul anilor '70, când Arhiepiscopul Averkie era deja infirm și i se apropia sfârșitul, îndemnul sale pastorale erau mai puternice ca niciodată. Citind articolele sale din *Pravoslavnaia Rus*, Părinții Serafim și Gherman s-au bucurat să-l vadă pe acest călugăr bătrân cu părul alb vorbind deschis, nu numai despre amenințările la adresa ortodoxiei de către ecumenism, renașterism și răceală, ci și despre probleme subtile ale Bisericii despre care, se pare, puțini doreau să le recunoască. Venerabilul Arhiepiscop vorbea despre moartea duhovnicească care se strecoară înăuntru atunci când începem să privim Biserica, mai înainte de toate, ca o organizație pământească; despre politica de partid care pătrundea în viața Bisericii sub pretextul „canonicității” celei drepte; despre felul cum disciplina ecleziastică este fals folosită pentru scopuri politice și private; și despre felul în care concepțiile false de smerenie și ascultare sunt folosite pentru a forța oamenii să muncească pentru aceste scopuri. „Adevărata ortodoxie”, scria el, „este străină oricărui formalism mort. Nu există în aceasta nici o aderare oarbă la ‘litera legii’, pentru că este *duh și viață* (Ioan 6, 63). Acolo unde, dintr-un punct de vedere exterior și pur formal, totul pare destul de corect și strict legal, aceasta nu înseamnă că așa este și în realitate.”⁴³⁷

⁴³⁶ Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, *Să te ții tare întru adevăr*, comp. Părintele Demetrios Serfes (Mt. Holy Springs, Pennsylvania), p. 10.

⁴³⁷ Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?” *Viața ortodoxă* (mai-iunie 1976), p. 3-4.

Împreună cu Părintele Serafim, Arhiepiscopul Averkie a apreciat mult existența Bisericii Ruse de peste hotare ca un glas al libertății față de Rusia înrobite și ca unul dintre ultimele bastioane ale adevăratei ortodoxii într-o epocă a apostaziei. Totuși, în același timp, el a văzut un efort de comun acord din partea diavolului de a distruge acest bastion din afară și dinăuntru. Falsa „dogmă a răscumpărării” - pe care unii din Biserica lui mai încercau să o promoveze, făcând astfel loc unui *alt* fel de „creștinism fără Cruce” - Arhiepiscopul Averkie a numit-o „jignirea noastră”. Mașinațiile politice la care asistasese în spatele scenelor Bisericii sale - inclusiv persecuția Cuv. Ioan - afectaseră de asemenea profund sufletul său sensibil și cinstit. Așa cum am menționat anterior, el a fost înlăturat din poziția sa de membru permanent al sinodului său, desigur pentru că a refuzat să fie influențat în vreun fel de asemenea mașinațiuni. El a spus odată Părintelui Gherman, „Acest dezacord al Bisericii mă omoară. Sfânta Rusia este acum răstignită. Biserica Rusă de peste hotare poate face lucruri așa de mari, așa de multă lucrare misionară, dar noi încă ne luptăm . . . Nu înseamnă asta că harul Duhului Sfânt părăsește sinodul nostru?”

Poate că ce l-a afectat cel mai mult pe Arhiepiscopul Averkie la sfârșitul vieții, a fost să vadă în cadrul „bastionului” său al adevăratei ortodoxii înflăcărare, că ridicarea noii generații de conducători ortodocși era compromisă, nu de oameni simpli care voiau doar să primească și să mențină tradiția, ci de oportuniștii a căror „înflăcărare” era motivată de puterea-politică. În 1975, doar cu un an înainte de moartea sa, el a devenit victimă a acestei „înflăcărări care nu era pentru cunoaștere”, când a început să fie atacat de către gruparea super-corectă. A fost criticat mai întâi pentru prietenia sa cu un episcop grec din New York pe nume Petros, pe care gruparea îl privea ca pe o autoritate rivală pentru „grecii pe calendarul vechi” din America. Știind că Arhiepiscopul Averkie slujea împreună cu Episcopul Petros, i-au trimis una dintre vestitele lor „Scrisori deschise”, și atunci într-adevăr „au rupt legătura” cu el; compromițând în același timp autoritatea sa teologică, răspândind zvonul că acesta se afla „sub influență occidentală”, „scolastică”, etc.

Arhiepiscopul Averkie i-a informat pe părinții de la Platina despre ceea ce se întâmpla. Evident că era foarte supărat de tonul „obraznic” (cum îl numea el) care era introdus în Biserică. Părintele Serafim a scris mai târziu: „Ne-a scris foarte îndurerat ... o scrisoare sfâșietoare care arată cât de mare este prăpastia dintre marii bătrâni ai Bisericii și tânăra generație, care nu a primit îndrumare de la ei și acum crede că ‘știe mai bine’ decât ei.”

La 10 septembrie 1975, aniversarea sfințirii obștii de către Arhiepiscopul Ioan, Episcopul Nectarie a venit la mănăstire ca să slujească Sfânta Liturghie și după aceea a împărțit părinților durerea sa asupra ultimelor evenimente. Și Episcopul Nectarie îl admira fără margini pe Arhiepiscopul Averkie, privindu-l ca pe un sfânt în viață. Episcopul Nectarie a spus părinților că, campania împotriva lui arăta cât de strămtă și dureroasă este astăzi calea adevăratei ortodoxii. După vizita Episcopului Nectarie, Părintele Serafim a comentat: „În încercările care ne stau înainte, suntem încă destul de singuri! Dar avem exemplele strălucite ale acestor ultimi călugări - Arhiepiscopul

438

Averkie și Andrei, și Episcopul Nectarie. Dumnezeu să ne păstreze în turma Lui cea adevărată!”

Chiar în timpul campaniei împotriva Arhiepiscopului Averkie, Părinții Serafim și Gherman au hotărât să-i dedice un număr din *Cuvântul ortodox*, să-l întregescă cu o fotografie de-a lui pe copertă, un articol scurt de Părintele Serafim, numindu-l o „legătură vie cu sfinții părinți”, și un articol de Arhiepiscopul Averkie, intitulat „Sfânta râvnă”. Părintele Serafim scria pe atunci: „Plănuisem timp de un an de zile să-l punem pe copertă pe Vlădica Averkie - dar impulsul final a venit doar acum! Să creadă ce vor

⁴³⁸ Arhiepiscopul Andrei din New

ei - *acesta* este un adevărat episcop și teolog ortodox, fără vreun fel de escrocherie sau politică și el a suferit direct din cauza 'politicii' din Biserică. Considerăm coperta foarte mângâietoare - ne-am făcut datoria față de acest om cinstit!"

în mod deosebit, articolul însuflețit al Arhiepiscopului Averkie despre „Sfânta râvnă” făcea în încheiere o distincție clară între adevărata râvnă ortodoxă și cea râvnă falsă care ascunde interese personale și „însputarea pasiunilor omenești obișnuite”. „NUMAI SFÂNTA RÂVNĂ PENTRU DUMNEZEU, PENTRU HRISTOS,” scria el, „fără nici un amestec de orice fel de viclenie sau POLITICA ambiguă înșelătoare, trebuie să ne îndrume în toate faptele și lucrările noastre .”⁴³⁹

La două luni după ce a fost terminat numărul cu Arhiepiscopul Averkie din *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim a scris o scrisoare: „Coperta noastră cu Vlădica Averkie pare să ne fi pus definitiv într-o anumită 'categorie' - care este probabil cel mai bine. Simțim acum că ne apasă o 'greutate' nedefinită, ca și cum am da atacul principal al unei 'bătălii' ale cărei linii frontale nu sunt clare. Probabil că izolarea noastră (în câteva sensuri) ne face mai capabili să purtăm această greutate, așa că li mulțumim lui Dumnezeu. în jurul [grupului super-corect] par a fi adunați nori care îi împiedică pe oamenii serioși să gândească prea clar sau cumva să 'controleze' situația, și am primit niște indicii că generația bătrână se așteaptă ca noi să rostim 'cuvântul' cel drept când va veni vremea. Dumnezeu să ne dea putere.”

Arhiepiscopul Averkie și-a pus multă nădejde în obștea Sf. Gherman. Părintele Serafim scria: „Nu cu mult înainte de a muri, a spus Părinților: 'Calea voastră este dreaptă. Binecuvintez tot ceea ce faceți.’”

VĂZÂND disensiunea Bisericii asupra unui păstor cu adevărat drept, Arhiepiscopul Averkie, Părintele Serafim a început să facă niște cercetări de suflet reale. Un pasaj din *Cronica* scrisă de Crăciun, în anul 1975, îl arată pe Părintele Serafim încercând să aibă încredere în situația Bisericii în general, căutând cu înflăcărare sens în aceasta și totuși refuzând să găsească refugiu în soluții ușoare, standard. El scria: „Tot anul am auzit știri despre lipsa de armonie din Biserică. într-o mănăstire (Jordanville) călugării spun 'suntem oi fără păstor' - și totuși ce ar face ei dacă starețul ar deveni deodată aspru și pretențios pentru a realiza identitatea sufletului? în altă mănăstire (Hartford) pare să existe identitatea sufletului, dar există impresia că nu e prea adâncă și este prea dependentă de 'păreri' - păreri despre sfințenia starețului, sau corectitudinea teologiei mănăstirii (și greșeala tuturor celorlalți), a superiorității 'grecilor' față de 'ruși', etc. Și peste tot - în parohii, în familii și în grupuri mici - izbucnesc animozități pentru nici un motiv aparent și oamenii cei mai buni și mai supuși sunt persecutați.

Unde trebuie găsită cauza acestui fenomen universal de astăzi? Dispar adevărații conducători din Biserică? Sau refuză urmașii să acorde încredere aceluia care ar putea deveni conducător? Desigur, se întâmplă ambele lucruri și în general iubirea multora se răcește și atât conducerea cât și încrederea pier într-o lume bazată pe obrăznicie revoluționară și ego-centrism.

Care este răspunsul? Să câștigi o poziție de conducere și să constrângi la ascultare? - Imposibil în lumea de astăzi. Să dai ascultare oarbă vreunui conducător, de preferat unul 'cu reputație'? Extrem de periculos: mulți oameni îl urmează pe Părintele Tarasie din Hartford în felul acesta și finalul arată catastrofal, producând pe parcurs lipsă de armonie și conflicte.

Să ai dragoste, încredere și viață după sfinții părinți în grupul mic unde se află unul - pare să nu existe o altă cale de a rezolva 'criza spirituală' de astăzi care se exprimă în absența identității sufletului și minții. Dacă cineva descoperă înțelepciunea părinților, atunci acela se va afla împreună cu ceilalți care o găsesc. Asta este cu mult mai bine

⁴³⁹ Arhiepiscopul Averkie, „Sfânta râvnă”, *Cuvântul ortodox*, nr. 62 (1975), p. 10-11.

decât să urmezi ceea ce zice cutare și cutare, considerând că este fără de greșală. Dar cât de greu este să descoperi gândirea părinților! Cât de diferiți suntem față de alții care sunt la fel de sinceri ca noi! Sau se întâmplă aceasta fiindcă nu am cercetat suficient de îndelungat sau de adânc?

Să ne dea Dumnezeu răspunsul la această întrebare chinuitoare! Dacă nevoițele noastre îi pot ajuta pe alții să-și găsească identitatea sufletului și a minții în ortodoxia cea adevărată, gândind pentru sine corect, mai întâi de toate, în conformitate cu gândirea părinților - atunci existența noastră în pustie este îndreptățită. Și totuși calea noastră către această identitate pare să treacă prin conflicte - de pildă, neacceptarea publică asupra problemei Fericitului Augustin ca părinte și sfânt ortodox. Acest conflict temporar va produce în realitate o armonie mai profundă după aceea? Să dea Dumnezeu - aceasta pare singura alternativă a celui orb care urmează o linie individuală nepatristică!”

Câteva luni după consemnarea acestui pasaj, Părintele Serafim a scris o scrisoare lui Alexei Young în care medita asupra aceluiași probleme: „Oftez și mă gândesc, merită într-adevăr să ajungem la înțelegerea reală a ortodoxiei, când sunt atât de mulți acum care ‘știu mai bine’, și unii ca aceia care nu sunt așa, sunt slabi ca niște macaroane? Sau poate, cum a sugerat odată în mod strălucit tânărul nostru Toma [Anderson]: dacă toți ceilalți gândesc diferit, atunci poate că noi greșim într-adevăr? Dar atunci mă gândesc la Vlădica Averkie, Părintele Mihail Pomazanski și toată acea veche generație care acum este aproape dispărută - și vreau să plâng pentru tinerii ‘știutori-a-toate’ care nu au luat în seamă problema. Dar înțelegerea vine doar prin suferință și câți pot face asta?”

„**ORTODOXIA SUFERINȚEI**” - expresie a Sf. Grigorie Teologul - era adesea pe buzele Arhiepiscopului Averkie. Asta se referă la două lucruri: la crucea pe care trebuie să o poarte creștinii ortodocși urmându-L pe Hristos în rai și la persecuția pe care însuși Adevărul veșnic îl îndură în această lume căzută. Realmente, oamenii cei dreپți pe care i-am pomenit nu s-au cruțat de persecuție într-un fel sau altul, datorită „ortodoxiei suferinței”: adesea, ca Hristos, primind-o chiar din mâinile slujitorilor Bisericii. Arhiepiscopul Averkie observa: „Cel care își urmează propria conștiință și învățăturile Domnului poate sfârși prin a plăti scump. Și asta este adevărat în toate aspectele vieții moderne - uneori chiar în sfera religiei și a Bisericii.”

Arhiepiscopul Averkie a gustat adânc din „ortodoxia suferinței”. Când Părintele Gherman a vizitat Jordanville în 1973 și l-a întrebat de starea sa pe Arhiepiscopul suferind, a primit acest răspuns: „Cum să mă simt, când slava ortodoxiei scade, diavolul triumfă, creștinii devin plini de ură și răzbunători și creștinii ortodocși nu se prezintă mai bine - poate mai rău pentru că lor li s-a dat mai mult. *Și cine se va ridica în aceste cumplite vremuri de pe urmă pentru sărmana ORTODOXIE A SUFERINȚEI ?*”

În ultima sa carte, Arhiepiscopul Averkie a arătat cum a contribuit preocuparea sa pastorală față de „distrugerea spirituală” a vremurilor sale, la boala sa îndelungată și hotărâtoare: „Ca rezultat al întregii epuizări emoționale pe care am îndurat-o cu privire la tot ceea ce se petrece astăzi, am fost copleșit (cel puțin așa spun doctorii) de câteva boli grave care aproape m-au dus din viața asta pământească vremelnică, pentru că n-am putut ajunge la o înțelegere cu cele ce se făceau în jurul meu și să stau cu indiferență.”⁴⁴⁰

Mai târziu concluziona: „Voi fi judecat, așa cum vom fi noi toți, de către nepărtinitorul Dumnezeu. Dar pot să spun un lucru: am făcut totul corect, potrivit conștiinței mele și fără să mă uit la personalități.”⁴⁴¹

Eliberat în cele din urmă de marea sa povară pastorală, Arhiepiscopul Averkie a plecat la Domnul la 31 martie 1976. în timpul ultimei sale zile de viață, moțăia și a fost auzit spunând, „Lazăr este bolnav.” Evident, acesta era un mod mistic de identificare cu prietenul lui Hristos din Evanghelii, întrucât Arhiepiscopul Averkie a murit chiar în ziua când Biserica prăznuiește moartea lui Lazăr. A fost înmormântat trei zile mai târziu, în ajunul sâmbetei lui Lazăr - ziua reînvierii lui Lazăr din mormânt.

A doua zi după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Frații au fost informați despre moartea călăuzei noastre duhovnicești și teologice, Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, lăsându-ne acum cu adevărat orfani ... Vine o perioadă de ‘interregnum’, când nu este sigur dacă va mai continua cineva ‘ideologia de la Jordanville’. Obștea noastră are acum mai multe responsabilități. Cel mai important lucru pentru noi este acum să transmitem adevărata învățătură și spirit al ortodoxiei patristice.”

După două zile, Părintele Serafim a scris din nou despre moartea Arhiepiscopului Averkie: „Aceasta este pentru noi o pierdere foarte, foarte mare. Mulțumim lui Dumnezeu că am putut să-l prezentăm ca pe o ‘legătură vie’ pe când mai era în viață decât să așteptăm (ca de obicei) până nu mai este, ca să începem să-l apreciem.”

Părintele Gherman a plecat cu avionul la New York împreună cu cei doi ierarhi din San Francisco și Episcopul Alipie din Chicago, pentru a lua parte la funeraliile Arhiepiscopului Averkie, la Mănăstirea Sfânta Treime. Acolo a constatat că sârmanul Arhiepiscop Averkie nu era lăsat în pace nici în moarte. în timpul funeraliilor - la care a slujit prietenul lui Averkie, Episcopul Petru - preoți din gruparea super-corectă stăteau rigizi în altar cu brațele încrucișate pe piept, ca indienii din lemn, refuzând să participe la slujbă. Oamenii simpli care l-au iubit pe Arhiepiscopul Averkie erau revoltați și răniți să asiste la o asemenea nerușinare. Acești preoți, care erau în vizită, foloseau o *slujbă liturgică* - ca să nu pomenim înmormântarea unui om drept - pentru a face o demonstrație politică. Faptele lor au fost condamnate de Arhiepiscopul Averkie, care a subliniat că „Biserica ne-a fost dată pentru mântuirea sufletelor noastre și nimic altceva! Nu o putem face unealtă sau arenă de joc a pasiunilor noastre și pentru aranjarea intereselor noastre personale.”

Din punct de vedere pământesc, Arhiepiscopul Averkie a murit înfrânt. Războiul satanei cu toate formele de dreptate continuă și se va sfârși într-un imperiu al răului. Dar în cer, Arhiepiscopul Averkie a fost un învingător. El a trăit o viață dumnezeiască, pregătindu-se să se afle împreună cu sfinții. Cuvintele sale, scrise doar cu un an înainte de a muri, ne însuflețesc să-l urmăm: „Râvna și evlavia să fie singurele torțe din mâinile noastre - așa cum a făcut bătrânul Simeon, atunci într-un fel mai tainic - în adâncul inimilor și sufletelor noastre. Atunci vom putea striga din inimă să plecăm din această viață, ‘Acum slobozește pe robul Tău în pace, după cuvântul Tău, Stăpâne, că văzură ochii mei mântuirea Ta!’”⁴⁴²

Deznădejdea - credința în lipsa Adevărului și a iubirii - nu se afla în inima Arhiepiscopului Averkie atunci când a murit. El trăise în prezența acestui Adevăr și iubiri și știa că într-o zi îl va înfrânge pe Antihrist după ce acesta domnise *scurt timp* (Apoc. 12, 12). El scrisese, „slujitorii lui Antihrist vor încerca, *dacă se poate, să înșele chiar pe cel ales*. Totuși, gândul acesta n-ar trebui să ne apese sau să ne înfrângă; ci dimpotrivă, cum spune Domnul însuși: *Uitați-vă în sus, și ridicați capetele, pentru că răscumpărarea voastră se apropie*”

⁴⁴¹ Ibid., p. 25.

⁴⁴² Arhiepiscopul Averkie, *Strălucește ca stelele* (West Coast Orthodox Supply, 1983), p. 16.

După câteva luni de la moartea Arhiepiscopului Averkie, Părintele Serafim a primit asigurare de la Dumnezeu că Arhiepiscopul Averkie se afla într-adevăr în rai cu Hristos și sfinții Săi. Într-un vis minunat l-a văzut pe arhiepiscop luminos, îmbrăcat complet în alb strălucitor, slujind la sărbătoarea cerească a reînvierii Rusiei.

Venind la biserică în dimineața următoare, Părintele Serafim i-a povestit visul Părintelui Gherman. Tonul său scăzut l-a convins pe Părintele Gherman că fusese o arătare adevărată a Arhiepiscopului Averkie.

- Mă întreb ce a însemnat? A întrebat Părintele Serafim.

Părintele Gherman a spus:

- Nu știi ce zi este astăzi? Este ziua Sf. Averkie, de-o-potrivă cu Apostolii: prima zi a numelui Arhiepiscopului Averkie pe care o petrece în cer. Sunt prăznuiți și cei Șapte Adormiți din Efes [a căror viață prefigurează Invierea Generală] și icoana din Kazan - care a mântuit Rusia în trecut. Visul tău nu este obișnuit; trebuie să aibă semnificație.

Astfel i s-a dat Părintelui Serafim să împărtășească slava cerească de care se bucura deja Arhiepiscopul Averkie.

Părintele SERAFIM nu a vrut ca mesajul Arhiepiscopului Averkie să fie gonit și uitat. Curând după moartea Arhiepiscopului Averkie, a scris un articol pentru revista în limba rusă *Pravoslavnaia Rus*, intitulat „Un Hrisostom al vremurilor de pe urmă: semnificația Arhiepiscopului Averkie.” Aici a adus următorul omagiu marelui învățător:

„Arhiepiscopul Averkie a fost unul dintre ultimii uriași ai ortodoxiei secolului XX, nu numai al Bisericii Ruse și al rușilor de peste hotare, ci și al întregii ortodoxii universale din sec. XX. Ne-am obișnuit cu cuvintele lui înflăcărate și îndrăznețe, îndreptate împotriva lepădării de credință din timpul nostru, că nu am observat că el era cu adevărat singurul ierarh din oricare Biserică Ortodoxă care scria în orice limbă cu o asemenea îndrăzneală și cinste în apărarea adevărului sfintei ortodoxii ....

Într-adevăr, există o lipsă de oameni drepti în timpurile noastre mizerabile. Dar chiar dacă acești susținători ai adevărului nu se ocupă de noi, învățătura lui rămâne cu noi și poate fi lumina noastră călăuzitoare în zilele și mai întunecate care ne așteaptă așa cum le-a prevăzut el, când Biserica va trebui să pătrundă în pustie, așa cum scrie în Cartea Apocalipsei⁴⁴³

„Pentru cei care sincer însetează să rămână credincioși ortodoxiei, nu mai este nici un glas drept decât acela care iese din gura⁴⁴⁴ aurită a Arhiepiscopului Averkie.”⁴⁴⁵

IN timpul deselor sale vizite la mănăstire, Episcopul Nectarie vorbea adesea despre Arhiepiscopul Averkie și discuta cu părinții despre articolele sale. După ce murise Arhiepiscopul Averkie, cu un anumit prilej, Părintele Serafim l-a întrebat pe Episcopul Nectarie:

- Credeți că memoria Arhiepiscopului Averkie va supraviețui, că însemnătatea sa va deveni mai cunoscută, așa încât viitoarea generație din Rusia îl va aprecia și va avea folos de la el?

Episcopul Nectarie a răspuns că nu știa aceasta.

⁴⁴³ Sfinții Părinți au văzut „Femeia înveșmântată cu soare” care fuge în pustie (Apoc. Cap.12) ca simbol al Bisericii timpurilor de pe urmă. Această învățătură a fost explicată de Arhiepiscopul Averkie în cartea sa *Apocalipsa Sf. Ioan: Comentariu ortodox* (Mănăstirea Sf. Gherman, 1985).

⁴⁴⁴ Titlul Sf. Ioan Hrisostom, cu care Părintele Serafim îl asemăna pe Arhiepiscopul Averkie, înseamnă „gura aurită”.

⁴⁴⁵ *Pravoslavnaia rus* [Rusia ortodoxă], mai 1976. Versiune engleză revizuită în *Cuvântul ortodox*, numerele 100-101 (1981), p. 219-226.

- Ce puteți spune despre volumele cu articolele sale adunate și publicate la Jordanville? a insistat Părintele Serafim.

- Da, a spus Episcopul Nectarie, ar fi minunat dacă ar ajunge în Rusia și ar deveni cunoscute acolo.

Mai înainte, unul dintre frați insistase ca părinții să-i ceară Episcopului Nectarie să-l canonizeze pe Arhiepiscopul Averkie; și cu ajutorul Părintelui Serafim, fratele scrisese chiar un Canon Arhiepiscopului. Când părinții i-au spus aceasta Episcopului Nectarie, el a răspuns:

- Da, ar trebui să fie canonizat. A fost un sfânt, fără nici un fel de probleme.

- Atunci s-ar putea? s-a interesat Părintele Serafim. Dând din cap, Episcopul a spus că, atât timp cât oamenii actuali au ocupat poziții cheie ale puterii în sinod, nu mai exista nici o șansă pentru o canonizare oficială. Totuși, acesta nu era finalul problemei. La 24 ianuarie 1982, Episcopul Nectarie și Părintele Gherman au mers într-o călătorie pentru a deschide o nouă Biserică misionară în Woodburn, Oregon. Sănătatea Episcopului Nectarie se înrăutățea rapid atunci; și, când ieșea, aceasta era ultima ocazie a Părintelui Gherman de a petrece cât mai mult timp împreună cu el. După slujba de consacrare, au intrat în camerele dintr-un hotel din apropiere. Episcopul Nectarie s-a plâns că este obosit.

- Niciodată n-o să văd acea biserică construită, a zis el. Eu n-o mai duc mult.

- Dacă într-adevăr asta este situația, a zis Părintele Gherman, atunci ce va fi cu canonizarea Arhiepiscopului Averkie? Cine o va face?

A strălucit o lumină în ochii Episcopului.

- Să o facem acum! A exclamat el.

Cei doi bărbați s-au ridicat în picioare și înaintea icoanelor pe care le-au așezat în camera de hotel, au cântat cu toată puterea lor, cu deplină însuflețire, imne de mărire a dreptului Arhiepiscop Averkie. S-au gândit la Părintele Serafim și le-a părut rău că el nu era acolo împreună cu ei.

- Dorirea Părintelui Serafim se va împlini, a spus Episcopul.

Astfel, într-o cămeruță de hotel din statul Oregon (episcopia Episcopului Nectarie), a avut loc canonizarea locală a unui profet de însemnătate internațională, un om pe care Părintele Serafim l-a numit „unul dintre marii uriași ai ortodoxiei universale” și „cel mai mare stâlp al Bisericii noastre.”

82

Părăsirea

... Ziua numelui Părintelui Gherasim. Să-i odihnească Domnul sufletul lui. Un gând înfricoșător îmi umple sufletul de durere: că obștea noastră a moștenit starea lui. Pe de o parte suntem urâți, iar pe de altă parte nu suntem înțeleși de propriul nostru popor. O, Doamne, singurătatea este înfricoșătoare. Dar îl avem pe Sf. Gherman care se ridică de-ndată împotriva mării celei întunecate care urlă la omenire. O sfinte Părinte Gherman, mântuiește pe robii tăi.

- Părintele Gherman, Jurnalul obștii Sf. Gherman

4 martie 1972

.Și în zilele acelea de mare durere, despre care se spune că nici o viețuitoare nu va rămâne în viață, de nu s-ar împuțina acele zile - în zilele acelea, cei de pe urmă credincioși vor trebui să treacă ei înșiși prin ceea ce a trecut odată Domnul nostru, când El, răstignit pe Cruce, fiind Dumnezeu adevărat și Om adevărat, S-a simțit El însuși atât de părăsit de către Tatăl Său, că a strigat către El: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?” Creștinii cei de pe urmă vor trăi și ei o asemenea părăsire a umanității de către harul lui Dumnezeu, dar pentru scurtă vreme, după care, Domnul nostru nu va întârzia să apară de-ndată întru toată slava Sa, și toți sfinții îngeri împreună cu El...

- Sf. Serafim de Sarov⁴⁴⁶

^N

ÎN timpul vieții Părintelui Serafim, anul 1976 a fost anul cel mai greu prin care a trecut obștea. Acesta a fost anul „părăsirii” lor, când vechea întrebare supărătoare „la ce bun” a fost simțită mai ascutit ca niciodată.

La o săptămână după ce Arhiepiscopul Averkie a plecat întru odihnă veșnică, părinții mănăstirii au rămas efectiv singuri. Ultimul frate care rămăsese, a plecat la Jordanville, lăsându-l doar pe Teofil, de 13 ani, să stea cu părinții. Când au sosit Paștile, patru zile mai târziu, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Incolțesc gânduri: suntem părăsiți de toți. Dar este evident că Dumnezeu ne-a dat acest prilej de însingurare pentru ca noi să facem ceva ce nu este așa de ușor de făcut în lume, cu părerile ei contradictorii și mode diferite: poate că noi ne aflăm aici ca primele roade ale pustiei către care vor merge ultimii creștini. Oricum, noi trebuie să rămânem liberi și patristici în trezvia noastră, transmițând urmașilor adevărata ortodoxie pe care ne-au dat-o sfinții părinți și proprii noștri părinți.”

Părăsirea fizică a părinților, care a fost de fapt o binecuvântare, nu i-ar fi supărat de loc dacă nu ar fi fost însoțită de un sentiment mai adânc de părăsire: sentimentul că, odată cu moartea Arhiepiscopului Averkie, ei erau acum cu mult mai singuri în luarea unei poziții corecte față de ortodoxia patristică, echilibrată, reală. După cum am văzut, Biserica nu a avut profet mai mare, duhovnic mai sincer, decât Arhiepiscopul Averkie, la care însuși făcătorul de minuni, Arhiepiscopul Ioan se uita ca la un izvor de autoritate ideologică și teologică. Era mare nevoie acum de un asemenea duhovnic, întrucât era o perioadă de evenimente tulburătoare în Biserică. Era un grup super-corect care părea acum să aibă cea mai mare influență, și începuse să-și promoveze punctele de vedere ecleziastice botezând din nou oameni din alte Biserici Ortodoxe, începând din Anglia. Anul 1976 a fost anul când mulți - inclusiv Arhiepiscopul Averkie care era pe moarte - se temeau că grupul acela super-corect ar putea în cele din urmă să adapteze Biserica Rusă din străinătate la propria sa calitate a politicii bisericii sectare. Totuși, după moartea Arhiepiscopului Averkie, se pare că nimeni altcineva nu a îndrăznit să reia lupta acestui fapt, cel puțin în scris.

PĂRINTELE SERAFIM era cu adevărat sătul de această politică fragilă, a unor „oameni necopți”. Ei aparțineau atât de mult acestei lumi, iar el dorea împărăția

⁴⁴⁶ Sf. Serafim de Sarov, *Mica Filocalie rusă*, vol. 1, ediția a 3-a (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1991), p. 132.

cerurilor. Părintele Serafim mai degrabă ar fi uitat de ei și s-ar fi retras în pustietatea singurătății lui. Dar putea el să-și permită aceasta, în concepția oamenilor către care îndrepta el misiunea adevăratei ortodoxii?

Într-o zi însoțită de iunie, părinții au căutat „să se ridice deasupra” acestor probleme și să obțină o perspectivă mai bună, căutând un răspuns la Dumnezeu. Era a doua zi după Rusalii, ziua Pogorării Duhului Sfânt, principalul hram al Mănăstirii Sfintei Treimi, a Arhiepiscopului Averkie. Părinții au hotărât să plece dis-de-dimineață cu Teofil, într-o excursie în Muntele Shasta. Pe drum au citit slujbele de dimineață în vagon și când au ajuns, au cântat cu bucurie slujba Tipiconului. Au stropit cu agheasmă câteva locuri de pe munte, cântând mai multe imne în timp ce mergeau.

Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „În timpul săptămânilor anterioare, părinții fuseseră tulburați de cuvintele și faptele grupului ‘fanatic’ din Biserica noastră, care încearcă să promoveze o ‘corectitudine’ încremenită uniform, care este clar, un produs mai degrabă al logicii umane decât al tradiției vii a Bisericii. Marii noștri episcopi și teologi ruși sunt disprețuiți pentru că ei nu sunt întotdeauna ‘corecți’ în acest sens concret, și chiar nevoințele noastre de aici din pustietate par acum să ridice probleme: vorbim despre ‘fanatism’ dar aceasta pare să ajute formarea unei ‘grupări’ extremiste în Biserică; și idealul nostru de a ne îndepărta de interesele lumii și de grup, și de a fi însufleții de pustie și de sfinții săi, se pare că nu este înțeles de mulți. Și iarăși, noi nu semănăm cu imaginea obișnuită ‘rusească’ de oameni folositori ‘organizației’, care doresc să umple Biserica și ‘posturile libere’ din parohii. Spiritual, noi ne simțim destul de singuri, chiar dacă avem povățuitori care au grijă de noi. Chiar și această excursie la Muntele Shasta - are ea sens într-o activitate misionară ‘modernă’?”

Cu aceste gânduri am citit Epistola zilei în pădure, la 2290 m, în mijlocul zăpezii, cu vârful alb al muntelui care se înălța deasupra noastră: ‘și fără a fi îmbătați de vin, ci plini de Duhul, vorbindu-ne unul altuia în psalmi și imne și cântând și intrând în armonie cu inima ta către Domnul’. Și apoi Evanghelia: ‘Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor’ (Matei 18, 19-20). Părinții au fost impresionați de un asemenea mesaj care se adresa direct inimilor și răspundea nedumeririi lor: cu adevărat, acolo unde doi sau trei sunt adunați împreună întru aceeași minte și duh se poate face lucrarea lui Dumnezeu. Să nu ne lăsăm deznădăjduiți de îndoieli și conflicte de grup, ci să continuăm pe calea pe care a binecuvântat-o Vlădica Ioan, știind că mai sunt și alții care nădăjduiesc să primească încurajare și cuvânt de la noi.”

După cum arată acest pasaj, amintirea Arhiepiscopului Ioan era strâns legată de părinți din în timpul acestei perioade de tulburare. La 19 iunie, când publicaseră cartea Episcopului Sava despre Cuv. Ioan, Părintele Serafim observa: „Am fost deznădăjduiți în ultimele câteva săptămâni și am tot cerut ajutorul Arhiepiscopului Ioan: ce să facem? Cum să ajutăm mișcarea noastră misionară slabă să rămână curată și să nu se piardă pe drumul succesului aparent spre paguba adevăratei ortodoxii?”

După o săptămână, cu puțin înainte de a zecea prăznuire a Cuv. Ioan, părinții au primit un semn liniștitor care le-a reînnoit hotărârea de a merge mai departe. Duminică 27 iunie a izbucnit un incendiu în partea de sud-est a mănăstirii. Până marți, acesta s-a întins pe o suprafață de 3,22 km, punând în pericol muntele. Oamenii din oraș au spus părinților să părăsească locul dacă aveau să vadă flăcări ridicându-se din fumul care se afla pe cealaltă parte a viroagei. Vladimir Anderson împreună cu familia au vizitat atunci mănăstirea. Ei au plecat marți după amiază, oferindu-se voluntar să se întoarcă să îi ajute la evacuare dacă era necesar. L-au lăsat pe fiul lor Thomas să-i ajute pe părinți câteva zile.

Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „După amiaza târziu au început pregătirile pentru a duce de acolo cele mai valoroase cărți și manuscrise la Redding, la

locuința doamnei Harvey. Apoi, părinții, împreună cu cei doi băieți, Thomas și Theophil, au mers peste tot muntele, stropind cu agheasmă și purtând moaștele Sf. Gherman și icoanele Arhiepiscopului Ioan și a Maicii Domnului în ‘terenul nemistuit de foc’, lăsând-o pe ultima la stâncă fisurată, în marginea de răsărit a muntelui, privind focul. În emoția momentului, s-a auzit glasul celor doi băieți: ‘Vreau să rămân aici să ard cu tine.’”

Când toți au ajuns într-un loc sigur din vârful Noble Ridge, s-a auzit glasul lui Thomas: „Il văd! Văd focul!” Toți au început să se roage stăruitor, în aer plutea un sentiment de mare primejdie. Deodată ei au observat că s-a pornit un vânt dinspre apus și îndată zidul de fum s-a dus înspre răsărit și pericolul s-a micșorat mult.

După ce s-au întors la mănăstire cu toții și s-au adunat în biserică, Părintele Gherman a avut ideea ca toți să făgăduiască să construiască o raclă pentru toate sfintele moaște pe care le aveau. În câteva zile racla a fost completată cu moaște, până când focul se stinse cu totul.

Slavă lui Dumnezeu și ocrotitorilor mănăstirii pentru îndepărtarea acestui dezastru, despre care Părintele Serafim a scris în Jurnalul său:

„Noi am primit această experiență ‘mistic’: Este foc în Biserică, se apropie de obștea noastră primejdie mare. Am fost tensionați câteva săptămâni, înainte de cea de a zecea prăznuire făcută pentru Vlădica Ioan și încă mai ceream oamenilor să se roage pentru noi în acele zile. În mijlocul primejdiei, am simțit clar că trebuie să ne continuăm nevoițele, oricare ar fi ele și cu atât mai mult ne rugam la Vlădica Ioan să ne ajute în zilele acelea pe care le simțeam dificile, să ne arate cum să mergem mai departe.”

Părinții au fost încurajați să-și continue nevoițele, îndată ce se sfârșise primejdia incendiului, când au trebuit să meargă la San Francisco pentru a participa la Liturghia anuală de la mormântul Arhiepiscopului Ioan. Spre deosebire de excursia pe care au făcut-o cu același prilej cu doi ani în urmă, aceasta de acum a fost inspirată pentru părinți, care au primit ajutor de la Arhiepiscopul Artemon. Părintele Serafim a notat: „Liturghia este minunată ca de obicei, cu doi episcopi, trei preoți și un diacon. După aceea, se fac rugăciuni curate la mormântul lui Vlădica și apoi, amândoi episcopii țin cuvântări lungi. Arhiepiscopul Artemon era foarte bine dispus, a dat Bisericii noastre materialul din vechiul iconostas al Catedralei și a fost încurajat când a văzut că noi suntem împotriva ‘fanatismului care nu este în conformitate cu cunoașterea’, fapt ce pare să-l tulbure. Părintele Mitrofan care ne-a dat noile portrete ale Arhiepiscopului Ioan cu text englezesc pe spate,⁴⁴⁷ ne-a încurajat să continuăm pe orice cale slăvirea Arhiepiscopului Ioan (entuziasmul acesta pare să fie lucrul cel mai viu care are loc în Biserica Rusă, ca parte componentă a Bisericii noastre de astăzi); și Vlădica Nectarie, după ce ne-a spus că noi singuri facem absolut totul pentru sufocarea atmosferei Bisericii noastre și noi singuri suntem cu adevărat liberi, ne-a dat sfat ca să punem întotdeauna pe primul loc partea duhovnicească a lucrurilor.

Ne-am întors noaptea târziu de la această prăznuire mai plini de nădejde - dar nu aveam încă un răspuns clar despre activitatea viitoare la care nădăjduiam. Răspunsul pare să fie acela că nu există nici un răspuns, nici o formulă, iar noi trebuie să ne punem toată nădejdea în Dumnezeu și să ne continuăm drumul pe care am pornit.

Dar ‘focul’, primejdia continuă să se manifeste în Biserica noastră și noi rămânem neliniștiți pentru viitor. Veștile despre controversa ‘rebotezării’ în Anglia îi deranjează pe mulți oameni și se întrebă, mai ales după moartea Arhiepiscopului Averkie: cine va porni un adevărat fanatism pentru viitor? Simțim nevoia să exprimăm idealul fanatismului cumpătat și cu bun-simț pe care îl susține Biserica noastră, dar este deja clar faptul că aceasta va aduce supărare cu gruparea [super-corectă].”

⁴⁴⁷ Acest text a fost scris de părinții de la Platina.

Atunci, părinții au tras concluzia că, dacă nimeni altcineva nu avea să continue de unde rămăsese Arhiepiscopul Averkie, trebuiau să o facă ei înșiși. Pentru prima dată în paginile revistei lor, au avut curajul să înfrunte direct problema fanatismului super-corect - și să-și asume toate consecințele. Într-un articol despre ierarhul superior al Bisericii Ruse de peste hotare, Mitropolitul Filaret, Părintele Serafim a scris despre felul cum acest prelat, a fost privit în mod greșit ca un fanatic de către ecumeniștii de stânga, fiind la fel de greșit înțeleși de către cei de dreapta. Părintele Serafim scria: „Sunt aceia care ar dori să facă totul absolut ‘simplu’ și ‘albul și negrul’. Ei ar dori ca el și sinodul lui să declare neputincioase Tainele noului calendar bisericesc sau ale bisericilor dominate de comuniști, nedându-și seama că nu este problema sinodului de a hotărâ asupra unei chestiuni⁴⁴⁸ atât de delicate și de complexe?”

Părintele Serafim a scris doar un paragraf referitor la un astfel de „fanatism care nu se datora cunoașterii”, dar era suficient să stârnească o reacție destul de aprinsă. Un preot a scris părinților că „articolul a afectat grav integritatea, claritatea și poziția *Cuvântului ortodox* ca publicație ortodoxă tradițională. Aveți o poziție ecumenistă în articol că există trei ramuri de creștini ortodocși: de dreapta, de stânga și de mijloc ... Din punctul dvs. de vedere și al ecumeniștilor, noi avem acum o teorie a ramurii ortodoxe. Aceasta afirmă articolul dvs. Ce altceva ne poate spune? Dacă toate celelalte ramuri ‘ortodoxe’ aparțin Bisericii cu Sfintele Taine ... atunci mărturisesc că noi nu suntem ca ei și nu împărtășim Tainele lor .... Acești oameni s-au abătut de la calea cea dreaptă și nu este cale de întoarcere .... Toți patriarhii au căzut în erezie .... Mă rog să vă dați seama cât rău ați adus cu articolul dvs. și să aduceți explicații în articolele viitoare ortodocșilor celor mulți care s-au tulburat.”

Un alt preot din grupul super-corect a scris: „Acum, eu, cel mai de pe urmă și mai păcătos dintre preoții lui Dumnezeu, declar că sufletul îmi este mâhnit și tulburat împreună cu toată turma pe care o păstoresc.” în aceeași scrisoare, acest preot a menționat că era „mai bine să fie legată de gâtul cuiva o piatră de moară și să fie aruncat în mare” decât să se roage deschis alături de cineva care face parastas pentru patriarhii din Rusia și Constantinople.

După cum observa Părintele Serafim într-o scrisoare către Alexei, acești preoți „nici nu bănuiesc că poate fi o ‘ispită asupra părții de dreapta’”.

DEȘI părinții fuseseră liberi și curajoși în suficientă măsură pentru a-și publica dezacordul față de pozițiile „super-corecte”, nu a fost deloc plăcut pentru ei, ca să fie combătuți de oameni, mai ales de oamenii din propria lor Biserică, care aveau aceeași misiune față de vorbitorii de limbă engleză. După cum a concluzionat Părintele Serafim într-o scrisoare către un preot: „Crede-mă, părinte, această scrisoare a fost scrisă cu sânge.”

Când a sosit hramul Adormirii Maicii Domnului, (15 august), Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Cei doi părinți împreună cu fratele Teofil au petrecut hramul singuri, sărbătorind al șaptelea an de la mutarea lor în pustie. După ce s-a săvârșit Sfânta Liturghie, diavolul a atacat puternic în aceste zile,⁴⁴⁹ și din nou le-a venit părinților gândul: la ce bun toate aceste osteneți în pustie? Se folosește cineva într-adevăr de ele, ca să justifice oboseala necesară pentru a le continua, și ca să ‘nu fie la modă’, nici în armonie cu ‘opinia publică’ care le însoțește? Ei merg înainte cu nădejde

⁴⁴⁸ [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Mitropolitul Filaret de New York”, *Cuvântul ortodox*, nr. 66, (1976), p. 4.

⁴⁴⁹ Arhiepiscopul Artemon, Episcopul Nectarie și Diaconul Andrei fuseseră la locuința din pustie cu cinci zile mai devreme.

în Dumnezeu, urmând sfaturile lui Vlădica Ioan că dacă ceea ce facem nu este plăcut lui Dumnezeu, vor urma piedici de netrecut. Amenințarea unei ierni grele, ce urma, face ca acest an să fie hotărâtor pentru idealul nostru din pustie.”

Părintele Serafim a simțit că nu se poate opri sau renunța. Membri respectați ai Bisericii pe vechi din Grecia au spus părinților că „super-corectitudinea” era o „boală” în plus doar pentru vătămarea duhovnicească de către apostazia ecumenismului. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Din toate acestea vedem necesitatea formulării unei rezistențe ‘moderate’ care va întări adevărata ortodoxie care se va opune ferm ecumenismului și modernismului, dar nu va exagera în ‘definirea’ unor astfel de lucruri ca prezența sau absența harului, sau practicarea ‘rebotezării’ acelor care sunt deja ortodocși.” Părintele Serafim și-a dat seama că pentru a explica această poziție va avea nevoie de mai mult decât un paragraf sau două. Trebuia să se scrie un articol întreg, care să nu-i îndepărteze pe oameni în mod inutil. Părintele Serafim a zis că „lucrul acesta era foarte greu de îndeplinit, dar cu ajutorul lui Dumnezeu și cu rugăciunile sfinților noștri, vom încerca să facem tot ceea ce ne stă în putință.”

Părintele Serafim a „suferit” cu adevărat din cauza acestui articol. Intr-o seară, vizitându-l pe Părintele Serafim în chilia sa „Optina”, Părintele Gherman l-a găsit întunecat și îngrijorat.

- Ce s-a întâmplat? l-a întrebat.

- De ce? a întrebat Părintele Serafim la rândul lui, repetând întrebarea sfâșietoare pe care i-a ridicat-o persecuția Arhiepiscopului Averkie. De ce trebuie să fie o asemenea prăpastie între marii bătrâni ai Bisericii noastre și tânăra generație? Și cum știm noi că avem dreptate?

Părintele Gherman a văzut cât de puternic își simțea Părintele Serafim greutatea responsabilității, care devenea mai apăsătoare prin lipsa altora care să ducă acea greutate. Asemenea tuturor celor convertiți, Părintelui Serafim i-a fost teamă să nu fie în întregime ortodox în duh, și astfel i-a cerut încurajarea Părintelui Gherman. În ciuda temerilor sale, el știa în esență că se afla pe calea cea bună, pentru că nu era calea lui, ci aceea a părinților lui în credință. El urmase calea lor până atât de departe și acum ei îl lăsaseră pe el să-i îndrume pe alții pe acea cale.

Articolul pe care, în cele din urmă, Părintele Serafim l-a scris și publicat, a fost intitulat „Calea Impărăției: adevărata ortodoxie într-o epocă a apostaziei”. După cum a demonstrat de la început, îndrumarea pe „Calea Impărăției” nu a fost o parte din vreun roman „Teoria ramurii ortodoxe”, ci a fost învățătura sfinților părinți ai Bisericii. El a început cu un citat din Sf. Ioan Casian: „După cum spun părinții, extremele celor două laturi sunt la fel de dăunătoare ... (Noi trebuie) să ne continuăm mersul pe calea împărăției, evitând extremele de ambele părți.”

Mai târziu, Părintele Serafim a scris în articolul său: „Aplicând această învățătură la propria noastră situație, putem spune, ‘calea împărăției’ adevăratei ortodoxii de astăzi este o medie care se află între extremele ecumenismului și reformismului pe de o parte și o ‘râvnă inconștientă’ (Rom. 10, 2) pe de alta ... Poate că nici un povățuitor ortodox din zilele noastre nu oferă un asemenea exemplu de moderare ortodoxă ca Arhiepiscopul Averkie de Jordanville. Numeroasele sale articole și predici respiră duhul proaspăt al adevăratului fanatism ortodox, fără nici o abatere nici către ‘dreapta’ nici către ‘stânga’ și pune accent în mod constant pe latura *duhovnicească* a adevăratei ortodoxii.”⁴⁵⁰

„**R**idicându -ȘI CAPETELE” (după cuvintele Părintele Serafim) cu poziția fermă a căii împărătești, părinții de la Platina au primit asigurări că nu sunt singurii.

⁴⁵⁰ [Părintele Serafim Rose], „Calea Impărătească: adevărata ortodoxie într-o epocă a apostaziei”, *Cuvântul ortodox*, nr. 70 (1976), p. 147-148.

Alexei Young, care vizita Anglia pe vremea când aveau loc „rebotezările” infame, a trimis cuvânt cum că asemenea fanatism era o excepție mai degrabă decât o normă printre creștinii ortodocși. Alexei scria părinților: „Ar trebui să știți că (mulți oameni ai Bisericii noastre din Anglia) vă așteaptă ca să le ‘arătați calea’ în aceste probleme grele și astfel orice sfat, încurajare și îndrumare pe care le-ați putea trimite, ar fi primite cu multă recunoștință. Ei se simt foarte singuri aici și se tem pentru viitor.”

O altă scrisoare, de această dată, de la un credincios din Anglia, a confirmat aceasta: „Obștea de la Sf. Gherman și *Cuvântul ortodox* ... se află în mare izolare aici. Aveți o responsabilitate foarte mare și gravă aici, la o depărtare de 9660 de km, pentru că mulți se îndreaptă către dvs. tocmai pentru tonul și atitudinea corectă.”

La 13 noiembrie 1976, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său:

„Apropiindu-se Postul Nașterii, nesiguranța și prezicerile cele rele din primăvară și vară par să se împrăștie treptat, dar pentru obște rămâne un sentiment de tulburare. Scrisorile din ultimele luni au fost foarte importante pentru noi, arătând că ostenele noastre nu au fost cu totul în zadar, că în ciuda ‘convertiților nebuni’ și un aer foarte descurajator al ‘oficialității’ din multe cercuri bisericești, ‘mesajul’ nostru ajunge la unii oameni ..

La mijlocul lunii octombrie am primit de la M. M. (Sayville, N.Y.) această scrisoare:

Mulțumesc din nou pentru publicația dvs. puternică *Cuvântul ortodox*. Domnul nostru să vă binecuvinteze pe dvs. și pe cei care predică cu credință și susțin ‘Cuvântul Adevărului’ în zilele acestea cuprinse de lepădare de credință .... Lucrarea este mare dar recolta este puțină, totuși cei puțini sunt foarte importanți și acestui scop v-ați angajat ....

în sâmbăta leproșilor Alexei Young ne-a scris următoarele:

V-ați luat într-adevăr o mare responsabilitate să fiți pe picioarele proprii, și, cu ajutorul lui Dumnezeu, trebuie să nu lăsați pe nimeni să cadă!! Obștea este, pentru noi, un generator electric, cu circuite și fire ieșind spre multe direcții, luminând pe mulți care trăiesc în întuneric. Unii au primit acea lumină, poate fără să-și dea seama de izvorul de unde venea lumina și astfel mulți au nevoie mare să-i luminezi în zilele grele ce vor veni. Dumnezeu să vă ajute!”

Spre sfârșitul anului 1976, părinții au primit mai multe încurajări, de data aceasta prin două tinere femei pelerine care au venit la mănăstire, dorind să participe la vreo lucrare creștină. La 27 noiembrie, Părintele Serafim a scris:

„Vin oaspeți neașteptați: Maria, o tânără (28) din Rusia, care, timp de câțiva ani s-a „abătut de la Evanghelie”, (o organizație protestantă) din Eureka (California), dar acum vrea să o abandoneze pentru a sluji ortodoxia. Împreună cu prietena ei Solomonia, care s-a convertit recent de la iudaism (botezată de Părintele Ioanichie din Iordan), plănuiesc să meargă la New Diveyevo⁴⁵¹ și să înceapă o lucrare sub îndrumarea lui Vlădica Andrei. Părintele Serafim merge la Schitul Sf. Elias împreună cu ele, stă de vorbă cu ele și este foarte impresionat de râvna și dorința lor de a sluji lui Dumnezeu în ortodoxie cu toată inima și sufletul lor. Ele au fost atrase de organizația protestantă pentru că nu au găsit nici o cale pentru râvna lor în ortodoxia ‘obișnuită’ (așa cum este ea înțeleasă astăzi). Este acesta un semn al unei noi generații ‘Serghei Kourdakov’ a rușilor, plină de prospețime și râvnă? Cum să le îndrumăm pe o cale rodnică? Și de ce ar

⁴⁵¹ Mănăstirea New Diveyevo din Valea Primăverii, New York.

trebui să vină la noi tinerele femei râvnitoare, când tinerii bărbați nu par interesați? Dumnezeu să ne dea cunoaștere și înțelepciune ca să le ajutăm!”

Când cele două pelerine au venit la mânăstire pentru prima dată, Barbara McCarthy a stat aproape toată noaptea și a vorbit cu ele în casa de oaspeți. Ei au înțeles frumusețea tainică a luptelor în comuniune ale părinților din pustie, lipsiți de slavă deșartă. Părinții erau părăsiți dar ei nu au abandonat slujirea lui Dumnezeu din cauza aceasta, că harul lui Dumnezeu se retrăsese de la ostenele lor.

Odată, când Părintele Gherman se tânguia cum el și Părintele Serafim au fost părăsiți și cum totul se risipea, Barbara i-a spus: „Aveți aici un lucru minunat și foarte rar - aveți dragostea dintre dvs. doi.” Ceea ce a văzut ea nu avea nici o legătură cu camaraderia firească sau compatibilitatea dintre ei, pentru că personalitățile lor erau atât de diferite. Mai degrabă, era prezența lui Hristos care sălășluiește cu cei care doresc să fie părăsiți de dragul Lui.

În timpul anului „părăsirii” lor, părinții nu fuseseră niciodată părăsiți de Dumnezeu. Ispita și lupta de a se simți părăsiți - care potrivit proorocirii Sf. Serafim de Sarov va fi într-o zi experiența obișnuită a tuturor ultimilor creștini la culminarea apostaziei - le fuseseră îngăduite lor de către providență. Așa cum se întâmplă, anul lor cel mai greu va fi urmat de „anul harului”: începutul preoției lor și o nouă etapă pentru obște.

83

Hirotonirea

Așa cum viața înseamnă să-i înveți pe alții, tot așa să-i înveți pe alții înseamnă viață.

- Sf. Grigorie Teologul

TRECUSERĂ șapte ani de când părinții refuzaseră hirotonirea. În 1970, când au fost tunși călugări, Părintele Serafim explicase că ei nu voiau ca schitul lor să „prezinte lumii din afară aspectul prematur al capacității de a ajuta populația ortodoxă, ca centru duhovnicesc pentru ea, care să aibă preoți-călugări, duhovnici și Sfânta Liturghie la care să poată participa. S-a dat mai întâi atenție îndrumării vieții monahale și duhovnicești, fără să-și asume obligațiile pe care le aduce preoția față de populație.”

În inima sa, Părintele Serafim ținea mult la sentimentul de a fi un adevărat preot al sfinților Domnului, care va însemna desăvârșirea vieții lui. Totuși, în același timp, el se simțea foarte nevrednic de înălțătorea chemare la preoție - o adevărată frică de Dumnezeu. Pentru el și Părintele Gherman, era încă prezentă frica de a deveni unelte ale organizării.

Cu trecerea anilor, faptul că părinții nu erau încă preoți părea tot mai curios oamenilor Bisericii din afară. Unii începuseră chiar să-i numească *bezpovtsi*, „fără preoție”, asemănându-i cu secta de veche credință care purta acel nume. Dar părinții, dorind să-și păstreze pustia, au continuat lupta cu încercările de a-i face preoți. În legătură cu aceasta, Părintele Gherman a luat exemplul Sfinților Vasile cel Mare și Grigore Teologul, făgădui-și unul altuia că nu vor fi hirotoniți; în timp ce Părintele Serafim a luat exemplul primilor viețuitori din pustie francezi din Munții Jura, care refuzaseră să primească ranguri clericale.⁴⁵²

⁴⁵² Vezi discuția Părintelui Serafim despre aceasta în Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 125-126. 440

Helen Kontzevici și Barbara McCarthy i-au susținut pe părinți în hotărârea lor. Helen le-a spus că preoția îi va lega mereu de o cursă ecleziastică și că unii oameni de la celălalt capăt al cursei nu vor avea în minte cele mai bune interese. Barbara McCarthy, cu dragostea ei pentru pustie, a spus că părinții vor jertfi mult din liniștea și izolarea lor de lume dacă ar deveni preoți. Ambele femei aveau dreptate. Dar dacă părinții trebuiau să facă acea jertfă, nu pentru ei ci pentru sufletele altora, Dumnezeu putea lucra prin ei în chipuri noi. Și El a făcut-o.

La 13 octombrie 1976, ajunul celei de a șasea aniversări a tunsului lor în călugărie, părinții au fost vizitați de Episcopul Nectarie. După slujirea Sfintei Liturghii, Episcopul a petrecut cea mai mare parte din după-amiază stând de vorbă cu părinții în „camera țarului”. El a zis că Mitropolitul Filaret îl însărcinase să le ceară să primească preoția așa încât toți oamenii care vin la mănăstire să poată primi spovedania și împărtășania. „Atunci veți putea pune în practică ceea ce spuneți în predică”, a arătat Episcopul. „Vorbiți despre har și prin preot lucrează harul.”

Întrucât Episcopul Nectarie prețuia libertatea părinților la fel de mult ca și ei, el le-a spus că nu îi forțează. „Arhiepiscopul Artemon mi-a promis că nici el nu mă va forța”, i-a asigurat din nou pe părinți. „Sunteți deja o obște de călugări și mulți oameni se îndreaptă către voi cu nădejde. De ce să nu fiți liberi să slujiți Liturghia voi înșivă aici în mănăstire? Dar dacă nu deveniți preoți, Arhiepiscopul Artemon poate numi un om cu un duh străin de al vostru, care să poruncească aici și să săvârșească sfințirile pentru pelerinii voștri. Asta s-a întâmplat de multe ori în mănăstiri în trecut, aducând numai tulburare și lupte. Pentru a vă păzi de această situație, Mitropolitul Filaret vă propune cu tărie să fiți hirotoniți. El prețuiește jertfa voastră obișnuită și vrea să o apărați cu forma exterioară stabilită unei mănăstiri. Cunoscându-vă, sunt de aceeași părere și vă binecuvintez să primiți preoția. Părinții de la Optina au primit rangul preoțesc chiar în Schitul Optina. Dacă ajungeți preoți, puteți să aduceți oamenilor lucrul cel adevărat, tradiția de la Optina, ceea ce nu poate oferi ortodoxia laică .... Cât despre cât de des să slujiți Sfânta Liturghie, nu sunteți obligați să o faceți zilnic. Puteți sluji Liturghia ori de câte ori este nevoie și să mai faceți ciclul zilnic de slujbe, cu care sunteți deja obișnuiți.” Părinții puteau fi influențați de sfaturile smerite și de bun simț ale Episcopului. Părintele Serafim a zis Episcopului Nectarie:

- Dacă voi fi hirotonit, vreau să o faceți Prea Sfinția voastră, nu Arhiepiscopul Artemon.

- Cred că Arhiepiscopul Artemon va fi de acord, a spus Episcopul.

La plecarea din mănăstire, Episcopul Nectarie a vorbit tainic despre restaurarea Mănăstirii Optina din Rusia prin ostenele părinților de la Platina.

După cum spusese Mitropolitul Filaret, era adevărat că părinții trebuiau să slujească oamenilor care veneau la ei. Și tot veneau oameni noi. Nu mult după prima vizită a Mariei și Solomoniei, părinții au fost vizitați de către doi tineri creștini ruși mai râvnitori, Eugen și Marina, ceea ce l-a făcut pe Părintele Serafim să se întrebe dacă și acesta era un semn de ridicare a unei noi generații de fanatici ruși.

Părintele Gherman s-a hotărât să scrie o scrisoare părintelui său duhovnicesc, Arhiepiscopului Andrei (fost Părintele Adrian) spunându-i că a fost silit să devină preot și l-a întrebat ce ar trebui să facă. Arhiepiscopul Andrei a răspuns: „Mitropolitul îți cunoaște viața .... Ai încredere în el și ocolește-l pe Arhiepiscopul Artemon.”

Dar părinții aveau încă îndoieli. Dacă într-adevăr puteau să-l ocolească pe Arhiepiscopul Artemon și să devină preoți, oamenii din San Francisco care aveau probleme cu Arhiepiscopul puteau veni la mănăstire ca la o Biserică alternativă, un fel de refugiu politic. Părinții vor fi stârniți să treacă de partea oamenilor care sunt împotriva Arhiepiscopului, ceea ce nu aveau nici un interes să o facă. Îi va antrena în politică ceea ce nu avea nici o legătură cu monahismul.

În cele din urmă, părinții au hotărât să nu se mai gândească la ceea ce se poate întâmpla. Ei au cercetat situația și, dacă trebuiau să devină preoți, Dumnezeu va împlini aceasta. Între timp, Părintele Serafim a zis că vor face „câte un pas, nădăjduind în Dumnezeu care să-i îndrume și să le descopere voia Lui cu ei.” Ei nu puteau ști asta, în câteva luni harul preoției va fi deja peste ei.

TOTUȘI, această revărsare a harului nu se dă de obicei, fără încercări. „Anul cel mai greu” nu a luat sfârșit. Înainte de a avea loc hirotoniriile, diavolul invidios va hărțui părinții cu ispite supărătoare, ce vor curge una după alta.

După formula Părintelui Serafim, „diavolul atacă mai întâi prin mașini, apoi prin novici”. Atunci părinții aveau un autocamion decapotabil verde; deși nu aveau novici, aveau pe cineva care voia să intre în mănăstire, „mecanic auto amator”, cu numele Dima.

Când Dima a spus părinților că vrea să-și cunoască „responsabilitatea”, ei au hotărât să-l trimită la San Francisco cu autocamionul verde să aducă părțile rămase de la catapeteasma Catedralei care fusese donată bisericii lor. Dima a plecat și s-a întors a doua zi, dar acum avea un autocamion mare închiriat.

- Unde este autocamionul verde? au întrebat părinții.
- În Vacaville, a fost răspunsul. Are nevoie de motor nou.

După puțin timp, Dima a plecat la Etna ca să-și viziteze familia, lăsând propriul său autocamion la părinți și promițându-l să le aducă autocamionul cel verde de îndată ce se întoarce.

Totuși, tulburările legate de mașina părinților erau departe de a lua sfârșit. Părintele Serafim scrie în Jurnalul său, „marți, Barbara merge cu autocamionul lui Dima la Redding ca să facă pentru noi câteva comisioane. În drum, autocamionului i-a sărit o roată. Ea începe să meargă pe jos spre oraș și înainte de a ajunge îl întâlnește pe Dima întorcându-se de la Etna în jeep-ul lui Alexei Young, pe care ni-l împrumută pe timpul iernii. El se întoarce să ne spună că s-a hotărât să fie împotriva monahismului și primește o plată de veteran de 500 \$ pentru a-și termina școala electrică. El s-a prefăcut pur și simplu că își ia autocamionul și ne lasă autocamionul verde să-l reparăm noi - dar Barbara îi dă o lecție într-un limbaj dur că rămâne năucit și acceptă să ne aducă înapoi autocamionul verde. Timp de trei zile, el și Barbara merg la oraș și vin înapoi ca să pună roata la loc. Între timp, [pelerinul] Constantin se întoarce (pe jos, cu bocceaua în spate), gândindu-se să petreacă puțin timp cu noi ca să uite de problemele lui. Fiind mecanic, acceptă să rămână și să monteze motorul la autocamionul nostru verde. Vineri 20 noiembrie, merge la Redding cu Părintele Serafim și Dima ca să pună roata la autocamionul lui Dima. Reușesc să rezolve totul și când se întorc, jeep-ul nu mai merge ... Pastorul protestant care ne-a vizitat mănăstirea cu câteva săptămâni mai înainte poposește cu un autobuz școlar și se oferă să ne ajute, dar când vede că jeep-ul nu pornește, Părintele Serafim urcă pe cei doi, care s-au oferit să dea o mână de ajutor, în autobuzul școlar, care trece prin Platina și rămâne cu jeep-ul ca să aștepte AAA⁴⁵³ ca să îl remorcheze, gândind ca el singur să se întorcă pe jos. Dar merge la Redding cu jeepul remorcat, doar ca să vadă că nu poate fi reparat până luni. Astfel, toate mergându-i prost și apropiindu-se seara, telefonează doamnei Harvey și ea, după ce îi servește cina, îl duce înapoi la mănăstire ca să mai prindă sfârșitul vecerniei pentru Intrarea Maicii Domnului în Biserică.”

Duminică, doamna Harvey se întoarce la mănăstire să-l ia pe Dima, care trebuie să-și ridice autocamionul de la reparat luni și să remorcheze jeep-ul înapoi. Totuși, când Dima merge în cele din urmă la service nu i se permite să ridice jeep-ul, pentru că nu îl

dăduse el la reparat. Însă, reușește să se întoarcă la Mănăstire cu o bară de remorcat, care va fi folosită a doua zi într-o excursie la San Francisco.

Ziua următoare este sărbătoarea Sf. Mare Mc. Ecaterina. După slujba de dimineață, Părintele Serafim și Dima pleacă la San Francisco cu autocamionul lui Dima de-abia reparat. Misiunea lor: să ducă toate exemplarele *Jurnalului Cuviosului Ioan* la legătoria din oraș și apoi, la întoarcere, să ia autocamionul verde și să-l tracteze la mănăstire.

Părintele Serafim continuă în Jurnalul său: „Ei sunt foarte neliniștiți, mai ales pentru că un cauciuc este foarte uzat, dar nu are loc nici un incident în excursia la San Francisco. După o oprire la biblioteca Berkeley, se întorc pe drumul spre Vacaville, de unde iau autocamionul verde și încep să-l tracteze - observând coincidența stranie că garajul în care fusese autocamionul se afla pe *strada Ecaterina*, iar astăzi este sărbătoarea Sf. Ecaterina!

Autocamionul lui Dima se clatină foarte tare din cauza greutății tractării, și lui Dima îi este frică să conducă. Conduce Părintele Serafim și vede că este foarte greu și enervant și îi va prinde noaptea pe drum. Atunci, pe un drum cu două benzi, cam la 48 de km de Vacaville, pierde controlul volanului, trece pe sensul celălalt (mulțumită lui Dumnezeu, pe sensul celălalt era liber în acel moment), apoi se răsucește complet și se izbește de terasamentul de pe marginea drumului. Autocamionul verde se răstoarnă și curge benzină din el, în timp ce autocamionul lui Dima stătea deasupra, sprijinit pe roțile din spate, având încă prinsă bara de tracțiune. Nici Părintele Serafim nici Dima nu erau zgâriați sau zguduți de accident și Părintele Serafim îi spune: ‘Ai văzut o minune!’ Sentimentul este foarte puternic că diavolul se luptă foarte tare să ne distrugă - și Dumnezeu ne ocrotește cu harul Său în modul cel mai clar. Trebuie să ne pregătim pentru ceva important în viitor!

Este chemată poliția și nu încheie proces verbal că nu a mai fost implicat altcineva în accident, nu au fost răniți și nici vreo problemă de asigurare. Autocamionul verde este remorcat spre Winters, la 40,25 de km depărtare iar Părintele Serafim și Dima se întorc nevătămați noaptea târziu în autocamionul albastru accidentat.

[în ziua următoare] Părintele Serafim, împreună cu Dima și Constantin merg la Redding să ia jeep-ul și să cumpere un autocamion nou. Au probleme mecanice (bateriile proaste), dar găsesc un autocamion convenabil cu 850 \$, aranjează să-l ridice a doua zi și se întorc seara ..

[A doua zi] Părintele Serafim și Constantin ridică noul autocamion alb - dar proprietarul n-a reușit să repare fulia care poartă cureaua de transmisie, ceea ce ne aduce mai târziu multe alte necazuri.”

Ca și cum nu ar fi fost destule toate astea, au urmat noi probleme în săptămânile următoare, mai ales cu a parte a Linotype-ului, pe care Părintele Serafim l-a reparat cu mare greutate. În același timp, fusese o secetă în California care durase trei luni, care devenise foarte gravă în decembrie. Părintele Serafim a notat în Jurnal: „Aceasta se leagă de experiențele prin care am trecut!”

O altă încercare a venit prin tânărul Constantin. El a stat la mănăstire cam o săptămână, luptându-se cu ispitele băuturii și fumatului - dar nu cu prea mare folos. Părintele Serafim scrie: „De câteva ori el merge la Platina ca să bea. După aceea începe să se manifeste cu foarte multă ostilitate față de Părintele Gherman (parte din răzvrătirea sa este împotriva ‘autorității’). Până la urmă este prea mult pentru el și într-o noapte pune capăt sprijinului Părintelui Gherman și merge pe drum strigând obscenități. Într-un sfârșit de săptămână avem musafiri și el pleacă din chilie ca să doarmă afară lângă ‘prima curbă’ a drumului, unde îl văd musafirii când merg la plimbare. În cele din urmă, i se spune că va trebui să-și schimbe comportarea dacă dorește să rămână cu noi și i se propune să meargă la Redding. El îi spune Părintelui Serafim despre dușmănia și bănuielile lui foarte adânci - că noi dorim banii lui, etc. în ziua ce urmează după

strigatul din timpul nopții, se simte tulburat în timp ce lucra în ‘grajdul’ nostru și se năpustește afară strigând, ‘Când este primul autobuz spre Redding?’ Părintele Serafim îl duce îndată la autobuz în Redding, dându-i bani și mâncare pentru drumul spre San Francisco. Era clar că el nu putea trăi decât pentru a se mulțumi pe sine. Odată cu el s-a dus și o ultimă ispită drăcească înainte de revărsarea harului care apare pe neașteptate în câteva zile.”

LA 11 decembrie, ajunul sărbătorii Sf. Gherman din Alaska, au venit mulți credincioși pentru hramul mănăstirii. Mama lui Teofil, cu numele Iulia, împreună cu alți doi fii, au sosit primii, dar nu fără să i se strice mașina, la 4,83 km distanță de mănăstire (ca o chestiune normală pentru acea perioadă). Atunci seara, chiar înainte de slujbă, a sosit pe neașteptate Arhiepiscopul Artemon împreună cu diaconul său, Andrei.

Părintele Gherman, având temeri și îndoieli despre preoție, se rugase lui Dumnezeu să nu vină Arhiepiscopul. „Pun pariu că va încerca să ne hirotonească imediat,” a spus nervos Părintele Serafim înainte de a intra Arhiepiscopul pe poartă.

Părintele Gherman s-a întâlnit mai întâi cu diaconul. „Arhiepiscopul Artemon vă roagă să deveniți preoți”, i-a șoptit diaconul la ureche. „Orice faceți, păstrați-vă calmul.”

Când Arhiepiscopul intră în mănăstire, văzu un grup de credincioși mergând cu greu prin zăpadă. Părintele Gherman nu a mai putut să se opună hirotonirii căci el fusese la călugăria lui și a Părintelui Serafim. Acum nu mai era o problemă a doi nevoitori izolați din pădure. În mintea Arhiepiscopului, acești alți oameni erau enoriașii lor - și enoriașii au nevoie de un preot.

După obicei, Arhiepiscopul Artemon a cerut să vorbească cu Părintele Gherman, ei singuri. Când au mers în camera țarului, a zis, „Dragă Părinte, Episcopul Nectarie a spus că s-ar putea să nu te supere faptul că vei fi hirotonit. Mitropolitul mi-a cerut să te rog. Altfel oamenii vor spune că ești mândru. Nu te-am necăjit mult în toți acești ani, știi ..”

Părintele Gherman a ieșit să-i spună Părintelui Serafim și apoi l-a adus în cameră împreună cu el. Deodată, Arhiepiscopul și-a dat drumul de pe canapea, într-un genunchi în fața lor - dar numai pentru o clipă. „Vă rog mult,” a spus atunci părinților, „acceptați asta, vă promit să vă las în pace.”

Cu tot ceea ce se întâmplase în trecut, a lovit o coardă în sufletul rusesc sentimental al Părintelui Gherman, văzându-l pe Arhiepiscop căzând în genunchi. Arhiepiscopul arăta așa de trist și de nenorocit atunci! Evident nu era un om liber, ci împlinea doar poruncile altora.

- Vreți într-adevăr să ne lăsați în pace? Părintele Serafim l-a întrebat pe Arhiepiscop. Dacă da, atunci vă putem face mult bine ca preoți.

- Da, promit. A insistat Arhiepiscopul. Vă dau o șansă. Folosiți acest prilej ca să faceți ceea ce vreți. Nu mă voi atinge de voi. Asta va fi pentru binele vostru.

Părintele Gherman a cutezat să aducă în discuție ce pățiseră cu el în trecut. Dar Arhiepiscopul a atras atenția că întotdeauna sunt probleme în Biserică și asta n-ar trebui să-i oprească să-L slujească pe Dumnezeu. Le-a spus că merseseră prea departe în lucrarea lor de renunțare și că dacă ar face acum tot așa, ar fi ca niște dezertori.

Părinții și-au amintit cuvintele Episcopului Nectarie. Și-au dat seama că venise pentru ei chemarea de a crea noi „deșerturi în curtea din spate”, în afara așezământului înăbușitor cu posibilitatea începătorilor duhovnicești americani care altfel nu ar avea nici o relație cu Bisericile Ortodoxe. Merită să te jertfești pentru o asemenea năzuință, sau gândit ei. Și dacă Arhiepiscopul le promite independență, misiunile ar putea fi o realitate palpabilă. Astfel părinții au fost de acord cu hirotonirea, aflând de la Episcopul Nectarie și Arhiepiscopul Andrei că Mitropolitul Filaret a înțeles intențiile lor.

Totuși, Părintele Serafim a spus că vrea să-i hirotonească Episcopul Nectarie. „Bine,” a răspuns Arhiepiscopul Artemon, știind bine motivul. „Dar ce-ar fi dacă l-aș face diacon pe Părintele Gherman mâine?”

În timpul Sfintei Liturghii din ziua următoare, Arhiepiscopul Artemon l-a hirotonit diacon pe Părintele Gherman. Alexei Young a sosit la timp pentru a lua parte la acest eveniment neașteptat, împreună cu familia. După Liturghie a avut loc o procesiune în jurul bisericii și apoi o masă festivă.

Bucuria generală a fost tulburată de Iulia, pe care, după cum a observat Părintele Serafim, „a ales-o diavolul ca să toarne zavistie peste folosul duhovnicesc al sărbătorii.” Iulia făcuse parte dintr-o parohie a grupului super-corect. Când sosise Arhiepiscopul Artemon, în ziua anterioară, ea țipase că el era „eretic” și „catolic” din pricină că îngăduise Mănăstirii Maicii Ariadna din San Francisco să păstreze în pod o imagine cu „inima sfântă”! Ea tot spunea că obștea ar fi „compromisă” și că numai „grecii” au rămas curați și simpli. Ascunzându-se în spatele autocamionului părinților 24 de ore, tot timpul cât Arhiepiscopul Artemon a stat în mânăstire, a refuzat să participe la Liturghie. Părintele Serafim scria, „atitudinea ei este evident ‘nebunească’, dar acesta este un semn al unei direcții bolnăvicioase spre care îi îndrumaseră [autoritățile ei duhovnicești] pe cei care îi urmează - probabil un semn rău pentru viitor. Dar Dumnezeu ne trimite văzut harul Său pentru a învinge aceasta și alte ispite ce urmează.”

În timpul acesta, a mai apărut o tulburare, care a fost luată tot ca un semn al zavistiei diavolului la hirotonire. Când sosise Arhiepiscopul Artemon la mânăstire, au început să se audă țipete ciudate, înfricoșătoare, dinspre pădurile din jur. Crezând că ar putea fi un animal în capcană, Părintele Gherman a trimis oameni să caute împrejur, dar au descoperit că sursa tainică a urlului se mișca. Se auzea sporadic toată noaptea, continuând și în dimineața următoare, în timpul Liturghiei și hirotonirii și încetând numai după ce a plecat Arhiepiscopul. Poate venea de la un leu din munte, al cărui urlat suna ca al unui țipăt înalt de femeie. Dar faptul că l-au auzit la un anumit timp, nemaifiind auzit un asemenea sunet niciodată înainte sau după, în anii aceia lungi petrecuți în sălbăticie, au fost ispitiți să îi dea o semnificație duhovnicească.

Ziua de după sărbătoare a adus tulburări noi. Întrucât Iulia considera acum că părinții s-au compromis cu un ierarh „eretic”, ea a vrut să-l ia din mânăstire pe fiul ei Teofil. După ce Părintele Serafim încercase să discute cu ea rațional problema ereziei, Părintele Gherman a mers să vorbească cu Teofil în biserică. El i-a spus lui Teofil, „Ești băiat mare. Tu trebuie să hotărăști. Mama ta nu vrea să mai rămâi. Noi te iubim, dar nu te vom forța în nici o direcție. Roagă-te și dacă te hotărăști să rămâi aici, noi te vom ocroti.”

Teofil nu a ezitat să-i spună Părintelui Gherman că vrea să rămână la mânăstire. S-a ascuns în altar în timp ce Părintele Serafim încerca să o convingă pe Iulia să nu ia băiatul. Când Iulia a plecat după amiază cu ceilalți doi copii ai săi, nu a pomenit de Teofil. Mai târziu ea a trimis niște bani părinților, ca mulțumire pentru grija lor față de fiul ei.

În ziua următoare, luni, Părintele Gherman a telefonat Episcopului Nectarie în Seattle. Părintele Gherman nu voia să meargă la Seattle pentru hirotonire. Și, după cum observa Părintele Serafim, erau „ultimile îndoieli dacă asta era voia lui Dumnezeu”. Dar Episcopul Nectarie a fost de acord să vină la mânăstire joi. Întrucât trebuia să mai fie un preot prezent la hirotonire, a acceptat să vină și Părintele Alexei Poluektov.

A fost hotărâtă pentru hirotonire, sărbătoarea Sf. Prooroc Daniil, 17 decembrie. În ajunul zilei a început să ningă, primele precipitații din septembrie încoace, punându-se capăt astfel unei secete neobișnuite, care a durat patru luni. După toate aceste ispite îndrptate spre hirotoniri, părinții au luat această apă dătătoare de viață din cer ca semn al harului.

Drumul fiind acoperit de zăpadă, părinții s-au îndoit la început că hirotonirea va avea loc după cum fusese rânduit. Dar peste noapte căzuseră doar câțiva centimetri de zăpadă - așa încât Părintele Serafim a putut să-l aducă pe Episcopul Nectarie pe drum, cu autocamionul mănăstirii. Părintele Alexei Poluektov a sosit cu fiul său Elias, ca și Barbara McCarthy, Vladimir Anderson împreună cu familia și Alexei Young cu familia sa și membri ai comunității Etna.

Episcopul Nectarie l-a mai hirotonit pe Vladimir Anderson iar pe George Williams l-a hirotesit citeț. La masa care a urmat au fost douăzeci și două de persoane, și, după cum a remarcat Părintele Serafim, „multă bucurie duhovnicească”. În ziua următoare, când Părintele Gherman a slujit Liturghia pentru prima dată, Părintele Serafim a observat că era „întru totul cu frică și cu cutremur”.

ÎN timpul vizitei Episcopului Nectarie, se hotărâse că Episcopul îl va hirotoni pe Părintele Serafim diacon duminică, în catedrala din San Francisco. Sâmbătă după amiază, a pornit Părintele Serafim, lăsând trei credincioși să cânte la strană duminică și să primească Sfânta Impărtășanie de la noul hirotonit, Părintele Gherman. De îndată ce Părintele Serafim a plecat pentru a fi hirotonit, a început să ningă din nou. El a scris mai târziu, „în acest sfârșit de săptămână este zăpadă de 50 cm și ploaie constantă în San Francisco - cumva legat de harul hirotonirii și de tot ce ni s-a întâmplat.”

Descriind călătoria sa de trei zile până la oraș, Părintele Serafim a scris următoarele:

„Părintele Serafim ajunge puțin cam târziu la catedrala din San Francisco, sâmbătă seara și stă în altar toată slujba, ajutând la citit și cântat ... Slujesc doi arhidiaconi și slujba este foarte bogată și măreață, mai ales în minunata Catedrală cu frumoasele fresce.⁴⁵⁴ Efectul este copleșitor - dar Părintele Serafim se simte ca un străin, ca un miel adus spre jertfă. După slujbă, a mers să se mărturisească la Părintele Spiridon în *Palo Alto*, în fața căruia a mai depus jurământul de credință și ascultare față de Sinodul Episcopilor. Temându-se că ‘ascultarea’ ar putea fi prea grea pentru Părintele Serafim (dacă ar fi îndreptată împotriva voinței lui), i-a spus că îl va apăra și îi va zice că jurământul a fost luat cu rezerve, dacă este cazul. Dar jurământul nu l-a tulburat pe Părintele Serafim, care intră în clerul bisericesc cu nici un fel de idee de ‘ascultare fără suflet’.”

Ziua hirotonirii ca diacon a Părintelui Serafim, 20 decembrie, a fost sărbătoarea Sf. Ioan de Kronstadt, zi care, după cum am văzut, era strâns legată de Arhiepiscopul Ioan. Jurnalul continuă: „După puțin somn, Părintele Serafim sosește la Catedrală înainte de Liturghie, cerând mai întâi binecuvântarea lui Vlădica Ioan la Mormânt. Clericii sunt reci dar nu îi sunt ostili. Părintele Nicolae Dombrovski îi spune: ‘Acum vei fi ca noi’, și arhidiaconii îi sunt de mare ajutor. Vlădica Nectarie a tremurat în timpul hirotonirii, dar nu ca la hirotonirea Părintelui Gherman. Catedrala era plină, era prezentă marea balerină ex-sovietică Makarova cu soțul ei arab. După Liturghie, Vlădica Nectarie a ținut o scurtă predică la amvon pentru Părintele Serafim, dându-i un șirag de mătănii și binecuvântându-l să-și continue viața bisericească de două ori în pustie. După împărtășirea cu Sfintele Daruri, Părintele Serafim l-a însoțit pe Vlădica Nectarie la Mormântul Arhiepiscopului Ioan, unde au slujit împreună o panacidă cu puțini oameni, între care cei din familia Anderson.”

Părintele Serafim a petrecut toată după amiaza împreună cu Episcopul Nectarie, servind masa de prânz împreună și făcând o vizită surorii Episcopului, Vera, care era bolnavă. Seara a slujit prima dată ca diacon - Polieleul (Privegherea) pentru Sf. Petru al Moscovei. În dimineața următoare a slujit Liturghia cu Părintele Nicolae - „încă nesigur pe sine, dar fără vreun incident,” după cum a scris mai târziu.

⁴⁵⁴ Aceste fresce fuseseră pictate după ce obștea se

Petrecând mai mult timp împreună cu Episcopul Nectarie luni, Părintele Serafim a mers apoi să ia doi băieți de-ai Iuliei, care voiau să meargă la mănăstire de Crăciun. Apoi, după o scurtă vizită împreună cu Helen Konzevici în Berkeley, a pornit spre casă. A notat în Jurnalul său: „În San Francisco, Părintele Serafim a observat un sunet ciudat la motor și toată călătoria de întoarcere a fost extrem de dificilă și tensionată, cu o defecțiune serioasă la autocamion. Noaptea, undeva lângă Williams, a fost oprit de către patrula de circulație, după numeroase plângeri ale șoferilor (care îi aprindeau farurile) că mașina lui merge ca un om beat. Părintele Serafim a suflat în fiolă și apoi a fost avertizat să conducă mai atent - era răzbunarea diavolului pentru harul revărsat în aceste zile. Să primești Duhul Sfânt și apoi să fii acuzat de beție!⁴⁵⁵ Dar Dumnezeu este cu noi și Părintele Serafim a sosit teafăr împreună cu băieții la poalele Muntelui Sf. Gherman după miezul nopții - ca să găsească pe drum 4,5 cm de zăpadă. Au dormit aproape toată noaptea în mașina rece și după răsărit au pornit cu lanțuri la mașină. Mașina a urcat mai mult de jumătate din deal și cealaltă jumătate a drumului au mers pe jos prin zăpadă, obosiți dar fericiți. La mănăstire, tocmai se terminase utrenia și nu era Liturghie pentru că nu era *prescure*,⁴⁵⁶ dar întrucât Părintele Serafim adusese de la San Francisco, Părintele Gherman a slujit până la urmă.”

AJUNS diacon, Părintele Serafim putea să-l ajute acum pe Părintele Gherman să slujească Liturghia. După cum este obiceiul în Biserică, Părintele Gherman începuse să slujească Liturghia zilnic timp de patruzeci de zile ca preot.

La puține zile după întoarcerea Părintelui Serafim din oraș, sosi Sărbătoarea Nașterii lui Hristos. În după amiaza zilei de Crăciun, Părintele Serafim a scris, „este ceai în camera țarului și o mulțime de daruri. Băieții sunt bucuroși și credincioșii intră cu totul în duhul lucrurilor - totuși, este cel mai festiv și mai fericit Crăciun al nostru din pustie.” - Cu siguranță un sfârșit potrivit al „celui mai greu an”.

De Bobotează, două săptămâni mai târziu, pentru prima dată s-a sfințit apa de către un părinte al mănăstirii și s-a mers în procesiune, pentru a stropi cu agheasmă locuri mai îndepărtate din pădure. Acum, cu harul preoției, părinții au putut „sfinți atmosfera”, așa cum le spusese odată Părintele Spiridon.

Câteva săptămâni mai târziu, a apărut o „coincidență” foarte interesantă. Până acum, Maria și Solomon, deși hotărâseră să-L slujească pe Dumnezeu în ortodoxie, aveau încă legături cu organizația evanghelică. Liderii organizației le-au spus că nu pot pleca până când nu găsească înlocuitori pentru atribuțiile lor. Au simțit că era corect și rezonabil și voiau să asculte. Între timp, se clevetea că Maria și Solomon intraseră într-un grup „magic”, unde oamenii purtau barbă lungă și dulame negre lungi, citind rugăciuni liturgice dintr-o carte în loc să le spună spontan.

Apoi, într-o seară de februarie, un tânăr a condus până la Noble Ridge și a trecut de mănăstire. Mai târziu a venit la poarta mănăstirii, rugând să-l ajute cineva să tragă mașina din zăpadă. Părinții au reușit să o scoată din zăpadă. Omul acela, cu numele Walter, venea de la New York și mergea către orașul de coastă a Californiei, Eureka, pentru a intra la evangheliști. Vrând să vadă peisajul californian pe drum, el condusese „din întâmplare” pe drumul de la mănăstire acoperit cu zăpadă. Și - lucrul cel mai uimitor - el era omul care fusese trimis ca să o înlocuiască pe Solomon! El era la fel de surprins ca și părinții. Pentru vreun motiv, Dumnezeu alesese acest fel curios de a asigura oamenii de la organizația evanghelică că foștii lor lucrători vor fi în mâini bune.

În câteva săptămâni, Maria și Solomon au fost eliberate din responsabilitățile lor de la organizația evanghelică. Barbara a mers să le ia de la Eureka. Mai târziu ele și-

⁴⁵⁵ Referire la Fapte, Cap.2 în care, în ziua de Rusali, Apostolii sunt acuzați că sunt „plini de must” după ce s-au umplut toți de Duhul Sfânt.

⁴⁵⁶ *Prescură*: pâine sfințită care se folosește la Sfânta Liturghie.

au adus la mânăstire prietenele de la organizația evanghelică și în timp, șase oameni din acest grup au îmbrățișat credința ortodoxă.

POSTUL Mare din 1977 a adus noi necazuri pentru mânăstire. Rămânând în urmă cu tipăritul din cauza hirotonirilor lor, a numărului crescând de credincioși care veneau, a Liturghiilor lor, părinții erau foarte obosiți mai tot timpul. Slujbele lungi ale Postului în biserica rece erau o luptă pentru toți. Fulgii grei de zăpadă din timpul acestei perioade făceau lucrurile și mai apăsătoare: întrucât devenise imposibil să se plece cu mașina de la Platina, părinții au trebuit să facă câteva drumuri prin zăpadă pentru a aduce la mânăstire mașina grea de tipărit. Zăpada l-a împiedicat pe Episcopul Nectarie să se oprească în drumul său spre Seattle, pentru a-l lua pe Părintele Serafim acolo să-l hirotonească preot. Din cauza aceasta, s-a hortărât ca hirotonirea să aibă loc în mânăstire după Paști.

Când au venit Paștile, în cele din urmă, părinții, împreună cu paisprezece credincioși care se aflau atunci acolo, au descoperit că ostenele Postului au dat Sărbătorii mai multă bucurie. Toți au primit Sfânta Impărtașanie. S-a servit cozonac și ouă tradiționale de Paști și în zori aproape toți au urcat pe drum ca să privească răsăritul.

Apropiindu-se hirotonirea Părintelui Serafim, el trebuia să depună jurământ în fața Evangheliilor, prin care urma să-și mărturisească păcatele sau alte lipsuri care l-ar fi putut împiedica să devină preot. A făcut aceasta în prezența Părintelui Gherman.

- Mă simt nevrednic să slujesc, a spus fratelui său după aceea.
- Eu sunt cu mult mai nevrednic decât tine, a obiectat Părintele Gherman.
- Nu, a continuat Părintele Serafim cu durere în ochi. Eu sunt mai rău. M-am plecat și m-am rugat idolilor păgâni. Părintele Gherman a fost adânc emoționat și uimit să vadă o pocăință atât de adâncă la Părintele Serafim pentru păcatele pe care le făcuse cu aproape douăzeci de ani în urmă, când se închinase în templele budiste. El a văzut că Părintele Serafim a simțit cu adevărat că se murdărise, respingându-L pe vremea aceea pe Hristos cel viu și plecându-se în fața statuiilor reci, lipsite de viață - masca puterilor demonice. Amintirea acestei lepădări de credință din tinerețe va fi întotdeauna înjositoare pentru Părintele Serafim. Niciodată nu se va simți „vrednic” de hirotonirea ca preot ci va privi întotdeauna această sfințire, ca pe botezul său, ca o binecuvântare cu totul nemeritată a milostivului Dumnezeu.

EPISCOPUL Nectarie a sosit în ajunul hirotonirii Părintelui Serafim, pentru a fi prezent la ultima Liturghie când părinții vor sluji împreună ca preot și diacon. După Liturghie, el a vorbit părinților în camera țarului și chiar atunci a sosit un om din orașul Hayfork, un radiestezișt (fântânar) pe care părinții îl așteptaseră să vină sâmbăta trecută ca să caute un loc pentru fântână. Fântânarul încercase să vină atunci - dar nu reușise să găsească mânăstirea! Părintele Serafim a văzut că era „clar că a fost voia lui Dumnezeu ca el să vină când era acolo Episcopul Nectarie.”

Intrând pe poarta mânăstirii pe neașteptate, cu două „antene” lungi, de metal, ieșind de la el, fântânarul oferea un spectacol ciudat. Părintele Gherman își amintește: „Arăta ca un om de pe Marte!”

- Cine este *acela*? a întrebat Episcopul Nectarie.
- Este fântânarul nostru, a răspuns Părintele Gherman.
- Ah! A răspuns Episcopul. Apoi a ridicat amândouă mâinile și a binecuvântat fântânarul din toată inima. Dacă omul a găsit un izvor sub pământ, părinții nu vor mai trebui să aducă apă la câțiva km de la poalele muntelui.

Și Episcopului Nectarie îi plăcea apa. Din copilărie, cele mai mari plăceri erau mersul cu barca și pescuitul în Optina. Pentru a-l mângâia pe Episcop, Părintele Gherman pusese să se sape o groapă în mijlocul mânăstirii, cu ideea ca mai târziu să fie umplută cu apă și transformată într-un lac mic larg de 4,5 m. Obișnuia să glumească cu

Episcopul că într-o zi (Episcopul) ar putea să pună în iaz o barcă și să plutească în jurul lui.

Părintele Serafim a scris că fântânarul „a devenit om religios, care își privește munca nu ca o ‘vrajă’, ci ca un dar natural dat de Dumnezeu și a spus o rugăciune înainte de a-și începe lucrul. Vlădica Nectarie a mers împreună cu credincioșii la biserică

457

să slujească o molitvă, în timp ce Părintele Serafim a însoțit fântânarul în căutările sale, pentru care a folosit două vergele care să-i indice locul unde se află apă sub pământ și adâncimea la care trebuie să se sape. El a găsit foarte repede un izvor sub pământ, chiar lângă biserică, despre care spunea că e la o adâncime de 24 m și cu un debit de cca. 75,6 l de apă/minut și apoi (după ce Părintele Serafim ne arătase groapa și a zis că i-ar place să aibă apă cât mai aproape posibil) a găsit (așa a zis el) un al doilea izvor chiar lângă groapa noastră, în locul cel mai bun posibil, ușor accesibil unei macarale. Acesta era la 24,5 m, cu cca. 94,5 l de apă/minut. A mai găsit locul unde s-ar părea că se unesc cele două izvoare, chiar deasupra ‘bibliotecii’, cu mult mai multă apă, la 27,5 m, dar cu un acces mult mai greu. În următoarea jumătate de oră, el și Părintele Serafim au mers în diferite locuri de pe pământul mănăstirii - în partea de răsărit dincolo de cimitir, la apus de Lindisfarne și mai departe; s-au găsit multe surse de apă, dar toate erau mai adânci și cu apă mai puțină decât locul de la început de lângă groapă. Părintele Serafim a chemat degrabă un săpător bun din Hayfork și au început pregătirile ca să vină să sape fântâna.”

Astfel și harul acestei hirotoniri a venit tot pe neașteptate ca să fie legat de apa dătătoare de viață. Îndată au așezat o masă de altar pe locul fântânii viitoare și s-au citit și cântat acolo multe rugăciuni, înaintea icoanei „Izvorul de-Viață-Dătător”. Sosiseră mulți credincioși noi, printre care sora Părintelui Gherman cu familia ei. S-a făcut apoi o priveghere în biserică. În predică, Părintele Gherman a spus tuturor să se roage mult cu prilejul acestui eveniment important, o hirotonire de preot.

Părintele Serafim a fost hirotonit în dimineața următoare, 11 aprilie 1977, la care au participat cam patruzeci de credincioși. Era „Duminica Mironosițelor”. Dintre cele patru femei care au format corul în acea zi, trei purtau numele femeilor Mironosițe: Maria Magdalena, Maria și Salomeea. Alexei Young a fost hirotesit citeț în ziua aceea, când Sf. Nicodim, ocrotitorul revistei sale, este sărbătorit cu Mironosițele.

Hirotonirea Părintelui Serafim a avut loc în timpul Sfintei Liturghii, la ușile împărătești. În acel moment solemn, Părintele Serafim a îngenunchiat și și-a sprijinit fruntea de colțul sfintei mese. El a susținut textul slujbei, care era cântat de Părintele Gherman, în timp ce Episcopul făcea hirotonirea. Episcopul Nectarie și-a pus patrafirul episcopal și mâinile pe capul Părintelui Serafim. Se concentra intens. Avea fața roșie; sudoarea îi curgea de pe frunte. Cum Părintele Gherman se uita atent, ochii i s-au întâlnit cu cei ai Episcopului.

- Aș vrea, șopti îndreptățitul ierarh. Aș vrea numai un singur lucru. Numai dacă aș putea să transmit, să transmit - și apoi să mor! Episcopul Nectarie folosea toată puterea și viața pe care o suflase Dumnezeu în el, pentru a transmite harul apostolic al Duhului Sfânt și sfințenia de la Optina.

Părintele Gherman era într-o venerație desăvârșită. Acest om, gândea el, vrea cu adevărat să meargă mai departe creștinismul! Aceasta este culmea vieții sale - să dea generației următoare ceea ce Hristos a dat odată prin testament apostolilor Săi. Nimic altceva, nimic nu era mai important.

Episcopul Nectarie era un om slab. Era bătrân și bolnăvicios, amenințat și strivit de mireni care se pare că *administra* Trupul lui Hristos din altă lume. Înaintea lui se afla un om, Părintele Serafim, în care își pusese multă nădejde pentru viitorul creștinismului. El știa că „foamea duhovnicească” - prevăzută de îndrăgitul său Bătrân Nectarie de la

⁴⁵⁷ în acest caz, o slujbă cu rugăciuni pentru găsirea apei.

Optina - cuprinsese deja lumea; și astfel și-a dat seama de raritatea și identitatea omului din fața lui. Episcopul Nectarie era practic singur în mărturisirea adevăratului duh al creștinismului. Viața devenise pentru el doar o cale de luptă și suferință pe care a îndurat-o din iubirea lui pentru Dumnezeu. El a fost lipsit de slavă pământească; chiar autoritatea pe care trebuia să o exercite ca episcop i-a fost luată. Da, era un om slab, dar în același timp era un apostol viu al lui Hristos. Și puterea de nerostit, nepământească pe care o avea, care era ascunsă de ochii lumii sub haina slăbiciunii, era acum depășită din punct de vedere mistic. Era puterea lui Hristos și nimic nu putea distruge continuitatea lui vie, succesiunea apostolică, până la sfârșitul veacurilor.

PARTEA a IX-a

84 *Misiuni*

*...și săracilor Evanghelia le binevestește.
(Mat. 11, 5)*

*..Și mulțimea cea multă îl asculta cu bucurie.
(Marcu 12, 37)*

PĂRINTELE SERAFIM a scris unui fiu duhovnicesc, după numai două zile: „Da, am fost hirotonit preot duminică și încep să simt greutatea crucii. Te rog să te rogi pentru mine mai puternic ca niciodată, ca să fiu în stare cu adevărat să ajut sufletele să se mântuiască. Preoția nu este numai pentru mine - eu trebuie să-i trag spre împărăție pe cei din jurul meu! Dar ce chemare și responsabilitate!”

Nu mult după ce a venit această povară asupra părinților, Arhiepiscopul Ioan - ocrotitorul din cer, veșnic al mănăstirii - a luat de la ei o povară. Societatea Memorială Ioan din San Francisco s-a oferit să plătească obștii pentru săparea unei fântâni la mănăstire, dacă se găsea apă acolo. Acum, că venise fântânarul și localizase un izvor sub pământ, cei de la societate au venit în mod special la mănăstire și au dăruit banii pe care îi adunaseră, care însumau câteva mii de dolari.

Puțin după aceea a sosit la mănăstire un autocamion mare cu o sondă uriașă. Părinții au spus omului cu sonda să înceapă forarea exact în locul de lângă biserică, unde, fântânarul îi asigurase că apa se afla la 24,4 m sub pământ. Porni motorul. Sonda începu să scoată afară straturi de pământ și argilă. După un timp a ajuns la cei 24,4 m indicați, dar nu s-a găsit nici un strop de apă. Omul cu sonda a continuat. În cele din urmă, la 38,125 m, sonda lui a lovit o rocă. „Cât vreți să mai sondați?” a întrebat el. Cu cât sonda mai adânc cu atât părinții trebuiau să plătească mai mult.

Intorcându-se către Părintele Serafim, Părintele Gherman a zis: „Asta o să ne coste deja peste 2000 \$ - și asta fără pompă, care ne va mai costa încă o mie.”

Ambii părinți erau mâhniți la gândul că nu aveau apă și totuși trebuiau să plătească o sumă de bani atât de mare. Deoarece forarea a continuat, părinții și credincioșii au mers în biserică să se roage. În cele din urmă, Părintele Gherman a zis: „Se pare că nu suntem vrednici să avem apă. Slavă lui Dumnezeu, orice s-ar întâmpla. Rugați-vă ca cel puțin să avem destui bani să plătim omul.”

Toți au intrat în trapeză, căci nu mâncaseră toată ziua. După masă s-au întors la biserică să cânte un Canon Maicii Domnului. Pe când se rugau, au auzit pe cineva strigând: „Apă!” și ieșind afară, au văzut apă țâșnind din pământ. Omul de la foraj le-a spus că dăduseră de apă la 41,175 m. El se aplecă să ia niște apă înspumată. „E bună, apă dulce,” a spus el și toată lumea s-a bucurat.

Înainte de a pleca, omul de la foraj le-a recomandat părinților pe cineva care a venit repede și le-a instalat o pompă de fântână. Omul de la foraj și cel care a montat pompa le-au dat părinților note de plată separate pentru fântâna de 48,8 m, de două ori cât anticipaseră. Adunând cele două note de plată, au comparat cu suma totală de pe CEC-ul dat de Societatea Arhiepiscopului Ioan. Spre uimirea lor, au constatat că sumele erau *exact la fel*. „Asta-i Arhiepiscopul Ioan!” a spus Părintele Serafim, făcându-și cruce.

NOUA fântână a fost o mare binefacere pentru mănăstire. Părinții n-au mai trebuit să meargă la distanțe mari la oraș ca să aducă apă într-un autocamion - sau cu spatele. Era ca și cum părintele duhovnicesc al mănăstirii, Arhiepiscopul Ioan, le-ar fi spus că, în primii ani de ședere aici, aveau nevoie de osteneala de a nu avea apă, pentru a fi menținuți în luptă, pentru a fi reali. Dar acum, că luaseră crucea preoției, nu mai aveau nevoie de o nouă jertfă. Acum se vor jertfi pentru oameni.

Imediat după hirotonirea sa, Părintele Serafim a notat în Jurnalul său ce se întâmpla zilnic, oferind evidența schimbării pe care a lucrat-o preoția în obște. Unde altă dată avusese timp să scrie despre reflecțiile asupra stării Bisericii și scopul și direcția obștii, acum avea doar timp să noteze fapte pe o bucată de hârtie. După hirotoniri, numele au devenit foarte numeroase. Acum că mănăstirea avea cler care putea să facă spovedanii și Sfânta împărtășanie, a devenit mai „stabilă” în ochii opiniei ecleziastice. Oamenii aveau acum mai multe așteptări de la mănăstire, care era căutată ca un centru duhovnicesc, de un număr tot mai mare de oameni. Ca de obicei, părinții îi găzduiau pe toți care veneau la ei, adesea având de-a face cu probleme duhovnicești complexe ale credincioșilor.

Dar erau tot mai multe de făcut. Întrucât părinții erau acum numiți transmițători ai harului prin preoție, lucrarea lor pastorală trebuia să se extindă mult dincolo de mănăstire. Obștea era pregătită să intre într-o etapă nouă, să formeze stații misionare și să ajungă evangheliști ortodocși până în nord-vest. Impulsul pentru aceasta a venit pe neașteptate, la fel ca și impulsul obștii însăși. Părintele Gherman avea să explice mai târziu că pentru asemenea începuturi cucernice cheia constă în „prinderea inspirației adevărate și deosebirea ei de inspirația demonică, egoistă, pragmatică ori trupească. Omul trebuie să meargă înainte spre a împlini lucrările lui Dumnezeu. În timp ce fuge de duhul demonic al văzduhului, omul trebuie să se apropie Duhului care *sufală unde voiește* (Ioan 3, 8), urcând, ca și cum ar fi pe aripile sale. Duhul vine, dar omul trebuie să facă jumătate din drum și să-l primească. Sămânța este aruncată, dar omul trebuie să-i dea îngrășământul. Omul nu poate rămâne pasiv, ci trebuie să aibă pasiune pentru a prinde inspirație și să creeze ceva din ea. Aceasta este acea pasiune cucernică despre care se vorbește în Rugăciunile de seară ale Bisericii: ‘Dă-mi, Doamne, patima Ta fără de patimă.’”

Începutul misiunilor a venit de ziua numelui Valentinei Harley, în februarie 1978, când Părintele Serafim a mers la Redding cu câțiva pelerini de la mănăstire, pentru a o felicita cu ocazia sărbătorii. În aceeași seară, mai târziu, Părintele Gherman a pornit separat, împreună cu doi frați, către aceeași destinație, plănuiind să slujească Ceasul al nouălea și Privegherea în casa Valentinei. Când li s-a stricat mașina, la câțiva km de Redding, Părintele Gherman s-a gândit, „Ah, lovește diavolul: urmează să se întâmple ceva bine!” Au început să meargă pe jos spre Redding, pe întuneric și după câțiva km, Părintele Serafim împreună cu credincioșii i-a luat de pe drum în mașină. În ciuda greutăților care apăruseră, toți erau veseli și însuflețiți. Părintele Gherman a prins această inspirație și simțind lucrarea lui Dumnezeu, a văzut că sosise timpul pentru nădejdea îndelung-așteptată de a începe o misiune în Redding. S-au urcat cu toții în mașină și au mers la Valentina.

Când au văzut-o pe Valentina, Părintele Gherman a spus: „Du-ne în camera unde a murit mama ta - chilia ta de rugăciune.” Acolo ardeau lumânări și se cânta un Canon al Maicii Domnului. Apoi Părintele Gherman le-a spus tuturor celor prezenți că întâlnirea lor din seara aceea era o amintire a vechilor slujbe din catacombe; că, întocmai ca și credincioșii din catacombe, creștinii din timpurile moderne trebuie să se separe de lume în duh. El a amintit oamenilor că Arhiepiscopul Ioan fusese în această casă, în această cameră. „Ai vrut o biserică în Redding, nu-i așa?” a întrebat-o pe Valentina. Ea a încuviințat din cap. „Noi ne aflăm astăzi aici pentru a începe o slujbă de

misiune,” a zis Părintele Gherman, „așa încât creștinătatea interesată de viața duhovnicească, pe care a reprezentat-o Arhiepiscopul Ioan, se poate îmbogăți cu mireni.”

Părintele Serafim îl privea pe Părintele Gherman cu bucurie lăuntrică. Și el a simțit lucrarea lui Dumnezeu și a apreciat iscusința Părintelui Gherman de a o folosi imediat. El știa că urma să se întâmple ceva.

- Pot folosi un colț de garaj? A întrebat-o Părintele Gherman pe Valentina și i-a cerut cheia. Când ea i-a adus-o, el a zis:

- Adă-mi icoana cu care te-a binecuvântat Vlădica Ioan - și o mătură. Valentina avea lacrimi în ochi. Zâmbind, a adus o iconiță mică de hârtie pe care i-o dăduse Arhiepiscopul Ioan pe când studia la școala bisericească din Shanghai.

Garajul Valentinei era o construcție separată, de 12X18 m, în fundul curții, pe care o folosise ca magazie. Fusese construit de curând, după ce vechea construcție arsese într-un incendiu în 1974. În noaptea aceea, Părintele Gherman a făcut curat într-un colț de garaj; a atârnat icoane și s-a slujit o molitvă. Părintele Gherman a spus:

- Am întemeiat Catedrala Păcătoșilor, în cinstea Arhiepiscopului Ioan. Misiunea a fost numită astfel deoarece Catedrala Arhiepiscopului Ioan din Shanghai fusese închinată Maicii Domnului, Ocrotitoarea păcătoșilor. Interesant, icoana originală a Maicii Domnului Ocrotitoarea fusese descoperită prin foc, întocmai cum fusese cercetat de foc acest nou paraclis misionar al Ocrotitoarei Păcătoșilor, care fusese construit. Când Părintele Gherman numise paraclisul „catedrală”, se gândise la „catedrala” arhiepiscopală a Arhiepiscopului Ioan, din Franța, care era tot o biserică construită dintr-un garaj.

În luna următoare, în Duminica Ortodoxiei, Părintele Gherman a luat toți tinerii din mănăstire și după o procesiune cu icoane și prapuri, a sfințit noul paraclis. Câteva săptămâni mai târziu, în vinerea luminată, s-a slujit acolo Liturgia pentru prima dată. „S-a adevărit proorocirea lui Vlădica Ioan,” a zis Valentina. Cu mulți ani în urmă, când ea se gândea să plece din Redding, Cuv. Ioan i-a spus că ea se afla în Redding cu un scop și că acolo va fi o biserică într-o zi.

În lunile care au urmat, Valentina, fiica ei Alexandra de 16 ani și alți credincioși din zonă au muncit din greu ca să transforme fostul garaj într-o adevărată Biserică Ortodoxă.

PĂRINȚII din Platina au nădăjduit că, având propria lor misiune vor fi ocrotiți de încercările Arhiepiscopului Artemon de a le cere să plece din mănăstire și să fie preoți permanenți la vreo parohie eparhială. Fiind însuflețiți și pornind asemenea misiuni, acestea le-au putut inspira principiile catacombelor, principiile „pustiei din fundul curții”. Indreptându-se spre pustie, ei au vrut să părăsească modelul de parohii mirenești. Dar un paraclis într-un garaj, ca biserica în care slujise în Franța Arhiepiscopul Ioan, nu era un model. Ar mai putea fi un duh proaspăt, viu, începător, în care oamenii să-și poată duce lupta și rugăciunea. Cei ce râvneau la ceea ce avea mănăstirea nu vor mai trebui să mai vină atâta drum până la Platina pentru a vedea în practică principiile duhovnicești: ei vor dobândi pustia în lume.

Părinții vor sluji Liturgia la misiunea Redding ori de câte ori vor putea. Era clar pentru toți cei care se aflau cu Părintele Serafim în aceste călătorii misionare că punea tot sufletul în această lucrare. Dar puțini vedeau ce jertfă făcea. Părintele Serafim nu era un păstor activ, gata de plecare în mod firesc, așa ca Părintele Gherman. Prin firea sa, el era un gânditor solitar, filosof și scriitor. În ciuda respingerii firești de a-și părăsi mănăstirea, uneori trebuia să conducă slujbele de Paști și Crăciun în lume, departe de pustia lui iubită. Totuși, i-a fost cu mult mai greu să-și sacrifice activitatea literară, decât să renunțe la propria voință și preferințe. Odată, după ce s-a întors dintr-o călătorie misionară, i-a spus Părintelui Gherman:

- Se vor pierde doi ani din cauza aceasta - și un volum de texte ortodoxe importante.

Părintele Serafim spunea fraților din mănăstire: „Orice ne trimite Dumnezeu, noi trebuie să primim și să facem tot ceea ce ne stă în putință. Fiecare zi aduce o luptă nouă, o șansă nouă ca să sporim în rugăciune și căi noi de a-L sluji pe Dumnezeu.” Asemenea acceptare nu era simplu fatalism, căci Părintele Serafim și-a dat seama că singura lui împlinire adevărată o putea găsi în sensibilitatea față de voia lui Dumnezeu și în a fi copilul Lui ascultător. După cum a observat Părintele Gherman: „Părintele Serafim s-a

458

silit să dea altora.” Potrivit învățăturii Sf. Macarie cel Mare citat anterior, cu siguranță, în forțarea individului, acesta se umple de fructul duhului și „inimă milostivă” de la Domnul. După cum vom vedea, Părintele Serafim a ajuns să găsească o adevărată bucurie în noua sa ascultare. El simțea milă pentru oamenii din lume pentru care slujea și simțind apropierea sfârșitului tuturor lucrurilor, el dorea să facă tot ceea ce putea pentru ei.

De la începutul misiunii în Redding, Părintele Serafim s-a străduit să nu devină ca parohiile mirenești obișnuite, care adesea se închid în ele și sunt măcinate de conflicte interne mărunte. La prima „întrunire parohială”, el a hotărât următoarele principii:

1. Termenul „parohie” semnifică de obicei ceva „local”, interesat de sine. Acesta *nu* este idealul creștin. Noi trebuie să fim una cu întreaga Biserică Ortodoxă credincioasă, nu doar să cumpărăm ceea ce este necesar pentru Biserică, ci în mod obișnuit să ajutăm pe alții, atât cu bani cât și cu muncă - ajutând creștinii ortodocși din Uganda, societatea „Acțiunea ortodoxă” a Arhiepiscopului Ioan din Australia, etc.
2. Jertfă: da ajutor unde este nevoie: este ideal să se dea lui Dumnezeu 10% din venit - fie direct la Biserică fie la săraci, etc. (dar fără fariseism).
3. Dumnezeu este pe primul loc: dacă apar nemulțumiri, rezolvă-le în spirit creștin; trebuie să ai bunăvoință să te supui altora și să ierți. Să se facă voia lui Dumnezeu.

ÎNTRE 1978 și 1984 obștea a fost capabilă să înceapă activitatea de parohie misionară în Willits, California; Medford și Woodburn, Oregon; Moscow, Idaho; și Spokane, Washington. Ca și misiunea din Redding, aceste misiuni noi au fost urmarea firească a oamenilor care au vrut ortodoxie în propriile lor localități, un loc unde să poată fi încurajați să aibă o viață duhovnicească. Ei aveau misiunea de a lua legătura cu americani care crescuseră fără să audă vreodată de ortodoxie. Părinții începuseră misiunile cu cuvintele lui Hristos în minte: *Propovăduiți Evanghelia la toată făptura.*

Misiunea din Moscow, Idaho, au început-o niște oameni simpli care s-au mutat acolo dintr-un orașel nu departe de Platina, pădurea Glen. Părintele Serafim a mers primul la Idaho, sfințind proprietatea creștinilor ortodocși de acolo și botezând membri ai misiunii. Următoarea călătorie a fost făcută de către Părintele Gherman. De data aceasta membrii închiriaseră partea din față a unui magazin din oraș, în interiorul căruia aveau un paraclis și un iconostas. Părintele Gherman a ținut o cuvântare cu bună participare despre Muntele Athos la universitatea de stat locală și apoi a slujit în paraclis o priveghere de toată-noaptea. În timpul privegherii, o vecină a coborât din apartamentul ei ca să ducă gunoiul și prin vitrina magazinului a zărit deodată un microcosmos bizantin: lumânări, cădelnițe, icoane și cântări. Neștiind ce vedea, a stat

hipnotizată și așa după cum a spus mai târziu, nu s-a putut abține să nu intre și să nu rămână la toată slujba cea lungă. Datorită acestei șanse, viața ei s-a schimbat.

Nu mult după începerea misiunii în Medford, a apărut o problemă. Unii oameni au crezut că părinții din Platina erau prea severi, cerându-le să respecte regulile de bază ale ortodoxiei cum ar fi posturile, etc. Ei au zis: „Această parohie nu este alcătuită din călugări! Să aducem un preot de la BOA!”⁴⁵⁹ Când Părintele Serafim a slujit Liturghia acolo în februarie 1979, aproape de începutul Postului Mare, el nu a impus o poziție, ci pur și simplu le-a spus oamenilor să se hotărască asupra unei căi sau cealaltă. Când s-a sfârșit, noul preot care venise era *atât* de modern încât o parte a grupului a fost șocată. După cum scrie Părintele Serafim, ei „au hotărât că doreau ‘vechea ortodoxie’ și ne-au chemat înapoi.”

O altă responsabilitate a părinților a fost prima misiune pe care o încurajaseră: mica comunitate a lui Alexei Young din Etna, lângă granița California-Oregon. Timp de doi ani părinții mergeau acolo să slujească Liturghia. A vizitat comunitatea și Episcopul Nectarie, cel puțin o dată pe an, uneori aducând cu el Icoana făcătoare-de-minuni din Kursk. Alexei își amintește: „Intr-o vizită, după ce a slujit o molitvă în paraclisul din spatele casei noastre, Episcopul Nectarie și-a pus mâna pe pieptul meu și a zis: ‘Știu ce este în inima ta.’ Recunoștea marea mea dragoste pentru toată ideea misiunii, un concept pe care l-a sprijinit și l-a încurajat și el.”

În tot acest timp, părinții nădăjduseră că Alexei va fi într-o zi preot. La 3 februarie 1979, în timpul unei vizite la Etna, Părintele Gherman i-a cerut să accepte hirotonirea. Alexei a ezitat la început să facă acest pas, dar Părintele Gherman și-a exprimat nădejdea că și comunitatea Etna ar putea continua ca și înainte: mică, independentă, dar acum cu un preot permanent. Alexei făcuse deja primul pas, fiind făcut citeț în același timp când Părintele Serafim fusese făcut preot.

Părintele Gherman a dorit să stea de vorbă singur cu Susan, soția lui Alexei. El ia spus ei că „povara unui preot este mai grea pentru *matiușca*.⁴⁶⁰ Simt că atât tu cât și Alexei ați putea face mai mult bine dacă el activează ca preot decât în orice alt fel. Poți să-ți asumi această cruce - pentru folosul celor nefericiți și pentru ușurarea poverii lor?”

Ochii lui Susan s-au umplut de lacrimi.

- Cum pot sta eu în cale când inima mea este acolo? A zis ea.

Atunci Părintele Gherman a deschis ușa și i-a spus lui Alexei să intre. El s-a înclinat în fața lui Alexei așa cum ar face cineva în fața unui preot și a zis:

- Binecuvintează-mă, Alexei l-a binecuvântat și Părintele Gherman i-a sărutat mâna anticipat, pentru ceea ce urma să fie.

La 5 mai 1979, la mânăstirea Sf. Gherman, Alexei a fost ridicat la rangul de preot de către Episcopul Nectarie. La sfârșitul Liturghiei, Episcopul Nectarie a spus noului hiritonit, Părintele Alexei:

- Niciodată să nu devii un preot „profesionist”. El dorea comunitatea Etna să rămână așa cum era, diferită de parohia tipic mirenească.

Curând după aceea, Părintele Serafim a mers cu Părintele Alexei la Etna ca să-l învețe cum să liturghisească. Părintele Alexei își amintește: „Părintele Serafim m-a ajutat timp de mai multe zile. Era întotdeauna atât de plin de răbdare și iubire. Niciodată nu m-a corectat în timpul slujbelor ori în fața altora, ci făcea observații în minte și le discuta cu mine după aceea.

A mai încercat să instruiască micul nostru ‘cor’ de la strană - Matușca mea și Barbara Murray! - ele s-au tot străduit, stricând psalmodierea destul de mult. După o astfel de Liturghie, ele și-au cerut scuze că învață atât de încet și răspunsul lui a fost minunat:

⁴⁵⁹ Biserica Ortodoxă din America, adică, Mitropolia.

⁴⁶⁰ *Matiușca*: termen rusesc afectuos pentru „mamă”, în acest caz se referă la soția unui preot.

- O, a zis el, sunt sigur, cântarea voastră a adus bucurie îngerilor! Era așa un om, un adevărat părinte pentru mine în multe privințe.”

Părintele Alexei a devenit nu numai păstorul Misiunii Sfinților Adrian și Natalia din Etna, ci și al Misiunii Sfinților Inochentie de la Irkutsk și Inochentie al Misiunii din Alaska din Medford, față de care el se afla geografic mai aproape decât părinții.

NICI nu începuse misiunea lor, că obștea și-a asumat o nouă cutezanță. În 1978 părinții au oferit primul lor „pelerinaj de vară Sf. Gherman” la mănăstire, care după aceea a avut loc în fiecare an în jurul zilei canonizării Sf. Gherman, în august. S-au ținut privegheri, s-au slujit Sfinte Liturghii și întregul ciclu de slujbe ortodoxe s-a oficiat în engleză. Predicile au fost ținute de către Părintele Gherman, Părintele Serafim, Alexei Young și alți invitați, atât clerici cât și laici. În 1978, Părintele Serafim a vorbit despre „Semne contemporane ale sfârșitului lumii” iar în 1979 despre „creștinii ortodocși înfruntând anii '80”.

Părintele Serafim și-a pus mare nădejde și a dat o mare importanță pelerinajelor. Cu câteva luni înainte de pelerinajul din 1979, el a scris partenerului său:⁴⁶¹ „Mă gândesc cel mai mult la pelerinajul nostru de vară, care ar putea fi o ocazie minunată pentru ‘luminarea ortodoxă’ așa cum nu prea este în zilele noastre .... Am impresia că peste tot plutește o atmosferă de ‘Biserica’ apăsătoare și sufocă o prospețime foarte necesară și noi am putea ajuta să dăm această prospețime. Poate că atunci când vom fi morți, ei vor recunoaște ostenele noastre - dar cel puțin noi trebuie să-i ajutăm pe cei care putem.”

Unii pelerini au venit din ținuturi îndepărtate ca Australia, Japonia, Canada și Coasta de Est. În fiecare an numărul oamenilor era în creștere, ajungând de la 60 în vara anului 1978, până la 170 în 1982. Întrucât mănăstirea avea un număr limitat de camere, mulți pelerini au rămas peste noapte în pădure în saci de dormit, bărbații în incinta mănăstirii iar femeile în afară, lângă casa de oaspeți mică a mănăstirii. Nu li s-a cerut să dea bani, ci numai să-și „aducă saci de dormit și lanterne și să ajute la nevoie.”

Pelerinajele erau un prilej de fericire și pace pentru toți cei ce veneau și se adaptau la atmosfera aspră. Oamenii puteau începe să cunoască alți oameni asemenea lor, care s-au lepădat de lume, ca să fie ei înșiși, fără să-și dea aere. Regulile monahale stricte și programul slujbelor și predicilor îi ajuta pe oameni să „nu-și lase deoparte libertatea” și astfel să se folosească din pelerinaje.

Unul dintre lucrurile cele mai prețioase ale acestor adunări era faptul că pelerinii, majoritatea americani convertiți, aveau ocazia să fie în contact cu „legături vii” rare pentru Rusia: Episcopul Nectarie și Părintele Spiridon, ambii veneau în fiecare an, până când sănătatea lor slăbită nu le-a mai permis. Doar fiind în prezența acestor oameni și auzindu-i vorbind, pelerinii puteau să dobândească ceva din transmiterea vie a vechii înțelepciuni și cucernicii ortodoxe.

La pelerinajul din 1979, Episcopul Nectarie, împreună cu Părintele Serafim, care îi traducea cuvântarea în limba engleză, au spus oamenilor despre un nou martir de la Optina, pe care îl cunoscuse: dreptul ieromonah Nifon. Odată, el le-a citit o scrisoare pe care Părintele Nifon o trimisese mamei (Episcopului Nectarie) dintr-un lagăr de concentrare. „Comitetul de lichidare” sovietică, care venise la Optina, își bătuse joc, îl umilise și îi tăiasse barba Părintelui Nifon, care se află acum în lagăr, fiind pe moarte, bolnav de tuberculoză. Și totuși, în scrisoarea sa a scris: „Fericirea nu are margini ... *Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri* .... Cred în Domnul meu, că aceste cuvinte mi se adresează și mie și de aceea aștept cu nerăbdare acea clipă fericită, când voi pleca din trupul acesta păcătos și mă voi uni cu Dumnezeu meu.”

⁴⁶¹ Părintele Gherman vizita atunci Mănăstirea Sfânta Treime din Jordanville. Vezi începutul Cap. 90. 456

Episcopul Nectarie a spus pelerinilor, „când ne-a citit mama această scrisoare, noi, copiii stăteam și plângeam ascultând.”

În 1978 Părintele Spiridon a ținut o cuvântare intitulată „Calea vieții Arhiepiscopului Ioan”. Părintele Spiridon era cu adevărat în elementul lui în timpul acestor pelerinaje. În miezul sărbătorii Sf. Gherman, când se sluzea o Liturghie preaslăvită și procesiunea mergea prin pădure, cei de la strană duceau prapurii și toată lumea cânta, el radia ca un copil.

După pelerinaje, începea pe toată perioada săptămânii „Academia teologică Noul Valaam”, care se încheia cu memorabilele „exerciții de absolvire” ale Părintelui Gherman. Pe lângă cursurile obișnuite de teologie ortodoxă, istoria Bisericii și muzică bisericească, Părintele Serafim ținea cursuri despre interpretarea ortodoxă a cărților profetice ale Scripturii: în 1979 și '80 un curs despre Cartea lui Daniel și în 1981 și '82 cursul său despre Facerea.

Părintele Serafim scria că pelerinajele aveau „scopul de a ajuta pelerinii să ducă o viață duhovnicească ortodoxă serioasă și conștiincioasă, concentrată în jurul pregătirii sincere pentru Sfânta Impărtașanie și era de remarcat faptul că pelerinii s-au apropiat de slujbe și de conferințe foarte serios.” El dorea ca ei să plece „cu o conștiință nouă a diferenței uriașe ce există între creștinismul ortodox adevărat și spiritul lumii contemporane și să ofere o nouă rezolvare luptei necesare pentru a se păstra ca ortodocși în aceste timpuri grele.”

PELERINAJELE de vară mai erau legate de botezuri, până acum părinții misionari au putut converti căutători-de-Dumnezeu americani nu numai în duh, ci și sfințitor. Părinții aveau anumite dificultăți ducându-i spre apele de botez, americanii obișnuiți păreau că nu veneau de nicăieri, fiind aduși la ortodoxie prin mijloace neașteptate, providențiale.

Prima persoană pe care au botezat-o a fost un casier la o bancă din Redding. Acest om aflase despre mănăstire la serviciul său, când s-a întâmplat să-i treacă prin mână un cec al obștii. Acest fapt i-a trezit destul interes ca să viziteze mănăstirea și să vadă cum arăta; și până într-un an era creștin ortodox nou botezat.

A mai apărut un caz în raionul filosofie/religie al librăriei B. Dalton din Redding. Părintele Gherman a stat acolo o zi să vadă dacă se vânduseră din cărțile lui și a fost dezamăgit că nu se vânduseră. Deodată a simțit o ușoară bătaie pe umăr și a auzit o voce exclamând:

- CINE EȘTI TU? ! Intorcându-se, văzu un tânăr uitându-se la el sincer, de sub o clăie mare de păr. Părintele Gherman a zâmbit și a spus:

- Eu sunt călugăr ortodox - și preot!

- Uau!! A strigat tânărul. A fost și mai surprins să afle că Părintele Gherman viețuia într-o mănăstire lângă Platina, întrucât pe vremea când era un băiețandru, el mergea în vacanță cu familia la un camping din defileu, chiar sub mănăstire. Acest tânăr era pastor într-o organizație protestantă numită „Ușa deschisă” și printre alte atribuții, cânta într-o „formație rock creștină”. Mai înainte fusese membru al unui grup numit „Biserica ortodoxă evanghelică”, care, pe atunci, nu prea avea contact cu ortodoxia tradițională. Așadar, văzându-l pe Părintele Gherman în raionul filosofie/religie, nu era sigur ce era acesta: Creștin, rabin, budist? Aflând că era creștin ortodox, vru să se informeze întru totul despre aceasta. Acest tânăr foarte sociabil le-a spus mai departe altora și curând după aceea a fost botezat de către Părintele Serafim împreună cu șapte prieteni de-ai săi. Botezurile au avut loc în timpul pelerinajului din 1980, într-un izvor limpede de munte. Imbrăcați în veșminte albe, oamenii nou botezați - bărbați, femei și copii - țineau lumânări și cântau imne împreună cu pelerinii, în mijlocul unei naturi liniștite: o priveliște foarte emoționantă.

În timpul a cinci ani de preoție, Părintele Serafim împreună cu Părintele Gherman au botezat peste o sută de oameni în astfel de izvoare de munte.

ÎNTRU TIMP, au mai apărut alte activități ale misiunii în plină dezvoltare, *Chezășia păcătoșilor*, din Redding. În ianuarie 1979, obștea a organizat o Conferință a femeilor în casa Valentinei. Sâmbătă noaptea s-a făcut priveghere în paraclisul misionar și apoi, duminică, Părintele Serafim a slujit Liturgia. Părintele Serafim a scris în Jurnalul său, „sunt cam 30 de oameni și aproape toți primesc împărtașania. Părintele Serafim ține o predică despre *Cum să citim semnele timpurilor*; toți au ascultat cu mare interes. Conferința este un mare succes: atmosferă de rugăciune.”

În anii care au urmat, părinții au continuat să susțină „pelerinajele de iarnă Sf. Gherman” din Redding. Ei au închiriat o sală mare de întruniri și veneau cu mult mai mulți oameni de foarte departe. La pelerinajul de iarnă din 1982, care a avut loc înainte de începerea Postului Mare, Părintele Serafim a ținut o serie de conferințe despre însemnătatea Postului Mare și cum să dobândești din el cel mai mare folos duhovnicesc. Acesta a fost ultima călătorie a Părintelui Serafim la Redding. Într-una din zilele pelerinajului, când Părintele Gherman fusese plecat noaptea anterioară ca să aibă grijă de mănăstire, a întrebat un participant cum mergeau lucrurile. „Foarte bine,” a răspuns pelerinul. „Oamenii sunt dornici să afle despre ortodoxie și sorb conferințele.”

- Și ce mai face Părintele Serafim?
- Este fericit ca un pește în apă.

Pentru Părintele Serafim era o mare mângâiere să poată transmite ortodoxia oamenilor însetați de duhovnicie că nu avea importanță cât de mulți sau cât de „inteligenți” erau. El nu urmărea să creeze „experți” în ortodoxie. Îl interesa mai puțin ce folos aducea minților oamenilor ceea ce îi învăța decât folosul pe care îl aducea inimilor și sufletelor lor. Astfel, deși mintea sa putea pătrunde lucrurile mai repede decât oricine altcineva, el avea o răbdare extraordinară cu cei care „învățau mai greu” dar care se sileau să înțeleagă.

Una din marile sale bucurii ca misionar era studiul Bibliei pe care îl conducea în fiecare lună după Sfintele Liturghii din Redding. Ideea acestor cursuri apăruse la Conferința femeilor și acestea s-au instituit în casa Valentinei, cu o lună mai târziu. Întrucât Părintele Serafim prezenta oamenilor abordarea patristică și înțelegerea Sfintei Scripturi, inima i se umplea de bucurie văzându-i cu un mare interes și punând multe întrebări.

PÂNĂ în 1979, viața părinților era plină de pelerinaje, călătorii misionare și nevoia de a oferi cuvântări duhovnicești, că este de mirare cum mai găseau timp și pentru altceva. Cineva poate obosi doar citind însemnările din Jurnalul Părintelui Serafim din această perioadă.

Toate călătoriile Părintelui Serafim în lume, toate eforturile sale de a întâmpina nevoile pastorale din timpul ultimilor ani ai săi, erau necesare nu numai pentru enoriașii săi, ci și pentru el însuși. I-au „întregit” personalitatea; i-au copt sufletul pentru a se înălța în împărăția cerurilor.

Părintele Serafim a spus partenerului său:

- Ce norocoși suntem și ce puțin timp avem să împărtașim cu alții acest noroc?

^
îndrumare pastorală

Aducerea aminte de Dumnezeu este durere a inimii îndurată în duhul evlaviei; dar cel ce uită de Dumnezeu devine îngăduitor cu sine și insensibil.

- Sf. Marcu
Ascetul

Ortodoxia nu poate fi comodă dacă nu este falsificată.

- Părintele
Serafim

DE CE se pare că în zilele noastre se petrec puține minuni? Părintele Serafim credea că se întâmplă aceasta pentru că există puțină *durere a inimii*.

Intr-o mică însemnare de mână, bine ascunsă și descoperită după mulți ani de la moartea sa, Părintele Serafim, în puține cuvinte, a limpezit esența unui mare adevăr al timpurilor noastre:

„*Frângerea inimii este condiția pentru sporirea duhovnicească și manifestarea puterii lui Dumnezeu. Vindecările, etc., se întâmplă acelor care se află în disperare, inimilor înfrânte, dar care se încred și nădăjduiesc în ajutorul lui Dumnezeu. Atunci lucrează Dumnezeu. Absența minunilor, astăzi aproape că arată lipsa acestei frângeri a inimii în om și chiar în majoritatea creștinilor ortodocși - legată de ‘răcirea’ inimilor din ultima vreme.*”

Se poate vedea o dovadă a acestei afirmații în propria experiență a Părintelui Serafim, din care a ieșit la iveală, cu siguranță. Dacă n-ar fi fost cuvântul lui Eugene de dinainte de acea chinuitoare carte poștală din San Francisco, venind dintr-o adâncă frângere a inimii și cuvântul similar al lui Gleb dinaintea mormântului Sf. Gherman, care dusese la minunea întâlnirii lor și la tot ceea ce au fost ei în stare să făptuiască? Toate minunile pe care le văzuse Părintele Serafim în propria lui viață, inclusiv acelea ale celui mai mare făcător de minuni, Arhiepiscopul Ioan, fuseseră rezultatul rugăciunilor din inimă, care nu slăbiseră din cauza durerii de pe Golgota.

Când Părintele Serafim a fost chemat să fie îndrumătorul sufletelor, el le amintea adesea fiilor săi duhovnicești să nu deznădăjduiască în mijlocul necazurilor, ci să „le rabde în duhul rugăciunii”, cum spunea Sf. Marcu Ascetul. Cei mai mulți dintre acești sfătuitori rămân numai în mințile și inimile fiilor lor duhovnicești, dar unii au păstrat și în scris: în scrisori pastorale pe care Părintele Gherman i le-a dat spre ascultare să le păstreze în copii pe hârtie-carbon.

În 1973, după ce Maggie, fiica lui Vladimir și Sylvia Anderson, a murit și a fost înmormântată în Noble Ridge, Părintele Serafim a scris aceste cuvinte Sylviei:

Gândurile dureroase despre Maggie sunt firești - dar aceasta este partea ce ține de pământ. Sufletul ei este cu Dumnezeu și Dumnezeu te-a cercetat prin încercarea prin care ai trecut cu ea. Aceasta este dovada că în tot ceea ce s-a întâmplat există ceva mai adânc decât pot înțelege sentimentele și logica omenească.

Unii oameni par să aibă în viață o cale „ușoară” și necomplicată - sau așa pare din afară; în timp ce pentru alții ca tine, totul pare complicat și greu. Să nu te supere asta. De fapt, din punct de vedere duhovnicesc cei

care duc într-adevăr o viață „ușoară” se află probabil în pericol! - desigur că fără elementul *suferinței prin* cele ce ne trimite Dumnezeu, nu există nici un câștig sau înaintare duhovnicească. Dumnezeu ne cunoaște pe fiecare dintre noi mai bine decât ne cunoaștem noi înșine și El ne trimite ceea ce ne este de folos, indiferent ce gândim noi!

Mormântul lui Maggie este un izvor de mare bucurie pentru noi.

Mărți, după săptămâna Paștilor, când morții sunt din nou comemorați pentru prima dată, am mers acolo și am cântat, îmbinând imne funerare cu imne de Paști, apoi am ciocnit și am mâncat ouă la mormânt, simbolurile învierii. Cu adevărat, cei vii și cei morți sunt una în Hristos și numai orbirea noastră ne face uneori să uităm aceasta!

După doi ani, Părintele Serafim a trebuit să spună lucruri asemănătoare unui tânăr care trăia singur pe lume, arzând de nerăbdarea de a sluji lui Dumnezeu ca preot:

Părintele Dimitrie Dudko are un răspuns pentru noul convertit care duce o viață singuratică în lume (cred că am citit aceasta în trapeză după ce ai plecat): Intră cât poți de mult în duhul Bisericii și în felul de gândire și viață .. Chiar dacă este greu de suportat, singurătatea ta este bună pentru că numai din suferință vine creșterea duhovnicească; va trece cu cât vei pătrunde mai mult în duhul Bisericii hrănindu-te neîncetat cu el. Cititul zilnic, chiar dacă este puțin, este foarte important în această luptă.

Despre preoție: ține ideea bine în inima ta. Cu cât ai mai multă experiență în viață și în suferință (știu că nu-ți place cuvântul - dar chiar dacă nu ieși să cauți suferința, cel puțin fii pregătit să primești ceea ce Dumnezeu îți îngăduie și acceptă cu bucurie) - cu atât vei fi mai bine pregătit pentru preoție.

Părintele Serafim i-a spus odată unui preot tânăr:

Nu te descuraja că se ridică mulți oameni împotriva ta în parohie. Dacă toată lumea te-ar iubi, atunci aș spune că acolo este ceva în neregulă, pentru că probabil oferi prea mult oamenilor când dai sfaturi pastorale. Și Hristos a fost urât și a fost răstignit pe cruce. De ce trebuie să ne așteptăm ca toată lumea să ne iubească imediat, dacă mergem pe urmele lui Hristos? Conștiința pastorală să-ți fie curată și nu te teme de ura altora, ci de ura din lăuntrul tău.⁴⁶²

Părintele Serafim nu și-a rezervat sfaturile pentru cei care se întâmplau să sufere. În 1979 el a primit o scrisoare de la un tânăr care se pregătea pentru botez și era foarte înflăcărat față de ortodoxie. Acest om citise o carte pe care o tipărise obștea și pe care io trimisese Părintele Serafim: *Păcatul lui Adam* de Sf. Simeon Noul Teolog, omilii despre căderea omului și răscumpărarea lui prin Iisus Hristos. Tânărul a scris: „Spre sfârșitul cărții, am descoperit că eu subliniam aproape fiecare propoziție și adesea ochii mi se umpleau de lacrimi; dar astfel de lacrimi sunt cele pe care noi o rugăm stăruitor pe Maica Domnului să ni le trimită în rugăciunile de dimineață. Asemenea lacrimi au un efect de curățire asupra sufletului nostru.” Acest om visa să formeze treptat o comunitate mică, semi-monahală în oraș și și-a exprimat nădejdea că actualul său coleg de cameră, fostă „persoană-de-stradă”, din mediu evreiesc, să devină creștin ortodox. Totuși, prietenul său D., l-a avertizat să nu fie atât de entuziasmat de asemenea vise.

⁴⁶² Preot Vladimir Derugin, „Ieromonah Serafim: Ukhod Pravednika” [Ieromonahul Serafim: Plecarea la Domnul a unui om drept], p. 10 (în lb. rusă).

Iată ce a scris Părintele Serafim tânărului catehumen:

D. are dreptate - nu fi atât de luat înainte de „fantezii”. Dar nici nu te zdrobi cu totul - fără vise nu putem trăi! Dumnezeu să-i dea harul lui Reuben de a fi botezat și să-și găsească locul pentru a fi un creștin ortodox roditor . . .

Să te ajute Dumnezeu să continui cu mare învioreare drumul spre ortodoxie așa cum ai simțit citind omiliile Sf. Simeon! Totuși, fii conștient că asta se va putea numai prin suferințe; tot ce vei avea nevoie ca să-ți adâncească credința va veni cu suferință - dacă primești cu umilință și ascultare voia lui Dumnezeu. Nu este prea greu să te „înflăcărezi” de bogăția și profunzimea credinței noastre ortodoxe; dar să temperezi această înflăcărare cu smerenie și cumpătate (care vine prin dreapta acceptare a suferințelor) nu este un lucru ușor. În mulți dintre ortodocșii noștri de astăzi (în special convertiți) se poate vedea un lucru înspăimântător: se vorbește mult despre adevărurile și experiențele adevăratei ortodoxii, dar amestecate cu mândrie și un sens al importanței proprii pentru a fi „în” interiorul problemelor pe care majoritatea oamenilor nu le văd (de aici vine și critica asupra căreia ai fost deja avertizat). Dumnezeu să-ți păstreze inima blândă și plină de dragostea pentru Hristos și aproapele. Dacă vei putea avea un părinte duhovnicesc căruia să-i încredințezi trăirile inimii tale și te vei putea încrede în judecata lui, toate acestea vor fi mai ușoare pentru tine - dar dacă lui Dumnezeu îi este plăcut ca tu să ai un părinte duhovnicesc, asta va veni „firesc”, așa cum se întâmplă cu toate lucrurile în viața duhovnicească - cu timpul, cu răbdare, cu suferință și ajungând să te cunoști mai bine.

În alt loc Părintele Serafim scria: „Intr-adevăr, trebuie să învățăm și să reînvățăm cu toții că pretențiile și ideile noastre trebuie să fie verificate de realitate și întărite prin suferință.”

Părintele Serafim era foarte îngrijorat de cei care foloseau comorile ortodoxiei, nu pentru a lupta pentru dreptate, ci ca mijloc de a „scăpa” de luptă. El cunoștea o mamă necăsătorită care, dintr-un „fanatism religios”, dorea să renunțe la responsabilitatea față de copiii ei, plasându-i în casele altor oameni. Părintele Serafim a scris despre ea:

Dacă este scăpată de „problema” copiilor ei, pierzania ei este aproape garantată . . . . Ea face o mare greșală gândind că odată ce este „scăpată” de copiii ei, ea poate apoi să înceapă să se gândească la o mănăstire și o adevărată „viață duhovnicească” - pentru că dacă noi nu ne dăm seama că lupta noastră duhovnicească începe *chiar acum* cu orice ne-a dat Dumnezeu (și cu atât mai mult dacă ne-a fost dată o situație grea!) nici mai târziu nu vom începe „viața duhovnicească”. Și așa, de-ar ști, mântuirea ei s-ar putea afla în osteneala creșterii copiilor ei; dar dacă ea nu trece prin aceste suferințe, atunci mai târziu, când crede că va începe adevărata „viață duhovnicească”, va constata că nu are absolut nimic și „viața duhovnicească” care începe după ce abandonăm problemele prezente, este doar una abstractă. Cred că toate acestea sunt adevărate - dar folosul duhovnicesc al „tregerii prin suferință” vine numai dacă cineva acceptă aceasta de bună voie.

Părintele Serafim i-a scris acelei mame:

înțelegem că îți este foarte greu să-ți crești copiii. Dar asta este Crucea pe care ți-a dat-o Dumnezeu și trebuie să-ți spun cinstit că, cu greu îți vei putea obține mântuirea în oricare alt fel decât prin încercarea de a face tot ce-ți stă în putință ca să-i crești bine. Viața duhovnicească începe când lucrurile par „fără speranță” - asta se întâmplă atunci când omul află că trebuie să se îndrepte către Dumnezeu iar nu către propriile eforturi și idei slabe.

URMÂND învățătura sfinților părinți, Părintele Serafim i-a sfătuit pe oameni să nu se grăbească să calculeze și să măsoare propria lor stare duhovnicească. În 1975, el a scris unui ortodox convertit:

Nu-ți fă atâtea griji despre cât de sărac ești duhovnicește - Dumnezeu vede asta, dar ție îți este de folos să îți pui toată nădejdea în Dumnezeu și să te rogi Lui cât de bine poți, niciodată să nu cazi în deznădejde și să te lupți după puterile tale. Dacă începi vreodată să crezi că duhovnicește ești „înstărit” - atunci poți ști cu siguranță că nu ești! Adevărata viață duhovnicească, chiar la nivelul cel mai elementar, este întotdeauna însoțit de suferință și greutate. De aceea ar trebui să te bucuri în toate greutatea și durerile.

Altui tânăr, care dorea să plece de la seminarul din Jordanville pentru că a simțit că nu făcea nici un progres duhovnicesc, Părintele Serafim i-a scris:

înțelegem foarte bine situația ta așa cum o descrii în scrisoare. Desigur, ceea ce spui este „corect” atâta timp cât merge. Dar faci o greșală de bază, tu *însuși* judeci starea ta duhovnicească. În starea ta actuală de cunoaștere și experiență, nu ești *capabil* să vezi dacă ai nevoie de o aspirină sau de operație - așa încât încearcă să te smerești puțin ca să vezi că nu știi ce este mai bine pentru tine! Dar atunci care este răspunsul? Să găsești un loc mai strict? *Nu acum* - dacă faci asta probabil vei regreta; este foarte îndoielnic că acesta îți va da sporirea duhovnicească de care ai nevoie și pe care o cauți. Nici „strictețea” nici „libertatea” nu reprezintă o garanție a sporirii duhovnicești. Unii oameni în „libertate” se pierd duhovnicește și nu sporesc niciodată; noi am mai văzut și din cei instruiți, fiind de o „strictețe” relativă care nu au sporit de loc, ci dimpotrivă, au *crezut* că au sporit, când de fapt cădeau în boala slavei deșarte și a mândriei, crezând că îndrumătorul lor avea grijă de aceste probleme pentru ei. În ambele forme de viață omul trebuie să meargă cu frică de Dumnezeu și cu discernământ.

Răspunsul *tău* - dacă pot să-ți spun - este să ai răbdare, îndurând cu nădejde toate ispitele care îți vin în cale și să nu mai judeci tu dacă ai nevoie de o aspirină sau de operație - *până nu dobândești mai multe cunoștințe și experiență* - de aceea ai mers la Jordanville, în primul rând.

Vei avea o părere cu mult mai sănătoasă după mai mulți ani de seminar și experiență într-o comunitate ortodoxă. Ești de puțin timp în ortodoxie ca să evaluezi sporirea ta duhovnicească - acesta este de fapt un semn al mândriei tale. Ai răbdare, îndură, învață - și la timpul potrivit vor veni căi de verificare a sporirii tale duhovnicești reale.

Într-un cuvânt, ispita de a părăsi Jordanville, după ce ai intrat la seminar pentru o viață de novice, pare să vină de la diavol din „partea

dreaptă” - ca să izgonești calea care îți va da cea mai bună sporire, pentru un motiv care pare bun și plauzibil. Vă amintiți cum Sfântul de astăzi, Chiril de la Iezerul Alb,⁴⁶³ a crezut că va avea mai mult folos duhovnicesc stând în chilia sa liniștită decât muncind în bucătăria plină de zgomot? Și nu a ieșit de loc așa cum a crezut judecata lui lipsită de experiență? Ia asta ca exemplu al tău și ca avertizare atunci când îți vin gândurile din „partea dreaptă”. „Bucătăria plină de zgomot” îți poate da o experiență duhovnicească mult mai de preț, chiar dacă ar putea să nu pară așa la timpul acela.

Sentimentul de goliciune, deșertăciune lumească, lipsa de ajutor în fața ispitelor - vor trece; dar ar trebui să accepți acum toate acestea ca pe crucea ta, luptându-te după puterile tale și să nu te mândrești crezând că ar trebui să fii deasupra lor.

PESTE ani de zile, Părintele Serafim a primit scrisori de la studenți de la colegiul ortodox care au fost dezamăgiți de lipsa de iubire a Adevărului în lumea academică modernă. Intocmai ca și seminaristul de mai sus, uneori ei voiau să abandoneze ceea ce începuseră. Desigur că Părintele Serafim putea foarte bine să le dea dreptate, fiind el însuși decepționat de lumea academică modernă. Dar ca și în alte îndrumări ale sale, el i-a încurajat pe studenți să învețe și să sporească din ceea ce a fost așezat în fața lor. În general, el îi sfătuia să-și termine studiile, așa cum a făcut el. Unui student care se plânga că studiind operele lui Immanuel Kant și B. F. Skinner, aceștia îl influențau „negativ spiritual”, Părintele Serafim i-a scris:

Nădăjduiesc că te vei putea sili să-ți termini cursurile - vei fi surprins cum mai târziu, unele dintre aceste lucruri care acum par fără nici un folos, se vor dovedi în cele din urmă să fie de folos (Chiar Kant și Skinner!).

I-a scris și altui student de colegiu:

Viața de colegiu îți va aduce, fără îndoială, multe ispite. Dar nu uita că învățătura este ea însăși folositoare și poate fi de folos mai târziu într-un fel creștin. Încearcă să te ferești de activitățile și ispitele inutile care îți vor apărea în cale și care nu vor sluji nici unui scop cu folos, așa încât, chiar într-o atmosferă fără Dumnezeu, să poți „răscumpăra timpul”, după cum spune Apostolul Pavel și vei avea folos maxim din ocaziile care îți sunt date spre învățare.

Urmând cuvintele lui Hristos, *nu vă îngrijiiți de ziua de mâine* (Matei 6, 34), Părintele Serafim a dat sfat cuiva care se întreba ce să facă *după* ce obține diploma de colegiu:

Probabil nu știi ce vei face „după”? Ia-ți mai întâi diploma și apoi ai încredere în Dumnezeu să-ți deschidă calea. Situația politico-economică din S. U., ca pretutindeni în vest, se deteriorează rapid. Mai rău, situația Bisericii devine foarte proastă (situația ta nu este unică!). În San Francisco, dimpotrivă, unele parohii devin goale, întrucât preoții bătrâni mor și nu sunt alții tineri care să le ia locul; și numai puțini sunt cei care văd cauza: că ortodoxia a fost „luată drept bună” prea mult timp și aceasta nu se păstrează „automat”! Dar toate acestea ne pregătesc doar pentru

⁴⁶³ Acesta era Sfântul din Tebaida nordului, preferat al Părintele Serafim, a cărui viață a fost inclusă în cartea, *Tebaida nordului*.

timpurile catacombei când ocaziile noastre vor fi poate mai mari ca niciodată.

Noi nu putem vedea viitorul - dar știm că dacă îl iubești pe Dumnezeu și Biserica Sa Ortodoxă și pe aproapele - *Dumnezeu poate și Se va folosi de tine* ⁴⁶⁴ Numai să rămâi în legătură cu luptătorii ortodocși (ei *există*).

ÎN unele scrisori pastorale ale Părintelui Serafim mai găsim îndrumare pentru lupta împotriva păcatelor trupești. El a scris cuiva:

Despre lupta trupească, când ostenele trupești sunt imposibile sau grele, Sf. Avva Varsanufie spune: „Dă fuga la Rugăciunea lui Iisus și vei găsi odihnă”; „roagă-te neîncetat, zicând Doamne Iisuse Hristoase, slobozește-mă din patimile cele de rușine.”

Altei persoane, care se tânguia din pricina slăbiciunii sale și s-a rușinat să mărturisească preotului de parohie despre căderea sa trupească, Părintele Serafim l-a sfătuit:

Nu te teme să-ți mărturisești păcatele trupești. Crezi că ești atât de sfânt? Dumnezeu îți îngăduie să cazi ca să te smerești. Trezește-te și mergi în frică și cutremur. Luptă împotriva lor, dar nu deznădăjdui, indiferent ce se întâmplă. Tăria în neclintirea ortodoxă vine treptat; ceea ce faci tu în fiecare zi ajută la zidirea ei; iar dacă cazi, smerenia și conștiința proprie o zidește.

Și altei persoane:

Lupta ta cu „păcatul trupesc drăcesc” nu este atât de neobișnuit precum crezi. Această patimă a ajuns foarte puternică în vremurile noastre rele - aerul este saturat de aceasta; iar diavolii câștigă avantaj din aceasta ca să te atace într-un punct foarte vulnerabil. Fiecare luptă cu patimile implică diavolii, care dau „sugestii” foarte subtile pentru a pune capăt patimilor, dar pe de altă parte colaborează la stărnirea lor. Dar imaginația omenească pătrunde și aici și mintea nu poate să priceapă unde se termină patimile și imaginația noastră și unde începe lucrarea diavolească - tu trebuie numai să-ți continui lupta.

Dacă diavolii te atacă în vise este un semn al progresului - înseamnă că se retrag, văzând că te opui păcatului conștient. Dumnezeu îngăduie aceasta ca să continui lupta. Adesea acest diavol pleacă cu totul o vreme și omul poate avea o impresie falsă a siguranței că se află „deasupra” patimii; dar sfinții părinți avertizează că omul nu poate considera această patimă învinsă înainte de mormânt. Continuă lupta și fă-ți adăpost smerenia, văzând ce păcate josnice ești în stare să făptuiești și cum ești pierdut fără ajutorul permanent al lui Dumnezeu Care te cheamă la o viață deasupra acestor păcate.

AM văzut cum Părintele Serafim, sporind în creștinismul ortodox până ce acesta a fost parte a existenței sale, a îndrumat oamenii să nu încerce să dovedească ortodoxia lor „pocnindu-i” pe alții. Unei persoane care se opregea pentru botez i-a scris:

⁴⁶⁴ Subliniere ajutătoare.

Să nu fii ipocrit. Prin asta nu înțeleg să renunți la inteligența și discernământul tău, ci mai degrabă să le așezi în ascultarea unei *inimi credincioase* („inimă” nu înseamnă simplu „sentiment”, ci ceva mult mai adânc - glasul care îl cunoaște pe Dumnezeu). Doamne, unii convertiți cred că sunt foarte „deștepți” și că folosesc ortodoxia ca un mijloc de a se simți superiori ne-ortodocșilor și uneori chiar ortodocșilor de alte jurisdicții. Desigur, teologia ortodoxă este mult mai profundă și realizează un sens mult mai bun decât teologiile greșite ale vestului modern - dar atitudinea noastră de bază față de aceasta trebuie să fie una de smerenie, nu de mândrie. Cei convertiți care se mândresc că „cunosc mai bine” decât catolicii și protestanții, deseori termină prin a „cunoaște mai bine” decât propriul lor preot de parohie, episcop și în cele din urmă părinții întregii Biserici!”

Cu câțiva ani înainte de a muri, Părintele Serafim a primit o scrisoare de la o femeie africano-americană care, fiind catehumenă învățând despre ortodoxie, se lupta să înțeleagă atitudinea negeneroasă pe care o manifestau unii creștini ortodocși față de cei din afara Bisericii, o atitudine care îi amintea de felul cum fusese tratat propriul său popor. Această femeie a scris, „sunt foarte tulburată de felul cum privește ortodoxia ceea ce lumea ar numi creștini din vest, adică, protestanți și romano-catolici. Am citit multe articole de mulți scriitori ortodocși și unii folosesc cuvinte ca ‘papiști’, etc., pe care le găsesc foarte tulburătoare și jignitoare. Le găsesc jignitoare întrucât, ca om de culoare care a fost subiect pentru multe denigrări, pe care le disprețuiesc, nu doresc să adopt obiceiul de a mă denigra eu însămi. Chiar și cuvântul ‘eretic’ mă tulbură.

Unde mă află eu împreună cu prietenii și rudele? Ei nu cunosc ortodoxia ori nu o înțeleg. Totuși ei cred și îl slăvesc pe Hristos .... Trebuie să-mi tritez prietenii și rudele ca și cum n-are avea nici un Dumnezeu, nici un Hristos? .... Sau pot să-i numesc creștini, dar numai pe cei care nu cunosc Biserica cea adevărată?

Când pun această întrebare, nu pot să nu mă gândesc la Sf. Inochentie din Alaska pe când vizita mănăstirile franciscane din California. El a rămas cu totul ortodox totuși, el îi trata pe preoții pe care îi întâlnea acolo cu blândețe și bunăvoință și fără să-i denigreze. Nădăjduiesc că ortodoxia spune că așa ar trebui tratați alți creștini.”

Nedumerirea acestei femei era de fapt destul de obișnuită oamenilor care veneau la credința ortodoxă. Apropiindu-se sfârșitul vieții sale scurte și lepădându-și amărăciunea tinereții, Părintele Serafim a răspuns după cum urmează:

Am fost bucuros să primesc scrisoarea ta - bucuros nu pentru că ești confuză în legătură cu problema care te tulbură, ci pentru că atitudinea ta scoate la iveală că în adevărul ortodoxiei în care te simți atrasă dorești să găsești loc și pentru o atitudine iubitoare, de milă față de cei din afara credinței ortodoxe.

Cred cu tărie că asta este într-adevăr ceea ce ne învață ortodoxia

Cuvântul „eretic” (așa cum îl folosim în articolul nostru despre Părintele Dimitrie Dudko) este, într-adevăr, folosit prea des în zilele noastre. El are un anumit înțeles și funcție, pentru a deosebi noile învățături de cea ortodoxă; dar puțini creștini ne-ortodocși de astăzi sunt în mod conștient „eretici” și într-adevăr nu face nici un bine să-i numim astfel.

În concluzie, cred, atitudinea Părintelui Dimitrie Dudko este corectă: Ar trebui să-i vedem pe ne-ortodocși ca oameni cărora ortodoxia

nu li s-a dezvăluit încă, ca oameni potențial ortodocși (doar dacă noi înșine le-am da un exemplu mai bun!). Nu este nici un motiv pentru care să nu-i putem numi creștini și să fim în termeni buni cu ei, să recunoaștem că avem cel puțin credința în Hristos în comun și trăim în pace în special cu propriile noastre familii. Atitudinea Sf. Inochentie față de romano- catolicii din California este un bun exemplu pentru noi. Se apelează la o atitudine aspră, polemică numai atunci când ne-ortodocșii încearcă să ne ia credincioșii sau să ne schimbe învățăturile.

ACELOR oameni care au scris la mănăstire nădăjduind să găsească bătrâni purtători-de-Dumnezeu care puteau să-i îndrume prin iluminarea Sfântului Duh, Părintele Serafim a trebuit să le spună că „acest fel de îndrumare nu ne este dat timpurilor noastre - și în mod cinstit, în lumea noastră de slăbiciune și stricăciune și păcate, noi nu merităm aceasta.

Timpurilor noastre le este dat un fel mai smerit de viață duhovnicească, pe care, în cartea sa *Arena*, Episcopul Ignatie Brianceaninov o numește ‘viață prin sfătuire’ - adică, viața potrivit poruncilor lui Dumnezeu așa cum au fost învățate din Sfânta Scriptură și sfinții părinți și ajutați de cei care sunt mai bătrâni și mai plini de experiență. Un ‘stareț’ poate da porunci; dar un ‘povățuitor’ dă sfaturi, pe care trebuie să le verifici în practică.”

Ca povățuitor, Părintele Serafim s-a bizuit pe experiența sa din mănăstire și pe citirile sfinților părinți. Dar cel mai important este faptul că el s-a putut opri asupra propriei sale „frângerii a inimii îndurate în duhul rugăciunii”. Poate aceasta nu l-a făcut un „bătrân purtător-de-Dumnezeu”, dar l-a făcut în stare să-i însuflețească pe alții să-și ia crucea lor interioară, pornind „lupta dreaptă” de-a lungul întregii vieți a luptei creștine, a cărei rezultate se vor vedea de către toți la învierea cea de obște.

86

Un om al inimii

*Invață-mă să simt durerea altuia Să
ascund greșeala ce o văd;
Acea milă o arăt altora,
Acea milă arată-mi-o.*

- Alexander Pope⁴⁶⁵

După plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, un admirator a descris cu vrednicie îmbunătățirea sa duhovnicească după cum urmează:

„Părintele Serafim a început ca mare gânditor, depășind majoritatea oamenilor timpului său: dar el a devenit *un om al inimii*, a cărui milă pentru oameni era profundă. Asta nu s-ar fi întâmplat niciodată fără convertirea sa la creștinism, la ortodoxie.”

Ca tânăr, introvertit, filosof nefericit, Părintele Serafim începuse prin încercarea de a *cunoaște*, de a înțelege în sensul cel mai înalt. Căutând aceasta cu sinceritate, cu simplitate, chiar cu disperare, el a atras harul lui Dumnezeu: și astfel, pe când creștea în cunoaștere, creștea și în dragostea față de Dumnezeu și om. Găsim în *Calea unui pelerin* o explicație bună a acestui proces:

⁴⁶⁵ Din poezia „Rugăciune universală”, de Alexander Pope, publicată în 1738.

„Prin cugetare, prin studiul cuvântului lui Dumnezeu și prin cercetarea experienței proprii, trebuie să-ți deștepți în suflet o sete și o dorință fierbinte - ori, așa cum o numesc unii, ‘uimire’ - care îți aduce o dorință nesătulă de a cunoaște lucrurile mai îndeaproape și mai deplin, de a merge mai adânc în natura lor.

Un scriitor duhovnicesc vorbește despre aceasta astfel: ‘Dragostea’, zice el, ‘crește de obicei împreună cu cunoașterea și cu cât cunoașterea este mai profundă și mai cuprinzătoare, cu atât va fi mai multă dragoste, cu atât inima se va muia mai ușor și se va deschide către dragostea lui Dumnezeu, pe când aceasta contemplă însăși plinătatea și frumusețea naturii divine și dragostea Lui nemărginită pentru oameni.’⁴⁶⁶

SOLOMONIA, fiica duhovnicească a Părintelui Serafim a oferit o imagine despre felul cum inima acestuia s-a „muiat și s-a deschis către dragostea lui Dumnezeu”. Chiar după adormirea lui, ea a scris:

„Una dintre amintirile cele mai dragi pe care o am despre Părintele Serafim este din timpul slujbei de vecernie din Duminica iertării de la începutul Postului Mare. O consider cea mai scumpă pentru că avea o licărire, așa cum stătea cu sufletul său înaintea lui Dumnezeu. Cine poate spune cum se frânge inima în durerea ei când tânjește după Dumnezeu? Atunci noi nu ne vedem unul cu altul; numai Dumnezeu știe. Dar în timpul slujbei de vecernie din Duminica iertării, inimile noastre spun la unison versul prochimenului:⁴⁶⁷ ‘Nu-ți întoarce fața Ta de la robul Tău, că sunt necăjit; degrab’ mă ascultă. Ia aminte la sufletul meu și-l slobozește pe el.’ Aș vrea cumva să se poată să nu scriu versul, dar citindu-l, cititorul ar putea auzi cum se cântă către Dumnezeu o asemenea rugăciune a inimii înfrântă. Imi amintesc ca și cum ar fi fost ieri: Părintele Serafim stând în spatele altarului și - întrucât tonul deosebit nu era familiar tuturor - se auzea numai glasul lui, plin de o asemenea căință blândă și smerită. Glasul său nu era plin de ceea ce cineva ar putea numi emoție, ci ceva cu mult mai adânc - un anumit sentiment delicat - care m-a uimit. Atunci și-a ridicat mâna la obraz foarte smerit și mi- am zis: ‘Se roagă lui Dumnezeu pentru sufletul lui și aceea era o lacrimă care i se prelingea pe față?’

Mulți oameni ne-am bizuit pe Părintele Serafim în feluri foarte diferite, de la mici împrejurări zilnice până la împotmoliri duhovnicești mai importante și ajutorul său blând era întotdeauna atât de mult, fără să se mai gândească la sine însuși, că niciodată n-am încetat să mă gândesc că adâncul sufletului său ardea de dragoste pentru Dumnezeu. Cu trecerea anilor, de fiecare dată când slujea vecernia din Duminica iertării, așteptam să aud sunetul atât de scump al glasului său rostind această rugăciune și de fiecare dată îl vedeam ridicând mâna aproape fără să se observe, ca să-și ștergă lacrima de pe față.”⁴⁶⁸

O ALTĂ lumină asupra acestui „om al inimii” vine de la Alexei Young:

„Aș vrea să dezvălui ... ceva despre ceea ce a fost Părintele Serafim preotul, păstorul.

Esența acestui călugăr-preot ar putea fi găsită în predicile sale, care erau întotdeauna concise, la obiect, îndreptate spre a ne mișca inimile și „a ne smeri” (așa cum îi plăcea să spună) și să ne arate ceea ce așteaptă Hristos de la noi. Imi amintesc prima dată când a venit în misiunea noastră de la Etna ca să slujească Sfânta Liturghie. Dintr-un motiv pe care nu mi-l amintesc acum, Liturghia a fost la miezul nopții. Pe când

⁴⁶⁶ R. M. French, trad., *Calea unui pelerin și pelerinul își continuă calea lui*, (New York: The Seabury Press, 1965), p. 151.

⁴⁶⁷ *Prochimen: verset liturgic, de obicei din Psalmi, care se citește și apoi se cântă.*

⁴⁶⁸ Părintele Serafim Rose, *Împărăția cerurilor*, p. II4-II5.

se întorcea de la Sfânta Masă ca să citească Evanghelia cu o lumânare în mână, care lumina atât Sfânta Scriptură cât și fața lui, m-am gândit în sinea mea: Așa era în catacombe și așa este în Biserica subterană persecutată din Rusia de astăzi! în aceste predici vedeam o inimă caldă și iubitoare, așa cum se putea găsi oriunde în această lume rece și o minte bine rânduită și pătrunzătoare, născută din har iar nu din această lume întunecată. El ne îndemna: ‘Mai luptă încă puțin. Poartă-ți crucea fără să te plângi; nu te gândi că tu ești ceva deosebit; nu-ți justifica păcatele și slăbiciunile, ci privește-te așa cum ești cu adevărat; și mai ales, iubiți-vă unul pe altul.’ Cuvintele lui Hristos. într- adevăr, Părintele Serafim nu L-a arătat pe Hristos atât prin cuvânt cât prin exemplu.”⁴⁶⁹

Fratele Laurențiu, finul Părintelui Serafim, scrie că Părintele Serafim „a dat unele dintre cele mai inspirate predici care s-au rostit vreodată în limba engleză. Sfatul său constant era: ‘Acuză-te. Nu te îndreptăți niciodată. Dacă trebuie, sau crezi că trebuie, cedează unei slăbiciuni, apoi fii sigur că recunoști că este o slăbiciune și un păcat. Dar vezi propriile tale greșeli și nu-ți judeca fratele!’”

Eficiența predicilor scurte, simple, ale Părintelui Serafim nu deriva din talentul oratoric, ci numai din faptul că porneau din vistieria inimii sale - o vistierie cu care a fost răsplătit după o luptă îndelungată, continuă, de a dobândi virtuțile. *Din prisosul inimii grăiește gura* (Matei 12, 34). Părintele Serafim a transmis mai departe cuvintele Sf. Macarie cel Mare:

„Când cei care sunt bogați întru Duhul Sfânt și au într-adevăr bogăția cea cerească și lucrarea Duhului întru ei, spun oricui cuvântul adevărului ... și nu este bogăția lor, nu este comoara lor ce se află în lăuntru lor când vorbesc și nici nu este de la ei că bucură sufletele celor ce aud cuvântul cel duhovnicesc .... Dar unul care este sărac și nu are bogăția lui Hristos în sufletul său ... chiar dacă dorește să vorbească cuvântul adevărului și să-i veselească pe unii din cei care aud cuvântul și totuși nu are în lăuntru său cuvântul lui Dumnezeu întru putere și adevăr ci numai îl repetă din memorie și împrumută cuvinte din diferite părți ale Scripturii, sau ceea ce au auzit de la oameni duhovnicești și care relatează și învață și pe alții aceasta - vezi, el pare că veselește pe alții . dar după ce a trecut prin asta, fiecare cuvânt se duce înapoi la izvorul de unde a fost luat și omul însuși rămâne din nou gol și neputincios .... Pentru acest motiv ar trebui să cerem de la Dumnezeu cu frângere de inimă și cu credință, ca El să ne dea îngăduință să găsim această bogăție, vistieria cea adevărată a lui Hristos în inimile noastre, în puterea și lucrarea cea adevărată a Duhului. în felul acesta, găsindu-L mai întâi pe Domnul în noi înșine spre folosul și mântuirea și viața cea veșnică, putem apoi să-i folosim și pe alții după puterea noastră și prilejul cel bun, apropiind de Hristos comoara cea din lăuntru.”⁴⁷⁰

Ca păstor, Părintele Serafim era îndelung-răbdător când îi asculta pe oameni și în același timp era rezervat când își prezenta învățăturile. El spunea numai ceea ce trebuia.

în Viața Starețului Iosif din Optina, se spune cum un oarecare călugăr l-a întrebat pe Stareț de ce era așa de reținut la vorbă și Starețul a răspuns: „Unii oameni sunt nemulțumiți că vorbesc puțin. Nu este nevoie să vorbești mult pentru a mângâia un suflet îndurerat; trebuie doar să lași sufletul acela să vorbească liber fără să-l întrerupi - iar când și-a rostit toată durerea lui, își va ușura durerea prin însăși această rostire. Tot ceea ce rămâne de făcut este să oferi puține cuvinte de dragoste și să clarifici orice

⁴⁶⁹ Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui L-a mulțumit pe Domnul”, *America Ortodoxă*, (aug. - sept. 1982), p. 1.

⁴⁷⁰ „Omiliile duhovnicești ale Sf. Macarie cel Mare”, în *Sfinții Varsanufie și Ioan, Îndrumător al vieții duhovnicești*, p. 161-162.

îndoială. După aceea omul va fi în chip văzut întărit în credință, înnoit în suflet și din nou pregătit să rabde toate lucrurile.”

Așa a fost Părintele Serafim ca păstor; și cu el totul devenea firesc. El nu a fost un *stareț* clarvăzător ca Starețul Iosif și totuși următoarele cuvinte, scrise despre Bătrânul, s-ar putea aplica foarte bine și Părintelui Serafim: „Răspunsurile scurte și învățăturile concise erau mai puternice și mai lucrătoare decât conversațiile cele mai amănunțite și prelungite. El putea spune în două sau trei cuvinte destul pentru a face totul clar și plin de înțeles imediat. Argumentele cele mai convingătoare ale iubirii de sine și ale îndreptăririi de sine trufășe se sfărâmau în bucățele la un singur cuvânt de-al lui.”⁴⁷¹ ^

În legătură cu această ultimă afirmație, vom reda o povestioară de folos spusă de un pelerin care a venit prima oară la mănăstire cu un an înainte de plecarea la Domnul a Părintelui Serafim:

„Nu voi uita niciodată când am mers odată la Părintele Serafim să mă spovedesc. Eram nou convertit la ortodoxie atunci și eram foarte plin de sine. Credeam că făceam progrese extraordinare în viața mea duhovnicească. Când Părintele Serafim m-a întrebat ce aveam să mărturisesc, am pomenit puține păcate pe care eu le credeam ‘minore’ și atunci am încercat să mă îndreptățesc chiar și în acestea, scoțând în evidență unele dintre ‘virtuțile’ mele pentru a contrabalansa păcatele. Atitudinea mea nerostită era: Desigur, sunt un păcătos, dar așa este toată lumea și eu nu sunt un tip chiar așa de rău - de fapt mai bun decât cei mai mulți dintre oameni.

După ce îmi terminasem ‘mărturisirea’, Părintele Serafim a zis:

- Asta-i tot?

- Da. Am răspuns. La aceasta Părintele Serafim a oftat. Of, N a zis el, *ai de*

mers un drum lung.

Aceste puține cuvinte m-au lovit în inimă mai mult decât orice muștrare simplă sau severă care s-ar fi putut face. În anii care au urmat, prin toate căderile mele, a trebuit să port mărturia dureroasă a adevărului acelor cuvinte. Iar acum, de câte ori încep să mă gândesc mult la mine, când vreau să întorc spatele și să mă ‘bucur de viața

duhovnicească’, îmi amintesc întotdeauna involuntar ce mi-a spus: ‘Of, N, ai de mers un drum lung.’ A fost o lecție de neuitat atât de smerenie cât și de încurajare ca să mă mențin în luptă.”

O pelerină de la mănăstire mărturisește și ea cum era Părintele Serafim în stare să o ajute doar cu câteva cuvinte:

„Într-o iarnă am mers cu mașina la Platina în toiul unui viscol, ca să-i vizitez pe părinți. Zăpada cădea din abundență că nu puteam vedea drumul, iar lucrurile pe care le duceam la mănăstire erau așa de grele că nu mă gândeam la nimic altceva decât să ajung acolo. Mi-am lăsat mașina la poalele muntelui și mi-am continuat drumul pe jos. Urcușul era foarte obositor chiar pe vremea cea mai bună, și întrucât mi s-au udat hainele din cauza ninsorii, îmi era frig și eram obosită. Când am ajuns, Părintele Serafim și Părintele Gherman m-au salutat, surprinși că am putut să străbat prin zăpadă și îndată am intrat în ritmul rugăciunii, al muncii și al meselor. Inima mea s-a liniștit repede. Deoarece zăpada continua să cadă, sunetele erau înăbușite și lumea din afară devenea foarte îndepărtată. Grijile pe care le adusesem cu mine păreau și ele îndepărtate și cu cât stăteam mai mult și cu cât cădea mai multă zăpadă, grijile mele deveneau mai ușoare și mai suportabile.

Până după amiază târziu când s-a oprit viscolul, căzuse zăpadă proaspătă de aproape 1 m. Când a trebuit să plec, Părintele Serafim a zis că mă va însoți în jos pe

⁴⁷¹ Maica Ecaterina Lebedev, *Optinskii Starets Iosif (Starețul Iosif de la Optina)* (St. Herman Brotherhood, 1978), p. 76 (în lb. rusă).

munte și va curăți zăpada din jurul mașinii dacă plugul curățise drumurile. Am pornit, Părintele Serafim purta șoșoni ascunși sub bogăția neagră a hainelor. Mi-a spus să calc pe urmele lui prin zăpadă și mi-am amintit de pajul care a urmat pașii Sf. Wenceslaus. Pe când mergeam, Părintele Serafim cânta diferite tropare și laude și am început să cânt și eu cu el. Când a văzut că nu știu o anume laudă, a început una care îmi era cunoscută. Uneori eram foarte tăcuți, ascultând zgomotul pașilor. Din timp în timp se oprea și relata ceva din viața unui sfânt sau cita vreun Părinte al Bisericii timpurii. Vorbea despre importanța de a nu fi singur în luptele duhovnicești. Când suntem singuri, suntem înclinați să ascultăm propriul nostru sfat și discernământul nostru poate lua o întorsătură. El zicea, ‘dacă ești singur, cine te va ridica atunci când vei cădea?’ Se referea, desigur, la căderea în păcat, iar mai târziu când a căzut în zăpadă și l-am ajutat să se ridice, imediat mi-a arătat lecția.

Când, în cele din urmă am ajuns la mașină, era așa cum m-am temut - îngropată într-un munte de zăpadă adunată acolo de plug. Cu răbdare a curățit zăpada din jurul mașinii și a împins-o pe drumul principal. I-am cerut binecuvântarea și am pornit mașina, dar inima mea a simțit o durere de vinovăție că era foarte întuneric și frig și el trebuia să facă un drum lung înapoi pe munte.

Ziua aceea a fost cu totul deosebită și ca multe altele, Părintele Serafim nu a vorbit prea mult, ceea ce m-a impresionat; a fost așa cum era el, prezența lui ce
472
reprezenta ceea ce înseamnă să trăiești o viață ortodoxă.”

Când cineva a îndurat o suferință mare, amprenta acestei suferințe nu-l părăsește niciodată, chiar dacă împrejurările exterioare și dispoziția se pot schimba în întregime. Această amprentă, dacă este imprimată de o inimă pe care iubirea a făcut-o blândă și smerită, poate da cuiva un al „doilea aspect”, o sensibilitate față de durerea altora.

Așa a fost cu Părintele Serafim. Sensibilitatea și iubirea sa i-au dat posibilitatea, ca păstor, să știe când să mustre și când să mângâie, cum să insufle smerenia creștinească în oameni și în același timp să îi hrănească cu nădejde. Purtarea lui blândă, atât de diferită de tonul „sever” pe care îl lua adesea când apăra adevărul în scris, atrăgea oamenii la el. Cineva putea să-l privească în ochi și știa că Părintele i-a înțeles locul durerii - pentru că și el fusese acolo. Omul știa că el avea milă față de păcătoșenia omului, pentru că în smerenia sa, el însuși s-a simțit păcătos și murdar înaintea măreției lui Dumnezeu. încurajând odată pe una dintre fiicele sale duhovnicești care se simțea descurajată și osândită de propria ei păcătoșenie, el i-a spus:

- Dacă te simți osândită, vei merge slobodă.

Deși Părintele Serafim a fost numit „om al inimii”, el nu a putut fi niciodată numit „sentimental” sau „emotiv”. Cum obișnuia să spună Alison, „el era foarte onorat de aceasta”. Totuși, după moartea sa, era firesc ca unii dintre fiii săi duhovnicești să-și aducă aminte de el într-un fel sentimental. Următoarele amintiri au fost consemnate de către o altă fiică duhovnicească a sa, o persoană a cărei caracter era opus față de al său în multe aspecte, totuși, ea era o persoană de care el s-a îngrijit și i-a arătat dragoste, văzând în ea un suflet care suferea. Născute dintr-o inimă care suferea la pierderea lui, aceste memorii au fost scrise Părintelui Gherman la un an și jumătate de la plecarea într-o odihnă veșnică a Părintelui Serafim:

„M-am gândit ce să vă scriu din amintirile despre Părintele Serafim. Am un carnetel pe care am început să-l țin pe când el se afla în spital . . . . Am scris lucruri pe care mi le-am amintit de când l-am cunoscut și unele lucruri care s-au întâmplat în spital și după moartea lui ... a fost de folos.

⁴⁷² „Unele amintiri personale”, *America ortodoxă* nr. 118

Imi amintesc multe lucruri despre el. Multe dintre acestea sunt personale și sentimentale ... mâinile lui se ridicau când era în altar ... felul în care îi răsuna glasul când cânta ... zâmbetul lui ... felul în care mâinile lui se simțeau atât de puternice când m-a botezat . sărutul pe care mi l-a dat în ziua aceea (a botezului meu) pe frunte ..

Imi amintesc ultima oară când l-am văzut înainte de boala lui, o duminică frumoasă la Platina, când a vorbit despre câinele mănăstirii, păunii, căprioare și eclipsa pe care o văzuse. Era foarte fericit în ziua aceea și a râs mult. L-am întrebat ce mai făcuse și el a zis, 'Eu? Sunt în rai!' și s-a uitat în jur la mănăstire când a vorbit. Iartă-mă, Părinte, dacă aceste amintiri nu sunt cu adevărat duhovnicești. Oricum am vrut să le împărtășesc cu sfinția ta.

El întotdeauna mi-a arătat dragoste ... chiar și atunci când m-a numit proastă și negheoabă. Totuși, niciodată nu a rănit când zicea asta, chiar și atunci când știam că o spune la modul serios. Totuși, dădea nădejde când zicea acele lucruri.

Ziua aceea de la Platina a fost o binecuvântare pe care eu nu am meritat-o niciodată. Sunt sigură că știți că fusesem foarte furioasă pe el și jignită pentru că îmi spusese lucruri despre mine pe care nu voiam să le aud. M-am gândit la asta luni de zile, dar în ziua aceea ceva m-a făcut să mă scol dimineață și să pornesc cu mașina la Platina. El a fost atât de cald și de iubitor ca întotdeauna în ciuda felului copilăresc și aspru în care mă purtasem. Când am ajuns acolo, eram în starea mea ridicolă obișnuită. I-am spus că m-am simțit prinsă într-o capcană și nu era nici o scăpare. El a avut răbdare ca întotdeauna și mi-a spus: 'Ne simțim zdruncinați de propriile noastre agitații.' Uitându- mă înapoi, asta a fost atât de profetic. Auzeam asta iară și iară, mereu, în timp ce el zăcea să moară. Nu sunt sigură ce s-a întâmplat cu mine duhovnicește de la moartea lui. In multe privințe am fost mai rău (prin păcatele mele) decât am fost vreodată înainte și inima era mult mai răcită ... dar am fost cu adevărat tulburată de agitația mea. Viața mea nu a mai urmat la fel ca înainte. A fost multă confuzie și furie din cauza morții lui și totuși, el părea mult mai apropiat. Și cred că am început să înțeleg unele lucruri. Incercam să fac *lucrurile* așa ca să-l fac să mă iubească și să mă accepte. După moartea lui mi-am dat seama că mă iubise tot timpul dar fusesem oarbă la asta .... Este bine să vorbesc despre el și să-l pomenesc . M-am ferit de aceasta mult timp.

El insista ca să fiu mai tare cu mine decât am fost și totuși în același timp mă îndemna să nu fiu atât de dură cu mine ... știi ce vreau să spun? Ca în spovedanie când îi spuneam despre păcatul acesta și acela și îi spuneam cum mă simțeam deznădăjduită și cum voiam să mor, etc. El mi-a spus, 'Da, ești o păcătoasă care nu ești bună de nimic, dar asta nu înseamnă că trebuie să renunți la existență!' Asta mi-a dat nădejde să merg mai departe. Cred că asta mi-a dat el cel mai mult dintre toate ... nădejde.

El mi-a spus deseori să am răbdare. Să fac lucrurile câte puțin odată, după putere și întotdeauna, *întotdeauna* să mă ridic când cad.

Prima dată când m-am îndreptat spre Platina, el fusese bolnav și se odihnea în chilia sa, dar a coborât când ați trimis pe unul dintre frați să-l aducă. Intotdeauna avea timp pentru mine, pentru toată lumea, indiferent de starea în care se afla. Intotdeauna asculta cu răbdare și răspundea întrebărilor.

Unul dintre lucrurile pe care mi le amintesc acum cel mai bine despre el, ceva ce mă făcea atunci geloasă! El o iubea pe micuța C foarte mult. [C era o fată oarbă naivă care mergea la parohia Redding.] El avea răbdare cu ea și ea îl făcea să râdă de unele lucruri pe care le spunea. El se bucura de ea. Odată, la Valentina, la masa de prânz, după slujbă, C a făcut o remarcă și el a râs tare. Vă dați seama că o iubea. Era frumos să-l auzi râzând așa.

Și Sollie [Solomonie] mi-a spus odată o poveste care arată umorul lui. Era la mănăstire după o ploaie și erau băltoace peste tot împrejur și el i-a spus lui Sollie să vină și să se uite la rața care era într-una dintre băltoace. El i-a spus să fie foarte liniștită

ca să nu sperie rața și ea a ascultat. Apoi el a început să măcăiască ușor și ea și-a dat seama că era o rață falsă ... o momeală!

Și Sollie mi-a mai amintit de o împrejurare care arată câtă răbdare avea. Era la Val (Valentina) înainte ca biserica să arate așa cum arată acum. Era vara și în biserică era o căldură toridă. Toți ceilalți au intrat în casă după slujbă ca să se răcorească, dar eu voisem să stau de vorbă cu el; și el stătea acolo, în arșița aceea și asculta întrebările mele. Sollie a intrat ca să-i spună că prânzul este gata și ea a spus că era prea cald și el era transpirat tot! întotdeauna își sacrifică confortul fizic.

îmi amintesc o altă duminică. Mă doare să-mi amintesc pentru că eu am fost groaznică. Era Duminica Paștilor (în vest) ca să înrăutățească lucrurile! Fusesem la o prietenă la petrecere și băusem mult și începusem să mă simt deprimată. Voiam doar să fug și am plecat de la petrecere, dar în loc să mă duc acasă, am mers la Val căci știam că el va fi acolo. N-am prea zis multe ... doar am plâns. El a ieșit din biserică (era după amiază târziu și se pregătea să plece) și a venit la mine unde eram cu mașina. M-am purtat ca o nebună și am trecut prin crizele mele obișnuite de isterie și el a pus mâinile pe umerii mei și a stat așa vorbind cu mine cu blândețe și cu răbdare și din nou, m-a întărit să mă ridic și să merg mai departe. Mai târziu am scris în jurnalul meu că dacă aș fi putut opri timpul în loc, l-aș fi oprit acolo unde era mașina în drum. M-am simțit așa de protejată cu el acolo. Nu pot spune în cuvinte ce s-a întâmplat în ziua aceea. îmi amintesc numai de Scriptură, unde Hristos vindecă băiatul posedat care se arunca pe pământ și în foc.

în sfârșit, îmi amintesc ultima dată când l-am văzut în viață. Am fost la spital și am intrat să-l văd și am stat câteva clipe singură cu el. Acolo a plâns tot timpul. Mă tot întreb, chiar dacă îi era frică și avea dureri, dacă plângea pentru sine sau pentru noi. Dar de această ultimă dată când l-am văzut, a deschis ochii și s-a uitat la mine. Mă întrebasesm înainte, dacă știa la cine se uită. De data aceasta eram sigură că știa, era conștient. în ciuda durerii și a tuturor tuburilor și aparatelor, a zâmbit. Niciodată n-am să uit acea clipă.

Scriind aceste lucruri, nu pot să nu mă dezgust de mine însămi. Cum pot continua să fiu aceeași păcătoasă groaznică cum am fost întotdeauna, când mi s-au dat atât de multe amintiri minunate ale cuiva ca Părintele Serafim.”

87

Ortodoxia inimii

Și această poruncă avem de la El. Cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său.

- Ioan 4,

21

^v

ÎNTRUCÂT Părintele Serafim a devenit un om al inimii, avântul misiunii lui a sporit pe măsură. Când își începuse lucrarea misionară, el a susținut foarte ferm adevărata ortodoxie, respingând modernismul, revoluționarismul, ecumenismul. Asta poate să fi fost frumos în etapa începătoare. După cum a spus el însuși: „Cu cât cineva descoperă mai mult despre credința creștină și viața duhovnicească, cu atât descoperă ce multe ‘greșeli’ a făcut până acum și dorința firească a omului este de a fi ‘corect’”. Dar toate astea sunt doar la nivel exterior, așa cum a început Părintele Serafim să vadă mai clar

odată cu trecerea anilor. El nu și-a schimbat niciodată filosofia de bază, originară; nu a fost mai aproape de a deveni ecumenic, modernist, sau alcătuitor al unui nou calendar bisericesc la sfârșitul vieții, decât fusese când începuse tipărirea *Cuvântului ortodox*. Acum, în special după ce mușcase din fructele amare ale „bolii îndreptătoare”, el a văzut că era ceva cu mult mai *esențial* ce ar trebui să propovăduiască în aceste timpuri de pe urmă, când „iubirea multora se va răci”. (Matei 24, 12).

Mai presus de toate, Părintele Serafim a devenit propovăduitor al *ortodoxiei inimii*. Pe lângă învierea sfintei Rusii (despre care se va spune mai mult, mai târziu) aceasta a fost tema principală din timpul ultimei părți a vieții sale.

El a spus că, „adevărata creștinătate nu înseamnă doar opiniile corecte despre creștinătate - asta nu este suficient pentru mântuirea sufletului. Sf. Tihon (din Zadonsk) a spus: ‘Dacă cineva ar spune că adevărata credință este păstrarea și mărturisirea corectă a dogmelor corecte, el ar spune adevărul, pentru că un credincios are nevoie în mod absolut de păstrarea dogmelor ortodoxe. Dar această cunoaștere și mărturisire în sine nu-l face pe om credincios și creștin adevărat. Păstrarea și mărturisirea dogmelor ortodoxe se găsește întotdeauna în adevărata credință în Hristos, dar adevărata credință a lui Hristos nu se află întotdeauna în mărturisirea ortodoxiei . . . . Cunoașterea dogmelor corecte este în minte și acest lucru este adesea neroditor, arrogant și mândru ... Adevărata credință în Hristos este în inimă și ea este roditoare, smerită, răbdătoare, iubitoare, milostivă, mângâietoare, înfometată și însetată de dreptate; ea se retrage din patimile lumești și se lipește numai de Dumnezeu, se nevoiește și caută întotdeauna ceea ce este ceresc și veșnic, se luptă împotriva fiecărui păcat și caută mereu și cere ajutor de la Dumnezeu pentru aceasta’. Și apoi îl citează pe Fericitul Augustin, care ne învață:

473

‘Credința creștinului este cu dragoste: credința fără dragoste este a diavolului’: Sf. Iacov, în Epistola sa ne spune că ‘și demonii cred și se cutremură’ (Iacov 2, 19).

Sf. Tihon, de aceea, ne dă un început în înțelegerea a ceea ce este ortodoxia: este ceva în primul rând al *inimii*, nu doar al minții, ceva *viu și cald*, nu abstract și rece, ceva ce este învățat și practicat în viață, nu doar în școală.”⁴⁷⁴

Pentru a da fratelui său ortodox un sens adânc al creștinismului simțit în inimă, Părintele Serafim a adus exemplul Evangheliei Extinse, grupul protestant din care veniseră Maria, Solomon și alții. În timp ce respingea greșelile protestante, așa cum făcuse odinioară, el a fost capabil să meargă dincolo de perspectiva perioadei sale timpurii de negare, pentru a vedea dedesubtul suprafeței, în inima ostentelilor acestor oameni.

El zicea că „acești protestanți au o credință creștină simplă și caldă, fără să aibă mult din îngustimea sectară ce caracterizează multe grupuri protestante. Ei nu cred, ca unii protestanți, că sunt ‘mântuiți’ și nu mai au nevoie să facă nimic; ei cred în ideea luptei duhovnicești și instruirea sufletului. Ei se silesc să se ierte unul pe altul și nu să-și poarte pică. Ei adună de pe străzi vagabonzi și *hippies* și au o fermă specială pentru reabilitarea lor și pentru a-i învăța un sens al responsabilității. Cu alte cuvinte, ei iau creștinismul în serios ca lucrul cel mai important din viață; nu este plinătatea creștinismului pe care o avem noi ortodocșii, ci este bun atâta timp cât merge iar acești oameni sunt calzi, iubitori, care în mod evident îl iubesc pe Hristos. În felul acesta ei sunt un exemplu a ceea ce ar trebui noi să fim, numai că mai mult așa . . . .

Unii dintre tinerii noștri ortodocși se convertesc la grupuri ca acesta, dar asta are și efect invers în jur - unii dintre acești protestanți se convertesc la ortodoxie. Și *de ce nu?* Dacă avem adevăratul creștinism, trebuie să fie ceva în mijlocul nostru, că cineva

⁴⁷³ Traducere de Părintele Serafim din Sf. Tihon de Zadonsk, *Adevăratul creștinism (în lb. rusă)*, cap. 287, p. 74.⁴⁶⁹

⁴⁷⁴ Din cuvântarea Părintelui Serafim „Ortodoxia în SUA”, ținută la Mănăstirea Sfânta Treime, Jordanville, New York, 12 dec. 1979 (vezi cap. 90 de mai jos). Text publicat în *Cuvântul ortodox*, nr. 94 (1980), p. 216-217.

care iubește cu sinceritate adevărul va vedea și-l va vrea. Am botezat câțiva oameni din acest grup protestant în mănăstirea noastră: ei sunt atrași la ortodoxie de harul și sfințirile a căror prezență le simt în ortodoxie, dar care lipsesc din grupul lor. Și odată ce devin ortodocși, ei găsesc experiența lor protestantă destul de fragilă și superficială, care li se păruse atât de reală odinioară. Conducătorii lor le dau învățături foarte practice bazate pe Evanghelie, dar după un timp învățăturile sunt obositoare și ei se repetă. Venind la ortodoxie, acești convertiți găsesc o bogăție a învățaturii care este fără de sfârșit și îi poartă într-o adâncime a experienței creștine care se află cu totul dincolo chiar și de cei mai buni creștini ne-ortodocși. Noi care suntem deja ortodocși avem această comoară și această adâncime în fața noastră și trebuie să o folosim mai

475

*

plin decât o facem de obicei.”

Propovăduind ortodoxia lăuntrică a inimii, Părintele Serafim a atenționat împotriva ispitei de a urma „înțelepciunea de suprafață”. El a zis că „a fi ‘ortodox dar nu creștin’, este o stare care are un anumit nume în limbajul creștin: înseamnă a fi fariseu, a fi atât de înnămolit în litera legilor Bisericii, că omul își pierde sufletul care le dă lor viață, duhul creștinismului adevărat.

El a arătat cum putem fi duși înainte cu „corectitudine” chiar în aspecte mici: „Pot să ne placă icoanele bizantine bine-făcute (ceea ce este un lucru bun), dar mergem prea departe dacă disprețuim icoanele mai moderne ca stil, care se găsesc în multe din bisericile noastre. La fel se pune problema și cu cântările bisericești, arhitectura, urmarea regulilor corecte de post, a îngenuncherii în biserică, etc. ...⁴⁷⁶”

Dacă vă impresionează puternic să aveți icoane bune și începeți să spuneți: ‘Se află o icoană de un stil nepotrivit în biserica noastră!’ trebuie să ai mare grijă, pentru că îți concentrezi întreaga atenție pe ceva exterior. De fapt, dacă există o biserică care nu are nimic altceva decât icoane de un stil bun, devin suspicios, pentru că poate [oamenii de acolo] sunt doar următori ai modei. Există un caz (unul din multe) în care o biserică avea icoane rusești vechi, originale - unele bune și altele de un gust destul de prost, pictate într-un stil relativ nou - și o persoană fanatică le-a scos pe toate și a pus în loc icoane noi, reproduceri pe hârtie, într-un stil perfect bizantin. Și care a fost rezultatul? Oamenii de acolo au pierdut contactul cu tradiția, cu oamenii care le-au adus lor

477

ortodoxia. Ei au înlocuit icoanele originale la care se rugaseră credincioșii de secole.”

Părintele Gherman își amintește cum, atunci când el și Părintele Serafim cinsteau pentru prima dată memoria Părintelui Gherasim în *Cuvântul ortodox*, la începutul anilor '70, el și-a exprimat rezervele față de fratele său. Se întreba, „cum îl putem prezenta pe Părintele Gherasim ca pe un uriaș modern al ortodoxiei tradiționale, când el are în Biserica sa acele icoane de stil apusean din sec. al XIX-lea?”

Părintele Serafim a răspuns, „acele icoane *dovedesc* că el era în tradiție, pentru că a acceptat cu simplitate și dragoste ceea ce i s-a transmis de la părinții cei dreپți întru credință.”

Părintele Serafim a mai observat cum putem fi următorii „înțelepciunii de suprafață” când ne prindem în idei înălțătoare: „Este moda acum să se învețe despre rugăciunea lui Iisus, să se citească *Filocalia*, să se meargă ‘înapoi la Părinți’. Nici aceste lucruri nu ne vor mântui - ele sunt de suprafață; pot fi de folos dacă sunt urmate corect, dar dacă devin pasiunea ta, primul lucru către care te apleci, atunci acestea devin exterioare, de suprafață, care nu duc către Hristos ci către Antihrist.”

Părintele Serafim a fost ca și proorocul secolului XIX, Sf. Ignatie Brianceaninov, învățând că numai cei ce *simt Împărăția lui Dumnezeu în inimile lor* vor

⁴⁷⁵ Ibid., paginile 218-219.

⁴⁷⁶ Ibid., p. 228.

⁴⁷⁷ Părintele Serafim Rose, „Inălțarea minții, încălzirea inimii”, p. 30.

fi în stare să recunoască adevărata natură a lui Antihrist, atunci când va veni. Prin contrast, Părintele Serafim a afirmat că „super-ortodoxul’ de astăzi poate deveni cu multă ușurință rugăciunea lui Antihrist.” în câteva locuri a spus cum se poate întâmpla: „Vladimir Soloviev, în cartea sa ‘Scurtă istorie a lui Antihrist’, sugerează în mod ingenios că Antihrist, pentru a atrage conservatorii ortodocși, va deschide un muzeu al tuturor antichităților creștine. Poate tocmai imaginile lui Antihrist (Apoc. 13, 14) vor fi într-un autentic stil bizantin - acesta ar trebui să fie pentru noi un gând care să ne trezească.

Antihrist trebuie să fie înțeles ca un fenomen spiritual. De ce-ar vrea toți oamenii din lume să se plece înaintea lui? în special pentru că există ceva în el care răspunde la ceva ce se află în noi - acel ceva fiind lipsa lui Hristos din noi. Dacă ne vom pleca în fața lui (Dumnezeu ne interzice să facem asta!), va fi pentru că vom simți o atracție față de vreun lucru superficial, care ar putea chiar să arate ca și creștinismul, căci ‘Antihrist’

478

înseamnă cel care este ‘în locul lui Hristos’ sau arată ca Hristos.”

în mod deosebit, Părintele Serafim a văzut în atacul „ortodox” neautorizat asupra Fericitului Augustin un semn al formalismului care va duce la acceptarea lui Antihrist. Doctrinile „exagerat de logice” ale lui Augustin, despre care Părintele Serafim a spus că „nu i-a fost un mare admirator”, au fost doar aspectul de suprafață, intelectual al unui om a cărui inimă a fost în întregime ortodoxă. După cum a scris Părintele Serafim într-o scrisoare: „Lucrul cel mai frumos și mai ortodox despre el este *simțirea, evlavia, dragostea* ortodoxă pentru Hristos care țâșnește atât de puternic în operele sale ne-dogmatice, cum ar fi *Confesiunile* sale (Părinților ruși le plac și *Monologurile*). Ca să-l distrugă pe Augustin, așa cum încearcă să facă criticii de astăzi, înseamnă să distrugi și această evlavie și iubire pentru Hristos .... Eu mă înfricoșez de inimile reci ale ‘intelectualului corect’ cu mult mai mult decât orice greșeli pe care le-ai putea găsi la Augustin. Intuiesc în aceste inimi reci o pregătire pentru lucrarea lui Antihrist (a cărui imitare a lui Hristos trebuie să se extindă și la ‘teologia corectă’!). Eu simt în Augustin iubirea lui Hristos.”

în ceea ce îl privește pe Părintele Serafim, i-a fost primită rugăciunea pe care o adusese înaintea Maicii Domnului în 1961, când îi ceruse să îl lase să intre în „inima inimilor”. La inima creștinismului adevărat, el găsisse acel ceva în care se cuprind toată Legea și proorocii (Mat. 22, 40). Era prima și a doua poruncă a lui Iisus Hristos: a Celui Care a făcut din Iubire o lege.

88

Simplitate

Fii smerit și vei rămâne întreg.

Fii plecat și vei rămâne drept...

Fii sincer și păstrează-ți simplitatea.

- Lao Tzî

✕
ÎN 1977, pe când stătea în trapeză împreună cu frații și cu surorile întru Hristos, Părintele Serafim le-a vorbit despre simplitate. înainte de convertire, el dăduse peste această virtute în scrierile înțelepților chinezi pre-creștini observând și contemplând ordinea cea creată, și a înțeles simplitatea și umilirea de a pe fi „Calea împărăției”. în Dumnezeu-om Iisus Hristos el găsisse această „Cale” întrupată și auzise chemarea: *De*

⁴⁷⁸ Ibid.

nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor (Mat. 18, 3).

Părintele Serafim a spus fraților și surorilor că, „un filosof păgân din China numit Lao Tzi îi învăța pe oameni că lucrurile cele mai slabe cuceresc lucrurile cele mai puternice. Un exemplu de acesta se află aici în mănăstirea noastră: stejarii, care sunt foarte tari și de neîncovoiat, sunt întotdeauna doborâți la pământ și li se taie ramurile, în timp ce pinii, care sunt mai elastici, sunt doborâți mult mai rar înainte de a fi de fapt morți.

Vedem același lucru în viața umană. Omul care crede în ceva într-o asemenea măsură încât are de gând să stea drept în picioare și ‘să-ți taie capul’ dacă nu ești de acord cu el, asemenea se arată și slăbiciunea sa. El este atât de nesigur pe sine că trebuie să te convertească pe tine ca să fie sigur că el însuși crede . . . . Dacă știi că tu ești pe calea cea bună, atunci nu-i vei lovi și nu-i vei vătăma pe alții.

Nevoia de a fi ‘corect’ este tot o latură de suprafață a creștinismului. Este importantă, dar nu de importanță primordială. Prima prioritate este inima, care trebuie să fie blândă și caldă. Dacă nu avem această inimă caldă, trebuie să-I cerem lui Dumnezeu să ne-o dea, încercând să ne ostenim întru acele lucruri prin care să o putem dobândi. În special, trebuie să vedem că nu am primit-o - că suntem reci. Astfel nu trebuie să ne încredem în rațiunea noastră și în hotărârile judecăților noastre logice, față de care trebuie să fim oarecum ‘liberi’. Dacă facem așa, intrând în viața sfântă a Bisericii și primind harul lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu va începe să ne lumineze ..

Singurul lucru care ne poate mântui este simplitatea. Poate fi a noastră dacă în inimile noastre ne rugăm lui Dumnezeu să ne facă simpli: dacă nu ne considerăm așa de înțelepți; dacă, atunci când apare o întrebare cum ar fi, ‘Putem picta o icoană a lui Dumnezeu Tatăl?’ nu venim degrabă cu un răspuns ca să zicem, ‘O, desigur, iată, în felul acesta - se zice așa în cutare sobor, numărul cutare’. Fie că, știind că avem dreptate, trebuie să spunem tuturor, în care caz ne vom arunca în adânc, sau trebuie să stăm și să ne gândim: ‘Ei, cred că nu cunosc prea multe’. Cu cât avem mai mult cea de a doua atitudine, cu atât vom fi protejați de prijedii sufletești.

Acceptă cu simplitate credința pe care o primești de la părinții tăi. Dacă se întâmplă să ai legătură cu un preot cu inima curată, mulțumește-I lui Dumnezeu. Cugetă că, pentru că ești atât de complex, intelectual și necăjit, poți învăța o mulțime de la asemenea simplitate. Cu cât ‘prinzi aripi proprii’ în ortodoxie citind mai mult, descoperindu-ți-se mai multe și având mai multe legături cu ortodocși, cu atât vei deveni mai capabil să-ți ‘simți calea ta’ în întregul domeniu al ortodoxiei și să începi să vezi că sunt multe lucruri înțelepte la care la început te-ai fi putut gândi că nu sunt atât de înțelepte. Chiar dacă oamenii implicați în aceste lucruri nu sunt înțelepți în mod conștient, totuși Dumnezeu îndrumă Biserica. Noi știm că El este cu Biserica până la sfârșit și de aceea nu există nici o rațiune pentru care să ne aruncăm în adânc, ca să cădem în lepădare și erezie. Dacă urmăm calea cea simplă - neîncercându-ne în înțelepciunea noastră, făcând tot ceea ce ne stă în putință, dându-ne seama totuși că mintea fără căldura inimii, este o unealtă foarte slabă - atunci va începe să se formeze în noi o filosofie ortodoxă a vieții.”^{46r}

AȘA cum Părintele Serafim îi învăța pe alții simplitatea, tot așa o și trăia. Mulți oameni își amintesc cum acest om strălucitor, ale cărui capacități intelectuale le depășea cu mult pe ale lor, îi hrănea pe ei cu un exemplu permanent de existență simplă. După cum se exprimă biograful Sfântului Ioan Scăraru, Părintele Serafim renunțase la „încrederea în înțelepciunea omenească”. Iată o relatare a unui pelerin de la Mănăstirea Sf. Gherman:

⁴⁷⁹ Părintele Serafim Rose, „Inălțarea minții, încălzirea inimii”, p. 32-33.

„Când l-am întâlnit prima oară pe Părintele Serafim, eram spre sfârșitul primului an de colegiu. Deja mă consideram un gânditor destul de adânc, unul care s-a luptat cu ‘întrebările fundamentale’ pe calea Adevărului. Am văzut că pe majoritatea oamenilor din jurul meu nu-i interesa această problemă: fie că erau prea în vârstă, obosiți și istoviți pentru a începe asemenea lupte sau, dacă erau tineri, îi interesa mai mult să se distreze sau să scoată bani din afaceri sau calculatoare ...

Văzând în Părintele Serafim un filosof asemănător, eram nerăbdător să port discuții adânci cu el despre acele probleme fundamentale. Asculta întotdeauna cu răbdare când îi expuneam ideile mele ‘profunde’, dar el nu spunea nimic: de obicei făcea numai comentarii simple, scurte. Atunci eram puțin încurcat din cauza aceasta, dar acum capătă sens. Acum, cu aproape un deceniu mai târziu, se pare că aproape toate acele comentarii simple au rămas întipărite în memoria mea pentru totdeauna.

La început m-a interesat ortodoxia, studiind învățăturile ei cele mai înălțătoare. Primele cărți ortodoxe pe care le-am citit au fost *Teologia mistică* de Sf. Dionisie Areopagitul, *Teologia mistică a Bisericii Răsăritene* de Vladimir Lossky și lucrările Arhimandritului Sofronie. Eram atras de conceptele inexprimabile cum ar fi ‘întunericul divin’ al teologiei apofatice.

Totuși, Părintele Serafim întotdeauna mă cobora pe pământ. După ce am fost făcut catehumen la mănăstire, era de așteptat să învăț despre credință în pregătirea pentru botez. Credeam că deja știu o mulțime de lucruri care aveau de-a face cu asemenea metafizică înaltă. Dar când am mers la chilia Părintelui Serafim ca să stau de vorbă cu el, una dintre primele întrebări pe care mi-a pus-o, a fost:

- Știi despre posturile Bisericii?
- Cred că da, am răspuns. Este Postul Mare și un alt post înaintea Crăciunului ...
- Da, a zis el. Știi despre Postul Sfinților Petru și Pavel?

Mi-a fost rușine să spun că nu-mi aminteam să fi auzit că există un asemenea lucru.

- Acesta este un post foarte important al Bisericii, a zis el și a continuat să descrie ce era și de ce a fost făcut. La urmă a zis, ‘cineva a calculat și constatat că sunt mai multe zile de post în calendarul bisericesc decât zile în care nu se postește’.

Asta mă surprinde. Cred că Părintele Serafim încerca să-mi spună că fiind botezat nu însemna să împărtășești sentimentele importante ale teologiei și filosofiei înălțătoare, ci să-ți asumi o viață de luptă, osteneți și jertfe pentru Iisus Hristos. În felul său modest, el m-a scos din ‘întunericul divin’ și m-a dus la piciorul Crucii, vehiculul mântuirii noastre.

În timpul anului în care am fost catehumen, am urmat un curs universitar despre filosofia religiei, pentru care am scris două lucrări foarte apreciate de care am fost tare mândru. Prima lucrare era intitulată ‘Reflecții asupra «Religiei rațiunii pure a lui Kant»’. I-am dat-o Părintelui Serafim ca s-o citească. Cred că anticipam puțină laudă. Mai târziu, l-am întrebat dacă se uitase prin ea și mi-a spus că da.

- Ce credeți despre ea? am întrebat.
- A fost mai presus de mintea mea, a răspuns.
- M-a lăsat fără glas. Mai târziu am descoperit, după cum bănuiam, că Părintele Serafim făcuse un studiu complet, nu numai despre Kant, ci despre mulți filosofi despre care eu nu auzisem niciodată și că el avea o înțelegere cu mult mai pătrunzătoare a filosofiei apusene decât profesorii mei universitari. Atunci, de ce a spus că lucrarea mea de unsprezece pagini, a unui student de anul doi era ‘mai presus de mintea lui’? În mod clar, ca să mă învețe simplitatea și smerenia, virtutea-soră a ei.

Cealaltă lucrare a mea a fost despre Sören Kierkegaard, a cărui filosofie era atât de plină de paradox și provocare intelectuală că s-ar putea petrece zile în șir vorbind despre asta.

- Ce crezi despre Kierkegaard? L-am întrebat pe Părintele Serafim.

- Intotdeauna mi-a părut rău pentru el. Acestea au fost singurele cuvinte pe care Părintele Serafim trebuia să mi le spună despre acest subiect. Afirmația lui nu avea legătură cu mintea, ci cu inima. Gândindu-mă mai mult la Kierkegaard - lupta lui de a menține ardoarea creștină în mijlocul căldurii generale a bisericii sale, pentru a sprijini credința creștină împotriva unui baraj al filosofiei hegeliene și pentru a depăși contradicțiile din propria sa personalitate - mai târziu mi-am dat seama că nu se putea spune despre el nimic mai precis decât acele câteva cuvinte ale Părintelui Serafim.”

UN alt pelerin își amintește încercările sale zadarnice de a intra în dezbateri intelectuale cu Părintele Serafim. Ca pastor al bisericii protestante, acest om era condamnat în inima lui de către adâncimea duhovnicească a ortodoxiei. Pentru a dovedi că ortodoxia nu era calea cea adevărată, el a vrut să obțină un argument față de Părintele Serafim. La un moment dat, el a câștigat o polemică întocmită cu grijă împotriva ortodoxiei, bazată pe faptul că progromurile împotriva evreilor apăruseră în Rusia pre-revoluționară. Când s-a apropiat de Părintele Serafim și a început să-și exprime punctele de vedere despre progromuri, Părintele Serafim a răspuns: „Nu vreau să apăr ceva ce este evident necreștin.” După cum și-a amintit omul mai târziu: „Acel răspuns mi-a risipit toate argumentele pe care le plănuisem dinainte!” Cu alte ocazii, când pastorul vorbea cu Părintele Serafim pe un ton certăreț, încercând să-l provoace la discuții în contradictoriu, Părintele Serafim nu spunea absolut nimic, ci pur și simplu se ridica în picioare și se plimba. Asta l-a învățat pe pastor o lecție profundă și acum regretă că abordarea sa sub formă de întrecere i-a răpit ocazii prețioase de a primi înțelepciune de la cineva de care el își amintește ca de un adevărat om al lui Dumnezeu.

UN călugăr tânăr care a intrat în mănăstire, venit dintr-o altă mănăstire, își amintește de prima sa întâlnire cu Părintele Serafim. Spre deosebire de pelerinii din relatările anterioare, acest călugăr nu s-a privit pe sine ca pe un intelectual. El s-a simțit intimidat cunoscându-l pe Părintele Serafim, pe care îl cunoștea ca fiind un scriitor ortodox profund și „intens”.

Când Părintele Gherman i-a spus să meargă să vorbească cu Părintele Serafim în chilia lui, călugărul a făcut-o, fiind foarte tulburat. Părintele Serafim l-a invitat înăuntru și el s-a așezat, întrebându-se ce avea să spună un „nevrednic” ca el, acestui om înțelept și profund, cu barba sură, lungă și cu ochi pătrunzători.

Deodată Părintele Serafim l-a întrebat:

- Știi ceva despre culesul ciupercilor?
- Nu ... spuse noul frate.

Vechi culegător de ciuperci, Părintele Serafim putea să vorbească cu un entuziasm sincer, despre toate ciupercile comestibile găsite în zonă. Fratele s-a simțit mai ușurat. Era tocmai ce-i trebuia: să audă despre bucuriile simple ale vieții monahale.

Căutând simplitatea, Părintele Serafim a fugit de amăgirile de orice fel. El nu avea nimic din „mândria vieții monahale” care îi motivează pe unii să „se plimbe în haine lungi și să li se plece lumea în piețe” (Marcu 12, 38). După cum își amintește o femeie convertită la ortodoxie:

„Eram protestantă când l-am cunoscut pe Părintele Serafim. Icoane, moaște, mănăstiri, ideea căinței continue - toate acestea îmi erau străine.

Când eram în vizită la un prieten ortodox, mi s-a spus că urma să vină Părintele Serafim. Am încercat să mă pregătesc în minte. Când a intrat, arăta atât de *diferit*, cu barba sa lungă, părul lung, cu rasa lungă. Mi-am spus că acela nu era el cu adevărat, ci doar o înfățișare exterioară și că eu trebuia să văd dincolo de ea. Am încercat să separ

persoana de impresia exterioară, căci pentru foarte mulți oameni impresia exterioară are o legătură prea mică cu persoana. Dar cu Părintele Serafim nu puteam de loc să procedez așa. Am descoperit că ceea ce vedeam era Părintele Serafim; adică, credința lui ortodoxă, monahismul lui, negrul pe care îl purta ca simbol al pocăinței - aceasta era o parte a ceea ce era cu adevărat în interior. Cele două laturi ale sale erau legate atât de strâns că nu se puteau separa.”

Părintele Serafim fugea și de laudă și de slavă ca de foc. Odată, în timpul unei sesiuni de întrebări-și-răspunsuri după conferințele sale cu ocazia unui pelerinaj de vară, un om a început să-l laude pe Părintele Serafim ca pe un „om sfânt al rugăciunii”. Părintele Serafim s-a înfuriat.

- Treci la subiect, a zis el, tăindu-i-o scurt. Care-i întrebarea?

În același pelerinaj, Părintele Serafim a fost abordat de un căutător spiritual tânăr care slăvea și pământul pe care călca. Necunoscând încă „eticheta” ortodoxă, băiatul și-a făcut cruce spontan și s-a plecat în fața Părintele Serafim când i-a cerut binecuvântare. Părintele Serafim i-a spus:

- Cred că trebuie să-ți faci cruce în fața icoanelor, nu a oamenilor.

Luând pildă de la Episcopul Nectarie și prin el, de la Bătrânii din Optina, Părintele Serafim a folosit uneori umorul ca armă pastorală. Am văzut cum nu-i plăcea ușurătatea în mănăstire, cum se mânănea văzând frați stând și clevetind. În același timp, știa că *prea multă* seriozitate nu era bună pentru americanii cei slabi, mai ales tineri. Ca părinte duhovnicesc, trebuia să ia în considerare cum fuseseră crescuți băieții și tinerii la mănăstire. Acești tineri aveau nevoie de puțină mângâiere, de puțină glumă acum și apoi să îndulcească atmosfera; altfel, deveneau atât de severi în ortodoxia lor că puteau eventual să „abandoneze brusc”.

Era un exemplu al unui novice tânăr, proaspăt absolvent de liceu, care înțelesese, citind cărți despre viața de mănăstire, că este de crezut că monahii sunt „serioși” în totalitate și nu râd niciodată. El a vrut să fie „corect” în această privință; și astfel, ori de câte ori în trapeză, Părintele Serafim relata întâmplări hazlii, acest tânăr stătea cu ochii închiși, capul plecat și cu o față fără nici un fel de expresie. Când a fost întrebat ce nu e în regulă, a răspuns:

- Asta nu este duhovnicește. Asta este mănăstire.

Această înfățișare exterioară de „spiritualitate”, care nu avea nici o legătură cu ceea ce se afla cu adevărat în interior, a fost în cele din urmă prea mult pentru el ca să o păstreze. Până la urmă ceva în el s-a frânt. A sfârșit prin a părăsi mănăstirea și apoi și credința creștină, încercând să se înece în hedonism.

Marele producător de film creștin, Frank Capra, a observat odată că, cu cât omul tinde către o extremă, cu atât își pierde simțul umorului. El a mai sfătuit ca „niciodată să nu ai încredere în omul care nu are simțul umorului.”

Cei care l-au cunoscut pe Părintele Serafim, își amintesc că el avea un minunat simț al umorului, deși, ca orice altceva aparținând personalității lui, era minimalizat. Același călugăr tânăr a relatat o istorioară, pe care i-o spusese Părintele Serafim despre ciuperci:

Odată, în trapeză, Părintele Gherman vorbea pe larg despre inutilitatea civilizației tehnologice moderne.

- Se construiesc zgârie nori până la înălțimea cerului, zicea el. Se iau la întrecere să vadă cine le construiește mai înalte. Și tot construiesc și construiesc și construiesc. Când se va termina totul? Doar sunt în stare să construiască atât de sus - și ce?

- De ce atunci, a zis Părintele Serafim, vine King Kong.

O pelerină, care venise la mănăstire numai cu un an înainte de moartea Părintelui Serafim, își amintește că a fost scandalizată văzându-l pe Părintele Serafim antrenat

într-o joacă cu bulgări de zăpadă cu băieții de la mănăstire. La început ea s-a gândit că părea foarte nepotrivit. Dar apoi, cu cât a intrat mai adânc în viața ortodoxă, și-a dat seama că se potrivea aici.

Părintele Gherman a zis:

- Când l-am cunoscut pe Părintele Serafim la început, *niciodată* nu și-ar fi știrbit demnitatea ca să înceapă o bătaie cu zăpadă. Dar mai târziu, când „s-a încălzit” prin lucrarea pastorală, prin grija pe care o avea față de acești copii, a putut fi văzut jucându-se cu ei.

Părintele Serafim a jucat și prinsă și se prefăcea că se închide în ladă cu băieții.

O ALTĂ virtute a Părintelui Serafim, acoperită de simplitate și smerenie, era răbdarea. Părintele Gherman zice:

- Dacă eu acum am răbdare, am învățat-o de la Părintele Serafim. Cred că este lucrul cel mai important care m-a învățat.

Părintele Serafim a zis odată fiilor săi duhovnicești:

- Făcând un pas mic odată, fără să ne gândim că printr-un pas mare vom ajunge în vreun loc, putem ajunge drept în Impărăția cerurilor - și nu există nici un motiv pentru careva dintre noi ca să cădem din acest drum. Amin.

89 *Convertiți*

Câți sunt făcuți părtași ai Duhului lui Hristos, văd că tu nu te porți obraznic în nimic, neînsemnat sau important și nu disprețuiești Duhul, că nu vei fi înlăturat din viața de care tu te-ai făcut deja părtaș.

- Sf. Macarie cel Mare⁴⁸⁰

Creștinii nu sunt născuți ci făcuți.

- Cuviosul Ieronim⁴⁸¹

Părintele Gherman obișnuia să spună: „Un căutător-al-adevărului, când găsește adevărul în ortodoxie, atunci trebuie să-și înceteze cercetarea. Drumul său către ortodoxie, care se află pe un plan orizontal, a luat sfârșit și acum el trebuie să meargă pe ‘verticală’, *mai adânc* în ortodoxie. Dacă continuă să progreseze la nivel orizontal, căutând mereu cum să fie corect la suprafață, adesea va face progrese *în afara Bisericii*”

Părintele Gherman a găsit în Părintele Serafim un convertit care se întorsese din planul orizontal în cel vertical, care, descoperind ortodoxia, nu a încetat niciodată să pătrundă în ea mai adânc. Acum, că Părintele Serafim trecuse de atât de multe piedici de convertire și dobândise acea „minte patristică” rară, Părintele Gherman s-a gândit că el va oferi niște lecții importante convertiților de astăzi. La un moment dat el i-a cerut Părintelui Serafim să alcătuiască un „Manual pentru convertiții ortodocși”.

⁴⁸⁰ Sf. Macarie cel Mare, Cincizeci de omilii duhovnicești (Willits, California: Cărți ortodoxe răsăritene, 1974), *Omilia*, XV, p. 107.

⁴⁸¹ Sf. Ieronim, Scrisori și opere alese, Părinți niceeni și post-niceeni, vol. 6 (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1954), p. 190.

Viata și opera Părintelui Serafim Rose

Acceptând aceasta ca pe o ascultare, Părintele Serafim a mers în chilia lui să punteze câteva idei. Pe o foaie a însemnat următoarele „capcane de convertire”, sau ceea ce a numit el „obstacole în misiunea ortodoxă de astăzi”:

A.	<p>Încrederea în cineva</p> <p>Remediu: neîncrederea cumpătată în cineva, luarea de sfaturi de la alții mai înțelepți, călăuzirea după sfinții părinți.</p>
B.	<p>Abordare academică - peste măsură de intelectuală, complicată, nerecunoscută, abstractă, nereală. Legată și de A.</p>
C.	<p>Nepăstrarea tainei împărăției, clevetire, publicitate. Accentuarea prea mare a laturii exterioare a misiunii, <i>succes</i>. Pericolul creării carapacii goale, forma misiunii fără substanță.</p> <p>Remediu: concentrează-te pe viața duhovnicească, păzește-te să nu atragi atenția, nu te implica în certuri aprinse.</p>
D.	<p>„Experiențe duhovnicești.”</p> <p>Manifestări: emoție agitată, întotdeauna se întâmplă ceva „îngrozitor” - sângele fierbe. Vocabular încărcat, indică lăudăroșenie în loc de simplitate. Izvoare în protestantism și în păreri proprii „culese” din aer.</p> <p>Remediu: neîncredere cumpătată în cineva, învățătură constantă din sfinții părinți și Viețile sfinților, sfat.</p>
E.	<p>Descurajare, renunțare - sindromul de „înăbușire”.</p> <p>Cauză: accentuare prea mare pe latura exterioară, opinia publică, etc. Remediu: accent pe interior, lupta duhovnicească, lipsa de interes pentru succes exterior, atenție pe faptul <i>cui</i> suntem următori (Hristos răstignit dar biruitor).</p>
F.	<p>O axă dublă: <i>calea largă</i> pe de o parte, <i>calea strâmtă</i> pe de alta.</p>

În alt loc Părintele Serafim a scris despre spiritul criticii care pătrunde astăzi în convertiți:

„Preotul meu (sau parohia) face totul corect - alți preoți (sau parohii) nu.”
 „Preotul meu face totul greșit; alții sunt mai buni.” „Mănăstirea mea face totul după sfinții părinți - alte mănăstiri nu.” „Mănăstirea mea nu este după sfinții părinți sau după canoane, dar mănăstirea *aceea* de acolo este perfectă, totul este după sfinții părinți.”

Asemenea atitudini sunt extrem de primejdioase din punct de vedere duhovnicesc. Persoana care le îmbrățișează se află invariabil în mare primejdie duhovnicească și rostindu-și greșelile, cuvinte care arată preocuparea de sine, aruncă otravă criticii raționaliste asupra altora din Biserică.

Părintele Serafim avea un fiu duhovnicesc pe care l-a văzut căzând în acest exemplu clasic de „convertit nebun” care crede că el „știe mai bine” decât toți. Într-un mic paraclis de misiune pe care îl construise în fundul curții, acest om voia ca enoriașii să cânte la strană, înloc să se cânte „partitura” de către un cor, separat. În Duminica Rusaliilor, el a avut o confruntare în biserică cu o rusoaică care voia să se cânte partitura. El a scris Părintelui Serafim: „Astfel i-am spus direct că eu nu am construit un paraclis pentru a se continua greșeala în spatele curții mele ...” în scrisoarea către Părintele Serafim, el a ridiculizat ideea că o persoană putea să asiste la o Liturghie în timp ce corul cânta și a zis că asta era „la fel cu a merge să vizitezi pe cineva în casa lui

și a-ți petrece timpul acolo cu nasul într-o revistă”. „In nici un caz nu vreau să mă compromit cu această problemă,” a declarat el.

În principiu, Părintele Serafim a fost de acord cu fiul său duhovnicesc că era de preferat cântarea enoriașilor, dar ceea ce l-a afectat mai tare a fost atitudinea omului. „Aveți grijă!” i-a scris el:

Indiferent cât de „corect” poți fi în diferite puncte, *trebuie* să fii și diplomatic. Primul și cel mai important lucru nu este nici pe departe „corectitudinea”, ci dragostea creștină și armonia. Cei mai mulți „converși nebuni” au fost „corecți” în criticile lor care i-au dus la cădere; dar lor le lipsea dragostea creștină și mila și astfel au căzut în fundul prăpastiei, îndepărtând inutil oamenii din jurul lor și în cele din urmă s-au găsit singuri cu totul, în corectitudinea lor și justiția personală.

Nu-i urma pe ei!...

Ești încă nou în ortodoxie și totuși dorești să-i înveți credința pe cei mai în vârstă (și din felul cum relatezi, îi „înveți” destul de nepriceput, fără cel mai mic tact sau milă creștină). O judecată obișnuită simplă ar trebui să-ți spună că nu se procedează în felul acesta; dragostea creștină ar trebui să te facă să te rușinezi de comportarea ta și să fii nerăbdător să înveți mai multe despre creștinismul de bază înainte de a îndrăzni să înveți pe oricine *orice*. Nu am auzit de la nimeni din preajma ta, dar îmi pot imagina cum trebuie să-i supere și să-i rănească purtarea ta. Nu este nici un mister în faptul că înstrăinezi oamenii; purtarea ta, după cum ai descris-o tu însuși, este ceea ce îi îndepărtează pe oameni și duce la lupte în Biserică. Nu te ascunde în spatele „slujbelor englezești” și cântatul fără „nici o partitură”: acestea sunt doar adevăruri pe jumătate pe care mândria ta le folosește pentru a evita creștinismul de bază al smereniei și iubirii.

Privește un moment la felul cum trebuie să pară celorlalți: nu te-ai putut descurca în parohia P. și a trebuit să pleci; acum, în „propria” ta parohie, îți alungi oamenii. Pur și simplu nu se poate că alții *întotdeauna* acuză și tu ești *întotdeauna* nevinovat; trebuie să începi să-ți îndrepti propriile tale greșeli și să trăiești în pace cu creștinii din jurul tău ....

În scrisori anterioare ai spus că tu și soția ta v-ați putea risipi, că fiul vostru ar putea să nu meargă până la capăt cu ortodoxia - dar cum poate un soț și tată creștin să-și dea seama de asemenea lucruri cumplite și să nu se umple de râvna de a se *îndrepta* înainte de a se întâmpla acest dezastru? (Dacă se întâmplă aceste lucruri, tu vei fi acuzat: pentru că tu nu ai dat familiei tale o pildă de viețuire creștină care să-i insufle și să-i încălzească, ci doar un fel de „corectitudine” legalistă, fără-suflet care nu face altceva decât să hrănească eul.)

...

Am spus destul, poate mai mult decât poți digera odată. Nu-ți cer să-ți „abandonezi toate ideile”, sau să devii un om total diferit peste noapte. Vreau doar să începi să *te* silești și să fii mai milostiv cu alții și să slăbești eforturile încercând să fii atât de „corect”. Asta nu este atât de imposibil și cred că nu vei găsi niciodată fericirea și pacea duhovnicească dacă nu faci așa.

Se pare că avertizarea Părintelui Serafim n-a fost luată în considerare. Opt luni mai târziu, după cum se temuse Părintele Serafim, fiul și-a părăsit tatăl, nemaiputând să trăiască sub opresiunea unei astfel de „corectitudini” reci. „Trebuie să admit un

sentiment de ușurare acum că el este plecat,” a scris omul părinților. Părintele Serafim ia răspuns la scrisoare:

Ce pot să spun? Te-am pierdut ca părinte duhovnicesc, necomunicându-ți măcar abecedarul de bază al vieții duhovnicești creștine. În anul care a trecut ai mers din rău în mai rău, înstrăinându-te chiar mai mult decât înainte, prin comportarea ta necreștină ... comunitatea ortodoxă, preoții care vin în vizită și chiar propriul tău fiu - care reprezintă în mare măsură ceea ce i-ai făcut lui, aparent mai mult inconștient. Acuzația pentru toate acestea cade în mod cinstit pe umerii tăi. *Nu te porți creștinește* cu nici unul dintre oamenii aceștia și pari total inconștient de faptul ..

Dacă dorești să fii creștin ortodox trebuie să începi acum, chiar din ziua și ceasul și clipa aceasta, să-L iubești pe Dumnezeu și pe aproapele.

Asta înseamnă să nu te porți arbitrar sau capricios cu oamenii, nici măcar să nu spui primul lucru care îți trece prin cap, nici să nu te lupți sau cerți cu oamenii pentru *orice*, important sau mărunț, fiind oricând gata să le ceri iertare (și să o ceri mai mult decât pentru că este necesar), să ai milă pentru ei și să te rogi fierbinte pentru ei .... Dacă ai avea asemenea milă pentru fiul tău, pe o bază obișnuită, el nu te-ar fi părăsit. El te iubește, în caz că nu știi asta.

Dacă încă îmi mai accepți autoritatea ca părinte duhovnicesc, îți dau o regulă de rugăciune diferită: în locul Rugăciunii lui Iisus, spune în fiecare noapte ¹⁰⁰ de rugăciuni pe șiragul de metanii, folosind cam aceste cuvinte (sau echivalentul lor în cuvintele tale): Doamne Iisuse Hristoase, miluiește pe fratele meu (nume) ... pomenind numele tuturor oamenilor care îți sunt apropiați, începând cu familia restrânsă. Cu fiecare cerere fă o închinăciune (plecăciuni pentru membrii familiei tale restrânse). Oprește- te la ¹⁰⁰ (repetând numele dacă este necesar) și lasă ultima ta cerere să fie pentru *toți*. Prin aceasta vreau să te trezești și să începi să-ți iubești frații și surorile, atât cei de credință cât și cei fără ....

Fac plecăciune înaintea ta și te rog să mă ierți pentru păcatele mele cele multe și greșelile mele față de tine. Dumnezeu să ne ierte și să ne miluiască pe noi toți ... Te asigur că, oricare ar fi atitudinea ta față de mine, a mea față de tine nu s-a schimbat câtuși de puțin.

Cu dragoste întru Hristos,
Nevrednicul Ieromonah Serafim

Cu TOATE că Părintele Serafim l-a prevenit împotriva primejdiilor „convertismului nebun”, el nu a fost niciodată adeptul unei rivalități prostești între convertiți și ortodocși-născuți. El nu a fost de acord cu noțiunea, susținută de unii oameni din Biserica Rusă din străinătate, că, „convertiții sunt cauza tuturor problemelor din Biserică; dacă scăpăm de convertiți, vor dispărea problemele.” În 1979, când păstorul unei parohii misionare englezești a spus părinților că simțea presiune din partea Arhiepiscopului Vasian ca să facă slujbele slavone în loc de cele englezești, Părintele Serafim a răspuns că opiniile Arhiepiscopului erau „extrem de nerealiste, destul de elitiste și snoabe” și arătau „foarte puțină experiență în domeniul misiunii”.

Părintele Serafim avea mare grijă, de asemenea, ca să nu ajungă la cealaltă extremă, adică, să arunce toate problemele Bisericii pe „etnicitatea” celor născuți ortodocși. El a observat că mulți americani care erau atât de puternic împotriva „etnicității” lumii vechi, nu erau conștienți de propria lor etnicitate, pe care el a numit-o „cea mai nouă forță etnică: americanismul”. El a zis că era la fel de greșit ca tinerii

născuți ortodocși să-și afirme „critica lor facilă a ‘ghetourilor etnice’ ale părinților lor”. Aceasta a fost iarăși *înțelepciune de suprafață*. Prin înlăturarea a ceva sau a cuiva chiar pe baza aparentă a „etnicității”, cineva poate să piardă descoperirea inimii ortodoxiei, „tradiția vie” desfășurată de generații. El a zis că, „în Biserica Rusă, mai putem găsi preoți de parohii obișnuite care nu s-ar gândi niciodată să facă diviziuni și grupări, sau să excomunică pe cineva după întrebări de strictețe, care aduc suferință foarte îndelungată, care adesea nu spun mult și de aceea sunt criticate sau neglijate. Aceste critici sunt superficiale: trebuie să privim mai adânc ca să găsim ceva în acești păstori și

482

în Biserică, ceva ce nu se vede prea clar - această ‘legătură’ cu trecutul.

Nu vei găsi mulți oameni care vor explica atât de detaliat. Oriunde te-ai afla, trebuie să încerci să primești acele lucruri care nu se pot spune în cuvinte. Aceste lucruri sunt caracteristicile care vin dintr-o inimă caldă, iubitoare: îndelungă-suferință, răbdare,

483

*

înflăcărare (dar nu astfel ca să înceapă să critice pe alții).”

Odată, pe când lucra la „Manual pentru convertiții ortodocși”, Părintele Serafim a făcut o afirmație față de Părintele Gherman care, în opinia acestuia din urmă, exprima o părere foarte sobră și echilibrată cu privire la lucrarea despre convertiți în comparație cei născuți ortodocși. El zicea că, „cei care sunt crescuți în spirit ortodox din copilărie au răbdare, dar le lipsește înflăcărarea. Convertiții au înflăcărare, dar le lipsește răbdarea. Idealul este să ai înflăcărare temperată de răbdare. Dar climatul Bisericii de astăzi transformă adesea smerenia și răbdarea în frică pasivă și inactivitate paralizată. Cei înflăcărați sunt adesea acuzați că se află în *înșelare* și sunt aruncați în adâncul prăpastiei. Trebuie să fim îndrumați de către părinții Bisericii, care sunt *sufletul Bisericii*.”⁴⁸⁴

La fel a refuzat și Părintele Serafim să intre într-o altă controversă inutilă în Biserică: superioritatea relativă a tradițiilor grecești și rusești. Unui convertit care a fost tulburat de această lucrare, i-a scris:

.Se poate constata că în unele privințe „rușii” sunt mai apropiați practicii mai vechi și tradiționale ... iar în alte privințe „grecii” sunt mai apropiați .... Vezi că am pus în ghilimele „grecii” și „rușii” - pentru că noi suntem una întru Hristos și sub nici o formă nu ar trebui să lăsăm diferențele de naționalitate și obiceiuri să aducă rivalități între noi. Avem mult de învățat unii de la alții, dar atât unii cât și alții trebuie să învățăm mai întâi de la Mântuitorul nostru Hristos și din tradiția curată a Bisericii Lui! Atât „grecii” cât și „rușii” au greșeli și au introdus unele „inovații” minore în practica Bisericii; dar dacă noi ne iubim unul pe altul întru Hristos, aceste greșeli sunt tolerabile și este cu mult mai preferabil să le tolerăm decât să începem să „reformăm” alți oameni și să fim critici peste măsură. Fiecare parohie și mănăstire este liberă să păstreze tradiția ortodoxă atât de complet cât dorește și poate, păstrând toată smerenia și dragostea.

Părintele SERAFIM n-a trebuit să completeze niciodată proiectul pentru „Manual pentru convertiți”. Cu cât se gândea și se lupta mai mult cu el, cu atât se convingea mai mult că însăși ideea unui „manual” era greșită în acest caz. După cum a repetat adesea, *nu există nici o formulă în viața duhovnicească*. Creștinismul nu este ca islamismul promițând mântuirea acelor care urmează „rânduiala”. Hristos nu a dat nici

⁴⁸² Aici Părintele Serafim se gândea la preoți ca Părintele Grigorie Kravcina de la Biserica Sf. Serafim din Seaside, primul preot ortodox cu care stătuse de vorbă.

⁴⁸³ Părintele Serafim Rose, „Inălțarea minții, încălzirea inimii”, paginile 31-32.

⁴⁸⁴ Părintele Serafim Rose, *Împărăția cerurilor*, p. 107.

o „rețetă” detaliată, ci a dat doar cea mai tainică poruncă dintre toate: *să iubești* - să iubești chiar și pe vrăjmașii tăi.

Dacă Părintele Serafim ar fi creat un „manual”, ar fi dat convertiților căutători- de-formulă un nou subiect în care puteau deveni „experți”. În mod paradoxal, ei ar putea apoi să „cunoască mai bine” decât oricine altcineva toate capcanele convertirii! Și asta ar putea duce la mândrie, moartea vieții duhovnicești.

Totuși, starea convertiților contemporani nu era lipsită de speranță. Spre sfârșitul vieții, Părintele Serafim a văzut că generația mai veche a convertiților, care fusese în mare măsură atrasă de ortodoxie ca o ocazie pentru legalitate și pretenții intelectuale, era înlocuită de o generație mult mai promițătoare. El a scris unui prieten din Jordanville: „Am observat un ‘ton’ nou în convertiții ultimilor ani: mult mai puțin din spiritul ‘știu totul’, accent pe ‘canoane’ și Tipicon, etc., și mult mai mult creștinism de bază corect.”

Astăzi vedem un număr crescând de convertiți care, după cum îi plăcea Părintelui Serafim să spună, „prind sensul” ortodoxiei. Sunt încă aceleași capcane ale vechiului convertit și întotdeauna vor fi oameni care să cadă în ele, indiferent cât de multe avertizări primesc. Dar avertizările Părintelui Serafim, găsite în toate scrierile sale, nu au fost în zadar. Deși nu pot oferi vreo formulă sigură pentru o viață duhovnicească fără de înșelare, ele au ajutat multe suflete să facă acea coborâre „verticală” dincolo de suprafață, spre inima creștinismului vechi.

90

Prin toată tara

N

ÎN mai 1979, Părintele Gherman a făcut un pelerinaj mult așteptat, până în Sfântul Munte ca să-și vadă părintele duhovnicesc Athonit, schimonahul Nicodim de Karoulia și să lucreze cu el la manuscrisul pentru o carte despre starețul celui din urmă,

485 ^

Ieroschimonahul Teodosie. în drum a vizitat Mănăstirea Sf. Treime din Jordanville.

Părintele Gherman a fost plecat în excursie mai mult de o lună - mai mult decât fusese vreodată plecat din mănăstire până atunci. Scrisorile pe care i le-a scris Părintele Serafim în timpul acela sunt emoționante, dezvăluind cât de mult îl prețuia și depindea de el. La numai o săptămână de la plecare, Părintele Serafim i-a scris Părintelui Gherman: „Noi am fost bine săptămâna asta, lucrând destul de bine și am avut puțini vizitatori. Sunt cam tulburat având ‘responsabilități’ ... dar încă nu-i mare suferință.” în altă săptămână a scris: „Am timp de scris numai duminica - dacă asta ar fi situația permanentă n-aș face multe. Noi doi putem săvârși multe împreună, dar separat nu prea multe, cred ... Dumnezeu să te aducă înapoi sănătos. Ne lipsești!”

Când am auzit că Părintele Gherman urma să stea mai mult la Jordanville decât plănuise la început, Părintele Serafim începuse să se tulbure de altceva: că viața lor independentă din pustie era din nou amenințată. I-a scris Părintelui Gherman:

De ce vor să stai în Jordanville două săptămâni? Dacă este absolut necesar sau de folos, atunci, desigur, trebuie să stai. Dar dacă vor doar să te „încerce” și să vadă dacă „meriți” să ai o existență independentă în afara orașului Jordanville, sau să te pregătească pentru episcop - atunci fugi de asta cât poți de repede. Vlădica Nectarie, în ultima sa vizită, a spus din

⁴⁸⁵ Acesta era minunatul jurnal duhovnicesc al starețului Teodosie, în care starețul scrisese pentru folosul său, despre starea sufletului când inima se roagă cu Rugăciunea lui Iisus fără încetare.

nou că vrea să se retragă cu noi aici, dar a zis că acum nu poate pentru că noi vom fi luați pentru a fi episcopi în doi sau trei ani și nu se știe cine va fi „numit la Platina” și nu-i va plăcea asta. I-am sugerat ca noi să luăm calea Sf. Serghie de Radonej⁴⁸⁶ în locul celei a Părintelui G⁴⁸⁷ (care spune că potrivit Mitropolitului Antonie [Krapovitski] nu poate refuza să fie episcop), și nu prea era consolată.

Simt foarte, *foarte mult* că noi trebuie să facem aici lucrarea lui Dumnezeu și dacă vom îngădui să fim luați de aici, vom trăda chemarea noastră și probabil pe lângă asta vor fi lovituri. Aparent, Vlădica Laurus se uită la noi cu ochii organizatori, nedând mare importanță sau prețuire la ceea ce facem și căutând doar locul liber unde să ne plaseze pentru „binele tuturor”. Cele două săptămâni pe care le-ai petrecut în Jordanville (dacă nu e *foarte* necesar sau de folos) nu mă vor păgubi pe mine atât de mult cât lucrarea noastră comună - făcând-o să pară mai puțin urgentă pentru oamenii Bisericii și făcându-te pe tine foarte „vizibil”.

Iartă-mă dacă nu gândesc corect. Vei ști mai bine ce să faci când te vei întoarce.

În același an, Părintele Serafim a trebuit să facă un pelerinaj și la Mănăstirea Sfânta Treime și să stea acolo vreo cinci zile. Aceasta a fost cea mai îndepărtată călătorie din viața sa. Cu înclinația sa monahală de a-și lucra mântuirea într-un loc, este îndoielnic că ar fi făcut această excursie dacă n-ar fi fost invitat să țină conferințe la Mănăstirea Sfânta Treime cu prilejul „pelerinajului Sf. Gherman”, anual, din 12 decembrie. Preotul care i-a scris i-a cerut să țină două conferințe: una intitulată „Ortodoxia în SUA” și alta intitulată „Căsătorii mixte: cum afectează ele Biserica”. Părintele Serafim a fost de acord cu prima, dar lesne de înțeles, a refuzat-o pe a doua.

Negândindu-se la sine, Părintele Serafim a fost puțin neîncrezător în urmarea pașilor călugărului dinaintea lui, care inaugurase pelerinajele la Jordanville cu șase ani în urmă. El a scris unui prieten: „Te rog, roagă-te ca să pot spune acolo cuvânt cu rod bogat. La pelerinajul din 1973, Părintele Gherman a vorbit și le-a dat cuvânt înflăcărat, dar oamenii nu erau atunci pregătiți pentru asta așa cum încep să fie acum. Numai că eu sunt un vorbitor slab în comparație cu Părintele Gherman, așa că te rog să te rogi ca să fiu în stare să trec peste ‘ironii’.”

Până la pelerinajul Părintelui Serafim la Jordanville, marii gânditori și scriitori de acolo - Arhiepiscopul Averkie, Arhimandritul Constantin, I. M. Andrei - răposaseră deja. Dreptul Arhiepiscop Andrei (Părintele Adrian) de la Mănăstirea New Diveyevo

488

din New York murise și el cu șase luni în urmă.

Părintele Serafim urma să ia mijlocul său de transport preferat - trenul - să traverseze Statele Unite. Înainte de a pleca, Părintele Gherman i-a dat ascultarea de a ține un jurnal de călătorie. Acest jurnal, înregistrarea cea mai detaliată pe care o avem a unei părți a vieții Părintelui Serafim, oferă o imagine lăuntrică a eului său și motivația pe care o avem acum, cu mai puțin de trei ani înainte de plecarea sa la Domnul. Prezentăm extrase din jurnal:

3 decembrie, 1979

⁴⁸⁶ Trăind mulți ani în pustia mănăstirii, Sf. Serghie a fost chemat de Sf. Alexei, Mitropolit al Moscovei care a încercat să îl convingă să fie hirotonit episcop și să devină succesorul său. Cu toate îndemnurile Mitropolitului, Sf. Serghie a continuat să refuze cinstea și Sf. Alexei, temându-se că Sf. Serghie ar putea să dispară cu totul în pustie, a renunțat la rugămintea sa și i-a îngăduit să se întoarcă la mănăstire. Când Mitropolitul Alexei a murit îndată după aceea, principele local a mai încercat o dată să îl convingă să accepte rangul de episcop dar el a fost ferm în refuzul său.

⁴⁸⁷ Secretarul Sinodului episcopilor.

⁴⁸⁸ La 29 iunie, 1979.

După privegherea de toată noaptea din Biserica Redding a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu „Ocrotoarea păcătoșilor” și o masă bogată după aceea, duminică dimineață foarte devreme, Părintele Gherman și surorile Maria, Nancy și Solomonie m-au condus (pe Părintele Serafim) la gară. Toți au promis să asculte de Părintele Gherman în lipsa mea și să se roage pentru călătoria mea. Câteva dintre surori au spus că excursia va fi importantă pentru ceea ce aș putea spune ca să ajut să dau „tonul” duhovnicesc corect în atmosfera Bisericii printre tinerii ruși - tonul de luptă, simplitate și nu „corectitudinea” rece care este atât de ispititoare pentru convertiți. Voi vorbi chiar despre aceste lucruri. Dumnezeu să-mi ajute!

Un accident ușor a marcat începutul călătoriei. Înainte de a-mi găsi locul în tren, am lovit geamantanul de un scaun și s-a deschis și s-a împrăștiat tot din el. O mică ispită de la diavol! În câteva minute am adunat totul prin întuneric și m-am așezat.

În compartiment era un tânăr negru și dimineață am stat puțin de vorbă înainte de a coborâ el din tren la Davis ca să prindă un autobuz spre casa lui din Fairfield. Pe întuneric am dormit cu picioarele pe coșul lui de baschet; are o bursă de atletism la un colegiu de Biblie creștină din Portland. Se numește Richard Clark ... un tânăr foarte liniștit și politic, boboc. I-am povestit puțin despre mine și călătoria mea și i-am dat un *Cuvânt ortodox* și i-am spus să scrie dacă ar avea vreodată vreă întrebare despre ortodoxie și i-am cerut să se roage pentru excursia mea. Astfel prima întâlnire am avut-o cu prospețimea și inocența care au rămas în America.

Trei ore, cât am așteptat în gara Oakland Amtrak, am scris scrisori pentru Părintele Serghei Kornic, Părintele Alexei Young și Părintele Gherman; am luat o masă mică; și gândindu-mă dacă pot spune ceea ce este de folos în Jordanville și dacă tineretul este pregătit să asculte ..

Trenul a trecut prin California cu un mic incident. În vagonul restaurant . o femeie a arătat cu degetul spre mine zicând: „Ayatollah!”⁴⁸⁹ ...

După cină, pe la portul Nevada, o tânără cu copilul ei m-a salutat - soțul ei este grec ortodox. Tânărul care ședea în spatele meu a auzit și s-a mutat lângă mine și a început o conversație de câteva ore despre creștinism și religie. El este protestant deziluzionat, care învață rusește pentru a putea merge acolo unde creștinii sunt persecutați și în mod încurajator nu sunt ipocriți ca în apus. El a pus multe întrebări, fiind în afara harului și în final i-am dat să citească *Ortodoxia și religia viitorului*.

Luni, 4 decembrie

Toată ziua am călătorit prin Wyoming, un stat întins numai cu dealuri înghețate goale și puține orașe mici de cowboy. De ce nu putea fumul rugăciunilor ortodoxe să se ridice din acest pământ liniștit aproape-virgin? Trecând prin acest peisaj, am vorbit mult cu tânărul meu prieten, Mark Comstock, care citise și îi plăcuse capitolul despre mișcarea „aureolară”. A coborât din tren în mijlocul statului Wyoming, luând un exemplar al cărții și promițând să ne viziteze mânăstirea (el locuiește în Auburn, Sierras) ..

Restul zilei am lucrat la cuvântarea mea pentru Jordanville. Dumnezeu să binecuvânteze cuvintele mele și să mă ajute să vorbesc pentru folosul sufletelor!

Am luat cina în vagonul restaurant, stând cu un mecanic din Oregon și un anglican din San Diego. Oamenii din tren par cu toții destul de politicoși și civilizați.

Marti, 5 decembrie

⁴⁸⁹ Ayatollah Khomeini, lider musulman iranian, cu barbă lungă sură, se vorbea de el pe atunci.

M-am trezit după ce au dat zorile, trecând prin Iowa. De la Nebraska încolo (prin care am trecut noaptea trecută) este o altă parte a Americii - orașe mari, cu ferme foarte mari, nu vestul gol, sălbatic. Imi place Iowa foarte mult - case vechi, cu pământ fertil, centrul principal al vieții de zi cu zi, iar nu case și proiecte temporare ca în California.

La ora 10 dimineața am traversat marele Mississippi, care era pe jumătate cu gheață. De fapt, este cam de două ori mai lat decât [râul] Sacramento ....

La ora 1:25 după amiază, trenul a sosit la Chicago. Timp de două ore cât am așteptat legătura pentru Cleveland am scris cărți poștale, m-am uitat pe fereastră spre Chicago, i-am telefonat Părintelui Teodor [Jurewicz] în Cleveland ....

Joi, 7 decembrie

Am petrecut ziua cu Părintele Teodor, care dă o impresie de superficialitate dar este de fapt un preot tânăr foarte serios (doar 30 de ani). Se ocupă mult de copii, dar mai are timp și pentru pictat icoane - acolo unde îl atrage inima. Mare parte din zi a stat cu noi tânărul său catehumen David - un tânăr foarte liniștit, serios (de 18 ani) care vrea să fie călugăr. Părintele Teodor îl pregătește pentru botez de Crăciun. Părintele Teodor m-a luat la bisericile lui vechi și noi (neterminat încă), care erau cam așa cum mă gândeam eu cu câteva săptămâni în urmă ..

Seara, s-au adunat cam doisprezece enoriași ca să audă o discuție improvizată .... Un sumar al discuției mele despre *identitatea* noastră ca și creștini ortodocși:

Cine suntem noi? Este vreo diferență în faptul că noi suntem creștini ortodocși și nu protestanți sau romano-catolici, musulmani sau budiști sau necredincioși?

Apare această întrebare din cauza unor cazuri tragice în care tineri ortodocși părăsesc Biserica Ortodoxă. Era o tânără grecoaică ortodoxă, fiica unui preot ortodox din nordul Californiei, care în mod clar nu s-a deranjat să afle ce o învață Biserica sa și a intrat în comunitatea evanghelică a așa-numitei „Biserica lui Hristos”. Tatăl avea ideile comunității și a apelat la idealismul ei. Fiica l-a urmat în America de sud ca să găsească un nou fel de viață într-un oraș numit după evanghelistul - Jonestown. Probabil știți cu toții ce s-a întâmplat acolo doar cu un an în urmă. Ce-i oprește pe tinerii noștri ortodocși să facă lucruri ca acestea?

Alt exemplu: un tânăr rus care a crescut în New Jersey. El a frecventat Biserica dar nu știa cu adevărat de ce era ortodox și nici altceva, sau ce este ortodoxia. Neavând nici o identitate fermă și o credință care să-l călăuzească, el a ajuns cu ușurință la ceea ce făceau oamenii din jurul lui. S-a căsătorit până la 18 ani, a divorțat și a început să consume droguri. Atunci l-am întâlnit - un rus normal, dar nu prea știa ce-i cu el. În anul următor se afla în închisoare pentru trafic cu droguri. Folosind droguri timp de trei sau patru ani, ajunsese un obicei, ducând la paralizie. A murit cu câteva luni în urmă, înverșunat și înjurând de Dumnezeu. De ce? - pentru că el nu știa cine era, sau ce este ortodoxia.

Alt exemplu: în San Francisco, pe strada California, se află câteva blocuri care aparțin uneia dintre Bisericile Ortodoxe Ruse, printre ele se află o casă văruiată în negru; înăuntru este un templu al lui satan. De curând niște profesori și studenți sociologi de la Universitatea Berkeley, California, au făcut un studiu al membrilor obișnuiți ai acestui „templu”. Au constatat că unul dintre grupurile cele mai mari de acolo erau fii și fiice având părinți ortodocși ruși; teoria lor este că fiii

ortodocși ruși, dacă nu sunt pe deplin conștienți de credința lor, sunt mai ușor de convertit la satanism decât alții, pentru că religia lor este atât de revendicativă și dacă nu-și împlinesc revendicările, sufletele lor simt un gol.

Mulți oameni nu-și dau seama de asta, dar religia este lucrul cel mai puternic din viața omului. Lumea trece acum prin ceea ce s-ar putea numi „redeșteptare religioasă” - dar cea mai mare parte este religia *falsă*.

Tinerii, inclusiv ruși și alți tineri ortodocși, se închină și aduc slavă idolilor din templele hinduse, „zei” vii ca Maharaj-ji; fac meditații Zen, se închină și altor temple păgâne din toată America; și se aruncă către conducători „religioși” fanatici ca Jim Jones - de ce?

Aș vrea să spun ceva despre propria mea experiență. Am fost un căutător religios ca mulți tineri de astăzi - Zen, etc. Apoi am mers într-o Biserică rusească pentru prima dată - atunci am simțit ceva dar nu am știut decât mai târziu că acesta era har. Am cunoscut un episcop (Arhiepiscopul Ioan) și am citit mult despre ortodoxie, învățături și sfinți. În cele din urmă am devenit călugăr și am mers cu un tânăr rus, ce căuta (și a găsit), într-o pustie din nordul Californiei ca să încercăm să imităm în mic ceea ce citiserăm despre călugării iubitori-de-pustie din Rusia și să continuăm să tipărim *Cuvântul ortodox* pe care îl binecuvântase Arhiepiscopul Ioan. Așa cum suntem departe de orașe și de ortodocși, în acest an și jumătate care a trecut, noi am botezat zece oameni în mănăstirea noastră (într-o săptămână). Și sunt patru noi catehumeni. Exemple: chitaristul George, convertit de instructorul său de chitară, un băiat rus, prin icoanele sale; fete din comunitatea protestantă din nordul Californiei; un student de colegiu convertit prin citirea istoriei Bisericii (Sinoadele Ecumenice, etc.); soția unui nou catehumen este o americană tipică din orașul Texas. Ce îi aduce pe ei la ortodoxie? - Harul lui Dumnezeu. Mulți tineri ortodocși își pierd credința și Dumnezeu cheamă pe alții. Ar trebui să devenim serioși față de credința noastră.

Și ce se întâmplă în Rusia, astăzi? Este o renaștere extraordinară a interesului față de ortodoxie după șaizeci de ani de privațiune. Oamenii sunt botezați cu miile; unii nu știu de ce sunt atrași spre Biserică - harul lui Dumnezeu lucrează.

Ceea ce se întâmplă astăzi în Rusia este un exemplu și o inspirație pentru noi. Un exemplu este Părintele Dimitrie Dudko, care a petrecut opt ani și jumătate într-un lagăr de concentrare, suferind mult.

El a ținut cuvântări la privegheri; i-au fost rupte picioarele; a fost prevenit să nu vorbească, pentru că ortodoxia este periculoasă pentru guvern. Alte exemple: Maica Valeria, Vladimir Osipov, Alexander Ogorodnikov. Trebuie să începem să-i ajutăm: prin rugăciune, ajutându-i cu „fapta ortodoxă”⁴⁹⁰ trimițând scrisori (unele adrese sunt în *Cuvântul ortodox*).

După conferință a fost o discuție vie. La miezul nopții, Părintele Teodor și David m-au dus la gară. Trenul avea o oră întârziere și am băut împreună cafea înainte de a pleca. Am fost foarte impresionat de acest preot simplu, luptător din America noastră pustie. Părintele Teodor m-a îndemnat să-l vizitez din nou la întoarcere, spre California.

⁴⁹⁰ O societate formată de Arhiepiscopul Ioan.

Vineri, 8 decembrie

Pe la ora 8 dimineața am fost întâmpinat de către Părintele Laurence⁴⁹¹ cu una dintre mașinile Episcopului Laurus. Pe drumul celor 32,2 km spre Jordanville, am fost cam temător la ceea ce voi găsi acolo - poate ceva răceală și critică. Părintele Laurence m-a prevenit pe drum să nu vorbesc prea mult despre Arhiepiscopul Ioan, ca să nu pară că mă „lăudam”, cum s-a „lăudat” Arhiepiscopul Andrei [Părintele Adrian] că îl cunoaște pe Starețul Nectarie. Asta m-a făcut să mă tem și mai mult, deși nu intenționasem să vorbesc de loc despre Arhiepiscopul Ioan.

Am ajuns la Jordanville înainte de prânz. Am mers mai întâi la biroul Episcopului Laurus pentru o scurtă discuție, apoi la Părintele Vladimir⁴⁹² în birou. Apoi fratele Grigore mi-a arătat biserica și am venit la trapeză puțin mai târziu pentru masa de prânz. Simplitatea trapezei a fost puțin tulburătoare la început, fiecare se servea liber cu ceea ce voia, dar m-am obișnuit îndată. Părintele Pantelimon⁴⁹³ și Părintele Antonie m-au întâmpinat foarte călduros, ca și Părintele Gury și Părintele Germogen și mai târziu Părintele Mihail Pomazanski. La Jordanville era zăpadă de 2,5-5 cm, dar ziua în care sosisem era rece - 5°. A început să se încălzească în ziua următoare și zăpada s-a topit repede - neobișnuit pentru acest timp al anului.

După masa de prânz și odihnă (din porunca Părintelui Vladimir), Părintele Laurence mi-a arătat mănăstirea - biblioteca, tipografia, legătoria de cărți, biroul, grajdul, magazia de legume, atelierele, atelierul de lemnărie, seminarul - o întreprindere vastă, cu fiecare care își știa locul.

Nimeni nu se „împiedică” de mine aici; sunt lăsat destul de mult singur, în afară de atunci când cineva vrea să stea de vorbă cu mine. Astăzi am luat niște cărți de la librărie - cu voia Părintelui Vladimir. Seara, după cină, a fost ultima slujbă (de seară) și rugăciuni de seară cu slăvirea emoționantă a tuturor icoanelor de către întreaga comunitate. Dar în general nu sunt „copleșit” de frumosul Jordanville - e ca și cum am auzit totul prin relatările Părintelui Gherman.

Noaptea, Părintele Peter Herrin mi-a lăsat un bilet la ușă ca să vin să-l văd pe hol. El vrea să vină la noi la Platina pentru a face mai mult pentru misiunea ortodoxă. El este încă nematur, dar îi înțeleg bine punctul de vedere - aici fiecare își cunoaște locul și muncește din greu, dar nimeni nu este foarte „inspirat” și nu are „emoția” pe care o cunoaștem noi în ostelurile noastre misionare. I-am spus să se roage și să-i scrie Părintelui Gherman.

L-am vizitat astăzi pe Părintele Macarie - din nereficire, este cam plictisit și indolent; atmosfera „obișnuită” nu-l inspiră.

Un sârb, Teodor, m-a vizitat - un „fanatic” pe care îl interesează mănăstirea noastră, dar l-am cam descurajat spunându-i că noi mâncăm de trei ori pe zi, etc.

Am vorbit puțin cu Alioșa, un tânăr seminarist idealist din Uniunea Sovietică; vrea să se traducă în limba rusă *Ortodoxia și religia viitorului*.

După rugăciunile de seară, am participat la un acatist în limba engleză în biserica de la subsol, citit de Părintele Ioanichie,⁴⁹⁴ pentru câțiva convertiți.

Sâmbătă, 9 decembrie

La ora 5 dimineață ne-a trezit un glas sinistru: „E ora rugăciunii; Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi!”⁴⁹⁵ Apoi a urmat o sonerie puternică ca să fie sigur că ne

⁴⁹¹ Finul de călugărie al Părintelui Serafim, fostul frate Laurence, care viețuise timp de trei ani de zile în Mănăstirea Sf. Gherman.

⁴⁹² Același om care îl convertise pe Părintele Gherman.

⁴⁹³ Unul dintre cei doi ctitori ai Mănăstirii Jordanville, mort în 1984.

⁴⁹⁴ Părintele Ioanichie era prieten și coresponda cu Părintele Serafim. Incercările lui de a institui mai multe slujbe englezești la Mănăstirea Sf. Treime, din nefericire au întâmpinat rezistență și în final au fost abandonate.

⁴⁹⁵ Această rugăciune era de fapt spusă în rusește, formând un cuplet rimat.

sculăm. Deși foarte obosit, merg la biserică. După rugăciunile de dimineață și ceasurile, încep să mă închin la icoane împreună cu călugării [care pleacă] și trebuie să-mi spună Vlădica Laurus că aceștia sunt călugării *slujitori* iar eu trebuie să rămân.

Astăzi avem discuții cu Vlădica Laurus, Părintele Ilarion⁴⁹⁶ și Părintele Ioanichie. Se discută puțin problemele noastre despre linia Hartford, dar nu se hotărăște nimic decât că fiecare vrea să evite luptele. E clar că „problema” Hartford a luat sfârșit pentru majoritatea oamenilor de aici, totuși „Hartford” mai trebuie „luat în considerație” și trebuie văzut ce se spune. Se dorește să fie mai mulți pe „linia Jordanville” adevărată cu care să răspundă liniei Hartford - dar poate că atmosfera prezentă este bună, pe măsura așteptărilor ..

La ora 4 după amiază sunt Ceasul al nouălea, Vecernia mică, Pavecernița și Rugăciunea dinaintea împărtășaniei. Părintele Ignatie mi-a dat să citesc Canonul de rugăciune către îngerul păzitor.

După cină, care e la ora 6, începe Privegherea la ora 7 seara. Mi s-a dat camilafca fratelui Eugene (el se plânge că încă n-o poate purta) și mi-am luat locul în dreapta altarului, armonizându-mă cu Părintele Ignatie (eu nu pot cânta atât de înalt ca el). Privegherea se sfârșește la ora 11 noaptea. Cântarea a fost minunată, dar chiar dacă particip, sunt departe și detașat de ea. Aparent nu sunt chiar o persoană „de lume” - inima mea se află în pustia cea liniștită, deși după faptele mele nu sunt de loc un viețuitor al pustiei.

Duminică, 10 decembrie

După Utrenia de la ora 8, începe Liturghia la 9:30 cu întâmpinarea episcopului. Ca de obicei, încurc ce trebuie să fac și ies afară târziu ca să întâmpin episcopul. Slujesc împreună cu încă șapte preoți. La scurt timp după masa de prânz trebuie să vorbesc pentru novici și seminariști, dar vor și alții.

Cuvântare pentru seminariști și novici

Văd aici viitori păstori, călugări, creștini ortodocși înflăcărați și pelerini.

Cine sunteți voi? Care este identitatea voastră? Voi trebuie să fiți cei care vă dați seama ce este creștinismul ortodox și ce înseamnă a fi ortodox.

Aici nimeni nu încearcă să vă forțeze să realizați asta - trebuie să o faceți singuri. E bine să vă gândiți la asta din când în când. Sunteți gata să faceți ce spune Sf. Petru: să oferiți un temei al credinței voastre celor care nu au?

Odată am fost luat cu mașina în drum spre Platina și la sfârșitul drumului am fost întrebat: îmi poți spune ce este ortodoxia rusă în cinci minute? Poate nu veți avea niciodată această experiență dar vi se poate întâmpla ceva asemănător - și trebuie să fiți pregătiți să răspundeți cu ceva mai adânc decât bărbi și dulame negre. Adesea oamenii pot descoperi credința prin lucruri foarte mici - faci semnul Crucii înainte de a mânca, sau ai o icoană pe care o vede cineva - și oamenii încep să te întrebe despre credință.

Iată câteva întrebări cu care te poți confrunta în viață:

1. De ce nu trebuie să mă sinucid? Mulți tineri o fac acum pentru că nu au nici un sens în viață. Le poți spune sensul vieții? ... Poate cunoști câteva aspecte superficiale ale creștinismului - dar poți spune ce crezi tu, astfel încât cineva să poată fi convins și mântuit prin asta? - Asta este apologetică, un curs de teologie care se predă în seminar.

2. De ce nu trebuie să intru într-un cult? - Zen, Jim Jones, Hare Krishna, Moon, etc. Ce au rău? Veți avea un curs de religie comparată -

⁴⁹⁶ Fostul Igor Kapral, fin duhovnicesc al Episcopului Sava, pomenit mai devreme. Mai târziu a fost sfințit episcop.

dar va trebui să-l luați în serios ca să răspundeți la asemenea întrebări. Va trebui să cunoașteți care religie este adevărată și care este falsă.

3. Ce este rău în „rebotezare” sau creștinii „harismatici”? Dacă cei din jurul vostru sunt împotriva lor, veți spune că sunt rele - dar nu veți convinge niciodată pe nimeni dintre acei practicanți, dacă voi înșivă nu înțelegeți ce au rău. Știți voi că astfel de oameni - cel puțin unii - tânjesc după ortodoxie? Cunoșc astfel de oameni care au fost atât de impresionați auzind povestindu-li-se de ce cineva este ortodox, că au mers la Biserică și s-au convertit.

În vremea noastră nu poți fi ortodox fiindcă și părinții tăi au fost așa, sau fiindcă trăiești într-o comunitate ortodoxă - trebuie să ai o credință *conștientă* și să fii pregătit oricând să poți povesti despre asta. Și trebuie să explici foarte precis ce este ortodoxia .....

Sper să vă concentrați mai ales asupra unui lucru: *ortodoxia vie*. Cunoșc protestanți care spun: credința voastră ortodoxă este moartă. Slujbele se țin într-o limbă străină, cu ritualuri simple și nimeni nu se roagă în Biserică. Desigur, asta este o judecată superficială - dar poate fi adevărată pentru mulți dintre noi.

Sf. Ioan de Kronstadt este o pildă care a deșteptat mereu oamenii.

Ii plăcea să citească Canoanele și le comenta. Tot ce făcea era viu.

Întreaga mântuire ni se dă în slujbele și rugăciunile Bisericii noastre Ortodoxe - dar dacă nu ne punem inima în ele, acestea vor fi moarte pentru noi.

Cum să te informezi? Trebuie să începi să fii atent, adâncindu-te în ceea ce se petrece în jurul tău. Citește Viețile sfinților în timpul meselor, povestind despre oameni care au trăit ca îngerii. Oamenii din lume nu prea aud despre asemenea lucruri - dar ai posibilitatea dacă deschizi urechile.

Sf. Ioan Hrisostom ne învață că este imposibil să te mântuiești fără să citești cărți duhovnicești. Desigur, există excepții pentru cei din închisori și altele asemenea. Dar dacă ai prilejul și nu-l folosești, ce răspuns vei putea da?

Ce cărți? - Avva Dorotei, *Războiul nevăzut*, Sf. Ioan de Kronstadt, Părintele Dimitrie Dudko (*Nădejdea noastră*).

Lumea se deșteaptă și caută vistieria ortodoxiei pe care noi o avem. Profeția Sf. Serafim despre reînvierea Rusiei începe să aibă loc astăzi ..

Spre sfârșitul cuvântării mele, a intrat Vlădica Laurus împreună cu scriitorul rus Soloukin (autorul „Conducerilor obscure”, despre icoanele vechi), care a ținut un cuvânt scurt și a răspuns la întrebări. Este destul de religios, uneori merge la Biserică în Moscova („noi suntembotezați cu toții”) și a vorbit despre schimbările pentru mai bine din Rusia, care fac posibilă apariția cărților sale (care sunt o apreciere „laică” a lucrurilor religioase). Următoarea sa carte care va apare în Moscova în ianuarie este „Mănăstirea Optina”; el n-a citit cartea lui Kontzevici, dar vrea să o citească acum. Și-a încheiat cuvântarea cu comentarii bune asupra artei moderne („Poți avea o poezie fără rimă, sau fără ritm, sau chiar fără înțeles - dar nu fără toate trei în aceeași poezie!”) ceea ce arată că arta rusă a păstrat ceva din principiile artei tradiționale ....

Luni, 11 decembrie

La ora 3 după amiază, prima întâlnire a pelerinilor a avut loc în sala seminarului. Am stat cu Părintele Ciprian în capul mesei și i-am tradus întrebările și apoi răspunsurile ..

La priveghere am fost oficiant principal al slujbei, ceea ce m-a făcut agitat ca de obicei și am făcut multe greșeli. Cu adevărat, nu sunt „profesionist” și probabil asta-i cel mai bine pentru mine. Unele stihiri s-au cântat în engleză.

După priveghere, Părintele Ioanichie m-a vizitat la chilie (duminică mă condusesse la cimitir) și mi-a spus despre unele suferințe și greutăți ale sale. Intr-adevăr are o perioadă grea și nu primește ajutorul duhovnicesc de care are nevoie.

Marti, 12 decembrie, Sărbătoarea Sf. Gherman

După puțin somn, am mers la ora 7 dimineața să slujesc Proscomidia;⁴⁹⁷ eram mai temător pentru slujire decât pentru ceea ce urma să vorbesc mai târziu, dar totul a mers bine și n-am făcut prea multe greșeli .... Au slujit doisprezece preoți .... Slujba a ieșit foarte bine, cu o predică incitantă ținută de Părintele Valeriu la sfârșit, în care l-a comparat pe Sf. Gherman cu Sf. Serafim. În timpul predicii, Vlădica Laurus m-a binecuvântat să sfințesc icoanele Sf. Gherman pe care le adusesem cu mine și le-a dat tuturor pelerinilor când au venit să sărute Crucea.

Puțin după masa de prânz, toată lumea s-a întâlnit în sala seminarului și după prezentarea Părintelui Gheorghe și cuvintele de salut ale lui Vlădica Laurus, mi-am ținut cuvântarea [„Ortodoxia în SUA⁴⁹⁸”] - am citit în cea mai mare parte de pe textul meu, dar am și adăugat unele lucruri pe parcurs. Erau prezenți cam 130 de oameni și toți au ascultat cu atenție.

A fost o discuție vie [după aceea] despre cum să se păstreze ortodoxia, ceea ce a fost un răspuns serios pentru mulți. Unii au solicitat *Viețile sfinților pentru copii*, care se pare a fi una din marile nevoi de astăzi.

Apoi, Părintele Gheorghe a descris pe scurt mănăstirea noastră și starea sufletească bună, liniștită pe care a avut-o acolo și apoi a arătat câteva diapozitive pe care le-a făcut în drumul său. Apoi Părintele Vladimir Malcenko a arătat diapozitive din vizita sa în Sfântul Munte Athos, în special cu schiturile rusești părăsite care se ruinează. Vlădica Laurus și-a încheiat pelerinajul cu cuvinte de mulțumire și apreciere - totul într-un „ton foarte sobru”. Câțiva oameni au venit să stea de vorbă cu mine după aceea, inclusiv un tânăr protestant convertit .. Erau expuse multe cărți din biblioteca Mănăstirii și unii oameni au luat adresele de la Colegiul Keston pentru a scrie oamenilor ortodocși din Rusia și România.

[Apoi] Părintele Valeriu m-a luat în chilia lui („Camera Mitropolitului”) și mi-a vorbit despre ... a nu face nimic și ce a fost neplăcut la sinod⁴⁹⁹ Acesta este într-adevăr un simptom rău al stării vieții noastre bisericești.

După cină și pavecerniță, Părintele Eugene m-a vizitat la chilia mea. Părea trist și exprima nemulțumire față de moliciunea vieții din mănăstire. I-am spus să nu cugete atât de înalt despre sine.

Părintele Ilarion a venit să mă întrebe dacă ar putea să publice cuvântarea mea în *Cuvântul ortodox* și apoi Părintele David, un tânăr călugăr rasofor, a venit pentru o lungă discuție despre „fanatism” și despre cum să devină ortodoxia accesibilă americanilor obișnuiți. Am vorbit despre cuvântul „Crăciun”, „cititori-de-etichete” care îți spun ce ingrediente se află în prăjiturile⁵⁰⁰ (i-am spus că este foarte bine de citit etichetele pentru sine, dar nu pentru alții), noua atitudine „super-fanatică” a parohiei Ipswich care schimbă muzica rusească cu cea grecească pentru că numai aceasta este

⁴⁹⁷ *Proscomidia*: pregătirea Sfințelor Daruri înainte de Sfânta Liturghie.

⁴⁹⁸ Textul complet al acestei cuvântări a fost publicat mai târziu în *Cuvântul Ortodox*, nr. 94, 1980.

⁴⁹⁹ Adică, sediul Sinodului Bisericii Ruse din străinătate de pe Park Avenue din New York City.

⁵⁰⁰ Adică, ei citesc etichete să vadă dacă hrana are ulei sau produse lactate, ca să știe dacă sunt de post.

„corectă” și rugătoare, etc. Noi am fost de acord cu aproape totul - atitudinea lui „normală” față de problemele Bisericii m-a încurajat.

S-a discutat în trapeză despre cuvântarea mea (am auzit mai târziu) până noaptea târziu; evident a stârnit mult interes . . . .

Miercuri, 13 decembrie

Întrucât am mers la culcare la ora 1 noaptea, am dormit în timpul slujbei de dimineață, intenționând să merg la Liturghie. Dar am crezut că, clopotele pentru Liturghie anunțau Utrenia și am ajuns la biserică doar când totul era terminat. Am mers să-mi iau rămas bun de la Vlădica Laurus, Părintele Ilarion și alții și am avut o discuție frumoasă cu fratele Toma și Philip Graham, fiul diaconului din Ipswich, care este tulburat de tendința „super-corectă” din eparhie. Tinerii de aici au o concepție foarte *normală* despre aceste lucruri - semn bun.

După slujba Litiei⁵⁰¹ la mormintele Mitropolitului Anastasie și Arhiepiscopului Tihon (am crezut că era mormântul Arhiepiscopului Averkie, pe care de fapt nu l-am

502

văzut), am plecat cu nașul meu Dimitrie pentru următoarea parte a călătoriei.

Șederea mea la Jordanville a fost plină de satisfacții, deși simt că m-aș chinui în această atmosferă. Mulți de aici suferă de starea că „nu fac nimic extraordinar” - este o anumită moarte și plictiseală; și nu există destulă inspirație sau apreciere a ceea ce se dă aici - Viețile sfinților sunt citite în trapeză într-un fel practic că de-abia sunt auzite și Vlădica Laurus refuză intenționat să facă comentarii sau interpretări. Oamenii de aici „continuă în felul acesta” și mulți supraviețuiesc acestui tratament și devin roditori; dar eu mă îndoiesc că aș putea supraviețui. Misiunea noastră în Platina este diferită.

Dimineață târziu, Dimitrie și cu mine am plecat în sfârșit, mergând prin părțile cele mai pitorești ale statului New York spre New Diveyevo. Am stat aici doar o oră și le-am făcut o vizită scurtă Maicilor Serafima, Gavriila, Maria și Sora Daria și apoi, la mormântul lui Vlădica Andrei [Părintele Adrian] . . . .

Am ajuns acasă la Dimitrie în Liberty Corner, un orașel plăcut, cu o atmosferă semi-rurală, la cină. Atunci i-am cunoscut familia, inclusiv pe finul meu Nicolae, care este întârziat mintal și nu-l interesează nimic decât Biserica și să devină călugăr. Este o familie bună, evlavioasă, cu două rusoaice normale, mama și bunica lor.

După cină am mers la un enoriaș, nu departe, unde am făcut o sfeștanie și am vorbit celor șase copii ai școlii parohiale despre ideea de osteneală sau luptă, cu exemple luate din Viețile Sf. Apostol Toma, primii martiri, episcopi, viețuitori în pustie, cât și misionari contemporani din Uganda și oameni care se află în suferință din Rusia. Apoi le-am spus despre mânăstirea noastră, mai ales despre animale, ceea ce i-a încântat atât pe copiii cât și pe adulții ..

Joi, 14 decembrie

Azi m-am odihnit și am scris scrisori și cărți poștale, neprofitând de avantajul oferit de un om seara trecută - ca să-mi arate New York și Sinodul [sediul].

Seara au venit cam doisprezece ruși, acum enoriași ai parohiei New Brunswick .. Le-am vorbit (în engleză) despre osteneală, despre Rusia bolnavă și renașterea ei religioasă, despre Părintele Dimitrie Dudko, despre Africa și misiunile ei . . . .

Vineri, 15 decembrie

Altă zi de odihnă și apoi, după amiaza, Dimitrie și cu mine am pornit spre Pennsylvania să-l vizităm pe Părintele Demetrios Serfes, care mă sunase la Jordanville și voia foarte mult să mă vadă. Toată după amiaza am petrecut-o mergând cu mașina prin frumoasa regiune de țară Pennsylvania (și provincia Amish), oprindu-ne în

⁵⁰¹ *Litia*: slujbă de pomenire a mortului.

⁵⁰² Sus-pomenitul Dimitrie Andrault de Langeron.

Harrisburg (pe impresionantul râu Susquehanna) ca să-mi iau biletul de tren de la New York la Cleveland, ajungând în amurg la apartamentul Părintelui Demetrios din orașelul de pe Muntele Holly Springs . . . .

După cina servită împreună cu Părintele Demetrios (pe care Dimitrie îl cunoscuse mai înainte), la 7 seara am mers la biserica lui, o biserică protestantă transformată frumos cu iconostas și icoane bune, pentru un Paraclis - Canonul Maicii Domnului, pe care l-am citit alternativ. Părintele Demetrios nu cântă prea bine, astfel că eu am cântat stihirile pe melodiile rusești și oamenii cântau răspunsurile în stilul grecesc.

După slujbă am vorbit în biserică pentru cei circa cincisprezece oameni care erau acolo (inclusiv copiii). Tema a fost: *Ortodoxia inimii*. Ca de obicei, am vorbit despre luptă, despre prețuirea comorilor și libertății pe care o avem, despre Rusia bolnavă și ocazia pe care o avem să-i ajutăm pe creștinii ortodocși de acolo (am dat câteva nume), despre primejdiile „duhovniciei noastre comode”, despre cum să facem ortodoxia să fie a *inimii*, nu doar a minții. A fost un răspuns bun - oamenii au pus întrebări serioase despre cum să-și păstreze credința ortodoxă pentru ei și copiii lor. Am vorbit și despre capcanele „corectitudinii” și neaplicarea ortodoxiei la nivelul nostru.

De la biserică ne-am întors la apartamentul Părintelui Demetrios (care este la 1,6-3 km de la biserică) și am terminat cina și discuția ... Dimitrie era obosit și a mers la culcare, iar eu și Părintele Demetrios am continuat să vorbim până la 3 sau 4 dimineață. El este mult mai puțin simplu decât îmi imaginasem și este foarte conștient de diferențele din Biserică. M-a cercetat în câteva probleme - am explicat, de exemplu, despre Arhiepiscopul Teofan din Poltava . . . .

Sâmbătă, 16 decembrie

După vreo două ore de somn, am servit micul dejun la „Holly Inn”, proprietatea enoriașilor greci ai Părintelui Demetrios. Doar spre prânz ne-am despărțit, cu impresii bune despre acest mic detașament ortodox. Ne-am continuat călătoria spre [biserica Părintelui Valeriu Lukianov] din Lakewood [New Jersey]. Ne-a întârziat traficul prin Philadelphia și în sfârșit am ajuns în Lakewood doar pe la 4 după amiază. Dacă aș fi ajuns dimineață aș fi putut vorbi copiilor la școală, dar n-a fost așa.

Privegherea de toată noaptea a început la 5 după amiază, am slujit și apoi l-am ajutat pe Părintele Valeriu la spovedanie. Era duminica în care toată lumea putea primi împărtășania, așa că veniseră peste o sută de oameni la spovedanie. Puțini aveau probleme serioase și am încercat să-i ajut cât am putut. După slujbă am servit cina și apoi am mers la culcare. Părintele Valeriu ne-a întâmpinat călduros și i-am cunoscut soția și copiii.

Duminică, 17 decembrie

Dimineață am ajutat din nou la mărturisiri, apoi am slujit cu Părintele Valeriu . . . . Am ținut predica despre Evanghelie - mulți chemați puțini aleși.

După Liturghie a fost o masă în marea sală a bisericii, alături (unde se află și școala bisericii) și apoi mi-am ținut cuvântarea.

Mai întâi am vorbit în rusește, discutând despre istoria și starea prezentă a mânăstirii noastre, apoi am vorbit în englezește tinerilor, despre acumularea de comori duhovnicești și adâncirea în credință. Am dat exemple de tineri ortodocși care au apucat-o pe un drum greșit, de alți tineri ortodocși care au căutat adevărul în afara credinței și apoi s-au întors, și apoi de protestanți care s-au convertit la ortodoxie.

Am încheiat cu câteva cuvinte pentru adulții vorbitori de limbă rusă . . . .

După cuvântare, câțiva oameni au venit să stea de vorbă cu mine. Unul dintre ei are un fiu care a trecut prin budism, droguri, etc., apoi a vrut să se întoarcă la ortodoxie dar Părintele Marderos s-a debarasat de el, spunându-i că trebuie să se pocăiască cel

puțin un an și jumătate înainte de a primi din nou Impărtășania; și acum studiază la universitatea Oral Roberts ca să devină misionar pentru cei decăzuți și care nu au nici un rost, cum fusese el înainte. I-am spus omului să-i spună fiului său să ne viziteze . . . .

După o despărțire calduroasă de Părintele Valeriu și în sunetul clopotelor bisericii, trase de către ucenicii Părintelui Valeriu (care a fost foarte emoționat), am plecat cu Dimitrie . . . .

Am ajuns la gara Grand Central cu cincisprezece minute mai devreme; am petrecut în oraș cinci minute [în New York City] și nu am dorit să văd mai mult. Mi-am luat rămas bun de la Dimitrie . și am pornit-o pe drumul de întoarcere.

Luni, 18 decembrie

La ora 8 dimineața, am ajuns în Cleveland unde am scăpat de toate bagajele. Părintele Teodor a venit să mă întâmpine și am petrecut ziua acasă cu el. Intr-un fel, el este pentru mine o imagine a ortodoxiei noastre din America - un tânăr timid, care-și face datoria cât de bine poate, nu se așteaptă la mult, fără „misiune” mare, ci își apără liniștit credința. Dumnezeu să-i dea putere și roade duhovnicești. Catehumenul său, David, a petrecut aproape toată ziua cu noi și am vorbit puțin cu el. La 6 după amiaza, am avut privegherea în engleză și în afară de David a mai venit o familie.

Marti, 19 decembrie

La 4 dimineața, am slujit Sfânta Liturghie cu Părintele Teodor la strană . . . . A fost o slujbă emoționantă „de catacombă” care ne-a înviorat pe amândoi. Poate că în aceste feluri mici, neașteptate, ne putem păstra credința vie.

După o cafea, Părintele Teodor m-a condus la gară și pelerinajul meu a ajuns într-adevăr la capăt.

Am luat trenul la timp din Chicago, după ce am așteptat în gară câteva ore. Am mâncat în vagonul restaurant cu cineva din Daytonville, dar nu am avut nici o „întâlnire misionară”.

Miercuri, 20 decembrie

Sf. Ioan de Kronstadt. O zi liniștită în tren, scriind acest jurnal și începând un articol despre Giulgiul din Torino. Cina a fost în vagonul restaurant, dar comesezii mei au arătat un interes politicos față de ortodoxie - o femeie din Watsonville cu fiul și fiica ei.

Joi, 21 decembrie

Ultima zi a călătoriei mele. California Sierras este peisajul cel mai impresionant de-a lungul întregului drum. Partea de est e plină cu multă zăpadă, dar poteca de vest e caldă (13 grade) și fără zăpadă. Poate că iarna nu va fi așa de rea în Platina.

După ce am trecut de Sierras, *am avut* o „întâlnire misionară”. Un tânăr cu părul lung (dar fără barbă) cu numele Rick a stat lângă mine și a zis că vrea să mă „verifice” spiritual. Este dintr-o familie fundamentalistă din Chicago și locuiește în Denver, mergând la întâlnirile unui cult numit „Urantia” - o meditație, în căutarea adevărului, etc. Merge la San Francisco ca să pătrundă în profunzimea acestui cult și să caute orice poate găsi din punct de vedere spiritual. L-am prevenit despre mersul greșit, duhovnicește vorbind, i-am spus puțin despre noi și Arhiepiscopul Ioan și i-am spus să meargă la mormântul lui Vlădica Ioan și să-i ceară ajutorul să găsească drumul drept. A zis:

- De ce să merg la altcineva când pot să vorbesc lui Dumnezeu? Am răspuns:
- Pentru că el este mai aproape de Dumnezeu decât tine și te poate ajuta. L-am invitat să ne viziteze și i-am dat ultimele două numere din *Cuvântul ortodox*, pe care le aveam la mine: despre Andreev și pelerinajul din 1978. Mi-a mulțumit și a plecat. Un

tânăr ego-centrist și independent; fie ca mica sămânță pe care am aruncat-o să încolțească mai târziu și să vină la mântuirea sa!

Concluzii din călătorie: a fost plină de roade în contacte; sunt luptători liniștiți în multe locuri și e bine că ne ajutăm unul pe altul.

Nimeni nu are asemenea ocazii ca noi ca să tipărească ceea ce este necesar pentru luptătorii ortodocși de astăzi. Trebuie să facem *mai mult*. Puțini ni se pot alătura; ar trebui să fim mai bine organizați și pregătiți pentru ei. Și surorile noastre trebuie să fie călăuzite mai bine pe calea *rođniciei*.

Trebuie și suntem în poziția de a fi îndrumători în a *da tonul* pentru luptătorii noștri ortodocși de astăzi - un ton nu al „corectitudinii” ci al ortodoxiei simțite cu inima. Dumnezeu să ne dea putere și înțelepciune!

91

Surorile Sfintei Xenia

*O, slăvită Xenia! Ca fecioară înțeleaptă, din noaptea
întunecată a vieții tale ai ieșit să-L întâmpini pe Mirele
Hristos, ducând o lampă aprinsă cu iubirea de Dumnezeu.*

- Slujba la Sf. Xenia, stihira pentru Vecernia Mare

^

ÎN 1966, după moartea Arhiepiscopului Ioan, Părintele Gherman a fost chemat în camera Arhiepiscopului din casa Sf. Tihon pentru a primi ceea ce îi pregătise d-na Shakhmatova pentru obște, dintre lucrurile care aparținuseră Arhiepiscopului. Umblând în hârtii, ea a zis că Părintele Gherman putea lua spre publicare, ceea ce avea nevoie. El a găsit acolo un manuscris al unei slujbe bisericești nepublicate pentru Cuv. Xenia din St. Petersburg, necanonizată încă, o femeie renumită, nebună-pentru-Hristos și lucrătoare-de-minuni a sec. al XVIII-lea. El și Părintele Serafim se simțiseră întotdeauna foarte apropiați de Cuv. Xenia, care fusese contemporană cu Sf. Gherman și s-ar putea să mai fie cunoscut încă în St. Petersburg.

În 1968, anticipând canonizarea Cuv. Xenia, părinții au publicat slujba pentru ea în originalul din limba rusă. Între timp, ei scriau minunile care se săvârșeau atunci prin mijlocirea ei. Li s-a înfățișat chipul Cuv. Xenia venind din altă lume ca să ajute femeile și timpurile moderne - acele suflete drepte care suferă din cauza atacului nihilist de astăzi asupra virtuții femeiești tradiționale. În 1971, când se tipăreau ultimele minuni ale Cuv. Xenia în *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim se întreba cum putea să ajute obștea să însuflețească femeile cu monahismul ortodox de felul pustiei. Apoi, când femeii înclinate către monahism au început să vină la mânăstire patru sau cinci ani mai târziu, el a început să se roage cu înflăcărare pentru ele, Cuvioasei Xenia.

În timpul Postului Mare din 1977, noile surori au urmat cursul Academiei Teologice din New Valaam, care a inclus ascultarea unor casete cu „Cursul de supraviețuire ortodoxă” al Părintelui Serafim din 1975. Ideea părinților de a prezenta un curs pentru femei se baza pe propunerea făcută de Părintele Gherman la primul pelerinaj Sf. Gherman din Jordanville, în 1973: un plan pentru un seminar pentru femei care va instrui viitoarele soții ale preoților și va oferi educația ortodoxă pentru monahii.

După hirotonirea Părintelui Serafim, Maria și Solomonina, împreună cu o altă prietenă de la Organizația evanghelică, pe nume Nancy, au stat fie în Etna, fie la arhondaricul aflat la poalele dealului pe care se afla mânăstirea. Au renunțat la planul

original de a muta comunitatea lângă New Diveyevo. În Platina găsiseră un loc mai potrivit lor, ca americane, cu accent mai mare pe misiunea față de convertiții americani; și au vrut să vadă cum s-ar putea forma o comunitate ortodoxă pentru femeile americane.

503

În arhondaricul care o avea ca ocrotitoare pe Cuv. Xenia, au spus rugăciuni zilnic și iau ajutorat pe părinți la publicări, transcriind traducerile de pe casete. Între timp, Barbara rămase în continuare departe, în pustiurile deșertului, venind la mănăstire doar periodic.

În 1978, Cuv. Xenia a fost canonizată. Părintele Serafim a tradus slujba completă pentru ea, care provenea din arhiva Arhiepiscopului Ioan; părinții au tipărit-o în *Cuvântul ortodox* cu rugăciuni în plus care mijloceau pentru surori înaintea lui Dumnezeu.

CAM în același timp, așa cum anticipaseră părinții, au început să se răspândească cleveteli nefolositoare despre părinți că aveau un „harem” la Platina. Până acum nu se părea să-l afecteze asemenea lucruri pe Părintele Serafim. Părintele Alexei Young își amintește: „Când i-am spus Părintelui Serafim că auzisem vorbe, i s-au ‘închis’ ochii și a zis cu fermitate, ‘Ei, asta-i chiar foarte rău. Aceste femei vor ceva ce instituția Bisericii nu le va da - sau nu poate - să le dea și dacă noi nu le dăm, atunci cine le va da? Așa că lasă babele să clevetească; ne vom asuma acest risc.’

Asta mi-a arătat indiferența lui față de părerile acelora care nu înțelegeau ce erau în primul rând el și Părintele Gherman - ceva ce eu vedeam adesea la el de-a lungul anilor.”

Totuși, părinții știau că situația femeilor, care erau de folos un timp, nu putea continua veșnic. Femeile aveau nevoie de locul lor, departe de mănăstire, unde puteau viețui împreună și să se nevoiască în comun pentru Dumnezeu. Activitatea misiunilor obștii, la care participau surorile, mergând ici și colo, a sporit dorința lor pentru un loc retras. Deja duceau în comun o viață de schit. Poate că, precum Mănăstirea Sf. Gherman, această comunitate cu puține nevoitoare va spori într-o zi într-un schit monahal.

În timpul cursului Academiei Teologice din New Valaam, surorilor li se prezentase imaginea unui grup de călugărițe virtuozose din trecut, mai ales cele din Tebaida de nord a Rusiei ale căror vieți părinții le cercetaseră și le publicaseră de curând. Aceasta a dat părinților o imagine mai clară despre felul cum s-ar putea forma un schit pentru femei.

Când Părintele Gherman a mers în Sfântul Munte, în 1979, unul dintre scopurile sale a fost să vorbească cu Părintele Nicodim despre surorile Sfintei Xenia și să ceară sfat despre monahismul femeilor din America. Auzind aceasta, Părintele Nicodim l-a încurajat și binecuvântat pe Părintele Gherman să obțină pământ pe care ar putea întemeia o viață de schit. El i-a dat mantia sa monahală, *camilafca*⁵⁰⁴ și *paramon*⁵⁰⁵ pentru prima tunsoare de monahie, hotărând să nu ia în serios nici o piedică, întrucât, un loc unde să se rostească Rugăciunea lui Iisus luminează lumea. El a zis că schitul femeilor n-ar trebui neapărat făcut oficial sau legat de organizarea Bisericii, ci ar fi preferabil să fie în forma unei așezări Athonite independente.

Discuțiile Părintelui Gherman cu Părintele Nicodim, împreună cu întreaga lună a pelerinajului său în Muntele Athos, au confirmat în mintea sa realitatea felului de viață din Mănăstirea Sf. Gherman, având o structură organizatorică mai liberă. Când s-a întors acasă și i-a spus Părintelui Serafim că va vizita și el Sfântul Munte, Părintele Serafim a respins ideea și a zis că noi americanii ar trebui să ne construim propriul

⁵⁰³ Numele Xenia, care înseamnă „străin”, se poate referi la un musafir sau pelerin.

⁵⁰⁴ *Camilafca*: pălărie monastică.

⁵⁰⁵ *Paramon*: o bucată de pânză pătrată, purtată de monahi și monahii tuse, pe care este brodată o cruce și cuvintele „Port pe trupul meu rănile lui Hristos”.

nostru Munte Athos în inimile noastre. Cu acest gând și cu binecuvântarea Părintelui Nicodim, s-a aprins de ideea de a obține pământ pentru Schitul Sf. Xenia.

Până acum s-a plătit toată suma pentru parcela de pământ inițială a mănăstirii. Locul cel mai bun pentru schitul surorilor era parcela învecinată dinspre vest, dar când Părintele Serafim s-a interesat, a aflat că nu era de vânzare. Părinții s-au adresat unui agent de stat care le-a oferit o parcelă din suprafața talciocului din Wildwood, cam la 19,32 km în vestul mănăstirii, unde mai erau niște case, un magazin universal și „Wildwood Saloon”. Locul prezenta interes pentru ei, dar când Părintele Serafim le-a oferit suma de bani, omul a zis că pământul fusese deja vândut. Părinții s-au gândit că asta putea fi un semn că acțiunea nu era plăcută lui Dumnezeu, dar apoi omul le-a oferit un alt lot din terenul Wildwood, mai departe de sat, care, a zis el, ar fi și mai bun pentru ei. Părinții au mers acolo în toiu iernii și au găsit că este foarte potrivit. Situat la o înălțime mai mare decât Platina, locul retras avea brazi înalți în loc de pini și stejari. Era un izvor și un pârau.

Pământul a fost cumpărat. Au îndepărtat cu lopata un strat de zăpadă de vreun metru de pe locul unde să fie ridicată biserica și acolo s-a săvârșit prima Liturghie a schitului, în frigul de afară. În anul următor s-a turnat fundația pentru biserică și surorile au construit primele chilii în care să locuiască.

Surorile aveau acum adăpostul lor. Totuși, datorită agitației lor permanente și tulburării lor lăuntrice, nu a fost prea bine la început - să arate că viața duhovnicească este o luptă pentru mântuire și nu o evadare în auto-mulțumirea liniștită.

Părintele Serafim a fost duhovnicul surorilor. Păstorind femeile, el și Părintele Gherman au descoperit că problemele obișnuite într-o obște de femei erau diferite de cele ale bărbaților. Femeile erau în general mai puternice și mai mature decât bărbații care au venit la mănăstirea Platina. Bărbații depășeau femeile în imaturitate, intensitate și lașitate; dar femeile aveau propriul lor demon: pomenirea de rău. Bărbații erau vehemenți atunci când cineva sau ceva îi nemulțumea, în timp ce femeile țineau în lăuntru lor și cercetau problema. Bărbații izbucneau copilărește și degrabă treceau peste asta, dar femeile mențineau „războaiele reci” timp îndelungat.

La 18 noiembrie 1979, Părintele Serafim a vorbit femeilor încercând să le stabilească mai ferm principiile monahale: principiile creștine de bază prin care se puteau lupta și birui forțele demonice și natura umană căzută. Multe comentarii erau luate din sfaturile Avvei Dorotei, pe care, surorile le citiseră. „Trebuie să vă trăiți viața mai mult după idealul monahal,” le-a spus el. „Asta vă dă sens vieții și vă va face roditoare.

Până acum ați trăit mult după voia-proprie. Asta a fost necesar pentru că numai treptat, fiecare dintre voi a văzut mai clar ceea ce vrea; și fiecare dintre voi s-a apropiat dorind viața monahală văzând roadele voii-proprii. Totuși, viața monahală nu vine de la sine, ci prin lucrare responsabilă, grea, prin concentrare și băgare de seamă pentru ceea ce faci.

Acum *trebuie* să vă nevoiți mai tare cu aceste principii monahale:

1. *Iubire și iertare.* încercați să nu vă supărați una pe alta și dacă te-a supărat cineva - atunci iartă. Să nu apună soarele peste mânia și răceala ta. (Potrivit învățaturii Sf. Ioan Casian, să nu se roage cineva în Biserică până când nu a iertat pe ceilalți din mănăstire.) Dacă nu este bună dispoziție, atunci cel puțin dă-ți seama că *tu* trebuie să fii acuzat pentru asta și nu cugeta asupra cauzelor - asta este inima *ta* cea rece. însuși faptul că te gândești ‘cine trebuie acuzat’ - înseamnă că încerci să te îndreptățești.

2. *Deschiderea uneia față de alta.* Cunoașteți-vă reciproc problemele. începe activitatea zilei cerând *binecuvântare* pentru orice ascultare care nu ți s-a dat în mod direct.

3. *Viața comună* - slujbe și mese împreună. Noul paraclis de aici trebuie să aibă ciclul zilnic. Chiliile și canoanele de rugăciuni la chilie vor fi separate; dar viața de bază, zilnică este în comun. Toată lumea trebuie să cânte la strană.

4. *Purtarea de grijă* - să faci treaba bine. Avva Dorotei spune lucruri de mare preț despre atitudinea față de muncă. Trebuie să existe perseverență față de muncă.

5. *Adâncă smerenie față de noi înșine*. Trebuie să gândim: ‘Sunt căzut, Doamne, miluiește-mă.’ - Și trebuie să-i ajutăm pe alții care se află în aceeași stare în care suntem noi.”

După cum a scris Părintele Serafim în jurnalul său din Jordanville la o lună după cuvântarea sa: „Surorile trebuie să fie îndrumate mai bine pe calea *rodnicei*.” Totuși, mai întâi, trebuia rezolvată o problemă, una mai adâncă decât certurile simple, mărunte dintre ele. Deși părinții încercaseră să le stabilească o viață comună la Wildwood, aceste femei diferite aveau aspirații diferite. Desigur, Barbara voia monahism în pustie, Maria voia să slujească lui Dumnezeu și a fost atrasă de viața de obște creștină; dar, în ciuda a ceea ce doreau părinții pentru ea, ea a spus deschis că nu dorea călugărie. Nancy voia călugărie, dar nu era atât de hotărâtă ca Barbara. Solomonie nu era sigură dacă chemarea ei era să devină călugăriță sau să se căsătorească.

Datorită tulburării și a lipsei unui scop monahal comun la Schitul Sf. Xenia, Barbara rămăsese pe dinafară, în pădure, stând ocazional la „chilia starețului Nazarie” care fusese construită pentru ea în Etna. Părintele Serafim, ca părinte duhovnicesc al schitului, mergea la Wildwood ca să slujească Liturgia și se întorcea la Platina cu inima grea. Curând Solomonie a plecat și a început să lucreze ca soră medicală în Redding, de unde a continuat să-i ajute pe părinți la *Cuvântul ortodox*.

Părinții trebuiau să se roage ca să știe ce să facă mai departe. Dacă Wildwood devenea schit monahal, care să poată supraviețui de sine stătător, ele nu puteau să lase pe dinafară, în frig, o nevoie ortodoxă sânguitoare, activă și să riște prăpădirea talanților și puterii de a sluji lui Dumnezeu.

Între timp, sarcinile obștii sporeau, necesitând un glas unificator, o publicație care să dea tonul pentru o mișcare a convertiților ortodocși americani. După cum am văzut, părinții se gândiseră cu mult timp în urmă la un ziar de orientare patristică, la nivel popular, unul care să relateze despre orice fapte ortodoxe însuflețitoare și activități din America și să dea americanilor ortodocși de orice proveniență un loc unde să-și împărtășească ideile și visele. Ani de zile Părintele Gherman se tânguise că nu era un asemenea ziar care să unească omul obișnuit de toate „jurisdicțiile” ortodoxe, atrăgător pentru toți și să nu îndepărteze pe nimeni; dar el nu avusese niciodată o cale de a duce ideea la îndeplinire.

Într-o zi, un convertit ortodox a fost bătut măr și zăcea pe moarte într-un spital. Frații din mănăstire au început să sape un mormânt, în timp ce Părintele Gherman, Maria și Barbara au mers să-l vadă. Mașina s-a stricat de câteva ori pe drum și călătoria a fost încordată și obositoare. La spital, au găsit omul în agonie. S-au rugat cu toții. Suferința plutea în aer, dar atmosfera era plină de energia rugăciunii; și din aceasta s-a născut până la urmă ziarul *America ortodoxă*. După cum a explicat Părintele Gherman mai târziu: „Orice începătură care va sluji lui Dumnezeu și oamenilor trebuie să se nască într-o suferință unită, căci pasiunea este esențială pentru viață.”

La întoarcerea acasă, mașina celor trei s-a stricat în orașul din Muntele Shasta și ei au telefonat Părintelui Alexei Young ca să-i ia de acolo, în timpul reparației. A venit, și Părintele Gherman, primind binecuvântarea Părintelui Serafim din Platina, știa că sosise timpul să facă planul pentru ziar. Înainte de a-l prezenta, a simțit un duh de rezistență din partea celorlalți trei care erau cu el, un duh care trebuia biruit pentru a stăpâni frica lăuntrică. El a văzut viziunea cu claritate, dar trebuiau să fie de acord toți

trei. Diavolul stătea în cale și Părintele Gherman trebuia să se roage cu tărie. Le-a prezentat planul unei publicații care va înlocui și va include *Nicodim*, a Părintelui Alexei. *Nicodim* fusese întrerupt recent datorită noilor sarcini pastorale ale Părintelui Alexei. El a zis că va fi un ziar care va aduce folos tuturor jurisdicțiilor, fiind superior lor. Mănăstirea îl va sprijini, plătind chiria pentru o rulotă în orașul Platina care va fi sediul ziarului.

La propunerea Părintelui Gherman, toți au plecat la Părintele Alexei ca să facă o slujbă pentru noua acțiune. Știind cum are obiceiul să lucreze diavolul în asemenea momente, Părintele Gherman a zis că a fost o minune că nu a fost nici un accident pe drum. Până la sfârșitul slujbei au îmbrățișat și ceilalți noul plan. Totuși, ei știau ce puteri trebuiau învinse - puteri despre care Părintele Serafim știa foarte bine din anii de nevoiță pentru Dumnezeu.

La 8 iunie 1980, după ce a slujit Liturghia de duminică și a făcut două botezuri la parohia din Redding, Părintele Serafim a vorbit și despre ziar împreună cu Părintele Alexei și Maria. S-a cântat încă o slujbă și s-a anunțat public apariția ziarului *America ortodoxă*.

Primul număr a apărut în iulie. Părintele Alexei, editorul, a trimis material Mariei, care locuiește acum în rulotă, în Platina. Maria își închina tot timpul culegerii literelor și producției grafice a ziarului, punându-și toată pasiunea pentru munca misionară în acest proiect plăcut lui Dumnezeu.

Ca și cu *Nicodim*, Părintele Serafim era întotdeauna gata să-i ajute în munca pentru *America ortodoxă*. După moartea sa, Părintele Alexei a scris despre el, în ziar:

„După cum știu cititorii noștri, el a fost editor colaborator: în plus față de editoriale și de articole semnate, el a făcut multe traduceri (pentru care nu a luat aprobare niciodată) și articole nesemnate.⁵⁰⁶ Mai important, el a fost *conștiința* statornică a personalului nostru, încurajându-ne și îndemnându-ne, dar și amintindu-ne cu blândețe când ‘nu ne atinseserăm scopul’ (una dintre expresiile sale favorite). Și care era scopul? *Câți americani vor asculta să primească creștinismul ortodox de bază*. Nimic mai mult: o sarcină aparent simplă; dar și *nimic mai puțin*: o muncă de proporții uriașe. El credea în noi, încăpăținați și proști, așa cum eram de obicei și mai mult decât atât, el credea în importanța și valoarea acestei lucrări și avea mari așteptări de la ea.”

507

ÎN august 1980, părinții au intenționat să o tundă pe Barbara în monahism la Schitul Sf. Xenia. Pelerinajul Sf. Gherman a luat sfârșit târziu în vara aceea, cu pelerini care au rămas pentru Praznicul Adormirii Maicii Domnului, la 15 august. A sosit Praznicul și în ziua următoare trebuia să aibă loc tunderea. Deodată, ca o manifestare a zavistiei diavolului, a izbucnit un incendiu între Platina și Wildwood; a ars pădurea de pe mii de ari, blocând drumul. Totuși, mașinile care au venit foarte devreme în dimineața următoare, au putut trece. Tunderea a avut loc până la urmă, înainte de Sfânta Liturghie, la care au participat mulți pelerini. Întrucât biserica a rămas neterminată, slujbele se țineau afară, într-un luminiș înconjurat de brazi care servea drept paraclis în aer liber. Era emoționant să vezi slujbele lor monahale în pădure, înaintea unei cruci mari din buștean și a icoanei Mântuitorului care fusese dăruită ca o binecuvântare a Starețului Mihail din Valaam, pe pământul care fusese binecuvântat de un stareț Athonit pentru fetele americane care fugeau de lumea căzută.

⁵⁰⁶ Părintele Serafim a început să traducă cea mai populară carte a Sf. Teofan Zăvorâtul, *Calea spre mântuire*, ca să fie publicată în serial în *America ortodoxă* și apoi în volum. înainte de a muri, a terminat o treime; mai târziu această porțiune a fost publicată de Presa sinodală (Ben Lomond, California, 1989) sub titlul *Dreapta lor deșteptare*.

⁵⁰⁷ Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui a bineplăcut lui Dumnezeu”, p. 1.

Când sora Barbara a înaintat ca să fie tunsă, Părintele Serafim a luat-o sub mantie, devenind astfel „nașul ei de călugărie”. Făcând-o maică deplină (stavroforă), Părintele Gherman i-a dat numele de Brigid, după prima sfântă monahie din pământul strămoșilor ei irlandezi. Înainte de asta, Părintele Serafim o încurajase întotdeauna să mențină legătura cu rădăcinile ei ortodoxe apusene, citind Viețile și scrierile sfinților și părinților din vest (mai ales celți). Noul ei nume, Brigid, era o altă legătură cu Valaam, întrucât părinții credeau că Valaam primise creștinismul și monahismul de la misiunile- călugărești irlandeze.

La aceeași slujbă, Nancy a fost tunsă maică rasoforă, o treaptă pregătitoare a călugăriei. Ritualul a luat sfârșit, maicile trebuiau să rămână, potrivit tradiției, trei zile și trei nopți în biserică - în acest caz, o biserică afară în pădure - să se roage pentru lume.

Părintele Serafim continua să slujească ca duhovnic al noilor maici. La o săptămână după tunderea lor, el s-a întors la schit și a notat în Jurnalul său că a găsit maicile „liniștite și fericite”.

Unii pelerini care participaseră la tundere, veniseră din Los Angeles. Intorcându- se acasă, l-au informat pe Arhiepiscopul din Los Angeles: „Slavă lui Dumnezeu, acum avem maici în California de nord, care se roagă în pădure”. Arhiepiscopul a telefonat degrabă Arhiepiscopului Artemon din San Francisco și provocându-l, l-a întrebat dacă știa că avusese loc un asemenea lucru. Desigur, Arhiepiscopul Artemon era indignat că nu dăduse sancțiune pentru o problemă ce ținea de eparhie. După cum anticipase Părintele Gherman, el a telefonat îndată la magazinul din Platina și a lăsat mesaj urgent că părinții îl cheamă.

- Ce ai de gând să faci? L-a întrebat Părintele Serafim.

Părintele Gherman a răspuns că știa că Arhiepiscopul îi va cere imediat să vină la San Francisco. El a zis că va pleca degrabă, fără să-l anunțe pe Arhiepiscop. Părintele Serafim l-a binecuvântat cu un zâmbet.

După ce a călătorit timp de șapte ore într-un vagon degradat, într-o căldură de 100°F, Părintele Gherman a sosit pentru interogatoriu. Bătrânul prelat pe care l-a întâlnit era atât de furios că i se tăia respirația și se împiedica. L-a așezat pe starețul încăpăținat în fața lui și a zis cu teamă în ochi:

- Ce-ai făcut?! M-ai pus într-o poziție teribil de umilitoare! Vecinul meu, Arhiepiscopul din Los Angeles, mă acuză că nu-mi conduc treburile arhieresti cum se cuvine - că nu știu ce se întâmplă sub nasul meu. Știi că nici o femeie din America de vest nu poate fi tunsă în afara mănăstirii Stareței Ariadna; dar tu, fără să-mi ceri binecuvântarea, ai făcut-o. Nu că nu ai avea nici un drept să o faci - dar eu niciodată nu ți-aș fi dat binecuvântarea. Explică-mi de ce ai tuns acea femeie? Ce ai făcut?

Părintele Gherman a găsit această tiradă destul de comică, ceea ce i-a dat putere să o înfrunte. Și a zis:

- Ce-i rău să dai monahismul pustiei unui suflet care s-a pregătit singur timp de peste zece ani?

Arhiepiscopul i-a tot repetat că „nu este canonic” să existe monahii în afara mănăstirii ruse din San Francisco - care s-a întâmplat să fie așezată într-un ghetou zgomotos, cu muzică rock care răsuna din stradă. Atunci, un sentiment de mânie dreaptă a pus stăpânire pe inima Părintelui Gherman, care a arătat cu degetul spre Arhiepiscop și a zis:

- Să vă fie rușine! Ar fi trebuit să-mi mulțumiți pentru că am tras o femeie afară din putreziciunea societății contemporane, pentru a-i oferi duhovnicia ortodoxă autentică și șansa pentru lucrare monahală și misionară, pentru a-și păstra fecioria și apoi a i se da un cămin călugăresc pe pământul său natal și pentru posibilitatea de a i se alătura multe altele - în loc de a o forța să meargă în mahalalele corupte din San Francisco și să stea cu rusoaicele care nu știu englezește, ceea ce ea a încercat și nu a dorit să înceapă cu aceasta. Mulțumesc lui Dumnezeu că am putut să-i dau libertatea.

Arhiepiscopul s-a oprit puțin și s-a așezat. În cele din urmă a zis din adâncul inimii:

- Mulțumesc! Dumnezeu să o binecuvânteze! - apoi a schimbat subiectul și l-a întrebat pe Părintele Gherman dacă dorește bere.

Pe fondul acestei observații fericite, întâlnirea înfricoșătoare s-a sfârșit în triumf. Despărțindu-se de Părintele Gherman, Arhiepiscopul a adăugat doar:

- Am numai o întrebare: de ce i-ai dat un nume atât de necunoscut? Asta îi arăta Părintelui Gherman că el nu avea nici o idee, nu numai despre Sf. Brigid, dar nici despre întregul fenomen al sfinților ortodocși din vest. Puțina cunoaștere a lumii ortodoxe îl făcuse prizonierul fricilor sale.

ÎN ciuda binecuvântării sale, în inima lui, Arhiepiscopul nu a acceptat niciodată Schitul Sf. Xenia. Nu a vorbit niciodată în profunzime cu surorile și niciodată nu a introdus schitul în registru și călăuza așezămintelor monahale din eparhia sa.

Totuși, schitul a mers bine fără o recunoaștere oficială. Sub stăreția Maicii Brigid și cu un scop monahal stabilit clar, a început să se dezvolte. Maicile au terminat de construit o biserică din lemn, după tradiția Tebaidei de nord din Rusia, unde își țineau ciclul zilnic de slujbe și unde Părinții Serafim și Gherman veneau să slujească Liturghia. În 1981, a venit la schit hotărâtă să-și închine viața lui Dumnezeu, o tânără convertită la ortodoxie, în vârstă de 17 ani. Mai târziu au venit și alte tinere convertite. Și-au construit chilioare din buștenii din pădure. Ele doborau copacii, tăiau lemne de foc, cultivau o grădină, creșteau pui și capre și se întrețineau făcând șiraguri de metanii pentru rugăciune. Când trebuiau să meargă la poștă și la magazinul universal, mergeau prin poiană și pădure, aducând acasă poșta și proviziile pe spatele caprelor.

Unii vizitatori nu înțelegeau de ce fete normale care aveau vârsta de colegiu se hotărâu să îmbrățișeze o asemenea viață. Surorile erau uneori numite „fetele din jurul focului de tabără”. Un ziar local, încercând să creeze un număr de știri senzaționale, de șantaj, au scris un articol cu titlul: „Tânără de 17 ani - forțată să-și construiască propria locuință.” Dar surorile de la Sf. Xenia, ca și fecioarele înțelepte din pilda din Evanghelie, au continuat să-L aștepte cu răbdare pe Domnul, netulburate de părerile acestei lumi.

În ciuda greutăților pe care le-au întâmpinat în primii ani, surorile știau că Sf. Xenia avea grijă de mănăstirea ei. Sfânta a fost văzută odată umblând prin păduri și binecuvântând proprietatea.

Nici Părintele Serafim nu a încetat să aibă grijă de surorile care fuseseră rânduite în grija lui. La cinci ani după moartea sa, femeii pelerine s-au adunat la schit în număr mare pentru a participa la pelerinajul de vară Sf. Gherman. Multe dintre ele au trebuit să doarmă în aer liber și unele nu mai dormiseră niciodată înainte în pădure și le-a fost teamă de șerpi cu clopoței, scorpioni, urși și lei de munte care trăiau prin zonă. Într-o noapte, la ora 2:15, o tânără pelerină (E.W.) care dormise lângă „chilia Adormirii” a schitului, a văzut clar, un călugăr înalt, cu barbă lungă sură și o rasă neagră lungă, care urca încet pe cărare, cam la 1,5 m de ea. El mergea cu capul plecat și ea nu i-a vorbit, presupunând că el se ruga. Ea a observat că pașii lui nu făceau nici un zgomot pe poteca acoperită cu frunze. Cu câteva minute mai devreme, o altă femeie (C.D.), într-o altă parte a schitului, a văzut același călugăr, pe care l-a recunoscut ca fiind Părintele Serafim.

În primăvara următoare, au fost botezate multe dintre aceste femei pelerine, iar unele dintre ele au intrat în mănăstire. În joia mare din 1992, zece dintre ele au fost tunse în călugărie, devenind mirese ale lui Hristos.

Astăzi schitul este un adevărat rai pentru cei care au ochi să vadă, cu flori minunate care înflorește peste tot și troițe care atrag oamenii la rugăciune sub brazii

înalți. Icoana Sf. Xenia din schit, care o înfățișează cu o basma și în uniforma soțului ei, sporește prezența ei în conștiința surorilor. Lângă ea se află o icoană a Sf. Iosif din Belgorod, unul dintre ultimii sfinți canonizați în Rusia pre-revoluționară, pe care Părintele Nicodim o trimisese surorilor ca o binecuvântare. Cu ani în urmă, părinții le-au încredințat pe surori Sfântului Iosif, ca păzitor ceresc al lor și împreună cu Sf. Xenia el ocrotește cu rugăciune femeile americane care vin la schit.

Atât în timpul vieții, cât și după moartea Părintelui Serafim, Schitul Sf. Xenia a publicat texte ascetice, incluzând o serie de cărți numite „Matericonul modern”: Viețile viețuitoarelor din pustie, mistică și întemeietoare de mănăstiri. Surorile au prezentat aceste texte femeilor americane ca un mijloc de a le trezi conștiința monahismului tradițional și întâlnirea mistică cu Dumnezeu. Ca o recunoștință față de Părintele Nicodim, ele au mai pregătit două volume din viețile bătrânilor Athoniți contemporani.

Părinții Gherman și Serafim au crezut întotdeauna că Dumnezeu trimisese femeile la mănăstire, așa încât ei au îndrumat dorințele ascetice ale acestor femei, ocrotindu-le aspirațiile împotriva cadrului ecleziastic care putea să le desființeze. Dacă părinții nu ar fi luat poziție pentru aceasta în fața opiniei oficiale și publice, femeile americane nu ar fi avut un adăpost retras ortodox propriu, nici cărți despre femeile viețuitoare în pustie, uitate de lume.

În societatea de astăzi, unde însuși conceptul de curăție și virtute creștină este luat fâțiș în bătaie de joc, existența unor asemenea adăposturi pentru femei devine din ce în ce mai important. În acestea, urmașele Mironosițelor lui Hristos se pot lupta zilnic să dobândească curăție, nu numai a trupului ci și a inimii, sufletului și minții, străduindu-se să ajungă sălaşuri potrivite pentru harul Duhului Sfânt. După cuvintele Părintelui Adrian, ele pot „păstra ceea ce este în cinstea lui Dumnezeu” și pot apăra cu orice preț ceea ce femeile au apărât întotdeauna pentru Biserică: credința față de Mirele cel din Ceruri, Hristos. Purtându-și unii altora sarcinile și primindu-i cu dragoste pe toți care vin la ele, acestea pot oferi un locaș de mântuire pentru tinerele femei care își găsesc calea în afara mlaștinii morale a timpurilor noastre.

Recent, una dintre surorile de la Sf. Xenia a zis: „În nici un moment din istoria Schitului nostru, indiferent cine a fost aici, viața nu a fost ușoară. Întotdeauna a fost o luptă. Dar înflăcărea obișnuită pentru care a luptat Maica Brigid la început - pustia, viața de obște, misiunea de a publica cărți ascetice - ne-a ajutat să învingem greutățile. Nu li se dă mult duhovnicește femeilor în vremea noastră săracă, dar noi mai avem flacăra îndemnelor pustiei a femeilor noastre virtuozitate înaintașe. Pentru a menține flacăra vie, trebuie să luptăm împotriva legiunilor nevăzute și a propriei noastre naturi căzute. Trebuie să continuăm viețuirea în pustie, cu frângerea inimii și cu nevoițe.

PARTEA A X-A

92

Sufletul după moarte

Indiferent cât de absurdă va părea ideea vâmlor „înțelepților ” noștri, ei nu vor scăpa de trecerea prin ele.

- Sf. Teofan Zăvorâtul

Cu câteva săptămâni înainte de a muri, când comenta cartea Facerea cu un grup de studenți, Părintele Serafim a început cu întrebarea: „De ce trebuie să studiem o carte ca aceasta? De ce să nu ne intereseze doar mântuirea sufletelor, în loc să ne gândim la aceste lucruri, cum ar fi: cum va fi lumea la sfârșit sau cum a fost ea la început? Nu-i mai sigur să ne ocupăm de noi înșine, spunându-ne rugăciunile și să nu ne gândim la aceste subiecte mari, care ne-ar putea tulbura?”

La această întrebare, Părintele Serafim a dat câteva răspunsuri, concluzionând cu cea mai importantă. El a zis: „Creștinismul nostru este o religie care ne spune despre ceea ce vom face în viața cea veșnică, cu alte cuvinte, ne pregătește pentru ceva veșnic, *nu pentru această lume*. Dacă ne gândim numai la *această lume*, orizontul nostru este foarte limitat și nu știm ce este după moarte, de unde am venit, încotro mergem, care este scopul vieții. Când vorbim despre *începutul* sau sfârșitul lucrurilor, descoperim cum este întreaga noastră viață.”

Această afirmație simplă, nu numai că reflectă laitmotivul Părintelui Serafim, dar și explică de ce a studiat și a scris despre anumite subiecte mai mult decât despre altele. Din tinerețe avusese tendința să pătrundă în înțelesul și definirea fundamentală a existenței omului și de aceea a căutat atât de intens să cunoască începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor. Aceasta a dat conținut apocaliptic scrierilor sale, ceea ce l-a determinat să aleagă subiectele pentru *împărăția omului și Impărăția lui Dumnezeu și Ortodoxia și religia viitorului*, ca și pentru conferințele pe care le-a ținut spre sfârșitul vieții, cu privire la sfârșitul lumii. Nu a fost o coincidență faptul că, în timpul pelerinajelor Sf. Gherman, el a ales să-și conducă participanții într-un studiu detaliat al cărților profetice Facerea, Daniel și Apocalipsa.

Dar în timp ce toate aceste studii și scrieri pătrundeau adânc în începutul și sfârșitul întregii lumi, era o altă dimensiune a eshatologiei creștine pe care ei nu o puteau atinge direct: sfârșitul existenței pământești al fiecărui om. Părintele Serafim nu trebuia să neglijeze nici această dimensiune în scrierile sale. Ultima carte pe care a terminat-o înainte de a muri a fost despre moarte și viața de dincolo, gândul care îl însoțise permanent de foarte multă vreme. Scrierea acestei cărți a apărut în felul următor.

În 1976-77, datorită în parte, noii tehnici de readucere la viață a „morților clinici”, subiectul vieții de după moarte a căpătat dintr-odată o largă popularitate în lumea apuseană. După cum a relatat Părintele Serafim mai târziu: „Cartea care a stârnit interesul contemporan asupra acest subiect a fost publicată în noiembrie 1975 și a fost scrisă de un tânăr psihiatru din sudul Statelor Unite (Dr. Raymond A. Moody, Jr., *Viață după viață*). Atunci el nu cunoștea de alte studii sau literatură despre acest subiect, dar tocmai atunci când se tipărea această carte, s-a arătat limpede un mare interes pentru acest subiect și se scrisese deja mult despre el. Marele succes al cărții Dr. Moody (cu

peste două milioane de exemplare vândute) a adus experiențele din pragul morții în lumina marii publicității și după numai patru ani, s-au tipărit multe alte cărți și articole despre aceste experiențe.” Oamenii de știință și medici cu o bună reputație au scris aceste cărți sau și-au exprimat totala lor adeziune.

În timpul acestei furii de interes public, părinții de la Platina au citit în ziarul principal al Arhiepiscopiei grecilor din America, o scrisoare ce exprima interesul pentru cartea Dr. Moody. Autorul scrisorii cerea o perspectivă ortodoxă asupra fenomenului descris în carte, dar editorii i-au spus că niciodată nu se abordase în creștinism o teorie asupra acestui subiect. În alt loc, un preot al Arhiepiscopiei grecilor a spus autorului unei cărți despre viața de după moarte că ortodoxia nu are „o idee precisă despre ce va fi în lumea de apoi.”⁵⁰⁸

Părinții au fost atât de surprinși, cât și triști să citească asemenea afirmații. „Este aceasta pastorație?!” Părintele Gherman s-a mâhnit. „Întregul creștinism ortodox este îndreptat către viața de dincolo de moarte și acești ortodocși spun că ei nu știu cu adevărat ce este acolo! Atunci, *ce facem noi?*”

Părinții au văzut și pericolul implicat în afirmații „ortodoxe” vagi și nedefinite despre viața de dincolo. Dacă credincioșii ortodocși sunt îndrumați să creadă că, credința lor nu are un răspuns la întrebările lor despre viața de dincolo, ei se vor îndrepta către cei din afară care pretind că au un răspuns. Și adesea, ei vor primi explicațiile oferite de ocultism sau de parapsihologia modernă.

La mănăstire, părinții au început să primească scrisori de la oameni care cereau o explicație ortodoxă pentru fenomene aparent inexplicabile, prezentate în cărțile contemporane; și aceasta a întărit părinților nevoia de a clarifica învățătura ortodoxă. Părintele Gherman a început să-l îndemne pe Părintele Serafim să scrie un articol, dându-i spre lectură duhovnicească în Postul Mare, al treilea volum al scrierilor Sf. Ignatie Brianceaninov, *Omilii despre moarte*. Citind această carte (care există numai în limba rusă) în chilia lui din pădure, Părintele Serafim a fost uimit. El a spus că era „copleșitor”, că niciodată nu-și dăduse seama că se află o asemenea profunzime în învățătura ortodoxă despre viața de dincolo. L-a întrebat pe Părintele Gherman dacă trebuie să răspundă nevoii obișnuite doar traducând această carte a Episcopului Ignatie pentru a o publica; dar Părintele Gherman nu a fost de cord, era nevoie de ceva mai contemporan. I-a spus Părintelui Serafim că trebuie să ia învățăturile Episcopului Ignatie și să le aplice la toate experiențele moderne de „după moarte”, ca și la întreaga literatură ocultă, spre care se îndrepta lumea în căutarea de explicații. A mers în oraș și a cumpărat pentru Părintele Serafim toată literatura contemporană de „după moarte”, pe care a găsit-o. Părintele Serafim s-a apucat de lucru și în curând a venit la Părintele Gherman cu o listă lungă de aspecte importante ale problemei, care trebuiau abordate. Devenea clar pentru ambii părinți că era necesară o carte întreagă și nu doar un articol.

ÎN 1977, Părintele Serafim a început să publice în serial cartea sa *Sufletul după moarte*, în paginile *Cuvântului ortodox*. Prezentând vechea învățătură patristică despre viața de dincolo, el a cercetat mulțime de izvoare de pe parcursul a două milenii. Acestea au venit mai întâi din tradiția *ascetică* a Bisericii: Viețile sfinților eremiți și viețuitorilor în pustie ai căror ochi duhovnicești erau deschiși, permițându-le să perceapă în mod mistic tărâmul de dincolo de moarte. Numeroși sfinți părinți timpurii au scris mult despre viața de după moarte, incluzând pe Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul), Sf. Ioan Casian, Fer. Augustin și Sf. Ioan Scărarul. Mai aproape de timpurile noastre, mai multe învățături despre acest subiect au venit de la noii părinți care erau legați de tradiția ascetică: Sf. Teofan Zăvorâtul, Sf. Ambrozie de la Optina, Arhiepiscopul Andrei din New Diveyevo, Arhimandritul teolog sârb Justin Popovici,

⁵⁰⁸ David R. Wheeler, *Călătorie în lumea cealaltă* (New York: Ace Books, 1977), p. 130.

Părintele Mihail Pomazanski și în special Cuv. Arhiepiscop Ioan Maximovici. De asemenea, slujbele vechi ale Bisericii conțin multe rugăciuni, care aruncă lumină asupra a ceea ce așteaptă sufletul în clipa morții.

Totuși, principala sursă a Părintelui Serafim rămâne Sf. Ignatie Brianceaninov. S-a spus că Părintele Serafim a făcut pentru sec. XX ceea ce Sf. Ignatie făcuse pentru al XIX-lea. În acest caz, așa cum Sf. Ignatie a considerat odinioară necesar să expună spiritualitatea sec. XIX în lumina adevăratei învățături creștine despre viața de după moarte, tot așa Părintele Serafim a simțit nevoia să prezinte parapsihologia sec. XX în același mod.

Folosind literatura ne-ortodoxă de „după-moarte”, cât și unele texte oculte despre acest subiect, Părintele Serafim a afirmat că urma exemplul Sf. Ignatie de „prezentare a unei teorii false atât de complet și de corect cât era nevoie pentru a expune falsitatea ei așa încât creștinii ortodocși nu vor fi ispitiți de ea.” Ca și Sf. Ignatie, Părintele Serafim a constatat că „textele ne-ortodoxe, atunci când înfățișează *experiențe* adevărate (iar nu simple păreri și interpretări), dau adesea confirmări uimitoare adevărilor ortodoxe. Scopul nostru de competență în această carte a fost acela de a prezenta un *contrast* atât de amănunțit cât este necesar, pentru a scoate în evidență diferența care există între învățătura ortodoxă și experiența sfinților ortodocși pe de o parte, și teoria ocultă împreună cu experiențele moderne pe de altă parte. Dacă am fi prezentat învățătura ortodoxă fără acest contrast, ar fi fost convingător pentru puțini, în afară de cei deja-convinși. Dar acum, poate, unii dintre aceia care s-au adâncit în experiențele moderne, se vor trezi văzând marea deosebire dintre experiența lor și experiența duhovnicească adevărată.”

Părintele Serafim a avut grijă să arate: „Cu toate acestea, chiar faptul că o bună parte a acestei cărți relatează *experiențe*, atât creștine cât și ne-creștine, înseamnă de asemenea că nu toate cele ce se află aici sunt numai o prezentare a învățăturii Bisericii despre viața de după moarte, ci cuprinde și interpretările autorului despre aceste experiențe diferite. De bună seamă, cu privire la aceste interpretări, trebuie să facem o deosebire dreaptă de opinii, între creștinii ortodocși. Am încercat pe cât ne-a stat în putință, să relatăm deocamdată aceste interpretări, fără a căuta să ‘definim’ asemenea experiențe în același fel în care se poate defini învățătura generală a Bisericii despre viața de după moarte. Mai cu seamă, privitor la experiențele oculte ‘în-afara-corpului’ și ‘planul astral’, le-am prezentat pur și simplu, așa cum au fost povestite de către cei care au luat parte la ele, și le-am comparat cu cele înfățișate în literatura ortodoxă, fără a încerca să definim natura precisă a acestor experiențe. Noi le-am considerat experiențe reale, în care sunt chemate adevărate forțe demonice, iar nu simple halucinații. Să judece cititorul singur cât de potrivită a fost această abordare.”⁵⁰⁹

Ca în *Ortodoxia și religia viitorului*, Părintele Serafim prezentase mai întâi toate faptele și mărturiile și apoi a tras concluzii. În Cap. I, el a început prin detalierea unor aspecte ale experiențelor de astăzi de „după-moarte” - experiența „în afara trupului”, a „întâlnirii cu alții”, „ființele de lumină”, etc. - despre care s-a relatat că apăreau în primele minute sau ore de „moarte clinică”, când sufletul plutește foarte aproape de pământ, înainte ca trupul să fie reanimat de către doctori. El a comparat aceste experiențe cu informații din scrierile patristice din apus și răsărit și din Viețile sfinților, cât și o relatare a unui creștin ortodox sârb din sec. XIX, care fusese în „moarte clinică” treizeci și șase de ore.

Pentru a înțelege întâlnirile moderne cu „ființe de lumină” și a vedea ce pot fi aceste „ființe”, Părintele Serafim a prezentat în Cap. II învățătura ortodoxă despre îngeri, atât cei sfinți cât și cei căzuți. Opus ideii moderne - bazată pe filosofia lui

⁵⁰⁹ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iași, 2003, p. 16-17.

Descartes a sec. XVII, că tot ce se află în afara lumii materiale aparține domeniului „spiritului pur” - Părintele Serafim a arătat că îngerii, în timp ce sunt într-adevăr în relație duhovnicească cu omul, se află în relație materială cu Dumnezeu, Care singur este în întregime nematerial.⁵¹⁰ Descriind experiențe ale îngerilor și demonilor, cum se găesc în literatura ortodoxă, el a scris: „Până nu demult, se pare că erau foarte puțini creștini ortodocși ‘învechiți’ sau cu ‘minte strâmtorată’, care mai puteau să creadă în ‘adevărul neabătut’ al acestui fel de povestiri. Chiar și astăzi mai sunt unii ortodocși care socotesc că este greu de primit aceste experiențe, credința modernă fiind atât de răspândită, că îngerii și dracii sunt ‘duhuri curate’ și că nu lucrează în asemenea chipuri materiale. Doar în urma lucrărilor drăcești mult sporite din ultimii ani, aceste povestiri încep să pară din nou a fi cu puțină.”⁵¹¹

În Cap. III, intitulat „Arătări ale îngerilor și dracilor la ceasul morții”, Părintele Serafim a scris despre felul în care „proaspătul dispărut este de obicei întâmpinat de doi îngeri .... Menirea acestor îngeri este de a lua sufletul noului ieșit din trup, în călătoria sa în viața de dincolo. Nu este nimic nelămurit în privința lor, nici în înfățișare, nici în lucrare; având înfățișare omenească, ei apucă ‘trupul ușor’ al sufletului și îl duc departe.”⁵¹²

Cap. IV, „Experiența contemporană a ‘raiului’”, a analizat experiențele creștinilor ne-ortodocși, ale păgânilor, ale necredincioșilor și chiar ale sinucigașilor care pretindeau să fi intrat într-un fel de lume de rai în primele minute după moartea clinică. În concluzie, a zis, „Este limpede că trebuie să fim cu foarte mare băgare de seamă în deslușirea ‘vedeniilor despre rai’ care sunt văzute de muribunzi și de oamenii ‘morți’ ... Cele mai multe, poate într-adevăr toate aceste experiențe, au puține lucruri care seamănă cu vedenia creștină a raiului. Aceste vedenii nu sunt duhovnicești, ci *lumești*. Ele sunt atât repezi, atât de ușor dobândite, atât de obișnuite, atât de pământești în priveliștile lor, că nu poate exista nici o asemănare însemnată a lor cu adevăratele vedenii creștine despre rai (unele vor fi povestite mai jos) ..

Totuși, nu se poate pune la îndoială faptul că aceste experiențe sunt neobișnuite. Multe dintre ele nu pot fi mărginite la simple halucinații, și par să aibă loc dincolo de hotarele vieții pământești, așa cum sunt înțelese în general, într-un sălaș, undeva, între

513

viață și moarte, așa cum s-ar părea că sunt.”

Următoarele două capitole, constând aproape integral în traducerile Părintelui Serafim din scrierile Sf. Ignatie Brianceaninov, prezintă învățătura creștină despre această sferă în care intră mai întâi sufletul după moarte. Dar pentru a înțelege această sferă, Părintele Serafim a spus, „trebuie să-l socotim întru alcătuirea firii omenești. Va trebui să cunoaștem firea omului înainte de căderea lui, schimbările care s-au săvârșit după cădere, și înțelegerea pe care o are omul pentru a intra în legătură cu ființele cele duhovnicești.”

În Cap. V, „Sălașul din văzduh al duhurilor”, Părintele Serafim l-a citat pe Sf. Ignatie pentru a explica cum omul, fiind inițial capabil să perceapă duhurile senzorial, și-a pierdut în general această capacitate ca rezultat al căderii. De la cădere, oamenii sunt capabili să vadă duhurile numai printr-„o subțiere a simțurilor, care se săvârșește în chip nedeslușit pentru om.” Prin propriile sale mijloace (prin îngăduința lui Dumnezeu, dar nu prin voia Lui), omul poate intra în comuniune cu duhurile căzute; el nu poate intra în comuniune cu îngerii decât cu voia lui Dumnezeu. „Nu este obișnuit sfinților îngeri să ia parte la ceva ce nu este după voia lui Dumnezeu, ceva ce nu este bine plăcut lui Dumnezeu.”

⁵¹⁰ Vezi Sf. Ioan Damaschin, *Prezentarea credinței ortodoxe*, II, 3, Părinții Bisericii, vol. 37 (New York, 1958), p. 205-206.

⁵¹¹ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iași, 2003, p. 45.

⁵¹² *Ibid.*, p. 46-47.

⁵¹³ *Ibid.*, p. 61-62.

Nu există ceva foarte important despre perceperea senzorială a duhurilor: Sf. Ignatie scrie, „Aflarea duhurilor numau cu simțurile, fără cunoașterea cea duhovnicească, nu aduce înțelegerea cea dreaptă a duhurilor; ea aduce numai o înțelegere a lor pe din afară. Aflarea cu simțurile poate plăsmui cu mare lesniciune socotințele cele mai greșite, și cu adevărat, cel mai adesea, aceasta se întâmplă celor fără experiență și celor stricați de slava deșartă și de mărirea de sine. Cunoașterea duhovnicească a duhurilor se dobândește numai de către creștinii adevărați, în vreme ce oamenilor care duc cea mai desfrânată viață, le stă în putință să le cunoască cu simțurile.”⁵¹⁴

Părintele Serafim a comentat, „învățătura episcopului Ignatie, scrisă cu peste o sută de ani în urmă, ar fi putut foarte bine să fie scrisă și astăzi, prezentând cu atâta limpezime ispitele duhovnicești ale vremurilor noastre, când ‘porțile simțirii’ (pentru a folosi expresia popularizată de către un lucrător în acest domeniu, Aldous Huxley) au fost deschise în oameni, într-o măsură nevisată în vremea Episcopului Ignatie.”⁵¹⁵

Cap. VI, „Vămile văzduhului”, prezintă învățătura patristică a judecății particulare care are loc în mod obișnuit la trei zile după moarte. Despre aceasta, Sf. Ignatie a scris: „Sunt de trebuință dreapta socoteală și dreapta judecată pentru cunoașterea măsurii aplecării spre păcat a sufletului creștinului, pentru a hotărî ce covârșește în el - viața veșnică ori moartea veșnică. Dreapta judecata a lui Dumnezeu așteaptă sufletul fiecărui creștin după ieșirea lui din trup, după cum a spus Sf. Apostol Pavel: *Și precum este rânduit oamenilor, o dată să moară, iar după aceea să fie judecata* (Evrei 9, 27).

Pentru cercetarea sufletelor care străbat văzduhul, puterile întunericului au statornicit locuri anume de judecată și păzitori într-o aleasă rânduială. în sălaşurile de sub rai, de la pământ până la cer, stau pururea de pază legiuni de duhuri căzute. Fiecare sălaş având cunoscători ai vreunui oarecare chip al păcatului, caută cu multă grijă păcatul acela în sufletul care ajunge în acel loc. Străjile dracilor văzduhului și sălaşurile de judecată sunt numite în scrierile patristice *vămi*, iar duhurile care slujesc în acelea sunt numite *vameși*.”⁵¹⁶

Aici Părintele Serafim, cunoscând importanța raționalistă modernă asupra sensului „literal” al textelor și înțelegerea „realistă” sau lumească a evenimentelor descrise în Scriptură și Viețile sfinților, trebuia să spună câteva cuvinte de avertizare. Citând din scriitorii ortodocși străvechi și moderni, el a arătat cum ar trebui înțeleasă învățătura despre „vămi”: „Nici un om adâncit în învățătura ortodoxă nu ar spune că vămile nu sunt ‘adevărate’, că nu sunt *trăite* cu adevărat de suflet după moarte. Dar trebuie să nu uităm că aceste experiențe nu au loc în lumea materială învățată în care trăim noi. Cu toate că există cu adevărat, atât timpul cât și spațiul, sunt foarte deosebite de înțelegerile noastre pământești despre timp și spațiu. Povestirile acestor experiențe în limbaj pământesc nu pot exprima întru totul realitatea de dincolo. Oricine citește în chip obișnuit literatura ortodoxă, care înfățișează cele ce se află după moarte, va cunoaște cum să socotească cu dreptate cele duhovnicești arătate acolo și amănuntele întâmplătoare care se pot spune uneori în limbaj simbolic ori imaginar. Astfel, de bună seamă, nu se află ‘case’ ori ‘căsuțe’ în aer, unde să se plătească ‘vamă’ sau unde se află ‘zapisuri’ și liste cu toate păcatele, ori ‘cântare’ pentru măsurarea faptelor celor bune, și nici ‘aur’ cu care să se plătească ‘datoriile’ - în toate aceste împrejurări, trebuie să înțelegem cu dreptate că aceste priveriști sunt folosite ca mijloace vii și pilduitoare pentru a arăta cele ce trebuie să rabde sufletul în ceasul acela (al morții nota trad.)”⁵¹⁷ Iată cum l-a îndrumat un înger pe Sf. Macarie din Alexandria când acesta începuse să-i

⁵¹⁴ Ibid., p. 70.

⁵¹⁵ Ibid., p. 74.

⁵¹⁶ Ibid., p. 77. Traducere din Episcopul Ignatie Brianceaninov, Sochinonii [Opere], vol. 3, p. 136.

⁵¹⁷ Ibid., p. 80.

povestească despre vămi: „Primește lucrurile pământești aici ca fiind arătările cele mai palide ale lucrurilor cerești.”

În Cap. VII, Părintele Serafim a analizat experiențele „în afara trupului”, descrise în literatura ocultă modernă și cea a strămoșilor - *Cartea tibetană a morților* și scrierile teosofiei, Emanuel Swedenborg și Robert Monroe - și le-a relatat într-un mod uimitor față de ceea ce spusese deja despre experiențele de „după-moarte” descrise de către autorii științifici contemporani. Aceste experiențe de „după-moarte”, a zis el, „sunt în întregime și în chip firesc, experiențe 'în afara trupului', lucru foarte cunoscut mai ales în literatura ocultă, experiențe care în ultimii ani li se întâmplă din ce în ce mai des oamenilor obișnuiți care nu sunt deloc adânciți în ocultism. Cu toate acestea, aceste experiențe nu ne spun aproape nimic despre cele ce se întâmplă cu sufletul după moarte, în afară de faptul că este viu și conștient.

Sălaşul în care intră sufletul îndată ce iese din trup și începe să piardă legătura cu ceea ce noi cunoaștem ca 'realitate materială' (fie după moarte, fie într-o experiență obișnuită 'în afara trupului'), nu este nici raiul, nici iadul, ci un sălaş nevăzut, aproape de pământ, care se numește în chip felurit: 'după moarte' sau 'planul Bardo' (*Cartea tibetană a morților*), 'lumea spiritelor' (Swedenborg și spiritismul), 'planul astral' (teosofie și ocultism), 'locul de lucrare II' (Monroe) - sau, în limbaj ortodox, lumea văzduhului de sub ceruri unde sălășluiesc duhurile cele căzute și sunt lesne-lucrătoare în înșelarea oamenilor care să-i ducă la osândire. Aceasta nu este 'lumea cealaltă' care îl așteaptă pe om după moarte, ci doar partea nevăzută a *acestei* lumi, prin care trebuie să treacă omul pentru a ajunge cu adevărat în lumea 'cealaltă' a raiului sau a iadului. Pentru cei care au murit cu adevărat, și care sunt călăuziți de îngeri din viața pământească, acesta este sălaşul unde începe judecata particulară, la 'vămile văzduhului', unde duhurile văzduhului își descoperă firea lor cea adevărată și vrăjmășia lor față de oameni; pentru toți ceilalți, acesta es află întru iscusința acelorași duhuri.

Ființele cu care se ia legătura în acest sălaş sunt întotdeauna (sau aproape întotdeauna) draci, fie că sunt chemați prin mediumuri sau alte practici oculte, fie că se întâlnesc în experiențe 'în afara-trupului'. Aceia nu sunt îngeri, căci ei sălășluiesc în rai, iar în acest sălaş se află numai în trecere, ca vestitori ai lui Dumnezeu. Nu sunt suflete ale morților, căci acelea sălășluiesc în rai sau în iad și prin acest sălaş sunt doar în trecere, îndată după moarte, în calea lor către judecata pentru faptele lor din această viață ..

Se poate pune întrebarea: Ce este cu simțămintele de 'pace' și 'desfătare' care par să se vădească aproape întotdeauna în starea din 'afara trupului'? Ce este cu vederea 'luminii' pe care o văd atât de mulți? Sunt și acestea numai înșelări?

Poate, într-un fel, aceste experiențe sunt 'firești' pentru suflet, atunci când acesta iese din trup. În această lume căzută, trupurile noastre materiale sunt trupuri ale durerii, stricăciunii și morții. Când iese din acest trup, sufletul se află de îndată într-o stare mai 'firească' pentru el, mai aproape de starea pe care Dumnezeu o plănuiește pentru el: căci 'trupul duhovnicesc' înviat, cu care va viețui omul în Impărăția cerului este mai asemenea cu sufletul decât cu trupul pe care îl cunoaștem pe pământ .... În acest sens, 'pacea' și 'desfătarea' experienței în 'afara-trupului' pot fi socotite adevărate iar nu o înșelare. Cu toate acestea, înșelarea pătrunde în clipa în care omul începe să socotească aceste simțăminte 'firești' ca pe ceva 'spiritual' - ca și cum această pace a împăcării cu Dumnezeu și 'desfătarea' ar fi adevărata dezmiardare duhovnicească a raiului. De fapt, oamenii socotesc în felul acesta experiențele lor 'în afara trupului' și pe cele de 'după moarte', din pricina lipsei lor de experiență duhovnicească adevărată și a lipsei de

Părintele Serafim arăta aici din nou, ceea ce scrisese cu mulți ani în urmă pentru *împărăția omului și împărăția lui Dumnezeu*, despre confuzia dintre „psihic” și „duhovnicesc”. Înainte de convertirea sa la ortodoxie, devenise conștient prin scrierile lui René Guénon, că aceasta era o sursă de mare înșelare în epoca noastră materialistă.

Părintele Serafim și-a continuat discuția despre experiențele înșelătoare cu un capitol despre „Experiențele creștine adevărate ale raiului”. Pornind cu înțelegerea patristică a „localizării raiului și iadului”, a scris: „Raiul este cu adevărat un loc, și acesta este cu adevărat *sus* din oricare loc de pe pământ, iar iadul este cu adevărat *jos*, în măruntaiele pământului; dar aceste locuri și locuitorii lor nu pot fi văzuți de oameni până când ochii lor duhovnicești nu sunt deschiși, după cum am văzut mai înainte, cu privire la sălașul din văzduh. Mai mult, aceste locuri nu se află între ‘hotarele’ sistemului nostru spațio-temporal: un avion de pasageri nu trece ‘în chip nevăzut’ prin rai, nici un satelit pământesc prin cel de-al treilea cer, nici sufletele nu pot să aștepte în iad până la Judecata de Apoi, ca să fie pregătite să ajungă pe pământ. Ele nu se află *acolo*, ci într-un loc de un *fel* deosebit, care începe chiar aici, dar se întinde într-o altă direcție.”⁵¹⁹ Această chestiune este foarte fascinantă în concepția teoriei științifice moderne că există mult mai multe dimensiuni ale realității față de cele trei care sunt cunoscute în mod obișnuit. Părintele Serafim arăta: „Oamenii de știință moderni au ajuns să recunoască faptul că ei nu mai sunt siguri de natura de bază a materiei și de hotarele ei, și nici unde se sfârșește aceasta și unde începe realitatea ‘transcendentală’”

Părintele Serafim a spus cum numeroase întâmplări din Viețile sfinților arată că acest fel diferit de sălaș „pătrunde” spațiul „obișnuit” al acestei lumi. Citând relatări din experiențele adevărate ale raiului din Viețile sfinților, el a văzut anumite caracteristici comune: „Este un urcuș; sufletul este purtat de îngeri; este întâmpinat și primit în rândul locuitorilor raiului.” Din alte relatări: „Se mai adaugă și alte însușiri însemnate la această experiență: strălucirea luminii cerului; prezența nevăzută a Domnului, al Cărui glas se aude; închinarea sfântului și frica înaintea Domnului; și o simțire limpede a harului dumnezeiesc, într-o mireasmă de nepovestit. Mai mult, se spune că mulțimile de ‘oameni’ întâlniți în cer sunt (pe lângă îngerii care călăuzesc sufletele) sufletele

520

mucenicilor și ale sfinților bărbați.”

Comparând astfel de relatări cu literatura contemporană „după-moarte”, Părintele Serafim a observat între ele unele diferențe esențiale. Diferența cea mai uimitoare constă în aceea că experiențele adevărate ale raiului, „sufletul este *întotdeauna* călăuzit spre rai de către unul sau mai mulți îngeri, și niciodată nu ‘hoinărește’ prin el, nici nu merge după voia lui ori după puterea pricinuitoare . . . în experiențele de astăzi, sufletului i se oferă cel mai adesea alegerea de a rămâne în ‘rai’ sau de a se întoarce pe pământ; pe când experiența adevărată a raiului nu se petrece prin alegerea omului, ci numai la porunca lui Dumnezeu, împlinită prin îngerii Săi. Experiența obișnuită a raiului ‘în afara-trupului’ din zilele noastre nu are nevoie de nici o călăuză, căci aceasta are loc *chiar aici*, în aer, deasupra noastră, încă în *această lume*; în vreme ce îngerii călăuzitori sunt de trebuință, dacă experiența are loc *în afara* acestei lumi, într-o lume de un chip deosebit, unde sufletul nostru nu poate merge de unul singur. (Asta nu înseamnă că dracii nu se pot preface și în ‘îngeri călăuzitori’, dar ei

521

rareori par să facă aceasta în experiențele de astăzi.)”

Dacă experiențele „după-moarte” de astăzi, în care este reanimată o persoană după o perioadă foarte scurtă de „moarte clinică”, se pot identifica mai degrabă cu stările „în afara-trupului” oculte decât cu experiențele adevărate ale raiului, ce înseamnă ele pentru lumea contemporană? În Cap. IX, dedicat exclusiv acestei probleme, Părintele Serafim a scris: „Această creștere însemnată a experiențelor din ‘cealaltă

lume' de astăzi, este, fără îndoială, unul dintre semnele apropierii sfârșitului acestei lumi. Sf. Grigorie cel Mare, după ce a istorisit felurite vedenii și experiențe ale vieții după moarte în *Dialogurile* lui, a văzut că 'lumea duhurilor se apropie de noi, arătându- se prin vedenii și descoperiri .... Fiindcă lumea actuală se apropie de sfârșit, lumea cea veșnică se arată mai aproape .... Sfârșitul lumii se unește cu începutul vieții veșnice' (*Dialoguri* IV, 43, p. 251).

Cu toate acestea, Sf. Grigorie adaugă faptul că prin aceste vedenii și descoperiri (care sunt cu mult mai obișnuite în vremea noastră decât pe vremea lui), vedem și acum adevărurile vieții viitoare în chip nedesăvârșit, fiindcă lumina este încă 'slabă și ștearsă, ca lumina soarelui în primele ore ale dimineții, înaintea zorilor'. Cât de adevărat este acest lucru despre experiențele de 'după-moarte' de astăzi! Niciodată înainte, nu i s-au dat omenirii mărturii atât de uimitoare și limpezi - sau cel puțin 'idei' - că există o altă lume, că viața nu se sfârșește odată cu moartea trupului, că există un suflet care rămâne viu *după* moarte. Pentru o persoană cu o înțelegere limpede a învățaturii creștine, experiențele de 'după-moarte' de astăzi pot fi doar o adevărată uimitoare a învățaturii creștine despre starea sufletului îndată după moarte; iar experiențele oculte de astăzi pot numai să adevărească existența și firea sălașului din văzduh al duhurilor căzute.⁵²²

În Cap. X, ultimul al acestei cărți, Părintele Serafim a prezentat un sumar al învățaturii ortodoxe despre soarta sufletului după moarte, care constă într-un articol al Arhiepiscopului Ioan, în care Părintele Serafim a introdus secțiuni explicative, comentarii și comparații, împreună cu citate din diferiți sfinți părinți. S-a explicat aici în amănunt cum vedenia duhovnicească a muribundului începe adesea înainte de moarte; cum sufletul întâlnește duhuri după moarte și se apropie de cele care sunt mai asemănătoare cu el; cum sufletul rămâne de obicei aproape de pământ timp de două zile, înainte de a se deplasa în alte sfere; cum în ziua a treia, în timp ce trece prin 'vămile' văzduhului are loc judecata particulară; cum este condus apoi de către îngeri prin rai și prin iad; cum, de obicei în cea de a patruzecia zi este trimis în locul unde va aștepta Învierea; și în sfârșit, cum, într-o bună zi va ajunge la Judecata de Apoi, când toată această lume bolnavă se va sfârși, Impărăția cerurilor cea veșnică se va ivi și toate sufletele morților se vor uni cu trupurile lor înviate.

Când se publica în serial, *Sufletul după moarte* a stârnit răspunsuri ample din partea cititorilor ortodocși. Unii au trimis propriile relatări ale experiențelor după moarte la care participaseră sau le auziseră la prima mână. Părintele Serafim a publicat câteva dintre ele, probabil cele mai interesante pe care le primise de la un episcop din Grecia. Episcopul auzise de curând mărturisirea unei femei în vârstă, care în tinerețe murise în timpul unui avort, fără să se pocăiască. Întrucât femeia fusese constrânsă de către părinții ei să facă acest păcat, i s-a acordat o a doua șansă, să se întoarcă la viață și să se pocăiască. Ea murise peste noapte înainte de a reinvia miraculos în coșciugul ei; descrierea ei este în deplină armonie cu învățătura patristică pe care o prezentase Părintele Serafim.

Răspunsul ortodox la cartea Părintelui Serafim a fost realmente de 100% pozitiv. Helen Kontzevici, asumându-și autoritatea patristică, a afirmat: „Cartea este remarcabilă. Este teologică clasică. Această carte ar trebui folosită ca manual în instituțiile teologice academice. Mă bucur pentru ea foarte mult.

Totuși, a fost o excepție la acest răspuns pozitiv - o excepție care-i arăta Părintelui Serafim cât de necesară fusese cartea lui. Când se publica *Sufletul după moarte* în serial, editorul unei reviste ortodoxe din Alaska, *The Tlingit Herald*, a început să publice articole care să atace învățătura de acolo. Părintele Serafim a scris: „Aceste

⁵²² Ibid., p. 166.

atacuri nu erau îndreptate numai împotriva învățaturii din această carte, ci și împotriva învățaturii arătate în publicațiile Mănăstirii Sf. Treime din Jordanville ... împotriva predicii Arhiepiscopului Ioan Maximovici, împotriva 'Vieții după moarte', care a apărut în *Cuvântul ortodox*, nr. 4, 1971 și este retipărită mai sus, în Cap. X al acestei cărți; împotriva întregii învățături a Episcopului Ignatie Brianceaninov, care a însuflețit această carte; și în general, împotriva învățaturii care a fost înfățișată în atât de multe izvoare ortodoxe din ultimele câteva veacuri și exprimă cucernicia vie a credinței ortodoxe chiar și în zilele noastre."

Considerând izvoarele ortodoxe tradiționale ca „literatură fantastică și înșelare duhovnicească”, criticul Părintelui Serafim a reinterpretat radical textele patristice și a emis teorii proprii care se contraziceau. Părintele Serafim scria într-o anexă pentru cartea sa, intitulată „Răspuns unei critici” (fără nume): „Criticul se opune atât de mult lucrărilor sufletului din lumea cealaltă, mai ales după moarte, așa cum se arată în multe Vieți ale sfinților, că sfârșește prin a emite o întreagă doctrină despre 'odihna' sufletului sau 'somnia' care este după moarte - un procedeu care arată că aceste lucrări sunt pur și simplu cu neputință! El spune: 'Așa cum se înțelege în ortodoxie, la moarte, sufletul este ținut pentru a i se hotărî o stare de odihnă prin lucrarea voii lui Dumnezeu, și intră într-o stare de nelucrare, un fel de somn în care nu lucrează, nu aude, nu vede.'

Chiar printre heterodocși, o asemenea doctrină a 'sufletului adormit' se găsește numai la câteva secte care se află departe de creștinismul istoric (martorii lui Iehova, adventiștii de ziua a șaptea); de aceea, ne miră să găsim că se spune aici foarte hotărât *ortodox!* ...

Cercetând viețile părinților, va fi puțin eficient să aducem 'împotriviri' acestei doctrine, căci aceasta a fost rareori socotită cu dreptate și adâncime în Biserică, ca să fie nevoie de vreo împotrivire. În Cap. X al acestei cărți, am spus învățătura Sfântului Ambrozie, după care sufletul este 'mai lucrător' când este slobozit din trup după moarte, afirmația Sfântului Avva Dorotei, că sufletul 'își aduce aminte de toate la ieșirea din acest trup mai limpede și mai deslușit, odată ce este scăpat din deșertăciunea trupului', și învățătura Sfântului Ioan Casian că sufletul 'se face mai viu' după moarte; și se mai pot afla afirmații asemănătoare la mulți părinți. Dar asemenea menționări sunt numai o mică parte a mărturiilor ortodoxe care neagă teoria 'sufletului care doarme'. Toată evlavia și practica ortodoxă a rugăciunii pentru morți presupune, de bună seamă, faptul că sufletele sunt 'treze' în lumea cealaltă și că soarta lor se poate schimba; chemarea ortodoxă către sfinți în rugăciune și răspunsul sfinților la această rugăciune, este de neconceput fără lucrarea conștientă a sfinților din cer; literatură ortodoxă bogată despre lucrările sfinților după moarte nu poate fi aruncată pur și simplu și socotită 'fabule'. Dacă criticul are dreptate, atunci, de bună seamă, că Biserica a 'greșit' vreme

523

de câteva veacuri."

Cea mai mare mânie a criticului se îndreaptă împotriva învățaturii ascetice ortodoxe despre vămile drăcești pe care le întâlnește sufletul după moarte „și se bănuiește că acesta vrea să înlăture cu totul conceptul despre ele, ceea ce l-a dus la o teorie contradictorie așa cum este aceea a 'sufletului care doarme'". Criticul a încercat să ridiculizeze și să-și bată joc de învățătura despre vămii, prezentând-o într-o manieră foarte strictă, a acestei lumi și apoi alungând-o ca fiind „halucinație”, produsul „cultelor astrologiei orientale”. Totuși, Părintele Serafim a arătat: „Este limpede pentru toți în afară de copiii cei mici, că numele de 'vămii' nu trebuie înțeles în chip neabătut ... Cu toate astea, relatările nu sunt nici 'alegorice' nici 'fabule', ci relatări simple ale experiențelor personale, făcute în limbajul cel mai potrivit pentru povestitor. Dacă descrierile vămilor par unora că sunt prea 'vii', probabil că spun asta pentru că nu sunt conștienți de adevărata fire a războiului nevăzut purtat în timpul acestei vieți. Acum

suntem mereu împresurați de ispitele și lovirile drăcești, dar ochii noștri duhovnicești sunt închiși, și vedem numai *urmările* lucrărilor lor - păcatele în care cădem, patimile care cresc în noi. Dar după moarte, ochii sufletului sunt deschiși spre realitatea duhovnicească și văd (de obicei pentru prima oară) adevăratele ființe care ne-au lovit de-a lungul vieții.

În toate istorisirile ortodoxe despre vămi nu se găsește nici un fel de păgânism, nici un fel de ocultism, nici un fel de ‘astrologie orientală’, nici un fel de ‘purgatoriu’. Mai degrabă, aceste vămi ne învață despre răspunderea fiecărui om pentru păcatele sale, despre faptul că la moarte este o încheiere a socotelii biruinței sau înfrângerii în războiul împotriva păcatului (Judecata particulară), și că dracii care l-au ispitit toată viața, vin cu cea din urmă lovitură a lor, la sfârșitul vieții omului, dar au putere numai asupra acelor care nu au luptat destul în războiului nevăzut din această viață.

Cât privește formele literare în care sunt exprimate, vămile se află și în sfintele slujbe ale Bisericii (poezia Bisericii), în scrierile ascetice ale părinților și în Viețile sfinților. Nici un credincios ortodox nu înțelege nici unul dintre aceste texte cuvânt cu cuvânt, așa cum le înțelege criticul, ci le înțelege cu evlavie și cu frică de Dumnezeu, căutând profit duhovnicesc. Oricare părinte duhovnicesc care a încercat să-și învețe fiii duhovnicești întru vechea tradiție a evlaviei ortodoxe, poate mărturisi înțelesul folositor

*

524

*

al izvoarelor ortodoxe care vorbesc despre vămi.”

Părintele Serafim a arătat cum înaintașii lui în credință și ai Părintelui Gherman transmiseseră învățătura despre vămi. Părintele Adrian, de exemplu, în timpul sfintei spovedanii obișnuia să-și cerceteze fiii duhovnicești întrebându-i de păcatele celor douăzeci de vămi, îndemnându-i să-și cerceteze conștiința la fiecare pas. Părintele Gherman își amintea că învățase mult din aceasta despre natura păcatelor, incluzând păcatele subtile despre care altfel nu ar fi știut. De pildă, când curăța conștiința oamenilor la „vama” furtișagurilor, Părintele Adrian atrăgea atenția că acest păcat însemna nu numai furtul de obiecte, ci și luarea ideilor de la alții și însușirea lor ca și cum ar fi proprii.

Părintele Serafim a mai amintit că Episcopul Sava vorbise despre vămi în timpul înmormântării Arhiepiscopului Ioan: „Toți cei ce erau de față au simțit că iau parte la înmormântarea unui sfânt. Măhnirea la plecarea lui a fost înăbușită de bucuria dobândirii unui nou mijlocitor ceresc. Și încă câțiva dintre ierarhii care erau de față, mai ales Episcopul Sava de Edmonton, au însuflețit cea mai înflăcărată rugăciune a oamenilor, pomenind de ‘vămile înfricoșătoare’ prin care trebuia să treacă chiar și acest om sfânt, această minune a harului lui Dumnezeu din vremurile noastre. Nimeni din cei care erau de față nu a socotit că numai rugăciunile noastre singure l-au scăpat de ‘încercările’ dracilor, și nimeni nu s-a gândit în mintea sa să schimbe ‘vămile’ cu niște ‘case’ în cer; ci aceste rugăciuni însuflețeau evlavia înflăcărată a credincioșilor, și fără îndoială, aceasta l-a ajutat să treacă prin aceste vămi. Viața omului sfânt cu fapte bune și milostenii, mijlocirea sfinților pe care el i-a slăvit pe pământ, rugăciunea credincioșilor care era, cu adevărat, o altă roadă a dragostei lui pentru ei - fără îndoială toate astea, într-un chip numai de Dumnezeu știut, și pe care nu trebuie să-l iscodim, l-au ajutat să biruiască lovirile duhurilor celor întunecate ale văzduhului. Când Episcopul Sava a făcut o călătorie la San Francisco, ca să fie de față la parastasul de patruzeci de zile de la adormirea Arhiepiscopului Ioan, a spus credincioșilor: ‘Am venit să mă rog împreună cu voi pentru odihna sufletului său, în cea de a patruzecă zi, în această zi mare și hotărâtoare, ziua când se hotărăște locul unde se va sălășlui sufletul său până la Judecata lui Dumnezeu cea de obște și înfricoșătoare’ - el însuflețea iarăși rugăciunea credincioșilor, amintind de credința învățaturii ortodoxe despre viața după moarte. Creștinii ortodocși aud rareori asemenea lucruri în zilele noastre, și de aceea trebuie să

⁵²⁴ Ibid., p. 234-235.

păstrăm cu sfințenie legătura pe care o mai avem cu asemenea reprezentanți ai tradiției

525

ascetice ortodoxe.”

Pe lângă sublinierea peste măsură de rațională, modernă a sensului „literal” al textelor duhovnicești, Părintele Serafim a surprins un motiv mai adânc pentru care astăzi oamenii (inclusiv cei care vorbesc tot timpul despre „spiritualitatea” ortodoxă) ar fi înclinați să cerceteze sau să reinterpreteze învățătura ortodoxă despre viața de dincolo: „învățătura ortodoxă despre viața după moarte este destul de aspră și cere din partea noastră un răspuns foarte cinstit, plin de frica de Dumnezeu. Dar oamenii de astăzi sunt foarte răsfățați și egoiști, și mai degrabă nu vor să audă de asemenea adevăruri aspre ca judecata și răspunderea pentru păcate. Omul se poate simți mult mai ‘liniștit’ cu o teorie însuflețitoare ca ‘isihasmul’, care spune că Dumnezeu nu este ‘cu adevărat’ atât de aspru cum L-a înfățișat tradiția ascetică ortodoxă, că ‘într-adevăr’ nu trebuie să ne fie

frica de moarte și de judecata care va veni, că numai dacă ne ocupăm cu idei spirituale însuflețite ca cele din *Filocalia* (socotind că sunt doar niște ‘alegorii’ toate textele despre vămi),⁵²⁶ vom fi ‘mântuiți’ ....

Adevărata învățătură ortodoxă despre viața după moarte, pe de altă parte, îl umple pe om tocmai cu frica de Dumnezeu și însuflarea de a lupta pentru împărăția cerului, împotriva tuturor vrăjmașilor nevăzuți care ne împiedică pe cale. Toți creștinii ortodocși sunt chemați la această luptă, și este mare nedreptate pentru ei să se împuțineze învățătura ortodoxă, pentru ca să se simtă mai ‘liniștiți’. Să citească fiecare om textele ortodoxe care sunt potrivite treptei duhovnicești pe care se află acum; dar să nu-i spună nimeni că poate socoti ca ‘fabule’ textele pe care le poate găsi ca ‘neliniștitoare’. Modele și păreri care sunt printre oameni se pot schimba, dar tradiția ortodoxă rămâne pururea neschimbată, oricât de puțini sunt cei care o urmează. Fie ca

527

*

noi să fim veșnic copiii ei credincioși!”

CRITICAREA cărții Părintelui Serafim nu venise de la așa-numiții gânditori ortodocși „liberali” (care chiar dacă considerau tradiția ascetică ortodoxă despre viața după moarte greu de acceptat, erau scolastici destul de inteligenți ca să nu pună la îndoială mărturia pentru aceasta în patristică și textele liturgice), ci de la „reformatorii de dreapta”. *The Tlingit Herald*, unde apăruseră articolele criticului, era publicată de o eparhie a unei grupări super-corecte. Părintele Serafim a înțeles că această grupare nu era foarte diferită de Arhiepiscopia greacă din America, de unde veniseră inițial preoții eparhiei; și astfel, aceste idei despre viața după moarte țineau mai mult de acel mediu decât de tradiția ascetică ortodoxă. Dar chiar și preoții super-corecți erau destul de inteligenți ca să nu atace tradiția ascetică în mod public; și de aceea l-au lăsat pe naivul critic să-și asume riscul pentru ele. După cum unul dintre acești preoți, și anume „criticul” a fost doar „omul-de-la-mijloc”, față de Părintele Serafim, care a luat ideile altora și le-a exprimat în felul său propriu. Părintele Serafim a scris într-o scrisoare, „Cred că el este ca un ‘barometru’ al opiniilor aripii ‘grecești convertite’. Unele lucruri pe care le credeau Părintele Tarasie, Părintele Mardarie și alții care nu spuneau aceasta decât în interiorul ‘partidei’ lor, [criticul] însă vorbește ca să audă toți.” Criticul a mers atât de departe cu ridiculizarea, nu numai cu învățătura despre „vămi”, ci chiar și întreaga practică ortodoxă de rugăciune pentru morți. În final el a fost musturat de către episcopii ortodocși pentru răspândirea lucrurilor contrare Bisericii.

⁵²⁵ Ibid., p. 243-244.

⁵²⁶ Părintele Serafim a arătat în Cap. „Răspuns unui critic”, câțiva sfinți părinți din *Filocalia* vorbesc despre vămi, inclusiv Sf. Isihie Preotul, Sf. Diadoh al Foticeii, Sf. Ioan Carpatul, Sf. Avva Dorotei de Gaza, Sf. Teognost și Sf. Petru Damaschin, p. 249.

⁵²⁷ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iași, 2003, p. 249.

După ce a fost publicat „Răspunsul unei critici” în *Cuvântul ortodox*, criticul s-a răzburat cu o „Scrisoare deschisă” de 37 de pagini, către Părintele Serafim, acuzându-l în mod repetat de „înșelare” deliberată a cititorilor săi și spunând că atât el cât și Sf. Ignatie Brianceaninov încercaseră să denatureze Scripturile: „Episcopul Ignatie nu a acceptat învățătura Scripturilor și a Bisericii ... și în mod evident, nici tu.”

Părintele Serafim nu a avut nici un interes să răspundă acestei „Scrisori deschise” și să intre astfel într-o dezbatere publică cu acest critic. El a scris, „Toată polemica lui față de problemele Bisericii ne este profund dezagreabilă - întrucât, sunt sigur, este îndreptată aproape împotriva întregului cler din Biserica noastră .... Trebuie să spun că în ceea ce mă privește, deși îmi dau seama că articolele [criticului] au fost prilejuate de articolele mele (vor purta în carte semnătura mea), eu nu privesc această ‘dezbatere’ ca pe una personală în esență. Pentru că nu a fost o ‘dezbatere’ reală, căci întregul atac vine din partea lui; și apoi, atacul nu este în fapt împotriva mea, întrucât partea esențială a articolului meu este o redare a învățăturii Arhiepiscopului Ioan Maximovici, Episcopului Ignatie Brianceaninov, Episcopului Teofan Zăvorâtul, etc. - ci un atac împotriva învățăturii însăși.”

Astfel, în afară de „Răspuns”, Părintele Serafim nu a mai publicat nimic ca răspuns la atacurile primite. Acest „Răspuns” s-a dovedit a fi un document foarte prețios, atât de plin de mărturie din sfinții părinți, Viețile sfinților și slujbele Bisericii despre starea sufletului după moarte, încât credinciosul ortodox se poate bucura că nu a fost fără proteste cartea Părintelui Serafim. El a apreciat: „Poate că este o parte ‘pozitivă’ a articolelor [criticului] întrucât au determinat prezentarea învățăturii ortodoxe cu claritate maximă, menționând orice denaturări posibile.” Articolele criticului l-au mai determinat pe Părintele Mihail Pomazanski să scrie un articol valoros

528

despre învățătura patristică despre vămi, care a fost publicat în rusă și engleză.

SUFLETUL DUPĂ MOARTE a fost publicat prima dată în volum în 1980. Un aspect unic al acestei cărți este felul în care Părintele Serafim poate să deosebească experiențele revelate în mod natural și în mod divin; adică, între acele experiențe pe care Dumnezeu le *îngăduie* oamenilor în planul „astral” sau „Bardo” lângă acest pământ și acelea pe care El *voiește* ca oamenii să le aibă despre realitățile raiului și iadului care sunt cu adevărat ale altei lumi. Numai un om cu o minte ca cea a sfinților părinți ar fi putut evalua grămada confuză de literatură „după-moarte” atât de clar, în lumina vechii învățături creștine. Prezentarea Părintelui Serafim se dovedește convingătoare pentru cititorul iubitor de adevăr pentru că nu este omenească ci dumnezeiască, reflectând o învățatură care nu este a lui și nici ceea ce el sau alții ar „dori” să audă. Citind învățătura iluminată-de-Dumnezeu a sfinților părinți despre viața viitoare este ca și cum am citi învățătura lor despre Facerea: începe să se deschidă un domeniu cu totul mistic. Este un domeniu cu mult dincolo de experiență, nu numai în ceea ce privește cercetările științifice, ci și ocultistii avansați care au făcut nenumărate călătorii în „afara trupului”. Ocultistul se încrede în sine și (adesea fără să știe) în puterile demonice; în timp ce misticul creștin este călăuzit și informat de Dumnezeu cel nemăsurat Care a dat viață atât lumii văzute cât și celei nevăzute.

Totuși, cel mai important aspect al cărții Părintelui Serafim, este impresia puternică pe care o face asupra sufletului omului. El scria: „Experiențele adevărate sau vedeniile vieții după moarte au în general efectul de a impresiona până în profunzimea ființei omenești, și (dacă omul nu duce o viață profund creștină) de a-și schimba întreaga viață în scopul de a se pregăti pentru viața ce va să vină.” Nemicșorând de loc învățătura și experiența Bisericii Ortodoxe ca să facă pe plac mentalității moderne a răsfățării de sine, Părintele Serafim a creat prin scrierile sale același efect asupra

⁵²⁸ *Pravoslavnaya Rus* [Rusia ortodoxă], 1979, nr. 7; traducerea în lb. în *Nicodim*, vara, 1979.

oamenilor. De la moartea sa, mii de oameni s-au schimbat pentru totdeauna datorită adevărului curat care se află în cartea sa, fiind insuflați nu numai să se căiască și să se lupte în războiul nevăzut, ci și să se roage mai înfocat pentru morți. Următoarea relatare a fost trimisă la Mănăstirea Sf. Gherman în august 1991 de către un medic veterinar ortodox grec. Printre altele, povestea acestei femei deslușește starea sufletului Părintelui Serafim după moarte:

Am cumpărat cartea *Sufletul după moarte* a Părintelui Serafim Rose de la Epiphany Book Service. Din clipa când am început să citesc această carte, nu am putut să o las din mână. Era pentru mine izvorul de apă rece de care mintea și sufletul meu erau atât de însetate de profunzimea tainelor ortodoxiei. Am citit cartea cu nesăț și am mulțumit lui Dumnezeu că mi-a îngăduit să aflu adevărul. Adevărul pe care ar trebui să-l știe fiecare creștin ortodox, despre viața după moarte. Un adevăr pe care propria mea

*

529

Biserica Ortodoxă (din America) refuză să îl prezinte.

Aproape toată săptămâna aceea am petrecut-o citind și simțindu-mi inima bătând cu putere și era plină de o bucurie cerească, doar pentru că știam, în sfârșit, adevărul. I-am spus soțului meu, David, că acum știam cum să fim de folos morților noștri dragi după moarte. Soțul meu aștepta cu nerăbdare să termine cartea ca să o poată citi și el. Când am terminat de citit cartea, i-am spus soțului meu că, indiferent unde în lume se află Părintele Serafim, trebuie să mergem să-l găsim, să vorbim cu el și să ne binecuvinteze.

Am scris o scrisoare către Părintele Serafim Rose, la Mănăstirea din Platina, dar mi-a răspuns starețul Gherman, spunându-mi că Părintele Serafim se află la Domnul. El ne-a trimis o broșură a pelerinajului și cursului teologic care urma să aibă loc în august la mănăstire, și așa, cu inimile grele, am mers să vizităm mormântul Părintelui Serafim și să aflăm mai multe despre dânsul. Am stat acolo întreaga săptămână a pelerinajului și ceea ce am trăit noi în timpul acelei săptămâni a fost bucurie duhovnicească, iubirea lui Dumnezeu și o viziune a cerului. Aceasta era cealaltă lume pentru care se luptau asceții și sfinții de-a lungul istoriei și noi am fost binecuvântați să fim acolo pentru a trăi această stare minunată. De când am aflat că Părintele Serafim murise din cauza unei boli de coagulare a sângelui, am știut în inima mea că ar fi putut fi ajutat cu mult mai mult prin homeopatie și alte terapii naturiste, decât prin medicina tradițională, care i s-a oferit. M-am întristat că nu ar fi trebuit să moară tocmai când ajunsese la desăvârșirea duhovniciei sale, în special când noi aveam atât de mare nevoie de el și el sensibilizase atât de multe inimi. Aveam nevoie de el cu disperare aici, pe pământ.

În cea de a doua noapte a pelerinajului, l-am văzut pe Părintele Serafim Rose într-un vis. A venit spre mine, purtând rasă neagră, arătând foarte smerit și ținându-și mâinile strânse, în față. Fața sa radia liniște și preocupare adâncă. De îndată ce l-am văzut, am zis:

- Părinte Serafim, am vrut atât de mult să te ajut; nu trebuia să mori; de ce nu m-ai așteptat să te ajut? Știu că te-aș fi putut ajuta prin terapia naturistă ... Te-ar fi salvat, știi asta! Inima mea era bolnavă și glasul meu către el plângea cu disperare.

S-a uitat la mine cu dragoste și har iertător și mi-a spus:

⁵²⁹ Dat fiind că Părintele Serafim a scris cartea, scriitorul bisericesc grec Constantin Cavnos a scris un tratat, *Viața viitoare potrivit învățaturii ortodoxe* (publicată în limba greacă, în Atena, 1984 și în limba engleză în Etna, California, 1985), care susține învățătura prezentată în *Sufletul după moarte*.

- Nu m-ai putea ajuta, nimic nu m-ar putea ajuta ... Eu sunt acolo unde vreau să fiu acum, sunt cu Dumnezeu.

Pe când începea să dispară din fața ochilor mei, eu repetam întruna:

- Te iubim, te iubim atât de mult.

Este o bucurie să te afli acolo la mânăstire, la fiecare pelerinaj. Prezența Părintelui Serafim, esența pământească pe care a lăsat-o în urmă, se poate simți acolo, în copaci și în întreaga frumusețe a naturii .

Venirea la mânăstire ne permite să pășim în lumea REALĂ - singura lume care contează cu adevărat.

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți,

Joanne Stefanatos, D.V.M.

SUFLETUL DUPĂ MOARTE și-a epuizat acum cea de a patra ediție în limba engleză și continuă să se ceară pretutindeni, în lumea vorbitoare de limbă engleză. Totuși, așa cum s-a întâmplat și cu alte scrieri ale Părintelui Serafim, cartea a avut pe departe cel mai mare impact în Rusia, unde, după moartea Părintelui Serafim, au circulat manuscrise bătute la mașină, în diferite traduceri în limba rusă. Chiar în timp ce scria cartea, Părintele Serafim știa că învățătura ascetică despre realitățile „severe” ale vieții de după moarte va fi primită cel mai bine în locurile unde oamenii au trăit realitățile severe ale vieții prezente. În concluzie, scrisese: „Biserica greu lovită din Rusia - probabil datorită suferințelor, cât și a conservatorismului înnăscut - a păstrat atitudinea ortodoxă tradițională față de cealaltă lume cu mult mai bine decât alte Biserici Ortodoxe de astăzi.”

În vara anului 1989, un călugăr de la Mânăstirea Sf. Gherman a făcut un pelerinaj la Mânăstirea Valaam din Rusia, unde, pe neașteptate, a dat peste un exemplar al cărții *Sufletul după moarte*. Era prima dată când cineva din obște mersese în Rusia (Părintele Gherman, se va reaminti, crescuse în Latvia). Pe atunci încă nu erau călugări în Valaam: fusese închisă din 1940, se distrusese și tocmai se începuse restaurarea, fiind locuită de săteni și muncitori restauratori. Călugărul care a fost acolo își amintește: „De-abia mersesem vreo 90 de metri înspre mânăstirea principală, când am văzut un tânăr cu barbă îndreptându-se spre mine. Apropriindu-se, m-a întrebat tulburat:

- Ești din Platina?

- Da, am răspuns, retrăgându-mă. A oftat cu ușurare și fericire și m-a sărutat de trei ori.

- Vino cu mine, a zis. În timp ce mergeam, l-am întrebat cum de știa despre Platina.

- Avem lucrările Părintelui Serafim Rose, a zis.

A intrat cu noi pe poarta mânăstirii și apoi s-a întors. Am intrat printr-o ușă pe care o văzusem de multe ori în fotografii, apoi am urcat câteva trepte și am intrat într-un hol. Era întunecos și dărăpănat; peste tot era coșcovit și era un miros greu. Deodată a deschis o ușă și am intrat într-o cameră curată, luminoasă . . . .

În cameră mai erau trei ruși tineri. Primele cuvinte pe care le-am auzit când am intrat au fost: ‘Asta este o adevărată chilie de călugări!’ Irina spunea asta, o femeie - probabil de vreo douăzeci de ani - care stătea pe lângă ceea ce ar trebui să se fi numit bucătăria acestui mic sălaș. Ne-au oferit locuri să ședem și ceai.

- Suntem foarte săraci, s-a scuzat Irina. Nu avem multe. Dar poftim niște pâine făcută aici, la Valaam.

Am aflat că tânărul rus care ne adusese aici se numea Alexei. Ceilalți doi din cameră - un tânăr și o tânără - au vorbit puțin, fie din timiditate, fie pentru că nu știau englezește, dar se părea că se bucurau de cele ce se întâmplau.

în timp ce Irina pregătea ceaiul, Alexei mi-a pus în față o carte, îmbrăcată frumos în piele gri. Pe copertă erau imprimate în aur cuvintele ‘Sufletul după moarte’ în limba rusă. O traducere rusească a cărții Părintelui Serafim! Am deschis-o și am văzut că era scrisă la mașină. Era lucrată atât de frumos - am fost profund emoționat. Acești ruși săraci nu-și puteau permite - sau nu aveau voie - să tipărească și să facă copii asemenea cărți, așa că exemplarele scrise la mașină circulau de la unul la altul.

Mi-a venit un gând și am scos un plic din geantă. ‘Iată un fir de păr din barba Părintelui Serafim’, am zis. Plănuisem să-l las pe Domeniul Sf. Gherman din Valaam, dar acum găsisem pentru el un loc mai bun. Dintr-odată fețele lor s-au luminat. Au oftat cu evlavie și s-au strâns mai aproape, cinstind ceea ce adusesem eu ca pe moaște sfinte. Făcându-și cruce, l-au sărutat și l-au pus deoparte.’

Până în vara următoare, viețuia deja o obște de călugări ruși la Valaam. De data asta, a mers și Părintele Gherman în pelerinaj acolo, unde a venit să vadă că se continuă cinstirea adusă Părintelui Serafim. A primit un ou de Paști, din lemn, pictat de oameni din Valaam, reprezentând unul dintre schiturile din Valaam, avându-l în față pe Părintele Serafim.

În mai 1991, s-au publicat două fragmente din *Sufletul după moarte* într-o revistă sovietică importantă, *Știință și religie*. În anii din urmă, această revistă fusese folosită ca mijloc de a compromite credința în Dumnezeu; acum era folosită pentru a aduce răspunsul clar creștin ortodox experiențelor contemporane „după-moarte” pe care știința nu le putea explica în chip potrivit.

În lunile următoare ale anului 1991, chiar înainte de căderea regimului sovietic din Rusia, s-a publicat în sfârșit în tiraj de masă o ediție rusească a *Sufletului după moarte*; și de atunci au mai ieșit alte câteva ediții. Grecia ortodoxă a început și ea să publice această carte în limba engleză: o revistă grecească publicată în Sfântul Munte introduce în mod curent în serial, capitole din această carte.

Când menționăm impactul *Sufletului după moarte* în lume, nu trebuie să neglijăm impactul cărții asupra sufletului Părintelui Serafim. Arhiepiscopul Ioan scrisese articolul despre viața după moarte (pe care l-a folosit Părintele Serafim pentru a rezuma învățătura ortodoxă) doar cu un an înainte de moarte. Și acum ucenicul său, Părintele Serafim completase o carte întregă despre acest subiect doar cu doi ani înainte de a muri. Asta a fost providența lui Dumnezeu. Se poate considera că scrierile lor despre acest subiect au slujit ca pregătire pentru intrarea lor în viața de dincolo. Ca și oamenii care pornesc spre o țară îndepărtată care se informează cât pot de bine despre acea țară din scrierile celor care au fost acolo. Când ajung la destinație, deja știu multe dintre cele la care trebuie să se aștepte - deși realitatea se dovedește infinit mai mare și mai variată decât orice descriere se transmite.

Astăzi Părintele Serafim se află în acea țară îndepărtată. Și cartea pe care a lăsat - o în urmă este jertfa lui pentru toți oamenii, pentru a-i scoate din subumanitatea contemporană, ca să-i călăuzească spre acea țară îndepărtată, împărăția cerurilor.

- Sinodul Sfinților Părinți ai Consiliilor Ecumenice

De s-ar putea să fie un timp potrivit pentru a reține cuvinte și argumente, desigur nu-i acum momentul. Intimpuri cum este cel prezent, oamenii nu ar trebui să spună nimic pentru care să fie responsabili în timp și veșnic.

- Abraham Lincoln, 1974

ÎN 1976, la o lună după parastasul de zece ani al Arhiepiscopului Ioan, Părintele Serafim a ținut o cuvântare fraților, despre ceea ce numea el „caracteristica principală” a teologiei Arhiepiscopului Ioan: *libertatea*. „El este foarte adâncit în tradiția ortodoxă”, a zis Părintele Serafim, „și este un izvor de adevărată teologie ortodoxă. Nu a suferit nici un fel de influențe străine și nici nu a exagerat vre-o parte a tradiției din pricina vreunei controverse . . . . Din scrierile lui învățăm un lucru important: ridică-te deasupra acestei lupte din teologie. Dacă iei oricare scriere a Arhiepiscopului Ioan, fie predică, fie un articol lung, vezi că *nu există nici o contradicție*. Chiar și atunci când se ‘luptă’ cu cineva ca Bulgakov, și trebuie să arate unde citează părinții în mod greșit și unde învățătura lui nu este ortodoxă - nici acolo nu ți se pare că se războiește, ca teologii noștri academici. Dimpotrivă, este foarte pașnic. El prezintă învățătura sigură a părinților; și acolo unde Bulgakov se îndepărtează, el dă aceasta la iveală. Cuvintele lui conving, nu prin virtute și argumentare logică, ci prin prezentarea învățăturii patristice din textele originale.

Unor oameni care urmează școli academice le place să ‘arate’ că altcineva se îndepărtează și astfel ‘triumfă’. Este ca lupta neterminată. Arhiepiscopul Ioan era deasupra acestora, arătând calm și clar care este învățătura adevărată a Bisericii, fără să- l emoționeze lucrurile mărunte. Libertatea spiritului său teologic este foarte importantă pentru noi . . . .

Pentru Arhiepiscopul Ioan, învățătura Bisericii era, mai înainte de toate, sinodul sfinților părinți: ceva ‘întemeiat pe teologia din cer’. Ea vine de la Dumnezeu; și este o atitudine diferită față de ea; nu este pur și simplu ceea ce citești în cărți. Ceea ce citești în cărți ajută; este bine să te informezi. Dar trebuie să ne amintim că peste aceasta există o teologie care vine din cer, de la Dumnezeu.

Aceasta îl face pe Arhiepiscopul Ioan să ne însuflețească astăzi și este un adevărat exemplu pentru noi, ca să nu ne implicăm în lucruri mărunte, în controverse neînsemnate, ci să ne amintim că teologia este ceea ce vine de sus, de la Dumnezeu. Participând zilnic la sfintele slujbe, el folosea, mai presus de toate, acest izvor atunci când prezenta teologia. Probabil mai mult decât oricare alt teolog al timpurilor moderne, el citează slujbele Bisericii, întrucât pentru el teologia nu era doar o chestiune de lecturare a cărților și de scriere a lor, ci era mai întâi o chestiune de însușire a învățăturii Bisericii prin slujbe. Și de aceea, în operele sale lipsește atitudinea de controversă, de

530

polemică, chiar atunci când dovedește ce este bine și ce este rău.

⁵³⁰ Tot în anul 1976, Părintele Serafim a folosit multe idei din cuvântarea sa în articolul „Teologia ortodoxă a Arhiepiscopului Ioan Maximovici”, publicat mai întâi în *Calendarul Sf Gherman* și mai târziu ca introducere la *venerarea ortodoxă a Maicii Domnului*, (978).

Părintele Serafim Rose, „Scrierile teologice ale Arhiepiscopului Ioan și Problema influenței ‘occidentale’ asupra teologiei ortodoxe”, *OW*, nr. 175-176 (1994), p. 146, 156-158. Transcriere a cuvântării Părintelui Serafim din 1976. Material suplimentar din introducerea Părintelui Serafim la Arhiepiscopului Ioan Maximovici, *Venerarea ortodoxă a Maicii Domnului* (SHB, 1978), p. 9-10. Ediția revizuită: *Venerarea ortodoxă a Născătoarei de Dumnezeu* (SHB, 1994), p. 14.

VORBIND despre spiritul teologic al Arhiepiscopului Ioan, desigur că Părintele Serafim descriesese exemplul pe care el însuși se străduise să-l urmeze de-a lungul anilor. Când a văzut că ortodoxia care îi fusese încredințată era atacată, scria de obicei un singur articol pentru a o apăra, așa cum făcuse Arhiepiscopul Ioan. Dar el se oprea aici și nu se implica în controverse publice extinse, cu replicile lor nesfârșite și auto-îndreptățite.

După Părintele Serafim, înțelepciunea spiritului teologic al Arhiepiscopului Ioan a fost scos în evidență cel mai puternic de către cei care *nu* erau în acest spirit, în special de către cei super-corecți, care păreau angajați în luptă la nesfârșit. În 1974, când luptele din interiorul Bisericii deveneau mai evidente, Părintele Serafim a scris: „în timpul care urmează, diavolul va folosi fiecare ocazie pentru a-i răzvrăti pe adevărații creștini ortodocși, unii împotriva altora datorită unor probleme majore și mai ales mărunte. Trebuie să încercăm cu hotărâre să nu cădem în ispită.” Cinci ani mai târziu, scria într-o scrisoare către editorul unei reviste ortodoxe din Anglia: „Dumnezeu ne-a dat talantul libertății și noi, cei care putem merge și scrie și tipări avem obligația să-i însuflețim pe cei care putem cu adevărata ortodoxie a inimii. Nu sunt împotriva unui articol ‘polemic’ din când în când (articolele tale din ultimul număr au fost bune) - dar astfel de articole trebuie să fie doar întâmplătoare și să exprime ceva mai important decât s-a spus și ar trebui să aibă un ton de compasiune care să se ridice deasupra simplei polemici și a mâniei.”

În altă scrisoare scria: „Discursurile împotriva fleacurilor obișnuite nu au efect dacă autorul nu se implică - interpretând-o ca pe problema *noastră* comună.

Am văzut cum Părintele Serafim nu a ridicat un deget atunci când criticul cărții *Sufletul după moarte* a scos armele împotriva lui cu o „Scrisoare deschisă” jignitoare de 37 de pagini; și astfel „controversa” pe care o provocase criticul s-a stins de la sine. Un an mai târziu, a apărut o altă ocazie pentru o controversă teologică publică atunci când Părintele Serafim a spus că unul dintre preoții de credință super-corectă plănuia să tipărească o carte de Dr. Kalomiros despre creație și evoluție care includea fragmente din corespondența dintre Dr. Kalomiros și Părintele Serafim. Oamenii interesați de clevetirile la adresa Bisericii și de disputele teologice făcuseră deja copii xerox ale corespondenței, pe care o trimisese Dr. Kalomiros, împotriva voinței Părintelui Serafim. Încercând să ucidă din fașă orice „controversă”, Părintele Serafim a scris preotului: „Mă *opun categoric* publicării corespondenței mele cu Dr. Kalomiros despre acest subiect. Consider aceasta ca o încercare de a determina noi dispute printre creștinii ortodocși și de a semăna discordie în mica turmă a lui Hristos. Deja este destul, fără să se mai toarne gaz pe foc ... Vreau să evit o ‘luptă’ publică inutilă între membrii aceleiași Biserici Ortodoxe.”

Când i se cereau sfaturi, Părintele Serafim încerca să potolească disputele în care el nu era implicat direct. În 1979 a început să primească scrisori despre o luptă personală purtată între două mănăstiri ortodoxe din America. Starețul unei mănăstiri a avut emoții puternice și s-a îmbolnăvit de inimă pentru că superiorul altei mănăstiri i-a contestat statutul oficial și a pretins să afle substratul „real”. Prima mănăstire angajase un avocat care să o dea în judecată pe cealaltă pentru „atac la persoană” dacă putea aduna probe suficiente pentru un scandal public. Părându-i rău pentru starețul bolnav, Părintele Serafim a văzut că „unul dintre motivele pentru care îl indispune disputa este, se pare, pentru că îi place să pătrundă el însuși în miezul ei .. După câte se pare, el este foarte nesigur în legătură cu ceva și se întinează situația Bisericii.” Când obștea mănăstirii a trimis Părintelui Serafim o scrisoare prin care își apărau superiorul de defăimare, Părintele Serafim i-a sfătuit pe călugări să „abandoneze lupta la acest nivel al disputei”. Părintele Serafim a zis: „Singura noastră nădejde de a curăți atmosfera este de a evita disputa atunci când este posibil, de a ne ridica deasupra ei cât putem, să ne

îndreptăm ochii în sus și să nu ne lăsăm tulburați de lucrurile pământești. E mai ușor de zis decât de făcut! - dar putem face eforturi.”

Identificând cauza disputelor din sânul Bisericii de astăzi, Părintele Serafim a scris că „totul este legat de marea problemă a ortodoxiei noastre actuale (unde ea încearcă să fie reală și credincioasă tradiției): prea mult calcul și puțin suflet. Am văzut aceasta ... la preoții care urmează ‘linia Hartford’, la numeroși convertiți; ei, de ce să ne uităm mai departe - eu văd asta în mine însumi, face parte din aerul pe care îl respirăm în timpurile noastre ‘luminate’, îndreptate spre intelect.” În altă parte scria: „Trebuie să existe mai multă *inimă* în ortodoxia noastră și mai puțină ‘logică canonică’, care duce la discordie și schismă.”

FERICITUL AUGUSTIN

Pentru a vedea că în Biserică domină un ton diferit, Părintele Serafim s-a străduit să propovăduiască ceea ce el a numit „evangheliapozitivă ortodoxă”. În 1978, a scris un eseu lung despre Fericitul Augustin, despre care el a spus că era „o încercare în această direcție - de a corecta unilateralitatea unor ‘experți teologi’, fără să se angajeze într-o luptă, arătând mai degrabă virtuțile creștine obișnuite ale cumpătării, iertării, toleranței, etc. - care adesea sunt pierdute din vedere, când atenția se îndreaptă asupra ‘corectitudinii’.” Zicea că nădăjduia ca eseuul lui, intitulat „Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă”, să-l ajute pe Augustin să nu mai fie țap ispășitor ci să-și ia locul printre teologii academici de astăzi și astfel „să ne ajute pe toți să ne eliberăm pentru a putea vedea slăbiciunile lui și ale noastre într-o lumină mai clară - întrucât slăbiciunile lui sunt asemănătoare cu ale noastre într-o măsură surprinzătoare.”

După cum am spus, exagerările teologice ale Fericitului Augustin, nu au fost erori diferite de cele ale ierarhului mai recent, Mitropolitul Antonie Krapovitski. Așa cum încercase odată Arhiepiscopul Ioan să sublinieze ce este cel mai bun la Mitropolitul Antonie și să corecteze cu blândețe greșelile din învățătura sa, tot așa a făcut și Părintele Serafim acum, cu privire la Fericitul Augustin. Părintele Serafim a citat cuvintele Sf. Fotie din Constantinopol: „Nu trebuie să luăm ca doctrină acele zone în care ei au rătăcit, ci *noi* îmbrățișăm oamenii.”

Publicat mai întâi în *Cuvântul ortodox*, eseuul Părintelui Serafim a apărut în volum post mortem, în cadrul seriei obștei Sf. Gherman intitulate „Texte teologice ortodoxe”. În spiritul Arhiepiscopului Ioan, se intenționa ca această serie să prezinte învățăturile pozitive ale Bisericii ca o contrabalansă fără polemici față de deviațiile teologice moderne.

Intr-o introducere la studiul Fericitului Augustin publicat la un an de la moartea Părintelui Serafim, Părintele Alexei Young își amintește: „În viața personală, Părintele Serafim nu a acceptat nici un fel de dispută sau tulburare. Ori de câte ori urmau să se nască pasiuni, el dorea să fie departe. De aceea este ca o ironie ca acest călugăr plin de pace în suflet, a considerat uneori necesar să vorbească (prin cuvântul tipărit) în apărarea unei ‘persoane asuprite’. O ‘persoană asuprită’ era ceva sau cineva din viața Bisericii despre care el credea că era tratat incorect, nemilostiv, arogant sau necinstit sau determinat să slujească interese politice mărunte.

Imi amintesc bine ziua aceea din vara anului 1978, când Părintele Serafim mi-a cerut să ascult un eseu lung pe care-l pregătea despre Fericitul Augustin. Despre acest Părinte de excepție al Bisericii apăruseră comentarii în unele publicații al căror ton era adesea excesiv de pătimaș. Nimeni din Biserică nu vorbise vreodată înainte în acest fel despre un sfânt părinte. Asta l-a alarmat pe Părintele Serafim, să vadă un asemenea ton lumesc și necuviincios; el a considerat aceasta ca un semn de teribilă imaturitate în viața

Bisericii de astăzi: ‘Noi, creștinii cei de pe urmă, nu suntem vrednici să moștenim ceea ce ne-au lăsat sfinții părinți ... îi cităm pe marii părinți dar noi nu avem duhul lor’. El cerea un duh al smereniei, iubirii și iertării când vorbim despre părinții Bisericii, în loc să îi ‘folosim’ într-o manieră aspră și rece care arată lipsă de respect și înțelegere ...

Când îl studia pe Fericitul Augustin, Părintele Serafim mi-a spus, ‘Problema esențială este: care trebuie să fie abordarea *ortodoxă* în fața disputelor?’ - întrucât disputele apar în viața Bisericii din când în când, îngăduite de Dumnezeu pentru sporirea și înțelegerea noastră. Așa cum va vedea cititorul, Părintele Serafim a găsit răspunsul la această problemă și l-a oferit în studiul clar, echilibrat și mai presus de toate, cinstit, despre Fericitul Augustin. Sunt analizate virtuțile și slăbiciunile sfântului, sunt consultate și date opiniile altor sfinți părinți despre Augustin și mai presus de toate, *duhul* omului. este prezentat cu claritate, poate pentru prima dată în limba engleză.

Părintele Serafim și-a intitulat eseuul ‘*Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă*’. L-a intitulat astfel întrucât există astăzi unii care doresc să-l excludă pe Augustin din comunitatea părinților Bisericii. Unii scriitori cu îndrăzneală - și fără justificare - îl numesc ‘eretic’ și în mod necinstit îi atribuie aproape fiecare eroare ca venind de la creștinătatea latină și protestantă. Pe de altă parte, Părintele Serafim nu voia nimic mai mult decât să dea un sens *perspectivei* ortodoxe în acest număr al revistei, explicând celor care păreau să nu cunoască faptul că Fericitul Augustin are un ‘loc’ în Biserică - pentru siguranță, nu printre marii părinți, ci o poziție de recunoaștere bine-meritată de alți sfinți părinți.”⁵³¹

Părintele Serafim a petrecut două zile în biblioteca universității din Berkeley adunând izvoare istorice care clarifică locul Fericitului Augustin printre părinți. În studiul său discută erorile pe care le-a făcut Augustin cu privire la problema teologică a harului și a voinței libere - erori care își au rădăcina în exagerare și în tendința vestică spre ‘supra-logică’ - și apoi a rătat că aceste erori nu determinaseră niciodată Biserica, în ansamblu, să-l considere ‘eretic’, fie în timpul său, fie după aceea. Chiar și ultimii duhovnici ortodocși care erau împotriva inovațiilor catolice (Sf. Fotie de Constantinopol, Sf. Mark de Efes) îl numiseră pe Augustin „mare”, „sfânt” și „fericit”. Și în zilele noastre, Arhiepiscopul Ioan arătase o apreciere deosebită pentru el, pregătind elaborarea unei slujbe speciale în cinstea sa și care să se sărbătorească în fiecare an.

Părintele Serafim a scris, „Aspectele ‘controversate’ ale scrierilor dogmatice ale Fericitului Augustin au atras uneori foarte mult atenția că latura morală a operelor sale a fost neglijată în mare măsură. Dar el ne este astăzi de un folos esențial ca *părinte al evlaviei ortodoxe* - ceva cu care a fost dăruit din belșug. într-adevăr, erudiți moderni consideră adesea dezamăgitor că un astfel de ‘uriaș intelectual’ a trebuit să fie un ‘copil atât de tipic al epocii sale, chiar în problema în care nu ar trebui să ne așteptăm să fie așa’, că ‘destul de curios, Augustin se încadrează într-un peisaj plin de vise, diavoli și duhuri’ și faptul că el acceptă miracole și vedenii ‘dezvăluie o credulitate care ni se pare

532

astăzi incredibilă’. Aici Fericitul Augustin se desprinde de studenții ‘sofisticați’ de la teologie din zilele noastre; el este alături de cei cu o credință ortodoxă simplă, ca și de sfinții părinți din răsărit și din apus care, indiferent de diversele lor slăbiciuni și diferențe în problemele teoretice ale doctrinei, aveau o singură inimă și un suflet adânc creștin. Tocmai aceasta îl face în mod indiscutabil un părinte *ortodox* și creează o prăpastie insensibilă între el și toți ‘discipolii’ săi heterodocși din veacurile de mai târziu - dar îl aseamănă cu toți cei care sunt atașați creștinismului adevărat, sfintei

533

ortodoxii din zilele noastre.”

⁵³¹ Părintele Serafim Rose, *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1983), p.1-2.

⁵³² F. Van Der Meer, *Episcopul Augustin* (New York: Sheed and Ward, 1961), p. 553.

⁵³³ Părintele Serafim Rose, *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă*, p. 40.

Părintele Serafim a văzut că defăimătorii ortodocși ai Fericitului Augustin veneau atât din școlile „liberale” cât și „super-corecte” ale teologiei moderne - un alt semn pentru el că aceste două școli aparent opuse erau doar două fețe ale aceleiași monede. Pentru acești defăimători, Părintele Serafim a spus: „Fericitul Augustin devine, nu pur și simplu un ‘țap ispășitor’ asupra căruia se aruncă toate erorile teologice posibile, juste sau nejuste, ci ceva și mai periculos: o scuză pentru o filosofie elitistă a superiorității ‘inteligentei răsăritene’ față de tot ceea ce este ‘apusean’.” Mulți dintre defăimătorii Fericitului Augustin doreau să-l așeze în rândul ereticilor pentru că nu era „perfect” în teologia sa; dar, după cum a arătat Părintele Serafim, o asemenea abordare supra logică respiră spiritul „apusean” (uneori „iezuit”) față de care pretind că se opun cu violență, întrucât finalul logic al cercetării pentru „perfectiunea” alb-negru la sfinții părinți este precisă - infailibilitatea papală.

Păstrându-și propriul principiu, Părintele Serafim nu a identificat această problemă fără a se transpune el însuși în ea. El a scris:

Abordarea „apuseană” în ceea ce privește teologia, supra-logica de la care Fericitul Augustin ... a avut de suferit, încrederea exagerată în concluziile minții noastre supuse greșelii - este o caracteristică a fiecărui om de astăzi că este nebunește să pretinzi că este o problemă a *altcuiva* și nu a noastră, întâi de toate. Doar dacă toți am avea măcar o parte din acea *ortodoxie a inimii* adâncă și adevărată (să luăm expresia Sf. Tihon de Zadonsk) pe care Fericitul Augustin ... o avea la gradul superlativ, am fi cu mult mai puțin înclinați să exagerăm erorile sau greșelile sale, reale sau imaginare . . . .

Numai dacă suntem destul de cinstiți și sinceri să recunoaștem - astăzi, noi toți creștinii ortodocși, fie din est sau vest, ne aflăm într-o „captivitate apuseană” mai rea decât au cunoscut oricare dintre părinții noștri din trecut. În secolele anterioare, influențele apusene, este posibil să fi produs unele formulări teoretice ale doctrinei care erau lipsite de precizie; dar astăzi „captivitatea apuseană” împrejmuește și adesea guvernează însăși atmosfera și tonul ortodoxiei noastre, care adesea este „corectă” din punct de vedere teoretic dar îi lipsește adevăratul spirit creștin, în savoarea de nedefinit a adevăratului creștinism.

Să fim atunci mai smeriți, mai iubitori și iertători când abordăm sfinții părinți. Testul continuității tradiției creștine nefrânte a trecutului să nu fie numai o încercare a noastră de a fi preciși în doctrină, ci și dragostea noastră pentru oamenii care ne-au transmis-o - dintre care unul a fost cu siguranță Fericitul Augustin, ca și Sf. Grigorie de Nissa, în ciuda erorilor lor.⁵³⁴

„TEXTE TEOLOGICE ORTODOXE”

Cam în același timp când părinții din Platina publicau în serial eseul despre Fericitul Augustin, ei publicau și omiliile teologice selectate ale Sf. Simeon Noul Teolog (f 1022), în *Cuvântul ortodox*. În strădania lui permanentă de a oferi lumii contemporane învățătura adevărată despre *începutul și sfârșitul existenței pământești*, Părintele Serafim a ales să traducă acele omiliile care prezentau starea lui Adam în rai, încălcarea legii, răscumpărarea omenirii prin Iisus Hristos și viitoarea transfigurare a

lumii fizice. În 1979, această traducere, căreia părinții i-au dat titlul *Păcatul lui Adam*, a apărut separat, ca unul dintre „Textele teologice ortodoxe”.

Sf. Simeon a fost bine ales pentru a oferi învățătura despre începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor, recunoscându-i-se accesul la Mintea Creatorului ca să fie numărat printre cei trei sfinți din întreaga istorie a Bisericii care sunt numiți cu titlul slăvit de Teolog”. Arătând aceasta în introducere, Părintele Serafim a pus problema:

„Cum ne dă Sf. Simeon învățătura care este autentic creștină și nu un simplu rezultat al speculației și presupunerii?

Sf. Simeon vorbește din sfântă revelație. Mai întâi baza lui este întotdeauna scripturistică - dar ne uimește o profunzime a înțelesului din citatele sale biblice pe care nu le-am fi văzut singuri niciodată. Și asta

535

deoarece, în al doilea rând, el vorbește *din experiența sa personală.*”

Prezentând învățătura ortodoxă pozitivă a Sf. Simeon despre Adam și lumea creată la început, Părintele Serafim echilibrează în tăcere învățătura reprezentanților ortodocși moderni care pretindeau că vechii sfinți părinți fuseseră evoluționiști. Și întrucât Sf. Simeon a afirmat în termeni siguri că răscumpărarea noastră vine în mod specific prin jertfa finală de pe Cruce a lui Hristos, omiliile sale au slujit și ele pentru a contrabalansa falsa „dogmă a răscumpărării” fără a o aduce la nivelul controverselor.

Alt „Text teologic ortodox” pe care părinții de la Platina l-au tradus și publicat în volum a fost *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului* a Arhiepiscopului Ioan. Descoperind versiunea originală în limba rusă într-un calendar bisericesc rar publicat în Cehoslovacia în 1933, ei îl găsiseră pentru a oferi o abordare remarcabil de clară și concisă a unui subiect care s-a dovedit adesea tulburător convertiților ortodocși, în special aceluia care veneau de la protestantism. Într-un studiu care era atât istoric cât și teologic, Arhiepiscopul Ioan a arătat cum cinstește Biserica pe Maica Domnului de-a lungul secolelor, a prezentat principalele erori care au atacat această venerare și a concluzionat cu un sumar despre ceea ce cunoaște Biserica despre viața pământească. Pentru Părintele Serafim, autoritatea acestei opere a Arhiepiscopului Ioan era similară aceleia a omiliilor Sf. Simeon, întrucât Arhiepiscopul Ioan a avut un contact mistic direct cu Maica Domnului.

Mai târziu, în timp ce Părintele Serafim se afla în pelerinaj spre Jordanville, Părintele Gherman și frații s-au sârguit să ofere într-un volum separat tot materialul pe care îl publicase obștea despre Arhiepiscopul Ioan în engleză. Au reușit să-l completeze înaintea întoarcerii Părintelui Serafim și i l-au prezentat ca o surpriză drept cadou de Crăciun. La sfârșitul cărții, intitulată simplu *Cuviosul Ioan*, Părintele Gherman așezase o frumoasă slujbă de Acatist Arhiepiscopului Ioan, pe care Părintele Serafim îl scrisese cu ani în urmă.⁵³⁶

TEOLOGIE DOGMATICĂ ORTODOXĂ

Părintele Serafim a muncit câțiva ani ca să traducă unul dintre textele importante ale seminarului din Jordanville: *Teologia dogmatică ortodoxă* de Părintele Mihail Pomazansky. Părintele Serafim credea că această carte era foarte necesară în limba engleză pentru a-i învăța temeinic pe convertiții ortodocși, tradiția teologică neștirbită, iarăși ca o contrabalantă față de deviațiile atât înspre stânga cât și înspre dreapta. În introducere a scris, „unul dintre avantajele majore ale acestei cărți este simplitatea

⁵³⁵ Sf. Simeon Noul Teolog, *Păcatul lui Adam* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1979), p. 31.

⁵³⁶ Episcopul Sava de Edmonton, *Cuviosul Ioan* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1979). Această carte a fost extinsă de trei ori față de mărimea inițială și publicată în 1987 de Părintele Serafim și Părintele Gherman Podmoșenski, sub titlul *Fericitul Ioan Făcătorul de minuni*.

prezentării. Nu a fost scrisă pentru teologi academici, ci în principal pentru păstori și astfel are o abordare practică care lipsește multor cărți teologice contemporane. În scrierile sale teologice, Părintele Mihail rămâne adânc înrădăcinat în tradiția Bisericii Ortodoxe, neîncercând să înlocuiască revelațiile pe care ni le-a transmis Biserica cu propriile sale păreri personale. Într-adevăr, el evită cu desăvârșire simplele ‘opinii’, întrucât el intenționează aici să scrie exact despre *ceea ce învață Biserica* - ceea ce pot da păstorii turmelor lor ca învățătură sigură și neschimbătoare a Bisericii - și nu despre ceea ce se ‘dispută’. Este un *tot* distinct în abordarea Părintelui Mihail care nu îngăduie

537

nici o confuzie asupra învățaturii actuale a Bisericii.”

Pentru ediția în limba engleză a cărții, Părintele Mihail a pregătit o versiune nouă și revizuită a ei, una care nu era destinată numai seminariștilor și rușilor, ci omului contemporan în general și lumii vorbitoare de limbă engleză în ansamblu. El a trimis părinților modificări, completări și o introducere nouă, corespunzătoare, care să arate progresul cărții și chiar să ajute la realizarea ei cu mijloace proprii.

Deși Părintele Serafim a terminat de tradus cartea și de completat cu propriile sale comentarii folositoare, a murit înainte de a o putea publica. A fost publicată în 1984, doi ani după moartea sa.

Versiunea engleză a *Teologiei dogmatice ortodoxe* s-a dovedit foarte populară și a fost primită cu recunoștință de către simplii credincioși care nu erau partizani ai disputelor teologice curente. Singurele critici au venit de la elita teologică, atât de dreapta cât și de stânga, care compătiseau „occidentalismele”: în special, Părintele Mihail l-a recunoscut pe Fericitul Augustin ca părinte ortodox și și-a rânduit cartea potrivit unui model „apusean”, „sistematic”.

Lucrând la carte, Părintele Serafim fusese foarte conștient de criticile moderne curente ale „teologiei sistematice”, dar, ca și Arhiepiscopul Ioan, el a considerat că asemenea critică „este provocată asupra problemelor mărunte” - prezentând aceasta întâmplător cu privire la conținutul și spiritul teologiei. În scrierile Arhiepiscopului Ioan nu era nici un sistem teologic. Și totuși, după cum a arătat Părintele Serafim în introducerea la *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului*: „El nu a protestat împotriva operelor majore ale ‘teologiei sistematice’ pe care le-a propus sec. al XIX-lea în Rusia și a folosit liber catehismele sistematice ale acestei perioade în lucrarea sa misionară (după cum au făcut în general, ierarhii secolelor XIX și XX, atât în Grecia cât și în Rusia, văzând în aceste catehisme un ajutor extraordinar în munca educării ortodoxe printre oameni); în această privință el a fost deasupra modelor și partidelor teologilor și studenților, atât din trecut cât și din prezent, care sunt atașați de felul

538

deosebit în care este prezentată teologia ortodoxă.”

În 1987, trei ani după ce a fost publicată *Teologia dogmatică ortodoxă* în traducere engleză, Părintele Mihail Pomazanski a murit, aproape în ajunul împlinirii a 100 de ani. Nu cu mult înainte a apărut o altă carte de teologie dogmatică ca o alternativă la aceasta, scrisă de unul dintre preoții super-corecți al cărui scop principal părea să fie acela de a dovedi, nu numai că Fericitul Augustin a fost eretic, dar că a fost „cel mai mare ierarh al Bisericii, sursa majoră a tuturor erorilor romano-catolice și

539

protestante.” A fost scrisă în tonul „luptei neterminate” de care Arhiepiscopul Ioan și Părintele Mihail s-au ferit întotdeauna și a evocat câteva articole din lumea ortodoxă în apărarea Fericitului Augustin.

⁵³⁷ Preot Mihail Pomazanski, *Teologie dogmatică ortodoxă* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1984), p. II.

⁵³⁸ Arhiepiscopul Ioan Maximovici, *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului*, (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1978), p. 10.

⁵³⁹ Rev. Michael Azkoul, *Învățăturile Sfintei Biserici Ortodoxe* (Buena Vista, Colorado: Dormition Skete, 1986), p. 54.

Astăzi a dominat predica Părintelui Mihail Pomazanski despre „Evanghelia ortodoxă pozitivă” și continuă să ajungă la inimile credincioșilor simpli. Cerută în mod constant, cartea sa este privită în mare măsură ca cea mai bună introducere la teologia ortodoxă în engleză și a devenit acum un manual standard în seminariile ortodoxe din America.⁵⁴⁰ Cititorii comentează că sunt de surprinși să constate că această carte nu este numai foarte informativă, ci și foarte *însuflețitoare*. Cu câțiva ani înainte de apariția cărții, Părintele Serafim a știut că va avea un asemenea efect. Intr-un articol pe care l-a scris despre Părintele Mihail în 1981, a observat că Părintele Mihail era „unul dintre pușinii” de astăzi care a scris teologia ortodoxă într-un asemenea „ton cald și însuflețitor”, observând și faptul că era o parte a „unei generații vechi care dispăre repede”.⁵⁴¹

În același articol, Părintele Serafim a definit adevăratul scop al teologiei, arătând că el învățase de la generația mai în vârstă de scriitori teologi și arătând scopul înalt al obștii sale în publicarea tuturor textelor teologice ale ei. El a scris că „teologia nu este în principal o problemă de argumente, critici, dovezi și combateri, mai întâi de toate este *cuvântul despre Dumnezeu* al oamenilor, potrivit cu învățătura revelației divine a ortodoxiei. De aceea, scopul ei principal este întotdeauna de a însufleți, de a încălzi inima, de a-l ridica pe om deasupra preocupărilor mărunte pământești pentru a scoate la iveală *începutul și sfârșitul* divin al tuturor lucrurilor pentru a da omului energia și încurajarea în lupta către Dumnezeu și patria noastră cerească. Acesta este cu siguranță înțeleșul și spiritul teologiei a trei ‘teologi’ pre-eminenți ai ortodoxiei: Sf. Ioan Teologul, Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Simeon Noul Teolog; se poate spune că ei au dat tonul pentru teologia ortodoxă și acesta rămâne tonul și sarcina teologiei chiar în
542
epoca noastră rece și analitică.”

94

Reînvierea Sfintei Rusii

Putem îndrăzni să ne gândim la salvarea Rusiei cu toată seriozitatea când am devenit deosebiți. Trebuie să ne forțăm să ne schimbăm în modul cel mai profund - să încetăm să fim ceea ce eram atunci când, de voie sau de nevoie, din știință sau din neștiință, cu propriile noastre mâini sau doar prin indiferență aruncam Rusia în acea prăpastie îngrozitoare, sângeroasă în care a rămas până acum... Să nu ne bucurăm, să nu ne amuzăm, să nu dansăm pe mormântul Rusiei, adusă pe patul morții de către noi, ci mai degrabă să ne pocăim cu lacrimi - să ne pocăim cu adevărat, așa cum ne învață sfânta Biserică, cu o hotărâre fermă de a ne schimba viața radical, să ne înnoim duhul.

- Arhiepiscopul Averkie (f 1976)

⁵⁴⁰ Obștea Sf. Gherman a publicat recent o nouă ediție în limba rusă a *Teologiei dogmatice ortodoxe încorporând modificările și completările Părintelui Mihail și o trimite în cantități mari în Rusia și Bulgaria.*

⁵⁴¹ [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Preotul Mihail Pomazanski, teologia în vechea tradiție,” *The Orthodox Word*, nr. 97 (1981), p. 80. Publicat mai târziu în *Protopopul Mihail Pomazanski, Teologie dogmatică ortodoxă*, p. 18.

⁵⁴² *Ibid.*

Dacă un om nu este încununat (cu martiriu), îngrijește-te să nu fii prea departe de cei care sunt.

- Fericitul Clement al Alexandriei (f 223)

^N

ÎN timpul ultimilor ani ai vieții Părintelui Serafim, a început să se simtă o schimbare marcantă în Rusia și în alte țări comuniste. Prăbușirea ideologiei comuniste - care la început nu a apărut din punct de vedere politic, ci în interior, în mințile și inimile oamenilor - era însoțită acum de o deșteptare religioasă națională. Reînvierea sfintei Rusii începea să apară datorită profeției și a devenit acum problema principală în atenția Părintelui Serafim. Împreună cu învățătura sa despre ortodoxia inimii, a devenit tema care a revenit cel mai mult în ultimele sale cuvântări, articole și scrisori. După cum se poate vedea din jurnalul său din Jordanville, el vorbea invariabil despre reînvierea Rusiei în legătură cu valoarea suferinței de răscumpărare.

Pentru Părintele Serafim, toate aceste teme - ortodoxia inimii, reînvierea sfintei Rusii, suferința de răscumpărare - și-au găsit sensul împreună, printre altele, în persoana Părintelui Dimitrie Dudko.

Până în 1980, prin predicile, articolele, discursurile publice și chiar un ziar săptămânal, Părintele Dimitrie convertise și botezase el însuși peste 5000 de adulți. El devenise un critic sincer nu numai al ateismului impus din punct de vedere politic, ci și al „sergianismului”, corupției și paraliziei propriilor săi episcopi din Patriarhia Moscovei. El se sârguia să atragă atenția lumii asupra fenomenului noilor martiri Ruși și asupra situației creștinilor care se mai aflau în închisoare și erau chinuți sub jugul comunist. La capul noilor martiri el se ruga țarului Nicolae II și familiei sale, referindu-se deschis la „Marele Mucenic Nicolae”. Și toate astea le făcea după cum spunea Părintele Serafim, „chiar în gura fiarei ateiste.”

Părintele Serafim observa: „Vrăjmașii timpului nostru sunt atât de mari că uneori pierdem din vedere puterea mare care trebuie să le-o opunem .... Dar Părintele Dimitrie Dudko, aproape mai mult decât oricine altcineva din zilele noastre, propovăduiește Evanghelia ortodoxă pozitivă, chiar dacă el este atacat de vrăjmașii din societatea contemporană.

Soljenițin vorbea despre *gulag* - termen laic; Părintele Dimitrie vorbește despre *Golgota* - înțelegerea creștină a experienței sovietice. Partea centrală a mesajului Părintelui Dimitrie - și a Rusiei contemporane - către noi, este că toate suferințele pricinuite de ateism au un înțeles - îl putem găsi în ele pe Hristos.”

Într-o cuvântare ținută în septembrie 1980 despre „Renașterea ortodoxă din Rusia”. Părintele Serafim a citat cuvintele Părintelui Dimitrie despre Golgota Rusiei:

„Pe pământul nostru a apărut Golgota; chinurile tuturor martirilor începe treptat să purifice aerul .... Prezenta răstignire a lui Hristos din Rusia, persecuțiile și bătăile de joc duc la reînvierea credinței în oameni ... Asta ne dă putere, hotărâre, ne face mai buni decât suntem acum .... Câți martiri au fost în Rusia - și de aici, câte simțăminte sfinte! Aceste sfinte simțăminte nu vor da cu adevărat nici o roadă? Și poate că noi trăim și vom trăi numai prin simțămintele sfinților martiri, având sprijin de la ei ... în țara noastră acum este Golgota. Hristos este crucificat. Golgota nu înseamnă pur și simplu suferințe, ci acele suferințe care duc la reînviere și varsă lumină asupra oamenilor.”⁵⁴³

Părintele Dimitrie gustase din această Golgotă. În tinerețe suferise opt ani și jumătate într-un lagăr de concentrare pentru că scrisese o poezie religioasă și în 1975 fusese implicat într-un „accident” de automobil pus la cale, care îi rupsesse ambele picioare și de-abia scăpase cu viață. În 1980, la 61 de ani, încă a mai simțit presiunea

⁵⁴³ Părintele Serafim Rose, „învierea ortodoxă în Rusia ca insuflare pentru ortodoxia americană”, *The Orthodox Word*, nr. 138 (1988), p. 45-46.

constantă atât din partea statului sovietic cât și a Patriarhiei din Moscova ca să înceteze activitatea religioasă. Părintele Serafim a scris că ortodoxia Părintelui Dimitrie „este o ‘ortodoxie care suferă’ profund, care merge mai adânc decât ortodoxia academică comodă care este atât de ușor de păstrat în vestul liber; este ortodoxia în acțiune, plină de dragoste pentru fratele în suferință înaintea celei pentru sine. În ‘scrisoarea sa din exil’, Părintele Dimitrie zice bine: ‘Dacă voi vorbi despre ortodoxie și nu voi vedea Rusia care suferă, ortodoxia pentru mine ar putea fi ceva ce ține numai de rațiune.’”⁵⁴⁴

Recunoscând că „cea mai mare problemă a ortodoxiei noastre contemporane este prea marea calculare și prea puțină inimă,” Părintele Serafim a văzut că mesajul Părintelui Dimitrie era exact ceea ce era necesar astăzi. Părintele Dimitrie, când a fost acuzat în propria sa Biserică de folosirea religiei ca o „acoperire”, a răspuns cinstit: „Am stat într-un lagăr timp de opt ani și jumătate, dar nu mă plâng. Nu știți că oamenii care se angajează în politică nu spun asta deschis? Politicienii sunt întotdeauna calculați, dar după cum vedeți, eu nu calculez. Eu vorbesc riscându-mi propria viață și a celor din familia mea. Nu există nici un fel de politică în cuvintele mele. Nu există în cuvintele mele nici un fel de animozitate sau defăimare, nici un sens ascuns, de nici un fel. Doar durere. Durere pentru fiecare om și lucru. Nimic altceva nu există.”⁵⁴⁵

Părintele Serafim a scris într-o scrisoare: „Cuvintele Părintelui Dimitrie sunt o asemenea respirație de aer proaspăt pentru aomenii de astăzi ... El se adresează direct inimii oamenilor de astăzi, atât din Rusia cât și din afară.”

În alte scrisori, Părintele Serafim remarca: „Părintele Dimitrie ne dă o șansă ca să ocolim unele dintre problemele noastre; aici nu le place ca noi să vorbim despre sfinți necanonizați - dar Părintele Dimitrie se referă deschis la ‘Sfântul Noul Mucenic Nicolae’ (țarul).”⁵⁴⁶ Atitudinea lui ‘răzvrătită’ față de episcopii săi ‘corecți’ și ‘birocrați’ este de asemenea instructivă pentru noi.”

După ani de zile, părinții de la Platina au primit două note scurte de la Părintele Dimitrie: „Tot restul corespondenței noastre cu el”, nota Părintele Serafim, „se află probabil în dosarele poliției”. Între timp, între 1978 și 1980, Părintele Serafim a tradus în limba engleză integral primele patru numere ale ziarului Părintelui Dimitrie *In lumina transfigurării* (tipărit de Părintele Alexei Young în *Nicodim*, câteva scrisori și chemări în străinătate de la Părintele Dimitrie (tipărite în *Cuvântul ortodox* împreună cu o fotografie de-a lui pe coperta din față) și o carte întregă a Părintelui Dimitrie *Predicile reînvierii* (pentru care, din nefericire, editorul rus din Canada nu i-a dat permisiunea Părintelui Serafim să o publice).

De data asta, Părintele Dimitrie devenise o figură cunoscută în toată lumea. În neprihănirea și sinceritatea sa, el dezvăluise sufletul său îndelung-răbdător în fața lumii și era ca un miel gata de jertfă. Ca și cum persecuțiile sovietice nu ar fi fost de ajuns, el a trebuit să mai îndure și atacurile care veneau de la frații creștini ortodocși din vestul liber, care în unele privințe erau probabil și mai dureroase pentru el. Părintele Serafim nota în cuvântarea sa „Renașterea ortodoxă”: „Cinstea și credința înflăcărată a Părintelui Dimitrie a făcut mulți dușmani - destul de trist, chiar printre creștini ortodocși. Unii l-au găsit prea emoțional, prea apocaliptic, prea mesianic - și este adevărat că astfel de predică ortodoxă arzătoare, stăruitoare nu se mai auzise în Rusia și probabil în întreaga lume ortodoxă de pe vremea Sf. Ioan de Kronstadt; mulți ortodocși au devenit mulțumiți de ortodoxia lor ‘corectă și proprie’ și sunt cam ofenșați atunci când ortodoxia este predicată și comunicată cu atâta căldură tuturor celor care vor să asculte. Alții sunt contaminați de suspiciunea tragică a timpurilor noastre, stârnită în mare măsură de

⁵⁴⁴ [Părintele Serafim Rose], „In apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, *The Orthodox Word*, nr. 92 (1980), p. II6-II7.

⁵⁴⁵ Părintele Dimitrie Dudko, *Nădejdea noastră* (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1977), p. 95.

⁵⁴⁶ Pe vremea aceea țarul nu fusese canonizat nici în Rusia nici în străinătate.

sistemul de spionaj comunist și nu are încredere în el, unii chiar suspectându-l de a fi agent KGB. Altor le scapă mesajul pentru că vor să verifice fiecare cuvânt al său pentru posibile ‘erezii’, și unii dintre aceștia au crezut că el este ‘adept al ecumenismului’ întrucât nu este de loc ostil față de creștinii ne-ortodocși, chiar dacă

547

separă foarte clar ortodoxia de învățăturile lor.”

în ianuarie 1980, Părintele Dimitrie a fost din nou arestat și întemnițat. Chiar înainte de încarcerare, scrisese criticilor săi din străinătate:

„Aveți îndrăzneală să ne criticați fără să vedeți care este problema și necunoscând circumstanțele noastre .... Nu este timp să învățăm să ne înțelegem unul pe altul, să ne ajutăm unul pe altul, să ne bucurăm unul pe altul? ... Rusia piere, întreaga lume piere, protejându-se în spatele unei prosperități false; și ne împiedicăm unul pe altul să facem lucrarea lui Dumnezeu .... Oamenii pentru care am hotărât să renunț la întreaga mea viață, au început deodată să mă otrăvească. O, Doamne, iartă-i! ... Ajută-mă să port această cruce foarte grea!”

în America, gruparea ortodoxă super-corectă a stărnit critica cea mai zgomotoasă față de Părintele Dimitrie. Chiar în timp ce zăcea în închisoare și fiind subiectul metodelor de tortură sovietice rafinate, buletinul săptămânal al publicațiilor grupării super-corecte a tipărit un articol lung despre el care a încercat să-l „prindă” în cuvintele sale și astfel să dovedească faptul că, fiind în jurisdicția adversară a Patriarhiei Moscovei, el era atât adept al ecumenismului cât și eretic. Articolul se încheie cu o afirmație a Arhiepiscopului Artemon din Los Angeles (același ierarh care ajutase la stărnirea persecuției împotriva Arhiepiscopului Ioan) că, dacă Părintele Dimitrie ar fi să moară în închisoare fără să fi părăsit mai întâi Patriarhia Moscovei, *nu* ar muri ca martir ci ar „săvârși pur și simplu sinucidere”. Articolul cerea „creștinilor ortodocși evlavioși” să se roage în mod cinstit, nu pentru Părintele Dimitrie, ci doar pentru creștinii ortodocși persecutați care nu erau în nici un fel asociați cu Patriarhia Moscovei.

Părintele Serafim nota într-o scrisoare: „Acum atacul se îndreaptă împotriva Părintelui Dimitrie și noi (și Părintele Alexei Young) pe care l-am apărat, suntem acum acuzați în mod public de a fi ‘spus numai minciuni’ și de a fi ‘neprincipiali și iresponsabili’. Iarși, nu avem legătură cu atacul pornit împotriva noastră personal. Ci acesta este un atac împotriva unuia dintre cei mai buni reprezentanți ai ortodoxiei vii, ortodoxia inimii!”

Părinții Gherman și Serafim au considerat articolul despre Părintele Dimitrie atât de lipsit de dragoste și jignitor că au scris o scrisoare editorului încercând să trezească simpatie omenească pentru omul întemnițat. Totuși, de-abia trecuse o săptămână când sa raportat că Părintele Dimitrie se pare că „cedase” sub presiunea închisorii. Părintele Serafim a relatat despre aceasta în *Cuvântul ortodox*:

„Mulți creștini ortodocși din lumea liberă s-au întristat să audă ‘mărturisirea’ Părintelui Dimitrie Dudko la televiziunea sovietică (20 iunie, 1980), când a citit un material pregătit dinainte prin care renunța la toate articolele și cărțile sale și se declara vinovat de ‘activitate anti-sovietică’. Asta s-a întâmplat după ce Părintele Dimitrie fusese întemnițat cinci luni și nu avusese voie să vadă pe nimeni, nici măcar membrii propriei sale familii. Se pot presupune presiunile și armele psihologice (inclusiv injecții cu medicamente pentru slăbirea minții) care l-au forțat pe Părintele Dimitrie să citească

548

acel material, care, în mod evident fusese alcătuit pentru el de către KGB.”

în cuvântarea „Reînvierea ortodoxă”, Părintele Serafim a mai declarat: „Cred că nu este prea greu de înțeles, în termeni generali, ce s-a întâmplat cu el: a ‘cedat’, nu în credința sa creștin ortodoxă (la care probabil nu i se ceruse încă să renunțe) ci în sensul *misiei*. înainte de arestarea sa, a scris despre ‘noptile sale fără somn’ când a citit despre felul în care proprii săi ortodocși ruși de peste hotare îl atacau și răspândeau

⁵⁴⁷ Părintele Serafim Rose, „învierea ortodoxă în Rusia”, p. 28.

⁵⁴⁸ [Părintele Serafim Rose], „în apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 115.

insinuări despre el: De ce poate el vorbi atât de deschis? Cum poate avea el asemenea contacte în străinătate? De ce îl lasă să tipărească un ‘ziar’?

Cât de mărunți putem deveni uneori când ne aflăm față către față cu un miracol atât de evident cum sunt cuvintele Părintelui Dimitrie din ultimii ani! Chinurile sale ateiste au fost fără îndoială replica deplină a îndoielilor și suspiciunilor și acuzațiilor fraților săi ortodocși pentru ca, în cele din urmă, să-l determine pe Părintele Dimitrie să rupă contactul chiar și cu propria sa familie, să se îndoiască de propria sa misiune de a transmite cuvântul ortodox mântuitor, când fiecare părea că este împotriva lui.

Cred că noi cei din lumea liberă care nu l-am prețuit și sprijinit suficient pe Părintele Dimitrie, trebuie să fim acuzați cel puțin parțial pentru această tragedie. Din câte știm, nimeni încă n-a putut să ia legătura cu Părintele Dimitrie, decât o singură persoană care a putut vorbi cu *Matiușca* lui relatează că putea doar să spună: ‘Ce i-au făcut?’⁵⁴⁹

Câteva zile după ce Părintele Serafim auzise despre „mărturisirea” Părintelui Dimitrie, a vorbit într-o scrisoare despre sentimentele sale personale:

„Să-l ajute Dumnezeu pe acest om sărman în ceasul lui de încercare; nu se pot imagina presiunile și chinurile la care a fost supus pentru a găsi asta (în principal, aș crede, amenințări împotriva familiei și fiilor duhovnicești).⁵⁵⁰ Nădăjduiesc că vrăjmașii nu vor avea nici o bucurie în această privință. Cât despre mine, consider că pentru aceasta trebuie să *mergem mai adânc* în interiorul nostru. Poate fi foarte mângâietor să știi că cineva este ‘erou’ și spune cu îndrăzneală ceea ce chiar noi cei liberi avem rareori curajul sau puterea să spunem; dar acum putem aprecia puțin mai bine *suferința* prin care trebuie să trecem toți pentru a fi creștini ortodocși în aceste timpuri îngrozitoare. Această ‘mărturisire’ nu anulează nici măcar un singur cuvânt din cele spuse de el mai devreme, din câte îmi dau seama; dar acum vor trebui alții să continue lucrarea. Trebuie să ne rugăm mai mult unii pentru alții și să avem mai multă iubire și simpatie unii pentru alții. Dumnezeu să ne ajute pe noi toți! Simt norii întunecându-se și deasupra Americii.”

Așa cum îi fusese teamă Părintelui Serafim, unii oameni din lumea liberă trăgeau foloase din acest trist incident ca să spună ca efect „ți-am zis eu” - ca și cum „mărturisirea” Părintelui Dimitrie ar dovedi că nu fusese curat mai întâi. Povestitorul super-corect a publicat articole ale mânăstirii Hartford și Arhiepiscopului Vasian care au încercat din nou să arate că, în cele din urmă, nu se poate aștepta nimic bun din interiorul Patriarhiei Moscovei.

Această reacție avea mult mai multe implicații decât doar Părintele Dimitrie. Din nou era foarte clar ceea ce considera Părintele Serafim marea problemă a ortodoxiei de astăzi, „care în esență se reduce, cred, la o problemă a unei ortodoxii paralizate de rațiune, de calcul, față de adevărata ortodoxie a inimii.”

Apărându-l pe Părintele Dimitrie Dudko, Părintele Serafim apăra în realitate această ortodoxie a inimii. Și, iarăși, îl apăra pe cel „asuprit”.

În 1980, Părintele Serafim a scris și publicat în *Cuvântul ortodox* o „Apărare a Părintelui Dimitrie Dudko”, în care a răspuns punct cu punct acuzațiilor îndreptate împotriva lui. Ca răspuns la ideea că Părintele Dimitrie era practic „eretic” întrucât nu părăsea Patriarhia Moscovei și „să se alăture Bisericii Catacombe”, Părintele Serafim a prezentat problemele reale ale unei persoane (în special o figură publică precum Părintele Dimitrie) care intră în această organizație care realmente era inaccesibilă tuturor cu excepția unui număr mic de oameni. Aceste probleme, scria el, „nu sunt de loc atât de simple cum par cuiva care se bucură de libertatea și răgazul vestului, unde e nevoie doar să cercetezi o listă a clerului sau chiar o carte de telefon ca să găsești

⁵⁴⁹ Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 29.

⁵⁵⁰ După moartea Părintelui Serafim, Părintele Gherman a aflat în Rusia că Părintele Dimitrie făcuse de fapt aceasta ca să salveze un grup de tineri frați care erau persecutați.

reprezentanți oficiali ai oricărei jurisdicții ortodoxe ce se poate alege ... Nimeni dintre cei care cunosc viața bisericească din Rusia nu l-ar putea condamna pe Părintele Dimitrie pentru că nu ‘a intrat în Biserica Catacombă; dacă el ar face-o, ar fi un miracol - dar nu i s-ar putea *cere* sau să ne *așteptăm* de la el la așa ceva .. Nu i se pot cita canoane unui om care se înecă; nu putem întoarce spatele acestui fel de oameni și să le spunem să ‘intre în Biserica Catacombă’ înainte de a le oferi sprijinul nostru. Agonia ortodoxiei suferinde din zilele noastre nu se poate rezolva întotdeauna printr-un schimb de jurisdicții.”⁵⁵¹

În altă parte, Părintele Serafim a zis: „Să fim mulțumiți că nu facem parte din Patriarhia Moscovei, ai cărei episcopi au devenit corupți și neputincioși. Spiritul *sergianist* al legalismului și compromisul cu duhul acestei lumi se află astăzi pretutindeni în Biserica Ortodoxă. Dar noi suntem chemați să fim soldații lui Hristos în

552

ciuda acestui fapt!”

Părintele Serafim a afirmat de multe ori că făcea parte din una și aceeași Biserică ca și Părintele Dimitrie, chiar dacă în prezent, atâta timp cât Patriarhia Moscovei era înrobită comunismului, ei nu se puteau afla în comuniune oficială. Părintele Dimitrie a înțeles aceasta și a exprimat bine acest paradox când a scris: „Unitatea Bisericii în prezent constă în diviziune.. Tocmai acum nu putem fi uniți; trebuie să ne despărțim pentru a păstra unitatea. Felul unității spre care ne împing pe toți într-o singură turmă - acesta este cel mai rău fel de diviziune.. Cu toții trebuie să învățăm să ne înțelegem unul pe altul, să fim toleranți unul față de altul. Și aceasta va fi o mărturie a unității noastre. Fiecare să fie îndrumat de propria sa conștiință; fiecare se află sau cade înaintea

553

lui Dumnezeu și Dumnezeu va judeca pe fiecare.”

Părintele Serafim scria că aceste observații ale Părintelui Dimitrie despre „unitatea în diversitate, ei fiind atât de derutați pentru mintea care se află în spiritul legii, reprezintă cea mai ascunsă încercare pe care am văzut-o, să exprime această perplexitate a situației Bisericii din timpurile noastre.”

Părintele Serafim a mai subliniat că fărâmițarea Bisericilor rusești era doar *vremelnică* și se va sfârși atunci când comunismul se va prăbuși iar Biserica din Rusia se va afla iarăși în libertate (cum este astăzi): „Glasul Părintelui Dimitrie este asigurarea că lipsa noastră de comuniune cu Patriarhia Moscovei este doar o chestiune temporară, pentru că ortodoxia unui om ca Părintele Dimitrie este una cu a noastră”. Și iarăși: „Problema episcopilor ei, intercomunicarea, etc., încă rămân - dar tot timpul devine din ce în ce mai evident că aceste probleme, din Biserica Rusă cel puțin, sunt vremelnice și superficiale și nu împiedică unitatea mai adâncă dintre noi și adevărații fii ai Bisericii Ruse, ca Părintele Dimitrie.”⁵⁵⁴

În ciuda „înfrângerii” aparente a Părintelui Dimitrie, Părintele Serafim l-a numit totuși martor principal al reînvierii Rusiei: „El este un precursor al Rusiei reînviată și faptul că el simte acum că a căzut, cu alte cuvinte, nu mai este în stare să vorbească așa cum făcea înainte, este doar dovada că această reînviere este încă în *curs de desfășurare*. Nu se poate împlini atât timp cât ateismul încă mai domină în Rusia și organizarea Bisericii pleacă capul la comanda ateilor; acum este *sub comandă* iar în vremea lui Dumnezeu va da roade bogate, în ciuda superiorității imense care îi stă împotriva.

Dar Părintele Dimitrie, pentru toată credința lui și nădejdea în reînvierea Rusiei, încă ne avertizează că nu va avea loc fără *noi*, cu alte cuvinte, fără fiecare credincios

⁵⁵¹ [Părintele Serafim Rose], „în apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 119-120.

⁵⁵² Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 45.

⁵⁵³ [Părintele Serafim Rose], „în apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 137.

⁵⁵⁴ Acum că Biserica din Rusia a fost eliberată, cel puțin pentru un timp, de sub jugul autorității fără de Dumnezeu,, actualii episcopi ai Bisericii Ruse de peste hotare ar face bine să țină seama de cuvintele Părintelui Serafim.

ortodox. Intr-una din ultimele scrisori înainte de întemnițarea lui, a scris: ‘Acum, nu numai pentru cei care trăiesc în Rusia, ci și pentru credincioșii din toată lumea, momentul cel mai responsabil se apropie: când reînvierea care a început ne va atinge sufletele .... Trebuie să sporească rugăciunea pentru toți cei persecutați din Rusia .... Tot ajutorul posibil ar trebui arătat persecutaților și familiilor .... De unitatea noastră depinde reînvierea care a început.’⁵⁵⁵

Cu o asemenea chemare, nu este de mirare că Părintele Serafim, efectiv în toate conferințele sale publice ținute spre sfârșitul vieții, i-a îndemnat pe americani să se roage pentru creștinii ruși în suferință, pomenind pe unii dintre ei și spunând ceva despre fiecare. Se vor publica adrese în *America ortodoxă* așa încât credincioșii să le poată trimite scrisori de încurajare celor persecutați, cât și apeluri către cei ce persecută, cerându-le (cum spune Părintele Dimitrie) „să înceteze lucrarea lor criminală”.

În conferința sa „Reînvierea ortodoxă”, Părintele Serafim afirmase că, „în primele veacuri ale creștinismului, rugăciunea creștinilor pentru întemnițații în suferință, pentru cei înrobiți și martiriul au fost un izvor de putere nu numai pentru cei în suferință ci și pentru cei care se roagă pentru ei. Poate fi la fel în zilele noastre. Să facem pomelnice și să ne rugăm pentru ei în Biserică și acasă.”

Asta a fost atât de important pentru Părintele Serafim că, atunci când a fost invitat să țină o conferință pentru gruparea super-corectă, a scris personal unui preot solidar: „Eu simt ... că participarea mea la conferință, știind că rugăciunea pentru Părintele Dimitrie și tovarășii săi de suferință din Patriarhia Moscovei *nu li s-ar putea oferi public și nu li s-ar putea oferi sprijin deschis și apărare* - ar fi o trădare a ortodoxiei din punctul meu de vedere. Consider că aș întoarce spatele fraților mei ortodocși în suferință și le-aș spune altora să nu se roage pentru ei.” Fără a realiza un număr mare al revistei asupra problemei, Părintele Serafim a scris organizatorului conferinței „refuzul respectuos” la invitație.

Părintele Serafim i-a pomenit și pe frații care sufereau în România, Serbia, Bulgaria, Albania, Georgia, Letonia și alte țări comuniste, rugându-se pentru ei, după nume, ori de câte ori ajungeau la el informații (pe care le primea mai rar decât informațiile din Rusia). Dintre miile acestor duhovnici ortodocși, de ale căror nume nu se auzise niciodată în apus, străbăteau puține glasuri. Unul dintre acestea era glasul Părintelui Gheorghe Calciu, propovăduitor îndrăzneț al „ortodoxiei inimii” care făcuse în România ceea ce făcuse Părintele Dimitrie în Rusia. Prima fascicolă din „Predicile Postului Mare” ale Părintelui Gheorghe a fost publicată în ultimul număr al *Cuvântului ortodox* la care lucrase Părintele Serafim înainte de a muri: o serie de predici înflăcărâte pentru jertfa pastorală care fuseseră adresate mai întâi seminariștilor și studenților ortodocși din România. Părintele Serafim a considerat că aceste cuvântări către tineri erau minunate și foarte actuale. Așa cum scrisese în introducerea: „Aceste cuvântări au fost ținute inițial în zilele de miercuri seara din Postul Mare, în 1978, în paraclisul Seminarului ortodox din București unde Părintele Gheorghe era profesor. Acestea au stârnit un mare interes și controversă, astfel dând la iveală posibilitatea unei renașteri ortodoxe printre românii în suferință care seamănă foarte mult cu ceea ce se întâmplă în Uniunea Sovietică, unde cuvântările Părintelui Dimitrie Dudko au avut un efect similar.”⁵⁵⁶

Când Părintele Serafim publica aceste predici, Părintele Gheorghe suferea cea de

557

a doua perioadă de închisoare, prima durase optsprezece ani.

Impreună cu articolul

⁵⁵⁵ Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 46-47.

⁵⁵⁶ Părintele Gheorghe Calciu, „Predici la Postul Mare”, *The Orthodox Word*, nr. 102 (1982), p. 17.

⁵⁵⁷ Părintele Gheorghe a fost condamnat la zece ani închisoare în 1979. A fost eliberat mai devreme, în 1984 și i s-a permis să părăsească România la 9 august 1985; de atunci locuiește în Statele Unite. În *Lumina știrilor răsăritene* nr. 3 (1987), se poate găsi o scurtă relatare a chinurilor sale.

despre Părintele Gheorghe, care aparține Patriarhiei Române, Părintele Serafim a mai publicat un articol despre suferința Bisericii pe vechi din România.

NEATAȘÂNDU-SE fundamental, Părintele Serafim urma să nu fie menajat, în toamna anului 1981, a avut o ultimă legătură cu ecleziastica super-corectă, super-partizană. De această dată ierarhul din fruntea Bisericii Ruse din străinătate, Mitropolitul Filaret, s-a implicat pe neștiute. În septembrie, scrisese obștii:

Dragă Părintele Gherman,

Îți trimit material pentru tipărire ... despre ultimul stareț al Mănăstirii Glinsk, Arhimandritul Tavrion. După informațiile pe care le am, acest stareț înțelept și cuvios a aparținut mai întâi Bisericii Catacombă; dar văzând cum cei credincioși erau împrăștiați ca oile fără păstor, s-a alăturat Bisericii oficiale, dar prin activitatea sa s-a situat absolut departe de ea, punându-și toată energia în călăuzirea duhovnicească a sufletelor credincioase.

Dumnezeu să te ajute. Pacea să te însoțească împreună cu frații.

Cu dragoste,
Mitropolitul Filaret⁵⁵⁸

După cum s-a arătat, Mitropolitul trimisese un document extrem de însuflețitor, care prezintă adevărata viață a Bisericii din Rusia în mijlocul condițiilor sovietice imposibile și un stareț drept, iubitor, cu darul înainte-vederii care era foarte mult în duhul stareților de la Optina. Interesant, Starețul Tavrion, care murise doar cu doi ani înainte, în 1978, arătase multă dragoste pentru Părintele Dimitrie Dudko, spunând: „Părintele Dimitrie are o credință atât de simplă, de copilărească, că Dumnezeu l-a ales să fie duhovnic. Nu are de ce să-ți fie frică.”

Mai erau atunci și alte manuscrise însuflețitoare despre cele îndreptățite contemporane, fiind scrise și circulând în ascuns în Rusia, dar în special - în afară de ce s-a publicat în *samizdat* de către Zoia Krakhmalnikova - nu au fost niciodată duse în apus înainte ca Rusia să devină din nou liberă. De aceea, la primirea unui asemenea document rar, de ultimă oră, părinții din Platina l-au publicat imediat. Și pentru a calma orice obiecții din partea aripii super-corecte, că publicaseră viața unui preot ce viețuise într-un bordei neștiut de nimeni, care a slujit mai târziu la Patriarhia Moscovei, au publicat și scrisoarea de acoperire a Mitropolitului Filaret și două documente de la Biserica Catacombă.

Totuși, departe de a se apăra de toate tulburările, scrisoarea Mitropolitului a stârnit strigăt de indignare din partea celor din aripa dreaptă, care nu puteau crede că Mitropolitul lor putea numi pe cineva din Patriarhia Moscovei „stareț înțelept și cuvios”. De această dată gruparea super-corectă a pornit o întreagă campanie, cu plângeri trimise ca să le semneze toți și o delegație oficială trimisă ca să protesteze la reședința Mitropoliei din New York. Plângerea susținea că Mitropolitul trimise fotografia și articolul despre Arhimandritul Tavrion ca „să slujească drept propagandă sovietică pentru a calma atitudinea noastră față de clerul și Biserica sovietică, arătându-se că există cu adevărat ‘stareți înțelepți și cuvioși’ care fac parte din Biserica sovietică.. Episcopii noștri împreună trebuie să facă o declarație publică cu privire la această problemă gravă. Editorii *Cuvântului ortodox* trebuie să repare prejudiciul făcut, prin retractarea afirmațiilor lor și publicarea unei afirmații a Sinodului Episcopilor asupra acestei probleme de o importanță deosebită.”

⁵⁵⁸ [Maria Erastova], „Arhimandritul Tavrion, Ultimul Stareț al Mănăstirii Glinsk”, *The Orthodox Word*, nr. 96 (1981), p. 11.

Părintele Serafim observa că unul dintre preoții super-corecți „încearcă să-i forțeze pe vechii noștri enoriași ruși să scrie scrisori de protest Mitropolitului și sărmanele doamne bătrâne nu înțeleg despre ce este vorba! Vor să ne împingă către o logică îngustă și cât de puțin se potrivește nevoilor reale ale misiunii ortodoxe de astăzi ... *Nu* sunt tocmai ‘unde trebuie’ - parcă se luptă cu morile de vânt, cu logica lor iezuită și își justifică propria lor ‘puritate’, în timp ce ceea ce este necesar este iubirea și inimi conștiente să ajute pe cei în suferință și să-i cerceteze și să-i aducă la Hristos.” Intr-o altă scrisoare Părintele Serafim a numit acest fel de ortodoxie „ortodoxia lui Alice în Țara Minunilor”.

Mitropolitul și alți episcopi s-au simțit chemați să pună capăt tulburării prin emiterea unei „decizii”, care declara că nu putem ignora evenimentele pozitive din Rusia, inclusiv cele apărute în cadrul Patriarhiei Moscovei. Aceasta s-a publicat în *Cuvântul ortodox* împreună cu un articol de Părintele Serafim: „Răspuns Starețului Tavrion”, care a demonstrat că, *Cuvântul ortodox* nu-și schimbase poziția față de situația Bisericii din Rusia. Părintele Serafim a evidențiat că articolele despre Părintele Dimitrie Dudko și Starețul Tavrion erau doar o continuare a articolelor mai vechi - începând cu al treilea număr - privind evenimentele pozitive care apăreau în cadrul Patriarhiei Moscovei, în ciuda compromisurilor episcopilor ei.⁵⁵⁹

Apărarea rapidă și completă făcută de Părintele Serafim la adresa Părintelui Dimitrie și a Starețului Tavrion poate părea surprinzătoare venind de la cineva care, după cum am văzut, prefera să evite disputele din Biserică. Chiar și novicele Grigore, care sosise la Mănăstirea Sf. Gherman în timpul „incidentului Tavrion”, își amintește că a fost mai întâi scandalizat de aparenta obsesie a Părintele Serafim în legătură cu aceste numere. „Suntem americani,” gândea Grigore. „De ce trebuie să se implice atât în ceva care privește numai Rusia?!”

Mai târziu fratele Grigore a înțeles: Apărarea Starețului Tavrion era o apărare a adevăratului spirit al creștinismului împotriva unei simple scrisori. Dar era o implicare și mai mare. Fenomenul Starețului Tavrion și al altora ca el dovedea că Rusia sfântă nu dispăruse, că *va* renaște. Și reînvierea Rusiei, după cum a afirmat Părintele Serafim de multe ori, nu va afecta numai Rusia: *de ea depinde soarta întregii lumi.*

La 3 august 1981, la o conferință a tinerilor ruși din San Francisco, Părintele Serafim a explicat marea semnificație a Rusiei în timpul susținerii conferinței sale, care a devenit probabil cea mai larg publicată și comentată: „Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii”.⁵⁶⁰ „Rusia”, a zis el, „prima țară care a trăit jugul comunist, este și prima țară care a început să se trezească și să îi supraviețuiască. În ciuda suveranității menținute a tiraniei comuniste din Rusia, ateismul nu a cuprins sufletul Rusiei și deșteptarea religioasă care se poate vedea acum în Rusia este fără îndoială doar începutul a ceva imens și esențial: tămăduirea sufletului unei întregi națiuni de flagelul ateismului. De aceea Rusia de astăzi poate spune un cuvânt despre semnificația întregii lumi, care cade în aceeași capcană a ateismului din care se ridică Rusia; de aceea viitorul Rusiei este atât de strâns legat de viitorul întregii lumi, în sens religios.”

Părintele Serafim a continuat să citeze numeroase profeții despre oamenii sfinți ai Rusiei, despre reînvierea ei, printre care:

⁵⁵⁹ [Părintele Serafim Rose], „Răspunsul Starețului Tavrion”, *The Orthodox Word*, nr. 98 (1981), p. 130.

⁵⁶⁰ Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii”, *The Orthodox Word*, numerele 100-101 (1981), p. 205-217; și în *Împărăția cerurilor*, paginile 80-100. Traducerea în limba rusă a fost publicată, printre altele, în *Russky Palomnik (Pelerinul rus)*, nr. 2 (Chico, California: Valaam Society of America, 1990), p. 97-101.

Starețul Alexei de la Mănăstirea Zosima (f 1928): „Cine este acela care spune că Rusia este pierdută, că a pierit? Nu, nu, nu este pierdută, nu a pierit și nu va pieri - dar rușii trebuie să se curețe de păcate prin încercări mari. Omul trebuie să se roage și să se pocăiască cu înfocare. Dar Rusia nu este pierdută și nu a pierit.”

Starețul Barnaba de la Schitul Ghetsimani (f 1906): „Persecuțiile împotriva credinței vor spori constant. Va fi o durere de neauzit și întuneric și aproape toate bisericile vor fi închise. Dar când li se va părea oamenilor că le este imposibil să mai îndure, atunci va veni slobozirea. Va fi o înflorire. Se va începe să se mai construiască biserici. Dar aceasta va fi o înflorire înaintea sfârșitului.”

Repetând aceste profeții, Părintele Serafim le-a amintit ascultători săi, tineri ruși, că restaurarea sfintei Rusii „depinde de ruși, pentru că Dumnezeu lucrează întotdeauna prin voința liberă a omului. Întocmai așa cum Ninive a fost cruțată atunci când oamenii s-au pocăit și profețiile lui Iona despre distrugerea ei s-au dovedit false, tot așa și profețiile despre restaurarea Rusiei se vor dovedi false dacă nu există pocăință la poporul rus.”

În 1938, profetul modern, Arhiepiscopul Ioan a afirmat că renașterea Rusiei ar fi posibilă numai după curățirea de groaznicele ei păcate; aceste păcate le-a numit precis, ca încălcarea jurământului și regicidul - uciderea țarului, unsul lui Dumnezeu. „Conducătorii publici și militari”, a zis Arhiepiscopul Ioan, „au renunțat la ascultarea și loialitatea lor față de țar înainte de abdicarea lui, forțându-l să cedeze, întrucât nu dorea vărsare de sânge în țară; și poporul a fost de acord cu această faptă a țarului și a salutat- o zgomotos și nicăieri nu și-au exprimat cu voce tare dezacordul pentru aceasta . . . . Cei vinovați de păcatul regicidului nu sunt numai aceia care l-au săvârșit în mod fizic, ci întregul popor care s-a bucurat de răsturnarea țarului și au permis degradarea, arestarea și exilul, lăsându-l fără apărare în mâinile criminalilor, fapt care prin el însuși a predeterminat sfârșitul. Astfel, catastrofa care a venit peste Rusia este consecința directă a păcatelor îngrozitoare și renașterea Rusiei este posibilă numai după curățirea de ele. Totuși, până acum nu a fost nici o pocăință adevărată, crimele care au avut loc, în mod clar nu au fost condamnate și mulți participanți activi la revoluție continuă să afirme că la vremea aceea nu era posibil să se acționeze altfel. Neexprimând o condamnare directă a revoluției din februarie, a răzvrătirii împotriva Unsului lui Dumnezeu, rușii continuă să participe la acest păcat, în special atunci când apără roadele revoluției.”⁵⁶¹

După peste patruzeci de ani de când Arhiepiscopul Ioan a zis asta, Părintele Serafim a putut afirma: „Această crimă a [regicidului] este un simbol al desprinderii Rusiei de Hristos și de adevărata ortodoxie - un proces care s-a manifestat în cea mai mare parte a secolelor al XIX-lea și al XX-lea și poate doar acum începe să apară reversul.”

Părintele Serafim și-a ținut conferința despre viitorul Rusiei doar cu câteva luni înainte ca țarul și toți noii martiri ai Rusiei să fie canonizați de către Biserica Rusă din străinătate. Părintele Serafim a afirmat că această canonizare „este legată de ridicarea blestemului care a stăpânit pământul Rusiei de la martiriul [țarului]. Părintele Gleb Yakunin - care îndură acum închisoare nemiloasă pentru că a făcut afirmații asemănătoare - a scris o scrisoare către rușii ortodocși din diaspora, semnată și de câțiva dintre tovarășii de luptă, care exprimă aceleași idei despre țar pe care le-a exprimat Vlădica Ioan. În finalul scrisorii scrie:

‘Pentru istoria lumii, sensul morții martirice a familiei imperiale, ceva ce o aseamănă cu majoritatea evenimentelor Biblice semnificative, constă în faptul că aici perioada Constantinopolitană a existenței Bisericii lui Hristos se apropie de sfârșit și se deschide o epocă nouă, martirică, apocaliptică. Se începe cu jertfa voluntară a ultimului împărat ortodox uns și a familiei sale. Tragedia familiei regale s-a întins ca un blestem pe pământul rus, devenind începutul simbolic al drumului lung al Crucii, al Rusiei - moartea zecilor de milioane de fii și fiice. Canonizarea Martirilor Imperiului va fi pentru Rusia, ridicarea din păcatul regicidului; asta o va slobozi în final de răstimpul iadului.’⁵⁶²

Într-o cuvântare pe care a ținut-o la Conferința tinerilor ruși, la cinci zile după conferința Părintelui Serafim, Episcopul Nectarie a mers și mai departe, afirmând că reînvierea Rusiei depindea în mod mistic, de canonizarea țarului ca și *cap* al tuturor noilor martiri ruși, înaintea ierarhilor martirizați. El a făcut din aceasta o problemă deosebită pentru că ierarhul său suveran, Arhiepiscopul Artemon, nevrând să apară nepotrivit în ochii emigrației rusești liberale, insistase ca să nu i se acorde țarului întâietate și ca țarul să fie plasat *după* ierarhi în imnul principal (tropar) al noilor martiri. Voința Arhiepiscopului Artemon a izbutit oficial, dar Episcopul Nectarie a primit promisiunea părinților de la Platina ca să tipărească imnul în felul în care simțea el că este necesar pentru a ridica păcatul regicidului. Când părinții l-au tipărit în acest fel în paginile *Americii ortodoxe*, Arhiepiscopul Artemon a fost atât de întristat că a dorit ca întregul număr să se tipărească din nou, sau altfel, să se trimită o notiță specială tuturor abonaților.

La 18 octombrie 1981, s-a oficiat slujba de canonizare a țarului și a noilor martiri, în New York. Conținutul acelei slujbe fusese alcătuit integral de către Părinții Gherman și Serafim. Episcopul Nectarie a ajutat la desfășurarea slujbei, fiind singurul episcop prezent care fusese membru al Bisericii suferinde din Rusia și îl cunoscuse personal pe Patriarhul Tihon Noul Martir (acum canonizat și în Rusia). Un an și jumătate mai târziu, comuniunea sufletului Episcopului Nectarie cu noii martiri s-a văzut chiar în moartea sa, când a murit în duminica prăznuirii lor, participând la slujba de priveghere pentru pomenirea lor din noaptea anterioară.

„Avem o licărire de nădejde”, spusese Episcopul Nectarie în cuvântarea sa, „că știrea canonizării împăratului ca și cap al tuturor noilor martiri ai Rusiei va ajunge la rușii din patria noastră care sunt încă credincioși ortodocși, care împreună cu noi, înțelegând greutatea păcatului regicidului asupra Rusiei, vom ruga pe Domnul cu lacrimi de pocăință pentru iertare și în cântarea de rugăciune a tuturor inimilor vom cere ajutorul țarului Nicolae: ‘Sfinte Țar-Martir și de patimi-purtător Nicolae, împreună cu toți noii martiri ai pământului rus, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi păcătoșii.’

Atunci credem că duhul sfânt al împăratului, care simte durere adâncă pentru Rusia suferindă, se va pleca înaintea tronului lui Dumnezeu și va face rugăciune puternică pentru mântuirea Rusiei și a noastră păcătoșilor. ‘Sângele martirilor strigă în Ceruri.’

Și Domnul ne va auzi pocăința noastră; și auzind sfânta rugăciune a slujitorului Său umilit, țarul nostru martir - va FACE O MINUNE cu puterea Lui. Preluând din conștiința rușilor păcatul greu al regicidului, cu suflarea buzelor Lui va putea să alunge de pe fața pământului rus jugul comunist și toată necurăția puterii cu îndrăzneală la Dumnezeu.

Cu Dumnezeu, totul este cu putință!

El are puterea de a transforma durerea în bucurie și VA REÎNVIA SFÂNTA RUSIE ORTODOXĂ. Amin⁵⁶³

⁵⁶² Ibid., p. 213.

⁵⁶³ Episcopul Nectarie, „Sensul mistic al martiriului Țarului”, *Rusky Palomnik*, nr. 3 (1991), traducere în lb. engleză în *The Orthodox Word*, numerele 142-143 (1988), p. 328-329.

ERA în 1981; și deși Episcopul Nectarie și Părintele Serafim nu au trăit ca să fie de față, totul s-a petrecut după cum scriseseră ei.

Din păcate, oamenii se mai întrebă și astăzi: „Ce a *realizat* de fapt Părintele Dimitrie Dudko cu toată activitatea sa? În final, tot ceea ce a făcut a fost să intre în necaz atât el cât și mulți alți oameni și să devină țintă de batjocură pentru dușmanii săi.” Cei care exprimă asemenea opinii nu consideră că, dacă n-ar fi fost pentru strădaniile Părintelui Dimitrie și ale altora ca el în deșteptarea publică a conștiinței naționale, chiar până la punctul de a face publică slăvirea țarului-martir, poate că rușii ca un tot, nu și-ar fi putut ispăși păcatul regicidului și astfel să scuture tirania ateistă. Când Rusia era încă înrobită, Părintele Dimitrie vorbise că era posibil ca Golgota să nu ducă deloc la reînviere: „Poate că va fi numai Golgota furului nebun.”

Străduindu-se să dea timpul înapoi, Părintele Dimitrie ajunsese nu numai la credincioșii evlavioși care se aflau deja în Biserică și știa tot despre spiritualitatea ortodoxă, *Filocalia*, etc. A ajuns la fiecare - inclusiv ateii înverșunați și agnosticii tulburați, în care credința părinților lor era latentă. Evident că nu era destul pentru ca un grup ales să se întoarcă de la diavol. Pentru ca Rusia să fie din nou liberă, pocăința relex trecutului trebuia să devină o mișcare națională, venind din spectrul larg al societății ruse. Părintele Dimitrie desigur că nu s-a descurcat de unul singur; au fost încă multe sute de asemenea nevoitori ale căror nume nu au ajuns niciodată la Părintele Serafim și la alții din apus. Dar el a făcut foarte mult și *asta* este ceea ce a realizat el. După spusele Ieroschimonahului Aristocleus, care a murit în august 1918: „Balanța lui Dumnezeu este exactă; și atunci când numai cea mai mică picătură de bunătate va revărsa din cupă, atunci Dumnezeu își va arăta mila asupra Rusiei.” Dacă nu ar fi fost pentru Părintele Dimitrie, unde ar fi acum balanța?

IN 1980, cu câteva săptămâni înainte de arestarea sa, Părintele Dimitrie așteptase cu nerăbdare mileniul creștinismului în 1988 și întrebuse: „Ce ar trebui să facem ca țara noastră creștină (care a devenit atee) să ajungă până într-al miilea an al creștinismului cu puteri noi?” În octombrie 1987, a scris: „Dumnezeu să împlinească punerea unui început nou, cu binecuvântare, în țara noastră cu multă suferință, ca să poată cu toții respira liber aer proaspăt .... Mileniul creștinismului din Rusia este un jubileu complet creștin, o dată plină de cel mai adânc înțeles și spune mult întregii lumi. Să fie așa, să fie așa!”⁵⁶⁴

În 1987, poate să fi părut doar un gând frumos, un produs al gândirii active. Dar anul următor a adus schimbări mari pentru Rusia și Biserica ei. În curând s-au ținut slujbe publice pentru țarul-martir și a fost mediatizat în presă și la televiziune. S-au scos la iveală moaștele lui și ale familiei sale și a început să se ceară să li se facă funeralii și înmormântare ortodoxă propriu-zisă. Un întreg val de iubire pentru sfinții martiri (țarul cu familia sa) slobozise, ridicându-se din inima poporului rus. Și în mijlocul tuturor profețiilor care se adevăresc, conferința Părintelui Serafim despre „Viitorul Rusiei” a fost de asemenea mediatizată prin televiziunea rusă. Rușii îi mulțumeau Părintelui Serafim pentru ceea ce făcuse pentru ei, ajutându-i să vadă calea eliberării.

În câțiva ani, totalitarismul comunist aparținea deja trecutului în țările creștin ortodoxe. În ianuarie 1993, noii martiri ai jugului comunist erau slăviți în Rusia, de către Patriarhul Alexei II.

⁵⁶⁴ Părintele Dimitrie Dudko, „Mai rău decât oricare întemnițare”, prezentat în *The Orthodox Word*, nr. 138 (1988), p. 47.

Totuși, nu s-a sfârșit timpul de curățire și pocăință al Rusiei. Cuvintele Arhiepiscopului Ioan, Arhiepiscopului Averkie și ale Părintelui Serafim despre pocăința poporului rus sunt de actualitate astăzi așa cum au fost înainte de sfârșitul persecuției comuniste. Acum, diavolul îi ispitește pe creștinii ortodocși ruși în suferință ca să nu răspundă crucificării lor cu pocăință, nu cu frângerea inimii „fiecărui om și lucru”, pe care au trăit-o cu Părintele Dimitrie Dudko, ci mai degrabă cu ură și mânie, cu vânătoare de vrăjitori pentru țapi ispășitori (fie persoane individuale fie grupuri întregi de oameni) pentru care sunt acuzați pentru căderea Rusiei către comunism, problemele Bisericii ei și oricare alte suferințe obișnuite. Această ispită împărtășește același spirit al „boli corectitudinii”, al „înțelepciunii de suprafață” și lipsei de inimă, ortodoxiei calculate asupra cărora Părintele Serafim avertizase în repetate rânduri. Situația nu este alimentată de libertatea duhovnicească ci de frică și efectul ei este paralizia duhovnicească. Căutarea de țapi ispășitori fusese întotdeauna deosebit de supărătoare pentru Părintele Serafim, întrucât el a văzut-o ca fiind superficială, anti-filosofică și esențial necinstită. După cum am văzut, el îi sfătuia pe creștini în mod constant să privească adânc în interiorul lor, să fie cinstiți cu ei înșiși și să-și vadă propriile lor păcate.

Dacă poporul ortodox rus, ca un singur trup, poate urma acest sfat până la sfârșit, ei vor împlini destinul despre care au vorbit profeții Rusiei: să predice întregii omeniri cuvântul cel de pe urmă, nu al răzbunării, ci al *pocăinței*. La sfârșitul conferinței sale despre reînvierea Rusiei, Părintele Serafim a afirmat:

„în cartea care descrie cel mai complet evenimentele care vor apărea la sfârșitul lumii, *Apocalipsa* Sfântului Ioan Teologul, la deschiderea peceteii a șaptea care va fi înainte ca nenorocirea cea de pe urmă să vină asupra omenirii, se spune că *s-a făcut tăcere în cer, ca la o jumătate de ceas*. (Apoc. 8, 1). Unii consideră că asta înseamnă o scurtă perioadă de pace înainte de evenimentele de pe urmă ale istoriei omenirii - adică, scurta perioadă a restabilirii Rusiei, când predica pocăinței lumii-întregi va începe cu Rusia - acel ‘cuvânt nou, esențial’ pe care chiar și Dostoievski a sperat să-l dea lumii.⁵⁶⁵ în condițiile lumii de astăzi, când evenimentele unei țări sunt cunoscute în întreaga lume aproape instantaneu și când Rusia, curățită de sângele martirilor ei, are o șansă mai mare decât orice altă țară, să se deștepte din somnul ateismului și necredinței - putem să ne imaginăm posibilitatea unui astfel de eveniment. După cum a spus Părintele Dimitrie Dudko și alții, nu se poate ca sângele nenumăraților martiri ruși să se fi vărsat în deșert; fără îndoială că aceasta este sămânța ultimii mari înfloriri a creștinismului adevărat . . .

Arhiepiscopul Ioan și-a sfârșit raportul la Soborul din 1938 cu o profeție și o nădejde că va fi în Rusia un Paști adevărat care va străluci pentru întreaga lume înainte de sfârșitul tuturor lucrurilor și începutul împărăției universale a lui Dumnezeu: ‘Scuturați-vă de somnul descurajării și lenevirii, O, fii ai Rusiei! Priviți slava suferințelor ei și curățiți-vă de păcate! Întăriți-vă în credința ortodoxă, ca să fiți vrednici să vă sălășluiți în locașurile Domnului și să vă aflați așezământ în muntele cel sfânt al Lui! Ridică-te, ridică-te, O Rusia, tu care din mâinile Domnului ai băut cupa mâniei Sale! Când suferințele tale se vor fi sfârșit, dreptatea va fi cu tine și slava Domnului te va însoți. Popoarele vor veni la lumina ta și regii vor veni la strălucirea care se va ridica deasupra ta. Ridică ochii și privește: iată, vin copiii la tine din apus și din nord și de la mare și de la răsărit, binecuvântând în tine pe Hristos pururea.⁵⁶⁶ Amin.’⁵⁶⁷

⁵⁶⁵ Discursul lui Pușkin, din Fiodor Dostoievski, *Jurnalul unui scriitor*, trad. Boris Brasol (New York: George Braziller, 1954), p. 980.

⁵⁶⁶ Din Canonul de Paști, Glas 8.

⁵⁶⁷ Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei”, p. 216-217.

Astăzi în Rusia, mâine în America

Suntem produsele unei ... societăți de măsluitori și maleabili la toate - inclusiv creștinism maleabil și ortodoxie maleabilă. Să ne smerim atâta cât să recunoaștem asta.

- Părintele Serafim⁵⁶⁸

RUSIA și alte țări ortodoxe comuniste gustaseră deja cupa amară a sărăciei și robiei inumane; creștinii credincioși din aceste țări învățaseră deja sensul suferinței mântuitoare. Dar ce se poate spune despre vestul liber și în special despre America? Care era prognoza duhovnicească pentru această țară prosperă, acoperită cu un „arhipelag” masiv de centre comerciale și restaurante fast-food, plină de bunuri de consum ce păreau nelimitate, îmbunătățirea continuă a căilor pentru a face viața pe pământ mai plăcută și mai confortabilă? Vorbind unui grup de americani ortodocși cu prilejul pelerinajului Sf. Gherman din 1982, Părintele Serafim a apreciat viața contemporană:

„Cine privește viața noastră contemporană din perspectiva vieții normale trăite de oameni în primele veacuri - de exemplu, Rusia sau America sau oricare altă țară a Europei apusene din sec. XIX - se cutremură când vede cât de *anormală* a devenit viața astăzi. Intreaga concepție de autoritate și ascultare, de bună-cuviință și bună-creștere, de comportare în societate și în intimitate - toate s-au schimbat drastic, s-au întors cu susul în jos, cu excepția pâlcurilor izolate de oameni - de obicei creștini de vreun fel - care încearcă să păstreze așa-numitul fel de viață ‘demodat’.

Viața noastră denaturată de astăzi se poate caracteriza ca fiind *coruptă, răzgâiată*. Ca regulă generală, copilul este tratat încă de foarte mic ca un mic zeu sau zeiță a familiei; i se oferă toate mofturile, i se împlinesc dorințele; este înconjurat de jucării, distracții, confort; nu este instruit și crescut după principiile stricte de comportare creștină, ci este lăsat să se dezvolte în felul în care înclină dorințele lui. De obicei, este suficient să spună, ‘Vreau asta!’ sau ‘Nu vreau să fac asta!’ pentru a-și obliga părinții să plece capul în fața copilului și să-l lase pe calea lui. Poate nu se întâmplă *tot* timpul în *fiecare* familie, dar se manifestă adesea ca o *regulă* generală de educație contemporană a copilului și nu scapă de această influență nici măcar cei mai bine intenționați părinți. Chiar dacă părinții încearcă să-și crească copilul cu strictețe, vecinii încearcă să facă altceva. Ei trebuie să ia în considerare acest fapt atunci când disciplinează copilul.

Când acest copil ajunge adult, în mod natural se înconjură de aceleași lucruri cu care a fost obișnuit în copilărie: confort, distracții și jucării pentru adulți. Viața devine o căutare permanentă de ‘distracții’ despre care nu se auzise de loc într-un alt vocabular; în Rusia sec. XIX, sau în oricare altă civilizație serioasă, nu s-ar fi înțeles sensul acestui cuvânt. Viața este o căutare permanentă de ‘distracții’ care este atât de golită de orice sens serios, că un vizitator din oricare țară din sec. XIX, care ar privi programele noastre populare de televiziune, parcuri de distracții, reclame publicitare, filme, muzică - în aproape oricare aspect al culturii noastre populare - ar crede că a dat peste o țară de imbecili care și-au pierdut complet contactul cu realitatea normală. Adesea noi nu luăm asta în considerație, pentru că trăim în această societate și o luăm drept bună.

Unii cercetători ai vieții noastre contemporane au numit tinerii de astăzi ‘generația eu’ și vremurile noastre ‘epoca narcicismului’, caracterizată printr-o slăvire și

⁵⁶⁸ Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 50.

farmec de sine care împiedică dezvoltarea vieții omenești normale. Alții au vorbit despre universul 'plastic' sau lumea fantezie în care trăiesc astăzi atât de mulți oameni, neputând face față realității lumii din jurul lor sau problemelor din interiorul lor.

Când 'generația eu' se întoarce către religie - ceea ce s-a întâmplat foarte des în ultimele câteva decenii - este de obicei o formă de religie 'plastică' sau fantezie: o religie a 'auto-dezvoltării' (unde sinele rămâne obiectul slavei), a spălării creierului și controlului-mintii, a unui guru și swami zeificat, a goanei după OZN-uri și 'extra- tereștri', a stărilor și simțirilor anormale ....

Este important să ne dăm seama, întrucât noi încercăm să ducem astăzi o viața creștină, că lumea care a fost formată de către timpurile noastre răzgâiate cere implicarea sufletului, fie în religie fie în viața laică, sub numele de *totalitar*. Asta se vede destul de ușor în cultele de subjugare-a-mintii, care au fost foarte mediatizate în ultimii ani și care cer supunere totală față de 'omul sfânt' prin sine; dar asta este la fel de evident în viața laică, unde omul nu este confruntat doar cu o ispită ici și colo, ci cu o stare permanentă de ispită, care atacă omul - fie că se găsește în fondul muzical care se aude pretutindeni în piețe și centre comerciale, în locuri publice, panouri publicitare de pe străzile marilor orașe; în muzica rock care este adusă pretutindeni de către fani, chiar și în taberele și drumurile din pădure; în case, unde adesea televizorul devine conducătorul ascuns al casei, dictând valorile, opiniile și gusturile moderne.⁵⁶⁹

Părintele Alexei Young își amintește cum Părintelui Serafim „îi displăceau escrocheriile de tot felul, vorbind adesea despre mentalitatea 'Disneyand' din America. Dintr-o perspectivă spirituală, Părintele Serafim a văzut 'Disneyand'-ul ca pe un echivalent al gulagului sovietic, „o imagine care explică situația noastră [din America], așa cum se întâmplă cu gulagul din Rusia”. Intr-un sens mai adânc, ambele locuri ecerchită aceleași cerințe asupra sufletului. In cuvântarea sa Părintele Serafim a dezvoltat această idee:

„Mesajul acestei ispite universale care atacă astăzi oamenii - destul de deschis în formele sale laice, dar de obicei mai ascunse în formele sale religioase - este: Trăiește clipa de față, distrează-te, relaxează-te, stai liniștit. In spatele acestui mesaj se află un altul, cu un aspect mai rău care este exprimat deschis numai în țările oficial ateiste, care se află cu un pas înaintea lumii libere, în această privință. De fapt, trebuie să înțelegem că ceea ce se petrece astăzi în lume seamănă foarte mult, indiferent dacă se întâmplă în spatele *cortinii de fier* sau în lumea liberă. Sunt diferite varietăți, dar atacul pentru a ne prinde sufletele este foarte asemănător. In țările comuniste, care au o doctrină ateistă oficială, și se spune destul de deschis că trebuie să uiți de Dumnezeu și de oricare altă viață decât cea prezentă; scoate din viața ta frica de Dumnezeu și respectul față de lucrurile sfinte; privește-i pe cei care mai cred în Dumnezeu într-un fel 'demodat', ca pe dușmani care trebuie să fie exterminați.

'Disneyland'-ul nostru american s-ar putea lua ca simbol al timpului petrecut în nepăsare, iubire de distracții, slava de sine; dacă este așa, nu trebuie să scăpăm din vedere că în spatele lui se află un simbol mai rău care arată unde se îndreaptă în realitate

570

'generația eu': gulagul sovietic.”

PĂRINTELE SERAFIM cugetase întotdeauna la profeția bătrânului înainte- văzător Ignatie de Harbin, Manciuuria, care în anii '30 spusese: „*Ceea ce a început în Rusia se va sfârși în America*”

In cuvântul pe care l-a ținut în Jordanville, Părintele Serafim vorbise mai mult despre suferințele care vor veni asupra Americii și cum să ne pregătim pentru ele. Vorbind despre suferința creștinilor din Rusia și din alte țări ortodoxe, a zis: „Nu vreau

⁵⁶⁹ Părintele Serafim Rose, „Trăind în lumea ortodoxă”, *The Orthodox Word*, nr. 105 (1982), p. 161-163.

⁵⁷⁰ Părintele Serafim Rose, „Trăind în lumea ortodoxă”, 163.

să vă înfricoșez, dar mai bine am înfrunta ideea că ceea ce suferă ei acum, sau ceva asemănător, probabil vine și aici, în curând. Trăim timpurile de pe urmă, Antihrist este aproape și ceea ce se întâmplă în Rusia și în alte țări, este experiența corespunzătoare timpurilor noastre. Aici în apus, trăim într-un paradis al nebunilor care probabil în curând se va pierde. Să începem să ne pregătim - nu stocând alimente sau lucruri exterioare, cum fac deja unii din America, ci cu pregătirea interioară a creștinilor ortodocși.

Te-ai întrebat, de exemplu, cum vei supraviețui dacă vei fi aruncat în închisoare sau într-un lagăr de concentrare și în special în celulele de pedeapsă ale detenției solitare? Cum vei supraviețui? Vei înnebuni în scurt timp dacă mintea ta nu va avea cu ce să se ocupe. Ce va fi în mintea ta? Dacă ești plin de impresii lumești și nu ai nimic duhovnicesc în minte; dacă trăiești de pe o zi pe alta fără să te gândești serios la creștinism și Biserică, fără să devii conștient de ceea ce este ortodoxia și ești pus într-o situație ca detenția solitară unde nu ai nimic de făcut, nu pleci nicăieri, nu vezi nici un film, stai doar în fața a patru pereți - cu greu vei supraviețui.

Pastorul protestant român, Richard Wurmbrand, are o înregistrare foarte interesantă cu acest subiect. Într-o situație de criză ca aceasta, când ni se iau toate cărțile și susținerile noastre din afară, nu putem depinde de nimic altceva decât de ceea ce am debândit în noi înșine. El zice că toate versetele din Biblie nu l-au ajutat prea mult; cunoașterea abstractă a dogmelor nu l-a ajutat prea mult - este important ceea ce ai în suflet. Trebuie să-L ai pe Hristos în suflet. Dacă El este acolo, atunci noi creștinii ortodocși avem un întreg program pe care îl putem folosi în închisoare. Ne putem aminti calendarul ortodox - sfinții și praznicele și când se sărbătorește. Nu trebuie să cunoaștem tot calendarul, dar din viața noastră zilnică din Biserică ne vom aminti datele importante ale anului bisericesc; tot ce am adunat în inimă și-n minte se va întoarce înapoi la noi. Orice rugăciuni și laude cunoaștem pe de rost, ne vor ajuta, va trebui să le cântăm în fiecare zi. Vei avea oameni pentru care să te rogi.”

Părintele Serafim a arătat că acum, rugându-ne pentru creștinii ortodocși care suferă în toată lumea, putem să fim într-un suflet cu ei și să le împărtășim durerile: „Poți să străbați globul întreg în minte, o țară sau un continent odată și să te rogi pentru cei pe care îi cunoști, chiar dacă nu te poți gândi la numele lor - episcopi și starețe, parohii și preoți atât ruși cât și misionari, mânăstirile din Pământul Sfânt, prizonieri din Rusia și România și din alte țări care se află sub jugul ateist, misiunile din Uganda și din alte părți din Africa unde este foarte greu, călugării din Sfântul Munte Athos, cei care țin calendarul vechi din Grecia și sunt în suferință. Cu cât ești mai conștient de acestea și te rogi acum, cu atât va fi mai bine pentru tine atunci când vei suferi, cu atât mai mult vei

571

lua cu tine în închisoare.”

PĂRINȚII de la Platina se osteniseră mult ca să-i facă cunoscuți în vestul liber pe noii martiri ai jugului comunist, pentru pregătirea celor din apus în vederea persecuțiilor care vor veni. Părintele Gherman a scris într-un articol din *Cuvântul ortodox*: „Este necesar ca noii martiri să ne cheme la viață duhovnicească autentică. Ei ating în noi ceva atât de adânc și esențial, care cu greu poate fi înțeles de către sufletele și mințile noastre, pe care ‘instruirea’ modernă le-a făcut superficiale; noi știm asta. Să ne înrolăm în armata lor în marșul către fericirea veșnică, stând întru Adevăr până la

572

moartea trupului .... Să ascultăm strigătul noilor martiri!”

În 1981, părinții au adunat într-un singur volum toate articolele din *Cuvântul ortodox*

⁵⁷¹ Părintele Serafim Rose, „Ortodoxia în SUA”, *The Orthodox Word* nr. 94 (1980) p. 234-235.

⁵⁷² [Părintele Gherman Podmoșenski], „Strigătul noilor martiri”, *The Orthodox Word*, nr. 59 (1974), p. 226.

din catacombele Rusiei, această carte a fost numită de Părintele Serafim „manual pentru creștinii ortodocși din sec. XX”. Și așa s-a dovedit a fi: un manual despre cum să se deosebească duhul adevărat al ortodoxiei de ortodoxia falsificată sub masca „canoanelor” perfecte; un manual despre cum să se păstreze credința oamenilor din catacombe, cum să se rămână credincios lui Hristos sub persecuții de nedescris; un manual care arată foarte clar faptul că Iisus este adevărat și merită să mori pentru El.

Un compendium de 635 de pagini, *Sfinții din catacombele Rusiei*, era pe departe cea mai originală carte pe care o publicase obștea. S-a publicat atunci când Părintele Serafim a fost doborât de boala sa chinuitoare care avea să-i ia viața; și oamenii se întrebă dacă cele două lucruri au vreo legătură. După ce a luat sfârșit lupta lungă și chinuitoare cu moartea, a Părintelui Serafim, Părintele Gherman a zis: „Părintele Serafim a suferit atât de mult pentru a primi slava martirilor.”

în mod surprinzător, *Sfinții din catacombele Rusiei* nu a primit un răspuns
573

hotărât de la episcopii ortodocși, deși obștea a trimis multe exemplare gratuite. Foarte probabil s-a întâmplat aceasta pentru că lucrarea era categoric obiectivă cu privire la orice interese politice, slăvind exemplele de sfințenie și eroism creștin oriunde s-ar găsi: în Biserica din catacombele Rusiei, în Biserica Rusă din străinătate și în Patriarhia Moscovei.

În timp ce aceste împrejurări i-au determinat pe unii oameni să respingă sau să ignore *Sfinții din catacombele Rusiei*, asupra altora, cartea a avut efectul pe care îl dorise Părintele Serafim. Oamenii din apus au auzit „strigătul noilor martiri” și nu au mai fost la fel ca înainte. La trei ani după moartea Părintelui Serafim, a apărut o cronică a *Sfinților din catacombele Rusiei* într-un periodic religios american, în care scriitorul a mărturisit: „Cartea pe care vreau să o prezint ... este o carte care mi-a găsit chemarea. Mi-a schimbat viața. Nu pot să spun că scriu despre ea cu imparțialitate. Nu o voi compara cu alte cărți despre martiri, nici nu voi încerca să fac observații asupra stilului sau formei. După părerea mea, cartea este pur și simplu mult prea importantă pentru asemenea fleacuri. Celor care preferă să citească cronici în care autorul menține o ‘obiectivitate’ detașată și un ton superior blând, care antrenează interesul cititorului fără să-i tulbure starea de confort, sau opiniile, poate sări peste următoarele câteva pagini. Cei care vreți să dați la iveală mărturii ferme, continuați să citiți! Dar atenție! Această carte vă poate afecta pacea minții. Prezintă ‘probleme de viață și de moarte’ într-un fel care ‘îndurerează confortabilul și mângâie pe cei îndurerați’. Poate fi o conștientizare șocantă pentru unii - pentru mine a fost! - că, creștinismul este cu adevărat *o problemă de viață și de moarte!*”⁵⁷⁴

De la moartea Părintelui Serafim, *Sfinții din catacombele Rusiei* continuă să se răspândească în țările fost înrobite de comunism. Au apărut episoade în revista eparhiei Voronej din Rusia, și o ediție sârbă a cărții a fost publicată în Kraljevo, Serbia, în 1996.

Pentru americanii ortodocși, pagina dedicației este probabil partea cea mai obiectivă a acestei cărți, care este deja foarte obiectivă. Răsunând profeția Bătrânului Ignatie de Harbin, Părinții Gherman și Serafim scriseseră acolo:

Această carte este dedicată martirilor creștini
ASTĂZI ÎN RUSIA MÂINE ÎN AMERICA

⁵⁷³ Cu excepția, desigur, a Episcopului Nectarie, care i-a sprijinit și i-a ajutat pe părinți în toată munca pentru această lucrare, și care a murit la scurt timp după ce a fost publicată.

⁵⁷⁴ Vincent Rossi, „Înrâurirea sfinților catacombelor”, *Epiphany Journal* (vara, 1985), p. 70.

Părintele Serafim nu a cugetat niciodată mult asupra felului în care America cea iubitoare de libertate va intra într-o zi într-o etapă de persecuție împotriva creștinilor, epoca catacombelor. El a zis, „Experiența prin care au trecut Rusia și alte țări vine acum aici, într-o formă pe care nu o putem preciza și nu trebuie să ne tulburăm pentru această perspectivă.” Totuși, în deceniul care a urmat după moartea lui, vedem că, în timp ce oamenii din Rusia își recâștigă libertățile religioase, oamenii din America și le pierd. În 1962, rugăciunea comună a fost interzisă în școlile publice printr-o decizie a Curții Supreme din U.S. Astăzi, toate manifestările credinței creștine din școli - cum ar fi participarea voluntară la studiul Bibliei în timpul pauzelor de prânz, rostirea rugăciunilor de masă, folosirea șiragului de mătănie în autobuzul școlii, participarea la întruniri creștine după terminarea orelor de școală, sau să aibă o Biblie pe pupitru - pot fi și au fost interzise de către autoritățile școlare și hotărârile conducerii au îndemnat și susținut acțiunile lor. Manualele și cititorii de clase elementare și de liceu evită tot mai mult orice referire la religie. Realizatorii de arii curriculare au mers atât de departe încât au scos orice pomenire a numelui lui Dumnezeu din operele literare clasice, pe care

575

trebuie să le citească elevii. Trebuie să nu se uite că aceasta se întâmplă în centrele care formează generațiile viitoare. După cum a observat autorul creștin Tal Brooke în 1989:

„Pentru americanii care sărbătoresc libertatea religioasă, reducerea acestor libertăți poate părea îndepărtată - până când ne gândim la un lucru flagrant: școlile noastre publice. Se pretextează că o medie a școlilor publice din America ar trebui să înghită dintr-o dată națiunea în dimensiunea și acțiunile ei. Dintr-odată, studiile voluntare de Biblie și rugăciune, reînsuflețirile și întrunirile bisericești și tot felul de activități religioase vor trebui interzise și înghețate pentru binele tuturor. Cei care ar dori să se angajeze în asemenea practici vor trebui aruncați peste bord - adică, dacă America ar aluneca pe liniile *uneia dintre școlile ei publice*. Acesta este un gând interesant.

Pentru un viitor al lumii întregi, fără moștenirea unei Constituții a Statelor Unite sau a Cartei Drepturilor, aceleași restricții pe care le punem oamenilor din școlile noastre publice ar putea să pară justificate într-o atmosferă globalist-pluralistă. Religia va fi numai în taină. Desigur că sistemul nostru legislativ se preocupă serios de aceasta - să restrângă religia numai la nivel individual. Bunăvoința ULCA,⁵⁷⁶ numeroase expuneri ale Nașterii, care de la întemeierea acestei țări au fost prezentate deschis în parcuri publice, etc., au fost interzise și marile orașe din țară au fost forțate să renunțe la expunerile despre Naștere ..

Intre timp, asistăm la dispariția subtilă a acestor libertăți cu naivitate, în mod diferit față de imigranții care au venit aici din Europa de est, care dau din cap cu o înțelegere hotărâtă. Ei au văzut ce poate face un stat atot-puternic”⁵⁶⁶

În prezent, instruirea religioasă se face în mod public în școlile de stat de pe tot cuprinsul Rusiei, acum eliberate. Prin contrast, în America laică, oamenii luptă acum legal pentru a da jos crucile și pentru a schimba numele creștine ale străzilor căci vederea lor se pretinde că îi „apasă” pe oameni. Nu ne putem îndoii că are loc o inversare neobișnuită.

ȘI TOTUȘI, cu tot ceea ce se contura la orizont Părintele Serafim nu a încetat niciodată să aibă vise misionare pentru țara sa. În cuvântarea sa din Jordanville, a spus:

„Chiar săptămâna trecută am traversat întreaga Americă cu trenul - un pământ întins, cu multe peisaje și așezări foarte diferite. Și m-am gândit la viziunea Părintelui Serafim despre pământul vast al Rusiei, cu mireasma rugăciunilor credincioșilor care se

⁵⁷⁵ William J. Bennett, *Devalorizarea Americii* (New York: Simon & Schuster, 1992).

⁵⁷⁶ Uniunea Libertăților Civile Americane.

⁵⁷⁷ Tal Brooke, *Când lumea va fi unită* (Eugene, Oregon: Harvest House Publishers, 1989), p. 197-198.

ridică în sus la Dumnezeu, ca tămâia. Poate cineva îmi va spune: ‘O, vorbești ca un convertit! America este America. Este plină de protestanți și necredincioși iar ortodocșii vor forma întotdeauna o minoritate mică de oameni care se mențin în starea lor și nu au nici o influență asupra restului Americii.’ Ei, nu spun că noi ortodocșii vom ‘converti America’ - este cam prea ambițios pentru noi. Totuși, Sf. Gherman a avut un asemenea vis. El a scris o scrisoare după participarea la prima ‘conferință misionară’ pe pământul american, când câțiva misionari au împărțit pământul vast al Alaskăi și au adus argumente care vor cuprinde aproape toată țara. Auzind aceasta, Sf. Gherman zice că a fost atât de înălțat în suflet că se gândea că era de față când Apostolii împărteau lumea pentru propovăduirea Evangheliei.

Nu trebuie să avem asemenea idei înălțătoare pentru a vedea că rugăciunile credincioșilor s-ar putea înălța la Dumnezeu în America. Ce-ar fi dacă noi, creștinii ortodocși, am începe să ne dăm seama cine suntem? - să luăm creștinismul nostru în serios, să *trăim* ca și cum am fi cu adevărat în legătură cu adevăratul creștinism? Am începe să fim diferiți, alții din jurul nostru ar începe să se intereseze de particularitățile noastre și am începe să ne dăm seama că avem răspunsurile la întrebările lor duhovnicești.⁵⁷⁸

În vremea sa, Părintele Serafim a văzut nădejde în faptul că glasul țărilor ortodoxe persecutate - al noilor martiri; al lui Serghei Kurdakov și Alșexandr Soljenițin; al Părintelui Dimitrie Dudko, Părintelui Gheorghe Calciu și al altora - a fost auzit în occident, cu un mesaj mai clar decât oricând de-a lungul epocii terorii comuniste. Împreună cu Părintele Dimitrie Dudko, el a crezut că sămânța noilor martiri ar provoca o înflorire a creștinismului adevărat, nu numai în Rusia, „ci și în toate locurile unde suferințele creștinilor ruși ajung la inimă.”

În fața Golgotei pe care el a văzut-o venind asupra Americii, Părintele Serafim a văzut că în același timp acolo ar putea fi o reînviere a creștinismului adevărat din patria sa - dacă nu la suprafață ca în Rusia, atunci în interior, în adâncul sufletului american. În concluzie la cuvântarea sa „Reînvierea ortodoxă”, a zis:

„Este o lege a vieții duhovnicești că acolo unde este Golgota - dacă este suferință adevărată pentru Hristos - acolo va fi înviere. Această înviere apare mai întâi în inimile oamenilor și nu este nevoie să ne intereseze prea mult ce formă exterioară poate lua prin voia lui Dumnezeu. Toate semnele arată faptul că trăim acum sfârșitul lumii și orice restaurare exterioară a Rusiei Ortodoxe Sfinte va avea o viață scurtă. Trebuie să ne străduim doar pentru învierea noastră duhovnicească *interioară* și evenimentele din Rusia ne dau nădejdea că, în contrast cu toată imitarea și creștinismul și ortodoxia falsă care abundă astăzi, va fi totuși o renaștere a creștinismului adevărat, a suferinței, nu numai în Rusia, ci oriunde inimile nu au înghețat complet. Dar trebuie să fim pregătiți pentru suferința care trebuie să preceadă această . . .

Noi, cei din vest, suntem pregătiți? Golgota nu înseamnă suferințele mărunte prin care trecem noi toți în această viață. Este ceva imens și adânc, de care nu se poate scăpa luând o aspirină sau vizionând un film. Este experiența prin care a trecut Rusia și încearcă acum să ne-o comunice nouă. Să nu fim surzi la acest mesaj. Pentru rugăciunile tuturor noilor martiri, Dumnezeu să ne dea putere să îndurăm încercările care vin asupra

579

noastră și să găsim în ele învierea sufletelor noastre!”

⁵⁷⁸ Părintele Serafim Rose, „Ortodoxia în SUA”, p. 219-220.

⁵⁷⁹ Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 51.

Să-L fi găsit pe Dumnezeu și să continui să-L prigonești este paradoxul iubirii sufletului, batjocorit cu adevărat de către religiosul prea-ușor-satisfăcut, dar justificat prin experiența fericită a copiilor cu inima înflăcărată.

- A. W. Tozer⁵⁸⁰

UNIVERSITATEA Berkeley din California, unde Părintele Serafim își obținuse licența, era printre altele, centrul unei întregi serii de școli din Universitatea sistemului din California. În anii '60, în culmea mișcării hippie, s-a construit o nouă Universitate în California, în munții Santa Cruz. Localizată într-o pădure frumoasă, dominând pajiști verzi și oceanul în partea cealaltă, această universitate a fost un fel de experiment în educarea liberală. Ca și Pomona, aceasta a fost pusă la punct după sistemul european al colegiilor afiliate. Pentru a evita impersonalitatea notelor, profesorii practicau în locul acestora „evaluări narative” pentru fiecare lucrare a fiecărui student. Universitatea nu avea organizații de studenți și studente și nici o echipă de fotbal.

O asemenea școală trebuia să atragă studenți idealiști în căutarea de alternative pentru superficialitatea culturii americane; și astfel Santa Cruz a devenit un centru al unei probleme spirituale a întregii națiuni care a ieșit la iveală în anii 1960-69. Afișajele universitare erau acoperite cu anunțuri publicitare pentru diferiți instructori spirituali: Zen, Tibetan, maeștri Sufi și guru Hindu cum ar fi Rajneesh, Muktananda și Sri Chinmoy. Alte „alternative” la modă includeau halucinogeni organici, șamanism americano-indian și feminism-lesbian militant care este adesea legat de vrăjitorie.

În mijlocul acestei multitudini de curente contemporane, de la cele greșite până la cele foarte periculoase, s-a făcut prezentă „alternativa” lui Dumnezeu: se răspândise în campus o manifestare creștin ortodoxă vibrantă închinată Sf. Serafim de Sarov. Manifestarea o deschisese studentul ortodox James Paffhausen, din orașul Părintelui Serafim, San Diego, cu binecuvântarea și încurajarea unui fost novice din Vechiul Valaam, Episcopul Mark de Ladoga (care a trăit apoi în San Francisco). Mai târziu, venise sub călăuzirea Părintelui John Newcombe, un preot-călugăr apropiat care, fiind el însuși convertit la ortodoxie, a avut misiunea de a aduce tinerii americani la cunoașterea adevărului. La întrunirea pentru Sf. Serafim de Sarov, convertirile au avut un efect de domino, cu convertiți care au adus alți tineri căutători la credința lor nou-descoperită.

Participând la un pelerinaj în Sfântul Munte, Părintele John Newcombe a păstrat tradiția ortodoxiei și fiii săi duhovnicești înclinau să fie la fel. Participanților la manifestare le-au plăcut cărțile publicate de obștea de la Sf. Gherman, inclusiv cele publicate de către Părintele Serafim. Participantul James N. Corazza își amintește: „Nu voi uita niciodată seara - după un an și jumătate de căutare dificilă - când am terminat *Ortodoxia și religia viitorului* și totul s-a lămurit cu bucurie, am știut că dincolo de toate îndoielile și ezitățile, viitorul meu se afla în Biserica lui Hristos.”

În primăvara anului 1981, organizatorii l-au invitat pe Părintele Serafim în campus ca să țină două conferințe: una pentru public în general și alta pentru cursul universitar pe care l-au ținut mai departe doi membri: „Religiile lumii în Statele Unite”.

Părintele Serafim a fost foarte bucuros să vină. Pe data de 11 mai, a pornit spre campus, luându-l cu el și pe Teofil. Unul dintre cursanți pe nume John, începător, a descris sosirea și șederea Părintelui Serafim după cum urmează:

⁵⁸⁰ A. W. Tozer, *Căutarea lui Dumnezeu (Camp Hill, Pennsylvania: Christian Publications, Inc., 1982), p. 15.*

„Era prima dată când îl întâlneam pe Părintele Serafim. Nu eram botezat, nici măcar catehumen atunci, căci învățasem despre ortodoxie numai o lună, de la unul dintre cursanții cursului ‘Religiile lumii în Statele Unite’. Stăteam în fața colegiului, când a sosit Părintele Serafim într-o camionetă veche, decapotabilă. La început s-a uitat la mine uimit și necomunicativ, avea părul lung și o barbă sură extrem de lungă. Dar deodată s-a apropiat de mine și a zis, ‘Hristos a înviat!’ și apoi m-a sărutat de trei ori în manieră ortodoxă - un obicei care era pentru mine atunci destul de nou și de curios.

Îmi mai amintesc faptul că am mers cu Părintele Serafim prin colegiu. Cina tocmai se terminase și cursanții umblau prin fața restaurantului cu autoservire. Toți se uitau insistent la Părintele Serafim, dar el trecea printre ei atât de firesc ca și cum ar fi fost acasă. Pentru mine, un puștan de 18 ani pe vremea aceea, era îmbucurător să mergi alături de el. În mijlocul acestui colegiu american progresist/hip’, el părea ca cineva care poposise din pustia creștină a sec. IV.

Părintele Serafim a fost condus într-o clădire din lemn, în formă de A unde se afla Centrul Religios Universitar. S-au strâns în jurul lui cam patruzeci de oameni, unii dintre ei creștini ortodocși din împrejurimi.

Întrucât era anotimpul Paștelui, Părintele Serafim a început să îndrume pe fiecare să cânte ‘Hristos a înviat’ în fața icoanei lui Hristos. După o scurtă introducere a unuia dintre organizatori, și-a ținut conferința intitulată ‘Semne ale venirii sfârșitului lumii’. A început cu învățătura ortodoxă despre Apocalipsă bazată pe Sfânta Scriptură și apoi a vorbit concret despre fenomenele moderne care prevesteau sfârșitul apropiat.

Mai întâi de toate am fost uimit de sobrietatea prezentării lui. Era în stare să sporească conștiința oamenilor fără să hrănească înfricoșarea apocaliptică. Un fanatic al judecării de apoi ar fi fost chiar dezamăgit de conferința lui așa cum ar fi fost un credincios într-o vreme viitoare a fericirii pământeste.

Spunând că ar trebui să cercetăm semnele sfârșitului pentru a ne pregăti împotriva înșelăciunii, Părintele Serafim ne-a amintit că toate acestea ar trebui făcute într-un fel duhovnicesc:

Dacă ducem o viață duhovnicească și participăm la războiul nevăzut împotriva naturii noastre căzute și a demonilor care sunt împotriva noastră, vom aștepta mereu venirea lui Hristos în sufletul nostru. Desigur că la moarte trebuie să-L întâlnim pe Hristos. Pentru cine are în suflet acest sentiment, este firesc să aștepte în curând venirea lui Hristos. Dacă părăsești calea și încerci să calculezi când se va întâmpla, să fii foarte îngrijorat de evenimente specifice care apar și asta se întâmplă prea rapid ca să le putem pune în categorii, unde se potrivesc în capitolele Apocalipsei, etc., reprezintă singurul pericol. Aceasta s-a realizat în cartea renumită care a apărut acum câțiva ani, *Ultima mare planetă Pământ*. Asta se va demoda în douăzeci de ani și autorul va trebui să reia toate problemele abordate și să le adapteze noilor evenimente. Nu merită să se prezinte acele detalii. Abordarea noastră trebuie să fie puțin mai amplă, puțin mai înaltă, dar fermă.

Fără a încerca să calculeze evenimente specifice, Părintele Serafim a spus unele lucruri care mai târziu și-au atins ținta. Astăzi, că regimurile comuniste au căzut, lăsând organizații ca Națiunile Unite să creeze o civilizație unică, văd împlinirea a ceea ce a spus în conferința de la Santa Cruz, în 1981:

Motivul pentru care comunismul se întinde în lume nu constă în faptul că acesta este mai deștept decât capitalismul, sau democrațiile sau orice de felul acesta, ci pentru că în vest este un gol spiritual și atunci când acest

gol există, comunismul pătrunde înăuntru, ocupând un teritoriu mic, după care altul, până când, în prezent, a cucerit jumătate a lumii. Dar comunismul nu are răspunsul final pentru că el este un lucru foarte negativ. De fapt, dacă priviți la ceea ce s-a întâmplat în Rusia în ultimii zece sau douăzeci de ani, vedeți că este o întreagă revoltă, cu cât se transformă mentalitatea oamenilor. Chiar dacă dictatura a fost la fel de puternică, în special în ultimii doi ani, aruncând din nou mulți oameni în închisoare, oamenii se răzvrătesc din ce în ce mai mult, nu sub forma revoltelor armate ci în mințile lor și devin independenți. Ceea ce înseamnă că mai curând sau mai târziu întregul sistem intră în colaps. Și astfel comunismul nu are răspuns; el nu poate să cucerească lumea întreagă și să aducă fericire așa cum pretinde că poate. Dar între timp se pregătește un lucru foarte important care trebuie să aibă loc înainte de sfârșitul lumii și anume, trebuie să fie un guvern mondial unic, din care creștinismul a fost dat afară. Iar comunismul a avut un mare succes.

Dar pentru a oferi oamenilor o bază 'spirituală' pentru un guvern mondial, este nevoie de ceva superior: și în ideile Națiunilor Unite, de exemplu, vedem ceva care pare un răspuns spiritual. Națiunile Unite pretind să susțină întemeierea unui guvern mondial care nu va fi o tiranie, nefiind bazat pe vreo idee anume cum este comunismul, ci pe ceva foarte vag, neavând nici o bază creștină. De fapt, cu aproximativ douăzeci de ani în urmă, au construit o capelă pentru meditație în clădirea Națiunilor Unite și atunci a avut loc o discuție importantă despre obiectul slavei. Nu poți avea o Cruce, pentru că atunci ești imediat marcat ca și creștin; nu poți avea ceva Musulman sau Hindus pentru că iarăși ești identificat; trebuie să fie deasupra tuturor religiilor. În cele din urmă s-au hotărât asupra unui bloc de piatră neagră. Oamenii au un sentiment misterios în fața lui, ca în fața unui idol: un fel foarte vag de interes religios: nu-l poți ascunde și comunismul se va prăbuși din această cauză. Dar un lucru atât de vag este tocmai ceea ce îi place diavolului să apuce. Poți greși în orice credință concretă, dar cel puțin pui suflet în ea și Dumnezeu poate ierta tot felul de greșeli. Dar dacă nu ai nici o credință religioasă concretă și te dăruiești unei idei oarecare

581

neclare, atunci pătrund demonii și încep să lucreze.

Părintele Serafim a mai spus niște lucruri interesante despre pământul lui Israel și poporul evreu în lumina profeției Noului Testament:

Un alt semn al apropierii sfârșitului este starea actuală a evreilor din Israel, din orașul Ierusalim. Potrivit profețiilor Scripturilor și sfinților părinți, Ierusalim va fi capitala lumii lui Antihrist și acolo el va reconstrui templul lui Solomon unde va fi slăvit ca Dumnezeu ... Desigur, este foarte semnificativ faptul că doar din 1948 Ierusalim a mai fost odată în mâinile evreilor și doar din 1967, locul unde a fost templul, moscheia lui Omar, a fost în mâinile lor, întrucât aceasta fusese parțial stăpânită de către musulmani ... Dacă ai întreba pe cineva care este foarte conștient de evenimentele politice din lume, „Care ar fi orașul ideal pentru capitala lumii dacă ar urma să fie un imperiu mondial?” -

⁵⁸¹ Aceasta se confirmă în studiul lui Malachi Martin despre posedarea diavolească, *Ostatic al diavolului* (Harper & Row, Perennial Library, 1987, p. 83-171), în care un preot ajunge posedat de diavol primind idei și sentimente religioase vagi (ex. Inchinarea la spiritul pământului) prin teoria lui Teilhard de Chardin.

este evident ce răspuns ar fi în mințile majorității oamenilor. Nu poate fi New York pentru că aceasta este capitala capitalismului; nu poate fi Moscova pentru că acesta este centrul comunismului. Nici chiar Roma nu poate fi, întrucât catolicismul roman este și el un fel de diviziune limitată. Locul logic este Ierusalim, întrucât acolo se adună trei religii și trei continente. Este locul cel mai logic unde ar putea fi pace, frăție, armonie: toate acele lucruri par bune, dar dacă nu au o bază solidă creștină, nu sunt plăcute lui Dumnezeu. Aceste lucruri vor fi folosite de Antihrist.

Un alt aspect al problemei evreilor constă în aceea că mulți evrei tineri încep să se intereseze de creștinism, întrucât există căutare religioasă și printre evrei. Unii dintre aceștia se convertesc la ortodoxie.

Acesta este deja un semn, o pregătire pentru faptul că la sfârșitul timpului evreii vor reveni la creștinism, la Hristos .. Restaurarea Israelului va fi ca o înviere din morți ... și acest eveniment va veni înaintea sfârșitului.

După această conferință, Părintelui Serafim i s-au pus întrebări despre multe probleme - Apocalipsa, OZN-uri, religiile răsăritene, *Franny și Zooey* de J.D.Salinger, politicile bisericești, Fericitul Augustin, problema harului față de voia liberă - la care a răspuns la fel de echilibrat și sobru.

Părintele Serafim era bolnav atunci și smârcâise în timpul conferinței. Vizibil epuizat, a rămas totuși cu mintea clară, vesel și dispus să răspundă pe larg întrebărilor. I- am văzut rasa uzată, barba încâlcită și mi-am amintit vechea lui camionetă. Câtă sărăcie! - și totuși se sprijinea singur și vorbea ca un adevărat domn, erudit și filosof. Vedeam că este la fel de învățat și cu mult mai înțelept decât oricare dintre profesorii mei și totuși el era evident un om al pustiei, care era mai acasă în pădure decât într-o sală de curs.

Ceea ce m-a uimit cel mai mult la Părintele Serafim, în afară de seriozitatea lui, era faptul că el era un om care se jertfea total pentru Dumnezeu, pentru adevăr. Nu era profesor universitar care să primească un salariu bun pentru a fi semănător de cunoaștere, nici nu era lider religios care să râvnească putere, influență, sau chiar un vas cu fructe să-i fie așezat la picioare, cum făceau 'maestrii spirituali' care apoi aveau discipoli în Santa Cruz. El nu se afla 'în religie' pentru ceea ce putea obține din ea; el nu căuta o cârjă pentru a 'se bucura de viața duhovnicească'. El era simplu călugăr care căuta Adevărul mai presus de toate. Și știam că dincolo de umbra îndoielii ar muri pentru acel Adevăr, pentru că eram în stare să simt că el deja murea pentru acesta.

În dimineața următoare Părintele Serafim urma să vorbească clasei mele despre 'Religiile lumii în Statele Unite'. Ar trebui spus un cuvânt despre acest curs și despre profesorul acestui curs, Noel Q. King. Cursurile sale de religie aveau de obicei o formă destul de liberă. El încuraja tinerii să urmărească un interes în lucrurile spirituale, dar să evite să spună că tradiția cuiva este mai adevărată decât a altuia. Nu a dat nici un răspuns, ci numai o conferință ca învățătură.

Cursul 'Religiile lumii în Statele Unite' a fost împărțit în diferite grupe de studiu conduse de studenții înșiși. Orice cursant putea conduce un grup de studiu despre orice cale sau tendință religioasă pe care o dorea. De fapt, în acest curs liber pentru toți, descoperisem creștinismul ortodox. Mai înainte fusesem de acord să îndrum un grup de studiu de budism zen, dar într-o zi, când unul dintre cursanți, James Paffhausen, s-a ridicat în sală și a început să vorbească despre ortodoxie, ceva s-a mișcat în inima mea. În scurt timp cercetam ortodoxia mai mult decât zen și nu a mai existat un îndrumător de grup pentru studiul zen.

Părintele Serafim aducea colegilor mei Adevărul Absolut, pe care majoritatea profesorilor universitari au simțit că nu l-ar putea oferi și să-și mai păstreze slujbele. Se pare că știa exact cui se adresa. Generația mea era de o mare intensitate spirituală și de aceea atât de mulți oameni aveau nevoie de fenomene supranaturale, unele țineau de simțuri dar păreau experiențe spirituale, pentru a trezi în ei orice răspuns. De aceea atât de mulți tineri căutători urmau ‘oameni sfinți’ sau grupuri religioase pe baza minunilor pe care le făceau sau a rezultatelor pe care le promiteau și de aceea deveniseră atât de populare drogurile halucinogene, practicile oculte și experiențele ‘harismatice’.

Părintele Serafim dorea să spună cursanților dorința de a fi la o ‘înălțime spirituală’ nu era motivul corect de a aborda problema spirituală. Omul trebuie să caute așa cum făcuse el însuși cu mulți ani în urmă, ‘Adevărul înainte de toate’.

Părintele Serafim știa că îi vede pe cei mai mulți dintre cursanții din clasa mea doar o dată în viață. În ora pe care a avut-o la dispoziție, a trebuit să-și croiască drum prin toate problemele secundare și să ajungă la miezul vieții creștine: transformarea inimii omului, care duce la aprinderea ei cu iubire pentru Hristos și o preface într-o nouă ființă.

Conferința Părintelui Serafim a fost intitulată ‘Revelația lui Dumnezeu în inima omului’. El a început să spună cursanților ‘Religiilor lumii’ că, dacă o persoană este într-adevăr cinstită lăuntric, există doar un motiv pentru care va studia religia: ca să vină în contact cu realitatea, să găsească o realitate mai adâncă decât realitatea de zi cu zi, vremelnică. A spus, ‘aș vrea să spun câteva cuvinte despre felul în care creștinismul ortodox încearcă să facă aceasta, să dezvăluie realitatea duhovnicească, căutătorului religios’.

Părintele Serafim a avertizat asupra pericolului implicat în căutarea realității, relatând despre un prieten care, în timpul căutărilor sale își mistuise mintea cu droguri. A spus că, s-ar putea găsi exemple similare în alte forme de experiențe psihice și oculte. Dar asemenea exemple nu sunt de loc unice în timpurile noastre; multe se pot găsi în literatura ortodoxă de acum două mii de ani. Părintele Serafim a relatat povestea Sf. Nicetas din Peștera Kievului, care, mergând în pustie ca să primească darul făcător-de-minuni, a fost înșelat de un demon. Nicetas a început să ‘profețească’ și să vorbească mult din Vechiul Testament (nu din Noul), ajungând vestit chiar și la curtea Marelui Prinț, până când părinții din Peștera Kievului și-au dat seama ce se întâmpla și au izgonit diavolul de la el. Părintele Serafim a spus, ‘această poveste ridică astăzi o problemă pentru noi. Cum poate un căutător religios să evite capcanele și înșelăciunile pe care le întâmpină în această căutare? La această întrebare există un singur răspuns: o persoană trebuie să fie ancorată în căutarea religioasă nu de dragul *experiențelor* religioase, care pot înșela, ci de dragul *Adevărului*. Oricine studiază religia cu seriozitate ajunge la această chestiune: este o problemă strictă de viață și de moarte.’

Părintele Serafim a observat că, în Noul Testament apare povestea Apostolului Filip și a eunucului etiopian, eunucul nu s-a convertit prin minunea lui Filip care a dispărut brusc, ci prin ceva care i-a schimbat inima atunci când Filip i-a explicat cuvintele Scripturii. La fel, în povestea lui Hristos și a ucenicilor pe drumul spre Emaus, după ce Hristos plecase, ei și-au amintit că, tot timpul cât El fusese cu ei, aceștia avuseseră un foc în inimi, chiar dacă ei nu-L recunoscuseră. După cum arătase Părintele Serafim:

Ceea ce i-a făcut să-L recunoască pe Hristos în cele din urmă, a fost această ‘inimă înflăcărată’ și nu doar faptul că El a dispărut din ochii lor, pentru că și magicienii pot face la fel ... Iată cum are loc ‘revelația’: inima se mișcă și se schimbă prin prezența lui Dumnezeu, sau prin cineva care este plin de Duhul Lui, sau doar prin auzirea adevărului despre El, predicat ..

Există un organ special pentru primirea revelației de la Dumnezeu?

Da, într-un anumit sens există un asemenea organ, deși de obicei îl închidem și nu-l lăsăm deschis: revelația lui Dumnezeu se dă unei inimi iubitoare. Știm din Scripturi că Dumnezeu este iubire; creștinismul este religia iubirii. (Puteți privi greșelile, puteți vedea oameni care se numesc creștini dar nu sunt, și tot ei spun că acolo nu există iubire; dar creștinismul este într-adevăr religia iubirii atunci când reușește și este practică corect.) Domnul nostru Iisus Hristos spune că ucenicii Lui adevărați se disting, mai presus de toate, prin *iubirea* lor ..

Acceptând situațiile date, ceea ce necesită o inimă iubitoare, omul îl întâlnește pe Dumnezeu. Prin această inimă iubitoare, omul ajunge să cunoască Adevărul, chiar dacă Dumnezeu trebuie uneori să frângă și să smerească o inimă pentru a o face mai receptivă - ca în cazul Apostolului Pavel, care într-un timp era împotriva creștinilor și îi persecuta. Dar pentru Dumnezeu, trecutul, prezentul și viitorul inimii omenești sunt toate prezent și El vede unde poate pătrunde și comunica.

Opusul inimii iubitoare care primește revelația de la Dumnezeu este calcularea rece, obținând ce poate de la oameni; în viața religioasă, aceasta produce escrocheria și șarlatanismul tuturor descrierilor. Dacă te uiți astăzi la lumea religioasă, vezi că o mare parte din ea merge înainte: atât de multă escrocherie, încurcătură, calculare, obținerea de mari avantaje din schimbarea modei, care aduc la modă mai întâi o religie sau atitudine religioasă, apoi alta. Pentru a găsi Adevărul, trebuie să privești mai adânc.

Printre intențiile Părintelui Serafim a fost și aceea de a vorbi cursanților despre faptul că viața duhovnicească nu este ceva care să 'placă', ci mai degrabă un câmp de bătălie unde sufletul se purifică prin suferință. Pentru mulți cursanți acesta era un concept nou; care figuri religioase, dorind să câștige un adept popular, i-a chemat pe oameni pe o cale de suferință și luptă neîncetată? Totuși, aceasta este calea pe care a mers Hristos și i-a chemat pe oameni să-l urmeze. Părintele Serafim a continuat:

Cu aproximativ un an în urmă, am discutat mult cu un tânăr american în
582

tren. M-a întâlnit aparent din întâmplare (desigur, în viață nu există nici un fel de întâmplare) și mi-a spus că învață limba rusă. Era căutător religios și fusese prin tot felul de așa-numite grupuri creștine; nu găsise nimic decât ipocrizie și escrocherie pretutindeni și era gata să renunțe cu desăvârșire la religie. Dar atunci a auzit că în Rusia oamenii suferă pentru credința lor. Unde există suferință, se gândea el, probabil aciolo este ceva real și nu va fi atâta escrocherie cum avem noi în America. Și astfel el studia rusa cu scopul de a merge în Rusia și a cunoaște oameni care erau creștini adevărați. Ca preot ortodox rus, am fost uimit să aud aceasta, pentru că el nu văzuse niciodată mai înainte un păstor ortodox, nici nu participase la vreo slujbă ortodoxă. Noi am avut o discuție lungă despre religie și am văzut că ideea lui era destul de logică: ideea că *suferința* ar putea produce ceva curat, în timp ce viața noastră îngăduitoare produce escrocherie cu ușurință.

Trăind într-o societate care ar putea fi numită paradisul nebunului, ar putea cursanții din Santa Cruz să interpreteze experiența de bază a Rusiei suferinde ca pe o

⁵⁸² Același tânăr pe care l-a descris Părintele Serafim în jurnalul excursiei sale prin țară, în Cap. 90, luni, 4 dec..

formă pe care ei abia puteau începe să o înțeleagă? Părintele Serafim nădăjduia astfel, întrucât fără o cunoaștere a Golgotei și a Crucii, ei nu ar putea ajunge niciodată la o cunoaștere reală a lui Hristos, Dumnezeu întrupat.

Părintele Serafim a spus, ‘în suferință are loc ceva care ajută inima să primească revelația lui Dumnezeu’. El a început să vorbească despre felul în care pe vremea aceea Dumnezeu Se revela creștinilor suferinzi din Rusia. Mai întâi a discutat cu cineva care era cunoscut tuturor cursanților - Alexandr Soljenițin - descriind realizările profunde ale naturii umane la care ajunsese Soljenițin în timp ce a stat în gulag. Apoi a vorbit despre un om simplu, Iuri Mașcov, un tânăr idealist care L-a găsit pe Hristos în timpul unei crize spirituale profunde dintr-un lagăr de concentrare sovietic. Părintele Serafim l-a citat pe Mașcov spunând:

Și eu aș fi avut o soartă cu un sfârșit tragic (sinucidere sau nebunie) dacă, spre norocul meu, nu ar fi apărut cea mai mare minune din viața mea, la 1 septembrie 1962. Nu s-a întâmplat nimic în ziua aceea, nu au venit sugestii; meditam în singurătate la problema mea: ‘A fi sau a nu fi?’ Acum mi-am dat seama că a crede în Dumnezeu este un lucru mântuitor. Am vrut foarte mult să cred în El; dar nu m-am putut înșela pe mine însumi: eu nu aveam nici o credință ... Și deodată a venit al doilea lucru, când am văzut pentru prima oară (ca și cum s-ar fi deschis o ușă dinspre o încăpere întunecată înspre o stradă însorită) și în secunda următoare știam cu siguranță că Dumnezeu există și că Dumnezeu este Iisus Hristos al ortodoxiei și nu vrem alt Dumnezeu. Eu numesc acest moment cea mai mare minune pentru că am cunoscut această problemă precisă nu prin rațiune (știu aceasta cu siguranță) ci pe o altă cale și nu sunt în stare să explic acest moment în mod rațional .... Și astfel, printr-o asemenea minune a început noua mea viață duhovnicească, care m-a ajutat să rabd alți treisprezece ani de viață în lagăre de concentrare și închisori.

După cum am aflat mai târziu, Părintele Serafim trăise în viața sa o minune similară, atunci când, tânăr fiind, fusese într-o criză spirituală, având râvnă mare pentru Dumnezeu. De atunci, învățase și făcuse atât de multe și totuși acum, în timp ce se străduia să influențeze generația mea, s-a întors înapoi la ceea ce era într-adevăr important: inima, întrucât din punct de vedere mistic se înteește iubirea pentru Iisus Hristos.

Excursia misioanră a Părintelui Serafim în campusul nostru a avut un mare impact. După cum i-a scris unul dintre organizatori, James Corazza: ‘în timpul acelor zile s-au semănat multe, multe semințe; într-adevăr, câțiva dintre prietenii noștri păreau înflăcărați și radiau de bucurie.’

Cât despre mine, pot spune că întâlnirea Părintelui Serafim în Santa Cruz a fost o cotitură în viața mea: de atunci am știut cu siguranță că îmi voi închina viața lui Dumnezeu ca și creștin ortodox.”

După vizita Părintelui Serafim, grupul din Santa Cruz a continuat să crească. Astăzi, dintre monahii care au rămas în obștea Sf. Gherman din vremea Părintelui Serafim, jumătate - inclusiv autorul relatării de mai sus - provin din acel grup universitar. După cinci ani de la moartea Părintelui Serafim, un membru al grupului a scris o carte după conferința „Revelația lui Dumnezeu în inima omului”, care de atunci a ajutat cu mult mai mulți căutători să vină la credința ortodoxă în Hristos.²

Vizita Părintelui Serafim la Santa Cruz a fost urmată de o excursie în sud pentru a o vizita pe mama lui, Esther, care locuia iarăși apropiere de San Diego. Atunci când el

se ducea acolo, ea era emoționată și își chema dinainte prietenii și rudele. Nepoata Părintelui Serfaim, Kathy Scott își amintește, „Pentru ea era un lucru foarte mare. Citea toate cărțile lui și *Cuvântul ortodox* din scoarță în scoarță.”

Aceasta a fost ultima dată când Părintele Serfaim a venit să-și vadă mama pe pământ. Deși ea nu a prea înțeles niciodată cui își închinase el viața, ea nu putea să nu observe cât de împlinit lăuntricăra. Ea l-a întrebat dacă își găsisse „nișa” specială și scopul în viață.

- Cu siguranță, a spus el.

Esther își mai amintește: „Când a fost aici ultima dată, i-am spus că unele comentarii ale lui despre comunism erau cam tari și acestea îl vor ajunge într-o zi. El a întors capul și a spus, ‘Sunt gata.’ Ar fi trebuit să-i vedeți ochii strălucind.”

În timpul anilor petrecuți de Părintele Serafim în mănăstire, Esther îi trimisese scrisori care oglindeau îngrijorarea ei exagerată pentru probleme financiare, atât ale lui cât și ale ei. Și totuși, după ce „Gene” al ei a murit, ea și-a dat seama că el găsisse o fericire cu mult mai mare decât succesul material al fiului ei Franklin, prins acum în vârtejul lumii afacerilor. În ultimii ani de viață, fiind adesea singură, timpul trecea încet pentru ea și a putut medita la ceea ce este într-adevăr important în viață. A ajutat-o la aceasta amintirea lui Eugene. Ea a scris, „El trăia fiecare zi făcând doar ceea ce voia să facă și i se potrivea cel mai bine.”

„Secretul” fericirii Părintelui Serafim era simplu: de când Dumnezeu aprinsese flacăra sacră în inima lui suferindă, el trudise și se nevoise să o țină aprinsă, pentru ca vânturile timpului și această lume să n-o poată stinge niciodată. Ceea ce spusese studenților din Santa Cruz despre „revelația lui Dumnezeu în inima omului” a marcat doar începutul adevăratei sarcini creștine neobosite și minunate: „Lipitu-s-a sufletul meu de Dumnezeu” (Psalm 62, 8) care nu se sfârșește nici în viața asta nici în cea care va veni.

97

Formarea sufletelor tinere

Nici un izvor de învățătură nu poate fi trecut cu vederea în pregătirea pentru marea bătălie a vieții și se obține un avantaj sigur din dreapta folosire a scriitorilor păgâni. Vestitul Moise este descris instruindu-se în știința egiptenilor, ajungând astfel să contemple Cine este El. Astfel, în ultimele zile, la Babilon, Daniel căpătase filosofia caldeenilor și la urmă a înțeles învățătura divină...[Dar] noi nu trebuie să luăm totul fără discernământ, ci doar ceea ce este de folos. Ne-ar fi rușine în cazul hranei să părăsim stricăciunea și în același timp, în cazul lecțiilor, să fim cu nebagare de seamă la ceea ce ține sufletul viu, dar, ca izvoarele de munte, să măturăm tot ce se întâmplă să fie în calea noastră.

- Sf. Vasile cel Mare (f 3 79)⁵⁸³

Când ai copii, învață-i muzică; desigur, muzică adevărată iar nu dansuri și cântece. Muzica ajută la sporirea acceptării vieții duhovnicești. Sufletul devine

⁵⁸³ Sf. Vasile cel Mare, *Scrisori și opere alese, Părinți niceeni și post niceeni, vol. 8, p. lxxv, lxxvii-lxxviii.*

mai rafinat. începe să înțeleagă și muzica duhovnicească.

- Starețul Varsanufie de la Optina (f 1913)

Nu cu prea mulți ani în urmă, un tânăr aspirant la viața monahală a mers în Sfântul Munte Athos. Vorbind cu respectabilul stareț al mănăstirii în care dorea să stea, i-a spus, „Sfințite Părinte! Inima mea arde pentru viața duhovnicească, pentru ascetism, pentru comuniunea neîncetată cu Dumnezeu, pentru ascultarea de un bătrân. Călăuzește-mă, te rog, Sfințite Părinte, ca să pot ajunge la sporire duhovnicească.” Mergând la raftul de cărți, Starețul a scos cartea *David Copperfield* de Charles Dickens și i-a zis:

- Citește asta, fiule.

Aspirantul tulburat, a obiectat:

- Dar, Părinte! Acesta este sentimentalism Victorian heterodox (neortodox), produs al captivității apusene! Lucrul acesta nu este duhovnicesc, nici măcar ortodox! Eu am nevoie de scrieri care să mă învețe *duhovnicie!* Starețul a zâmbit spunând:

- Dacă nu-ți educi mai întâi sentimente obișnuite, umane, creștine și nu înveți să privești viața ca micul David - cu simplitate, bunătate, căldură și iertare - atunci toată ‘duhovnicia’ ortodoxă și scrierile patristice nu numai că nu-ți vor fi de nici un folos -

584

ele te vor transforma într-un monstru ‘spiritual’ și îți vor distruge sufletul.

Părintelui Gherman îi plăcea să spună această istorioară, bazată pe o întâmplare adevărată, pe când stătea cu frații în jurul mesei din trapeză. Pe când avea 19 ani, el însuși a avut o astfel de experiență când Părintele Adrian l-a făcut să citească romane rusești clasice. Pe când el ardea de nerăbdare să discute „duhovnicie”, Părintele Adrian schimbase subiectul conversației către vreun personaj sau idee din operele lui Dostoievski, Gonciarev, etc.

Părintele Serafim, din propria sa experiență cu tinerii, a văzut înțelepciunea din spatele comportării Părintelui Adrian și a bătrânului Athonit de mai sus. Într-un eseu intitulat „Formarea sufletului” el a explicat clar filosofia ortodoxă din spatele lui:

„Educația tineretului de astăzi, în special din America, se află într-o deficiență binecunoscută cu privire la dezvoltarea sensibilității față de cele mai bune exprimări ale artei, literaturii și muzicii. Ca rezultat, tinerii sunt formați hazardant sub influența televizorului, muzicii rock și altor manifestări ale culturii de astăzi (sau mai degrabă, anti-culturii); și, atât ca o cauză, cât și ca rezultat al acesteia - dar în cea mai mare măsură din cauza faptului că atât părinții cât și profesorii nu au nici o idee conștientă despre ceea ce este viața creștină și cum ar trebui să fie educat un tânăr în această viață creștină - sufletul unei persoane care a trecut de vârsta tinereții este adesea un pustiu emoțional și cel mai bine scoate la iveală deficiențele din atitudinile de bază față de viață care au fost considerate odată normale și indispensabile.

Astăzi puțini sunt aceia care își pot exprima cu claritate emoțiile și ideile și le pot face față cu maturitate; mulți nici măcar nu știu ce se petrece în interiorul lor. Viața este împărțită în mod artificial în muncă (și foarte puțini pun în ea cea mai bună parte a lor, inima lor, pentru că este ‘doar pentru bani’), jocuri (în care mulți văd ‘sensul real’ al vieții lor), religie (de obicei nu mai mult de o oră sau două pe săptămână) și altele asemenea, fără o unitate susținută care să dea sens întregii vieți a omului. Mulți, găsind viața zilnică nesatisfăcătoare, încearcă să trăiască într-o lume fantastică a propriei lor creații (în care iarăși încearcă să plaseze religie). Și susținerea întregii culturi moderne este slava de sine și propriul confort, care înseamnă moartea oricărei idei de viață duhovnicească.

⁵⁸⁴ Părintele Damascene Christensen, „Prietenii, bizantini, țărani”, *The Orthodox Word*, no. 137 (1987), p. 316.

Acesta este fondul, ‘bagajul cultural’, pe care omul îl aduce astăzi cu el când devine ortodox. Mulți, desigur, rezistă ca ortodocși în ciuda fondului lor; puțini ajung la un dezastru duhovnicesc din cauza lui; mulți oameni rămân infirmi sau cel puțin subdezvoltați duhovnicește pentru că sunt nepregătiți și inconștienți de cerințele reale ale vieții duhovnicești.

Incepând să lămurim această problemă (și cu nădejde, ajutând pe unii din cei care se tulbură din această cauză), să ne uităm la învățătura ortodoxă despre natura umană prezentată de către un scriitor ortodox profund, din sec. al XIX-lea, un adevărat sfânt părinte din ultimele timpuri - Episcopul Teofan Zăvorâtul (f 1894). În cartea sa *Viața duhovnicească și cum să o dobândim*, el scrie:

Viața omului este complexă și complicată. Există o parte a trupului, alta a sufletului și alta a duhului. Fiecare dintre acestea își are propriile înclinații și nevoi, propriile metode și exercițiul lor și satisfacție. Numai atunci când toate facultățile sunt în mișcare și toate nevoile noastre sunt satisfăcute, omul trăiește. Dar atunci când este satisfăcută doar o mică parte a nevoilor noastre - o asemenea viață nu este viață . . . . Omul nu trăiește omenește dacă nu este în mișcare tot ceea ce se află în el ... Omul trebuie să trăiască așa cum l-a creat Dumnezeu și atunci când cineva nu trăiește așa, se poate spune cu curaj că nu trăiește de loc.

Distincția care se face aici între ‘suflet’ și ‘duh’ nu înseamnă că acestea sunt entități separate în cadrul naturii umane; ci mai degrabă, ‘duhul’ este partea cea mai înaltă, ‘sufletul’ este partea mai joasă a singurei părți invizibile a omului (care, ca un întreg, se numește ‘suflet’). În acest sens, aparțin ‘sufletului’ acele idei și sentimente care nu se ocupă în mod direct de viața spirituală - cea mai mare parte a artei, cunoașterii și culturii; în timp ce ‘duhul’ aparține novoințelor omului către Dumnezeu prin rugăciune, arta sfântă și ascultare față de legea lui Dumnezeu.

Din aceste cuvinte ale Episcopului Teofan se poate observa o greșeală comună a căutătorilor de astăzi ai vieții spirituale: Nu toate laturile naturii lor se află în mișcare; acestea încearcă să satisfacă nevoile religioase (nevoile duhului) fără să-și fi împlinit unele nevoi (mai concret, psihologice și emoționale), sau mai rău: ei folosesc religia nedrept pentru a-și satisface aceste nevoi psihologice. În acești oameni, religia este un lucru artificial care încă nu a atins partea lor cea mai adâncă și adesea vreun eveniment trist din viața lor, sau doar atracția naturală a lumii, este suficientă pentru a distruge universul lor influențabil și a-i îndepărta de religie. Uneori astfel de oameni, după o amară experiență în viață, se întorc la religie; dar foarte adesea aceștia sunt pierduți, sau

585

în cel mai bun caz paralizați și neroditori.”

Părintele Serafim a văzut această abordare „plastică” a religiei, în modul cel mai expresiv, când un tânăr pelerin, după ce a petrecut un timp într-o altă mănăstire din America, a venit la Platina spunând totul despre bătrâni, isihasm, Rugăciunea lui Iisus, adevăratul monahism și înțelepciunea ascetică a sfinților părinți. Într-o zi, Părintele Serafim l-a văzut mergând în jurul mănăstirii cântând muzică rock, pocnind din degete și săltând în ritmul muzicii. Surprins, Părintele Serafim l-a întrebat dacă nu se gândise că aceasta s-ar putea întoarce împotriva interesului său pentru spiritualitate, dar tânărul a ridicat din umeri și a răspuns: „Nu, nu este nici o contradicție. Ori de câte ori doresc spiritualitate, mă întorc către bătrân” - însemnând că era în stare să oprească banda cu muzică rock și să pună o bandă a bătrânului lui cu o expunere duhovnicească.

Faptul că acest tânăr își putea compartimenta viața astfel, Părintele Serafim a înțeles că arăta că îi lipsea ceva din formarea de bază a sufletului său. Pentru a explica înțelesul acestei formări el s-a referit din nou în articolul său la pasajul din Sf. Teofan Zăvorâtul:

Viața omului are trei aspecte: a duhului, a sufletului și a trupului. Fiecare dintre acestea își are nevoile sale naturale și proprii omului. Aceste nevoi nu sunt toate egale ca valoare, unele sunt mai înalte și altele mai joase; și împlinirea lor echilibrată dă omului pace. Nevoile duhovnicești sunt cele mai înalte dintre toate și când acestea sunt împlinite, atunci există pace chiar dacă celelalte nu sunt împlinite; dar când nevoile duhovnicești nu sunt împlinite, atunci, chiar dacă celelalte sunt împlinite din plin, nu există pace de loc. De aceea, împlinirea lor se numește *singurul lucru de folos*.

Când sunt împlinite nevoile duhovnicești, ele învață omul să le armonizeze și cu alte nevoi, astfel încât, nici ceea ce satisface sufletul, nici ceea ce satisface trupul nu contrazice viața duhovnicească, ci o ajută; și atunci se află în om o armonie deplină a tuturor mișcărilor și revelațiilor vieții sale, o armonie a gândurilor, sentimentelor, dorințelor, acțiunilor, relațiilor, plăcerilor. Și acesta este raiul!

Părintele Serafim a arătat: „în zilele noastre, elementul principal din armonia ideală a vieții omenești, care lipsește, este ceva care s-ar putea numi dezvoltarea emoțională a sufletului. Este ceva care nu este spiritual în mod direct, ci ceva care foarte adesea oprește dezvoltarea spirituală. Este starea cuiva care, în timp ce omul crede că însetează după lupte spirituale și o viață înaltă de rugăciune, el nu este în stare să răspundă iubirii omenești normale și prieteniei; pentru că Dacă zice cineva: *Iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească* (I Ioan 4, 20).

În puțini oameni acest defect există într-o formă extremă, dar ca teorie, aceasta este prezentă într-o anumită măsură în noi toți care am fost ridicați în pustia emoțională și duhovnicească a timpurilor noastre.

Așa stând lucrurile, adesea este foarte necesar să ne smerim așa-zisele îndemnuri și lupte duhovnicești pentru a fi încercate pe disponibilitatea noastră umană și emoțională pentru ele. Uneori, părintele duhovnicesc își va opri fiul duhovnicesc de la citirea unor cărți duhovnicești și îi dă în schimb să citească un roman de Dostoievski sau Dickens, sau îl va încuraja să se familiarizeze cu anumite feluri de muzică clasică, nu cu vreun scop ‘estetic’ în minte - pentru că cineva poate fi ‘expert’ în astfel de probleme și chiar poate fi ‘bine-dezvoltat emoțional’ fără cel mai mic interes pentru lupta duhovnicească și aceasta este de asemenea o stare de dezechilibru - dar numai pentru ași rafina și forma sufletul și pentru a-l face mai bine dispus pentru a înțelege textele duhovnicești adevărate.⁵⁸⁶

Ceea ce a spus aici Părintele Serafim despre părinții duhovnicești este chiar mai adevărat despre părinții naturali, întrucât „formarea sufletului” trebuie să înceapă în fragedă copilărie. În timpul unei conferințe la pelerinajul Sf. Gherman, din 1982, Părintele Serafim a dat părinților unele sfaturi practice despre felul cum trebuie folosit orice este pozitiv în lume spre folosul copiilor lor:

„Copilul căruia i s-a oferit muzică bună din fragedă copilărie și a văzut că sufletul se dezvoltă prin aceasta, nu va fi ispitit la fel de ritmul neșlefuit și mesajul rock

⁵⁸⁶ Ibid.

și alte forme de pseudo-muzică ca cineva care a crescut fără o educație muzicală. După cum au spus câțiva bătrâni de la Optina, o asemenea educație muzicală rafinează

* * 587

sufletul și îl pregătește pentru recepționarea impresiilor duhovnicești.

Copilul care a fost educat într-o literatură, teatru și poezie bună și le-a simțit efectul asupra sufletului său - adică, s-a bucurat realmente de ele - nu va deveni ușor un pătimăș al filmelor contemporane și al programelor de televiziune și al romanelor ieftine care devastează sufletul și-l îndepărtează de la calea creștină.

Copilul care a învățat să vadă frumosul în pictura și sculptura clasică nu va fi atras ușor în perversitatea artei contemporane sau produsele stridente ale reclamelor și pornografiei.

Copilul care știe ceva despre istoria lumii, în special din timpurile creștine și cum au trăit și gândit alți oameni, în ce greșeli și capcane au căzut oamenii îndepărtându-se de Dumnezeu și de poruncile Sale și ce viață slăvită și cu influență au trăit atunci când îi erau credincioși Lui - va desluși viața și filosofia timpurilor noastre și nu va fi înclinat să urmeze filosofia nouă sau felul de viață pe care îl întâlnește. Una dintre problemele de bază cu care se confruntă astăzi educația copiilor, este aceea că în școli nu se mai dă un sens istoriei. Este un lucru periculos și fatal să lipsești un copil de un sens al istoriei. Asta înseamnă că el nu este în stare să ia exemple de la oameni care au trăit în trecut. Și de fapt, istoria se repetă în mod constant. Odată ce vezi asta, devine interesant cum au rezolvat oamenii problemele, cum au existat oameni care s-au întors împotriva lui Dumnezeu și ce rezultate au apărut de aici și cum și-au schimbat viața și au devenit excepții și au dat un exemplu care este trăit în timpurile noastre. Acest simț al istoriei este un lucru foarte important care ar trebui comunicat copiilor.

În general, persoana care este bine informată despre cele mai bune produse ale culturii laice - care în apus aproape întotdeauna au tonuri superioare precise religioase și creștine - are o șansă mult mai bună de a duce o viață ortodoxă normală, roditoare, decât cineva care știe numai cultura populară de astăzi. Cel care se convertește la ortodoxie direct de la cultura 'rock' și în general oricine crede că poate combina ortodoxia cu acel fel de cultură - trebuie să treacă prin multă suferință și un drum greu în viață înainte de a putea deveni un ortodox cu adevărat serios care este capabil să transmită credința lui altora. Fără această suferință, fără această conștiință, părinții ortodocși își vor crește copiii pentru a fi devorați de lumea contemporană. Cea mai bună cultură a lumii, primită cum se cuvine, perfecționează și dezvoltă sufletul; cultura populară de astăzi schilodește și deformează sufletul și îl împiedică să aibă un răspuns deplin și normal la mesajul ortodoxiei.

De aceea, în lupta noastră împotriva spiritului acestei lumi, putem folosi cele mai bune lucruri pe care trebuie să le ofere lumea pentru a trece dincolo de ele; tot ceea ce este bun în lume, doar dacă suntem destul de isteți ca să vedem, se îndreaptă către

588

Dumnezeu și către ortodoxie și trebuie să luăm folos de aici.”

ÎN 1975, când Părintele Serafim a ținut „Curs de supraviețuire ortodoxă” prima oară, a vorbit în special despre felul în care anumite feluri de artă îi pot ajuta pe copii să crească în moralitatea sexuală:

„În societatea noastră actuală, băieții până la 14 sau 15 ani știu totul despre păcatele sexuale, cu mult mai mult decât știu chiar cei căsătoriți. Ei știu exact ce se petrece în filme, se uită la ele și întreaga atmosferă în care trăiesc este una de toleranță.

⁵⁸⁷ Într-o altă conferință Părintele Serafim a arătat: „Știm că Bătrânul Macarie de la Optina (f 1860), a cântat la vioară înainte de a deveni călugăr. Pe vremea aceea, la începutul sec. al XIX-lea, în apus, îi aveau pe Paganini, Mozart, Bocharini...”

⁵⁸⁸ Părintele Serafim Rose, „The Orthodox World View”, p. 168-169.

Se spune, ‘De ce să lupți împotriva acestui lucru? Este natural.’ Evident, ei sunt pregătiți pentru o viață de îngăduință în păcat.

Unui astfel de băiat i se poate da modelul adevărului, care este castitatea, virginitatea; dar acesta este un nivel foarte înalt și greu dacă tot ce se află în mintea lui este ideea abstractă de castitate pentru a lupta împotriva acestei atmosfere de senzualitate care pătrunde pretutindeni, care atacă nu numai mintea dar și inima - și trupul în mod direct. El vede pretutindeni panouri care îl ispitesc și revistele în care se poate uita acum sunt groaznice; și toate acestea sunt mult mai puternice decât simpla idee de a fi pur. De fapt, toți vor râde la această idee și sârmanul băiat va întâmpina o mare dificultate nu numai în rezistare, ci chiar în a vedea că *trebuie* să reziste ispitei, întrucât toate dovezile stau împotriva în afară de acel mic adevăr abstract că ar trebui să fie pur. În această privință poate fi ajutat de literatură . . . .

Băiatul poate citi ceva ca *David Copperfield*, care descrie un băiat care crește: nu vreun călugăr sau erou ascetic, ci un băiat obișnuit care crește într-un timp diferit . . . . Este adevărat că aceasta este o carte de lume pentru oameni care trăiesc în lume - dar acea lume este destul de diferită. Deja dobândești o perspectivă diferită asupra lucrurilor: că lumea nu a fost întotdeauna așa cum este acum; că standardul care există acum este unul al lumii și mai există și alte feluri; și că aceasta este o lume diferită, normală, în care deși elementul sex este prezent, acesta are un rol precis. Te întărești văzând ce era normal pe vremea aceea, din felul în care Dickens descrie felul în care crește și se îndrăgostește acest băiat. Se simte stingherit în prezența fetei și niciodată nu se gândește la lucruri murdare întrucât nu se ivise niciodată așa ceva; în timp ce, dacă citești oricare roman contemporan asta este tot ceea ce primești. Această carte arată o viziune mult mai înaltă a iubirii, care este, desigur, din considerație pentru căsătorie, pentru copii. Întreaga viață a cuiva este legată de aceasta și niciodată în acea carte nu apare gândul că cineva ar putea avea vreun fel de satisfacție momentană și apoi să treacă la următoarea fată. David Copperfield este plin de vise ale acestei femei, cum are de gând să trăiască cu ea și să fie om mare în lume. Se presupune că el are relații sexuale după ce se căsătorește, dar asta intră în ceea ce vrea să facă omul cu întreaga sa viață.

Iarăși, asta dă putere unui băiat care este preocupat de aceste ispite. Atunci când el pune întrebări de felul: ‘Cum să mă port cu o fată?’ - un model abstract nu ajută prea mult. Dar dacă el vede cum acest personaj fictiv, care este foarte veridic pentru o anumită vârstă, era atât de stingherit, de preocupat, de politicos, de idealist și simțitor, aceasta îl îndeamnă să se comporte el însuși mai normal, potrivit cu standardele trecutului. Și într-un astfel de roman vedem cât de multe aspecte există în întreaga problemă a iubirii și sexului, cât de complicat este în întreaga noastră natură umană. Deși nu se propovăduiește ortodoxia, întreaga atmosferă este plină de cel puțin o rămășiță a valorilor creștine și aceasta dă un ajutor precis băiatului la nivelul său, nu la vreun nivel spiritual, ci la nivelul vieții sale de zi cu zi în lume.

De asemenea, Dickens comunică un sentiment extrem de cald despre viață, despre relațiile umane, care nu se oferă astăzi în școală. Și chiar acest sentiment de căldură în relațiile umane ar putea avea un efect mai mare asupra păstrării unui băiat pur decât dându-i-se modelul abstract al ortodoxiei . . . .

Căldura lui Dickens poate ajuta la sfărâmarea raționalismului unilateral mai bine decât ani de argumente, întrucât chiar dacă accepți adevărul mai poți fi rece și rațional și insensibil. Citindu-l pur și simplu pe Dickens, ochii cititorului se pot umple de lacrimi de mulțumire pentru că i se oferă adevărata religie a iubirii. Cinstea și compasiunea lui Dostoievski pot ajuta la zdrobirea egoismului și mulțumirii de sine. Chiar cineva ca Thomas Mann, care nu are calitățile marii călduri și compasiunii, poate oferi o privire interioară mai adâncă în răul vieții apusene.”

^NÎN aceeași conferință, Părintele Serafim a amintit de un incident din tinerețea sa în care sufletul său era format potrivit unui standard al adevărului:

589

„In colegiu, înainte de a dovedi atracția către arhitectură, profesorul meu de germană ne-a vorbit într-o zi, pe când parcurgeam drumul dintre două clădiri construite cam la o diferență de treizeci de ani între ele, în mare parte în același stil spaniol cu stucaturi. El a întrebat: ‘Puteți să-mi spuneți diferența dintre cele două clădiri? Priviți atent: una are cărămizi, are dungii; cealaltă este din ciment, este netedă, nimic. Una este caldă, cealaltă rece; una are în ea un fel de sentiment uman, cealaltă nu are nimic, este doar abstractă; în una poate locui o persoană.’ Asta mi-a dat o lecție foarte profundă, iată chiar și un lucru mărunț ca prezența dungilor sau micile ornamente din arhitectura Victoriană utilitaristă - toate acestea conferă o anumită însușire. Astăzi sentimentul pentru ceva mai mult decât strictul necesar s-a pierdut. Acest utilitarism, acest simț practic este foarte redus. Desigur că este mai ieftin să faci lucrurile pur utilitare și de aceea toate acestea sunt logice; totuși, am pierdut mult. Când părinții pot cel puțin să arate unui copil că ‘Această clădire este bună; aceea nu este bună, este destul de precis,’ o astfel de educație de bază îl va ajuta așa încât nu va gândi că ceea ce este modern sau de ultimă oră este și cel mai bun. Nu este un curs de artă, ci un curs de viață, parte a educației pe care părinții și profesorii o pot da între limitele unei educații clare. Toate acestea implică un sens al artei. Prin contrast, educația contemporană din școli accentuează imaturitatea, răceala și incapacitatea de a judeca ce este mai bine și ce este mai rău - relativitate totală, care doar tulbură o persoană și o ajută să se integreze în lumea lepădării de credință. Trebuie să fie cel puțin un minimum de luptă conștientă pentru a ajuta educarea unui copil cu influențe diferite.”

DIN tot ce s-a spus, se poate înțelege seriozitatea cu care Părintele Serafim a privit educația băieților și a tinerilor pe care Dumnezeu îi așezase în grija lui.

În anul școlar 1981/82, Teofil era în „clasa a XII-a”, în care Părintele Serafim sa străduia să-l învețe gramatică engleză, gramatică rusă, literatură universală, aprecierea muzicii, istorie, muzică bisericească și Tipicon.

În timpul aceluiași an, Părintele Serafim a predat un curs despre „Cercetarea lumii ortodoxe”; o versiune extinsă a „Cursului supraviețuirii” din 1975, care necesita teste și lucrări trimestriale. Primul îndemn de a-l preda venise în august 1981, când un seminarist de 18 ani vizitase mănăstirea cu părinții săi. Părinții, care au fost mult timp prietenii obștii, erau îngrijorați pentru viitorul fiului lor. Ca atât de mulți oameni de vârsta lui, care fusese crescut în societatea noastră modernă fărâmițată, seminaristul era incapabil să-și exprime sau să reziste emoțiilor și ideilor sale și era nesigur de ceea ce se întâmpla în interiorul său. Părintele Serafim observa: „El nu dorește să facă altceva decât să se pregătească pentru slujba din Biserică, dar îi este foarte frică de deprimarea care îl cuprinsese anul trecut în Jordanville (și a durat luni de zile), întemeiată pe inactivitate, incapacitatea de a aplica ceea ce citește în cărțile duhovnicești la realitatea vieții sale, etc. În prezent este într-o stare ‘de plictiseală’ și fără o îndrumare îndeaproape îi este frică (și suntem de acord) că își va pierde tot interesul pentru slujba bisericii.”

Aflând toate acestea de la seminarist și de la părinții săi, părinții au venit cu ideea: să-l lase să stea la mănăstire și să-și pregătească cursul acolo, sub îndrumarea și instruirea Părintelui Serafim. După ce s-a rugat și a primit Sfânta Impărtășanie în ziua următoare, tânărul a acceptat propunerea. Părintele Serafim a scris Episcopului Laurus

⁵⁸⁹ Acesta era probabil Dr. Henry Cord Meyer, care a predat germana și istoria europeană la Pomona. Meyer a fost mentorul academic al marelui istoric Kaizo Kubo, care l-a admirat foarte mult. Este același profesor, menționat mai sus, care a părăsit Pomona când a apărut tragedia lui Kaizo.

din Jordanville, întrebându-l dacă mai putea primi diploma de absolvire a seminarului cu această înțelegere. Părintele Serafim a scris: „Din ceea ce cunoaștem despre el cu privire la ultimii câțiva ani, el pare să fie un băiat foarte dotat și motivat, care putea executa cu ușurință lucrarea necesară; și la o analiză atentă, considerăm că problema sa emoțională (care pare să fie legată de imaturitate) poate fi tămăduită.” După o discuție, facultatea din Jordanville a acceptat propunerea Părintelui Serafim.

În scurt timp, George, alt seminarist de 18 ani din Jordanville, a venit și el la Platina ca să-și realizeze lucrarea pentru cursul audiat. George era din Redding, având un fond protestant și a fost botezat de către Părintele Serafim, familia sa fiind introdusă în ortodoxie de omul pe care îl întâlnește Părintele Gherman în librăria din Redding.

În timpul pelerinajului din vara anului 1981, a mai venit un tânăr să stea la mânăstire: un student de colegiu pe nume Gregory din comunitatea ortodoxă de la Santa Cruz. (Părintele Serafim stătuse în apartamentul lui Gregory când se întorsese în Santa Cruz, în mai.) Tânăr cinstit, cu ochi albaștri strălucitori și un păr roșu încâlcit, Gregory se convertise de curând la ortodoxie de la anglicanism și ceea ce el numea acum „charismania”. Tânjise întotdeauna după o viață de jertfă și apropiată de natură și dând peste ortodoxie se însuflețise de ideea monahismului pustnicesc. El aducea *Tebaida nordului* la colegiu ca pe un manual. Când a venit la mânăstire în august și s-a hotărât să rămână, părinții au observat că el era întotdeauna preocupat de alții și avea grijă de ei și din aceasta ei au știut că dorința lui pentru osteneala pustiei era neprefăcută și nu doar o evadare egoistă. Avea și o minte incredibil de iute. În mod clar, era un alt suflet tânăr care cerea să fie *umplut*, să i se dea o formare ortodoxă. Gregory a fost îmbrăcat ca novice și a început următorul an școlar al cursului Părintelui Serafim „Privire asupra lumii ortodoxe”.

Șapte frați din mânăstire și studenți „mireni”, împreună cu alți tineri și tinere au venit să participe la curs în weekend, cu regularitate. Într-o perioadă de nouă luni a acoperit un material vast. Părintele Serafim a acordat mult timp teologiei dogmatice și istoriei Bisericii, informând studenții despre viețile și gândirea unui mare număr de sfinți părinți. În același timp, el a predat mult despre ceea ce învățau în mod normal în universități, tot datorită unui *fei de a vedea* precis care dădea sens la toate. Printre personalitățile despre care a vorbit la curs erau: profesori de religie: Giacchino da Fiore, Martin Luther, Adam Weishaupt și Teilhard de Chardin; filosofi din apus: Toma d’Aquino, Kant, Voltaire, Hegel, Marx, Russeau și Proudhon; oameni de știință: Copernic, Kepler, Lamark, Lyell, Darwin și Heckel; figuri literare: Homer, Dante, Milton, Samuel Richardson, Oliver Goldsmith, Henry Fielding, Jonathan Swift, Jane Austin, Diderot, Byron, Pușkin, Leontiev, Tolstoi, Cehov, Gogol, Dickens și Wordsworth; și figuri politice și gânditori: Iulian Apostatul, Oliver Cromwell, Boris Godunov, Petru I, Nicolae I (țarul favorit al Părintelui Serafim), Bakunin, Fourier, Thomas, Burke, Pobedonostsev, Owen, Napoleon, Hitler, Donoso Cortes, Saint-Simon, Metternich și de Maistre. Părintele Serafim a discutat despre operele pictorilor și sculpturilor, de la cei antici până la cei ultra-moderni. El a vorbit despre perioadele de muzică renescentistă, baroc, clasică, romantică și despre noile standarde de muzică care au apărut după acestea; chiar fenomenul contemporan „Beatles” a fost prezentat potrivit opiniei lumii ortodoxe.

Studenții Părintelui Serafim nu știau atunci cât erau de norocoși. Acesta a fost pe departe cursul cel mai profund pe care îl predase vreodată și nu a trăit să mai facă vreunul. După cum el însuși știa, o educație atât de vastă asupra cunoașterii și experienței lumii bazată pe principii ortodoxe este realmente dispărută în timpurile noastre.

Pe lângă cursul *Privire asupra lumii ortodoxe*, Părintele Serafim a predat un curs de gramatică-poezie-compunere engleză și Părintele Gherman a predat unul de istorie a Bisericii și literatură. Studenții petreceau cam douăsprezece ore pe săptămână în aceste

ore de clasă, la care cei doi seminariști adăugau alte zece ore de muncă îndrumată pentru cel de al doilea an de curs al seminarului, pentru care părinții și profesorii trimiseseră material la Jordanville.

Câțiva studenți nu erau în stare să se concentreze la citit mai mult de o pagină sau să rețină ceea ce citiseră. Părintele Serafim le-a cerut să citească cu voce tare cărți interesante cum ar fi *Crimă și pedeapsă*, în fiecare zi, după care urma o scurtă discuție. Aceasta, observa el, „a avut rezultate bune imediate, atât la nivelul înțelegerii cât și al interesului.”

Părintele Serafim a scris un plan pentru cursurile seminarului din anul al treilea, al patrulea, al cincilea, pentru cei doi băieți din Jordanville, care urmau să includă toate orele principale oferite la Seminarul Sfintei Treimi,⁵⁹⁰ dar a murit înainte de a începe cursul celui de al treilea an.

AM menționat cum au obținut timp părinții de la Platina pentru a forma sufletele tinerei generații, punându-i să asculte muzică clasică. Totuși, în zilele noastre, nu numai tinerii au nevoie de o astfel de educație: majoritatea părinților de astăzi au fost educați prin forme de muzică grosieră. De aceea, la pelerinajele de la Sf. Gherman fiecăruia i s-a dat un gust de cultură creștină rafinată prin expunerile muzicale ale părinților. La pelerinajul din 1979, când Părintele Serafim își ținea cursul despre profețiile lui Daniel, a pus o înregistrare cu Praznicul lui Baltazar, bazat pe cartea lui Daniel; în 1981, în timp ce-și ținea cursul despre Geneza a pus Oratoriul creației lui Haydn. Părintele Gherman a pus și alte piese, în special ale compozitorului său favorit, Mozart și vorbea despre ele. Un pelerin de 19 ani își amintește:

„Înainte de a veni la pelerinajul din 1981, ascultasem aproape exclusiv muzică pop și rock. Prima mea legătură reală cu muzica clasică a venit la mănăstire. Părinții au explicat cum muzica rock este (vorbind în general) muzica trupului; muzica clasică cea mai bună este muzica sufletului; și muzica bisericească este muzica duhului (sau partea superioară a sufletului). Pentru a ne îndrepta către împărăția duhului, trebuie să ne ridicăm deasupra a ceea ce este material și să ne pregătim terenul sufletelor noastre. Prezentată în acest context, a căpătat sens pentru mine de ce să ascult mai degrabă muzică clasică decât muzică rock. Imi amintesc că atunci când Părintele Gherman a pus pentru noi Concertul pentru pian 24 de Mozart, mi-a emoționat sufletul. Ceva din adâncul lui a vibrat - nu știam că există acea parte din mine.

Intorcându-mă în camera mea de la colegiu, nu mi-am aruncat imediat toate vechile mele albume, ci am început un proces de dezobișnuire, ascultând mai ales muzică clasică și muzică folk bună. Oamenii din partea de jos a sălii puneau să asculte The Rolling Stones, David Bowie și Bruce Springsteen, în timp ce eu puneam Rimski Korsakov, Sibelius și muzică celtică de harpă. Colegii mei începeau să răspundă. Și sufletele lor se străduiseră să facă post de muzică lumească. Se opreau lângă camera mea și întrebau, ‘Ce este muzica aceea frumoasă pe care o ascuți? Pot să împrumut și eu albumul?’”

Părintele Serafim folosea ca mijloc de formare a sufletului chiar și forma de artă modernă a filmului. Cum a explicat odată: „Spun unii părinți, ‘O, lumea este așa de rea, refuz să-mi las copiii să meargă la filme; refuz să am de-a face cu lumea, vreau să-i păstrez curați.’ Dar copiii se vor integra în lume indiferent cum și faptul că sunt lipsiți de orice hrănire duhovnicească - adică, ceea ce hrănește partea de mijloc a sufletului - înseamnă că, foarte probabil ei își vor însuși ceea ce pot să obțină atunci când pot să

⁵⁹⁰ Vechiul Testament, Noul Testament (folosind manualul Arhiepiscopului Averkie), Apologetica (manualul lui I.M. Andreev), Istoria Bisericii (manualul lui Nicholas Talberg), Patrologie, Teologie dogmatică (manualul Părintelui Michael Pomazanski), Omiletică (manualul Arhiepiscopului Averkie), Legea canonică, Liturgică, Teologie pastorală, Teologie morală, etc.

obțină. De aceea, este mai bine să alegi acele filme care cel puțin nu au nici un rău în ele și nici o înclinare spre păcat.”

îndată după Crăciunul din anii 1980 și 1981, Părinții Gherman și Serafim au împrumutat un proiecteur de filme și au ales cu grijă filme pe care să le vizioneze tinerii: clasici cum ar fi *Hamlet* de Shakespeare, *Nicholas Nickelby*, *Colindă de Crăciun*⁵⁹¹ și *Documentele Clubului Pickwick* de Dickens, ca și *Zilele de școală ale lui Tom Brown*.

Cu tot ce a spus Părintele Serafim mai sus despre Charles Dickens, trebuie menționat că în primii săi ani de înflăcărare ortodoxă, el se manifestase ca și aspirantul la monahism din Muntele Athos, respingând operele lui Dickens ca „sentimentalitate Victoriană”. Totuși, acum, după ani de încălzire a inimii și recâștigare a purității în ortodoxie, a fost liber să aprecieze *Documentele Clubului Pickwick* la fel de temeinic cum făcuse odată în copilărie, când stătuse noaptea târziu citind-o sub cuvertură. Când a văzut filmul englezesc după roman, cu un an înainte de a muri, a redevenit copil, chicotind, strigând și savurând fiecare moment.

Odată, Părintele Serafim a fost întrebat despre filme care prezintă virtutea creștină. El a răspuns: „Sunt o mulțime, dar nu se mai fac. Poate se mai fac vreodată, dar foarte rar. Filmele vechi, în special acele dramatizări după romane sau piese clasice, sunt adesea foarte bine făcute și au meritul lor. Totul la Dickens este așa; este plin de creștinism. El nu-l pomenește pe Hristos, dar este plin de iubire. De exemplu în *Documentele Clubului Pickwick*, eroul, Domnul Pickwick este o persoană care refuză să renunțe la puritate în ceea ce privește încrederea în oameni. În cele din urmă el ajunge la închisoarea datornicilor pentru că se încrezuse în cineva. Vine la el omul care l-a azvârlit în închisoare și i-a sedus ruda, iar Pickwick plânge lângă el și-i dă bani ca să-și poată cumpăra ceva de mâncare, pentru că nu are bani ca să-și cumpere hrană în închisoarea datornicilor. Acestui criminal, acestui om care profită de toți îi apare o lacrimă în ochi. În final, Domnul Pickwick este triumfător, pentru că a avut încredere în oameni; și el câștigă pentru că inimile oamenilor se schimbă.

Sunt multe filme vechi ca acesta care arată, fie patimile oamenilor, puritatea oamenilor, fie diferite virtuți creștine. De fapt, aceste romane din sec. al XIX-lea pe care se bazează, sunt foarte prozaice și reale; acestea arată cum să trăiești o viață creștină obișnuită, cum să tratezi diferite patimi care apar. Prezentarea nu este la un nivel duhovnicesc, dar arătându-se comportarea în viață, și având o bază creștină a înțelegerii vieții, aceste filme sunt foarte folositoare. Nu cunosc nici un film din zilele noastre care să fie în felul acesta. Poate că mai poți găsi câte unul ici și colo, dar toate au devenit atât de îngrozitoare. De exemplu, Dickens se înflăcărează cu privire la viața obișnuită, de fiecare zi, dar filmul recent *E. T.* încurajează un lucru anormal, care devine ceva ca un salvator.

Cred că ar trebui să căutăm mai multe dintre aceste filme vechi. Pentru un grup - să zicem un grup din biserică - este foarte bine să se adune și să vizioneze aceste filme vechi, mai ales pentru tineri.

Pe lângă vizionarea de filme cu anumite ocazii, Părintele Serafim își rezerva timp pentru a aduce tineri la mănăstire pentru a interpreta piese clasice. Observând libertatea lui spirituală și alte încercări pentru a forma sufletele tinere, Părintele Alexei Young își amintește:

„De câteva ori, Părintele Serafim a venit la noi acasă în drumul său spre Ashland, Oregon, și înapoi, unde luase câțiva frați ca să vadă diferite piese acolo, la Festivalul Shakespeare. Odată - cred că era la începutul verii în care a murit - i-a luat pe ‘băieții’ să vadă *Romeo și Julieta*, pe care o citiseră și studiaseră mai înainte. Când mi-am exprimat surprinderea ca tineri monahi să fie luați să vadă o astfel de piesă, el a

⁵⁹¹ Versiunea

zis: ‘De ce nu? Sunt ființe omenești, și au sentimente și pasiuni ca oricine altcineva. Este mai bine pentru ei să li se ofere acest lucru cu îndrumare și control decât să se lupte singuri.’

Aceasta era în armonie cu instruirea pe care mi-o dădea atunci când venea Teofil să-și petreacă vara la mănăstire: ‘Să se uite la televizor - chiar spectacole cu caracter melodramatic! - și dacă vrea, ia-l la filme. Teofil este fascinat de lume, și este cel mai bine să o elimine acum din sistemul său. Numai că, urmărește totul împreună cu el și poartă *discuții* complete cu el, ca să fie în stare să plaseze totul într-un anumit context spiritual.’ Mi s-a părut foarte înțelept. El credea că o ‘doză’ mică, moderată de deșertăciune luminează ar putea acționa ca un vaccin și în cele din urmă s-ar putea să ducă la ‘imunitate’ față de atracțiile lumii.

Odată, mi-a cerut să-l iau pe Teofil să vadă *Don Giovanni* de Mozart, la Opera din San Francisco, ceea ce am și făcut; și altă dată mi-a cerut să-l iau la *Dr. Faust* de Marlow în Ashland. El știa aceste opere foarte bine, și chiar mi-a spus anumite ‘lecții’ pe care trebuia să le învăț din aceste producții și să le împărtășesc lui Teofil. El îmi cerea întotdeauna un ‘raport’ detaliat după aceea, despre felul cum reacționa Teofil (sau alții), dacă au ‘prins problema’, etc.

592

Imi mai amintesc cum îl încuraja pe Michael Anderson să citească Platon și alți filosofi, discutând cu el în detaliu, deși Michael parcursese cu râvnă aceste texte. Părintele Serafim i-a arătat cum toate acestea aveau legătură cu ortodoxia și cu patristica

La fel cu muzica: destul de repede îi spusese că ar trebui să-l lăsăm deoparte pe Mozart, etc., dacă vrem să fim cu adevărat serioși în sporire duhovnicească. Răspunsul lui: ‘Sărmanule!’ Încă îl mai aud spunând asta! Apoi a explicat locul frumosului în lumea spirituală, și cum lucrează marea artă de orice fel în întreaga fire spirituală a omului. Era pentru prima oară când aflam această idee. Mai târziu, am descoperit asta la unii sfinți părinți; am spus și altora în anii următori. Dar până atunci avusesem o viziune cam ‘puritană’ despre aceste lucruri ...

Au trecut ani de zile după ce Părintele Serafim ne-a părăsit, când am dat peste acest verset (II Tim. 1, 7) și îndată am meditat la el, căci pare să rezume propria sa abordare a subiectului - totuși, așa cum am constatat -: ‘Pentru că Dumnezeu nu ne-a dat duhul fricii; ci al puterii, și al iubirii, și al unei minți sănătoase’. În general aș spune că oricine s-a deschis realmente față de el - și din fericire nu sunt foarte mulți - a primit de la el o adevărată comoară de înțelepciune. Puțin i s-a apreciat în timpul vieții.”

CA orice părinte, Părintele Serafim a suferit pentru fiii pe care îi avea în grijă. Fiecare suflet tânăr pe care îl forma, inclusiv cei pe care nu i-am menționat, își avea propriile răni și cicatrici tănuite. Unul din ei era copil nedorit, crescut într-un mediu lipsit de iubire, fără tată și mamă dezechilibrată religios; altul, deși provenea dintr-un cămin iubitor, se pare că nu putea „să se găsească” cu cât creștea și devenea matur și părinții nu-l mai puteau proteja de realitățile nemiloase ale vieții; alt tânăr, care provenea dintr-o familie dezmembrată și se mutase de la tată la mamă, avusese răni care trebuiau vindecate; mai venise un frate la mănăstire din lumea subterană a drogurilor, crimei și magiei negre - influențe care încă îl mai chinuiau.

Noaptea târziu, Părintele Gherman îl vedea adesea pe Părintele Serafim rugându- se pentru acești tineri și pentru toți oamenii tulburați care intraseră în viața lui: victime ale societății moderne nihiliste, a cărei esență o identificase cu mulți ani în urmă. Băieții încă mai sforăiau în paturi, în timp ce Părintele Serafim, în frig, în biserica întunecată, luminată de o singură lumânare, stătea aplecat deasupra Sfintei Mese. Plângând, îl ruga stăruitor pe Dumnezeu să-i binecuvânteze, să-i ocrotească și să-i vindece.

⁵⁹² Părintele seminaristului George, menționat mai sus.

Frații nu au știut niciodată de asta până după moartea lui, când și-au dat seama întru totul ce părinte adevărat avuseseră în Părintele Serafim.

Apariții cerești

Sfântul Ioan din Kronstadt a scris că toții sfinții „sunt frații noștri mai mari care se află într-un locaș al Tatălui ceresc. Plecând de la pământ la cer, ei se află întotdeauna cu noi întru Dumnezeu ... ei slujesc împreună cu noi, cântă, vorbesc, se informează, ne ajută în diferite ispite și neazuri. Chemați-i ca și cum ar fi oameni vii; și veți crede în Biserică.”

Peste ani de zile, acești „frați și surori mai mari” din împărăția cerurilor le-a adus mult ajutor părinților de la Platina în vremuri de ispită. Iată un exemplu:

În mai 1981, a venit la mânăstire un rus tulburat, probabil demonizat. Evadat din Uniunea Sovietică, acest om săvârșise chiar și crimă în trecut. Fiind odată bătut și înjunghiat de niște huligani negri, a prins ideea în mintea sa tulburată că negrii ar fi un fel de rasă drăcească și că era de datoria lui să-i extermine. Când l-a văzut pe mulatru Teofil la mânăstire la cină, s-a uitat la el și apoi i-a adresat amenințări Părintelui Gherman cu privire la băiat. Toți au împietrit. Mai târziu, noaptea, omul a fost recunoscut fugind prin mânăstire cu un cuțit în mână. Părintele Gherman l-a oprit și i-a spus ferm să meargă la culcare și apoi i-a pus pe frații mânăstirii să închie ușa lui Teofil și să-l păzească pe băiat până dimineață.

A mai fost atunci un rus care a vizitat mânăstirea: un om sincer, îndelung răbdător și extrem de blând, cu numele Gregory Karat. În dimineața următoare, Gregory s-a sculat înaintea tuturor. Când s-a apropiat de biserică a văzut un călugăr cu barbă albă mergând prin preajmă și ținând în mână un baston. Când Părintele Gherman veni din chilie ca să înceapă slujba, Gregory l-a întrebat:

- Știi că ai un musafir?
- Nu.
- N-am auzit nici o mașină, dar ai un musafir. Este un bărbat înalt, demnitar, dar
593

nu are *panaghia* de episcop. Purta dulamă și a intrat foarte solemn pe poartă și a mers prin mânăstire, ținând un toiag într-o mână și un sceptru într-alta.

- Nu știu cine ar putea fi, zise Părintele Gherman.

Gregory l-a luat atunci pe Părintele Gherman în biserică. În colțul unde era așezată masa pentru pomenirea morților, el a arătat spre unul dintre portretele adormiților celor dreپți.

- Acesta este cel care a sosit dimineață, sunt sigur, a zis el. Cine este?

- De ce, acesta este Starețul Damaschin, a răspuns Părintele Gherman. Dar el a murit acum o sută de ani. Și într-adevăr, chiar în acel an se împlinea centenarul de la adormirea Starețului Damaschin.

Starețul Damaschin fusese unul dintre oamenii cei mai influenți din istoria de o mie de ani a Valaamului. Faptul că Arhiepiscopul Ioan numise obștea Sf. Gherman „o imagine a Valaamului”, era legat de el în multe feluri. Datorită acestui stareț drept, fusese redactată prima viață a Sf. Gherman, călugăr de la Valaam, ducând astfel la mărirea Sfântului și în cele din urmă la canonizarea lui.

Pentru părinții de la Platina, semnificația vizitei Starețului Damaschin la mânăstirea lor era clară: acesta fusese trimis de Dumnezeu pentru a îndepărta împlinirea planurilor drăcești ale omului nebun, să slăbească - cu „sceptrul” său duhovnicesc -

⁵⁹³ *Panaghia: o icoană a Maicii*

demnitățile și puterile satanice care tulburaseră pacea și armonia mănăstirii. Omul a fost îndepărtat în ziua aceea de către Părintele Gherman și Gregory Karat, și odată cu el a plecat și pericolul. Părinții nu au uitat niciodată ce bine le-a făcut Starețul de la Valaam, și cu ocazia centenarului, în același an, au scos un număr al *Cuvântului Ortodox* cu viața lui în limba engleză și cu imaginea lui pe copertă⁵⁹⁴.

O ALTĂ vizită din cer a avut loc cu puține luni mai târziu, și aceasta a fost descrisă de novicele Gregory, mai sus menționat:

„Pe când viețuiam în Mănăstirea Sf. Gherman din Alaska, februarie 1982, l-am însoțit pe ieromonahul Serafim la a treia pomenire binecuvântată de la Redding, California, unde a ținut o cuvântare cu prilejul pelerinajului din iarnă de la Sf. Gherman din Alaska, și a slujit Sfânta Liturghie în ziua următoare, la sărbătoarea întâmpinării Domnului, la parohia misionară *Mântuirea păcătoșilor*.

Îndată după Liturghie, Părintele Serafim m-a trimis împreună cu câțiva frați să fac aprovizionarea pentru mănăstire, dându-mi 150\$. Venind la casă cu un cărucior plin de cumpărături, brusc mi-am dat seama că nu aveam bani. M-am mâhnit, și m-am simțit îngrozitor, că pierdusem banii, și am pornit să acuz și să reproșez tuturor cu glas tare și în gând. Am telefonat la biserică și Părintele Serafim ne-a spus să ne întoarcem. După ce am parcat, am pornit pe jos spre biserică și l-am întâlnit pe Părintele Serafim singur, la mijlocul drumului, și el a zis: ‘Ai banii acolo’, arătând spre pieptul meu. ‘Arhiepiscopul Ioan mi-a spus. Nu te-ai gândit să te rogi lui, nu-i așa?’ Am pus mâna la piept cu siguranță și în același timp cu bucurie și cu rușine am găsit banii într-un buzunar, unde crezusem că cercetasem, și am tresărit și am răspuns că, într-adevăr, nu mă rugasem lui Vlădica Ioan. Apoi Părintele Serafim m-a mângâiat, explicând că după ce terminase de vorbit la telefon a mers îndată la biserică, în partea stângă unde se afla un portret mare al Arhiepiscopului Ioan împreună cu mitra sa și cu alte câteva portrete și obiecte asociate cu viața și persoana sa. Acolo îi ceruse lui Vlădica Ioan să ne ajute să găsim banii. Arhiepiscopul Ioan l-a informat că aveam banii în buzunar (sub nasul meu!). Astfel, prin mijlocirea dreptilor lui Dumnezeu, o încercare și ispită sigură s-a transformat într-o revelație a sfințeniei și harului⁵⁹⁵”.

Desigur, această vizită a fost un semn nu numai al ajutorului ceresc pe care îl dau sfinții, ci și al strânsei legături pe care Părintele Serafim o avea cu lumea cealaltă. Următoarea relatare a fiului Valentinei Harvey, Filip, arată că Părintele Serafim, chiar în timpul pelerinajului său pământesc a primit o pregustare a fericirii cerești pregătite pentru el:

„Cu câțiva ani înainte de adormirea Părintelui Serafim, slujeam cu el în altar [la biserică din Redding]. Nu-mi amintesc exact data, dar era o priveghere obișnuită de sâmbătă noaptea. Era un grup mic de oameni în biserică. Eram eu cu mama și cu sora mea. Mai era citețul din Platina. Era o slujbă liniștită, plină de pace.

În timp ce se citea *imosul* la utrenie, Părintele Serafim era adâncit în rugăciune. La un moment dat eu eram în picioare în altar, pe când Părintele Serafim stătea înaintea Sfintei Mese. Citirea la strană curgea foarte liniștitor. Am simțit un sentiment de liniște și pace cu adevărat ireală. M-am uitat la Părintele Serafim și am văzut o lumină pe fața lui. Nimic surprinzător, doar o lumină. După slujbă, atât mama, cât și sora mea au remarcat că slujba fusese atât de calmă, liniștită și duhovnicească.

⁵⁹⁴ [Starețul Gherman], „Starețul Damaschin de la Valaam: ziditor al sfințeniei ortodoxe”, *The Orthodox Word*, no. 96 (1981), p. 4-10. ’

⁵⁹⁵ Fratele G[regory Eliel], „Mai mult ajutor de la Arhiepiscopul Ioan”, *The Orthodox Word*, no. 111 (1983), p. 128.

Nu mi-am dat seama ce văzusem până când am citit *Mica filocalie rusă* cu privire la Sf. Serafim de Sarov⁵⁹⁶. Cred cu adevărat că Părintele Serafim era binecuvântat de Lumina Sfântă ”.

În slujba vecerniei ortodoxe Iisus Hristos este numit „Lumină Lină”; și în timpul slujbei de priveghere din acea „capelă garaj” din Redding, Părintele Serafim a primit să trăiască experiența Lui ca atare. Necăutând nimic spectaculos, i s-a dat acea mângâiere sublimă, lăuntrică a Celui Care l-a chemat din lume și i-a zis: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu* (Ioan 14, 27).

Părintele GHERMAN relatează o altă ocazie, când s-a întâmplat ceva extraordinar în altar cu Părintele Serafim. Asta s-a întâmplat într-o duminică dimineată nu cu mult înainte moartea Părintelui Serafim. El se pregătea să slujească Sfânta Liturghie la mănăstire, când Părintele Gherman a coborât din chilia sa din Valaam și a intrat în biserică. Se terminase ceasul al șaselea, după care trebuia să înceapă Liturghia. Dvera era trasă într-o parte, și Părintele Gherman a văzut că fratele Dima îl slujea pe Părintele Serafim. Spre uimirea lui, a mai văzut spatele unui alt slujitor în altar. Acest slujitor era de aceeași înălțime cu Dima. Avea părul blond, lung, și purta *stihar* alb și un *orar* albastru. Părintele Gherman îi putea vedea numai spatele și se întreba cine era. Când a intrat în altar prin ușa dinspre miazăzi, i-a șoptit Părintelui Serafim: „Cine este celălalt?” Dar Părintele Serafim a negat că ar mai fi fost cineva în afară de Dima.

„Am cercetat altarul cu ochii mei”, își amintește Părintele Gherman, „și nu am văzut pe nimeni. M-am gândit că poate a plecat prin ușa dinspre miazănoapte a iconostasului, dar nu era nici o urmă. Totuși, am văzut clar un om. Când am intrat din nou în altar, îndată inima mi s-a umplut de o frământare smerită, și glasul meu interior a spus: De ce n-ar fi putut fi un înger? Niciodată înainte sau după, nu am mai avut o asemenea venerație fără cuvinte. O, Doamne, minunate sunt lucrurile Tale!”

⁵⁹⁶ Sf. Serafim de Sarov, *Mica filocalie rusă*, vol. 1, p. 73.

⁵⁹⁷ Părintele Serafim Rose, *Împărăția cerească*, p. 115-II6.

PARTEA A XI-A

99

„Ultimii din cei mari”

Fii copii când e vorba de răutate. La minte însă fii desăvârșiți.
- I Corinteni 14, 20

Odată, pe când Episcopul Nectarie vizita Optina, în copilărie, bătrânul Nectarie, văzător cu duhul, îi spusese mamei sale: „Ai mare grijă de el. Ne va fi de folos într-o zi”.

Ajungând călugăr și apoi ierarh în America, Episcopul Nectarie a împlinit cuvântul bătrânului. Nu a devenit vestit, nici nu a săvârșit ceva spectaculos, ci a întrupat cu credință simplitatea, blândețea, bunătatea și căldura duhovniciei de la Optina. Iată cum își amintește despre acest om greoi, cu barba albă, o rusoaică cu numele Barbara, care l-a cunoscut în copilăria ei în San Francisco:

„L-am cunoscut pe Episcopul Nectarie de pe când aveam doar trei sau patru ani. Când eram mai mare, aparțineam unui grup de credincioși ruși. Episcopul Nectarie era capul bisericesc al credincioșilor, și venea să slujească un acatist și să bea ceai.

Era un om curat; și fiind ca un copil, iubea copiii. Îmi amintesc cum a cumpărat o barcă cu fratele meu, și împreună au scufundat-o. Era un înotător extraordinar, și a învățat-o pe sora mea să înoate.

În tabăra de credincioși, în fiecare zi ne spunea istorioare. Era un povestitor atât de bun că ni se holbau ochii pe când îl ascultam. Era atât de animat. Era mai bun decât televizorul.

Întotdeauna ne amuza. Imita sunetele animalelor, făcea ca bufnița sau ca ursul. Și iubea animalele.

Prietena mea Vera obișnuia să-l ia cu mașina prin împrejurimi. Odată a mers ca să-l ia, și găsindu-l în bucătărie, a văzut o farfurie pe podea, plină de furnici.

- Vlădica Nectarie! Ce-i cu farfuria aia pe podea? a întrebat ea.

- Verocica, a zis el, hrănesc furnicile.

Avea o mare înțelepciune și îi plăcea să glumească, dar de obicei păstra o față serioasă.

Era și foarte atent. Îmi amintesc cum mi-am rupt degetele odată, și a venit să mă asiste.

Odată l-a ascuns pe fratele meu în casa lui, după ce îl bătuse mama.

Episcopul Nectarie era un om minunat. Era foarte drăguț și foarte cald - un om foarte deosebit, care era foarte iubit de noi, copiii”.

Părinții de la Platina povesteau și istorioarele care ilustrau blândețea și înțelepciunea neprihănită a Episcopului Nectarie. Odată a venit să viziteze mănăstirea pe neașteptate, și părinții au vrut să-i servească o masă. În săptămâna aceea era de rând Dima, „mecanicul auto ortodox”, care tocmai repara o mașină. Erau peste tot piese și unelte, și totuși trebuia să facă ascultare de porunca grabnică a Părintelui Gherman și săi pregăzească imediat o masă Episcopului. S-a hotărât să facă spaghete. Când mâncarea era gata să o pună în farfurii, Dima cel simplu, crezând că persoanele importante ca episcopii trebuie să primească mai multă mâncare decât altcineva, a pus o porție uriașă de spaghete și o mulțime de sos tomat pe farfuria Episcopului Nectarie. Un frate a

început citirea obișnuită din timpul mesei, pe când sărmanul Episcop încerca eroic să se lupte cu muntele de spagheti din fața lui. Tot mâncase el o vreme când părinții au observat că făcea ceva ciudat cu gura lui. Episcopul începu atunci încet să scoată ceva din gură. Era un șurub mare cu o piuliță pe el. O piesă de la mașina lui Dima căzuse cumva în sosul pentru spagheti.

Părinții erau foarte încurcați, dar Episcopul Nectarie nu s-a întristat, nici nu s-a tulburat cătuși de puțin. Cu un zâmbet în ochi s-a întors către Părintele Gherman și a șoptit:

- Nu-i de mirare că-i așa de gustos.

*T*E slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor (Matei 11, 25).

Aceleași calități ale Episcopului Nectarie îi făceau pe copiii să-l îndrăgească în timp ce pentru cei „înțelepți și pricepuți” erau o sursă de derâdere. Părintele Gherman a văzut aceasta cu mare durere atunci când se afla împreună cu Episcopul Nectarie, Arhiepiscopul Artemon, alt episcop și acoliți, el luase avionul ca să meargă la funeraliile Arhiepiscopului Averkie, în 1976. În timpul călătoriei, ori de câte ori Episcopul Nectarie deschidea gura, chiar pentru a spune un lucru mărunț cum ar fi ceea ce se vede pe fereastră, afară, Părintele Gherman a observat că ceilalți din grup se uitau unul la altul, se strâmbau și își roteau ochii, ca și cum ar fi spus, „De ce trebuie să stăm aici și să suportăm acest om?” Părintele Gherman a fost foarte mirat să vadă pe față asemenea lipsă de respect; nu încercau de loc să o ascundă. Fără să reacționeze la comportarea lor, Episcopul Nectarie își pleca doar capul și își recăpăta liniștea.

Părinții de la Platina știau că Episcopul Nectarie era ultimul episcop care fusese urmaș îndeaproape și apărător dezinteresat al Arhiepiscopului Ioan. Lor le era frică să se gândească ce se va întâmpla după moartea lui.

Episcopul Nectarie avea aceleași temeri. El se jertfise ca să păstreze duhul de iubire și simplitate de la Optina, dar erau în stare părinții Gherman și Serafim să continue aceasta în fața unei atmosfere bisericesti din ce în ce mai fățarnică, rigidă și nemiloasă? El dorea ca ei să continue să păstreze duhul de la Optina.

La 26 mai 1977, Episcopul Nectarie a venit la mănăstire și a cerut să vorbească părinților în „camera țarului”. După cum a relatat Părintele Serafim mai târziu în Jurnalul său, el aducea cu el „bunătațile catacombelor”.

- Rugați-vă pentru mine ca Dumnezeu să-mi dea putere și ca să trăiesc, a spus el părinților când se aflau singuri. V-am supărat cât pentru toți acești ani. Dar acum am venit să vă previn. După ce voi muri veți fi aspru persecutați. Vă vor interzice să slujiți

598

Liturghia. Și poate veți fi răspopiți; or să vă ia și antimisurile și potirele. De aceea vă dau acest antimis cu semnătura Arhiepiscopului Ioan, și mai târziu am să vă dau setul vostru de potire. Arhiepiscopul Ioan mi-a dat acest antimis cu care să slujesc în taină în cazul în care eram persecutat după moartea sa. Și acum vi le las vouă pentru același scop, așa încât atunci când veți fi persecutați după moartea mea, veți construi un locușor în pădure și veți sluji în taină, și veți săvârși Euharistia pentru voi și pentru oamenii voștri.

Părintele Gherman l-a întrebat dacă avea dreptul să facă asta.

- Da, a răspuns Părintele Nectarie. Din trei motive: Pentru că eu sunt părintele tău duhovnicesc și tu ești în același duh cu mine, pentru că eu te-am hirotonit și pentru că eu știu ce urmează să se întâmple.

Părintele Serafim s-a uitat la Părintele Gherman neîncrezător, ca și cum ar fi întrebat: „Vorbește serios?” Apoi, întorcându-se către Episcopul Nectarie a întrebat:

⁵⁹⁸ Antimis: un giulgiu în care sunt cusute moaștele unui martir, și pe care preotul slujește Sfânta Liturghie.

- De ce am făcut totul rău? De ce trebuie să fim persecutați?

- Mai întâi, a zis Episcopul, pentru că voi continuați netemători să tipăriți despre Arhiepiscopul Ioan, ceea ce nu face plăcere Arhiepiscopului Artemon și companiei sale. În al doilea rând, pentru că împreună cu mine sunteți împotriva „dogmei răscumpărării”, care este erezie, și pe care Arhiepiscopul Artemon o sprijină. În al treilea rând, pentru că este gelos pe voi.

Acest ultim motiv a stârnit uimirea Părintelui Gherman care a întrebat cum Arhiepiscopul unei eparhii atât de importante ar putea fi gelos pe ei. „ați fi uimiți să știți cât de gelos este”, a insistat Episcopul Nectarie.

După cum am spus, Episcopul Nectarie avea o capelă mică închinată icoanei Maicii Domnului din Kursk, situată în orașul Alameda, peste golful San Francisco. După hirotonirea lor, părinții Serafim și Gherman, împreună cu frații de la mănăstire, au mers acolo în fiecare an în noiembrie, de hramul capelei, care era și ajunul zilei numelui Episcopului Nectarie. Îl ajutau pe Episcop să slujească privegherea și Liturghia, care începeau seara și continuau până în jurul orei patru dimineața. Prezența părinților călugări și a fraților îi aduceau întotdeauna mângâiere Episcopului Nectarie, căci nădăjduse odată să așeze o comunitate monahală în Alameda. Ultima dintre aceste slujbe de neuitat de toată noaptea a fost ținută la câteva luni după moartea Părintelui Serafim, dar Episcopul Nectarie era deja extrem de slăbit și se apropia de moarte. A stat toată slujba și a participat ca și cum ar fi fost în putere, chiar dacă trebuia să aibă un flacon de oxigen în mână în altar.

Părintele Serafim a fost fericit să moară înainte de Episcopul Nectarie. După moartea Episcopului, Părintele Gherman nu a mai întâlnit niciodată un ierarh de valoarea lui. Așa cum a înțeles Barbara când a crescut mai mare, *E a fost ultimul dintre cei mari*. Dincolo de exteriorul umil al Episcopului, acesta era un bărbat de o spiritualitate adâncă. Sfaturile pe care le dădea părinților despre rugăciune și viața duhovnicească, aveau întotdeauna rădăcini foarte adânci, nu numai în cunoștințele patristice, ci și în tradiția vie pe care o primise. Faptul că el cunoștea sensul liniștii lăuntrice și rugăciunea inimii, a ieșit la iveală la sfârșitul vieții sale datorită Părintelui Gherman, când a avut nevoie de un stimulator cardiac. „Ce credeți?” L-a solicitat atunci pe Părintele Gherman. „Dacă îmi pun în interior un dispozitiv cu baterie, acesta va avea un ritm anume. Și întrucât rugăciunea lui Iisus pe care o practic eu are și ea un ritm anume, dispozitivul mă va forța să mă rog, nu așa cum vrea inima mea.

Când a murit Episcopul Nectarie, la 24 ianuarie, în duminica noilor martiri ruși pe care îi iubea, atunci Părintele Gherman și aproape toți frații s-au grăbit către slujba de pomenire a sa, din Catedrala din San Francisco pentru a-și lua rămas bun de la el. Acolo i s-a îngăduit Părintelui Gherman să-i aducă un elogiu, dar nu i s-a permis să vorbească mai mult de cinci minute, și doar în acele cinci minute a trebuit să spună totul atât în engleză cât și în rusă!

Părintele Gherman își amintește: „Trebuie să recunosc că l-am judecat pe Episcopul Nectarie în timpul vieții. Voiam un episcop realist, lipsit de frică, curajos ca Arhiepiscopul Averkie - sau un misionar ca Arhiepiscopul Andrei. Episcopul Nectarie avea atât de mult de dăruit și totuși el a acceptat poziția umilă în care a fost așezat și niciodată nu a vrut să înainteze.

Totuși, aceste gânduri ale mele erau la un nivel scăzut. Mai târziu, după moartea lui, mi-am dat seama de ce a făcut ceea ce a făcut. Am înțeles ce era potrivit pentru el, cum a văzut situația îngrozitoare a Bisericii și totuși s-a străduit într-un fel să meargă mai departe. În mijlocul acelei întregi intrigi, politici, sofisticării și ‘aranjamente’, Episcopul Nectarie reușise să-și păstreze puritatea întocmai ca și Bătrânul Nectarie care era ca un copil.

După moartea Părintelui Serafim, l-am întrebat pe Episcopul Nectarie cum voi putea supraviețui odată ce și el și Episcopul erau plecați. A zâmbit cu blândețe și a zis, ‘Vei fi foarte bine. Mă mai ai pe mine.’

Atunci, erau doar niște simple cuvinte. Dar acum că el a plecat la Domnul, văd că este adevărat.

Episcopul Nectarie a trăit cu cugetul că Bătrânul Nectarie era aproape, era atât de viu pentru el. Acum eu simt același lucru despre Episcopul Nectarie. A lăsat în urma lui un sentiment atât de cald, o imagine de ‘Moș Crăciun’ și simt că el este cu mine tot timpul.”

100 *Nădejde*

Nu vă încredeți în cei puternici, în fiii oamenilor
- Psalm 145, 3

‘Porțile iadului’ nu vor triumfa asupra Bisericii, dar au făcut-o și cu certitudine pot triumfa asupra multora care se consideră stâlpi ai Bisericii, după cum arată istoria Bisericii.

- Arhiepiscopul Averkie⁵⁹⁹

ARHIEPISCOPUL Averkie a scris, „ortodoxia nu este vreun fel de organizare pământească pură care este condusă de patriarhi, episcopi și preoți care cuprind clerul în Biserica numită oficial ‘ortodoxă’. Ortodoxia este ‘Trupul lui Hristos’ mistic, al cărui cap este Insuși Hristos ....

Biserica, este adevărat, nu poate fi complet despărțită de lume, întrucât oamenii intră în ea, care încă viețuiesc pe pământ, și de aceea este de neevitat elementul ‘pământesc’ din alcătuirea ei și organizarea externă; totuși *cu cât acest element ‘pământesc’ este mai mic, cu atât va fi mai bine pentru scopurile ei veșnice.* În orice caz, acest element ‘pământesc’ nu trebuie să întunece sau să înăbușe elementul duhovnicesc curat - problema mântuirii sufletului în viața veșnică - pentru care a fost întemeiată și există Biserica.”⁶⁰⁰

Spre sfârșitul vieții, i-a fost foarte clar Părintelui Serafim faptul că nu-și putea pune mare nădejde în nici o organizare bisericească pământească. Într-o dimineață, parcă din senin, a făcut o afirmație surprinzătoare, pe care însoțitorul său nu avea să o iute niciodată. „Toate organizațiile ecleziastice”, a zis el, „în cele din urmă, își vor pleca capul lui Antihrist.”⁶⁰¹

Carându-i-se să explice, Părintele Serafim a spus că toate organizațiile ecleziastice, prin însăși virtutea existenței lor, vor trebui să se supună unui lider mondial și să fie „recunoscute” de către el pentru a continua să existe.

Cel mai iubit nou martir rus al Părintelui Serafim, Episcopul Damaschin, vorbise mai devreme, tot în acest veac despre felul cum va fi folosită „recunoașterea oficială” ca parte a înșelărilor timpurilor de pe urmă. Într-un eseu intitulat „Pecetea lui Hristos și pecetea lui Antihrist”, Episcopul Damaschin a scris că, atunci când va veni Antihrist, nu se va aștepta ca toată lumea să fie de acord cu filosofia lui. Cei care vor fi împotriva vor fi ispitiți de dorința lor de a se menține ei și organizațiile lor, și astfel, propria lor poziție

⁵⁹⁹ Arhiepiscopul Averkie, *Stai hotărât întru Adevăr*, p. 2.

⁶⁰⁰ Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?”, p. 2-3.

⁶⁰¹ Citat în Părintele Serafim Rose, *Împărăția cerească*, p. 107.

și putere. Sfinții părinți comentează asupra faptului că pecetea lui Antihrist nu va fi plasată pe frunte și pe mână simultan, ci pe frunte *sau* pe mână (Apoc. 13, 16). Potrivit Sf. Andrei de Cezareea, cei care îl primesc pe frunte vor împrumuta *felul de a gândi al lui Antihrist*, pe când cei care îl vor primi pe mână îi vor recunoaște *puterea de acțiune (autoritatea)*, înșelându-se cu credința că este permis să faci aceasta „numai dacă rămâi creștin în suflet”.⁶⁰² Desigur, Episcopul Damaschin a legat aceasta de fenomenul sergianismului din țara sa, dar Părintele Serafim a observat că era foarte relevant și în lumea liberă a Bisericilor Ortodoxe.

Sf. Ignatie Brianceaninov, proroc din Rusia secolului al XIX-lea, vorbise și el despre felul cum toate organizațiile ecleziastice se vor supune în cele din urmă lui Antihrist:

„Se mai poate presupune că *instituția Bisericii care s-a clătinat îndelung va cădea groaznic și deodată. într-adevăr, nimeni nu este în stare să oprească sau să prevină aceasta. Mijloacele actuale care susțin Biserica instituțională sunt împrumutate din elementele acestei lumi, lucruri dăunătoare pentru Biserică, și urmarea va fi doar accelerarea căderii ei .... Fie ca milostivul Dumnezeu să-i apere pe cei care mai cred în El. Dar cei rămași sunt slabi, și astfel se întăresc.*”⁶⁰³

La câțiva ani după moartea Părintelui Serafim, a fost scos din Rusia pe furiș, un articol care conținea o altă profetie care confirmă afirmația Părintelui Serafim. În timpul anilor celor mai cumpliți ai comunismului, cu câteva decenii înainte de epoca actuală a libertății religioase din Rusia, înaintevăzătorul bătrân Lavrentie de Cernigov (f 1950) spusese fiilor săi duhovnicești:

„Vor veni vremurile când se vor renova chiar și bisericile închise, și se vor repara nu numai pe dinafară ci și pe dinăuntru. Se vor împodobi cupolele bisericilor și clopotnițelor. Dar când se va termina aceasta va veni domnia lui Antihrist. Rugați-vă ca Domnul să ne îngăduie o prelungire a timpului, ca să ne putem întări, pentru că ne așteaptă vremuri înfricoșătoare. Vedeți cu câtă viclenie se pregătește totul? Toate bisericile vor fi absolut mărețe, ca niciodată înainte, dar va trebui să nu se intre în acele biserici. Antihrist va fi încoronat ca rege într-o catedrală din Ierusalim, cu participarea clerului și a Patriarhului.”⁶⁰⁴

ÎN măsura în care organizarea merge, noi am văzut totuși cum Părintele Serafim își pusese ultima sa nădejde în episcopii Bisericii Ruse din străinătate pentru a menține pozițiile ortodoxe în echilibru. Totuși, după ani de zile, el îi văzuse pe marii ierarhi ai acestei Biserici murind unul câte unul, ca și cum așa ar fi trebuit să fie, lăsând oameni mai mici, organizatori în locurile cele mai înalte, cu scheletul „dogmei răscumpărării” false, legănându-se în birourile lor. Ultimul dintre marii ierarhi, Episcopul Nectarie, a supraviețuit mai puțin de patru luni Părintelui Serafim. La înhumarea acestui Episcop din Jordanville, după ce s-a aruncat cu pământ peste sicriu, o femeie care lucrase în sediul Sinodului din New York, a venit la Părintele Gherman. „Nu înseamnă asta că Arhiepiscopul Ioan nu a avut de loc dreptate?” a zis ea. „Aproape toți prietenii săi sunt acum morți, și dușmanii lui sunt în viață și sunt bine, în poziții cheie.” Și într-adevăr, în câțiva ani, Arhiepiscopul Vasian urma să ajungă ierarhul superior al întregii Biserici Ruse din străinătate.

Odată nădăjduise și Părintele Serafim într-o mișcare „înflăcărat ortodoxă” unită, pentru a contracara înșelările vremurilor de pe urmă. Scria în 1979: „Cu ani în urmă, când Părintele Gherman și eu eram tineri și naivi, visam o mișcare puternică, deschisă de ortodoxie înflăcărată printre tinerii convertiți, ruși, greci, etc. Doamne, am îmbătrânit

⁶⁰² I. M. Andreev, *Sfinții din catacombele Rusiei*, p. 222-223.

⁶⁰³ Episcopul Ignatie Brianceaninov, citat în Arhiepiscopul Averkie, *Stai hotărât întru Adevăr*, p. 5.

⁶⁰⁴ Din manuscrisul original. Versiune editată în *Nadejda*, nr. 14 (1988).

și ne-am înțeleptit, și nu mai așteptăm mult. Toți duhovnicii noștri, ai ortodoxiei, au și latura lor cu totul prea omenească .... Mi se pare că la prea mulți înflăcărați ortodocși există o îngustime intelectuală, combinată cu un fel de orientare politică, care produce grupări la stânga și la dreapta și pierde din vedere ‘sarcina generală’ despre care am crezut (și credem încă) că este foarte clară, în special când o pui în contrast cu renoaționismul grosolan care are loc acum în Mitropolie, Arhiepiscopia greacă, etc.”

Părintele Alexei Young își amintește cum poziția înflăcărată a Părintelui Serafim față de „jurisdicția” ortodoxă din afara Bisericii Ruse din străinătate s-a schimbat peste ani:

„Părintele Serafim făcea o separare foarte strictă față de alte jurisdicții în primii câțiva ani (aprox. 1966 - 1975) când au avut contact cu el.

Cred că experiența lui despre alte grupuri ortodoxe era cam limitată și academică, și astfel ideile sale stricte erau formate pe o bază aproape pur ideologică. Totuși, aceasta s-a schimbat destul de brusc, întrucât a început să vadă 1) efectele izolării asupra sinodului din străinătate și 2) fanatismul strident în creștere al ‘grupării’ rigoriste din sinod. La început a fost incomod, și apoi îngrozea în mod deschis când vorbea despre lipsa de bunăvoință față de partea așa-numiților înflăcărați. El a fost un ‘înflăcărat’, dar nu până la excluderea bunăvoinței. Spre sfârșitul vieții mi-a spus odată: ‘Regret multe dintre articolele „pro-înflăcărați” pe care le-am publicat în *Cuvântul ortodox* în primii ani: am ajutat la crearea unui monstru și pentru asta mă căiesc!’ A fost destul de categoric cu asta

....

Cam în ultimii doi ani de viață, Părintele Serafim mi-a spus adesea că începuse să împărtășească mireni din alte jurisdicții care veneau la el. El zicea: ‘Știu că asta va aduce nemulțumire, dar acești oameni vin, și ei sunt flămânzi de îndrumare și hrănire duhovnicească și ... ce putem face? Să-i alungăm? Când l-am întrebat dacă nu se teme să fie ‘denunțat’ de către ultra-zeloșii din sinod, a răspuns: ‘Nu mă cunoști foarte bine dacă crezi că m-aș tulbura pentru asta. Indiferent dacă aș avea necazuri sau nu, eu ȘTIU că acest lucru este corect!’

În general despre acest subiect, consider că Părintele Serafim, în timp ce respecta regulile și regulamentele exterioare, a încercat întotdeauna să pătrundă ‘duhul’ interior. De la începutul anilor ’70 (după câte îmi amintesc) el a văzut tot mai clar că trebuie să ne ridicăm deasupra diferențelor jurisdicționale - nu pentru a deveni inovatori sau trădători - ci pentru a salva cât mai multe suflete posibil, care erau în căutarea ‘miresmei creștinismului adevărat’ (cum îi plăcea lui să spună). Așadar, în timp ce evita apariția scandalului și încerca să nu ‘provoace’ pe nimeni în nici un fel, el totuși arunca plasa departe și foarte deschis. Și după cum știm, a prins mult ‘pește’.”

Ceea ce spune Părintele Alexei provine din scrisorile cu sfaturi duhovnicești ale Părintelui Serafim, care s-au păstrat. Într-o scrisoare, Părintele Serafim răspunde întrebărilor unui fiu duhovnicesc, care fiind în Biserica Rusă din străinătate, voia să se căsătorească cu o femeie din Mitropolia „rivală” (Biserica Ortodoxă din America). Preotul femeii, fiind devotat total propriei sale jurisdicții, a refuzat să cunune cuplul până când tânărul a părăsit Biserica Rusă din străinătate. „Cu curaj uniți-vă întru una sfântă, catolică și apostolică Biserică”, i-a scris preotul lui, încrezător în sine. „Un pas în această direcție îmi va schimba părerea în mod considerabil.”

„Ajutor!” a scris tânărul Părintelui Serafim. „Am nevoie de sfatul și rugăciunile dvs. ca să știu ce să fac. Intreaga situație îmi este foarte confuză, și desigur și logodnicei mele ...”

În această dilemă a iubirii față de politica jurisdicțională, Părintele Serafim a scris fiului său duhovnicesc: „Cred că preotul este peste măsură de dramatic față de toată problema. Chestiunea ‘jurisdicției’ (în cazul Bisericii Ortodoxe din America și Biserica noastră din străinătate) nu este atât de crucială ca să împiedice o căsătorie, chiar dacă partenerii ar aparține unor jurisdicții diferite; pentru certitudine, unitatea

minții față de această problemă este preferabilă, dar în practică această problemă este pusă la punct de cuplurile înseși.”

Am vorbit mai devreme cum Părintele Serafim nu și-a schimbat niciodată atitudinea de bază împotriva ecumenismului și reformei din Biserică. Totuși, în ultimii ani de viață, când a văzut oameni care îi numeau „eretici” pe cei din altă jurisdicție pentru că mergeau la întruniri ecumenice, s-a străduit să definească această atitudine mai clar. În „Apărarea Părintele Dimitrie Dudko” a scris:

„Ecumenismul este o *erezie* numai dacă neagă faptul că ortodoxia este adevărata Biserică a lui Hristos. Puțini lideri ortodocși ai mișcării ecumenice au mers atât de departe; dar majoritatea participanților ortodocși la mișcarea ecumenică *nu* au susținut mult aceasta; și puțini (cum ar fi fostul preot Gheorghe Florovski) doar i-a iritat pe protestanții din mișcarea ecumenică, afirmând frecvent la întrunirile ecumenice că ortodoxia este Biserica lui Hristos. Desigur trebuie criticată participarea chiar a acestor persoane din urmă la mișcarea ecumenică, care, fiind în cea mai bună formă tot face erori și este neclară în legătură cu natura Bisericii lui Hristos; dar acești oameni nu pot fi numiți ‘eretici’, și nici nu se poate afirma că nimeni, în afară de câțiva reprezentanți ortodocși, n-a propovăduit de fapt ecumenismul ca pe o *erezie*. Bătălia pentru adevărata ortodoxie din zilele noastre nu este ajutată de asemenea exagerări.”⁶⁰⁵

În sensul cel mai adânc, mișcarea Părintelui Serafim, departe de izolarea jurisdicțională, se trage din conștiința sa apocaliptică. Dacă toate organizațiile ecleziastice se vor prăbuși într-adevăr înaintea lui Antihrist, fiind în „jurisdicția corectă”, nu va salva nici unul. Într-o scrisoare din 1978, Părintele Serafim scria:

„Simțim că semnele vremii arată tot mai mult sosirea existenței ‘catacombelor’, indiferent ce formă ar lua, și cu cât ne putem pregăti mai mult pentru ea cu atât mai bine .... Fiecare asemenea mânăstire sau comunitate pe care o luăm în considerare este ca o parte a viitoarei ‘rețele’ subterane de luptători pentru adevărata ortodoxie; probabil în acele vremuri (dacă vor fi atât de critice cum par de aici) problema ‘jurisdicțională’ se va retrage în spate.”

Cei care îl recunosc pe Mântuitorul adevăratului creștinism (care înseamnă cu mult mai mult decât simpla corectitudine) se vor aduna nu pe baza etichetelor jurisdicționale exterioare, ci pe baza a ceea ce se află în inimile lor. Părintelui Serafim îi plăcea să-l citeze pe Soljenițin: „... Linia de separare dintre bine și rău nu trece prin state, nici prin clase, nici prin partide politice - ci prin fiecare inimă omenească - și apoi prin toate inimile omenești.”⁶⁰⁶

DACĂ Părintele Serafim nu și-a pus nădejdea în nici o organizație bisericească, nici în vreo „mișcare” ecleziastică; atunci ce a nădăjduit el în această lume căzută, trecătoare? Răspunsul poate fi găsit într-o conferință pe care a adresat-o nu numai creștinilor ortodocși, ci mulțimii de oameni în general, în special tineretului: conferința pe care a ținut-o la Santa Cruz, „Revelația lui Dumnezeu în inima omului”.

În final, singura nădejde pământească a Părintelui Serafim se află în sufletele oamenilor care vin în mod miraculos către Hristos în ortodoxie din tot felul de nenorociri, păcate și împrejurări disperate. Tot creștinismul este construit astfel: Oameni în păcat au văzut harul în Iisus Hristos și sufletele lor au răspuns; vedeau că se îneacă și El i-a mântuit. N-avea nici o legătură cu „organizarea”: Biserica de catacombă originală nu a fost de loc o organizație, ci o adunare în unitatea sufletului. Experiența convertirii, pe care Părintele Serafim a numit-o „Revelația lui Dumnezeu în inima omului”, apare în mod spontan: este felul în care lucrează Dumnezeu.

⁶⁰⁵ Părintele Serafim Rose, „în apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 130.

⁶⁰⁶ Alexandr Soljenițin, *Arhipelagul gulag doi*, (New York: Harper and Row, 1975), p. 6(5-6(6).

Pe de altă parte, calea calculată, pre-stabilită, este în mod sigur cea care L-a ucis pe Hristos. Este calea acelor care, din frica de ei înșiși și de poziția lor,ucid pe cei pe care ei nu-i pot manipula și organiza. Nu degeaba s-a posomorât Arhiepiscopul Vasian în legătură cu fenomenul convertirii ortodoxe din America, atunci când și-a dat seama că nu-l putea controla: nu se afla în mâinile lui ci în mâinile lui Dumnezeu Care cheamă toate creaturile la El.

Părintele Serafim a afirmat că drumul prestabilit, a determinat „un devotament față de latura formală, oficială a ortodoxiei, ca și cum religia noastră ar fi legată în principal de ceremonii, de pompă, de întruniri și de declarații oficiale. Aceasta a fost greșeala arhierilor și fariseilor timpului lui Hristos: atât timp cât Biserica este bine organizată, atât timp cât nu se face nimic fără permisiunea oficială a înaltelor autorități, atât timp cât slujbele bisericești sunt săvârșite corect și suficient de impresionante - se poate uita învățătura Evangheliei și răstignirea lui Hristos fără nici un fel de scrupule.”

Pentru a para acest formalism rece, Părintele Serafim a publicat *Sfinții din catacombele Rusiei*, o carte a cărei temă principală era că adevărata credință întru Hristos nu se poate vedea în instituții, planuri și proiecte, ci mai degrabă în sufletul fiecărui om.

ÎNTR -O cuvântare ținută la pelerinajul Sf. Gherman din 1981, „Cercetarea ortodoxiei”, Părintele Serafim a împărtășit optimismul prin faptul că oamenii din toată lumea, aflați în tot felul de situații, găseau adevărata imagine a lui Iisus Hristos în ortodoxie:

„Americanii tineri, cât și cei în vârstă, oboșiți de teoria protestantă contemporană dezrădăcinată și arbitrară descoperă creștinismul adevărat și profund în ortodoxie.

Romano-catolicii, în mijlocul dezmembrării structurii bisericești, găsesc că ortodoxia este tot ceea ce ei credeau odată că este romano-catolicismul.

Dintre tinerii evrei, atât din Uniunea Sovietică, cât și din lumea liberă, sunt din ce în ce mai mulți cei care găsesc răspuns la vidul spiritual de astăzi în rândul oamenilor lor proprii în convertirea la ortodoxie ....

În Rusia, cercetarea rădăcinilor este evidentă și este legată de însănătoșirea conștiinței naționale în rândul rușilor după aproape 60 de ani de ateism și distrugere a instituțiilor religioase ruse. Dacă cineva încearcă să se întoarcă la ceea ce era înainte de regimul ateist, nu ajunge la nimic decât la ortodoxie.

Ceva similar se întâmplă la o scară redusă cu tinerii ortodocși din Grecia care resping cu curentul occidental modern care a otrăvit societatea greacă în secolul trecut și chiar mai mult; acești tineri își descoperă rădăcinile în trecutul ortodox al Greciei și mai presus de toate, în centrul vieții ortodoxe, în monahismul ei.”

Pe Părintele Serafim l-a interesat în mod deosebit convertirea popoarelor din Africa la creștinismul ortodox. A urmărit acest fenomen ani întregi, a purtat corespondență cu africani ortodocși, și a publicat câteva articole despre misiunea ortodoxă africană. „Ce se poate spune despre Africa?” A întrebat în conferința lui. „Ce fel de rădăcini ortodoxe pot găsi africanii? Ni se poate părea surprinzător că ortodoxia - și creștinismul în general - se impune mai rapid în Africa decât în oricare altă parte a lumii, și în câțiva ani Africa va deveni continentul creștin principal, atât în ceea ce privește numărul credincioșilor, cât și chiar în ceea ce privește râvna credinței lor. Tertullian, scriitorul creștin din sec. al II-lea, a spus că sufletul omului este creștin prin natura lui, și se dovedește a fi adevărat tocmai prin dorința vie a popoarelor africane care erau păgâne cândva, de a îmbrățișa creștinismul, care doar a fost predicat, mai jos de Sahara, în ultima sută de ani. Romano-catolicismul și diferite secte protestante au atras mulți adepți din Africa, dar cei care caută într-adevăr rădăcinile creștinismului, găsesc ortodoxia. Poate că nu știți povestea celor doi seminariști anglicani din Uganda

anilor 1920-29 care, în studiile lor, au ajuns la concluzia că numai ortodoxia este ‘vechea religie adevărată’ de unde au deviat toate sectele moderne din vest. Astăzi Bisericele Ortodoxe africane din Uganda, Kenya și alte țări din Africa de est, sunt exemple ale rodniciei cercetării ortodoxiei din zilele noastre. Fără vreun ajutor din lumea exterioară ortodoxiei, ei au venit la plinătatea ortodoxiei, evitând capcanele din care au căzut mulți convertiți din occident.”

După moartea Părintelui Serafim, o misiune din cealaltă parte a continentului african - în Zair - a luat o mare amploare, datorită în special virtuosului preot călugăr Cosma (f 1989) și altor călugări misionari din Sfântul Munte Athos. Mii de suflete au fost botezate, slăvind pe Iisus Hristos în smerenie, sărăcie și adevăr. Părintele Serafim s-ar fi bucurat să vadă aceasta.⁶⁰⁷

Întoarcerea protestanților americani la rădăcinile lor istorice creștine i-a atras atenția Părintelui Serafim. Zicea că „în America nevoia rădăcinilor este evidentă: fragmentarea sectelor creștine, și interpretările diferite ale doctrinei și practicii creștine - bazate pe interpretarea personală a Scripturii și a vieții creștine - arată nevoia de întoarcere la creștinismul original, întreg, care este ortodoxia. În ultimii câțiva ani, tot mai mulți protestanți și-au găsit calea spre Biserică. Există un grup organizat ca ‘Biserica Ortodoxă Evanghelică’ care provine din mișcarea ‘Cruciada universitară’ de tip Billy Graham a anilor ‘50 până la o conștiință adâncă a nevoii de sacrameinte, ierarhi, continuitate istorică cu vechea Biserică și toate celelalte pe care le are de oferit ortodoxia ca adevărat creștinism apostolic.”

Legat de cercetarea rădăcinilor, Părintele Serafim a arătat că există și cercetarea *stabilității*: „Stabilitatea ortodoxiei este adevărul neschimbător pe care l-a primit și l-a transmis din generație în generație, în timpul lui Hristos și a Apostolilor Săi până în ziua de astăzi. Atunci, nu este de mirare că atrage cel mai mult sufletele care flămânez după adevăr - adevărul care vine de la Dumnezeu și dă sens și un punct de sprijin pentru toți care sunt aruncați în vârtoarea acestei vieți.

Dar este posibil ca lucrul cel mai profund și mai atractiv al ortodoxiei zilelor noastre să fie mesajul *iubirii*. Lucrul cel mai descurajator al lumii de astăzi este faptul că a devenit atât de rece și lipsită de inimă. În Evanghelie, Domnul nostru Iisus Hristos ne spune că o caracteristică principală a timpurilor de apoi va fi aceea că ‘iubirea multora se va răci’, și Apostolul iubirii, Sf. Ioan Teologul a spus că principalul semn distinctiv al creștinilor este iubirea pe care o au unul pentru altul. Cei mai influenți învățători ai timpurilor recente au fost cei mai plini de iubire, care îi atrag pe oameni către bogățiile credinței ortodoxe prin propriul lor exemplu de iubire care inundă, jertfelnică: Sf. Ioan de Kronstadt, Sf. Nectarie de Pentapolis, Arhiepiscopul nostru Ioan Maximovici.”

PE vremea lui, Părintele Serafim a deosebit două tipuri principale de ortodoxie. Primul este ortodoxia „fără cusur” sau „de succes”, tipul care câștigă aprecieri, acceptare și recunoaștere pentru ea însăși, care se îndreaptă mai întâi către organizare, oficialitate și succes exterior.

Al doilea tip este „ortodoxia suferinței”, felul care este disprețuit și persecutat de lume pentru că el ignoră ortodoxia „fără cusur”. Deși nu atât de proeminentă ca tipul „de succes”, ortodoxia suferinței se găsește în buzunarele smerite din toată lumea. Părintele Serafim a scris: „în mijlocul suferințelor și luptelor pentru păstrarea și viețuirea după credința noastră ortodoxă de mare preț, și asistarea la faptul că tot mai mulți oameni trebuie să sufere și să lupte pentru credința lor ortodoxă în alte părți ale lumii, să punem o hotărâre în inimile noastre - că noi vom fi printre luptători, indiferent care va fi prețul.”

⁶⁰⁷ Vezi „Ieromonah Cosma de Grigoriu, luminătorul Zairului”, *The Orthodox Word*, no. 147 (1989), p. 232-240, 249-256.

Ortodoxia suferinței arde cu o inspirație care o face să nu-i fie teamă să-și primească șansa. „Răbdarea durerii inimii în duhul smereniei”, se întinde până la durerea omenirii. „Fiind hrăniți cu învățătura Evangheliei și încercând să trăim după ea”, a zis Părintele Serafim, „ar trebui să avem iubire și milă pentru omenirea nefericită a zilelor noastre. Probabil oamenii n-au fost niciodată mai nefericiți ca cei din zilele noastre, cu toate avantajele și lucrurile exterioare pe care ni le pune la dispoziție societatea noastră. Oamenii suferă și mor din lipsă de Dumnezeu - iar noi îi putem ajuta dându-le pe Dumnezeu. Iubirea multora s-a răcit cu adevărat în zilele noastre - dar să nu fim reci. Arât timp cât Hristos trimite harul Său și încălzește inimile noastre, noi nu trebuie să fim reci.”

Când instituția Bisericii se prăbușește (după cum spune Sf. Ignatie Brianceaninov) *groaznic și brusc*, numai ortodoxia suferinței va rămâne. Noul martir Episcopul Damaschin a văzut aceasta în anii care au urmat imediat după revoluția rusă, când, văzând întunericul care cuprinde țara sa și desigur lumea întreagă, a cerut construirea unui „oraș al lui Dumnezeu” nevăzut care nu depinde în mod necesar de direcții oficiale. Intr-un pasaj tradus de Părintele Serafim pentru *Sfinții din catacombe Rusiei*, acest martir a scris: „Fără cuvinte multe, fără expresii sonore, formați mai întâi un nucleu mic de câțiva oameni care să-L căutați pe Hristos, care sunteți gata să începeți împlinirea idealului Evanghelic în viețile voastre. Pentru îndrumarea dătătoare de har strângeți-vă în jurul păstorilor îmbunătățiți și să ne pregătim fiecare individual și toți laolaltă pentru o și mai mare slujire a lui Hristos .... Numai câțiva oameni uniți întru asemenea viață formează deja o Biserică mică, Trupul lui Hristos, în care sălășluiește Duhul și Iubirea lui Hristos.”⁶⁰⁸

Părintele Serafim a încheiat ultima cuvântare din viața sa cu cuvintele duhovnicului român modern al ortodoxiei, Părintele Gheorghe Calciu, despre ceea ce înseamnă să fii membru al Bisericii Ortodoxe, adevăratul Trup al lui Hristos:

„Biserica lui Hristos este vie și liberă. În ea ne mișcăm și avem ființa noastră, prin Hristos Care este Capul ei. În El avem libertate deplină. În Biserică vom cunoaște adevărul iar adevărul ne va face liberi (Ioan 8, 32). Te afli în Biserică lui Hristos ori de câte ori ridici pe cineva doborât de durere, sau când dai milostenii săracilor și cercetezi pe cei bolnavi. Te afli în Biserică lui Hristos când ceri răspicat: ‘Doamne, ajută-mă.’ Te afli în Biserică lui Hristos când ești bun și răbdător, când refuzi să te mânie pe fratele tău, chiar dacă ți-a rănit sentimentele. Te afli în Biserică lui Hristos când te rogi: ‘Doamne, iartă-mă!’ Când muncești cinstit la locul de muncă, întorcându-te acasă obosit seara, dar cu un zâmbet pe buze; când răsplătești răului cu iubire - te afli în Biserică lui Hristos. De aceea, nu vezi tinere prieten cât de aproape este Biserică lui Hristos? Ești Petru și Dumnezeu zidește Biserică Sa pe tine. Ești stâncă Bisericii Sale pe care nimic nu o poate stăpâni .... Să construim biserici cu credința noastră, biserici pe care nu le poate dărâma nici o putere omenească, o biserică a cărei temelie este Hristos .... Impărtășește necazurile fratelui tău. Să nu te întrebă niciodată: ‘Cine sete el?’ ci mai degrabă spune: ‘Nu este străin; este fratele meu. Se află în Biserică lui Hristos ca și mine.’”

Părintele Serafim încheia, „Cu o asemenea chemare în inimile noastre, să începem să aparținem cu adevărat Bisericii lui Hristos, Biserică Ortodoxă. Să aparții Bisericii de formă nu este suficient; ceva trebuie să se miște în interiorul nostru care să ne facă diferiți de lumea din jurul nostru, chiar dacă lumea se numește ‘creștină’ sau chiar ‘ortodoxă’ ... Dacă noi trăim concepția lumii ortodoxe, credința noastră va supraviețui șocurilor de deasupra noastră și va fi izvor de insuflare și mântuire pentru cei care încă Îl mai caută pe Hristos în mijlocul epavei omenirii care a început astăzi.”⁶⁰⁹

⁶⁰⁸ I. M. Andreev, *Sfinții din catacombele Rusiei*, p. 226-227.

⁶⁰⁹ Părintele Serafim Rose, *The Orthodox Word*, no. „Perspectiva lumii ortodoxe”, p. 176.

Clopotul morții

Muzica a apărut la marele început al tuturor lucrurilor.

Ea este un ecou al armoniei între cer și pământ.

- Gi-ming Shien

AM văzut cum, în timpul anilor de călugărie, Părintele Serafim nu a căutat să-i placă muzica în sine și despre sine. Pentru el, muzica nu era decât un mijloc care ducea la rugăciune. El accepta muzica doar ca „parte a întregului” care fusese creată pentru slava lui Dumnezeu.

Întrucât ambii părinți de la Platina s-au convertit într-o anumită măsură datorită muzicii marilor compozitori creștini, Părintele Gherman se mira de „grija ascetică excesivă”, așa cum o numea el, cu care Părintele Serafim ajunsese să abordeze muzica. Își aduce aminte de o întâmplare.

Era o seară de vară călduroasă, cu o ceață roz la orizont; părinții se întorceau cu mașina lor dintr-o vizită la San Francisco. Părintele Gherman a dorit să asculte o casetă cu un cvintet de clarinet de Mozart. Părintele Serafim s-a împotrivit dar a cedat la insistențele Părintelui Gherman. Părintele Serafim a ascultat cu mare atenție. După aceea, Părintele Gherman a așteptat comentarii, dar nu au fost deloc. Doar o tăcere lungă.

- Ei? a întrebat Părintele Gherman în cele din urmă.

Părintele Serafim arăta foarte serios. Tot ce a zis a fost: „Mai degrabă aș auzi-o în rai.”

Această afirmație l-a mirat pe Părintele Gherman cel mai mult. „Niciodată nu m-aș fi gândit în felul acesta”, și-a amintit el mai târziu. „Acea muzică i-a mișcat acea parte a lui adâncă, armonioasă, care l-a lipit de Dumnezeu. S-a simțit nevrednic în fața splendorii și frumuseții sublime a cerului, pe care l-a simțit reflectat în pasajele cele mai serafice ale lui Mozart, și în sunetele moi, impunătoare ale lui Bach și Handel. A simțit că nu era drept - aproape păcătos - să se bucure de sunete atât de frumoase fiind încă pe pământ.”

Muzica în sine, deși suindu-se la cer, aparținea totuși pământului, și numai astfel putea să fie simțită ca o pregustare a dulceții cerești, destul ca să stârnească pofta, dar nu ca să satisfacă foamea. Poate că a fost dureros pentru Părintele Serafim. Poate că din prudență a renunțat la desfătarea cu această muzică, încercând să se mulțumească cu o stare de nedesăvârșire, cu un dor dulce-amar ceva mai bun decât lucrul însuși. Având acum această renunțare vremelnică: va cunoaște plinătatea în rai.

Părintele GHERMAN observase că Părintele Serafim își manifestase rezerva față de muzică mai ales când era vorba de Bach. Părintele Gherman a considerat că aduce folos duhovnicesc să asculte întreaga *Patimă a Sf. Matei* de Bach înainte de săptămâna patimilor, când în mănăstirile ortodoxe se citesc în biserică cele patru Evanghelii complete. Totuși, Părintele Serafim nu asculta muzică cu el, spunând: „Am isprăvit cu ea.”

În mod interesant, răspunsul Părintelui Serafim la muzica lui G. F. Handel, contemporanul lui Bach, a fost destul de diferit. Zâmbea ca pentru sine când se

interpreta Handel. După cum povestea Părintele Gherman, Părintele Serafim se simțea ca acasă în compania acordurilor cadențate, curgătoare, care evocau o atmosferă de finețe și înaltă cultură. Nu atingeau acea pasiune adâncă, dureroasă pe care o stârnea în el muzica lui Bach, sau acel pasaj din Mozart. Probabil din acest motiv Părintele Serafim a mărturisit odată: „Știu că Bach este cel mai mare, dar favoritul meu este Handel.”

În 1982, Părintele Gherman a primit o bandă cu cantata lui Bach *Ich Habe Genug [Îmi este destul]*, neștiind ce semnificație avea această lucrare pentru Părintele Serafim. Asculta în chilia sa din Valaam și era profund mișcat, când a intrat Părintele Serafim. „Am primit această cantată copleșitoare”, a zis Părintele Gherman. „N-am mai auzit-o înainte. Trebuie să o ascuți!” Părintele Serafim a refuzat, dar Părintele Gherman a insistat iarăși până când a acceptat. În timp ce se interpreta cantata, Părintele Serafim stătea cu ochii închiși, nemișcat. Era ca o statuie, iar Părintele Gherman a intuit că l-a cuprins un fel de frică. În cele din urmă, când s-a terminat, Părintele Serafim a spus: „Cunosc această cantată; am ascultat-o de multe ori”, și cu aceasta a plecat din chilie. Părintele Gherman a rămas acolo cu sentimentul că greșise cu ceva, dar nu știa cu ce.

Mai târziu, în timpul pelerinajului din vara anului 1982, s-a pus din nou cantata spre ascultare în mănăstire. Unul dintre frații din mănăstire relatează:

„În încheierea pelerinajului, când s-a așezat peste tot un sentiment de ușurare ca pentru o lucrare bine făcută, a venit un moment de șovăire liniștitoare înainte ca pelerinii să-și ia rămas bun. Era încă plină zi, vremea era răcoroasă, vânt, simțindu-se în aer o mireasmă de toamnă. Razele de soare strălucitoare se mișcau ritmic prin mulțimea idilică a turmelor de căprioare care hoinăreau, vervețe gri și păuni, care treceau în paradă prin împrejurimile naturale dinaintea pelerinilor liniștiți, aducându-i involuntar într-o stare de contemplare calmă. Iată cum a exprimat Părintele Gherman în câteva cuvinte solemne ceea ce era în inimile tuturor: Care este scopul teologiei și al vieții creștine pe acest pământ frumos împodobit? Nu este dulceața morții care încununează năzuințele noastre pământești?

În acest moment au răsunat acordurile emoționante ale Cantatei nr. 82 de J. S. Bach, descriind starea dreptului Simeon primitorul de Dumnezeu, când ia în brațele sale Viața însăși întrupată, pregustând fericirea dreptului om care moare:

*Am destul. L-am primit pe Mântuitorul.
L-am văzut; văd deja bucuria vieții celeilalte...
Dormiți acum, ochi oboșiți; Lume, renunț la tine,
Că duhul meu poate spori ...Mă bucur de moartea mea ...*

Când sunetele muzicii răsunau prin pădure și se topeau în defileul adânc de dedesubt, Părintele Serafim a încheiat, spunând ce bucurie trăiește sufletul omului sporind întru *Hristos cel ortodox*, și cum cultura creștină, atât de degradată de subumanitatea timpurilor noastre poate forma și înălța sufletul, ducându-l până în pragul raiului. Totuși, el nu a spus că în anii formării sale, *această* Cantată îl încânta și îl învăluia în mister atât de intens și de aici îl ducea la ideea de a muri pentru lume.⁶¹⁰

Părintele Gherman a trebuit să descopere aceasta după moartea Părintelui Serafim, când i-a povestit Alison. Numai atunci și-a dat seama de ce privea Părintele Serafim atât de împietrit când asculta cantata în chilia din Valaam.

„Când Părintele Serafim era tânăr”, explică Părintele Gherman, „el a vrut să moară. A simțit că avea o deficiență și că ‘avusese destul’ de la viață. Moartea era pentru el o dulceață și el asocia această dulceață cu acea cantată.”

⁶¹⁰ Părintele Nazarie, „Pelerinajul Sf. Gherman, august, 1982”, *Cuvântul ortodox*, nr.105 (1982), paginile 158 - 159 .

Când a devenit ortodox, i s-a dat viață. Acum el nu ‘avea destul’ de la viață. Acum era necesar ca el să facă o lucrare atât de importantă. El voia să aducă ortodoxia altora, și așa nu mai dorea să moară. Nădăjduia că va rezista.

Totuși, când am pus cantata pentru el, și-a amintit din nou de moarte. A fost ca o întâlnire cu un vechi prieten. Auzind acea muzică și-a auzit clopotul morții. Sunase primul clopot și sufletul lui a simțit asta.”

Ich Habe Genug [Imi este destul] a fost ultima bucată muzicală clasică pe care a auzit-o Părintele Serafim pe acest pământ. Peste trei săptămâni va suna clopotul final.

102 *Ad Astera!*

*Adevăratul creștin este un războinic pe
calea sa printre regimetele de
vrăjmași nevăzuți spre patria cerească.*

- Sf. Gherman de Alaska

Ultimul an al vieții Părintelui Serafim a fost foarte fericit pentru mănăstire. Mai veniseră trei frați noi care se dovediseră a fi serioși în hotărârea lor de a lupta ca monahi; după perioade grele de izolare și înțelegere greșită din partea cercurilor bisericești, mănăstirea devenise acum cunoscută, respectată, și chiar „populară” într-o sferă de influență mereu sporită: activitățile obștii se extinseseră mult dincolo de ceea ce se închipuise la început, și alte noi posibilități apăreau de la sine; se publicau noi cărți și se părea că nu lipseau oamenii care să dorească să contribuie cu energiile lor la lucrarea obștii de publicare, care era foarte apreciată. Părinții de la Platina înduraseră totuși, prea mulți ani lupta lipsită de mulțumire ca să mai aibă încredere totală în actuala stare de lucruri pozitivă exterioară. Ei nu au încetat niciodată să fie conștienți de cuvintele lui Hristos, *Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine* (Luca 6, 26).

Intr-o zi, după slujirea liturghiei la care participase multă lume, Părintele Gherman prinse a se bucura la gândul că totul decursese atât de liniștit și de reușit. Deodată s-a simțit vinovat: niciodată până atunci, de când era în mănăstire nu simțise un astfel de sentiment de „bucurie”, pentru că apăruseră întotdeauna multe încercări. Acest sentiment „confortabil” pe care îl avea, putea sluji cu ușurință drept idol care să lege pe cineva de pământ. Iși amintea cum Părintele Serafim ura chiar cuvântul „bucurie”.

Acum că obștea devenise un așezământ ecleziastic „acceptat” (cu oameni care repetau ultimele vorbe minunate: „Platina este un miracol!”) exista pericolul de a deveni ceea ce părinții nu au vrut să fie: *standard*. - Încă o organizație plictisitoare, nesinceră, prinsă într-o ascunzătură standard pe care o creaseră alții în așa fel încât să o poată „recunoaște” fără nici un risc.

Nu-i corect, gândea Părintele Gherman, în timp ce stătea înaintea mesei din altar, să simt atâta mulțumire față de ceea ce avem aici, întrucât atunci pentru ce trebuie să-L mai căutăm pe Dumnezeu și viața de dincolo? Atunci i-a venit un gând îndrăzneț: dacă succesul pământesc ar putea într-adevăr să-i distragă atenția de la Dumnezeu, dorea el să-l abandoneze pentru Dumnezeu? Ca un om care sare de pe o stâncă sigură într-o prăpastie necunoscută, a rostit o cerere către Dumnezeu: „Schimbă-l! Fie voia Ta, schimbă-l, ca să nu uităm adevărata noastră chemare!”

În lunile care au urmat, Dumnezeu „l-a schimbat” într-adevăr - foarte dur; și de multe ori după moartea Părintelui Serafim, plin de durerea mării lui pierderi, Părintele

Gherman a regretat acea rugăciune. Dar Dumnezeu avea alte motive, de neînțeles, pentru că l-a luat pe slujitorul Lui din această lume. Odată spre sfârșitul vieții, Părintele Serafim i-a spus Părintelui Gherman că a simțit că Dumnezeu îi dăduse un răgaz de încă douăzeci de ani de viață de la apariția bolii sale aproape fatale, în 1961 - un răgaz în care să facă lucrarea lui Dumnezeu.

Acum se terminase răgazul, deși Părintele Serafim nu a spus niciodată asta și probabil nu a recunoscut asta niciodată în mod conștient. Dumnezeu îl pregătea să meargă acasă în împărăția cerului.

DEȘI lucrările Părintelui Serafim avuseseră întotdeauna un caracter eshatologic, asta era adevărat mai ales despre ultimele sale lucrări. Ultima carte pe care a scris-o, care fără îndoială a servit la pregătirea lui mistică pentru viața de dincolo, a fost *Sufletul după moarte*. Și ultimul *Cuvânt ortodox* la care a lucrat extensiv, numărul special o sută, de volum dublu, a fost dedicat temei Apocalipsa. Părintele Serafim a scris și tradus singur întregul număr. A inclus cuvântarea sa „Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii”, articolul lui despre Viața și semnificația profetului modern Arhiepiscopul Averkie, și introducerea sa la interpretarea cărții Apocalipsa. Aceasta a fost urmată de prima parte a comentariului patristic al Arhiepiscopului Averkie despre Apocalipsa, pe care ani de zile Părintele Serafim a dorit să-l vadă că apare în engleză. Părintele Serafim a terminat de tradus întreaga lucrare din limba rusă chiar înainte de a muri, și mai târziu obștea a scos-o sub formă de carte.

În ultima conferință a Părintelui Serafim, „Trăind concepția lumii ortodoxe”, pe care a ținut-o cu ocazia pelerinajului din vara anului 1982, cu numai trei săptămâni înainte de a muri, el a vorbit din nou despre sfârșitul apropiat al lumii:

„- Anormalitatea lumii. Niciodată nu au fost acceptate astfel de comportare și manifestări îngrozitoare și nefirești ca o problemă de durată, în zilele noastre. Privește lumea din jurul tău: ce este în ziare, ce fel de filme sunt arătate, ce este la televizor, ce gândesc oamenii că este interesant și amuzant, la ce râd; este absolut îngrozitor. Și sunt oameni care în mod deliberat promovează aceasta, desigur, pentru propriul lor profit financiar, și pentru că asta este moda, pentru că există o sete perversă pentru acest lucru.

- Războaiele și zvonurile de războaie, fiecare mai rece și mai nemilos decât cele precedente, și toate umbrite de amenințarea războiului nuclear universal de neînțeles, care ar putea fi declanșat prin atingerea unui buton.

- Centralizarea sporită a informației și puterea asupra individului ...
 - Din nou, înmulțirea Hristoșilor falși și a Antihriștilor falși ....
 - Răspunsul cu adevărat îngrozitor la noul film pe care îl vede și despre care vorbește fiecare în America: *E.T.*, care a determinat în sens strict milioane de oameni aparent normali să-și exprime afecțiunea și iubirea pentru eroul, un ‘mântuitor’ din spațiul extraterestru care este în mod foarte evident un demon - o pregătire evidentă pentru slăvirea venirii lui Antihrist.

Aș putea continua cu amănunte de felul acesta, dar scopul meu nu este acela de a vă înspăimânta, ci de a vă face conștienți de ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Este cu adevărat mai târziu decât credem; Apocalipsa este *acum*. Și cât de tragic este să vezi creștini, și mai presus de toate tineri ortodocși, cu această tragedie enormă care atârnă deasupra capetelor lor, care cred că pot continua ceea ce se numește o ‘viață normală’ în aceste vremuri groaznice, participând total la mofturile acestei generații proaste, care se autoidolatrizează, total inconștientă că raiul nebunilor în care trăim este pe punctul de a se prăbuși, complet nepregătită pentru timpurile fără nădejde care se află în fața noastră. Nu se mai pune problema să fii creștin ortodox ‘bun’ sau ‘sărac’. Acum problema este: va rezista totuși credința noastră?”⁶¹¹

⁶¹¹ Părintele Serafim Rose, „Prezentarea lumii ortodoxe”, p. 173-175.

În aceeași conferință, Părintele Serafim a rostit ultimele sale cuvinte despre *ortodoxia inimii*, pe care a văzut-o ca armă împotriva influențelor și a înșelărilor moderne:

„Atitudinea noastră, care începe chiar acum, trebuie să fie smerită și *normală*. Cu alte cuvinte, trebuie aplicată la împrejurările reale ale vieții noastre, nu un produs al fanteziei și evadării din realitate și refuzului de a înfrunta faptele adesea neplăcute ale lumii din jurul nostru. O ortodoxie care este prea înflăcărată și prea ireală, aparține unei sere calde și nu este în stare să ne ajute în viața noastră zilnică, să ne lase să spunem totul pentru mântuirea celor din jurul nostru. Lumea noastră este foarte crudă și rănește sufletele cu severitatea ei; trebuie mai întâi să răspundem cu iubirea creștină și cu înțelegerea elementară, lăsând valorile isihasmului și formele avansate de rugăciune celor capabili să le primească.

Și iarăși, atitudinea noastră nu trebuie să fie egoistă ci să se îndrepte către cei care îl caută pe Dumnezeu și o viață cucernică. Astăzi, oriunde există o comunitate ortodoxă de mărime potrivită, apare ispita de a o forma ca pe o societate pentru mulțumirea de sine și pentru iubirea virtuților și realizărilor noastre ortodoxe: frumusețea construcției și mobilierului bisericii noastre, splendoarea slujbelor noastre, chiar puritatea doctrinei noastre. Dar adevărata viață creștină chiar din timpul Apostolilor, a fost întotdeauna de nedespărțită de comunicarea cu alții. O ortodoxie care viază chiar prin acest fapt strălucește înspre alții - și nu este nevoie să deschizi un ‘departament de misiune’ pentru a face asta, focul adevăratului creștinism se comunică fără asta ..

La fel, atitudinea noastră trebuie să fie de iubire și iertare. În viața ortodoxă de astăzi s-a strecurat un fel de neîndurare: ‘Omul acela este eretic, nu te apropia de el’; ‘acela este ortodox, poți să te apropii de el, dar nu poți fi sigur cu adevărat’; ‘acela este în mod evident spion’. Nimeni nu neagă că Biserica este înconjurată astăzi de dușmani, sau că există unii care se înjosesc să obțină avantaje din încrederea și mărturisirea noastră. Dar așa stau lucrurile încă de pe vremea Apostolilor, și viața creștină a avut întotdeauna un risc în această direcție practică. Dar chiar dacă uneori se profită de noi și trebuie să fim prudenți în această privință, nu putem abandona atitudinea de iubire și încredere, fără de care pierdem unul dintre fundamentele vieții noastre creștine. Lumea care nu-L are pe Hristos trebuie să fie neîncrezătoare și rece; dar creștinii, dimpotrivă, *trebuie* să fie iubitori și deschiși, altfel vom pierde sarea lui Hristos din noi și vom deveni întocmai ca lumea, buni de nimic altceva decât de alungat și de călcat în picioare.

Dacă ne-am privi cu puțină smerenie ne-ar ajuta să fim mai milostivi și iertători cu greșelile altora. Ne place să-i judecăm pe alții pentru comportamentul lor neobișnuit; îi numim ‘cuci’ sau ‘converțiți nebuni’. Este adevărat că trebuie să ne ferim de oameni dezechilibrați care ne pot face mult rău în Biserică. Dar ce creștin ortodox serios de astăzi nu este puțin ‘nebun’? Noi nu ne încadrăm în căile acestei lumi; dacă ne încadrăm în lumea *de astăzi* atunci nu suntem creștini adevărați .... De aceea, să nu ne temem că suntem considerați de lume puțin ‘nebuni’, și să continuăm să urmăm dragostea și iertarea creștină pe care lumea nu o poate înțelege niciodată, dar de care inima are nevoie și chiar o râvnește.

În sfârșit, atitudinea noastră creștină trebuie să fie ceea ce, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, aș numi *curată*. Astăzi lumea acordă o mare valoare rafinamentului, să fie versați, sau să fie ‘profesioniști’. Ortodoxia nu pune nici un preț pe aceste calități; eleucid sufletul creștin. Și totuși, aceste calități se strecoară în Biserică și în viețile noastre. Cât de des se aud converțiți entuziasmați, în special, exprimându-și dorința de a merge în marile centre ortodoxe, catedrale și mănăstiri unde vin uneori mii de credincioși și pretutindeni se vorbește despre problemele Bisericii, și se poate simți cât de importantă este ortodoxia. Ortodoxia este o mică picătură într-o găleată când te uiți la întreaga

societate, dar în aceste catedrale și mănăstiri mari sunt atât de mulți oameni încât pare într-adevăr un lucru foarte important. Și cât de des, aceiași oameni sunt văzuți într-o stare jalnică după ce și-au împlinit dorința, întorcându-se din ‘marile centre ortodoxe’ acriși și neîmpliniți, sătui de clewetirea și critica Bisericii pământești, foarte dornici să fie ‘corecți’ și ‘cinstiți’ și informați despre politica Bisericii. Într-un cuvânt, și-au pierdut inocența, simplitatea, fiind conduși pe un drum greșit prin atracția lor față de latura materială a vieții Bisericii.

În diferite forme, aceasta este o ispită pentru noi toți, și trebuie să ne luptăm cu ea, neîngăduindu-ne să supraapreciem aspectele exterioare ale Bisericii, ci întotdeauna să ne întoarcem la ‘un singur lucru necesar’: Hristos și mântuirea sufletelor noastre de această generație imorală.”⁶¹²

La câteva zile după ce se sfârșiseră conferințele pelerinajului din 1982, era ajunul prăznuirii Schimbării la Față. Ca de obicei, Părintele Serafim trebuia să țină predica în acea noapte, sub stele. În ultima sa conferință vorbise despre chemarea noastră creștină aici pe pământ, dar acum - în ultima sa predică - trebuia să amintească ascultătorilor despre menirea lor fundamentală. Este de asemenea interesant că, în predica sa de la prăznirea Schimbării la Față de acum opt ani, vorbise despre timpul scurt pe care îl avem la dispoziție în această viață ca să ne pregătim pentru mântuirea noastră; dar acum, în predica chiar dinaintea morții sale timpurii, neașteptate, a trebuit să vorbească în special despre viața de dincolo. Una dintre surorile de la Schitul Sf. Xenia a consemnat:

„Ultima predică a Părintelui Serafim din timpul Privegherii pentru Schimbarea la Față a avut o importanță aparte pentru noi toți, care i-am fost apropiați.

În timpul litiei de la privegherea pentru Prăznuire, călugării mănăstirii și maicile de la Schitul Sf. Xenia, și credincioșii veniți acolo au ieșit afară în procesiune prin pădure având lumânări și cântând troparele Prăznuirii - bărbații îndreptându-se către Schitul Schimbării la Față pe vârful Muntelui Sf. Gherman, femeile către Schitul Sf. Elias. S-au întâlnit la o cruce mare care domină Cheile Beegum. Noaptea era senină și înstelată. Părintele Serafim, în veșminte albe, a mers la cruce și a spus tuturor să stingă lumânările. A rămas tăcut un timp, privind cheile întunecate și cerul plin de stele, și apoi a început cam așa:

‘Privind măreția creației lui Dumnezeu, prindem o idee, oarecum vagă și neclară a frumuseții împărăției veșnice a lui Dumnezeu, pentru care am fost creați cu toții. Trebuie să ne amintim mereu că locașul nostru se află în ceruri; trebuie să ne lepădăm de toate patimile deșarte și mărunte și de grijile care ne țin legați de pământ, de lumea pământească văzută, care nu ne lasă să ne dăm seama de scopul pentru care am fost creați. Cât de ușor uităm temeiul existenței noastre .... Sfârșitul timpurilor este deja aici; vedem clar pregătirea lumii pentru Antihrist. Creștinii vor fi confrunțați cu o încercare fără precedent a credinței și iubirii de Dumnezeu. Va trebui să ne ascundem în pustie - în pământul pe care îl vedem în fața noastră, aici. Desigur, la sfârșit ne vor găsi chiar și acolo. Nu ne vom ascunde pentru a păstra viața noastră pământească, ci pentru a câștiga timp ca să ne întărim sufletele pentru încercarea hotărâtoare. Și asta trebuie să înceapă chiar acum. De aceea să începem să luptăm cel puțin împotriva cătușelor patimilor mărunte, și să ne amintim că adevăratul nostru locaș nu se află aici, ci în ceruri. Să luptăm pentru patria noastră cerească, așa cum obișnuia să spună Părintele Gherman .... Ad astra! Ad astra!’⁶¹³

⁶¹² Ibid., p. 171-173.

⁶¹³ Către stele! Către stele!

Se oprea și continua să privească fix cerul albastru al stelelor minunate, care ne fac să uităm de noi, care aduc până la noi o imagine a tainei unui om care, își pregătise sufletul de mult, și care va merge acolo în curând.”

103

Repausarea

*Strălucire vie a flăcării cerești,
Lasă, lasă, această chemare a morții!
Fremătând, sperând, șovăind, zburând,
Oh, durerea, binecuvântarea morții!
încetează, Natură iubitoare, pune capăt luptei,
Și lasă-mă să zăbovesc în viață!*

*Lumea se îndepărtează; dispăre;
Se deschide cerul în ochii mei; urechile mele
Se umplu se sunete serafice:
Dă-mi, dă-mi aripile tale! Mă înalț, zbor!
O, Mormânt! Unde este izbânda ta?
O, Moarte! Unde este durerea Ta?*

- Din *Creștinul muribund către sufletul său*

- de Alexander Pope

ÎN dimineața care a urmat după privegherea Schimbării la Față, Părintele Serafim a slujit ultima sa Liturghie pe pământ. Curând după aceea, s-a îmbolnăvit și n-a mai putut veni la slujbele mănăstirii. Nu era neobișnuit pentru el să fie bolnav, și când era, nu se plângea niciodată, așa încât era greu să știi cât de gravă era starea lui. Boala i-a dat dureri acute de stomac. A rămas în chilia sa singuratică, îndurând durerea de unul singur. Febra, care scăzuse în timpul pelerinajului de vară, acum îl sufoca și îi sporea starea de epuizare. Ioan, care a fost menționat anterior, din comunitatea Santa Cruz, acum catehumen, a venit să-i pună niște întrebări despre Sfintele Scripturi. „L-am găsit în dureri atât de mari că nu putea gândi limpede”, își amintește Ioan. „Ca de obicei, a ascultat cu răbdare întrebările mele. A încercat tot posibilul să fie vesel și să nu-și arate suferința, dar în cele din urmă a trebuit să spună că nu era de loc în stare să răspundă atunci.”

După ce a avut dureri timp de câteva zile, devenea clar pentru toți că nu era vorba de o durere de stomac obișnuită. Părintele Serafim nu voia să meargă la spital, crezând că se va vindeca de la sine, dar acum, la insistența Părintelui Gherman, a acceptat să meargă.

Când Părintele Serafim a fost consultat la spital, doctorii au găsit că starea lui era foarte gravă. Sângele i se coagula în vene, mergând spre intestine și o parte a intestinelor erau deja moarte, devenind gangrenoase. Doctorii au spus că această maladie este foarte rară și când apare produce mult rău, înainte de a ști ce se întâmplă. Doctorii și-au exprimat uimirea că în ultimii câțiva ani, Părintele Serafim a putut să îndure durerea a ceea ce se întâmpla în interiorul său. Ei ziceau că o asemenea stare a bolii trebuie să fi dus la țipetele unei agonii insuportabile.

Părintele Serafim a fost dus numaidecât într-o sală de operație, unde i-a fost îndepărtată partea cea moartă a intestinului. Părintele Gherman l-a văzut după operație și atunci Părintele Serafim nu și-a mai putut stăpâni chinurile prin care trecea. Era plin de mânie delirantă, oarbă, ca un animal rănit într-o cușcă. Ultima fărâmă a încăpățânării lui, acel spirit al răzvrătirii tinerești cu care se luptase timp de mulți ani pentru a-și păstra ascultarea desăvârșită față de Dumnezeu, era încercată în focul suferinței. Dacă, cu ajutorul lui Hristos, putea înlătura acele rămășițe ale voinței lui - o parte a sinelui pe care nu a putut să o vadă deplin până în acest moment groaznic - putea deveni desăvârșit, victorios asupra naturii sale căzute și a slăbiciunii trupesti.

Terminând prima operație, doctorii au crezut că Părintele Serafim va supraviețui. Totuși, testele care au urmat au arătat că problema nu era terminată: sângele începuse din nou să se coaguleze. Doctorii l-au operat a doua oară, scoțând și mai mult intestin, dar au dat peste o mare dilemă: dacă foloseau anticoagulanți pentru a preveni coagularea sângelui, va avea hemoragii interne mortale, dar dacă astfel de medicamente nu se foloseau, murea din ce în ce mai mult țesut. A fost chemat un specialist în această boală rară, din San Francisco, dar nici el nu a putut opri vătămarea. Acum doctorii puteau să-i dea Părintelui Serafim, o șansă de însănătoșire de numai doi la sută.

Părintele Gherman a intrat să stea de vorbă singur cu Părintele Serafim. Era foarte schimbat față de cum arăta după prima operație: mai multă pace, dar tot slăbit. A încercat să vorbească cu Părintele Gherman de după aparatul de respirat dar era prea slăbit ca să poată vorbi. Singurul lucru pe care l-a putut înțelege Părintele Gherman era acela că Părintele Serafim încerca să-i spună despre o viziune pe care o avusese despre Arhiepiscopul Ioan, și că se referea la viitor. Arhiepiscopul Ioan venise să mângâie și să-și liniștească ucenicul în agonia sa, dar numai acel ucenic va ști ce taine i-a descoperit.

„Doctorul a spus că vei muri!” Părintele Gherman i-a spus Părintelui Serafim. „Dar ce se va întâmpla cu Alaska? Încă nu ne-am împlinit planul - ceea ce ne dorește Părintele Gherasim. Dacă mori, ne dai binecuvântare să mergem acolo să continuăm Noul Valaam al Sf. Gherman?” Conștient, Părintele Serafim a ridicat mâna și a făcut efort să-și miște degetele împreună într-un semn de binecuvântare. După asta, Părintele Gherman a făcut altora niște afirmații tainice despre mersul în Alaska, dar nimeni nu a știut ce voia să spună.

CÂND starea, practic fără nădejde, a Părintelui Serafim a fost făcută cunoscută fiilor săi duhovnicești, a fost, după cuvintele unuia dintre ei, „ca și cum ar fi avut loc un mare cataclism. Intensitatea de coșmar a zilelor care au urmat este greu de descris - sentimente de șoc, de neputință, dezorientare, neliniște, singurătate și deznădejde”.

Sărbătorirea Adormirii Maicii Domnului avusese loc numai cu câteva zile în urmă, și mulți au crezut că Maica Domnului îl va lua pe Părintele Serafim la Prăznuirea ei. Asta i s-a părut mai ales Părintelui Gherman, care observase în ultimele câteva săptămâni evlavia extrem de intensă a Părintelui Serafim față de Maica Domnului, exprimată prin citirea cea mai plină de pocăință a rugăciunilor și canoanelor către ea.

În ajunul Prăznuirii Adormirii, s-au adunat mulți oameni la Biserica misionară din Redding pentru a participa la Liturghia de la miezul nopții și a se ruga pentru însănătoșirea Părintelui Serafim. Alexei Young, care a slujit Liturghia, a dus Sfânta Împărtășanie Părintelui Serafim în spital, unde Părintele Gherman împreună cu alții privegheau. Doctorii au permis oamenilor să-l viziteze pe Părintele Serafim câte unul, pe rând. Cei care au intrat la terapie intensivă, l-au găsit oscilând între conștientă și inconștientă, cu ochii lucind de medicamente și durere. Toți s-au gândit că acesta era ultimul lor rămas bun; și totuși, nu erau pregătiți să-l părăsească pe Părintele Serafim, lăsându-l să plece în lumea cealaltă, și se rugau pentru o minune.

Arhiepiscopul Artemon a sosit la spital și a citit rugăciuni pentru plecarea sufletului, împreună cu Părintele Gherman, înainte de a se întoarce la San Francisco. Era aproape ora 2:00 noaptea.

Unul dintre fiii duhovnicești își amintește: „Unii care stăteau lângă patul Părintelui Serafim n-au vrut să plece. Atunci s-a întâmplat ceva nemaipomenit. Poate a fost milostivirea Maicii Domnului care a deschis ușile. Oamenii au început să se strângă în camera Părintelui Serafim - nu trei sau patru, ci cel puțin douăzeci i-au înconjurat patul, și în următoarele câteva ore au cântat ca să audă Părintele Serafim poate pentru ultima dată, frumosul stih al Adormirii: ‘Ceata apostolilor adusă cu voia ta de față, de la marginea lumii.’ Apoi s-a cântat tot Canonul Paștilor. Părintele Serafim respira printr-un aparat și nu putea vorbi. Dar era conștient, și când a auzit cântându-se unul dintre imnele sale preferate, ‘Milostivul Iosif, a început să plângă.’”⁶¹⁴

Cei care îl priveau pe Părintele Serafim au început și ei să plângă. Nimeni nu-i putea reține, în special în momentul sfâșietor când a venit Teofil să ceară iertare de la Părintele Serafim. Chiar înainte de a veni Părintele Serafim la spital, Teofil avusese un conflict puternic cu el și îi produsese o mâhnire și mai mare pe fondul acela de durere. Acum a venit să-i spună Părintelui Serafim că îl iubește și că îi mulțumește că îi este părinte.

Era greu să privești la suferințele Părintelui Serafim, dar era și mai greu ca cineva să se desprindă de patul său. Totuși, în cele din urmă, surorile au cerut tuturor să plece. Nimeni nu știa că acesta era doar începutul unei privegheri care urma să dureze încă cinci zile și cinci nopți.

Același catehumen Ioan, care vorbise mai devreme cu Părintele Serafim, plănuise să fie botezat de către el de Prăznuirea Adormirii. Părintele Gherman, nădăjduind că puterea duhovnicească a harului acestei sfințiri îl va întări și pe Părintele Serafim, a hotărât să înceapă botezul singur, împreună cu alți patru a plecat la mânăstire, promițându-i Părintelui Serafim că va sluji Liturgia pentru el în ziua aceea. Pârâul care era la vale de Noble Ridge strălucea în soare. Când tânărul catehumen ieșea din apele botezului, o rază de bucurie străpunse norul de mâhnire care atârna deasupra inimilor tuturor.

Epuizați de privegherea din spital și de slujba lungă, oamenii de la mânăstire au încercat să se odihnească. Dar neliniștea învingea somnul. Oare, Părintele Serafim mai era în viață? În după-amiaza aceea, la mânăstire s-au făcut rugăciuni pline de lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului „Grabnic-Folositoarea”. Și în Sf. Munte Athos călugării se rugau înaintea acestei icoane pentru însănătoșirea Părintelui Serafim. Înainte de a pleca la Redding, au dat un telefon la spital - care întotdeauna se făcea cu inima zdrobită - și au fost înștiințați că starea Părintelui Serafim se îmbunătățise foarte ușor.

Vizitatorii erau emoționați să vadă că Părintele Serafim, în timpul momentelor sporadice de conștiență, se lupta să-i salute cu un zâmbet de iubire. Când noul botezat Ioan, purtând cămașa albă de botez, a intrat să-l vadă pe Părintele Serafim, fața i s-a luminat când a strâns mâna tânărului. Se vedea o mare frumusețe duhovnicească într-un trup care era lovit de durere.

Fiica lui duhovnicească continuă: „în seara aceea erau și mai mulți oameni la spital. Și era un sentiment și mai mare de nădejde, deși Părintelui Serafim i se dădeau numai 10 % șanse de vindecare.

În timpul primelor ore ale dimineții, surorile din schimbul de noapte au permis vizite mai lungi. Cei care au avut prilejul să petreacă câteva ore în timpul acesta, rugându-se și citind Evanghelia la patul Părintelui Serafim, nu vor uita niciodată această experiență intensă și foarte liniștitoare. A fost timpul de a medita la moarte, care plutea

⁶¹⁴ „Cu Sfinții odihnește ...”, *America ortodoxă*, nr. 22 (aug. - sept., 1982), paginile 6 - 7.

foarte aproape, și la sensul suferinței, suferința pentru Hristos. Fără nici un ajutor, legat de pat pentru a evita primejdia posibilă de a apuca firele de la aparatele monitorizate care îi traversau pieptul, brațele înțepate cu tuburi și respirând cu ajutorul unui aparat de respirat, Părintele Serafim arăta ca imaginea unui om răstignit; într-adevăr, noi asistăm la un martiriu. Vorbise atât de des despre suferință și folosul pe care îl avea asupra sufletului creștin. Avea atâta milă și evlavie față de ortodoxia suferinței din spatele *cortinei de fier*. Poate că Dumnezeu îi îngăduia să sufere împreună cu ei.”

Mai târziu, unul dintre fiii săi duhovnicești a făcut aceste observații despre suferința lui: „Pentru Părintele Serafim, obsesia modernă a confortului datorat tehnologiei, era la fel de primejdioasă pentru suflet ca orice erezie. Pentru mulți dintre noi care eram prezenți la ultima fază a bolii lui și la moarte, părea că forțele demonice încercau să se răzbune pe el pentru că el expunea adevărul prin crucificarea lui datorată tehnologiei moderne. Era dezbrăcat, conectat la tot felul de tuburi și aparate; forțat să îndure o săptămână de tortură medicală.”

LITURGHIA de duminică din Redding a fost urmată în acea seară de Sfântul Maslu. O fiică duhovnicească își amintește: „Fiecare se simțea ca și cum păcatele sale erau cel puțin parțial responsabile de boala Părintelui Serafim. De aceea fiecare participase la slujba de Sfântul Maslu, fiind miruit spre vindecarea sufletului și a trupului, pocăindu-se și rugându-se înflăcărat în timpul slujbei, ‘Auzi-ne, O, Doamne!’ După aceea, Părintele Gherman a mers la spital să-l miruiască pe Părintele Serafim.

Pentru toți cei apropiați Părintelui Serafim, a fost o experiență foarte intensă și istovitoare - din punct de vedere emoțional, fizic și duhovnicește. Telefonul din sala de așteptare de la ATI (reanimare) a început să sune constant cu apeluri de la oameni din toată țara întrebând despre Părintele Serafim și rugându-se. Aici, și chiar și în străinătate, cereri înflăcărare erau îndreptate către tronul lui Dumnezeu, rugându-L fierbinte să-l milostivească pe Părintele Serafim, nu pentru el, întrucât el se pregătise de mult pentru acest ceas, ci pentru aceia dintre noi care aveau nevoie de îndrumarea lui pentru mântuirea sufletelor noastre. Un om de o asemenea statură duhovnicească rară, o lumină de învățătură adevărată în această epocă de întunecime și confuzie duhovnicească .... Sigur nu ne va lipsi Dumnezeu atât de curând de o asemenea lumină puternic strălucitoare?

Orele treceau greu. Fiecare apel telefonic, fiecare vizitator care discutase cu doctori sau surori - era nădejdea pentru știrea cea mai bună și teama pentru ce e mai rău. Sala de așteptare devenise o cameră de rugăciune, unde urmau unul după altul, un acatist sau un canon. Se citeau pe rând cele patru Evanghelii, și apoi de la capăt. Era un timp de rugăciune intensă și îndelungată că puțini dintre noi mai trecuserăm înainte prin așa ceva.”⁶¹⁵

Martī dimineață situația Părintelui Serafim devenise din nou foarte critică; apeluri telefonice cereau rugăciune sporită. Episcopul Nectarie a sosit să-și vegheze fiul duhovnicesc. În următoarele câteva zile a continuat să vegheze la spital și a făcut multe slujbe de rugăciuni fierbinți. Părintelui Gherman i-a spus: „Fii pregătit. Poate că Părintele Serafim este acum pregătit pentru împărăția cerurilor.”

În noaptea aceea, s-a slujit Liturghia la miezul nopții în capela spitalului, aproape de Anestezie Terapie Intensivă. Plafonul capelei era jos, nu erau ferestre, dându-i un sentiment de catacombă. Era plină cu oameni, majoritatea americani convertiți, care erau în stare să cânte întreaga Liturghie pe de rost. Era un sentiment copleșitor de putere duhovnicească, venind din perseverența rugăciunilor și o unitate a duhului și scopului. Avându-și prietenul în pragul morții, Părintele Gherman a spus că „era ca și cum plafonul spitalului fusese deschis și noi ne aflăm în fața raiului”.

⁶¹⁵ Ib id.

În timp ce Părintele Gherman era în mijlocul tuturor activităților, făcând privegheri lungi și ținând slujbe, se îngrijea să nu pună stăpânire pe el durerea emoțională. Dar când îmbrățișa vizitatorii care plângeau, ca să-i consoleze, unii puteau simți că strângeau un om care era prăbușit în interior. Se bizuise pe Părintele Serafim în foarte multe direcții - ca prieten, partener, critic, sfătuitor care era în același timp fiu duhovnicesc, un om care i-a împărtășit visele, care spusese acele cuvinte hotărâtoare, „Am încredere în tine.” Odată, Părintele Serafim îi spusese Părintelui Gherman că nădăjduia să moară primul, pentru că se simțea neputincios să păstreze totul în bună desfășurare fără Părintele Gherman. Acum, totuși, Părintele Gherman se întreba cum, sau dacă obștea ar putea exista fără Părintele Serafim.

Odată, Părintele Gherman îl mărturisea pe Părintele Serafim. Întrucât Părintele Serafim nu era în stare să vorbească, Părintele Gherman a numit câteva păcate și l-a întrebat dacă s-a pocăit de toate gândurile, vorbele, faptele păcătoase. Cu o privire cinstită, Părintele Serafim a reușit să încuviințeze cu o mișcare a capului.

În timpul îndelungii agonii de o săptămână a Părintelui Serafim, a fost evident pentru Părintele Gherman și pentru alții, că fusese într-adevăr curățit, învingându-și voia proprie și oferind-o lui Dumnezeu ca o ardere de tot. Nu era acum în el nici o urmă de mânie sau răzvrătire, numai evlavie, iubire, căință și păreri de rău. Odată, înainte de a-i da Sfânta împărtășanie, Părintele Gherman a citit Evanghelia și apoi, ținând cartea deasupra muribundului, a început să-l binecuvinteze cu ea. Brusc, Părintele Serafim și-a adunat fiecare ultimă picătură de putere din trupul muribund, zdruncinat, s-a ridicat să sărute acea carte supremă care îi dăduse viață. Când a revenit pe pat, ochii îi erau plini de lacrimi. Oamenii de acolo plângeau cu el. Printre ei era un catehumen pe nume Martin care, ezitând anterior să facă pasul final în Biserică, a spus mai târziu că acest efort eroic al Părintelui Serafim a fost pentru el „colantul”, ștergând toate îndoielile din mintea lui. În acel moment, el a văzut că puterea lui Iisus Hristos era de neînvingător chiar în fața morții, și credința Părintelui Serafim era mai reală și răbdătoare decât orice simplă realitate fizică.

Se poate presupune ce binecuvântare interioară i-a dat în acele ultime zile Dumnezeu, Maica Domnului și toți Sfinții Săi. Era nevoie doar să te uiți în ochii lui ca să știi că durerea nu-l smulsese din rugăciunea neîncetată.

Marți noaptea fusese adus la Anestezie Terapie Intensivă un tânăr aproape mort după un accident groaznic de motocicletă. Mama lui plângea fără mângâiere, în aceeași sală de așteptare în care plângeau cei apropiați ai Părintelui Serafim. Când Părintele Gherman s-a apropiat de ea în dimineața următoare ca să-i aline durerea, a întrebat dacă dorea ca fiul ei să fie botezat. A zis da, și Părintele Gherman a botezat numaidecât băiatul, Cristofor. La câteva ore după asta, I-a fost plăcut Domnului să-i ia sufletul, curățit de apele botezului. Toți au simțit că acesta era deja un rod al suferințelor Părintelui Serafim.

Miercuri după amiază a fost adusă din San Francisco la Părintele Serafim, icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Bucuria neașteptată”. Toată ziua oamenii s-au rugat în fața icoanei și au simțit cu adevărat că Maica Domnului îl avea în pază pe Părintele Serafim. S-a slujit din nou Liturgia la miezul nopții în capela spitalului și Părintele Serafim a primit Sfânta împărtășanie la ora 3:00 a.m.. Părintele Gherman și câțiva frați din mănăstire au mers apoi să doarmă câteva ore în biserica din Redding. Ceilalți au rămas la spital, aducând periodic icoana la Părintele Serafim, de câte ori erau îngăduiți vizitatorii.

✠
ÎN primele ore ale dimineții de joi, Helen Kontzevici care trăia încă în Berkeley, a avut un vis. „Eram cu un preot pe care nu-l cunoșteam”, și-a amintit mai târziu, „care mă muștra pentru păcatele mele. Mi-a spus că nu trebuie să supăr niciodată

pe nimeni. Am intrat împreună într-o sală mare, de palat. La capătul acestei săli stătea un om pe un podium și cânta. Era greu să-l vezi bine din cauza distanței. Cu cel mai frumos glas cânta imnul măreț către Maica Domnului, ‘Mărește suflete al meu pe Domnul ...’ am spus: ‘Nu aud bine.’ Preotul m-a îndemnat să mă apropii și am făcut câțiva pași înainte. Atunci am început să aud cântarea foarte clar. Cântărețul era un tenor cu o voce ca a Părintelui Serafim, a cărui cântare o auzisem cu ani în urmă în Catedrala din San Francisco. Asta fusese la începutul anilor ’60 când, stând în altar, cântase singur slujba Utreniei de la început până la sfârșit. Niciodată în viața mea nu mai auzisem asemenea cântare cucernică. Sufletul meu fusese înălțat în înaltul ... Acum în visul meu am auzit aceeași cântare fără egal. Era același glas, dar suna ca acela al unui înger, un sălășliuitor al raiului. Aceasta era cântare cerească, nepământească.

Trezindu-mă, am înțeles că nu era nici o nădejde de vindecare a Părintelui Serafim.”⁶¹⁶

Alison, acum văduvă, care locuia în Kansas, i se dăduse și ei un indiciu tainic al morții iminente a Părintelui Serafim. Spre deosebire de Helen Kontzevici, ea nu fusese contactată în legătură cu boala Părintelui Serafim. Peste ani, trăind la zeci de mii de km depărtare, ea continuase să simtă o legătură puternică cu el. Deși doar rareori primise scrisori de la el și chiar pierduse legătura cu el câțiva ani, ea s-a rugat pentru el în fiecare zi și simțea că el se ruga pentru ea. Chiar înainte de a primi o scrisoare de la el, ea simțea de obicei că el se gândea la ea și știa că sosea. Și acum din nou, în ultimele lui ceasuri, duhul lui a ajuns cumva la ea. într-un vis, ea l-a văzut legat de un pat și a văzut în ochii lui agonie fizică groaznică, astfel că era dureros chiar și pentru ea să vadă, cu toate că era soră. Ea a văzut că el nu putea vorbi. Numai că a scris la mănăstire să afle dacă într-adevăr ceva nu era bine.

Între timp, Părintele Gherman, căruia Părintele Serafim îi spusese cu ani în urmă să ia legătura cu Alison dacă se va mai întâmpla ceva cu el, găsisese adresa ei și îi scrisese. Ea a primit știrea numai după moartea Părintelui Serafim, confirmându-i adevărul pe care îl văzuse în vis - în special faptul că Părintele Serafim nu fusese în stare să vorbească cât a stat în spital. Astăzi ea se mângâia cu gândul că, în ultima clipă a vieții lui, Părintele Serafim încercase să ajungă la ea.⁶¹⁷

JOI dimineață pe la ora 10:30 doctorii au anunțat că ei nu mai puteau face nimic. Părintele Serafim slăbise mult în timpul unei săptămâni de suferință care începuse să-i afecteze multiple organe. În câteva minute, vegherea muribundului luase sfârșit și începuse pentru el o viață nouă.

Părintele Gherman a ajuns la spital îndată după ce a murit Părintele Serafim și în ciuda faptului că nu pierduse niciodată nădejdea pentru vindecarea Părintelui Serafim, arăta că se pregătise pentru veste. Ultima persoană pe care o văzuse Părintele Serafim a fost una din surorile de la Schitul Sf. Xenia. „Fii tare”, au fost ultimele cuvinte pe care le-a auzit el înainte de a trece deplin în împărăția duhului.

Părintele Serafim a murit la 20 august, 1982. Avea doar patruzeci și opt de ani. După cum este scris în înțelepciunea lui Solomon: *Ajungând curând la desăvârșire, dreptul a apucat ani îndelungați: Sufletul lui era plăcut lui Dumnezeu, pentru aceasta Domnul S-a grăbit să-l scoată din mijlocul răutății.* (înțelepciunea 4, 13).

Moartea Părintelui Serafim a apărut „După prăznuirea” Adormirii, un semn pentru mulți că Maica Domnului într-adevăr îi acordase Părintelui Serafim o ocrotire aparte în ceasul morții sale. Suferința lui, intensă dar scurtă în fața veșniciei, a marcat

⁶¹⁶ Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim de Platina”, *Cuvântul ortodox*, numerele 108 - 109 (1983), paginile 10 -11.

⁶¹⁷ Astăzi, Alison trăiește cam la 128 de km depărtare de mormântul Părintelui Serafim. După moartea lui, ea a ajutat obștea să pregătească manuscrisele pentru publicare.

ultimul capitol din sporirea lui duhovnicească, conducându-l spre pragul raiului. *Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare. (II Cor. 4, 17).*

Părintele Gherman împreună cu câțiva oameni au intrat în spital să îmbrace trupul Părintelui Serafim în veșmintele monahale și cele preoțești. În ciuda eforturilor de a-i lega maxilarul, gura Părintelui Serafim cădea în mod firesc într-un zâmbet liniștit de bucurie cerească neîndoielnică. Indată un antreprenor de pompe funebre, pe nume David De Mars, care era prieten și vecin al mănăstirii, a intrat cu camionul ca să-l ia pe Părintele Serafim înapoi la Noble Ridge. O procesiune de mașini urca drumul șerpuitor de munte care ducea la mănăstire, și pe care se auzea cântarea neîncetată a imnelor.

Trupul Părintelui Serafim a fost așezat într-un sicriu simplu de lemn în mijlocul bisericii mănăstirii, unde urma să rămână până la înmormântare. Se citea Psaltirea continuu, în biserică. Privegherea devenise acum o priveghere de rugăciune pentru odihna sufletului Părintelui Serafim.

104

Cele patruzeci de zile

*Virtutea nu piere, chiar atunci
când omul moare,
pentru că ea nu este materială.*

- Euripide

ÎN cele trei zile între moarte și înmormântare, trupul neîmbălsămt al Părintelui Serafim nu s-a înțepenit de loc, nici nu a început să se strice în nici un fel, cu toate că era căldura verii. Nu avea de loc paloarea morții; de fapt, el avea o culoare gălbuie. Pielea îi rămăsese moale și trupul părea să fie „al unui copil care doarme”, în cuvintele unui pelerin de la mănăstire. Alt pelerin, profesor la fosta universitate a Părintelui Serafim, din Berkeley, a comentat că „arată exact ca niște moaște”. Intrucât din timpuri străvechi curăția a fost privită ca semn al sfințeniei în Biserica Ortodoxă, toți cei de față au simțit că erau martori ai unei manifestări a harului lui Dumnezeu.

Pe când se afla în sicriul simplu din lemn din biserică, fața Părintelui Serafim a devenit strălucitoare. Era atât de mângâietoare expresia lui liniștită de pace și fericire pe care oamenii nu puteau să o înțeleagă în starea monahală tradițională. Părea că este viu - mai tânăr decât fusese înainte de boală. Imaginea lui era o mărturie a biruinței asupra morții, și numeroși oameni porneau petrecerea unor perioade îndelungate de timp în rugăciune lângă sicriul lui. Copilașii cu greu puteau fi îndepărtați de lângă sicriu, aceasta era atmosfera de iubire și liniște din jurul trupului său. Văzând acea expresie binecuvântată pe fața lui, Părintele Gherman și-a amintit cuvintele din *Ich Habe Genug*: „Inchideți-vă acum, ochi obosiți.” Taina morții la care meditase Părintele Serafim cea mai mare parte a vieții sale intelectuale nu mai era acum o taină pentru el.

La înmormântare, biserica mănăstirii era arhiplină. Slujba, condusă de Arhiepiscopul Artemon și Episcopul Nectarie a adus și mai multe roade duhovnicești ale repausării Părintelui Serafim. Deasupra sicriului său, doi frați ai mănăstirii au fost tunși călugări rasofori, Vladimir Anderson a fost hirotonit preot iar Laurence Williams de la misiunea Etna a fost făcut diacon. În timpul funeraliilor, oamenii continuau să vină la sicriu, să sărute fruntea Părintelui Serafim și acele mâini binecuvântate care scriseseră atât de multe cărți de suflet folositoare, articole și slujbe bisericesti. În altar se cântau stihiri frumoase dar liniștitoare ale slujbei de înmormântare pentru preoți, scrise în sec.

al VIII-lea de Sf. Ioan Damaschin: „Ce dulceață pământească rămâne neamestecată cu durere? Ce slavă stă neschimbată pe pământ? Toate lucrurile nu sunt decât umbre șterse, niște vise înșelătoare; și doar un singur moment; și moartea le va înlocui pe toate. Dar în lumina feței Tale, O, Hristoase, și în dulceața frumuseții Tale, dă-i odihnă celui pe care Tu l-ai ales, pentru că Tu iubești lumea.”

Potrivit învățaturii care s-a făcut cunoscută Bisericii prin revelația îngerilor, pentru că timp de două zile după moarte, sufletul se bucură de o relativă libertate și poate vizita locuri de pe pământ care i-au fost dragi. În *Sufletul după moarte* Părintele Serafim scria: „Înfățișarea celor două zile nu este în nici un caz vreo dogmă. Este un ‘model’ care adeverește rânduiala cea mai obișnuită a experiențelor sufletului după moarte. Multele situații, atât din literatura ortodoxă cât și din povestirile experiențelor moderne, în care morții s-au arătat pentru o clipă celor în viață, în ziua cea dintâi sau a doua a morții lor (uneori în vis) sunt exemple ale adevărului că sufletul rămâne cu adevărat, în mod obișnuit, aproape de pământ pentru o vreme scurtă.”⁶¹⁸

Se pare că acesta a fost și cazul Părintelui Serafim. Una dintre fiicele sale duhovnicești, Elie Anderson, stătea în fața sicriului în biserică, plângând și întrebând ce va face ea fără el. După aceea a relatat: „Fără să știu cum, și fiind conștientă de transformare, mă uitam la o icoană mare a lui Hristos. Mi-a venit un miros urât și l-am auzit pe Părintele Serafim că-mi spune, ‘Putrezesc, putrezesc - întotdeauna a fost Hristos, nu eu.’ Apoi mi-am întors privirea înapoi la Părintele Serafim și mirosul era în mod categoric, ca cel de trandafiri; și am avut o pace desăvârșită.

Când toată lumea își lua rămas bun de la Părintele Serafim, l-am văzut numaidecât stând deasupra sicriului, cu fața la altar. Este greu de descris; era foarte luminos, curat, îmbrăcat călugăr. Tot timpul cât s-au cântat imne, el cădelnița, întotdeauna cu fața la altar.”⁶¹⁹

Biserica era atât de plină că mulți oameni au trebuit să asculte slujba de afară, printre ei se afla și Maica Brigid, fosta Barbara McCarthy. Probabil că arăta deznădăjduită, pentru că Episcopul Nectarie a mers la ea ca să o mângâie. „Nu te ruga *pentru* Părintele Serafim”, a zis el, „roagă-te lui”.

După funeralii, s-a slujit o Liturghie în biserică plină. Privind din altar pe fereastră în timpul Crezului din Liturghie, episcopii și preoții au văzut o priveliște emoționantă: o familie de căprioare se adunase în jurul mormântului Părintelui Serafim.

Părintele Serafim a fost înmormântat exact pe locul unde, cu paisprezece ani în urmă, el și Părintele Gherman slujiseră primele lor slujbe de Prăznuirea Adormirii, și unde îi mulțumise cu lacrimi lui Dumnezeu pentru că îi dăduse această pustie în care să-și săvârșească mântuirea.

În timp ce sicriul Părintelui Serafim era acoperit cu pământ, durerea simțită de cei mulți apropiați ai săi s-a transformat în bucurie, întrucât s-a cântat dintr-odată „Hristos a înviat!” imnul biruitor al Paștilor. Cuvintele Sf. Ignatie Brianceaninov, pe care Părintele Serafim le citea odinioară în descrierea funeraliilor Arhiepiscopului Ioan, puteau fi aplicate și propriei sale înmormântări: „Ai văzut vreodată trupul unui om drept al cărui suflet a plecat? Nu iese nici o duhoare de la el; nu-ți este frică să te apropii. La înmormântarea lui, durerea se topește într-un fel de bucurie de neînțeles .... Acesta este un semn că decedatul a obținut milă și har întru Domnul.”⁶²⁰

La funeraliile Părintelui Serafim, pentru mulți americani convertiți, harul evident revărsat în această zi avea o semnificație anume. Aceasta a creat martori ai puterii duhovnicești ai tuturor americanilor ortodocși. Părintele Serafim era unul dintre primele roade ale sfințeniei americane înnăscute, devenind prima „legătură” americană deplină cu sfinții părinți.

⁶¹⁸ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Tehnopress, Iași, 2003, p. 183.

⁶¹⁹ Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim”, paginile 12 - 13.

⁶²⁰ Părintele Serafim Rose și Starețul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 175.

ÎARĂȘIȘI, potrivit învățaturii ascetice ortodoxe, sufletul plecat din trup, după ce trece succesiv prin cercetarea „vănilor”, în a treia zi după moarte, vizitează locașurile raiului și adâncimea iadului, neștiind unde va rămâne, și numai în cea de a patruzecă zi se stabilește locul până la învierea Generală. Pentru acest motiv Biserica se roagă foarte fierbinte pentru răposat în timpul celor patruzeci de zile după moarte. Părintele Gherman a slujit câte o Liturghie în fiecare zi în memoria Părintelui Serafim, pe tot parcursul acestei perioade.

În *Sufletul după moarte*, Părintele Serafim a clarificat învățătura ortodoxă: „De bună seamă că nu este uimitor faptul că, după ce a trecut prin vămi și a sfârșit pentru totdeauna cu lucrurile cele pământești, sufletul trebuie dus cu adevărat în lumea *cealaltă*, într-o parte a căreia își va petrece veșnicia. Potrivit descoperirii pe care a făcut-o îngerul înaintea Sf. Macarie al Alexandriei, Biserica face o pomenire aparte pentru cel răposat în cea de a noua zi după moarte (departe de simbolismul general al celor nouă cete ale îngerilor) fiindcă până atunci sufletului i se arată frumusețile raiului, și numai după aceasta, pentru celelalte zile rămase până la patruzeci, i se arată chinurile și grozăviile iadului, înainte de a se hotărî, în cea de a patruzecă zi, locul unde va aștepta învierea morților și Judecata de Apoi.”⁶²¹

A noua zi de la moartea Părintelui Serafim era prăznuirea Sf. Iov de Pociaev (28 august), exact nouăsprezece ani de la întemeierea obștii Sf. Gherman. În timpul nopții zilei a noua, Părintele Gherman a avut un vis în care era o gaură uriașă, întunecată. La gura găurii ședea o figură îmbrăcată în alb, arătând ca și cu era într-o stare de scârbă. Un grup de femei și un bărbat ședeau alături și mângâiau această figură. I se arătau acum Părintelui Serafim religiile inferioare, așa cum se întâmplă în general sufletelor în cea de a noua zi?

Șase zile mai târziu, în ziua când se slujise prima Sfântă Liturghie în pustia de la Platina, prăznuirea Sf. Mamant (2 septembrie), Părintele Gherman, după ce slujise Liturghia, l-a văzut în vis pe Părintele Serafim înveșmântat în alb și dormind. Numaidecât, viața s-a repezit în fața lui și el a deschis ochii ca și cum ar fi salutat viața radios.⁶²²

^N
ÎN a patruzecă zi după moartea Părintelui Serafim, o zi desemnată ca un timp special de rugăciune a Bisericii, pelerini au sosit din nou la mormântul lui ca să se roage pentru el. Totuși, mulți începuseră să facă ceea ce Episcopul Nectarie o sfătuisese pe Maica Brigid; adică să se roage nu numai *pentru* Părintele Serafim, ci și *Părintelui Serafim*, că el va continua să povățuiască și să se roage pentru ei din lumea cealaltă. Episcopul Nectarie, care a venit la mănăstire în cea de a patruzecă zi împreună cu câțiva clerici, a confirmat ceea ce era deja în inimile oamenilor. După ce a slujit Sfânta Liturghie și apoi o panahidă episcopală la mormânt, Episcopul a ținut o predică care s-a sfârșit cu exprimarea: „Părintele Serafim a fost un om drept, poate un sfânt.” Episcopul Nectarie era deplin justificat să facă o asemenea afirmație, având o legătură foarte apropiată cu sfinții atât din Rusia cât și din lumea liberă. Totuși, preotul care i-a tradus predica în engleză, a ezitat să repete această exprimare, în special ultimul cuvânt. Considerând că o asemenea afirmație îndrăznească ar putea fi riscantă întrucât alte oficialități bisericești nu-și exprimaseră încă opinia, acest preot l-a întrebat pe Episcopul Nectarie dacă gândea cu adevărat ceea ce spusese. Lovind pământul cu bastonul,

⁶²¹ Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Tehnopress, Iași, 2003, p. 186 .

⁶²² Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim”, p. 175.

Episcopul a repetat în rusă, „Un sfânt!” - și preotul, simțindu-se încurcat, a fost obligat să redea acest cuvânt în engleză.

Conducând procesiunea din delușorul unde era mormântul Părintelui Serafim, Episcopul era gata să intre în biserică, având încă în mână cădelnița fumegândă. Numaidecât s-a întors și cu un sentiment puternic, a început să cânte imnul măreț către sfinții-călugări: „Te slăvim, te slăvim, sfântul nostru Părinte Serafim, și îți cinstim memoria sfântă: învățătorul călugărilor și împreună-vorbitor cu îngerii.” Călugării, clericii și pelerinii s-au unit în cântec și durerea de a fi despărțiți de Părintele Serafim sa transformat din nou în bucurie.

Părintelui Serafim, acestui american convertit, care fusese odată ateu și budist, i se așezase astăzi locaș în Impărăția cerurilor. Episcopul Nectarie avea cu treizeci de ani mai mult decât el, primind întreaga lui tradiție de la Optina înainte ca Părintele Serafim să fie „cercetaș”; și totuși, Părintele Serafim fusese primul care luptase lupta cea bună și a săvârșit călătoria (II Tim. 4, 7). Cu un zâmbet, Episcopul a grăit către Părintele Gherman: „A venit și a furat raiul de la noi.”

Cu ani în urmă, Episcopul Nectarie le spusese părinților că trebuie să continue să facă ceea ce făceau chiar dacă ar rămâne unul singur. Acum, Părintele Serafim fiind îngropat în pământ, el a spus obștii: „Platina este vioara întâi; acum una din strunele ei este ruptă. Dar trebuie să terminați melodia cu această strună ruptă.”

105 *Cu Sfinții*

*Cu sfinții odihnește, O, Hristoase,
sufletele adormiților robilor Tăi, unde
nu este durere, nici întristare, nici
suspîn, ci viață fără de sfârșit...*

- **Condacul Panahidei (Slujba pentru morți)
de Sf. Ioan Damaschin**

IN mai puțin de o lună de la moartea Părintelui Serafim, *America Ortodoxă* i-a dedicat un număr memorial special. S-a publicat această apreciere importantă despre el, realizată de Helen Kontzevici, o mare „legătură” patristică a generației anterioare:

„Având cea mai mare admirație pentru proaspăt repausatul Părintele Serafim, și prețuind foarte mult realizările lui înaintea lui Dumnezeu, aș vrea să scriu câteva cuvinte despre o însușire a lui care îmi este cea mai dragă și apropiată inimii mele. Aceasta este fidelitatea lui față de ortodoxia adevărată. El nu a avut nici cea mai mică abatere de la învățătura Bisericii; el a renunțat la orice opinie personală. Fostul meu soț, Ivan M. Kontzevici, era la fel, a avut câteva titluri universitare și, spre sfârșitul vieții a terminat academia teologică. Niciodată nu i-a trecut prin minte să păcătuiască împotriva învățăturilor Bisericii.

Învățătura Bisericii Ortodoxe nu este produsul minților sau deliberărilor marilor părinți ai Bisericii. Duhul Sfânt i-a inspirat cu această învățătură. Pentru acest motiv, ortodoxia este de nezdruncinat. Orice hulă împotriva Duhului Sfânt este un păcat de neiertat (Mat. 12, 31-32). Fidelitatea față de ortodoxie în timpurile noastre grele și

tulburi este de mare valoare. Părintele Serafim a fost o lumină care ardea și lumina. El ne-a lăsat lumina lui în scrierile sale. Slavă lui Dumnezeu pentru toate.”⁶²³

Aceiași număr cuprindea și un elogiu sincer al Părintelui Alexei Young:

„într-una dintre ultimele predici pe care am auzit-o, Ieromonahul Serafim a spus liniștit și simplu, așa cum spusese de multe ori înainte: ‘Fiți buni unul cu altul. Zâmbiți și fiți veseli. Purtați-vă poverile unul altuia de dragul lui Hristos.’

Moartea Părintelui Serafim la 20 august a mutat din mijlocul acestei misiuni mici, stăruitoare a Sf. Gherman din Alaska, un slujitor adevărat al lui Dumnezeu care, fiind în stare să înțeleagă principiile teologice adânci, nici măcar o dată nu s-a abătut de la calea simplității Evangheliei, împlinind descrierea Scripturistică a omului drept, care ‘va învăța calea înțelepciunii’ (Pilde 4, 11) ..

Scriu aceste cuvinte acum cu lacrimi, întrucât Părintele Serafim a fost asistentul și colaboratorul meu, cât și conștiința mea. Niciodată nu m-am așezat la mașina de scris fără ca, la figurat, Părintele Serafim să privească peste umărul meu; știam că niciodată nu voi avea încredere în mine. Acum, inima mea este frântă și numai Hristos o poate mângâia ..

Desigur, pe când trăia, noi nu-l apreciam desăvârșit. Eram încrezători în el, așa cum facem întotdeauna cu cei pe care îi iubim. Credeam că în ciuda sănătății sale șubrede, el totuși, întotdeauna va ‘fi acolo’. Abia împlinise numai patruzeci și opt de ani - încă tânăr - și avea atâta lucrare neterminată; drumul lui ca și creștin ortodox durase doar ceva mai mult de douăzeci de ani. Și apoi, după o boală scurtă dar groaznic de intensă, a plecat, așa încât, fiind pedepsiți cu puțin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare și i-a găsit vrednici de El (înțelepciune 3, 5).

În *Praktikos* se găsește acest pasaj: ‘Unui călugăr i s-a anunțat moartea părintelui său. Acesta s-a întors către mesagerul care-i adusese vestirea și i-a grăit lui așa: «Oprește-ți blasfemiile. Părintele meu este nemuritor!»’ Așa am simțit când am primit știrea despre moartea Părintelui Serafim: nu este mort, acum viază cu adevărat, întru Hristos! A plecat în lumea viitoare ca să fie împreună cu preaiubitul său Arhiepiscopul Ioan, Sf. Paisie și sfinții Galileii și ai Tebaidei de nord, ale căror Vieți le tradusese și le tipărise.

Ca om, acesta a fost! Frați și surori - dragii noștri cititori - nu vom mai vedea în curând un semen ca el! Aduc multă recunoștință lui Dumnezeu pentru că ni l-a dat, chiar și pentru un timp atât de scurt. Și cred din toată inima și din tot sufletul meu că el a auzit acum glasul fericit al Celui care grăiește aceste cuvinte mari: *Bine, slugă bună și credincioasă! Peste multe ai fost credincios: intră întru bucuria Domnului tău!*”⁶²⁴

^N

ÎN anii care au urmat, au fost confirmări că Părintele Serafim intrase într-adevăr întru bucuria raiului, de unde, înaintea tronului lui Dumnezeu, mijloacea în rugăciune pentru cei de pe pământ. Astfel așa cum începuse obștea odată să adune o carte de memorii ale mijocirilor Cuviosului Ioan, tot așa a început obștea să adune materiale pentru un alt întemeietor al ei, Părintele Serafim. Prezentăm în ordine cronologică relatări din această carte, lăsându-le să vorbească de la sine.

1. În a doua noapte după cea de a patruzecia zi a morții Părintelui Serafim, s-a slujit Liturghia la miezul nopții pentru Părintele Gherasim din Alaska, care plecase la Domnul în această zi în 1969. Părintele Gherman, fiind foarte obosit, a mers să se odihnească în chilia „Optina” a Părintelui Serafim. Se luminase deja afară, când adormise ușor. S-a trezit repede văzându-l, lângă iconostasul bisericii mănăstirii, pe Părintele Serafim, privind foarte serios, concentrat, și puțin îngrijorat. Spunea cu

⁶²³ Helen Kontzevici, „Dohovnicul ortodoxiei adevărate”, *America ortodoxă*, nr. 22 (aug. - sept., 1982), p. 9.

⁶²⁴ Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui a bineplăcut Domnului”, paginile 1, 9.

insistență: „Aveți grijă de Iacob, Iacob” Părintele Gherman a sărit cu întrebarea, „Care Iacob?” Atunci și-a amintit de un om mâhnit cu care obștea nu mai fusese în contact de șaisprezece ani: același Iacob care îl adusese odinioară pe Părintele Serafim la credința ortodoxă.

Părintele Gherman a adormit din nou, și din nou a văzut iconostasul cu Maica Domnului, dar Părintele Serafim nu mai era acolo. Fiind convins că acesta nu este un vis obișnuit și știind bine cum se îngrijea Părintele Serafim de oameni, Părintele Gherman s-a grăbit spre biroul său ca să găsească adresa lui Iacob. Deși adresa era acolo, numărul de telefon nu era și Iacob era departe, în Canada. Mama lui se retrăsese la pensie în zona golfului (Bay Area) San Francisco, dar Părintele Gherman n-a putut să o contacteze la telefon nici pe ea. Trimițându-i o scrisoare lui Iacob cu o bancnotă de douăzeci de dolari înăuntru, s-a grăbit spre zona golfului cu nădejdea de a o contacta pe mama lui Iacob ca să afle dacă era vreo problemă. După o serie întreagă de vizite fără folos la casele pensionarilor, în cele din urmă, a găsit-o la miezul nopții, doar ca să afle că Iacob era fără lucru și într-o stare disperată. El a telefonat imediat unui student din oraș unde locuia Iacob și l-a rugat pe acest student să-l viziteze pe Iacob.

O săptămână mai târziu, veni un răspuns de la acest student cu o informație uimitoare. S-a întâmplat că, după o perioadă lungă în care nu a mers la biserică, Iacob sa hotărât să meargă la Liturghie de Adormirea Maicii Domnului. Când a intrat în biserică, a simțit numaidecât un sentiment puternic al prezenței Părintelui Serafim, la care nu se mai gândise ani de zile. Acest sentiment sporea pe măsură ce slujba avansa. Iacob a auzit într-un vis pe cineva bătând la ușă. Când ușa s-a deschis, l-a văzut pe Părintele Serafim, dar nu l-a recunoscut îndată. Părintele Serafim avea barbă sură lungă și un pardesiu pe care obișnuia să-l poarte în timpul anilor de sărăcie din San Francisco când lucra în librărie. I-a vorbit lui Iacob în rusă, spunând pe un ton foarte încurajator, „Frate Iacob, eu sunt. Nu mai viețuiesc în Platina: în mod obișnuit stau aici.” A continuat să-l prevină de ceva, dar Iacob n-a putut să-și amintească precis ce a fost.

Cam în acest timp, Iacob a contractat o boală intestinală și timp de două săptămâni nu a fost în stare să mănânce nimic, stomacul său refuzând să accepte mâncare. A slăbit foarte repede, ajungând să nu se mai poată da jos din pat. Fiind o persoană retrasă, nu se aștepta să-l viziteze nimeni și nu avea bani pentru doctori. Totuși, în cele din urmă, unul dintre vecini s-a oprit să-i aducă poșta și atunci a primit scrisoarea Părintelui Gherman. Cu banii din scrisoare, Iacob a avut cu ce plăti un tratament medical. A contactat pe cineva care credea că îi poate alina boala și acesta sosi îndată, aducând cu el un tratament special cu apă sărată. După ce a primit acest tratament, Iacob și-a recăpătat puterea de îndată.

Când a primit scrisoarea Părintelui Gherman, Iacob a aflat și despre operația și moartea Părintelui Serafim. Aducându-și aminte, Iacob și-a dat seama că Părintele Serafim a fost operat chiar în noaptea când îi simțise prezența în Biserică (care, întâmplător, a fost tot cam atunci când Părintele Serafim îi apăruse lui Alison, altă persoană din trecutul lui care la fel, nu aflase nimic despre boala lui). Iacob și-a mai dat seama că era în noapte morții Părintelui Serafim (când sufletul era încă aproape de pământ) că îl văzuse pe Părintele Serafim venind ca să-l încurajeze.

„Cine știe?” a presupus Părintele Gherman mai târziu. „Dacă Părintele Serafim nu mi s-ar fi arătat solicitând ajutor, poate că Iacob nu ar mai fi astăzi în viață.”

2. Nu mult după moartea Părintelui Serafim, s-a descoperit că Matuska Părintelui Alexei Young, Susan, avea o tumoare în gât. După mai multe investigații, sau confirmat temerile cele mai reale: tumoarea era cancer malign. Doctorii nu i-au dat nici o nădejde. Peste tot, oamenii au început să se roage lui Dumnezeu pentru ea și Părintele Alexei i-a miruit gâtul cu ulei de la candela mormântului Părintele Serafim. La 6 decembrie 1982, o enoriașă a Părintelui Alexei, Martha Nichols, a scris mănăstirii:

„Simt că Părintele Serafim nu este foarte departe. Am visat de curând că mergeam într-o mulțime de oameni, și acolo era Părintele Serafim, îmbrăcat în veșminte monahale cu scufia pe cap. M-a binecuvântat și a spus, ‘Pace ție’, și eu am spus, ‘Și duhului tău’, ca în Liturghie. S-a întors spre o femeie și și-a pus fruntea pe gâtul și umărul ei. Când și-a ridicat capul, curgea sânge pe gâtul și umărul femeii, dar pe Părintele Serafim nu era sânge. Părintele Diacon Laurențiu Williams, înveșmântat în alb și galben, a mers acolo și cu pânza Cuminecăturii a șters sângele foarte calm. Îmi amintesc gândul - ‘Este cu adevărat sângele lui Hristos!’ Apoi Părintele Serafim s-a îndepărtat având brațele în jurul cuiva, ca și cum ar fi mângâiat acea persoană. N-am recunoscut cine era. Când m-am trezit, mi-am dat seama că femeia din vis arăta, din spate, întocmai ca Matuska Susan.”⁶²⁵

După câțva timp de la acest vis, Matuska Susan a mers la doctor pentru analize. Toate au fost negative și doctorii i-au spus că nu va trebui să vină la control șase luni. Astăzi gâtul ei este perfect sănătos.

3. Una dintre fiicele duhovnicești ale Părintelui Serafim, Christina Shane, i-a scris Părintelui Gherman la 10 februarie, 1983:

„Verișoara mea Judy, care îmi este ca și o soră, a avut miercuri hemoragie cerebrală. Când a fost dusă la spital, doctorii nu i-au dat nici o nădejde de viață. Am vrut să vă spun despre aceasta, întrucât sunt sigură că va însemna mult și pentru sfinția voastră. În noaptea aceea, după ce am aflat de la Gary, soțul ei, despre hemoragie, am spus un Acatist la Maica Domnului și am dat-o pe Judy în grija ei și a Părintelui Serafim. Am pus o poză de-a lui Judy lângă icoana Maicii Domnului și lângă una a Părintelui Serafim în sicriu. În minte, puteam să-i descriu mergând spre Los Angeles ca să aibă grijă de Judy și în inima mea știam că este adevărat. În noaptea aceea am dormit adânc și liniștit, aproape ca și cum cineva ar fi pus peste mine o pătură moale și călduroasă. În dimineața următoare, am sunat acolo să văd cum se simte, și știrea a fost miraculoasă! Își revenise în timpul nopții și acum va ieși de la Terapie Intensivă. Poate vorbi și poate mânca hrană solidă; recunoaște pe toți și nu mai are paralizie. Doctorii spun că este un miracol. Trebuie să-i faci niște teste săptămâna asta - nu știu de ce dar totul arată bine. Atât de multă lume s-a rugat pentru ea, și știu că asta a lucrat .... Eu simt că ea a primit un ajutor special de la Maica Domnului și de la Părintele nostru Serafim.”⁶²⁶

4. Câțeva luni mai târziu un frate de mânăstire a scris:

„La primul Paști după moartea Părintelui Serafim, i s-a simțit grozav lipsa. Primind binecuvântare de la Părintele Serafim pe patul de moarte să împlinescă un vis de douăzeci de ani, Starețul Gherman a plecat să petreacă noaptea învierii lui Hristos în *Laguna călugărilor* de pe Insula Spruce, Alaska. Era tensionat și neliniștit, abandonându-și turma orfană într-un timp atât de important. Frații și surorile au înțeles că era Sf. Gherman care îl chema în Alaska. Cu inima grea de îndoială, a venit la mormântul Părintelui Serafim și i-a cerut să aibă grijă și să înveselească obștea de Paști, în timp ce el era plecat. - Și în mod evident, Părintele Serafim, în mod mistic și-a vizitat mânăstirea de Paști, pentru că o fetiță de șapte ani, pe care Părintele Serafim o botezase cu câțiva ani în urmă, l-a văzut în prima zi de Paști. Era la mânăstire, purtând veșminte de Paști complet albe și binecuvântând cu agheasmă și cădelnița toate pământurile .... Credem că Părintele Serafim a purtat de grijă mânăstirii în lipsa Părintelui Gherman.”⁶²⁷

⁶²⁵ Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim de Platina”, paginile 19 - 20 .

⁶²⁶ Ibid. , paginile 21 - 22 .

⁶²⁷ Ibid. , p. 24.

5. Martha Nichols, mai sus menționată, avea o mare durere în inimă pentru că tatăl ei, care era om bun și credea în Dumnezeu, nu și-a putut găsi niciodată fericirea în Iisus Hristos, având o imagine de tristețe și dezamăgire întreaga sa viață. Cât de minunat ar fi, gândea ea, dacă el ar putea simți și înțelege cel puțin o fărâmə de ortodoxie și ar putea avea fericirea cu aleșii în viața viitoare. Ea l-a abordat de câteva ori, încercând săi insufle creștinismul ortodox. Deși îl interesa, ceva îl îndepărta de pătrunderea în profunzime a învățaturii mântuitoare a credinței. Deodată ea a aflat vestea tristă că el are cancer și mai avea foarte puțin de trăit. Când timpul se apropia de sfârșit, ea a venit să petreacă cu el ultimele zile ale vieții lui. I-a dezvăluit plinătatea ortodoxiei și el a acceptat-o cu toată inima. Intrucât nu era prin preajmă nici un preot ortodox și timpul era scurt, ea a luat agheasmă și, după ce a rostit Crezul și câteva rugăciuni, și-a botezat tatăl la fel cum se făcea în timpurile străvechi în asemenea cazuri. Datorită hotărârii ei, tatăl ei a murit creștin ortodox. A trecut un timp și Martha, fiind legată duhovnicește de Părintele Serafim (fiul ei era nepotul Părintelui Serafim), a fost la mormântul Părintelui Serafim pentru a se ruga și a-i confirma dacă fapta ei înflăcărată fusese plăcută lui Dumnezeu. Când a sosit și s-a rugat la mormântul lui, a scris un bilet, cerându-i Părintelui Serafim să aibă grijă de tatăl ei care era atât de nou în credință. A pus biletul într-o crăpătură mică dintr-o construcție de deasupra mormântului. Intorcându-se acasă fericită, a scris o carte poștală mănăstirii:

„Mulțumesc! Mulțumesc! A fost minunat! După ce am ajuns acasă am visat că tata era în viață și era fericit. El a spus că s-a bucurat să mă vadă și că se aflase într-un loc unde nu s-a simțit bine până când ‘a venit Sfântul și l-a scos afară.’ Cu dragoste, Martha.”⁶²⁸

6. La 11 noiembrie 1983, Părintele Alexei Young a scris următoarele: „Cam la două luni de la moartea Părintelui Serafim, mi-a atras atenția că o vară (ne-ortodoxă) a uneia dintre fiicele mele duhovnicești (Barbara Murray) era în spital cu o boală gravă. A cerut să mă vadă și să mă rog pentru ea. Suferea de o constricție a vaselor în picior ce-i îngreuna circulația. A făcut imediat gangrenă la degetul mare. Eu am văzut acel deget: era verde și putrezea - un aspect groaznic. Doctorii se pregăteau să i-l amputeze cam într-o săptămână și spuneau că este probabil să piardă toată laba piciorului și posibil chiar piciorul de sub genunchi. I-am uns degetul cu ulei de la mormântul Părintelui Serafim și l-am rugat să mijlocească pentru ea. În scurt timp gangrena a dispărut cu totul. Doctorii au hotărât că nu era necesar să-i amputeze degetul și au spus că erau uimiți de ceea ce se întâmplase. Astăzi, la mai mult de un an, nu i-a recidivat afecțiunea, spre continua surpriză a doctorilor, care nu au nici o explicație pentru aceasta. Sunt convins că această vindecare s-a lucrat prin Părintele Serafim. (Apropo, eu am vorbit cu doctorul nu numai odată și pot verifica personal amănunțele medicale cât și prognozarea inițială.)

Și acum trebuie să relatez a doua minune: Acum două săptămâni, cumnatul meu, Ștefan (pe care l-am botezat în iulie și apoi s-a căsătorit cu sora mea Ana) a avut un accident grav de mașină, aici în oraș. Și-a fracturat ambele picioare (la piciorul stâng, fractură dublă) și-a sfărâmat și cotul stâng și degetul mare drept. A fost dus îndată la chirurgie, unde doctorii au operat timp de patru ore și jumătate, curățind rănilor (oasele străpunseseră mușchii în mai multe locuri); noroiul de pe drum pătrunsese în rană și era foarte mare pericolul unei infecții care să-i amenințe viața. Am văzut radiografiile picioarelor înainte de a-l duce în sala de operație și a fost o priveliște îngrozitoare: laba piciorului stâng atârna; ligamentele și tendoanele fuseseră rupte și oasele, zdrobite complet.

În timpul primei operații ne-am rugat în sala de așteptare. Amintindu-mi că Episcopul Nectarie cântase o Slăvire către Părintele Serafim, eu am slujit o slujbă pentru sănătatea lui Ștefan către Părintele Serafim. Începând din ziua următoare, el a fost uns cu ulei de la mormântul Părintelui Serafim. Prin bandaje mai puteam ajunge la unul dintre degetele rupte de la piciorului stâng.

După operație doctorul a spus că era mare primejdie să piardă laba piciorului. De asemenea, mai era posibil ca, dacă se infecta i-ar fi putut amenința viața. ‘Dar noi am avut încredere în rugăciunile Unuia Drept, al nostru, înaintea tronului lui Dumnezeu, și am așteptat cu răbdare.

Chirurgii au operat din nou după șase zile. Acesta era timpul critic întrucât, bazându-se pe ce au văzut când au schimbat pansamentele, își puteau da seama dacă laba piciorului putea fi salvată. După aceea chirurgul a spus că a fost o ‘minune’! Nu numai că totul se vindeca bine, dar nu era nici un semn de infecție - în sine un miracol.

Bineînțeles că Ștefan se află de trei luni într-un scaun cu rotile și apoi va trebui să învețe din nou să meargă. Sunt încă multe greutăți și poate mai multe operații în viitorul apropiat. Dar eu cred că aici, ca și în multe alte lucruri, Părintele Serafim iarăși a auzit rugăciunile noastre și s-a așezat în numele nostru înaintea tronului lui Dumnezeu ca să ne ajute. Cu adevărat, Dumnezeu se odihnește întru sfinții Săi!

Eu sunt martor al minunilor de mai sus. În plus, există fotografii ale celui de al doilea caz care ar convinge îndată pe oricine - mirean sau medic - că s-a întâmplat ceva de o natură cu adevărat extraordinară.”⁶²⁹

7. În 1979, un pastor având relații cu mișcarea evanghelică ortodoxă a început să-i scrie Părintelui Serafim scrisori sincere exprimându-și dorința de a intra mai adânc în ortodoxie. Pe atunci biserica lui din Ben Lomond, California - numită „hippie church” pentru că adusesse căutători tineri din anticultură - nu avusese practic nici o legătură cu ortodoxia tradițională și monahismul ei. Când Părintele Serafim a mers să-l viziteze în 1980, un enoriaș care l-a văzut afară i-a spus pastorului: „Este un mare snob afară!” Pastorul, temându-se că ar putea fi un membru al găștii de motocicliști, a deschis ușa și a văzut pentru prima dată în viața lui un călugăr ortodox. Părintele Serafim a stat de vorbă cu el două sau trei ore; și când s-a ridicat la sfârșitul conversației, l-a îmbrățișat strâns pe pastor. „Dumnezeu este în locul acesta”, a subliniat el. „Stai pe cale.” El a văzut că această biserică, venind de pe un fond protestant, avea încă multe de învățat, dar el credea că dacă oamenii continuau să caute împărăția lui Dumnezeu, toate celelalte se vor adăuga lor. El a apreciat în special încercarea lor de a mântui victimele anti- culturii de astăzi, fiind el însuși odinioară unul dintre aceștia.

După moartea Părintelui Serafim, pastorul a avut nevoie de o biserică mai mare pentru comunitatea sa în creștere. Era liberă o biserică ideală în apropiere cu 250.000\$, dar biserica lui nu avea bani. Luând niște țărână care provenea de la mormântul Părintelui Serafim din Platina, a împrăștiat-o peste terenurile bisericii și i-a cerut Părintelui Serafim să mijlocească în ceruri. În ziua următoare, doamna care vindea biserica a spus pastorului că putea să se mute îndată și să nu-și facă griji ca să plătească imediat. Astăzi această biserică, închinată Sfinților Petru și Pavel, are peste trei sute de familii, slujbe în fiecare zi a săptămânii la care participă multă lume, și este una dintre comunitățile evanghelice ortodoxe care a mers cel mai departe pe calea ortodoxiei tradiționale.⁶³⁰ Pastorul ei original atribuie miracolul dezvoltării ei rugăciunilor Părintelui Serafim din ceruri.

⁶²⁹ [Părintele Damascene Christensen], „Părintele Serafim filosoful”, *Cuvântul ortodox*, nr. 136 (1987), paginile 298 - 299

⁶³⁰ Biserica îmbină acum două comunități ortodoxe cu un fond protestant, cunoscută anterior ca Biserică Evanghelică Ortodoxă și Sfânta Biserică Ortodoxă. Înainte de a se uni într-una singură, comunitățile

8. In 1985 obșteea a primit următoarea scrisoare de la un pelerin obișnuit al mânăstirii, un tânăr de 25 de ani grec-arab, cu numele Paul Baba:

„Părintele Serafim a răspuns rugăciunii mele! Ieri a fost probabil una din zilele cele mai rele din viața mea. Era gata să mor!. Problema mea era că nu voiam să-mi petrec cea mai mare parte a timpului slujind și mulțumind omul din lumea aceasta cu talentul muzical pe care mi l-a dat Dumnezeu. Consider că îl mulțumesc pe om când scriu melodii de dans care sunt atât de lipsite de folos pentru mântuirea sufletului, cântece care acum nu dovedesc nici un talent. Singurul motiv pentru care le scriam este că puteam fi plătită cu bani mulți. După cum știți, scriam cântări bizantine. In inima mea mă simt atât de liber slujindu-L pe Dumnezeu, slujind Biserica, și făcând ceva de folos pentru mântuirea omului. Dar. chiar dacă scriu cântări, încă simt că viața mea este foarte goală. Biserica oficială spune că am nevoie de o diplomă dacă am de gând să continui să scriu cântări. Cu alte cuvinte, nu sunt de folos pentru nimic fără o diplomă .... Nimeni nu mă va recunoaște ca scriitor. Se pare că singurul lucru de la care nimeni nu mă poate opri acum este să-L iubesc pe Iisus Hristos. Pentru asta nu am nevoie de diplomă. Așadar, nu pot să-mi ofer talentul meu Bisericii și nu vreau să ofer lumii neortodoxe un talent fals care nu este inspirat de Dumnezeu. O persoană ca mine poate deveni descurajată, deprimată și foarte, foarte rănită.

G.B. m-a invitat ieri acasă la el și mi-a dat să citesc noul număr din *Cuvântul ortodox* despre ‘Bătrânii de la Optina’. Pe când plecam spre casă, la miezul nopții, m-am mâhnit. Mă durea sufletul atât de tare pentru că mă simțeam ca și cum Biserica și lumea nu mă voiau nici pe mine, nici înzestrările mele. Apoi mi-am adus aminte că Părintele Serafim era mort în sicriu. Mi-am adus aminte că priveam oamenii care îl atingeau și se rugau lui ca să mijlocească pentru ei. Oamenii aceia plângeau ca și cum aveau nevoie de ajutor în viața lor duhovnicească ....

Eram atât de obosit, simțindu-mi inima grea că am mers să mă culc și înainte de a dormi, i-am cerut Părintelui Serafim să mă ajute.. O lacrimă mi s-a rostogolit din ochi, cred că eram atât de îndurerat și singur.

In visul meu de astă noapte, eram în vechea biserică de la Platina, uitându-mă la Părintele Serafim cum stătea nemișcat în sicriu. Arăta atât de smerit și curat că m-am simțit silit să-i dau o binecuvântare de mirean cu semnul Crucii. Cum mă gândeam la problemele mele duhovnicești, am început să plâng foarte tare chiar deasupra sicriului. M-am simțit atât de singur și având nevoie de mângâiere am îngenuncheat, am pus brațele pe stomacul lui și mi-am așezat capul pe umărul lui. Plângeam și tot plângeam. Am început să-mi vărs necazurile despre faptul că nimeni nu-mi acceptă îndemănările pentru că nu am o diplomă și mă simt atât de singur în lume. Am continuat și am continuat și am plâns și am plâns. După ce m-am eliberat de toate problemele, am rămas acolo cu brațele în jurul lui. Am simțit atâta căldură și mângâiere că nu voiam să mai plec niciodată. A trebuit să plec, deși, atunci când m-am uitat la fața lui avea lacrimi care i se rostogoleau din ochi. Era atât de frumos să vezi că el pătrunsese în durerea mea. Și când l-am îmbrățișat ultima dată, i-am auzit glasul spunând, ‘Vei primi răspunsul.’

Atunci m-am trezit și era dimineață. Dintr-un motiv, primul lucru pe care l-am făcut a fost să citesc în întregime *Cuvântul ortodox* despre Bătrânii de la Optina. Când trăia Părintele Serafim îmi spunea, ‘Crezi că ai probleme - citește Viețile sfinților.’ Astfel, gândindu-mă tot timpul la asta, am citit Bătrânii de la Optina. Ofereau lucruri atât de frumoase, dar încă nici un răspuns problemei mele. Dar pe pagina următoare am

fuseseră așezate în aceeași regiune și aveau legături strănse, pastorul menționat mai sus conducând cel de al doilea grup.

văzut, scris de Părintele Serafim, „Iubirea adevărului”.⁶³¹ Acolo era răspunsul meu. Era atât de adevărat și încurajator pentru mine să fac ceea ce este bine. În special când am citit: ‘în rest, este o chestiune de a face bani, de a obține un loc liniștit în viață - și de a folosi mintea ca un fel de jucărie, făcând lucruri inteligente și fiind plătit pentru asta, ca și clovni de circ.’ Vezi, n-aș mai rămâne aici în lume prin *reorganizarea* talentului pe care mi l-a dat Dumnezeu, ca să-mi satisfac stomacul. Dumnezeu este slăvit prin sfinții Săi.”⁶³²

Părintele Serafim i-a răspuns lui Paul în mai multe feluri. De la scrierea acestei scrisori, lui Paul i s-au dat ocazii neașteptate de a-L sluji pe Hristos în Biserica Sa, cam la fel cum i-a dat Părintelui Serafim. În prezent are un magazin bine cunoscut de carte și icoane ortodoxe în San Francisco, chiar lângă cel al Părinților Serafim și Gherman. Prin el și magazinul său, sute de oameni s-au convertit la ortodoxie.

9. În 1988, magazinul lui Paul a fost vizitat de un călugăr, Părintele Tihon Pilkington, care i-a spus despre o minune făcută prin rugăciunile Părintelui Serafim. Paul l-a încurajat să-i spună Părintelui Gherman despre asta, și astfel de Prăznuirea Adormirii (Prăznuirea „Părintelui Serafim”), Părintele Tihon a scris următoarele:

„M-am îmbolnăvit în decembrie 1987. În Ajunul Crăciunului, doctorii mi-au spus că aveam cancer la pancreas. Acest diagnostic, desigur, însemna moarte. După ce au plecat doctorii, am început să spun Rugăciunea lui Iisus și apoi mi-a venit să mă rog Cuviosului Serafim Rose, ale cărui scrieri le citisem din anii '60. Deși nu l-am cunoscut niciodată pe Părintele Serafim, am simțit întotdeauna că mă ajutase și ajunsese la mine prin scrierile sale. Aveam icoana Cuviosului Serafim pe care mi-ați trimis-o înainte de a mă îmbolnăvi.

M-am rugat și am dormit trei zile. În acest timp, Părintele Serafim a venit la mine, ca dintr-un tunel cu lumină la capătul celălalt. A ieșit din lumină și a început să-mi vorbească. A vorbit despre ceea ce se crede că este viața monahală și mi-a spus ce ar trebui să fac cu viața mea. Avea un duh foarte blând, dar mi-a spus păcatele și ce trebuia să schimb în mine. A fost ca un frate mai mare care îl ajută pe unul mic. Mi-a spus că nu mi sosisse timpul să mor și că Dumnezeu avea ce să-mi dea de făcut.

După ce m-am trezit pe 28 decembrie, Părintele David a venit să-mi dea împărtășania și să se roage cu mine. I-am spus că mă rugasem și îi cerusem Cuviosului Părintele Serafim să-mi ducă cazul înaintea lui Dumnezeu.

În ziua următoare, sângele meu a început să se îmbunătățească și în următoarea zi încă și mai bine; și doctorii au spus că puteam pleca acasă. Au spus că nu puteau să facă mai mult pentru mine și că va trebui să mă întorc pentru mai multe analize peste o săptămână.

Când m-am dus pentru analize, aproape de îndată am cunoscut că se petrece ceva. Au tot repetat; apoi m-au trimis la Departamentul pentru Medicină Nucleară, și același lucru. Am mai făcut trei tomografii, toate spuneau același lucru - nu este cancer. Doctorul cel tânăr mi-a spus că nu mai putea să mă îngrijească. El este japonez - ei nu fac greșeli. El văzuse porțiunea malignă și văzuse rezultatele biopsiei, dar acum porțiunea dispăruse brusc și pancreasul era spre normal. Era speriat pentru că pierduse controlul punând un diagnostic de moarte care s-a dovedit a fi greșit. N-am putut să-i explic că el nu făcuse nici o greșală. El nu este nici creștin nici ortodox și nu înțelegea că fericitul nostru frate ceruse lui Dumnezeu să-i audă rugăciunea mea.

⁶³¹ Aceasta era scrisoarea lui Eugene către părinții săi (citată în Cap.18) în care explică motivele pentru care a părăsit lumea academică.

⁶³² *Cuvântul ortodox*, nr. 122 (1985), paginile 136 - 137.

Cuviosul Părinte Serafim Rose îmi va fi întotdeauna prieten și frate. Cu viața și scrierile sale mi-am schimbat viața și pe cea a fraților mei.”⁶³³

10. La 2 mai 1989, Dr. Raphael Stephens al III-lea din Virginia Beach, Virginia, a scris despre felul în care îl ajutase Părintele Serafim în încercarea sa de a pune capăt unei mișcări creștine, prin mijloace neviolente, crima legalizată a avorturilor. Nu este surprinzător faptul că Părintele Serafim, fiind foarte conștient de lipsa de respect nihilistă pentru misterul vieții din timpurile noastre, ar fi trebuit să arate grija sa pentru victimele nenăscute ale societății noastre. Scrisoarea Dr. Stephen spune:

„Prea Cuvioase și drag Părinte Stareț:

Am participat de curând la Ziua de Eliberare Națională, care a fost o încercare de a preveni uciderea copiilor prin avort. Problema avortului pentru mine este așa cum se află în Sfânta Ortodoxie - avortul este crimă. În multe privințe este similar holocaustului nazist al evreilor din timpul celui de-al II-lea război mondial, și holocaustului comunist care încă mai are loc în Rusia de astăzi. Fiindcă mă simt atât de convins de acest adevăr, m-am hotărât să fiu unul dintre cei care îmi voi ‘da viața’ pentru nenăscuți blocând intrarea către o sală de avorturi în această sâmbătă sfântă.

Motivul pentru care vă scriu tocmai din Virginia Beach, Virginia, nu este de ami împărtăși convingerile personale ci de a împărtăși ceva ce are legătură directă cu obștea de la Sf. Gherman. Am scris obștei îndată după plecarea la Domnul a Părintelui Serafim Rose, interesându-mă de sfânta ortodoxie. Am primit niște material informativ și mai târziu am comandat primele două volume din *Mica Filocalie rusă*. În tot acest timp m-am familiarizat puțin cu Părintele Serafim .... De curând, Dumnezeu a început să mă atragă foarte mult spre sfânta ortodoxie (eu sunt romano-catolic), și știu că Dumnezeu mă cheamă în turmă pe mine și pe familia mea. Așadar, am scris ca să cer niște materiale, pe care mi le-a trimis cineva ca milostenie. Unul, a fost un număr din *Cuvântul ortodox* ce caracteriza scrierile Părintelui Serafim, având pe coperta din față poza color a Părintelui Serafim. Pe când citeam materialul, inima mea se înfierbânta de adevărul pe care-l răspândea Părintele Serafim.

Acum, despre esența pentru care scriu. Noaptea dinaintea ‘Eliberării’ eram foarte tulburat și sincer înfricoșat - sunt supus legii, creștin conservator care este un bun cetățean. Știam că voi fi arestat și asta era o perspectivă neplăcută. Am mers la culcare și am adormit neliniștit, doar pentru a mă trezi imediat văzând fața Părintelui Serafim Rose strălucind spre mine. Știam că trebuie să mă rog lui ca el să se roage pentru apărarea mea în ‘Operațiunea de Eliberare’. L-am simțit spunând că el și toate puterile cerești sprijineau pe toți Eliberatorii în rugăciune cerească. L-am simțit spunându-mi să am încredere în rugăciunile lui pentru mine. În clipa aceea, mi-am pus toată nădejdea în Iisus, îndreptându-mă spre Părintele Serafim. Toată noaptea mă trezeam numai ca să-l găsesc pe Părintele Serafim acolo mângâindu-mă - și nu l-am cunoscut niciodată și încă nu sunt sigur cine este - știu doar că era acolo ca un sfânt ocrotitor sau înger păzitor. Când m-am trezit dimineața, Părintele Serafim mai era cu mine. I-am împărtășit asta soției mele, care este tare în credință. Am mers la ușa din spate a clinicii de avorturi și mi-am ocupat locul, blocând calea cu alți treizeci și doi de creștini - ușa din față și cea laterală cu alți treizeci de frați și surori. Îl vedeam pe Părintele Serafim uitându-se la mine și ocrotindu-mă pe mine și pe toți ceilalți Eliberatori. Părinte Stareț, eu nu sunt vrăjitor - nu am vedenii nici nu aud voci. Dar știu că, în Impărăția lui Dumnezeu, la vreme de nevoie ni se vor trimite sfinți și îngeri și vom vedea și auzi ceea ce Dumnezeu vrea ca noi să vedem și să auzim. Aceasta era una din vremurile acelea de sfințenie. De îndată ce ne-am așezat înăuntru lângă ușă, conducătorul ne-a spus că începem să cântăm un imn în care al doilea vers începea cu ‘Heruvimi și Serafimi ..’ Știam, dincolo de o

⁶³³ O parte din această relatare a fost preluată dintr-o convorbire telefonică cu Părintele Tihon Pilkington din martie 1993.

umbră de îndoială, că Părintele Serafim era acolo - chiar acolo la acea Eliberare din Norfolk, Virginia. Toți (șaiszeci și doi) am fost arestați - au mai participat alți 600 care nu s-au implicat în partea de 'neascultare civilă' a Eliberării. Am fost duși la Circumscripția de poliție nr. 2 din Norfolk. Cât am stat acolo, m-am rugat Părintelui Serafim și am simțit o asigurare blândă că totul avea să fie foarte bine. Polițiștii erau drăguți și amabili cu noi - nu cum fuseseră în Atlanta și Los Angeles, unde au fost brutali și mulți au lovit. Ne-a redus acuzația la o faptă injurioasă de clasă 'A', care are aceeași valoare ca pentru un bilet de transport și am fost eliberați pe baza propriului nostru angajament. Căpitanul de poliție ne-a încadrat intenționat în registrul singurului judecător cu adevărat pro-Viață din Norfolk. Înainte de a ne elibera efectiv, polițiștii ne-au permis să facem o slujbă comună de rugăciuni și imne cu cei șaiszeci și doi care fuseseră arestați. Polițiștii ne-au spus că nu ne considerau 'criminali de drept comun', și de aceea nu ne-au încuiat în celule de închisoare, ci ne-au luat pe toți cei șaiszeci și doi într-o sală de poliție, unde au stabilit condițiile prelucrării temporare, astfel am putut pleca acasă cât mai repede posibil. Este o minune. Norfolk este port maritim de escală, cu o forță polițienească severă, fără 'nici un fel de atitudine strălucitoare de maimuță'.

Eu cred cu hotărâre că am fost eliberați cu ajutorul rugăciunilor acestui SFÂNT - Părintele Serafim Rose.

Sunt recunoscător Părintelui Serafim și obștii Sf. Gherman pentru continuarea adevărului sfintei ortodoxii. Te rog, roagă-te pentru mine, familia mea și toți Eliberații - cred cu adevărat că Părintele Serafim a preluat cauza nenăscuților în ceruri și a fost desemnat un 'Patronaj' în cer peste eforturile Eliberaților."⁶³⁴

11. în tinerețe, nu mult după convertirea sa la Hristos, Părintele Serafim scrisese în jurnalul său filosofic:

„Sexualitatea este poate cea mai pătrunzătoare și răspândită dintre forțele impersonale care va governa omul. Sunt altele - de exemplu forța politică și cea economică - dar poate că sexualitatea, într-un sens, se află și la baza acestora, ea este de fapt nucleul forțelor impersonale care va condiționa omul la faptul *limitării*, al restrângerii la această lume și la forțele ei. Dincolo de sexualitate și de forțele impersonale este spiritualitatea, care nu poate controla ci doar cheamă la libertate, care convinge omul să caute infinitul și nu-l mulțumește nimic din ceea ce este mai puțin. 'Tonul' general al fiecărei persoane, dezvăluit pe față, arată sub care dintre aceste reguli trăiește: regula impersonalului, forța care cheamă la mulțumirea cu limitările acestei lumi și vieți, părăsirea sarcinii dificile de a fi uman; sau regula spiritualului, chemarea de a accepta umanitatea cuiva și toate implicările ei, căutarea imposibilă a Adevărului și a lui Dumnezeu, refuzul de a fi mulțumit cu orice care nu duce omul dincolo de această lume. Și chemarea acestei vocații umane este dată de Hristos, Dumnezeul-om, în lumina Căruia singur, 'umanitatea' are un sens. Pentru că Hristos există, noi nu putem fi mulțumiți cu ceva mai puțin decât El. El singur ne cheamă să-L urmăm *liber*; toate celelalte puteri din această lume doresc doar să ne ducă spre dependența de ele, și să ne mulțumească cu ceea ce acestea ne dau la iveală. De aceea fața este atât de urâtă care se află sub regula sexualității, de mulțumire în lucrurile acestei lumi, de plăcere în ceea ce este mai puțin decât uman - mai puțin decât dumnezeiesc-uman. Hristos este singura ieșire din această lume; toate celelalte ieșiri - încântarea sexuală, utopia politică, independența economică - sunt doar cărări oarbe în care putrezesc cadavrele celor mulți care le-au încercat."⁶³⁵

De la plecarea sa la Domnul, Părintele Serafim a devenit mijlocitor ceresc pentru oameii care se luptă împotriva păcatului sexual, pentru cei care doresc să nu fie

⁶³⁴ Dr. Raphael Stephens, „Părintele Serafim Rose, ocrotitorul nenăscuților”, *Cuvântul ortodox*, nr. 146 (1989), paginile 157-160.

⁶³⁵ Articol din revistă pentru 3 februarie 1961.

dependenți de influențele sexuale puternice care au devenit foarte răspândite în zilele noastre. Următoarea scrisoare a fost primită foarte recent:

„Vă scriu ca să vă explic situația mea și să vă cer să vă rugați și mai vreau povățuire. Incepuserăm să vorbim deja despre aceasta mai înainte, adică despre lupta mea cu păcatul trupesc și cel homosexual.

Am început să-mi dau seama de curând că deși mi-am stăpânit părțile fizice ale păcatului, gândurile și comportarea mea sunt încă foarte mult controlate de acest păcat.

Devine din ce în ce mai greu să lupt cu aceste lucruri cu vreun succes, când aici în lume totul este alimentat cu aceste păcate și mă copleșesc. Nu am nici un motiv să ascund faptul că îmi este foarte ușor să cad în păcat, întrucât pretutindeni în jurul meu există posibilitatea de a face asta.

Cred că trebuie să fiu în situația în care să mă pot concentra asupra Domnului Iisus și a luptei pentru trupul și sufletul meu.

Ieri am fost atacat demonic atât fizic cât și spiritual. M-am rugat tuturor sfinților apropiați mie, dar când m-am rugat Părintelui Serafim Rose, pacea a coborât repede asupra sufletului și trupului meu.”

106

„*Mă veți avea în rai*”

Cel ce dorește să slujească lui Dumnezeu, să-și pregătească inima pentru suferințe.

- Sf. Vasile cel Mare

Suferind după pierderea Părintelui Serafim, Părintele Gherman a păstrat amintirea unui anumit moment cu el - o amintire pe care o privea acum aproape ca o promisiune că separarea de fratele său de mânăstire va fi doar o chestiune vremelnică.

Părintele Gherman își amintește că: „se întunecase într-o seară în timpul Postului Mare. Toată ziua avusesem mari greutăți și mă simțeam tulburat. Am mers la Părintele Serafim. În chilia era întuneric. El stătea pe pat și se uita la mine. Arăta bolnav. ‘Ce s-a întâmplat?’ am întrebat. ‘Nimic’, a zis el. Atunci am început să-mi torn amarul inimii mele, despre felul cum ne omoram noi și nimănui nu părea să-i pese. ‘N-am pe nimeni să mă ajute’, mă plângeam eu. Și când am ntevoie de tine, nu te am.

Părintele Serafim s-a uitat în jos. M-am aplecat fiindcă el stătea jos. Întrucât lam avut aproape de atâtea ori înainte, căutam o reasigurare de la el. Trecuserăm împreună prin atât de multe, dar individualitatea sufletului nostru fusese întotdeauna negrăit de puternică și eu încă mai doream ca el să nu fie atât de tăcut. Uitându-mă la el, am strigat, ‘Încă nu te am.’

Și-a ridicat capul și a șoptit: ‘*Mă vei avea în rai.*’

Aceste cuvinte m-au durut. Acest răspuns la plângerile mele, care păreau acum atât de prozaice și pământești, venea de la un nivel atât de înalt de a vedea totul. Am fost redus la tăcere.

M-am ridicat și am plecat din chilia lui în liniște. Cum umblam în noapte, am fost ridicat la starea de a fi conștient de *Weltschmerz* [„durere-lumească”] de care el ofta adesea. În inimă simțeam muzică și am fredonat tema melancolică din Concertul nr. 23 pentru pian de Mozart. Atunci l-am auzit clar plângând în hohote în chilia lui! Era un strigăt pentru raiul pierdut.

Ce moment de mare preț, m-am gândit. Că cineva, în sec. al XX-lea, se pune în legătură cu realitatea raiului - și plânge.”

La un an după moartea Părintelui Serafim, Părintele Gherman înregistra acest moment într-o poezie pe care a scris-o unui frate de mânăstire:

O, nu-mi spune că totul va fi bine,
Și că în fața noastră se întind zile însorite,
Căci acestea sunt nădejile celor ce mai sălășluiesc în
lumea veșnic schimbătoare a mortului ce putrezește.
Dar cei ce viază întru nădejdea Domnului
Trebuie să știe că purtarea crucii stă
înainte;
Ei nu nădăjduiesc în lucruri trecătoare, ci cer
Bucuriile și nădejile celui bine crescut.
Unul dintre aceștia, cu nădejdi înaripate, stă îngropat Pe
dealul nostru. împărtaşind din plin cu toți din jur Credința
în Dumnezeu dătătoare de Viață pe care o găsise,
El tot spunea: „Mă veți avea în rai.”
Urmează-! Ia-ți crucea și ridică-te!
O, nădejde înaripată! Victorie! Rai!⁶³⁶

Cu plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, era adevărat că „purtarea crucii era înainte”. Dar Părintele Serafim continua să-i dea curaj Părintelui Gherman, căruia iau sporit greutatea atât de drastic și dintr-odată.

Își amintește că, „era după adormirea întru Domnul a Părintelui Serafim, când eram foarte împovărat, încercând să duc mai departe viața obștii - toată povara publicării, a excursiilor misionare, etc. - am avut un vis. Se părea că ne aflam într-o situație obișnuită pentru Părintele Serafim și pentru mine și urcam undeva pe un deal cu camionul nostru. Am avut multe pene de cauciuc și alte piedici care ne-au oprit lucrarea în momentele cele mai importante - ca și cum erau ispite intenționate de la diavol. Ploua, acoperitorile camionului se rupeau, hârtia scumpă sau ce căram noi acolo se degrada. Noaptea se apropia, noi eram sfârșiți de putere, nu se vedea nici un adăpost în calea noastră, nu aveam sculele necesare ca să reparăm camionul, nu aveam bani pentru piese, etc. în asemenea situații ne opream și ne cuprindea deznădejdea, dar Părintele Serafim era liniștit, ca și cum într-adevăr nu-i păsa.

În vis m-am văzut pe mine într-o criză asemănătoare. Ce trebuia să facem - să urcăm cu piciorul și să lăsăm camionul acolo? Sus pe deal, l-am văzut pe Părintele Serafim, în negru, purtând rasă. Ochii săi albaștri străluceau, și îmi făcea semn cu mâna și zicea, ‘Haide, haide!’ Asta mi-a dat curaj să trag greutatea după mine, pe care le legasem cu o funie. Povara era imensă și aproape nu puteam înainta deloc, în timp ce el sătea în fața camionului, continuând să spună: ‘Haide, haide!’ Cu greu puteam să înaintez și m-am întrebat: De ce așa de greu? Apoi m-am uitat înapoi și am văzut, spre surprinderea mea, o mulțime de oameni, cam o sută, agățându-se de funie, pe când eu trăgeam. Toți erau cunoscuți obștii: pelerini, prieteni și vecini. Deși ei păreau că se agață pe când eu trăgeam, de fapt ei mă împingeau pe mine împreună cu încărcătura, înainte, la deal.

Uitându-mă la Părintele Serafim, l-am văzut zâmbind și dispărând îndată în susul dealului. Când m-am trezit, știam că Părintele Serafim a fost cu noi și că el mă va împinge în lucrarea grea a *nevoinței* noastre comune.”

⁶³⁶ Din Starețul Gherman, „Toamnă monahală: douăsprezece sonete pentru Sf. Gherman pe laguna monahilor”, *Cuvântul ortodox*, nr. 137 (1987), p. 332.

DUPĂ plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, se pare că rugăciunea Părintelui Gherman pentru ca Dumnezeu să „schimbe osteneala” nu încetase să primească răspuns în feluri diferite. Intr-o dimineață de iarnă, când Părintele Gherman se întorcea dintr-o călătorie misionară în Australia și Noua Zeelandă, biserica mănăstirii a ars până la temelie. A fost salvată doar prima icoană a obștii Sf. Gherman (cea la care se rugase înainte Arhiepiscopul Ioan) și racla.

Episcopul Nectarie, deși sănătatea sa se înrăutățea repede, a trimis iute mănăstirii cuvinte de mângâiere pentru ceea ce părea o tragedie dublă:

Odovania Nașterii
31 decembrie 1982

Drag întru Domnul și înrudit în duh, Batiuşka, Părinte Stareț Gherman,

Primește din nevrednicia mea aceste salutări destul de întârziate, dar totuși cele mai sincere, cu ocazia Nașterii Mântuitorului nostru. Din tot sufletul, cu evlavie îți doresc ție și tuturor viețuitorilor sfintei voastre mănăstiri bucurii duhovnicești, pacea sufletului și mântuire, sănătate și toate celelalte milostiviri mari și bogate de la Domnul.

Știu totul despre încercările care au venit asupra ta. Sunt cu adevărat alături de tine la ceea ce pare la prima vedere o mare durere.

Dar fără economia lui Dumnezeu nu ar fi apărut acest foc; și că asta este adevărat, amintește-ți ce s-a întâmplat în Jordanville când, chiar în ziua sfințirii, noua biserică a ars până la pământ și acum există o biserică măreață și mănăstirea este o Lavră în afara Rusiei.

Astfel, potrivit milostivirii de negrăit a lui Dumnezeu, ți se va întâmpla același lucru. Pentru rugăciunile ocrotitorului tău ceresc, sfântul nostru, Părintele Gherman din Alaska și desigur pentru rugăciunile răposatului Ieromonah Serafim, Domnul va ridica o biserică din piatră, spațioasă și tihnită. Și Arhiepiscopul Ioan - nu-și ridică el rugăciunile lui sfinte la tronul lui Dumnezeu, cerând ajutor pentru tine, ca să-ți întărească voința și să-ți dea puteri pentru ca să zidești mai departe și să faci sfânta ta mănăstire de neclintit? La urma urmei, biserica este un copil al Arhiepiscopului Ioan!

Dumnezeu este Dumnezeu al celor vii și nu un Dumnezeu al celor morți. Atât Arhiepiscopul Ioan cât și Părintele Serafim viețuiesc cu Domnul și fără îndoială că au îndrăzneală înaintea tronului lui Dumnezeu. Roagă-te lor. Simte și crede în ocrotirea și ajutorul lor evlavios.

FII CURAJOS, FII VITEAZ ȘI INIMA SĂ-ȚI FIE DE NECLINTIT.

Domnul și Preacurata Sa Maică să te ocrotească.

Binecuvântarea Domnului și milostivirea Lui să vină peste tine și peste sfânta ta mănăstire.

Cu dragoste întru Hristos,

Rugătorul tău nevrednic înaintea lui Dumnezeu,

Episcopul Nectarie

Prezicerea Episcopului Nectarie s-a adevărat cinci ani mai târziu, când s-a construit într-adevăr o biserică „spațioasă și tihnită” pe locul celei vechi. De peste trei ori mai mare decât prima biserică, a fost copiată după biserica principală din Valaam, construită de Starețul Nazarie. Totuși, Episcopul Nectarie nu a trăit să o vadă. Doar la trei săptămâni după ce a scris scrisoarea de mai sus, a murit și el. Plecarea la Domnul a

acestui Episcop, care pe lângă faptul că fusese un adevărat părinte întru Hristos pentru obște, fusese și apărătorul ei cel mai puternic împotriva persecuției ecleziastice, fapt ce a avut consecințe îngrozitoare pentru obște, consecințe care „o vor schimba”.

Acum, întrucât obștea s-a întărit pentru încercările despre care Episcopul Nectarie spusese că vor veni din partea Arhiepiscopului Artemon, îl avea pe bătrânul Părinte Spiridon ca s-o încurajeze. Când Părintele Gherman a scris Părintelui Spiridon despre presiunile pe care iarăși le-a exercitat Arhiepiscopul asupra lui, bătrânul său smerit a trimis acest răspuns, datat 22 martie 1983:

„În lume necazuri veți avea”, spune Hristos. Și noi trebuie să verificăm aceste cuvinte ale lui Hristos. Și eu, păcătosul, îndrăznesc să spun că asta este chiar plăcut. O, cât de mare este iconomia milostivă și atot-știutoare a lui Dumnezeu. „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!” Ce binecuvântată este cărarea cea îngustă! Cu ajutorul lui Dumnezeu, să mergem pe această cărare. Pentru acest motiv noi suntem creștini. Pentru acest motiv, Părinte Stareț, se află înaintea ta continuarea mării lucrări a Sfântului Gherman din Alaska! Aceasta este o sarcină grea și măreață ... una responsabilă! Domnul are încredere în voi americanii ortodocși. Cât de mare, măreț și responsabil este și lucrul acesta! Dincolo de lucrurile astea, dincolo de americani, se află răsăritul Rusiei de unde, potrivit minunatei profeții a marelui Kronstadt, făcător-de-minuni, va veni mântuirea. Cât de milostiv este Domnul trimițându-ți asemenea lucruri!

Și astfel - mergi înainte pe cărarea îngustă către un scop măreț!

Dar nu da atenție curcanilor îngâmfați, cu cozile lor desfăcute și sâsâitul lor. Ei pot înspăimânta numai pe cei care sunt superficiali și mici ca ei. Adâncimea interioară este mai valoroasă pentru noi..

Și în atla scrisoare, scrisă la 3 august 1983:

Cuviosul nostru Părintele Serafim a ajuns să stea înaintea Domnului. Biserica a ars cu totul. Ce este de spus? Mai întâi, ceea ce a spus marele Ierarh Ioan Hrisostom: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”

Veșnicia este numai „acolo”, și aici totul este limitat. În mijlocul „finitului” să ne rugăm stăruitor pentru Părintele Serafim..

Dar ce putem spune despre „curcani”? Să-și dea importanță. Importanța lor nu ne îngrozește. Pentru că sunt mai scumpe inimilor noastre bunătatea și porumbelii, care atâta ne inspiră, reprezentând principii atât de mântuitoare.

Ce prietenie emoționantă a fost între Cuviosul Ioan și porumbelul său!

Domnul cel Milostiv să vă binecuvânteze pe voi toți!

Cu dragoste,
Hadii,
Arhimandritul Spiridon ³⁷

Părintele Spiridon avea să moară exact în ajunul pomenirii Părintelui Serafim din 1984, ceea ce poate să uimească faptul că îi spusese odată Părintelui Serafim: „Am fost legați împreună de către Arhiepiscopul Ioan.”

⁶³⁷ Starețul Gherman și Obștea, „Părintele Spiridon”, paginile 247 - 249

Cu un an înainte de plecarea sa la Domnul, Părintele Spiridon a sprijinit obștea în misiunea lăsată de întemeietorul ei, Părintele Gherasim: „să păstreze făclia monahală aprinsă pe Insula Spruce a Sf. Gherman”. După cum s-a relatat, Părintele Gherman petrecuse deja Paștile din 1983 pe Insula Spruce, primind binecuvântare pentru aceasta atât de la Părintele Serafim cât și de la Mitropolitul Filaret. Părintele Gherman se rugase la mormântul Sf. Gherman pentru ca membrii obștii să se mute pe Insula Spruce. Apoi la Prăznuirea Adormirii în august, aceeași zi în care obștea se stabilise la Platina, s-a întâmplat aceasta: șapte frați îmbrăcați în dulame negre - frați de mânăstire pe jumătate - au sărutat țărnul sfânt al Insulei Spruce. I-au năpădit o serie întreagă de greutateți în încercarea lor de a rămâne acolo, dar, întrucât aveau binecuvântarea lui Dumnezeu pentru această acțiune, a apărut o posibilitate de a cumpăra o bucată de pământ și de a construi o mânăstire.

Părintele Gherman scrie: „Am primit pe neașteptate o sumă de bani de la mama mea, drept răsplată pentru casa pe care i-o cumpărasem și această sumă era exact suma de care era nevoie pentru plata pe loc a pământului.

Voiam să am sfatul și binecuvântarea Părintelui Spiridon pentru a cumpăra pământul. Totuși, mi-a fost teamă să nu-l tulbur, pentru că știam că era la pat și nu mai avea mult de trăit. Nici nu i-am scris, nici nu i-am telefonat, dar în cele din urmă, m-am hotărât să merg să-l văd personal, asumându-mi riscul că aceasta i-ar putea produce greutateți. Am luat cu mine o icoană a Sf. Mihail, de ziua căruia găsisem pământul, intenționând să o atârñ pe perete așa încât Părintele Spiridon să poată sta întins și să se roage la Sf. Mihail chiar dacă am cumpăra pământul sau nu.

Am ajuns la locuința lui și am fost dus în odaia lui. Deschizând ușa, l-am văzut în pat. Eram gata să merg la el și să îngenunchez pentru binecuvântare, dar înainte de a putea face măcar un pas în odaie, el a ridicat mâna dreaptă ca să mă oprească. Atunci lam auzit spunând clar: ‘Cumpără pământul în Alaska și stabilește-te acolo!’

Eram năucit, necrezându-mi urechilor. Nu fusese nici o posibilitate de a afla despre pământ, despre problema pentru care venisem să-l întreb. Nu spuseseș nimănu.

Străduindu-se din toate puterile, Părintele Spiridon s-a ridicat de pe pernă, ținând încă mâna ridicată ca să nu înaptez. ‘Mă auzi?’ zile el. ‘Cumpără pământul și mergi în Alaska!’ În momentul acela eram deplin recunoscător lui Dumnezeu că îmi dăduse un asemenea bătrân.

Atunci Părintele Spiridon m-a chemat să mă apropiu, m-a binecuvântat și mi-a dat o iconiță a noilor martiri ai Rusiei, repetând câteva cuvinte destul de greu de deslușit despre denumirea obștii noastre și cum era ea legată într-un fel de reînvierea Rusiei. Nu mai avea rost acum să-i dau icoana Sf. Mihail, întrucât misiunea mea fusese deja îndeplinită. Dar i-am dat-o și așa, rugându-l să se roage pentru noi. Știam că binecuvântarea lui Dumnezeu fusese trimisă mânăstirii noastre din Alaska prin credinciosul său slujitor, Părintele Spiridon.

N-am rămas mult cu Părintele Spiridon; era foarte obosit, pe când eu eram înflăcărat, obținând un drept legal ca să începem o osteneală monahală pe insula Sf. Gherman. Părintele Spiridon m-a binecuvântat degrabă, plângând; m-am furișat în tăcere. Acea a fost ultima mea despărțire de el.

În ziua aceea, am trimis prin poștă suma completă necesară pentru plata în numerar. Un așezământ monahal, ca o fortăreață în mijlocul sălbăticiei păgânismului modern, s-a ridicat degrabă spre slava lui Dumnezeu și după cum spunea Părintele

Spiridon, ‘întinderea ortodoxiei până la capătul lumii!’”⁶³⁸

ACUM, în fața obștii stă următoarea etapă a misunii ei, pe care Părintele Spiridon o lăsase să se înțeleagă în acele „cuvinte greu de deslușit” rostite pe patul de

⁶³⁸ Ibid. , paginile 246 - 254 .

moarte. În iulie 1982, cu câteva luni înainte de plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, Părintele Spiridon scrisese părinților:

Să se întărească în ortodoxie americanii din California ca să poată trece peste ocean (de la est la vest), și să renască acolo duhovnicește cu acei ruși, să lucreze la sarcina sfântă a reînvierii sfintei Rusii, care desigur va fi de folos Americii.

Astăzi, acum, că obștea are un avanpost în Alaska și revista sa *Rusky Palomnik* influențează milioane de oameni din toată Rusia, această profeție a Părintelui Spiridon despre „trecerea de la est la vest” (adică din Alaska în Rusia) nu mai este de loc greu de deslușit. În iulie 1992, la zece ani după ce Părintele Spiridon a scris rândurile de mai sus, membrii obștii au călătorit prin Rusia cu scopul de a întemeia un așezământ misionar, ajungând în Moscova de ziua Sf. Vladimir, Luminătorul Rusiei. Cu ajutorul lui Dumnezeu - și cu rugăciunile repausaților părinți Serafim, Nectarie și Spiridon - obștea va continua lucrarea acolo, pentru sufletul țării care i-a dat ortodoxia.

107 *Un alt sat*

Și când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât să meargă la Ierusalim. Și a trimis vestitori înaintea Lui. Și ei, mergând, au intrat într-un sat de samarineni, ca să facă pregătiri pentru El. Dar ei nu L-au primit, pentru că El Se îndrepta spre Ierusalim. Și văzând aceasta, ucenicii Iacov și Ioan I-au zis: Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie? Iar El, întorcându-Se, i-a certat și le-a zis: Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți? Căci Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască. Și s-au dus în alt sat.

- Luca 9, 51-56

AM văzut cum, la sfârșitul vieții, Părintele Serafim nu și-a mai pus nici o nădejde în planuri și organizații bisericești, ci mai degrabă în convertirea neplanificată a sufletelor, spontană și miraculoasă către deplinătatea Adevărului, în timp ce pe pământ el urmasa multe căi de activitate în scopul de a crea posibilități ca această convertire să aibă loc. Acum în ceruri, s-au deschis noi căi înaintea privirii sale spirituale largi. Căi care pe pământ păruseră închise, acum i se dezvăluiau pentru puterea lor duhovnicească incredibilă, și el este poate să ajute să aducă oamenii la Adevăr pe căi nevăzute.

Spre sfârșitul vieții sale pămîntești, Părintele Serafim începuse să primească reviste cu titlul *Floarea soarelui*, scoase de o societate „creștinul new age” numită Ordinul sfânt al MANS.⁶³⁹ Revista îmbina în mod evident multă iubire și grijă și dădea

⁶³⁹ Acronim pentru cuvintele grecești *mysterion, agape, nous, sophia*.

la iveală o băjbâială către o dimensiune mistică a creștinismului. Ordinul sfânt al MANS a fost doar una dintre sutele de grupări gnostice și mistice care au răsărit dintr-odată în anii '60 și începutul anilor '70, dar aspectul ei creștin incontestabil îl interesa pe Părintele Serafim. Grupul avea o conștiință puternic apocaliptică, fiind înființat de către Părintele Paul Blighton pentru a întâmpina în mod concret nevoile spirituale ale ultimelor vremuri.

În 1972, Alexei Young întâlnește membri ai Ordinului aducând slavă în mormântul Arhiepiscopului Ioan. În articolul pentru *Nicodim* el vorbea despre felul în care a fost impresionat de îndatorirea și devotamentul lor, plângându-se în același timp de faptul că acești oameni buni se aflau în afara Bisericii Ortodoxe. Totuși, Părintele Serafim nu și-a urmărit interesul în acest grup. Multe alte sarcini, după cât se pare, mai urgente, stăteau în fața lui; și a murit fără să ia vreodată contactul cu membrii ei. În acest timp, acești membri au continuat să bată la ușa lui Iisus Hristos, ca să li se deschidă Calea.

Directorul General al Ordinului de atunci, Părintele Andrew Rossi, se afla într-un proces de căutare ca al Părintelui Serafim de la începutul anilor '60. Moștenise îndrumarea a aproape două mii de suflete, o treime din care își luaseră făgăduința sărăciei și ascultării. Deși Ordinul îl plasase întotdeauna pe Iisus Hristos ca temei al existenței sale și Euharistia în centrul slavei sale, în primii ani susținuse idei eretice ca reîncarnarea și iluminarea gnostică: Părintele Serafim prevenise oamenii despre teoriile *new age* de felul acesta, în cărțile sale. Până în 1983, Părintele Andrei (Andrew) scosese deja multe dintre aceste idei (care au făcut mulți oameni să plece), dar nici el nu avea o bază solidă pentru grupul său. Dacă ar fi aderat în mod solid la creștinismul de bază, ce fel de creștinism ar fi? Ordinul fusese format în mod deliberat în afara instituțiilor bisericesti existente, ceea ce se considera că acesta a micșorat învățătura lui Hristos, revelația, puterea și prezența. Părintele Paul Blighton a spus: „Bisericele de astăzi sunt ca frigiderele: oamenii din interior nu fac nici un rău, dar nici vreun bine nu fac.”

Părintele Andrei, care era mai erudit decât Părintele Paul, citea teancuri de cărți în căutarea întregului Adevăr. Ca și Părintele Serafim, el a fost la început uimit de scrierile lui René Guénon, de la care a învățat necesitatea vechii tradiții, a *ortodoxiei*. Lunga sa listă de lecturi a început să cuprindă acum cărți despre creștinismul ortodox. El l-a întrebat pe Părintele Filip Tolbert, un preot al Ordinului care a fost și editorul noului jurnal al Ordinului, *Boboteaza*, dacă avea vreun material despre ortodoxie. Ani de zile Ordinul primise *Cuvântul ortodox* în schimbul publicației lor *Floarea soarelui*. Părintele Filip i-a dat Părintelui Andrei toate numerele pe care le avea, așezate în ordine, cu numerele cele mai vechi deasupra. Întrucât le-a citit începând cu cele din vârful teancului, Părintele Andrei a fost foarte impresionat de scrierile Părintelui Serafim. El a dorit să ia legătura cu Părintele Serafim personal; dar atunci, spre marea lui mâhnire, a citit într-un număr de la baza grămezii că murise cu un an în urmă. Au trecut zile, săptămâni, și n-a putut să-și scoată din minte ideile Părintelui Serafim. Ce curios: gândi el: nici un fel de alte scrieri nu-l „preocupaseră” astfel. Și-a amintit mai târziu: „Era ca și cum Părintele Serafim mă atrăgea, mă chema, nelăsându-mă până mergeam pe calea creștinismului ortodox până la capăt.” Cam în acel timp se ruga lui Dumnezeu, nu că El va face grupul său pur și ortodox „în mod oficial”, sau recunoscut de mulțimile lumii ortodoxe, ci că El îl va aduce în *tradiția vie* a creștinismului ortodox. El nu voia doar aspectele de suprafață ale ortodoxiei, ci esența ei, dimensiunea ei esoterică, transmisă personal în linie directă de la sfinții din trecut. Asta văzuse el în scrierile Părintelui Serafim: ceea ce Părintele Serafim numise adesea *gustul* sau *mireasma* ortodoxiei. Poate, se gândea Părintele Andrei, el putea cel puțin să ia legătura cu cei care continuau lucrarea Părintelui Serafim.

^N
ÎNTRE timp, obștea Părintelui Serafim urma să intre în anul cel mai greu al existenței sale, și era mai greu decât „anul părăsirii”, în 1976. Potrivit prezicerii pline de nădejde a Episcopului Nectarie, „biserica spațioasă și tihnită” s-a adeverit, tot așa și groaznica lui profecie despre persecuția obștii. Acum, că Episcopul Nectarie și Părintele Serafim muriseră și Părintele Spiridon era pe patul de moarte, hotărârea a fost luată la nivele ecleziastice mai înalte, pentru a-l smeri pe Părintele Gherman; iar Arhiepiscopului Artemon i s-a dat să împlinească această hotărâre. Pe când Părintele Gherman era în Alaska, Arhiepiscopul a trimis o telegramă cerându-i să vină degrabă să-l vadă. Părintele Gherman a ascultat și au reînceput vechile întrebări, cu Arhiepiscopul care ședea în întuneric și-i punea o lumină strălucitoare în ochii Părintelui Gherman.

Încercarea de a-l frânge definitiv pe Părintele Gherman a sporit în lunile următoare; și, nemaifiind Episcopul Nectarie și Părintele Serafim acolo ca să-l ocrotească, Părintele Gherman s-a simțit singur printre toate astea. „Dacă ar mai trăi părintele meu și n-ar fi fost ucis de comuniști”, gândi el, „el mi-ar fi luat apărarea.” Arhiepiscopul Artemon făcea invers față de ceea ce ar fi trebuit să facă un adevărat părinte. Părintelui Gherman i-a devenit clar faptul că aștepta de la el o comportare programată și că altfel nu avea nici o valoare pentru el. I-a spus odată: „Nu ai nici un drept să te manifesti în felul acesta.”

Pentru un rus care deja are un complex de inferioritate, o asemenea afirmație lovește adânc. „Dacă ăsta este creștinism, dacă asta este ortodoxie”, gândea Părintele Gherman, „nu vreau să am de-a face cu așa ceva”: Mai bine ar fugi și și-ar dedica artei tot restul vieții, urmându-i pe strămoșii săi vestiți.

Înspăimântat și deznădăjduit că Arhiepiscopul îi vârâse în cap idei, Părintele Gherman a plâns într-o noapte în chilia Optina a Părintelui Serafim. își amintește: „După ce m-am rugat lui Dumnezeu, am cerut ajutor Părintelui Serafim. M-am grăbit să-i tivesc veșmintele care atârnav pe perete și mi-am obosit ochii. ‘Asta se așteaptă de la mine?’ L-am întrebat pe Părintele Serafim: ‘Să plec? Acesta este sfârșitul lucrării noastre?’

Apoi mi-a venit un gând: că ar trebui să deschid Noul Testament al Părintelui Serafim, pe care-l primise când a fost confirmat creștin la vârsta de paisprezece ani. Cu o rugăciune la Părintele Serafim ca să-mi arate calea în disperarea mea, l-am deschis la împlinire. Privirea mi-a căzut pe numele Ilie, și apoi am citit următoarele: ‘. Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască. Și s-au dus în alt sat’ (Luca 9, 55-56).

Citind asta, am fost uimit că prietenul meu era încă cu mine. Am înțeles că mai trebuie să sufăr, să mai am răbdare în Platina pentru că alt sat și alți oameni vor mai avea nevoie de mine.”

Îndată după asta, Părintele Gherman a fost chemat la San Francisco pentru ultima interogare în reședința Arhiepiscopului. Și-a dat seama că nu mai era dorit în raza de acțiune a Arhiepiscopului și a simțit că voia să scape de el. Atunci l-a văzut pe Părintele Andrei așteptându-l pe treptele Catedralei. „Sper că vă amintiți de mine!” a zis Părintele Andrei. Părintele Gherman îl cunoscuse înainte și s-au înțeles să se întâlnească în fața Catedralei în această zi și să servească prânzul împreună. Atunci, Părintele Gherman nu știa că Părintele Andrei era conducătorul unui întreg Ordin, dar era numai „un fel de preot”, cum a spus el mai târziu.

Părintele Andrei l-a întrebat pe Părintele Gherman unde voia să meargă să ia prânzul; și acesta, dorind să fie cât mai departe de religia organizată, a zis, „Du-mă într-un loc artistic!”

„Știu unde să mergem!” A zis Părintele Andrei. L-a dus pe Părintele Gherman într-un restaurant ca acasă, care prepară mâncare hrănitoare, sănătoasă, inclusiv

mâncăruri de post, ceea ce Părintele Gherman se gândea că era potrivit pentru un restaurant creștin, întrucât era Postul Mare. Părintele Gherman își amintește: „Pe când luam prânzul, am observat că la capătul clădirii stătea o funcționară îmbrăcată ca o stewardessă Pan Am. Văzând intrând un vagabond, ea nu l-a dat afară, ci l-a primit blând. Ea a chemat un individ înalt, îmbrăcat ca un preot, cu o cruce la gât care, cu un braț susținător și iubitor a introdus omul în restaurant și i-a adus de mâncare. Am văzut un alt preot, tot cu cruce, aducând mâncarea. Uitându-mă în jur, i-am zis Părintelui Andrei, ‘Locul acesta pare să fie frecventat de clerici. Lipsește o icoană într-un colț și desigur o bisericuță undeva.’

„Haideți”, a zis Părintele Andrei, ‘o să vă arăt ceva’. S-a ridicat și a trecut prin ușile batante într-un coridor lung care arăta ca un spital. L-am urmat într-o bibliotecă care era o cameră spațioasă, cu un plafon înalt Victorian și privirea mi-a căzut îndată pe *Cuvântul ortodox, Ortodoxia și religia viitorului* și alte cărți de-ale noastre. O ușă de sticlă dădea într-o sală mare cu luminator, care era o capelă. Spre mirarea mea, era o icoană a lui Hristos pe perete. Mi-am făcut cruce și m-am așezat. Am spus Părintelui Andrei, ‘O, aici se roagă ei. Trebuie să fii cumva implicat în asta. Vii aici des să te rogi?’ Când a confirmat cu capul, am întrebat, ‘Cum te rogi?’ S-a ridicat, a mers la masa din altar, s-a uitat înapoi la mine și a zis, ‘Așa’. Și-a ridicat brațele și din inimă a ieșit o rugăciune înflăcărată către Dumnezeu, o rugămintă pentru amândoi, ca să fim împreună în comuniune de rugăciune. Cuvintele erau foarte sincere, din care mi-am dat seama că el medita adânc la ortodoxie. Am fost surprins să deslușesc că aceasta era o rugăciune protestantă sau anglicană, după cum am presupus. S-a sfârșit pe un ton înalt, la care am spus: ‘Amin!’ A venit înapoi și cu dragoste în ochi a zis că cea mai mare dorință a vieții sale este să devină ortodox, dar că nu este singur nici liber. El are o mulțime de frați și surori în ‘Ordinul’ lui, și el este Directorul General al acestei frății creștine cu înclinații monahale. Întrebarea lui era: ar trebui să-i abandoneze pe toți și să se boteze în credința ortodoxă sau ar trebui să aștepte până când și ceilalți ar fi pregătiți?

M-a lut de mână și m-a rugat stăruitor să-i dau un răspuns acolo înaintea Domnului. Am răspuns cu mare emoție, simțind profund rănilile pe care tocmai le primisem, ceea ce am simțit că erau loviturile diavolului împotriva lucrării cucernice pentru care Părintele Serafim și cu mine ne-am jertfit în toți acești ani. În acel moment am simțit că Părintele Serafim era în spatele meu, confirmând din cap așa cum făcea de obicei când cotinuum cu potopul meu de cuvinte. ‘O, frate’, am spus Părintelui Andrei. ‘Ai ales momentul cel mai bun ca să-mi pui această întrebare. Mă aflu într-o stare a adevărului în acest moment și îți spun adevărul absolut: nu deveni ortodox până când nu sunt gata oamenii tăi. Pentru că dacă o faci, ierarhii ortodocși te vor înghiți și îți vor distruge lucrarea, spiritul tău de uniune frățească, folosind terminologia ascultării, a supunerii etc. Și întrucât ei înșiși nu sunt roditori și nu emană spiritul apostolic, te vor nimici în numele ortodoxiei. Rămâi deschis și atras de puterea ortodoxă, ca să fii un lucrător ortodox independent.’

A oftat și a spus, ‘Imi fac cruce corect?’ Când ne-am făcut cruce, mi-am venit în sine și m-am întrebat: De unde am luat acea putere ca să fiu atât de tare în convingerile mele?

Apoi Părintele Andrei mi-a arătat împrejurimile, așa-numita Casă a lui Rafael după Arhanghelul Rafael. Era o casă pentru familii aflate în criză, administrate de frăția Ordinului. Ordinul mi-a amintit de obștile ortodoxe din sud-vestul Rusiei, care își avuseseră propriile lor rînduiri, uniforme și școli - una dintre școlile lor devenind Academia Teologică din Kiev, prima școală teologică importantă din Rusia.

Mi-a arătat camera cu copii antrenați în activități, bucătăria, birourile, etc; și apoi m-a dus la fondatoarea acestei case, D-na Ella Rigney, de nouăzeci de ani. Am avut cu ea o discuție plăcută, dar în mijlocul discuției m-a surprins cu o expresie care m-a zguduit până în adâncul ființei mele. Arătând prin fereastră o curte verde, ea a zis că se

rugau și plănuiau să cumpere clădirea învecinată împreună cu această curte și că a pregătit deja un nume pentru acest complex viitor: 'Satul Casa Rafael'! Tocmai părăsisem Catedrala Bucuria Tuturor celor Necăjiți și în mai puțin de jumătate de oră, întocmai ca și Scriptura pe care o citisem în chilia Optina a Părintelui Serafim - am fost dus efectiv în alt sat.

Părintele Andrei m-a dus apoi cu mașina la Mănăstirea Ordinului, unde i-am cunoscut pe frați și surori la cină. După o vizită la capela lor, ei mi-au cerut să le spun câte ceva despre mine. Și eu, simțindu-mă ca acasă, le-am dat întreaga imagine apostolică, pastorală a Părintelui Adrian, care a pecetluit iubirea noastră reciprocă pentru totdeauna.”

Cu încurajarea Părintelui Andrei, Părintele Gherman a stat de vorbă cu toate centrele Ordinului din toată țara, oferind cursul Academiei Teologice Noul Valaam și străduindu-se să facă cunoscut spiritul tradiției vii pe care o primise de la Episcopul Nectarie și de la alții. Cei care l-au însoțit pe Părintele Gherman în aceste excursii misionare au văzut în ele harul lui Dumnezeu: lucra ceva mistic. își amintește: „Am simțit ca și cum i-ași fi cunoscut pe acei oameni de-o viață, ca și cum ar fi fost întotdeauna prieteni dragi sau membri ai familiei mele.” Prin toate acestea, el a simțit prezența Părintelui Serafim lângă el.

Ordinul s-a dovedit incredibil de receptiv la creștinismul ortodox, privindu-l ca pe adevăratul creștinism mistic pe care îl căutasera pe băjbăite, prin întuneric, atât de mult timp. Totuși, cu un grup atât de mare, nu se putea aștepta ca acesta să se schimbe într-o obște ortodoxă tradițională peste noapte. Era nevoie de multă luptă și căutare sufletească.

În timpul Săptămânii Luminate din 1984, unul dintre preoții Ordinului, Părintele Baraba,⁶⁴⁰ a făcut un pelerinaj la Mănăstirea Sf. Gherman. Era o zi friguroasă și cețoasă, când tocmai lăsase slujbele în biserică și a venit să stea la mormântul Părintelui Serafim. Avea inima grea; s-a simțit tulburat și în nesiguranță, ca și cum încerca să apuce ceva la care nu putea să ajungă. Frumusețea și profunzimea ortodoxiei îl copleșise și îi satisfăcuse dorul inimii, dar se întreba acum, cum putea intra comunitatea lui pe deplin în Biserică. Fiind unul dintre conducătorii comunității, el a cunoscut acele lucruri care o afectau și nu i-a luat mult timp să afle despre aspectul uman cât și despre cel divin al Bisericii Ortodoxe. A constatat, de exemplu, că ortodoxia era într-o situație fără precedent în lumea contemporană: numai în America a fost împărțită în peste cincizeci de jurisdicții politice, fiecare formulându-și propriile revendicări, construindu-și propriul său imperiu. El a văzut de ce se plângea odată Părintele Serafim printre creștinii ortodocși și a încercat să depășească situația: atașarea de aspectele superficiale datorită pierderii transiterii directe, vii a creștinismului adevărat. Părintele Baraba se întreba, dacă Ordinul va îmbrățișa ortodoxia, va cădea pradă unei asemenea superficialități, pierzându-și în felul acesta râvna inițială și harul care i-a îndrumat atât de departe?

Întrucât membrii grupului Părintelui Baraba erau renegați și făcuseră legământ pentru toată viața, sporise în rândul lor o unitate născută din luptă spirituală. Ei își închinaseră viața slujirii în numele lui Hristos, făcând „misiuni pe stradă” pentru a aduce lumina lui Hristos în împrejurimile cele mai periculoase, hrănind săracii și deschizând adăposturi pentru familii cu situații foarte grele. Mulți membri fuseseră trimiși în misiune în orașe noi, cu mai puțin de douăzeci și cinci de dolari în buzunare. Datorită faptului că Părintele Paul le formase conștiința apocaliptică, lucrarea lor era foarte urgentă. Ei vor începe și sfârși ziua cu rugăciune, venind la biserică ca să primească împărtășania în fiecare dimineață la ora 6:00.

⁶⁴⁰ Numele său a fost schimbat.

Părintele Baraba știa că Ordinul trebuia să schimbe multe lucruri pe măsură ce pătrundea mai profund în ortodoxie - și această schimbare începuse deja - dar el se temea că o schimbare prea bruscă și radicală va șterge tot ceea ce construiseră ani de zile. Care dintre conducătorii ortodocși de astăzi va înțelege și va aprecia orientarea Ordinului spre slujbă și lucrare apostolică, când acestea au fost neglijate strigător la cer în direcțiile ortodoxe oficiale? Și cine va înțelege conținutul său apocaliptic și dorința de a se separa de lume într-un timp când lumescul inunda Bisericile Ortodoxe? Ordinul trebuia să se implice în organizarea exterioară a Bisericii pentru a primi plinătatea harului Bisericii prin succesiunea apostolică. Dar cum s-ar putea întâmpla aceasta fără ca Ordinul să susțină o poziție politică în care să nu aibă nici un interes? Dacă s-a permis să intre într-o „jurisdicție”, liderii jurisdicției, preocupați de ceea vor crede despre ei alte grupuri, ar putea încerca să determine Ordinul să se încadreze într-o formă standard. Dar după cum Părintele Baraba știa bine, Ordinul său - ca și Obștea Sf. Gherman - în mod evident nu era standard și orice încercare de a-l face standard l-ar putea distruge sau să-l transforme doar într-o altă grupare de politică bisericească îngustă care își caută recunoașterea.

Stând în fața mormântului Părintelui Serafim, având gânduri contradictorii despre aceste probleme, Părintele Baraba a cerut ajutorul Părintelui Serafim. El a simțit că Părintele Serafim îi îndreptase comunitatea atât de departe pe calea ortodoxiei și acum îl întreba unde să plece de acolo. Rugăciunea lui, ieșind din *durerea inimii*, era concentrată și intensă și era urmată în mod neașteptat de o pace minunată. În inimă îl auzea pe Părintele Serafim zicând: „Citește Fapte 10.” Nemaiauzind niciodată înainte un astfel de glas, a crezut că își imaginase. Dar glasul reveni, de data aceasta mai clar: „Citește Fapte 10.”

Atunci Părintele Baraba nu și-a amintit precis conținutul capitolului Faptele Apostolilor. Când l-a citit mai târziu, înțelesul cuvintelor devenise clar. Capitolul al zecelea al Faptelor Apostolilor prezintă venirea la credință a lui Corneliu, sutașul. Corneliu este descris la început ca un *om cucernic și temător de Dumnezeu cu toată casa lui și care făcea multe milostenii poporului și se ruga lui Dumnezeu*. Intrucât el era roman păgân, neavând o legătură directă cu Biserica, obiceiurile sale exterioare erau în dezacord cu cele ale creștinilor, care pe vremea aceea respecta toate regulile exterioare ale alimentației evreiești. Dumnezeu, dorind mântuirea lui, i-a îngăduit o vedenie în care un înger i-a spus, *Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu*. Apoi Apostolul Petru, căruia i se vorbise de asemenea într-o vedenie, a venit la Corneliu și prietenii săi zicând, *Voi știți că nu se cuvine unui bărbat iudeu să se unească sau să se apropie de cel de un alt neam, dar mie Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat... Cu adevărat înțeleg că Dumnezeu nu este părtinitor. Ci în orice neam, cel ce se teme de El și face dreptate este primit de El*.

Auzind și crezând tot ceea ce a mărturisit Sf. Petru despre Hristos, Corneliu a primit Duhul Sfânt. Diferențele formale dintre el și iudeii creștini nu priveau mântuirea sufletului lui nici mărturisirea credinței creștine de către el. Referindu-se la Corneliu și prietenii săi, Sf. Petru a zis, *Poate, oare, cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi? La aceasta, Petru le-a poruncit să se boteze*.

Citind această istorioară, Părintele Baraba a înțeles că descrierea lui Corneliu putea fi aplicată direct la Ordinul său. Ca și Corneliu, Ordinul fusese admis de Dumnezeu pentru rugăciunile și milosteniile sale sincere și fusese astfel îndrumat către Biserica Ortodoxă a lui Hristos, cea adevărată, către împlinirea a tot ceea ce Dumnezeu venise să dea pe pământ. Trăsăturile caracteristice care l-au făcut diferit de viața Bisericii Ortodoxe standard din America modernă nu ar trebui să-l mai împiedice să vină la ortodoxie, mai mult decât deosebirile lui Corneliu trebuie să-l fi oprit pe acesta să devină creștin.

Astfel, la întrebarea Părintelui Baraba, s-a răspuns cu trei cuvinte ale Părintelui Serafim, care din lumea cealaltă, continua să poarte de grijă comunității Părintelui Baraba. Patru ani mai târziu, după o pregătire serioasă și vastă, întregul Ordin a fost botezat în ceea ce Părintele Serafim numise „ograda mântuitoare” a Bisericii Ortodoxe. *Poate, oare, cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceștia?* Părintele Gherman, slujind acum ca preot sub un episcop care fusese frate la Old Valaam,⁶⁴¹ a trebuit el însuși să boteze peste șase sute cincizci de suflete. Astăzi Ordinul, care se numește acum Obștea Hristos Mântuitorul, a găsit rezolvări noi, creatoare pentru râvna apostolică de la început, propovăduind Evanghelia lui Iisus Hristos într-un context ortodox. În spiritul apocaliptic al Arhiepiscopului Ioan, activitatea misionară a membrilor lui și-a asumat un caracter mai independent, cu luptători individuali care-și asumau responsabilitatea pentru propriile lor acțiuni, fără să aibă încredere în „organizarea ecleziastică” a Ordinului. Centre misionare ortodoxe independente și librării au fost deschise în toată America, Canada și peste ocean. Mulți membri ai Ordinului și-au luat crucea vieții monahale în obștea Sf. Gherman și în alte locuri.

Părintele Andrei Rossi, cel care a descoperit ortodoxia pentru Ordin, atribuie minunea convertirii acestuia rugăciunilor Părintelui Serafim. „Este credința mea”, zice el, „că sus în ceruri, Părintele Serafim ne-a văzut luptându-ne și căutând. Puteam părea ciudați în exterior, dar el ne-a văzut dincolo de asta, că în adâncul nostru noi nu eram chiar așa de răi. Și el a venit să ne ajute la nevoie.”

ACESTA este cel mai evident exemplu de felul în care Părintele Serafim, prin mijlocirile sale, tot pregătește Biserica apocaliptică a luptătorilor ortodocși independenți, cu frică de Dumnezeu. Dar dacă lucrarea lui în domeniu a ajuns cu mult mai eficientă din cer, cine poate spune cât de mult a lucrat el după moarte în alte locuri, mai ales în Rusia?

1988, anul botezului Ordinului în Biserică, a fost a mia aniversare a botezului rus și anul noilor trepte de libertate și activitate pentru Biserica Rusă în suferință. Astăzi, Ordinul a trimis o misiune către Rusia, aducând cu ea experiența obștii creștine care o dusesse către ortodoxie. „Aceasta este vremea cea mai bună pentru ortodoxie”, zice Părintele Gherman. „Obștea noastră nu a trecut niciodată printr-o experiență atât de roditoare.” El a primit un număr copleșitor de scrisori sfâșietoare de la credincioși din Rusia care păstrează ca pe o comoară lucrarea lui și a Părintelui Serafim de-a lungul tuturor acelor ani de suferință. Mai întâi, Părintele Serafim i-a dat Ordinul și acum îi dă Rusia sfântă ca „un alt sat”.

Fără nici o îndoială că Părintele Serafim se veselește acum în ceruri de noua libertate a Rusiei, rugându-se ca, potrivit prezicerii Bătrânului Anatolie de la Optina, „așchiile și fragmentele” să se adune la un loc, ca frumusețea duhovnicească a sfintei Rusii să se arate încă o dată lumii, rostind ultimul mare cuvânt al pocăinței lumii întregi în pregătirea pentru venirea Domnului. Chiar în timpul vieții, Părintele Serafim a avut o pregustare a acestei bucurii, în visul său despre Arhiepiscopul Averkie pe care l-am menționat anterior.⁶⁴² Părintele Gherman își amintește:

„Părintele Serafim a venit la biserică pentru slujba de dimineață și mi-a spus despre un vis minunat pe care îl avusese cu o noapte înainte. îl văzuse pe iubitul său Arhiepiscopul Averkie stând pe treptele cu iarbă verde care duceau în sus. Erau mulțimi mari de oameni ca la o adunare câmpenească și Părintele Serafim era cu ei. Arhiepiscopul Averkie era strălucitor. Toate veșmintele îi erau de un alb strălucitor, ca la fiecare, inclusiv un diacon din apropiere și Părintele Serafim, care stătea puțin mai jos dar chiar în fața Arhiepiscopului Averkie. Avea loc un fel de sărbătoare solemnă.

⁶⁴¹ Episcopul Marcu de Ladoga, care a trăit mulți ani în San Francisco și a murit în 1989.

⁶⁴² Vezi sfârșitul cap. 81..

Probabil că diaconul avea să vestească Prokimenul, dar cuvintele nu i-au ieșit din gură și a șovăit încercând să-și amintească. Totuși, Părintele Serafim știa versurile și s-a uitat la Arhiepiscopul Averkie - vrând să spună că adevărul se afla în cuvintele lui. Atunci Arhiepiscopul a propus să spună el Prokimenul cu glas tare, în locul diaconului.

„*Să învie Dumnezeu*”, a intonat Părintele Serafim cu glas tare, ‘și să se risipească vrăjmașii Lui! Să învie Rusia! Aliluia!’⁶⁴³ De îndată ce a zis asta, a fost urmat de corul uriaș de peste tot; răsuna, rostogolindu-se hăt departe ca valul de mare. În acest moment, Arhiepiscopul Averkie a zâmbit cu o mulțumire adâncă. Incepu să urce încet cădind. În timp ce corurile minunate de o mie de glasuri continuau să cânte, Părintele Serafim știa că această ocazie măreață, solemnă, de neuzit, era sărbătorirea Reînvierii Rusiei.⁶⁴⁴

EPILOG *Rețeaua catacombelor*

*Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător
și mai ascuțit decât orice sabie cu două
tăișuri, și pătrunde până la despărțitura
sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă,
și destoinic este să judece simțirile și cugetările
inimii.*

- Evrei 4, 12

UN adevărat glas profetic este acela care frânge duhul omului în pocăință. El înlătură tot sprijinul din afară pe care îl ceruse și îi amintește că nici unul dintre acestea nu vor fi de folos la Judecata Universală, când tainele inimii lui vor fi date la iveală. Ii amintește că trebuie să poarte tot timpul războiul nevăzut pe calea mântuirii, luptând împotriva patimilor proprii și împotriva „duhurilor văzduhului” care, la ceasul morții sale, vor căuta să-i apuce sufletul. Ii spune direct că singura cale către rai este prin Golgota și Crucea sângeroasă, înlăcrimată.

Ca și Stăpânul Hristos, un asemenea glas profetic arată mare milă față de păcătosul care se luptă, se pocăiește, dar nici o milă față de ipocritul lenevos, fariseu. Este un glas care va fi auzit numai de cei *care știu că pier*, adică, care simt greutatea păcătoșeniei lor. Nu va fi auzit de cei care simt că ei săvârșesc fapte bune, care se simt în siguranță cu sprijinurile lor din afară.

Părintele Serafim i-a întrebat odată pe credincioșii săi: „Suntem mulțumiți să avem biserici și cântări frumoase? Poate că ne laudăm că ținem posturile și calendarul bisericesc, că avem ‘icoane bune’ și ‘cântare de congregație’, pe care o dăm săracilor și poate că dăm a zecea parte Bisericii? Ne bucurăm de învățăturile patristice înălțătoare și de discuțiile teologice fără să avem în inimile noastre simplitatea lui Hristos și milostivire adevărată pentru cei în suferință? - atunci a noastră este o ‘duhovnicie cu lenevire’, și nu vom avea roade duhovnicești care să fie arătate de către cei fără toate aceste ‘îndulciri ale vieții’, care sufăr profund și luptă pentru Hristos.”⁶⁴⁵

⁶⁴³ Psalm 67, 1 cântat în timpul Sfintelor Paști, Invierea Domnului. Cuvintele „Să învie Rusia!” au fost adăugate pentru sărbătorirea cerească a învierii Rusiei.

⁶⁴⁴ Părintele Damascene Christensen, „Un om în fața apostaziei?”, *Cuvântul ortodox*, nr. 130 (1986), paginile 253 - 254.

⁶⁴⁵ „Pelerinajul de vară Sf. Gherman, 1979”, *Cuvântul ortodox*, nr. 91 (1980), p. 63.

V ORBIND la începutul acestei căiți despre marele impact pe care l-a avut Părintele Serafim asupra ortodoxiei contemporane, n-ar trebui să închei fără a arăta că acest impact a fost aproape exclusiv asupra a ceea ce s-a descris ca ortodoxia *suferindă*. Asupra celeilalte „ortodoxii” - felul exact, „de succes”, îndulcit, sau „corect” - Părintele Serafim pare să nu fi avut nici un fel de efect. În ceea ce privește reprezentanții ei, Părintele Serafim este undeva în afară, pe când ei se află în centrul acțiunii reale, oficiale. Dacă au citit toate operele lui, aceștia consideră glasul lui profetic „excesiv” de straniu și cunoscut intuitiv că el nu este de-al lor.

Un ierarh de renume internațional a făcut de curând o călătorie diplomatică în Rusia și când a fost întrebat de către un grup de credincioși ce crede despre scierile Părintelui Serafim, a răspuns: „Foarte negativ”. Mai târziu a fost surprins să afle că acest răspuns fusese unul diplomatic major, micșorând mult respectul pentru el în ochii poporului rus. Întrucât cel ce ne-a spus această istorioară a relatat: „Ei toți îl iubesc pe Părintele Serafim.”

Între timp, un alt ierarh, Arhiepiscopul Vasian, voia să vadă că stăpânesc în Rusia „creștinismul său fără Cruce” și „dogma” lui fragilă. Acum că el este mai marele întregii Biserici Ruse de peste hotare, a putut să producă tulburare acolo; dar atâta timp cât el decide numai în baza judecății fariseului asupra celor a căror suferință *nu a împărtășit-o niciodată*, el poate să-i atragă doar pe aceia care vor să fie „corecți”; chipul ortodoxiei lui nu poate ajunge la inima oamenilor niciodată.

Acei credincioși care au îndurat crucificarea sub comunism se simt foarte apropiați de Iisus Hristos pentru că El este legat de suferința pe care ei o cunosc atât de bine. De aceea ei îl iubesc și pe Părintele Serafim: pentru că el le propovăduiește adevăratul creștinism al Crucii. Respins de lume, Părintele Serafim a devenit unul dintre păstorii cei mai de frunte ai unei mișcări organizate, fundamentale, la care se referea odată ca „rețeaua catacombelor”.

Fără recepții, conferințe și banchete în hoteluri imaginare, cei care se lipsesc de ortodoxia suferinței în zilele noastre, se unesc deja în individualitatea sufletului. Se cunosc unul cu altul când se întâlnesc și ei cunosc glasul profetic al Adevărului atunci când îl aud. Oile își cunosc păstorul. În Părintele Serafim ei au recunoscut un duh asemănător, un om care, ca și ei, a suferit pentru Adevăr.

Unitatea lor trece dincolo de hotarele „jurisdicțiilor” făcute de om. După cum a afirmat Părintele Serafim, în „viitoarea rețea a catacombelor luptătorilor pentru ortodoxia adevărată, problema ‘jurisdicțională’ se va depărta în fundal.”

VEDEM „rețeaua catacombelor” extinzându-se și dincolo de cei care cuprind deja Biserica Ortodoxă. Asta s-a prevăzut în anii '50, de către mentorul literar de început al Părintelui Serafim, Arhimandritul Constantin, care, în eseuul său, „înaintea feței lui Antihrist”, spunea cum cei care vor rămâne credincioși lui Hristos, indiferent cărei biserici aparțin acum, vor fi în mod firesc adunați împreună la sfârșitul timpului. Formată pentru a se apăra împotriva „degenerării epidemice în direcția lui Antihrist a tuturor ‘denominațiilor’ bisericesti, chiar a ortodoxiei”, această catacombă care adună credincioși adevărați va fi antiteza falsului ecumenism de astăzi și în final, acești credincioși se vor uni în adevărata Biserică, în ortodoxia veritabilă a suferinței. Așa cum arăta Părintele Constantin:

împărtășirea cu Hristos într-o putere nouă și mereu sporită, este capabilă de a se naște din nou, în orice țară! Și se formează astfel un fenomen de masă, caracteristic sfârșitului lumii, care va fi respins de cea mai hotărâtă opoziție din partea lui Antihrist - o opoziție atât de distrugătoare, că, așa

cum ne-a spus Domnul, El va fi pregătit să-Și grăbească venirea pentru a opri această distrugere.

Acest fenomen, care se va defini în mod hotărâtor în timpul lui Antihrist, se va observa totuși în timpurile noastre în atracția firească, reciprocă a unuia față de altul, a celor care vor să rămână cu Hristos. Apare astfel o anumită analogie contrastantă față de ecumenismul lui Antihrist - în înrudirea spirituală a tuturor manifestărilor credinței față de Hristos, oriunde s-ar găsi, chiar și într-o heterodoxie departe de Adevărul întreg. Poate fi colosul catolicismului sau vreo bucățică a unui trup ecleziastic de la periferia cea mai îndepărtată a heterodoxiei, dacă apare o reacție împotriva ecumenismului lui Antihrist în apărarea unei părți minime a adevăratului Hristos care rămâne în acel trup ecleziastic, în acest caz aceasta nu poate decât să stârnească simpatie din partea tuturor „credincioșilor”, indiferent de gradul în care ei sunt „ortodocși”.

Toți cei, fiecare în propria sa denominațiune, care rămân cu Hristos cu curaj, se separă astfel de propriile lor denominațiuni, care, ca un tot, se alătură lui Antihrist. Și atragerea lor reciprocă nu va duce la o pregătire generală pentru a se ridica la plinătatea ortodoxiei? Și în aceasta, nu pare să se realizeze tocmai ceea ce spunea Hristos că se va ridica o turmă, unită în jurul unui Păstor?...

Pentru a defini mai precis punctul de vedere ortodox în acest proces de lepădare crescândă, se poate spune că, din punctul de vedere al ortodoxiei, totul îi aparține, numai dacă manifestă întregul credinței față de acea parte mică a creștinsimului adevărat pe care o primesc în denominațiunea lor. Dar, din partea ortodoxiei, mai mult ca oricând înainte, un efort misionar trebuie îndreptat către acești heterodocși în numele formării, înaintea feței lui Antihrist, a unei turme care urmează un Păstor.⁶⁴⁶

Și ce se află dincolo de creștinătate, în lumea liberă? Dacă Bisericile creștine trec într-adevăr printr-o „degenerare epidemică înspre Antihrist”, cu atât mai mult sunt așa cei din afara creștinismului! Tot progresul și teoriile noastre moderne de „a fi puternic prin sine” nu pot opri ceea ce este evident tuturor, în afară de observatorul cel mai predispus: *degradarea psihologică* a oamenilor crește rapid izolându-i de tovarășii lor.

La sfârșitul sec. al XIX-lea, Sf. Nil din Muntele Athos a profețit cu o precizie uimitoare cum va fi lumea peste un secol, adică, în timpurile noastre:

Oamenii de atunci vor fi de nerecunoscut. Când se va apropia timpul sosirii lui Antihrist, rațiunea oamenilor va fi întunecată din cauza păcatelor trupești; criminalitatea și nelegiuirea vor spori tot mai mult. Lumea va ajunge de nerecunoscut; se va schimba înfățișarea oamenilor și va fi imposibil să deosebești bărbații de femei din cauza nerușinării din modă și a stilurilor de păr. Acești oameni vor deveni grosolani, sălbatici și cruzi cu animalele din cauza ispitelor lui Antihrist. Nu va exista nici un fel de respect față de părinți și bătrâni, iubirea va dispărea ... Atunci, tradiția și obiceiurile creștine se vor schimba. Modestia și castitatea vor dispărea; în schimb, vor domni printre oameni păcatul

⁶⁴⁶ Arhimandritul Constantin de Jordanville, *Înaintea feței lui Antihrist?*, *Cuvântul ortodox*, nr. 121 (1985), paginile 98 - 99.

trupesc și desfrâul. înșelătoria și avariția vor atinge cote de necrezut .... Păcatul trupesc, adulterul, homosexualitatea, șiretlicurile, furturile și crima vor domina societatea .... Biserica lui Dumnezeu va fi lipsită de păstori cu frica de Dumnezeu.”⁶⁴⁷

în conferința despre Apocalipsa pe care a ținut-o în 1981, Părintele Serafim a identificat aceasta ca spiritul de *nelegiuire*:

Dacă ne uităm în jur la civilizația secolului nostru XX, nelegiuirea sau anarhia este poate caracteristica principală care îl identifică ....

în domeniul educației morale, este de notat, în special în ultimii douăzeci de ani, cât de nelegiuită a devenit norma, cum oameni din poziții înalte și clerul din denominațiuni liberale vor să justifice tot felul de lucruri care înainte erau considerate imorale..

în cuvântarea sa de la Harvard, Alexandr Soljenițan a menționat clar ce s-a întâmplat în New York cu trei ani în urmă când s-a întrerupt curentul electric. El a spus: „Centrul culturii voastre este lăsat fără curent electric doar câteva ore, și deodată mulțimi de cetățeni americani încep să jefuiască și să producă pagubă. Filmul cu suprafața netedă trebuie să fie foarte subțire. Sistemul vostru social este destul de instabil și nesănătos. „Desigur, acesta este unul dintre acele evenimente care arată ce este dedesubt, întrucât comportarea obișnuită continuă adesea până când nu se întâmplă ceva extraordinar. Acum patruzeci de ani s-au stins luminile în New York și nu s-a întâmplat nimic: oamenii s-au ajutat unul pe altul s-o scoată la capăt, au aprins lumânări și așa mai departe.

Acum, în schimb, ei merg și sparg geamurile, jefuiesc, își iau tot ce pot,ucid oameni și pleacă cu ceea ce cred că pot. S-a schimbat ceva în acest

648

timp scurt.

Toate astea sunt un semn pentru ceea ce Sf. Pavel numea *taina fărădelegii* (II Tes. 2, 7). Este numită taină pentru că o taină este ceva ce nu se dezvăluie deplin în această lume, care vine dintr-o altă lume. Taina dreptății este întreaga istorie a felului în care Dumnezeu S-a pogorât din cer și S-a întrupat pentru mântuirea noastră; și taina fărădelegii este opusul - este o taină care vine din iad, izbucnește în această lume și o schimbă. De aceea, aceasta este taina fărădelegii care pregătește lumea pentru venirea „omului fărădelegii”.

Până la mijlocul secolului nostru, filosoful René Guénon vedea deja cum se contura acest fenomen universal. El l-a recunoscut ca rezultatul final al cursului istoriei și țintă a lui satan, descriind aceasta foarte pe scurt ca „*lucrarea dezordinii și descompunerii*”.

în mijlocul acestei situații, „triumful nihilismului” din sec. XX, este firesc ca oamenii să dorească să se întoarcă la înțelepciunea tradițională. Dar chiar și aici ei pot fi prinși în cursă, dacă se întorc la „pseudo-tradiționalismul” asupra căruia avertizase Guénon: acele căi religioase periculoase care confundă psihicul cu duhovnicescul adevărat. Dacă oamenii scapă și din această capcană prin harul lui Dumnezeu, ei pot fi călăuziți, cum a fost Părintele Andrei al Sfântului Ordin al MANS, către

⁶⁴⁷ Arhimandritul Pantelimon de Jordanville, comp. , *O rază de lumină*, (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1991).

⁶⁴⁸ Vălmășeala care a apărut în Los Angeles și în alte părți ale țării în 1992 oferă o confirmare și mai uimitoare pentru aceasta.

tradiționalismul mai autentic al lui René Guénon. Aici va găsi o critică profundă a modernismului, un mijloc de a recunoaște multe dintre înșelăciunile vremurilor de pe urmă. Dar unde vor pleca de acolo? Guénon avea doar intenția să reprezinte o poziție metafizică aevărată, nimic mai mult; el nici măcar nu a pretins să reprezinte o „religie” căreia să-i închine viața întreagă a cuiva.

Unii oameni cred că au găsit desăvârșirea lui Guénon în Frithjof Schuon, care (cu toată cearta finală cu Guénon) pare să fi umplut toate „golurile” lăsate de Guénon și a creat ca efect o nouă religie, un nou sistem de credință al cărei logici pare impenetrabilă.

Cât timp a căutat răspunsuri pentru Ordinul său, Părintele Andrei a făcut câteva încercări să-l întâlnească personal pe Schuon, dar toate s-au sfârșit cu refuzul de a-l vedea. Mai târziu a văzut în aceasta providența lui Dumnezeu. Pătrunzând în plinătatea creștinismului în ortodoxie, a observat că „toate religiile lumii se potrivesc unității transcendente a tezelor religioase ale lui Schuon, cu excepția uneia: *creștinismul*. Numai la creștinism nu se poate aplica. Trebuie să scoți ceva din creștinism, să-i denaturezi anumite aspecte (ex. Sfânta Treime) pentru a susține această teză.

După cum spunea Părintele Serafim, asta este pentru că creștinismul ortodox „nu este o ‘tradiție’ ca oricare alta, un ‘transmițător’ al învățaturii duhovnicești din trecut; Adevărul lui Dumnezeu este aici și acum - acesta ne dă legătura imediată cu Dumnezeu așa cum nu poate să o facă nici o altă tradiție. Sunt multe adevăruri în alte tradiții, cele transmise dintr-un trecut când oamenii erau mai aproape de Dumnezeu și cele descoperite de către oamenii înzestrați cu mare capacitate a minții; dar Adevărul întreg se află numai în creștinism, revelația lui Dumnezeu despre El către omenire.”

Părintele Andrei a găsit în Părintele Serafim adevărata „desăvârșire a lui Guénon”: cel care începuse cu o critică a modernismului lui Guénon și apoi mersese mai departe să dobândească *plinătatea* Adevărului. Un membru al Ordinului Părintelui Andrei aprecia: „se părea că imboldul Părintelui Serafim provenea de la Guénon, dar fiind eshatologie creștină, aceasta este mult mai precisă și completă.”

Guénon a recunoscut că „numai în creștinism ... se găsește tot ce a dăinuit din duhul tradițional în occidentul de astăzi.”⁶⁴⁹ Din nefericire, se pare că el a cunoscut foarte puțin din creștinismul *răsăritean*. Bazându-se pe ceea ce știa despre protestantismul și catolicismul contemporan, el a scris în 1942 că a pus foarte mult la îndoială „existența în occident a cel puțin un loc de adunare unde duhul tradițional a fost păstrat intact.”⁶⁵⁰

Astăzi, cu o jumătate de secol mai târziu, un căutător ca Guénon are mult mai mare acces la izvoarele creștinismului răsăritean care fuseseră odinioară „esoterice”. Pentru o asemenea persoană, Părintele Serafim Rose, împreună cu toate celelalte „legături vii” pe care le-am menționat în această carte, ar putea sluji ca „loc de adunare” pe care îl căutase Guénon. Un loc de adunare pentru „rețeaua catacombelor” înaintea feței „omului fărădelegii”, Antihrist.

IN lumea contemporană, în creștinismul contemporan și chiar în ortodoxia contemporană, satan se apropie acum de scopul „dezordine și descompunere”, secerând toate sufletele pe care le poate secera înainte de înfrângerea lui finală și inevitabilă. În mijlocul acestei descompuneri, se ridică un strigăt alarmant pentru o unitate a lumii superficiale și efemere. În cercurile masonice s-a numit de mult timp „Noua Ordine Mondială”; după cum am văzut, Părintele Serafim a numit-o „Impărăția omului” sau „Impărăția sinelui”. Da, *va* fi unitate în această imitare pământească a Impărăției lui Dumnezeu; dar în ce va consta această unitate? Dostoievski a explicat așa: „Atunci când

⁶⁴⁹ René Guénon, *Criza lumii moderne*, p. 21.

⁶⁵⁰ Ibid., paginile 112 - 113.

într-o națiune ideea morală sau religioasă se uzează, vine întotdeauna îndemnul alarmant, laș, de a uni pentru singurul scop de a 'salva pielea': atunci nu există nici un alt scop de unitate civică."⁶⁵¹

Deja începe să se aleagă grâul de pleavă, oile de capre. Linia de separare se concentrează asupra unei întrebări: ce vrea omul mai mult, salvarea pielii sau mântuirea sufletului; împărăția lui Dumnezeu sau împărăția sinelui; cealaltă viață, veșnică sau cea prezentă, vremelnică?

Întrucât această separare se realizează mistic în inimile tuturor oamenilor din zilele acestea de pe urmă, cuvintele lui Serafim Rose nu uimesc cu o baghetă înșelătoare a păcii lumești, ci cu o sabie râvnitoare. Este sabia Adevărului, a Domnului nostru Iisus Hristos Care a spus, *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*.

Poate într-adevăr Părintele Serafim să fie un „loc de adunare” pentru ultima recoltă de suflete ale lui Hristos, întrucât se adună împreună în grânarul „rețelei din catacombe”. Celor care vin la această smerită adunare le putem repeta doar cuvintele unui alt glas profetic, acela al noului martir, Părintele Serghei Merchiev, adresate turmei sale în suferință, în Rusia. El zice: „Inima voastră nu v-a adus acolo unde se răspânda strălucirea sfințelor slujbe mărețe, unde se auzeau cântări complexe, de unde se rosteau predici pline de duh. Fiecare dintre voi a venit într-o biserică săracă și foarte mică și fiecare la timpul său a înțeles adevărul căii vechilor sfinți părinți .... Cu ce tăgăduire-desine ai părăsit anii tinereții tale, anii tăi de putere și râvnă și anii tăi de bătrânețe liniștită, pentru zidirea templelor tale în această familie a noastră care se căiește ....

Mirele și-a condus pe alte căi Mireasa Sa, Biserica. Împărtășindu-se El însuși din cupa morții, El îi oferă ei acum suferințele regeneratoare ale Crucii.”⁶⁵²

Prin moartea Sa mântuitoare pe Golgota, Iisus ne oferă singura „ieșire”, singura răscumpărare adevărată din „dezordinea și descompunerea” vremurilor noastre. „Vino”, a spus El, „ia-ți crucea și urmează Mie.”⁶⁵³ Trebuie să mergem pe calea pe care a mers El, calea „ortodoxiei în suferință”, dacă vrem să ajungem în împărăția Lui *nu din această lume*. Să ne facem curaj datorită faptului că cineva din mijlocul nostru, un fruct al Americii moderne, a mers pe acea cale înaintea noastră.

Părinte Serafim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

⁶⁵¹ Fiodor Dostoievski, *Jurnalul unui scriitor*, paginile 1000 - 1001 .

⁶⁵² „O scrisoare pastorală recentă a preotului - martir Serghei Mechiev, *Cuvântul ortodox* , nr. 132 (1987), paginile 38,22.

⁶⁵³ Marcu 10, 21

BIBLIOGRAFIE

CARTI PUBLICATE SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Orthodoxy and the Religion of the Future [Ortodoxia și religia viitorului], Platina, California: St. Herman of Alaska Brotherhood (de aici înainte citată ca SHB), 1975; ediție revizuită, SHB, 1979.

Pravoslavie i Religia Budushchago [Ortodoxia și religia viitorului], Moscova, 1991.

Pravoslavie i Religia Budushchago [Ortodoxia și religia viitorului], Alma - Ata, 1991.

The Soul after Death [Sufletul după moarte], SHB, 1980.

Dusha Posle Smerti [Sufletul după moarte]. Moscova: Macaw & Co., 1991. *Svatoe*

Pravoslavie XX vek [Sfânta ortodoxie: Secolul XX]. Donskoi Monastery,

1991. Conține o scurtă biografie a Părintele Serafim, „The Orthodox World View” [Prezentarea lumii ortodoxe], „The Holy Fathers: Sure Guide to True Christianity” [Sfinții Părinți: Indrumare sigură pentru creștinismul adevărat], „The Future of Russia and the End of the World” [Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii], și „Orthodoxy and the Religion of the Future” [Ortodoxia și religia viitorului].

Heavenly Realm: Lay Sermons of Fr. Seraphim Rose [Impărăția cerurilor: Predici laice ale Părintelui Serafim Rose]. SHB, 1984.

God's Revelation to the Human Heart [Revelația lui Dumnezeu în imina omului]. SHB, 1987.

The Place of the Blessed Augustine in the Orthodox Church [Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă]. SHB, 1983.

Weeping Icons of the Mother of God [Icoane care plâng ale Maicii Domnului]. SHB, 1996. Reeditarea unui articol din *The Orthodox Word* [Cuvântul ortodox].

Father Gerasim: Guardian of St. Herman of Alaska [Părintele Gherasim: Ocrotitorul Sfântului Gherman din Alaska]. SHB, 1983. Reeditarea unui articol din *The Orthodox Word* [Cuvântul ortodox].

The Holy Fathers: Sure Guide to True Christianity [Sfinții Părinți: Indrumare sigură pentru creștinismul adevărat]. Mărturii ortodoxe din apus, 1983. Reeditarea unui articol din *The Orthodox Word* [Cuvântul ortodox].

Moje widzenie swiata [Prezentarea lumii ortodoxe], tradus în lb. poloneză de Jaroslaw Charkiewicz. Bialystok, Polonia: Comuniunea tineretului ortodox din Polonia, 1993.

CĂRTI NEPUBLICATE SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Nihilism: The Root of the Revolution of the Modern Age, and Other Early Writings of Fr. Seraphim Rose [Nihilismul: Rădăcina revoluției epocii moderne, și alte scrieri timpurii ale Părintelui Serafim]. Include capitolul Părintelui Serafim despre nihilism din *The Kingdom of Man and the Kingdom of God* [Impărăția omului și Impărăția lui Dumnezeu], eseul său „The Philosophy of the Absurd” [Filosofia

absurdului], jurnalul filosofic dintre anii 1960-1962, scrisoarea lui către Thomas Merton, și alte materiale.

The Orthodox Patristic Understanding of Genesis [Interpretarea ortodoxă patristică a Facerii]. Include comentariul Părintelui Serafim despre Facerea și scrisoarea lui către Dr. Alexander Kalomirov despre combaterea patristică a evoluției.

The Orthodox World View: A Survival Course for the Last Christians [Prezentarea lumii ortodoxe: modul de viață al ultimilor creștini]. Cuvântarea pe care a ținut-o la Mănăstirea Sf. Gherman în 1975.

Modern Links with the Holy Fathers [Legăturile moderne cu sfinții părinți]. Include scrierile sale despre Arhiepiscopul Averkie de Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski, Arhimandritul Constantin Zaitsev, Părintele Nicolae Deputatov, I. M. Andreev și Arhiepiscopul Andrei (Părintele Adrian) din New Diveyevo, împreună cu biografia Părintelui Gherman scrisă de Ivan și Helen Kontzevici.

The Holy Fathers of Orthodox Spirituality [Sfinții părinți ai spiritualității ortodoxe]. Include articolele „The Holy Fathers: Inspiration and Sure Guide to True Christianity” [Sfinții părinți: insuflare și îndrumare sigură pentru creștinismul adevărat], „How to Read the Holy Fathers” [Cum se citesc sfinții părinți] și „How not to Read the Holy Fathers” [Cum nu se citesc sfinții părinți].

Aesthetic Theology: The Typicon of the Orthodox Church's Divine Services [Teologia estetică: tipiconul sfințelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe]. O serie de articole pe care le-a scris pentru a-i însufleși pe creștinii ortodocși să facă ciclul zilnic de slujbe bisericești. Include îndrumări practice și notația muzicală.

Feasts and Holy Icons [Praznicele și sfințele icoane]. Include articolele sale despre Icoanele care plâng ale Maicii Domnului.

Lectures of Fr. Seraphim Rose [Conferințe ale Părintelui Serafim Rose], „Raising the Mind, Warming the Heart” [înalțarea minții, încălzirea inimii], „God's Revelation to the Human Heart” [Revelația lui Dumnezeu în inima omului], „The Search of Orthodoxy Today” [Cercetarea ortodoxiei în zilele noastre], „Orthodoxy in the USA” [Ortodoxia în SUA], „The Orthodox World View” [Prezentarea lumii ortodoxe], „In Steps with Saints Patrick and Gregory of Tours” [Mergând pe urmele Sfinților Patric și Grigore de Tours], „The Future of Russia and the End of the World” [Viitorul Rusiei și sfârșitul lumii], „The Orthodox Revival in Russia” [Renașterea ortodoxiei în Rusia], „Signs of the Coming of the End of the World” [Semnele venirii sfârșitului în lume], și alte conferințe.

CARȚI PUBLICATE TRADUȘE, INTERPRETATE, ȘI/SAU PREZENTATE DE PĂRINTELE SERAFIM

Andrew of New Diveyevo, Arhiepiscop. *The Restoration of the Orthodox Way of Life* [Restaurarea căii de viață ortodoxă]. SHB, 1976. Include o introducere a Părintelui Serafim despre Arhiepiscopul Andrei și viața comunității ortodoxe.

Andreev, I. M. *Russia's Catacomb Saints* [Sfinții din catacombele Rusiei]. Include viața lui I. M. Andreev, și mai mult material de Părintele Serafim.

Averkie, Arhiepiscop. *The Apocalypse of St. John: An Orthodox Commentary* [Apocalipsa Sfântului Ioan: Comentariu ortodox]. SHB, 1985. Include articole de Părintele Serafim despre viața Arhiepiscopului Averkie și interpretarea cărții Apocalipsa.

Varsanufie și Ioan, Sfinți. *Guidance toward Spiritual Life* [îndrumare pentru viața duhovnicească]. SHB, 1990.

Gregory de Tours, Sf. Vita Patrum. SHB, 1988. Include peste 100 de pagini de material introductiv de Părintele Serafim despre creștinism și monahism în Galia (Franța) secolelor V și VI.

John Maximovici, Arhiepiscop. The Orthodox Veneration of the Mother of God [Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului]. SHB, 1978. Include o introducere de Părintele Serafim despre teologia Arhiepiscopului Ioan.

Kontzevici, I. M. The Northern Thebaid [Tebaida nordului]. SHB, 1975. Prefată și epilog de Părintele Serafim.

Mitrofan, Schimonah. Blessed Paisius Velichkovsky [Cuviosul Paisie Velicikovski]. SHB, 1976. Introducere și Slujba pentru Cuviosul Paisie de Părintele Serafim.

Nazarie de Valaam, Bătrânul. Little Russian Philokalia [Mica Filocalie rusă], vol. 2. SHB, 1983.

Pomazanski, Mihail Preot. Orthodox Dogmatic Theology [Teologia dogmatică ortodoxă]. SHB, 1984. Include o Viață a Părintelui Mihail, adnotări extinse și anexă de Părintele Serafim.

----- . *Dogmaticheskoe Bogoslovie* [Teologie dogmatică], St. Herman Brotherhood, ediție rusă, 1992. Include o anexă: „Informarea Ieromonahului Serafim Rose către Episcopul Nectarie despre primejdia renașterii noii ‘dogme’ [a răscumpărării] în rândul creștinilor ortodocși”.

Rose, Părintele Serafim, și Starețul Gherman. Blessed John the Wonderworker [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni]. SHB, 1987. Include Prima Vita a Arhiepiscopului Ioan de Părintele Serafim.

Sava, Episcop de Edmonton. Blessed John: The Chronicle of the Veneration of Archbishop John Maximovitch [Cuviosul Ioan: Cronica venerării Arhiepiscopului Ioan Maximovici]. SHB, 1979.

Serafim de Sarov, Sf. Little Russian Philokalia [Mica Filocalie rusă], vol. 1. SHB, 1980. Include Viața pe scurt a Sf. Serafim de Părintele Serafim.

Simeon Teologul, Sf. The Sin of Adam [Păcatul lui Adam]. SHB, 1979. Introducere de Părintele Serafim.

Teofan Zăvorâtul, Sf. The Path to Salvation [Calea mântuirii]. Mărturii ortodoxe din apus, 1983; retipărită de Conciliar Press sub titlul *Raising Them Right* [Dreapta zidire a lor], 1989.

Verkhovsky, Stareța Vera. Elder Zosima: Hesychast of Siberia [Bătrânul Zosima: isihastul Siberiei]. Nikodemos Orthodox Publication Society, 1979; ediție revizuită de Părintele Serafim.

CĂRȚI NEPUBLICATE TRADUSE DE PĂRINTELE SERAFIM

Dimitrie Dudko, Preot Resurrection Sermons [Predicile învierii].

Dorotei de Gaza, Sf. Spiritual Counsels [Sfaturi duhovnicești].

Ioan Maximovici, Sf. The Sermons of Archbishop John Maximovitch [Predicile Arhiepiscopului Ioan Maximovici]. Publicate în serial în *The Orthodox Word*.

Paisie Velicikovski, Sf. Field Flowers și The Scroll [Flori de câmp și Spirala] (*Little Russian Philokalia*, vol. 4). Publicate în serial în *The Orthodox Word*.

Seers of the Other World [Văzători cu duhul ai celeilalte lumi]. Viețile sfinților care au văzut în împărățiile îngerești și demonice. Publicate în serial în *The Orthodox Word*.

Teodor Studitul, Sf. Instructions for Monks [Invățăături pentru monarhi].

SLUJBE BISERICESTI SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Slujbă pentru Sf. Gherman de Alaska (scrisă împreună cu Părintele Gherman Podmşenski). SHB, 1970.

Slujbă pentru Cuviosul Paisie Velicikovski, în Schimonah Mitrofan, *Blessed Paisius Velichkovsky*, SHB, 1976.

Acatist pentru Cuviosul Ioan (Maximovici) Făcătorul de minuni. *The Orthodox Word*, numerele 123-124, 1985.

Slujbă pentru Noii Martiri ai Rusiei (scrisă împreună cu Părintele Gherman). 1981, nepublicată.

SCRIERI DESPRE PĂRINTELE SERAFIM ŞI LUCRĂRILE SALE

Brigid McCarthy, Maica. „The Last Chapter in the Short Life of Father Seraphim of Platina” [Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim de la Platina]. *The Orthodox Word*, numerele 108-109 (1983).

„Dusha Postle Smerti” (Sufletul după moarte). *Nauka i Religia* (Știința și religia), nr. 5. (mai, 1991).

Damascene Christensen, Monah. „Fr. Seraphim’s Search for Truth” [Căutarea Adevărului de către Părintele Serafim]. *The Orthodox Word*, numerele 108-109 (1983).

----- . „Fr. Seraphim the Philosopher” [Părintele Serafim filosoful]. *The Orthodox Word*, nr. 136 (1987).

----- . „The Literary Inheritance of Fr. Seraphim Rose” [Moștenirea literară a Părintelui Serafim Rose]. *The Orthodox Word*, nr.104 (1982).

----- . „Otets Serafim Roz; Kratkaya Biografiya” [Părintele Serafim Rose: scurtă biografie]. *Russky Palomnik* [Pelerinul rus], nr. 3 (1991).

Derugin, Preotul Vladimir. „Ieromonakh Seraphim: Ukhod Pravednika” [Ieromonahul Serafim: [Plecarea la Domnul a unui om drept]. Fr. Seraphim Memorial Fund, 1983.

„Pravoslavie i Religia Budushchago” [Ortodoxia și religia viitorului]. *Pravoslavnoe Obozrenie* [Compendiu ortodox] (1982).

Rose, Părintele Serafim, „From the Chronicle of the St Herman Brotherhood” [Din Jurnalul Obștii Sf. Gherman], *The Orthodox Word*, nr. 125, (1985).

Rossi, Vincent, „The American Acquisition of the Patristic Mind” [Dobândirea duhului Patristic de către americani], *The Orthodox Word*, nr. 119, (1984).

„With the Saints Give Rest ...” [Cu Sfinții odihnește.], *Orthodox America*, nr. 22 (1982).

Young, Părintele Alexei, „A Mighty Pen Is Stilled” [Adoarme un condei puternic]. *Orthodox America*, nr. 22 (1982).

CUPRINS

PREFATA.....	5
--------------	---

PARTEA I

1.	
Inceputuri	8
2.	
Semințele Răzvrătiri	15
3.	
Nonconformiștii.....	19
4.	
Căutarea realității	22
5.	
Omul din spatele măștii	25
6.	
Urmărit de Dumnezeu	27
7.	
“Noapte bună, Lume!”	30
8.	
Gustul iadului.....	32
9. Adevărul mai presus de toate	39
10.	
Doi profesori	43
11.	
Multe râuri ne așin calea	49
12.	
In impas.....	54
13.	
Adevărul ca Persoană	59

PATREA II

14.	
Rămas bun!	65
15.	
Adevăr sau Modă	68
16.	
Influențe timpurii.....	72
17.	
Lumea trebuie să ia sfârșit	74
18.	
Calea filosofului.....	76
19.	
O perspectivă limpede	80
20.	

PARTEA IV

35.....	
Frăția	156
36.....	
Instruirea teologică.....	161
37.....	
Magazinul de cărți.....	163
38.....	
Cuvântul ortodox.....	168
39.....	
Nevoința.....	172
40.....	
Sufletul unui american	175
41.....	
Viziunea aposolică a Arhiepiscopului Ioan	176
42.....	
Moartea unui Sfânt.....	185
43.....	
Visul unui schit	188
44.....	
Pregătirea	193
45.....	
Pământ de la Arhiepiscopul Ioan	197
46.....	
Prefacerea țelinii.....	201
47.....	
Izbăvirea de lume	206

PARTEA V

48.....	
Așezați în vestul sălbatec.....	209
49.....	
Locuitorii din vestul țării	211
50.....	
Pe urmele Cuviosului Paisie.....	216
51.....	
Natura	220
52.....	
Râvnitori ai ortodoxiei	222
53.....	
Apogeul obștii.....	229
54.....	
Tunderea	238
55.....	
Ascultare către distrugere.....	246
56.....	
Stingerea focului	257
57.....	
Păstrând scânteia vie.....	261

PARTEA VI

58

79.....	
Rădăcini ortodoxe apusene	410

PARTEA VIII

80.	Următorul Episcopului sârb.....Sava	
	420	
81.....		
Un profet al ortodoxiei în suferință		425
82.....		
Părăsirea		433
83.....		
Hirotonirea		440

PARTEA IX

84.....		
Misiuni		451
85.....		
îndrumare pastorală		459
86.....		
Un om al inimii		466
87.....		
Ortodoxia inimii		472
88.....		
Simplitate		475
89.....		
Convertiți		480
90.....		
Prin toată țara		485
91.....		
Surorile Sfintei Xenia.....		497

PARTEA X

92.....		
Sufletul după moarte		505
93.....		
Teologia mai presus de modă		519
94.....		
Reînvierea Sfintei Rusii		527
95.....		
Astăzi în Rusia, mâine în America.....		540
96.....		